AHMET KAVAKLIYAZI

KASTAMONULU YÛSUF'UN MUHAMMEDİYE'Sİ

[İNCELEME - METİN]

YAYINLARI

Kastamonulu Yûsuf'un Muhammediye'si

(İNCELEME-METİN)

Ahmet KAVAKLIYAZI

YAYINLARI

ISBN: 978-605-7600-49-3

ŞELÂLE OFSET
Fevzi Çakmak Mah. Hacı Bayram Cad. No: 22 Karatay / Konya
MATBAA SERTİFİKASI: 13361

Konya, Ağustos 2019

PALET YAYINLARI
Mimar Muzaffer Cad. Rampalı Çarşı No: 42 Meram / Konya
Tel. 0332 353 62 27
T.C. KÜLTÜR BAKANLIĞI YAYINCI SERTİFİKASI: 44040

Kastamonulu Yûsuf'un Muhammediye'si

(İNCELEME-METİN)

Ahmet KAVAKLIYAZI

YAYINLARI

ÖN SÖZ

Türk edebiyatının devirleri arasında çok geniş bir zaman dilimini kapsayan Klasik Türk edebiyatı, temsilcileri tarafından asırlar içerisinde farklı şekil ve muhtevalarda yoğrula yoğrula ortaya konan edebî mahsullerle muhteşem bir edebî birikime ve zenginliğe sahip olmuştur. Her geçen gün artan çalışmalarla değeri ve önemi daha iyi anlaşılan bu dönemin hiç şüphesiz en önemli yönü konu bakımından İslamî bir karakter taşımasıdır. Bu karakter ve kimliği, hemen her devrede verilen eserlerin pek çoğunda rahatlıkla gözlemlememiz mümkündür. Bireye ve topluma faydalı olmak düşüncesi ve hayır duasıyla anılma arzusuyla kaleme alınan bu eserler halk nazarında da büyük ölçüde karşılığını bulmuştur.

Klasik Türk edebiyatında Hz. Peygamber'i konu edinen eserler, hemen her devirde Müslüman halk tarafından çok okunmuş ve hürmet görmüştür. Muhammediye, Ahmediye, Mahmudiye gibi adlarla Hz. Peygamber'e adanan ve onun hayatını nasihat yollu anlatarak halkı irşat etmeyi amaçlayan eserler de bu niteliktedir. Bu türdeki eserlerin ilki ve en önemlisi, eskiden hemen her evde bir nüshasına rastlanan ve bugün de kütüphanelerdeki yazma ve basma nüshalarının çokluğuna bakarak ne derece sevilen bir eser olduğuna kanaat getirdiğimiz Yazıcıoğlu Mehmed'in 1449 yılında yazdığı *Muhammediye*'sidir. Bu eserin tesiriyle daha sonraki dönemlerde aynı türde başka eserler de yazılmıştır. Bunlardan biri de Kastamonulu Yûsuf'un *Muhammediye*'si olup Yazıcıoğlu'nun eserine nazire olarak kaleme alınmıştır. Eser ve müellifi hakkında şimdiye kadar herhangi bir araştırma yapılmamış olması sebebiyle bu konuda çalışmaya karar verdik.

Üç ana bölümden oluşan çalışmamızın giriş kısmında siyer terimi hakkında kısaca bilgi verilerek Türk edebiyatında siyer bünyesindeki bölümlerin müstakil birer tür hâline gelişine değinilmiş, "Muhammediye" türündeki eserlerin siyerle bağlantısından söz edilmiş ve kaynaklarda bu tarzda yazıldığı belirtilen eserler hakkında bilgi verilerek kısa değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Birinci bölümde önce Kastamonulu Yûsuf'un, eserlerinden elde edilen bilgiler ışığında hayatı hakkında bazı tespitlerde bulunulmuştur. Sonra eserlerinden *Âdâbü't-Tâlibîn*'in ve *Muhammediye*'nin tanıtımları yapılmış, şu ana kadar herhangi bir nüshasına rastlanmayan *Reh-nümâ*'nın ise *Muhammediye*'den öğrenildiği kadarıyla muhtevası hakkında bilgi verilmiştir.

İkinci bölümde, Yûsuf'un *Muhammediye*'si şekil ve muhteva bakımından incelenmiş ve Yazıcıoğlu'nun *Muhammediye*'si ile kıyaslanmıştır. Şekil incelemesi kısmında eserin beyit sayısı ve nazım şekli tespit edilmeye çalışılmış, vezin, kafiye ve redif hususiyetlerine değinilmiş, dil ve anlatım özelliklerine dair saptamalarda bulunulmuştur. Muhteva incelemesi kısmında ise eserin tertip hususiyetleri belirlenmiş, eseri oluşturan bölümler tabloda verilerek bu bölümlerde hangi konuların işlendiğine değinilmiştir. Ayrıca, eserin kaynaklarının neler olduğu üzerinde durulmuş, eserde geçen ayet, hadis, atasözü ve deyimler, edebî sanatlar, halk kültürü ögeleri örnek beyitlerle birlikte sıralanmıştır. Bu bölümün son kısmı, Kastamonulu Yûsuf'un *Muhammediye*'si ile Yazıcıoğlu Mehmed'in *Muhammedi-*

ye'sinin kıyaslanmasına ayrılmıştır. İki eser, şekil ve muhteva yönünden genel bir kıyaslamaya tâbi tutularak dikkat çeken benzerlik ve farklılıklar belirtilmiştir.

Üçüncü bölümde, Yûsuf'un *Muhammediye*'sinin nüsha tavsifleri yapılmış; bu nüshalar istinsah tarihi, beyit sayısı, benzerlikler, farklılıklar ve imla gibi yönlerden değerlendirilerek tenkitli metnin kurulmasında önemli bir işlevi olan nüsha şeceresi çıkarılmış; metni kurarken hangi kriterlere uyulduğuna dair açıklamalarda bulunularak tenkitli metinde kullanılan transkripsiyon işaretleri tablo hâlinde verilmiştir. Sonrasında ise eserin tenkitli metnine yer verilmiştir.

Çalışmamızın sonuç kısmında ise "Muhammediye" türündeki eserlere, Kastamonulu Yûsuf'a ve eserlerine dair bazı çıkarım ve değerlendirmelerde bulunulmuştur. Kaynakça kısmından sonra eserde geçen özel adların dizinine yer verilmiştir.

Bu çalışmanın hazırlanmasında şüphesiz pek çok kimsenin yardımını ve desteğini gördüm. Şâmile programını öğrenmemde yardımcı olarak hadisler konusundaki müşkülümü gideren Dr. Öğr. Üyesi Murat AK'a; eserdeki Arapça beyitlerin ve kaynaklarda bulamadığım hadislerin çevirisinde yardımcı olan Öğr. Gör. Dr. Yusuf Sami SAMANCI'ya; çalışmamda hiçbir konuda yardım isteğimi geri çevirmeyen ve yakın desteğini hep hissettiğim mesai arkadaşım Arş. Gör. Zeynep SÜNGÜ'ye; istişare ettiğim her konuda birikimlerini benimle paylaşan, çalışmamı yazarken teknik anlamda karşılaştığım sorunların çözümünde yardımcı olan, titiz ve intizamlı çalışmasını örnek aldığım hocam Dr. Öğr. Üyesi Erol ÇÖM'e; yine hadisler ve Arapça ibareler konusunda her başım sıkıştığında kapısını çaldığım, çalışmamda önemli katkıları olan hocam Dr. Öğr. Üyesi Nurgül SUCU'ya ve dahi çalışma konumun belirlenmesinden bu aşamaya gelinceye kadar hafta içi ve hafta sonu, gündüz ve gece her zaman soru sorabildiğim, kılı kırk yaran titizliği ve hiçbir detayı atlamayan dikkati ile her daim yardımını ve desteğini gördüğüm, öğrencisi olmakla kendimi bahtiyar saydığım değerli hocam Prof. Dr. Semra TUNÇ'a en içten teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca lisans eğitimim boyunca derslerini dinlemekten büyük zevk aldığım ve beni Eski Türk Edebiyatı alanında çalışmaya yönlendiren değerli hocam Prof. Dr. Mehmet KIRBIYIK'a ve doktora tez savunmamda bulunan diğer hocalarım Prof. Dr. Hikmet ATİK ve Doç. Dr. Orhan KURTOĞLU'na yapıcı eleştiri ve önerilerle bu çalışmaya katkıda bulunmalarından dolayı şükranlarımı sunuyorum. Bu uzun ve meşakkatli süreçte anlayış ve desteğini gördüğüm sevgili eşime de sabrından ötürü özellikle teşekkür ederim.

Bilim İnsanı Destekleme Daire Başkanlığınca verilen BİDEB 2211-A Genel Yurt İçi Doktora Burs Programı ile bana destek olan TÜBİTAK'a da ayrıca teşekkür ederim. Ve bu çalışmanın kitap olarak yayımlanmasına vesile olan Selçuk Üniversitesi Türk Dili Bölümü Öğretim Görevlileri Harun YILDIZ ve Hidayet DUYAR hocalarım ile Palet Yayınevi sahibi Muhammed Ali ÇELİK ağabeyime teşekkürü bir borç bilirim.

Ahmet KAVAKLIYAZI
Konya - 2019

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ 5
İÇİNDEKİLER 7
KISALTMALAR 9
GİRİŞ: KLASİK TÜRK EDEBİYATINDA MUHAMMEDİYE TÜRÜNDEKİ ESERLER 10
1. BÖLÜM – KASTAMONULU YÛSUF'UN HAYATI VE ESERLERİ 17
1.1. HAYATI 17
1.2. ESERLERİ 19
1.2.1. Âdâbü't-Tâlibîn 20
1.2.1.1. Eserin Tespiti 20
1.2.1.2. Adı ve Yazılış Sebebi 20
1.2.1.3. Yazılış Tarihi 22
1.2.1.4. Tertibi, Bölümleri ve Konusu 22
1.2.1.5. Nüshaları 24
1.2.2. Reh-nümâ 24
1.2.3. Muhammediye 25
1.2.3.1. Kaynaklarda Muhammediye 25
1.2.3.2. Eserin Adı 26
1.2.3.3. Yazılış Sebebi 27
1.2.3.4. Yazılış Tarihi, Süresi ve Yeri 33
1.2.3.5. Nazım Türü 34
2. BÖLÜM – YÛSUF'UN MUHAMMEDİYE'SİNİN İNCELENMESİ 35
2.1. ŞEKİL İNCELEMESİ 35
2.1.1. Beyit Sayısı 35
2.1.2. Nazım Şekli 35
2.1.3. Vezin 38
2.1.3.1. Vasl (Ulama) 38
2.1.3.2. İmâle 40
2.1.3.3. Zihaf 41
2.1.3.4. Vezin Tasarrufları 42
2.1.3.5. Vezni Kusurlu Mısralar 43
2.1.4. Kafiye ve Redif 44
2.1.5. Dil 52
2.1.5.1. Eski Anadolu Türkçesi Dil Özellikleri 52
2.1.5.2. Türkçe Söz Varlığı 60
2.1.6. Anlatım 79
2.2. MUHTEVA İNCELEMESİ 87
2.2.1. Eserin Tertibi 87
2.2.2. Bölümleri ve Konusu 89
2.2.3. Kaynakları 95
2.2.3.1. Kur'an-ı Kerim 97
2.2.3.2. Kur'an Tefsirleri 98
2.2.3.3. Hadisler 99
2.2.3.4. Meşayıh Sözleri 100
2.2.3.5. İsrâiliyat 100
2.2.4. Ayet ve Hadisler 101
2.2.4.1. Ayetler 101
2.2.4.2. Hadisler 105
2.2.5. Atasözleri ve Deyimler 107
2.2.5.1. Atasözleri 107

2.2.5.2. Deyimler 107
2.2.6. Edebî Sanatlar 117
2.2.6.1. Sözle İlgili Sanatlar 117
2.2.6.2. Anlamla İlgili Sanatlar 122
2.2.7. Halk Kültürü Ögeleri 124
2.3. YAZICIOĞLU'NUN MUHAMMEDİYE'Sİ İLE MUKAYESE 127
2.3.1. Şekil Bakımından Mukayese 127
2.3.2. Muhteva Bakımından Mukayese 129
3. BÖLÜM – MUHAMMEDİYE'NİN METNİ 137
3.1. NÜSHA TAVSİFLERİ 137
3.1.1. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi No. TY 570 (İÜ): 137
3.1.2. Millî Kütüphane Afyon Gedik Ahmet Paşa İl Halk Kütüphanesi Koleksiyonu No. 03 Gedik 17681 (AG): 138
3.1.3. Süleymaniye Kütüphanesi Ömer İşbilir Koleksiyonu No. 5 (SK): 139
3.1.4. Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi No. 3565 (BY): 139
3.1.5. Millî Kütüphane No. B 1137 (MK): 140
3.1.6. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi Üniversite B Koleksiyonu No. 6 (AÜ): 141
3.2. NÜSHA DEĞERLENDİRMESİ 141
3.2.1. İstinsah Tarihleri 141
3.2.2. Beyit Sayıları 142
3.2.3. Benzerlikler ve Farklılıklar 142
3.2.4. İmla 145
3.2.5. Nüsha Şeceresi 148
3.3. METNİ KURARKEN İZLENİLEN YÖNTEM 149
3.3.1. Metnin Düzeniyle İlgili Hususlar 149
3.3.2. Vezinle İlgili Hususlar 150
3.3.3. Nüsha Farklarının Gösterilmesi ve İmlayla İlgili Hususlar 150
3.4. TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ 153
3.5. TENKİTLİ METİN 154
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ 936
KAYNAKÇA 938
ÖZEL ADLAR DİZİNİ 942

KISALTMALAR

AG : Millî Kütüphane Afyon Gedik Ahmet Paşa İl Halk Kütüphanesi Koleksiyonu No. 03 Gedik 17681

Ar. : Arapça

AS : Aleyhi's-Selam

AÜ : Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi Üniversite B Koleksiyonu No. 6

b. : Bin (Oğlu)

bk. : Bakınız

BY : Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi No. 3565

C : Cilt

çev. : Çeviren

DS : Derleme Sözlüğü

dzl. : Düzenleyen

EAT : Eski Anadolu Türkçesi

Far. : Far.

H : Hicrî

haz. : Hazırlayan

Hz. : Hazret-i

İÜ : İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi No. TY 570

İKÜ : İstanbul Kültür Üniversitesi

M1 : Yazıcıoğlu Mehmed'in *Muhammediye*'si

M2 : Yûsuf'un *Muhammediye*'si

MEB : Millî Eğitim Bakanlığı

MBTS : Misalli Büyük Türkçe Sözlük

MK : Millî Kütüphane No. B 1137

mm : Milimetre

no. : Numara

öl. : Ölüm tarihi

SAV : Sallallahü Aleyhi ve Sellem

SK : Süleymaniye Kütüphanesi Ömer İşbilir Koleksiyonu No. 5

T. : Türkçe

TDK : Türk Dil Kurumu

TDV : Türkiye Diyanet Vakfı

TTK : Türk Tarih Kurumu

TS : Tarama Sözlüğü

vb. : Ve benzeri

zf. : Zarf

zm. : Zamir

GİRİŞ: KLASİK TÜRK EDEBİYATINDA MUHAMMEDİYE TÜRÜNDEKİ ESERLER

X. yüzyılın ilk yarısından itibaren Türklerin kitleler hâlinde İslamiyet'i kabulü ve XI. yüzyılın ikinci yarısından sonra da ilk İslamî eserlerin yazılmasıyla birlikte edebiyatımızda yeni bir devre başlamıştır. İslamiyet'in getirdiği temel inanç ve ilkeleri öğrenmeye olan ihtiyaç, edebiyat sahasında dinî-tasavvufî muhtevalı pek çok eserin yazılmasına zemin hazırlamıştır. Zamanla bu eserler çeşitlenerek yeni edebî türler ortaya çıkmıştır. Bunlar içerisinde Hz. Peygamber'i konu alan eserler, özellikle XV. yüzyılın başlarından itibaren edebiyatımızda önemli bir yer tutmaya başlamıştır. Nitekim İslam'ı en iyi şekilde öğrenmenin ve yaşamanın yolunun Kur'an'dan; Kur'an'ı en iyi şekilde idrak etmenin yolunun ise Hz. Peygamber'in hayatını bilmekten ve yaşayışını kavramaktan geçtiği muhakkaktır.

İslam literatüründe Hz. Peygamber'in hayatını konu alan eserler "siyer" ve "megâzî" terimleri ile ifade edilmiştir. Esasen Arap kaynaklarında bu iki terim baştan beri birbirinin yerine kullanılmıştır (Öz, 2006: 23). Siyer, "sîre"nin çoğuludur. "Sîre"nin kelime anlamı *Kâmûs Tercümesi*'nde *"Sünnet ve tarîkat ve hey'et ma'nâlarına müsta'meldir ki insânın ma'nevî tuttuğu yoldan ve kâ'im olduğu hâletten 'ibârettir."* şeklinde açıklanmıştır (Mütercim Âsım, 1305: II/418). Terim olarak ise, Hz. Peygamber'in hayatını konu edinen bilim dalı ve bu dalda yazılan eserlere verilen addır (Fayda, 2009: 319). Megâzî ise "magzâ"nın çoğuludur ve aynı sözlükte *"Guzât kısmının menâkıb ve dâsitânlarına denir."* şeklinde tanımlanmıştır (Mütercim Âsım, 1305: IV/1103). Terim olarak da Hz. Peygamber'in gazve ve seriyyelerinin tarihi ile bu konuda yazılan eserlere verilen addır (Fayda, 2009: 319).

Türk edebiyatında bu iki terimden sadece "siyer" kullanılmıştır. XIV. yüzyıldan itibaren Hz. Peygamber'in hayatını konu edinen tercüme ve telif pek çok eser yazılmış olup bu eserler genellikle siyer olarak adlandırılmıştır. İlk tercüme siyer, Kadı Darîr'in 1388'de tamamladığı *Sîretü'n-Nebî*'sidir. İlk telif siyer ise, Alaşehirli Kadı Veysî'nin 1628'de yazdığı *Dürretü't-Tâc fî Sîreti Sâhibi'l-Mi'râc* adlı eseridir. XIX. yüzyılın başlarına kadar, yani Klasik Türk edebiyatı olarak adlandırdığımız devrede yazılan Türkçe siyer sayısı on altı; XIX. yüzyıldan XX. yüzyılın ilk çeyreğine kadar neşredilen siyer sayısı ise yirmidir (Erşahin, 2005: 336). Ancak, yeni çalışmaların neticesinde ortaya konacak tespitlerle bu sayıların artması muhtemeldir.

Siyer, esasen başlı başına bir türdür. Ancak edebiyatımızda müstakil siyerlerin yanı sıra Hz. Peygamber'in hayatının belli bir dönemini konu alan ve siyere bağlı olarak gelişen bazı türler de vardır. Önceleri siyer kitaplarının içinde yer alan ve siyerin bir bölümü niteliğinde olan bu türler zaman içinde müstakilleşmiştir. Söz konusu türleri saymadan önce dinî muhtevalı eserlerin tür bakımından nasıl tasnif edildiğine bakmak gerekmektedir.

Âgâh Sırrı Levend, dinî eserleri konularına göre; dinî-şer'î eserler ve dinî-tasavvufî eserler olmak üzere iki ana gruba ayırmıştır. Hz. Peygamber konulu türlerden naat, miraciye, esmâ-yı nebî, siyer, şemâil, mevlid, hilye, Muhammediye, Ahmediye vb. eserleri dinî-şer'î eserler grubunda zikretmiştir (2016: II/395-396). Bu tasnifte dikkat çeken husus, Muhammediye ve Ahmediye vb. eserlerin siyer grubuna dâhil edilmeyerek ayrıca belirtilmesidir.

Âmil Çelebioğlu, manzum dinî eserleri muhtevalarına göre Cenab-ı Hak'la ilgili eserler, meleklerle ilgili eserler, semavî kitaplarla ilgili eserler, peygamberlerle ilgili eserler, Hz.

Peygamber'le ilgili eserler ve muhtelif dinî konulu eserler olmak üzere altı gruba ayırmıştır. Hz. Peygamber'le ilgili manzum eserler grubuna da esmâ-yı nebî, sîre, mevlid, miraç, mucizât, gazavât-ı Resulullah, hilye, hicret, şefâat-name, kırk hadis, yüz hadis, bin hadis konulu eserleri dâhil etmiştir (1998: 353-364).

Abdurrahman Güzel, dinî-tasavvufî nazım türlerini beşe ayırmıştır: Allah hakkında yazılan türler, İslam'ın beş şartı hakkında yazılan türler, Hz. Muhammed hakkında yazılan türler, din ve tasavvuf yolunun büyükleri hakkında yazılan türler, genel olarak dinî-tasavvufî anlamda yazılan türler. Hz. Peygamber hakkında yazılan türleri de esmâ-yı nebî, siretü'n-nebî, mucizât-ı nebî, mirac-name, gül-name, hicret-name, naat, hilye-name, mevlid, gevher-name, dolab-name, kırk hadis, şefâat-name olarak sıralamıştır (2015: 587-816).

Neslihan Koç Keskin ise edebî türleri dinî içerikli türler, ahlakî yönü ön planda olan türler ve asıl konuları din dışı olan türler olmak üzere üç gruba ayırmıştır. Dinî içerikli türleri de kendi içinde Allah ile ilgili türler, Hz. Peygamber ile ilgili türler, dinî bayramlar ve günleri anlatan türler olarak sınıflandırmıştır. Hz. Peygamber'le ilgili türler arasında ise hilye, kırk hadis ve yüz hadis, mevlid, miraciye/mirac-name, naat ve siyeri saymıştır (2016: 272-273).

Görüldüğü üzere bu tasniflerde[1] Hz. Peygamber konulu eserler ayrı bir grup olarak zikredilmiş, bu eserler içerisinde siyerler ile siyere bağlı olarak gelişen türler arasında ise herhangi bir ayrım yapılmamıştır. Hz. Peygamber'in hayatının belli bir dönemini konu alan ve siyere bağlı olarak gelişen bu türleri yukarıdaki tasnifleri de dikkate alarak şöyle sıralayabiliriz: esmâ-yı nebî, naat, mevlid, mirac-name/miraciye, hicret-name, mucizât-ı nebî, şefâat-name, hilye, şemâil, bi'set-name, delâil, neseb-i şerîf, vasiyyet-i nebî, vefâtü'n-nebî, regâibiyye.[2]

Muhammediye, Ahmediye vb. isimlerle yazılan eserler de Hz. Peygamber'le ilgili türler kapsamındadır ve genel olarak siyer özelliği gösterir. Nitekim bu tarzdaki eserlerin başında gelen Yazıcıoğlu Mehmed'in *Muhammediye*'sinin de tür olarak siyer kategorisinde olduğu bazı çalışmalarda belirtilmiştir.[3]

* * *

Yazıcıoğlu Mehmed, *Muhammediye*'sini 1449 yılında tamamlamıştır. Siyer alanında Kadı Darîr'in *Siyer*'inden (yazılış tarihi: 1388) sonra bu tarihe kadar böylesine hacimli, üstelik de manzum başka bir eser yazılmamıştır. Bu nedenle *Muhammediye*, hem Hz. Peygamber konulu eserler içerisinde hem de Klasik Türk edebiyatı genelinde önemli ve kıymetli bir eserdir.

Yazıcıoğlu Mehmed, *Muhammediye*'yi yazmadan önce Arapça olarak *Megâribü'z-Zamân* adlı eserini yazmıştır. Kardeşi Ahmed Bîcan'dan bu eseri Türkçe olarak nesre çevirmesini istemiş ve o da bunun üzerine *Envârü'l-Âşıkîn*'i yazmıştır. Kendisi de aynı eseri

---

1 Klasik Türk edebiyatında türlerin gruplandırılması ile ilgili olarak bu çalışmalardan başka özellikle Metin Akkuş'un (2007: 17-21) açıklamalarına bakılabilir.

2 Bu türlerin her biri hakkında pek çok kitap, makale ve tez çalışması bulunmaktadır. Aynı bilgileri yinelememek ve çalışmamızın kapsamı dışına çıkmamak maksadı ile burada türlerin açıklanmasına gidilmemiştir. Özlü bilgi sunması açısından *TDV İslam Ansiklopedisi* "Muhammed (Türk Edebiyatı)" maddesine (Uzun, 2005: XXX/457-459) bakılabilir. Ayrıca bk. Ak, 2014: 3-17 ve Çorak, 2010b: 83-89.

3 bk. Çelebioğlu, 1998: 357-358; Çelebioğlu, 1999: 362; Erşahin, 2005: 338; Öztoprak, 2010: 61.

nazmen *Muhammediye* adıyla Türkçeye çevirmiştir. Dolayısıyla her iki eser de Megârib'in serbest birer tercümesidir (Çelebioğlu, 1996: I/81).

Muhammediye, yazıldığı dönemden itibaren halk arasında büyük ilgi görmüş, asırlar içerisinde Müslüman halkın dinî yaşantısında yer edinerek bir başucu eseri hâline gelmiştir. Yurt içi ve yurt dışı kütüphanelerdeki yazma ve basma *Muhammediye* nüshalarının çokluğu, eserin ne derece muteber olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. *Muhammediye*'nin gördüğü rağbet, bu esere benzer eserlerin yazılmasına vesile olmuştur.

Âmil Çelebioğlu, Yazıcıoğlu'nun *Muhammediye*'sinin tesiri ile ona benzer tarzda yazılan eserleri "nazireler" ve "*Muhammediye* tipindeki eserler"[4] olarak iki grupta değerlendirmiştir (Çelebioğlu, 1996: I/187-189, 197-199). Nazire olarak *Muhammediye* (Yûsuf), *Mahmûdiye* (Kadı Mahmud) ve *Kasîde-i Nûniye*'yi (Abdürrahîm Fedâî); *Muhammediye* tipindeki eserler olarak da *Sîretü'n-Nebî* (Mehmed), *Siyer-i Nebî* (Amasyalı Münîrî Çelebi), *Siyer-i Nebî* (Seyyid İbrahim b. Mehmed Kâzım) ve *Nazmü's-Siyer*'i (Hâfız Mehmed Zühdî Efendi) saymıştır.[5]

Muhammediye benzeri eserleri Âgâh Sırrı Levend ise şöyle sıralamıştır (2016: II/433-434): *Gülşen-i Tevhîd* (Dâvûd-ı Halvetî), *Câmiu'n-Nasâyıh* (Hüseynî b. Ahmed Sirûzî), *Âdâbü't-Tâlibîn*[6] (Yusuf, Ankaralı), *Zemmü'l-Fenâ* (Ali b. Muslihiddin Bozkırlı), *Muhammediye Şerhi* (Esîrî Mehmed Yûsuf) ve *Şerhu'l-Muhammediye* (İsmail Hakkı Bursalı). Bunlardan son ikisi, adlarından da anlaşılacağı üzere *Muhammediye*'nin şerhleridir.

Bu eserlere, ismindeki benzerlikten ötürü, Hamdullah Hamdî'nin *Ahmediye*'sini de ilave edebiliriz. Bu saydığımız eserler hakkında aşağıda özlü bilgiler verilmiş, Yazıcıoğlu'nun *Muhammediye*'si ile bunların benzer ve farklı yönlerine temas edilmiştir:

1. Muhammediye: Kastamonulu Yûsuf tarafından yazılmıştır. Yazıcıoğlu Mehmed'in *Muhammediye*'sine yazılan nazirelerin başında gelmektedir. Çalışmamızın da konusu olan bu eser ve müellifi hakkında sonraki bölümlerde detaylı bilgi verilmiştir.

2. Mahmûdiye: Müellifinin tam künyesi Şeyh Bedreddin el-Kadı Mahmûd b. eş-Şeyh Muhammed b. Tanrıvermiş'tir. Amasyalıdır. Tahsilini tamamladıktan sonra Bursa'da on yıldan fazla bir süre kadılık vazifesinde bulunmuştur. H 911/1505 senesinde Anadolu kazaskeri olmuş, daha sonra azledilmiş, çok geçmeden de vefat etmiştir. Vefat tarihi H 914 (1508)'tür. *Mahmûdiye*, Yazıcıoğlu Mehmed'in *Muhammediye*'sine nazire olarak yazılmış ve II. Bayezid'e sunulmuştur. Elli babdan oluşan eserin bir adı da *Vesîle*'dir. Müellifin ahlak ve tasavvufa dair, elli babdan oluşan ve *Fevz ü Felâh* adını taşıyan bir eseri daha vardır. *Mahmûdiye*, halk arasında Yazıcıoğlu Mehmed'in *Muhammediye*'si kadar rağbet görmemiş-

---

4 Çelebioğlu, bu şekilde belirttiği eserlerin hepsinin doğrudan Yazıcıoğlu Mehmed'in *Muhammediye*'sinin tesiri ile yazıldığı iddiasında değildir (Çelebioğlu, 1996: I/197).

5 Çelebioğlu, ilaveten bir eser daha saymıştır (1996: I/199). Abdurrahman adında bir müellife ait olarak belirtilen ve *Siyerü'n-Nebî* adını taşıyan bu eser, Çelebioğlu'nun *Muhammediye* tipi eserler arasında ilk olarak zikrettiği, Topkapı Sarayı Müzesi kitaplığında nüshası bulunan ve Mehmed adlı bir müellif tarafından yazılan *Sîretü'n-Nebî* ile aynı eserdir.

6 Eser adı hatalı verilmiştir, bilgileri verilen eser Yûsuf'un *Muhammediye*'sidir.

tir (Mecdî Mehmed Efendi, 1989: 323-324; Bursalı Mehmed Tahir, 2009: II/252; Kâtip Çelebi, 2014: IV/1291). Şimdiye kadar meçhul olan eserin birkaç nüshası tespit edilmiştir.[7]

3. Kasîde-i Nûniye: Müellifi Abdürrahîm Fedâî'dir. Prizrenli olup Seyyid Muhammed Nûrü'l-Arabî'nin halifesi ve damadıdır. H 1303/1885'te vefat etmiştir. Eser, Yazıcıoğlu'nun *Muhammediye*'si ile aynı tarzda ve ona nazire olarak yazılmıştır (Gölpınarlı, 1992: 304-306). Melâmîliğe mensup olan Abdürrahîm Fedâî'nin 1363 beyitten oluşan *Kasîde-i Nûniye*'si üzerine Mine Şahin (2009) yüksek lisans tezi hazırlamıştır.[8]

4. Sîretü'n-Nebî: Muhammed (veya Mehmed) adlı, Velî mahlaslı bir şaire ait olan eser H 872/1468 yılında yazılmıştır. Nazım şekli mesnevidir. Eserde genellikle *fā^c^ilātün fā^c^ilātün fā^c^ilün* kalıbı kullanılmakla birlikte yer yer *mefā^c^īlün mefā^c^īlün mefā^c^īlün* kalıbı da kullanılmıştır (Özfırat, 2014: 93-134). Yazma eser kütüphanelerimizde pek çok nüshası mevcut olan eserin beyit sayısı 15000 civarındadır.

Çelebioğlu, eserin tertip bakımından *Muhammediye*'ye benzer olduğunu söylemektedir (1996: I/197). Ancak, içeriğine bakıldığında daha çok siyer özelliği taşıdığı görülür. Muhteva yönüyle Kadı Darîr'in siyerine benzemektedir. Eser üzerine doktora tezi hazırlanmıştır.[9]

5. Siyer-i Nebî: Amasyalı Münîrî (öl. 1521) tarafından kaleme alınmıştır. 1502 yılında yazıldığı tahmin edilmektedir. Türk edebiyatının en hacimli manzum siyeri olup 32475 beyittir. Mesnevi nazım şekliyle ve *mefā^c^īlün mefā^c^īlün mefā^c^īlün* kalıbıyla yazılmıştır. Bilinen tek nüshası Topkapı Sarayı Koğuşlar Kitaplığı 994-995 numarada kayıtlı olup yedi cilt hâlinde düzenlenmiştir. Ciltleri bölünmek suretiyle eser üzerine dört doktora tezi hazırlanmıştır.[10] Eserin tertibi *Muhammediye*'den farklı olup muhteva yönüyle de daha çok Kadı Darîr'in siyerine benzemektedir.

6. Siyer-i Nebî: Müellifi Seyyid İbrahim Hanîf'tir (H 1164/1750 – H 1217/1802). Mevlevîliğe mensuptur. Eser, 1789'da telif edilmiştir. Mesnevi nazım şekliyle ve *fā^c^ilātün fā^c^ilātün fā^c^ilün* kalıbıyla yazılmış olup üç ciltten oluşmaktadır. İlk cildi *Siyer-i Mekkî*, ikinci cildi *Siyer-i Medenî* olarak ayrılmış olup üçüncü cildine şu ana kadar ulaşılamamıştır. Eserin ilk cildi üzerine yüksek lisans tezi[11] hazırlanmış, ikinci cildi üzerine hazırlanan inceleme ise kitap[12] olarak yayımlanmıştır. Siyer muhtevalı bu eserin tertibi *Muhammediye*'den farklıdır.

7. Nazmü's-Siyer: Trabzonlu Tayyib-zâde Hâfız Mehmed Zühdî Efendi (H 1270/1853 – H 1332/1914) tarafından mesnevi nazım şeklinde kaleme alınmıştır. 4200 beyitten oluşan eser *fe^c^ilātün mefā^c^ilün fe^c^ilün* kalıbıyla yazılmıştır. Eser matbu olup 109 sayfadır. Eserde mülemma beyitlere sık rastlanmaktadır. Kısmen *Muhammediye* tertibindedir (Çelebioğlu, 1996: I/199; Demir, 2007: 26-27). Eserin Murat Yüksel (1990) tarafından yapılan bir neşri de mevcuttur.

---

7 Eserin nüshalarından biri, Koyunoğlu Müzesi Kütüphanesinde 12125 numarada kayıtlı bulunan yazmadır. Bu nüshadan edindiğimiz bilgiye göre eser, H 872/1467 yılında yazılmıştır.

8 Eserin bir nüshası da tarafımızdan tespit edilmiş olup söz konusu nüsha Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi, Konya İl Halk Kütüphanesi koleksiyonunda 1792/5 numarada kayıtlıdır.

9 Özfırat, 2016.

10 Ay, 2007; Çorak, 2010a; Özkat, 2011; Top, 2011.

11 Yıldız, 2011.

12 Özcan, 2012.

8. Gülşen-i Tevhîd: Müellifi Mudurnulu Dâvûd'dur. Halvetîliğe mensup olması ve "Halvetî" mahlasını kullanması sebebiyle Dâvûd-ı Halvetî olarak da bilinir. Eser, Mudurnu'da H 913/1508 yılında kaleme alınmıştır. Mesnevi nazım şekliyle yazılan eser, 10378 beyittir. Eserde ağırlıklı olarak *fāᶜilātün fāᶜilātün fāᶜilün* ve *mefāᶜīlün mefāᶜīlün faᶜūlün* kalıpları kullanılmıştır.

Abdülbâki Gölpınarlı, eserin Yazıcıoğlu'nun *Muhammediye*'si örnek alınarak yazıldığını söylemektedir (1972: III/337). Eser üzerine doktora tezi[13] hazırlayan Abdulmecit İslamoğlu ise Gölpınarlı'nın bu görüşünün irdelenmesi gerektiğini, *Gülşen-i Tevhîd*'in muhteva ve nazım şekli yönünden *Muhammediye*'den farklılıkları bulunduğunu; ancak bunun yanında Dâvûd-ı Halvetî'nin bu eseri görüp okumuş olma ihtimalinin de yüksek olduğunu belirterek Gölpınarlı'nın kanaatinin iki eserin hacmi ve ihtiva ettiği ortak konular bakımından anlaşılması gerektiğini ifade etmiştir (2013: 50). Ancak, Gölpınarlı'nın kanaatinin doğruluk payı olduğu da bir gerçektir. İki eser arasında her ne kadar tertip ve konu bakımından bazı farklılıklar bulunsa da *Gülşen-i Tevhîd* müellifinin Yazıcıoğlu'nun *Muhammediye*'sinden önemli ölçüde etkilendiği muhakkaktır. Örneğin, Tevrat'a dayandırılan bir rivayetin iki eserde geçtiği kısımlar aşağıya alınmıştır. *Gülşen-i Tevhîd*'de bu kısım *Muhammediye*'den aynen alınmış gibidir:

Muhammediye'den (Yazıcıoğlu)	*Gülşen-i Tevhîd*'den
Rivâyet ederler ki Tevrât içinde gelir	Rivāyet varımış Tevrāt içinde
Kim Allâhu azze ve celle Ganî zü'l-celâl	Dimiş Mūsā'ya Ḥaḳ Tevrāt içinde
Ki vahy etti Mûsâ'ya izzi celâli ile	Eger ḳurb u rıżāmı isteriseñ
Ki kurb u rızâmı dilersen alâ külli hâl	Baña benden yaḳın ol sen diriseñ
Sana ben de yâ Mûsâ akreb olam şol kadar	Dilerseñ ben saña yā Mūsā senden
Dilinde sözünden de işit bilâ-kîl ü kaal	Yaḳın olam işitgil imdi benden
Yakın olam ağzın yarından dahi ben sana	Dilerseñ ger ki sözüñe dilüñden
Gözünün karasından ağına hem bi-makaal	Daḫı göñlüñe fikrüñden bilüñden
Dahi cismin içinde cânından olam yakın	Daḫı aġzuña aġzuñuñ yarından
Dahi gönlün endîşesinden yakın bi-cidâl	Daḫı gözüñe gözüñüñ nurından
Diler misin olam sana ben yakın bu kadar	Gözüñüñ aġına hem ḳarasından
Dedi budur istediğim yâ Kerîme'n-nevâl	Daḫı cismüñle cānuñ arasından
Dedi pes Muhammed habîbime çok ver salât	Dilerseñ ger yaḳın olam bu miḳdār
Kim akreb olam sana hîç etmeyen infisâl	Ḥabībüme ṣalavāt imdi vir var

[13] Söz konusu tez yayımlanmıştır: İslamoğlu, 2013.

Zihî kadr-i a'lâ ki verdi habîbine ol
Ki Mûsâ gibi kişi bulur adile menâl
Kıyâs et ki Mûsâ Kelîm'ine bu olucak
Kamu enbiyâ pes nite bula onsuz kemâl
(Çelebioğlu, 1996: II/291)

Yaḳın olam saña virüp viṣāli
Baña vaṣl olasın bī-infiṣālī
Ḳıyās it imdi iy ʿaḳl issi kimse
Viṣāl ü ḳurbı Mūsā gibi kimse

Ḫuẕā'ya bulmayıcaḳ Muṣṭafāsuz
Bulamaz ḳurbeti hīç kimse ansuz
(İslamoğlu, 2013: 1032-1033)

Yazıcıoğlu Mehmed'in, Gelibolulu olması dolayısıyla Gelibolu halkına Cenab-ı Hak'tan ihsan ve af dilemesine benzer bir hemşehricilik gayreti Dâvûd-ı Halvetî'de de görülmektedir. O da Mudurnu halkına rahmet dilemektedir:

Muhammediye'den (Yazıcıoğlu)
Gelibolulu âşıklar senin fazlın diler dâyim
Nola ger edesin ihsan çü sensin Hâlik u Rezzâk

İlâhî suçların mahv et keremden rahmet et afv et
Kamu erkek dişisini duâm budur ki kıl i'tâk
(Çelebioğlu, 1996: II/398)

Gülşen-i Tevhîd'den
Hem daḫı şehr-i Mudurnı ḳavminüñ
Rāẓī olsun cümlesinden Ḥaḳḳ anuñ

Ulu kiçi merd ü zen ḳamusına
Raḥmet idüp ḳoymasun ṭamusına
(İslamoğlu, 2013: 1250)

9. Câmi'u'n-Nasâyıh: Müellifi, Hüseynî mahlaslı Hüseyin b. Ahmed Sirûzî'dir (öl. H 1000/1589). Manzum olan eserde pek çok ayet ve hadisle dinî öğütler verilmiştir. Öğüt kısımları "ilahî nasihat" başlığı ile belirtilmiştir. Eserin Süleymaniye Kütüphanesinde (Serez 1744, Hacı Mahmut 1604, H. Beşir Ağa 661/19) üç nüshası bulunmaktadır (Kaplan, 2002: 791-799; Levend, 2016: II/433).

10. Zemmü'l-Fenâ: Müellifi, 17. asrın âlim ve şairlerinden Ali b. Muslihiddin Bozkırî'dir. Nisbesinden de anlaşılacağı üzere Konya Bozkırlıdır. Bir vaaz ve nasihat kitabı olan eserin yurt içi ve yurt dışı kütüphanelerde pek çok yazma nüshası bulunmaktadır (Turan-Akgül, 2008: 60-63). Eser, H 1086/1675 yılında yazılmıştır. Yazıcıoğlu'nun *Muhammediye*'sinde de mev'ize kısımları vardır. Ancak, baştan sona nasihat kitabı olması dolayısıyla *Zemmü'l-Fenâ*, muhteva bakımından *Muhammediye*'den ayrılır.

11. Ahmediye: Akşemseddin-zâde Hamdullah Hamdî tarafından H 900/1494-95 tarihinde kaleme alınmıştır. Daha çok *Mevlid* adıyla bilinen eserden *Şakayık Tercümesi*'nde[14] ve *Keşfü'z-Zünûn*'da[15] *Muhammediye* olarak bahsedilmektedir. Ancak, eserin sonunda geçen *Aḥmediyye oldı bu mevlüde nâm / Naẓmını itdüm ṭoḳuz yüzde tamām* beytinden de anlaşılacağı üzere eserin adı *Ahmediye*'dir. Mesnevi nazım şekliyle ve *fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün* kalıbıyla yazılan eser 1337 beyitten oluşmaktadır. Eserde, Hz. Peygamber'in doğumu öncesinde olanlar, doğumu, ahlakı, peygamberliğinin gelişi, mucizeleri, miracı, hicreti ve vefa-

[14] bk. Mecdî Mehmed Efendi, 1989: 251.
[15] bk. Kâtip Çelebi, 2014: IV/1291.

tından söz edilmektedir (Şirin, 2007: 4-5). Eser *Ahmediye* adını taşıyor olsa da konu çerçevesine bakıldığında nazım türünün mevlid olduğu aşikârdır. Nitekim yukarıda alıntılanan beyitte müellifin kendisi de eserini "mevlid" olarak tanımlamıştır.

Bu sayılan eserlerden başka, *Osmanlı Müellifleri*'nde Yûsuf Hakîkî'nin *Hakîkî-nâme* adındaki divanının *Muhammediye* tarzında olduğu (Bursalı Mehmed Tahir, 2009: I/196) belirtilse de bu bilginin yanlış olduğu ifade edilmiştir (TDEA, 1998: VIII/617).

Genel olarak değindiğimiz *Muhammediye* benzeri bu eserlerin bazıları üzerine henüz akademik çalışma yapılmamıştır. Bunların da metinleri yayımlandığında eserler arasında daha ayrıntılı bir kıyaslama yapmak mümkün olacaktır. Kastamonulu Yûsuf'un *Muhammediye*'si, yukarıda verilen eserler içerisinde şekil ve muhteva bakımından Yazıcıoğlu'nun *Muhammediye*'sine en çok benzeyen eserdir.

1. BÖLÜM – KASTAMONULU YÛSUF'UN HAYATI VE ESERLERİ

1.1. HAYATI

Tezkirelerde ve diğer biyografik kaynaklarda Kastamonulu Yûsuf'un hayatı ve eserleri ile ilgili herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. Yûsuf'tan yalnızca Vasfi Mahir Kocatürk, *Büyük Türk Edebiyatı Tarihi* adlı kitabında bahsetmiştir. Bunun haricinde onun hakkındaki bilgilerimiz, eserlerinden elde edilen sınırlı bilgilerdir.

Kocatürk, sözü edilen edebiyat tarihinde Yûsuf'tan "Ankaralı Yusuf" olarak ve *Muhammediye*'si dolayısıyla bahsetmiştir. Onun esere ve müellifine dair verdiği tüm bilgiler, *Muhammediye*'nin tenkitli metnini hazırlarken kullandığımız nüshalardan biri olan ve AG[16] rumuzuyla belirttiğimiz nüshaya dayanmaktadır. Kocatürk, eserin bulunduğu yeri ve arşiv numarasını dipnot olarak belirttiği için söz konusu nüshayı tetkik etmiş olduğu muhakkaktır. Bunun haricinde Yûsuf'un hayatına dair herhangi bir kaynağa atıfta bulunulmuş değildir.

Yûsuf'a dair sınırlı bilgilerin eserlerinden edinildiğini daha önce belirtmiştik. *Âdâbü't-Tâlibîn* adlı eserinde yer alan künyesinden adını ve nereli olduğunu öğrenmekteyiz:

> Pes bu ḥaḳīr ü żaᶜīf bī-çāre kim **Yūsuf bin Sulṭān Şāh bin Muḥammed el-Ḳasṭamonī**dür diledi kim…. (12b, 5-6. satırlar)[17]

Aynı eserin manzum kısımlarındaki beş beyitte de "Yûsuf" adı geçmektedir:

> Ḫudā[yā] **Yūsıf**uñ naḳṣın tamām it
> Tecellāñ-ıla rūḥın şāẕ u kām it (12a, 6. satır)
> * * *
> Ḳabūl it tevbesin **Yūsuf** ḥaḳīrüñ
> Gözinden sil ḥicābın bu faḳīrüñ (30b, 12. satır)
> * * *
> **Yūsıf**uñ ᶜafv it ḫaṭāsın ḳıl kerem
> Cānına ᶜuḳbīde gösterme elem (150a, 14. satır)
> * * *
> Żaᶜīfem **Yūsuf**am ednā ḥaḳīrem
> Ḳapuñda bende bir kemter faḳīrem (178b, 13. satır)
> * * *
> Adı **Yūsuf** illā kendi ᶜāṣīdür
> Ḥaḳ Taᶜālā ḫıẕmetinde ḳāṣīdür (253a, 8. satır)

Muhammediye'de ise on beş beyitte "Yûsuf" adı zikredilmiştir. Bu beyitlerden bazıları-nı[18] şöyle sıralayabiliriz:

> **Yūsuf** ḥaḳīr götürüben cürm-i bī-ᶜaded
> Geldi ḳapuña ᶜöẕrini maḳbūl it şehā (3669[19])

---

16 Millî Kütüphane Afyon Gedik Ahmet Paşa İl Halk Kütüphanesi Koleksiyonu No. 03 Gedik 17681.

17 Varak ve sayfa numaraları, *Âdâbü't-Tâlibîn*'in Süleymaniye Kütüphanesindeki Uşşakî Tekkesi koleksiyonu 325 numarada kayıtlı bulunan nüshasına göre verilmiştir.

18 *Muhammediye*'de "Yûsuf" adının geçtiği diğer beyitler şunlardır: 179, 608, 2473, 3863, 4915, 4939, 5686, 8647, 11134 ve 11817. beyitler.

19 Tenkitli metnimizdeki beyit numaralarıdır.

* * *

Adum **Yūsuf** ider her kişi taḥsīn
Benem ṣūretde vü sīretde çirkin (5658)

* * *

Ẕelīlem **Yūsuf**-ı bī-çāreyem ben
ᶜAmel ḳılmaḳda bir āvāreyem ben (6289)

* * *

Günehkāram żaᶜīfem **Yūsuf** adum
Ḳamu cürm-ile cānumı ḳaradum (8040)

* * *

Eger bu **Yūsuf**-ı bī-çāre yā Rab
Ola dergāh-ı ᶜizzetde muḳarreb (11681)

"Yûsuf" adının, geçtiği beyitlerde daima "bî-çâre, fermân-şiken, hakîr, günehkâr, zaîf, âsî…" gibi sıfatlarla birlikte kullanıldığı görülmektedir. Bu husus, müellifin ehl-i tarik bir zat olmasına işaret olarak kabul edilebilir.

"Yûsuf" adı hem *Muhammediye*'de hem de *Âdâbü't-Tâlibîn*'de defalarca zikredilmiştir. Ancak, müellifin mahlası olabilecek bir kullanım sadece *Muhammediye*'nin sonundaki bir beyitte görülmektedir:

İlāhī **Yūsuf**-ı bī-çāre ᶜāṣī
Olupdur cürm-ile hem ḳalbi ḳāsī (11817)

beytindeki "Yûsuf" isminin yerinde İÜ, AG ve MK nüshalarında "'Abdî" geçmektedir. Bu nüshaların üçü de aynı kolda bulunmaktadır.[20] Bu durumda müellifin mahlasının "'Abdî" olabileceği akla gelmektedir.[21] Ancak, benzeri bir kullanıma Yûsuf'un eserlerinde başka hiçbir yerde rastlanmamaktadır. Bu nedenle, sadece adı geçen nüshalardaki bu kullanıma dayanarak müellifin mahlası konusunda kesin bir şey söylemek mümkün değildir.

Yûsuf'un *Âdâbü't-Tâlibîn*'de yer alan künyesinden Kastamonulu olduğunu öğrendiğimiz gibi *Muhammediye*'den de Ankara'da ikamet ettiğini ve eserlerini orada yazdığını öğrenmekteyiz:

Ṭutupdum **Anḳırı** şehrinde mesken
Ferāġat itmiş-idüm cümleden ben (11718 ve takip eden beyitler)

Yûsuf, *Âdâbü't-Tâlibîn*'i 1495'te, *Muhammediye*'yi ise 1508 yılında tamamlamıştır. *Muhammediye*'de geçen bir beyitte bu eseri ömrünün yaşlılık döneminde yazdığını belirtmektedir:

Çoḳ şükür bir Tañrıya kim bu kelām
Ömrümüzden ilerü oldı tamām[22] (11791)

---

20 "Yûsuf" adı sadece SK nüshasında geçmektedir; AÜ ve BY nüshalarının son kısımları, yırtılmış olduğu için eksiktir.

21 Abdülbâki Gölpınarlı da Yûsuf Sîneçâk'in eserlerinden bahsederken verdiği dipnotta, *Muhammediye*'nin Kastamonulu Yûsuf'a aidiyetini ortaya koyarken, tenkitli metnimizde kullandığımız İÜ rumuzlu nüshaya dayanarak, şairin mahlasını "Abdî" olarak belirtmiştir (2006: 126, 159 numaralı dipnot).

22 Bu beytin vezni, *fāᶜilātün fāᶜilātün fāᶜilün* olup *Muhammediye*'nin esas vezninden farklıdır. Bu beyit, Gülşehrî'nin *Mantıku't-Tayr* adlı eserinin son beytidir:

Yûsuf'un doğum ve ölüm tarihleri bilinmemektedir. Ancak, bu beyitte verdiği bilgiye göre XV. yüzyılın ikinci yarısı ile XVI. yüzyılın ilk çeyreğinde yaşamış olmalıdır.

Kastamonulu Yûsuf, Halvetîlik tarikatine mensup bir şairdir. *Muhammediye*'sinde *Reh-nümâ* adlı bir eseri daha olduğunu haber verirken bu eserin ağırlıklı konusunun Halvetîlik olduğuna işaret etmektedir:

Daḫı hem bir kitābı düzmişem ben
Ṭarīḳın Ḫalvetīnüñ süzmişem ben (11733)

Âdâbü't-Tâlibîn adlı eserini neden yazdığını anlatırken de Halvetîlik tarikatinin önemli şeyhlerinden Kâsım Halîfe'ye (öl. H 924/1518) ve onun da şeyhi olan Cemâl-i Halvetî'ye (öl. H 899/1493-94) intisap ettiğini ve onların hizmetinde bulunduğunu bildirir:

"…Pīrlerümden işitdüm ki birisi zübdetü'ṣ-ṣuleḥā'i ve'l-müteverriᶜīn menbaᶜu'l-fażli ve'l-yaḳīn aᶜnī **Ḳāsım Ḫalīfe** refeᶜa'llāhü ḳadrahu ḫıẕmetinde olduḳdan ṣoñra anuñ şeyḫi şeyḫu'ṣ-ṣüyūḫ ᶜālim-i Rabbānī ḳurretü'l-ᶜuyūnü'l-muvaḥḥidīn sulṭānü'l-muḥaḳḳıḳīn şerefü'l-milleti ve'd-dīn aᶜnī **Çelebi Ḫalīfe** el-mulaḳḳabi bi'l-**Cemāli'l-Ḫalvetī** el-mensūbi bi-Aḳsarāyī ḳaddese'llāhü sırrahu'l-ᶜazīz ḫıẕmetlerine yitişüp anlaruñ edebleriyle ᶜalā-ḳadri'l-üsᶜa edeblendüm…" (12a, 5-11. satırlar)

Âdâbü't-Tâlibîn'de ayrıca Hz. Ali'den başlayarak kendisine kadar gelen tarikat silsilesini vererek Cemâl-i Halvetî'nin kendisinin de şeyhi olduğunu belirtir:

"…ammā bizüm pīrlerümüzüñ silsilesinde ol kemāli İmām ᶜAlīden Ḥasen Başrī raḥmetu'llāhi ᶜaleyh aḫẕ itdi… andan **Şeyḫ Muḥammed el-Aḳsarāyī** raḥmetu'llāhi ᶜaleyh ki bu ḥaḳīr ü faḳīrüñ şeyḫidür…" (137b, 2-14. satırlar)

Âdâbü't-Tâlibîn'in Vatikan Kütüphanesinde bulunan nüshasının zahriyesinde eserin Yûsuf'a ait olduğunu ifade eden bir kayıt mevcuttur. Bu kayıtta dikkat çeken husus, Yûsuf'un Şeyh Şa'bân-ı Velî'den (öl. H 976/1568-69) bir nesil önce geldiğinin belirtilmiş olmasıdır. Şeyh Şa'bân-ı Velî, Halvetîliğin Cemaliye kolundan ayrılan Şabaniye kolunun kurucusudur (Vicdani, 1995: 210):

"Kitābu Ādābi'ṭ-Ṭālibīn teᶜlīf-i Çelebi Sulṭān el-mülaḳḳab bi-Cemāl-i Ḫalvetī anuñ ḫalīfesi şeyḫ Ḳāsım anuñ ḫalīfesi şeyḫ Yūsuf bin Sulṭān Şāh Muḥammed el-Ḳasṭamonī terceme eylemişdür ve **Şaᶜbān el-Ḳasṭamonī**den bir ḳuşaḳ yuḳarıdur."

Mensup olduğu tarikat, silsilesi ve intisap ettiği kimseler bu kadar net bir şekilde ortaya konmuşken böylesine hacimli eserler veren bir şahsiyetin biyografik eserlerde ve Halvetîlikle ilgili kaynaklarda yer almaması dikkat çeken bir hususdur.

1.2. ESERLERİ

Kastamonulu Yûsuf, muhtemelen son eseri olması sebebiyle *Muhammediye*'sinde daha önce yazdığı eserlerin isimlerini de zikretmiştir. Buna göre ilk olarak *Âdâbü't-Tâlibîn*'i, daha sonra *Reh-nümâ*'yı yazmıştır. Üçüncü eseri olan *Muhammediye*'den sonra eser yazıp yazmadığı ile ilgili herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

Şükr ol bir Tanrı'ya kim bu kelâm
'Ömrümüzden ilerü oldı tamâm (Yavuz, 2007: 658)

Görüleceği üzere sadece ilk mısrada küçük bir değişiklik yapılmıştır. Yûsuf, bu beyti eserine teberrüken almış olmalıdır.

1.2.1. Âdâbü'l-Tâlibîn

Kastamonulu Yûsuf'un tarikate yeni giren ve Hak yolunda sülûk etmek isteyen dervişlere tarikat âdâbını öğretmek amacıyla yazdığı eseridir.

1.2.1.1. Eserin Tespiti

Muhammediye'nin hâtimesinde Yûsuf, Ankara'da yerleştiği bir dönemde Hak yoluna talip kimseler için bütün edeplerin toplandığı *"Âdâbü'l-Tâlibîn"* adında bir eser yazdığını söylemektedir:

Pes ol dem eyledi Ḥaḳ fetḥ-i bābı
Düzüp cem^{c} eyledüm ben bir kitābı

Kim anda cem^{c} olındı cümle ādāb
Hem ismi ṭālibīne oldı ādāb

İsim ya^{c}nī **Ādābü'ṭ-Ṭālibīn**e
Edebdür cümle zīrā ṭālibīne (11730-11732)

Muhammediye'ye göre eserin yazılış sebebi şöyledir: Yûsuf, Ankara'da yerleşip inzivaya çekildiği bir zamanda Hak lütfuna nail olarak kurtuluşa ermenin yollarını tefekkür etmektedir. Bu hâldeyken irfan sahibi kimselerin hepsinin kendi söz kudretleri ölçüsünde birer eser bıraktıklarını ve bu eserleri okuyanların safalar bularak eser sahiplerine hayır duada bulunduklarını görür. Yûsuf da kendi kendine, Cenab-ı Hakk'a layık bir işinin olmadığını, çok fazla günah işlediğini, kendisinin de eser yazma yolunu tutması gerektiğini düşünür. Cenab-ı Hakk'ın verdiği ilhamla gücü yettiği ölçüde bir eser yazacak, o da diğerleri gibi huzura erecek; ardında bırakacağı eser, Cenab-ı Hakk'ın ona merhamet etmesi için bir "bahane" olacaktır.[23]

Yazma eserler tarandığında karşımıza *Âdâbü'l-Tâlibîn* adıyla tek bir eser çıkmaktadır. Şimdilik üç nüshasını bulabildiğimiz bu eserde müellifin tam künyesi de verilmektedir.

1.2.1.2. Adı ve Yazılış Sebebi

Eserin adı, eserde asıl konu anlatılmaya başlanmadan önce "…Pes bu kitāba tesmiye olındı **Ādābü'ṭ-Ṭālibīn** diyü…" (13a, 4. satır) ibareleriyle açık bir şekilde bildirilmiştir.

"Âdâb", terbiye ve güzel ahlak anlamına gelen "edeb" kelimesinin çoğul şekli olup "davranışlarda ve karşılıklı ilişkilerde alışılmış usüllere, ahlak ve terbiye kurallarına göre uyulması gereken esaslar, âdet, yol yordam, yol erkân, yol sıra; töreler, gelenek ve görenekler, yerleşmiş usüller" gibi anlamlara gelir (Ayverdi, 2011: I/27). "Tâlibîn" ise "tâlib"in cem'-i müzekker sâlimi olup "isteyenler, arzu edenler, istekliler" gibi temel anlamlarının yanı sıra tasavvufî manada "tarikate girmek isteyen kişiler" demektir (Çağbayır, 2017: 1582). Eser, ismi itibarıyla "tarikate girmek isteyen dervişlerin uyması gereken ahlak ve terbiye kuralları" anlamına gelmektedir.

---

23 bk. *Muhammediye* 11718-11729. beyitler.

Âdâbü't-Tâlibîn'de eserin yazılış sebebi, *Muhammediye*'de anlatıldığına benzer, ancak biraz daha ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Buna göre Yûsuf, önde gelen aziz kimselerin her birisinin bir şeyle zikredilip kendilerine hayır dua edilmekte olduğunu dile getirir. Kimisi riyazat ve mücahede ile, kimisi marifetle, kimisi aşkla, kimisi kitap yazıp yadigâr bırakmakla, kimisi de kâbiliyetli talebeleri olup bunların sayesinde silsilesini devam ettirmekle… Kendisi de onlardan biriyle vasıflanmak ister; ancak gerçek âşıklara ve Hak yoluna taliplere şeyhlerin edeplerini anlatan bir kitap yazmaktan başka hiçbirine liyakati olmadığını düşünür. Ancak böyle bir kitap yazarsa kitaptan istifade edenler müellifini hayır duayla anacaklardır:

> "…Pes naẓar itdüm gördüm ilerü geçen ᶜazīzlerüñ her birisini bir nesne ile ẕikr idüp duᶜā iderler kimini riyāżāt-ıla ve mücāhede ile ẕikr iderler kimini maᶜrifetle ve kimini ᶜışḳ-ıla ve kimisini daḫı kitāb düzüp yādigār ḳomaġla ve kiminüñ daḫı kendüden ṣoñra ḳābil şākirdleri ḳalup anlar daḫı mürebbī düşüp teselsül bulmaġla ben faḳīr daḫı diledüm ki bu cümleden birisiyle muttaṣıf olam pes kendü ḥālüme naẓar itdüm gördüm ki bunlardan hīç birisiyle muttaṣıf olmaġa liyāḳatüm yoḳ illā şol ḳadar ki bu ᶜāşıḳ-ı ṣādıḳlara ve Ḥaḳ yolına ṭālib olanlara ādāb-ı meşāyıḫdan bir kitāb cemᶜ idem tā kim andan ṭālib olanlar istifāde idüp bu ḥaḳīri duᶜā-y-ıla ẕikr ideler…" (9a 14-15. satırlar, 9b 1-8. satırlar)

Kitapta şeyhlere dair edeplerin konu edilmesinde Yûsuf'a göre şeyhlere benzeme, onlara öykünme hususiyeti bulunduğu için ayrıca bir fayda vardır. Kıyamet gününde tarikat sultanlarından, bu benzemeden ötürü hüsn-i kabul göreceğini ümit eden Yûsuf, meşhur olduğunu belirttiği bir kıssadan da misal getirir:

> "…bir fāyide daḫı bu kim meşāyıḫa bunda bir teşebbüh var ümīẕ ṭutdum ki ḳıyāmet güninde ṭarīḳat sulṭānları bu bī-çārelerini teşebbüh itdügüm-çün ḳabūl ideler nitekim Mūsā peyġam-bere Firᶜavnuñ masḫarası teşebbüh itdügi-çün ḥālen ki ol kāfir-idi ve teşebbühi tesḫīre-y-içündi Ḥaḳ Taᶜālā Firᶜavnı helāk idicek anı helāk itmedi kendünüñ dōstına teşebbüh[de] bulındı diyü rivāyetdür ki āḫir ehl-i İslāmdan oldı diyü bu ḥikāye meşhūrdur…" (9b, 8-14. satırlar)

Eserin yazılmasına bir sebep de Yûsuf'un dostlarının ondan bu yönde istekte bulunmalarıdır. Yûsuf, hayır duayla anılma ve tarikat şeyhlerine benzeme ümidiyle dostlarının istek ve tavsiyelerine de icabet ederek Kur'an ile "tefe'ül" edip istiharede bulunduğunu, Cenab-ı Hakk'ın lütfunun yardımıyla ve pirlerinin ruhaniyetinden de himmet isteyerek kitabı yazmaya başladığını söylüyor:

> "…Ve bir sebeb daḫı yārān benden iltimās itdiler pes teşebbüh ve duᶜāya ümīd ṭutup ve yārānuñ iltimāsına icābet idüp Kitāb-ı Kerīme tefeʾʾ ül itdüm ve istiḫāre daḫı itdüm Ḥaḳ Taᶜālā kendü kereminden rāst getürdi ben daḫı Ḥaḳ Taᶜālānuñ luṭfına müstaᶜīn olup ve pīrlerümüñ rūḥāniyyetinden himmet istimdād idüp bu kitābı cemᶜ itmege iḳdām itdüm…" (9b 15 satır, 10a 1-4. satırlar)

Eserin Türkçe yazılması ve bunun gerekliliği konusunda Yûsuf, bir ayet ve hadisle delil getirerek büyük şeyhlerin âdap konusunda pek çok kitap yazdığını, ancak bunların bazılarının Arapça bazılarınınsa Farsça olduğunu; tarikat yolunda sülûk etmek, şeyhlerin edepleriyle edeplenmek isteyen dervişlerin bu dillerde yetersiz kaldıklarını; bu yüzden kendisinin bu

dervişlere Türkçe bir eser yazmayı dilediğini söylemektedir. Böylece kitaptan istifade etmek daha kolay olacaktır. Zaten müellifin amacı da hüner göstermek değildir. Ayrıca, dostları da bu kitabın Türkçe yazılmasını istemişlerdir:

> "Ammā Türkī dilinde vaż^{c} olınduġına ḥikmet budur ki Ḥaḳ Ta^{c}ālānuñ kelāmına naẓar itdüm buyurmış ki *"Ve mā erselnā min-rasūlin illā bi-lisāni ḳavmihī"* ya^{c}nī eydür ben hiçbir resūl göndermedüm illā ḳavminüñ lisānı üzerine gönderdüm ḥażret-i resūl ^{c}aleyhi's-selām buyurur ki *"Kellimü'n-nāse ^{c}alā-ḳaderi ^{c}uḳūlihim"* ya^{c}nī nāsa ^{c}aḳılları miḳdārı tekellüm idüñ hem naẓar itdüm gördüm meşāyıḫ-ı ^{c}iẓām ḳaddese'llāhü ervāḥahüm ādāb bābında çoḳ kitāblar taṣnīf itmişler ammā ba^{c}zı ^{c}Arabī ve ba^{c}zı Fārisīdür ol ṭālibler ki ṭarīḳat yolında sülūk itmek isterler ve ādāb-ı meşāyıḫla muttaṣıf olmaḳ ister lākin lisān-ı ^{c}Arabīde ḳāṣır ve Fārisīde ^{c}āciz-dururlar pes bu ḥaḳīr ü ża^{c}īf bī-çāre kim Yūsuf bin Sulṭān Şāh bin Muḥammed el-Ḳasṭamonīdür diledi kim ol ^{c}Arabīden ve Fārisīden ḥaẓẓı olmayan ṭāliblere bu kitābı Türkī dilince beyān ide tā ki istifāde olınmaḳ āsān ola ve hem murād daḫı ziyāde istifāde olınmaġdı iẓhār-ı fażl degüldi ve hem iltimās idenler daḫı Türkī dilince iltimās itdiler…" (12a 11-15. satırlar, 12b 1-10. satırlar)

1.2.1.3. Yazılış Tarihi

Yûsuf, *Âdâbü't-Tâlibîn*'in yazılış tarihini eserin "Hâtimetü'l-Kitâb" bölümünde bildirmektedir. Buna göre eser, hicrî 900 yılında Rebîü'l-evvelin ikinci yarısında (23 Aralık 1494) yazılmaya başlanmış, Cemâziye'l-âhirin altıncı gününde (13 Mart 1495) seher vaktinde tamamlanmıştır. Belirtilen tarih aralığına bakıldığında eserin üç ay gibi kısa bir sürede tamamlandığı görülmektedir:

> Pes ṭoḳuz yüz olmış-ıdı hicrete
> Kim bu mektūbı getürdüm ṣūrete
>
> İbtidā tesvīdine oldı bilüñ
> Nıṣfı geçdükde rebī^{c}ü'l-evvelüñ
>
> Hem cemāẕe'l-āḫir ayında tamām
> Oldı altıncı güninde iy hümām
>
> Hem seḥer vaḳtinde ḫatm oldı kitāb
> Oḳıyanlara vire Ḥaḳ fetḥ-i bāb (253b, 3-6. satırlar)

1.2.1.4. Tertibi, Bölümleri ve Konusu

Eser, genel itibarıyla mensur olup mensur-manzum karışık biçimde kaleme alınmıştır. Eserdeki manzum kısımların bazıları hayli uzun olup beyit sayısı 167'ye kadar çıkabilmektedir. Söz konusu kısımlar mesnevi şeklindedir.

Besmele, hamdele ve salvele ile başlayan eserde Cenab-ı Hakk'a hamd ve sena ile peygamberlere, özellikle de Hz. Peygamber'e salat ve selam getirildikten sonra yaratılış konusu ayet ve hadislerle tasavvufî açıdan ayrıntılı biçimde açıklanır. Akabinde eserin yazılma se-

bebinin anlatıldığı kısım ile 53 beyitten oluşan ve "Münâcât" başlığını taşıyan bir manzume yer alır. Münâcâttan sonra müellif, eseri neden Türkçe yazdığını açıklar. Daha sonra eseri oluşturan bab ve fasıllarda ele alınan konuların fihristine yer verilir. Bu konuların ayrıntılı bir biçimde anlatılarak ele alınmasından sonra 98 beyitten oluşan ve "Hâtimetü'l-Kitâb" başlığını taşıyan bitiş bölümü yer alır.

"Hâtimetü'l-Kitâb" bölümünün devamında, eserin nüshalarının üçünde de mevcut olan ve *"Der-Beyān-ı Telḳīn, Der-Beyān-ı ᶜAṣā, Der-Beyān-ı ᶜİmāme-i Siyāh, Der-Beyān-ı Ḫırḳa, Der-Beyān-ı Seccāde, Der-Beyān-ı Ridā, Der-Beyān-ı İrsālü'l-ᶜAmāme"* başlıklı yazılardan oluşan 3-4 yapraklık bir bölüm daha vardır. Ancak bu kısım, eserden ayrı olmalıdır. Çünkü hâtime bölümünün son beyti olan *"ᶜAvn-i Ḥaḳ birle çü buldı iḫtitām/Muṣṭafānuñ rūḥına yüz biñ selām"* beytiyle eser tamamlanmış durumdadır. Ayrıca hâtimeden hemen sonraki "Der-Beyān-ı Telḳīn" başlıklı kısmın sonunda geçen *"...bāḳī telḳīnüñ aḥvālini Ādābü'ṭ-Ṭālibīn'de ẕikr itdük."* cümlesi de bu kısımların eserden ayrı olduğuna işaret etmektedir. Buna rağmen eserin üç nüshasının üçünde de ketebe kayıtları bu kısımların sonunda bulunmaktadır.

Yûsuf, eserini şeyhlerin kitaplarında bulduğu ve "pirlerim" diye bahsettiği Kâsım Halîfe ve Cemâl-i Halvetî'den görüp işittiği edepleri bir araya getirerek oluşturmuştur:

> Her ādāb ki kütüb-i meşāyiḫda buldum ve pīrlerümden işitdüm… (10a 4. satır)
>
> (…) anlaruñ edebiyle ᶜalā-ḳadri'l-üsᶜa edeblendüm ve bunlardan taḥṣīl itdügüm edebden cemᶜ itdüm (10a 11-12. satırlar)

Âdâbü'ṭ-Tâlibîn, iki babdan oluşmaktadır. Birinci bâb sekiz, ikinci bab ise on dokuz fasıldır. Fasıllarda ele alınan konular, ayetler ve hadisler ile peygamber kıssalarından, meşhur velilerin menkıbelerinden alınan misallerle açıklanmış; okuyucuya/dinleyiciye bilgi verme amacı güdülmüştür. Müellif, eserine aldığı ayet ve hadislerin Türkçeye çevirilerini de yapmıştır. Bab ve fasıllarda ele alınan konular şöyledir:

Tablo 1: *Âdâbü'ṭ-Tâlibîn*'in bab ve fasıllarında ele alınan konular

BAB	FASIL	KONUSU
1. Bab	1. Fasıl	Âlimlerin öğretme ve öğrenmedeki edepleri
	2. Fasıl	Kur'an okumanın edepleri ve faziletleri
	3. Fasıl	Tövbe ile inabenin edepleri ve bunların faydaları
	4. Fasıl	Zikrin edepleri ve faziletleri
	5. Fasıl	Telkinin edepleri ve faydaları
	6. Fasıl	Konuşmanın edepleri
	7. Fasıl	Selamın edepleri
	8. Fasıl	Dualar, tesbihler ve bunların faydaları
	1. Fasıl	Hela, taharet ve abdestin edepleri
	2. Fasıl	Namazın edepleri ve faziletleri
	3. Fasıl	Cemaatin edepleri ve faziletleri
	4. Fasıl	Nafile namazlar ve faziletleri

2. Bab	5. Fasıl	Mescide girmenin edepleri
	6. Fasıl	Nafile orucun anlatılması
	7. Fasıl	Tarikat ve fütüvvetin anlatılması
	8. Fasıl	Fakr ve faziletlerinin anlatılması
	9. Fasıl	Şeyhe olan ihtiyacın anlatılması
	10. Fasıl	Şeyhlik makamının şartları ve edepleri
	11. Fasıl	Müritlerin şeylerin huzurundaki edepleri
	12. Fasıl	Müritlerin kendi aralarındaki edepleri
	13. Fasıl	Müritlerin kendi kendilerine davranışlarının edepleri
	14. Fasıl	Halvetin edepleri
	15. Fasıl	Yeme içmenin edepleri
	16. Fasıl	Giyim kuşamın edepleri
	17. Fasıl	Sükut ve uzletin edepleri
	18. Fasıl	Açlığın anlatılması
	19. Fasıl	Semanın anlatılması

1.2.1.5. Nüshaları

Âdâbü't-Tâlibîn'in şu ana kadar tespit edebildiğimiz üç nüshası mevcuttur. Bu nüshalardan ilki Süleymaniye Kütüphanesi Uşşakî Tekkesi koleksiyonunda bulunan 325 numaralı yazmadır. H 1000/1592 tarihinde Rıdvan bin Abdullah tarafından istinsah edilen bu nüsha, istinsah tarihi en eski olanıdır. Harekeli nesih hatla yazılan 257 varaklık nüshada her sayfa 15 satırdan oluşmaktadır.

Eserin ikinci nüshası, Türk Dil Kurumu Kütüphanesi A 391 numarada kayıtlı olup H 1042/1632 tarihinde istinsah edilmiştir. Harekesiz nesih hatla yazılan 193 varaklık nüshada her sayfa 19 satırdan oluşmaktadır.

Âdâbü't-Tâlibîn'in üçüncü nüshası, Vatikan Kütüphanesi Vat. Turco 336 numarada kayıtlıdır. Şeyh Seyyid Muhammed Muhyiddin el-Kâdirî tarafından H 1271/1855 tarihinde istinsah edilmiştir. Büyük bir kısmı harekeli nesih hatla yazılmakla birlikte yer yer harekesiz kısımlar da vardır. 276 varaklık nüshada her sayfa 13 satırdan oluşmaktadır.

1.2.2. Reh-nümâ

Yûsuf'un ikinci eseri olup *Âdâbü't-Tâlibîn*'den sonra yazılmıştır. Kelime olarak "yol gösteren, kılavuz" anlamına gelir. Eserin varlığını, adını ve muhtevasını *Muhammediye*'den öğrenmekteyiz. Buna göre, Halvetîlik tarikati ile ilgili ögelere ağırlıklı olarak yer verilen eserde seyr ü sülûkun makamları ve nefsin mertebeleri ayrıntılı biçimde anlatılmaktadır:

Daḫı hem bir kitābı düzmişem ben
Ṭarīḳın Ḫalvetīnüñ süzmişem ben

Yidi ṭavr üzre kim ḫalḳ oldı insān
Yidincide kemālin buldı insān

Daḫı bu nefsüñ altı ḥālini ben
Daḫı her ḥāle yidi vaṣfını ben

ᶜAle't-tafṣīl ḳılmışam beyānı
Bu nevᶜa bir kitāb itmişem anı

Ḳodum hem Reh-nümā adını anuñ
Kim artar fetḥ-i bābı oḳıyanuñ (11733-11737)

Verilen bilgilerden, *Reh-nümâ*'nın Halvetîlikte yaygın biçimde yazılan etvâr-ı seb'a tarzı eserlerden biri olduğu anlaşılmaktadır. Ne yazık ki eserin herhangi bir nüshası yazma eser kütüphanelerinde tespit edilebilmiş değildir.

1.2.3. Muhammediye

Yûsuf'un, Hz. Peygamber'in hayatı ile birlikte bazı dinî-tasavvufî konuları ele aldığı eseridir. Bu başlık altında eserin tanıtımı yapılacak, incelenmesi ayrı bir bölümde ele alınacaktır.

1.2.3.1. Kaynaklarda Muhammediye

Yûsuf'un *Muhammediye*'sinden bahseden ilk kaynak, Abdülbâki Gölpınarlı'nın *Mevlana'dan Sonra Mevlevîlik* (ilk yayım: 1953) adlı kitabıdır. Gölpınarlı, Yûsuf Sîneçâk'in eserleri hakkında verdiği bir dipnotta Kastamonulu Yûsuf'un *Muhammediye*'si ile ilgili kısaca bilgi verir ve *Osmanlı Müellifleri*'nde Sîneçâk'in "Nazîre-i *Muhammediye*" adında bir eseri olduğu[24] yönünde verilen bilginin yanlış olduğunu, bu eserin Yûsuf Sîneçâk'le hiçbir münasebeti bulunmadığını ifade eder (2006: 126).

İkinci kaynak, Vasfi Mahir'in *Büyük Türk Edebiyatı Tarihi*'dir (ilk yayım: 1964). Yûsuf'un yaşadığı dönem, *Muhammediye*'nin yazılış tarihi, beyit sayısı, yazılış sebebi ve konusu hakkında bilgiler sunan Kocatürk, nazım dili hakkında bazı değerlendirmelerde bulunarak eseri, Yazıcıoğlu Mehmed'in *Muhammediye*'si ile karşılaştırır. Kocatürk, nazım dili açısından Yûsuf'un eserini daha üstün bulmaktadır: *"Gerçekten ikinci Muhammediye, birincisinin yeni bir şekli gibidir. Nazım dili ondan daha düzgün ve daha mütekâmildir."* Ancak ilahî coşku bakımından Yazıcıoğlu'nun eserinin daha üstün olduğu görüşünde olup bunu *"...Yazıcıoğlu'nun eserindeki derecede aslî ve ilahî ürperiş yoktur."* cümlesiyle dile getirir. Netice olarak da Yûsuf'un eserinin, Yazıcıoğlu'nun *Muhammediye*'sinin her bakımdan *"daha sadesi ve daha basiti"* olduğu değerlendirmesinde bulunur (2016: 359).

Üçüncü kaynak ise Âmil Çelebioğlu'nun *Muhammediye* I-II (ilk yayım: 1996) kitabıdır. Çelebioğlu'nun bu çalışması Yazıcıoğlu'nun *Muhammediye*'si üzerinde yapılmış en kapsamlı incelemedir. Çelebioğlu, *Muhammediye*'ye yazılan nazirelerden bahsederken ilk olarak Yûsuf'un eserine yer verir. Yûsuf'un *Muhammediye*'sinin İÜ rumuzuyla belirttiğimiz İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi nüshasını görmüş ve incelemiş olan Çelebioğlu, söz ko-

[24] "Teʾlīf-i ᶜārifāneleri meşhūr ve maṭbūᶜ Cezīre-i Meṣnevī ile Münteḫabāt-ı Rebāb-nāme ve **Naẓīre-i Muḥammediyye**den ᶜibārettir." (Bursalı Mehmed Tâhir, 2009: I/80).

nusu eserin Yûsuf-ı Hakîkî'ye[25] veya Yûsuf-ı Sîneçâk'e ait olmadığını da belirtmiştir. Yine bu eserle ilgili olarak *"...orijinalindeki heyecan ve hassasiyet bunda yoktur."* cümlesiyle Yazıcıoğlu'nun eserinin daha üstün olduğu görüşünü ortaya koymuştur.

Yûsuf'un *Muhammediye*'si ile ilgili son yayım (Çalka, 2018), eseri ve müellifini tanıtma amacını taşıyan bir makaledir.

1.2.3.2. Eserin Adı

Eserde iki yerde, eserin adının ne olduğu açıkça belirtilmiştir. Bu yerlerden ilki olan sebeb-i telif bölümüne göre, Yûsuf'tan eserin yazılması için talepte bulunan dostları, adının da Yazıcıoğlu'nunki gibi *Muhammediye* olması yönünde görüş belirtmişlerdir:

Muḥammediyye olsun girü adı
Şürū^{c} it sen hidāyet vire Hādī (147)

Bu bölümün sonunda Yûsuf, dostlarının eser yazılmasına dair isteklerini kabul ettiğini kaydeder. Dolayısıyla eserin adının *Muhammediye* olmasına da rıza göstermiş olmaktadır.

Eserin adı ile ilgili bilgi bulabildiğimiz ikinci bölüm, hâtime bölümüdür. Burada Yûsuf, eserini *Muhammediye* olarak adlandırdığını açıkça ifade ederken bu ismin veriliş sebebini de anlatmaktadır. Buna göre, Hz. Peygamber'in vasıflarına çokça yer verildiği için esere *Muhammediye* denilmiştir. Ayrıca Yûsuf, Hz. Peygamber'in sadık bir âşığıdır. Âşığın dilinde ma'şûkunun adı olmalı ve onu herkesten daha fazla anmalıdır. Kendisi de her dâim onu zikrettiği için bu ismi uygun görmüştür. Kitabının rağbet görmesini umarak ve uğur sayarak bu şekilde isimlendirmiştir. Ayrıca, eserin yazılması için talepte bulunan dostları da Yûsuf'a, en uygun ismin bu olduğunu söylemişler ve eserinin bu isim sayesinde rağbet görüp itibar kazanması temennisinde bulunmuşlardır:

Didüm hem adını Muḥammediyye
Ki çoḳ içinde vaṣf-ı Aḥmediyye

Çün ol sulṭānumuñ ben ^{c}āşıḳıyam
Direm ^{c}ışḳı yolında ṣādıḳıyam

Gerek ^{c}āşıḳ dilinde nām-ı ma^{c}şūḳ
Ki_anuñ ġayrından anı ẕikr ide çoḳ

Dilümde olduġı-y-çün ẕikri dāyim
Kitāba ismini gördüm mülāyim

---

25 Çelebioğlu "Bu eser sanıldığı gibi Yûsuf-ı Hakîkî veya Yûsuf-ı Sîneçâk'in değildir." (1996: I/187) demektedir. İlk isme kaynak olarak Bursalı Mehmed Tahir'in *Osmanlı Müellifleri*'ni göstermiştir. Ancak, bu kitapta Yûsuf-ı Hakîkî'nin *Muhammediye* adında bir eseri olduğuna dair bir bilgi zaten yoktur. "Muḥammediye ṭarzında *Ḥaḳīḳī-nāme* isminde iki cild üzere müretteb manẓūm eṣer-i ^{c}ārifāneleri vardır ki…" (Bursalı Mehmed Tahir, 2009: I/196) denilerek Yûsuf-ı Hakîkî'nin eserinin *Muhammediye*'ye benzer olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca, Çelebioğlu'nun da belirttiği gibi, *Muhammediye*'nin 1488'de vefat eden Yûsuf-ı Hakîkî'ye ait olması tarih olarak imkânsızdır.

Umaram kim kitābum ola merġūb
Nitekim ol dü-kevne oldı maḥbūb

Bu nevᶜa yümn idüp ḳodum bu ismi
Ki raġbetler bula ismi vü resmi

Daḫı hem iltimās itdükde yārān
Didiler oldı elyaḳ nām-ı sulṭān

Ki ismüñ iştirāki vire raġbet
Kitabuñ bula ᶜālem içre ᶜizzet (11768-11775)

1.2.3.3. Yazılış Sebebi

Muhammediye'nin "Ender-Sebeb-i Teʾlīf" başlığını taşıyan ve 70 beyitten oluşan bir sebeb-i telif bölümü vardır. Eserin yazılış sebebi hem bu bölümde hem de hâtime bölümünde anlatılmaktadır. Sebeb-i telif bölümüne göre eserin yazılışının hikâyesi şöyledir: Bir bahar mevsiminde Yûsuf'un dostları -ki her biri ilim sahibi ve temiz gönüllü kimselerdir- ona gelerek içinde bulundukları zamanın boş durulacak bir zaman olmadığını, bir eser yazarak uyuşmuş gönülleri uyandırması gerektiğini söylerler. Nitekim onlara göre Yûsuf, manzum söz söyleme kudretine sahip bir kimsedir. Cihanın öncesini ve sonrasını anlatmalı ve okuyan her gönül ondan zevk almalıdır. Ayrıca Hz. Peygamber'in vasıflarını anarak onun övgüsüne yer vermelidir:

Bahār oldı bezendi kūh u ṣaḥrā
Ḥayāta irdi girü cümle mevtā

Nevālar başladı her yaña murġān
Gül açdı perdesin yırtup girībān

İdüp her ḳalb ol dem ᶜışḳ-bāzī
Ḳılup feryād arturdı niyāzı

Bu ḫoş-dem içre irdi bir niçe cān
Ḳamusı ᶜilm içinde kāmil insān

Ḳamusı ṣāf-dil müşgīn-nefesler
Ḥaḳīḳat ᶜilmine cümle hevesler

Didiler ben żaᶜīfe iy dil-ārām
Ne sākin olacaḳ demdür bu eyyām

Ki uyḳudan uyandı şimdi her dil
Ḳamu ṣaḥrāʾ -i ᶜışḳa ḳurdı menzil

Gel imdi sen daḫı güftār eyle
Bu ḫufte dilleri hüşyār eyle

Bilürüz söz içinde ḳuvvetüñ var
Daḫı naẓm-ı kelāma ḳudretüñ var

Beyān it bize aḥvāl-i cihānı
Oḳuyup ḥaẓẓ ideler her dil anı

Daḫı ẕikr eyle evṣāf-ı resūli
Ki medḥ eyle resūl-i pür-uṣūli (119-129)

Yûsuf, dostlarına cihana pek çok kâmil insan geldiğini, bunların her birinin bir çeşit destan düzerek manalar ortaya koyduğunu; anlatılmadık sır, söylenmedik söz bırakmadıklarını ifade eder. Özellikle Yazıcıoğlu Mehmed'in, Hz. Peygamber'in vasıflarını çok güzel bir biçimde anlattığını; cihanda olmuş ve olacak, gelmiş ve gelecek şeylere dair ne varsa *Muhammediye* adlı kitabında yazdığını belirterek yeni bir eser yazmaya gerek olmadığı yönünde cevap verir:

Didüm bunlara kim iy dōstānī
İ nūr-ı çeşm ü ārām-ı cihānī

Cihān içre oluñ pür-ravḥ u reyḥān
Size ᶜarż eylesün dīdārı sulṭān

Cihāna kim gelüpdür bunca kāmil
Ṭarīḳ-ı şerᶜa ᶜālim hem de ᶜāmil

Düzüpdür her biri bir dāsitānı
İdüpdür her biri keşf-i maᶜānī

Ne sır ḳaldı ki tefsīr itmediler
Ne söz ḳaldı ki taḳrīr itmediler

Ḫuṣūṣā Yazıcıoġlı Muḥammed
Revānına şefāᶜat ḳılsun Aḥmed

Cemāl erzānī ḳılsun aña ḥażret
Hem itsün cümle ecdādına raḥmet

Beyān itmiş ḫ˘oş evṣāf-ı resūli
ᶜAyān itmiş ṭarīḳ-ı pür-uṣūli

Cihānuñ olmışın u olacaġın
Zamānuñ gelmişin ü geleceġın

Şu nesne kim dimek lāzımdur anı
Ḫ^coş itmişdür kitāb içre beyānı

Muḥammediyye adı ol kitābuñ
Kim anda mesnedi var her cevābuñ (131-140)

Yûsuf'un bu cevabına karşılık dostları, her ne kadar Hz. Peygamber'in vasıfları *Muhammediye*'de anlatılmış olsa da, bir dil eleştirisinde bulunarak söz konusu eserin anlaşılmasının zor olmasından bahisle yeni bir eser yazılmasına dair isteklerini tekrarlarlar. Yûsuf'tan, yazacağı eseri anlaşılır bir dille yazmasını, herkesin faydalanabilmesi için bütün konuları açık bir şekilde anlatmasını ve eserin adının da *Muhammediye* olmasını isterler:

Didiler var belī Muḥammediyye
Beyān olmış ṣıfāt-ı Aḥmediyye

Çi-ger içinde vardur çoḳ ḥaḳāyıḳ
Velīkin pür-luġāt u hem daḳāyıḳ

Anuñ içinde çoḳdur dürlü işkāl
Oḳuyup diñleyen bilmez nedür ḥāl

Gel imdi sen de naẓm it bir kitābı
Ki andan herkes itsün fetḥ-i bābı

Ḳamu elfāẓını Türkī beyān it
Ḳamu ma^cnāsını rūşen ^cayān it

Muḥammediyye olsun girü adı
Şürū^c it sen hidāyet vire Hādī

Şu nev^ca eyt ki ẓāhir ola ma^cnī
Müfīd ola vü herkes ala ma^cnī (142-148)

Yûsuf, dostlarına kendisinde Hz. Peygamber'i vasfetme kudreti bulunmadığını, kendisinin onu övmeye layık olmadığını söyleyerek cevap verir:

Didüm yārenlere kim iy ulular
Edeb kānısız u hem baḫtulular

Benem bir bī-nevā vü bī-ser ü pā
Gice gündüz ġam-ı nefs-ile hem-pā

Benüm gibi żaᶜīf ü nā-tüvānā
Bilü bilmekde key ednādan ednā

Ki ben ednā vü ol aᶜlā ne nisbet
Bilürem bende yoḳdur aña ṭāḳat

Gül-āb-ıla yusam biñ kez dehānum
Henüz lāyıḳ degül medḥe zebānum (149-153)

Dostları ise resulün vasıflarını tam hakkıyla anlatmakta ümmetin âciz olduğunu, Hz. Peygamber'le ilgili eser yazan herkesin bilgisi ölçüsünde onu anlatmaya çalıştığını söyleyerek eser yazması konusunda ısrarcı olurlar. Yûsuf'a, yazacağı eserle anılacağını, ruhunun Hak katında şad olacağını söylerler:

Didiler girü iy yār itme ᶜillet
Gel iḳdām eyle ḳuvvet vire ḥażret

Bu fende kim gelüpdür bu cihāna
Ki lāyıḳ ola ol işbu beyāna

Resūlüñ vaṣfını itmekde ümmet
Ḥaḳınca bulmadılar kimse ṭāḳat

Velī her kişi miḳdārınca iy yār
Beyān ider ki olmışdur ḫaberdār

Gel imdi vaṣfını sen de nebīnüñ
Digil kim yādigāruñ ola sinüñ

Ki_anuñla añalar her dem revānuñ
Ola hem şād Ḥaḳ ḳatında cānuñ (154-159)

Dostlarının bu şekildeki ısrarı üzerine Yûsuf, tefekkür denizine dalarak kendi kendine düşünür ve onların nasihatlerini kabul etmesi gerektiğine karar verir. Ayrıca, rüyasında Hz. Peygamber'in, kendisine bu hizmeti yapmayı buyurduğunu görmesi eser yazmaya karar vermesinde en önemli etken olmuştur:

Çü bu vech-ile ibrām eylediler
Bunuñ naẓmına iḳdām eylediler

Tefekkür baḥrına ṭalıp didüm ben
Ḳabūl eyle bularuñ pendini sen

Bu eṣnāda görürem ol ḥabībi
Buyurmış ḫıdmetine ben ġarībi

Bu rü'yā çünki oldı gözüme ṭuş
Ṣafādan eyledüm ol demde bir cūş

Didüm ḫıdmet budur emr itdi sulṭān
Fidā olsun yolına niçe biñ cān

İşāret çünki oldı ḫıdmet andan
Ḳabūl itdüm hezārān cān-ıla ben (160-165)

Dostlarının tavsiyesi ve gördüğü rüyanın etkisiyle eser yazmayı kabul eden Yûsuf, Yazıcıoğlu'nun *Muhammediye*'sindeki tüm konulara kendi eserinde yer verdiğini, tefsir ve hadis kitaplarından da pek çok konuyu eserinin muhtevasına dâhil ettiğini bildirir. Ayrıca, okuyanlar safalar bulup hayır dua ile kendisini ansınlar diye meşayıh sözlerinden de yararlandığını belirtir:

Muḥammediyyede bulduḳlarumdan
Ḳamusın bunda derc itdüm anuñ ben

Tefāsīr ü eḥādīsden de bisyār
Maᶜānī cemᶜ idüp naẓm itdüm iy yār

Meşāyıḫ sözlerinden hem maᶜānī
Kitāb içinde ẕikr eyledüm anı

Oḳuyanlar bula tā kim ṣafālar
Ḳılalar ben żaᶜīf içün duᶜālar

Ümīd oldur sebeb olam duᶜāya
Duᶜā-y-ıla ire derdüm devāya (167-171)

Yûsuf, *Muhammediye*'nin hâtimesinde hem diğer iki eserinin hem de bu eserinin yazılışına dair bilgiler vermektedir. *Âdâbü't-Tâlibîn* ve *Reh-nümâ*'nın rağbet görmemesi üzerine yeni bir eser daha yazmayı istediğini dile getirir ve bu eserin yazılışı ile ilgili olarak sebeb-i telif bölümüne göndermede bulunur:

Bu kez gördüm bu ḥāl-i rūzigārı
Meşāyıḫ ᶜilminüñ yoḳ iᶜtibārı

Ḫalāyıḳ Ḥaḳḳa ṭālib olmaz oldı
Ledünnī ᶜilme rāġıb olmaz oldı

Diledüm girü cemᶜ idem kitābı
Beyān idem ḫaṭāyı vü ṣavābı (11738-11740)

* * *

Nitekim bunı ẕikr eylemişem ben
Kitābuñ evvelinde dimişem ben (11746)

Yûsuf da, dostları gibi dil eleştirisinde bulunarak, Yazıcıoğlu'nun *Muhammediye*'sinin anlaşılması zor inceliklerle ve sözlerle dolu olduğu, vezinlerin çokluğu sebebiyle okuyanların zorlandıkları görüşünü tekrarlar:

Çü gördüm anı ser-cümle ḥaḳāyıḳ
Velīkin pür-luġāt u hem daḳāyıḳ

Daḫı envāᶜ-ıla siḥr eylemiş ol
Kemāl iẓhār idüben söylemiş ol

Anuñ içinde niçe baḥr kim var
Oḳumaḳlıḳda ᶜācizdür ḫaberdār

Nice oḳısun anı bī-ḫaberler
Kim almaḳ isteye andan ḫaberler (11747-11750)

Bu nedenle kendisi *Muhammediye*'deki manaların hepsini -kaynaklarını bularak- almış, Yazıcıoğlu'nun yararlandığı hadis ve tefsir kitaplarının hepsini görerek onun almadığı manaları da almış, "lezzet" versin diye yer yer tarikat ilmine dair ögelere de yer vererek eserini oluşturmuştur. Okuyanlara kolaylık olsun, herkes okuyup anlayabilsin diye bütün sözlerini Türkçe yazmış; tek vezin kullanmıştır:

Pes aḫz itdüm anuñ hep maᶜnīsini
Daḫı buldum anuñ hem meᵓ ḫaẕini

Ḥadīs tefsīr içinden ki_almış ol yār
Görüp ḳamusını oldum ḫaberdār

Tefāsīr ü eḥādīsden daḫı çoḳ
Maᶜānī almışam kim anda ol yoḳ

Daḫı hem cā-be-cā ᶜilm-i ṭarīḳat
Aña ḫalṭ eyledüm kim vire lezzet

Egerçi nān oldı yaḫşı niᶜmet
Velī semn ü ᶜaselle bula lezzet

Bu nevᶜa bunda cemᶜ itdüm maᶜānī
Getürdüm naẓma vü ḳıldum beyānı

Hem itdüm Türkīce lafẓını anuñ
Ki ᶜaḳlı añlaya her oḳıyanuñ

Maᶜānī ḳalmaya hīç bunda müşkil
Oḳuyup diñleyen bulmaya işkil

Daḫı bir baḥra didüm cümle iy cān
Oḳuyanlara tā kim ola āsān (11751-11759)

Yûsuf, eserini kolayca kavranıp anlaşılabilecek, herkesin okuyup anlamaya heves edeceği bir nitelikte yazdığını söylemektedir. Eserin bölümlerini, çok uzun olacağı için ayrıntılı anlatmadığını, herkesin rağbet etmesi için kısaltarak verdiğini ifade etmektedir. Bu sayede kâtip de eseri yazıya geçirmekte ihmal göstermeyecektir:

Didüm ol deñlü ki_ola żabṭa ḳābil
Daḫı her kişi ola aña māyil

V'eger-nī her maḥal tafṣīl olaydı
Nihāyetden geçe taṭvīl olaydı

İdemezdi aña her kişi raġbet
Ṭaleb itmekde irerdi şeᵓ āmet

Anuñ-çün her maḥalli ḳıldum icmāl
Ki kātib itmeye yazmaḳda ihmāl (11761-11764)

1.2.3.4. Yazılış Tarihi, Süresi ve Yeri

Muhammediye'nin yazılması, hicrî 913 yılı Ramazan ayının 13. günü kuşluk vaktinde, yani miladî olarak 26 Ocak 1508 tarihinde tamamlanmıştır. Eser, dört aydan fazla bir sürede tamamlandığına göre, aşağı yukarı 913 senesi Cemaziye'l-evvel ayında (Eylül 1507) yazılmaya başlanmış olmalıdır:

Ṭoḳuz yüz on üçe irmişdi hicret
Ki bu gülşen bize gösterdi ṣūret

Daḫı on üç gün-idi rūzeye hem
Tamām oldı kitāb iy cān-ı ᶜālem

Ḍuḥā vaḳtiydi ki_irişdi tamāma
Bi-ḥamdi'llāh ki Ḥaḳḳ irgürdi kāma (11792-11794)
* * *
Daḫı hem oldı dört aydan ziyāde
Ümīdüm bu bulınam ben duᶜāda (11796)

Yûsuf, diğer iki eseri gibi *Muhammediye*'sini de Ankara'da yazmıştır. Fakat bu şehir içinde hangi mekânda yazıldığına dair bilgi yoktur:

Ṭutupdum Anḳırı şehrinde mesken
Ferāġat itmiş-idüm cümleden ben (11718)

1.2.3.5. Nazım Türü

Muhammediye, Ahmediye vb. isimlerle yazılan eserlerin genel olarak siyer özelliği gösterdiğine çalışmamızın giriş kısmında temas edilmişti. Kastamonulu Yûsuf'un *Muhammediye*'si de Hz. Peygamber'in hayatını konu edinmesi bakımından siyer olarak nitelendirilebilir. Bununla birlikte, Hz. Peygamber'in övgüsüne sıkça yer verilmesi nedeniyle naat, okuyucuya/dinleyiciye her fırsatta nasihatte bulunulması sebebiyle nasihat-name özelliği de göstermektedir. Dolayısıyla ayrıntıya gidildiğinde bu sayılan üç nazım türünün hiçbiri eserin kapsamını tam olarak karşılamamaktadır. Bu durum, Rıdvan Canım'ın (2012: 12) da daha önce dikkat çektiği üzere Ahmediye ve Muhammediye gibi isimlerle ortaya konan eserlerin siyer mi, nasihat kitabı mı yoksa müstakil bir türün örnekleri olarak mı kabul edileceği sorusunu gündeme getirmektedir.

Muhammediye tarzı eserlerin şekil ve muhteva bakımından siyerden ayrılan bazı özellikleri bulunmaktadır. Bu tür eserler genellikle manzum ve siyerlere göre daha edebî bir tarzda yazılmıştır. Konu olarak Muhammediye'lerin kapsamı siyerden daha geniştir. Siyerler, genellikle Hz. Peygamber'in nurunun (nûr-ı Muhammedî'nin) yaratılması ve bu nurun peygamberden peygambere intikalinin anlatılması ile başlar, Hz. Peygamber'in hayatının çeşitli safhalarının ele alınması ile devam eder ve vefatı ile son bulur (Öztoprak, 2010: 53-54). Hem Yazıcıoğlu'nun hem de Kastamonulu Yûsuf'un *Muhammediye*'lerinde bu kapsama yaratılış, kıyamet alametleri ve ahiret hayatı konuları ilave edilmiştir. Bu iki eserde Hz. Peygamber'in hayatı ile birlikte diğer konuların da nasihat eksenli olarak işlenmesi, bunların tür olarak birer nasihat kitabı olabileceğini akla getirmektedir. Ancak, nasihat-name türündeki eserlerde Hz. Peygamber'in hayatının tümüyle anlatılması söz konusu değildir. Dolayısıyla Muhammediye türündeki eserler, nasihat-namelerden de konu olarak ayrılmaktadır.

Muhammediye ve Ahmediye gibi isimlerle ortaya konan tüm metinleri şu an için görme ve inceleme imkânı olmasa da mevcut verilerden hareketle "Muhammediye", siyere bağlı olarak gelişen müstakil bir tür olarak; Yazıcıoğlu'nun *Muhammediye*'si ile ona nazire olarak yazılan Kastamonulu Yûsuf'un *Muhammediye*'si de bu türün birer örneği olarak düşünülebilir.

2. BÖLÜM – YÛSUF'UN MUHAMMEDİYE'SİNİN İNCELENMESİ

2.1. ŞEKİL İNCELEMESİ

2.1.1. Beyit Sayısı

Muhammediye'nin beyit sayısını tespit etmeden önce eserdeki tekrarlı beyitlerin, Arapça beyitlerin ve vezni farklı olan beyitlerin sayılarını belirtmekte fayda vardır.

Eserde, asıl vezinden farklı bir vezinle yazılmış 17 tekrarlı beyit mevcuttur. Bu beyitler 6 ile 10 arasında değişen sayılarda olmak üzere toplamda 127 defa tekrarlanmaktadır. Metinde ayrıca, ele alınan konuya bağlı olarak çeşitli vesilelerle söylenmiş Arapça beyitler de bulunmaktadır. Bunların sayısı ise 36'dır.[26] Bundan başka, yine eserin asıl vezninden farklı olarak *fāᶜilātün fāᶜilātün fāᶜilün* kalıbıyla yazılmış 7 beyit daha vardır. Eserin esas vezni gibi kısa bir kalıpla yazıldıkları için okuma esnasında pek fazla göze batmayan bu beyitlerin başka eserlerden alınma ihtimali vardır. Nitekim bu beyitlerden birinin Gülşehrî'nin *Mantıku't-Tayr*'ından alındığı daha önce ifade edilmişti.[27]

Eserin beyit sayısı ile ilgili müellifin bize verdiği bilgiye baktığımızda ise onun belirttiği sayı ile tenkitli metnimizdeki beyit sayısının birbirini tutmadığını görmekteyiz. Müellif, hâtime bölümünde eserin beyit sayısını 11690 olarak belirtmektedir:

Hem oldı naẓmı **on bir biñ** kitābet
Daḫı hem **altı yüz ṭoḳsan** tamāmet (11795)

Ancak tenkitli metnimiz 11834 beyitten oluşmaktadır. Dolayısıyla tenkitli metnimiz, müellifin belirttiği sayıdan 144 beyit daha fazladır. Ancak, tekrarlı beyitleri münferit olarak düşünürsek ve Arapça beyitleri de dâhil etmezsek beyit sayısı 11688'e düşmekte ve müellifin belirttiği sayıya çok yaklaşmaktadır. Bu sayıya bakılarak müellifin tekrarlı beyitleri ve Arapça beyitleri hesaba katmadığı düşünülebilir.

2.1.2. Nazım Şekli

Sebeb-i telif ve hâtime bölümlerinde verdiği bilgilere göre Yûsuf, *Muhammediye*'sini Yazıcıoğlu'nun *Muhammediye*'sinin tesiri ile kaleme almıştır. Her ne kadar "nazire" tabiri müellif tarafından kullanılmasa da *Muhammediye*'nin Yazıcıoğlu'nun eserinin bir naziresi olduğu aşikârdır.

Âmil Çelebioğlu, Yûsuf'un *Muhammediye*'sini tanıtırken nazım şekli bahsinde *"Bu Muhammediye naziresi esas olarak mefāᶜīlün mefāᶜīlün faᶜūlün vezniyle ve mesnevi şekliyle yazılmakla beraber Yazıcıoğlu'nun Muhammediye'si gibi bunda da tercî-i bendler ve yer yer değişik vezinlerde kaside ve kıtalar da vardır."* (1996: I/188) demektedir. Ancak, kimi benzerliklerine rağmen Yûsuf'un *Muhammediye*'sinin nazım şekli bakımından Yazıcıoğlu'nunkinden önemli farklılıkları olduğunu düşünmekteyiz.

---

26 Tenkitli metnimizdeki 1-6 (6), 2298-2300 (3), 2307-2308 (2), 3758-3761 (4), 3839-3843 (5), 3844, 5563-5564 (2), 5875-5883 (9), 5930-5932 (3), 11145 numaralı beyitler.

27 Söz konusu beyit şöyledir: Şükr ol bir Tanrı'ya kim bu kelâm / 'Ömrümüzden ilerü oldı tamâm (Yavuz, 2007: 658)

Yazıcıoğlu'nun *Muhammediye*'sindeki vasıta beyitlerinin Yûsuf'un *Muhammediye*'sindeki karşılığı tekrarlı beyitlerdir. Bu beyitlerin sayısını, tekrar edilme adetlerini ve kaçar beyit arayla tekrar edildiklerini aşağıdaki tabloda görmek mümkündür:

Tablo 2: *Muhammediye*'deki tekrarlı beyitler, tekrar edilme sayıları ve kaçar beyit arayla tekrar edildikleri

Sıra No	Tekrarlı Beyitler	Kaç Kez Tekrar Edildiği	Kaç Beyit Arayla Tekrar Edildiği
1	İy celāl-i ᶜizzetüñe irmedi vehm ü ḫayāl İy kemāl-i ḳudretüñden kimse bilmez vaṣf-ı ḥāl	**6** (208[28], 245, 280, 315, 346, 377)	36-34-34-30-30
2	Nūr-ı aṣfādur Muḥammed sırr-ı aᶜlā-yı Ḫudā Şems-i eclādur Muḥammed Muṣṭafā vü müctebā	**7** (409, 449, 461, 494, 535, 568, 582)	39-11-32-40-32-13
3	Gör ne sulṭāndur Muḥammed andan oldı kāyināt Gör ne kāndur kim bilindi ẕāt andan hem ṣıfāt	**6** (644, 676, 708, 745, 772, 800)	31-31-36-26-27
4	Zī kemāl-i bī-nihāyet ki_itdi ḥażret āşikār Kim anuñ şunᶜıyla oldı cümle eşyā ber-ḳarār	**8** (836, 870, 908, 944, 982, 1017, 1063, 1100)	33-37-35-37-34-45-36
5	Zihī Ḳādir ki_anuñ hergiz zevāl irmez kemāline Ḳamu ᶜaḳl irmedi anuñ kemālinüñ ḫayāline	**7** (1145, 1179, 1220, 1263, 1298, 1339, 1377)	33-40-42-34-40-37
6	Zī kemāl-i ḳudret issi kim irişmez ᶜacz aña Bir-durur hem ḳıldı birden ḫalḳını öñden şoña	**7** (1412, 1446, 1484, 1520, 1554, 1588, 1626)	33-37-35-33-33-37
7	Zihī Ḳādir ki ḳudretden düzetdi bunca ekvānı Zihī ᶜĀlim ki ᶜilmiyle müzeyyen ḳıldı insānı	**8** (1663, 1701, 1736, 1772, 1811, 1850, 1889, 1927)	37-34-35-38-38-38-37
8	Zī ki ḳudret gösterüp ḳılduñ müzeyyen ᶜālemi Hem güzīn itdüñ ḳamulardan Ḥavā vü Ādemi	**8** (1965, 1995, 2030, 2063, 2101, 2133, 2173, 2210)	29-34-32-37-31-39-36
9	Muḥammed sırr-ı Raḥmāndur pes oldur mefḫar-i ᶜālem Anuñ nūrından olmışdur behişt ü ᶜarş u kürs ādem	**6** (2248, 2283, 2322, 2361, 2401, 2436)	34-38-38-39-34
10	Feyż-i Raḥmāndur Muḥammed *raḥmeten li'l-ᶜālemīn* Luṭf-ı sulṭāndur Muḥammed *ṣādıḳu'l-vaᶜdi'l-emīn*	**10** (2479, 2518, 2556, 2592, 2640, 2679, 2717, 2756, 2792, 2833)	38-37-35-47-38-37-38-35-40
11	Mekārim-i aḫlāḳ anuñ meḥāsinü'l-efᶜāl Ki ḫulḳ-ı Ḥaḳḳ-ıla ḫulḳlandı ol ḫūb-ḫıṣāl	**6** (2871, 2908, 2941, 2972, 3006, 3045)	36-32-30-35-38
12	Muḥammed sırr-ı esrādur ki *sübḥāne'llezī esrā* İrişüp *ḳābe ḳavseyn*e maḳāmı oldı *ev ednā*	**9** (3060, 3098, 3136, 3174, 3209, 3244, 3285, 3323, 3359)	37-37-37-34-34-40-37-35
13	Zihī server ki görindi aña Allāh ṣıfāt-ıla Fenā-fi'llāha irgürüp tecellī ḳıldı ẕāt-ıla	**7** (3405, 3445, 3480, 3519, 3558, 3597, 3633)	39-34-38-38-38-35-
14	Ḥaḳ Taᶜālā anı ḳıldı hem beşīr ü hem neẕīr Buldı ḫᵘānından nevāle hem ġanī vü hem faḳīr	**9** (3712, 3751, 3787, 3826, 3897, 3936, 3973, 4010, 4051)	38-35-38-70-38-37-36-40
15	İy ki ṭoldı muᶜcizāt-ı Muṣṭafā-y-ıla cihān Geldi çün dünyāya ṭoldı yiryüzi emn ü emān	**7** (4119, 4154, 4194, 4231, 4265, 4305, 4340)	34-34-36-33-39-34
16	Muᶜcizātuñ ḫᵘonına oldı ṭabaḳ heft-āsumān Ay u gün olmış külliçe ṭoyınur andan cihān	**6** (4374, 4410, 4447, 4484, 4522, 4552)	35-36-36-37-29
17	Ḳurʾān-ı ḳadīm-ile ṣıfatlandı Muḥammed Anuñla ḥaḳı bāṭılı faṣl eyledi Aḥmed	**10** (4578, 4614, 4650, 4684, 4723, 4757, 4794, 4831, 4867, 4904)	35-35-33-38-33-36-36-35-36

Tabloda tekrarlı beyitlerin kaç beyit arayla yinelendiğine bakıldığında, tekrar edilme sayıları gibi bunda da bir tutarlılığın olmadığı görülür. Ayrıca, bu tekrarlı beyitler bütün eser

[28] Tenkitli metnimizdeki beyit numaralarıdır.

boyunca devam etmez. Tenkitli metnimizdeki ilk tekrarlı beyit, 208 numaralı beyit olup "Āġāz-ı Kitāb" bölümünde yer almaktadır. Son tekrarlı beyit ise 4904 numarada yer almakta, yani eser henüz yarı olmadan tekrarlı beyitler son bulmaktadır. Belli bir konunun tamamlanması dikkate alınarak tekrarlı beyitlerin sonlandırıldığını söylemek de mümkün değildir. Yine de bu beyitlere genellikle bir mevzudan diğerine geçileceğinde yer verildiği söylenebilir. Ayrıca, eserin anlatımında tekdüzelik meydana gelmesini önlemek maksadıyla kullanıldığı da düşünülebilir.

Sonuç itibarıyla, tekrarlı beyitlerin bulunmasına dayanarak Yûsuf'un *Muhammediye*'sinin tercî-i bend nazım şekliyle yazıldığını söylemek zor görünmektedir. Bu tekrarlı beyitler haricinde eserin tercî-i bend olmasını sağlayacak biçimsel bir yapı mevcut değildir. Nitekim eser, bu hacimli hâliyle klasik tercî-i bend tanımlarına da uymamaktadır. Ayrıca, eserde farklı vezinlerle yazılmış altı kaside bulunmaktadır. Anlatımdaki monotonluğu gidermek için farklı nazım şekilleri ve vezinlerle yazılmış şiirlere aralarda yer vermek de genellikle mesnevi nazım şekliyle yazılan eserlerde görülen bir hususiyettir. Bu kasidelerin haricinde, eserin baştan sona tek vezinle kaleme alındığını ve genelin mesnevi kafiyesiyle yazıldığını dikkate alarak *Muhammediye*'nin hâkim nazım şeklinin "mesnevi" olduğunu söyleyebiliriz.

Eserde, mesnevi nazım şeklinden başka, altı da kaside bulunduğunu belirtmiştik. Bu kasidelerin başlıklarını, vezinlerini, tenkitli metnimizde bulundukları beyit aralıklarını ve beyit sayılarını aşağıdaki tabloda görmek mümkündür:

Tablo 3: *Muhammediye*'deki kasidelerin başlıkları, vezinleri, tenkitli metinde bulundukları beyit aralıkları ve beyit sayıları

Sıra No	Başlığı	Vezni	Tenkitli Metinde Bulundukları Beyit Aralığı	Beyit Sayısı
1	Ḳaṣīde-i Melīḥa	müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün	583-611	29
2	Ḳaṣīde-i Melīḥa	mefāʿīlün mefāʿīlün faʿūlün	2449-2479	31
3	Ḳaṣīde-i Melīḥa	mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün	3652-3674	23
4	Dīger	müstefʿilün faʿūlün müstefʿilün faʿūlün	3844-3866	23
5	Ḳaṣīde	mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün	4920-4941	22
6	Merṡiyye	fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün	5666-5692	27

Yûsuf'un eserinde müstakil birer kaside hacminde olmasalar da kaside biçiminde kafiyelenmiş altı manzume vardır. Bu manzumelerin ortak özelliği Arapça olmalarıdır. Söz konusu manzumelerin başlıkları, tenkitli metnimizde bulundukları beyit aralıkları ve beyit sayıları aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 4: *Muhammediye*'de kaside biçiminde kafiyelenmiş manzumelerin başlıkları, tenkitli metinde bulundukları beyit aralıkları ve beyit sayıları

Sıra No	Başlığı	Tenkitli Metinde Bulundukları Beyit Aralığı	Beyit Sayısı
1	Merṡiyye-i Ādem Ṣafiyyu'llāh	2298-2300	3
2	Şiʿr	2307-2308	2
3	Ḳāle'ş-Şāʿiru min-Lisāni'n-Nebiyyi ʿAleyhi's-Selām	3758-3761	4
4	Medḥ-i Nebī ʿAleyhi's-Selām	3839-3843	5
5	Beyt	5875-5883	9
6	Beyt	5930-5932	3

Bunlardan "Merṯiyye-i Ādem Ṣafiyyu'llāh" başlığını taşıyan üç beyit (2298-2300) ile "Şiᶜr" başlığını taşıyan iki beytin (2307-2308) kafiyelerine bakıldığında aynı manzumeden alınmış oldukları görülmektedir.

Muhammediye'de altı yerde "Meṯnevī" başlığı kullanılmıştır. Bu başlığın, nazım şeklinin kasideden mesneviye değiştiğini belirtmek için kullanıldığı söylenebilir.[29]

2.1.3. Vezin

Muhammediye, hezec bahrinin *mefāᶜīlün mefāᶜīlün faᶜūlün* kalıbıyla yazılmıştır. Bu kalıp, kısalığı ve kolay uygulanabilirliği dolayısıyla Türk şiirinde daha çok mesnevi nazım şekliyle yazılmış eserlerde yaygın bir biçimde kullanılmıştır.

Eserdeki on yedi tekrarlı beyitte, eserin asıl vezninden farklı olarak, dört ayrı kalıp kullanılmıştır. Bu kalıplar ve kullanılma sayıları aşağıdaki tabloda belirtilmiştir:

Tablo 5: Tekrarlı beyitlerde kullanılan vezinler ve kullanılma sayıları

Sıra No	Vezin	Kullanılma Sayısı
1	fāᶜilātün fāᶜilātün fāᶜilātün fāᶜilün	10
2	mefāᶜīlün mefāᶜīlün mefāᶜīlün mefāᶜīlün	5
3	mefāᶜilün feᶜilātün mefāᶜilün feᶜilün	1
4	mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü faᶜūlün	1

Metindeki altı kasidenin her birinde farklı bir kalıp kullanılmıştır. Bunlardan sadece birinin vezni, eserin esas vezni ile aynıdır.[30]

Metinde üç farklı yerde bulunan toplam yedi beyit, daha önce de belirtildiği üzere *fāᶜilātün fāᶜilātün fāᶜilün* kalıbıyla yazılmıştır. Bu beyitler 6277-6281. beyitler (5 beyit) ile 9337 ve 11791. beyitlerdir.

Metindeki Arapça beyitlerin vezinlerine bakıldığında bir kısmının vezne uygun olduğu,[31] bir kısmının da vezinsiz olduğu[32] görülmektedir.

Aruz vezninin uygulanmasına bağlı olarak ortaya çıkan "vasl, imâle, zihaf" gibi durumlar ile vezin tasarruflarının ve vezni kusurlu mısraların ayrı başlıklar altında incelenmesi eserde veznin nasıl kullanıldığı konusunun belirgin biçimde ortaya konmasına katkı sağlayacaktır.

2.1.3.1. Vasl (Ulama)

Metinde görülen ulamalar aşağıdaki iki maddede örneklendirilmiştir:

- Sonu ünsüzle biten bir kelimenin, vezin gereği, kendisinden sonra gelen ve ünlüyle başlayan bir kelimeye bağlanarak okunması suretiyle ilk kelimenin sonundaki kapalı hecenin açık heceye dönüştürülmesi şeklindeki ulamalar ahenk sağlayan bir uygulama olarak sıkça karşımıza çıkmaktadır:

---

29 Mesnevi başlığının geçtiği yerler: Tenkitli metinde 2300, 2308, 2479, 3761, 3866, 5692. beyitlerden hemen sonra.

30 bk. Tablo 3.

31 Tenkitli metnimizdeki 1-6 (6 beyit), 3844, 5875-5883 (9 beyit), 11145 numaralı beyitler vezne uymaktadır.

32 Tenkitli metnimizdeki 2298-2300 (3 beyit), 2307-2308 (2 beyit), 3758-3761 (4 beyit), 3839-3843(5 beyit), 5563-5564 (2 beyit), 5930-5932 (3 beyit) numaralı beyitler vezinsizdir.

Ḫᵛoş‿insān eyledüñ *mā-i mehīn*i (27a)

* * *

Aña luṭf-ıla depren şefḳat‿it bol (2100a)

* * *

Pes‿andan altı yüz biñ yıllıḳ‿anda
Gidüp cebrūta irdüm ben bir‿anda (3200)

* * *

Ḳamu ḫalḳ gördiler gitdügin‿anuñ
Bulardan ṣavdı ḳudret şerrin‿anuñ (6564)

* * *

Pes‿ol ḥāletde zānī olsa bir kes
Cibillī müfsid‿olmaḳdan gelür pes (7661)

- **Hece birleşmeli ulama:**[33] Vezin gereği, sonu ünlü ile biten bir kelimenin kendisinden sonra gelen ve ünlü ile başlayan bir kelimeye bağlanarak okunmasıdır. Bu da önceki ulama biçimi gibi bir vezin kusuru sayılmamıştır. Hece birleşmeli ulama, metinde çok yaygın biçimde görülmektedir. İki çeşidi vardır: "ki" bağlacı ile yapılanlar, ünlü ile başlayan bir sözcüğün ünlü ile başlayan bir kelimeye bağlanması şeklinde yapılanlar. Eserde en çok görüleni "ki" bağlacı ile yapılanlardır:

Gerekdür ki‿idevüz biz anı ẓāhir (99b)

* * *

İrādet ḳopdı ki‿iẓhār ide ol şāh (262b)

* * *

Güneş ki‿anuñla rūz u şeb bilinür (1054a)

* * *

Ki‿öleler tevbesüz gideler anlar (1148b)

* * *

Ki‿inüp yiryüzine ider şefāᶜat (7489b)

* * *

Şu deñlü‿aġladılar vaṣf idemez dil (2019b)

* * *

Buyurdı pes iḥāṭa‿itdi melekler (2155a)

* * *

Bişürdi arpa‿unından ḳurṣalar hem (5919a)

* * *

Yılı ayca‿ola cumᶜaca ola ay (6600a)

* * *

Müṣīre‿adlu seḥāb ire hemān-dem (9581b)

[33] Bu ulama türü için Cem Dilçin "hece düşmeli ulama" tabirini kullanmıştır (1991: 139).

2.1.3.2. İmâle

Kelime anlamı "bir tarafa eğme, yatırma, meylettirme" (Şemseddin Sâmî, 2015: 162) demek olup iki çeşidi vardır:

- **İmâle-i maksûre** (kısa uzatma), kısa ünlüye sahip bir hecenin vezin gereği uzatılarak okunmasıdır. İmâlenin bu çeşidi, bir vezin kusurudur. Ancak Klasik Türk şiirinde Türkçe kelimelerde "e" ünlülü heceler dışındaki açık hecelerde imâle yapılması olağan kabul edilmiştir. Eserde bu tür imâlelere çok sık rastlanmaktadır:

Bir**i** şarḳ**ı** bir**i** ġarb**ı** muṣanna[c]
Ḳonılmış Ka[c]be y**i**rind**e** murabba[c] (2110)
* * *
Velī rü[ʾ] yetde vardur n**i**çe sözler
Ki ol y**ü**z**i** gör**e**mez degme gözler (3247)
* * *
Resūlu'llāh did**i** düş görmişem ben
Ḳılı**c**u**m**ı gedilmiş görmişem ben (4310)
* * *
Bil**i** y**u**ḳ**a**ru egr**i**dür ḳurılmış
Ṭam**u**nuñ üstin**e** şöyl**e** gerilmiş (8729)
* * *
Ḳazand**ı** yüz ḳar**a**sın bī-nihāyet
Bil**ü**rem v**a**ruram dergāha elbet (9806)

Metinde Arapça ve Farsça kelimelerde de imâle yapılmıştır. Bu dillerden alınan kelimelerde imâle yapılması, Türkçe kelimelerde imâle yapmanın aksine ciddî bir vezin kusurudur:

O yiri terk idüp menz**i**le irdi (60b)
* * *
Yürüdi Hindden Mekk**e**ye ol dem (2105b)
* * *
Dıraḫt-ı vaḥdete mīv**e** Muḥammed
Ḳamu peyġām-bere zübd**e** Muḥammed (2135)
* * *
Hem anda ol ferişt**e** şāhid oldı (2196b)
* * *
Bulara virmeyem m**a**ḥabbetümden (3524b)

- **İmâle-i memdûde**, med olarak da bilinir. Veznin iki kapalı hece arasında bir açık hece gerektirdiği durumlarda Arapça ve Farsça kelimelerde uzun heceyi veya sonu çift ünsüzle biten heceyi, bir uzun ve bir kısa olmak üzere iki hece olarak okumak (İpekten, 2003: 150); böylece kapalı hecenin yanında bir de açık hece (bir buçuk hece) ortaya çıkarmak demektir. İmâlenin bu çeşidi ahenk sağlayıcı bir unsur olarak başvurulan bir yöntemdir:

İlāhī **derd**mendem **dest**-gīr ol (87a)
* * *

Ḥaḳīḳat baḥrına ġav**vāṣ**lardur
Ḥaḳīḳat Ḥaḳ ḳatında **ḫāṣ**lardur (112)
* * *
Bunı çünkim işitdüm **ṣād** oldum
Be-küllī ġuṣṣadan **āzād** oldum (3219)
* * *
Münevver yüzi nūra **ġarḳ** olmış
Fenādan līki gitmiş **farḳ** olmış (5500)

Meddin her ne kadar Arapça ve Farsça kelimelerde yapılması esas ise de metinde bazı Türkçe kelimelerde de med yapıldığı görülmektedir:

Ẕelīl-iken muᶜazzez **ḳul** oldı (1915b)
* * *
Ḥacer bir **aḳ** yāḳūt-ıdı ol dem (2151a)
* * *
Arada **biñ** kez biñ baḥr gördüm (3202a)
* * *
Velī ṣoñ varduġında **biş** vaḳti
Bağışladı vü ḳaldı **biş** vaḳti (3280)
* * *
Daḫı ᶜuryānlar u hem **aç**lardur (8554b)

2.1.3.3. Zihaf

Arapça ve Farsça kelimelerde uzun ünlüye sahip bir hecenin vezin gereği kısaltılarak okunmasıdır. Zihaf da vezin kusuru olarak kabul edilmiştir. İki biçimde görülmektedir:

- Aslen uzun olan bir hecenin vezne uydurmak için kısaltılarak okunması şeklindeki zihaflara metinde sıkça rastlanmaktadır:

Ṣoḳarlar anı kim çirkin ḫ**ū**ludur (993b)
* * *
O dem ki_olmış-ıdı Nūḥuñ ṭ**ū**fānı (1075b)
* * *
Ki_olur Ḥaḳ ᶜāṣ**ī**lere küll**ī** ḳāhir (1023b)
* * *
D**ā**mād olmaḳ yirine buldı ġam ol (6042b)
* * *
Naṣīb ide ḥ**ū**rīler ḳuçmaġını (7745b)

- Med ile okunması gereken heceyi medsiz okumak şeklinde yapılan zihaflar, ilk maddede ele alınan zihaflar kadar büyük bir kusur kabul edilmez (Saraç, 2011: 216):

Silāḥumı he**nūz** çıḳarmadum ben
Ne **tīz** ṣoyunduñ uṣanduñ ġazādan (4399)
* * *
Taḥassür kimsene **hīç** ḳılmaz anda (10927b)

2.1.3.4. Vezin Tasarrufları

Metinde bazı kelimelerin vezne uydurulması için tahfîf, teşdîd,[34] orta hece düşmesi ve hece türemesi gibi tasarruflara başvurulmuştur.

- **Tahfîf:** Şeddeli bir harfin, vezin gereği açık hece gereken yerlerde şeddesiz okunmasıdır:

  Ḥaḳ-ıla va^{c}de ḳıldı yaḳın ıraḳ (2188b)

  * * *

  Evelkide açıldı Şām ili hep (4358a)

  * * *

  Anuñ ḥüsnine olmaya **ḥad** ü ^{c}ad (7675b)

- **Teşdîd:** Şeddesiz bir harfin, vezin gereği kapalı hece gereken yerlerde şeddeli okunmasıdır. Sadece birkaç beyitte teşdîde rastlanır:

  Virildi hem ḳabūl-i Ẕe[**k**]keriyyā (2490b)

  * * *

  Hezārān per**r**-i ṭāvūsī senüñ var (3178a)

  * * *

  Niçe aṣḥābuñ anda uṣṣı gitdi (5479a)

  * * *

  ^{c}Arab naḳl eyledi ^{c}Ö**m**mer sözini (5583a)

- **Orta hece (ses) düşmesi:** Özellikle Arapça ve Farsça kelimelerde görülen bir vezin tasarrufudur. Ancak bazı Türkçe kelimelerde de orta hece vezin gereği düşürülür. Metindeki en önemli vezin tasarruflarından biridir. Pek çok beyitte örneği mevcuttur:

  Ḳamunuñ cevherin ü **ḫazne**sini (63a)

  * * *

  Du^{c}ā ḳıl kim vire **berkāt**ı Allāh (4173b)

  * * *

  Dimiş pes **Fāṭma**nuñ mehrini ḥażret (5946a)

  * * *

  Pes ol on ḫāteme on **kelme**yi Ḥaḳ (10784a)

  * * *

  Ki ^{c}**aẓmet** perdesini def^{c} ide Ḥaḳ (11458b)

  * * *

  Ḳıl **eylik** saña bed-pindār olana (3402a)

  * * *

  Gelüp dīvār-ı mescid **üzre** ṭurdı (4037b)

  * * *

  Bugün **götril**se bizden ġuṣṣa vü ġam (7439a)

  * * *

  Aña döndi ki **kötrüm**-ile gözsüz (8201a)

---

34 Tahfîf ve teşdîd için bk. Saraç, 2011: 219.

* * *

Negāhin **söyn**e envārı bularuñ (8764a)

* * *

Budur **sekz**inci ḳısmı sözlerinüñ (9670a)

- **Hece (ses) türemesi:** Sonu iki ünsüzle biten tek heceli kelimelerin ünlü türemesiyle iki heceli okunmasıdır:

Şük**ür** kim secde-i taḥḳīḳ virdi (2233b)

* * *

Sa^{c}**i**d ibni Ebī Vaḳḳāṣ ol şāh (4334a)

* * *

Mühü**r** olmaya daḫı dillerinde (9823a)

* * *

Ki cennāt-ı ^{c}Ad**i**n yaratdı Mevlā (10639b)

* * *

Luṭ**u**flar eyledi ben ḳula Mevlā (10941b)

- Buraya kadar ele alınan vezin tasarruflarına şöyle bir ilave daha yapılabilir: Ünlü ile biten bir kelimeye i- fiilinin çeşitli çekimleri getirilerek birleşik çekim yapıldığında araya "y" yardımcı sesi girmektedir. Ancak vezin gereği açık (kısa) hece gereken durumlarda, bu "y" sesinin getirilmeyerek "i" sesinin de düşürüldüğü görülmektedir:

Ne ^{c}użvın **gördi-se** bir kişi anda (548a)

* * *

Ger ol **olmaya-dı olmaya-duḳ** biz (1634a)

* * *

Şu kim **maḳṣūdı-dı** ol ola ẓāhir (2662a)

* * *

Fidā **eyleye-di** vaṣlına cānı (2931b)

* * *

İşitmedüñ **mi-di** bu āyeti sen (5516a)

2.1.3.5. Vezni Kusurlu Mısralar

Metinde sadece iki beyitte veznin kusurlu olduğu görülmektedir. Aşağıdaki mısrada vezne göre hece fazlalığı söz konusudur:

Bize taḫfīf idüñ diyüp yalvaralar (9211b)

Bu mısradaki "diyüp" kelimesinin eserin aslında "dip" şeklinde olması ve nüshalarda müstensihler tarafından "diyüp" şeklinde harekelenmesi ihtimal dâhilindedir. Şayet aslen "dip" şeklinde ise vezne göre fazlalık sorunu da ortadan kalkmaktadır.

Şu vasıta beytinde ise vezne uygunluk, epeyce zorlamayla mümkün olmaktadır. Her iki mısrada da ciddî vezin kusurları bulunmaktadır:

Mekārim-i aḫlāḳ anuñ meḥāsinü'l-ef^{c}āl

Ki ḫulḳ-ı Ḥaḳḳ-ıla ḫulḳlandı ol ḫūb-ḫıṣāl (2871…)

* * *

Netice itibarıyla, eserde Arapça ve Farsça gramer yapılarına çok fazla yer verilmediği, Türkçe söz varlığının önemli bir yer tuttuğu dikkate alındığında ve eserin yazıldığı tarih de hesaba katıldığında vezin konusunda müellifin oldukça başarılı olduğu söylenebilir. Her ne kadar aruzun uygulanmasına dair bazı kusurlar görülse de bu denli hacimli bir eserde bu tür hataların rahatlıkla kabul edilebilecek bir düzeyde olduğu kanaatindeyiz.

2.1.4. Kafiye ve Redif

Muhammediye'nin mesnevi nazım şekliyle yazılmasının müellife kafiye seçiminde önemli bir kolaylık sağlamış olduğu aşikardır. Ancak eserin epey hacimli olduğunu da göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Bu başlık altında eserde kafiye ve redif kullanımına dair çeşitli hususlar incelenecek, öne çıkan bazı örnekler sunulacaktır.

◆ **Kafiye kelimelerinin dillere göre dağılımı:** Kafiyeyi oluşturan kelimelerin hangi dillerden alındığını tespit etmek maksadıyla örnekleme yoluna gidilmiş, tenkitli metnin *11-20, 101-110, 201-210, 301-310… 621-630, 701-710… 2311-2320, 2401-2410… 11801-11810.*[35] beyitleri seçilerek incelenmiştir. Metnin toplam beyit sayısının % 10'una karşılık gelen bu 1190 beyitlik kısımda, kafiye kelimelerinin dillere göre dağılımı aşağıdaki grafik üzerinde oransal olarak gösterilmiştir. Kafiyesi olmayıp da sadece redifi olan beyitler ise "redif" olarak belirtilmiştir:

Grafik 1: Kafiyeyi oluşturan kelimelerin dillere göre dağılımı

Grafikte de görüleceği üzere kafiye kelimelerinin ikisi de Arapça olan beyitler % 45, ikisi de Türkçe olanlar % 21, ikisi de Farsça olanlar ise % 5'lik paya sahiptir. Kafiye kelimelerinin ikisi de yabancı dilde (Arapça-Farsça) olan beyitlerin toplam payı % 64'tür. Her iki mısrasındaki kafiye kelimesi de Türkçe olanlar ile iki mısrasından birindeki kafiye kelimesi Türkçe olan beyitlerin toplam oranı ise % 34'tür.

---

35 11-20. ve 2311-2320. beyitler öncelerinde Arapça beyitler olması, 621-630. beyitler ise öncesinde bir kaside bulunması sebebiyle seçilmiştir.

Sadece Türkçe kelimelerle yapılmış kafiyelerin genel toplam içerisinde sahip olduğu yüzde yirmi birlik oran, aslında hiç de azımsanmayacak bir orandır. Bunu, müellifin Türkçe hassasiyetinin ve eserini herkesin anlayabileceği bir dille yazma gayretinin bir tezahürü olarak değerlendirmek de mümkündür. Arapça kelimelerle yapılan kafiyelerin yüzde kırk beşlik oranla ilk sırayı alması, Arapça-Farsça kafiyelerinse yüzde on dörtlük bir orana sahip olması eserin dilinin ağır ve anlaşılmaz olduğu anlamına gelmemelidir. Söz konusu kelimeler, *Muhammediye*'nin yazıldığı döneme kadar verilen dinî-edebî eserlerde çokça görülen ve pek çoğu bugün bile günlük hayatımızda kullanımda olan kelimelerdir. Ayrıca *Muhammediye*'nin dinî-tasavvufî muhtevalı bir eser olduğunu, dolayısıyla konunun işlenişi esnasında bu tür kelimelere yer vermenin kaçınılmaz olduğunu da göz önünde tutmak gerekmektedir. Aşağıdaki örneklerde bu hususları görmek mümkündür:[36]

Türkçe kelimelerle yapılmış kafiyeler:

ḳılırdı ezelde / **bil**ürdi ezelde	(201)	**bur**updur / **ṭurḳur**updur	(5309)
gözüñi / **yüz**üñi	(909)	**ir**mez / **gör**mez	(5605)
ṭolısar / **ol**ısar	(1308)	**işl**e / **baġışl**a	(6210)
ṭopraḳdan ben / **alçaḳ**dan ben	(1402)	**ban**dura Allāh / **gön**düre Allāh	(6702)
ṭururdı / **ur**urdı	(2313)	**öl**eler / **ol**alar	(6808)
geldi / **dök**ildi	(2609)	**an**da / **bun**da	(7004)
yardı / **çıḳar**dı	(3102)	**dür**işdi / **ir**işdi	(8202)
ideler / **gid**eler	(3707)	**git**miş / **ṣırıt**mış	(8410)
ḳara / **ḳopar**a	(4009)	**ṣovuḳ**lar / **ḳovuḳ**lar	(9206)
öliserdür / **bul**ısardur	(5103)	**yan**dur / **söyün**dür	(11403)

Türkçe-Arapça / Arapça-Türkçe kelimelerle yapılmış kafiyeler:

anuñ / **cinān**uñ	(807)	**Cibrīl** / **sil**	(2203)
adı / **Hādī**	(1005)	**melek**ler / **belek**ler	(2707)
yılda çıḳdı / **Ḫulde** çıḳdı	(1201)	**evvel** / **bol**	(3103)
anda / **zamān**da	(2406)	**ḳabāyil** / **bil**	(3706)
ḳatına / **niyyet**ine	(3302)	**ṣerā**ya / **ara**ya	(5808)
ol / **maḳbūl**	(3505)	**ʿadū**lar / **bu**lar	(6008)

36 Kafiye kelimeleri koyu olarak belirtilmiştir.

eri / **ġubār**ı	(4403)	**iᶜtiẕār**um / **var**um	(8302)
var ḳıldı / **muḫtār** ḳıldı	(6306)	**zemherīr**e / **yir**e	(9205)
di / **berdi**	(7409)	**ṣādıḳ** / **yaraşıḳ**	(9504)
ṭopṭoluyam / **Hū**yam	(7609)	**mekān**ı / **an**ı	(10404)

Türkçe-Farsça / Farsça-Türkçe kelimelerle yapılmış kafiyeler:

ḳamu / **dārū**	(621)	**serā**ya / **ara**ya	(804)
deñiz / **hergiz**	(1107)	**peyem-ber** / **gökler**	(3304)
andayuz biz / **ferḫunde**yüz biz	(1509)	**zebān**ı / **yalan**ı	(3506)
bulara / **kenār**a	(2606)	**dāġ** / **yaġ**	(3603)
anı / **cān**ı	(3702)	**biryān** / **ḳan**	(5304)
bilini / **gül**ini	(5310)	**zen** / **bulardan**	(6110)
işüñüz / **cünbiş**üñüz	(8205)	**yār** / **var**	(7101)
siz / **perhīz**	(8602)	**hīç** / **giç**	(9105)
yarelendi / **pāre**lendi	(9710)	**pes** / **kes**	(9906)
anesidür / **dāne**sidür	(10504)	**zinhār** / **ḳurtar**	(11207)

Arapça kelimelerle yapılmış kafiyeler:

ḳıdemden / **ᶜadem**den	(303)	**cennet** / **elbet**	(7003)
ẕātı / **ṣıfāt**ı	(405)	**mü'min** / **cin**	(7209)
beşāret / **niᶜmet**	(1709)	**mālı** / **ḥalālı**	(7903)
irsāl / **ihmāl**	(2502)	**ᶜārif** / **maᶜārif**	(8508)
ġayret eyle / **ṭāᶜat** eyle	(3407)	**ḥażret** / **muṣībet**	(9004)
neẕīr / **faḳīr**	(4010)	**ḥūr** / **meẕkūr**	(9501)
ḫiṭābet / **āyet**	(5110)	**nihāyet** / **leẕẕet**	(9608)
tamāmet / **kerāmet**	(5802)	**iḥsān** / **sulṭān**	(10003)
ḥaḳ / **muḥaḳḳaḳ**	(6101)	**ḳudret**lerini / **ḥikmet**lerini	(10209)
ḥikāyet / **rivāyet**	(6505)	**ḥarāret** / **bürūdet**	(10703)

Farsça kelimelerle yapılmış kafiyeler:

ser-firāz ol / **şāh-bāz** ol	(106)	**dermān** andan / **cān** andan	(4908)
pāk / **ḫāk**	(625)	**şādān** / **giryān**	(5009)
yār / **dīdār**	(1409)	**çāk** elinden / **ḫāk** elinden	(5305)
dildār / **āzār**	(1810)	**ḫudāvend** / **bend**	(6102)
şāh / **māh**	(3002)	**namāz**ı / **niyāz**ı	(7302)
server / **peyem-ber**	(3101)	**penāh**ı / **günāh**ı	(7505)
nigehbān / **ḫandān**	(3404)	**hīç** / **pīç**	(8006)
cān / **bārān**	(4205)	**āh** / **rāh**	(9803)
āsumān / **cihān**	(4410)	**pes** / **herkes**	(10807)
hem / **kem**	(4601)	**çāre** senden / **āvāre** senden	(11804)

Arapça-Farsça / Farsça-Arapça kelimelerle yapılmış kafiyeler

ḥāl / **lāl**	(18)	**hünerver** / **münevver**	(2314)
ḥayādur / **hümā**dur	(101)	**cihān**a / **beyān**a	(2402)
sulṭān / **ḫandān**	(209)	**dil**den / **ᶜamel**den	(4903)
ḳarārı / **Kirdigār**ı	(1103)	**giryān** / **ḳurbān**	(5006)
maᶜmūr / **dūr**	(2108)	**leb** / **Rab**	(6208)
riyādan / **Ḫudā**dan	(3408)	**Ḫudā**ya / **cezā**ya	(8206)
aḳribāsı / **revā**sı	(3703)	**bisyār** / **Cebbār**	(8403)
ᶜālem / **ḫurrem**	(4208)	**destūr** / **mesrūr**	(9509)
müyesser / **server**	(4604)	**rüsvā** / a**ᶜmā**	(9709)
ḥaẕer ḳıl / **güẕer** ḳıl	(4803)	**cihān**ı / **cinān**ı	(11504)

Kafiyesi olmayıp sadece redifi olan beyitler:

biñ yıl / biñ yıl	(1203)	elinden / elinden	(7301)
anı / anı	(2103)	ᶜaẕābı / ᶜaẕābı	(8105)
didi Ḥaḳ / eyledi Ḥaḳ	(2209)	selāsil / selāsil	(8307)
yire / yire	(2602)	eylemişem / dimişem	(8401)

ḥikmet / ḥikmet	(3106)	anda / anda	(8804)
ḳodılar / didiler	(4004)	bundan efḍal / bundan efḍal	(9601)
küffār / küffār	(4609)	ġālib / ġālib	(10804)
birini / birini	(5807)	birbirini / birbirini	(10903)
cān / cān	(7205)	ekber / ekber	(11307)

◆ **Tekrar edilen kafiye kelimeleri:** Metinde bazı kafiye kelimelerinin diğerlerinden daha fazla tekrarlandığı görülmektedir. Müellif, aynı kafiyeyi farklı beyitlerde tekrar kullanırken belli bir sayı aralığı gözetmemiştir. Bazen hemen sonraki beyitte aynı kafiye kelimelerini tekrarlarken bazen de bu kelimeleri mısralar arasında yer değiştirerek kullanmıştır.

Aşağıdaki örnekte, peş peşe iki beyitte aynı kafiye kelimelerinin kullanıldığı görülmektedir:

Çü mü^{c}min oddan eyleye ^{c}**ubūr**ı
Ṭamunuñ üstine şaçıla **nūr**ı

Diye ṭamu ki tīz olsun ^{c}**ubūr**uñ
Söyündürmeye tā nārumı **nūr**uñ (8837-8838)

Şu örnekte de kafiye kelimeleri birkaç beyit arayla tekrar edilmiştir:

Anuñ-çün didiler pes aña **A^{c}rāf**
Kim andan bilinür mecmū^{c}-ı **eṣnāf** (9644)
* * *
Müfessirler bu sūra didi **A^{c}rāf**
Kim anda ḥabs olısar niçe **eṣnāf** (9646)

Metinde çok tekrar eden kafiye kelimelerinden bazılarını alfabetik olarak şöyle sıralayabiliriz:

ādem/dem	eyle/söyle	Muḥammed/Aḥmed	sen/ben
Allāh/şāh	gel/ol	muṭlaḳ/el-ḥaḳ	siz/biz
ben/sen	gir/gör	namāz/niyāz	sulṭān/ḫan
bil/yıl	göz/yüz	ol/bil	Ta^{c}ālā/Mevlā
bit/yit	Ḥaḳ/muḥaḳḳaḳ	ol/bol	vefā/cefā
cān/ḳurbān	hemān-ān	ol/ḳal	yaḳ/yıḳ
cān/sulṭān	ḥisāb/^{c}aẕāb	ol/yol	yarat/it
cihān/beyān	ilāh-pādişāh	öz/göz	yüz/söz
dāyim/ḳāyim	iriş/düş	pes/herkes	^{c}ālem/ādem
dem/hem	it/git	peyem-ber/ger	^{c}aẕāb/^{c}ıḳāb
di/yi	ḳudret/ḥikmet	peyem-ber/server	^{c}izzet/raḥmet
diñ/añ	maḳbūl/ol	Rab/hep	
evvel/ḥal	melek/felek	rivāyet/ḥikāyet	

◆ **Zü-kafiyeteyn beyitler:** Eserde bazı beyitlerde mısra sonlarındaki asıl kafiyenin haricinde, kimi kelimelerin de kendi arasında kafiyelendiği görülmektedir. Divan şiirinde böyle şiirlere "iki kafiyeli" anlamında "zü-kafiyeteyn" denmektedir (Saraç, 2011: 268). Bu özelliğe sahip beyitlerin diğer beyitlerden daha ahenkli bir ses yapısına sahip oldukları muhakkaktır. Bu nitelikteki beyitlerden bazıları şunlardır:

ᶜAy**ān** idem güneşden ẕer**re**yi ben
Bey**ān** idem deñizden ḳaṭ**re**yi ben (4093)
* * *
Dimişdür pes bu dünyānuñ fenāsın
Beyān itmişdür uḫrānuñ beḳāsın (4827)
* * *
Sekiz cennet viş**āl**üñsüz baña nār
Olur gülşen cem**āl**üñsüz baña ḫār (5463)
* * *
Gel imden girü g**ir** cennetlere sen
Gel imden girü **ir** rāḥatlara sen (9355)
* * *
Bunuñ-çün ṭurdı mīz**ān**-ı şerīᶜat
Bunuñ-çün oldı erk**ān**-ı ṭarīḳat (11603)

Mısra sonlarındaki asıl kafiyesi haricinde birden fazla kafiyeye sahip şiirlere de *zü'l-kavâfî* denmektedir. Bu özelliği ile göze çarpan beyitlerden ikisi şöyledir:

Niş**ān**dur ḳudre**t**üñden verd-i aḥmer
Bey**ān**dur ḥikme**t**üñden dürr ü gevher (26)
* * *
Şecāᶜa**t** hem mürü**vvet** hem seḫāvet
Leṭāfe**t** hem fütü**vvet** hem vilāyet (107)

◆ Metinde cinaslı kelimelerle çok fazla sayıda kafiye yapılmıştır. Bunlardan bazıları şöyledir:[37]

Didi çün bunlaruñ adı **ḥarām**dur
Bilüñ bunlarda ḳan dökmek **ḥarām**dur (4620)
* * *
Ki_aña tebdīlini vü hem **günāh**ın
Ki eksük eylemeye her **gün āh**ın (1492)
* * *
Ḳamu ervāḥ kim geldi **vücūd**a
Ḳamusı maẓhar oldı feyż **ü cūd**a (438)
* * *
İletdiler Ḥüseyni **Kerbelā**ya
Pes anda uġradı **kerb ü belā**ya (6066)

[37] Cinas konusu söz sanatlarında ayrıca ele alınacağı için burada çeşitlerine göre gruplandırmaya gidilmemiştir.

* * *

Ezel çün bitdi ol vaḥdet **dıraḫt**ı
Cihān bāġına dökdi berg-i **raḫt**ı (495)

* * *

Nitekim aḥsen-idi **ḫalḳ**ı anuñ
Daḫı hem aḥsen-idi **ḫulḳ**ı anuñ (2943)

- Kafiye zorunluluğu nedeniyle bazı Arapça ve Türkçe kelimelerin telaffuzunda değişiklikler olduğu gözlemlenmektedir. Aşağıdaki birkaç örnekte (yuḳarı, aġı, giri) de görüldüğü üzere bu değişiklikler, imlada günümüzdeki yazım biçimine doğru bir gidişin başladığını da göstermektedir:

Kisrā > Kisrī:

Yıḳıldı ol gice eyvān-ı **Kisrī**
Dökildi Ḳayşerüñ başına ḳaṣrı (2525)

evlā > evlī:

Pes ol dem didiler bir niçe ḳavli
Velīkin görmedi hīç birin **evlī** (4032)

gelecegin > geleceġın:

Cihānuñ olmışın u olacaġın
Zamānuñ gelmişin ü geleceġın (138)

yuḳaru > yuḳarı:

Başı aşaġadur köki **yuḳarı**
Ne ḳudret issidür gör Kirdigārı (799)

aġu > aġı:

Ki her ṣoḳduḳda anuñ **aġı**sını
Bulalar ḳırḳ yıla dek acısını (9145)

girü > giri:

Birinden çıḳa biş yüz ḥūrī anuñ
Birinden daḫı biş yüz **giri** anuñ (10492)

- **Kafiye kusurları:** Metindeki kafiye hataları, daha çok iki şekilde kendini göstermektedir. Bunların ilki, revi harfinin mahreç yakınlığı olan başka bir harfe dönüşmesidir (ikfâ):

Pes evvel ṭoġdı Ḳāsım ṣoñra Zeyne**b**
Ruḳıyye Ümmü Gülsūm Fāṭıma he**p** (2632)

* * *

Şular kim sācid ola yā ola a**ç**
Yaḳın ola baña ki_olmaya muḥtā**c** (3415)

* * *

Ki üç biñ ḥarfe otuz biñ firiş**t**e
Ṭutarlar ḳarşusına ṣaff iniş**d**e (4744)

* * *

Deve şeklinde vü a**ġ** ola mescid
Münevver ola berrā**ḳ** ola mescid (7673)
* * *
Yidi ṭamuyı bu nev^{c}a ḳıyā**s** it
Düriş cānuñı anlardan ḫalā**ṣ** it (8985)
* * *
Budur altıncı dünyā ola mebġū**ż**
Yidinci Ḥaḳ sevüsi ola melḫū**ẓ** (3504)
* * *
Ṭaġıla tā bular cen**g** itmeyeler
Şehādetden anı men^{c} itmeyeler (6011)
* * *
Didiler mehrini virme**k** gerekdür
Pes andan aña el urma**ḳ** gerekdür (1627)

İkincisi ise, revi harfinin kelimenin son asıl harfi olmamasından kaynaklanan hatalardır:

Ḫ^{v}oş insān eyledüñ mā-i **mehīn**i
Ki dün gün ẕikr ider şehler **şeh**ini (27)
* * *
Pes anı daḫı **incü**den yaratdı
Ḥabībine anı **mesken** yaratdı (794)
* * *
Didiler müntehā ba^{c}żılar **ad**ın
Kim irer aña dek ervāḥ-ı **müʾ min** (932)
* * *
Hem Ādem vaḥşetinden ola **sākin**
Hem anuñ ^{c}afv ide ḥażret **günāh**ın (1082)
* * *
Ki zīrā çünki cān a^{c}lādan **in**e
İre tā sāfilīnüñ **esfel**ine (1439)

◆ **Redif:** Metinde ahengi sağlamada kafiyenin yanı sıra rediflerden de sıkça yararlanılmıştır. Daha önce örnekleri verildiği üzere, kafiyenin bulunmadığı ve ahengin redifle sağlandığı pek çok beyit vardır. Eserde Türkçe ek ve kelimelerle yapılan redifler çoğunluktadır. Hem sadece bir ekten/kelimeden ibaret olan redifler hem de birden fazla kelimeden oluşan redifler metinde sıkça görülmektedir:

Ezel çün reh-nümā **olduñ bu yirde**
Niçün benden cüdā **olduñ bu yirde** (3177)
* * *
Ṭarīḳatde sülūk id**enler içün**
Sülūk-ile Ḥaḳa gid**enler içün** (6275)

Bazı redifler de birden çok beyitte peş peşe tekrarlanmıştır:

Gel imdi gör ne sulṭān**dur Muḥammed**
Niçe ᶜālemlere kān**dur Muḥammed**

Cemīᶜ-i cānda cevher**dür Muḥammed**
Cemīᶜ-i kānda gevher**dür Muḥammed**

Cihāna cümle raḥmet**dür Muḥammed**
Fürūᶜuz biz ḥaḳīḳat**dür Muḥammed**

Ḥaḳīḳat nūr-ı aṣfā**dur Muḥammed**
Muᶜallā vü müzekkā**dur Muḥammed** (365-368)

2.1.5. Dil

Muhammediye'nin dil özelliklerini tespit edebilmek için öncelikle dönem olarak Türkiye Türkçesinin hangi devresine dâhil olduğunu ortaya koymak gerekmektedir. Yazıldığı tarih (1508) itibarıyla *Muhammediye*, bir geçiş dönemi eseri olarak kabul edilmelidir. Çünkü Eski Anadolu Türkçesinin (XIII-XV. yüzyıllar) yerini yavaş yavaş Osmanlı Türkçesine (XVI-XX. yüzyıllar) bırakmaya başladığı bir dönemde yazılmıştır. Bu nedenle eserde, Eski Anadolu Türkçesi (EAT) devresine ait dil özellikleri yaygın biçimde görülmektedir.

Faruk Kadri Timurtaş, *Eski Türkiye Türkçesi* adlı kitabının ön sözünde bu geçiş devresiyle ilgili olarak *"Eski Türkiye Türkçesi hususiyetleri, bir geçiş devresi sayılabilecek olan XV. yüzyılın ikinci yarısında da devam etmiş, klasik yazı dilinin meydana geldiği XVI. yüzyılda da büyük ölçüde yaşamıştır."* (2012: X) demektedir.

Muhammediye'nin dönem olarak Eski Anadolu Türkçesinin özelliklerini taşıması ve müellifinin de açık ve anlaşılır bir dille yazma gayreti, eserin dil bakımından değerini artırmıştır. Bu nedenle eserin dil açısından incelenmesi önem arz etmektedir. Ancak, çalışmamızın konusu doğrudan doğruya "dil" üzerine olmadığı için çok ayrıntılı bir incelemeye gidilmemiş, eserin dil özellikleri hakkında genel bir kanaat oluşması için metinden seçilen sınırlı sayıdaki örneklerle bu özellikler tespit edilmeye çalışılmıştır.

Eserin dil özelliklerinin ortaya konulması amacıyla ilk önce eserde görülen Eski Anadolu Türkçesi dil hususiyetleri ele alınacak, daha sonra söz konusu devreyi yansıtan söz varlığına yer verilecektir.

2.1.5.1. Eski Anadolu Türkçesi Dil Özellikleri[38]

Muhammediye, hem ses hem de şekil bilgisi açısından EAT devresinin karakteristiğini yansıtmaktadır. Eserde bu dönemi yansıtan fonetik hususiyetlerden öne çıkanları maddeler hâlinde şöyle sıralayabiliriz:

---

38 Eserdeki EAT devresine ait fonetik ve morfolojik hususiyetlerin bir düzen dâhilinde ortaya konması amacıyla Faruk Kadri Timurtaş'ın (2012) *Eski Türkiye Türkçesi* adlı kitabındaki konu tasnifi ve maddelendirmeleri esas alınmıştır. Gramer yapılarının terimsel olarak ifade edilmesinde de yine bu kaynaktan yararlanılmıştır. Örnek seçilen kelimelerin anlamları ise *Tarama Sözlüğü*'ne (TDK, 1983) göre verilmiştir.

a) Vokal değişmeleri:

Teklik 1. ve 2. şahıs zamirlerinin *"beni, benüm, seni, senüñ"* gibi çekimli şekilleri, metinde bazen *"bini, binüm, sini, sinüñ"* olarak karşımıza çıkmaktadır. Fakat daha çok ilk biçim kullanılmış olup ikinci kullanımın vezin zorunluluğundan ileri geldiği görülmektedir:

bini: Hem altı nesne-y-ile **bini** ol şāh (3051a)
binüm: Didi sensin mürīdüm **binüm** iy cān (3710b)
sini: Ki **sini** ḳaṣd-ıla urmaz peyem-ber (5054b)
sinüñ: Şeref ben daḫı **sinüñ**le bulurdum (5153a)

b) Vokal uyumu:

◆ Aitlik eki olan ve getirildiği kelimeyi sıfat yapan *-ki* eki, kök ünlüsüne uyarak kalınlaşır (-ki > -ġı). Aynı durum, ilgi zamiri olan *-ki* için de geçerlidir. Sıfat ve zamir yapan *-ki* ekini alan bazı kelimeler aşağıda verilmiştir. Son örnekte de görüleceği üzere bu kalınlaşmanın sadece bir istisnası vardır:

* Anuñdur hem daḫı alnuñda**ġı** nūr (1635a)
* Getürmez biri anda**ġı** ḫaberden (8033b)
* Pes ol yanında**ġı**ya eyde iy yār (10548a)
* Yaḳında**ġı** gibi ıraḳda**ġı**nı (10759b)
* Ebed burcında**ki** nūr-ı siyādet (2422b)

◆ Dönemin ses hususiyetlerine göre yuvarlak vokalli olması gereken bazı kelimelerin kaidenin aksi biçimde düz vokal taşıdığı görülür. Örneğin "yuḳaru" kelimesinin on beş yerde bu şekliyle geçtiği, iki yerde ise kafiye zaruretinden dolayı "yuḳarı" biçiminde yazıldığı görülmektedir:

Başı aşaġadur köki **yuḳ*arı***
Ne ḳudret issidür gör Kirdig*ārı* (799)
* * *
Girü Cibrīl getürdi vaḥy-i B*ārī*
Ki iy baş büriyüci ṭur **yuḳ*arı*** (2735)

◆ İmlası klişeleşmiş bazı eklerin -istisnaî olarak- klişenin aksi biçimde vokal taşıdıkları görülür. Aşağıdaki örneklerden sadece sonuncuda kafiye zarureti vardır, diğerlerinin yazımında ise herhangi bir zorunluluk olmadan söz konusu istisnaî durum ortaya çıkmıştır:

-up (gerundium eki): Tefekkür baḥrına ṭal**ıp** didüm ben (161a)
-(ı)n (dönüşlülük eki): Ne tīz ṣoy**un**duñ uṣanduñ ġazādan (4399b)
-lıḳ / *-lik* (isimden isim yapma eki): Didi bil kim ḳonuḳ**luġ**a giderem (5922a)
Her adım kim adar üç gün**lük**-idi (2126a)

c) Vokal türemesi:[39]

Türkçe kelimelerde vokal türemesinin metinde sadece bir örneği vardır. Vokal türemesinin görüldüğü kelime, başka bir beyitte vezin zorunluluğu olmadığı için türeme olmadan kullanılmıştır:

---

[39] Türkçe olmayan kelimelerde vezin gereği gerçekleşen diğer ses türemelerine vezin bölümündeki "Hece (ses) türemesi" maddesinde değinilmiştir.

* Ṣalavātla ṣalātı **yigirek**dür (5858b)

* ᶜAbīr ü müşgden **yigrek** ḳoḳardı (5399b)

d) Vokal düşmesi:[40]

Bazı köklere gelen eklerde vezin zaruretinden dolayı vokal düşmesi görülmektedir:

aṣ-ıl-u > aṣlu:	Muᶜallaḳ **aṣlu** ṣol yanında gördi (1373b)
bil-eli-den > bilelden:	**Bilelden** berü yaᶜnī bini bunlar (3464a)
gör-in-ür > görnür:	Yüzi yumşaḳ ḥayā çoḳ **görnür** andan (3446b)
göy-in-ük-lü > göynüklü:	Girü **göynük**lü diñle bir ḥikāyet (5906a)
yaz-ıl-u > yazlu:	Bu levḥda **yazlu**dur aḥvāl-i ᶜālem (703a)

e) Vokal birleşmesi:[41]

◆ Ünlü ile biten bir kelimeden sonra ünlü ile başlayan bir kelime geldiği zaman ünlülerden birinin düşerek iki kelimenin birleştiği görülür. Bu ses hadisesinin gerçekleştiği kelimelerden bazıları kalıplaşır. Metinde vokal birleşmesi görülen kelimelerden birkaçı şöyledir:

ne + ol- > n'ol- :	Bilür misin ki **n'olur** ḥālüñ āḫir (2029a)
ne + it- > n'it- :	Didi Ḳābile **n'itdüñ** ḳardaşuñı(2284a)
ne + eyle- > n'eyle- :	Beni **n'eyler** ne işe yararam ben (1281b)
ne + iste- > n'iste- :	Diye **n'ister** bular eyde ki iy cān (9189a)

f) Konsonant değişmeleri:

◆ *ḳ / ḫ* değişmesi hususunda metinde tam bir ayrım söz konusu değildir. Aynı kelimenin her iki şekline de rastlanabilmektedir:

uyḫu / uyḳu:	Gözüñ aç **uyḫu**dan ġafletden uyan (6751b)
	Ki **uyḳu**dan uyandı şimdi her dil (125a)
ḳorḫu / ḳorḳu:	Baña **ḳorḫu** viren bu üç işümdür (7459b)
	Gide **ḳorḳu**dan ol demde ḥayātı (8291b)
yoḫsa / yoḳsa:	Duᶜā ḳıl **yoḫsa** müşkil oldı aḥvāl (4207b)
	Ṣaḳınġıl **yoḳsa** ḳılur cānı bīmār (4779b)

◆ *t / d* değişmesi konusunda, sadece bir kelimenin yazımında ikilik görülür. Ancak bu ikilikte de belli bir ayrımdan söz edilebilir. İsim kökü olan, "dad" biçiminde; fiil kökü olan, "ṭad-" biçiminde yazılmıştır:

dad:	Ki südden aḳ beñzer **dad**ı ḳanda (767b)
ṭad-:	Didi kim küllī nefs ölüm **ṭad**arlar (5568a)

g) Metatez (göçüşme):

Metinde sadece bir kelimede görülmektedir:

çömlek > çölmek: Nitekim ḳaynaya **çölmek** bayaġı (9312b)

* * *

Muhammediye'de Eski Anadolu Türkçesinin karakteristiğini yansıtan morfolojik hususiyetlerden öne çıkanlar, kelime türlerine (isim, zamir, sıfat…) göre gruplandırılarak ayrı

---

40 Türkçe olmayan kelimelerde vezin gereği gerçekleşen diğer vokal düşmelerine vezin bölümündeki "Orta hece (ses) düşmesi" maddesinde değinilmiştir.

41 "Birleşme" teriminin tam açıklaması için bk. Timurtaş, 2012: 42.

başlıklar hâlinde ele alınacaktır. Böylece eserdeki gramer yapılarından belli bir kesit ortaya konmuş olacaktır.[42]

a) İsimlerle ilgili hususlar:

◆ Türkçede sayı sıfatlarından ve topluluk isimlerinden sonra çoğul eki gelmez. Ancak metinde bunun bazı istisnaları vardır:

* Olur bu demde **her diller** hevesde (115b)
* Ki **her bir ḳaşlar**ı beñzer hilāle (738a)
* **İki ṭuṭaḳlar**ınuñ arasından (1502a)
* Dimişdüm kim **ṭoḳuz sābıḳlar** oldı (2860a)
* Benüm hem var-ımış **birḳaç baḳarlar** (4311a)
* Yirince düşe **her işler** muvāfıḳ (4550b)

◆ **Ek yığılması:** Teklik 3. şahıs iyelik ekinin bazı kelimelere üst üste iki defa getirildiği görülür:

bir-i-si: Ki her **birisi** ṭaġlar gibi anuñ (996a)
kim-i-si: Kimi esved **kimisi** aḳ u ṣāfī (1291b)
Rabb-i-si: Ki göstermişdür aña **Rabbisi** yol (3120b)

◆ "Birlikte, beraber" anlamına gelen *bile* [bilece] edatının, bir isim gibi, teklik 1. şahıs iyelik eki alarak "bilemce" şeklinde kullanılması dikkat çekici bir yapı özelliği göstermektedir. Bu kelime, geçtiği beyitte "yanımca, yanımda, benimle birlikte" anlamlarına gelecek şekilde kullanılmıştır:

Ne kişisin didi kim Cebreʾīlem
Muḥammeddür **bilemce** ben delīlem (3146)

◆ -din ayrılma eki, sadece "önce, ilk önce, önceden, önden, daha evvel" anlamlarına gelen *öñdin* kelimesinde geçmektedir:

* Baña ḳamudan **öñdin** iresin sen (5396b)
* Şular kim cennete **öñdin** gireler (9473a)

◆ Bir hâl ekinin başka bir hâl ekinin işleviyle, onun yerine kullanıldığı kelimeler vardır:

belirtme hâli > vasıta hâli: Ḫadīce ḫātūn**ı** evlendi ol ḫan (2630b)
belirtme hâli > yönelme hâli: Enes didi ki binerdi ḥımār**ı** (2998a)
yalın hâl > ilgi hâli: Üçi daḫı **melekler** aña mānend (660a)
yalın hâl > vasıta hâli: **Melekler** ṭopṭoludur içi anuñ (655a)
yalın hâl > yönelme hâli: Bu gice idesin **Medīne** hicret (3713b)
yönelme hâli > belirtme hâli: Girü ʿafv eyler-idük anlar**a** biz (7318a)
yükleme hâli > yönelme hâli: Bu niyyet üzre ʿÖmmer bindi at**ın** (2834a)

◆ Metinde geçen rakamsal değeri en büyük asıl sayı ismi "yüz bin"dir. Daha büyük sayılar, "yüz bin"in katlarıyla ve bu miktarı aşan kısmın ayrıca söylenmesi ile ifade edilir:

üç yüz yirmi dört bin: Ki **üç yüz biñ yigirmi dört biñ** yıl (553b)

---

42 Eklerle ilgili hususların tespitinde *Eski Türkiye Türkçesi* (Timurtaş, 2012) adlı kitabın yanı sıra *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler* (Gülsevin, 2011) adlı kitaptan da yararlanılmıştır.

yedi yüz yetmiş bin: **Yidi yüz biñ** yıl u **yitmiş biñ** yıl (1203a)
dokuz yüz altmış bin: **Ṭoḳuz kez yüz biñ altmış biñ** olur hem (6438a)
beş milyon: Olur pes **elli yüz biñ** yıl feżāsı (719a)
milyonlarca: **Hezārān biñ** ṣalāt-ıla selām it (4918b)

◆ Sayı bildiren Arapça/Farsça kelimeler çok fazla kullanılmamıştır. Aşağıda örnekleri verilenler, klasik edebî eserlerde sıkça rastladığımız ve pek çoğu kendisinden sonra gelen isimlerle birlikte kalıp ifade hâlini almış sayılardır:

* Ki ya^{c}nī Mūsī buldı **tis^{c}a** āyāt (4116a)
* **Aşere**-i mübeşşere dinildi (2861b)
* Didi saña **dü**-^{c}ālem begligini (3347b)
* Anuñ-çün **çār**-yār ekrem olupdur (3034a)
* Bu īmān içre **penc** erkān virdüñ (6185b)
* Ki ḥāfıẓdur buları **şeş**-cihetden (3467a)
* Ki_anuñ ḳatında bu **heft**-āsumānı (1049a)
* Müşerref nūruñ-ıla **heşt**-cennet (9464a)
* Ki ḥıfẓ eyleye şems-i **nüh**-ḳıbābı (2597b)
* Dimişler ba^{c}żına ma^{c}nā-yı **heftād** (11082a)
* **Hezār** efsūn oḳur seḥḥāre gözler (10468b)
* Medḥüñde **şad hezār** ola ger ^{c}ömrüm ü dilüm (3668a)

◆ *-lıḳ / -lik* isimden isim yapma eki, kök hâlinde ince vokalli olan veya son hecesi ince vokal taşıyan bazı Farsça kelimelere eklendiğinde kalın şekildedir:

* Ki lāyıḳ **dāyelıġ**a ol kerīme (2551b)
* Melekler **şādilıḳ**lar eylesünler (2706a)
* Ki virdi saña **peyġam-berlıḳ** Allāh (2806b)
* Neseb **şehlıḳ** ṣorılmaz anda hem māl (7213b)
* Ża^{c}īf olmışdı līkin **ḫastelıḳ**dan (11280a)

◆ Nadir bir kullanıma sahip olan teklik 3. şahıs iyelik eki "-in"[43], *Muhammediye*'de bir, *Âdâbü't-Tâlibîn*'de ise iki kelimede karşımıza çıkmaktadır. Geçtiği kelimelerin üçünde de, yokluk bildiren "-süz" isimden isim yapma ekiyle birlikte kullanılmıştır:

Muhammediye'den;

(anuñ) *ism-i-n-süz:* Diye her yirde ger tevḥīdi her dil
Anuñ **isminsüz** olmaz dīni kāmil (2400)

Âdâbü't-Tâlibîn'den;

(Ḥaḳuñ) *emr-i-n-süz:* Kimesne hīç Ḥaḳuñ **emrinsüz** anda
Tekellüm idemezler ol zamānda (90b, 3. satır)
(Ḥaḳuñ) *cemāl-i-n-süz:* Ḥaḳuñ ġayrına dil virme güẕer ḳıl
Cemālinsüz behiştinden ḥaẕer ḳıl (123b, 9.satır)

◆ İsimden isim yapma eklerinden dikkat çeken bazı örnekler aşağıya alınmıştır:

-aru (Yön bildirmektedir.): Didi kim var birez añ**aru** sen de (5371b)

---

43 bk. Gülsevin, 2011: 13-15.

-ez:	Geñ**ez** ḳıl raḥmetüñden ḳıl fütūḥı (5426b)
-caḳ / -cek	Be-ġāyet yeyni**cek** ḳılurdı anı (2986b)
(Sıfat/zarf yapar.):	Ḳalan ḥalḳ ṭura baş açuḳ yalın**caḳ** (7537b)
	Çü içmege yaḳın**caḳ** getüreler (9184b)
	Beni ḳatuña çek tiz**cek** gideyim (5166a)
-cuġaz (Küçültme):	Eger bir ḳor**cuġaz** yire çıḳaydı (8970a)
-cuḳ (Küçültme):	Ḳarı**cuḳ**lar ki ṣaçları aġarmış (10725a)
-dü / -du:	İñil**dü**den yürekler pārelendi (5121b)
	İşitdüm kilīdüñ ġıjıl**du**sın hem (9057b)
-raḳ / rek (Karşılaştırma görevinde, sıfat/zarf):	Ay andan kiçi**rek**dür didi hem ol (1062a)
	Abīr ü müşgden yig**rek** ḳoḳardı (5399b)
	Bir iki_adım yürüdi ilerü**rek** (3880b)
-sı (Zarf görevinde):	Velī ol demde ayruḳ**sı** ola ḥāl (6599b)

◆ Türkçe kelimelerle Arapça/Farsça kelimelerin tamlama yapılmasına çok nadir de olsa rastlanmaktadır. Bu, daha çok Arapça "cemī^{c}" kelimesiyle yapılan tamlamalarda söz konusu olan bir durumdur: cemī^{c}-i iş (215a), cemī^{c}-i var (402a), cemī^{c}-i ḳullar (923a), cemī^{c}-i yir (2399a); yar-ı dehān (740a).

b) Zamirler:

Metinde geçen zamirlerden dikkat çeken bazı örnekler şöyledir:

anda "orada" (işaret zm.):	Meger var-ıdı **anda** bir ḳabīle (2549a)
olar (işaret zm.):	**Olar** bedr olmış ay gibi olalar (9473b)
şol (işaret zm.):	Daḫı **şol** kim namāzı ḳılmayalar (1151a)
kendüzi[44] *(dönüşlülük zm.):*	Ki setr ide anuñla **kendözi**ni (4213a)
öz (dönüşlülük zm.):	İdinmişdi **öz**ine pīşe faḳrı (2962a)
fülān (belirsizlik zm.):	Ki yā Rabbi **fülān** virdi ṣalavāt (5767a)
her ki (belirsizlik zm.):	O yiri **her ki** görmez Ḥaḳḳı görmez (829a)
hīç kes (belirsizlik zm.):	Anuñ aḫlāḳı **hīç kes**de yoġ-ıdı (2949a)
kimi (belirsizlik zm.):	**Kimi**n yapup **kimi**ni yıḳısar ol (6733b)
ne kim (belirsizlik zm.):	Baña bildür **ne kim** emr idesin hep (705b)

c) Sıfatlarla ilgili hususlar:

◆ Sıfatlarda pekiştirme daha çok iki şekilde yapılmıştır. İlki, sıfat olan kelimenin ilk sesli harfine "p" ünsüzünün eklenmesiyle oluşan hecenin sıfatın başına ilave edilmesiyle oluşanlardır. İkincisi ise, sıfat olan kelimenin tekrarıyla oluşanlardır:

* Yirüñ üsti ola **düpdüz** ṭayıncaḳ (6869b)

* Ki şimdi **ḳapḳara** ẓulmet-durur ol (8965a)

* Bu nev^{c}a **dürlü dürlü** ni^{c}met anda (787a)

* Virem **çoḳ çoḳ** kerāmetler ^{c}aṭālar (3462b)

* Ola ger **biñ biñ** üştür daḫı insān (4193a)

◆ *-caḳ, -cek; -cuḳ, -cük* ekleriyle yapılan küçültme sıfatlarından bazıları şunlardır:

---

44 Pek çok beyitte "özi" kelimesi ile kafiye yapıldığı için tenkitli metne "kendözi" şeklinde alınmıştır.

* Görür bir **ṭaracuḳ** ev hem de ẓulmet (1455a)
* Ki ol bir kūy-durur Ḳudse **yaḳıncaḳ** (6669a)
* **Alçacuḳ** göñli vü sözi ḥaḳḳı-çün (6278b)
* **Küçücük** burnı var ṣankim ṭuru ṣu (2929b)

d) Zarflar:

Metinde geçen -kimi yabancı menşeli- zarflardan dikkat çeken bazı örnekler şöyledir:

-den girü (zaman zf.):	Ki şim**den girü** çekme ḥasret ü ġam (2094b)
dün gün (zaman zf.):	Ki **dün gün** ẕikr ider şehler şehini (27b)
ḳaçan (zaman zf.):	**Ḳaçan** idrāk olur ol ḳanı ḳanda (267b)
niçe bir (zaman zf.):	**Niçe bir** idesin yirde fesādı (6908a)
öñ (zaman zf.):	Kim andan **öñ** yoġ-ıdı ḫalḳ u deyyār (337b)
pes (zaman zf.):	**Pes** indi girü Cibrīl ṭapusına (3314a)
pes andan (zaman zf.):	**Pes andan** Beyt-i Maᶜmūra irişdi (3161b)
ṣoñ (zaman zf.):	Ki bu **ṣoñ** geldi līkin ḳadri aᶜlā (3155b)
negāhin[45] *(zaman zf.):*	**Negāhin** gördi ḳapu ḫalḳasında (1206a)
ḳanda (yer zf.):	Cemāli **ḳanda** eylerdi tecellī (216b)
ḳarşu (yer zf.):	Dün ü gün nāle ḳıl ol yāra **ḳarşu** (8476b)
yir yir (yer zf.):	Mediḥ-ḫ̆ānlar oḳurlar medḥi **yir yir** (3838a)
bölük bölük (miktar zf.):	Ferişteler **bölük bölük** gelürler (5336a)
iñen (miktar zf.):	Didi ḳızum **iñende** itme fürḳat (5362a)
ḳatı (miktar zf.):	**Ḳatı** ᶜizzet idermiş aña Sübḥān (1685a)
key (miktar zf.):	Didi ḳorḳmañ ki **key** āsān-durur iş (1384a)
öküş (miktar zf.):	Çi-ger ᶜöẕrüm **öküş**dür ḥażretüñde (6162a)
ayruḳ (durum zf.):	Eger ölmezse zaḥmet virmeñ **ayruḳ** (6046b)
bu deñlü (durum zf.):	**Bu deñlü** yoġ-ıdı bizde ᶜibādet (7773b)
eyle (durum zf.):	Cevābın **eyle** virdi anuñ ol şāh (5744a)
gine (durum zf.):	**Gine** böyle didi ol yüzi ḳara (1570a)
şu resme (durum zf.):	**Şu resme** ḳıldılar āh-ıla efġān (5453a)

e) Edat, bağlaç ve ünlemler:[46]

Metinde geçen -kimi yabancı menşeli- edat, bağlaç ve ünlemleri örneklendirmek maksadıyla bazı mısralar aşağıda verilmiştir:

- Edatlar:

berü:	Ki biñ yıldan **berü** büt-ḫāneyem ben (2497b)
bigi:	Hezārān biñ senüñ **bigi** ki geldi (4847a)
bile:	Ki her biriyle bir ḳız **bile** geldi (2263b)
birle:	Ki ḫançer **birle** öldürdi özini (5995b)
degin:	Bir omzından bir omzına **degin** tā (9070a)

45 Negāhin (نگاهن) kelimesine, sözlüklerde tesadüf edilememiştir; "nā-gehān"dan bozulmuş olmalıdır. Anlam olarak da *nā-gehān* (birdenbire, ansızın) ile aynıdır. Metinde on yedi defa geçmektedir.

46 Edat, bağlaç ve ünlemlerin tespitinde *Eski Türkiye Türkçesinde Edatlar, Bağlaçlar, Ünlemler ve Zarf-Füiller* (Tiken, 2004) adlı kitaptan faydalanılmıştır.

dek: Melekler aña **dek** varurlar ancaḳ (931b)
diyü: Ki Deccāl ola **diyü** ḳorḫaram ben (6527b)
göre: Ki nūrına **göre** ola sürūrı (7046b)
ötrü: Ki senden **ötrü** melᶜūn olmışam ben (6912b)
ṭoġrı: Ḥaremden yaña **ṭoġrı** vardı evvel (4462a)
üzre: Bu maᶜnī **üzre** server buyurupdur (7878a)

- Bağlaçlar:

çünki: İşāret **çünki** oldı ḫıdmet andan (165a)
çünkim: Aña **çünkim** tecellī ḳıldı ẕātı (405a)
daḫı: Murādıdur riyāset **daḫı** dünyā (6349a)
ḫ ʿod: Anuñ **ḫʿod** var-ımış cinnetleri bol (2671b)
līki: Ḥaḳīḳat **līki** aṣl-ıdı Muḥammed (72b)
ne…ne ḫ ʿod: **Ne** sīm ü zer **ne ḫʿod** esbāb u emlāk (5578a)
nitekim: **Nitekim** cān gidicek cism-i ādem (345b)
ṣan: Ḳamunuñ yüzleri **ṣan** ay u güneş (970b)
ṣanasın: **Ṣanasın** cennet içre cennet itdi (1612b)
ṣankim: Güneş cārī olur **ṣankim** yüzinden (2912a)
v'eger-nī: **V'eger-nī** ben degülem bu fenādan (61a)
yoḫsa: Duᶜā ḳıl **yoḫsa** müşkil oldı aḥvāl (4207b)

- Ünlemler:

aḥsend (aḥsent): Didiler cümle ***aḥsend*** iy güzel yār (3985b)
dirīġā: Telef oldı ḳamu ᶜömrüm **dirīġā** (910a)
ha:[47] Ḫudāyı ẕikr idüñ siz **ha** müdāmī (5030b)
ṣaḳın kim: **Ṣaḳın kim** olmasun ḳalbüñ aña bend (6102b)
zihī / zī: **Zihī** muᶜciz nebīden **zī** kerāmet (4222b)

f) Fiillerle ilgili hususlar:

- İşlek olmayan isimden fiil/fiilden fiil yapma ekleriyle türetilen bazı kelimeler şunlardır:

al-da-: Beni bu vech-ile **alda**dı şeyṭān (1782a)
göster-t-: Gerekdür size **gösterd**em cemālüm (8591a)
ṭar-ıḳ-: Ḳatı **ṭarıḳ**dı ṣankim cān virdi (1457b)
ut-u-z-: O ṣoḥbetde **utuz**ur cānı elbet (5645b)
ün-de-: Ḳamuñuz Ḥaḳ ṭarīḳa **ünde**düm ben (9232b)

- Fiil çekiminde aynı şahıs için vezin zaruretinden dolayı farklı eklerin kullanıldığı görülür:

dilerem/dilerven: Didi kim dil**erem** yiyesin elbet (1726b)
Dilemezven velī nefsüm dil**erven** (7395b)
dimezem / dimezven: Diye ᶜĪsā ki māder di**mezem** ben (7397a)
Dim**ezven** ẕātı idrāk olur anda (267a)

---

47 *"Devamlı, durmadan, sürekli"* anlamında olup (Tiken, 2004: 118) kendisinden sonra gelen kelimeyi (müdām: devamlı) pekiştirmektedir.

◆ *"Ol"* işaret zamirinin bildirme geniş zaman teklik 1. ve. 2. şahıs çekimine girmesi, metinde iki kelimede karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu çekimlerde *"ben oyum, o benim; sen osun, o sensin"* anlamları verilmek istenmiştir:

Diye fisḳ u fücūrı ki_eyledüñ sen
Ḫabīs̱ aᶜmāl ki işlerdüñ **olam** ben (7086)
* * *
Velī sen on degülsin yüz degülsin
Evel kim bir-idüñ hem girü **olsın** (11250)

◆ Metinden geçen fiilimsilerden bazı örnekler şöyledir:

-maḳlık (isim-fiil eki): Oḳu**maḳlıḳ**da ᶜācizdür ḫaberdār (11749b)
-iş (isim-fiil eki): ᶜAceb ḳıldı Ḫudā bi**liş**e yada (9642b)
-maduḳ (sıfat-fiil eki): Alın**maduḳ** daḫı ḳaldı mı lezzet (11530b)
-ıncaḳ (zarf-fiil eki): Ki şarḳdan ġarba baḳ**ıncaḳ** göreydi (6868b)
-medin (zarf-fiil eki): Belür**medin** henüz āsār-ı ekvān (211a)
-uban (zarf-fiil eki): Aḳ**uban** gider içinden cinānuñ (769b)

◆ *Et-* yardımcı fiilinin *"karşılıklı, birlikte yapma"* anlamları veren *-ş-* işteşlik ekini alarak çekime girdiği görülür:

Didi anlar ki dünyāda maḥabbet
Ḥaḳ içün **idiş**ür anlar meveddet (8496)
* * *
Ki ᶜavn **idiş**diler bunlar tüḳāda
Yoġ-ıdı hem daḫı sen ben arada (8827)

◆ Türkçe bir isim ve yardımcı fiilin birleşmesiyle kurulan birleşik fiillere örnekler:

* **Dilek id**e beni ḥażretden ol şāh (1687a)
* Fiġān itmekden **epsem ol**madı hīç (1606b)
* Bu vech-ile aña **yol eyle**diler (1694a)
* **Ḳıl eylik** saña bed-pindār olana (3402a)
* Ki **yeyni bul**duḳ uş biz ḫayrı andan (8397b)
* **Yir**in **ṭut**dı kiçisi vü ulusı (2599b)

2.1.5.2. Türkçe Söz Varlığı

Muhammediye'nin söz varlığını oluşturan Türkçe kelimelerin bir kısmı bugün için kullanımdan düşmüş (arkaik) kelimelerdir. Oysaki bu kelimeler, eserin yazıldığı döneme gelinceye kadar verilmiş olan başka edebî eserlerde sıkça karşılaşabileceğimiz türdendir. Eserde geçen Türkçe kelimelerin bir kısmı ise olduğu gibi kalarak veya çeşitli yapısal ve anlamsal değişikliklere uğrayarak günümüzde de canlılığını sürdürmektedir. Hem *Muhammediye*'nin yazıldığı dönemin söz varlığını yansıtması hem de müellifin eserde kullandığı kelime kadrosu hakkında fikir vermesi amacıyla bahsedilen iki gruba giren kelimelerin alfabetik bir listesi oluşturulmuştur. Elbette ki bu listeye eserdeki bütün Türkçe söz varlığı alınmamış, seçki yapılmıştır. Kelime anlamları için ilk önce *Tarama Sözlüğü* [TS]'ne (TDK, 1983), *Tarama*'da bulunamadıysa *Derleme Sözlüğü* [DS]'ne (TDK, 2009), eğer onda da yoksa *Misalli*

Büyük Türkçe Sözlük [MBTS]'e (Ayverdi, 2011) bakılmıştır. Bu sözlüklerde bulunmayan kelimeler ise dipnotta belirtilerek bağlama göre anlamlandırılmaya çalışılmıştır:

acı- : *"eziyet görmek, canı yanmak"*
Çü maġrūr oldılar fāniye bunlar
Gerekdür kim bugün **acı**ya bunlar (9882)

acıġ : *"acı, dert, ızdırap"*
Diye ger bile-düm cān **acıġ**ını
Ṭutaydum şefḳat-ile müʾminīni (6886)

aġır : *"ağırlık"*
Aġırı ḳalḳısar aʿlāya anuñ
İner yeynisi pes süflāya anuñ (8367)

aġlarlan-[48] : *ağlamaklı olmak*
Gücüñüz yitmese aġlaşmaġa ger
Gerek **aġlarlan**asız didi server (9131)

aḫı : *"dost"; kardeş, yoldaş*
Didi kim yā **aḫı** bu aġlamaḳ ne
Firāḳ-ıla cigerler ṭaġlamaḳ ne (5151)

aḳ- : *"meyletmek"*
Ḳanı ol dü-cihāna baḳmayanlar
Ḥaḳuñ ġayrına hergiz **aḳ**mayanlar (8581)

alda- : *"aldatmak, kandırmak, oyun etmek"*
Ṣoralar daḫı kim mekr eyledi mi
Daḫı hīç kimseneyi **alda**dı mı (8011)

alu : *"âciz; ahmak, aptal, sersem"*
Uyaram ben aña **alu**lıġumdan
Ḫaṭālar iderem bed-ḫūlıġumdan (6138)

añaru : *"öte, ileriye doğru"*
Ḳamu gitdi hemān ben ḳaldum anda
Didi kim var birez **añaru** sen de (5371)

añdur- : *"hatırlatmak"*
Müvekkel Ādeme ḳıldı anı hem
Ki ʿahdin Ādeme **añdur**a her dem (2197)

ar- : *"yorulmak, yorgun düşmek"*
ʿUbūdiyyet ḳuşaġın berk ḳuşanur
ʿİbādetden ne **ar**ır ne üşenür (11320)

arġ (arḳ) : *"su kanalı"*
Ne **arġ**ı var bularuñ ne kenārı
Olur cennet içinde şöyle cārī (10577)

---

48 TS, DS ve MBTS'de bulunamadı.

arı : *"temiz, pak"*
Şehīd oldı dökildi yire ḳanı
Ḥaḳa teslīm ḳıldı **arı** cānı (6067)

arış : *"arşın"*
Anı altmış **arış** yüksek yaratmış
Ki Ādem ata boyı deñlü itmiş (10657)

artuḳ : *"başka"*
Senüñ ḳapuñdan **artuḳ** bir ḳapu yoḳ
Ki senden ġayrıya ḳullıḳ ṭapu yoḳ (1858)

aşşı : *"yarar, kazanç"*
Seni Mevlā ticāret-çün virüpdür
Bu mülke **aşşı** içün gönderüpdür (4805)

ayruḳ : *"başka, başka türlü, farklı"*
Naẓar eyleyeler görklü cemāle
Daḫı ḳalmayalar **ayruḳ** ḫayāle (11497)

ayruḳsı- : *"başkalaşmak, başka türlü olmak, değişmek"*
Sürāḳa gördi kim **ayruḳsı**dı ḥāl
Yavuz işine tevbe ḳıldı der-ḥāl (3793)

bağla- : 1) *"kapamak"*
Diye kim cenneti zeyn eylediler
Cehennem ḳapuların **bağla**dılar (7011)
2) *"durdurmak, alıkoymak, engel olmak"*
Özüñi secdeden çün **bağla**duñ sen
Seni laᶜnet odıyla ṭağladum ben (1548)

baş : *"yara"*
Sebeb ola ola kim gözi yaşı
Ḫalāṣ ola oñılup baġrı **baş**ı (7431)

bay : *"zengin, müstağni"*
Yaratmadum daḫı senden ulu ḳul
Bula senden kerāmet **bay** u yoḫsul 8528)

bayaġı : 1) *"eskisi gibi"*
Silüp baġrın girü **bayaġı** oldı
Dikilmiş gibi anda yiri ḳaldı (2570)
2) *"epeyce, bir hayli, oldukça"*
Ḥarāretden anuñ ḳaynar dimāġı
Nitekim ḳaynaya çölmek **bayaġı** (9312)

bayıḳ : *"açık, belli, aşikâr, kuşkusuz, kesinlikle"*
Meger sīret yöninden ola lāyıḳ
Ki_ola maẓhar ṣıfāt-ı Ḥaḳḳa **bayıḳ** (1418)

belek : *"hediye, armağan"*
Bile yitmiş biñ al daḫı melekler
Ḥabībüme ilet benden **belek**ler (6987)

bellü bayıḳ : *"muhakkak, kesinlikle; apaçık, besbelli"*
Yol uzaḳdur azıḳ ṭut yola lāyıḳ
Müsāfir olısarsın **bellü bayıḳ** (4814)

beñdeş : *"eş, benzer, emsal"*
Bu dünyāda aña **beñdeş** bulınmaz
Tamāmet ḥüsni anlaruñ bilinmez (10341)

berk : *"sağlam, sıkı, muhkem, kuvvetli"*
Arasında ola ḫavf u recānuñ
Ṭarīḳın **berk** ṭuta hem Muṣṭafānuñ (3516)

berkit- : *"sağlamlaştırmak, pekitmek"*
Didi Selmān ḫandaḳ idelüm ḫ˘oş
Bu nevᶜa şehrümüz **berkid**elüm ḫ˘oş (4351)

bilece : *"birlikte, beraber"*
Ne kişisin didi kim Cebreᵓīlem
Muḥammeddür **bilemce** ben delīlem (3146)

biliş : *"bildik, tanıdık, dost, aşina"*
Didi *ḳıf yā ḥacer* ṭurdı hevāda
Pes ol maᶜlūmdur **biliş**e yada (4188)

bilü : *"bilgi, ilim, irfan, idrak"*
Benüm gibi żaᶜīf ü nā-tüvānā
Bilü bilmekde key ednādan ednā (151)

birle : *"ile"*
Ṣarup bir ṣūf-ı ebyaż **birle** anı
Melekler ḳodılar ol arı cānı (2521)

bit- : *"meydana gelmek, hâsıl olmak"*
Etüm **bit**mişdür anlaruñla iy yār
Ḳamu leẕẕātı baña virdi Cebbār (10765)

biter : *"daha fazla, beter"*
Demür diken gibi bunda biter ol
Ola zaḳḳūmdan daḫı **biter** ol (9167)

biti : 1) *"yazılmış şey, mektup"*
Getür didi getürdi açdı anı
Çıḳardı bir **biti** andan revānı (5936)
2) *"amel defteri"*
Pes ol dem kim **biti**ler ola ẓāhir
Virile her kişiye anda bir bir (8274)

boğun : *"boğun, eklem"*
Ki her bir **boğu**nı aġu ṭoludur
Şoḳarlar anı kim çirkin ḫūludur (993)

bürçek : *"alından ve şakaklardan sarkan saç, kâkül"*
Ḳızıl yāḳūtdan **bürçek**leri var
Zümürrüdden yeşil ḳulaḳları var (3093)

çağşaş-[49] : *sürtünmeyle ses çıkarmak*
Cehennem odınuñ kükreşmesinden
Daḫı zencīrler **çağşaş**masından (7384)

çalḳan- : *"yerinde duramamak, sarsılmak"*
Gemiveş **çalḳan**urdı dāyimā ol
Şunuñ üstinde ol dem ṣaġ u hem ṣol (1086)

çav : *"şöhret, nam"*
Aña ᶜUkkāze bāzārı dinürdi
Ki her iḳlīmde **çav**ı söylenürdi (3680)

çavuş[50] : *rehber, yardımcı, yoldaş*
Anuñ **çavuş**ı Cibrīl-i emīndür
Ḥaḳīḳat *raḥmeten li'l-ᶜālemīn*dür (53)

çeri : *"asker"*
Çü ḥamle eyledi düşmen **çeri**si
Bir uġurdan uvaġı vü irisi (4270)

çigin : *"omuz, omuş başı"*
Hemān-dem **çign**i üstine götürdi
Ḥaḳuñ emrini yirine getürdi (1088)

degme : *"her, her bir, herhangi bir, gelişigüzel, rastgele"*
Ki bunda eyledüm çoḳ remz ü ġamzı
Ne bilsün **degme** kişi işbu remzi (4502)

degşür- : *"değiştirmek"*
Ḳabūl ider bularuñ ᶜöẕrini Ḥaḳ
Ṣevāba **degşür**ür cürmin muḥaḳḳaḳ (8022)

degür- : *"eriştirmek, yetiştirmek, ulaştırmak, duyurmak"*
Geçüp andan irişdi ḫıdmetine
Hedāyāyı **degür**di ḥażretine (3635)

dek : 1) *"kadar, değin"*
Ṭopuġa **dek** kimi kim dizine **dek**
Biline **dek** kimi kim ṣadrına **dek** (7226)

---

49 "Çağşa-" fiilinin anlamı DS'de *"gevşemek, birbirinden ayrılmak, eskimek"* olarak verilmiştir (TDK, 2009: II/846). Ancak yukarıda verilen anlam, bağlama daha uygundur.

50 Bu anlamıyla TS, DS ve MBTS'de bulunamadı.

2) *"yalnız"*
Velīkin istemeyem daḥı senden
Müyesser eyle **dek** anı baña sen (8903)

dep- : *"hücum etmek, saldırmak, (atı) ileri sürmek"*
Süvār oldı vü **dep**di ceyşe ol yār
Hemān-dem yüz çevürdi ceyş-i küffār (4532)

depren- : 1) *"hareket etmek, kımıldanmak, sarsılmak"*
Bular ḥacc eyler-iken Kaᶜbeyi bil
Bu yir **depren**e ditreye ḳanādīl (6724)
2) *davranmak, muamele etmek*[51]
Aña luṭf-ıla **depren** şefḳat it bol
Ki cümle mürsele ana olur ol (2100)

depret- : *"kımıldatmak, sarsmak, harekete getirmek"*
Kelāma ṭudaġın **depret**se ol şāh
Ḳılurdı gökde lerze mihr-ile māh (4148)

dilek it-/eyle-: *"dilemek, rica etmek, niyaz etmek"*
Dilek ide beni ḥażretden ol şāh
Ḳabūl ide ola kim girü Allāh (1687)

diril- : *"toplanmak"*
Rivāyet bir daḫı iy yār-ı cānī
Melekler **diril**üp yapdılar anı (1072)

divşür- : *"derlemek, toplamak, bir araya getirmek"*
Ḫadīce başını **divşür**di taᶜcīl
Hemān-dem girü ḥāżır oldı Cibrīl (2742)

döyme- : *"dayanamamak, katlanamamak, tahammül edememek"*
Ger anı bir naẓar göreydi insān
Vireydi **döyme**yüp nūrına biñ cān (741)

dutruġ : *"ateş tutuşturacak çörçöp"*
Şol oddan kim odunı ola insān
Daḫı aḥcār ola **dutruġ**ı iy cān (8157)

düriş- : 1) *"çalışmak, çabalamak, sebat etmek"*
Şu deñlü cidd ü saᶜy ide **dürişe**
Ki tā ilhām-ı Rabbānī irişe (11288)
2) *"karşı karşıya gelmek, çarpışmak, mücadele etmek"*
Oġul ataya bu nevᶜa **dürişe**
Ata oġula hem eyle irişe (8420)

dürüt- : *"peyda etmek, icat etmek, türetmek"*
Dürütdiler cihānda dürlü bidᶜat
Anuñ adını taḳdılar ṭarīḳat (6330)

---

[51] Bu anlamıyla TS, DS ve MBTS'de bulunamadı.

düzet- : *"tanzim etmek, tertip etmek"*
Bu yirde Ḥaḳ ᶜacāyib ḫalḳ yaratmış
Her aᶜżāsını bir nevᶜa **düzet**miş (986)

edük : *"konçu kısa çizme, konçlu mest"*
Gehī naᶜlın geyerdi iç **edük** gāh
Ṭaḳardı barmaġına ḫātem ol şāh (2939)

egin : *"sırt, arka"*
Geyerdi gāh **egn**ine ḳabā ol
İderdi gāh peşmīne ᶜabā ol (2938)

eksüklü : *"eksiği bulunan, kusurlu, âciz"*
Muḥammed ḥürmetine raḥmet eyle
Biz **eksüklü**yi aña ümmet eyle (4080)

emcek : *"meme"*
Velī ṣol **emcek** altında müdevver
Aşılu nesne bir şekl-i ṣanavber (1380)

eñek : *"çene, çene kemiği"*
Eñek yuḳaru alnı esfel oldı
Gözi ḳuyruġı başdan yaña geldi (1555)

epsem : *"sessiz, ses çıkarmayan, susan"*
Gelürdi gāhī ḫalḳ-ıla ṭururdı
Sükūt iderdi **epsem** otururdı (2653)

eşme : *"biraz eşilmekle su çıkan kuyu"*
Kimi ḥavż idinürler kimi çeşme
Kimi ırmaḳ iderler kimi **eşme** (10580)

etmek : *"ekmek"*
Bu emri ḫalḳa çün server buyurdı
Kimi ḫurmā kimi **etmek** getürdi (4174)

eyegü : *"kaburga kemiği"*
Aluban ṣol **eyegü**sinden anuñ
Yaratdı cismini Ḥavvā ananuñ (1609)

eyit- : *"söylemek, demek, anlatmak"*
Bişinci saña ᶜilm itdüm ᶜaṭā ben
ᶜAmel ḳılduñ mı ᶜilm-ile **eyit** sen (7905)

gedil- : *"gedik açılmak, eksilmek"*
Resūlu'llāh didi düş görmişem ben
Ḳılıcumı **gedil**miş görmişem ben (4310)

geñez : *"kolay"*
Keremden ümmetüme nezᶜ-i rūḥı
Geñez ḳıl raḥmetüñden ḳıl fütūḥı (5426)

gevde : *"gövde, vücut"*
Bilesiz kim anuñ bir gözi aᶜver
Be-ġāyet **gevde**lüdür rengi aḥmer (6569)

gey- : *"giymek"*
Geyer ḥırḳa ṭaḳınur ṭaylasānı
Ḥaḳ ehlidür ṣanurlar gören anı (6336)

giñit- : *"genişletmek"*
İkinci bu yiri **giñid**e ol Ḥaḳ
Ki saḫtiyān ḳalıñlığınca el-ḥaḳ (7162)

girü : *"yine, tekrar, bir daha, sonra"*
Nidā eyleye anda **girü** tekrār
Diye ehl-i keremden daḫı kim var (7270)

göndür- : *"göndermek"*
Pes oḳların ḳana bandura Allāh
Girü yiryüzine **göndür**e Allāh (6702)

gönül- : *"yönelmek, yüzünü döndürmek"*
Bulut çün sāyebān oldı o māha
Gönüldiler oradan girü rāha (2598)

göstert- : *"göstermek"*
Gerekdür size **gösterd**em cemālüm
Müyesser eyleyem bugün viṣālüm (8591)

göynük : *"acı, ızdırap, keder"*
Enīn ü derd-ile başladı zāre
İder **göynük**lerini āşikāre (5460)

göyün- : *"yanmak"*
Bu fürḳatden **göyün**di cümle aṣḥāb
Saña ṭutdı ümīdi cümle aḥbāb (9772)

göz ḳuyruġı : *"gözün kulak yanındaki köşesi, göz ucu"*
Eñek yuḳaru alnı esfel oldı
Gözi **ḳuyruġı** başdan yaña geldi (1555)

gözgü : *"ayna"*
Kemāline cemāli oldı mirᵒāt
Görindi **gözgü**de bunca kemālāt (11172)

güledüş-[52] : *bir anda gülmek, gülüvermek*
Güledüşdi didi *el-ḥamdü li'llāh*
Saña cānum fidā iy nūr-ı Allāh (5394)

güt- : *"izlemek, takip etmek, kollamak"*
Muġīrenüñ ḳulıydı adı Fīrūz
Güderdi ᶜÖmmeri her gice her rūz (5992)

---

52 -düşmek: "Bazı fiillerin sonuna eklenerek ivedilik fiili yapılır." (TDK, 2009: II/1639)

güyegü : *"güvey, damat"*
Senüñ ḳızḳardaşuñ hem de **güyegü**ñ
Gelüpdür bizden İslāma bular öñ (2839)

ır- : "ayırmak"
Ḫudāyā şerᶜ izinden bizi **ır**ma
Muvaḥḥidler ṭarīḳından ayırma (6197)

ıraḳ : *"uzak"*
Yaḳınlıḳ ḳorḳusıdur ḳatı düşvār
Iraḳlıḳda bu olmaz bil ki iy yār (1259)

ırġa- : *"sallamak, kımıldatmak"*
Ḳaçan kim Ḥaḳḳa ᶜāṣī ola bir il
Melekler **ırġa**r anuñ ᶜırḳını bil (1022)

ırḳur-[53] : *ayırmak, uzaklaştırmak, başka tarafa yöneltmek*
İder dāyim naẓar zevci yüzini
Ki hergiz ġayra **ırḳur**maz gözini (10368)

ışmarla- : *"emanet etmek"*
Didi müᵓ min oġullarumı yā Rab
Saña **ışmarla**dum cānlarını hep (2363)

ilerü : *"önce, evvel; önceki, eskisi"*
Ezelden **ilerü** Allāhdur ol
Ebedden ṣoñra girü şāhdur ol (11)

ilt- : *"götürmek, yerine ulaştırmak, eriştirmek"*
İnüben Aḥmedi ḳapdılar anlar
Bir aġaç dibine **ilt**diler anlar (2565)

imekle- : *"emeklemek, insan dört ayaklılar gibi yürümek"*
Ki **imek**ler düşer yüz üzre gāhī
Bu zaḥmetden bizi ḥıfẓ it İlāhī (8875)

iñende : *"çok, pek, daha çok"*
Didi ḳızum **iñende** itme fürḳat
Baña sen vāṣıl olısarsın elbet (5362)

ir : *"erken, erken zaman"*
Diyeler görmedük biz bunları hīç
Ḫaber getürmediler **ir** eger giç (8216)

---

53 TS, DS ve MBTS'de bulunamadı. Bu kelime, Yûsuf'un *Âdâbü't-Tâlibîn* adlı eserinde de üç yerde geçmektedir:
* "… ve daḫı dünyā ziynetini ṭaleb idüp anlaruñ gözüñ **ırġur**ma…" (138b, 12. satır)
* "Şerīᶜat içre ṣābit ḳıl özüñi / Saḳın bu yoldan **ırḳur**ma özüñi" (178a, 11. satır)
* "…Meger şeyḫ gözin **ırġur**ıcaḳ…" (180a, 8. satır)

Bu örnekler de dikkate alındığında *ırḳur-* fiilinin, *"ayırmak; ayrılmak, uzaklaşmak"* anlamındaki *ır-* fiiline *-ġur-* geçişlilik ekinin getirilmesiyle türetildiğini ve bu hâliyle *ırgür-* fiilinin anlamca tam zıddı olduğunu düşünmekteyiz.

irgür-/irür- : *"ulaştırmak, eriştirmek"*
Aña vü āl ü aṣḥābına iy cān
Ṣalāt-ıla selām **irgür** hezārān (89)

issi : *"sahip, malik"*
Başı aşaġadur köki yuḳarı
Ne ḳudret **issi**dür gör Kirdigārı (799)

isüz : *"boş, tenha, sahipsiz, ıssız"*
Yidi biñ yıl ṭutar dünyāyı ādem
Daḫı ḳırḳ yıl **isüz** ḳalur bu ᶜālem (6950)

iş : *"eş, arkadaş"*
Ata ana ḳavim ḳoñşı vü ḳardaş
Daḫı sizüñle oldı **iş** ü yoldaş (8812)

işbu : *"bu, işte bu"*
Budur pes bāb-ı evvelde yazılan
Girür **işbu** ḳapudan müᵓ min olan (888)

iv- : *"acele etmek"*
Beni çün görmedin severdüñüz siz
Cemālüm görmege **iv**erdüñüz siz (11452)

ḳab : *"kabuk, kışır"*
O nāruñ **ḳab**ı pes ḫayme idile
Ṭoya bir ḳavm bir nāḳa südi-le (6717)

ḳaçan : *"ne zaman, ne zaman ki, her ne zaman"*
Naẓar ḳılsañ **ḳaçan** sen cennete dir
Naẓar ḳılmazsın illā niᶜmete dir (10787)

ḳaḳ- : *"vurmak"*
Niçün el **ḳaḳ**up itdüñüz işāret
Ki ᶜavretlerde olur işbu ᶜādet (5211)

ḳaḳı- : *"öfkelenmek, kızmak"*
Birez maᶜnāsını fikr itdi anuñ
Birez hem **ḳaḳı**maġı gitdi anuñ (2842)

ḳancaru : *"nereye, ne tarafa"*
Çün aᶜdā bildiler kim gitdi Aḥmed
Didiler **ḳancaru** gitdi Muḥammed (3752)

ḳara- : *"hor görmek, mahzun etmek; yermek, zemmetmek"*
Günehkāram żaᶜīfem YŪSUF adum
Ḳamu cürm-ile cānumı **ḳara**dum (8040)

ḳarañu : *"karanlık"*
Ḳarañu giceden ẓulmetdür el-ḥaḳ
Dinildi daḫı mermerden ṭayıncaḳ (8726)

ḳaravaş : *"cariye, hizmetçi"*
Daḫı ḳuldan **ḳaravaş**dan ṣoralar
Daḫı hem iş ü yoldaşdan ṣoralar (7804)

ḳarı- : *"ihtiyarlamak, yaşlanmak"*
Ḳarıcuḳlar ki ṣaçları aġarmış
Ḳarımaḳdan beñizleri ḳararmış (10725)

ḳatı : *"çok, çok fazla, iyice, sıkı"*
Ḥicāb-ıla bu Ḳāfuñ arası bil
İrilür key **ḳatı** yürinse bir yıl (1013)

ḳayur- : *"ilgilenmek, önem vermek"*
Kelāmında niçe yirde buyurdı
Senüñ evvelde her işüñ **ḳayur**dı (8950)

ḳayusını ḳayur-: *"işin çaresine bakmak, bir işe çözüm yolu aramak"*
Velī baᶜżı ḥadīs̱ içre buyurmış
Anuñ daḫı **ḳayusını ḳayur**mış (10879)

kendülik : *"mevcudiyet, varlık"*
Pes andan kendüliksüz Ḥaḳḳa irdi
Ki Ḥaḳ nūrıyla Ḥaḳ yüzini gördi (3197)

key : 1) *"çok, pek, gayet, pek çok"*
Ki bu ḥikmetde **key** ḥayrān melekler
Bu ḥāl içinde ser-gerdān felekler (1240)
2) *"iyi, iyice, hakkıyla"*
Pes andan ṣoñra biñ yıl daḫı **key** bil
Ki ḫāzin oldı cennetde ᶜAzāzīl (1205)

ḳıjġur- : *"haykırmak, gürlemek, fışıltılı ses çıkarmak"*
Ki biñ yıllıḳ yaḳın geldükde iy şāh
Cehennem boşanup **ḳıjġur**a nā-gāh (7376)

ḳındur- : *"tahrik, teşvik etmek"*
Ḳamuyı ᶜafva ṣulḥa **ḳındur**urdı
Her ifsādı ṣalāḥa döndürürdi (3004)

ḳırnaḳ : *"cariye, halayık"*
Ḳamu **ḳırnaḳ**lar u ḫādimler-ile
İnüp seyr ide anlaruñla bile (10475)

ḳızlıḳ : *"kıtlık, pahalılık; kurak giden yıl"*
Meger bir yıl ki vāḳiᶜ oldı **ḳızlıḳ**
Dilerdi her kişi ola ucuzlıḳ (4198)

kiçi : *"küçük"*
Hevā gibiydi eşyānuñ ḳamusı
Yoġ-ıdı hīç **kiçi**si vü ulusı (207)

kilit dili : *"anahtar"*
Didi gördüm **kilīd dil**ini iy yār
Uzunı şarḳdan maġrib ḳadar var (9048)

kirtü : *"gerçek, doğru"*
Göñülde ḥubb-i ẕātı eyle memlū
Ki tā ᶜāşıḳ olam ẕātuña **kirtü** (6294)

ḳoḳula-(ḳoġula-): *"gammazlık etmek, münafiklık etmek"*
Bu ḫalḳı beglere ġamz eyler-idi
Ki **ḳoḳula**yuban remz eyler-idi (7117)

ḳonuḳla- : *"misafir edip ağırlamak"*
Żiyāfet ider anda Ḥaḳ Taᶜālā
Ḳonuḳlar cümle ḳullarını Mevlā (10946)

ḳop- : 1) *"ayağa kalkmak, haşrolmak"*
Ḳopalar çün ḫalāyıḳ körlerinden
Ṭura her biri bir dürlü yirinden (7061)
2) *"meydana çıkmak, zuhur etmek"*
Pes ol maḫfī kemālātını Allāh
İrādet **ḳop**dı ki_iẓhār ide ol şāh (262)

ḳoş- : *"arkadaş olarak vermek, eklemek, artırmak"*
Cevābın eyle virdi anuñ ol şāh
Baña iki melek **ḳoş**mışdur Allāh (5744)

ḳoyul- : *"akmak, dökülmek"*
Hemān-dem atdı küffāruñ yüzine
Ḳoyuldı cümle küffāruñ gözine (4529)

ḳuc- : *"kucaklamak, sarılmak"*
İkisin Ādeme getürdi virdi
Ḳucup boynın yüzin yüzine sürdi (1724)

küy- : *"beklemek, sabretmek; çevreyi gözetlemek"*
Bugün ẓulmetde ḳalduḳ n'idelüm biz
Bize **küy**üñ ki bile gidelüm biz (8773)

oġlan eyle- : *"çocuk doğurmak"*
Virem çoḳ ḫayr ġusl itmekden elbet
Hem oġlan eylemekden bī-nihāyet (1987)

oḳu- : *"söylemek, demek"*
Aña pes muṭmaᵓ inne ad **oḳu**rlar
Ḥaḳuñ nūrıyla hem ābād **oḳu**rlar (11300)

ol- : *"bulunmak"*
Didi ᶜAbdü'l-Muṭalib ol gice pes
Olurdum Kaᶜbede yoġ-ıdı bir kes (2492)

oran : *"ölçü, nisbet, had, derece, miktar…"*
Hem andan ṣoñra biñ yıl daḫı anı
Girü ḳızdurdılar gitdi **oran**ı (8963)

ödi ṣıt- : *"çok korkmak, ödü kopmak, patlamak"*
Niçe aṣḥābuñ anda uṣṣı gitdi
Niçesi döymeyüben **ödi ṣıt**dı (5479)

ök : *"akıl, hatır, zihin"*
Diyebilür misin itdüklerüñi
Cevāb eyle baña divşür **ök**üñi (7870)

öküş : *"çok, fazla"*
Bunuñ üzre **öküş** vardur ḥikāyet
Ki serverden irişdi hep rivāyet (10379)

öñürdi : *"önce, ilk önce, daha önce"*
Ki ḫalḳ olmazdan **öñürdi** Ḫudāyı
Ne yirdedür didiler ol hümāyı (233)

örıṭur- : *"ayağa kalkmak, ayakta durmak"*
Pes andan ṣoñra Ḥavvā **örıṭur**dı
Yüzin Ḥaḳ ḥażretinde yire urdı (1980)

ötrü : *"dolayı, sebebiyle"*
N'olaydı kim yaradılmaya-duñ sen
Ki senden **ötrü** mel^{c}ūn olmışam ben (6912)

özdek : *"esas, temel, kök, gövde, öz"*
Anuñ ba^{c}żısınuñ **özdek**lerin Ḥaḳ
Gümişden yaraduban virdi revnaḳ (783)

ṣaġış : *"sayı, adet, miktar, hesap"*
Pes üç yüz on üç aṣḥāb-ıdı ḥāżır
Ki mürsel **ṣaġış**ınca ḳıldı Ḳādir (4251)

ṣaġrı : *"hayvanın ve özellikle atın beliyle kuyruğu arasındaki dolgun yuvarlak kısım"*
Birini daḫı bindürürdi ol cān
Ḥımāruñ **ṣaġrı**sına bile sulṭān (2999)

ṣanu : *"düşünce, istek, zan, tasavvur"*
Budur dördünci īmān kāmil olmaz
Ki nefsine **ṣanu**sın ġayra ṣanmaz (4782)

ṣar : *"zar, yufka, deri"*
Bu yitmiş ḥullenüñ ḳalıñlığı hem
Ṣoġan **ṣar**ıncadur iy cān-ı ^{c}ālem (747)

ṣası : *"tatsız, tuzsuz (yiyecek)"*
Acı ṭatlu ṣası ṭuzlu ṣularla
Ki taḫmīr itdi ṭopraġı bularla (1292)

ṣatu bāzār : *"alışveriş"*
Ṣoḳaḳlarda ideler **ṣatu bāzār**
Ki yā müʾ min diyü çaġıra küffār (6742)

ṣayru : *"hasta"*
Ṭarīḳından anuñ olmayam ayru
Ki bu fürḳatle cān olmaya **ṣayru** (4667)

ṣı- : *"kırmak"*
Ṣıyup eṣnāmı defᶜ eyleye benden
Ki biñ yıldan berü büt-ḫāneyem ben (2497)

ṣıġa- : *"okşamak"*
Eliyle **ṣıġa**dı anuñ gözini
Açıldı gözi gördi meh yüzini (3893)

ṣığınca/ṣığıncaḳ: *"sığınacak yer, melce, penah"*
Ger oḫşarsın vü ger dögersin iy Ḥaḳ
Ṣığıncam senden artuḳ yoḳ muḥaḳḳaḳ (6178)

ṣıvıḳ : *"sulu, cıvık, akıcı"*
Ṣovuḳ ḳardan **ṣıvıḳ** südden daḫı aḳ
ᶜAselden ṭatlu yaġdan daḫı yumşaḳ (10589)

ṣoġul- : *"kurumak, feri gitmek"*
Ṣoġulmışdur anuñ bir gözi gitmiş
Ṣol üzüm dānesi gibi ki ṣıtmış (6570)

ṣovuḳ : *"soğuk"*
İçinde ṭaşlarıdur dürr ü yāḳūt
Ṣovuḳ ḳardan olur her içene ḳūt (777)

ṣoymaç : *"soyulmuş, çıplak"*
Girü ḥāṣā ḳılasın bizi **ṣoymaç**
İdesin ṣoñ nefesde aç u muḥtāc (6186)

söyken- : *"dayanmak, yaslanmak"*
Ṭaᶜām yirmezdi yirdi dilese ger
Yimezdi **söyken**üp līkin peyem-ber (2964)

ṣun- : *"uzatmak; el uzatmak, uzanmak"*
Girü ḳahhārlıḳ vaṣfıyla ṭoldı
Kilīd dilin **ṣun**up eline aldı (9045)

ṣuvar- : *"su vermek"*
Aḳar Ṭūbā dibinden ḥavż-ı Kevṯer
Ṣuvarur cümleyi andan peyem-ber (10598)

süñü : *"süngü, kargı, mızrak"*
Ḳatır gövdesi gibi anlar iy yār
Süñü gibi bularuñ ḳuyruġı var (991)

süñük : *"kemik"*
İcābet da^{c}vete iderdi ol cān
Olaydı yā **süñük** yāḫ^{v}od ḳuru nān (2978)

süs- : *"boynuzlamak"*
Ki boynuzlı ḳoyun boynuzsuzını
Niçün **süs**di alıvire ḥaḳını (8169)

şoloḳ dem : *"o vakit, o anda"*
Çıḳar ya^{c}nī günāhından **şoloḳ dem**
Zihī şādī zihī ḫurrem zihī dem (3954)

ṭadur- : *"tattırmak"*
Çıḳarma cāndan īmān ḫil^{c}atini
Ṭadurġıl aña ünsüñ lezzetini (6207)

ṭalbın- : *"heyecanlanmak, çırpınmak"*
Daḫı **ṭalbın**duġumca dāma düşdüm
Dirīġā bī-^{c}aded āṣāma düşdüm (6167)

ṭaña bat- : *"hayretler içinde kalmak"*
Çü ḳırḳ yıl geçdi bir gün ṣordı aña
Ki ḥālüñden melekler **bat**dı **ṭaña** (1678)

ṭapu ḳıl- : *"itaat etmek, boyun eğmek; yüceltmek, saygı göstermek; hizmet etmek"*
Dirilüp ol ere **ṭapu ḳıl**urlar
Anı şeyḫ idinüp tābi^{c} olurlar (6346)

ṭarıḳ- : *"daralmak, içi sıkılmak, müteessir olmak"*
Daḫı emmāre nefsi anda gördi
Ḳatı **ṭarıḳ**dı ṣankim cān virdi (1457)

ṭayaḳ : *"dayanılacak şey, mesnet"*
Ṭayaḳ oldılar ol sulṭān-ı dīne
İletdiler anı tā mescidine (5205)

ṭayın- : *"kaymak, sürçmek"*
Ṭayınup gāhī yüz üzre düşeler
Gehī yanup ḥarāretden bişeler (8854)

ṭayıncaḳ : *"kaygan, kaypak"*
Ḳarañu giceden ẓulmetdür el-ḥaḳ
Dinildi daḫı mermerden **ṭayıncaḳ** (8726)

ṭın- : *"ses çıkarmak, söz söylemek"*
Resūlüñ şuġli var nefsine şimdi
Aña kim söyleye kim **ṭın**a şimdi (5297)

ṭoyla- : *"ziyafet vermek, yedirip içirmek, ağırlamak"*
Bu ḳamu baḥrı īṣār eyleyem ben
Ḳamu ümmetlerüñi **ṭoyla**yam ben (3218)

tuc : *"tunç"*
Düzüp dördüncisin yāḳūt-ı aṣfer
Ṣaru **tuc**dan didi baᶜżı diyenler (967)

ṭurıgel- : *"kıyam etmek, ayağa kalkmak"*
Ḳopar ḳabrinden anı **ṭurıgel**sün
Ki ümmet ḥālini ṭuysun u bilsün (6988)

ṭurḳur- : 1) *"kaldırmak"*
Bizi kim gördüñ uş şimdi dirildük
Seni **ṭurḳur**maġa ṭapuña geldük (7015)
2) *"ortaya çıkarmak"*
Niçe analaruñ boynın burupdur
Evinde yās u mātem **ṭurḳur**updur (5309)

ṭuş : *"taraf, cihet, yön, yol"*
Gelüp her **ṭuş**dan iġvā eyledüñüz
Bizi uş bunda rüsvā eyledüñüz (8101)

ṭuş ol- : 1) *"nail olmak, erişmek, isabet etmek"*
Bular pes aġlaşuban ideler āh
Ki **ṭuş ol**duḳ bir uzun düne nā-gāh (6770)
2) *"rast gelmek, karşılaşmak"*
Bu rüʾyā çünki **ol**dı gözüme **ṭuş**
Ṣafādan eyledüm ol demde bir cūş (163)

ṭuṭaş ol- : *"karşılaşmak, rastlamak"*
Didi Cābir ḳazarken çıḳdı bir ṭaş
Negāhin ḳazmamuza **ol**dı **ṭuṭaş** (4354)

tütün : *"duman"*
Ola tozlar **tütün**ler yüzlerinde
Pür ola ġuṣṣa vü ġam özlerinde (7076)

uc : *"sebep"*
Tekebbürlik **uc**ından oldı melᶜūn
Tekebbürdür ki ider ḫalḳı maġbūn (1549)

uġun- : *"bayılacak hâle gelmek, bayılmak, aklı başından gitmek"*
Girü ᶜaḳlı gelüben didi iy cān
Uġundum ḳorḳudan ben iy güzel ḫan (7633)

uġur : *"ön, yön; yol"*
Çü ḥamle eyledi düşmen çerisi
Bir **uġur**dan uvaġı vü irisi (4270)

uġurlıḳ : *"hırsızlık"*
Onuncı ġaybet ü daḫı **uġurlıḳ**
Daḫı virmek yalan yire ṭanuḳlıḳ (10103)

umu : *"ümit, emel, arzu; beklenen şey"*
Çü ḥacdan men[c] olundılar ḳamusı
Kesildi pes ḳamusınuñ **umu**sı (4567)

uş : *"akıl"*
Hemān-dem **uş**şı gidüp düşdi ol cān
Görüben anı aṣḥāb oldı giryān (5193)

uşan- : *kamaşmak*[54]
Teni nāzükliginden gün yaşanur
Ruḫınuñ celvetinden göz **uşan**ur (10360)

ut-[55] : *yerine getirmek, uymak*
Bir elde Ḥaḳ kitābını ṭutuñ siz
Anuñla cümle-i emri **ut**uñ siz (5245)

utuz- : *"yutulmak, oyunda kaybetmek"*
Bu merdüm-ḫ^or-ıla her ki_ide ṣoḥbet
O ṣoḥbetde **utuz**ur cānı elbet (5645)

uvaġ : *"ufak, küçük"*
İrişüp od yaḳa düpdüz derisin
Göyündüre **uvağ**ın u irisin (9127)

uyan : *"dizgin, gem, yular"*
Ola altun eyer dürden **uyan**ı
Feraḥlar bula cān gördükde anı (9495)

uyar- : *"uyandırmak"*
Diyeler kim **uyar**dı uyḳumuzdan
Ki ḫāliṣ olmış-ıduḳ ḫavfumuzdan (7055)

uz : *"usta, mahir, tecrübeli, uyanık"*
Ḳatılardur yavuzlardur ḳamusı
Ḥaḳuñ emrinde **uzl**ardur ḳamusı (9082)

ün : *"ses, yüksek ses, nida, avaz"*
Muḳayyed olmayup geçdi ilerü
Bir **ün** geldi ṣolından anda girü (3118)

ünde- : *"seslenmek, çağırmak, davet etmek"*
Diye Ḥaḳ size dünyāda didüm ben
Ḳamuñuz Ḥaḳ ṭarīḳa **ünde**düm ben (9232)

üş- : *"bir yere toplanmak"*
Erenler az ola çoḳ ola nisvān
Bir er başına elli **üş**e iy cān (6417)

---

54 "Uşan-" fiilinin anlamı TS'de *"kırılmak, parçalanmak, dağılmak, toz hâline gelmek"* (TDK, 1983: 220) olarak verilmiştir. Ancak yukarıda verilen anlam, bağlama daha uygundur.

55 Bu anlamıyla TS, DS ve MBTS'de bulunamadı.

üşen- : *"üzülmek, sıkılmak, rahatı kaçmak, tedirgin olmak"*
Fiġānından **üşen**diler melekler
Ki cümle ḳıldılar Ḥaḳḳa dilekler (1893)

üvez : *"sivrisineğe benzer ufak böcek"*
Bil imdi kim Ḫudā ḳatında dünyā
Kim **üvez** ḳanadınca yoḳdur aṣlā (4855)

üz- : *"koparmak"*
Didi gel perdemüñ çek bir tilini
Üzebilür misin gör bir ḳılını (3771)

viribi- : *"göndermek, irsal etmek"*
Didi Ḥaḳ cāna kim incinmegil sen
Seni ol āh içün **viribi**düm ben (1471)

yad : 1) *"yabancı"*
Ki yaᶜnī bir dīvār oldı arada
ᶜAceb ḳıldı Ḫudā bilişe **yad**a (9642)
2) *"garip"*
Atadan anadan çün oldı ol **yad**
Bu kez dürr-i yetīm oldı aña ad (2578)

yaġrın : *"sırt, sırtın yukarı kürek kısmı"*
Yir-idi **yaġrın** etiyle ḳolından
Yimezdi girüsin anuñ bilinden (2969)

yaḳıncaḳ : *"yakıncacık, pek yakın, çok yakın"*
Varurlar ol ḳadar ᶜarşa **yaḳıncaḳ**
Ki ᶜarşdan ġayrı görmezler baḳıncaḳ (11422)

yañaya : *"tarafa, yana"*
Burun delükleri gözden **yañaya**
Eli barmaġı omuzdan **yañaya** (1556)

yapdur- : *"kapattırmak"*
Ḳamunuñ **yapdur**uban ḳapusını
Ḳodı anda ᶜAtīḳuñ ṭapusını (5223)

yar : *"ağız suyu"*
Düşeydi baḥra ger **yar**-ı dehānı
Nebāt u ḳand ideydi cümle anı (10366)

yaraḳ : *"hazırlık"*
Aña göre **yaraḳ** eyle bugün sen
ᶜİbādet eyle Ḥaḳḳa dün ü gün sen (6836)

yaraşıḳ : *"yakışır, münasip, uygun"*
Ki yaᶜnī tīġ u tīr ü hem de azıḳ
Müheyyā itdi her neyse **yaraşıḳ** (7645)

yarlıġa- : *"suç bağışlamak, mağfiret etmek"*
Ḳamusın **yarlıġa**yam ḥürmetüñe
Ki raḥmet eyleyem hep ümmetüñe (3548)

yaşa- : *"yaptırmak, kurdurmak, düzenlettirmek"*
Pes evvelki yirüñ Er^{c}ādur adı
Ḥaḳ anı ins ü cinn içün **yaşa**dı (983)

yaşan- : *"gizlenmek, örtünmek, saklanmak"*
Teni nāzükliginden gün **yaşan**ur
Ruḫınuñ celvetinden göz uşanur (10360)

yaşar : *"yaşında"*
Ḳaçan dört yaşına irişdi sulṭān
Şanasın on **yaşar** olmışdı ol ḫan (2560)

yaşur- : *"saklamak, gizlemek, örtmek, kapatmak"*
Özüñ **yaşur**ma imdi görelüm biz
Ne işe geldüñüz hem bilelüm biz (2713)

yavlaḳ : *"pek, çok"*
Diye yā Rab yüzüm **yavlaḳ** göyündi
Ḥarāretden vücūdum küllī yandı (8884)

yavuz : *"kötü, fena"*
Libāsına anuñ ḳonmaz-ıdı toz
İrişmez ẕātına anuñ **yavuz** göz (2583)

yazuḳlu : *"günahkâr, suçlu, mücrim"*
Girü ol Muṣṭafānuñ ḥürmetine
Teraḥḥum ḳıl **yazuḳlu** ümmetine (869)

yermür- : *"sızlanmak, yakınmak"*
^{c}Alī baḳardı aña **yermür**ürdi
Gehī ayaġına yüzin sürürdi (5266)

yeyni : *"hafif, ağır olmayan"*
Ki **yeyni** yüklüler menzil alurlar
Yüki aġır ṭutan yolda ḳalurlar (6115)

yid- : *"çekmek"*
Ṭutuban nefsi Ḥaḳ yola **yid**erler
Ṣırāṭ-ı müstaḳīm üzre giderler (858)

yidil- : *"yedekte götürülmek, birinin kılavuzluğunda gitmek"*
Müẕill ismi bu ḥayvānātı ḳıldı
Ẕelīl oldı vü her şaḫṣa **yidil**di (484)

yigrek : *"daha iyi"*
Münevver cebhesinden der çıḳardı
^{c}Abīr ü müşgden **yigrek** ḳoḳardı (5399)

yil- : *"koşmak"*
Senüñdür cümle maḫlūḳāt yā Rab
Ki emrüñde **yil**erler cümlesi hep (6176)

yirin- : *"kederlenmek, üzülmek, mahzun olmak, tasalanmak"*
Bularuñ kimseler ḳala yirine
Ki ḥālin anlaruñ gören **yirin**e (6377)

yitüri[56] : *yeteri kadar, yeterince*
Şu deñlü aġ-ıdı māyil ḳızıla
Yitüri ḥüsnin anuñ kim ne bile (2892)

yiyi : *"(kötü) koku"*
İriñler aḳa aġzından bularuñ
Ki ürkeler **yiyi**sinden bularuñ (7107)

yoġun : *"çapça kalın; kaba"*
Anası hem büyükdür hem **yoġun**dur
Daḫı hem elleri ġāyet uzundur (6531)

yoy- : *"silmek, imha etmek, bozmak"*
Siyāh itdüm kitābumı elümle
Ḳamu aᶜmālümi **yoy**dum dilümle (8333)

yurdu : *"iğne deliği"*
Ger açsa igne **yurdu**sınca anı
Ḥarāretden yaḳaydı hep cihānı (8968)

yügrük : *"yürük, hızlı giden, çok koşan"*
Kimisi **yügrük** at gibi geçeler
Kimisi yürür at gibi geçeler (8832)

yügrüş- : *"koşuşmak"*
Yanınca şīvelerle ḥūr u vildān
Öñince **yügrüş**üben bunca ġılmān (9622)

2.1.6. Anlatım

Muhammediye, herkesin okuması ve anlaması gayesiyle yazıldığı için sanatlı/süslü söyleyişlerden uzak, açık ve anlaşılır bir anlatıma sahiptir. Karmaşık tasavvufî izahların yapıldığı bölümlerde dahi dilin ağırlaşmamasına dikkat edilmiş, anlaşılabilirlik ilkesinden ödün verilmemiştir. Yer yer sohbet üslubuyla okuyucuya ders ve öğütlerin verildiği eserde akıcı ve sürükleyici bir anlatım kendini gösterir.

Eserin anlatımında ön plana çıkan özelliklerin tespit edilerek incelenmesi, müellifin dili nasıl ve ne derece etkili kullandığını göstermesi açısından yarar sağlayacaktır. Eserde öne çıkan anlatım özelliklerini şöyle sıralayabiliriz:

- **Sade Türkçe:** Eserin dilindeki sadeliği, herhangi bir bölümüne bakarak rahatlıkla görmek mümkündür. Özellikle, Eski Anadolu Türkçesi dönemini yansıtan gramer yapılarına ve söz varlığına çokça yer verilmesi bunu sağlayan en önemli faktördür. Bu-

56 TS, DS ve MBTS'de bulunamadı.

nun yanında, tasavvufî mevzuların ele alındığı bölümlerde bile, her ne kadar konu gereği Arapça-Farsça tamlamalara ve tabirlere yer verilse dahi anlatımın açık ve anlaşılır olmasına özen gösterilmiştir. Eserin dilindeki sadeliğin ve anlatımındaki kolay anlaşılırlığın örneği sayılabilecek iki durum aşağıda ele alınmıştır:

* Eserde neredeyse hiç Arapça/Farsça kelime kullanılmadan yazılan beyitler vardır. Bunlardan bazıları sehl-i mümteni sayılabilecek türdendir:

Ne bitmek var-ıdı anda ne yitmek
Ne gelmek var-ıdı anda ne gitmek (204)
* * *
Seni her kim ki sevdi bini sevdi
Severem ben de her kim sini sevdi (531)
* * *
Teninden hem kemükleri görinür
Kemükden hem ilikleri görinür (750)
* * *
Bu baş gözi ki dirsin göz degüldür
Buña sen göz dime bu söz degüldür (840)
* * *
Beni benden ayır senden ayırma
Beni senden seni benden ayırma (6181)
* * *
Gelen geçdi ḳonan göçdi bu yirden
Getürmez biri andaġı ḫaberden (8033)

* Dört büyük halifenin övgüsü bölümünde Hz. Peygamber'in torunları Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin vasfedilirken söylenen şu beyitte ise hiç Türkçe kelime bulunmamaktadır. Buna rağmen, anlatılagelmekte olan konu gereği bağlamdan beytin manası rahatlıkla kavranabilmektedir. Ayrıca, beyitteki sanatlı söyleyiş (tarsî') de dikkate değerdir:

İmāmeyn-i hümāmeyn-i şehīdeyn
Taḳiyyeyn-i naḳiyyeyn-i saʿīdeyn (111)

◆ **Zincirleme tamlamaların azlığı:** Eserde Arapça/Farsça kelimelerle kurulan zincirleme tamlamalar çok fazla kullanılmamıştır. Ara ara rastlanılan bu tamlamalar çoğunlukla yaygın kullanılan kelimelerden oluşmaktadır. Eserdeki kasidelerde uzun aruz kalıpların kullanılmasına bağlı olarak bu tür tamlamalara biraz daha fazla yer verildiği görülmektedir. Konu hakkında fikir vermesi için metinde geçen zincirleme tamlamalara şu örnekler verilebilir: *eşyāʾ-i bī-ʿad (14b), kemāl-i ẕāt-ı vaḥdet (304b), şehdāne-i baḥr-ı ḥaḳīḳat (508a), ervāḥ-ı pāk-i enbiyā (563a), iẓhār-ı sırr-ı ẕāt-ı Ḥaḳ (600b), ṭālib-i taḥḳīḳ-i ekvān (612a), ḥamūl-i vaḥy-i Rabbü'l-ʿālemīn (674b), ṭōp-ı meydān-ı celālet (2137a), cevher-fürūş-ı ḥikmet-i ḫāṣ (3799a), rubʿ-ı ehl-i cennet (7195b), āfitāb-ı çarḫ-ı millet (10914a), ṭarīḳ-ı ʿışḳ-ı Ḥaḳ (11623b)…*

◆ Müellif bazı beyitlerde, biraz da eserin yazıldığı aruz kalıbının kısa olmasının verdiği imkânla, meramını anlatırken rahat ifadelere yer verir. Bunun örnekleri aşağıda-

ki beyitlerin ikinci mısralarında görülmektedir. Müellif, bu beyitlerde hem söylemek istediğini pekiştirerek ifade etmiş hem de tekrarlar sayesinde mısraları vezne kolaylıkla uydurarak ahenkli bir söyleyiş yakalamıştır:

Yoluñda dürlü dürlü ḳorḫular var
Neler var hey neler var hey neler var (8946)
* * *
Gel imdi olma ol Ḥaḳḳa cefākār
Vefādār ol vefādār ol vefādār (10260)

- **Kelime ve ibarelerin anlamlarını açıklama:** Eserde en dikkat çeken anlatım özelliklerinden biri de müellifin konu gereği yer verdiği bazı kelime ve kavramların anlamlarını açıklamasıdır. Bunda söz konusu kelimelerin az bilinirliği veya ibarelerin müphem olması sebebiyle anlaşılamayacağı düşüncesi etkili olmuş olmalıdır. Müellif bunu yaparak ayrıca öğretici bir eser yazmanın gereklerinden birini de yerine getirmiş olmaktadır. Bu hususu birkaç örnek üzerinde şöyle ifade edebiliriz:

Hz. Peygamber'in mucizelerinin anlatıldığı bölümde geçen şu beyitlerde, "mucize"nin ne demek olduğu ve "keramet"le arasında ne gibi bir fark bulunduğu şöyle açıklanmaktadır:

Budur **muᶜciz** dimek iy cān-ı ādem
Ki ᶜāciz ola anda cümle ᶜālem

Bir iş gösterde herkes ola ᶜāciz
Nebīden gelse dirler aña **muᶜciz**

Velīden gelse pes dinür **kerāmet**
Ḥaḳuñ vaṣfı-durur bilgil velāyet (4097-4099)

"Arz-ı emânet" konusunun ele alındığı bölümde Hz. Âdem'in emaneti ilk önce dizine, sonra da ardına (sırtına) alması anlatılırken kullanılan "girü yir"[57] ibaresinin "arka, sırt" demek olduğu yine aynı mısrada açıklanmaktadır:

Ṭutuban anı dizine çıḳardı
Girü yire ḳodı yaᶜnī ki **ardı** (2082)

Aşağıdaki örnekte de müellif, ilk beyitte söylediklerine sonraki beyitte açıklık getirmektedir. İlk beyitte geçen *"Karam ağardı, lâkin akım karadır."* sözü ile *"Sakalım ağardı, ancak gönlüm hâlâ kötü amelli."* demek istediğini müteakip beyitte açıklamaktadır:

Ḳaram aġardı līkin **ḳara aġum**
Fesād işlerle ṭopṭolu dimāġum

Şaḳal aġardı yaᶜnī dil siyehkār
Hevā ḫum-ḫānesinde nefs-i ḫammār (913-914)

---

57 Müellifin "arka, sırt" yerine "girü yir" tabirini kullanması, dikkat çekici bir isimlendirme örneğidir. Buna benzer bir diğer isimlendirme de "kuşak yiri"dir. Bu ibare, geçtiği beyitte "bel" yerine kullanılmıştır: Didiler kim götür ṭutdı götürdi/**Ḳuşaḳ yiri**ne çıḳardı vü ṭurdı (2084)

Müellifin benzer şekilde anlamını açıkladığı pek çok kelime ve ibare vardır. Bunlardan tespit edebildiklerimiz şöyledir: ᶜarefe (2120), Şīs̱ (2315), cirv (4220-4221), Zehrā (5908), emanetin magnem (ganimet) görülmesi (6399-6401), neġaf (6707-6708), Nehyel (6712), vā-veylā/vā-s̱übūrā (8315-8316), zaḳḳūm (9157-9162), żarīᶜ (9166-9171), ġıslīn (9180-9181), ḥūr-ı ᶜīn (10329-10331), muḫalled (10512), keᵓs-i meşḥūn (10532-10533), Tesnīm (10613-10614), vildān (10665), ḥırāset (10887), nüzül (10972-10974), kesīb (11029-11030).

◆ **Ayet ve hadislerin manzum tercümesi:** *Muhammediye*'de, beyitlerdeki kısmî iktibasların haricinde, beyit aralarında çok fazla sayıda tam metinli ayet ve hadise yer verilmiştir. Müellif, ele aldığı konuyu ayet ve hadislerle desteklemek bir yana, esasen ayet ve hadis merkezinde işlemiştir. Ayet ve hadislerin oldukça fazla olduğu eserde konunun anlaşılabilirliğini sağlamak için bunların manaları/mealleri nazmen tercüme edilerek açıklanmıştır. Bu manzum tercümeler, genellikle ayet ve hadislerden önce yer almaktadır. Bunlardan bazıları şöyledir:

* "*Cinleri de daha önce dumansız ateşten yaratmıştık.*" (Hicr 15/27) mealindeki ayet-i kerime, öncesinde şöyle tercüme edilmiştir:

Çü yiryüzini basṭ eyledi sulṭān
Yaratdı cān ḳavmin anda ol ḫan

Yaratdı pes anı nār-ı semūmdan
Cehennem içre bir yil bil anı sen (1161-1162)

* *"Rahmetim gazabımı geçti.*" (Yılmaz, 2013: 602) mealindeki kudsî hadis, öncesinde şöyle tercüme edilmiştir:

Bil imdi raḥmetüm sābıḳ ġażabdan
Ḳıluram çoḳ ᶜināyet az sebebden (1912)

* *"Allah'a çağıran, salih amel işleyen ve 'Kuşkusuz ben Müslümanlardanım.' diyenden daha güzel sözlü kimdir?"* (Fussilet 41/33) mealindeki ayet-i kerime, öncesinde şu şekilde tercüme edilmiştir:

Şular kim ḳıla ḫalḳı Ḥaḳḳa daᶜvet
Daḫı aᶜmāl-i ṣāliḥ ḳıla elbet

Daḫı diye ki Müslimlerdenem ben
Kimüñ ḳavli ola pes andan aḥsen (4048-4049)

* "*Kendisini (doğrudan) ilgilendirmeyen şeyi bırakması, insanın iyi Müslüman oluşundan kaynaklanır.*" (Yılmaz, 2013: 547-548) mealindeki hadis-i şerif, öncesinde şu şekilde tercüme edilmiştir:

Üçünci bu ḥadīs̱üñ añla iy yār
Erüñ İslāmı gökçek olsa her-bār

Ki terk eyleye mālā-yaᶜniyi ol
Her işde gözleye ḫ̆oş maᶜniyi ol (4780-4781)

* *"İnsanoğlundan beş şeyin hesabı sorulmadıkça Yüce Allah'ın huzurundan hiçbir yere ayrılamaz. Bunlar: Ömrünü ne ile geçirdiği, gençliğini nerede tükettiği, malını nereden kazandığı ve nerede harcadığı ile bildikleriyle ne kadar amel ettiğidir."* (Rudânî, 2011: VIII/530) mealindeki hadis-i şerif, öncesinde şu şekilde tercüme edilmiştir:

Rivāyet eyledi hem İbni Mesᶜūd
O dem kim ẓāhir ola yevm-i mevᶜūd

Ayaḳ ırḳurmadın hem ibn-i ādem
Ṣora biş nesneden Ḫallāḳ-ı ᶜālem

Diye evvel ki sürdüñ bunca ᶜömri
Nenüñ üzre geçürdüñ bunca ᶜömri

İkinci diye kim virdüm şebābet
Yigitlik içre yaᶜnī bunca ḳuvvet

Neye ṣarf eyledüñ ol ḳuvveti sen
Ṣavāb u yā ḫaṭā mı geldi senden

Üçünci iktisāb itdüñ çü mālı
Ḥarāmı mı ḳazanduñ yā ḥalālı

Budur dördünci ṣarf itdüñ sen anı
Neye ṣarf eyledüñ itgil beyānı

Bişinci saña ᶜilm itdüm ᶜaṭā ben
ᶜAmel ḳılduñ mı ᶜilm-ile eyit sen (7898-7905)

◆ **Eş/yakın anlamlı kelimeleri bir arada kullanma:** Eserde bazı beyitlerde eş/yakınlı anlamlı kelimeler bir arada kullanılmıştır. Daha ziyade, kelime tekrarlarından kaçınmak ve anlamı pekiştirmek maksatlı olduğu görülen bu kullanımlardan bazıları şunlardır:

Buları ḫᵛoş ṭut **ıraġ ol** ġanīden
Denīdür aġniyā **dūr ol** denīden (3430)
* * *
Bu meclisde bilinsün yad u dāniş
Ḳoparsun dāniş olan **zār** u **nāliş** (4961)
* * *
Ḫudāyā şerᶜ izinden bizi **ır**ma
Muvaḥḥidler ṭarīḳından **ayır**ma (6197)
* * *

Ḳıra ḫınzīri **kesr id**e Ṣalībi
Ġanī ide faḳīri vü ġarībi (6679)
* * *
Ḳalem Ḥaḳ heybetinden ola ḥayrān
Ki yüz yıl **ditreye** vü **ola lerzān** (7555)
* * *
Bu nevᶜa serzeniş idüp bulara
Diye kim girüñ **imdi şimdi** nāra (7945)

- **Söze başlama, sözü kesme ve göndermeler:** Müellif, eserdeki bölümlerin neredeyse hepsinin başında ve bölüm içlerinde bir konudan başka bir konuya geçildiğinde söze sanki karşısında biri varmış gibi hitaplarla başlar. Bazen de muhatabının (okuyucu/dinleyicinin) dikkatini, vereceği nasihatlere çekmek için ona seslenir. Bunlar, eserde bir sohbet havasının oluşmasını sağlamıştır. Müellifin konuya başlarken veya birinden diğerine geçerken dikkati çekmek için en çok kullandığı ibarelerden bazıları şunlardır:

Elā iy[58] ᶜilm-i tevḥīde ṭalebkār
Sözümi diñle cānuñ eyle hüşyār (246)
* * *
Gel imdi diñle bir nevᶜ-ile taḥḳīḳ
Diyem ger vire ḥażret baña tevfīḳ (456)
* * *
Bürāder çün budur ḥāli cihānuñ
Ṣaḳın aldanma rīş-ḫandına anuñ (5639)
* * *
Gel imdi girü diñle bir ᶜaceb kār
Naṣīḥatdur saña key diñle iy yār (7214)
* * *
Gel imdi gör Ḥaḳuñ ḳudretlerini
Nice iẓhār ider ḥikmetlerini (6938)
* * *
Gel imdi gör girü sen bir ᶜaceb kār
Ḥisāb eyleye bu ḫalḳa çü Cebbār (8212)
* * *
Girü gel diñlegil bir ḫᵛoş ḫaber sen
Eger olduñsa ḫᵛoş ṣāḥib-naẓar sen (8561)

Müellif; uzun uzadıya söz söylemeyi âdap gereği uygun bulmadığı bazı dinî konuların anlatımında, bir meselenin bütün ayrıntılarıyla anlatıldığı takdirde sözün çok uzayacağını düşündüğü durumlarda ve aslında çok uzun bir mevzunun kısaltılarak ele alındığını belirtmek için bazı beyitlerle sözü keserek yeni bir konuya geçiş yapar:

---

58 *"Gözünü aç, dikkat et, bilmiş ol, bak"* anlamında Arapça tembih edatı olup Divan edebiyatında bilhassa nazımda, söylenecek şeye dikkati çekmek için *"ey"* ünlemiyle birlikte mısra başında kullanılmıştır (Ayverdi, 2011: I/849).

Bu ᶜālem yoġ-iken anda-y-ıdı Ḥaḳ
Bu yirde bu ḳadar söz dinür ancaḳ (221)
* * *
Sözi bu yirde ḳaṣr eylegil iy yār
Ki irmez aña fehm ü hem de pindār (225)
* * *
Bu yirde bundan artuḳ söylemek yoḳ
Egerçi var-durur her sözde söz çoḳ (516)
* * *
Bu yirde var ᶜacāyib niçe yüz yüz
Eger tafṣīl idersem uzanur söz (980)
* * *
Eger vaṣf eylesem olur muṭavvel
Velī sözümde maᶜnā oldı ekmel (1372)
* * *
Eger ben bildügüm cümle yazaydum
Ki her faṣlıyla bir dīvān düzeydüm (4094)
* * *
Egerçi ḳıṣṣa çoġ-ıdı ḫaberde
Velī ben muḫtaṣar ḳıldum bu yirde (2310)
* * *
Bu yirde sözi gel ḳaṣr eyleyelüm
Şu kim maḳṣaddur anı söyleyelüm (2371)
* * *
Bu taḥḳīḳi ki icmālen didüm ben
İçinde niçe maᶜnī gizledüm ben (11414)

Yûsuf, bazen bir konuyu daha önce ele aldığını ve bu yüzden tekrar anlatmaya gerek olmadığını belirterek önceki kısımlara göndermede bulunur. Bazen de konunun daha sonra ele alınacağını ifade ederek sonraki kısımlara gönderme yapar:

Bunuñ tafṣīlini ẕikr eyledüm ben
Kitāb itmek beyānında didüm ben (8454)
* * *
Dimişdük cennetüñ vaṣfını evvel
Ḳılalum girü vaṣfından birez ḥal (10261)
* * *
Niçe yirde anuñ geldi beyānı
Gerekmez girü tafṣīl itmek anı (11237)
* * *
Girü ḳalanı ẕikr ola yirinde
Ki ne dürlü elem var her birinde (1160)
* * *

Anuñ-çün secde buyrılmışdı bile
Bunuñ tafṣīli yirinde idile (1216)
* * *
Bu yirde muḫtaṣar itdüm bunı ben
Yirinde göresin tafṣīlini sen (7511)

◆ **Beyit içinde Arapça ibarelere yer verme:** Eserde ayet ve hadislerin haricinde alıntılanan bazı Arapça söz ve ibareler bulunmaktadır. Bu söz ve ibarelerin metne alınmalarında birkaç sebep ön plana çıkmaktadır:

Bu ibarelerin önemli bir çoğunluğu, metinde konuşma cümlesidir: *yerḥamüke Rabbüke* (1476b), *ḫalaḳtük* (1749b), *Rabbenā estaġfiru'llāh* (1919a), *yā Rabbi zidnī* (1964), *ebşir yā ḥabībī* (2676a), *deṣṣirūnī* (2734a), *ṭarriḳū* (3115), *ṣadaḳte yā ḥabībī* (3967a), *ḳıf yā ḥacer* (4188a), *cezāke'llāhü* (5038a), *aṣḥābunā* (5244a), *keẕebte* (7793a), *yā eyyühe'n-nās* (9130a), *Rabbenā* (11531b)…

Bu iktibasların bir kısmı teessür bildiren ünlemlerdir: *vā-veyletā* (4591a), *vā-ḥasretā* (4591a), *vā-fürḳatā* (4591b), *el-firāḳu el-firāḳī* (5158a), *vā-firāḳ* (5361a), vā-kürbetā vā-kürbetā (5389b), *vā-veylā* (8315a), *vā-ṣübūrā* (8315b), *vā-ᶜaṭşā* (9176b), *vā-ḫacletā* (9832b), *vā-Muḥammedā* (9972a)…

Bazıları tasavvuf terimi olduğu için Arapça alınmıştır: *ᶜindenā mechūl* (253a), *meskūtün-ᶜanhü* (263a), *manṭıḳun bih* (284a), *seyr ila'llāh* (11206b), *seyrun ᶜale'llāh* (11210a), *seyr maᶜa'llāh* (11212b), *seyr fi'llāh* (11214b), *seyrun ᶜani'llāh* (11216b), *seyr bi'llāh* (11219b).

Bazı alıntılar ise kalıplaşmış ibare olma özelliği taşımaktadır: *yā ḥabībī* (84a), *yā ilāhī* (917a), *āmennā ve ṣaddaḳ* (1395b), *yā ḫayra ḫalḳı'llāhi* (2711a), *merḥabā ehlen ve sehlā* (3148a), *ḥāşā ve kellā* (4984a), *va'llāhü aᶜlem* (6064b), *ḥāşa li'llāh* (6443b), *ᶜinde'llāhi ve'n-nās* (11101b).

◆ **"Dedim-dedi"li yapılar:** Eserde sadece bir bölümde, karşılıklı konuşma ifade eden "dedim-dedi"li yapı kullanılmıştır. Bunun yanında 3. şahıslardan yapılan aktarmaları ifade eden "dedi-dedi"li yapılar daha çok kullanılmıştır. "Dedim-dedi"li yapı, sadece 3339-3351. beyitler arasında (13 beyitte) görülmektedir ve ilk mısra "didüm"le, ikinci mısra "didi" ile başlamaktadır:

Didüm Nūḥa gemi ḳılduñ müretteb
Didi yiryüzini mescid saña hep (3339)
(…)
Didüm ᶜĪsāya İncīl itdüñ iᶜṭā
Didi kim sūre-i İḫlāṣı saña (3351)

"Dedi-dedi"li ibareler ise genellikle bir mısra içinde bir arada kullanılmıştır:

Nedür ölüm **didi didi** ölüm var
Çıḳarurlar bedenden cānı nā-çār (1697)
* * *
Nedür ol **didi didi** gökdeki māh
İnüp gökden ḳatuña gele iy şāh (3589)

* * *

Didi didi baña maḥbūb-ı ḥażret

Ki vardur sāᶜate altı ᶜalāmet (6425)

◆ **İkilemeler:** Eserde anlamı güçlendirmek ve pekiştirmek için zaman zaman ikilemelerden yararlanılmıştır. Aynı kelimenin tekrarıyla yapılanlar ile zıt anlamlı kelimelerin bir arada kullanılmasıyla oluşturulan ikilemeler daha çok kullanılmıştır. Metinde geçen ikilemelerden bazıları şunlardır: *aḳ paḳ, biñ biñ, bir bir, bölük bölük, çoḳ çoḳ, dem dem, dün gün, gice gündüz, gün gün, ḫor ḫor, hüm hüm, mū mū, nevᶜa nevᶜa, niçe niçe, toz tütün, ulu kiçi, yir gök, yüz yüz, ẕerre ẕerre…*

◆ **Edebî sanatlar, atasözü ve deyimler:** Müellif, *Muhammediye*'yi hüner göstermek, sanat yapmak veya söz kudretini ortaya koymak gibi sebeplerle kaleme almadığı için eserde süslü ve sanatlı söyleyişler çok fazla görülmez. Ancak hüner göstermek için her ne kadar hususî bir çabanın içine girilmese bile eser yazan her müellif, anlatımını zenginleştirmek için söz sanatlarından belli ölçüde yararlanmak durumundadır. Metindeki söz ve anlam sanatları, çalışmamızın muhteva incelemesi kısmında "Edebî Sanatlar" başlığı altında örnekleriyle birlikte ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

Atasözleri ve deyim kullanımına gelince, metinde atasözlerine nadir rastlanmaktadır. Ancak, deyimlerden yeri geldikçe yararlanılmıştır. Eserde geçen atasözleri ve deyimler de muhteva incelemesi kısmında daha geniş biçimde ele alınacaktır.

2.2. MUHTEVA İNCELEMESİ

2.2.1. Eserin Tertibi

Muhammediye, klasik mesnevi düzenine göre tertip edilmiş olup giriş, konunun işlendiği bölüm ve bitiş olmak üzere üç ana bölümden meydana gelmektedir.

Giriş bölümü, besmele ve hamdele beytinden sonra ilk beş beyti Arapça olan bir tevhitle başlar. Sonrasında naat, dört halifeye övgü ve sebeb-i telif kısımları gelir.

Konunun işlendiği bölüm, "Āġāz-ı Kitāb" başlığıyla başlar. Bu bölümde yaratılış, Hz. Peygamber'in hayatı, kıyamet alametleri ve ahiret hayatı olmak üzere üç ana konu ele alınır.

Bitiş bölümü, "Hātimetü'l-Kitāb" başlığını taşır. Bu bölümde *Muhammediye*'nin yazılışıyla ilgili bazı bilgiler verilir ve dua edilerek eser sonlandırılır.

Bu genel tertibi, bölümlerin bulundukları beyit aralıklarını ve beyit sayılarını da vererek tablo üzerinde şöyle gösterebiliriz:

Tablo 6: *Muhammediye*'nin ana bölümleri, bölümleri oluşturan esas unsurlar, bu bölümlerin bulundukları beyit aralıkları ve beyit sayıları

Ana Bölüm	Bölümü Oluşturan Esas Unsurlar	Beyit Aralığı	Beyit Sayısı
Giriş	Tevhit	1-44	183
	Naat	45-89	
	Dört halifeye övgü	90-113	
	Sebeb-i telif	114-183	
Konunun İşlendiği Bölüm	Yaratılış konusu	184-2330	2147
	Hz. Peygamber'in hayatı konusu	2331-6300	3970
	Kıyamet alametleri ve ahiret hayatı konusu	6301-11687	5387
Bitiş	*Muhammediye*'nin yazılışıyla ile ilgili bilgiler ve dua	11688-11834	147

Bu tertibe göre bölümlerin, beyit sayıları itibarıyla eserin geneli içinde tuttukları yeri aşağıdaki grafik üzerinde oransal olarak görmemiz mümkündür. Grafikte de görüleceği üzere, eserin yarısına yakın bir kısmında kıyamet alametleri ve ahiret hayatı konusu ele alınmıştır. Hz. Peygamber'in hayatının anlatıldığı bölüm ise eserin üçte birlik kısmını oluşturmaktadır:

Grafik 2: *Muhammediye*'nin ana bölümlerinin eserin geneline oranları

Eserin tertibine dair ortaya konulan bu genel tasnifin yanında bir de müellifin eserde belirttiği bir konu tasnifi vardır. "Beyānu Eşrāṭı's-Sāᶜat" başlıklı bölümün girişinde müellif, konu bakımından eserini "dünyâ hâleti"nin anlatıldığı bölüm ile "ukbâ hâleti"nin anlatıldığı bölüm olmak üzere iki ana kısma ayırdığını bildirmektedir:

Pes ol iki cihānuñ birisinden
Beyān itdüm deñizde ḳaṭresinden (6314)
* * *
Velīkin şimdi bir baḥra irişdüm
Ki bir bī-intihā ᶜummāna düşdüm (6322)
* * *
Diyem yaᶜnī ki ᶜuḳbā ḥāletinden
Ki ᶜuşşāḳa içürem şerbetinden (6324)

Bu bilgilere göre müellif, yaratılış ve Hz. Peygamber'in hayatı konularını "dünyâ hâleti"nin içine dâhil etmiş ve tek bir bölüm gibi kabul etmiş olmaktadır. "Beyānu Eşrāṭı's-Sāᶜat" başlığı ile de ikinci bölüm başlamaktadır. Müellifin bu ayrımına göre, bölümlerin beyit sayıları itibarıyla eserin genelinde ne kadar yer tuttuklarını aşağıdaki grafik üzerinde oransal olarak görmemiz mümkündür. Bu grafiğe göre, arada az bir fark olsa da; müellifin de işaret ettiği gibi eserin bir yarısı dünya hayatıyla ilgili konulara,

diğer yarısı ise ahiret hayatı ile ilgili konulara ayrılmıştır. Bu hâliyle, ele alınan konular bir bütünün iki yarısı gibi birbirine denk bir durum arz etmektedir:

Grafik 3: Müellifin tasnifine göre bölümlerin eserin geneline oranları

Mesnevi nazım şekliyle yazılmış eserlerde, eserin uzunluğundan ileri gelen tekdüzeliği gidermek için aralara farklı vezin ve nazım şekilleriyle yazılmış şiirler serpiştirilmesi yaygın biçimde başvurulan bir yöntemdir. *Muhammediye*'de de bu amaçla aralara serpiştirilmiş altı kaside bulunmaktadır (bk. Tablo 3).

2.2.2. Bölümleri ve Konusu

Muhammediye'de yer alan bütün bölümlerin başlıkları, bu bölümlerin hangi beyit aralığında bulundukları ve kaç beyitten oluştukları aşağıda tablo hâlinde belirtilmiştir.

Eserdeki bölüm başlıkları ya Arapça ya da Farsçadır. Bu başlıklar, aynı zamanda o bölümün konusunu da ifade eder niteliktedir. Bu nedenle bölüm başlıklarının günümüz Türkçesine çevirileri tabloda verilmiştir.

Tabloda başlıklara yapılan eklemeler yay ayraç içinde, konu ile ilgili yapılan tüm ekleme ve açıklamalar ise köşeli parantez içinde verilmiştir:

Tablo 7: *Muhammediye*'deki bölümlerin başlıkları, beyit aralıkları ve beyit sayıları

BÖLÜM BAŞLIĞI	BEYİT ARALIĞI	BEYİT SAYISI
[Tevhid]	1-44	44
Der-Naʿt-i Seyyidü'l-Evvelīn ve'l-Āḫirīn ve Resūlü'ş-Şaḳaleyn || Geçmiş ve Gelecek İnsanların Efendisi, İnsanların ve Cinlerin Resulü'nün Övgüsü Hakkında	45-89	45
Der-Naʿt-i Ḫulefāʾ ü'r-Rāşidīn || Dört Büyük Halifenin Övgüsü Hakkında	90-113	24
Ender-Sebeb-i Teʾlīf || Eserin Yazılış Sebebi Hakkında	114-183	70
Āġāz-ı Kitāb || Kitabın Başlangıcı	184-189	6
Der-Beyān-ı Vaḥdet-i Bārī Taʿālā ve Teḳaddes || Her Şeyi Takdir Ettiği Şekle Uygun Olarak Yaratan Cenab-ı Hakk'ın *-Şanı Yüce ve Mübarek Olsun-* Birliğinin Anlatılması Hakkında [Ezelde âlemde hiçbir şey yokken Cenab-ı Hakk'ın nerede ve ne şekilde bulunduğu konusu hadisler ekseninde ele alınarak *'amâ* hâli anlatılmaktadır.]	190-245	56
Beyānu Aḳsāmi't-Tevḥīdi'z-Zātiyyi ʿalā-Selāsetin || (Cenab-ı Hakk'a Mahsus) Zâtî Tevhidin Üç Kısma Ayrılmasının Anlatılması [Tevhidin *gayb-ı mutlak*, *ehadiyet* ve *vâhidiyet* olmak üzere üç kısma ayrılması ele alınmakta, "küntü kenzen…" kudsî hadisi çerçevesinde rûh-ı Muhammedî'nin yaratılması anlatılmaktadır.]	246-396	151

BÖLÜM BAŞLIĞI	BEYİT ARALIĞI	BEYİT SAYISI
Beyānu Temeyyüzi'l-Esmā' ve'ṣ-Ṣıfāt ‖ (Cenab-ı Hakk'ın) İsim ve Sıfatların(ın) Belirmesinin Anlatılması [Cenab-ı Hakk'ın henüz cihan yaratılmadan nûr-ı Muhammedî'ye tecelli etmesi ile esma ve sıfatlarının belirmesi anlatılmaktadır.]	397-433	37
Beyānu Fıṭrati'l-Ervāḥ ‖ Ruhların Yaratılışının Anlatılması [Enbiyanın, evliyanın, müminlerin, âsîlerin, münafıkların, kâfirlerin, meleklerin, cinlerin ve şeytanların ruhlarının yaratılması anlatılmaktadır.]	434-455	22
Beyānu Fıṭrati'l-Ecsād bi-İḳtiżā' i'l-Esmā' ve'ṣ-Ṣıfāt ‖ (Cenab-ı Hakk'ın) İsim ve Sıfatların(ın) Gerektirmesi Cisimlerin Yaratılışının Anlatılması [Tabiatın, "heba"nın, şeklin, cism-i küllün, arşın, kürsînin, yedi feleğin, dört unsurun, madenlerin, bitkilerin ve hayvanların yaratılması konuları ele alınmaktadır.]	456-582	127
Ḳaṣīde-i Melīḥa ‖ Güzel (Bir) Kaside [Hz. Peygamber övgüsü konulu bir kasidedir.]	583-611	29
Beyānu Fıṭrati'l-ᶜArş ‖ Arşın Yaratılışının Anlatılması	612-656	45
Der-Āferīniş-i Ḥamele-i ᶜArş ve Müdebbirāti'l-Emr ‖ Arşı Yüklenen ve Cenab-ı Hakk'ın Emirlerini Yerine Getiren Dört Büyük Meleğin Yaratılmasının Anlatılması [İsrafil, Cebrail, Mikail ve Azrail aleyhimü's-selamın yaratılmaları ile "ruh"un yaratılması ve "ruh"un ne olduğu konusundaki görüşler ele alınmaktadır.]	657-689	33
Der-Āferīniş-i Levḥ u Ḳalem ‖ Levh ve Kalemin Yaratılması Hakkında	690-708	19
Der-Āferīniş-i Kürsī ve Heşt-Cennet Yesserana'llāh ‖ Kürsî ve Sekiz Cennetin -*Allah Bize Nasip Etsin*- Yaratılması Hakkında [Kürsî ve onun üzerinde Adn, Vesile, Firdevs, Huld, Na'im, Me'va, Darü's-Selam ve Darü'l-Karar cennetlerinin yaratılması anlatılmaktadır.]	709-792	84
Der-Āferīniş-i Maḳām-ı Maḥmūd ‖ Övülmüş Makam'ın (Şefaat Makamı'nın) Yaratılması Hakkında [Konu olarak bir önceki bölümün devamıdır.]	793-924	132
Der-Āferīniş-i Sidretü'l-Müntehā ‖ Sidretü'l-Müntehâ'nın Yaratılması Hakkında	925-941	17
Der-Āferīniş-i Eflāk ‖ Göklerin Yaratılması Hakkında [Yedi göğün ve yedi yerin adları, hangi maddeden yaratıldıkları, meleklerinin şekilleri ve ulu meleklerinin adları; yer ve gök kavimlerinin adları ve vasıfları anlatılmaktadır.]	942-1009	68
Der-Āferīniş-i Kūh-ı Ḳāf ‖ Kaf Dağı'nın Yaratılması Hakkında	1010-1049	40
Der-Āferīniş-i Şems ü Ḳamer ‖ Güneş ve Ay'ın Yaratılması Hakkında	1050-1063	14
Der-Āferīniş-i Beytü'l-Maᶜmūr ‖ Beyt-i Mamur'un Yaratılması Hakkında	1064-1084	21
Der-Āferīniş-i Ḥavāmilü'l-Arż ‖ Yeryüzünü Yüklenenlerin Yaratılmasının Anlatılması [Yeryüzünün karar bulması için onu yüklenenlerin (melek, kırmızı yakut, öküz, taş ve balık) yaratılması anlatılmaktadır.]	1085-1131	47
Der-Āferīniş-i Heft-Ṭamu ‖ Yedi Cehennemin Yaratılması Hakkında [Haviye, Cahim, Sekar, Leza, Hutame, Sa'ir ve Cehennem ile bunların ahalisi anlatılmaktadır.]	1132-1160	29
Der-Āferīniş-i Ḳavm-i Cān ‖ Cin Kavminin Yaratılması Hakkında	1161-1232	72
Der-Āferīniş-i Ādem Şafī Şalavātu'llāhi ᶜAleyhi ve Selāmühu ‖ Âdem Safi'nin -*Allah'ın Salat ve Selamı Onun Üzerine Olsun*- Yaratılması Hakkında	1233-1430	198
Der-Beyān-ı Nefḫ-i Rūḥ ‖ (Hz. Âdem'in Bedenine) Ruh Üflenmesinin Anlatılması Hakkında	1431-1510	80
Beyān-ı Taᶜlīm-i Esmā be-Ādem-i Şafī Şalavātu'llāhi ᶜAleyh ‖ Âdem Safi'ye -*Allah'ın Salatı Onun Üzerine Olsun*- İsimlerin Öğretilmesinin Anlatılması	1511-2033	523

BÖLÜM BAŞLIĞI	BEYİT ARALIĞI	BEYİT SAYISI
[Azazil'in Hz. Âdem'e secde etmeyi reddederek cennetten kovulması, Hz. Havva'nın yaratılması ve Hz. Âdem'e eş kılınması, Hz. Âdem ile Hz. Havva'nın yasak meyveyi yiyerek cennetten kovulmaları, bağışlanma için Rab'lerine yalvarmaları, Hz. Âdem ve Hz. Havva ile İblis'in Hak'tan dilekte bulunmaları gibi konular da ele alınmaktadır.]		
Der-Beyān-ı ᶜArż-ı Emānet ‖ Emanetin Sunulmasının Anlatılması Hakkında	2034-2091	58
Der-Beyān-ı Ḥac-Kerden-i Ādem ᶜAleyhi's-Selām der-Beytü'l-Maᶜmūr ‖ Âdem'in -*Selam Onun Üzerine Olsun*- Beyt-i Mamûr'da Haccetmesinin Anlatılması Hakkında	2092-2142	51
Der-Beyān-ı ᶜAhd-i Mīṡāḳ ve Nidā-Kerden-i Ḥaḳ be-Güften-i *Elestü bi-Rabbiküm* ‖ Sözleşme ve Cenab-ı Hakk'ın *"Ben Sizin Rabbiniz Değil miyim?"* Kelamıyla Seslenmesinin Anlatılması Hakkında * *Merṡiyye-i Ādem Ṣafiyyu'llāh* (2298-2300) * *Meṡnevī* (2301-2306) * Şiᶜr (2307-2308) * *Meṡnevī* (2309-2330) [*Merṡiyye-i Ādem Ṣafiyyu'llāh* ve *Şiᶜr* başlıklı Arapça manzumeler, aynı şiirin parçaları olup Hz. Âdem'in öldürülen oğlu Hâbil için söylediği bir mersiyeden alınmıştır. Meṡnevī başlıkları ise, asıl konuya devam edildiğini ve aynı zamanda nazım şeklinin kasideden mesneviye değiştiğini belirtmektedir.] * * * [Habil ve Kabil'in kurbanları, Kabil'in Habil'i öldürmesi, Şit'in (AS) doğuşu, Hz. Âdem'e peygamberlik gelişi konuları da ele alınmaktadır.]	2143-2330	188
Der-Beyān-ı Vefāt-ı Ādem Ṣafiyyu'llāh ve Vaṣiyyet-i Ū be-Şīṡ ve Mertebet-i Enbiyā ᶜAleyhimü's-Selām ‖ Âdem Peygamber'in Vefatı, Şîs'e Vasiyeti ve Nebîlerin -*Selam Onların Üzerine Olsun*- Mertebeleri	2331-2420	90
Der-Beyān-ı Maṭlaᶜ-ı Seyyidü'l-Evvelīn ve'l-Āḫirīn Şalla'llāhü ᶜAleyhi ve Sellem ‖ Geçmiş ve Gelecek İnsanların Efendisi'nin -*Allah Ona Salat ve Selam Etsin*- Doğuşunun Anlatılması Hakkında	2421-2448	28
Ḳaṣīde-i Melīḥa ‖ Güzel (Bir) Kaside [Hz. Peygamber'in doğumunu konu alan bir kasidedir.]	2449-2479	31
Meṡnevī [Kasideden önceki bölümün, yani Hz. Peygamber'in doğumunun anlatıldığı bölümün devamıdır. Başlık, nazım şeklinin kasideden mesneviye değiştiğini belirtmektedir.]	2480-2544	65
Der-Beyān-ı İnşirāḥ-ı Ṣadr ‖ (Hz. Peygamber'in) Göğs(ün)ün Yarılmasının Anlatılması Hakkında	2545-2592	48
Der-Sefer-Kerden-i Muṣṭafā Şalla'llāhü ᶜAleyhi ve Sellem ‖ (Hz. Muhammed) Mustafâ'nın -*Allah Ona Salat ve Selam Etsin*- Sefer Etmesinin Anlatılması Hakkında [Hz. Peygamber'in, amcası Ebû Tâlib'le gerçekleştirdiği seyahat (Şam yolculuğu) ve rahip Bahira ile görüşmesi; Hz. Hatice ile evlenmesi ve çocuklarının dünyaya gelişleri anlatılmaktadır.]	2593-2640	48
Der-Beyān-ı Nübüvvet-Āmeden ‖ Peygamberlik Gelişinin Anlatılması Hakkında	2641-2774	134
Beyānu İslāmi Aṣḥābi'n-Nebiyyi Şalla'llāhü ᶜAleyhi ve Sellem ve İslāmi ᶜAlī Raḍıya'llāhü ᶜAnh ‖ Hz. Peygamber'in -*Allah Ona Salat ve Selam Etsin*- Ashabının Müslüman Oluşu ve Ali'nin -*Allah Ondan Razı Olsun*-Müslüman Oluşunun Anlatılması Hakkında	2775-2783	9
İslāmu Ebī Bekr Raḍıya'llāhü ᶜAnh ‖ Ebu Bekir'in -*Allah Ondan Razı Olsun*- Müslüman Oluşu [Hz. Ebu Bekir'den sonra Müslüman olan kimselerin isimleri de verilmektedir.]	2784-2816	33
İslāmu ᶜÖmer Raḍıya'llāhü ᶜAnh ‖ Ömer'in -*Allah Ondan Razı Olsun*- Müslüman Oluşu	2817-2871	55
Der-Beyān-ı Evṣāf-ı Nebī ᶜAleyhi's-Selām ‖ Hz. Peygamber'in -*Selam Onun Üzerine Olsun*- (Fizikî) Vasıflarının Anlatılması Hakkında	2872-2941	70
Der-Beyān-ı Aḫlāḳu'n-Nebī ᶜAleyhi's-Selām ‖ Hz. Peygamber'in -*Selam Onun Üzerine Olsun*- Ahlak(î Vasıflar)ının Anlatılması Hakkında	2942-3060	119
Der-Beyān-ı Miᶜrāc-ı Resūlu'llāh Şalla'llāhü ᶜAleyhi ve Sellem	3061-3370	310

BÖLÜM BAŞLIĞI	BEYİT ARALIĞI	BEYİT SAYISI
|| Resulullah'ın -*Allah Ona Salat ve Selam Etsin*- Mirac(a Çıkış)ının Anlatılması Hakkında * *Ṣıfat-ı Burāḳ* || Burak'ın Özelliği (3091-3098)		
Naşāyıḥ-Kerden-i Bārī Taᶜālā der-Miᶜrāc || Her Şeyi Takdir Ettiği Şekle Uygun Olarak Yaratan Cenab-ı Hakk'ın -*Şanı Yüce Olsun*- Miraçta Nasihatlerde Bulunması	3371-3581	211
Beyānu Şaḳḳı'l-Ḳamer || Ayın İkiye Bölünmesinin Anlatılması	3582-3651	70
Ḳaṣīde-i Melīḥa || Güzel (Bir) Kaside [Hz. Peygamber övgüsü konulu bir kasidedir.]	3652-3674	23
Beyānu Hicreti Seyyidi'l-Mürselīn ve İmāmi'l-Müttaḳīn || Nebîlerin Efendisi ve Takva Sahiplerinin İmamı'nın Hicretinin Anlatılması * *Ḳāle'ş-Şāᶜiru min-Lisāni'n-Nebiyyi ᶜAleyhi's-Selām* || Hz. Peygamber'in -*Selam Onun Üzerine Olsun*- Dilinden Şair Şöyle Diyor (3758-3761) * *Meṣnevī* (3762-3838) [Hz. Peygamber'in hicreti konusunun devamıdır. Başlık, nazım şeklinin kasideden mesneviye değiştiğini belirtmektedir.]	3675-3838	164
Medḥ-i Nebī ᶜAleyhi's-Selām || Hz. Peygamber -*Selam Onun Üzerine Olsun*- Övgüsü	3839-3843	5
Dīger [Hz. Peygamber övgüsü konulu bir diğer kasidedir.]	3844-3866	23
Meṣnevī [Hz. Peygamber'in hicreti konusunun devamıdır. Başlık, nazım şeklinin kasideden mesneviye değiştiğini belirtmektedir.]	3867-3905	39
İslāmu ᶜAbdi'llāhi-bni Selām || Abdullah ibni Selâm'ın Müslüman Oluşu	3906-3986	81
Beyānu Hicreti ᶜAlī Kerrema'llāhü Vechehu bi-Evlādi Resūli'llāh Şalla'llāhü ᶜAleyhi ve Sellem || Ali'nin -*Allah Vechini Mükerrem Kılsın*- Resulullah'ın -*Allah Ona Salat ve Selam Etsin*- Evlatları ile Hicret Edişinin Anlatılması	3987-4028	42
Beyānu Sebebi'l-Eẕān || Ezanın (Ortaya Çıkış) Sebebinin Anlatılması	4029-4051	23
Beyānu Taḥvīli'l-Ḳıble || Kıblenin Değiştirilmesinin Anlatılması	4052-4083	32
Beyān-ı Muᶜcizāt-ı Muṣṭafā Şalavātu'llāhi ᶜAleyhi ve Selāmühu || (Hz. Muhammed) Mustafā'nın -*Allah'ın Salat ve Selamı Onun Üzerine Olsun*- Mucizelerinin Anlatılması	4084-4226	143
Beyānu Muᶜcizāti'n-Nebiyyi Şalla'llāhü ᶜAleyhi ve Sellem fi'l-Ġazevāti || Hz. Peygamber'in -*Allah Ona Salat ve Selam Etsin*- Savaşlardaki Mucizelerinin Anlatılması [Hz. Peygamber'in savaşlardaki mucizeleri, müteakip başlıklar altında ayrı ayrı anlatılmaktadır.]	4227-4248	22
Beyānu Ġazveti'l-Bedr || Bedir Savaşı'nın Anlatılması	4249-4305	57
Beyānu Cihādi'l-Uḥud || Uhud Savaşı'nın Anlatılması	4306-4346	41
Beyānu Ġazāᵓ i['l-] Ḫandaḳ || Hendek Savaşı'nın Anlatılması	4347-4395	49
Beyān-ı Ġazāᵓ -i Benī Ḳurayża || Benî Kurayza Savaşı'nın Anlatılması	4396-4410	15
Beyān-ı Fetḥ-i Mekke Şerrefeha'llāhü || Mekke'nin -*Allah Onu Şereflendirsin*- Fethi'nin Anlatılması	4411-4515	105
Beyānu Ġazveti'l-Ḥuneyn || Huneyn Savaşı'nın Anlatılması	4516-4539	24
Beyānu Ḥacceti'l-Vedā || Veda Haccı'nın Anlatılması	4540-4676	137
Feżāyil-i Besmele || Besmelenin Faziletleri	4677-4684	8
Feżāyil-i Fātiḥatü'l-Kitāb || Fâtiha Suresi'nin Faziletleri	4685-4729	45

BÖLÜM BAŞLIĞI	BEYİT ARALIĞI	BEYİT SAYISI
Beyānu Faẓīleti Āyete'l-Kürsī || Âyete'l-Kürsî'nin Faziletleri	4730-4739	10
Feżāyil-i Yāsīn || Yâsîn Suresi'nin Faziletleri	4740-4749	10
Feżāyil-i İḫlāṣ || İhlâs Suresi'nin Faziletleri	4750-4773	24
Naṣīḥat-i ᶜAmme || Halka Nasihat	4774-4919	146
Ḳaṣīde [Hz. Peygamber övgüsünü konu alan bir kasidedir.]	4920-4941	22
Beyānu İrtiḥāli Seyyidi'l-Mürselīn min-Dāri'l-Fenā'i ilā-Dāri'l-Beḳā || Nebîlerin Efendisi'nin Fena Yurdundan Beka Yurduna Göçmesinin Anlatılması	4942-4962	21
Beyānu Marażı Resūli'llāh Şalla'llāhü ᶜAleyhi ve Sellem || Resulullah'ın -*Allah Ona Salat ve Selam Etsin*- Hastalığının Anlatılması [Hz. Peygamber'in, hastalığında ashabına bulunduğu nasihatlere de yer verilmiştir. Vefatı da bu başlık altında anlatılmıştır.] * *Beyt* (5563-5564) [Hz. Fâtıma'nın dilinden söylenmiş iki beyitlik Arapça manzumeyi belirtmek için bu başlık konulmuş.]	4963-5632	670
Tetimme-i Vefāt || Vefat (Konusunun Anlatılmasın)ın Tamamlanması	5633-5665	33
Merşiyye [Hz. Peygamber'in vefatı üzerine söylenmiş, ölüm karşısında insanoğlunun çaresizliğine vurgu yapan nasihat içerikli bir kasidedir.]	5666-5692	27
Beyānu Şalavāt ᶜale'n-Nebiyyi'l-Muḫtār || Seçilmiş Nebî'ye Salavat Getirmenin Anlatılması * *Meṡnevī* [Bölüm başlığının hemen altında, şiirden önce yer almaktadır. Bir önceki bölümde bulunan *Merşiyye* başlıklı şiir kaside idi. Bu başlık ise, nazım şeklinin kasideden mesneviye değiştiğini belirtmektedir.] * *Beyt* (5875-5883) [Nasihat içerikli Arapça bir manzumedir. Kaside nazım şekliyle söylenmiştir.]	5693-5883	191
Beyānu Ezvāci'n-Nebiyyi ve Aḥbābihī ve Kātibihī ve Zamāni ᶜÖmrihī ve Vaḥyihī Şalla'llāhü ᶜAleyhi ve Sellem || Hz. Peygamber'in -*Allah Ona Salat ve Selam Etsin*- Eşleri, Dostları, Kâtipleri, Ömür ve Vahiy Süresinin Anlatılması	5884-5905	22
Vefātu Fāṭımati'z-Zehrā Raḍıya'llāhü ᶜAnhā || Fâtımatü'z-Zehrâ'nın -*Allah Ondan Razı Olsun*- Vefatı * *Beyt* (5930-5932) [Hz. Ali'nin dilinden Hz. Fâtıma için söylenmiş üç beyitlik Arapça bir manzumedir. Kaside biçimindedir.]	5906-5959	54
Vefātu Ebū Bekri'ṣ-Ṣıddīḳ Raḍıya'llāhü ᶜAnh || Ebû Bekr-i Sıddîk'in -*Allah Ondan Razı Olsun*- Vefatı	5960-5982	23
Vefātu ᶜÖmer ibni'l-Ḫaṭṭāb Raḍıya'llāhü ᶜAnh || Ömer ibni Hattab'ın -*Allah Ondan Razı Olsun*- Vefatı	5983-5997	15
Vefātu ᶜOṡmān bin ᶜAffān Raḍıya'llāhü ᶜAnh || Osman bin Affan'ın -*Allah Ondan Razı Olsun*- Vefatı	5998-6017	20
Vefātu ᶜAlī Kerrema'llāhü Vechehu || Ali'nin -*Allah Vechini Mükerrem Kılsın*- Vefatı	6018-6058	41
Vefātü'l-Ḥasen ve'l-Ḥuseyn Raḍıya'llāhü ᶜAnhümā || Hasan ve Hüseyin'in -*Allah İkisinden de Razı Olsun*- Vefatı	6059-6069	11
Naṣāyıḥ-Kerden || Nasihatlerde Bulunma	6070-6116	47
Münācāt || Yakarış	6117-6133	17
Pesend || Övgü [Münacat içerikli bir bölümdür.]	6134-6300	167
Beyānu Eşrāṭı's-Sāᶜat || Kıyamet Alametlerinin Anlatılması	6301-6433	133
Beyānu Ḫurūci Beni'l-Aṣfer ve Ḫurūci Mehdī || Benî Asfer'in ve Mehdî'nin Ortaya Çıkışının Anlatılması	6434-6502	69
Beyānu'l-ᶜAlāmāt Beyne Yedeyi's-Sāᶜat ve Ḫurūci'd-Deccāl || Kıyamet Kopmadan Önceki Alametlerin ve Deccal'in Ortaya Çıkışının Anlatılması	6503-6650	148
Beyānu Nüzūli ᶜĪsā ᶜAleyhi's-Selām || Îsâ'nın -*Selam Onun Üzerine Olsun*- İnişinin Anlatılması	6651-6684	34

BÖLÜM BAŞLIĞI	BEYİT ARALIĞI	BEYİT SAYISI
Beyānu Ḫurūci Yeʾcūc ve Meʾcūc ‖ Ye'cüc ve Me'cüc'ün Ortaya Çıkışının Anlatılması	6685-6725	41
Beyānu Dābbeti'l-Arż ‖ Dabbetü'l-Arz'ın Anlatılması	6726-6750	25
Beyānu Ṭulūʿi'ş-Şems min-Maġribihā ‖ Güneşin Battığı Yerden Doğmasının Anlatılması	6751-6775	25
Beyānu Seddi Bābi't-Tevbe ‖ Tövbe Kapısının Kapanmasının Anlatılması	6776-6803	28
Beyānu Aḥvāli'l-Büldān ‖ Beldelerin Durumlarının Anlatılması	6804-6832	29
Beyānu Nefḫı'ş-Şūr ‖ Sura Üfürülmenin Anlatılması	6833-6887	55
Ḥikāyet-i Ġarībe ‖ Garip (Bir) Hikâye [İblis'in Azrail (AS) tarafından canının alınması hadisesi anlatılmaktadır.]	6888-6937	50
Beyānu Ḳıyāmeti Kübrā ‖ Büyük Kıyametin Anlatılması	6938-7097	160
Beyānu'l-Ḥaşr ʿale'ş-Şuveri'l-Muḫtelife ‖ Çeşitli Suretler Üzerine Ölülerin Diriltilerek Bir Araya Toplanmasının Anlatılması	7098-7159	62
Beyānu Arżi'l-Maḥşer ve Nüzūli'l-Melāʾike ‖ Mahşer Yeri ve Meleklerin İnişinin Anlatılması	7160-7213	54
Beyānu'l-Mevḳıf ‖ Durakların Anlatılması	7214-7331	118
Beyānu Livāʾi'l-Ḥamd ‖ Hamd Sancağının Anlatılması	7332-7362	31
Beyānu Mecīʾi Cennet ve Mecīʾi Cehennem ‖ Cennet ve Cehennemin Getirilişinin Anlatılması	7363-7513	151
Beyānu'l-Ḥisāb ve'l-Münāḳaşa ve'l-Ḳışaş ‖ Hesap, Çekişme ve Kısasların Anlatılması	7514-7666	153
Beyānu Ḥisābi'l-Ümerāʾ[59] ‖ (Cenab-ı Hak Tarafından) Emredilen Şeylerin Hesabının Anlatılması	7667-7824	158
Beyānu Ḥisābi'n-Nevāhī ‖ (Cenab-ı Hak Tarafından) Yasaklanan Şeylerin Hesabının Anlatılması	7825-8046	222
Beyānu'l-Muḫāṣamāt ‖ Düşmanlıkların Anlatılması [Kıyamet gününde haklar konusunda herkesin birbirinden kaçışması ve birbiriyle husumete düşmesi anlatılmaktadır.]	8047-8211	165
Beyānu Neẓāʾiri'l-Kütüb ‖ Amel Defterlerinin Görülmesinin/İndirilişinin Anlatılması	8212-8336	125
Beyānu'l-Mīzān ‖ Terazinin Anlatılması	8337-8462	126
Beyānu fi'lleẕīne lā Ḥisābe ʿAleyhim ve lā ʿAẕāb ‖ Hesap ve Azap Görmeyen Kimselerin Anlatılması	8463-8560	98
Beyānu'l-Beşāret ‖ Müjdenin Anlatılması [Cennete gideceğinin müjdesi verilen kimselerden bahsedilmektedir.]	8561-8653	93
Beyānu'ş-Şırāṭ ‖ Sırat Köprüsünün Anlatılması	8654-8942	289
Beyānu Cehennem ve Şiddetühā ‖ Cehennem ve Şiddetinin Anlatılması	8943-9033	91
Beyānu Mālik ve Zebāniyyeti Cehennem ʿAşamena'llāhü Taʿālā Celle Cemālühu ‖ Malik ve Cehennem Zebanilerinin -*Cemali Yüce Olan Allah Bizi Korusun*- Anlatılması	9034-9083	50
Beyānu Envāʿi'l-ʿAẕāb li-Ehlihī ‖ Ehline Çektirilecek Azabın Çeşitlerinin Anlatılması	9084-9337	254
Beyānu'l-İnsilāki ile'l-Cennet Yesserana'llāhü Taʿālā ‖ Cennete Doğru Yol Tutmanın -*Yüce Allah Bize Nasip Etsin*- Anlatılması	9338-9634	297
Beyānu'l-Aʿrāf ve Aṣḥābihī	9635-9733	99

[59] Başlıkta geçen *ümerā* (emirler, beyler) kelimesi, anlam bakımından buraya uygun değildir. Cenab-ı Hakk'ın buyrukları kastedildiği için *evāmir* kelimesinin kullanılması daha uygun olurdu.

BÖLÜM BAŞLIĞI	BEYİT ARALIĞI	BEYİT SAYISI
|| A'raf ve Onun Ahalisinin Anlatılması		
Beyānu Aḥvāli Ehli'ẕ-Ẕünūb || Günahkâr Kimselerin Durumlarının Anlatılması [Büyük günah (kebayir) işleyen kimselerin çekeceği azaplar anlatılmaktadır.]	9734-10074	341
Beyānu Eyyi Ḳavmin Yedḫulūne'n-Nāra min-Hāẕihi'l-Ümmeti || Bu Ümmetten Cehenneme Gireceklerin Anlatılması [Hz. Peygamber'in ümmetinden kimlerin cehenneme gideceği, büyük günahların (kebayirin) neler olduğu konuları ele alınmaktadır.]	10075-10254	180
Beyānu Maḳāmāti'l-Cennet ve Derecātühā || Cennetin Makamları ve Derecelerinin Anlatılması	10255-10318	64
Beyānu Ḥūri ᶜİn *ve Zevvecnāhüm bi-Ḥūrin ᶜİnin* || İri Siyah Gözlü Hurilerin ve *"İri Siyah Gözlü Hurilerle Evlendirmişizdir*[60]*"*in Anlatılması	10319-10505	187
Beyānu'l-Vildān ve'l-Ġılmān || Vildan ve Gılmanın Anlatılması	10506-10561	56
Beyānu Enhāri'l-Cennet || Cennet Irmaklarının Anlatılması	10562-10626	65
Beyānu Merātibi Ehli'l-Cennet || Cennet Ehlinin Mertebelerinin Anlatılması	10627-10963	337
Beyānu Żiyāfāti'l-Enbiyāʾ ᶜAleyhimü's-Selām || Nebîlerin -*Selam Onların Üzerine Olsun*- Ziyafetlerinin Anlatılması	10964-11143	180
Beyānu Rüʾyeti'llāhi Taᶜālā ve Teḳaddes Yesserana'llāhü Taᶜālā || Cenab-ı Hakk'ın -*Şanı Yüce ve Mübarek Olsun*- (Cennette) Cemalini Seyretmenin -*Yüce Allah Bize Nasip Etsin*- Anlatılması [Seyrin makamları ve nefsin mertebeleri gibi konular da ele alınmaktadır.]	11144-11687	544
Ḫātimetü'l-Kitāb || Kitabın Bitişi	11688-11834	147

Eserde farklı farklı konular ele alınsa da neredeyse her bölümde Hz. Peygamber övgüsüne yer verilmekte, bölüm sonları genellikle dua ve yakarış ile bitirilmektedir. Bu nedenle eser baştan sona Hz. Peygamber övgüsüne ve Cenab-ı Hakk'a münacatta bulunmaya adanmış gibidir.

2.2.3. Kaynakları

Muhammediye'de yaratılıştan Hz. Peygamber'in hayatına, kıyamet alametlerinden ahiret hayatına kadar pek çok konunun ele alındığı daha önce belirtilmişti. Müellif, bu geniş konu yelpazesine dair verdiği malumatı çeşitli kaynaklara dayandırmıştır. Eserini yazarken esas alacağı kaynakların neler olduğu hakkında da okuyucuya bazı bilgiler sunmuştur.

Kaynaklardan ilk olarak eserinin sebeb-i telif kısmında söz eden Yûsuf'un model aldığı kitap elbette ki Yazıcıoğlu'nun *Muhammediye*'sidir. Bu eserdeki bütün manaları kendi eserine alan Yûsuf, ayrıca tefsirler ve hadisler ile meşayıh sözlerinden de çokça manalar aldığını söylemektedir:

Muḥammediyyede bulduḳlarumdan
Ḳamusın bunda derc itdüm anuñ ben

Tefāsīr ü eḥādīsden de bisyār
Maᶜānī cemᶜ idüp naẓm itdüm iy yār

60 Duhân 44/54.

Meşāyıḫ sözlerinden hem maᶜānī
Kitāb içinde ẕikr eyledüm anı (167-169)

Müellif, kaynaklara dair sebeb-i telif bölümünde yaptığı açıklamasını hâtime bölümünde tekrar etmekle birlikte biraz daha genişletmiştir. *Muhammediye*'yi yazmaya karar verdiğinde eserinin baştan sona ayet ve hadislerle dolu olması ve mühim konuların bunlar vasıtasıyla anlatılması gerektiğini belirtmiştir:

Ḳamu ola eḥādīṯ ü hem āyāt
Bulardan hem beyān ola mühimmāt (11742)

Ayrıca, Yazıcıoğlu Mehmed hadislerden ve tefsirlerden ne almışsa hepsini kendi eserine aldığını ve bunların kaynaklarını görerek haberdar olduğunu; yine tefsirlerden ve hadislerden, Yazıcıoğlu'nun eserinde bulunmayan pek çok manalar aldığını ifade etmektedir. "Lezzet versin" diye eserinde tarikat ilmine dair ögelere yer verdiğini de eklemektedir:

Pes aḫẕ itdüm anuñ hep maᶜnīsini
Daḫı buldum anuñ hem meᵒ ḫaẕini

Ḥadīṯ tefsīr içinden ki_almış ol yār
Görüp ḳamusını oldum ḫaberdār

Tefāsīr ü eḥādīṯden daḫı çoḳ
Maᶜānī almışam kim anda ol yoḳ

Daḫı hem cā-be-cā ᶜilm-i ṭarīḳat
Aña ḫalṭ eyledüm kim vire leẕẕet (11751-11754)

Müellifin haber verdiği üzere, eser baştan sona ayet ve hadislerle dolu olup tefsir kitaplarından ve meşayıh sözlerinden de çokça yararlanıldığı görülmektedir. Müellifçe belirtilmese de bazı yerlerde İsrailiyat çeşidinden rivayetlerden de yararlanılmıştır. Müellifin kaynaklardan ne ölçüde yararlandığını, kaynakların çeşidine göre ayrı ayrı ele almakta yarar vardır. Ancak, önce müellifin kaynaklardaki rivayetlere yer verirken ve bir konu hakkındaki görüşleri aktarırken nasıl bir yol izlediğine dair birtakım örneklere değinilmesi gerekmektedir:

- Müellif, rivayetlerine yer verdiği kimseler hakkında bazen değerlendirmede bulunarak alıntısının sağlamlığını pekiştirir. Aşağıdaki örnekte İbni Abbâs'a dair yapılan bir değerlendirme söz konusudur:

Rivāyet eyleyüpdür İbni ᶜAbbās
Ki aṣḥāb içre oldur aᶜlemü'n-nās (10480)

- Bir konu hakkında kendi görüşünü de aktaracaksa önce başkalarının görüşüne yer verir, sonra kendi düşüncelerini söyler:

(…)
Dimişler baᶜżılar kim her ṣalavāt
Aña vācibdür itmek hem taḥiyyāt

Velī baᶜżı dimiş vācibdür evvel

Ḳalanı müsteḥabdur iy mükemmel

Velī her kim aña ümmet olurlar
Ḳaçan bir yirde añılsa peyem-ber

Her añılduḳça farż ide özine
Ṣalātı pīşe ḳıla kendözine (5867-5870)

- Bazı konularda doğruluğundan emin olmadığı rivayetleri eserine almamıştır:
  Anuñ ᶜömrine bulmadum rivāyet
  Ki bula ol rivāyet içre ṣıḥḥat (6001)
- Hadislerin ayete tatbik edilmesi gerektiği prensibini benimser:
  Gerekdür burada tedḳīḳ itmek
  Ḥadīṯi āyete taṭbīḳ itmek (8226)
- Hakkında kesin bilgi bulunmayan bazı konularda mevcut görüşlere yer vermekle birlikte "En doğrusunu Allah bilir." manasınca düşünülmesi gerektiğine vurgu yapar:
  Meşāyıḫ bu ḳadar ki_itdi rivāyet
  Ki bulmışlar eḥādīṯden işāret

  Velī bilmez ḳıyāmet vaḳtin ādem
  Ḥaḳīḳat ḥālini *va'llāhü aᶜlem* (6951-6952)

Müellifin kaynak kullanımında benimsediği ilkelerden öne çıkanlar bu sayılanlardır. Eserin konu bakımından kaynakları ise beş maddede incelenecektir:

2.2.3.1. Kur'an-ı Kerim

Müellifin, eserini yazarken yararlandığı ilk ve en önemli kaynaktır. Ele alınan konuyla ilgili bir ayet varsa ilk önce buna temas edilir, eğer yoksa diğer kaynaklara başvurulur. Eserde, beyitlerde ve beyit aralarında yüzlerce ayet iktibas edilmiştir.

Eserde kısa bir vezin kalıbı kullanılması dolayısıyla alıntıların çoğu kısmî ve veznin tef'ilelerine uygun biçimde yapılmak durumunda kalınmıştır:

Nefaḫtü fīhi min-rūḥī-le ol yār (1409a) [Sâd 38/72]
* * *
Didi ***lā taḳneṭū min-raḥmeti'llāh*** (1973b) [Zümer 39/53]
* * *
Ki ***ṭıbtüm fe'dḫulūhā ḫālidīne*** (10774b) [Zümer 39/73]

Ayet iktibaslarının önemli bir çoğunluğu da bir veya iki kelimeyle yapılmıştır:

Şecerden kime irgürdüñ ***ene'llāh*** (34b) [Tâhâ 20/14]
* * *
Kim oldur yaᶜnī ***münker*** hem de ***faḥşā*** (4673a) [Nahl 16/90]
* * *
Velīkin ***külle insānin*** didi Ḥaḳ (8225a) [İsrâ 17/13]

Beyit aralarındaki tam metinli ayet iktibasları ise "ḳāle Taᶜālā, ḳāle'llāhü Taᶜālā, kemā ḳāle'llāhü Taᶜālā, ḳavlühu Taᶜālā" gibi ibarelerle başlar. Uzun ayetlerde genellikle konuyla

ilgili olan kısım kadar alıntı yapılır. Bazen ayetlerin sonuna *el-āyeh* (الآية) ibaresi eklenir. Beyit aralarındaki ayet iktibasları tenkitli metnimizde Arap harfli olarak dizilmiş ve Türkçe mealleri dipnotta verilmiştir:

كَمَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى وَمَنْ اَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِي فَاِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكاً وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اَعْمٰى

"Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Her kim de benim zikrimden (Kur'an'dan) yüz çevirirse mutlaka ona dar bir geçim vardır. Bir de onu kıyamet gününde kör olarak haşrederiz.*" (Tâhâ 20/124).

2.2.3.2. Kur'an Tefsirleri

Müellif, hakkında yeterli malumat bulunmayan özellikle yaratılış, kıyamet ve ahiret hayatı gibi konularda tefsir kitaplarına, dolayısıyla müfessirlerin görüşlerine başvurmuştur. İsimleri zikredilerek görüşlerine yer verilen müfessirlerden bazıları şunlardır:[61]

Bū Bekr-i Naḳḳāş (Muhammed b. Hasan, en-Nakkâş, öl. 351/962)
Ḍaḥḥāk (Dahhâk b. Müzâhim, öl. 105/723)
Ebu'l-Leys (Ebu'l-Leys es-Semerkandî, öl. 373/983)
Faḫr-ı Rāzī (Fahreddîn er-Râzî, öl. 606/1210)
Ḥasen (Hasan-ı Basrî, öl. 110/728)
İbni Mesᶜūd[62] (Abdullâh b. Mes'ûd, öl. 32/652-53)
Ḳāşānī (Abdürrezzâk el-Kâşânî, öl. 736/1335)
Ḳatāde (Katâde b. Diâme, öl. 117/735)
Kelbī (Muhammed b. Sâib el-Kelbî, öl. 146/763)
Ḳurṭubī (öl. 671/1273)
Muḳātil (Mukâtil b. Süleymân, öl. 150/767)
Mücāhid (Mücâhid b. Cebr, öl. 103/721)
Süddī (öl. 127/745)
Süfyān (Süfyân es-Sevrî, öl. 161/778)
Ṭaḥāvī (öl. 321/933)
Zemahşerî[63] (öl. 538/1144)
Zennād[64] (?)
Zeyd ibni Eslem (öl. 136/754)

Eserde pek çok tefsir rivayeti, Hz. Peygamber'in amcasının oğlu olan İbni Abbâs'a (öl. 68/687-88) nisbet edilmiştir:

Budur pes **İbni ᶜAbbās**dan rivāyet
Ebu'l-Leys itdi anı ḫ˘oş ḥikāyet (1114)

* * *

---

61 Müfessirlerin önce eserde geçtiği şekliyle isimleri, daha sonra parantez içinde yaygın bilinen adları ve ölüm tarihleri verilmiştir. İsimlerin tespitinde ve ölüm tarihlerinin verilmesinde *TDV İslam Ansiklopedisi*'nin online versiyonundan yararlanılmıştır.

62 Eserde İbni Mes'ûd'un adı hadis ravisi olarak da pek çok kez geçmektedir.

63 Eserde Zemahşerî'nin adı geçmemekte, *Keşşâf* adındaki tefsiri iki beyitte (2757 ve 5864. beyitler) zikredilmektedir.

64 Geçtiği beyitte tefsir sahibi olarak anılmıştır: Anı **Zennād** hem naḳl eylemişdür / Ki **tefsīr** içinde bu nevᶜa dimişdür (10180)

Gelüpdür **İbni ᶜAbbās**dan rivāyet
Müfessirler anı ḳıldı beşāret (2145)
* * *
Rivāyet itdi bunda **İbni ᶜAbbās**
Ki tefsīr içre oldur aᶜlemü'n-nās (9838)

Yukarıdaki listede ismi geçen müfessirlerin pek çoğunun İslamiyetin ilk dönem âlimlerinden olması dikkat çekicidir. Buna dayanarak, müellifin *Muhammediye*'yi yazarken ilk dönem kaynaklarından önemli ölçüde istifade ettiği söylenebilir. Ayrıca zikredilen isimlerin çokluğu, kaynak çeşitliliğinin ve müellifin sahip olduğu bilgi birikiminin bir göstergesi olarak da kabul edilebilir.

2.2.3.3. Hadisler

Yûsuf, *Muhammediye*'sini yazarken ayetlerden sonra en çok hadislerden yararlanmıştır. Ayetlerde olduğu gibi, beyitlerde ve beyit aralarında yüzlerce hadis iktibas edilmiş, pek çok hadis rivayetine yer verilmiştir. Beyitlerdeki kısmî iktibaslara şu birkaç mısra örnek verilebilir:

Dir-idi dāyimā ***el-faḳru faḫrī*** (2962b)
* * *
Ebītü ᶜinde Rabbī didi pes ol (2976a)
* * *
Buyurdı ***ke'n-nücūm*** oldı ṣaḥābī (5902a)

Beyit aralarındaki tam metinli hadis iktibasları ise genellikle "ḳāle ᶜaleyhi's-selām, kemā ḳāle ᶜaleyhi's-selām" gibi ibarelerle başlar. Bazen hadislerin sonuna *el-ḥadīs̱* (الحديث) ibaresi eklenir. Beyit aralarındaki hadis iktibasları tenkitli metnimizde Arap harfli olarak dizilmiş ve Türkçe mealleri dipnotta verilmiştir:

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَوَّلَ مَنْ يُكْسَى يَوْمَ القِيَامَةِ إِبْرَاهِيمُ

"Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Kıyamet günü peygamberlerden ilk elbise giydirilen kişi, İbrâhîm'dir.*" (Buhârî, 1988: X/4571).

Beyitlerdeki ve beyit aralarındaki hadis iktibaslarının bir kısmını kudsî hadisler oluşturmaktadır:

وَ قَالَ فِى الْحَدِيثِ الْقُدْسِيِّ بِالْفَرَايِضِ نَجَى مِنِّى عَبْدِى وَ بِالنَّوَافِلِ تَقَرَّبَ اِلَىَّ عَبْدِى

Ve kudsî hadiste (Cenâb-ı Hak) şöyle buyuruyor: *Farzlarla kulum benden (gazabımdan) kurtulur, nafilelerle kulum bana yaklaşır.*"

Hadis rivayetlerinde sahabelerin isimlerinin de zikredilmesi dikkat çekici bir durumdur. Eserde ismi geçen bu hadis ravilerinden bazıları şunlardır:[65] *Bū Bekr (Hz. Ebû Bekir), Bū Hüreyre (Ebû Hüreyre), Cābir (Câbir bin Abdullâh), Ebū Ẕerr-i Ġıfārī, Enes (Enes bin Mâlik), Fāṭıma (Hz. Fâtıma), Ḥuẕeyfe (Huzeyfe bin Yemân), İbni Mesᶜūd (Abdullâh bin*

[65] Hadis ravilerinin önce eserde geçtiği şekliyle isimleri verilmiş, daha sonra parantez içlerinde yaygın bilinen adları *TDV İslam Ansiklopedisi* (online versiyon) yardımı ile tespit edilmeye çalışılmıştır.

Mes'ûd), İbni ᶜAbbās[66] *(Abdullâh bin Abbâs), İbni ᶜÖmer (Abdullâh b. Ömer b. Hattâb), Kaᶜb ibni Mālik, Kaᶜbü'l-Aḥbār, Muᶜāẕ (Muâz bin Cebel), Ṣuheyb (Suheyb bin Sinân), ᶜAlī (Hz. Alî), ᶜAvf ibni Mālik, ᶜĀyişe (Hz. Âişe), ᶜİkrime (İkrime el-Berberî)…*

2.2.3.4. Meşayıh Sözleri

Muhammediye'de zaman zaman "meşayıh"ın, bazı fakihlerin, muhaddislerin ve mutasavvıfların görüşlerine ve rivayetlerine yer verilmiştir. Bunlardan bazılarının isimleri şöyledir: *Ebū Yūsuf, Ḫ'ōca ᶜAṭṭār (Ferîdüddîn Attâr), İmām Aᶜẓam, İmām Ġazzālī, Ḳāḍī ᶜIyāż, Kerḫī (Ma'rûf-ı Kerhî), Muḥammed (İmam Muhammed), Nevāvī, Şeyḫ Şiblī (Ebû Bekir Şiblî), Sehl-i Ṣıfāhānī (Alî bin Sehl), Vehb ibni Münebbih…*

2.2.3.5. İsrâiliyat

Eserde, Kur'an ve hadislere dayanmayan bazı rivayetlerin İsrâiliyat kabîlinden olması mümkündür. Ancak bunların tespitinin yapılması daha detaylı bir inceleme gerektireceği ve ayrı bir çalışmanın konusu olabileceği için burada Tevrat ve İncil'den yapılan alıntılar ile Hz. Îsâ'ya atfedilen sözleri belirtmekle yetindik:

Rivāyet baᶜżılar böyle ḳılupdur
Ki **Tevrīt** içre bu nevᶜa gelüpdür (1637 ve devamı)
* * *
Gelür **Tevrīt** içinde bir rivāyet
Ki bir gün vaḥy ider Mūsāya ḥażret (5835 ve devamı)
* * *

كَمَا قَالَ تَعَالَى فِى تَوْرِيةَ يَا مُوسَى عَظِّمِ الْحِكْمَةَ فَاِنِّى لَا اَجْعُلَهَا فِى قَلْبٍ وَاحِدٍ وَ اَنَا اَرِيدُ اَنْ اُعَذِّبُهُ

"Cenab-ı Hakk'ın **Tevrat**'ta buyurduğu üzere: *Ey Mûsâ! Hikmeti yücelt/hikmete çok önem ver! Çünkü ben azap edeceğim bir kalbe onu (hikmeti) koymam.*"

* * *

قَالَ عِيسَى عَلَيْهِ السَّلَامْ مَنْ عَلِمَ وَ عَمِلَ وَ عَلَّمَ فَذَالِكَ الَّذِى يُدْعَى فِى مَلَكُوتِ السَّمَوَاتِ عَظِيما

"**Îsâ aleyhi's-selam** şöyle buyuruyor: *Kim öğrenir, (öğrendiğiyle) amel eder ve öğretirse işte böylesi göklerin melekûtunda 'azîm' (yüce kişi) olarak çağırılır.*"

* * *

قَالَ عِيسَى عَلَيْهِ السَّلَامْ يَا طَالِبَ الْعِلْمِ اِجْعَلِ الْعِلْمَ سِرَاجاً فِى ظُلْمَةِ الْقَبْرِ وَلَا تَضَعْهُ فَوْقَ رَأْسِكَ تُضِئُ النَّاسُ وَ تَحْرِقُ

"**Îsâ aleyhi's-selam** şöyle buyuruyor: *Ey ilim tâlibi! İlmi kabrin karanlığında bir kandil eyle! Onu (bu kandili) insanlara ışık vermek için başının üzerine koyma, yoksa (kendini ve başkalarını) yakarsın.*"

* * *

كَمَا قَالَ تَعَالَى فِى الْاِنْجِيلِ عَظِّمِ الْعُلَمَاءِ وَ اَعْرِفْ قَدْرَهُ فَاِنِّى فَضَّلْتُهُمْ عَلَى جَمِيعِ خَلْقِى سِوَى النَّبِيِّينَ

"Cenab-ı Hakk'ın **İncil**'de buyurduğu üzere: *Âlimlere saygı göster ve onların kadr ü kıymetini bil. Çünkü ben onları, peygamberler dışında insanların tamamından üstün tuttum.*"

---

66 İbni Abbâs, tefsir rivayetlerinde olduğu gibi eserdeki pek çok hadis rivayetinin de kaynağıdır.

2.2.4. Ayet ve Hadisler

Metinde hem beyitlerde hem de beyit aralarında çok sayıda ayet ve hadisin iktibas edildiğini belirtmiştik. Beyit aralarındaki tam metinli iktibaslar sayıca çok fazla olduğu için[67] buraya sadece beyitlerdeki kısmî ayet ve hadis iktibasları alınmıştır:

2.2.4.1. Ayetler

* **ene'llāh:** "…ben Allah'ım…" (Tâhâ 20/14)

Şecerden kime irgürdüñ ***ene'llāh***
Kimin bir ḫātem ile eyledüñ şāh (34)

* **fetḥan ḳarīben:** "…yakın bir fetih…" (Feth 48/18)

Budur ***fetḥan ḳarīben*** didügi Ḥaḳ
Ki fetḥ-i Ḫayber itdi Ḥaḳ muḥaḳḳaḳ (4443)

* **hel min-mezīd**: "…Daha var mı…" (Kâf 50/30)

Her zamān vaṣlı zülāline dil ü cān teşnedür
Dir girü her dem-be-dem ***hel min-mezīd*** iy ẕü'l-ᶜulā (5685)

* **ḥūrün ᶜīnün:** "…iri gözlü huriler..." (Vâkıa 56/22)

Anuñ-çün ***ḥūr*** dir anlara sulṭān
Be-ġāyet aġ dimek olur iy cān

Daḫı ***ᶜīnün*** didi bunlara Cebbār
Ḳara gözler yaratdı yaᶜnī ol yār (10329-10330)

* **iḳrāʾ :** "Oku…" (Alak 96/1)

Daḫı hem didi ***iḳrāʾ*** *yā ḥabībī*
Ki sensin cümle dertlüler ṭabībi (2718)

* **illā en yeşāʾ allāh:** "Ancak, 'Allah dilerse yapacağım' de…" (Kehf 18/24)

Dime yarın idem bir nesneyi ben
Ki ***illā en yeşāʾ allāh*** digil sen (3625)

* **innā hedeynāhü's-sebīl(e):** "Şüphesiz biz onu (ömür boyu yürüyeceği) yola koyduk." (İnsân 76/3)

Sebīlini saña gösterdi Allāh
Kelāmında didi ***innā hedeynāh*** (9340)

* **innī saḳīmün:** "…Ben hastayım…" (Sâffât 37/88)

Ki ben ***innī saḳīmün*** didüm anda
Ḫalāṣ içün yalan söyledüm anda (7457)

* **irciᶜī:** "…dön!.." (Fecr 89/28)

Keremden ***irciᶜī*** ṭablını çaldı
Pes andan nefse ḫoş āvāz geldi (11277)

* * *

Ṭolar semᶜine ṭabl-ı ***irciᶜī*** ḫoş
Gehī vaḥdet şarābından ider nūş (11295)

---

67 Beyit aralarında ayet ve hadislerden 585 civarında tam metinli alıntı yapılmıştır.

* **ḳābe ḳavseyni ev ednā:** "…iki yay aralığı kadar yahut daha az… (Necm 53/9)

Hem oldur ***ḳābe ḳavseyn*** añla yārā
Anuñ pes müntehāsıdur ***ev ednā*** (382)

[Geçtiği diğer beyitler: 604, 2652, 2909, 3060, 3098, 3136, 3174, 3191, 3193, 3209, 3244, 3285, 3323, 3359, 6130]

* **ḳānitātin tāʾibātin…ṯeyyibātin ve ebkāran:** "…sebatla itaat eden, tövbe eden… dul ve bakire…" (Tahrîm 66/5)

Didi Ḥaḳ ***ḳānitātin tāʾibātin***
Hem ***ebkāran*** didi hem ***ṯeyyibātin*** (10505)

* **ḳāṣırātü'ṭ-ṭarf:** "…gözlerini kendilerinden ayırmayan [yaşıt eşler vardır.]" (Sâd 38/52)

Bulara *ḳāṣırātü'ṭ-ṭarf* dir Ḥaḳ
Erinden ġayra nāẓır olmaz el-ḥaḳ (10367)

* **külle insānin:** "Her insanın…" (İsrâ 17/13)

Velīkin ***külle insānin*** didi Ḥaḳ
Ki ḳamuya kitābı_iner muḥaḳḳaḳ (8225)
* * *
Pes ol kim ***külle insānin*** didi Ḥaḳ
Şulardur kim kitāba oldı elyaḳ (8229)

* **küllü şeyʾin hālikün:** "…her şey yok olacaktır... *"* (Kasas 28/88)

Didi pes ***küllü şeyʾin hālikün*** ol
Aña göre gerekdür ṭutasız yol (5017)

[Geçtiği diğer beyitler: 6882, 6968, 6972]

* **kün:** "…Ol…" (Kur'an-ı Kerim'de pek çok surede geçmektedir. Örneğin: "Bir şeyi dilediği zaman onun emri o şeye ancak "Ol!" demektir. O da hemen oluverir." Yâsîn 36/82)

Ki iy var eyleyen yoḳdan cihānı
Yaradan ***kün*** dimekden cism ü cānı (1394)
* * *
Ezel ***kün*** dimege ḥikmet-durur ol
Ḥaḳīḳat maḳṣad-ı aḳṣad-durur ol (2397)

* **lā taḥzen:** "…Üzülme…" (Tevbe 9/40)

Ki ***lā taḥzen*** bizüm-ile-durur Ḥaḳ
Bulardan bizi ḥıfẓ ider muḥaḳḳaḳ (3756)

* **lā taḳneṭū min-raḥmeti'llāh:** "…Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin…" (Zümer 39/53)

Ehl-i ḫaṭāsın çünki sen iy YŪSUF-ı fermān-şiken
Pes Ḥaḳ didi ***lā taḳneṭū*** ḳaṭᶜ itme raḥmetden recā (608)

[Geçtiği diğer beyitler: 1973, 6172, 10237]

* **lā ᶜilme lenā:** "…bizim hiçbir bilgimiz yoktur…" (Bakara 2/32)

Didiler aña irişür bilümüz
Ki ***lā ᶜilme lenā*** oldı bilümüz (1514)

* **le-ᶜamrük:** "(Ey Resulüm), senin ömrüne and olsun…" (Hicr 15/72)

Didi ḥażret ***le-ᶜamrük*** daḫı *levlāk*
Anuñ-çün bu cihāndan oldı bī-bāk (66)
* * *
Ḥaḳḳā ***le-ᶜamrük*** ḳaddüñe bir cāme Ḥaḳdan iy ḥabīb
Ḥaḳdur ki ḥażretden saña dinildi ḫatm-i enbiyā (585)

* **len terānī - sevfe terānī:** "...Allah da, 'Beni (dünyada) katiyen **göremezsin**. Fakat (şu) dağa bak, eğer o yerinde durursa sen de beni **görebilirsin**.' dedi…" (A'râf 7/143).

Didi Mūsāya ḥażret ***len terānī***
Ḳıyāmet-çün didi ***sevfe terānī*** (3242)
* * *
Aña yüz gösterür ***sevfe terānī***
İrişür anda Ḥaḳḳuñ tercümānı (11296)

* **mā ḍalle:** "…sapmadı…" (Necm 53/2)

Zī kim ṭarīḳ-ı müstaḳīm oldı ṭarīḳuñ iy ḥabīb
Buyrıldı āyet şānuña ***mā ḍalle*** vü hem *mā ṭaġā* (588)

* **mā zāġa'l-baṣaru ve mā ṭaġā:** "Göz (gördüğünden) şaşmadı ve (onu) aşmadı." (Necm 53/17)

Daḫı çeşmine ***mā zāġa'l-baṣar*** Ḥaḳ
Daḫı hem ***mā ṭaġā*** didi muḥaḳḳaḳ (4142)

[Geçtiği diğer beyitler: 588, 601, 3660, 4921, 4982]

* **mā' in mehīn(in):** "…bayağı bir sudan (meniden)…" (Mürselât 77/20)

Ḫ˘oş insān eyledüñ ***mā-i mehīn***i
Ki dün gün ẕikr ider şehler şehini (27)

* **min-ḫaşyeti'llāh:** "…Allah korkusundan…" (Bakara 2/74)

Biri oldur Ḥaḳı ẕikr ide her-gāh
Aḳıda gözyaşın ***min-ḫaşyeti'llāh*** (7299)

* **nārun ḥāmiye:** "Kızgın ateş!" (Kâri'a 101/11)

Ḳamusından sifilde Hāviyedür
Ki issilikde ***nārun Ḥāmiye***dür (1134)

* **nefaḫtü fīhi min-rūḥī:** "…içine ruhumdan üflediğim zaman…" (Sâd 38/72)

Nefaḫtü fīhi min-rūḥī-le ol yār
Müşerref ola vü gösterde dīdār (1409)

[Geçtiği diğer beyitler: 1469, 1149]

* **niᶜme ᶜuḳbe'd-dār:** "…Dünya yurdunun sonucu (olan cennet) ne güzeldir!" (Ra'd 13/24)

Girü sebḳat iderler yarın anlar
Görürler ***niᶜme ᶜuḳbe'd-dār***ın anlar (10638)

* **nūrun ᶜalā-nūr:** "…Nur üstüne nur…" (Nûr 24/35)

Ḳodı ḳalbini hem mişkāt-ı ṣadra
Ki_ola ***nūrun ᶜalā-nūr*** ire ḳadre (11195)

[Geçtiği diğer beyitler: 10353, 11421]

* **Rabbenā ẓalemnā enfüsenā:** "…Rabbimiz! Biz kendimize zulmettik…" (A'râf 7/23)

Ẓalemnā Rabbenā nefsüme dir ol
Tażarru^{c} eyledi Allāhına bol (1926)
* * *
Didiler ***Rabbenā*** nefse ***ẓalemnā***
Ḫasirnā raḥmet itmezsen *eṣimnā* (2121)

* **raḥmeten li'l-^{c}ālemīn:** "…âlemlere rahmet olarak...." (Enbiyâ 21/107)

Anuñ çavuşı Cibrīl-i emīndür
Ḥaḳīḳat ***raḥmeten li'l-^{c}ālemīn***dür (53)

[Geçtiği diğer beyitler: 566, 2479, 2518, 2556, 2592, 2640, 2679, 2717, 2756, 2792, 2833]

* **ricālün:** "…birtakım adamlar…" (A'râf 7/46)

Ricālün didügi bu Ḥayy-ı ekber
Erenler ṣūretinde ola anlar (9650)

* **seb^{c}a'l-meṯānī:** "…tekrarlanan yedi ayet...." (Hicr 15/87)

Yüzüñ ***Seb^{c}a'l-Meṯānī***dür sözüñ Kevṯer gözüñ *mā zāġ*
^{c}Aceb şekl ü şemāyilsin mu^{c}allāsın miṯālīden (4921)

* **selāmün āminīne:** "…'esenlikle, güven içinde…' " (Hicr 15/46)

Yazılmış ola ikincide yine
Girüñ size ***selāmün āminīne*** (10775)

* **sübḥāne'lleẕī esrā:** "…götüren Allah'ın şanı yücedir." (İsrâ 17/1)

Muḥammed sırr-ı esrādur ki ***sübḥāne'lleẕī esrā***
İrişüp *ḳābe ḳavseyn*e maḳāmı oldı *ev ednā* (3060)

[Geçtiği diğer beyitler: 3098, 3136, 3174, 3209, 3244, 3285, 3323, 3359]

* **ṭıbtüm fe'dḫulūhā ḫālidīne:** "…Tertemiz oldunuz. Haydi ebedî kalmak üzere buraya girin." (Zümer 39/73)

Yazılmış ola anlaruñ birine
Ki ***ṭıbtüm fe'dḫulūhā ḫālidīne*** (10774)

* **tūbū ila'llāh:** "…(Allah'a) tövbe ediniz…!" (Nûr 24/31)

Ki zīrā tevbeyi emr itdi Allāh
Didi kim cümleñüz ***tūbū ila'llāh*** (10080)

* **ve ġassāḳun:** "…ve bir irin…" (Sad 38/57)

Ve ġassāḳun didügin Ḫālıḳu'n-nās
Ṣovuḳ ṭamusıdur dir İbni ^{c}Abbās (9204)

* **ve lem yeṭmiṯ lehā insün mine'l-cān:** لَمْ يَطْمِثْهُنَّ اِنْسٌ قَبْلَهُمْ وَلَا جَانٌّ "Onlara, eşlerinden önce ne bir insan ne bir cin dokunmuştur." (Rahmân 55/74)

Miṯāli hem daḫı yāḳūt u mercān
Ve lem yeṭmiṯ lehā insün mine'l-cān (744)

* **ve'ḍ-ḍuḥā ve'l-leyli iẕā secā:** "Kuşluk vaktine and olsun. Karanlığı çöktüğü vakit geceye and olsun ki…" (Duhâ 93/1-2)

Kelāmuñ dürc-i ḥikmetdür yüzüñdür ***ve'ḍ-ḍuḥā*** iy cān
Cemālüñ nūr kesb itdi ezel nūr-ı cemālīden (4925)

[Geçtiği diğer beyitler: 583, 601, 2900, 3859]

* **ve'ş-şemsi ve ḍuḥāhā:** "Güneşe ve onun aydınlığına and olsun." (Şems 91/1)

ᶜArş-ı mecīd lemᶜası nūr-ı cemālinüñ
Şānında ṭañ mı geldi-se ***ve'ş-şemsi ve'ḍ-ḍuḥā*** (3655)

[Geçtiği diğer beyitler: 583, 2900, 3859]

* **yevme yunfeḫu fi'ṣ-ṣūri:** "…sûra üfürüleceği gün…" (Nebe' 78/18)

Ki ***yevme yunfeḫu fi'ṣ-ṣūri*** dir Ḥaḳ
Bölük bölük gelürler dir muḥaḳḳaḳ (7099)

* **yüᵓḫaẕ nevāṣī:** يُعْرَفُ الْمُجْرِمُونَ بِسِيمٰهُمْ فَيُؤْخَذُ بِالنَّوَاصِي وَالْاَقْدَامِ "Suçlular simalarından tanınır da perçemlerinden ve ayaklarından yakalanırlar." (Rahmân 55/41)

Eger olursavuz bir daḫı ᶜāṣī
Bize lāyıḳ ola ***yüᵓḫaẕ nevāṣī*** (9269)

* **ᶜalā-ḫuluḳın ᶜaẓīm(in):** "…yüce bir ahlâk üzere..." (Kalem 68/4)

Anuñ Ḥaḳ ẕikr idüp ḫulḳ-ı ᶜaẓīmin
Didi sensin ***ᶜalā-ḫulḳın ᶜaẓīmin*** (2945)

2.2.4.2. Hadisler

* **Aṣḥābī ke'n-nücūmi bi-eyyihim iḳtedeytüm ihtedeytüm:** "Ashabım, yıldızlar gibidir; hangisine uyarsanız doğru yolu bulursunuz." (Yılmaz, 2013: 53)

Buyurdı ***ke'n-nücūm*** oldı ṣaḥābī
Bulur tābiᶜ olanlar fetḥ-i bābı (5902)

* **Ebītü ᶜinde Rabbī yuṭᶜımünī ve yesḳīnī:** Rabb'im beni yedirip içirdiği hâlde gecelerim." (Yılmaz, 2013: 94)

Ebītü ᶜinde Rabbī didi pes ol
Yirem hem içerem anda didi bol (2976)

* **El-faḳru faḫrī ve bihī eftaḫiru:** "Yoksulluk benim övüncümdür, ben onunla övünürüm." (Yılmaz, 2013: 153)

İdinmişdi özine pīşe faḳrı
Dir-idi dāyimā ***el-faḳru faḫrī*** (2962)

* **Ene'n-nebiyyü lā keẕib ene-bnü ᶜAbdi'l-Muṭṭalib:** "Ben peygamberim yalan yok, ben Abdülmuttalib'in oğluyum." (Buhârî, 1987: VI/2697)

Didi ***ene'n-nebiyyü lā keẕib*** ol
Benem dir ***ibni ᶜAbdi'l-Muṭṭalib*** ol (4530)

* **Ente minnī bi-menzileti Hārūne min-Mūsā:** "(Ey Ali), sen bana Hârûn'un Mûsâ'ya olduğu konumdasın…" (Yılmaz, 2013: 134)

Dir-idi ***ente minnī*** aña server
Ki Mūsādan gibi Hārūn peyem-ber (6020)

* **Küntü kenzen maḫfiyyen fe-aḥbabtü en uᶜrafe fe-ḫalaḳte'l-ḫalḳa li-uᶜrafe (li-yaᶜrifūnī):** "Ben, gizli bir hazine idim, bilinmeyi diledim; bunun için (beni bilmeleri için) yaratıkları yarattım." (Yılmaz, 2013: 396) [Kudsî hadis]

O yirdür ***küntü kenzen*** sırrı el-ḥaḳ
Ḳamu ᶜaḳl anda cāhil oldı muṭlaḳ (252)

[Geçtiği diğer beyitler:302, 2460, 6223]

* **Küntü nebiyyen ve Ādemü beyne'l-mā'i ve'ṭ-ṭīn:** "Henüz Âdem su ile çamur arasında iken ben peygamberdim." (Keleş, 2016: 339)

Nebī olmışdı ol sulṭān-ı ᶜālem
Ki ***beyne'l-mā'i ve'ṭ-ṭīn*** idi Ādem (71)
* * *
Nebī-y-idi hem olmış-ıdı aᶜlem
Ki ***beyne'l-mā'i ve'ṭ-ṭīn*** idi Ādem (1310)

* **Levlāke levlāke le-mā ḫalaḳtü'l-eflāke:** "Sen olmasaydın, sen olmasaydın (ey Muhammed) felekleri yaratmazdım." (Yılmaz, 2013: 456) [Kudsî hadis]

Didi ḥażret *le-ᶜamrük* daḫı ***levlāk***
Anuñ-çün bu cihāndan oldı bī-bāk (66)
* * *
Ve'l-leyli zülfüñ āyeti ***levlāk*** ḳaddüñ ḫilᶜati
Mā zāġ oldı çeşmüñ ü ḳalbüñ olupdur *mā ṭaġā* (601)

* **Mā ᶜarefnāke ḥaḳḳa maᶜrifetik yā maᶜrūfu:** "Ey Allah, seni şanına yakışır bir şekilde bilemedik." (Yılmaz, 2013: 474)

Diyincek aṣl-ı eşyā ***mā ᶜarefnāk***
Ola mı ġayr anuñ ẕātında derrāk (16)

* **nefsī-ümmetī:** Kıyamet gününde şefaatçi arayan mahşer halkına diğer peygamberler "**nefsī nefsī**: *Ah nefsim, nefsim*!" şeklinde cevap verirken Hz. Peygamber'in "**yā Rabbe ümmetī ümmetī**: *Yâ Rab! Ümmetim, ümmetim*!" diyerek şefaatçi olmasına dair hadis-i şeriften (Müslim, 2014: I/279-283, no: 327) iktibasta bulunulmuştur:

Çü Ḥaḳ ḳatında buldı ᶜizzeti ol
Pes evvel sözde didi ***ümmetī*** ol (2481)

[Geçtiği diğer beyitler: 5437, 7392, 8081, 8080]

* **Rabbenā sellim:** "…Resullerin de o günkü kelamı: Allahümme sellim, sellim (Yâ Allah selamet ver, selamet ver) olacaktır." (Buhârî, 1987: II/799, 801)

Peyem-berler cevānibde ṭuralar
Ḳamusı ***Rabbenā sellim*** diyeler (8730)
* * *
Ki ***Allāhümme sellim*** diye bunlar
Ki ümmet-çün ḳamu ġam yiye bunlar (8751)

2.2.5. Atasözleri ve Deyimler

2.2.5.1. Atasözleri

Eserde atasözü kullanımı nadirdir. Tespit edebildiklerimiz daha çok kelam-ı kibar olarak değerlendirilebilecek sözlerdir:

Her şey aslına rücû eder:

Eḥaddur Aḥmed ammā mīmi zāyid
Velī her nesnedür aṣlına ᶜāyid (329)

Ata evladına her zaman şefkat gösterir:

Atamuzsın bize eyle şefāᶜat
Ki_ider her dem ata oġlına şefḳat (512)

Aklı olmayanın hayâsı da yoktur:

Kimüñle kim ᶜaḳıl ṭutarsa ülfet
Ḥayā daḫı olur ol kesde elbet

Şu yirde kim ᶜaḳıl yoḳdur ḥayā yoḳ
Ḥaḳīḳat anda lezzet yoḳ ṣafā yoḳ (518-519)

Aslı kötü olanın kendi de kötü olur:

Anuñ kim aṣlı beddür ol olur bed
Olur pes ṣoñra Mevlāsına mürted (1175)

Bugün onaysa yarın bizedir:

Bugün aña-y-ısa yarın bizedür
Pes aña şefḳat eylemek sezādur (1692)

Bu dünya bir güzergâhtır:

Güzergāhdur gelen gitdi bu dünyā
Ṭutar ᶜāḳıl olanlar zād-ı ᶜuḳbā (5959)

Cahil kimse ölü gibidir:

Kimüñ kim cehli var yoḳdur necātı
Ebed ol mürdedür bulmaz ḥayātı (9319)

2.2.5.2. Deyimler[68]

Eserde deyimlerden sıkça istifade edilmiştir:

ad ṭaḳ- / ad it- : *"ad vermek, ad komak"* (Tanyeri, 1999: 10)

Hemān İblīs **ad**ın **ṭaḳ**dılar ol gün
Didi ḥażret ki yā İblīs-i melᶜūn (1543)
* * *
Meşāyıḫ buña çoḳ **ad it**di ıṭlāḳ
Bir adıdur anuñ ser-ḥadd-i ıṭlāḳ (287)

ᶜaḳla ṣığma- : *"aklın benimseyeceği gibi olmamak"* (TDK, 2005: 50)

---

68 Sözlüklerde bulunabilen deyimlerin anlamları tırnak içinde verildi; bulunamayanlara ise bağlama göre anlam verildi ve bunlar tırnak içine alınmadı.

Bunuñ tafṣīli zīrā **ᶜaḳla ṣıġmaz**
Kitāba deftere vü naḳle ṣıġmaz (6767)

ᶜaḳl-ı evvel: *"aklı her şeye eren, çok akıllı; her şeyi bilir geçinen"* (Ayverdi, 2011: I/71)

Ezelliginde ᶜāciz **ᶜaḳl-ı evvel**
Ebedligin daḫı hem ḳılmadı ḥal (12)

ᶜaḳlın ṭaġıt- : *aklını yitirmek, aklı başından gitmek*

Didiler her döşekde ḥūrī yitmiş
Ḫayālin fikr iden **ᶜaḳlın ṭaġıt**mış (736)

ᶜaḳlı gel- : *"ayılmak, kendine gelmek"* (Tanyeri, 1999: 21)

Girü **ᶜaḳlı gel**üp açdı gözini
Birez dem anda cemᶜ itdi özini (5194)
* * *
Girü **ᶜaḳlı** ki **gel**di ḳıldı bir cūş
Bilimez ne didügin ṣanki ser-ḫūş (5459)
* * *
Bu nevᶜa üç kez oldı aña ḥālet
Girü **ᶜaḳlı gel**üp buldı ifāḳat (7778)

ᶜaḳlı git- : "*çok şaşırmak, korkmak, ödü kopmak"* (Ayverdi, 2011: I/71)

Göreydi bir naẓar ger düşde anı
Gidüben **ᶜaḳlı** deng olaydı cānı (756)
* * *
Yüz urup Fāṭıma pāyına anuñ
Düşüben **git**di **ᶜaḳlı** ol hümānuñ (5458)

ᶜaḳlı şaş- : *"hayretten düşünemez duruma gelmek, şaşırmak"* (Ayverdi, 2011: I/71)

Yüregi döymeyüben **ᶜaḳlı şaş**dı
Hemān-dem serverüñ üstine düşdi (4998)

ᶜaḳlını al- : *"düşünemez, aklını kullanamaz duruma getirmek"* (Ayverdi, 2011: I/72)

ᶜAsel diyü bunı her kim ider nūş
Alup **ᶜaḳlını** ider anı bī-hūş (5643)

ᶜaḳlını divşür- : *"akılsızca davranışlardan vazgeçip ne yaptığını bilir duruma gelmek, akıllıca davranır olmak"* (Ayverdi, 2011: I/72)

Bu kez **divşür**di **ᶜaḳlın** didi ol ḫan
Ne kişisin ki söylersin sen iy cān (2712)

and iç- : *"bir şey yapacağına ya da yapmayacağına kutsal bir şey tanık göstererek söz vermek, yemin etmek"* (Tanyeri, 1999: 26)

Bunuñ üstine **and iç**di çün İblīs
Ki ḳıldı ol ḫilāf-ı emri telbīs (1717)

and vir- : *"Allah aşkına, çocukların başı için gibi sözlerle karşısındakini yemin ettirmeye zorlamak"* (Tanyeri, 1999: 26)

Aña da **and vir**di bu yir iy şāh
Bu kez ᶜAzrāʾīli virbidi Allāh (1266)

aşlına çek- : *soyunun özelliklerini taşımak*

Çün evvelde olupdı aşlı esfel
Girü **aşlına çek**di oldı esfel (1224)

az ol- : *az kalsın, neredeyse*

İre çün Cebreʾīle emr-i Sübḥān
Az ola ḳorḥudan maḥv ola ol cān (7561)

baġrına baş- : *"göğsü üzerine yaslanıp sevmek"* (Aksoy, 1993: II/611)

Pes ol aydan münevver oldı ᶜālem
Alup baġrına başdı_anı birez dem (2788)

barmaġını dendāna ur- : *parmak ısırmak, çok şaşırmak, hayrette kalmak*

Melekler bu işe ḥayretde ṭurdı
Taᶜaccüb **barmaġın dendāna ur**dı (1277)

barmaḳ götür- : *"iman etmek, Allah'ın birliğini kabul etmek, Müslüman olmak"* (Zülfe, 2011: 33)

Hemān **barmaḳ götür**di anda ol cān
Resūle cān-ıla getürdi īmān (2782)

başı ḳaba yalın ayaḳ: *"üstte başta bir şey olmadan, çok perişan bir kılıkta"* (Tanyeri, 1999: 243)

Anadan ṭoġma gibi cümle ādem
Ola **başı ḳaba yalın ayaḳ** hem (7089)

başına devlet güneşi ṭoġ- : *"beklenmedik zamanda büyük bir mutluluğa kavuşmak"* (Eroğlu, 2014: 112)

Medīne ḫalḳı bildiler ḥaḳīḳat
Ki **ṭoġdı başlarına şems-i devlet** (3818)

başına devlet (ḳuşı) **ḳon- :** *"beklemediği büyük bir nimeti ele geçirmek"* (TDK, 2005: 210)

Dirilüp anı ḳıldılar ziyāret
Didiler başuña ḫ̆oş **ḳon**dı **devlet** (5093)

başına ṭaş ur- : *başını taştan taşa vurmak, çok pişman olmak*

Ḥayādan baş egüben ṭuralar hep
Nedāmetden **başa ṭaş ur**alar hep (9228)

baş(ın)a ṭopraḳ (ḳoy-) : *"çok üzülmek"* (Tanyeri, 1999: 56)

Velī luṭfuñ anuñ cürmini iy Ḥaḳ
Eger maḥv itmeye **başına ṭopraḳ** (11818)
* * *
Bilüp bu ḥāli **ḳoy**dı **başa ṭopraḳ**
Vücūdı lerze ḳıldı hem-çü yapraḳ (4590)

başından aş- : *"haddinden fazla olmak"* (Ayverdi, 2011: I/300)

İçinde yandı cānuñ nār-ı firḳat
Başından aşdı anuñ dūd-ı ḥasret (1464)

başını divşür- : *"kadın saçını toplayıp başına bir çekidüzen vermek"* (TDK, 2005: 212)

Ḫadīce **başını divşür**di ta^{c}cīl
Hemān-dem girü ḥāżır oldı Cibrīl (2742)

başını dög- : *"pişmanlık duymak, üzülmek"* (Eroğlu, 2014: 112-113)

Hemān feryād idüben dökdi yaşın
Ebū Cehl uyanuban **dög**di **başın** (3722)

bel bağla- : 1) *"kendisine yardımcı olacağına inanıp bir kimse veya bir şeye güvenmek"* (Aksoy, 1993: II/631)

Ḥabībüñ yolına **bağla**mışam **bil**
Beyān eylemişem bu sözi ḳıl ḳıl (11797)

2) *"hazırlanmak, silahlanmak"* (TDK, 1983: 29)

Didi Bū Cehl cem^{c} olsun ḳabāyil
Bulardan bir niçesi **bağla**sun **bil** (3706)

belini bük- : *"büyük üzüntü içinde bırakmak ve bir şey yapamaz duruma getirmek"* (Tanyeri, 1999: 57)

Niçe atalaruñ **bük**di **bil**ini
Elinden aldı ḍarb-ıla gülini (5310)

boya yit- : *boylanmak*

İre her birisine ḥūrī yitmiş
Ḳamu bir yaşda ḳamu **boya yit**miş (9587)

boynını bur- : *"boynunu bükmek; acındırıcı, çaresiz bir durumda kalmak"* (Tanyeri, 1999: 63)

Niçe analaruñ **boynın bur**updur
Evinde yās u mātem ṭurḳurupdur (5309)

boynını çal- : *boğazlamak, boğazını keserek öldürmek*

Müsülmān ola-y-ıdum ol dem iy yār
Çalaydum **boynını** kim ḳılsa inkār (2694)

buyruḳ şı- : *emre karşı gelmek, emri yerine getirmemek*

İbā itdi vü istikbār ḳıldı
Ki **buyruḳ şı**dı ol dem kāfir oldı (1542)

cān ışmarla- : *"ruhunu teslim etmek, ölmek"* (Tanyeri, 1999: 71)

Bunı dirken idüp bir nūr pertāb
Ḥaḳa **ışmarla**dı **cān**ın o meh-tāb (5953)

cāna minnet: *"bir lütuf olarak kabul etmek"* (TDK, 2005: 345)

Müşerref nūruñ-ıla heşt-cennet
Yüzüñ gördük hezārān **cāna minnet** (9464)

ciger biryān it- : *"yüreği yanmak"* (TDK, 2005: 368)

Ḥavādiṣden olurdum deng ü ḥayrān
Ciger biryān iderdüm dīde giryān (11717)

ciger-ḫūn ol- : *bağrı yanmak*

Ṣaḥābeñ oldılar sensüz **ciger-ḫūn**
Olupdur gözleri giryān u pür-ḫūn (5177)

ciger ṭaġla- : *"büyük bir acıya uğramak, bir acıdan içi yanıyor gibi olmak"* (Aksoy, 1993: II/682)

Bu nevᶜa söyleyüp aġlarlar-ıdı
Firāḳ-ıla **ciger ṭaġla**rlar-ıdı (5262)

ciger-gūşe: *"çok sevdiği"* (TDK, 2005: 368)

Didiler yā ᶜUkāşe biz resūlüñ
Ciger-gūşesiyüz ṣāḥib-uṣūlüñ (5072)

cigerini yaḳ- : *"bir kimseye büyük acı çektirmek"* (TDK, 2005: 368)

Ḥased odı **cigerin yaḳ**mış-ıdı
Tekebbürlikle aña baḳmış-ıdı (1539)

çarḫ ur- : *dönmek*

Anuñ ᶜışḳında **çarḫ ur**ur felekler
Rikābında segirdürler melekler (77)

dem ur- : *"bir şeyden söz etmek"* (Tanyeri, 1999: 82)

Ṭolu nefsi anuñ emmāriyetden
Velīkin **dem ur**ur ol maᶜrifetden (6338)

dest ur- : *tutmak, yapışmak*

Gel imdi **dest ur** anuñ dāmenine
Çeke tā kim seni pīrāmenine (3070)

dimāġa oyna- : *zihnine etki etmek, aklını başından almak*

Uyandı uyḫusından nefs mārı
Dimāġa oynadı şehvet buḫārı (1623)

diş bile- : *"kötülük yapmak için fırsat beklemek, çok istek duymak"* (Tanyeri, 1999: 88)

Anuñ ḫubṣine her kim **bile**ye **diş**
İderem bilsün anuñ nūşını nīş (1909)

el bir eyle- : *"elbirliği yapmak, birlik olmak, ittifak etmek"* (Tanyeri, 1999: 103)

Hemān bir gice **el bir eyle**yeler
Yürüyüp cümle tekbīr eyleyeler (6461)

el çek- : *"vazgeçmek, el etek çekmek, el etek silkmek"* (Tanyeri, 1999: 96)

Veraᶜ ḳıl dāyimā dünyā işinden
Elüñ **çek** ehl-i dünyā cünbişinden (3393)

el götür- : *"dua etmek için ellerini yukarı doğru kaldırmak, açmak; yalvarmak, yakarmak"* (Eroğlu, 2014: 119)

Çü ᶜĪsā ḥāli göre anda ol dem
Ḥaḳa **el götür**üp yüz ura ol dem (6706)

el şun- : *"el uzatmak"* (Tanyeri, 1999: 102)

ᶜAlī döndürmege kim **el ṣun**ardı
Ṣaġına ṣolına kendü dönerdi (5532)

el ur- : *el uzatmak, dokunmak; el atmak, girişmek*

Ṣaḳın buġday aġacına **el urma**
Yiyüp andan ḥużūruñı şaşurma (1604)
* * *
Çıḳuban ol nişānı gördiler hem
Ki yir yir ḳazmaġa **el ur**dılar hem (4353)

el uzat- : *"el ile dokunmak, değmek"* (Tanyeri, 1999: 102-103)

Didi kim bu benüm-çün yaradıldı
Ya niçün **el uzat**maḳ menᶜ idildi (1625)

el vir- : *"yardım etmek, fırsat vermek"* (Tanyeri, 1999: 104)

Velīkin muḫtaṣar ḳıldum buları
Ki maḳṣūd **el vir**e Ḥaḳ ḳıla yārī (981)

el yu- : *"vazgeçmek, el çekmek, el etek çekmek, el etek silkmek"* (Tanyeri, 1999: 103)

Yuyalar **el** sivānuñ lezzetinden
Uşanalar cinānuñ niᶜmetinden (11527)

eli ḳurı- : *"eli tutmaz olmak, eli bir iş göremez olmak"* (TDK, 2005: 618)

Seni gül-ile uran **el ḳurı**sun
Daḫı misk-ile uranlar çürisün (5086)

emān bul- : *"aman bulmak, kurtulmak"* (TDK, 2005: 87)

Çarḫ-ı gerdūnuñ elinden kim **bul**ur bir dem **emān**
Kim ciger-ḫūn oldılar hep enbiyā vü evliyā (5670)

fitne ḳaynat- : *fitne fesat çıkarmak, ara bozuculuk yapmak*

Girü Bū Cehl buldı niçe eşrār
Girü bir **fitne ḳaynat**dı o murdār (3998)

ġam yime- : *"tasa etmemek, kaygı çekmemek, üzülmemek"* (Aksoy, 1993: II/788)

Diye kim bunlaruñ-çün aġlamazam
Ki tāc u ḥulle-y-içün **ġam yi**mezem (7008)

göñlini yap- : *"razı etmek"* (Aksoy, 1993: II/801)

Ki benden ġayrıya ṭapardı bunlar
Şeyāṭīn **göñlini yap**ardı bunlar (8085)

göñül berkit- : *"kendini bir işe bağlamak"* (TDK, 1983: 97); *tereddütten kurtulmak, cesaretlenmek*

Pes ol demde **göñül berkit**di cümle
Hemān-dem ḳıldılar küffāra ḥamle (4276)

göñül egle- : *gönlünü avutmak, oyalanmak*

Göñül eglerdi görüp ol maḥalli
Ḳaçan ider anı bir ev tesellī (2129)
* * *

Ki ḳırḳ kez eyledi anda ḥac Ādem
Anuñla **göñlini egle**rdi dem dem (2127)

göñül vir- : *"sevgiyle bağlanmak"* (Tanyeri, 1999: 121)

Göñül dünyāya **vir**mek bī-vefādur
Kim anuñ hep ṣafāsı pür-cefādur (5018)

göz ḳamaş- : *"keskin ışık, gözü bir süre göremez duruma getirmek"* (Aksoy, 1993: II/810)

Ḳamunuñ **gözi** berḳından **ḳamaş**dı
ᶜUkāşe gördügi dem ᶜaḳlı şaşdı (5082)

gözden şal- : *"gözden uzaklaştırmak"* (TDK, 1983: 99); *nazar etmemek, sevgi ve ilgi göstermemek*

Ḳamu bir yaşda bir boyda olalar
Erinden ġayrısın **gözden şal**alar (10722)

gözini yum- : *ölmek, vefat etmek*

Dü-şenbe gün ḍuḥā vaḳtinde ol şāh
Fenādan **yum**dı **çeşm**i nūr-ı Allāh (5447)
* * *
Gözin **yum**dı fenādan ol daḫı hem
Anuñ da ḳıldı dünyā ᶜömrini kem (5981)

gözlerini dik- : *"dikkatle, gözünü ayırmadan bir yere ya da bir kimseye bakmak"* (Tanyeri, 1999: 124)

Diküben **gözlerin** arż u semāya
Dilerler kim ireler ben hümāya (3489)

güç gel- : *"gücüne, ağırına gitmek"* (Tanyeri, 1999: 134)

Çü bu sözi melekler diñlediler
Bulara **güç gel**üben iñlediler (1413)

ḫıdmet yitür- : *hizmet etmek*

Melekler ḥāżır olmış ḳapusına
Ki **ḫıdmet yitür**eler ṭapusına (3112)

itdügini bul- : *"yaptığı kötülüğün karşılığını görmek"* (Tanyeri, 1999: 106)

ᶜAceb rüsvāy oldum n'ideyim āh
Ki i**tdügümi bul**dum n'ideyim āh (9834)

ḳadem baş- : *adım atmak; dünyaya gelmek, doğmak*

Ḳadem başduḳda ṭaşa izi anuñ
Olurdı ẓāhir ol nūr-ı Ḫudānuñ (4153)
* * *
Muḥammed çün **ḳadem baş**dı cihāna
Sizi redd itdiler oldur bahāne (2544)

ḳan yut- : *"pek çok sıkıntı, ısdırap çekmek"* (TDK, 1983: 124)

Bu nevᶜa söyleyüp feryād iderdi
Firāḳ u derd-ile **ḳan**lar **yud**ardı (5471)

ḳarār ṭut- : *durulmak, sebat ve sükun bulmak*

Melek altına ḳodı anı Bārī

Ki başup üstine **ṭut**dı **ḳarār**ı (1093)

ḳıymet yitürme- : *değer biçememek, değerini karşılayamamak*

Bu dürri görmedi deyyār dīde

Yitürmez buña **ḳıymet** āferīde (3063)

ḳulaġı düril- : *kulağı dürülüp bükülmek; sağır olmak*

Dürile maḥşer ehlinüñ **ḳulaġı**

Yüzi üzre dökile cümle ṭāġī (7385)

ḳulaġını aç- : *dikkatle dinlemek*

Ḫaber virdi peyem-ber daḫı andan

Ḳulaġuñ aç işit bu maᶜnī cāndan (3963)

ḳulaḳ ṭut- : *"kulak vermek, dikkatle dinlemek"* (Tanyeri, 1999: 185)

ᶜAlāmātuñ dimişdür aşġarından

Ḳulaḳ ṭut tā ki eydem ekberinden (6508)

ḳulaḳ ur- : *"kulak vermek, dikkatle dinlemek"* (Tanyeri, 1999: 186)

Ḳulaġum **ur**dum aña diñledüm ben

İki kez *ümmetī* dir añladum ben (5437)

ḳuvvet ṭut- : *"güçlenmek"* (Eroğlu, 2014: 132)

İşit kim nice **ḳuvvet ṭut**dı bu dīn

Nice ṭutıldı İslām içre āyīn (2818)

māt it- : *"satranç oyununda karşısındakini kıpırdayamaz duruma getirmek, yenmek"* (Tanyeri, 1999: 192)

Naẓar it oynına bu ḥoḳḳa-bāzuñ

Şehini **māt id**er her künde-bāzuñ (5640)

mātem ṭut- : *"yas tutmak, yasa bürünmek"* (Tanyeri, 1999: 192)

Çü naḳl itdi cihāndan şāh-ı ᶜālem

Ṭutardı Fāṭıma her demde **mātem** (5907)

nūşını nīş et- : *zevkini kedere çevirmek*

Şular kim oldı bed-fiᶜl ü bed-endīş

Ḳıyāmetde **id**erler **nūşını nīş** (6109)

oda ur- : *ateşe atmak, yakmak*

Ḳamu peyġām-beri hep ḳırdı bunlar

Kitābların hem **oda ur**dı bunlar (1188)

ödi şıt- / ödi yarıl- : *ödü patlamak, çok korkmak*

Niçe aṣḥābuñ anda uşşı gitdi

Niçesi döymeyüben **ödi şıt**dı (5479)

* * *

Semādan yire bugün yaġdı odlar

Yürekler yandı vü **yarıl**dı **öd**ler (5489)

revnaḳ ṭut- : *güç kazanmak, nurlanmak, parlamak*

İki ᶜÖmmerde birin eyle iḥsān
Ki **revnaḳ ṭut**a bunlaruñla īmān (2821)

söz geçür- : *"söylediğini yaptırmak"* (Tanyeri, 1999: 222)

Ki yaᶜnī **söz geçür**e erlerine
Ḫilāf eyleyeler mihterlerine (6416)

ṭaña bat- : *çok şaşırmak, büyük şaşkınlık yaşamak*

Çü ḳırḳ yıl geçdi bir gün ṣordı aña
Ki ḥālüñden melekler **bat**dı **ṭaña** (1678)

üstine düş- : *"sevme ve korumada çok ileri gitmek"* (Aksoy, 1993: II/1090)

Yüregi döymeyüben ᶜaḳlı şaşdı
Hemān-dem serverüñ **üstine düş**di (4998)

yanup yaḳıl- : *"derdini döküp sızlanmak"* (Aksoy, 1993: II/1106)

Gerekdür bārī her dem tevbe ḳılmaḳ
Añup ᶜiṣyānını **yanup yaḳıl**maḳ (7430)

yire geçsin: *"yok olsun, mahvolsun anlamında beddua sözü"* (Ayverdi, 2011: III/3454)

ᶜUkāşe eydür iy maḥbūb-ı Cebbār
Yire geçsün seni kim ursa iy yār (5085)

yol az- : *"yolunu şaşırmak, doğru yoldan sapmak, yanlış yola gitmek"* (TDK, 1983: 249)

Benem bir **yol**ın **az**mış yüzi ḳara
Zebūn-ı nefsem ü dil-seng-i ḫārā (573)

yol bul- : *"fırsat bulmak"* (TDK, 1983: 249)

Anuñ ḳatline **yol bul**maya yine
Bu kez ata anı cehennemine (6619)

yol eyle- : *yol vermek, yolu açmak*

Bu vech-ile aña **yol eyle**diler
Velī ṣaġ işlerin ṣol eylediler (1694)
* * *
Ḫalāyıḳ yarılup **yol eyle**yeler
Görüben ümmetümi söyleyeler (7477)

yol yañıl- : *yolunu şaşırmak, yanlış yola gitmek, yoldan çıkmak*

Ben ol ḳaçmış ḳulam kim **yol yañıl**dum
Efendüm ḳapusına girü geldüm (1856)

yol ṭut- : *"bir yere doğru gitmeye başlamak, yol görünmek"* (Tanyeri, 1999: 256)

Didi İblīs siḥr itdi bize ol
Uyutdı bizi vü gitdi **ṭut**up **yol** (3725)

yol ur- : *"yol kesmek"* (TDK, 1983: 249)

Ṭarīḳ-ı müstaḳīm üzre oturam
Ki geçmek isteyenüñ **yol**ın **ur**am (1569)

yol vir- : *"müsaade etmek"* (TDK, 1983: 249)

Nice cehd itdi-se **yol vir**mediler
Bu sırra anı lāyıḳ görmediler (1375)

yürek(ler) pārelen- : *"çok fazla acımak; içi, kalbi parçalanmak"* (Ayverdi, 2011: III/3499)

Bu ḳorḳudan cigerler yarelendi
İñildüden **yürekler pārelen**di (5121)

yüz çevür- : *"gösterdiği ilgiyi kesmek, dirsek çevirmek, yüz döndürmek"* (Tanyeri, 1999: 261)

Ḳamusı **yüz çevür**ür senden āḫir
Ki bir sen ḳalasın bir Ḥayy u Ḳādir (6086)

yüz dönder- : *"yüz çevirmek, terk etmek, iltifat etmemek"* (TDK, 1983: 255)

Fenādan çünki **yüz dönder**di ol nūr
Cinān içre ser-ā-ser eyledi nūr (5958)

yüz göster- : *"nasip olmak, kısmet olmak, kendini göstermek, meydana gelmek"* (TDK, 1983: 255)

Televvün itme geç andan da elbet
Saña **yüz göster**e tā kim ḥaḳīḳat (11211)

yüz ḳarası: *"utanılacak bir durum veya şey, yüz kiri"* (TDK, 2005: 2216)

Ḳazandum **yüz ḳarası**n çoḳ çoḳ iy Ḥaḳ
ᶜIḳāba lāyıḳam ᶜöẕrüm yoḳ iy Ḥaḳ (8244)
* * *
Ki bī-ḥadd oldı bizde **yüz ḳarası**
Yüzümüz yoḳ ḥużūruña varası (8460)

yüz şuyı: *"ar, hicap, haya, namus, şeref, haysiyet, itibar"* (TDK, 1983: 256)

Ḳamu ḳulları ġarḳ it raḥmetüñe
Ki **yüz şuyı**yla varalar ḳatuña (182)

yüz şuyı dök- : *"onurunu sarsacak kadar çok yalvarmak"* (TDK, 2005: 2217)

Ḳanı ol yüz ki ṣaḳlardum güneşden
Dökildi şimdi hep **yüz şuyı** benden (9833)

yüz ṭut- : *"yönelmek, teveccüh etmek"* (TDK, 1983: 256)

O dem **yüz ṭut**alar Allāha bunlar
Ki ᶜarż itmege ḥāli şāha bunlar (9227)

yüz ur- / yüzin yire ur- : *"başvurmak, müracaat etmek; yüz sürmek, secdeye kapanmak, yere kapanmak; yüz tutmak, yönelmek, gitmek"* (TDK, 1983: 256)

Çü ᶜĪsā ḥāli göre anda ol dem
Ḥaḳa el götürüp **yüz ur**a ol dem (6706)
* * *
Dirilüp varalar Nūḥuñ ḳatına
Anuñ da **yüz ur**alar ḫıdmetine (7450)
* * *

Ḥüseyn-ile Ḥasen hem anı gördi
Döküp gözyaşların **yüz yire ur**dı (5071)

yüzi ḳara: *"utanılacak bir durumu olan, rezil"* (Tanyeri, 1999: 265)

Ebū Cehl-i la^{c}īn ol **yüzi ḳara**
Diledi girü bir fitne ḳopara (4009)

yüzi şulu : *"yüzü taravetli, parlak, güzel, asil yüzlü; şerefli, namuslu, haya, hicap sahibi"* (TDK, 1983: 256)

Anuñ hem ṭopraġı miskden ḳoḳulu
İçer andan olanlar **yüzi şulu** (778)

yüz süri- : *yüz sürmek, yere kapanmak*

İrişdi üç melek Aḥmed ḳatına
Ki **yüz süri**ye anlar ḫıdmetine (2512)

2.2.6. Edebî Sanatlar

Sözün daha etkili söylenmesi ve anlam zenginliğinin sağlanabilmesi için eserde yer yer edebî sanatlardan yararlanılmıştır. Ancak, daha önce de ifade edildiği üzere, sırf hüner göstermek için sanatlı söyleyişlere başvurulmaz. Sanatlı söylemedeki amaç, söylenmek isteneni daha etkili bir şekilde ifade ederek okuyucunun dikkatini çekmektir. Metindeki sanatlı söyleyişler, söz ve anlamla ilgili sanatlar olmak üzere iki grup hâlinde, en çok müracaat edilenlerinin örneklendirilmesi suretiyle ele alınacaktır.

2.2.6.1. Sözle İlgili Sanatlar

Metinde söz sanatları içerisinde en çok *cinas*, *tarsî'*, *tekrîr* ve *iştikak*tan yararlanılmıştır.

◆ **Cinas:** Metinde en çok rastlanılan söz sanatıdır. Özellikle kafiye ve rediflerde cinaslı kelimeler çok kullanılmıştır.

a) Tam Cinas

I) Basit cinas: Cinaslı kelimelerin ikisi de tek kelimedir:

Daḫı her ẕerrede **yüz** biñ ola **yüz**
Daḫı her **yüz**de dilüm ola **yüz yüz** (81)
* * *
Ne var ^{c}uşşāḳ işi olmasa **bende**
Direm ^{c}uşşāḳa olam *ben de* **bende** (4662)
* * *
Bularuñ kimseler ḳala **yirine**
Ki ḥālin anlaruñ gören **yirine** (6377)
* * *
Demür diken gibi bunda **biter** ol
Ola zaḳḳūmdan daḫı **biter** ol (9167)
* * *
İrişe çün nidā anda **semā^{c}a**
Şafādan gireler anda **semā^{c}a** (9401)
* * *

Sivāya baḳmaz ol kendüyi **gözler**
Yüzine ḳamaşur baḳmaġa **gözler** (9422)
* * *
İre her birisine ḥūrī **yitmiş**
Ḳamu bir yaşda ḳamu boya **yitmiş** (9587)
* * *
Dimiş ol kim ola ḥūrī **beşer yüz**
Ki görmedi bular gibi **beşer yüz** (10380)

II) Mürekkeb cinas: Cinaslı kelimelerden en az biri, iki kelimeden oluşur.

Cinas-ı müteşâbih: Cinaslı kelimelerin yazımları tamamen aynıdır:

Ki_aña tebdīlini vü hem **günāhın**
Ki eksük eylemeye her **gün āhın** (1492)
* * *
Ben olayın **maḥabbetde duᶜāda**
Baña ḳıluñ **maḥabbet de duᶜā da** (3563)
* * *
Didi kim oturuñ **yārenlerüm siz**
Muḥibsiz bilürem **yārenlerümsiz** (5067)
* * *
Baḳarken göklere ḫalḳ **nā-gehānī**
Perākende ide Ḥaḳ **nā-geh anı** (7170)
* * *
ᶜAmel kim ḳılduñuz oldı **bahāne**
V'eger-nī raḥmetu'llāha **bahā ne** (9400)

Cinas-ı mefrûk: Cinaslı kelimelerin yazımları tamamen aynı değildir:

Baña Ādem ḳılupdur **ḥamdi evvel**
Baña andan irüpdür **ḥamd-i evvel** (1913)
* * *
Bize şefḳatle ḳıla bir **naẓar** ol
Eger şefḳatle baḳarsa **ne żar** ol (11675)
* * *
İletdiler Ḥüseyni **Kerbelāya**
Pes anda uġradı **kerb ü belāya** (6066)
* * *
Çekişdiler benümle **kibriyāyı**
Ki pīşe itdiler **kibr ü riyāyı** (9884)

Cinas-ı merfû: Cinaslı kelimelerden biri, başka bir kelimenin parçasının eklenmesiyle tamamlanır:

Ḳamu ervāḥ kim geldi **vücūda**
Ḳamusı maẓhar oldı feyż **ü cūda** (8438)
* * *

Kelāmın ḥażretüñ **işide** bunlar
Ṣafādan cūş u ġurr**iş ide** bunlar (9615)

b) Tam Olmayan Cinas

I) Cinas-ı mütekârib: Cinaslı kelimelerdeki harflerden biri farklıdır.

Cinas-ı lâhık: Cinaslı kelimelerde bir harf farkı vardır:

Bu yirde var-durur bir niçe **maᶜnī**
Ki her birini evvel ḳıldı **yaᶜnī** (338)
* * *
O cennet içre gösterür **cemāl**in
O cennet içre ᶜarż ider **kemāl**in (827)
* * *
Saña pes secde-i **taᶜẓīm** idildi
Bu kez esmā daḫı **taᶜlīm** idildi (1768)
* * *
Meleklerden seni ḳıldum **mükerrem**
Ḳamudan eyledüm aᶜlā vü **ekrem** (1818)
* * *
Didi ṣabr eyle vü ḳıl nevḥañı **terk**
İrer lā-büd bu dünyā ehline **merk** (1858)

Bazı Türkçe kelimelerin de okunuşlarına göre cinas-ı lâhık olacak biçimde kullanıldığı görülmektedir: başına – yaşına (1771), yoġ-ıdı – çoġ-ıdı (2949), yimezdi – dimezdi (2973), taġ – yaġ (6866), aşabilürler – açabilürler (6692)…

II) Cinas-ı nâkıs: Cinaslı kelimelerin birinde bir fazla/eksik harf vardır:

Ḳalem yaratdı didi evvel ol **yār**
Kim andan öñ yoġ-ıdı ḫalḳ u **deyyār** (337)
* * *
Ezel çün bitdi ol vaḥdet **dıraḫt**ı
Cihān bāġına dökdi berg-i **raḫt**ı (495)
* * *
Ḳıyāmet güni olınca **ḥarem**dür
Fesād itmeklik içinde **ḥarām**dur (2113)
* * *
Çün ol dürre **emīn** oldı **Emine**
Żiyā gösterdi nūrı meh-cebīne (2417)
* * *
Cāh-ı celālet aña ezelden naṣīb-iken
Mesken idindi **meskeneti** geydi ḫ˘oş ᶜabā (3664)
* * *
Bu dört ki_olmışdı dünyāda **ḳavāyim**
Cihān olmışdı bunlaruñla **ḳāyim** (6367)

Bazı Türkçe kelimelerin de okunuşlarına göre nâkıs cinas olacak biçimde kullanıldığı görülmektedir: gitdi – itdi (525), idenler – gidenler (817), içenler – giçenler (819), ṭurdı – urdı (1277), ṭolısar – olısar (1308), diñlediler – iñlediler (1413), özüñe – gözüñe (1827), ayaġın – yaġın (3736), gökden – ökden (8261)…

III) Cinas-ı mükerrer (Cinas-ı müzdevic): Cinaslı kelimelerden biri diğerinin son hecesidir:

İçinde ṭaşlarıdur dürr ü yā**ḳūt**
Şovuḳ ḳardan olur her içene **ḳūt** (777)
* * *
Eger nefs ola öz ḥāline meş**ġūl**
Urur şeyṭān yolını nitekim **ġūl** (6126)

IV) Cinas-ı muharref: Cinaslı kelimelerin harekeleri farklıdır:

Nitekim aḥsen-idi **ḫalḳ**ı anuñ
Daḫı hem aḥsen-idi **ḫulḳ**ı anuñ (2943)
* * *
Birisi ᶜarfe-y-idi biri **cumᶜa**
Saᶜādetlüdür irişen bu **cemᶜa** (4611)
* * *
Bu ayuñ adıdur ẕi'l-**ḥicce** imdi
Bu ay içre gelürler **ḥacca** imdi (4618)

◆ **Tarsî':** Müellif, murassa' beyit söylemede oldukça başarılıdır. Metinde bu sanatın örneği sayılabilecek pek çok beyit vardır. Bu beyitler, aynı zamanda ahenk sağlayıcı bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu beyitlerden birkaçı şöyledir:

Şecāᶜat hem mürüvvet hem seḫāvet
Leṭāfet hem fütüvvet hem vilāyet (107)
* * *
Cihānuñ olmışın u olacaġın
Zamānuñ gelmişin ü geleceġin (138)
* * *
Dilinden ᶜuḳdeyi refᶜ it keremden
Sözinden nükteyi refᶜ it keremden (180)
* * *
Muᶜizz ü Ḥāfiẓ u Ġaffār ismi
Müẕill ü Ḥāfiż u Ḳahhār ismi (297)
* * *
Cemīᶜ-i cānda cevherdür Muḥammed
Cemīᶜ-i kānda gevherdür Muḥammed (366)
* * *
Ḳılursın dileseñ her kime ᶜizzet
Virürsin dileseñ her kime ẕillet (4376)

Murassa' olduğunu tespit ettiğimiz diğer beyitlerin tenkitli metnimizdeki numaraları şöyledir: 48, 50, 69, 134, 204, 205, 239, 336, 353, 369, 821, 824, 1367, 1583, 1633, 1650, 1774, 1930, 2043, 2329, 2486, 3273, 3376, 4105, 4559, 5605, 6111, 6181, 6230, 6234, 7907, 8137, 8506, 8749, 8831, 8832, 9508, 9555, 9556, 9558, 9599, 9663, 10351, 10423, 10492, 10619, 10846, 11443, 11451, 11530, 11537, 11600, 11609, 11610, 11625, 11672, 11799, 11805…

- **Tekrîr:** Metinde mısra başlarında yapılan tekrarlar daha çok görülmektedir. Zaman zaman mısra içi kelime tekrarlarına da rastlanmaktadır:

Yoluñda dürlü dürlü ḳorḫular var
Neler var hey neler var hey neler var (8946)
* * *
Gel imdi olma ol Ḥaḳḳa cefākār
Vefādār ol vefādār ol vefādār (10260)
* * *
Selām olsun diye ḳullara benden
Selām olsun diye hep yāra benden

Selām olsun şu sulṭān-ı ᶜulādan
Selām olsun ᶜibāda pādişādan

Selām olsun evel ol Muṣṭafāya
Selām olsun daḫı hem enbiyāya

Selām olsun size hem ***iy*** velīler
Benüm ḳatumda ***iy*** ḳadri celīler

Selām olsun i ṣıddīḳ u şehīdān
Selām olsun size ***iy*** derdmendān

Selām olsun size ***iy*** dōstānī
Açıldı uş cemālüm gülsitānı (11437-11442)
* * *
Nitekim **aḥsen-idi** ḫalḳı ***anuñ***
Daḫı hem **aḥsen-idi** ḫulḳı ***anuñ*** (2943)

- **İştikak:** Metinde iki kelimeyle yapılan iştikaklar daha çok görülmektedir:

Kemālātını **cāmiᶜ** oldı ẕātı
Anuñ-çün oldı **müstecmiᶜ** ṣıfātı (8)
* * *
Ḳamudan ḳılduñ insānı **mükerrem**
Ki ᶜilm ü ᶜaḳl-ıla oldılar **ekrem** (23)
* * *

Ezelden ilerü maḥbūb-ı Ḥaḳdur
Ḳamu **ṭālib**dür ol **maṭlūb**-ı Ḥaḳdur (52)
* * *
Riyādan şübheden **ḫāliş** olurlar
Ki ṭāᶜat itmede **muḫliş** olurlar (861)
* * *
Pes andan bir **nidā** itdi **münādī**
Hidāyet eyledi yaᶜnī ki ***Hādī*** (3286)

2.2.6.2. Anlamla İlgili Sanatlar

Metinde anlamla ilgili sanatlardan en çok yararlanılanlar *teşbih, tezat, iktibas, telmih, nidâ, teşhis*, istiâre, mübâlağa gibi sanatlardır:

- **Teşbih:** Metinde "benzeyen" ve "kendisine benzetilen" ögeleri ile yapılan benzetmelere (teşbîh-i belîğ) daha çok rastlanmaktadır:

Üçünci yāri **ᶜummān-ı ḥayā**dur
Saᶜādet burcı üzre bir hümādur (101)
* * *
Uyandı uyḫusından **nefs mārı**
Dimāġa oynadı **şehvet buḫārı** (1623)
* * *
Ḥased odı göñülden ṭaşdı çıḳdı
Ki İblīsi ḳamu odlara yaḳdı (1672)
* * *
Bu nevᶜa sözler inşā itdi ol cān
Girü **hicr aġusı**ndan ṭatdı sulṭān (2297)

- **Tezat:**

Kimi **mürde** kimi **zinde** ḳılursın
Kimi ***ḥākim*** kimi ***bende*** ḳılursın (29)
* * *
Cihān bir **ḳaṭre baḥr** oldı Muḥammed
Cihān bir ***ẕerre mihr*** oldı Muḥammed (48)
* * *
Belī var ol maḳāmuñ **intihā**sı
Ki ḫilḳatle gelüpdür **ibtidā**sı (292)
* * *
Ḳamuyı azduram ger **şeyḫ** u ger **şāb**
İdeyüm anları füccār u keẕẕāb (1568)
* * *
İrişüp Baṣrada ḳondı ḳamusı
Yirin ṭutdı **kiçi**si vü **ulu**sı (2599)

- **İktibas:** Metinde ayet ve hadislerden çokça iktibasta bulunulduğu daha önce belirtilmişti. Söz konusu iktibaslar, "Ayetler ve Hadisler" başlığı altında örneklendiril-

miştir. Bunların haricinde alıntılanan Arapça ibarelere ise "Anlatım" başlığı altında değinilmiştir.

- **Telmih:**
  Şecerden kime irgürdüñ *ene'llāh*
  Kimin bir ḫātem ile eyledüñ şāh

  Gehī ṯuᶜbān idersin bir ᶜaṣādan
  Gehī ṣular aḳıdursın ḥaṣādan

  Kime taᶜlīm idersin ᶜilm-i esmā
  Olur ᶜālemde anuñla muṣaffā (34-36)
- **Nidâ:**
  Ḫudā**yā** çün hidāyet virdüñ evvel
  Bizi ḳıl girü ṭāᶜatde mükemmel (42)
  * * *
  İlāhī luṭfuñuñ pāyānı yoḳdur
  Ki ẕerre fażluñuñ noḳṣānı yoḳdur (37)
  * * *
  Elā iy ṭālib-i şems-i ḥaḳīḳat
  Ne gülşen gösterür gör girü ḥażret (2872)
  * * *
  Bürāder çün budur ḥāli cihānuñ
  Ṣaḳın aldanma rīş-ḫandına anuñ (5639)
- **Teşhis:**
  Felek burḳaᶜ götürdi çehresinden
  Zemīni ḫᵕoş-dem itdi behresinden (117)
  * * *
  Güneş şerm eyleye anuñ yüzinden
  Ṣusamışları ḳandura sözinden (8424)
  * * *
  Ḫaṭādur ḳadlerine dinse şimşād
  Bulardan şerm ider biñ **serv-i āzād** (10396)
- **İstiâre:**
  Döküben gönlegi üstinden ābı
  Seḥāb içre yudılar **āfitāb**ı (5531)
  * * *
  Çü cennetden bular çıḳdı zemīne
  İrişdi **ġam** bularuñ ḫırmenine (2018)
- **Mübâlağa:**
  Ṭuruban ḥażretüñ üstinde Cibrīl
  Aḳardı gözlerinden çeşme-i Nīl (5455)

* * *

Muṭarrā vü muᶜaṭṭar zülfi kim var
İde biñ ᶜāşıḳı her ḳılda ber-dār (10343)

2.2.7. Halk Kültürü Ögeleri

Muhammediye, esasen nasihat ağırlıklı bir eser olması dolayısıyla olay anlatımından ziyade düşünce aktarımına dayalı bir yapıya sahiptir. Halk kültürü malzemesi olarak değerlendirilebilecek ögeler bu nedenle çok azdır. Bunlardan bazıları da Arap toplumunun hayatı ile ilgilidir. Eserde tespit edebildiğimiz folklorik ögeler şunlardır:

- **Erkek çocukların dadıya verilmesi**: Hz. Peygamber'in doğumuyla ilgili olarak söz konusu edilmiştir. O dönemde Mekke'de doğan erkek çocukların annesinden bir müddet süt emdikten sonra bir süt anneye, yani dadıya verilmesi bir âdet olarak ifade edilmiştir:

Meger Mekkede bir ᶜādet var-ıdı
Ki oġlan ṭoġsa dāye besler-idi

Anası anı emzürdi birez dem
Didiler dāye lāzımdur buña hem (2547-2548)

- **Üç günden fazla küslük olmaması:** Hz. Peygamber'e ilk vahyin gelmesinden sonra bir ara kesilmesi hadisesiyle ilgili olarak söz konusu edilmiştir. Vahyin kesilme süresinin müfessirlerin çoğunluğunun görüşüne göre üç gün olduğu ifade edilerek bu husus, üç günden fazla küslük olmayacağı düsturu ile desteklenmiştir:

Kesildi vaḥy on biş gün tamāmet
Daḫı ḳırḳ gün ya üç gün var rivāyet

Velī üç gün didi ekṣer müfessir
ᶜİtāb itdi ḥabībe Ḥayy u Ḳādir

Ki üç günden ziyāde yārine yār
ᶜİtāb itmez ḫuṣūṣā Ferd ü Ġaffār (3616-3618)

- **Arapların zencefilden hoşlanması:** Cennet ırmaklarının anlatıldığı bölümde Selsebil adlı bir pınardan söz edilmektedir. Arapların zencefilin tadından hoşnut olmaları dolayısıyla, Cenab-ı Hakk'ın Selsebil adlı pınara zencefil karıştırdığına değinilmektedir:

Yaratdı daḫı ᶜayn-ı Selsebīli
Ḳarışdurdı aña hem zencebīli

ᶜArab zīrā bulurdı anda leẕẕet
Yimekden ḥāṣıl olurdı meserret

Anuñ-çün vaᶜde ḳıldı bunlara Ḥaḳ
Bulalar zencebīl ṭaᶜmın muḥaḳḳaḳ (10599-10601)

◆ **Nüzül eylemek:** Bu âdete göre, eve bir misafir geldiğinde ilk önce hazırda ne varsa o ikram edilir, daha sonra münasip olduğu şekilde ziyafet verilerek misafir ağırlanır. Misafire ikram edilen bu ilk yemeğe de "nüzül" adının verildiği ifade edilmiştir:

Nüzül oldur ki gelse bir müsāfir
Getürürler öñine neyse ḥāżır

Pes andan ṣoñradur aġır żiyāfet
İderler aña her neyse liyāḳat (10973-10974)

◆ **Kadına evlenirken mehir verilmesi:** Mehir, evlenirken erkeğin kadına verdiği maddî değer taşıyan şeylerdir. Hz. Peygamber'in sünneti olarak uygulanagelen bir âdettir. Eserde üç kişinin mehri söz konusu edilmektedir:

Bunların ilki, Hz. Havva'nın mehridir. Eserde anlatıldığına göre Hz. Havva'nın mehri, Hz. Âdem'in Hz. Peygamber'e üç kez salavat getirmesidir:

Diledi el uzada aña Ādem
Melekler didiler el urma epsem

Didi kim bu benüm-çün yaradıldı
Ya niçün el uzatmaḳ men[c] idildi (1624-1625)
(…)
Didiler mehrini virmek gerekdür
Pes andan aña el urmaḳ gerekdür

Didi mehri ne didiler taḥiyyāt
Muḥammed ḥażretine üç ṣalavāt (1627-1628)

İkincisi, Hz. Fâtıma'nın mehridir. Eserdeki rivayete göre, Hz. Peygamber, kızı Fâtıma'yı Hz. Ali'ye vermek istediğinde Hz. Fâtıma dünyalık maldan verilecek mehre rıza göstermez. Hz. Peygamber ona mehrinin ne olduğunu sorduğunda ise bir rivayete göre günahkâr ümmete, bir rivayete göre de ümmet içindeki günahkâr kadınlara şefaatçi olmak istediği cevabını verir:

Nedür bu dir didi ol dem ki iy cān
Beni virmek diledi saña sulṭān

Rıżā ben virmedüm kim iy dilārā
Benüm mehrüm olaydı anda dünyā

Didi server eyā maḥbūb-ı cānī
Nedür mehrüñ digil bilelüm anı

Didüm kim Ḥaḳ seni ḳıldı peyem-ber
Ṭolısar ümmetüñ dünyā ser-ā-ser

Ḳamu ümmet ki olmışdur günehkār
Şefīᶜ olam ḳıyāmetde ben iy yār

Rivāyet bir daḫı bu didi Zehrā
Benüm mehrüm bu olsun iy dilārā

Ḫavātīn ki_ümmet içre var günehkār
Şefīᶜ olam ḳıyāmetde ben iy yār (5937-5943)

Üçüncüsü, ismi zikredilmeyen bir Havâric kadınına ait mehirdir. İbni Mülcem -ki Hz. Ali'yi şehit eden kişidir- Havâric kadınlarından birine âşık olur. Kadın, evlenmek için Hz. Ali'nin öldürülmesini şart koşar. Mehrinin de "Hz. Ali'nin kanı" olduğunu söyler:

Meger bir er ki adıydı Murādī
Daḫı olmışdı İbni Mülcem adı

Taᶜaşşuḳ eyledi bir ᶜavrete ol
Didi ᶜavret dilerseñ baña sen yol

Benüm mehrüm ᶜAlīnüñ ḳanıdur bil
Didi Mülcem ki ġayrısın ṭaleb ḳıl

Ḫavāric ᶜavretiydi ḳatı murdār
Didi ḳatl it benüm-çün Ḥayderi var (6026-6029)

- **Kadınların baş açık oldukları yere melek gelmez:** Bunu bir halk inanışı olarak değerlendirmek de mümkündür. Ancak, müellif bu inancı hadislere dayandırmış olmalıdır. Bu inanıştan Hz. Peygamber'e ilk vahyin gelişi konusunda söz edilmiştir. Hz. Peygamber, Cebrail'in (AS) kendisine geldiğini haber verdiğinde Hz. Hatice, gelenin bir melek mi yoksa cin mi olduğunu anlamak için başını açma yoluna başvurur. Başını açması ile melek kaybolmuş, kapatması ile de geri gelmiştir. Böylelikle Hz. Hatice gelenin melek olduğundan emin olarak Hz. Peygamber'e iman getirir. Müellif de bu olaydaki hikmeti, kadınların başlarının açık olduğu yere melek uğramayacağı biçimindeki inanca dayandırarak açıklar:

Hemān tekbīr idüben ṭurdı ol şāh
Didi her ne ki virdi aña Allāh

Didi hem Cebreᵓīlüñ geldügini
O demde anda ḥāżır oldugını

Ḫadīce başını açdı hemān-dem
Niçün açduñ dir aña faḫr-ı ᶜālem

Ki baña Cebre°īl uş şimdi geldi
Çün açduñ başuñı ol ġāyib oldı

Ḫadīce başını divşürdi ta°cīl
Hemān-dem girü ḥāżır oldı Cibrīl

Didi kim geldi mi Cibrīl iy cān
Belī didi hemān getürdi īmān

Ki Ḥaḳ birdür sen anuñ ḥaḳ resūli
Şükür kim bize virdi Ḥaḳ resūli

Nedür ḥikmet ki ṣaçın çözdi evvel
Pes andan ṣoñra oldı müşkili ḥal

Anuñ-çündür ki °avret baş açıcaḳ
Melek ṭurmaz ḳaçar ol yirde muṭlaḳ

Başın açdı vü andan oldı sünnī
Göre Cibrīl midür yāḫ°o cinnī

Muḥaḳḳaḳ bildi çün Cibrīli ol cān
Hemān peyġām-bere getürdi īmān (2738-1748)

2.3. YAZICIOĞLU'NUN MUHAMMEDİYE'Sİ İLE MUKAYESE

Kastamonulu Yûsuf'un *Muhammediye*'si, Yazıcıoğlu Mehmed'in *Muhammediye*'sine nazire olarak yazılmıştır. Dolayısıyla bu eserle arasında önemli benzerliklerin bulunması gayet tabiîdir. Her iki eserin de epeyce hacimli olması birebir mukayese etmeyi güçleştirse de şekil ve muhteva bakımından iki eser arasındaki benzerlikler ve farklılıklara dair bazı tespitler ortaya konmaya çalışılacaktır. Böylelikle Yûsuf'un, eserini yazarken Yazıcıoğlu Mehmed'in *Muhammediye*'sinden ne ölçüde istifade ettiği hakkında bir fikir edinilmesi amaçlanmaktadır.[69]

2.3.1. Şekil Bakımından Mukayese

- **Beyit sayısı:** M1'in beyit sayısı 9008, M2'ninki ise 11834'tür. Arada 2826 beyitlik bir fark bulunması dolayısıyla M2 daha hacimlidir. Buna bağlı olarak, M2'de bazı konuların daha detaylı anlatıldığını söylemek mümkündür. Bu detaylandırmada müellifin kolay anlaşılır bir eser yazma gayreti de etkili olmuştur. Örneğin *Dört Halifeye Övgü* bölümü M1'de 11 beyitten, M2'de ise 24 beyitten oluşmaktadır.

---

69 Kıyaslamada Âmil Çelebioğlu'nun hazırlamış olduğu *Muhammediye* I-II kitabı kullanılmıştır. İki eserin kolayca ayırt edilebilmesi maksadıyla Yazıcıoğlu Mehmed'in *Muhammediye*'si için M1, Kastamonulu Yûsuf'un *Muhammediye*'si için M2 rumuzu kullanılacaktır.

◆ **Nazım şekli:** M1'de hâkim olan nazım şekli tercî-i bentlerdir. Eser, yirmi dört tercî-i bend ve bir terkîb-i bendden meydana gelmektedir. Vasıtalar yirmi üç parçada beyit, iki parçada ise kıtadır (Çelebioğlu, 1996: I/97). M2'de ise hâkim nazım şekli mesnevidir. M1'deki vasıta beyitlerine karşılık M2'de de tekrarlı beyitler mevcuttur. Bu tekrarlı beyitlerin M1'in şekil yapısından etkilenmeye bağlı olarak kullanıldığı söylenebilir.

M1'de vasıtalar 88 numaralı beyitle başlayıp 2323. beyte kadar devam eder. Daha sonra terkib-i bendin vasıta kıtaları vardır (3574-75, 3624-25, 3678-79 numaralı beyitler). Akabinde vasıtalar 5076 numaralı beyitle başlar ve 7999. beyitte son bulur. M2'de ise ilk tekrarlı beyit 208, son tekrarlı beyit ise 4904 numaralı beyittir. Bu da M1'de vasıta beyitlerinin eserin geneline yayıldığını, M2'de ise tekrarlı beyitlerin eser yarı olmadan sonlandığını göstermektedir.

◆ **Vezin:** M1'de sekiz aruz bahrinden kalıplar kullanılmıştır. Mesnevi biçiminde kafiyelenen kısımlarda genellikle kısa kalıplar, kaside biçiminde kafiyelenen kısımlarda ise uzun kalıplar tercih edilmiştir. En çok kullanılan kalıplardan beşi şöyledir: *mefā^{c}īlün mefā^{c}īlün fa^{c}ūlün* (2170 beyit), *mefā^{c}īlün mefā^{c}īlün mefā^{c}īlün mefā^{c}īlün* (2150 beyit), *fā^{c}ilātün fā^{c}ilātün fā^{c}ilātün fā^{c}ilün* (1330 beyit), *fā^{c}ilātün fā^{c}ilātün fā^{c}ilün* (907), *fe^{c}ūlün fe^{c}ūlün fe^{c}ūlün fe^{c}ūlün fe^{c}ūl* (760 beyit) (Çelebioğlu, 1996: I/99-100). M2'de ise tekrarlı beyitler ve kasideler dışında, yalnızca *mefā^{c}īlün mefā^{c}īlün fa^{c}ūlün* kalıbı kullanılmıştır. M1'deki vezin çeşitliliğini, müellifinin vezin konusundaki bilgi birikiminin ve başarısının bir göstergesi olarak kabul etmek mümkündür.

◆ **Dil:** M1'in yazılış tarihi H 853/1449'dur. M2 ise bu eserden 59 yıl sonra, yani 1508'de yazılmıştır. M1, yazıldığı tarih itibarıyla Eski Anadolu Türkçesi devresine aittir. Daha eski tarihli olması sebebiyle M1'in dilinin daha sade olması beklense de M2 nispeten daha sade ve kolay anlaşılır bir dile sahiptir. Nitekim, M2 müellifinin M1'in diline ve dolayısıyla zor anlaşıldığına dair bir eleştiride bulunması söz konusudur.

M2'nin sade ve kolay anlaşılır bir dile sahip olmasında tek vezinle ve mesnevi nazım biçimiyle yazılmasının önemli bir etkisi olduğu inkâr edilemez. Çünkü eserde kullanılan aruz kalıbı kısa bir kalıptır. Mesnevi nazım şeklinin kullanılması da müellife kafiye bakımından kolaylık sağlamıştır. Buna karşılık M1'de, özellikle kaside tipinde kafiyelenmiş kısımlarda dilin nispeten ağırlaştığı görülmektedir. Bu ağırlaşmada kafiye kelimelerinde çoğunlukla Arapça kelimelerin tercih edilmesinin etkili olduğunu söylemek mümkündür.

◆ **Anlatım:** M2, anlatım özellikleri bakımından pek çok yönden M1'e benzemektedir. Ancak aynı özellikleri o dönemde veya daha önce yazılmış dinî-didaktik eserlerde de görmek mümkündür. Okuyucuya çeşitli ibarelerle hitapta bulunularak eserde sohbet havasının oluşturulması, kelime ve ibarelerin anlamlarını açıklama, ayet ve hadislerin manzum tercümelerinin yapılması, "dedim-dedi"li konuşma cümleleri gibi hususiyetler her iki eserde de bulunan anlatım özelliklerindendir.

Farklı nazım şekillerinin ve aruz kalıplarının kullanılması, M1'in anlatımını şüphesiz daha ahenkli bir yapıya kavuşturmuştur. Buna karşılık M2'nin anlatımında da dilindeki sadelikten ileri gelen bir akıcılık dikkat çekmektedir.

M1'de, az sayıda da olsa, tamamı Arapça veya Farsça olan beyitlerin yanı sıra Arapça-Türkçe ve Farsça-Türkçe mülemma beyitler de bulunmaktadır. M2'de ise otuz altı Arapça beyit ve bir Arapça-Türkçe mülemma beyit bulunmaktadır; ancak hiç Farsça beyit yoktur.

2.3.2. Muhteva Bakımından Mukayese

◆ **Tertip:** Her iki eserin de muhteva yönüyle tertibi aynıdır. Esasen M2, M1'in düzenine göre tertip edilmiştir. Sadece bölümlerin beyit sayıları birbirinden farklıdır. M1 için bölümlerin beyit sayısı itibarıyla eserin geneline oranları yüzde olarak aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Grafik 4: M1'de ana bölümlerin eserin geneline oranları

Bu grafiği, M2 için hazırladığımız grafikle[70] karşılaştırdığımızda yaratılış konusunun M1'de yüzde 16, M2'de yüzde 19; Hz. Peygamber'in hayatı konusunun M1'de yüzde 36, M2'de yüzde 33; kıyamet alametleri ve ahiret hayatı konusunun M1'de yüzde 44, M2'de yüzde 46 oranında yer tuttuğunu görmekteyiz. Yani, oranlar birbirine çok yakındır. Konu, dünya hayatı ve ahiret hayatı olarak iki grupta düşünüldüğünde de M1'in M2 ile aşağı yukarı aynı oranları taşıdığı görülür.[71]

◆ **Bölümler ve konu:**

* Bölüm başlıkları karşılaştırıldığında M2'nin, bölümler ve konuların işleniş sırası bakımından genellikle M1'deki sıralamayı takip ettiği görülmektedir. Söz gelimi giriş kısmında her iki eserde de tevhit, naat, dört büyük halifeye övgü ve sebeb-i telif kısımları yer alır. Buna karşılık, sonra gelen kimi bölümlerde sıralama bakımından takdim-tehirler yapılmıştır. Örneğin, M1'de "levh ü kalem"in yaratılması konusu, dört büyük meleğin yaratılması konusundan önce ele alınırken M2'de bunun aksine, önce dört büyük meleğin yaratılması anlatılmıştır.

* M1'deki bölüm başlıklarının tamamının M2'de karşılığının bulunduğu söylenemez. Ancak, bazen başlık bulunmasa bile ilgili konu başka bir başlık altında ele alınmıştır. Örne-

---

70 bk. Grafik 2.

71 Dünya hayatı konusuna ayrılan bölüm % 52 olmaktadır. Kalan kısımlar aynıdır. Karşılaştırma için bk. Grafik 3.

ğin, aşere-i mübeşşere konusu M1'de *Faslün fi'l-Aşereti'l-Mübeşşere* başlığı altında ele alınırken; M2'de bu konu için ayrı bir başlık konulmamış, *İslāmu Ebī Bekr Raḍıya'llāhü ᶜAnh* ve *İslāmu ᶜÖmer Raḍıya'llāhü ᶜAnh* başlıkları altında ele alınmıştır. Aynı şekilde, M2'de bulunan *Beyānu Mālik ve Zebāniyyeti Cehennem…* başlığı M1'de yoktur, ancak bu konu *Faslün fi Cehennem ve Ehlihâ* başlığı altında ele alınmıştır.

* M2'de bazen başlıklarda detaylandırmaya gidildiği görülür. Örneğin, yaratılış konusu M1'de sadece iki başlık altında (İftitâhü'l-Kitâb, Zikrü'l-Mîsâk) ele alınmıştır. Ancak, aynı konu M2'de yirmi dört başlık altında ele alınmıştır.[72]

* Aynı konuların işlendiği bölümler, bazen M1 ve M2'de farklı başlıklarla belirtilmiştir. Örneğin, Cenab-ı Hakk'ın miraç gecesinde Peygamber efendimize buyruklarının anlatıldığı bölüm M1'de *Esrârü'l-Vahy*, M2'de ise *Naṣāyıḥ-Kerden-i Bārī Taᶜālā der-Miᶜrāc* başlığını taşımaktadır.

* Bazı bölümlerin bir eserde diğerinden daha ayrıntılı olarak ele alındığı görülmektedir. Örneğin, Hz. Peygamber'in savaşları, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'in şehit edilmesi konuları M1'de daha ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Buna karşılık, tevhit konusu da M2'de daha detaylı anlatılmıştır.

* Eserlerden birinde olup da diğerinde olmayan bölümler vardır. Örneğin, M2'deki *Ḥikāyet-i Ġarībe* başlığını taşıyan ve İblis'in canının Azrail (AS) tarafından alınmasını konu edinen bölüm M1'de bulunmamaktadır. Aynı şekilde, Hz. Âdem'in dilinden aktarılan beş beyitlik Arapça mersiye de M1'de bulunmamaktadır. M1'de bulunan ve *Ammâ Ma'rifetü'n-Nefs* (Nefsi Bilme) başlığını taşıyan bölüm ile *Faslün fi Ashâbi's-Suffe* (Ashâb-ı Suffe'ye Dair) başlığını taşıyan bölümlerse M2'de bulunmamaktadır.

* Bir konuda anlatılan rivayetlerden bazıları bir eserde bulunuyorken diğerinde bulunmamaktadır. Örneğin, Hz. Peygamber'in süt annesi Halime'nin gördüğü rüya, Avâtin şahı Nâcî'nin Hz. Peygamber'e hediye ettiği develer ve Hz. Peygamber'in sekerât-ı mevt hâlindeyken evinde bulunan dokuz akçe yüzünden şiddet görmesine dair rivayetler M1'de yoktur. Hz. Âdem'in cennetten alıp yeryüzüne getirdiği dört nesne, Hz. Peygamber'in miraç gecesinde bindiği beş binek ve bir Arabî'nin gelerek Hz. Peygamber'den ölen kızının diriltilmesini istemesine dair rivayetler ise M2'de yoktur.

* Bazı konulardaki rivayetlere dair verilen bilgiler, M1 ve M2'de birbirinden farklıdır. Örneğin, dinin kemale ermesine dair ayet-i kerime (Mâide suresi, 3. ayet)nin gelmesi üzerine ağlayan sahabe M1'de Hz. Ömer, M2'de ise Hz. Ebû Bekir'dir. Bir başka bilgi farklılığı da Ukaşe kıssasına dairdir. M1'de Ukaşe'nin kamçı yediğini söylediği savaş Tebük, M2'de ise Bedir'dir.

* M2'deki bazı bölümlerin içerikleri M1'dekilere çok benzemekte olup neredeyse aynen alınmış gibidir. Örneğin, M1'in sebeb-i telif bölümünde müellifin dostları müelliften bir eser yazmasına dair istekte bulunurlar. Müellif, bu isteklere birtakım itirazlarda bulunur. Daha sonra Hz. Peygamber'i üç kez rüyasında görür ve eseri yazmaya karar verir. M2'de de eserin yazılma serüveni aynen bu şekildedir.

---

72 Bu konu, M2'de *Āġāz-ı Kitāb* başlığı ile başlayıp *Der-Beyān-ı ᶜAhd-i Mīsāḳ ve Nidā-Kerden-i Ḥaḳ be-Güften-i Elestü bi-Rabbiküm* başlığı ile sona ermektedir. Aradaki başlıklar için bk. Tablo 7.

* M2'deki bazı bölümlerde nakledilen rivayetlerin M1'den aynen alındığı görülmektedir. Örneğin, Hz. Peygamber'in vefatı konusunda, "Hz. Peygamber öldü de niçin Îsâ, Hızır ve İlyas aleyhimü's-selam ölmedi?" sorusuna dair M1'de müellifin getirdiği açıklamanın hemen hemen aynısını M2'de de görmekteyiz.

* M1'de müellif, kendisinden eser yazmasını isteyen dostlarının ricası ile de olsa dönemin padişahına duada bulunmuştur. M2'de ise böyle bir durum söz konusu değildir.

◆ **Kaynaklar:** M2'nin müellifi, eserinin hem sebeb-i telif hem de hâtime kısmında M1 müellifinin yararlandığı kaynakların hepsini gördüğünü, kendisinin o eserde bulunmayan başka birtakım kaynaklardan da yararlandığını belirtmiştir. Dolayısıyla M2'nin kaynakları M1'le ile aşağı yukarı aynıdır. Buna rağmen iki eserden birinde zikredilen, ama diğerinde anılmayan müfessirler ve meşayıhtan kimseler de bulunmaktadır. M1'de adı geçen, ancak M2'de anılmayan bazı müfessir ve meşayıhın isimleri şöyledir: *Şems-i Şîrâzî, Mansûr-ı Mâturîdî, Kaffâl-i Şâsî, Müeyyed Cendî, İbni Fenârî, İbni Arabî...* Aynı şekilde M2'de geçen, ancak M1'de zikredilmeyen isimler de bulunmaktadır: *Dahhâk, Kâşânî, Katâde, Süfyân, Zennâd, Şiblî*. Ancak her iki eserde de rivayetlerin bu isimler zikredilmeden anlatılmış olması mümkündür.

M1'de görüşlerine ve rivayetlerine yer verilen kimselerden bazılarının, eserlerinin adları da zikredilmiştir: *Kitâb-ı Şifâ* (Kadı Iyaz), *Tezkire* (Kurtubî), *İhyâ* (İmam Gazalî), *Rûh-ı Kuds*, *Fütûhât* (İbni Arabî), *Kûtü'l-Kulûb* (Ebû Tâlib-i Mekkî)… M2'de bu eserlerin adları geçmemektedir.

M2'de kaynaklar açısından M1 ile en dikkat çekici benzerlik İsrâilî rivayetlerde kendini göstermektedir. M2'deki Tevrat rivayetleri ile Tevrat ve İncil'den yapılan tam metinli alıntıların neredeyse hepsi M1'deki ile aynıdır. Dolayısıyla M2'deki bu İsrailî rivayetler, M1'den aynen alınmış gibi görünmektedir.[73]

◆ **Ayet ve hadisler:** M1'de beyit aralarındaki ilk tam metinli ayet iktibası 2755. beyitten sonra, hadis iktibası ise 3691. beyitten hemen sonra yapılmıştır. M2'de ise eserin başından itibaren (60. beyitten) ayet ve hadis iktibaslarına yer verilmeye başlanmıştır. Dolayısıyla, M2'de söz konusu iktibasların eserin geneline yayıldığı görülmektedir.

Tespitlerimize göre M1'de beyit aralarında toplamda 123 (12'si hadis) civarında tam metinli ayet ve hadis iktibasına yer verilmiştir. M2'de ise bu sayı toplamda 585 civarındadır. Bu nedenle M2'deki iktibas sayısı, M1'dekinin kat kat üzerindedir. Bu da değinilen mevzuyu desteklemek maksatlı olarak M2'de ayet ve hadislerden daha çok yararlanıldığını göstermektedir.

M2'deki tam metinli iktibasların önemli bir kısmı M1'dekilerle aynıdır. Yani, aynı konu ele alınırken verilen ayet ve hadis metinleri M1'le aynıdır.

◆ **Halk kültürü ögeleri:** M2'de geçen ve halk kültürü malzemesi olarak değerlendirebileceğimiz bazı ögelerin M1'de de bulunuyor olması, bu eserden aynen alınmış

---

73 Âmil Çelebioğlu, M1'de Tevrat ve İncil'den daha çok Kur'an, hadis ve İslam âlimlerinin nakilleri yoluyla faydalanıldığını bildirmektedir (1996: I/177). Yani, doğrudan bu kitapların kendisinden bir alıntılama yaparak yararlanma söz konusu değildir.

olduğu izlenimini doğurmaktadır. Söz konusu ögeler şunlardır: Erkek çocukların dadıya verilmesi, Arapların zencefilden hoşlanması, mehir, kadınların baş açık oldukları yere melek gelmeyeceği inancı.

- **İki eserden benzer beyitler:** M2'deki bazı beyitler, M1'den âdeta sadeleştirilmiş veya yeniden yazılmış gibidir. Ele alınan konuların ve istifade edilen kaynakların aynı olması göz önüne alındığında bu vasıftaki beyitlerin sayısının, eserlerin hacmine bakarak, kabul edilecek düzeyde olduğu kanaatindeyiz. Aşağıda iki eserin farklı kısımlarından benzer beyitler seçilerek tabloda karşılıklı verilmiştir. Böylelikle beyitlerin ne ölçüde benzerlik taşıdığını görmek mümkün olacaktır:

Tablo 8: İki eserden benzer beyitler

M1	M2
Ehaddır zâtı müstecmi' sıfâtı Tecellî zâtına esmâsı meclâ	Kemālātını cāmi^{c} oldı ẕātı Anuñ-çün oldı müstecmi^{c} ṣıfātı
Ayağı tozunu arş etti kıble Onunçün oldu arşın kadri erkaa	Çü na^{c}leynini ^{c}arş idindi efser Anuñ-çün oldı eşyādan füzūnter
Kamu edyânı dîni kıldı mensûh Onunçün şir'atidir hayr ü ebkaa	Ḳamu edyānı mensūḫ itdi dīni Münevver ḳıldı dünyā ^{c}ālemini
Bu meydâna çü evvel geldi Sıddîk Kamudan sıdk içinde oldu agnâ	Pes evvel geldi meydānına Ṣıddīḳ Hem evvelden iderdi anı taṣdīḳ
Resûlullâh ayıttı gelmesem ben Sen olurdun nebî âlemde akvâ	Peyem-ber didi ben olmaya-dum ger Ömer ola-y-ıdı lā-büd peyem-ber
Sığındım Hakk'a sığandım elimi Ki yazam vasfını sırran ve cehrâ	Ṣıġınup Ḥaḳḳa el urdum kitāba Ḫaṭāsın cümle Ḥaḳ yaza ṣavāba
Senin ile olam ma'rûf senin ile olam mahmûd Senin ile olam ma'bûd ibâdet eyleye ahzâb	Beni sinüñle bile hep bilenler Senüñle ḳıla hep ṭā^{c}at ḳılanlar
O beş secde bize beş vakt namâz oldu niyâz oldu Bize hem nûr hem rahmet kılalım onu şeyh ü şâb	O biş secdeyi biş vaḳt eyledi Ḥaḳ Bize farż itdi ḳılavuz muḥaḳḳaḳ
Pes ol nûrun şuâ'ından muhakkak Yarattı enbiyâ ervâhını Hak	Pes ol nūruñ şu^{c}ā^{c}ından ḥaḳīḳat Yaratdı enbiyā ervāḥın elbet
Onu görüp kamu îmân getirdi Hak onu derdlere dermân getirdi	Aña pes cümlesi īmān getürdi Ḥaḳ anı bunlara dermān getürdi
Bulardan sonra bir nûrânî kandîl Yarattı şöyle kim vasf edemez dil	Pes andan düzdi bir nūrānī ḳandīl Şu nev^{c}a kim anı vaṣf idemez dil
Pes ondan Mustafâ'nın sûretini Yarattı gör kemâl-i kudretini	Yaratdı hem ḥabībi ṣūretini Ki gösterdi kemāl-i ḳudretini
Yarattı ahsen-i sûrette onu Kodu kandîl içinde arı cânı	Be-ġāyet aḥsen-i ṣūretde anı Yaradup ḳodı ḳandīl içre cānı
Evvel İsrâfîl'dür biri onun Başı arş altındadır yeri onun	Sirāfīldür anuñ biri didiler Ki ^{c}arş altındadur yiri didiler
Şimdi dörttür pes sekiz olsa gerek Arşı mahşerde götürmekçün melek	Bugün kim bunları dört itdi ḥażret Sekiz olsa gerek yevm-i ḳıyāmet
Didiler kim arş u kürsî ne kadardır arası Maşrık u magribce on bin bunda yok aslâ bihâs	Didiler ^{c}arş-ıla kürsüñ arası Ki on biñ maġrib ü maşrıḳ arası
Bâb-ı sânîde ki kim kılsa salât Bâb-ı sâlisde ki kim virse zekât	İkinci ḳapu kim ḳılsa ṣalātı Üçünci ḳapu kim virse zekātı
Bu kamu tertîb onunçün kim Muhammed Mustafâ Gele yerler yüzüne dillerde ola imtidâh	Bu tertībi anuñ-çün düzdi ḥażret Gele tā kim Muḥammed hem de ümmet
Çün yarattı bir felekle bir yeri Muttasıldı bir birine her biri	Bu yir gök kim yaratdı evvelā Ḥaḳ Ezel birbirine olmışdı mülḥaḳ

M1	M2
İhâta edipdir yerin sathını Yeşil reng edipdir göğün nat'ını	İḥāṭa eylemişdür hep cihānı Semāya başı irmişdür bil anı Bu gök bil ḫuḍreti andan alupdur Ezelde ṣanma gök yaşıl olupdur
Yarattı melekler kim elde tutar harbeler Ki her harbe beş yüz yıl uzunu etme inâd	Yaratdı hem melekler anda çendān O baḥr üzre müvekkel ḳodı ol ḫan Bularuñ ellerinde ḥarbeler var Ki biş yüz yıl uzunı itme inkār
Eser kim gözükür yüzünde ayın Kanadı yeridir dediler onun	Eṣer kim görinür yüzinde bilüñ Ḳanadı yiridür ol Cebreʾīlüñ
Onun hürmeti gökte şol haddedir Nite kim bu gün Ka'be ferhundedir	Semāda ḥürmeti_anuñ şol ḳadardur Ki ḥürmet Kaʿbeye bu yirde vardur
Kıyâmette cümle denizler bir olsa gerek Aka sevrin içine hikmetten et iltizâz Kaçan kim içine gire kuruya ol bihâr Sanasın ki yog idi vahdetten et iltizâz	Rivāyet itdiler kim cümle deryā Aḳup ol ṣevrüñ içinde ḳurıya
Yedincisinindir Cehennem adı Bu yedi evin de budur hem adı	Yidincisinüñ adıdur Cehennem Cehennem dinilür bu cümleye hem
Bildiler cümle melekler Ahmed'i Kim bilinmezdi henüz Âdem adı	Henüz Ādem nedür bilmezler-idi Muḥammed adı dilde ez-ber-idi
Gördüler kim nûrunu eclâ durur Bildiler kim kadrini a'lâ durur	Anuñ nūrını eclā gördi bunlar Hemān-dem ḳadrin aʿlā gördi bunlar
Bir livâ yarattı hamdin Âdem'in Adını verdi livâü'l-hamd onun	Anuñ ḥamdin yaratdı bir livā Ḥaḳ Livāʾ ü'l-ḥamd dirler buña muṭlaḳ
Pes aldı sol eyegüsinden onun Düzeltti cismini Havvâ ananın	Aluban ṣol eyegüsinden anuñ Yaratdı cismini Ḥavvā ananuñ
Eğer zahmet göreydi oladı pîç Kimesne sevmeyeydi avreti hîç	Eger Ādem çekeydi anda zaḥmet Kimesne sevmeyeydi hīç ʿavret
Çü girdi cennete şeytân görür kim Âdem ü Havvâ Safâlar içre müstagrak ederler devr ile ihlâs	Çü girdi cennete İblīs bī-ġam Görür cennetde Ḥavvā-y-ıla Ādem Beḳā dārında müstaġraḳ yürürler Ṣafāsın leẕẕetin ẕevḳın görürler
Severdi cân u dilden Âdem onu Kıyamazdı ede redd ol dem onu	Severdi cān u dilden Ādem anı Ḳapılmışdı aña gönli vü cānı
Başından gitti tâc u hulle tenden Açıldı aybı gözüktü bedenden	Çü başdan gitdi tāc u ḥulle tenden Açıldı ʿaybı görindi bedenden
Nidâ erişdi ona anda ol dem Ki benden mi kaçarsın bak yâ Âdem	Ḫiṭāb-ı ʿizzet irdi aña ol dem Ki benden mi ḳaçarsın sen yā Ādem
Senin de yâ yılan kesdim ayağın Başın dağıdalar eriye yağın	Yılana didi kim kesdüm ayaġuñ Başuñ ṭaġıdalar eriye yaġuñ
Sürüp bâb-ı gazabdan hem çıkardılardı tâvûsu Şimâle indi zâr ile onunçün âh eder mehhâz	Sürüp bāb-ı ġażabdan ṭāvusı hem Şimāle inüp āh iderdi her dem
Ki boynunda durısardur senin evlâdının bile Kıyâmet günü kopunca erişe rahmet-i elfâz	Senüñ boynuñda tā-rūz-ı ḳıyāmet Hem evlāduñda ṭurısardur elbet
Nidâ erdi ki bak imdi durur uş Merve'de Havvâ Dururs un sen Safâ üzre pes etme imdi istircâ'	Didi Ḥaḳ gönlüñi ṭutġıl ṣafāda Ṭurur ol Mervede vü sen Ṣafāda
Ki tâ haddâ şeyâtîn oldu merdûd Göğe çıkmaktan oldu külli matrûd	Şeyāṭīn ol gice merdūd oldı Semāya çıḳmadan maṭrūd oldı
Gehî salsala-i ceres gibi ahyâna ol İşitirdi bir savt-ı tayyib latîfü'l-merâm	Ceres ṣalṣālesi gibi gehī ol İşidür Cebreʾīl āvāzını bol

M1	M2
Getirmişem islâm onu gözlerem Nasârâdan onu velî gizlerem	Naṣārādan velīkin gizlerem ben Selām irgüresin sen aña bizden
Dedi imdi yâ Resûlallah niçin halvettesin Çün seni Hak gönderiptir sen de et Hakk'ı ayân	Didi ḥaḳdur didi yā niçün anı Ṭutarsın gizlü itmezsin ᶜayānī
Hiç taâmı yirmez idi diler ise yer idi Söykenip yemez idi ucb ile tutmaz idi hû	Ṭaᶜām yirmezdi yirdi dilese ger Yimezdi söykenüp līkin peyem-ber
Sadaka almaz idi hîç ger gelirse armagan Alır idi eder idi yerine ihsân gerü	Ṣadaḳa almaz-ıdı hīç deyyār Gelürse armaġan alurdı ol yār
Bunun ümmetleri çok olısardır Benimden cennete çok tolısardır	Bunuñ ümmetleri hem çoḳ olısar Ḳamudan öñ cinān içre ṭolısar
İkinci bu ki afv etti kebâyir Ki hattâ ümmetim olmaya hâyir	İkinci ᶜafv ḳıldı Ḥaḳ kebāyir Ki anuñla ümmetin olmaya ḳāhir
Ezân evvel Medîne'de denildi Ezân oldu ikaamet aydınıldı	Ezān ṣoñra Medīnede dinildi O demde hem iḳāmet idinildi
Kilîdi onun sendedir kim şehâdet getir Şehâdet getirdi görür zübdete'l-etkıyâ	Ḳanı miftāḥ aña iy ᶜālī-ḥażret Didi miftāḥıdur anuñ şehādet
Kesildi bu sebebden vahy ona üç gün erişmedi Dediler kırk gün on beş gün erişmedi ona eltâf	Kesildi vaḥy on biş gün tamāmet Daḫı ḳırḳ gün ya üç gün var rivāyet
Bu yerde Câbir-i Ensârî adlı Var idi bir sahâbî yüzü udlu	O yirde Cābirü'l-Enṣārī adlu Var-ıdı bir kişi key yüzi ḳutlu
Ki hattâ çıkar idi Mekke'den ol Dedi yâ Mekke gittim gerçi ben yol Velî çıkarmasa ehlin beni hîç Koyup gider degildim ben seni hîç	Didi ḥattā çıḳarken Mekkeden ol Ki yā Mekke egerçi ṭutmışam yol Velī ḳalbümde naḳşuñdur muṣavver Müyesser ide girü Rabb-i ekber
Mücerred düş ile bilinmedi ol Delîl-i nass ile hem oldu medlûl	Hemān rüʾyā-y-ıla olmadı pes ol Ḥaḳīḳat oldı ol Ḳurʾāna medlūl
Ki ben de bir kulam bil yâ Muhammed Onu Hak'tan taleb kıl yâ Muhammed	Didi ben de ḳulam bil yā Muḥammed Anı Ḥaḳdan ṭaleb ḳıl yā Muḥammed
Kim ki dinden dönse Hakk'a ne ziyân Kim ki tevhîd etse ol bula cinân	Ziyān itmez Ḥaḳa dīnden dönenler Ṣevāba irişür şākir olanlar
Pes şehîdler zümresine uğradı Kanlariyle defn edin yuman dedi	Şehīd olanları hem nūr-ı Allāh Ki ḳanlarıyla defn idüñ didi şāh
Geldi Mekke'ye yakın Hudeybiye kuyusuna Gönderip Osmân'ı evvel meşveret eyledi hâl	Ḥudeybe ḳuyusına irdiler çün Hemān ᶜOṯmānı virdi meşveret-çün
Biri edem magfiret der mâ-takaddem zenbini Ya'nî Âdem birle Havvâ zenbin edem in'idâm Yarlıgayam hem geri ben mâ-taahhar zenbini Ya'nî ümmet zenbini afv eyleyem bi-intikaam	İkinci ġafr olup ẕenb-i peyem-ber Ḳamusı mā-teḳaddem mā-teʾaḫḫar Teḳaddemden murād Ādemle Ḥavvā Teʾaḫḫar ümmmetidür ḥaşre dek tā
Derdi ben peygamberem kim lâ-kezib Dedi ene İbnü Abdi'l-Muttalib	Didi *ene'n-nebiyyü lā keẕib* ol Benem dir *ibni ᶜAbdi'l-Muṭṭalib* ol
Olısarsız yarın Hakk'a mülâkî Amelden sorısar yevme't-telâkî	Ḳıyāmetde ḳamuya ṣorısar Ḥaḳ Cezāsın her kişiye viriser Ḥaḳ
Aceb midir Muhammed ger ölüleri diri kılsa Ki nice ölü diriltti işittin dünyede Îsâ	ᶜAceb midür ölüyi ḳılsa iḥyā Ki ᶜĪsā dirgürürdi niçe mevtā
Nakl ederler kim Ebû Dâvûd ayıttı yazmışam Şol ki cânlar cennetinin ravzasına hûr olur Tâ ki beş yüz bin ehâdîs-i nebîden yazmışam Lîki cümle dört hadîsinde geri mahsûr olur	Ebū Dāvūd naḳl ider nebīden Ki biş yüz biñ ḥadīṯsin yazmışam ben Velīkin dört ḥadīṯ içre ḳamusı Ki ḥāṣıldur kiçisi vü ulusı

M1	M2
Kim çıkar mü'minlerin bu terler ile cânı bil Kâfirin cânı çenesinden çıkar bulmaz aman	Dönüp biñ sūz-ıla virdi cevābın Bu derlerle çıḳar ervāḥ-ı müʾ min Çeñesinden çıḳar küffār cānı Şedāyidden bular bulmaz emānı
Taparsa kim Muhammed'e Muhammed öldü bilsin ol Muhammed Rabb'ine kimse taparsa ölmez ol aslâ	Ṭaparsa her ki sizden Muṣṭafāya Bugün fevt irdi bilüñ görklü aya Muḥammed tañrısına ṭapsañuz ger Ki Ḥaydur ölmez ol didi peyem-ber
Komazam dedi vallâhi bu hâli Resûlu'llâh yata toprakta hâlî	Didi va'llāhi ḳomazam bu ḥāli Ki server yata ṭopraḳ içre ḫālī
Hem buyurdu salavât aydıcı olun ki bana Kıla Allâh salavâtınızı size zekât	Daḫı didi baña virüñ ṣalātı Ki ecsāduñuzuñ olur zekātı
Yakın olam ağzın yarından dahi ben sana Gözünün karasından ağına hem bî-makaal	Aġız içinde yarından daḫı hem Gözüñ aġ u ḳarasından daḫı hem
Ona adı Abdullâh aydurlar idi Arab Ebu Bekr adını resûl ona vermişti nâm	Ki ᶜAbdu'llāh-ıdı ad-ıla server Ebū Bekr adını ḳodı peyem-ber
Şu kişi kim ondan Ebû Bekr râzî ola Onu koysun uçmağa edip ona ihtirâm	Didi Bū Bekr kimden ki_ola rāżī Ḳoyam cennāta olam ben de rāżī
Ki Mûsâ'ya Hârûn gibisin bana yâ Alî Velî şöyle bil kim benim hâtimül-enbiyâ	Dir-idi *ente minnī* aña server Ki Mūsādan gibi Hārūn peyem-ber
Bu kez gökte kıralım hep varını Atalar gök yüzüne oklarını	Atalar göge bunlar oḳlarını Diyeler ḳıralum gökde varını
O nârın kabını hayme edine Cihân hem ola gark ilku sütüne	O nāruñ ḳabı pes ḫayme idile Ṭoya bir ḳavm bir nāḳa südi-le
Ger Nasûh tevbesin ederse kesi Ol kapıdan girer onun tevbesi	Naṣūḥ tevbesin ide bir kişi ger Anuñ tevbesin anda iledürler
Korka bu sözden cehennem ayda kim nider beni Kim azâb etmek için mi bana etti i'tibâr	Diye n'oldı ᶜaceb binüm günāhum ᶜAẕāb itmek-içün mi_oḳur ilāhum
Cebrâyil'in titreye a'zâsı tir tir korkudan Dizlerinin üstüne duramaya ol dil-nüvâz	İre çün Cebreʾīle emr-i Sübḥān Az ola ḳorḫudan maḥv ola ol cān
Bugün kimseye zulm olunmaz bulur netdise Gerek kim ne yere ki lâyıksa vara müfâz	Bugün hīç kimseye ẓulm olmaz iy yār Cezāsın bulısar ebrār u füccār
Ki beş nesneden sormayınca benî Âdem'e Ayağını yerden kımıldatmaya bak lihâz	Ayaḳ ırḳurmadın hem ibn-i ādem Ṣora biş nesneden Ḫallāḳ-ı ᶜālem
Buyura onu Firdevs uçmağına Gide havrâ-yı azrâ koçmağına	Pes andan vire Firdevs uçmaġını Naṣīb ide ḥūrīler ḳuçmaġını
Dahi artuk mezîd edem varın bir cennete bugün Kimi dilerseniz bile alın gidin edin işmâl	Kimi dilerseñüz varuñ görüñ siz Elin alup cināna irgürüñ siz
İgen ednâ azâb olan iki na'lin giye oddan Başında kaynaya beyni kazan kaynar gibi eyyâm	Ki oddan geydürürler naᶜl ayaġa İrişür ıssısı anuñ dimāġa Ḥarāretden anuñ ḳaynar dimāġı Nitekim ḳaynaya çölmek bayaġı
Çagrışalar anda uvâ ve zefîr Sanki kilâb ura ve ide nefîr	ᶜAvāv idüp hemān çaġrışa anlar Kilāb ürer gibi çıġrışa anlar
Ağ olısar kamusı hem kıvırıcık saçlılar Erkek ü dişisi olısar otuz üçer yaşılu	Otuz üç yaşlu olalar ḳamusı Ḳıvurcuḳ ṣaçlu olalar ḳamusı
Kim emr ede varın siz de girin cennet makaamına Ne korku ola ne gussa kılın diye sefer Allâh	Ne ḳorḫu şimdiden girü ne ġuṣṣa Size var cennetümde niçe ḥiṣṣe
Velî alınlarında yazılısar Sanasın mermer üzre kazılısar	Velī alınlarında ḳala bir ḫaṭ Ki ṣan mermerde olmışdur muḫaṭṭaṭ
Verile her ere hûrî beşer yüz Kim onlar gibi görmedi beşer yüz	Dimiş ol kim ola ḥūrī beşer yüz Ki görmedi bular gibi beşer yüz

M1	M2
Dedi yiyip içenler döke terler Şu terler kim olalar müşg ü dürler	Didi kim der oluban çıḳa cümle Ki miskden daḫı ayeb ḳoḳa cümle
Neden kim iştihâ etse erenler Alıp ol sûrete girer girenler	İde bir ṣūreti ol iştihā ger Eger erdür eger ᶜavret vireler
Dü-şenbe gün nidâ ede münâdî Ki İbrâhîm'e açın tiz kanadı	Dü-şenbe gün çaġıra bir melek hem Gelüñ İbrāhīme iy cinn ü ādem
Ol üçün birisi izzet hicâbıdır cenâbına Kim efʿâli sarâyında serâ-perde eder irhâ	Ol üçüñ biri ᶜizzetdür ki efᶜāl Serā-perde idindi anı fi'l-ḥāl
Kitâb erişti çünkim intihâya Hak'a hamd ile medh-i bî-nihâye	Kitābum pes irişdi intihāya Ṣenā vü ḥamd ilāha bī-nihāye

Beyitler arasındaki benzerliği, vasıta beyitleri ile tekrarlı beyitler arasında da görmek mümkündür:

M1'den;

Zihî sultân-ı a'zam kim kemâline zevâl ermez
Celâl-i kibriyâsından cemâline hayâl ermez

M2'den;

Zihī Ḳādir ki_anuñ hergiz zevāl irmez kemāline
Ḳamu ᶜaḳl irmedi anuñ kemālinüñ ḫayāline

* * *

M1'den;

Muhammed sırr-ı a'lâdır ki kadr-i kaabe kavseyn ol
Muhammed nur-ı eclâdır ki Hak sultân-ı kevneyn ol

M2'den;

Nūr-ı aṣfādur Muḥammed sırr-ı aᶜlā-yı Ḫudā
Şems-i eclādur Muḥammed Muṣṭafā vü müctebā

* * *

M1'den;

Zühr-i âlemdir Muhammed sâdıkü'l-va'di'l-emîn
Fahr-i âlemdir Muhammed rahmete'l-li'l-âlemîn

M2'den;

Feyż-i Raḥmāndur Muḥammed *raḥmeten li'l-ᶜālemīn*
Luṭf-ı sulṭāndur Muḥammed *ṣādıḳu'l-vaᶜdi'l-emīn*

3. BÖLÜM – MUHAMMEDİYE'NİN METNİ

3.1. NÜSHA TAVSİFLERİ[74]

Muhammediye'nin Ankara'da üç (ikisi Millî Kütüphanede, biri Ankara Üniversitesi DTCF Kütüphanesinde), İstanbul'da iki (biri İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinde, biri Süleymaniye Kütüphanesinde) ve Konya'da bir (Bölge Yazma Eserler Kütüphanesinde) yazma nüshası tespit edilmiştir. Bu nüshaların özelliklerini şöyle sıralayabiliriz:

3.1.1. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi No. TY 570 (İÜ):

Kütüphane kataloğunda *Muhammediye* adıyla, Hakîkî b. Hamidüddin Yûsuf adına kayıtlıdır. Harekeli nesih hatla yazılmıştır. 383 varaklık[75] nüshanın kâğıt boyutu 203x120 mm, yazı alanı boyutu ise 149x81 mm'dir. Her sayfa 17 satırdan oluşmaktadır. Cetveller ve başlıklar kırmızıdır. Ser-levhası mihrabiyeli ve tezhiplidir, ancak başlık yazılmamıştır. Zahriyesindeki temellük kaydında[76] H 1171 (1758) tarihi vardır:

Resim 1: İÜ nüshasındaki temellük kaydı

Metin çift sütun hâlinde yazılmıştır. Ayetler, hadisler, başlıklar ve tekrarlı beyitler kırmızı çizgilerle çerçeve içine alınarak, kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Ancak, bazı ayet ve hadisler ile tekrarlı beyitlerin metinden kırmızı çizgi ile ayrılmadığı da görülür.

1a, 144a ve 384b sayfalarında "Dârü'l-Fünûn Edebiyât Fakültesi Kütüphânesi" yazılı mühür vardır. Yine 384b sayfasında "Edebiyât Kütüphânesi" kaşesinin altında eserin arşiv numarası (570) ve "Muhammediye Nazîresi" kaydı bulunmaktadır. Nüshanın 30b sayfasında üstten orta kısma doğru bir yırtık mevcuttur, 238b sayfası ise boş bırakılmıştır.

Nüsha, besmele ve hamdele beytinden[77] sonra

İlāhü'l-ḫalḳı Deyyānün Ḳadīmün
Veliyyü'r-rızḳı sulṭānün Kerīmün

beytiyle başlayıp

Hem evlādına vü āline anuñ
Ṣalavātı irişsün ol Ḫudānuñ

---

74 Nüsha tavsifleri hazırlanırken özellikle cilt, kâğıt özellikleri vb. hususların tespitinde kütüphane kataloglarından yararlanılmıştır.

75 Nüshanın varak numaralandırmasında bazı hatalar mevcuttur: 97 sayısı iki defa yazılmış ve bu hata 200. varağa kadar devam etmiştir. 200. varaktan sonra 201 atlanarak 202 numarasıyla devam edildiği için doğru sıralamaya dönülmüştür. Ancak 244'e gelindiğinde bu varak da atlandığı için numara verilmemiş, metnin sonuna kadar numaralandırma bir sayı geriden gelmiştir. Nüshanın numaralandırmasına göre eser 382b sayfasında sona ermektedir, ancak sözünü ettiğimiz hususta dolayı varak sayısının 383 olduğu görülmektedir.

76 "Ez-kütüb-i ᶜabd-i ṣadāḳat-naṣīb ḫāk-i reh-i āl-i Muḥammed-i ḥabīb cemāẕiye'l-evvel 1171".

77 Söz konusu beyit şöyledir: *Bi'smi'llāhi'r-Raḥmāni'r-Raḥīm / Ve ḥamdi'llāhi ẕi'l-faẓli'l-ᶜaẓīm*.

beytiyle bitmektedir.

3.1.2. Millî Kütüphane Afyon Gedik Ahmet Paşa İl Halk Kütüphanesi Koleksiyonu No. 03 Gedik 17681 (AG):

Manzûme-i Mev'ize adıyla kayıtlıdır.[78] Harekeli nesih hatla yazılmıştır. 338 varaklık nüshanın kâğıt boyutu 290x182 mm, yazı alanı boyutu ise 205x102 mm'dir. Her sayfa 19 satırdan oluşmaktadır. Cetveller ve başlıklar kırmızıdır. Mihrabiyesi boş bırakılmıştır. Nüsha iç kapağında ve zahriyesinde yazılı bulunan 843, yazmanın eski arşiv numarası olmalıdır.[79]

Metin iki sütun hâlinde yazılmıştır. Ayetler, hadisler, başlıklar ve tekrarlı beyitler kırmızı çizgilerle çerçeve içine alınarak kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Kimi yerlerde tekrarlı beyitlerin sadece ilk kelimesi yazılarak bir tür kısaltma yapılmıştır.

Zahriyede iki farklı mühür vardır. İlki "Afyonkarahisar Gedik Ahmet Paşa Kütüphanesi"nin mührü olup yeni harflerle yazılmıştır. Aynı mühür 338b sayfasında da vardır.

İkinci mühür eski harfli olup "*Ve mā tevfīḳī illā billāh*[80] 'abdühu Mīr Aḥmed Aġa ebnā'-i sipāhiyān-ı dergāh-ı 'ālī" ibaresini içerir. Bu mühür 264a ve 338a sayfalarında da vardır:

Resim 2: AG nüshasındaki eski harfli ilk mühür

Ayrıca baştan iki varak hariç, her varağın "b" yüzünün sağ üst köşesinde "Kemterīn bende Maḥmūd" ibaresi yazılı bir şahıs mührü daha vardır:

Resim 3: AG nüshasındaki eski harfli ikinci mühür

Zahriyede ise eserin vakfedildiğine dair bir kayıt bulunmaktadır:[81]

---

78 Eser adı, muhtevaya dayanarak kataloğa sehven bu şekilde kaydedilmiş olmalıdır.

79 Nitekim Vasfi Mahir Kocatürk, *Büyük Türk Edebiyatı Tarihi* adlı kitabında *Muhammediye*'den bahsederken eserin bulunduğu yeri ve arşiv numarasını dipnotta "Afyon Kitaplığı, 843" olarak belirtir (2016: 359).

80 *"Başarım ancak Allah'ın yardımı iledir."* (Hûd 11/80).

81 "El-kütübi ilā-vaḳfuhā el-faḳīr… ẕi'l-mevāhib Mīr Aḥmed bin Ḥalīme Ḫātūn ġufira lehümā".

Resim 4: AG nüshasındaki vakfiye kaydı

Bu nüsha da, İÜ nüshasında olduğu gibi, besmele ve hamdeleden sonra

İlāhü'l-ḫalḳı Deyyānün Ḳadīmün
Veliyyü'r-rızḳı sulṭānün Kerīmün

beytiyle başlayıp

Hem evlādına vü āline anuñ
Ṣalavātı irişsün ol Ḫudānuñ

beytiyle bitmektedir.

3.1.3. Süleymaniye Kütüphanesi Ömer İşbilir Koleksiyonu No. 5 (SK):

Eser adı *Muhammediye*, müellif adı Yûsuf Efendi olarak kayıtlıdır.[82] Harekeli nesihle yazılmıştır. 325 varaklık[83] nüshada her sayfa 19 satırdan oluşmaktadır. Nüshanın kâğıt boyutu, 297x197 mm'dir. Nüsha, kahverengi, şemseli, zencirekli, yekşahlı ve mıklepli bir cilde sahiptir. Sayfa kenarlarında yer yer yırtılmalar ve rutubetten dolayı lekeler mevcuttur. Ciltte ve sayfalarda kurt yenikleri mevcuttur.

Ayet ve hadislerin üzeri kırmızı ile çizilerek belirtilmiştir. Metin çerçevesizdir. Başlıklar, ayet ve hadisler ile tekrarlı beyitler siyah mürekkeple yazılmıştır.

Nüsha, İÜ ve AG nüshalarında olduğu gibi, besmele ve hamdeleden sonra

İlāhü'l-ḫalḳı Deyyānün Ḳadīmün
Veliyyü'r-rızḳı sulṭānün Kerīmün

beytiyle başlayıp

Hem evlādına vü āline anuñ
Ṣalavātı irişsün ol Ḫudānuñ

beytiyle bitmektedir.

3.1.4. Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi No. 3565 (BY):

Dîvân-ı Muhammediye adıyla kayıtlıdır. Eser adı başlıkta "Hāẕā Kitāb-ı Dīvān-ı Muḥammediyye" ibaresiyle belirtilmiştir. Harekeli nesih hatla yazılan nüsha, 364 yapraktan ibarettir. Ancak sondan iki yaprak eksiktir.[84] Nüshanın kâğıt boyutu 245x165 mm, yazı alanı boyutu ise 185x115 mm'dir. Her sayfa 17 satırdan oluşmaktadır. Nüshanın özellikle baştaki ve sondaki yapraklarının kenar kısımları hayli yıpranmış durumdadır.

---

82 Nüshanın zahriyesinde, muhtemelen sonradan düşülmüş, "Muḥammediyye yazma Yūsuf Efendi mine's-siyer" kaydı bulunmaktadır.

83 Katalogda sehven 326 varak olduğu belirtilmiştir.

84 Metin içinde birkaç yerde daha eksik varaklar bulunmaktadır. Bir sayfadaki satır sayısı dikkate alındığında, eksik beyit sayısına bakılarak nüshadan aşağı yukarı sekiz varağın kopmuş olduğu söylenebilir.

Metin, çift sütun hâlinde yazılmıştır. Bazı yapraklar hariç, genellikle çerçevesizdir. Başlıklar, ayet ve hadisler genellikle kırmızı mürekkeple yazılmıştır; ancak bazı yerlerde siyah mürekkeple yazıldığı da görülür.

Nüshanın zahriyesinde bulunan tarihler dikkate alınırsa H 1162 (1749) tarihinden önce istinsah edilmiş olmalıdır:

Resim 5: BY nüshasının zahriyesindeki tarih kayıtları

Nüsha, besmele ve hamdele beytinden sonra[85]

İlāhü'l-ḫalḳı Deyyānün Ḳadīmün
Veliyyü'r-rızḳı bi'l-ḫalḳı Kerīmün

beytiyle başlayıp

Bu deñlü ki_eyledüm küstāḫlıḳ ben
Ḳabūl ide umaram girü andan

beytiyle bitmektedir:

3.1.5. Millî Kütüphane No. B 1137 (MK):

Edebü't-Tâlibîn[86] adıyla kayıtlıdır. Suyolu filigranlı kâğıda, harekeli nesih hatla yazılmıştır. Nüsha, katalogda 408 varak olarak belirtilmesine rağmen 335 varaktan ibarettir. Ancak baştan eksiktir.[87] Nüshanın kâğıt boyutu 300x192 mm, yazı alanı boyutu ise 200x103 mm'dir. Her sayfa 19 satırdan oluşmaktadır. 35. varağa kadar sayfa kenarları yer yer yırtıktır. Son sayfanın ise sol alt köşesi yırtılmıştır. Nüsha bordo deri, yeni ciltlidir.

Metin çift sütun hâlinde yazılmıştır. Ayetler, hadisler, başlıklar ve tekrarlı beyitler kırmızı çizgilerle çerçeve içine alınarak kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

Nüshanın başı ve sonu şöyledir:

Başı: Risālet ḫātemi oldı Muḥammed
Nübüvvet ḫātimi oldı Muḥamm[ed]

Sonu: Hem evlādına vü āline a[nuñ]
Ṣalavātı irişsün [ol Ḫudānuñ]

---

85 Söz konusu beyit şöyledir: *Bi'smillāhi'r-Raḥmāni'r-Raḥīm / Ve ḥamdi'llāhi zi'ş-şāni'l-Kerīm.*

86 Kütüphane kataloğunda eser adının hâtime bölümünden alındığı, diğer adının da Reh-nâme olduğu belirtilmiştir. Oysa ki söz konusu bölümde müellif, eser adının *Muhammediye* olduğundan ve daha önce *Âdâbü't-Tâlibîn* ve *Reh-nümâ* adlarında iki eser daha yazdığından bahsetmektedir. Bu durumda katalog bilgilerinin hatalı olduğu aşikârdır.

87 Bu nüsha, tenkitli metnimize göre 50. beyitle başlamaktadır. Buna dayanarak nüshanın başından iki varağın kopmuş olduğu söylenebilir.

3.1.6. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi Üniversite B Koleksiyonu No. 6 (AÜ):

Kütüphane kataloğunda *Nazîre-i Muhammediye* adıyla, Sîneçâk Yûsuf Sinâneddîn adına kayıtlıdır.[88] Filigransız kâğıda, harekeli nesih hatla yazılmıştır. 66 varaklık nüshanın kâğıt boyutu 268x181 mm, yazı alanı boyutu ise 214x145 mm'dir. Her sayfa 25 satırdan oluşmaktadır. Her satırda iki beyit yan yana yazılmak suretiyle dört sütun hâlinde düzenlenmiştir. Nüsha iç kapağında temellük kaydı bulunmaktadır:[89]

Resim 6: AÜ nüshasındaki temellük kaydı

Nüshada 1a-4b sayfalarında cetveller kırmızıdır, diğer sayfalarda cetvel yoktur. 1a-38b arasında başlıklar ile ayet ve hadislerin yazılacağı kısımlar boş bırakılmış, kalan kısımlarda ise yaldızlı olarak yazılmıştır. İlk varağın sol tarafı orta kısma kadar yırtıktır. Sayfa altlarında yırtılmalar ve rutubet lekeleri vardır. Nüsha, kahverengi meşin kaplı mukavva ciltlidir.

Baştan ve sondan eksik[90] olan nüsha

Beyān it bize aḥvāl-i cihānı
Oḳuyup ḥaẓẓ ideler her dil anı

beytiyle başlayıp

Benī Aṣferden oña dek didi cān
Arada altı yıl var didi sulṭān

beytiyle bitmektedir.

3.2. NÜSHA DEĞERLENDİRMESİ

Bu bölümde eserin nüshaları istinsah tarihleri, beyit sayıları, benzerlik ve farklılıklar ile imla özellikleri bakımından ele alınacak; ortaya konan verilere göre nüsha şeceresi çıkarılacaktır.

3.2.1. İstinsah Tarihleri

Muhammediye'nin yazma nüshalarından BY ve AÜ'nün son kısımları eksiktir, diğer nüshalarınsa hiçbirinde temmet kaydı yoktur. Dolayısıyla nüshaların hangi tarihlerde ve kimler tarafından istinsah edildiklerine dair herhangi bir kayıt bulunmamaktadır. İstinsah tarihlerine bakarak bir nüshayı öncelemek bu nedenle mümkün görünmemektedir. Bununla birlikte nüshalardan ikisinin iç kapağında kayıtlı bulunan tarihlere bakılarak bu nüshaların

---

88 Nüsha iç kapağında "Muḥammediyye" ve hemen altında "Yûsuf" adı yazılıdır. Sonradan kırmızı mürekkeple "Sîneçâk" kaydı düşülmüş. Müellif adının kütüphane kataloğuna Yûsuf-ı Sîneçâk olarak hatalı aktarılmasının sebebi de bu kayıt olmalıdır.

89 "Ṣāḥib ve mālik gülşen-i çepveş-dīvān".

90 Nüshanın ilk beyti, tenkitli metnimizin 128. beytidir. Bu da nüshanın baştan iki yaprak eksik olduğunu göstermektedir. Ayrıca 52b-53a sayfaları arasında muhtemelen iki yaprak, 54b-55a sayfaları arasında da üç yaprak kopmuş durumdadır. Nüshanın son beyti ise tenkitli metnimizin 6476. beytidir. Buna göre nüshanın, beyit sayısı olarak eserin yarısından biraz fazlasını ihtiva ettiği söylenebilir.

yazılma tarihlerine dair bir tahminde bulunulabilir. İÜ'nün zahriyesindeki temellük kaydında H 1171 (1758) tarihi göze çarpmaktadır. BY nüshasının da zahriyesinde üç tarih kayıtlı olup bunların en eskisi H 1162 (1749)'dir. Söz konusu iki nüsha bu tarihlerden önce istinsah edilmiş olmalıdır.

3.2.2. Beyit Sayıları

MK ve AÜ nüshaları, nüsha karşılaştırmasına dâhil edilmediği için[91] bu nüshaları beyit sayıları açısından ayrı değerlendirmek yerinde olacaktır. AÜ nüshası, beyit sayısı olarak en eksik nüshadır. Çünkü bu nüshanın, bir sayfadaki satır sayısına göre tahminen, baştan iki ve orta kısımlarda ise farklı yerlerde toplam beş yaprağı eksiktir. Tenkitli metnimize göre 128-6476 arasındaki beyitleri içeren nüsha, sondan da epeyce eksiktir. Büyük ihtimalle bu kısım nüshadan kopmuştur. Dolayısıyla bu nüshanın beyit sayısı olarak, eserin yarısından biraz fazlasını ihtiva ettiği söylenilebilir. MK nüshasının ise baştan iki yaprağı eksik olup ilk beyti, tenkitli metnimizin 50. beytine karşılık gelmektedir. Nüshada ayrıca, bir yaprak kopmuş durumda olup münferit olarak eksik bulunan çok sayıda beyit vardır.

Karşılaştırmaya dâhil edilen nüshalardan beyit sayısı bakımından, diğerlerine göre, en eksik nüsha BY'dir. Bu nüshada dizi hâlinde eksik bulunan beyitlerin sayısına[92] bakıldığında toplamda sekiz yaprak nüshadan kopmuş olmalıdır. Ayrıca, metin içinde farklı yerlerde münferit olarak eksik bulunan 35 beyit daha vardır.

SK nüshası tenkitli metnimize göre 163 beyit eksiktir. Bunlardan 28'inin (4511-4538. beyitler) bir dizi hâlinde olup diğerlerinin münferit olması, nüshadan kopan yaprak bulunmadığını göstermektedir. Nüshada bu kadar çok sayıda beytin eksik olması, müstensihin dalgınlık neticesinde beyitleri atlamasından kaynaklanmış olmalıdır.

Eserin beyit sayısı bakımından diğerlerine göre tama daha yakın nüshaları AG ve İÜ'dür. Her iki nüshanın da başı ve sonu tamdır. Nüshalardan kopan yaprak bulunmamaktadır. İÜ nüshası tenkitli metnimize göre 55 beyit eksiktir; bunlardan 51'i AG nüshasında da eksik olan beyitlerdir.

Metinde, esas vezinden farklı bir vezinle yazılmış yedi beyit bulunması da ayrıca dikkate değer bir durumdur. Bu beyitler İÜ, AG ve MK nüshalarında bulunmakta olup diğer üç nüshada yoktur.

3.2.3. Benzerlikler ve Farklılıklar

Eksik beyitler, takdim-tehirler, hatalarda müştereklik, tekrarlı beyitlerin metin içinde bulunduğu yerler gibi hususlar dikkate alındığında nüshalar arasındaki yakınlık ve benzerlik üç grup hâlinde kendini gösterir.

Bu gruplardan ilki İÜ, AG ve MK nüshalarının oluşturduğu gruptur. İÜ ve AG aynı nüshadan çoğaltılmış olmalıdır. MK nüshası ise İÜ ve AG ile aynı kaynaktan değil, AG'den istinsah edilmiş olmalıdır. Çünkü bu iki nüshanın farklılaştığı durumlarda daima AG nüshasını takip eder. AG nüshasında İÜ'den çok daha fazla sayıda takdim-tehir vardır. MK, bu

---

91 Bu nüshaların, nüsha karşılaştırmasına neden dâhil edilmedikleri "Metni Kurarken İzlenilen Yöntem" bölümünde açıklanacaktır.

92 Eksik beyit sayısı 239'dur. Diğer 35 beyti de ekleyince toplamda 274 etmektedir.

hususta da AG nüshasının izinden gider. Bu nüshada, İÜ ve AG nüshalarındaki hatalardan ayrı, çok fazla sayıda yazım hatası da mevcuttur. Nüsha farkları bakımından metne katkısı AG nüshasından ileride değildir. Buna göre bu grubun şeması şu şekilde ortaya konabilir:

İkinci grup, SK ve BY nüshalarının oluşturduğu gruptur. Bu iki nüsha aynı kaynaktan çoğaltılmış olmalıdır. Bu nüshalardan birinin diğerinden çoğaltılmış olabileceği akla gelse de nüshalarda eksik bulunan beyitlerin farklılık göstermesi bu ihtimali zayıflatmaktadır. Buna göre bu grubun şeması şu şekilde ortaya konabilir:

Üçüncü grupta, tek başına kalan AÜ nüshası yer alır. Bu nüsha ile ilgili dikkat çeken ilk husus, sadece bu nüshada olup da diğer nüshaların hiçbirinde bulunmayan dokuz beyti ihtiva etmesidir. Ayrıca, metinde yirmi altı yerde bu nüshaya müracaat edilerek anlam, vezin ve kafiye/redif açısından kusurlu yerler düzeltilmiştir. Bu özellikler, hacimce her ne kadar yarım olsa da, tamamlayıcı olması açısından nüshayı değerli kılmakta ve diğer nüshalardan daha üst bir konuma yükseltmektedir. Bu nedenle bu nüsha, müellif hattı olan nüshadan çoğaltılmış gibi görünmektedir.

Nüshaların hatalar bakımlardan birbirine benzediği ve birbirinden farklılaştığı durumlar ile örnek beyitleri şöyle sıralayabiliriz:

- **İÜ, AG ve MK nüshalarının hatalarda müşterekliği:**

Örnek 1: Geçüp andan irişdi müntehāya
Dinilür Sidre hem işbu araya (3166)

İkinci mısradaki "dinilür" kelimesi İÜ, AG ve MK nüshalarında "diyenler" olarak geçmektedir. Anlam bakımından bu nüshaların varyantı hatalıdır.

Örnek 2: Bu biş vaḳtüñ ṣevābın daḫı iy yār
Digil kim olavuz andan ḫaberdār (3948)

İkinci mısradaki "digil" kelimesi İÜ, AG ve MK nüshalarında "degül" olarak geçmektedir. Anlam bakımından bu nüshaların varyantı hatalıdır.

Örnek 3: Ki ḥattā ben tamām idem **duᶜāmı**
Girü cemᶜ ide olduḳda tamāmı (4224)

İlk mısradaki "duᶜāmı" kelimesi İÜ, AG ve MK nüshalarında "duᶜāyı" olarak geçmektedir. Kafiye bakımından bu nüshaların varyantı hatalıdır.

Örnek 4: Buyurdı girü ol ḥāli peyem-ber
Çıḳa Deccāl öñince **pīş-revler** (6629)

İkinci mısradaki "pīş-revler" kelimesi İÜ, AG ve MK nüshalarında "tīş-revler" olarak geçmektedir. Kelime bu hâliyle yanlış yazılmış olup anlamsızdır. Dolayısıyla bu nüshaların varyantı hatalıdır.

- **İÜ'nün hatalarda AG ve MK nüshalarından farklılaşması:**

Örnek 1: Sensin ḥabīb-i cāvidān kim bī-nişān senden nişān
Sensüz şehā bu cism cān bulmaz vücūd olur **fenā** (598)

İkinci mısradaki "fenā" kelimesi İÜ'de, AG ve MK nüshalarının aksine, "vefā" olarak geçmektedir. Dolayısıyla anlam bakımından İÜ nüshasının varyantı hatalıdır.

Örnek 2: **Kerem** ḥaḳḳı ki ervāḥ-ıla ḳılduñ
Raḳam ḥaḳḳı ki levḥa anı urduñ (6230)

İlk mısradaki "kerem" kelimesi İÜ'de, AG ve MK nüshalarının aksine, "gerek" olarak geçmektedir. Anlam bakımından İÜ nüshasının varyantı hatalıdır.

Örnek 3: Meẓālim bī-ḥad oldı boynumuzda
Ḫalāṣa yoḳ-durur dermān **bizde** (8940)

İkinci mısradaki "bizde" kelimesi İÜ nüshasında, diğer iki nüshanın aksine, "bizden" olarak geçmektedir. Kafiye bakımından İÜ nüshasının varyantı hatalıdır.

- **İÜ ve AG'nin hatalarda farklılaştığı durumlarda MK'nin AG nüshasını takip etmesi:**

Örnek 1: Telef oldı ḳamu ᶜömrüm dirīġā
Heves göñlümde vü başumda **sevdā** (910)

İkinci mısradaki "sevdā" kelimesi AG ve MK nüshalarında, İÜ'nün aksine, "şeydā" olarak geçmektedir. Anlam bakımından AG ve MK nüshalarının varyantı hatalıdır.

Örnek 2: Bize bu ᶜuḳdeyi ḥall it keremden
Ola kim ḳurtarasın **bizi** ġamdan (1365)

İkinci mısradaki "bizi" kelimesi AG ve MK nüshalarında, İÜ'nün aksine, "bizi bu" şeklinde geçmektedir. Vezne göre "bu" kelimesi fazladır. Dolayısıyla AG ve MK nüshalarının varyantı hatalıdır.

Örnek 3: Meger evvel ᶜArab dilin o yazmış
Hem Ādem sözini naẓm üzre **düzmiş** (2305)

İkinci mısradaki "düzmiş" kelimesi AG ve MK nüshalarında, İÜ'nün aksine, "dimiş" şeklinde geçmektedir. Kafiye ve redif bakımından AG ve MK nüshalarının varyantı hatalıdır.

Örnek 4: Didi İblīs çoḳdur aḳribāsı
Bunı itmeñ ki degüldür revāsı (3703)

İkinci mısradaki "bunı" kelimesi AG ve MK nüshalarında, İÜ'nün aksine, "bunuñ" şeklinde geçmektedir. Dil bilgisi bakımından AG ve MK nüshalarının varyantı hatalıdır.

◆ **SK ve BY nüshalarının hatalarda müşterekliği:**

Örnek 1: Ki her bir ḳaşları beñzer hilāle
Siyāhet içre ṭaᶜn ider Bilāle (738)

İkinci mısradaki "siyāhet" kelimesi SK ve BY nüshalarında "siyāset" olarak geçmektedir. Anlam bakımından bu iki nüshanın varyantı hatalıdır.

Örnek 2: İkinci ḳapunuñ adı Caḥīmdür
ᶜAẕābı **ehline** ġāyet elīmdür (1138)

İkinci mısradaki "ehline" kelimesi SK ve BY nüshalarında "derdine" olarak geçmektedir. Anlam bakımından bu iki nüshanın varyantı hatalıdır.

Örnek 3: İkinci cürmine iḳrār ideler
Ḥaḳuñ ḳatında çoḳ **aᶜẕār** ideler (8220)

İkinci mısradaki "aᶜẕār" kelimesi SK ve BY nüshalarında "iᶜtiẕār" olarak geçmektedir. Vezin bakımından bu iki nüshanın varyantı hatalıdır.

Örnek 4: Şu deñlü eyleye ol ᶜarż-ı **ḥācet**
Ki rāżī ola andan yüce ḥażret (8913)

İlk mısradaki "ḥācet" kelimesi SK ve BY nüshalarında "ḥācāt" olarak geçmektedir. Kafiye bakımından bu iki nüshanın varyantı hatalıdır.

◆ **AÜ'nün diğer nüshaların hatalı/eksik kısımlarını tamamlaması:**

Örnek 1: Bil imdi kim ki **itse** küfr-i niᶜmet
Ṭoḳınur boynına şemşīr-i saṭvet (1829)

İlk mısradaki "itse" kelimesi diğer nüshalarda "olsa" şeklinde geçmektedir. Anlam gereği AÜ nüshasından tamamlanmıştır.

Örnek 2: Rıżā az ola ᶜöẕr itmeye maḳbūl
Günehde cüst ola ṭāᶜatde süst ol (3441)

İkinci mısradaki "günehde" kelimesi diğer nüshalarda "günāha" şeklinde geçmektedir. Anlam gereği AÜ nüshasından tamamlanmıştır.

Örnek 3: Bu kez Yāsīnden **işitgil** ḥikāyet
Resūl-i Ḥaḳdan olmışdur rivāyet (4740)

İlk mısradaki "işitgil" kelimesi diğer nüshalarda "işit" şeklinde geçmektedir. Vezin gereği AÜ nüshasından tamamlanmıştır.

3.2.4. İmla[93]

Muhammediye'nin tenkitli metnini oluştururken kullandığımız yazma nüshalarda (İÜ, AG, SK ve BY nüshaları) dikkat çeken imla özelliklerini şöyle sıralayabiliriz:

◆ Bazı kelimelerin son hecesindeki yükleme durumu ve iyelik eki ünlüleri (ı/i)nin hareke ile gösterilmesi, en çok BY nüshasında görülen bir yazım özelliğidir. En az da AG nüshasında görülür: idrāk**i** (İÜ, 13a[94]), sulṭān**ı**dur (İÜ, 361b), ᶜahd**i** (İÜ, 2201a), bostān**ı** (AG, 188a), kevn**i** (SK, 9a), ḥāl**i** (SK, 57a), an**ı** (SK, 258a), çavuş**ı** (BY, 53a), yüz**i** (BY, 83a), aṣḥāb**ı** (BY, 109a).

---

93 İmla ilgili hususlar bu başlık altında nüshalardaki yazımlara uygun şekilde gösterilmeye çalışılmış, tenkitli metindeki esaslara uyulmamıştır.

94 Tenkitli metnimizdeki beyit ve mısra numaralarıdır.

◆ Görülen geçmiş zaman kipi 3. tekil kişi çekiminde ı/i ünlülerinin hareke ile gösterilmesi en çok BY nüshasında, en az da AG nüshasında görülen bir yazım özelliğidir: buld**ı** (İÜ, 372b), başd**ı** (İÜ, 2157a), geyd**i** (İÜ, 3664b), old**ı** (AG, 874a), görd**i** (SK, 3710a), itmişd**i** (SK, 3807b), ḳıld**ı** (SK, 5388a), idind**i** (BY, 75a), itd**i** (BY, 98b), düşd**i** (BY, 3595b).

◆ Yönelme durum eki ünlüleri (e/a)nin harekeyle gösterilmesine sadece birkaç kelimede rastlanılır: kevn**e** (İÜ, 2457a), ᶜarş**a** (SK, 3189b), nefs**e** (SK, 3465b), ceyş**e** (BY, 4532a), Allāh**a** (BY, 9227a).

◆ Atıf vavlarının ötre ile gösterilmesi nüshaların hepsinde görülen bir yazım özelliğidir: ervāḥ**u** hem ecsād (İÜ, 435a), feyż**ü** cūd (İÜ, 620a), zülf**ü** çeşm (İÜ, 1616b), fıḳh**u** Ḳurʾān (AG, 356b), tesbīḥ**u** taḥmīd (AG, 1422a), keyf**ü** kem (SK, 7a), feryād**u** ġulġul (SK, 188b), kūh**u** ṣaḥrā (BY, 119a), şād**u** ḫandān (BY, 178b), merdūd**u** maġbūn (BY, 6920a).

◆ Atıf vavları nadiren esre ile de gösterilmiştir: ḳadr**i** māye (AG, 2446b), dün**i** gün (SK-BY, 6836b).

◆ Tamlamalardaki izafet kesresinin ötre ile gösterilmesi, SK ve BY nüshalarında karşımıza çıkmaktadır: ᶜaḳl**u** evvel (SK, 12a), ẕāt**u** ekber (SK, 477a), yevm**ü** ᶜibādet (SK, 7022a), ᶜizz**ü** ḥażret (BY, 113b), tāc**u** ᶜizzet (BY, 3885a).

◆ Tamlamalardaki izafet kesresinin "ye-ی" harfi ile yazılması, İÜ ve BY nüshalarında yaygın biçimde görülür: aṣl**ı** ḥaḳāyıḳ (İÜ, 54a), keşf**i** maᶜānī (İÜ, 133b), aḥvāl**i** ᶜālem (İÜ, 703a), eşyāy**ı** bī-ᶜad (SK, 14b), murġ**ı** seḥer-ḫīz (SK, 184a), nūr**ı** Ḫudā (SK, 2882b), ġam**ı** nefs (BY, 150b), şarāb**ı** maġfiret (BY, 579b), rūz**ı** ḳıyāmet (BY, 1565a).

◆ Sonu e ünlüsü ile biten bazı Arapça ve Farsça kelimelere getirilen yükleme durum ekinin bazen esreli hemze (ء) ile yazılması, nüshaların hepsinde görülen bir yazım özelliğidir: ᶜuḳde**ʾi** (İÜ, 180a), cümle**ʾi** (İÜ, 1670a), tevbe**ʾi** (İÜ, 1950b), nükte**ʾi** (AG, 180b), cümle**ʾi** (AG, 328b), Kaᶜbe**ʾi** (AG, 4057b), penbe**ʾi** (SK, 1238a), secde**ʾi** (SK, 2752b), şemme**ʾi** (SK, 3527a), secde**ʾi** (BY, 2752b), Mekke**ʾi** (BY, 4477a), perde**ʾi** (BY, 8704a).

Sonu i ünlüsü ile biten bazı Arapça kelimelerle kimi Türkçe kelimelere de esreli hemze getirildiği görülür: yaᶜni**ʾi** (İÜ-AG, 4781a), maᶜni**ʾi** (İÜ-AG, 4781b), kimse**ʾi** (BY, 3999a), aḳça**ʾi** (İÜ-AG-SK-BY, 5383a), kişi**ʾi** (AG, 5994a).

◆ Farsça bazı kelimelerdeki "ẕ" harfinin "d" ile yazılması hususunda nüshalar arasında belli bir ayrım söz konusudur. İÜ ve AG nüshalarında bazen "ẕ"li, bazen "d"li yazımlar görülürken SK ve BY nüshalarında çoğunlukla "ẕ"li yazımlar görülmektedir: ḫıẕmet (İÜ, 164a), ü**m**īẕ (İÜ, 171a), d**ī**d**ā**r (İÜ, 131b), Ḫu**d**ā (İÜ, 1996a), ḫı**d**met (AG, 1388a), dīẕār (AG, 1409b), ümī**d** (AG, 1992b), bürāẕer (AG, 2064a), Ḫuẕāyā (SK, 42a), cüẕā (SK, 5677b), dī**d**ār (SK, 10326b), pāẕişāh (BY, 74a), üstā**d** (BY, 3911a), ümīẕ (BY, 6291a).

◆ Asıl yazımında hemze bulunan bazı Arapça kelimelerin Farsçanın etkisiyle "ye-ی"li yazıldığı görülür: dā**y**im (İÜ, 6284b), dā**y**imā (İÜ, 10531a), şā**y**im (AG,

7723b), ḳ**ā**yim (AG, 11389a), ġanā**y**im (SK, 3057a), ġarā**y**ib (SK, 11719b), nefā**y**is (BY, 3486a), ᶜacā**y**ib (BY, 7253b), nā**y**im (BY, 10402b).

◆ **idi** (ek-fiilin görülen geçmiş zaman çekimi), **imiş** (ek-fiilin öğrenilen geçmiş zaman çekimi), **ise** (ek-fiilin şart çekimi ve edat), **ile** (bağlaç ve edat), **iken** (zarf-fiil eki) kelimelerinin "i" ünlüsü, genellikle, elif harfi düşürülüp araya bir "y" ünsüzü alarak önce gelen kelimeye bitişik yazılır. İÜ ve AG nüshalarında kimi kelimelerde ayrı yazıldığı da olur: nūr **idi** (İÜ, 94b), ola-y-**ıdı** (İÜ, 97b), var-**ımış** (İÜ, 4311a), zehr **imiş** (İÜ, 6053b), yoġ-**ısa** (İÜ, 576a), cürm **ise** (İÜ, 2470a), cān-**ıla** (İÜ, 576b), İblīs **ile** (İÜ, 1758a), bulmış-**iken** (İÜ, 1747b), naṣīb **iken** (İÜ, 3664a), olmış-**ıdı** (AG, 619a), ḳısm **idi** (AG, 1312a), eyler-**imiş** (AG, 1685b), var-**ısa** (AG, 6823b), mekān **ise** (AG, 10323a), ṣavt-**ıla** (AG, 10406a), imām **ile** (AG, 10448b), yaş **iken** (AG, 9169a), ṣāf-**iken** (AG, 10621a), söz-**idi** (SK, 9299), var-**ımış** (SK, 6697b), naẓm-**ısa** (SK, 11711a), sırr-**ıla** (SK, 10149b), aġlar-**iken** (SK, 5914a), bu-y-**ıdı** (BY, 8517a), var-**ımış** (BY, 1684a), müştāḳ-**ısañ** (BY, 4915a), mār-**ıla** (BY, 7997b), içre-y-**iken** (BY, 5413a).

◆ **Vezne bağlı yazım değişiklikleri**: Med yapılması gereken yerlerin harekeyle belirtilmesi, zihaflı hecedeki uzun ünlünün yazılmaması, imâle gereken hecelerin uzun ünlülerle belirtilmesi, vezin gereği bazı Arapça kelimelerde ses (hece) türetilerek bunun hareke ile gösterilmesi, bazı kelimelerde görülen hece düşmeleri vezne bağlı olarak ortaya çıkan yazım değişiklikleridir. Bu yazım değişikliklerini şöyle örneklendirebiliriz:

Medde bağlı yazım değişiklikleri: vaḳ**ti** (İÜ, 2426b), pīş**ü**vā (İÜ, 593a), kār**u**bān (AG, 3310b), vaḥy**i** (AG, 3620b), ᶜışḳ**u**-bāzī (SK, 121a), mekr**i** (SK, 3604a), pāk**ü**-ẕāt (SK, 4907b), ṣaᶜb**u** (BY, 173a), baḥr**ı**dan (BY, 3762b), hef**ti**-kişvere (BY, 2394b).

Zihafa bağlı yazım değişiklikleri daha çok SK ve BY nüshalarında karşımıza çıkar: ᶜāṣ**i**yi (İÜ, 7727a), rāż**ı**yam (AG, 3418b), maḫf**i** (SK, 2867b), tekm**i**lin (SK, 4568a), iḳl**i**me (SK, 6814a), ᶜāl**i** (BY, 65a), erzān**i** (BY, 136a), ᶜāṣ**i**lere kül**li** (BY, 1023b).

İmaleye bağlı yazım değişiklikleri daha çok İÜ ve AG nüshalarında görülür: sini bini>سانی بانی (İÜ-AG, 5430b), menzil>منزیل (İÜ-AG, 60b), ṣalavāt>صلاوات (İÜ-AG-BY, 7810a).

Vezin gereği yapılan ses (hece) türemelerinin harekeyle gösterilmesi: şük**ü**r (İÜ, 1955b), ᶜöm**ü**r (AG, 4806a), ᶜaḳ**ı**l (SK, 6964a), fik**i**r (BY, 6965a).

Vezin gereği bazı kelimelerde hecelerin düşürülmesi: ber**e**kāt>berkāt (İÜ-AG, 4176a), Fāṭ**ı**manuñ>Fāṭmanuñ (İÜ-AG, 5946a), ceb**e**rūt>cebrūt (BY, 3193a), kel**i**māt>kelmāt (BY, 5854a).

◆ Kafiye gereği bir iki kelimede ünsüz benzeşmesi görülmesi dikkat çekicidir: fi-rişte/iniş**te** (İÜ-AG, 6656b), ferişte/göriş**te** (İÜ-AG, 10560b).

◆ Bazı kelimelerin yazımında "kef-ك" ve "ye-ى" harfi ile birlikte hemze (ء) kullanılması, özellikle İÜ nüshasında görülen bir yazım özelliğidir: kimi (İÜ, 29a), velīkin

(İÜ, 285b), ile (İÜ, 1450a), iletdi (İÜ, 2195b), īmān (İÜ, 2323b), yimekligi (İÜ, 3972a), gidüben (BY, 756b), ki (BY, 1454b).[95]

- Ünsüz benzeşmesine işaret etmek için şedde kullanılması, İÜ nüshasında yaygın görülen bir yazım özelliğidir: yarat**dı** (İÜ, 397a), ḳıyāmet**de** (İÜ, 533b), firḳat**de**n (İÜ, 1470a), itdük**de** (2199a), it**di**yse (İÜ, 3327a), işit**di**ler (İÜ, 5527a).[96]
- SK nüshasında bazı kelimelerin yazılışı ve harekelenmesi, yakın dönem imlasının özelliklerini yansıtmaktadır. Bu yazım hususiyeti az da olsa BY'de de karşımıza çıkar: zamān**ı**ñ (SK, 138b), gör**ü**nürdi (SK, 205b), oġl**u**na (SK, 512b), üst**ü**ne (SK, 1043b), iş**i**m (SK, 1846a), iler**i** (SK, 2081b), m**ey**velerde (SK-BY, 10705b), in**i**p (BY, 59b), deg**i**l (BY, 215b), cismüñ**dağı** (İÜ, 5838a) / cismüñ**daḫı** (AG) / cismüñ**deki** (SK-BY).
- Metinde hece birleşmeli ulama yapılması gereken yerlere sad harfi (ص) ile işaret edilmesi, AG nüshasının dikkate değer yazım özelliklerinden biridir: başdı_anuñ (AG, 2157a), yigirmi_üç (AG, 2769a), ne_iş (AG, 3910b).[97]
- Yazım hataları açısından bakıldığında en çok hatanın görüldüğü nüshaların başında SK gelmektedir. İkinci sırayı ise İÜ nüshası alır. AG ve BY nüshalarında ise diğerlerine göre daha az sayıda yazım hatası mevcuttur.

3.2.5. Nüsha Şeceresi

Şu ana kadar yapılan kütüphane ve katalog taramalarında *Muhammediye*'nin müellif hattı olan nüshasına ulaşılamamıştır. Eldeki altı yazma nüshadan hiçbirinin istinsah tarihi ve müstensihi belli değildir. Bu nedenle müellifin kaleminden çıkan esere en yakın metne ulaşabilmek için mevcut nüshaların karşılaştırılması suretiyle tenkitli metin hazırlama zarureti doğmuştur.

Muhammediye'nin altı yazma nüshasının baştan sona okunması neticesinde istinsah tarihi, beyit sayısı, benzerlik ve farklılıklar, imla gibi çeşitli hususiyetlere bakılarak üç grup teşekkül ettiği daha önce belirtilmişti. İlaveten belirtmek gerekir ki, birinci grupta yer alan İÜ nüshasının AG'den veya tam tersi şekilde AG'nin İÜ nüshasından istinsah edilmiş olabileceği akla gelmektedir. Ancak, nüshaların benzer hatalar yapmasının yanında birbirinden kopya edilmediğini ortaya koyacak kadar farklı hataları da mevcuttur. Aynı durum, ikinci gruptaki SK ve BY nüshaları için de geçerlidir. Bu nedenle söz konusu nüshalar, alt nüsha-

---

95 kimi: , velīkin: , ile: , iletdi: , īmān: , yimekligi: , gidüben: , ki: .

96 yaratdı: , ḳıyāmetde: , fürḳatden: , itdükde: , itdiyse: , işitdiler: .

97 başdı_anuñ: , yigirmi_üç: , ne_iş: .

lardan çoğaltılmış olmalıdır. AÜ nüshası ise diğer nüshalardan hiçbirinde bulunmayan beyitleri ihtiva etmesi ve pek çok yerde metnin eksikliklerini tamamlaması sebebiyle alt bir nüshadan değil, doğrudan müellif hattı olan nüshadan istinsah edilmiş olmalıdır.

Netice olarak mevcut verilere göre *Muhammediye*'nin yazma nüshalarının şeceresi aşağıdaki biçimde oluşmaktadır:

3.3. METNİ KURARKEN İZLENİLEN YÖNTEM

3.3.1. Metnin Düzeniyle İlgili Hususlar

i. Metinde her beyte sıra numarası verilmiştir.

ii. Nüshaların varak ve sayfa numaraları, nüsha rumuzlarıyla birlikte metin içinde beyitlerin solunda gösterilmiştir: İÜ 1b, AG 3a...

iii. Nüshaların varak numaralarında hata bulunan yerler dipnotta belirtilmiştir.

iv. Varak atlandığı yerlere dikkat çekmek için ilgili varak ve sayfa numarası altı çizili olarak yazılmıştır: SK 141a, BY 159a…

v. Metinde anlam veya vezin gereği yapılması gerekli ekleme ve düzeltmeler köşeli ayraç ([ ]) içinde verilmiştir. Okunup da anlamlandırılamayan kelimelerin yanına yay ayraç içinde soru işareti (?) işareti konmuştur.

vi. Metindeki başlıklara ait nüsha farkları ve açıklama dipnotları yıldız (*) işareti ile tanımlanmış, bu dipnotlar her sayfada yeniden başlatılmıştır.

vii. Tekrarlı beyitlerin metne alınmasında SK-BY nüshaları esas alınmış, söz konusu beyitler bu nüshalarda hangi sırada bulunuyorlarsa o sıraya göre alınmış; İÜ-AG nüshalarında bulunduğu yerler ise dipnotta gösterilmiştir. Bu beyitlerin İÜ-AG nüshalarında sayfa başı olduğu yerlerde, bu duruma işaret etmek için, varak ve sayfa numaraları takip eden beytin başına italik olarak yazılmıştır: *İÜ 12b*, *AG 33b*… Yanlışlıkla başka bir sayfada yazılan beyitler için de varak ve sayfa numaraları italik yazılmıştır.

viii. Metinde beyit içinde kısmî olarak iktibas edilen ayet-i kerime ve hadis-i şerifler, Arapça ibareler Latin harfli olarak transkribe edilmiş ve italik yazılmıştır. Bunların mealleri/tercümeleri dipnotta verilmiştir. Arapça beyitlerde de böyle yapılmıştır.

ix. Beyitler haricinde tam metinli olarak iktibas edilen ayet ve hadisler ile diğer Arapça alıntılar, Arap harfli ve harekeli olarak yazılmış; bunların da mealleri/tercümeleri dipnotta verilmiştir.

x. Ayet-i kerimelerin Arapça metinleri ve Türkçe mealleri Diyanet İşleri Başkanlığının hazırlamış olduğu *Kur'an-ı Kerim 3.0* programı kullanılarak verilmiştir. Programda bulunan meallerden kurumun hazırladığı meal seçilmiştir. Hadis-i şeriflerin Arapça metinlerinin verilmesinde ise *Şamile* programından yararlanılmış, bu programda bulunamayan hadisler nüshalardaki gibi yazılmıştır. Hadis-i şeriflerin mealleri verilirken yayım yılı ve sayfa numarası verilerek ilgili kaynağın müellifine atıfta bulunulmuştur.

3.3.2. Vezinle İlgili Hususlar

i. Vezni problemli mısralar/beyitler dipnotta belirtilmiştir. Arapça beyitlerdeki vezin kusurları ise gösterilmemiştir.

ii. Metinde geçen kasidelerin vezinleri bu şiirlerin başında, tekrarlı beyitlerinse ilk geçtiği yerde dipnotta verilmiştir.

iii. Vezin gereği uzun okunması gereken ünlüler (imâle yapılması gereken heceler) transkripsiyonda gösterilmemiştir.

iv. Vezin gereği yapılan ünlü (ses) türemeleri, metinde de hareke ile gösterildiği için ayrıca herhangi bir işaretle belirtilmemiştir.

v. Vezin gereği kısa okunması gereken uzun ünlüler (zihaflı ünlüler)le ilgili herhangi bir düzeltme yoluna gidilmemiş, nüshadaki yazılışlar esas alınmıştır. Nüshaların hepsinde zihaf yapılıp uzun ünlü yazılmadıysa tenkitli metinde bu yazım korunmuştur.

vi. Şeddeli kelimelerin yazımında vezin esas alınmıştır. Şeddeli kelime vezne uymuyorsa şeddesiz şekilde yazılmıştır. Şeddeli kelimelerden sonra ünlü ile başlayan bir kelime geldiyse kelimenin yazımında şedde korunmuştur.

vii. Vezin gereği hece birleşmeli ulama yapılması gereken yerleri göstermek için iki kelimenin arasına alt çizgi (_) konulmuştur.

viii. Veznin gerektirdiği hâllerde bazı kelimelerde hece düşürme yoluna gidilmiştir. Nitekim bu husus, bazı nüshalarda da görülen bir yazım özelliğidir: ceberūt>cebrūt, melekūt>melkūt, kelimesi>kelmesi…

3.3.3. Nüsha Farklarının Gösterilmesi ve İmlayla İlgili Hususlar

i. *Muhammediye*'nin tenkitli metni İÜ, AG, SK ve BY nüshalarının karşılaştırılması ile kurulmuştur. AÜ nüshası hacimce yarım olduğu için, MK nüshası ise AG'den istinsah edilmiş olarak değerlendirildiği ve bu nedenle metne katkı yönünden adı geçen nüshadan daha ileri gitmediği için karşılaştırmaya dâhil edilmemiştir. Çok fazla sayıda yazım hatası ihtiva etmesi de bu nüshanın tenkitli metne alınmama sebepleri arasında-

dır. Karşılaştırmada kullanılan dört nüshadan hiçbiri tek başına metne esas tutulmamıştır.

ii. Metni oluştururken nüshalardaki varyantlardan anlam ve vezin yönünden hangisi doğru ise metne o varyant alınmış, diğerleri dipnotta gösterilmiştir.

iii. Bir nüshada yırtılmış, silik veya okunamayan kısımlar diğer nüshalardan tamamlanmıştır. Bu durumun dipnotta ayrıca belirtilmesine gerek görülmemiştir.

iv. Karşılaştırmaya dâhil edilmeyen AÜ ve MK nüshalarında olup da karşılaştırmada kullandığımız nüshalarda bulunmayan beyitler metne dâhil edilmiştir.

v. Karşılaştırmada kullanılan nüshaların, anlam ve vezin yönünden problemli kısımların çözümünde yetersiz kaldığı hâllerde karşılaştırmaya alınmayan nüshalardan, özellikle AÜ nüshasından yararlanılmış; bu husus dipnotta belirtilmiştir.

vi. SK nüshasında "Maṭlab" ibaresiyle başlayan ve der-kenar olarak verilen başlıklar, müstensih tarafından açıklama mahiyetinde yazılmış olarak düşünüldüğü için metne alınmayarak dipnotta gösterilmiştir.

vii. SK ve BY nüshalarında, tekrarlı beyitlere işaret etmek için yazılan "Tercī^{c}" başlıkları metne alınmamıştır.

viii. Ayet-i kerimelerde nüsha farkı gösterilmemiştir. Bunların metne alınmasında metindeki olay ve düşünce akışı gözetilmiştir. Eğer bir ayet, karşılaştırmada kullanılan nüshalardan sadece birinde bile geçiyorsa ve bağlama göre bulunması gerekliyse metne alınmıştır. Nüshaların hiçbirinde olmayan, ama metnin akışına göre alınması gerekli kısımlar ise köşeli parantez ([ ]) içine alınarak yazılmıştır. Bazı nüshalarda ayetlerin sonuna eklenen "el-āyeh" ibareleri metne alınmamıştır.

ix. Hadis-i şeriflerde nüsha farkları gösterilmiştir. Hadislerin orijinal metninde olup da nüshaların hiçbirinde bulunmayan ibareler metinde köşeli parantezle ([]) gösterilmiştir. Kaynaklarda olup da lafzı metinle farklılık arz eden hadislerin dipnotta önce metinde geçtiği hâliyle tercümesi, daha sonra bulunduğu kaynaktaki Arapça metni ve tercümesi verilmiştir. Bazı nüshalarda hadislerin sonuna eklenen "el-ḥadīṯ" ibareleri metne alınmamıştır.

x. Nüsha farklarını gösterirken önce beyit, daha sonra mısra numarası verilmiş; birinci mısra için a, ikinci mısra için b harfi kullanılmıştır. Aynı ibarenin varyantı arasına virgül (,), farklı ibarelerin varyantları arasına noktalı virgül (;) konulmuştur. Beyitler dipnotta verildiyse iki mısra arasına eğik çizgi (/) konulmuştur. Nüsha farkları ile ayet ve hadislerin mealleri arasına, ayrımı belirgin kılmak için iki dik çizgi (||) konulmuştur.

xi. Bir nüshada olup da diğerinde bulunmayan beyitler, kelime ve kelime grupları dipnotta " - " işareti ile gösterilmiştir.

xii. Metni hazırlarken, eserin yazıldığı dönemin ses özellikleri göz önünde bulundurulmuştur.

xiii. Nüshalarda görülen münferit yazım hataları ve müstensihlerin yaptığı düzeltmeler dipnotta gösterilmemiştir.

xiv. Esreli hemze (ء) ile yazılan belirtme durum ekleri metne "y" li olarak alınmıştır: ᶜuḳde**y**i, cümle**y**i, kişi**y**i…

xv. Bazen peltek zel (ذ) bazen de dâl (د) ile yazılarak ikilik oluşturan bazı Farsça kelimelerde, kafiye zorunluluğu dışında, "d"li yazımlar tercih edilmiştir: ümīd, ḫıdmet, dīdār….

xvi. Aslında hemze (ء) olup da ye (ى)'li yazılan Arapça kelimelerde ikinci yazım tercih edilmiştir: dāyim, ḳāyim, māyil… Hemzenin ye (ى) harfi ile birlikte yazıldığı durumlarda ise kelimelerin aslî şekilleri alınmıştır: sāʾil, tāʾib, melāʾik…

xvii. i- fiilinin çekimleri (idi, imiş, ise), ile edat/bağlacı ve ise edat/bağlacının bitişik yazımları tercih edilmiştir. i- fiilinin -di, -miş, -se, ile edatının -la/-le, ise edatının -sa/-se şeklinde bitişik olduğu kelimelerde vezin gereği "y" kaynaştırma ünsüzü bulunmayacaksa kendinden önceki kelimeye kısa çizgi (-) ile bitişik hâlde yazılmıştır. Kaynaştırma ünsüzü "y"nin araya girmesi gerektiği durumlarda bu harf iki kısa çizgi arasında (-y-) yazılmıştır.

xviii. "Ne" ile yapılan ve günümüzde de birleşik kelime gibi kullanılan yapılardaki hece düşmesine işaret etmek için kesme işareti (') konulmuştur: n'eyler, n'itdüñ, n'idem, n'oldı…

xix. Farklı nüshalarda, hatta bazen aynı nüshada bile farklı yazılmış/harekelenmiş kelimelerden "milk" yerine "mülk", "ġıybet" yerine "ġaybet", "mihr (nikâh bedeli)" yerine "mehr" tercih edilmiştir.

xx. Miktar bildiren *niçe* (ne kadar, kaç) ile durum bildiren *nice* (nasıl) kelimelerinin[98] yazımında nüshalarda çoğunlukla aradaki anlam farkına dikkat edildiği görülmüştür. Nüshalarda ikilik bulunduğu durumlarda anlam olarak hangisi beytin bağlamına uygunsa o yazım biçimi metne alınmıştır: *Ki* ***nice*** *luṭf u iḥsān ider ol nūr / Ya* ***nice*** *olur ümmet anda mesrūr* (7512), ***Niçe*** *aṣḥābuñ anda uṣṣı gitdi /* ***Niçe****si döymeyüben ödi ṣıtdı* (5479)…

xxi. Sonu *elif* veya *vav*dan sonra *hemze* ile biten Arapça kelimelerle yapılan tamlamalarda, tamlamaya işaret etmek üzere getirilen *ye* (yâ-yı izâfet)'nin yerine nüshalarda bazen *hemze* kullanılmıştır. Tenkitli metinde ikinci, yani *hemze*li yazım biçimi tercih edilmiştir: ridāʾ-i kibriyā (290), livāʾ-i ḥamd (5349), rıżāʾ-i Ḥaḳ (7971), żiyāʾ-i şems (10468)…

xxii. Yazımlarında ikilik bulunan "bini/beni, sini/seni, binüm/benüm, giç-/geç-…" gibi kelimelerde vezin gereği imâle gereken yerlerde, kafiye ve redif zorunlulukları dışında, ilk biçimler tercih edilmiştir.

xxiii. Ses değişmelerinde (uyḫu-uyḳu, ḳorḫu-ḳorḳu, aġ-aḳ…) tek bir yazım şekli benimsenmemiştir. Kelime geçtiği yerde nüshalarda çoğunlukla nasıl yazıldıysa metne de o biçimde alınmıştır.

xxiv. Peyġam-ber/peyġām-ber kelimesinde görülen yazım ikiliğini gidermek için nüshaların hepsinde "peyġam-ber" şeklinde ise bu hâliyle, değilse "peyġām-ber" biçiminde alınmıştır.

---

98 Bu konu ile ilgili ayrıntılı bilgi için bk. Sarıkaya, 2008.

xxv. Melek isimlerinde vezin gereği yapılan yazım değişikliklerine (Cebrāʾīl>Cebreʾīl>Cibrīl, İsrāfīl>Sirāfīl, ʿAzrāʾīl>ʿIzrīl) özellikle SK nüshasında dikkat edilmemiştir. Vezne uygun olan yazım metne alınmış, diğer yazım biçimi nüsha farkı olarak gösterilmemiştir.

xxvi. Eserin transkribe edilmesinde Arapça ve Farsça eklerin yazımı ile ilgili hususlarda İsmail Ünver'in (1993), metin neşri ile ilgili hususlarda ise M. Fatih Köksal'ın (2012) önerileri dikkate alınmıştır.

3.4. TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ

آ	a, ā	ط	ṭ
ا، أ	a, ā, e, ı, i̇, u, ü	ظ	ẓ
ای	i	ع	ʿ
ب	b	غ	ġ
پ	p	ف	f
ت	t	ق	ḳ
ث	s̱	ك	k, g, ñ
ج	c	ل	l
چ	ç	م	m
ح	ḥ	ن	n
خ	ḫ	و	v [o, ō, ö, u, ū, ü]
د	d	ه	h [a, e]
ذ	ẕ	ة	t, e
ر	r	ی	y [ı, i, ī, ā]
ز	z	ء	ʾ
ژ	j	َ	a, e
س	s	ِ	ı, i̇
ش	ş	ُ	o, ö, u, ü
ص	ṣ	خو (Vâv-ı ma'dûle)	ḫˇ
ض	ḍ, ż		

3.5. TENKİTLİ METİN*

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Faᶜūlün

İÜ 1b|AG 1b| SK 1b|BY 1b	1	*Bi'smi'llāhi'r-Raḥmāni'r-Raḥīm* *Ve ḥamdi'llāhi ẕi'l-fażli'l-ᶜaẓīm*
	2	*İlāhü'l-ḫalḳı Deyyānün Ḳadīmün* *Veliyyü'r-rızḳı sulṭānün Kerīmün*
	3	*Taᶜālā ẕātühu ᶜammā yeḳūlūn* *Tecellā ẕātühu fīmā yuḥibbūn*
	4	*Teḳaddes naᶜtühu ᶜan-derki'l-idrāk* *Kemā ḳāle'n-nebiyyü mā ᶜarefnāk*
	5	*Hüve'l-Evvel hüve'l-Āḫir hüve'l-Hū* *Hüve'l-Bāṭın hüve'ẓ-Ẓāhir hüve'l-Hū*
	6	*Hüve'llāhü'lleẕī rabbün Taᶜālā* *Hüve'l-Ḥayyu'lleẕī nūrun fe-cellā*
	7	Münezzeh keyf ü kemden ẕāt-ı Bārī Anı bilmekde her ᶜaḳl oldı ᶜārī
	8	Kemālātını cāmiᶜ oldı ẕātı Anuñ-çün oldı müstecmiᶜ ṣıfātı
	9	Düzüp bu kevni yazdı bir ṭılısmı Zihī ṣanᶜat ki gösterdi bu resmi
	10	Zihī sulṭān-ı aᶜlā kim ḳamu şey Anuñ emrinde ger cāmid eger ḥay

---

* BY nüshasında "Hāzā Kitāb-ı Dīvān-ı Muḥammediyye" başlığı bulunmaktadır, ancak bu başlık müstensih tarafından düşülmüş olmalıdır. Diğer nüshalarda olmadığı için metne alınmadı.

1: *"Rahman ve Rahîm olan, yüce fazilet sahibi Allah'ın hamdıyla (sözüme başlarım)."*

1b ẕi'l-fażli'l-ᶜaẓīm: ẕi'ş-şāni'l-Kerīm BY.

2: *"Mahlukatın ilahıdır, başlangıcı eskilere uzanan deyyân (hayır ve şerle cezalandıran)dır. Rızkın sahibi (tek rızık veren), şerefli bir sultandır."*

3: *"Onun zat-ı Bârî'i onların söylediklerinden yücedir. Onun zat-ı Bârî'i onların sevdiklerinde tecelli etmiştir."*

3b fīmā: lemmā BY.

4: *"Onun sıfatları akılların idrakinden mukaddestir. Tıpkı Peygamber'in (AS) 'Biz seni idrak edemedik.' buyurduğu gibi."*

4a derki'l-idrāk: ḥaddi'l-idrāk BY.

4b nebiyyü mā ᶜarefnāk: nebiyyü'ṭ-ṭāhiru pāk BY. || **Mā ᶜarefnāk**[e ḥaḳḳa maᶜrifetik yā maᶜrūfu]: *"Ey Allah, seni şanına yakışır bir şekilde **bilemedik**."* (Yılmaz, 2013: 474) mealindeki hadis-i şeriften iktibastır.

5: *"O, ilktir. O, sondur. O, O'dur. O, gizli olandır. O, açıkça görünendir. O, O'dur."*

5a-b Hū: Ḥaḳ BY.

6: "O yüce bir rab olan Allah'tır. O parıldayan bir nur olan el-Hayy (her daim diri ve hayat sahibi olan)dır."

6a rabbün Taᶜālā: oldur İlāhī BY.

7b Getürdi kevne yoḳdan hep buları BY.

8b Görinür cümle esmāda ṣıfātı BY.

10b emrinde ger cāmid eger ḥay: emrindedür bil cümle işler BY.

	11	Ezelden ilerü Allāhdur ol Ebedden ṣoñra girü şāhdur ol
	12	Ezelliginde ᶜāciz ᶜaḳl-ı evvel Ebedligin daḫı hem ḳılmadı ḥal
İÜ 2a|AG 2a	13	ᶜUḳūl idrāki ḳāṣır ḳudretinde Bilinmez sır nedür kim ḥikmetinde
	14	Kemālātına yoḳdur ḥadd ü pāyān Ki bu eşyāʾ -i bī-ᶜadd aña bürhān
	15	ᶜAceb bu ki_aña bürhān oldı eşyā Nişānın kimse bilmez līkin aṣlā
	16	Diyincek aṣl-ı eşyā *mā ᶜarefnāk* Ola mı ġayr anuñ ẕātında derrāk
	17	Ṣıfātı *ḳul hüve'llāhu eḥad*dur Delīl-i ẕātı *Allāhü'ṣ-ṣamed*dür
	18	Ḳamu bildüm diyen bilmez nedür ḥāl Ḳamu gördüm diyen diller olur lāl
SK 2a	19	İlāhī sensin ol sulṭān-ı ᶜālī Vücūduñdan degüldür nesne ḫālī
	20	Senüñle var oldı cümle ᶜālem Semā vü ᶜarş u kürs ü cinn ü ādem
	21	Senüñdür feyż ü cūd u ᶜilm ü ḥikmet Virürsin kime dilerseñ kerāmet
	22	Vücūduñdan vücūd irdi cihāna Ḳamu maᶜdūm-iken geldi ᶜayāna
	23	Ḳamudan ḳılduñ insānı mükerrem Ki ᶜilm ü ᶜaḳl-ıla oldılar ekrem
	24	ᶜAceb ḥikmet ᶜaceb ṣanᶜat ḳılursın Kime nār u kime cennet ḳılursın

---

11a Allāhdur: Allāh-durur SK.
11b şāhdur: şāh-durur SK.
12a evvel: insān BY.
12b ḳılmadı ḥal: fehm-i insān BY.
13: 9 SK, BY.
13b sır nedür kim: kim nedür sır SK, kim ne sırdur BY.
14b ki: - BY, bu: - SK; bī-: - SK; eşyāʾ -i bī-ᶜadd: eşyā birligine oldı BY.
15-44: - BY.
15b kimse bilmez līkin: līki bilmez kimse İÜ, AG.
16a **mā ᶜarefnāk:** bk. 4b dipnot.
16b ġayr: ġayra SK.
17a-b **Ḳul hüve'llāhü eḥad. Allāhü'ṣ-ṣamed:** *"De ki: 'O, Allah'tır, bir tektir. Allah Samed'dir. (Her şey O'na muhtaçtır; O, hiçbir şeye muhtaç değildir.)' "* (İhlas 112/1-2).
21a feyż: ḳabż İÜ.
23b ekrem: ikrām İÜ.

	25	Çıḳarduñ seng-i yābisden giyāhı Geyürdüñ nergese zerrīn külāhı
	26	Nişāndur ḳudretüñden verd-i aḥmer Beyāndur ḥikmetüñden dürr ü gevher
	27	Ḫ˘oş insān eyledüñ *mā-i mehīn*i Ki dün gün ẕikr ider şehler şehini
	28	Ḳamu yirlü yirince resm ü āyīn Kimi ebter kimi oldı cihān-bīn
	29	Kimi mürde kimi zinde ḳılursın Kimi ḥākim kimi bende ḳılursın
İÜ 2b	30	Kimi sulṭān olur der-heft-kişver Ḳılursın kimisini ᶜabd-i çāker
	31	Kimi müʾ min kimi kāfir ḳılursın Kimine niᶜmeti vāfir ḳılursın
AG 2b	32	Kimi bir ḥabbeye muḥtāc u ᶜuryān Olur biryān baġrı çeşmi giryān
	33	Kimini ẕātuña maḥbūb idersin Cemālüñden kimi[n] maḥcūb idersin
	34	Şecerden kime irgürdüñ *ene'llāh* Kimin bir ḫātem ile eyledüñ şāh
	35	Gehī ṣuᶜbān idersin bir ᶜaṣādan Gehī ṣular aḳıdursın ḥaṣādan
	36	Kime taᶜlīm idersin ᶜilm-i esmā Olur ᶜālemde anuñla muṣaffā
	37	İlāhī luṭfuñuñ pāyānı yoḳdur Ki ẕerre faẓluñuñ noḳṣānı yoḳdur
SK 2b	38	Türāb-iken bizi insān ḳılduñ Daḫı maḥbūbuñı iḥsān ḳılduñ
	39	Ḳatuñdan bize Ḳurʾ ān oldı nāzil Ki farḳ oldı anuñla ḥaḳḳ u bāṭıl
	40	Virüp esbāb-ı ṭāᶜāti bize hep Keremden eyledüñ cümle müretteb
	41	Bize tevfīḳi yoldaş it İlāhī Ki ẕikr eyleyevüz sen pādişāhı

27a [Elem naḥluḳküm min] **mā'in mehīn**: *"[Biz sizi]* ***bayağı bir sudan (meniden)*** *[yaratmadık mı?]"* (Mürselât 77/20).
31a kimi…kimi: kimin…kimin SK.
31b ḳılursın: virürsin SK.
34a kime: kim SK. || [innenī] **ene'llāh**: *"[Şüphe yok ki]* ***ben Allah'ım****…*" (Tâhâ 20/14).
35a idersin: eylersin SK; bir: - SK.
36b olur: ki_olur SK.

42 Ḫudāyā çün hidāyet virdüñ evvel
Bizi ḳıl girü ṭāᶜatde mükemmel

43 Ḳamuyı ẕikr ü şükrüñden şaşurma
Ḳamuya Muṣṭafā rāhın yaşurma

44 Ḳamu ḳullara raḥmet ḳıl keremden
Ḫalāṣ it cümleyi yarın elemden

Der-Naᶜt-i Seyyidü'l-Evvelīn ve'l-Āḫirīn ve Resūlü'ṣ-Ṣaḳaleyn*

45 Muḥammed kim cihānuñ serveridür
Cemīᶜ-i enbiyānuñ mihteridür

İÜ 3a 46 Bu kevne bil ki mebdeᵒ dür Muḥammed
Cemīᶜ-i ḫalḳa menşeᵒ dür Muḥammed

47 Cihān bir ten-durur cānı Muḥammed
Bu ḳamu bende sulṭānı Muḥammed

48 Cihān bir ḳaṭre baḥr oldı Muḥammed
Cihān bir ẕerre mihr oldı Muḥammed

49 Kemāl-i Ḥaḳḳa āyetdür Muḥammed
Bize Ḥaḳdan hidāyetdür Muḥammed

AG 3a|BY 2a 50 Risālet ḫātemi oldı Muḥammed
Nübüvvet ḫātimi oldı Muḥammed

51 Muḥammed Aḥmed ü Maḥmūddur ol
Ḳamudan ilerü mevcūddur ol

52 Ezelden ilerü maḥbūb-ı Ḥaḳdur
Ḳamu ṭālibdür ol maṭlūb-ı Ḥaḳdur

53 Anuñ çavuşı Cibrīl-i emīndür
Ḥaḳīḳat *raḥmeten li'l-ᶜālemīn*dür

54 Anı Ḥaḳḳ eyledi aṣl-ı ḫaḳāyıḳ
Hem oldur ᶜilm-i tevḥīd içre fāyiḳ

55 Anuñ ᶜilminde maᶜlūm-idi ᶜālem
Ger olmayaydı maᶜdūm-idi ᶜālem

43a ḳamuyı: ḳamu İÜ.
43b rāhın: rāhı İÜ, AG.
* Der-Naᶜt-i Resūl ᶜAleyhi'ṣ-Ṣalātu ve's-Selām BY.
45-49: - BY.
46a bil ki: belki İÜ, AG.
47b bende sulṭānı: bendeye sulṭān SK.
50a ḫātemi: ḫātimi SK.
50b ḫātimi: ḫātemi SK, BY.
51a Maḥmūddur: Maḥmūd-durur SK, BY.
51b mevcūddur: mevcūd-durur SK, BY.
53b [Ve mā erselnāke illā] **raḥmeten li'l-ᶜālemīn:** *"(Ey Muhammed!) Seni ancak* ***âlemlere rahmet olarak*** *gönderdik."* (Enbiyâ 21/107).

SK 3a

56 Aña merkeb Ḫudādan irdi Refref
Muḳarrebler anuñ bezminde ṣaf ṣaf

57 Buyurdı kim bilüñ bu ḥāli benden
Ki ben ḳandan yaḫ͐od bu dünye ḳandan

58 Benüm dünyā-y-ıla budur miṣālüm
Hemān dünyāya gelmişdür ḫayālüm

59 Ki bir fāris giderken bir seferde
İnüp diñlendi bir ẓıll-ı şecerde

60 Pes andan girü ḳalḳup yola girdi
O yiri terk idüp menzile irdi

كَمَا قَالَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامْ مَالِي وَ الدُّنْيَا اِنَّمَا مَثَلِي كَمَثَلِ رَاكِبٍ رَاحَ فِي يَوْمٍ صَايِفٍ فَنَزَلَ فَاسْتَرَاحَ فِي ظِلِّ شَجَرَةٍ ثُمَّ رَكِبَ وَ رَاحَ*

İÜ 3b

61 V'eger-nī ben degülem bu fenādan
Beḳādur meskenüm aṣlum beḳādan

62 Baña bu mülk ü melkūtuñ ḳamusın
Behişt ü ᶜarş u ferşin ü ṭamusın

63 Ḳamunuñ cevherin ü ḫaznesini
Ḫudā ᶜarż eyledi her nesnesini

64 Ḳamusından çü ᶜālīdür cenābum
Cemāl-i bāḳī oldı pes meᵓābum

كَمَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى مَا زَاغَ الْبَصَرُ وَمَا طَغَى**

BY 2b

65 Pes eyle ᶜālī-himmetdür Muḥammed
Cemāl-i Ḥaḳḳa āyetdür Muḥammed

AG 3b

66 Didi ḥażret *le-ᶜamrük* daḫı *levlāk*
Anuñ-çün bu cihāndan oldı bī-bāk

67 Anuñ nūrına Ādem oldı ḥāmil
Ki ḥall oldı ḳatında cümle müşkil

---

* ḳāle'n-nebiyyü: ḳāle SK; fenezele: - SK; ragibe ve: - SK. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Benim dünyayla bir alakam yoktur. Benim durumum sadece, çok sıcak bir yaz gününde hayvanına binip yola çıkan, ardından bir ağaç gölgesinde dinlenip sonra tekrar bineğine binip giden bir yolcunun durumu gibidir.*" Bu hadis-i şerif, biraz farklı bir lafızla Tirmizî'nin *Sünen*'inde (2007: II/521) mevcuttur: مَا لِي وَلِلدُّنْيَا، مَا أَنَا فِي الدُّنْيَا إِلَّا كَرَاكِبٍ اسْتَظَلَّ تَحْتَ شَجَرَةٍ ثُمَّ رَاحَ وَتَرَكَهَا "*Benim dünya rahatlığı ile işim yok. Dünyada ben bir ağacın altında gölgelenip sonra oradan ayrılıp giden yolcu gibiyim.*"

62a bu: - SK; ḳamusın: ḳamusı İÜ, AG.

64b bāḳī: Ḥaḳḳa SK.

** "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Göz (gördüğünden) şaşmadı ve (onu) aşmadı."* (Necm 53/17).

65b Ḥaḳḳa āyetdür: Ḥaḳla rāḥatdur İÜ, AG.

66a ḥażret *le-ᶜamrük* daḫı: ḥażret-i *le-ᶜamrüke* tāc-ı SK. || **le-ᶜamrük**[e]: *"(Ey Resul'üm),* ***senin ömrüne and olsun****..."* (Hicr 15/72). Ayet-i kerimede yer alan hitap -ihtilaflı olmakla birlikte- Hz. Peygamber'edir, ona yöneltilmiştir (Yılmaz, 2013: 448). || **Levlāk**[e levlāke le-mā ḫalaḳtü'l-eflâke]: *"****Sen olmasaydın****, sen olmasaydın (ey Muhammed) felekleri yaratmazdım."* (Yılmaz, 2013: 456) mealindeki hadis-i şeriften iktibas.

68 Ḫalīl oldı anuñ nūrıyla ḫandān
Ki aña nār-ı Nemrūd oldı bostān

69 Kerāmet andan irdi enbiyāya
Hidāyet andan irdi evliyāya

70 Ḳamusı ẓıll-ı nūr-ı Muṣṭafādur
Muḥammed murteżādur müctebādur

71 Nebī olmışdı ol sulṭān-ı ᶜālem
Ki *beyne'l-māʾi ve'ṭ-ṭīn* idi Ādem

72 Çi-ger ṣūretde nesl-idi Muḥammed
Ḥaḳīḳat līki aṣl-ıdı Muḥammed

SK 3b

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ كُنْتُ نَبِيًّا وَآدَمُ بَيْنَ الْمَاءِ وَالطِّينِ* وَ اِنِّى وَاِنْ كُنْتُ اِبْنُ آدَمَ صُورَةً فَلِيَ فِيهِ مَعْنًى شَاهِدٌ بِأُبُوَّتِى**

73 Anuñ şerᶜinde her kim oldı ḳāyim
Behişt ü ḥūr u ḥavża oldı ḥākim

74 Nübüvvet mesnedinüñ pādişāhı
Cemīᶜ-i reh-nümānuñ reh-nümāsı

İÜ 4a

75 Çü naᶜleynini ᶜarş idindi efser
Anuñ-çün oldı eşyādan füzünter

76 Virürdi şemse fer nūr-ı cebīni
Sözüñ söylerdi ġāyet aşvabını

77 Anuñ ᶜışḳında çarḫ urur felekler
Rikābında segirdürler melekler

78 Aña virildi ḥaḳḳ-ıla vedīᶜat
Şerīᶜat hem ṭarīḳat hem ḥaḳīḳat

79 Ḳamu edyānı mensūḫ itdi dīni
Münevver ḳıldı dünyā ᶜālemini

80 Ola ger bu vücūdum ḳaṭre ḳaṭre
Daḫı her ḳaṭre ola ẕerre ẕerre

BY 3a

81 Daḫı her ẕerrede yüz biñ ola yüz
Daḫı her yüzde dilüm ola yüz yüz

82 Bu vech-ile ola ᶜömrüm hezārān
Bu ᶜömri ṣarf idem medḥüñde iy cān

68b ki: kim SK, BY.

* kemā: - SK, BY. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Henüz Âdem su ile çamur arasında iken ben peygamberdim.*" (Keleş, 2016: 339).

** maᶜnen şāhidün bi-übüvvetī : - SK, BY. || "*Her ne kadar bir âdemoğlu olsam da ben bir suretim ve bu surette benim atalığıma şahitlik eden bir mânâ vardır.*" (Kaynak bulunamadı).

73b ḥūr u ḥavża: ḥavż u ḥūra SK, BY.

80a ola ger bu: olursa ger BY.

82b medḥüñde: medḥüñe SK, BY.

AG 4a	83	Henūz bir ẕerre medḥüñ iy dilārā Dimekde ḳāşıram ben yüzi ḳara
	84	Beni ᶜafv eyle imdi *yā ḥabībī* Ki sensin cümle dertlüler ṭabībi
	85	Direm kim ḥażretüñde pür-günāham Öküş ᶜişyān ḳıldum rū-siyāham
	86	Şerīᶜat rüknini her dem yıḳaram Cehennem odın elümle yaḳaram
	87	İlāhī derdmendem dest-gīr ol Yüzüm göñlüm ḳaradur sen münīr ol
	88	Ḥabībüñ ḥürmeti-y-çün *yā İlāhī* Esirge pādişehler pādişāhı
	89	Aña vü āl ü aṣḥābına iy cān Ṣalāt-ıla selām irgür hezārān
		Der-Naᶜt-i Ḫulefāᵒ ü'r-Rāşidīn
SK 4a	90	Pes ol şems oldı encümdür ṣaḥābī Ḳamunuñ melceᵒ idür hem meᵒ ābı
İÜ 4b	91	Pes evvel geldi meydānına Ṣıddīḳ Hem evvelden iderdi anı taṣdīḳ
	92	Ne kim Ḥaḳdan resūle irse esrār O sırdan anı iderdi ḫaberdār
	93	Çün oldı sırr-ı Aḥmedde muᶜallem Ḫilāfet aña pes oldı müsellem
	94	Diyüpdür server aña ṣubḥ-ı ṣādıḳ Anuñ-çün nūr-ıdı beyne'l-ḫalāyıḳ
	95	Lebīb ü ᶜārif oldur hem şefīḳ ol Dü-ᶜālem faḫrına niᶜme'r-refīḳ ol
	96	İkincisi ᶜÖmerdür ki_oldı dīndār Ki olmışdur aña yār-ı vefādār
BY 3b	97	Peyem-ber didi ben olmaya-dum ger ᶜÖmer ola-y-ıdı lā-büd peyem-ber

84b dertlüler: derdlerüñ SK.
85a kim: ki SK.
86b odın: nārın SK, BY.
88: AG'de der-kenar.
88b pādişehler: pādişāhlar AG, SK.
91b anı: ḫaberdār SK.
92: - SK.
94a server aña: aña server SK, BY.
95a lebīb ü: lebīb-i İÜ, AG.
96b ki: kim SK, BY.
97a peyem-ber: peyem-berden AG.

98 Ḳaviyyü'l-ḳalb-idi maẓhar celāle
Anuñ-çün itdi ḳaṣd evvel ḳıtāle

99 Ki ḥaḳdur çün bu dīn niçün olur sır
Gerekdür ki_idevüz biz anı ẓāhir

100 İderdi şerᶜ içinde ᶜadl ü dādı
Bulupdı cümle ḫalḳ andan murādı

AG 4b 101 Üçünci yāri ᶜummān-ı ḥayādur
Saᶜādet burcı üzre bir hümādur

102 Müşerref ismi ᶜOs̱mān ibni ᶜAffān
Müzeyyen şerᶜi aṣḥāb içre sulṭān

103 Ki s̱i'n-nūreyn oldı s̱ī-kerāmet
Daḫı Ḳurʾānı cemᶜ itdi tamāmet

104 Ḥayāsından utanurdı melekler
Ḳatında ḥāṣıl olurdı dilekler

105 Anuñ dördünci yāri Murteżādur
ᶜAlīdür ibn-i ᶜamm-ı Muṣṭafādur

106 Cemīᶜ-i evliyāya ser-fırāz ol
Feżāʾ-i lā-mekāna şāh-bāz ol

107 Şecāᶜat hem mürüvvet hem seḫāvet
Leṭāfet hem fütüvvet hem vilāyet

İÜ 5a 108 Aña baḫş itdi cümle Ḥaḳ Taᶜālā
Aña çift oldı hem Zehrāʾ-i ᶜazrā

109 Bu dört aṣḥābı Ḥaḳ ḳıldı mükemmel
Ki bunlar oldılar ḳamudan efḍal

SK 4b 110 Ḥüseyn-ile Ḥasendür nūr-çehre
Ururlar pençe bunlar māh u mihre

111 İmāmeyn-i hümāmeyn-i şehīdeyn
Taḳiyyeyn-i naḳiyyeyn-i saᶜīdeyn

112 Ḥaḳīḳat baḥrına ġavvāṣlardur
Ḥaḳīḳat Ḥaḳ ḳatında ḫāṣlardur

113 İlāhī bize bunları şefīᶜ it
Ḳamusın ᶜizz-i ḥażretde refīᶜ it

101a yāri: yār İÜ, AG; ᶜummān-ı: ᶜOs̱mān-ı SK, BY.
101b hümādur: reh-nümādur SK.
105b ibn-i: ki_ibn-i SK, BY.
108b ᶜazrā: ġarrā SK.
109a aṣḥābı: aṣḥāb SK.
109b oldılar ḳamudan: ḳamudan oldılar SK.
106b feẓāʾ-i: ḳażāʾ-i İÜ, AG.
110b pençe: bunca SK.
113a bunları: bunlara BY.

BY 4a **Ender-Sebeb-i Teᵒlīf**

114 Seḥer kim nefḥası bād-ı ṣabādur
Ḥaḳīḳat rūḥ-perver dil-güşādur

115 Nesīm eyler cihānı bir nefesde
Olur bu demde her diller hevesde

116 Gel iy murġ-ı seḥer gül ᶜālemidür
Dilüñ depret ki ġulġul ᶜālemidür

117 Felek burḳaᶜ götürdi çehresinden
Zemīni ḫ̆oş-dem itdi behresinden

118 Şuᶜāᶜından zer-āb itdi biḥārı
Deminden ḳıldı cennet her diyārı

AG 5a 119 Bahār oldı bezendi kūh u ṣaḥrā
Ḥayāta irdi girü cümle mevtā

120 Nevālar başladı her yaña murġān
Gül açdı perdesin yırtup girībān

121 İdüp her ḳalb ol dem ᶜışḳ-bāzī
Ḳılup feryād arturdı niyāzı

122 Bu ḫ̆oş-dem içre irdi bir niçe cān
Ḳamusı ᶜilm içinde kāmil insān

123 Ḳamusı ṣāf-dil müşgīn-nefesler
Ḥaḳīḳat ᶜilmine cümle hevesler

İÜ 5b 124 Didiler ben żaᶜīfe iy dil-ārām
Ne sākin olacaḳ demdür bu eyyām

125 Ki uyḳudan uyandı şimdi her dil
Ḳamu ṣaḥrāᵒ -i ᶜışḳa ḳurdı menzil

126 Gel imdi sen daḫı güftār eyle
Bu ḫufte dilleri hüşyār eyle

127 Bilürüz söz içinde ḳuvvetüñ var
Daḫı naẓm-ı kelāma ḳudretüñ var

128 Beyān it bize aḥvāl-i cihānı
Oḳuyup ḥaẓẓ ideler her dil anı

SK 5a 129 Daḫı ẕikr eyle evṣāf-ı resūli
Ki medḥ eyle resūl-i pür-uṣūli

BY 4b 130 Didüm bunlara kim iy dōstānī
İ nūr-ı çeşm ü ārām-ı cihānī

118a biḥārı: buḥārı (?) SK.

131 Cihān içre oluñ pür-ravḥ u reyḥān
Size ᶜarż eylesün dīdārı sulṭān

132 Cihāna kim gelüpdür bunca kāmil
Ṭarīḳ-ı şerᶜa ᶜālim hem de ᶜāmil

133 Düzüpdür her biri bir dāsitānı
İdüpdür her biri keşf-i maᶜānī

134 Ne sır ḳaldı ki tefsīr itmediler
Ne söz ḳaldı ki taḳrīr itmediler

135 Ḫuşūṣā Yazıcıoġlı Muḥammed
Revānına şefāᶜat ḳılsun Aḥmed

136 Cemāl erzānī ḳılsun aña ḥażret
Hem itsün cümle ecdādına raḥmet

137 Beyān itmiş ḫ˘oş evṣāf-ı resūli
ᶜAyān itmiş ṭarīḳ-ı pür-uṣūli

AG 5b 138 Cihānuñ olmışın u olacaġın
Zamānuñ gelmişin ü geleceġın

139 Şu nesne kim dimek lāzımdur anı
Ḫ˘oş itmişdür kitāb içre beyānı

140 Muḥammediyye adı ol kitābuñ
Kim anda mesnedi var her cevābuñ

İÜ 6a 141 Delīli cümle āyāt u ḫaberdür
Ḫaber yaᶜnī ḥadīṯ-i muᶜteberdür

142 Didiler var belī Muḥammediyye
Beyān olmış ṣıfāt-ı Aḥmediyye

143 Çi-ger içinde vardur çoḳ ḥaḳāyıḳ
Velīkin pür-luġāt u hem daḳāyıḳ

144 Anuñ içinde çoḳdur dürlü işkāl
Oḳuyup diñleyen bilmez nedür ḥāl

145 Gel imdi sen de naẓm it bir kitābı
Ki andan herkes itsün fetḥ-i bābı

146 Ḳamu elfāẓını Türkī beyān it
Ḳamu maᶜnāsını rūşen ᶜayān it

131a ravḥ u: rūḥ u SK, BY. || [Fe] **ravḥun reyḥān**(ün): *"...**ona rahatlık, güzel rızık**... (vardır)"* (Vâkı'a 56/89) mealindeki ayet-i kerimeye telmih vardır.
134a sır: söz BY; tefsīr: taᶜbīr SK, BY.
134b ki: kim SK.
138b geleceġın: gelecegin SK, BY.
139a kim: ki SK.
140b anda: andan SK, BY.
143b luġāt: luġat SK.
144a çoḳdur dürlü işkāl: çoḳ dürlü efkār SK; işkāl: eşkāl AG, BY.
145b ki: kim SK, BY.

BY 5a	147	Muḥammediyye olsun girü adı Şürū^{c} it sen hidāyet vire Hādī
SK 5b	148	Şu nev^{c}a eyt ki ẓāhir ola ma^{c}nī Müfīd ola vü herkes ala ma^{c}nī
	149	Didüm yārenlere kim iy ulular Edeb kānısız u hem baḫtulular
	150	Benem bir bī-nevā vü bī-ser ü pā Gice gündüz ġam-ı nefs-ile hem-pā
	151	Benüm gibi ża^{c}īf ü nā-tüvānā Bilü bilmekde key ednādan ednā
	152	Ki ben ednā vü ol a^{c}lā ne nisbet Bilürem bende yoḳdur aña ṭāḳat
	153	Gül-āb-ıla yusam biñ kez dehānum Henüz lāyıḳ degül medḥe zebānum
	154	Didiler girü iy yār itme ^{c}illet Gel iḳdām eyle ḳuvvet vire ḥażret
	155	Bu fende kim gelüpdür bu cihāna Ki lāyıḳ ola ol işbu beyāna
	156	Resūlüñ vaṣfını itmekde ümmet Ḥaḳınca bulmadılar kimse ṭāḳat
AG 6a	157	Velī her kişi miḳdārınca iy yār Beyān ider ki olmışdur ḫaberdār
İÜ 6b	158	Gel imdi vaṣfını sen de nebīnüñ Digil kim yādigāruñ ola sinüñ
	159	Ki_anuñla añalar her dem revānuñ Ola hem şād Ḥaḳ ḳatında cānuñ
	160	Çü bu vech-ile ibrām eylediler Bunuñ naẓmına iḳdām eylediler
	161	Tefekkür baḥrına ṭalıp didüm ben Ḳabūl eyle bularuñ pendini sen
	162	Bu eṣnāda görürem ol ḥabībi Buyurmış ḫıdmetine ben ġarībi

148a nev^{c}a eyt: nev^{c}-ile it BY.
148b ala: alsa SK, BY.
150b hem-pā: hem-tā SK, BY.
151a gibi: bigi SK, BY.
151b-152a: - SK.
151b: Bilürem bende yoḳdur aña ṭāḳā (?) SK.
152a a^{c}lā: a^{c}lāya BY.
153b zebānum: Metinde "zübānum".
155a fende: ḳanda SK.
159a añalar: añılur İÜ, AG.

	163	Bu rü'yā çünki oldı gözüme ṭuş Şafādan eyledüm ol demde bir cūş
BY 5b	164	Didüm ḫıdmet budur emr itdi sulṭān Fidā olsun yolına niçe biñ cān
	165	İşāret çünki oldı ḫıdmet andan Ḳabūl itdüm hezārān cān-ıla ben
	166	Şıġınup Ḥaḳḳa el urdum kitāba Ḫaṭāsın cümle Ḥaḳ yaza ṣavāba
	167	Muḥammediyyede bulduḳlarumdan Ḳamusın bunda derc itdüm anuñ ben
SK 6a	168	Tefāsīr ü eḥādīsden de bisyār Ma^{c}ānī cem^{c} idüp naẓm itdüm iy yār
	169	Meşāyıḫ sözlerinden hem ma^{c}ānī Kitāb içinde ẕikr eyledüm anı
	170	Oḳuyanlar bula tā kim ṣafālar Ḳılalar ben ża^{c}īf içün du^{c}ālar
	171	Ümīd oldur sebeb olam du^{c}āya Du^{c}ā-y-ıla ire derdüm devāya
	172	İlāhī ṭaldum uş deryā-yı jerfe Ki yoḳdur ḳudretüm bir naḳl-i ḥarfe
	173	Dirāz u ṣa^{c}b menzil ben ḫaṭarnāk Revān oldum yola bī-zād u bī-bāk
	174	Elüm ṭut ḳalmışam ḥayretde iy Ḥaḳ Düşüp deryā içine hem-çü zevraḳ
İÜ 7a	175	Benüm bu sözlerümi yādigār it Ḳamu dilde kitābum ber-ḳarār it
AG 6b	176	İlāhī ol Muḥammed ḥürmeti-y-çün Şefā^{c}at kānı Aḥmed ḥürmeti-y-çün
	177	Cemāl-i bī-miṣālüñ celveti-y-çün Celāl-i kibriyāñuñ ^{c}izzeti-y-çün
	178	Günehkāram ṣuçum ^{c}afv eyle iy cān Kim olam ^{c}afvuñ-ıla ṣād u ḫandān

163a çünki: çünkim SK.
164a emr: ki_emr SK, BY.
168a tefāsīr ü: tefāsīrden SK, BY.
171b derdüm devāya: derdüme çāre SK.
172a jerfe: zerḳa (?) SK, BY.
173b zād: zār İÜ, AG.
174b içine: içinde SK, BY.
175a sözlerümi: sözlerüm SK.
175b ber-ḳarār: bī-ḳarār İÜ, AG.
177a celveti-y-çün: ḫalveti-y-çün BY.
178b ^{c}afvuñ-ıla: raḥmetüñle İÜ, AG.

179 Kerem ḳıl **YŪSUF**ı bī-çāre ḳılma
Güşād it ḳalbini āvāre ḳılma

180 Dilinden ᶜuḳdeyi refᶜ it keremden
Sözinden nükteyi refᶜ it keremden

BY 6a 181 Ḳapuña sāᵓ ilem geldüm elüm boş
Beni faẓluñla ḳıl iḥsānuña ṭuş

182 Ḳamu ḳulları ġarḳ it raḥmetüñe
Ki yüz ṣuyıyla varalar ḳatuña

183 *Aġıṯnā yā ġıyāṯe'l-müsteġīṯīn*
Cemālüñ cümleye keşf eyle āmīn

Āġāz-ı Kitāb

184 Ser-āġāz eyle iy murġ-ı seḥer-ḫīz
Şeker tengini keşf it ol şeker-rīz

185 Bahār eyyāmıdur gül ḫırmenidür
Ki her gül şāḫı bülbül meskenidür

SK 6b 186 Cihān oldı ḳamu āṯār-ı cennet
Cemāl āṯārıdur cennet ḥaḳīḳat

187 Cemāli pertevi ki_irdi cihāna
Ne ziynet virdi gör her bōstāna

188 Teferrüc idüp ol bostānı bülbül
İder ḥamd eyleyüp feryād u ġulġul

189 Pes imdi ḥamd aña oldı sezāvār
Gerek her kişi ḥamd eyleye her-bār

Der-Beyān-ı Vaḥdet-i Bārī Taᶜālā ve Teḳaddes*

İÜ 7b 190 Gel imdi diñle evvel Ḥaḳ Taᶜālā
Ne vech-ile-y-di ᶜālemde Taᶜālā

191 Ezelden ilerü Allāh-ıdı ol
Ḳamu ᶜālemden öñdin şāh-ıdı ol

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ **كَانَ اللهُ وَلَمْ يَكُنْ مَعَهُ شَيْءٌ****

180b refᶜ: defᶜ İÜ, AG.
182b ṣuyıyla: ṣuyı-la AG, SK.
183a **Aġıṯnā yā ġıyāṯe'l-müsteġīṯīn:** "Ey yardım dileyenlere imdat eden (Allah), bize yardım et!" (Ayverdi, 2011: II/2262-2263).
184b tengini: tengin SK.
185b şāḫı: şāḫ SK.
187b gör: göz İÜ.
* der: - SK, BY; ve teḳaddes: - SK, BY.
190b vech-ile-y-di: vech-ile-di BY; ᶜālemde: ᶜālemden BY.
** ḳāle: ḳāle'n-nebiyyü İÜ. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Kendisiyle beraber hiçbir şey yokken Allah vardı.*" (Yılmaz, 2013: 354-355).

AG 7a 192 Ġanī bi'ẕ-ẕāt-ıdı vācib vücūdı
Yoġ-ıdı hīç hübūṭı vü ṣuᶜūdı

193 Didiler ol diyāra ġayb-ı muṭlaḳ
O yirde ġayr yoḳ ẕātıdur ancaḳ

194 Ne anda var-ıdı ecsād u ervāḥ
Ne ḫ˘od mevcūd-idi aẓlāl ü eşbāḥ

BY 6b 195 Vücūda gelmemişdi ᶜarş u kürsī
Yaradılmamış-ıdı cinn ü insī

196 Yoġ-ıdı rūḥ-ı ḳudsīnüñ nişānı
Yoġ-ıdı kes ki ẕikr ideydi anı

197 Ne maᶜnī ẓāhir olmışdı ne ṣūret
Ne ḫ˘od var idi eflāk ü ne heyᵓet

198 Eşer levḥ u ḳalemden yoġ-ıdı hīç
Sevādāt-ı ḳıdemden yoġ-ıdı hīç

199 Münezzehdi ḳamudan ẕāt-ı vaḥdet
Didiler ol yire ġayb-ı hüviyyet

200 Daḥı hem lā-taᶜayyün dirler aña
Vücūdü'l-baḥt ad iderler aña

201 Cemāli cilve ḳılurdı ezelde
Kemālin kendü bilürdi ezelde

202 Cemāli bāġı pür-ziynetde-y-idi
Kim anuñ ziyneti ġāyetde-y-idi

SK 7a 203 Belī ol gülşen ü ol bāġ-ı cennet
Beḳā gülzārı-dı ol dem ḥaḳīḳat

204 Ne bitmek var-ıdı anda ne yitmek
Ne gelmek var-ıdı anda ne gitmek

205 Ne naᶜti ẓāhir-idi ne ḫ˘od ismi
Ne fiᶜli görinürdi ne ḫ˘o resmi

İÜ 8a 206 ᶜAmādaydı ḳamu ervāḥ u eşbāḥ
Yaratmamışdı hem bunları Fettāḥ

207 Hevā gibiydi eşyānuñ ḳamusı
Yoġ-ıdı hīç kiçisi vü ulusı

192b hübūṭı: hemūṭı (?) SK.
193a ġayb-ı: ġayr-ı AG.
193b ġayr: ġayrı SK; yoḳ: - SK.
194a ecsād: ecsām SK.
196b kes: bir kes SK; ideydi: ide SK.
197b heyᵓet: heybet AG.
198b sevādāt-ı: sivādāt-ı BY; ḳıdemden: ḳadimden AG.
200b baḥt: baḫt AG, baḥş SK.
203a gülşen ü: gülşeni SK.
203b gülzārı-dı: gülzārı SK.

208 İy celāl-i ᶜizzetüñe irmedi vehm ü ḫayāl
İy kemāl-i ḳudretüñden kimse bilmez vaṣf-ı ḥāl

209 Meger bir gün resūl-i şāh u sulṭān
Oturmışdı ṣaḥābī içre ḫandān

210 Didiler aña iy sulṭān-ı aᶜlā
Yaratmadın bu kevni Ḥaḳ Taᶜālā

AG 7b|BY 7a 211 Belürmedin henüz āṯār-ı ekvān
Ẕuhūra gelmedin ervāḥ-ı insān

212 Buyur kim Ḥaḳ Taᶜālā ḳanda-y-ıdı
Mekān yoḳ kim diyeydük anda-y-ıdı

213 Var-ıdı şeksüz ol ᶜālemden evvel
Bu ᶜarş u kürsī vü Ādemden evvel

214 O dem Ḥaḳ kime iderdi ḫudālıḳ
Ya kimüñle iderdi āşinālıḳ

215 Cemīᶜ-i işde aᶜlemdür hem ekmel
Aña lāyıḳ degül ki_ola muᶜaṭṭal

216 Veyā pes nerde-y-idi ẕāt-ı Bārī
Cemāli ḳanda eylerdi tecellī

كَمَا قِيلَ أَيْنَ كَانَ رَبُّنَا قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ الْخَلْقَهُ*

217 Cevābında buyurdı şāh-ı aᶜlā
ᶜAmādaydı ezelde Ḥaḳ Taᶜālā

218 Hevā fevḳında vü taḥtında anuñ
Yoġ-ıdı ol dem ol ẕātı Ḫudānuñ

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ كَانَ فِي عَمَاءٍ مَا تَحْتَهُ هَوَاءٌ وَ مَا فَوْقَهُ هَوَاءٌ**

219 Münezzeh şeş-cihetdendi vücūdı
Degüldi münḳaṭıᶜ feyżi vü cūdı

SK 7b 220 Egerçi yoġ-ıdı ol demde ekvān
Velī feyż ü ᶜaṭāsında kemā-kān

208: 206 İÜ, AG. || Beytin vezni: *fāᶜilātün fāᶜilātün fāᶜilātün fāᶜilün*. || SK ve BY nüshalarında, farklı vezinlerle yazılan ve tekrarlanan bu beyitlere işaret etmek amacıyla başlık biçiminde yazılan "tercīᶜ" ibareleri bulunmaktadır. Metne bu ibareler alınmamıştır.
209a şāh u sulṭān: şāh-ı kevneyn SK, BY.
210b kevni: güni SK.
211a āṯār-ı: āṯār u İÜ, AG.
212b mekān: mekānı AG.
216b eylerdi: iderdi SK.
* kemā ḳīle: kemā ḳāle ḳīle İÜ, AG. || "Denildiği gibi: *...Mahlukatını yaratmadan önce Yüce Allah neredeydi?'* " (Rudânî, 2011: VIII/169-170).
** ḳāle: ḳāle'n-nebiyyü İÜ; ve lā: Metinde "ve mā"; fevḳahu-taḥtehu: Metinde takdim-tehirli. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Altında ve üstünde hava bulunmayan karanlık (bir boşluk, bulut)taydı.*" (Rudânî, 2011: VIII/169-170).
220b ᶜaṭāsında: ᶜaṭāsı-dı SK, ᶜaṭāsıydı BY.

İÜ 8b

221 Bu ᶜālem yoġ-iken anda-y-ıdı Ḥaḳ
Bu yirde bu ḳadar söz dinür ancaḳ

222 Ḳamu ᶜālemden olmışdı ġanī ol
Ḳamuya līki faẓlı raḥmeti bol

223 Dimekdür kim ṣıfātındaydı ẕātı
Ki yaᶜnī ẕātını sātir ṣıfātı

224 Daḫı bundan ilerü varmaḳ olmaz
Ḫaber daḫı bu yirden virmek olmaz

225 Sözi bu yirde ḳaṣr eylegil iy yār
Ki irmez aña fehm ü hem de pindār

BY 7b

226 ᶜAmāda iḫtilāf itdi erenler
Ḥaḳīḳat ḥaḳḳ-ıla Ḥaḳḳı görenler

227 Didiler baᶜżı oldur ẕāt-ı vaḥdet
Ki anda yoḳ-durur āṯār-ı keṯret

AG 8a

228 Ḥicāb olmış-durur aña celāli
Görinmez hergiz anuñ-çün cemāli

229 O yirden ḳudretümce söyledüm ben
ᶜAmā ḥālini taᶜbīr eyledüm ben

230 Aña baᶜżı didiler vāḥidiyyet
Kim evvel ḫalḳ idüpdür ẕāt-ı vaḥdet

231 Anuñ ḥāli dinile in-şā'allāh
Eger ḳudret virürse bize Allāh

232 Ezelki söz velīkin oldı evlā
Ḥadīṯ anı ḳılupdur bil ki eclā

233 Ki ḫalḳ olmazdan öñürdi Ḫudāyı
Ne yirdedür didiler ol hümāyı

234 Taᶜayyün vāḥidiyyetde var elbet
Ki anı ḫalḳ idüpdür Ḥaḳ ḥaḳīḳat

235 Ḥadīṯe pes muvāfıḳ olmadı bu
ᶜAmā olmaġa lāyıḳ olmadı bu

223a kim: ki SK.
224a bundan: bunda BY.
224b yirden: yirde İÜ.
225a bu yirde ḳaṣr eylegil: ḳaṣr eyle gel bu yirde SK, BY.
225b ki: kim SK; fehm ü hem de: fehm vehm ü SK, BY.
226a erenler: idenler SK.
227a oldur: ki_oldur SK, BY.
227b ki: kim SK, BY.
230b evvel ḫalḳ: evvelde SK, BY.
232a söz: söze SK.
232b bil ki: belki İÜ, AG.
233a öñürdi: öñürdin İÜ, AG.
234b ki: kim SK, BY.
235a olmadı: gelmedi SK, BY.

	236	Meger ḫalḳdan murādı ola keṯret Pes olur vāḥidiyyet ᶜayn-ı vaḥdet
	237	Ḳamudan pes münezzeh vaḥdet-i Ḥaḳ Ezelde yoġ-ıdı bu keṯret el-ḥaḳ
İÜ 9a	238	Ezel gerçi ki maᶜdūm-idi ᶜālem Velī ᶜilminde maᶜlūm-idi ᶜālem
SK 8a	239	Bu eczā vü bu aḥvāl ü bu aḳvāl Bu evżāᶜ u bu tertīb ü bu eşkāl
	240	Ezel ᶜilminde var-ıdı ḥaḳīḳat Pes anda ber-ḳarār-ıdı ḥaḳīḳat
	241	Velī ol ᶜilm ᶜayn-ı vaḥdet-idi Yaluñuz anda ẕāt-ı ᶜizzet-idi
	242	Çi-ger maᶜlūm-idi ẕātında cümle Velī mektūm-idi ẕātında cümle
BY 8a	243	Bilürdi Ḥaḳ ḳamusın evvel āḫir Ḳatındaydı anuñ bāṭınla ẓāhir
	244	İderdi pes kemālātını idrāk Olurdı kendü öz ẕātını derrāk
	245	İy celāl-i ᶜizzetüñe irmedi vehm ü ḫayāl İy kemāl-i ḳudretüñden kimse bilmez vaṣf-ı ḥāl
		Beyānu Aḳsāmi'ṭ-Tevḥīdi'ẕ-Ẕātiyyi ᶜalā-Ṣelāṯetin
AG 8b	246	Elā iy ᶜilm-i tevḥīde ṭalebkār Sözümi diñle cānuñ eyle hüşyār
	247	Diyem vaḥdet deminden niçe peyġām Saña tevḥīd vechin idem iᶜlām
	248	Muḥaḳḳıḳlar didi üç veche tevḥīd Ḥaḳīḳat bil sözümi bilme taḳlīd
	249	Bir ol kim aña dirler ġayb-ı muṭlaḳ Dinür hem aña ġaybü'l-ġayb el-ḥaḳ
	250	Anı hīç kimsene idrāk ḳılmaz Ne şeydür yā nişānın kimse bilmez

239a aḥvāl: aḳvāl SK, BY; aḳvāl: ᶜālem SK, aḥvāl BY.
239b-240a: - SK.
244a kemālātını: kemālātın SK.
244b derrāk: idrāk İÜ, AG.
245: 244 İÜ, AG.
246b sözümi: sözüm SK.
248a veche: vech İÜ, AG.
248b ḥaḳīḳat bil: ḥaḳīḳatdür İÜ, AG, ḥaḳīḳat BY; bilme: eyle İÜ, AG.
250a kimsene: kimesne İÜ.
250b yā: - SK, ya BY.

	251	Şıfāt esmā vü fiᶜl ol yirde birdür Ne dinür ne bilinür ḳatı sırdur
	252	O yirdür *küntü kenzen* sırrı el-ḥaḳ Ḳamu ᶜaḳl anda cāhil oldı muṭlaḳ
	253	Ki aña *ᶜindenā mechūl* dirler Be-ġāyet muḫtefīdür ol dirler
İÜ 9b	254	Ḳamu ᶜayniyyet ü ġayriyyet anda Ki gizlü vaḥdet ü hem keṯret anda

كَمَا قَالَ تَعَالَى كُنْتُ كَنْزًا مَخْفِيًّا*

	255	Şıfāt-ı selb-ile ẕikr olsa lāyıḳ Kim ancaḳ bu-durur anda yaraşıḳ
	256	Nişān-ı bāṭıniyyet ẓāhiriyyet Daḫı hem evveliyyet āḫiriyyet
SK 8b	257	Bu nisbetlerden ol yirdür muᶜallā Vücūb-ı vaḥdet andan hem muᶜarrā
BY 8b	258	Şıfāt-ıla_anı iṯbāt itse olmaz Şıfāt iṯbātı-la ᶜaḳl anı bulmaz
	259	Ki ḳanḳı vaṣf-ıla ẕikr olsa ẕātı Olur ẕātı vü hem daḫı ṣıfātı
	260	Şıfāt-ı selbī lāyıḳdur aña pes Ki yaᶜnī cümle ᶜālemden muḳaddes
	261	İkinci ol-durur kim vaḥdet-i ẕāt Tecellī eyledi ẕātına bi'ẕ-ẕāt
	262	Pes ol maḫfī kemālātını Allāh İrādet ḳopdı ki_iẓhār ide ol şāh
	263	Aña *meskūtün-ᶜanhü* itdiler ad Ḫaber andan dimezler cümle üstād
AG 9a	264	Sülūk-ile olur ol yire irmek Vücūdı ol baḥırda ġarḳa virmek

---

252a **küntü kenzen** [maḫfiyyen fe-aḥbabtü en uᶜrafe fe-ḫalaḳte'l-ḫalḳa li-uᶜrafe (li-yaᶜrifūnī)]: *"Ben, gizli **bir hazine idim**, bilinmeyi diledim, bunun için (beni bilmeleri için) yaratıkları yarattım."* (Yılmaz, 2013: 396) kudsî hadisinden iktibastır.
252b ḳamu ᶜaḳl anda cāhil: ḳamunuñ ᶜaḳlı anda İÜ, AG.
253a ki: kim SK. || **ᶜindenā mechūl**: "bizce bilinmez".
254a ᶜayniyyet: ġaybiyyet İÜ, AG; ġayriyyet: ġayret SK.
* "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Ben gizli bir hazine idim.*" bk. 252a dipnot.
255b bu-durur: budur BY.
260: - SK.
260b muḳaddes: münezzeh BY.
261a ol-durur kim: oldur ki SK.
261b eyledi ẕātına: ẕātına eyledi BY.
262a kemālātını: kemā lā yenbeġī SK.
263a **meskūtün-ᶜanhü**: meskût geçilmiş, söylenmemiş şey (Ayverdi, 2011: II/2053).

265 Ger olsa rüʾyet andan ötesine
Virilmez ᶜilm andan kimsesine

266 Ḳamu maḥv olsa ḳalur līkin idrāk
Ne ḥāl olursa olur anda derrāk

267 Dimezven ẕātı idrāk olur anda
Ḳaçan idrāk olur ol ḳanı ḳanda

268 Taᶜayyünden cihetden zīra Allāh
Münezzeh keyf ü kemden hem daḫı şāh

269 Hemān ol bilinür kim oldı fānī
Ki vaşlına irürdi ḥażret anı

İÜ 10a 270 Ne leẕẕetdür ne ḥāletdür bilinür
Bu ḥāletdür ki ol idrāk olınur

271 Ḫaber virmek o yirden līki olmaz
Ne ḥālet oldı hergiz dile gelmez

272 Ki ḳāşırdur dil anda dīde aᶜmā
Ḫaber virmek hem andan oldı menhā

273 Hem ol yire dinilür eḥadiyyet
O yirden ẓāhir olur vāḥidiyyet

274 Rivāyet itdi Ḳāşānī bu yirde
Kim olmışdur muḥaḳḳıḳ bu ḫaberde

BY 9a 275 Ḥaḳāyıḳ ᶜayndan ᶜilme gelür dir
Bu deryā içre ḥāl eyle olur dir

276 Çi-ger evṣāfuñ olur iᶜtibārı
Velīkin cümlesidür ᶜayn-ı Bārī

SK 9a 277 Münezzehdür taᶜayyünden nisebden
Muḳaddesdür iżāfetden sebebden

278 Kemālātını gerçi sevdi ḥażret
Velīkin ol maḥabbet ᶜayn-ı vaḥdet

279 Ezel ᶜilminde maᶜlūm-idi ḳamu
Velī ẕātında mektūm-idi ḳamu

فَاَحْبَبْتُ اَنْ اُعْرَفَ*

266b olursa: oldıysa İÜ, AG.
269a kim: ki SK.
272a anda: andan İÜ, AG.
273b yirden: yirdür SK.
274b muḥaḳḳıḳ: muḥaḳḳaḳ İÜ, AG.
276b cümlesidür: cümleyedür İÜ, AG.
277a nisebden: nesebden İÜ, AG.
279b mektūm-idi: mektūb-idi SK, BY.
* "…Bilinmeyi diledim…" bk. 252a dipnot.

	280	İy celāl-i ᶜizzetüñe irmedi vehm ü ḫayāl İy kemāl-i ḳudretüñden kimse bilmez vaṣf-ı ḥāl
	281	Üçünci veche dinür vāḥidiyyet Ki iẓhār itdi anı eḥadiyyet
AG 9b	282	Bil imdi vardur ol yirde taᶜayyün Bu vech-ile anı eyle teyaḳḳun
	283	Buña daḫı dinilür ẕāt-ı aᶜlā Pes oldur menşeᵓ -i evṣāf-ı esmā
	284	Dinilür *manṭıḳun bih* ol yire hem O yirde nuṭḳ olur iy cān-ı ᶜālem
	285	Taᶜayyün var bu yirde hem de keṯret Velīkin kevne nisbet oldı vaḥdet
İÜ 10b	286	Çi keṯret keṯret-i evṣāfdur bu Ki ḫılḳat ẓulmetinden ṣāfdur bu
	287	Meşāyıḫ buña çoḳ ad itdi ıṭlāḳ Bir adıdur anuñ ser-ḥadd-i ıṭlāḳ
	288	Ki yaᶜnī aña dekdür ḥadd-i imkān Pes oldur aṣl-ı nūr u cism ü hem cān
	289	Ḥaḳīḳat ol-durur rūḥ-ı Muḥammed Ḥaḳīḳat ol-durur hem nūr-ı Aḥmed
BY 9b	290	Ridāᵓ -i kibriyādur aña hem ad Ne cān kim aña irse olur ābād
	291	Aña hem berzaḫ-ı ekber didiler Ḥabīb-i Ḥaḳdur ol dil-ber didiler
	292	Belī var ol maḳāmuñ intihāsı Ki ḫilḳatle gelüpdür ibtidāsı
		فَخَلَقْتَ الْخَلْقَ لِأُعْرَفَ*
	293	Velīkin aᶜẓamiyyetde o deryā Ki ᶜarşı ḳaṭre bil ol oldı deryā

280: 278 İÜ, AG.
281b ki: kim SK.
284a *manṭıḳun bih* ol yire hem: ol yire *manṭıḳun bihī* hem İÜ, AG. || **manṭıḳun bih:** "konuş".
284b yirde: yirden BY.
287a ad: - İÜ, AG.
288a ḥadd-i imkān: rūḥ-ı Muḥammed SK.
288b-289a: - SK.
292b ḫilḳatle: ḫilḳatde SK, BY.
* bk. 252a dipnot.
293a aᶜẓamiyyetde: aᶜẓamiyyetden SK.
293b ᶜarşı: ᶜarş SK.

294 Anuñ bir şemmesidür cümle ᶜālem
Melekler ᶜarş u kürs ü cinn ü ādem

295 Ḳamu andandur ol Allāhdandur
Bu ᶜizzet aña pes ol şāhdandur

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ اَنَا مِنَ اللّٰهِ وَالْمُؤْمِنُونَ مِنِّى*

SK 9b 296 Ḳamu esmā ṣıfātı oldı cāmiᶜ
Celāl ü hem cemāl ol baḥra rāciᶜ

297 Muᶜizz ü Ḥāfıẓ u Ġaffār ismi
Müẕill ü Ḥāfiż u Ḳahhār ismi

298 Ḳamusı ol baḥırdan oldı peydā
Ne ḳıldı gör ḥabībin Ḥaḳ Taᶜālā

AG 10a 299 Gel imdi cānuñı hüşyār eyle
Gözüñ aç göñlüñi bīdār eyle

300 Girü bir söz diyem vaḥdet deminden
Ezelde vāḥidiyyet ᶜāleminden

İÜ 11a 301 Ki evvel kenz-i maḫfī-y-idi Allāh
Ġanī-y-idi ḳamu keṯretden ol şāh

302 Kemāl-i ẕātını ḳıldı çün idrāk
Pes oldı *küntü kenzen* perdesi çāk

303 Maḥabbet ḳopdı pes ẕāt-ı ḳıdemden
Ki iẓhār ide bir ᶜālem ᶜademden

304 Ki ẓāhir ola vaḥdetden bu keṯret
Biline pes kemāl-i ẕāt-ı vaḥdet

BY 10a 305 Velīkin yoġ-ıdı anda ġaraż hīç
Marażdur bu yoḳ ol yirde maraż hīç

306 Hemānā sevdi Ḥaḳ kendü cemālin
Daḫı hem sevdi ẕātınuñ kemālin

307 Maḥabbet ḳıldı ki_ide kāyinātı
Biline tā ki esmāsı ṣıfātı

294b melekler: melekle İÜ, AG; kürs ü: kürsī vü SK.
295b ol şāhdandur: Allāhdandur SK, BY.
* "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Ben Allah'tanım, müminler bendendir.*" (Yılmaz, 2013: 128).
296b cemāl: cemāl ü SK.
297b Müẕill ü: Müẕill ü hem SK.
298b ḥabībin: ḥabībine SK.
300a deminden: deminde BY.
301a ki: kim BY.
302a ḳıldı çün: çün ḳıldı SK, BY.
302b **küntü kenzen:** bk. 252a dipnot.
303a ḳıdemden: ḳadimden AG, ḳademden SK.
304a ola: ola bu BY.
306a hemānā: hemān tā SK.

308 Maḥabbet ḳıldı ki_iẓhār ide Allāh
Cihānı ki_ola anda bende vü şāh

309 Maḥabbet ẓāhir itdi ẕāt-ı ᶜālī
Kim ola āşikāre kenz-i maḫfī

310 Maḥabbet ḳıldı ki_ide rūḥ-ı aᶜẓam
Kim andan biline ser-cümle ᶜālem

311 Maḥabbet ḳıldı ḫalḳ ide ḥabībi
Ki_ola ol cümle emrāżuñ ṭabībi

312 Maḥabbet ḳıldı kim ḳıla Muḥammed
Ki ẓāhir ola evvel nūr-ı Aḥmed

313 Maḥabbet ḳıldı ki_ide bir ḥaḳīḳat
Ki cümle ᶜāleme ol ola raḥmet

314 Maḥabbet ḳıldı ki_ide nūr-ı ṣāfī
Kim ola herkesüñ derdine şāfī

SK 10a 315 İy celāl-i ᶜizzetüñe irmedi vehm ü ḫayāl
İy kemāl-i ḳudretüñden kimse bilmez vaṣf-ı ḥāl

316 Çü ḳopdı ẕāt-ı vaḥdetden maḥabbet
Maḥabbetden ẓuhūr itdi irādet

317 İrādet geldi ẕātından ẓuhūra
Ki ẓulmet ᶜālemi ġarḳ ide nūra

İÜ 11b|AG 10b 318 İrādet böyle oldı kim Taᶜālā
Ḳıla tā ḳudretini āşikāre

319 Diledi kim ḳıla bir nūr-ı ṣāfī
Düzüp mirʾāt ide aña tecellī

320 Diledi düze bir gülşen serāyı
Teferrücgāh idine ol arayı

BY 10b 321 Ki ol gülşende bite niçe biñ gül
Hem ola her gül-içün niçe bülbül

322 Diledi ḳıla öz ẕātına maḥbūb
Hem ola ol ḳamu dillerde merġūb

323 Seve kendü anı vü kendüyi ol
Anuñla ḳıla raḥmet ᶜāleme bol

308b cihānı ki_ola anda: cihān ola lebende (?) SK, cihānı ki_ola lebinde BY.
312-313: SK ve BY'de takdim-tehirli.
314b kim: ki SK, BY.
315: 313 İÜ, AG.
321a ki: kim SK, BY.
321b her gül: ol gül İÜ, AG.
321b-322b: AG'de takdim-tehirli.

324 Cemāli gülşeninden bir gül aldı
Celāli ṭurrasından kākül aldı

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى قَبَضْتُ قَبْضَةً مِنْ نُورِ وَجْهِى خَلَقْتُ مُحَمَّدًا*

325 Muḥammed rūḥını ḫalḳ itdi ḥażret
Kim andan gele reʾ fet daḫı saṭvet

326 Ki yaᶜnī cāmiᶜ ola luṭf u ḳahrı
Cihāna göstere ᶜadli vü mihri

327 Şu ḥażret kim ḳamuya mesned oldı
Ḥaḳīḳat bil o ḥażret Aḥmed oldı

328 Eḥad kim sırrını ḳılmışdı sātir
Pes itdi cümleyi mīm-ile ẓāhir

329 Eḥaddur Aḥmed ammā mīmi zāyid
Velī her nesnedür aṣlına ᶜāyid

330 Pes ol mīm içre ġarḳ oldı bu ᶜālem
Ḳamu eşbāḥ u hem ervāḥ-ı ādem

331 Hem anuñ mīminüñ devrinde el-ḥaḳ
Kim evvel ᶜayn-ı āḫir oldı muṭlaḳ

332 Ki yaᶜnī evvel oldur āḫir oldur
Ḥaḳīḳat bāṭın oldur ẓāhir oldur

SK 10b 333 Pes oldı ibtidāʾ -i sırr-ı aᶜẓam
Anuñla ḫatm olur āḫir girü hem

İÜ 12a

مَا كَانَ مُحَمَّدٌ اَبَا اَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلٰكِنْ رَسُولَ اللهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّنَ**

334 Pes evvel kim eḥaddan ẓāhir oldı
O deryādan Muḥammed rūḥı geldi

AG 11a 335 Didi pes server ü sulṭān u sālār
Benüm rūḥumı evvel ḳıldı Cebbār

BY 11a 336 Didi hem nūrumı evvel yaratdı
Didi hem ᶜaḳlumı evvel yaratdı

324b aldı: oldı İÜ, AG.
* ḳāle'llāhü: ḳāle BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Yüzümün nurundan bir avuç aldım ve Muhammed'i yarattım.*" (Kaynak bulunamadı).
327b bil: bil ki SK; ḥażret: ḥażret-i SK.
328b cümleyi mīm-ile: cümle bir mīm-ile SK, BY.
330b ervāḥ-ı: ezvāc-ı BY.
331a devrinde: derdinde SK.
333b girü: daḫı İÜ, AG.
** *"Muhammed, sizin erkeklerinizden hiçbirinin babası değildir. Fakat o, Allah'ın resulü ve nebîlerin sonuncusudur."* (Ahzâb 33/40).
334a evvel kim: evveli İÜ, AG.
335a sālār: Settār SK.

337 Ḳalem yaratdı didi evvel ol yār
Kim andan öñ yoġ-ıdı ḫalḳ u deyyār

اَوَّلُ ما خَلَقَ اللهُ رُوحِى* اَوَّلُ ما خَلَقَ اللهُ نُورِى** اَوَّلُ ما خَلَقَ اللهُ الْعَقْلُ*** اَوَّلُ ما خَلَقَ اللهُ الْقَلَمُ****

338 Bu yirde var-durur bir niçe maᶜnī
Ki her birini evvel ḳıldı yaᶜnī

339 Bir oldur kim bular birdür ḥaḳīḳat
Ki ol bir Muṣṭafāyadur ḥaḳīḳat

340 Velī bi'l-iᶜtibār oldı muġāyir
Bu nevᶜa ḳıldı anı Ḥayy u Ḳādir

341 Vücūda geldi evvel rūḥ-ı Aḥmed
Pes oldur girü hem nūr-ı Muḥammed

342 ᶜAḳıl didügi ol-durur resūlüñ
Ḳalem didügi hem ṣāḥib-uṣūlüñ

343 Anuñ-çün didiler ol baḥra bil rūḥ
Anı cān-ı cihān eyledi Sübbūḥ

344 Ṭutarsa ger taᶜalluḳ bu cihāna
Ḳamu mevcūd olurlar bī-bahāne

345 V'eger-nī cümle maᶜdūm ola ᶜālem
Nitekim cān gidicek cism-i ādem

346 İy celāl-i ᶜizzetüñe irmedi vehm ü ḫayāl
İy kemāl-i ḳudretüñden kimse bilmez vaṣf-ı ḥāl

347 Anuñ bir adına kim nūr didiler
Cihānuñ ẓulmetini yur didiler

348 Ger andan nūr irmeye cihāna
Cihān başdan başa hep oda yana

İÜ 12b**** 349 Ki yaᶜnī ᶜālemi ġarḳ ide ẓulmet
Ṭuta her cism ü her cānı küdūret

337b ḫalḳ u: ḫalḳ İÜ, AG.
* "*Allah ilk olarak benim ruhumu yarattı.*" (Ceylan, 2007: 157).
** *"Allah önce benim nurumu yarattı."* (Yılmaz, 2013: 147).
*** *"Allah önce aklı yarattı."* (Yılmaz, 2013: 147).
**** *"Allah önce kalemi yarattı."* (Yılmaz, 2013: 147).
338b her: Ḥaḳ İÜ, AG.
339a kim: ki SK.
339b ki: kim SK, BY.
342a ol-durur: hem oldur SK, BY.
345: AG'de der-kenar.
345b cism-i: cān-ı İÜ, AG.
346: 348 İÜ, AG. İÜ'de 12b sayfasının başı.
347a adına: adını SK, BY.
***** Tekrar eden beyitlerin farklı yerde bulunması, kimi beyitlerin metin sırasının atlanarak farklı sayfalarda yazılması gibi durumlarda varak ve sayfa numaraları burda olduğu gibi italik olarak belirtilmiştir.
349a ᶜālemi: ādemi SK.
349b her cism ü: cism-i fer İÜ, AG.

SK 11a	350	ᶜAḳıl ad itdiler ol ᶜāleme hem Kim anuñla bilindi cümle ᶜālem
BY 11b	351	Nitekim ᶜaḳl-ıla her şey bilinür ᶜAḳıl olmasa pes ḳanda bulınur
	352	Eger rūḥ-ı Muḥammed olmayaydı Kimesne hīç nesne bilmeyeydi
AG 11b	353	Muḥammedle bilindi cümle ᶜālem Muḥammedle bulındı cümle ādem
	354	Pes oldı cümle mevcūdāta ᶜaḳl ol Ki rūḥ u nūr oldur hem de ᶜaḳl ol
	355	Ḳalem dinildügine ḥikmet oldur Cihān andan ṭaġıldı ḥuccet oldur
	356	Ḳalemden nitekim ᶜilm oldı ẓāhir Ḥadīs̱ ü fiḳh u Ḳurʾān u tefāsir
	357	Gör imdi Aḥmedi ne ḳıldı sulṭān Cihāna nūr u ᶜaḳl itdi vü hem cān
	358	Anuñ-çün böyle ḳıldı ḥażret anı Pür ide raḥmetiyle hep cihānı
	359	Daḫı bir maᶜnī bu kim Ḥaḳ Taᶜālā Yaratdı evvelā bir rūḥ-ı aᶜlā
	360	Ḳamu ervāḥdan öñ ḳıldı anı Anuñla zinde ḳıldı hep cihānı
	361	Muḥammed Muṣṭafānuñ cānıdur ol Dü-ᶜālem bendedür sulṭānıdur ol
	362	Anuñ nūrını hem evvel yaratdı Her işde anı hem ekmel yaratdı
	363	ᶜUḳūl içre anuñ ᶜaḳlını Allāh Kim evvel ḫalḳ idüpdür bil ki ol şāh
	364	Ḳalem kim levḥ üzre ḫaṭ yazupdur Ḳamu aḳlāmdan evvel düzüpdür
İÜ 13a	365	Gel imdi gör ne sulṭāndur Muḥammed Niçe ᶜālemlere kāndur Muḥammed
	366	Cemīᶜ-i cānda cevherdür Muḥammed Cemīᶜ-i kānda gevherdür Muḥammed

355b ṭaġıldı: ṭoġıldı İÜ, AG.
358b raḥmetiyle: raḥmet-ile SK.
360: - SK.
362: - SK.
362b anı hem: hem anı BY.

BY 12a 367 Cihāna cümle raḥmetdür Muḥammed
Fürūᶜuz biz ḥaḳīḳatdür Muḥammed

368 Ḥaḳīḳat nūr-ı aṣfādur Muḥammed
Muᶜallā vü müzekkādur Muḥammed

369 Cemīᶜ-i enbiyāya ᶜizzet andan
Cemīᶜ-i evliyāya ḳuvvet andan

370 Pes ol nūr-ı eḥad kim oldı ẓāhir
Merātib ḳıldı anda Ḥayy u Ḳādir

SK 11b 371 Anı üç mertebe üzre ḳılup ẕāt
Görindi anda nisbet hem iżāfāt

AG 12a 372 Bir oldur kim ezelde nūr-ı vaḥdet
Ẓuhūr itdi eḥaddan buldı ḫilḳat

373 Cemāl-i Ḥaḳḳa gerçi oldı mirᶜāt
Velī oldur girü hem vaḥdet-i ẕāt

374 Ki zīrā menşeʾ -i evṣāf-ı esmā
Anı ḳılmış-durur Allāh Taᶜālā

375 Olıcaḳ mebdeʾ -i esmā-ṣıfāt ol
Yaraşur kim ola tevḥīd-i ẕāt ol

376 Aṣıl taḥḳīḳ bu kim vaḥdet-i ẕāt
Eḥaddur kim yoḳ anda hīç iżāfāt

377 İy celāl-i ᶜizzetüñe irmedi vehm ü ḫayāl
İy kemāl-i ḳudretüñden kimse bilmez vaṣf-ı ḥāl

378 Pes ol nūra didiler vāḥidiyyet
Ki vaḥdetdür yoḳ anda hīç keṯret

379 Muḥammed ḥażretinedür ḥaḳīḳat
Hem oldur cümle mevcūdāta raḥmet

380 Bir ismidür anuñ pes rūḥ-ı aᶜẓam
Dinilür kūh-ı Ḳāf ol menzile hem

381 Aña hem berzaḫ-ı ekber dinilür
Ḳamu berzaḫ aña çāker dinilür

368b muᶜallā vü: muᶜallādur BY.
369a enbiyāya: evliyāya SK, BY.
369b evliyāya: enbiyāya SK, BY.
370a oldı: ola BY.
371b anda: - SK; iżāfāt: iżāfet BY.
374b ḳılmış-durur: ḳılmışdur İÜ, AG, BY.
375b kim: ki SK.
376b anda: andan İÜ, AG; hīç: - SK.
377: 386 İÜ, AG.
378a ol: - SK; nūra: nūrı SK.
378b-379b: AG'de takdim-tehirli.
381a-b dinilür: didiler İÜ, AG.

382 Hem oldur *ḳābe ḳavseyn* añla yārā
Anuñ pes müntehāsıdur *ev ednā*

İÜ 13b|BY 12b 383 Pes oldur mümkinātuñ müntehāsı
Hem anda maḥv olur Ḥaḳḳuñ sivāsı

384 Aña ser-ḥadd-i ıṭlāḳ oldı hem ad
Anuñla ḳıldı Ḥaḳḳ eşyāyı ābād

385 Meger ol nūrdur nūr-ı hüviyyet
Hem oldur ḥażretüñ ᶜilmine ḥuccet

386 Ki yaᶜnī Ḥaḳḳı anuñla bilürler
Bulanlar Ḥaḳḳı anuñla bulurlar

387 İşitdüñ evvelā tevḥīd-i ẕātı
İkinci oldı tevḥīd-i ṣıfātı

388 Ṣıfāt-ı Ḥaḳ ki evvel oldı ẓāhir
Ḳamusı oldı ol nūra meẓāhir

389 Ṣıfāt-ı Ḥaḳ bu yirde buldı keṯret
Çi-ger keṯret velīkin oldı vaḥdet

SK 12a 390 Ḳamu yaᶜnī ki Ḥaḳ varlıġıdur ol
Ṣıfāt-ı ġayr bulmaz ol yire yol

AG 12b 391 Ki Ḥaḳ vaṣfına oldı cümle maẓhar
Ulu kiçi ḳamu aᶜlā vü kemter

392 Üçünci mertebe tevḥīd-i efᶜāl
Ḳamu Ḥaḳ fiᶜlidür evżāᶜ u eşkāl

393 Ṣıfātı maẓharıdur cümle eşyā
Hem anuñ fiᶜlidür aᶜlā vü ednā

394 Bulardan cümle müstaġnī-durur ẕāt
Kim anı āyet-i Ḥaḳ ḳıldı iṯbāt

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى إِنَّ اللّٰهَ لَغَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ*

395 Ne sulṭān eyledi gör anı Sübḥān
Ki cümle ḫalḳa anı eyledi cān

396 Ne sulṭānlıḳ-durur kim cümle ᶜālem
O deryānuñ ḳatında ḳaṭreden kem

382a-b [fe kāne] **ḳābe ḳavseyni ev ednā:** *"(Peygambere olan mesafesi)* ***iki yay aralığı kadar yahut daha az oldu."*** (Necm 53/9).
384b eşyāyı: eşyā SK.
385b ᶜilmine: ᶜilminde SK, BY.
388a evvel: ol SK.
390b ġayr: ġayra SK; yol: ol İÜ, SK.
391b kemter: ekber İÜ, AG.
* ḳāle'llāhü: ḳāle AG, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *...Şüphesiz Allah âlemlere muhtaç değildir.*" (Ankebût 29/6).
395a Sübḥān: sulṭān SK, BY.
395b cümle ḫalḳa: ḫalḳa cümle İÜ, AG.

Beyānu Temeyyüzi'l-Esmā° ve'ş-Şıfāt*

İÜ 14a	397	Yaratdı çünki Allāhü Ta^{c}ālā Ezel bir nūr ki ol eclādan eclā
BY 13a	398	O nūrı ^{c}āleme mişkāt ḳıldı Cemāline anı mir° āt ḳıldı
	399	Bu nūrı ḳıldı mir° āt-ı mücellā Ki ḳıla öz cemālini temāşā
	400	Severdi öz cemālin görmegi şāh Cemīldür pes cemīli sever Allāh

اِنَّ اللّٰهَ جَمِيلٌ يُحِبُّ الْجَمَالَ**

	401	Anı ẕātına mir° āt itdi çün Ḥaḳ Tecellī ḳıldı aña ẕāt-ı muṭlaḳ
	402	Cemī^{c}-i var kemālāt-ıla Sübḥān Tecellī ḳıldı maḥbūbına ol ḫan
	403	Cihān bünyādın urmadın henüz ol Tecellī eyledi maḥbūbına bol
	404	Vücūda gelmemişken hīç aġyār Ne ḫ˘oş vaṣl oldı gör yārine ol yār
	405	Aña çünkim tecellī ḳıldı ẕātı Görindi cümle esmāsı ṣıfātı
SK 12b	406	Çü mir° āt-ıdı ol ġāyet mücellā Kemālātın Ḥaḳuñ gösterdi eclā
AG 13a	407	Ẓuhūra geldi çünkim cümle esmā Temeyyüz buldı ism-ile müsemmā
	408	Pes evvel ẓāhir oldı ism-i ẕātı Kim ol cāmi^{c}-durur cümle ṣıfātı
	409	Nūr-ı aṣfādur Muḥammed sırr-ı a^{c}lā-yı Ḫudā Şems-i eclādur Muḥammed Muṣṭafā vü mücteba
	410	Muḥaṣṣal çünki ẓāhir oldı esmā Diledi kim ḳıla her biri iḥyā

* beyānu: der-beyān-ı İÜ, AG.
** cemīlün: - BY, SK; cemāle: İÜ, AG. || *"Allah güzeldir, güzelliği sever."* hadis-i şerif (Yılmaz, 2013: 255).
402a Sübḥān: sulṭān SK, BY.
402b ḫan: cān SK, BY.
403b bol: ol İÜ, SK.
404b ol: - SK.
407b temeyyüz: temīz SK.
409: - İÜ, AG. || Beytin vezni: *fā^{c}ilātün fā^{c}ilātün fā^{c}ilātün fā^{c}ilün*.
410b biri: yiri SK.

411 Ḳamusı muḳteżādur çün ezelde
Diledi ki_ola her biri ᶜamelde

412 Kemālin iḳtiżā itdi ḳamusı
Cihānı pür-ṣafā itdi ḳamusı

BY 13b 413 Ki her birisi gösterdi kemālin
Cihānuñ şeklini vü ḥāl ü ḳālin

İÜ 14b 414 Bu nevᶜ-ile ki esmā buldı keṯret
Görindi ᶜālem-i ġayb u şehādet

415 Ḳamusı ol Muḥammed ḥürmetine
Ẓuhūr itdi Muḥammed ᶜizzetine

416 Muḥammed nūrını çün itdi īcād
Be-ġāyet elṭaf u berrāḳ u veḳḳād

417 Ḥaḳīḳatden ki ol nūr oldı ẓāhir
Ḳamu envārdan öñ geldi ẓāhir

418 Rivāyet baᶜżılar itdi ki Ḳuddūs
O nūrı eyledi bir şekl-i ṭāvūs

419 Ḥaḳīḳat bu ki ol dem ḥażret-i ẕāt
Ki rūḥ-ı Aḥmedi ḳılmışdı mirʾāt

420 Tecellī eyledi ol rūḥa ḥażret
Ki bir nūr oldı ẓāhir anda elbet

421 Ki yaᶜnī pertev urdı ᶜaks-i mirʾāt
Kim oldı cümle-i ervāḥa mişkāt

422 Ḥayā gözgüsin aña ḳıldı manẓar
Ki göre kendüyi rūḥ-ı peyem-ber

423 Naẓar kim ḳıldı gözgüye hemān-dem
Münevver ṣūretini gördi ān-dem

424 Naẓar kim eyledi ol görklü aya
Ḥayālar ġālib oldı ol hümāya

SK 13a 425 Ḥaḳuñ luṭfına ol dem geldi vecde
Hemān-dem eyledi biş kerre secde

426 O biş secdeyi biş vaḳt eyledi Ḥaḳ
Bize farż itdi ḳılavuz muḥaḳḳaḳ

AG 13b 427 Pes andan ötrü bu mecmūᶜ-ı ᶜālem
Melek ᶜarş u semā vü arż u ādem

411a muḳteżādur: muḳteżīdür BY.
411b biri: bir SK.
413b ḥāl ü ḳālin: ḳāl ü ḥālin SK, BY.
416b elṭaf: luṭf İÜ, SK; veḳḳād: vaḳār İÜ.
419b rūḥ-ı: nūr-ı İÜ, AG.
422a gözgüsin: gözgüsini SK.

428 Müsebbiḥ oldılar Ḥaḳ ḥażretine
Bu ᶜizzetler Muḥammed ḥürmetine

كَمَا قَالَ تَعَالَى وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ*

BY 14a 429 Bu ḫāṣṣıyyet bulara kim virildi
Ki tesbīḥ itmek anlardan görildi

İÜ 15a 430 Velī bu ḫāṣṣıyetler oldı meẕkūr
Bularuñla Muḥammed oldı maᶜmūr

431 Kim ol ḳıldı ezel tehlīl ü taḥmīd
Hem ol ḳıldı ṣenā taḳdīs ü temcīd

432 Bu ḫāṣṣıyyet ki ol şāha virildi
Pes āṣārı fürūᶜından görildi

433 Ḳamu ol ẕātuñ oldı ᶜizzetine
Keremler irdi bugün ümmetine

Beyānu Fıṭrati'l-Ervāḥ**

434 Pes ol nūruñ şuᶜāᶜı ki_oldı ẓāhir
Görüp kendüyi ol nūr oldı şākir

435 Ki yaᶜnī gördi ervāḥ u hem ecsād
Olur öz kendüden mecmūᶜ-ı ābād

436 Feraḥdan eyledi Allāha temcīd
Ki yitmiş biñ yıl itdi anda taḥmīd

437 Pes ol nūruñ şuᶜāᶜından ḥaḳīḳat
Yaratdı enbiyā ervāḥın elbet

438 Ḳamu ervāḥ kim geldi vücūda
Ḳamusı maẓhar oldı feyż ü cūda

439 Naẓar ḳıldı ḳamusı gördi bir nūr
Ki kendüler ḳamu anuñla maᶜmūr

440 Çü bildiler vücūd andan irişdi
Ḳamuya feyż ü cūd andan irişdi

441 Aña pes cümlesi īmān getürdi
Ḥaḳ anı bunlara dermān getürdi

SK 13b 442 Hem anda enbiyā nūrından el-ḥaḳ
Yaratdı evliyā ervāḥını Ḥaḳ

---

* "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *...Her şey O'nu hamd ile tesbih eder. Ancak, siz onların tesbihlerini anlamazsınız...*" (İsrâ 17/44).
430a bu ḫāṣṣıyetler: bir ḫāṣṣıyet ki SK; oldı: ki_oldı BY.
432a ki: kim AG.
433a ẕātuñ oldı: nūr-ı ẕātuñ SK, BY.
** beyānu: der-beyān-ı İÜ, AG.
436b itdi anda: anda itdi SK, BY.
439b ḳamu anuñla: anuñla cümle İÜ, AG.

443 Bularuñ rūḥınuñ nūrından iy şāh
Yaratdı müʾminīn ervāḥın Allāh

AG 14a 444 Bularuñ rūḥınuñ nūrından ol yār
Ḳılupdur ʿāṣīler rūḥını iẓhār

BY 14b 445 Bularuñ daḫı rūḥından o Cebbār
Pes ervāḥ-ı münāfıḳ hem de küffār

İÜ 15b 446 Daḫı insānuñ envārından iy cān
Melek rūḥın yaratdı belki cānān

447 Melek rūḥından itdi cin rūḥın
Bulardan ḳıldı ervāḥ-ı şeyāṭīn

448 Bulardan rūḥ-ı ḥayvānāt ḳıldı
Ki her birini ḫoş heyʾāt ḳıldı

449 Nūr-ı aṣfādur Muḥammed sırr-ı aʿlā-yı Ḫudā
Şems-i eclādur Muḥammed Muṣṭafā vü müctebā

450 Didiler bir daḫı bunda rivāyet
Şeyāṭīn ḫilḳatine ḫoş ḥikāyet

451 Teneffüs itdi çün ervāḥ-ı küffār
Yaratdı ol nefesden odı Cebbār

452 Yaratdı cinni oduñ yalıñından
Pes ol dem oldı İblīs daḫı andan

453 Pes andan dört biñ yıl ṣoñradan Ḥaḳ
Yaratdı cümle ecsādı muḥaḳḳaḳ

454 İki biñ yıl daḫı vardur rivāyet
Kim ecsādı yaratdı anda ḥażret

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ اِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى خَلَقَ الْاَرْوَاحَ قَبْلَ الْاَجْسَادِ بِاَرْبَعِ الْاَلْفِ سَنَةٍ* وَ فِي رِوَايَةٍ بِاَلْفَيْ سَنَةٍ**

455 Vücūd irdi ḳamuya Muṣṭafādan
Ṣafā buldı ḳamu şey ol ṣafādan

Beyānu Fıṭrati'l-Ecsād bi-İḳtiżāʾi'l-Esmāʾ ve'ş-Ṣıfāt*

444a ol: iy İÜ, AG.
446a envārından: ervāḥından SK.
447a rūḥından: nūrından İÜ, AG; rūḥın: nūrın İÜ, AG.
447b ḳıldı: geldi SK.
448a ḥayvānāt: ḥayvānātı İÜ, AG.
448b ki: kim SK; birini: birin SK, BY.
449: - İÜ, AG.
* ḳāle: kemā ḳāle BY; bi-erbaʿi'l-elfi: bi-erbaʿi ālāfi İÜ, AG; bi-elfey: elfe İÜ, AG. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *Şüphesiz ki Allah Taâlâ cesetleri ruhlardan dört bin sene önce yarattı.*" (Kaynak bulunamadı).
** "Başka bir rivayette de: "...*iki bin sene* (önce yarattı.)"
455b ḳamu şey: ḳamusı İÜ, AG.
*** beyānu: der-beyān-ı İÜ, AG.

456 Gel imdi diñle bir nev^{c}-ile taḥḳīḳ
Diyem ger vire ḥażret baña tevfīḳ

457 Çü rūḥ-ı Aḥmedi Ḥaḳ gözgü ḳıldı
Ki esmā vü ṣıfāt anda görildi

458 Her ismi kim temeyyüz buldı ān-dem
Kemālin iḳtiżā itdi hemān-dem

SK 14a|BY 15a 459 Bu nev^{c}a cümle ^{c}ālem buldı keṯret
Ki mestūr oldı anda vech-i vaḥdet

460 Bedī^{c} iẓhār ḳıldı ^{c}aḳl-ı külli
Daḫı bā^{c}iṯ dürütdi nefs-i külli

461 Nūr-ı aṣfādur Muḥammed sırr-ı a^{c}lā-yı Ḫudā
Şems-i eclādur Muḥammed Muṣṭafā vü müctebā

İÜ 16a|AG 14b 462 Ṭabī^{c}at kim aña külliyyedür ad
Pes anı ism-i Bāṭın ḳıldı bünyād

463 Şu cevher kim hebādur anuñ adı
Düzüben ism-i Āḫir ḫ^{v}oş yaṣadı

464 Çü şekli ism-i Ẓāhir ḳıldı īcād
Ḥakīm ismi_itdi cism-i külli bünyād

465 Muḥīṭe maẓhar oldı ^{c}arş-ı a^{c}ẓam
Anuñ-çündür muḥīṭ-i cümle-^{c}ālem

466 Şekūr ismine kürsī oldı maẓhar
Kim eyle oldı evvelde muḳadder

467 Yidinci gök ki ol yirde Zuḥaldür
Ġanī vü Rabb ismine maḥaldür

468 Pes altıncı ki anda Müşterīdür
Muḳaddir hem ^{c}Alīmüñ maẓharıdur

469 Bişinci gök ki Merrīḫuñ mekānı
Ḥaḳīḳat ism-i Ḳāhir ḳıldı anı

470 Bu dördünci kim anda Şems-i enver
Düzüp Nūr ismi ḫ^{v}oş ḳıldı münevver

471 Üçünci kim olupdur anda Zühre
Muṣavvir ismi virdi aña behre

457b görildi: görindi SK, BY.
457a Ḥaḳ: - SK.
459b oldı: ola BY.
460b dürütdi: ṭutdı İÜ, AG.
461: - SK, BY.
462a kim: ki İÜ.
463a şu: çü SK, BY.
466b muḳadder: muḳarrer SK.
469a mekānı: maḳāmı SK, BY.
470a bu dördünci: budur dördünci SK, BY; enver: envār SK.

472 İkinci gök ki Kātib vardur anda
Yazar ol her ne olsa bu cihānda

473 Pes ol gök ism-i Muḥṣīden görindi
Vücūdı bu felek andan urındı

474 Bu dünyā gögi kim anda Ḳamerdür
Mübīn isminden ol da bir eṣerdür

475 Çün eflāki düzetdi ḥażret-i Ḥaḳ
Ki mevcūd oldı ḳamusı muḥaḳḳaḳ

476 Pes andan ḳıldı esmāya meẓāhir
Bu dünyāyı ki aṣlıdur ᶜanāṣır

BY 15b 477 Düzetdi cümlesini ẕāt-ı ekber
Ki ḳıldı her birin bir isme maẓhar

478 Pes odı ism-i Ḳābıż ḳıldı iẓhār
Kim aña maẓhar oldı şöyle kim nār

İÜ 16b|SK 14b 479 Yil oldı ism-i Ḥayyuñ muḳteżāsı
Ki her ẕī-rūḥuñ olur ol şifāsı

480 Daḫı hem ism-i Muḫyī ḳıldı şuyı
Ḥayāta irgürür her ẕī-nümūyı

AG 15a 481 Mümīt ismine ḫāki ḳıldı maẓhar
Ki cāmiddür yatur olmışdur ebter

482 Maᶜādin ṣāniᶜi ki_ism-i ᶜAzīzdür
Anuñ-çün sīm ü zer ismi ᶜazīzdür

483 Nebātı ism-i Rezzāḳ itdi iẓhār
Virür her kimseye rızḳını her-bār

484 Müẕill ismi bu ḥayvānātı ḳıldı
Ẕelīl oldı vü her şaḫṣa yidildi

485 Melek iẓhār iden ism-i Ḳavīdür
Anuñ-çün her maṣāliḥde ḳavīdür

486 Pes oldı cin Laṭīfüñ muḳteżāsı
Ki gizlü olmaḳ oldı iḳtiżāsı

487 Çün insānı düzetdi ism-i Cāmiᶜ
Pes oldı cümle-i eşyāyı cāmiᶜ

476b dünyāyı: dünyā SK.
478b nār: var İÜ, SK.
483b rızḳını: rızḳın SK; her-bār: her yār SK.
484b her: hem BY.
486b iḳtiżāsı: muḳteżāsı SK, BY.
487a çün: çü BY.

488 Semā vü ᶜarş u kürs ü arż u ḥayvān
Ḳamusın cāmiᶜ oldı bil ki insān

489 Her ismüñ ki_oldı her şey muḳteżāsı
Görinür aña göre iḳtiżāsı

490 Her ismüñ ẓāhiri cüzʾī görindi
Pes anuñ bāṭını küllī görindi

491 Bir ismüñ ki_oldı bir şey muḳteżāsı
Ḳamu ismüñ var anda iḳtiżāsı

492 Çi-ger bir şeyde esmā muḳteżīdür
Birinden ġayrı anuñ muḫtefīdür

493 Velīkin muḳteżāda muḳteżīnüñ
Ki āṯārı görinür her birinüñ

BY 16a 494 Nūr-ı aṣfādur Muḥammed sırr-ı aᶜlā-yı Ḫudā
Şems-i eclādur Muḥammed Muṣṭafā vü mücteba

495 Ezel çün bitdi ol vaḥdet dıraḫtı
Cihān bāġına dökdi berg-i raḫtı

İÜ 17a 496 Muḥammeddür ki mebdeʾ dür cihāna
Vücūdı ṭopṭoludur her mekāna

497 Çü bitdi vü budaḳ virdi vü yapraḳ
Ol aṣl oldı ḳamu ferᶜ oldı el-ḥaḳ

SK 15a 498 Budaḳları anuñ pes enbiyādur
Anuñ yapraḳları hem evliyādur

499 Yimiş hem girü anda Muṣṭafādur
Vücūdı nūr u ḳalbi pür-ṣafādur

AG 15b 500 Ṯemer kim cümleyi cāmiᶜ olupdur
Girü hem āḫirinde ol gelüpdür

501 Ṯemerde pes şecer evrāḳ u aġṣān
Ḳamusı taᶜbiye olmışdur iy cān

502 Ṯemer hem cümleden ḥālī degüldür
Bu sözler ḥālīdür ḳālī degüldür

503 Pes evvel pertev urdı nūr-ı vaḥdet
Kim anda taᶜbiye olmışdı keṯret

504 Bu keṯret daḫı ol nūr-ıla ḳāyim
Anuñla seyr ider her yirde dāyim

488a ᶜarş u kürs ü arż u: ᶜarż u kürs ü ᶜarş u SK, BY.
488b bil ki: belki İÜ, AG.
494: 495 İÜ, AG.
495a ol: ola SK, BY.
498b hem: hep SK, BY.
503a nūr-ı: - SK.

505 Ki hīç bir ẕerre yoḳ ki_olmaya ol nūr
Ne şeyde olmasa varlıḳdan el yur

كَمَا قَالَ تَعَالَى وَهُوَ مَعَكُمْ اَيْنَ مَا كُنْتُمْ* وَ قَالَ وَنَحْنُ اَقْرَبُ اِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ**

506 Muḥammeddür bil imdi toḫm-ı ᶜālem
Girü āḫir ol oldı mīvesi hem

507 Ḳamusı andan ol ḥażretden oldı
Bu keṡret yaᶜnī ol vaḥdetden oldı

508 Pes iy şeh-dāne-i baḥr-ı ḥaḳīḳat
Ve iy pervāne-i şemᶜ-i ṭarīḳat

BY 16b 509 Sen ol murġ-ı ilāhīsin ki Allāh
Saña per virdi irşād eyledi rāh

510 ᶜAceb serversin iy sulṭān-ı ᶜālem
Cihān senden ṭolısar ibn-i ādem

511 Cihānuñ aşlısın hem zübdesisin
Bu kevnüñ atası hem anesisin

İÜ 17b

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ اَنَا اَبُ الْاَرْوَاحِ وَ اُمُّ الْاَشْيَاءِ*** وَ فِي رِوَايَةٍ اُمُّ الْاَشْبَاحِ****

512 Atamuzsın bize eyle şefāᶜat
Ki_ider her dem ata oġlına şefḳat

513 Naẓar kim ḳıldı nūr-ı Aḥmede Ḥaḳ
Ḥayādan oldı nūr anda iki şaḳ

514 Anuñ bir şıḳḳınuñ ᶜaḳl oldı adı
Ne virdi gör hidāyet ᶜaḳla Hādī

515 Kim aşlı nūr hem oldı ḥayādan
Anuñ-çün farḳ ider ḥaḳḳı ḫaṭādan

516 Bu yirde bundan artuḳ söylemek yoḳ
Egerçi var-durur her sözde söz çoḳ

SK 15b

كَمَا قَالَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ اَلْعَقْلُ نُورٌ يُفَرِّقُ بَيْنَ الْحَقِّ وَ الْبَاطِلِ*****

---

* kemā: - İÜ, AG; ḳāle: ḳāle'llāhü SK. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *...Nerede olsanız, O sizinle beraberdir. Allah bütün yaptıklarınızı hakkıyla görendir.*" (Hadîd 57/4).

** ḳāle: ḳāle Taᶜālā BY. || "Yine (Cenab-ı Hakk'ın) buyurduğu üzere: *...Çünkü biz ona şah damarından daha yakınız.*" (Kâf 50/16).

506a toḫm-ı: necm-i İÜ, AG.

506b ol: hem SK.

510b ṭolısar: ṭolu sen SK, BY.

511a aşlısın: aşlı sen SK, BY; zübdesisin: zübdesi sen SK, BY.

511b atası: anası SK, BY; anesisin: atası sen SK, BY.

*** ḳāle: ḳāle'n-nebiyyü İÜ. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Ben ruhların babası, eşyanın anasıyım.*" (Kaynak bulunamadı).

**** "Başka bir rivayette de: *...cisimlerin anasıyım.*"

514a şıḳḳınuñ: şaḳḳınuñ SK.

516: Sadece AÜ nüshasında var, diğer nüshalarda yok.

***** ḳāle'n-nebiyyü: ḳāle SK, BY. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Akıl, hakla bâtılı ayıran bir nurdur.*" (Yılmaz, 2013: 22).

AG 16a

517 Ḳalem oldı anuñ bir şıḳḳı iy yār
Kim anuñla bilindi her ne kim var

518 Kimüñle kim ᶜaḳıl ṭutarsa ülfet
Ḥayā daḫı olur ol kesde elbet

519 Şu yirde kim ᶜaḳıl yoḳdur ḥayā yoḳ
Ḥaḳīḳat anda leẕẕet yoḳ ṣafā yoḳ

520 Nebīden ḳıldı aṣḥābı rivāyet
Ezelde kim yaratdı ᶜaḳlı ḥażret

521 Ḥabībine ᶜaṭā ḳıldı anı Ḥaḳ
Görindi ᶜaḳl-ı kāmil aña elyaḳ

522 Rivāyet bir daḫı kim Ḥaḳ Taᶜālā
Ki biñ ḳısm itdi evvel ᶜaḳlı Mevlā

523 Birin ḳısm itdi cümle ḫalḳa Allāh
Ḥabībine ḳalanın virdi ol şāh

524 Anı Ḥaḳ ḫıdmetine ḳıldı daᶜvet
Pes ol biñ cān-ıla ḳıldı iṭāᶜat

BY 17a

525 Didi gel geldi vü git didi gitdi
Ne buyrıldıysa aña eyle itdi

526 Otur didi oturdı daḫı ṭurdı
Didi baḳ eyle itdi daḫı ṭurdı

527 Didi ᶜizzüm ḥaḳı-y-çün *yā ḥabībī*
Seni ḳıldum ḳamu derdüñ ṭabībi

İÜ 18a

528 Yaratmadum daḫı senden ulu ḳul
Bula senden kerāmet bay u yoḫsul

529 Beni sinüñle bile hep bilenler
Senüñle ḳıla hep ṭāᶜat ḳılanlar

530 Sebeb sen olasın kim şeyḫ u hem şāb
Günāhından dönüben ola tevvāb

531 Seni her kim ki sevdi bini sevdi
Severem ben de her kim sini sevdi

532 Saña iren muḥaḳḳaḳ baña irdi
Seni gören muᶜayyen bini gördi

517a şıḳḳı: şaḳḳı SK.
517b kim: ki SK.
519b yoḳ: yoḳdur SK.
521b görindi: görildi BY.
522a kim - SK.
522b evvel: - SK.
523b ol şāh: Allāh SK.
526a oturdı daḫı: daḫı oturdı BY.
528b yoḫsul: yoḫsun İÜ.
529: - İÜ, AG.
532: - SK.

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ مَنْ رَآنِي فَقَدْ رَأَى الْحَقَّ*

533 Senüñdür ḳamu dünyāda kerāmet
Ḳıyāmetde senüñdür hem şefāᶜat

534 İlāhī ol Muḥammed ḥürmetine
Cemāl erzānī ḳılġıl ümmetine

SK 16a 535 Nūr-ı aṣfādur Muḥammed sırr-ı aᶜlā-yı Ḫudā
Şems-i eclādur Muḥammed Muṣṭafā vü müctebā

AG 16b 536 Diyüpdür baᶜżı rāvī bunda bir söz
Ki bu sözden görinür niçe yüz yüz

537 Çün ervāḥı yaratdı ḥażret-i Ḥaḳ
Düzildi yirlü yirince muḥaḳḳaḳ

538 Pes andan düzdi bir nūrānī ḳandīl
Şu nevᶜa kim anı vaṣf idemez dil

539 Yaratdı hem ḥabībi ṣūretini
Ki gösterdi kemāl-i ḳudretini

540 Be-ġāyet aḥsen-i ṣūretde anı
Yaradup ḳodı ḳandīl içre cānı

BY 17b 541 Ṭurup ḳandīl içinde oldı ḳāyim
Ki taᶜẓīm ide Mevlāsını dāyim

542 Ṭavāf itdi anı ervāḥ ḳamu
İdindiler anı mıṣbāḥ ḳamu

543 Çü nūr-ı Muṣṭafā irdi ẓuhūra
Buyurdı Ḥaḳ naẓar ḳıluñ bu nūra

544 Aña ervāḥ-ı insān oldı nāẓır
Ki her birine bir ᶜużv oldı ẓāhir

İÜ 18b 545 Görenler ṣadrın anuñ oldı ᶜālim
Daḫı başın görenler oldı ḥākim

546 Kimi alnını gördi oldı ᶜādil
Ki farḳ eyledi ol ḥaḳḳ-ıla bāṭıl

547 Bu resm-ile naẓar kim ḳıldı bunlar
Bu ᶜālemde naṣībin aldı bunlar

548 Ne ᶜużvın gördi-se bir kişi anda
Aña göre kemālin buldı bunda

---

* "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Beni rüyasında gören, gerçekten de görmüş gibidir*…" (Rudânî, 2011: VI/523-524).

535: 531 İÜ, AG.
537b düzildi: düzeldi SK.
540b cānı: anı SK, BY.
546a alnını: alnın SK, BY.
547a ḳıldı: buldı İÜ, AG.

549 Vücūd aldı ḳamu ervāḥ andan
Eṣer buldı ḳamu eṣbāḥ andan

550 Anuñ nūrıyla buldı cümle ᶜizzet
Anuñla irdi hem ḳamuya ṣanᶜat

551 Anuñ-çün cümleden muḫtār oldı
Ki Ḥaḳḳ ismiyle ismi yār oldı

552 Rivāyet baᶜżılar bir daḫı ḳıldı
Ki evvel nūr-ı Aḥmed ẓāhir oldı

553 Ḳamudan öñ yaratdı Ḥaḳḳ anı bil
Ki üç yüz biñ yigirmi dört biñ yıl

SK 16b 554 Hem anda ḳıldı on iki ḥicābı
Dönüben ḳıldı ol nūra ḫiṭābı

AG 17a 555 Ki her birinde sākin ol ḥicābuñ
Ki her vech-ile arta feṭḥ-i bābuñ

556 Bu tafṣīli daḫı çoḳlar didiler
Ki bu vech-ile taḥḳīḳ eylediler

557 Ki nūr oldı ḥicāblar içre sākin
Ki her birinde gördi kendü ḥālin

BY 18a 558 Belī yitmiş sekiz biñ yıl tamāmet
Ḥicāblar içre nūr itdi iḳāmet

559 Pes andan ṣoñra oldı ḫalḳ ervāḥ
Hem andan ṣoñra yaradıldı eṣbāḥ

560 Ki ᶜarş u kürsī vü levḥ u ḳalem hem
Urıldı levḥ üstine raḳam hem

561 Ḳamusı Muṣṭafā nūrından oldı
Ḳamusı varlıġı anuñla buldı

İÜ 19a 562 Ne ᶜizzetdür ne rifᶜatdür Muḥammed
Sebeb oldı cihān olmaġa Aḥmed

563 Ḳamu ervāḥ-ı pāk-i enbiyāyı
Cemīᶜ-i evliyāyı aṣfiyāyı

564 Anuñ rūḥından itdi Ḥaḳ Taᶜālā
Ne kim var hep cihānda zīr ü bālā

565 Sekiz cennet cemālinden bir āyet
Güneş nūrı ḥabībine ᶜalāmet

549b andan: bundan İÜ, AG.
551a oldı: ḳıldı İÜ, AG.
552b evvel: ol SK.
554a anda: andan SK.
560a kürsī: kürs ü SK.
564b hep: hem İÜ, AG.

566 Anuñ çavuşı Cibrīl-i emīndür
Ḥaḳīḳat *raḥmeten li'l-ᶜālemīn*dür

567 Bulaydı ayaġı tozın melekler
İdeydi birbirine ḫoş belekler

568 Nūr-ı aşfādur Muḥammed sırr-ı aᶜlā-yı Ḫudā
Şems-i eclādur Muḥammed Muṣṭafā vü müctebā

569 Uyutdı Ḥaḳ niçe yıl Kehf ālin
Göreler tā ki rüᶜyāda ḫayālin

570 Anuñ yolında her kim virdi cānı
Ḥaḳīḳat buldı ol iki cihānı

571 Ḥaḳāyıḳ mecmaᶜınuñ cemᶜidür ol
Feżāyil maṭlaᶜınuñ şemᶜidür ol

572 Anuñ bir ẕerre fażlından İlāhī
Bize vir kim bulavuz ṭoġrı rāhı

573 Benem bir yolın azmış yüzi ḳara
Zebūn-ı nefsem ü dil-seng-i ḫārā

AG 17b|SK 17a 574 Buluram her nefes biñ dürlü niᶜmet
Velī yoḳ niᶜmetüñe şükr ü minnet

575 Ḥabībüñi bize virdüñ peyem-ber
Ki ḳamu ḳullaruña oldı reh-ber

BY 18b 576 Ne var ger yoġ-ısa bizde ᶜibādet
Dil ü cān-ıla dirüz ki_olduḳ ümmet

577 Egerçi naḳṣumuz şerᶜinde çoḳdur
Velīkin aña hīç inkār yoḳdur

578 Ṭarīḳatden çi-ger yoḳ bizde maᶜnā
Maḥabbetden ḳıluruz līki daᶜvā

İÜ 19b 579 Göñül mecrūḥ zehr-i maᶜṣıyetden
Devā irgür şarāb-ı maġfiretden

580 Yaratduñ bizi çünkim Muṣṭafādan
Şifā vir girü ol dārü'ş-şifādan

581 Muḥammed ḥürmetine raḥmet eyle
Hem anuñ ᶜizzetine ᶜizzet eyle

582 Nūr-ı aşfādur Muḥammed sırr-ı aᶜlā-yı Ḫudā
Şems-i eclādur Muḥammed Muṣṭafā vü müctebā

566b **raḥmeten li'l-ᶜālemīn**: bk. 53b dipnot.
568: - SK, BY.
573b nefsem ü: nefs ve SK; ḫārā: ḫāra SK.
578a bizde: yirde İÜ, AG.
580a çünkim: çün SK.
581: - SK.
582: - İÜ, AG; 581 SK.

Ḳaṣīde-i Melīḥa
Müstef^cilün Müstef^cilün Müstef^cilün Müstef^cilün

583 İy maḫzen-i esrār-ı Ḥaḳḳ iy maṭla^c-ı nūr-ı Ḫudā
Ve'ş-şemsi āyet yüzüñe şānuñda geldi *ve'ḍ-ḍuḥā*

584 Sensin risālet ḫātemi sensin çü ḥażret hem-demi
Sen ẕāt-ı vaḥdet maḥremi lāyıḳ saña fażl u ^calā

585 Ḥaḳḳā *le-^camrük* ḳaddüñe bir cāme Ḥaḳdan iy ḥabīb
Ḥaḳdur ki ḥażretden saña dinildi ḫatm-i enbiyā

586 Ḳudret eliyle başuña Ḥaḳḳ urdı tāc-ı mekremet
Zī salṭanat ki kevne sen mebde^ᵓsin ü hem müntehā

587 Nūr-ı cemālinden şehā ḳıldı ezelde Ḥaḳ seni
Nūruñla buldı hem vücūd kürsī vü ^carş arż u semā

588 Zī kim ṭarīḳ-ı müstaḳīm oldı ṭarīḳuñ iy ḥabīb
Buyrıldı āyet şānuña *mā ḍalle* vü hem *mā ṭaġā*

589 Geydüñ nübüvvet ḫil^catin şalṣāl idi Ādem henüz
İÜ 20a ^cArşa esās urılmadın ḳılduñ Ḥaḳa ḥamd ü ṣenā

590 Maḫlūḳ olmadın ḳalem levḥ üzre urmadın raḳam
Dinmişdi şānuñda senüñ Yāsīn ü Ṭāhā mīm ü ḥā

591 Bezmüñde iy dil-ber senüñ bir cām olupdur āfitāb
İçdüñ şarāb-ı lem-yezel sāḳīsidür anuñ Ḫudā

BY 19a 592 Sümm-i semendüñ na^cline yüz sürdügi-y-çün mihr ü māh
Fer buldı bunlardan cihān nūr oldı arż-ıla semā

AG 18a 593 İy pīşvā-yı ehl-i ḥāl iy pāk-bāz-ı ḫ^coş-ḫıṣāl
Kim maṭla^c-ı nūr-ı cemāl ẕātuñdur iy kān-ı vefā

SK 17b 594 Şer^cüñ yolında müstaḳīm olan kişi olmaz saḳīm
Raḥmet ḳılur aña Raḥīm kim saña ḳıla iḳtidā

595 Dünyāya çün başduñ ḳadem nūr buldı a^cmā vü aṣam
Senden eḫaṣṣ u hem e^cam buldı şehā nūr u żiyā

583b **Ve'ş-şemsi** [ve ḍuḥāhā]: "**Güneşe** [ve onun aydınlığına and olsun.]" (Şems 91/1). || **Ve'ḍ-ḍuḥā ve'l-leyli** [iẕā secā]: *"**Kuşluk vaktine and olsun**. Karanlığı çöktüğü vakit **geceye and olsun** ki…"* (Duhâ 93/1-2).
584b ^calā: ^culā BY.
585a ḥabīb: yār SK. || **le-^camrük:** bk. 66a dipnot.
585b ḥażretden: ḥażret AG; ḫatm-i: ḫātem-i SK.
586b ki: kim SK.
587b kürsī vü: kürs ü SK.
588a iy: - SK.
588b **Mā ḍalle** [ṣāḥibüküm ve mā ġavā]: *"Arkadaşınız (Muhammed haktan) **sapmadı** ve azmadı."* (Necm 53/2). || [Mā zāġa'l-başaru ve] **mā ṭaġā**: "*Göz (gördüğünden) şaşmadı ve (onu) **aşmadı**."* (Necm 53/17).
591a iy dil-ber senüñ: senüñ iy dil-ber İÜ, AG.
592a semendüñ: semenüñ SK.
592b bunlardan: bunlarda SK.
595a çün başduñ: başduñ çün İÜ; aşam: şanem İÜ, vü hem SK.

596* İy maᶜden-i ṣıdḳ u ṣafā iy merkez-i luṭf-ı Ḫudā
Senden umar herkes şifā vir ümmetüñe ḳıl ᶜaṭā

597 Yandur şefāᶜat şemᶜini per yaḳalum pervāneveş
Refᶜ it ḫaṭānuñ ẓulmetin ki_ire ḳamu derde devā

İÜ 20b 598 Sensin ḥabīb-i cāvidān kim bī-nişān senden nişān
Sensüz şehā bu cism cān bulmaz vücūd olur fenā

599 Bunca kemāl ü faẓl-ıla mesken idindüñ meskenet
ᶜĀlem muᶜallemken saña ümmī ḳoduñ aduñ şehā

600 Sırr-ı hüviyyet gün gibi ẕātuñda oldı āşikār
İẓhār-ı sırr-ı ẕāt-ı Ḥaḳ ber-ḥaḳ saña oldı ᶜaṭā

601 *Ve'l-leyli* zülfüñ āyeti *levlāk* ḳaddüñ ḫilᶜati
Mā zāġ oldı çeşmüñ ü ḳalbüñ olupdur *mā ṭaġā*

602 Sen şanma iy ġāfil anı dünyādan ola ḫilḳati
Cümle kemāli cemᶜ idüp adın ḳodı Ḥaḳ Muṣṭafā

603 Ol dem ki miᶜrāc eyledüñ bir pāye oldı nüh-felek
Gel didüginde saña Ḥaḳ Refref-durur merkeb saña

604 *Ḳavseyn*e başduñ bir ḳadem ceẕb itdi *ev ednā* seni
Bī-ḥarf ṭoḳsan biñ kelām oldı hüviyyetden ᶜaṭā

605 Ṭalduñ çü baḥr-ı vaḥdete şeksüz naẓar ḳılduñ aña
Olduñ fenā-ender-fenā bulduñ beḳā-ender-beḳā

606 Maḥv oldı iṣneyniyyetüñ maᶜşūḳ u ᶜāşıḳ oldı bir
İÜ 21a Cümle ḥicābı refᶜ idüp ᶜarż eyledi vechin Ḫudā

607 Döndükde girü keṣrete ᶜafv oldı tuḥfeñ ümmete
Ḫ˘oş tuḥfe iy nūr-ı Ḥarem kim ᶜafv ola ehl-i ḫaṭā

BY 19b 608 Ehl-i ḫaṭāsın çünki sen iy **YŪSUF**-ı fermān-şiken
Pes Ḥaḳ didi *lā taḳneṭū* ḳaṭᶜ itme raḥmetden recā

609 İy ḫ˘ōca yüz biñ kez ṣalāt daḫı selām olsun saña
Ḥaḳdan daḫı hem ālüñe aṣḥābuña iy murteżā

---

* BY nüshasında tecdîd-i matla' yapıldığını belirtmek için bu beyitten önce "Maṭlaᶜ" başlığı yazılmış.
596a Ḫudā: vefā İÜ.
596b ḳıl: - SK.
598b sensüz: sensin İÜ, AG, BY; bulmaz: bilmez İÜ, AG; fenā: vefā İÜ.
600b ber-ḥaḳ: bir ḥaḳ İÜ, AG.
601a **ve'l-leyli**: bk. 583b dipnot. || levlāk: levlāke AG; **levlāk**: bk. 66a dipnot.
601b çeşmüñ ü: çeşmüñ āyeti İÜ. || **mā zāġ**: bk. 588b dipnot. || **mā ṭaġā**: bk. 588b dipnot.
602a ġāfil: ᶜāḳıl SK; dünyādan: dünyāda İÜ, AG; ḫilḳati: ḫilᶜati SK.
604a ḳavseyne: ḳavsene İÜ; ceẕb: - SK. || **Ḳavseyn** ve **ev ednā** için bk. 382a-b dipnot.
605a şeksüz: Metinde "sensiz"; anlam gereği MK nüshasından tamamlandı.
607a döndükde: didükde İÜ, SK.
608a çünki: çünkim BY.
608b Ḥaḳ: - SK, BY. || **lā taḳneṭū** [min raḥmeti'llāh]: *"...Allah'ın rahmetinden **ümidinizi kesmeyin**..."* (Zümer 39/53).
609a ṣalāt: selām AG; daḫı: hem SK, BY.

610 Benven ḥaḳīr ü müstemend cümle işümdür nā-pesend
Ḳıl göñlümi şerᶜüñde bend ire bu cāna tā cilā

611 Baḥr-ı şefāᶜatden bize bir mevc gönder iy ḥabīb
Tā cümle ümmet ġarḳ olup gide ḳamu derd ü ᶜanā

AG 18b **Beyānu Fıṭrati'l-ᶜArş***

SK 18a 612 Elā iy ṭālib-i taḥḳīḳ-i ekvān
Ne dir gel gör bu yirde ehl-i ᶜirfān

613 Güşād eyle gel imdi çeşm-i cānı
Saña idem girü bir ḫoş beyānı

614 Ezelde kim maḥabbet ẓāhir oldı
Maḥabbetden Muḥammed rūḥı geldi

615 ᶜAceb mecmūᶜa düzdi anı ḥażret
Ḳodı anda leṭāfet hem keṯāfet

616 Pes andan eyledi ekvāna bünyād
Hem andan eyledi ervāḥa ecsād

İÜ 21b 617 Laṭīfinden anuñ ervāḥı düzdi
Keṯīfinden daḫı eşbāḥı düzdi

618 Ḳamu ervāḥı andan eyledi Ḥaḳ
Yirince cümlesi oldı muḥaḳḳaḳ

619 Ezel kim olmış-ıdı nūr-ı ṣāf ol
Pes itdi cümle ervāḥı ṭavāf ol

620 Çü virdi cümlesine feyż ü cūdı
Ki buldı her biri andan vücūdı

621 Naṣībin aldı miḳdārınca ḳamu
Ki buldı her biri derdine dārū

622 Anuñla līki seyr ider maḥabbet
Ki her şeyde maḥabbet vardur elbet

623 Pes ol nūruñ laṭīfi ki_oldı ervāḥ
Keṯīfin n'eyledi gör girü Fettāḥ

BY 20a 624 Egerçi çoġ-ıdı anda keṯāfet
Velīkin var-ıdı daḫı leṭāfet

610a benven: bende BY; işümdür nā-pesend: işimüz nāsīden (?) SK.
610b ḳıl: ḳul İÜ; bend: bīnā İÜ, AG.
* beyānu: der-beyān-ı İÜ, AG.
612b dir gel: dirgil İÜ, AG.
613a güşād: güşāde SK; çeşm-i: cism ü İÜ, AG.
616a ekvāna: ekvānı SK.
616b ervāḥa: ervāḥ u SK, BY.
617a ervāḥı: ervāḥ İÜ, AG; düzdi: ḳıldı AG.
617b eşbāḥı: eşbāḥ İÜ, AG, BY.
620b andan: anda SK.
622: - SK.

625 Pes anı ḳıldı Ḥaḳ bir cevher-i pāk
Ki ol cevherde vardur nūr u hem ḫāk

626 Aña heybetle ḳıldı bir naẓar Ḥaḳ
Bu cevher oldı heybetden iki şaḳ

627 Anuñ od oldı nışfı nışfı hem şu
Bulardan ḳıldı Ḥaḳḳ eşyāyı ḳamu

628 Ḥavāle ḳıldı odı şuya Bārī
Ki çıḳdı şunuñ ol demde buḫārı

629 Anuñ ġāyet laṭīfinden Taᶜālā
Yaratdı ḳudret-ile ᶜarş-ı aᶜlā

AG 19a 630 Bunı baᶜżı muḥaḳḳıḳ böyle dirler
Yeşil cevherden oldı eyle dirler

631 Pes andan oldı ᶜarş u kürs ü eflāk
Deñizler ṭaġlar u hem bunca emlāk

SK 18b 632 Hem andandur cinān u heft-ṭamu
Ḳalem hem levḥ andan oldı ḳamu

633 Çü ᶜarşı ḥażret-i Ḥaḳ ḳıldı īcād
Ḳodı şu üstine şu aña bünyād

İÜ 22a

كَمَا قَالَ تَعَالَى وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ*

634 Şuyı yil üzre ḳodı ḥikmet-ile
Yili ḥıfẓ eyledi gör ḳudret-ile

635 Be-ġāyet aᶜẓam itdi ᶜarşı Raḥmān
Hem ayaḳlar yaratdı ᶜarşa çendān

636 Ki bu maḫlūḳ şaġışınca ayaḳ
Düzüp ᶜarş içün ābād eyledi Ḥaḳ

637 Buyurmışdur Ebu'l-Leys raḥmetu'llāh
O dem kim ᶜarşı īcād itdi Allāh

638 Yaratdı Cebreʾīl ü hem Sirāfīl
Daḫı ᶜAzrāʾīl ü hem de Mīkāʾīl

639 Münācāt itdi ol demde Mīkāʾīl
Rivāyet var ki ol ola Sirāfīl

BY 20b 640 Ḥaḳuñ ol kibriyāsın itdi fikret
Didi yā Rabbi virgil baña ḳuvvet

625b ki: kim SK.
628b şunuñ: şuyuñ SK.
629b ḳudret-ile: ḳudretinden SK.
* kemā: - İÜ, AG. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *...Arş'ı su üstünde iken...*" (Hûd 11/7).
635b çendān: Raḥmān İÜ, AG.
637b ᶜarşı: ᶜarş SK.
639b ol ola: ola ol BY; ol: - SK.

641 Dilerem kim icāzet ola senden
Uçup tā kim ululıġuñ görem ben

642 Münācātın ḳabūl eyledi ḥażret
Ki virdi yidi gök ehlince ḳuvvet

643 Pes andan uçdı biş biñ yıl tamāmet
Aña irdi ki hīç ḳalmadı ṭāḳat

644 Gör ne sulṭāndur Muḥammed andan oldı kāyināt
Gör ne kāndur kim bilindi ẕāt andan hem ṣıfāt

645 Didi yā Rab çü virdüñ ḥācetümi
Daḫı artur keremden ḳuvvetümi

646 İki evvelkice Ḥaḳ virdi ḳuvvet
Ki tefsīr içre böyledür rivāyet

647 Pes on biñ yıl daḫı uçdı Mīkāʾīl
Didiler belki uçdı elli biñ yıl

AG 19b 648 Dükendi ḳuvveti gitdi mecāli
Ki bir ḳuş yavrısına döndi ḥāli

649 Görür kim ʿarş yirindedür kemā-kān
Yaḳın varmaġa hīç olmadı imkān

İÜ 22b 650 Henūz bir ayaġından geçmedi ol
Nice bula yaḳın varmaġa pes yol

651 Pes ol ḳandan bile Ḥaḳ kibriyāsın
Ya ḳanda bula ol derdüñ devāsın

SK 19a 652 Bu ḥāle ḳıldı istiġfār ol dem
Hem anda secdeye düşdi hemān-dem

653 Yaratdı ʿarşuñ altında ḥicābı
Didiler altı yüz biñdür ḥisābı

654 Ki her bir perdenüñ ḳalıñlıġı bil
Yidi gök yidi yir ḳalıñlıġı bil

655 Melekler ṭopṭoludur içi anuñ
İderler ẕikr ü tesbīḥin Ḫudānuñ

BY 21a 656 Cemīʿi nūr-ı Aḥmedden görindi
Ḳamu ol kān-ı raḥmetden görindi

644: 642 İÜ, AG. || Beytin vezni: *fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün*.
645a çü: - İÜ, AG; virdüñ: virüñ (?) İÜ.
646a evvelkice: evvelkince İÜ.
648: - SK.
651a ḳandan: ḳanda SK.
651b ol: - SK.
651-652: SK ve BY'de takdim-tehirli.
653b ḥisābı: ḥicābı BY, SK.

Der-Āferīniş-i Ḥamele-i ᶜArş ve Müdebbirāti'l-Emr

657 Yaratdı ᶜarşı Ḳādir ḳudretinden
Yaratdı dört melek hem ḥikmetinden

658 Ki tā ᶜarşa bular ḥāmil olalar
Ḥaḳuñ emrinde ḫᵛoş ᶜāmil olalar

659 Sirāfīldür anuñ biri didiler
Ki ᶜarş altındadur yiri didiler

660 Üçi daḫı melekler aña mānend
Ulu yaratdı bunları Ḫudāvend

661 Bugün kim bunları dört itdi ḥażret
Sekiz olsa gerek yevm-i ḳıyāmet

قَوْلُهُ تَعَالَى وَيَحْمِلُ عَرْشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ يَوْمَئِذٍ ثَمَانِيَةٌ*

662 Götür diyü buyurdı çünki ḥażret
Ulu geldi bulara ᶜarş ġāyet

663 Çü ᶜarşuñ ululıġın gördi bunlar
Götürmeklikde ᶜacze vardı bunlar

664 Hemān-dem ḳıldı Ḥaḳ bunlara taᶜlīm
Ki tesbīḥ eylediler hem de taᶜẓīm

665 Götürdiler boyunlarına ᶜarşı
Ayaḳları geçüpdür zīr-i ferşi

İÜ 23a|AG 20a 666 Ki yaᶜnī başları ᶜarş-ı ᶜalāda
Ayaġı bunlaruñ taḥte's-serāda

667 Yaratdı şoñra Cibrīl ü Mīkāʾīl
Yaratdı hem daḫı ᶜAzrāʾīli bil

SK 19b 668 Buları ḫᵛoş müdebbir eyledi Ḥaḳ
Cihān tā bunlaruñla ṭuta revnaḳ

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى فَالْمُدَبِّرَاتِ اَمْراً**

669 Ḳodı İsrāfīlüñ aġzında şūrı
Ki_anuñla göstere yevmü'n-nüşūrı

BY 21b 670 Ḳodı Cibrīli hem vaḫy-içün Allāh
Ki cümle enbiyāya ine ol şāh

---

* İÜ ve AG'de yok. || "Bu Cenab-ı Hakk'ın buyruğudur: ...*O gün Rabb'inin arşını, bunların da üstünde sekiz taşıyıcı taşır.*" (Hâkka 69/17).

665b zīr-i: zīre İÜ, SK.

666a ᶜalāda: ᶜulāda AG, SK.

** "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Nihayet işi çekip çevirenlere (ki, mutlaka tekrar diriltileceksiniz).*" (Naziât 79/5).

669b göstere: gösterür İÜ, AG.

671 Müvekkel yillere ᶜaskerlere hem
Kim andan ire cümle şādī vü ġam

672 Müvekkel rızḳ u yaġmura Mīkāʾīl
Daḫı hem ḳabż-ı rūḥa oldı ᶜIzrīl

673 Bulardan aᶜlem itdi Cebreʾīli
Ki cümle mürselüñ oldı delīli

674 Anuñ-çündür ki ol Rūḥü'l-Emīndür
Ḥamūl-i vaḥy-i Rabbü'l-ᶜālemīndür

675 Anuñ-çün ḳardaş oldı faḫr-ı ᶜālem
Ki_anuñ ṭapusına irerdi her dem

676 Gör ne sulṭāndur Muḥammed andan oldı kāyināt
Gör ne kāndur kim bilindi ẕāt andan hem ṣıfāt

677 Bulardan ṣoñra Ḥaḳ yaratdı rūḥı
Anuñ-çün ḳıldı rāvīler ṣürūḥı

678 Didiler rūḥ Cibrīl-i emīndür
Ki cümle ᶜāleme ol rāh-bīndür

679 Didiler daḫı rūḥı emr-i Ḥaḳdur
Bu söz kim didiler yaḫşı sebaḳdur

قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَيَسْئَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ اَمْرِ رَبِّي*

680 Didiler bir daḫı kim rūḥı Raḥmān
Yaratdı ġāyet aᶜẓam miṯl-i insān

İÜ 23b 681 Melek ḫilḳatlü insān yüzlüdür ol
Meleklerden velīkin gizlüdür ol

682 Didiler bir melekdür ġāyet aᶜẓam
Ki ᶜarşdan ġayrısından hep muᶜaẓẓam

AG 20b 683 Başı ᶜarşda ayaḳları ṣerāda
İder Rabbine tesbīḥ ol arada

684 Anuñ biñ başı var her başda biñ yüz
Ki her yüzde biñ aġzı var budur söz

SK 20a|BY 22a 685 Her aġzında dili biñ her dili_anuñ
İder biñ dürlü tesbīḥin Ḫudānuñ

671b şādī vü: şād u SK.
675b irerdi: irer İÜ, AG.
676: 677 İÜ, AG.
678a rūḥ: rūḥı SK, BY.
* ḳāle'llāhü: ḳāle BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Ve sana ruh hakkında soru soruyorlar. De ki: 'Ruh, Rabb'imin bileceği bir şeydir.'...*" (İsrâ 17/85).
681a ḫilḳatlü: ḫilᶜatlü SK.
682b hep: hem SK, BY.
684a başda: başında SK.

686 Ḳaçan kim aça cümle aġzın ol cān
Ḳamu dilden ide tesbīḥ-i Yezdān

687 Yidi ḳat gök melekleri hemān-dem
Görüp nūrını ġaşy olurlar ān-dem

688 Ki yaḳa cümlemüzi nūrı anuñ
Bu nevᶜa didiler ḥālini cānuñ

689 Ḳıyāmetde gelüp ᶜarş altına ol
Şefāᶜat ide tevḥīd ehline ol

Der-Āferīniş-i Levḥ u Ḳalem

690 Çü bu nevᶜ-ile ḫoş yaratdı rūḥı
Pes andan şoñra īcād itdi levḥı

691 Anı aḳ incüden yaratdı dil-ber
Hem iki cānibi yāḳūt-ı aḥmer

692 Didiler ṭūli yir gök arasınca
Ki şarḳdan ᶜarżı tā ġarba varınca

693 Velī baᶜżı anı aᶜẓam didiler
Kim anuñ ululıġın bilmediler

694 Naẓar eyler aña her günde Allāh
Ki üç yüz kez daḫı altmış kez ol şāh

695 Ḳılur iḥyā imāte her naẓarda
Bu nevᶜa geldi tefsīrde ḫaberde

696 ᶜAzīz ider kimi dilerse ḥażret
Ẕelīl ider kimi dilerse elbet

İÜ 24a 697 Hem anda üç yüz altmış var şerīᶜat
Bularuñ biri-le kim ṭutsa ülfet

698 Ḳabūl ider anı ol Ḥaḳ didiler
Ki maġfūr olur ol elbet didiler

699 Dimiş hem bir daḫı sulṭān u sālār
O dem kim levḥı ḫalḳ eyledi Cebbār

700 Anı ẕātına maẓhar itdi ḥażret
Var anda yüz daḫı on biş şerīᶜat

AG 21a|BY 22b 701 Eger baña gelürse didi sulṭān
Biriyle bu şerīᶜatlerden insān

686a aça cümle aġzın: cümle aġzın aça SK, BY.
686b dilden ide tesbīḥ-i: tesbīḥ dilinden ide SK.
689b ol: bol SK.
695b tefsīrde: tefsīr-i SK.
697a üç yüz altmış: var üç yüz altmış SK.
698b ol elbet: muṭlaḳ SK, ol muṭlaḳ BY.
700a maẓhar: manẓar AG.
701a didi: - SK.

702 Ḳoyam ᶜizzüm ḥaḳı-y-çün cennetüme
İrürem ḳullarumı raḥmetüme

SK 20b

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ إِنَّ بَيْنَ يَدَيِ اللهِ [عَزَّ وَجَلَّ] لَوْحًا فِيه [ثَلَاثِ] مِائَةٍ وَخَمْسَ عَشْرَةَ شَرِيعَةً يَقُولُ الرَّحْمَنُ وَعِزَّتِي [وَجَلَالِي] لَا يَأْتِينِي عَبْدٌ مِنْ عِبَادِي مَا لَمْ يُشْرِكْ فِيهِ بِوَاحِدَةٍ مِنْهُنَّ إِلَّا أَدْخَلْتُهُ الْجَنَّةَ*

703 Bu levḥda yazludur aḥvāl-i ᶜālem
Ḳamu aᶜmāl ü rızḳ u ᶜömr-i ādem

704 Ḳalem yaratdı cevherden pes ol Ḥaḳ
Ḳalem Ḥaḳ heybetinden oldı_iki şaḳ

705 Didi yaz yā ḳalem didi ki yā Rab
Baña bildür ne kim emr idesin hep

706 Didi yaz evvelā ism-i ḳadīmi
Ki *bi'smi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm*i

707 Ki bunda cümle işler oldı mektūm
Bu esmādan ḳamu ᶜilm oldı maᶜlūm

708 Gör ne sulṭāndur Muḥammed andan oldı kāyināt
Gör ne kāndur kim bilindi ẕāt andan hem ṣıfāt

Der-Āferīniş-i Kürsī ve Heşt-Cennet Yesserana'llāh

709 Gel imdi diñle girü bir güzel söz
Ki ḳalbüñe feraḥlar gele yüz yüz

710 Ḥaḳuñ gel diñle luṭfı maẓharından
Rivāyetdür Ḥaḳuñ peyġām-berinden

İÜ 24b

711 Pes ol cevher ki manẓūr olmış-ıdı
Naẓar heybetle mefṭūr olmış-ıdı

712 Girü anuñ laṭīfinden Taᶜālā
Yaratdı cevher illā ki mücellā

713 Adın kürsī ḳodı ol cevherüñ pes
Dilerseñ anı nefsüñ başını kes

714 Ḳıyās itseñ anuñ sen süsᶜatini
Aña yā bu yidi gök nisbetini

---

* yeḳūlü'r-Raḥmānü: Metinde "ve yeḳūlu'llāhü Taᶜālā"; ve ᶜizzetī: Metinde "fīhi ve ᶜizzetī"; yeʾtīnī: Metinde "yecīʾünī"; ᶜabdün min-ᶜibādī mā lem yüşrik fīhi: Metinde "ᶜabdün müʾminün"; ve ᶜizzetī…edḫaltühü'l-cennete: Bu kısım SK ve BY'de yok. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *Yüce Allah'ın önünde üç yüz on beş şeriat bulunan bir levha vardır. Rahman (olan Allah): 'İzzetim ve celalime and olsun ki kullarımdan biri şirk koşmamış bir şekilde bunlardan biriyle huzuruma çıkarsa onu cennete sokacağım.' buyurur.*" (Beyhakî, 2015: VIII/222).

704a cevherden: cevher AG; cevherden pes: pes cevherden SK, BY.
705: - SK.
708: 710 İÜ, AG.
712b ki: key BY.
713b anı: anuñ SK; nefsüñ: - SK.
714a anuñ sen: sen anuñ İÜ, AG.

BY 23a 715 Şanayduñ ḥalḳadur ṣaḥrā içinde
Veyā bir ḳubbedür mīnā içinde

716 Ḳıyās it ᶜarşı da kürsīye nisbet
Ki ᶜarşda böyledür hem aᶜẓamiyyet

AG 21b 717 Ḳosañ ṣaḥrā içinde ḫardalı ger
Ki kürsī ᶜarş içinde böyle dirler

718 Didiler ᶜarş-ıla kürsüñ arası
Ki on biñ maġrib ü maşrıḳ arası

719 Olur pes elli yüz biñ yıl feżāsı
Bu deñlü oldı ᶜarş u kürs arası

720 Yaratdı kürsī üzre cenneti Ḥaḳ
Budur tefsīrde bil ḳavl-i muḥaḳḳaḳ

721 Ki kürsīdür muᶜayyen cennete ferş
Ḳılupdur saḳfını Allāh anuñ ᶜarş

722 Sekiz cennet yaratdı Ḥaḳ muṭabbaḳ
Cemālinden ḳamuya virdi revnaḳ

SK 21a 723 Evel ᶜAdn ü Vesīledür ikinci
Daḫı cennāt-ı Firdevsdür üçünci

724 Biri Ḫuld ü Naᶜīm oldı bişinci
Pes anlardur Ḫudānuñ gizlü genci

725 Birine cennetü'l-Meᵓvā-durur ad
Ḳamu niᶜmetler-ile oldı ābād

726 Belī Dārü's-Selām oldı biri hem
Biri Dārü'l-Ḳarār iy cān-ı ᶜālem

727 Pes evvel cennet-i ᶜAdni Taᶜālā
Yaratdı ḳıldı ḳamusından aᶜlā

İÜ 25a 728 Anı aḳ incüden yaratdı ḥażret
Ḳamu cennetden aḥsen itdi ḥażret

729 Rivāyet bir daḫı budur ki iy yār
Ki cevherden yaratdı anı dildār

730 Düzüp aḳ incüden ḳaṣr eyledi çoḳ
Müretteb oldı kim hīç eksügi yoḳ

715: - SK, BY.
717a ḫardalı: ḫardal SK.
718-719: AG'de takdim-tehirli.
719: - SK.
720b bil: - SK, BY.
723b cennāt-ı Firdevsdür: Firdevsdür cennāt SK.
724a bişinci: dördünci İÜ.
727a evvel: ol SK.
730b oldı: eyledi SK.

	731	Düzüp her ḳaṣr içinde yitmişer dār Daḫı her dār içinde yitmiş ev var
	732	Ḳamu yaşıl zümürrüd evleri hem Zihī devlet kim aña gire ādem
BY 23b	733	Her ev içinde yitmiş taḫt muraṣṣaᶜ Zeberced sīm ü laᶜl ü zer mülemmaᶜ
	734	Ḳodı her taḫt üstine döşekler Ki yitmişdür ḥisāb içre döşekler
	735	Oturur her döşek üstinde bir ḥūr Cemāli nūrı şemsüñ ẓulmetin yur
AG 22a	736	Didiler her döşekde ḥūrī yitmiş Ḫayālin fikr iden ᶜaḳlın ṭaġıtmış
	737	Ne gözler gördi ne ḳulaḳ işitdi Ne ḫ-od dünyā içinde miṯli bitdi
	738	Ki her bir ḳaşları beñzer hilāle Siyāhet içre ṭaᶜn ider Bilāle
	739	Ḳaçan ġunc ide ol maḫmūr gözler Ki cān almaġa biñ maḫmūr gözler
	740	Düşeydi baḥra ger yar-ı dehānı Cülāb ideydi bir ẕerresi anı
	741	Ger anı bir naẓar göreydi insān Vireydi döymeyüp nūrına biñ cān
SK 21b	742	Başında tāc-ı elvān-ı cevāhir Ki her birinde Ḥaḳḳuñ nūrı ẓāhir
	743	Bedenleri hemān lüʾ lüʾ -i meknūn Didi Ḥaḳ bunlara hem beyż-ı meknūn

قَالَ تَعَالَى وَحُورٌ عِينٌ كَاَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُونِ* وَ قَالَ كَاَنَّهُنَّ بَيْضٌ مَكْنُونٌ**

İÜ 25b	744	Miṯāli hem daḫı yāḳūt u mercān *Ve lem yeṭmiṯ lehā insün mine'l-cān*

732a yaşıl: yeşil İÜ; zümürrüd: zümürrüdden SK.
734a taḫt üstine: taḫtuñ üstinde SK, BY.
735a döşek: döşekde SK.
737b içinde: içinden AG.
738b siyāhet: siyāset SK, BY.
739b gözler: göz göreler SK.
742a tāc-ı: tāc İÜ, AG.

* "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Onlar için saklı inciler gibi iri gözlü huriler de vardır.*" (Vâkıa 56/22-23).

** "Yine (Cenab-ı Hak) şöyle buyuruyor: *Sanki onlar (beyazlıklarıyla), saklanmış (gün yüzü görmemiş) yumurtalardır.*" (Sâffât 37/49).

744b insün: Metinde "cinnün"; anlam gereği AÜ nüshasından tamamlandı. || لَمْ يَطْمِثْهُنَّ اِنْسٌ قَبْلَهُمْ وَلَا جَانٌّ *"Onlara, eşlerinden önce ne bir insan ne bir cin dokunmuştur."* (Rahmân 55/74).

745 Gör ne sulṭāndur Muḥammed andan oldı kāyināt
Gör ne kāndur kim bilindi ẕāt andan hem ṣıfāt

746 Geyerler ḥulle yitmiş her birisi
Bu vech-ile olur cennet ḥūrīsi

747 Bu yitmiş ḥullenüñ ḳalıñlıġı hem
Şoġan ṣarıncadur iy cān-ı ᶜālem

748 Ki her birisi bir reng-ile anuñ
Ne gökçek luṭfı vardur gör Ḫudānuñ

BY 24a 749 Leṭāfet şöyledür kim cümlesinden
Bedenleri görinür ṭaşrasından

750 Teninden hem kemükleri görinür
Kemükden hem ilikleri görinür

751 Dişin gösterse ger dünyāya ol ḥūr
Ṭutaydı ser-be-ser dünyāyı hep nūr

752 Güneş ṭoġmış ṣanaydı cümle ᶜālem
Ki gözler baḳmadan ḳalaydı ol dem

753 Bināsın cennetüñ didi peyem-ber
Gümiş bir kerpici bir kerpici zer

AG 22b 754 Şıvasın misk-i ezferden düzetdi
Anuñ hem ḳapusın altundan itdi

755 Muraṣṣaᶜ ḳapusı yāḳūt u mercān
Düzilmiş cümle reng-ā-reng elvān

756 Göreydi bir naẓar ger düşde anı
Gidüben ᶜaḳlı deng olaydı cānı

757 Türābı cennetüñ oldı zaᶜafrān
Hem anuñ ṭaşları yāḳūt u mercān

758 Rivāyet hem daḫı ḳıldı peyem-ber
Anuñ çardaḳları yāḳūt-ı aḥmer

759 Bedenleri anuñ yaşıl zeberced
Kim anuñ ḥüsnine yoḳdur ḥad ü ᶜad

SK 22a 760 Görinür ṭaşrası anuñ içinden
Hem içi görinür anuñ ṭaşından

İÜ 26a 761 Ḳamu cennetleri bu nevᶜ-ile bil
Yaraġ eyle aña gökçek ᶜamel ḳıl

745: 750 İÜ, AG.
751b ser-be-ser: ser-te-ser SK.
753b zer: dür SK.
755a ḳapusı: yapusı SK.
756b cānı: mānī (?) İÜ, BY.

762 Muḥammed dōstlığına cümle cennet
Ki olur ümmetine bunca ᶜizzet

763 Eger vaṣf eyler-isem biñ yıl anı
Diyümen ẕerrece vaṣf-ı cinānı

764 Yaratdı çünki ᶜAdnüñ cennetini
Ki iẓhār itdi cümle ziynetini

765 Aḳıtdı anda ᶜayn-ı Selsebīli
Daḫı kāfūrı vü hem zencebīli

BY 24b

قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَيُسْقَوْنَ فِيهَا كَأْساً كَانَ مِزَاجُهَا زَنْجَبِيلًا* قَالَ تَعَالَى عَيْناً فِيهَا تُسَمّٰى سَلْسَبِيلًا** وَ قَالَ اِنَّ الْاَبْرَارَ يَشْرَبُونَ مِنْ كَأْسٍ كَانَ مِزَاجُهَا كَافُوراً***

766 Aḳıtdı anda Tesnīm ırmaġın Ḥaḳ
Ḳamudan oldı aᶜlā işbu ırmaḳ

قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَمِزَاجُهُ مِنْ تَسْنِيمٍ عَيْناً يَشْرَبُ بِهَا الْمُقَرَّبُونَ****

767 Raḫīḳ ırmaġın aḳıtdı hem anda
Ki südden aḳ beñzer dadı ḳanda

قَالَ تَعَالَى يُسْقَوْنَ مِنْ رَحِيقٍ مَخْتُومٍ خِتَامُهُ مِسْكٌ وَفِي ذٰلِكَ فَلْيَتَنَافَسِ الْمُتَنَافِسُونَ*****

768 Bulardan ġayrı dört ırmaġı Raḥmān
Aḳıtdı vü bize bildürdi Ḳurʾān

AG 23a 769 Biri şu biri ḫamr ırmaġı anuñ
Aḳuban gider içinden cinānuñ

770 Aḳıtdı süd ü hem bal ırmaġını
Dilerseñ maḥv ḳıl nefsüñ ṭaġını

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وُعِدَ الْمُتَّقُونَ فِيهَا اَنْهَارٌ مِنْ مَاءٍ غَيْرِ اٰسِنٍ وَاَنْهَارٌ مِنْ لَبَنٍ لَمْ يَتَغَيَّرْ طَعْمُهُ وَاَنْهَارٌ مِنْ خَمْرٍ لَذَّةٍ لِلشَّارِبِينَ وَاَنْهَارٌ مِنْ عَسَلٍ مُصَفًّى******

762b ki: kim SK, BY.
765a aḳıtdı: aḳdı SK; Selsebīli: Selsebīl SK.
765b zencebīli: zencebīl SK.

* ḳāle'llāhü: ḳāle AG, BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Orada kendilerine, katkısı zencefil olan içecekle dolu bir kâseden içirilir.*" (İnsân 76/17).

** ḳāle Taᶜālā: - BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Orada bir pınar ki ona 'Selsebil' adı verilir.*" (İnsân 76/18).

*** "Yine (Cenab-ı Hakk'ın) buyurduğu üzere: *İyiler ise, katkısı kâfur olan içecekler dolu bir kadehten içerler.*" (İnsân 76/5).

**** ḳāle'llāhü: ḳāle AG, BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *O içeceğin katkısı Tesnim'dir. Bir pınar ki, Allah'a yakın olanlar ondan içerler.*" (Mutaffifîn 83/27-28).

767a Raḫīḳ: Raḳīḳ SK.

***** ḳāle Taᶜālā: ḳāle'llāhü Taᶜālā SK, - İÜ, AG. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Onlara, mühürlü (el değmemiş) saf bir içecekten içirilir. Onun (içiminin) sonu bir misktir (ağızda misk gibi koku bırakır). İşte yarışanlar, bunun için yarışsınlar.*" (Mutaffifîn 83/25-26).

769a biri (1.): didi İÜ, AG.

****** ḳāle'llāhü: ḳāle AG, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Allah'a karşı gelmekten sakınanlara söz verilen cennetin durumu şöyledir: Orada bozulmayan su ırmakları, tadı değişmeyen süt ırmakları, içenlere zevk veren şarap ırmakları ve süzme bal ırmakları vardır...*" (Muhammed 47/15).

İÜ 26b 771 Aḳıtdı Kevs̱er ırmaġın daḫı hem
Aña maḫṣūṣ olupdur faḫr-ı ᶜālem

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى اِنَّا اَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ*

772 Gör ne sulṭāndur Muḥammed andan oldı kāyināt
Gör ne kāndur kim bilindi ẕāt andan hem ṣıfāt

773 Ḳıyāmetde meger ol ola sāḳī
İçüre sevdügine ol revāḳı

774 İlāhī bizi maḥrūm itme andan
Umaruz kim ᶜināyet ola senden

775 Bizi hem-cār idesin ol ḥabībe
İçüre Kevs̱erinden biz ġarībe

SK 22b|BY 25a 776 Bir ırmaḳdur ki yaġdan ṣuyı yumşaḳ
ᶜAselden ṭatlu südden rengi hem aḳ

777 İçinde ṭaşlarıdur dürr ü yāḳūt
Ṣovuḳ ḳardan olur her içene ḳūt

778 Anuñ hem ṭopraġı miskden ḳoḳulu
İçer andan olanlar yüzi ṣulu

779 Döşenmiş anuñ altundur kenārı
Oturur anda ḥavrā vü cevārī

780 Kenārında anuñ hem kāseler çoḳ
ᶜAded var yılduza vü anlara yoḳ

781 Baña maḫṣūṣdur dir anı server
Kime dilerse içürür peyem-ber

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ اَلْكَوْثَرُ نَهْرٌ فِي الْجَنَّةِ وَعَدَنِيهِ رَبِّي عَلَيْهِ خَيْرٌ كَثِيرٌ هُوَ حَوْضٌ تَرِدُ عَلَيْهِ أُمَّتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ آنِيَتُهُ كَعَدَدُ النُّجُومِ وَمَاؤُهُ اَلْيَنُ مِنَ السَّمْنِ وَاَشَدُّ بَيَاضاً **AG 23b** مِنَ اللَّبَنِ وَاَحْلَى مِنَ الْعَسَلِ وَاَبْرَدُ مِنَ الثَّلْجِ يَجْرِى مِنْ غَيْرِ اُخْدُودٍ حَصَاؤُهُ الدُّرُّ وَالْيَاقُوتُ وَتُرْبَتُهُ اَطْيَبُ مِنَ الْمِسْكِ حَافَتَاهُ الزَّهَبُ يَجْمَعَ عَلَيْهَا جَوَارِى اَنْبَتَهُنَّ اللّٰهُ نَبَاتاً حَسَناً**

771b aña: ki_aña SK, BY.

* ḳāle'llāhü: ḳāle AG, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Şüphesiz biz sana Kevser'i verdik.*" (Kevser 108/1).

772: 779 İÜ, AG.

773: - SK, BY.

774b kim: ki SK.

777b her: hem SK, BY; içene: içine SK.

779a döşenmiş: döşemiş SK; altundur: altundan SK, BY.

781a maḫṣūṣdur: maḫṣūṣ-durur AG.

** el-Kevs̱erü: - BY; teridü: yeridü BY; ḥasenen: - BY. || Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *Kevser Rabb'imin bana vaat ettiği, cennette bir nehirdir. Onda pek çok hayır vardır. O kıyamet gününde ümmetimin (su içmek için) geleceği bir havuzdur. Onun kapları yıldızlar sayısıncadır. Onun suyu tereyağından daha yumuşak, sütten daha beyaz, baldan daha tatlı ve kardan daha serindir. Hadsiz hesapsız akar. Taşları inci ve yakuttandır. Toprağı miskten daha güzel kokar. İki yakası altındandır. Güzeller onun başında toplanır. Allah onu (onun çevresini) güzel bir şekilde bitkilerle donatmıştır.*" Bu hadis-i şerifte, Kevser'le ilgili farklı hadis-i şeriflerdeki lafızlar bir araya getirilmiştir. Bunlardan ikisi için bk. Müslim, 2014: II/33-34, Tirmizî, 2007: III/377.

İÜ 27a

782 Yaratdı hem aġaçlar cennet içre
Görür anı kim olsa ṭāᶜat içre

783 Anuñ baᶜżısınuñ özdeklerin Ḥaḳ
Gümişden yaraduban virdi revnaḳ

784 Budaḳlarını altundan yaratdı
Yimişlerin zebercedden yaratdı

785 Veyā özdegin altun itdi Sübḥān
Budaḳların zeberced itdi ol ḫan

786 Yimişlerin anuñ yāḳūt itdi
Saᶜādet aña kim anı ḳūt itdi

787 Bu nevᶜa dürlü dürlü niᶜmet anda
Yiyen yüz dürlü bulur leẕẕet anda

788 Aġaçlar kim bitüpdür anda el-ḥaḳ
Köki yuḳarudur budaġı alçaḳ

BY 25b

789 Yimişlerine her kişi irişür
Ne zaḥmet çeker ü ne ḫ·od dürişür

790 Birin alsañ biter girü yirine
Ḳamu leẕẕet virilmiş her birine

791 Virilür herkese yüz erce ḳuvvet
Bulur her loḳmada yüz dürlü leẕẕet

SK 23a

792 Dilerseñ sen daḫı gel eyle ṭāᶜat
Anuñ ser-māyesi-durur ᶜibādet

Der-Āferīniş-i Maḳām-ı Maḥmūd*

793 Yaratdı girü bir aᶜlā maḳāmı
Düzetdi anda pes aḳṣa'l-merāmı

794 Pes anı daḫı incüden yaratdı
Ḥabībine anı mesken yaratdı

795 Bunuñ Dārü'l-Celāl oldı hem adı
Düzildi incüden cümle nihādı

796 Vesīle ḳodı adın ol maḳāmuñ
Kim oldur meskeni faḫru'l-enāmuñ

784a budaḳlarını: budaḳların SK.
784b yaratdı: düzetdi SK, BY.
785a özdegin: ördegin İÜ, özdegi BY; altun: altundan BY; Sübḥān: sulṭān SK.
785b zeberced: zebercedden SK; ḫan: cān BY.
786b kim: ki SK, BY.
791-792: AG'de takdim-tehirli.
792a sen: - SK.
* der: - İÜ, AG, BY.

AG 24a 797 Şu nev^{c}a ḳıldı aḥsen anı ḥażret
Münevver oldı andan cümle cennet

İÜ 27b

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ صَلُّوا عَلَيَّ فَإِنَّ صَلَاةً عَلَيَّ زَكَاةٌ لَكُمْ وَاسْأَلُوا اللَّهَ لِي الْوَسِيلَةَ [قَالُوا وَمَا الْوَسِيلَةُ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ] أَعْلَى دَرَجَةٍ فِي الْجَنَّةِ لَا يَنَالُهَا إِلَّا رَجُلٌ وَاحِدٌ أَرْجُو أَنْ أَكُونَ أَنَا هُوَ*

798 Anuñ ṣaḥnınuñ ortasında Sübḥān
Yaratdı Ṭūbīnüñ aġacın ol ḫan

799 Başı aşaġadur köki yuḳarı
Ne ḳudret issidür gör Kirdigārı

800 Gör ne sulṭāndur Muḥammed andan oldı kāyināt
Gör ne kāndur kim bilindi ẕāt andan hem ṣıfāt

801 Ululıġı anuñ gelmez beyāna
Budaḳları irer cümle cināna

BY 26a 802 Eger bir ḳuş uçarsa anda yüz yıl
İremez bir budaḳdan birine bil

803 Ne deñlü var-ısa köşk ü ḳuṣūrı
İrişür ol aġacuñ anda nūrı

804 Daḫı her çardaġa vü her serāya
İrişür bir budaġı ol araya

805 Müzeyyendür anuñla cümle cennet
Ḳamu budaḳlarıdur ṭolu ni^{c}met

806 Ne taḫt kim cennet içre ḳurılupdur
Anuñ bir budaġı anda irüpdür

807 Za^{c}afrānī çemendür dibi anuñ
Teferrücgāhıdur ehl-i cināanuñ

SK 23b 808 Dibinden çıḳar anuñ ḥavż-ı Kevṯer
Şuyından içer anuñ her peyem-ber

809 Velī sāḳīsi anuñ Muṣṭafādur
Kim aña ümmet olmaḳ pür-ṣafādur

810 Aña maḫṣūṣ cennāt-ı Vesīle
Ki ma^{c}ṣūḳ ola anda ^{c}āṣıḳ-ıla

797a aḥsen: mesken SK.
797b andan: anda SK, BY.
* a^{c}lā: fe-innehā a^{c}lā İÜ, AG; vāḥidün: Metinde "vāḥidün ve ene"; ene hüve: - İÜ. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *Bana salavat getirin; zira bana getireceğiniz bu salavat sizin için bir zekât gibidir. Benim için 'Vesile'yi dileyin. Ashab: 'Ya Resulallah! Vesile ne?' diye sorduklarında ise şöyle buyurdu. 'Vesile, cennette en yüksek derecedir ve bu dereceye ancak bir kişi nail olur. O kişinin de ben olmasını temenni ederim.*" (İbn Ebî Şeybe, 2012: XIII/202).
798a ṣaḥnınuñ: sancaġı İÜ, AG.
798b ḫan: cān BY, SK.
800: 811 İÜ, AG.
802a uçarsa: - SK.
806b budaġı: nev^{c}i SK.
809a velī: velīkin SK, BY.

811 Aña ol yirde bir ḥālet vire el
Kim aña ne melek ṣıġar ne mürsel

812 Ṭaleb eyle gel iy yār ol maḳāmı
ᶜİbādet eyle Allāha müdāmī

İÜ 28a 813 Dün ü gün *emr-i maᶜrūf* eyle iy yār
Daḫı hem *nehy-i münker* eyle zinhār

AG 24b 814 Resūle tābiᶜ ol ki_oldur ᶜibādet
Daḫı rūḥına her dem vir ṣalāvat

815 Gör imdi cennet-i ᶜAdni Taᶜālā
Nice aḥsen yaratdı hem de aᶜlā

816 Bu cennetdür maḳāmı enbiyānuñ
Daḫı hem evliyānuñ aṣfiyānuñ

817 Ḥaḳ içün birbirine ḥubb idenler
Bulardur ᶜAdn yolına gidenler

818 Daḫı şunlar ki bulmışdur şehādet
Girür ᶜAdne bular bulur saᶜādet

BY 26b 819 Aña girmezler ammā ḫamr içenler
Zinā yolında hem ᶜömri giçenler

820 Baḫīl olan kişiler varmaz anda
Daḫı nemmām olanlar girmez anda

821 Namāzı ḳılmayanlar anı görmez
Zekātın virmeyenler aña girmez

822 Belī her cennetüñ aḥvāli budur
Aña girenlerüñ hem ḥāli budur

823 Pes anda müttaḳī ḳullar girürler
Ki ṭoġru yol ṭutup Ḥaḳḳa varurlar

824 Görürler bunda Allāhuñ cemālin
Bulurlar bunda Allāhuñ kemālin

825 Bularuñ cennet-i ᶜAdn oldı yiri
Bulurlar anda pes fevz-i kebīri

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى وَمَنْ يَأْتِهِ مُؤْمِناً قَدْ عَمِلَ الصَّالِحَاتِ فَأُولَٰئِكَ لَهُمُ الدَّرَجَاتُ الْعُلَى جَنَّاتُ عَدْنٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَٰلِكَ جَزَاؤُا مَنْ تَزَكَّى*

811a el: ol İÜ, AG.
813a-b **El-emrü bi'l-maᶜrūf ve'n-nehyü ᶜani'l-münker:** "İyiliği emretmek ve kötülükten nehyetmek." (Keleş, 2016: 342) hadis-i şerifinden iktibastır.
814b her dem vir: vir her dem SK, BY.
818b bular bulur: bulur bunlar SK, BY.
821: AG'de der-kenar.
823b varurlar: varanlar SK.
824a-b bunda Allāhuñ: Metinde "dünyede Ḥaḳḳuñ"; anlam gereği AÜ nüshasından tamamlandı.
ḳāle'llāhü: ḳāle AG, BY, kemā ḳāle'llāhü SK; men tezekkā: - BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: Her kim de O'na salih ameller işlemiş bir mü'min olarak varırsa işte onlar için en yüksek dereceler, içinden*

SK 24a 826 O yirde keşf ider ḥażret ḥicābı
Hem açar ḳullara anda niḳābı

827 O cennet içre gösterür cemālin
O cennet içre ᶜarż ider kemālin

İÜ 28b

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ سَتَرَوْنَ رَبَّكُمْ كَمَا تَرَوْنَ الْقَمَرَ [فِي] لَيْلَةِ الْبَدْرِ*

828 O cennetde irer iren viṣāle
O cennetde ḳanar āb-ı zülāle

829 O yiri her ki görmez Ḥaḳḳı görmez
O yire varmayan vaṣlına irmez

AG 25a 830 Tecellī vaᶜde ḳıldı ḳullarına
Ki gül ᶜarż eyleye bülbüllerine

831 Pes ol yirdür ki vaᶜde ḳıldı ḥażret
Görinür ḳullarına anda elbet

832 Diyüpdür pes ezelde ẕāt-ı bī-çūn
Şunı kim ḥāżır itdüm ḳullar-içün

BY 27a 833 Ki ṣāliḥ olalar hem müttaḳīler
Göñül pāk idüp olalar naḳīler

834 Anı hergiz kimesne görmemişdür
Daḫı hergiz semāᶜa irmemişdür

835 Daḫı ḫāṭırlarına kimsenüñ hīç
Ḫuṭūr itmiş degüldür ir eger giç

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى أَعْدَدْتُ لِعِبَادِيَ الصَّالِحِينَ مَا لَا عَيْنٌ رَأَتْ وَلَا أُذُنٌ سَمِعَتْ وَلَا خَطَرَ عَلَى قَلْبِ بَشَرٍ**

836 Zī kemāl-i bī-nihāyet ki_itdi ḥażret āşikār
Kim anuñ şunᶜıyla oldı cümle eşyā ber-ḳarār

837 Bil imdi kim Ḥaḳuñ dīdārıdur ol
Aña ᶜAdn uçmağında bulınur yol

ırmaklar akan, içinde ebediyen kalacakları Adn cennetleri vardır. İşte bu günahlardan temizlenenlerin mükâfatıdır." (Tâhâ 20/75-76).

826b ḳullara anda: anda ḳullara İÜ, AG.

* "Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *Rabb'inizi, dolunaylı gecede ayı net bir şekilde gördüğümüz gibi göreceksiniz.*" (Yılmaz, 2013: 608).

828b ḳanar: ḳonar SK.

829b varmayan: irmeyen İÜ, AG.

830b eyleye: olına SK.

832b ḳullar-içün: ḳullarum-çün SK.

833a hem: hep SK, BY.

** ḳāle'llāhü: kemā ḳāle'llāhü SK, kemā ḳāle BY; Taᶜālā: - AG. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Ben iyi kullarım için hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın işitmediği ve hiçbir beşer kalbine gelmedik şeyler hazırladım.*" (Müslim, 2014: VIII/352).

836: 845 İÜ, AG. || Beytin vezni: *fāᶜilātün fāᶜilātün fāᶜilātün fāᶜilün*.

837b uçmağında: uçmağından SK, BY.

838 Gerek imdi anuñ-çün viresin cān
Ki saña göstere dīdārı Sübḥān

839 Anuñ-çün ᶜayn-ı ḳalbi gel güşād it
Ḫudānuñ ẕikrini her demde yād it

840 Bu baş gözi ki dirsin göz degüldür
Buña sen göz dime bu söz degüldür

841 Göz oldur kim göre Ḥaḳḳuñ cemālin
Degül ol kim ḳıla Ḥaḳḳuñ ḫayālin

842 Naṣīb it bize ol gözi İlāhī
Görevüz tā ki ol yüzi İlāhī

İÜ 29a 843 Gel imdi diñle iy ᶜāḳıl olan yār
Ḥaḳuñ emrinde ḫ˘oş ᶜāmil olan yār

SK 24b 844 Gör imdi n'itdi girü Ḥaḳ Taᶜālā
Yaratdı luṭf-ıla Firdevs-i aᶜlā

845 Pes anı daḫı aᶜlā ḳıldı sulṭān
Kim oldı saḳfı anuñ ᶜarş-ı Raḥmān

846 Anuñ bünyādın altundan yaratdı
Bināsı lāciverd andan düzetdi

AG 25b 847 Pes anda lāciverdī ḫaymeler çoḳ
Ki ġayrı cennet içinde bular yoḳ

BY 27b 848 Anuñ içinden aḳar cümle ırmaḳ
Gider cennetlere yaḳın u ıraḳ

849 Pes anı emr ü nehy idenler içün
Yaradup ḥāżır itdi ẕāt-ı bī-çūn

850 Ki yaᶜnī nefsine vaᶜż ide evvel
Pes andan ide ḫalḳuñ müşkilin ḥal

قَالَ عِيسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ مَنْ عَلِمَ وَ عَمِلَ وَ عَلَّمَ فَذَالِكَ الَّذِى يُدْعَى فِى مَلَكُوتِ السَّمَوَاتِ عَظِيماً*

851 Şerīᶜat mūcibince ḳıla ṭāᶜat
Pes andan ḫalḳa taᶜlīm ide elbet

قَالَ عِيسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ يَا طَالِبَ الْعِلْمِ اِجْعَلِ الْعِلْمَ سِرَاجاً فِى ظُلْمَةِ الْقَبْرِ وَلَا تَضَعْهُ فَوْقَ رَأْسِكَ تُضِئُ النَّاسُ وَ تَحْرِقُ**

838b Sübḥān: sulṭān SK, BY.
843: - SK.
845b saḳfı: saḳīfi (?) SK.
846b lāciverd: lāciverdī SK.
* ᶜĪsā: - SK, BY; ᶜaẓīmen: - İÜ, AG. || "Îsâ aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *Kim öğrenir, (öğrendiğiyle) amel eder ve öğretirse işte böylesi göklerin melekûtunda 'azîm' (yüce kişi) olarak çağırılır.*" (Kaynak bulunamadı).
851a mūcibince: mūcebince SK, BY.
** ḳāle ᶜĪsā ᶜaleyhi's-selām: - İÜ, AG; fī: - SK, BY; teżaᶜhu: tuşarrifhu SK; tüżiʾ ü'n-nāsü ve taḥriḳu: - İÜ, SK, BY. || "Îsâ aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *Ey ilim tâlibi! İlmi kabrin karanlığında bir kandil eyle! Onu (bu kandili) insanlara ışık vermek için başının üzerine koyma, yoksa (kendini ve başkalarını) yakarsın.*" (Kaynak bulunamadı).

852 Muḥaṣṣal ᶜālim ola hem de ᶜāmil
Ki farḳ ide cihānda ḥaḳḳ u bāṭıl

853 Özinde müttaḳī ola kemā-hī
Sözinde görine ilm-i ilāhī

854 Mükerrremdür Ḥaḳuñ ḳatında etḳā
Müzekkā ola nefs ü dil muṣaffā

قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى اِنَّ اَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللّٰهِ اَتْقٰيكُمْ*

İÜ 29b 855 Pes ol ᶜālimlerüñ Firdevs-i aᶜlā
Yiridür ki_ideler ḳalbi muṣaffā

856 Teşebbüh ide bunlar enbiyāya
Ki tābiᶜ olalar hem Muṣṭafāya

857 Daḫı anlar ki_olur bunlara tābiᶜ
İnābet idüp olur Ḥaḳḳa rāciᶜ

858 Ṭutuban nefsi Ḥaḳ yola yiderler
Ṣırāṭ-ı müstaḳīm üzre giderler

859 Ḳılurlar vaḳt-ile biş vaḳt namāzı
İderler dāyimā Ḥaḳḳa niyāzı

860 İderler Ḥaḳḳ-ıla her demde bāzār
Cihān içinde olmazlar dil-āzār

861 Riyādan şübheden ḫāliş olurlar
Ki ṭāᶜat itmede muḫliṣ olurlar

AG 26a|SK 25a 862 Girür anlar daḫı Firdevse iy yār
Kelāmında bu nevᶜa didi Cebbār

BY 28a

قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى اِنَّ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَانَتْ لَهُمْ جَنَّاتُ الْفِرْدَوْسِ نُزُلًا خَالِدِينَ فِيهَا لَا يَبْغُونَ عَنْهَا حِوَلًا**

863 Ḳamu niᶜmetleri anuñ fırāvān
Virür ḳullarına ol yirde Sübḥān

864 Ḳamu ḥavrā vü ġılmān u cevārī
Ḳuṣūr u köşk ü ırmaḳları cārī

865 Ne deñlü kim içinde niᶜmeti var
Ḳamusın ḳullarına ider īsār

853b sözinde: sözinden İÜ, AG.
854b nefs ü: nefsi vü SK.
* SK'de yok; ḳāle'llāhü: ḳāle BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *...Allah katında en değerli olanınız, O'na karşı gelmekten en çok sakınanınızdır...*" (Hucurât 49/13).
858a yiderler: giderler SK, BY.
858b giderler: yiderler BY.
860: - SK.
862a anlar: bunlar İÜ, AG.
** ḳāle'llāhü Taᶜālā: - İÜ, AG, ḳāle Taᶜālā BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Şüphesiz, inanıp yararlı işler yapanlara gelince onlar için, içlerinde ebedî kalacakları Firdevs cennetleri bir konaktır. Oradan ayrılmak istemezler.*" (Kehf 18/107-108).

866 Gerekdür līki ḳul olmaḳ Ḫudāya
Daḫı hem ümmet olmaḳ Muṣṭafāya

867 İlāhī bizi emrüñde muḳīm it
Ṣırāṭ-ı müstaḳīme müstaḳīm it

868 Ḥabībüñ dōstlıġına bunca cennet
Yaratduñ ḥāżır itdüñ bunca niᶜmet

869 Girü ol Muṣṭafānuñ ḥürmetine
Teraḥḥum ḳıl yazuḳlu ümmetine

870 Zī kemāl-i bī-nihāyet ki_itdi ḥażret āşikār
Kim anuñ şunᶜıyla oldı cümle eşyā ber-ḳarār

İÜ 30a 871 Gel imdi diñle iy ṣāḥib-firāset
Ne resme ḫalḳ olındı bāḳī cennet

872 Dinildi cennet-i ᶜAdn ü Vesīle
Daḫı Firdevs anlaruñla bile

873 Buları ġāyet aᶜlā ḳıldı ḥażret
Hem ehli bunlaruñ aᶜlādur elbet

874 Şular kim oldı ṭāᶜat içre evlā
Olur pes cennet içre yiri aᶜlā

875 Düzüp Dārü's-Selāmı ḥażret-i Ḥaḳ
Ḳamu yāḳūt-ı aḥmerden muḥaḳḳaḳ

876 Hem anda cennetü'l-Meᵒ vā yaratdı
Anı yaşıl zebercedden düzetdi

877 Daḫı hem cennet-i Ḫuldi Taᶜālā
Yeşil mercāndan yaratdı Mevlā

BY 28b 878 Rivāyet var şaru mercāndan hem
Girenler aña görmez ġuṣṣa vü ġam

879 Yaratdı sīm-i ebyażdan Naᶜīmi
Dilerseñ göresin yād it Raḥīmi

SK 25b|*AG 26b* 880 Gümişden düzdi hem Dārü'l-Ḳarārı
Ki yoḳdur niᶜmetinüñ hīç ḳarārı

881 Didiler misk-i ezferden düzildi
Ḳamu rūḥ-ı peyem-berden düzildi

867b müstaḳīme: müstaḳīm SK.
867b-868b: SK'de takdim-tehirli.
870: 879 İÜ, AG. AG'de 26b sayfasının başı.
871b bāḳī: baḳ SK.
873a aᶜlā: aᶜẓam İÜ, AG.
875a Dārü's-Selāmı: Dārü's-Selām SK.
876b yaşıl: yeşil SK; düzetdi: yaratdı SK, BY.
877a cennet-i: cennetü'l- SK.
881b peyem-berden: peyem-ber SK.

882 Ḳamusınuñ içinde niᶜmet elvān
Daḫı köşk ü ḳuṣūr u ḥūr u ġılmān

883 Eger vaṣf eyler-isem yüz yıl anı
İdemez ẕerresinden dil beyānı

884 Sekiz cennet ki vaṣf itdüm yapusın
İşit her birinüñ şimdi ḳapusın

885 Ḳapuları iki ḳanatludur hep
Biri altun biri gümiş müretteb

886 Muraṣṣaᶜ laᶜl ü yāḳūt u zeberced
Müzeyyendür ki kimse bulmadı ḥad

İÜ 30b 887 Ki biş yüz yıllıḳ arasıdur anuñ
Ne ḳılur ḳudretini gör Ḫudānuñ

888 Budur pes bāb-ı evvelde yazılan
Girür işbu ḳapudan müʾ min olan

889 Yazılmış *lā ilāhe illa'llāh*
*Muḥammed*dür daḫı hem *resūlu'llāh*

890 İkinci ḳapu kim ḳılsa ṣalātı
Üçünci ḳapu kim virse zekātı

891 Girür dördünciden ṣāyimler iy cān
Hem emr ü nehy idenler ḫalḳa çendān

892 Girür ḥuccāc bişinci ḳapudan
Daḫı ġāzīler altıncı ḳapudan

893 Daḫı nefsi hevādan menᶜ idenler
Yidinci ḳapudan girürler anlar

894 Ki terk eyleye nefsi şūr u şerri
Daḫı irgürmeye kimseye żarrı

BY 29a 895 Budur pes bāb-ı ṣāminden girenler
Ṭarīḳat mūcibince yürür anlar

896 Murād iderler anlar rāh-ı Ḥaḳḳı
Göreler tā bular dergāh-ı Ḥaḳḳı

897 Bu ḫalḳuñ ṣoḥbetinden ideᶜuzlet
Vire nefsine her demde riyāżat

AG 27a|SK 26a 898 Mürīd ola murād-ı Muṣṭafāya
İre uḳbāda tā kim ol ṣafāya

884b şimdi: imdi SK, BY.
887b ḳudretini: ḳudretin SK, BY.
889a yazılmış: yazılmışdur İÜ.
893a nefsi: nefsini SK.
893b girürler: girür AG, ger SK.
895a bāb-ı: - SK; ṣāminden: ṣānīden BY.
895b mūcibince: mūcebince İÜ, SK, BY.

899 Bu cennetler ki vaşfın eyledüm ben
Ki ḳudret yitdüginçe söyledüm ben

900 Muḥammed ᶜışḳına oldı ḳamusı
Bu cennetler kiçisi vü ulusı

901 Nice sulṭān yaratmış anı ḥażret
Ki ḳılmış cümle ḫalḳa anı raḥmet

902 Cemāle anı mirᵓāt eylemiş Ḥaḳ
Hem anı maẓhar-ı ẕāt eylemiş Ḥaḳ

903 Anı maᶜşūḳ itmiş kendü ᶜāşıḳ
Zihī ᶜāşıḳ ki maᶜşūḳ aña lāyıḳ

İÜ 31a 904 Ḳılup cümle kemālātına maẓhar
Bize gönderdi Ḥaḳḳ anı peyem-ber

905 Anuñ ol lā-mekān iken mekānı
Bu yire ḫıdmete gönderdi anı

906 Ki Ḥaḳḳa ḳullarını ide daᶜvet
İcābet ide ḳullar aña elbet

907 Bulara eyleye tebliġ-i erkān
Ki raḥmet bula andan ehl-i īmān

908 Zī kemāl-i bī-nihāyet ki_itdi ḥażret āşikār
Kim anuñ şunᶜıyla oldı cümle eşyā ber-ḳarār

909 Gel imdi ġāfil olma aç gözüñi
Dün ü gün ḥażrete ṭutġıl yüzüñi

910 Telef oldı ḳamu ᶜömrüm dirīġā
Heves göñlümde vü başumda sevdā

BY 29b 911 Direm dilümle ḳulam ḥażrete ben
N'idem göñlüm ḥabīs ü dilüm aḥsen

912 Dilümde var bu nevᶜa ḳurı daᶜvā
Velī yoḳdur muvāfiḳ aña maᶜnā

913 Ḳaram aġardı līkin ḳara aġum
Fesād işlerle ṭopṭolu dimāġum

914 Şaḳal aġardı yaᶜnī dil siyehkār
Hevā ḫum-ḫānesinde nefs-i ḫammār

903a ᶜāşıḳ: maᶜşūḳ İÜ, AG.
904a ḳılup: ḳılınup SK.
905a lā-: nā- İÜ; lā-mekān iken: lā-mekānīden SK, BY.
906a Ḥaḳḳa ḳullarını: Ḥaḳ ḳulların SK.
906b aña: - SK.
908: - İÜ, AG.
910b sevdā: şeydā AG.
911a dilümle: dilümde SK, BY.

915 Ḫudāya varmaġa hergiz yüzüm yoḳ
Cemālin görmege lāyıḳ gözüm yoḳ

916 İlāhī Muṣṭafā nūrı ḥaḳı-y-çün
Behişt ü Kevser ü ḥūrī ḥaḳı-y-çün

SK 26b 917 Ḥabībüñ ḥürmeti-y-çün *yā İlāhī*
Cemālüñ ᶜizzeti-y-çün pādişāhī

AG 27b 918 Dilüm göñlüm yüzüm aġ it keremden
Benüm ṣayru işüm ṣaġ it keremden

919 Bir işüm yoḳ ki ṭutam aña ümmīd
Kerīmsin raḥmetüñden ḳılma nevmīd

920 Ḥabībüñ yüzi ṣuyı-y-çün ḥabībī
Ḥabībüñden ayırma biz ġarībi

921 Kerem ḳıl faẓluñ-ıla eyle raḥmet
Ḥabībüñden daḫı irgür şefāᶜat

İÜ 31b 922 Eger ḳurtarasın ḳulları ġamdan
Ḫudāvendā ne naḳṣ ola keremden

923 Cemīᶜ-i ḳulları ᶜafv idesin ger
Buña şek yoḳ ki şād olur peyem-ber

924 Ḥabībüñi gel imdi şād eyle
Elemden ümmetin āzād eyle

Der-Āferīniş-i Sidretü'l-Müntehā

925 Gel imdi gör girü ol Ḥaḳ Taᶜālā
Yaratdı Sidreyi ġāyet muᶜallā

926 Rivāyet eyledi bunda Muḳātil
Ki Sidre Ṭūbīnüñ aġacıdur bil

927 Ḳamu cennet yimişleri hep andan
Bezekler daḫı ḥulleler hem andan

928 Rivāyet baᶜżılar hem itdi bunda
Ki Sidre ġayrı bir aġaçdur anda

BY 30a 929 Ki ᶜarşuñ ṣaġ yanında düzdi ḥażret
Yidinci ḳat gök üstindedür elbet

930 Cemīᶜ-i cennetüñ ırmaḳları hep
Çıḳar anuñ dibinden hep müretteb

915a Ḫudāya: Ḫudāyā İÜ, SK.
919a ṭutam: ṭutar İÜ, AG.
919b raḥmetüñ: raḥmetüñden SK.
923b olur: ola SK, BY.
926-927: - SK, BY.
928b ġayrı: ġayr İÜ; ġayrı bir aġaçdur: ġayrı bir aḳçadur SK.

931 Anuñ-çün müntehā didi aña Ḥaḳ
Melekler aña dek varurlar ancaḳ

932 Didiler müntehā baᶜżılar adın
Kim irer aña dek ervāḥ-ı müʾ min

933 Daḫı aᶜmāl ü tesbīḥ u ᶜibādet
Buña dek irişür hem cümle ṭāᶜat

934 Şehīdler rūḥı dir baᶜżı rivāyet
Varurlar aña dek budur ḥikāyet

935 Maḳām-ı ḫāṣṣ oldur Cebreʾīle
Nihāyet seyr hem peyk-i Celīle

AG 28a 936 Rivāyet eyledi sulṭān u sālār
Ki nūrdan ḫalḳ idüpdür anı Cebbār

SK 27a 937 Anuñ ululıġın vaṣf idemez dil
Tefekkür idemez hem ᶜaḳl-ı ᶜāḳıl

İÜ 32a 938 Ṭurur yüz ṣaf melek her budaġında
Ḥaḳa tesbīḥ iderler cümle anda

939 Ki her ṣaffı ne deñlüdür bilinmez
Ḥisāb itseñ dil-ile vaṣf olınmaz

940 Çıḳar anuñ dibinden ḥavż-ı Kevser
Kim anuñ sāḳīsi-durur peyem-ber

941 Naṣīb it bize Kevserden İlāhī
İrişdür pādişehler pādişāhı

Der-Āferīniş-i Eflāk

942 Yaratdı ᶜarş u kürsi çünki Raḥmān
Daḫı cennet yaratdı ḳıldı iḥsān

943 Pes ol cevher dimişdük kim yaratdı
Ki nışfın ṣu vü nışfın[ı] od itdi

BY 30b 944 Zī kemāl-i bī-nihāyet ki_itdi ḥażret āşikār
Kim anuñ ṣunᶜıyla oldı cümle eşyā ber-ḳarār

945 Pes andan ḳıldı ḳamu cisme bünyād
Hem andan ḳıldı ᶜarş u kürsi īcād

946 Buḫārınuñ be-ġāyet elṭafından
Ki yaratmışdı ᶜarş u kürsi andan

931b varurlar: varur BY.
932a baᶜżılar: baᶜżılar didi SK.
933a ᶜibādet: ᶜibādāt BY.
933b ṭāᶜat: ṭāᶜāt BY.
935b seyr hem: - SK.
941b irişdür: işidür İÜ; pādişehler: pādişāhlar İÜ, AG.
942a ᶜarş u: ᶜarşı vü SK.
944: 953 İÜ, AG. İÜ'de 32b, AG'de 28b sayfasının başı.

947 Pes anuñ alçaġından düzdi eflāk
Buları ḳıldı ġāyet enver ü pāk

948 Ki tertīb ile yaᶜnī ol buḫārı
Düzüp eflāki andan ḳıldı Bārī

949 Köpüginden yaratdı yirleri hem
Ḳarār itmezdi yir līkin dem-ā-dem

950 Yaratdı ṭaġları pes yir üzre Allāh
Anuñla yirleri berkitdi ol şāh

قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى اَلَمْ نَجْعَلِ الْاَرْضَ مِهَاداً وَالْجِبَالَ اَوْتَاداً*

951 Ḳarār eyleye tā kim ibn-i ādem
Niẓām bula bulardan cümle ᶜālem

952 Bu tertībi anuñ-çün düzdi ḥażret
Gele tā kim Muḥammed hem de ümmet

953 Girü gör Ḳādirüñ ḳudretlerini
Ne nevᶜa gösterür ḥikmetlerini

İÜ 32b|AG 28b
SK 27b

954 Bu yir gök kim yaratdı evvelā Ḥaḳ
Ezel birbirine olmışdı mülḥaḳ

955 Ki gök biñ pāre-y-idi yirde yaᶜnī
Gelür Ḳurʾān içinde işbu maᶜnī

956 Bulara bir naẓar heybetle ḳıldı
Ki her biri yidişer pāre oldı

قَالَ تَعَالَى اَوَلَمْ يَرَ الَّذِينَ كَفَرُوا اَنَّ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ كَانَتَا رَتْقاً فَفَتَقْنَاهُمَا**

957 Bişer yüz yıllıḳ oldı hep arası
Ḳalıñlığı bu deñlü hem feżāsı

958 Ne nevᶜa gök düzildi yir daḫı hem
O nevᶜadur bilüñ iy cān-ı ᶜālem

BY 31a

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى اَللّٰهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمٰوَاتٍ وَمِنَ الْاَرْضِ مِثْلَهُنَّ***

947a anuñ: andan İÜ, AG.
947b enver: envār SK.
948a buḫārı: biḥārı SK.
950a yir üzre: Metinde "yir yir"; anlam gereği AÜ nüshasından tamamlandı.
* ḳāle'llāhü: ḳāle AG, BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Biz, yeryüzünü bir döşek, dağları da birer kazık yapmadık mı?*" " (Nebe' 78/6-7).
952b hem de: daḫı SK, BY.
954: SK'de bu beyit 950. beyitle karıştırılmış, "Bu yir gök" ibaresinden sonrası "…Ḳādirüñ ḳudretlerini/Ne nevᶜa gösterür ḥikmetlerini" şeklinde yazılmıştır.
954b mülḥaḳ: mülşaḳ (?) AG.
956: - İÜ.
** ḳāle: ḳāle'llāhü SK. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *İnkâr edenler, göklerle yer bitişikken, bizim onları ayırdığımızı… görmediler mi…*" (Enbiyâ 21/30).
957b feżāsı: ḳażāsı SK.
*** kemā: - İÜ, AG; ḳāle'llāhü: ḳāle AG. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Allah, yedi göğü ve yerden bir o kadarını yaratandır…*" (Talâk 65/12).

959 Evel gögi zebercedden yaratdı
Didiler hem zümürrüdden yaratdı

960 Adıdur Berḳīᶜa yāḫ-od Refīᶜā
Melekler düzdi anda Ḥaḳ Taᶜālā

961 Şıġır şeklindedür cümle nihādı
Ulularınuñ İsmāᶜīldür adı

962 İkincisini altundan yaratdı
Didiler daḫı gümişden yaratdı

963 Anuñ Ḳaydūm ḳodı adını Sübḥān
Yaratdı hem melekler anda çendān

964 Ulularınuñ adı Erḳıyāyil
Ḳamu tesbīḥ u hem taḳdīse māyil

965 Üçünci gök ḳızıl yāḳūtdan oldı
Didiler hem demürden yaradıldı

966 Adı Māᶜūn var anda çoḳ melek bil
Ki kerkes şekl ulusı Mīḫāʾīl

967 Düzüp dördüncisin yāḳūt-ı aşfer
Şaru tucdan didi baᶜżı diyenler

İÜ 33a 968 Adıdur Erġalūn u ehli hem bil
Feres tek ululları ᶜAydeyāyīl

969 Bişinci gögi altundan yaratdı
Daḫı hem didiler gümişden itdi

AG 29a 970 Adı Retḳā melekleri ḥūrīveş
Ḳamunuñ yüzleri şan ay u güneş

SK 28a 971 Ululları adı Kelkāyīl-idi
Ḳamu tesbīḥ-i Ḥaḳḳa māyil-idi

972 Pes altıncı gögi incüden itdi
Didiler aḳ zümürrüdden düritdi

960a Refīᶜa: Reḳīᶜa SK.
961a şıġır: baḳar SK, BY.
961b İsmāᶜīldür: İsmāᶜīl İÜ, AG.
962b yaratdı: dürütdi SK, BY.
963a adını: adın SK; Sübḥān: sulṭān SK.
964a Erḳıyāyil: Arḳayāyil SK.
964b taḳdīse māyil: melekler anda çendān SK.
966a melek bil: melāʾīk SK.
966b Mīḫāʾīl: anuñ bil SK, BY.
967a aşfer: aḥmer AG.
968a hem: - SK.
968b ᶜAydeyāyīl: ᶜIydeyāyil SK.
969b hem: - SK.
971a Kelkāyīl: Kelkāyil SK.
972b didiler: didi SK, BY; düritdi: itdi İÜ, AG.

973 Adı Reḳbā vü ehli miṯl-i vildān
Ulusı Eşḥıyāyil iy güzel ḫan

974 Yidinci gögi nūrdan düzdi sulṭān
Adı Ġarbā vü ehli miṯl-i insān

BY 31b 975 Anuñ ehli ḳamu rūḥānīlerdür
Anı görmez şu kim cismānīlerdür

976 Ululları adı Refrāyil oldı
Rivāyet var ki hem Ḳadyāyil oldı

977 Bularuñ ululların kim didiler
Ki her naḳl eyleyen bir ad ḳodılar

978 Gel imdi yirlerüñ ehlin ü adın
Nice düzdi Ḥaḳ anuñ hem bisāṭın

979 Evelki yir ki işbudur görildi
Ki ins ü cinne bu mesken virildi

980 Bu yirde var ᶜacāyib niçe yüz yüz
Eger tafṣīl idersem uzanur söz

981 Velīkin muḫtaṣar ḳıldum buları
Ki maḳṣūd el vire Ḥaḳ ḳıla yārī

982 Zī kemāl-i bī-nihāyet ki_itdi ḥażret āşikār
Kim anuñ şunᶜıyla oldı cümle eşyā ber-ḳarār

983 Pes evvelki yirüñ Erᶜādur adı
Ḥaḳ anı ins ü cinn içün yaṣadı

984 Ḳalan maḫlūḳ oldı bunlaruñ-çün
Bu nevᶜa didi pes ol ẕāt-ı bī-çūn

قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْاِنْسَ اِلَّا لِيَعْبُدُونِ*

İÜ 33b 985 İkinci yirüñ adıdur Erīkā
Ṭamas ehline ad itmiş Taᶜālā

986 Bu yirde Ḥaḳ ᶜacāyib ḫalḳ yaratmış
Her aᶜżāsını bir nevᶜa düzetmiş

973b Eşḥıyāyil: Eşḥayāyil AG.
976a Refrāyil: Refrāfīl SK.
976b Ḳadyāyil: Ḳadḳāʾ il SK, BY.
978b düzdi: ḳıldı SK; hem: - SK.
981b el: - SK.
982: 988 İÜ, AG. AG'de 29b sayfasının başı.
983b cinn içün: cinnī-çün SK.
* ḳāle'llāhü: ḳāle AG, kemā ḳāle BY. || SK ve BY'de ayet-i kerimenin yerinde şu kudsî hadis yazılıdır: "Kemā ḳāle'llāhü Taᶜālā fī ḥadīṯi'l-ḳudsiyyi **ye'bne Ādem ḫalaḳtüke li-eclī ve ḫalaḳa'l-eşyāʾe**". Bu hadisin tam lafzı "**Ye'bne Ādeme ḫalaḳtu'l-eşyāʾe li-eclikum ve ḫalaḳtu'l-insāne li-eclī**: *Ey Âdemoğulları her şeyi sizin için yarattım, insanı da benim için yarattım.*" (Hüseyin Vassâf, 2013: 437) şeklindedir. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.*" (Zâriyât 51/56).
986b her: hep SK, BY; bir: bu SK.

987 Yüzi ādemdür aġzı kelbe mānend
Tüyin ḳoyuna beñzetmiş Ḫudāvend

988 Ayaḳları ḳulaḳları öküzdür
Anuñ gündüzi bizüm gicemüzdür

***AG 29b*|SK 28b** 989 Ḫilāfınca velī sözler didiler
Niçe vech-ile tefsīr eylediler

990 Üçünci yir adı ᶜArḳā dinildi
O yirde ṭolu ᶜaḳrebler ḳonıldı

BY 32a 991 Ḳatır gevdesi gibi anlar iy yār
Süñü gibi bularuñ ḳuyruġı var

992 Didiler üç yüz altmışdur boġunı
Ḫudā bu vech-ile yaratdı bunı

993 Ki her bir boġunı aġu ṭoludur
Şoḳarlar anı kim çirkin ḫūludur

994 Cehennem ehli-çündür bunlar iy şāh
Ḳabes ḫalḳınuñ adın ḳomış Allāh

995 Adı dördünci yirüñ oldı Ḥarbā
Yılanlar düzdi anda Ḫaḳ Taᶜālā

996 Ki her birisi ṭaġlar gibi anuñ
Dişi ḫurmā aġacı tek yılanuñ

997 Daḫı ḳuyruḳların naḫl aġacı şan
Bulınmaz ẕerrece semmine dermān

998 Anuñ Celhām adı ḫalḳınuñ bil
Eli ayaġı gözi yoḳ anuñ bil

999 İkişer ḳanadı vardur açarlar
Ḳatı yir olsa ulurlar geçerler

1000 Bişinci yir adı Melṣā-durur bil
Hem adı ḳavminüñ Maḫṭāṭ bilgil

İÜ 34a 1001 Didiler ḳavmine hem Şulḥadur ad
İdinür baᶜżısı baᶜżısını zād

1002 Pes anda seng-i kibrīt itdi ḥażret
Caḥīme oldı bu esbāb elbet

987b tüyin: tüyi BY.
990a ᶜArḳā: ᶜArḳa SK.
993a bir: - SK; aġu ṭoludur: ṭolu aġudur SK, BY.
993b şoḳarlar: şoḳar SK, BY.
998a Celhām: Çelhām SK.
998b anuñ: - SK.
999a açarlar: uçarlar SK, BY.
1001a Şulḥadur: Şalḥadur SK, BY.
1002b esbāb elbet: esbāb-ı ālet SK, BY.

1003 Caḥīmi ḳızdurur sulṭān-ı ᶜālem
Ḫaṭabdur aña pes kibrīt-i ādem

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ*

1004 Yirüñ altıncısınuñ adı Siccīn
Ḳodılar anda füccāruñ kitābın

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْفُجَّارِ لَفِي سِجِّينٍ وَمَا أَدْرٰكَ مَا سِجِّينٌ كِتَابٌ مَرْقُومٌ**

AG 30a 1005 Ḳaṭāṭ oldı anuñ ḳavminüñ adı
Ḳamu ḳuş ṣūretinde ḳıldı Hādī

SK 29a|BY 32b 1006 Ḳamu Allāha iderler ᶜibādet
Ḥaḳuñ emrinde iderler riᶜāyet

1007 ᶜAcībādur yidinci yirüñ adı
Cüşūm oldı ḳamu ḫalḳınuñ adı

1008 O yirdür belki İblīsüñ mekānı
Ḥaḳ anda bend idüpdür muḥkem anı

1009 Pes anuñ ḳavmi kim ol yirde vardur
Küçücekler-durur hem ḳaralardur

Der-Āferīniş-i Kūh-ı Ḳāf

1010 Yaratdı girü ḥażret kūh-ı Ḳāfı
Bināsıdur zümürrüd ḳatı ṣāfī

1011 Ki budur İbni ᶜAbbāsdan rivāyet
Ebu'l-Leyş itdi andan ḫᶜoş ḥikāyet

1012 Zümürrüddür yeşil anuñ bināsı
Ḥicāb-ı ẓulmetüñ oldur verāsı

1013 Ḥicāb-ıla bu Ḳāfuñ arası bil
İrilür key ḳatı yürinse bir yıl

1014 İkisinüñ arası ḳatı ẓulmet
Ḳamusın Ḳāf itmişdür iḥāṭat

İÜ 34b 1015 Ṭolınur şems ardından ḥicābuñ
Ki ḥāli böyledür bil āfitābuñ

---

* ḳāle'llāhü: ḳāle AG, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *...yakıtı insanlarla taşlar olan...*" (Bakara 2/24).

** SK ve BY'de 1005. beyitten hemen sonra. || ḳāle'llāhü: ḳāle BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Hayır, günahkârların yazısı, muhakkak 'Siccîn'dedir. 'Siccîn'in ne olduğunu sen ne bileceksin. O, yazılmış bir kitaptır.*" (Mutaffifîn 83/7-9).

1006b emrinde: emrin SK, BY.
1007b Cüşūm: Ceşūm SK, BY.
1008a mekānı: meᶜānī SK.
1009a ḳavmi kim ol: ḳavminüñ ol İÜ, AG.
1012b verāsı: revāsı İÜ, AG.
1013b yürinse: yürine SK.

1016 Ḥicābuñ ötesin bil kūh-ı Ḳāfı
Anı çoḳ ḥikmet-içün ḳıldı Ṣāfī

1017 Zī kemāl-i bī-nihāyet ki_itdi ḥażret āşikār
Kim anuñ ṣunᶜıyla oldı cümle eşyā ber-ḳarār

1018 İḥāṭa eylemişdür hep cihānı
Semāya başı irmişdür bil anı

1019 Bu gök bil ḫuḍreti andan alupdur
Ezelde ṣanma gök yaşıl olupdur

1020 Cibāl ü deşt ü kūy u şehre iy yār
Ḳamuya muttaşıl andan ṭamar var

BY 33a 1021 Melekler vardur üstinde müvekkel
Ḳamusı heybet-ile ḫ˘oş müşekkel

1022 Ḳaçan kim Ḥaḳḳa ᶜāṣī ola bir il
Melekler ırġar anuñ ᶜırḳını bil

1023 Pes ol ilde olur zilzāl ẓāhir
Ki_olur Ḥaḳ ᶜāṣīlere küllī ḳāhir

AG 30b|SK 29b 1024 Resūlu'llāhdan geldi rivāyet
Yaratdı kūh-ı Ḳāf ardında ḥażret

1025 Bir aḳ yir kim otuz dünyācadur ol
İçinde ḫalḳ yaratdı pes anuñ bol

1026 Ḳamusı zikre vü tesbīḥe ḳāyim
İderler ḫıdmet-i Yezdāna dāyim

1027 Ki bir dem Ḥaḳḳa ᶜāṣī olmaz anlar
Nedür İblīs hergiz bilmez anlar

1028 Rivāyet bir daḫı eyledi sulṭān
Yaratdı anda yitmiş yiri Sübḥān

1029 Ḳamusın düzdi müşgden bil ki Cebbār
Hem andan öte yitmiş yir daḫı var

1030 Bu yitmiş yiri kāfūrdan düzetdi
Ṣanayduñ ḥüsnini nūrdan düzetdi

1031 Yaratdı daḫı yitmiş yiri sulṭān
Ki ᶜanberden düzetdi cümle ol ḫan

1016b Ṣāfī: ṣāfī SK, BY.
1017: - İÜ, AG.
1019b yaşıl: yeşil SK.
1020a şehre: şehr SK.
1025b pes: - SK, BY.
1026b Yezdāna: Yezdān SK, Yezdānı BY.
1028b yiri: yire İÜ.
1029b bil ki: belki AG.
1031a yiri sulṭān: yir yaratdı SK.
1031b-1032a: - SK.
1031b ḫan: cān BY.

1032 Daḫı hem anda yitmiş yir yaratdı
Nihādını ḳamu altundan itdi

İÜ 35a 1033 Verāsında gümişden girü yitmiş
Kim anda ḳudretinden yir yaratmış

1034 Pes andan öte yitmiş yir daḫı şāh
Demürden ḫalḳ eylemişdür Allāh

1035 Ḥaḳuñ ḫalḳına yoḳdur hīç nihāyet
Budur pes ḳamusından evżaḥ āyet

قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ اِلَّا هُوَ*

1036 İderler cümlesi tevḥīd-i ḥażret
Muḥammed hem nebīdür dirler elbet

1037 Ḳamu yirlerde yaratdı biḥārı
İçinde bī-ᶜaded maḫlūḳı Bārī

BY 33b 1038 Bu cümle ẕikr olınan ḫalḳ-ı ᶜālem
Ḳamu tesbīḥ iderler Ḥaḳḳa her dem

1039 Ḳamusı ol Muḥammed ḥürmetine
Yaratdı cümle Aḥmed ᶜizzetine

1040 Ezel ḫalḳ idicek ḫalḳı Taᶜālā
Ḳomışdı ᶜarşı şu üstine Mevlā

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ**

AG 31a 1041 Pes ol şuyı iki ḳısm eyledi Ḥaḳ
Rivāyet böyle gelmişdür muḥaḳḳaḳ

1042 Anuñ nışfını ᶜarş altında ḳodı
Daḫı nışfını ferş altında ḳodı

SK 30a 1043 Ki yaᶜnī ḳodı yir altında anı
Ḳodı şu üstine cümle cihānı

1044 Şu şu kim oldı ᶜarş altında bünyād
Aña pes Baḥr-ı Mescūr itdiler ad

1032a yitmiş yir: bir yiri İÜ, AG.
1032b nihādını: nihādın SK.
1034b demürden: demür İÜ, AG; eylemişdür: eylemişdür anı İÜ, AG.
1035a yoḳdur hīç: hīç yoḳdur SK.
* SK ve BY'de yok. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: ...*Rabb'inin ordularını ancak kendisi bilir*..." (Müddessir 74/31).
1036b dirler: - SK.
1037b maḫlūḳı: maḫlūḳ İÜ, AG.
1039a ḳamusı: ḳamusın SK; ḥürmetine: ḥürmeti-y-çün İÜ.
1039b ᶜizzetine: ᶜizzeti-y-çün İÜ.
1040a Taᶜālā: Ḥaḳ Taᶜālā SK.
** ḳāle'llāhü: ḳāle AG, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: ...*Arş'ı su üstünde iken*..." (Hûd 11/7).
1042a-b nışfını: nışfın SK.

1045 O baḥra hem didiler Baḥr-ı Ḥayvān
Kim andan dirgürür mevtāyı sulṭān

1046 Yaratdı hem melekler anda çendān
O baḥr üzre müvekkel ḳodı ol ḫan

1047 Bularuñ ellerinde ḥarbeler var
Ki biş yüz yıl uzunı itme inkār

İÜ 35b 1048 Ulularına Heykāʾīl-durur ad
Şu nevᶜa itdi ḥażret anı īcād

1049 Ki_anuñ ḳatında bu heft-āsumānı
Göreydüñ dāne-i ḫardalca anı

Der-Āferīniş-i Şems ü Ḳamer*

1050 Gel imdi gör girü ol Ḥaḳ Taᶜālā
Yaratdı āfitābı ġāyet eclā

1051 Ki ᶜarş nūrından itdi anı īcād
Cihānı eyledi anuñla ābād

1052 Ḳamer yaratdı şems nūrından Allāh
Ḳamu encüm içinde eyledi şāh

BY 34a 1053 Bularuñla bilinür gice gündüz
Bularuñla bulınur dehr ü hem rūz

1054 Güneş ki_anuñla rūz u şeb bilinür
Didiler kim şudan ṭoġar ṭolınur

1055 Eger bu nevᶜa olmayaydı iy yār
Yaḳaydı hep cihānı şöyle kim var

1056 Bunı pes İbni ᶜAbbās eyledi ḥal
Müsāviydi ḳamerle şems evvel

1057 İkisi daḫı yitmişer cüz-idi
Belürmezdi gice hep gündüz-idi

1058 Buyurdı Cebreʾīle Ḥaḳ Taᶜālā
Ki bir pāre ḳamer nūrından ala

AG 31b 1059 İnüp sildi ḳanadıyla yüzini
Giderdi nūrınuñ ekser cüzini

1060 Eser kim görinür yüzinde bilüñ
Ḳanadı yiridür ol Cebreʾīlüñ

1046b ḫan: cān SK.
1049: - SK.
* der-: - SK.
1052a şems: hem SK.
1054: - SK.
1060b ol: - SK.

قَالَ تَعَالَى وَجَعَلْنَا الَّيْلَ وَالنَّهَارَ اٰيَتَيْنِ فَمَحَوْنَا اٰيَةَ الَّيْلِ وَجَعَلْنَا اٰيَةَ النَّهَارِ مُبْصِرَةً *

1061 Girü hem İbni ᶜAbbās oldı nāḳıl
Uludur didi dünyādan güneş bil

İÜ 36a|SK 30b 1062 Ay andan kiçirekdür didi hem ol
Anuñ sözi ḳamu dillerde maḳbūl

1063 Zī kemāl-i bī-nihāyet ki_itdi ḥaẓret āşikār
Kim anuñ şunᶜıyla oldı cümle eşyā ber-ḳarār

Der-Āferīniş-i Beytü'l-Maᶜmūr

1064 Gel imdi diñle girü n'itdi Allāh
Bir ev yapdı yidinci gökde ol şāh

1065 Pes anuñ ḳodı adın Beyt-i Maᶜmūr
Ḥaḳuñ nūrıyladur ol beyt maᶜmūr

1066 Didiler baᶜżılar altıncıdadur
Didiler baᶜżılar dördüncidedür

BY 34b 1067 Rivāyet İbni ᶜAbbās ü ᶜAlīden
Bu nevᶜa geldi ol iki velīden

1068 Tamāmet Kaᶜbenüñ ol üzresinde
Binā eyledi ᶜarşa ḳarşu anda

1069 Gelür her günde yitmiş biñ melekler
Ziyāret idüp eylerler dilekler

1070 Daḫı bunlara degmez hīç nevbet
Ki_ideler Beyt-i Maᶜmūrı ziyāret

1071 Semāda ḥürmeti_anuñ şol ḳadardur
Ki ḥürmet Kaᶜbeye bu yirde vardur

1072 Rivāyet bir daḫı iy yār-ı cānī
Melekler dirilüp yapdılar anı

1073 O dem Ādem vücūda gelmemişdi
Melekler hem sücūda gelmemişdi

1074 Didiler bir daḫı kim yapdı Ādem
Yirinde Kaᶜbenüñ iy cān-ı ᶜālem

---

* ḳāle: ḳāle'llāhü SK. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Biz geceyi ve gündüzü (kudretimizi gösteren) iki alâmet yaptık.... gece alametini giderip gündüz alametini aydınlatıcı kıldık...*" (İsrâ 17/12).

1063: 1059 İÜ, AG. BY'de başlıktan sonra. AG'de 31b sayfasının başı.
1063a zī: iy İÜ.
1064b ol: iy SK, BY.
1065b nūrıyladur: luṭfıyladur SK, emriyledür BY.
1066: SK'de der-kenar.
1068a tamāmet: tamām SK; üzresinde: üzerinde SK, BY.
1069b eylerler dilekler: iderler giderler SK, BY.
1070a Ki bir kez idene bir daḫı nevbet SK, BY.
1071b ḥürmet: ḥürmeti SK.

1075 Ki şoñra ref^{c} ḳıldı ḥażret anı
O dem ki_olmış-ıdı Nūḥuñ ṭūfānı

AG 32a 1076 Didiler bir daḫı budur rivāyet
Ki cennetden çıḳardı anı ḥażret

1077 Pes anı böyle naḳl itdi peyem-ber
Ḳızıl yāḳūt-ıdı ġāyet münevver

1078 Şu demde kim çıḳup cennetden Ādem
Gelüp yiryüzine aġlardı dem dem

İÜ 36b 1079 Ki göstermezdi göze bu cihānı
Ḫudā eglence-y-içün virdi anı

1080 Ḳodı Ka^{c}be yirine anı sulṭān
Ṭavāf eyleyeler tā ehl-i īmān

SK 31a 1081 Sebeb ide anı ḳullara Raḥmān
Günāhın ^{c}afv ide bunlaruñ ol ḫan

1082 Hem Ādem vaḥşetinden ola sākin
Hem anuñ ^{c}afv ide ḥażret günāhın

1083 Şu demde kim virildi Nūḥa ṭūfān
Yidinci ḳat göge çıḳardı Raḥmān

BY 35a 1084 Ṭavāf ider melekler şimdi anda
Ṭavāf olur nitekim Ka^{c}be bunda

Der-Āferīniş-i Ḥavāmilü'l-Arż*

1085 Yaratdı çünki yiri gögi Bārī
Velīkin ṭutmadı bu yir ḳarārı

1086 Gemiveş çalḳanurdı dāyimā ol
Şunuñ üstinde ol dem şaġ u hem şol

1087 Pes anda bir melek ḫalḳ itdi sulṭān
Götüre tā ki bu yirleri ol ḫan

1088 Hemān-dem çigni üstine götürdi
Ḥaḳuñ emrini yirine getürdi

1089 Bir elin ġarba vü maşrıḳda biri
Ṭutup bu nev^{c}a ḫ˘oş götürdi yiri

1090 Çün ayaḳları ḳılmadı ḳarārı
Ḥaḳuñ emrine ḳıldı intiẓārı

1078a demde: dem SK.
1081b ^{c}afv ide bunlaruñ: bunlaruñ ^{c}afv ide SK, BY.
1082b anuñ ^{c}afv ide: ide ^{c}afv anuñ İÜ, AG.
* arż: arżeyn SK, BY.
1087a anda: andan SK.
1089a ġarba vü maşrıḳda: ġarbdan maşrıḳdan SK; ġarba: ġarbdan BY.
1089b nev^{c}a ḫ˘oş: nev^{c}-ile SK, BY.

	1091	Alup Firdevsden yāḳūt-ı aḥmer Didiler baᶜżılar rengini aḫḍar
	1092	Ki biş yüz yıllıḳ idi ᶜumḳı anuñ Ne ḳılur gör ki taḳdīrin Ḫudānuñ
	1093	Melek altına ḳodı anı Bārī Ki başup üstine ṭutdı ḳarārı
İÜ 37a|*AG 32b*	1094	Velīkin ḳaldı ol gevher muᶜallaḳ Bu kez altına bir öküz ḳodı Ḥaḳ
	1095	Öküzüñ pes didiler başı ḳırḳ biñ Didiler hem ayaġı daḫı ḳırḳ biñ
	1096	Diyenler başı yitmiş biñ didiler Yüzin her başda yitmiş biñ didiler
	1097	Ki her başında ḳırḳ biñ boynuzı var Daḫı her başda bu nevᶜa gözi var
	1098	Bir ayaḳdan anuñ birine dek bil İremez bir kişi yürise yüz yıl
SK 31b	1099	Leyūṯā didiler adın bilenler Ḳarār itdi anuñ üstinde gevher
BY 35b	1100	Zī kemāl-i bī-nihāyet ki_itdi ḥażret āşikār Kim anuñ şunᶜıyla oldı cümle eşyā ber-ḳarār
	1101	Ayaġı öküzüñ ḳaldı muᶜallaḳ Bir ulu ṭaş yaratdı pes girü Ḥaḳ
	1102	Yidi ḳat yir ü gök deñlü kiberde Bu nevᶜa naḳl ḳıldılar ḫaberde
	1103	Ḳodı ṯevr altına ṭutdı ḳarārı Ne ḳudret gösterür gör Kirdigārı
	1104	Muᶜallaḳ ḳaldı ol ṭaş anda iy cān Yaratdı bir balıḳ pes anda sulṭān
	1105	Adı Yehmūṯ hem ġāyet muᶜaẓẓam Ki ḫardalca ḳatında cümle ᶜālem
	1106	Aña ḳırḳ biñ ayaḳ yaratdı Allāh Güneş gibi anuñ gözleri iy şāh
	1107	Anuñ bir burnına ger yidi deñiz Dökilse ṭoymayaydı anı hergiz

1091b rengini: rengin SK.
1096b başda: başında SK.
1097b her: - SK.
1098b yürise: yüriye SK.
1100: 1094 İÜ, AG. AG'de 32b sayfasının başı.
1105a muᶜaẓẓam: aᶜẓam İÜ, AG.
1107a burnına ger yidi: boynına girseydi SK.

1108 Ululıġı vü nūrı heybetinden
Naẓarlar döymez aña dehşetinden

1109 Ḳodı ṭaş altına ol ḥūtı Bārī
Ki ṭutdı ḥūtuñ üstinde ḳarārı

1110 Rivāyet bir daḫı bunda iderler
Ki balıḳdur öküz altında dirler

1111 Balıḳ altında şu şu altına yil
Yilüñ altında ḳodı ẓulmeti bil

İÜ 37b 1112 Ne vardur ẓulmet altında bilinmez
Aña ᶜaḳl-ıla hergiz yol bulınmaz

AG 33a 1113 Ḫudādan ġayrı kimse bilmez anı
Hemān oldur ki ḳıldı hep cihānı

1114 Budur pes İbni ᶜAbbāsdan rivāyet
Ebu'l-Leys itdi anı ḫᵒoş ḥikāyet

1115 Ki yir şu üzre şu altında balıḳ
Balıḳ altında şaḫre ḳodı Ḫālıḳ

BY 36a 1116 Öküzüñ boynuzınuñ ortasında
Ḫudā ol şaḫreyi vażᶜ itdi anda

1117 Ḳodı sevri serā üstinde ol şāh
Serā altını bilmez illā Allāh

SK 32a 1118 Rivāyet itdiler kim cümle deryā
Aḳup ol sevrüñ içinde ḳurıya

1119 Ululardan işitdüm bir rivāyet
Ḥaḳīḳatde budur dirler ḥikāyet

1120 Ḳıyāmetde bu yirler gökler iy şāh
Ṭamuya münḳalib ḳılur hep Allāh

1121 Ḳamu deryā ḥamīm olur daḫı hem
Cehennemde içer ehl-i cehennem

1122 Serā balçıḳdur anı bil didiler
Ḳalıñlıġını biş yüz yıl didiler

1123 Rivāyet bir daḫı var kim serānuñ
Ki biş biñ yıl ḳalıñlıġı var anuñ

1124 Rivāyet eyledi Süddī burada
Cehennem var-durur taḥte's-serāda

1111a altında: altında İÜ, AG.
1115b şu (2.): - İÜ.
1115b şaḫre: şaḥrā SK, BY.
1116b şaḫreyi: şaḥrāyı SK.
1124b var-durur: vardur SK.

1125 Eger ol balçıḳ olmayaydı iy yār
Ṭamu yaḳaydı ᶜālemde ne kim var

1126 Pes ol balıḳ ki götürdi cihānı
Görüñ kim n'itdi Ḥaḳḳ emriyle anı

1127 Götürdi başını ḳuyruġını hem
Getürdi bir yire iy cān-ı ᶜālem

1128 Ḳodı Ḥaḳ bu cihānı arḳasına
İki yil-pūzesinüñ arasına

İÜ 38a 1129 Rivāyet ḳıldı bunda İbni ᶜAbbās
Ki tefsīr içre budur aᶜlemü'n-nās

1130 Ki cennet oldı ᶜarşuñ ṣaġ yanında
Cehennem daḫı oldı ṣol yanında

1131 Dimekdür ṣaġı yüce ṣolı alçaḳ
Ki yaᶜnī yüce cennet ṭamu alçaḳ

AG 33b **Der-Āferīniş-i Heft-Ṭamu**

BY 36b 1132 Gel imdi gör ṭamunuñ ḥāletini
Ne nevᶜadur daḫı hem āletini

1133 Cehennem yididür ḳapusı yidi
Ki Ḳurʾān içre Raḥmān eyle didi

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى لَهَا سَبْعَةُ اَبْوَابٍ لِكُلِّ بَابٍ مِنْهُمْ جُزْءٌ مَقْسُومٌ*

1134 Ḳamusından sifilde Hāviyedür
Ki issilikde *nārun ḥāmiye*dür

SK 32b 1135 Ki olmaz issilik andan ziyāde
Olur Firᶜavn u ḫalḳı bu arada

1136 Münāfiḳlar daḫı zındīḳlar hem
Bulardur ehl añа iy cān-ı ᶜālem

1137 Daḫı māʾide yiyüp ṣekk idenler
Bulardur hem o ṭamuya gidenler

1138 İkinci ḳapunuñ adı Caḥīmdür
ᶜAẕābı ehline ġāyet elīmdür

1128a Ḥaḳ: - SK.
1130b daḫı oldı: oldı daḫı SK, BY.
1133b eyle: böyle SK, BY.
* ḳāle'llāhü: ḳāle AG, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Onun yedi kapısı vardır ve her kapıya onlardan bir grup ayrılmıştır.*" (Hicr 15/44).
1134a sifilde: sifelde (?) SK.
1134b nārun: nār-ı İÜ, AG. || **Nārun ḥāmiye:** *"Kızgın ateş!"* (Kâri'a 101/11).
1135b ḫalḳı: ḳavmi SK, BY.
1137b o: ol SK; gidenler: girenler İÜ, AG.
1138b ehline: derdine SK, BY.

1139 Pes anuñ ehli müşrikler-dururlar
Ḥaḳa müşrik olan anda girürler

1140 Üçünci ḳapunuñ adı Seḳardur
Ḫalāṣ eyleye cānuñ her ki erdür

1141 Girürler ṣābiʾūn u hem de mürted
ᶜAẕābına anuñ yoḳdur ḥad ü ᶜad

1142 Adı dördünci ḳapunuñ Leẓādur
Aña İblīs girür hem revādur

İÜ 38b 1143 Hem ol yire Mecūsīler girürler
Hezārān biñ ᶜaẕāb anda görürler

1144 Ḥuṭamedür bişinci ḳapıya ad
Olur ol yir Yahūdīlere mirṣād

1145 Zihī Ḳādir ki_anuñ hergiz zevāl irmez kemāline
Ḳamu ᶜaḳl irmedi anuñ kemālinüñ ḫayāline

1146 Saᶜīr adıdur altıncı ḳapunuñ
Naṣārā olalar sükkānı anuñ

BY 37a 1147 Yidincisinüñ adıdur Cehennem
Cehennem dinilür bu cümleye hem

1148 Bu ümmetden kebāyir işleyenler
Ki_öleler tevbesüz gideler anlar

AG 34a 1149 Bu ḳapudan girürler bunlar iy yār
Ümīd oldur ki ḥıfẓ eyleye Cebbār

1150 Daḫı şol kim ṣaġāyir işleyeler
Begenmeyüp ṣaġāyirdür diyeler

1151 Daḫı şol kim namāzı ḳılmayalar
Ḥaḳuñ emrinde ḳāyim olmayalar

1152 Ḳamu itdüklerin taḥḳīr ideler
Dönüben tevbeyi teʾḫīr ideler

1153 Eger irmeye bunlara ᶜināyet
Günāhınca yanarlar bunlar elbet

SK 33a 1154 Cehennem odınuñ bir ẕerresinden
Çıḳardılar ezel dünyāya andan

1155 Yudılar nūr-ıla yitmiş kez anı
V'eger-nī hep yaḳaydı bu cihānı

1142b hem: hem de SK.
1145: 1132 İÜ, AG; bu nüshalarda bir önceki tekrar eden beyit yazılmış. AG'de 33b sayfasının başı. || Beytin vezni: *mefāᶜīlün mefāᶜīlün mefāᶜīlün mefāᶜīlün.*
1150a işleyeler: işleyenler SK, BY.
1150b diyeler: diyenler SK, BY.

1156 Pes andan şoñradan iy cān-ı ᶜālem
Ol oddan idebildi nefᶜ ādem

1157 Anuñ bir ḳapusından birine bil
Ki yitmiş yıl didiler anda menzil

1158 Yuḳaru ḳapudan altında ḳudret
Ki yitmiş ol ḳadar ḳıldı ḥarāret

1159 Ḳıyās eyle anuñ altındaġısın
Yidinci derkeye dek her birisin

1160 Girü ḳalanı ẕikr ola yirinde
Ki ne dürlü elem var her birinde

İÜ 39a **Der-Āferīniş-i Ḳavm-i Cān***

1161 Çü yiryüzini basṭ eyledi sulṭān
Yaratdı cān ḳavmin anda ol ḫan

1162 Yaratdı pes anı nār-ı semūmdan
Cehennem içre bir yil bil anı sen

BY 37b

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَالْجَانَّ خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ مِنْ نَارِ السَّمُومِ**

1163 Adı cinn oldı yaᶜnī kim görinmez
Semūm yaᶜnī duḫānı hīç bulınmaz

1164 Pes anda Ḥaḳḳ iki kimse yaratdı
Birin erkek birisin dişi itdi

1165 Düzüp ᶜaḳrep miṣālinde birisin
Yılan şeklinde ḳıldı hem dişisin

AG 34b 1166 Didiler ḳurt miṣāliydi birisi
Daḫı arslan miṣāliydi dişisi

1167 Adı erkeginüñ Temlīd oldı
Dişisinüñ daḫı Cemlīd oldı

1168 Didiler erkeginüñ Māric oldı
Dişisinüñ daḫı Mārice oldı

1169 Bular çün birbirine cemᶜ oldı
Yidi ikiz veled mevcūd oldı

1157b anda: ide İÜ, AG.
* SK'de yok.
1161a yiryüzini: yiryüzin SK, BY; eyledi: itdi BY.
1161b ḫan: cān SK.
1162b bil: - İÜ.
** kāle'llāhü: ḳāle AG, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Cinleri de daha önce dumansız ateşten yaratmıştık.*" (Hicr 15/27).
1163b bulınmaz: belürmez SK, BY.
1165: - SK.
1168b Mārice: Marice SK.
1169b ikiz: engīz İÜ, AG.

1170 Atası anası bunları gördi
Biribirine altısını virdi

1171 Bulardan cān ḳavmi oldılar hep
Daḫı cin ḳavmi oldılar müretteb

1172 Yidinci bunlara olmadı tābiᶜ
Nikāḥsuz birbirine oldı cāmiᶜ

SK 33b 1173 Zinā eyledi bunlar birbirine
Muḳadderdi ezel geldi yirine

İÜ 39b 1174 Pes oldı ol ḥarām işden ᶜAzāzīl
Anuñ-çün ḳıldı şoñra fiᶜl-i bāṭıl

1175 Anuñ kim aşlı beddür ol olur bed
Olur pes şoñra Mevlāsına mürted

1176 Çün İblīsüñ ḥarām-ıdı nihādı
Anuñ-çün şoñra İblīs oldı adı

1177 Müfessirler didiler bir rivāyet
Ki oddan bunları yaratdı ḥażret

1178 Ol oddur ki_ol olur taḥt-ı semāda
Kim olmışdur yiri fevḳ-ı hevāda

BY 38a 1179 Zihī Ḳādir ki_anuñ hergiz zevāl irmez kemāline
Ḳamu ᶜaḳl irmedi anuñ kemālinüñ ḫayāline

1180 Anasından çün ayrıldı ᶜAzāzīl
Pes oldı ᶜāḳıl ü hem ḳatı ḳābil

1181 Nikāḥ itdi birin cān ḳızlarından
Taġıldı cümle ẕürriyyātı andan

1182 Bulara Ḥaḳdan emr oldı ᶜibādet
Bularuñ baᶜżı ḳılmadı iṭāᶜat

1183 Bu yirde böyle dirler ehl-i ḥikmet
Ki bunlara nebī gönderdi ḥażret

1184 ᶜAraḳfāyildi adı ol nebīnüñ
Getürdi emrini Ḥaḳ ḥażretinüñ

AG 35a 1185 Pes ol peyġam-beri ḳatl itdi bunlar
Ḥaḳ emrinüñ ḫilāfın itdi bunlar

1186 Girü peyġām-ber irsāl itdi Ḥaḳ bil
Kim anuñ adı idi Ḥamḥamāyil

1175b Mevlāsına mürted: fi'l-bāṭıl SK.
1178a ki_ol olur: ol ki_olur İÜ, AG.
1178b fevḳ-ı hevāda: fevḳa'l-ᶜulāda SK, BY.
1179: 1166 İÜ, AG. AG'de 34b sayfasının başı.
1180a anasından: atasından İÜ, AG.
1183b gönderdi: gösterdi İÜ, AG.

1187 Söz öküş geldi altmış iki mürsel
Sekiz yüz didi baᶜżı eyleyen ḥal

1188 Ḳamu peyġām-beri hep ḳırdı bunlar
Kitābların hem oda urdı bunlar

1189 Velīkin tābiᶜ olmışdı ᶜAzāzīl
Hem evlādıyla çıḳmışdı göge bil

1190 Ṭuruban on sekiz biñ yıl bu yirde
Ḥaḳı añmadılar budur ḫaberde

SK 34a 1191 Buyurdı pes Ḫudā ḫuzzān-ı cennet
İnüp cān ḳavmini ḳırdılar elbet

İÜ 40a 1192 Velī evlād-ı cāndan bāḳī ḳaldı
Çoġaldı ḳavm-i cinn anlardan oldı

1193 Bular da on sekiz biñ yıl zemīni
Pür itdi bilmediler līki dīni

1194 Fesād itdi bular da anda bisyār
Buları daḫı ḳahr eyledi Cebbār

BY 38b 1195 Bulara gönderüben girü leşker
Ḳamusın ḳırdı bunlaruñ ser-ā-ser

1196 Daḫı söz bu ki gökden indi bir od
Göyündürdi buları nitekim ᶜūd

1197 Pes ol leşkerle inmişdi ᶜAzāzīl
Ki şoñra ḳurdı yiryüzinde menzil

1198 Bu yiri ṭutdı evlādıyla İblīs
İderlerdi Ḥaḳa temcīd ü taḳdīs

1199 Şu deñlü itdi yir üzre ᶜibādet
Çıḳardı tā ki anı göge ḥażret

1200 ᶜİbādet itdi biñ yıl anda Ḥaḳḳa
Didiler Ḥaḳḳa ᶜābid oldı ḥaḳḳā

1201 Yidi gögi yidi biñ yılda çıḳdı
Belī āḫirde Dārü'l-Ḫulde çıḳdı

1202 Yidinci gökde kim itdi iḳāmet
Ne deñlü itdi gör anda ᶜibādet

1187b baᶜżı: yaᶜnī İÜ, AG.
1188b hem: hep SK, BY.
1192a ḳaldı: ḳıldı İÜ.
1193a bular da: bulardan SK.
1194a bular da: olar da SK, BY; anda: - SK.
1197a leşkerle: ᶜaskerle SK.
1197b ḳurdı: ḳurı İÜ, ḳodı AG.
1200b ḥaḳḳā: ḥaḳḳa SK.
1201: - İÜ, AG.
1202a iḳāmet: imāmet SK.

1203 Yidi yüz biñ yıl u yitmiş biñ yıl
ᶜİbādet itdi daḫı elli biñ yıl

1204 Eṣaḥ söz bu ki seksen dört biñ yıl
Feriştelerle ṭāᶜat eyledi bil

AG 35b 1205 Pes andan ṣoñra biñ yıl daḫı key bil
Ki ḫāzin oldı cennetde ᶜAzāzīl

1206 Negāhin gördi ḳapu ḫalḳasında
Ki bir ḫaṭ var yazılmış üzresinde

1207 Dimiş kim bir ḳulum vardur muḳarreb
Ḳamu envāᶜ-ı ṭāᶜatle müretteb

1208 ᶜİbādet eylemişken niçe yıl ol
Benüm emrüm ṣıyup egri gider yol

1209 Ol ecl-içün ḳılam ben aña laᶜnet
Anı merdūd idem ḳapumdan elbet

İÜ 40b 1210 Hebā idem ḳamu ṭāᶜatlerini
Ḳamu nīş eyleyem lezzetlerini

1211 Didi İblīs kim iy ᶜālī-ḥażret
Buyur kim ben de idem aña laᶜnet

SK 34b|BY 39a 1212 Ki emrüñden niçün ṭaşra ola ol
Ki merdūd oluban maġbūn ḳala ol

1213 Buyurdı aña kendözine anda
Ki biñ yıl laᶜnet itdi ol zamānda

1214 Anı bilmedi kim kendüsidür ol
Ḍalālet ᶜāḳıbet aña bulur yol

1215 Velīkin ol ḳadar ḳılmışdı ṭāᶜat
Melek-ṣıfat idüpdi anı ḥażret

1216 Anuñ-çün secde buyrılmışdı bile
Bunuñ tafṣīli yirinde idile

1217 İlāhī cümleye virgil hidāyet
Ki yol bulmaya āḫirde ḍalālet

1218 Bizi īmān-ıla ḫatm eyle iy yār
Ki sensin cümle-i ᶜişyānı ġaffār

1204b: 1205b SK. Mısra atlanarak bir sonraki beytin ikinci mısrası yazılmış.
1205: SK'de der-kenar.
1208b yol: ol İÜ, AG.
1209: SK'de der-kenar.
1212b ḳala: ola SK, BY.
1215a ḳılmışdı: itmişdi SK, BY.
1215b idüpdi: idüpdür SK.
1216a bile: böyle İÜ, AG.
1218a iy yār: zinhār SK.
1218b cümle-i: cümle SK.

1219 Kerem ḳıl Muṣṭafānuñ ḥürmetine
İrevüz tā ki faẓluñ şerbetine

1220 Zihī Ḳādir ki_anuñ hergiz zevāl irmez kemāline
Ḳamu ᶜaḳl irmedi anuñ kemālinüñ ḫayāline

1221 Rivāyet bunda bir nevᶜa daḫı bil
Yidinci gökde kim ṭurdı ᶜAzāzīl

1222 Sekiz biñ yıl pes anda ḳıldı ṭāᶜat
Dönüp Ḥaḳdan ṭaleb ḳıldı icāzet

1223 Kim andan ine altıncı göge ol
Ḥaḳa anda daḫı ṭāᶜat ḳıla bol

1224 Çün evvelde olupdı aşlı esfel
Girü aşlına çekdi oldı esfel

AG 36a 1225 Bu nevᶜa her gök üstinde ᶜAzāzīl
Sekiz biñ yıl ᶜibādet eyledi bil

1226 Girü yiryüzine indi pes ol dem
Henüz ḫalḳ olmamışdı ol dem Ādem

1227 Bu yir hem şöyle ḫālī ḳalmış-ıdı
Ṭolup çendān girü boşalmış-ıdı

İÜ 41a|BY 39b 1228 Buları nār-ıla yaḳmışdı sulṭān
Ki az ḳalmışdı yirde cinn ü hem cān

1229 Ḳalanlar daḫı ḳaçup gitmiş-idi
Ki her bucaḳda yirler itmiş-idi

1230 Sekiz biñ yıl bu yirde ḳıldı ḳāmet
Feriştelerle eylerdi ᶜibādet

SK 35a 1231 Reᵓīs-idi ḳamuya līki İblīs
Meleklere ḳamu iderdi tedrīs

1232 Añа irişdi kim maġrūr oldı
Anuñ-çün Ḥaḳ ḳatından dūr oldı

Der-Āferīniş-i Ādem Ṣafī Ṣalavātu'llāhi ᶜAleyhi ve Selāmühu*

1233 Gel iy gencīne-i bünyād-ı ᶜālem
Ne resme oldı gör īcād-ı Ādem

1219b faẓluñ: vaṣluñ SK, BY; şerbetine: lezzetine İÜ, AG.
1220: 1241 İÜ, AG.
1222b ḳıldı: itdi SK, BY.
1223b ḳıla: ide SK, BY.
1224a evvelde: evvelden SK; olupdı: olupdur SK.
1225a her gök: ger gün SK.
1230b eylerdi ᶜibādet: iderdi iṭāᶜat SK, BY.
1232b ḳatından: ḳatında İÜ, SK.
* Ṣafī ṣalavātu'llāhi ᶜaleyhi ve selāmühu: Ṣafiyyu'llāh ṣalavātu'llāhi ᶜaleyh SK, BY.

1234 Ger ışġā itseñ oḳuyam bir ismi
Ki ol ism-ile açam bir ṭılısmı

1235 Senüñ gencüñ saña tā ola ẓāhir
Bilesin aşluñı her neyse bir bir

1236 Senüñ şehrüñ neden bünyād olupdur
Ki ol şehrüñ içi ḥikmet ṭolupdur

1237 Daḫı bu ḳālıbuñ hem yaradıldı
Neden oldı ne vech-ile idildi

1238 Çıḳar imdi ḳulaḳdan penbeyi sen
Ki ḳudret yitdügince eydeyin ben

1239 Ne cevhersin seni sen tā göresin
Neden düzildüñ aşlına iresin

1240 Ki bu ḥikmetde key ḥayrān melekler
Bu ḥāl içinde ser-gerdān felekler

1241 İşit imdi nice oldı ḥikāyet
Peyem-berden ne resmedür rivāyet

AG 36b 1242 Ki cümle ᶜālemi Ḥaḳ ḳıldı īcād
Ḳamu yirlü yirince oldı ābād

İÜ 41b 1243 Ḳamudan Ādem-idi līki maḳṣūd
Hem Ādemden daḫı maḥbūb-ı Maᶜbūd

BY 40a 1244 Ezel taḳdīrde olmışdı maᶜrūf
Velīkin vaḳtine olmışdı mevḳūf

1245 Çün oldı vaḳti vü irişdi sāᶜat
Hemān emr eyledi Cibrīle ḥażret

1246 Ki ḳabż it yirden in bir ḳabża ṭopraḳ
Ne cevher ider ol ṭopraġı gör Ḥaḳ

1247 İlet Mekkeyle Ṭāyif arasına
Dök anda anı Nuᶜmān deresine

1248 Ki_anuñla iderem ben bir ᶜaceb kār
Anı pes eylerem ben beytü'l-esrār

1235b bilesin: bulasın İÜ.
1236b ki: kim SK, BY.
1238b eydeyin: eyde SK.
1239b düzildüñ: düzildi İÜ.
1240a ḥikmetde key: ḥikmetdeki İÜ, AG.
1240b felekler: melekler SK.
1241b rivāyet: ḥikāyet İÜ, AG.
1242a ḳıldı: itdi SK, BY.
1245a vaḳti vü: vaḳt BY.
1248a ben: - İÜ, AG.

SK 35b

1249 Ḳamu ismüm aña telḳīn iderem
Kemālümle anı tezyīn iderem

1250 Benümle ben anı hem-cār iderem
Daḫı hem maẓhar-ı esrār iderem

1251 Çü Cibrīl irdi ol demde zemīne
Kim ilte anı ḥażret ᶜālemine

1252 Hemān ḳaṣd eyledi kim ala ṭopraḳ
Nitekim emr ḳılmışdı aña Ḥaḳ

1253 Didi Cibrīle bu yir kim nedür ḥāl
Didi Cibrīl aña her neyse aḥvāl

1254 İşitdi çünki bu aḥvāli ṭopraḳ
Hemān-dem lerze ḳıldı hem-çü yapraḳ

1255 Ki ṭopraḳ ḳandan u Allāh ḳandan
Ya tūnī ḳandan u ol şāh ḳandan

1256 Ne ṭāḳat baña dergāha varam ben
Ne ḳudret ḳurbına anuñ irem ben

1257 Çi-ger döndürmezem varmaġa ben yüz
Degülem līki lāyıḳ bu-durur söz

1258 Anuñ-çün buᶜdı muḫtār eyledüm ben
Ki ḳahr ide diyü ḳorḳaram andan

1259 Yaḳınlıḳ ḳorḳusıdur ḳatı düşvār
Iraḳlıḳda bu olmaz bil ki iy yār

İÜ 42a

1260 Ḫudānuñ birligi ḥaḳḳı-y-çün iy yār
Beni luṭfuñla terk eyle yüri var

AG 37a|BY 40b

1261 Cemāli ᶜizzeti-y-çün bini terk it
Ki ṭopraḳ alma benden yüri var git

1262 Dönüp Cibrīl irişdi Ḥaḳ ḳatına
Bunı ᶜarż eyledi Ḥaḳ ḥażretine

1263 Zihī Ḳādir ki_anuñ hergiz zevāl irmez kemāline
Ḳamu ᶜaḳl irmedi anuñ kemālinüñ ḫayāline

1249b-1250b: SK'de takdim-tehirli.
1249b-1250a: SK'de der-kenar.
1252a ḳaṣd: ḳabż SK.
1253a bu yir: buyur İÜ, AG.
1256a baña: belki İÜ, AG.
1257a varmaġa ben: ben varmaġa SK.
1258a buᶜdı: buġdı İÜ, bunı SK.
1258b andan: ben SK.
1259a yaḳınlıḳ: yaḳınlaḳ AG.
1259b bil ki: belki AG.
1260a birligi: ᶜizzeti SK, BY.
1260b luṭfuñla: luṭf eyle SK, BY.
1261b yüri var: var yüri SK, BY.
1263: 1279 İÜ, AG.

1264 Bu kez Mīkāʾīle emr itdi ḥażret
Getür yirden bir avuç ṭoprak elbet

1265 Girü yir aña daḫı and virdi
Bu kez İsrāfīle emr oldı vardı

1266 Aña da and virdi bu yir iy şāh
Bu kez ᶜAzrāʾīli virbidi Allāh

1267 Didi ᶜAzrāʾīle Allāh Taᶜālā
İn ol ṭopraġı al *cebren ve ḳahrā*

1268 Yiri söyletme emrümi ḳıl ez-ber
Kim ol evvelde olmışdur muḳadder

SK 36a 1269 Ne kim taḳdīr idersem olur elbet
Budur taḳdīr ki idem aña ᶜizzet

1270 Kemālüm iderem ben andan iẓhār
Çi-ger ṭopraḳdur āḫir ola gülzār

SK 36b* 1271 Pes indi yire ᶜAzrāʾīl ān-dem
Getürdi bir avuç ṭopraḳ hemān-dem

1272 Rivāyet eyleyen böyle yitürdi
Ki yirden ḳırḳ arış ṭopraḳ getürdi

1273 Bu yiryüzinde bir yir ḳalmamışdur
Ki andan ẕerre ṭopraḳ almamışdur

1274 Anı Mekkeyle Ṭāyif arasına
İledüp dökdi Nuᶜmān deresine

1275 Didi Ḥaḳ çünki bu iş geldi senden
Girü hem ḳābıżu'l-ervāḥ ol sen

1276 Ki yaᶜnī itmedüñ ṭopraġa şefḳat
Girü ḳābıż sen olmaḳ gerek elbet

BY 41a 1277 Melekler bu işe ḥayretde ṭurdı
Taᶜaccüb barmaġın dendāna urdı

İÜ 42b 1278 Ki bu ᶜizzet nedür ḫāk-i ẕelīle
ᶜAceb bu nāz ider ḫāk ol ḫalīle

1279 Ḫudā ᶜizzetle_ider ḫāke niyāzı
Meẕelletdeyken ider gör bu nāzı

1265a yir: - İÜ.
1266a şāh: nişān İÜ.
1267b **cebren ve ḳahrā**: "zorla".
1268a emrümi: emrüm SK.
* SK'de 1271-1286. beyitler, muhtemelen, müstensih hatası nedeniyle 36b sayfasına yazılmış.
1272a yitürdi: buyurdı İÜ, AG, SK.
1273b ki: kim SK, BY.
1275b ḳābıżu'l-: ḳābıż-ı SK.
1278b nāz: nār SK.

AG 37b

1280 Lisān-ı ḥāl-ile aġlardı bu yir
ᶜAceb kim eylemiş Ḥaḳ böyle taḳdīr

1281 Ḳamu maḫlūḳ içinde kemterem ben
Beni n'eyler ne işe yararam ben

1282 Emīn-iken ᶜaẕābı miḥnetinden
Ḫaṭarnāk olmışam uş saṭvetinden

1283 Didi ḥażret ki çekme derd-i ḥasret
Ki bizde ṭopraġuñ olsun emānet

1284 Virem her ẕerreyi yirlü yirine
Ḳılam ᶜizzet velīkin her birine

1285 Ḳoyam her ẕerrede bunca kemālüm
İdem mirᵓ āt-küsterde cemālüm

1286 Rivāyetdür ki ᶜAzrāᵓ īl indi
Bu yirden ṭopraḳ alup girü döndi

SK 36a*

1287 Ne deñlü levn kim var-ıdı yirde
Ḳamudan aldı böyledür ḫaberde

1288 Ki yaᶜnī māliḥ u ṭatlu vü aḥmer
Hem esved hem de ebyaż hem de aṣfer

1289 Ḳamu nerminden ü saḫtından aldı
Anuñ-çün bunda dürlü dürlü oldı

1290 Cemīl ü ṭayyib ü ṣāliḥ görindi
Ḳabīḥ u aḫbeṯ ü ṭāliḥ görindi

1291 Daḫı levninde vardur iḫtilāfı
Kimi esved kimisi aḳ u ṣāfī

1292 Acı ṭatlu ṣası ṭuzlu ṣularla
Ki taḫmīr itdi ṭopraġı bularla

1293 Muḫālif oldı aḫlāḳı anuñ-çün
Ki taḳdīr eyle ḳıldı ẕāt-ı bī-çūn

İÜ 43a|BY 41b

1294 Naẓar ḳıl girü sen emr-i Celīle
Emir ḳıldı pes andan Cebreᵓ īle

1295 Ki yitmiş biñ melekle indi anda
Resūlüñ ḳabri yirin buldı anda

1281b n'eyler: bilür İÜ, AG.
1282b uş: - SK.
1283: - SK.
1284a virem: didi SK.
1285b küsterde: gösterem SK.
* 1287-1303: Bu 17 beyit sehven 36a sayfasına yazılmış.
1287a levn: - SK.
1287b böyledür: böyle dir İÜ, AG.
1289a aldı: oldı SK.

1296 Ki ḳabż itdi yirüñ ḳalbini Cibrīl
Hem aldı anda yirüñ nūrını bil

1297 O dem bir pāk ebyaż yir-idi ol
Muḥammed ḫalḳına taḳdīr-idi ol

1298 Zihī Ḳādir ki_anuñ hergiz zevāl irmez kemāline
Ḳamu ᶜaḳl irmedi anuñ kemālinüñ ḫayāline

1299 Pes ol ṭopraġı Cibrīle buyurdı
Varup cennetde Tesnīme yoġurdı

AG 38a 1300 Raḥīḳ u Selsebīl-ile daḫı hem
Yoġurdı ṭopraġı iy cān-ı ᶜālem

1301 Ḳamu enhārına anı cinānuñ
İrüp bandurdı ṭopraġını anuñ

1302 Yiri gögi ṭavāf itdürdi ḳamu
Muḳarreblere hep bildürdi ḳamu

1303 Bu kez ḫalṭ itdi ṭīn-i Ādem-ile
Sirişt oldı o dem anuñla bile

SK 36b 1304 Ḳamu bildiler anı kim Muḥammed
Muᶜazzez ḳulıdur Allāhuñ Aḥmed

1305 Cihānuñ zübdesidür maḳṣadı hem
Anuñ-çün āferīniş buldı Ādem

1306 Henüz Ādem nedür bilmezler-idi
Muḥammed adı dilde ez-ber-idi

1307 Anuñ nūrını eclā gördi bunlar
Hemān-dem ḳadrin aᶜlā gördi bunlar

SK 37a 1308 Anuñla bildiler ᶜālem ṭolısar
Anuñla ᶜāleme raḥmet olısar

1309 Hem andan keşf olur ġayb-ı ḥaḳāyıḳ
Hem andan bilinür cümle daḳāyıḳ

BY 42a 1310 Nebī-y-idi hem olmış-ıdı aᶜlem
Ki *beyne'l-māʾi ve'ṭ-ṭīn* idi Ādem

1296a ḳalbini: ḳalbin SK.
1297a pāk: pāk-i AG.
1297b ḫalḳına: - BY.
1298: - İÜ, AG.
1300a Raḥīḳ: Raḳīḳ SK; Selsebīl-ile: Selsebīle SK.
1303a bu kez: bunı SK, BY.
1306b adı: idi İÜ.
1307a nūrını: nūrın SK, BY; eclā: - SK.
1307b hemān-dem: hemān SK, BY.
1310b **Küntü nebiyyen ve Ādemü beyne'l-māʾi ve'ṭ-ṭīn**: *Henüz Âdem su ile çamur arasında iken ben peygamberdim.*" (Keleş, 2016: 339) hadis-i şerifinden iktibastır.

1311 O dem kim eyledi ervāḥı daᶜvet
Ḳamusı ḳıldılar aña icābet

İÜ 43b 1312 Ki üç ḳısm-ıdı anlar ol zamānda
Hem üçdür tābiᶜ olur şimdi bunda

1313 Nebī vü hem velīnüñ anda cānı
Bile hem müʾ minīnüñ anda cānı

1314 Ḳamuya ber-ḥaḳīḳat mürşid oldı
Aña kim uymadıysa mülḥid oldı

1315 Gel imdi diñle bir daḫı ḥikāyet
Kim oldı İbni ᶜAbbāsdan rivāyet

1316 Şu dem kim Ādemüñ ṭopraġın aldı
Her aᶜżā ṭopraġın bir yirden aldı

1317 Muḳaddesden alup ḫāk-i serini
Yaratdı ᶜaḳl-ıla fıṭnat yirini

AG 38b 1318 Yüzi anuñ türāb-ı cennet oldı
Anuñ-çündür mekān-ı ziynet oldı

1319 Düzer Kevṯerle dendānını ḥażret
Anuñ-çün anda gösterdi ḥalāvet

1320 Şaġ elin Kaᶜbe ṭopraġından itdi
Muᶜāvin anı anuñ-çün yaratdı

1321 ᶜIrāḳuñ ṭopraġından ẓahrını hem
Ki ḳuvvet yiridür iy cān-ı ᶜālem

1322 Hem itdi ᶜavretin ez-ḫāk-i Bābil
Ki şehvet mevżiᶜidür anı key bil

1323 Alup ᶜaẓmi türābını cebelden
Şalābet görinür hem ol maḥalden

1324 Düzetdi ḳalbini Firdevsden Ḥaḳ
Kim oldı mevżiᶜ-i īmān el-ḥaḳ

1325 Dilini düzdi Ṭāyif ṭopraġından
Anuñ-çündür şehādet geldi andan

1311a ervāḥı: ervāḥ SK.
1312b olur: olan SK.
1313b müʾ minīnüñ: müʾ minüñ SK.
1314a ber-: bir İÜ, AG.
1315a diñle bir daḫı: bir daḫı eyle diñle SK, bir daḫı diñle BY.
1316a kim: ki SK.
1316b ṭopraġın: ṭopraġı İÜ, AG; aldı: oldı İÜ, AG.
1318b: - İÜ.
1319a dendānını: dendānın SK; ḥażret: cennet SK.
1320a itdi: aldı SK, BY.
1321a ᶜIrāḳuñ: ᶜUrāḳuñ İÜ.
1323b şalābet: şalālet (?) AG; hem: pes SK, BY.
1324b īmān: īmānı İÜ.

1326 Rivāyet baᶜżılar bir daḫı itdi
Kim alnın Mekke ḫākinden düzetdi

SK 37b|BY 42b 1327 Hem itdi ṣadrını vü ẓahrını Ḥaḳ
Türāb-ı Beyt-i Maḳdisden muḥaḳḳaḳ

İÜ 44a 1328 Anuñ faḫzini hem arż-ı Yemenden
Hem itdi incügin Mıṣruñ yirinden

1329 Ṣaġ elin ṣarḳdan u ġarbdan yesārın
Ḥicāz yirinden eyledi ayaġın

1330 Resūlüñ ṭopraġın ki_almışdı Cibrīl
Pes anı dürre-i beyżā-durur bil

1331 Anuñ balçıġın Ādem balçıġına
Ḳarışdurdı vü taḫmīr itdi yine

1332 Pes anı dest-i ḳudret ḳıldı taḫmīr
Ki bir genc içün ide anı taᶜmīr

1333 Velī ᶜışḳını ḳıldı aña māye
Ki ḳābil ola her demde ṣafāya

1334 Yoġurmazdan öñürdi anı ḥażret
Ḫamīri māyesin ḳıldı maḥabbet

1335 Anuñ-çün ᶜışḳ Ādemde görindi
Tamāmı faḥr-ı ᶜālemde görindi

1336 Ḳamu evlād-ı Ādemde maḥabbet
Anuñ-çündür ki ẓāhir olur elbet

AG 39a 1337 Vücūduñda ki ᶜışḳ oldı sirişte
Aña irmedi ḥayvān u firişte

1338 Gel imdi itmegil sen ᶜışḳa inkār
Görinürken özüñde ᶜışḳ her-bār

1339 Zihī Ḳādir ki_anuñ hergiz zevāl irmez kemāline
Ḳamu ᶜaḳl irmedi anuñ kemālinüñ ḫayāline

1340 Çü taḫmīr itdi anı dest-i ḳudret
Ki bu ḳālıbda düzdi şekl ü ṣūret

1326b düzetdi: yaratdı SK, BY.
1328a faḫzini: faḫzeynini SK; hem: - SK, BY.
1329a yesārın: yesārı BY.
1330a ki: - İÜ, AG.
1330b dürre-i: zerre-i SK, BY.
1332a ḳıldı: itdi BY.
1333a ᶜışḳını: ᶜışḳın SK.
1334a yoġurmazdan: yoġurmaḳdan SK, BY; öñürdi: öñürdin İÜ, AG, öñürdü BY.
1335b tamāmı: tamām BY.
1338b görinürken: görinür SK.
1339: 1318 İÜ, AG.
1340b bu: bir İÜ; ḳālıbda: ḳābilde SK.

	1341	Ayaġı Mekkede Ṭāyifde başı Ki bu vech-ile inşā itdi nāşī
	1342	Ṭurıcaḳ zīra ayaḳ üzre ol cān Gerek kim Mekke içre ola sulṭān
BY 43a	1343	Pes anda yatdı ḳırḳ yıl bil tamāmet Ki ṣūret ḫilḳati buldı nihāyet
	1344	Velīkin niçe niçe gencin ol Ḥaḳ Bu ḳālıb içre ḳodı Ḥaḳ muḥaḳḳaḳ
	1345	Ḳamu eşyāyı ḳālıb oldı cāmi^{c} Ḳamunuñ nūrı anda oldı lāmi^{c}
İÜ 44b|SK 38a	1346	Bu genci düzdi bir cām-ı cihān-bīn Ki göstere ḳamu esmā ṣıfātın
	1347	Görine ya^{c}nī anda hep ṣıfātı Tecellī eyleye hem anda ẕātı
	1348	Bu genci bil ki oldur ḳalb-i Ādem Ki_anuñ içinde var mecmū^{c}-ı ^{c}ālem
	1349	Çü ḳālıb oldı ol gencüñ ṭuraġı Bu genc içre ḳodı bir şeb-çerāġı
	1350	Ki_anuñ nūrıyla rūşendür bu ^{c}ālem Hem ol gevherle bulur Ḥaḳḳı ādem
	1351	Maḥabbet gevheridür ol güher bil Anuñla ḥall olur pes cümle müşkil
	1352	Ṭılısm eyledi esmādan aña pes El ırgürmeye tā ol gence bī-kes
	1353	Ṭılısm üzre ḳodı mühr-i şerī^{c}at Ki şer^{c} üzre giden bula ḥaḳīḳat
	1354	Ḫazīnedār ḳıldı ki_aña cānı Melekler bilmediler līkin anı
	1355	Muḳarrebler de bir olmadı maḥrem Bile tā ḳālıb u hem ḳalb-i Ādem
AG 39b	1356	Velīkin cem^{c} olurlardı melekler Ta^{c}accübde ḳalurlardı melekler

1343a yatdı: yaratdı SK; tamāmet: tamām SK.
1349a ḳālıb: ġālib SK.
1351a güher: gevher İÜ, SK, BY.
1352a pes: Ḥaḳ İÜ, AG.
1352b ol gence: olınca AG.
1353a mühr-i: mihr-i İÜ, AG.
1353b bula: yola İÜ, AG.
1354a ki: - SK; aña: - İÜ, AG.

1357 Kim anı düzdi Ḳādir ḳudret-ile
İçin ṭaşın ṭonatdı ḥikmet-ile

1358 Bunı Ḥaḳ niçün itdi bilmediler
Bu müşkil derde çāre bulmadılar

1359 Melekler içre ol vaḳtin ᶜAzāzīl
Muḳarreb ḳul-ıdı ᶜilm içre kāmil

BY 43b 1360 Henūz ḥażretden olmamışdı maᶜzūl
Ki ḳırḳ biñ yıldı vaᶜẓ u derse meşġūl

1361 Ḳamu müşkilleri ol ḥall iderdi
Ṣırāṭ-ı müstaḳīm üzre giderdi

İÜ 45a 1362 Dirilüp cümle aña söylediler
Ki bu müşkil işi ᶜarż eylediler

1363 Ki ḳudretden düzildi bir ᶜaceb kār
Ḳamuyı ḳıldı ᶜāciz ol ᶜacebkār

1364 Ḳamumuz ᶜāciz olduḳ ḥikmetinde
Ne vardur bilmezüz Ḥaḳ ḳudretinde

SK 38b 1365 Bize bu ᶜuḳdeyi ḥall it keremden
Ola kim ḳurtarasın bizi ġamdan

1366 ᶜAzāzīl vardı çün ḳālıb ḳatına
Taᶜaccüb ide Ḥaḳḳuñ ḳudretine

1367 Teferrüc ḳıldı anuñ cümle cismin
Taᶜaccüb ḳıldı anuñ cümle resmin

1368 Aña kibr-ile ḳıldı bir naẓar ol
Ḥasedle yandı līkin bī-ḫaber ol

1369 Baḳarken Ādemüñ aġzını gördi
Hemān-dem Ādemüñ içine girdi

1370 Naẓar eyledi gördi cism-i Ādem
Ḳamu var anda bu mecmūᶜ-ı ᶜālem

1371 Yir ü gök berr ü baḥr u ṭaġ u ılduz
Müretteb cümlesi anda budur söz

1372 Eger vaṣf eylesem olur muṭavvel
Velī sözümde maᶜnā oldı ekmel

1373 Gezerken Ādemüñ ḳalbine irdi
Muᶜallaḳ aṣlu ṣol yanında gördi

1362b bu: - SK.
1365b bizi: bizi bu AG.
1369a aġzını: aġzın SK.
1371a yir ü gök: bu gök ve SK.
1371b müretteb: mürekkeb SK; anda: - SK.
1373b aṣlu: aṣılu SK.

1374 Didi iş bundadur bunı göreyin
Bulup ḳapusın içine gireyin

AG 40a 1375 Nice cehd itdi-se yol virmediler
Bu sırra anı lāyıḳ görmediler

1376 Anuñ-çün bu göñüle girmez ol ḫām
Nedür tāb-ıla ḳalb içre ser-encām

BY 44a 1377 Zihī Ḳādir ki_anuñ hergiz zevāl irmez kemāline
Ḳamu ᶜaḳl irmedi anuñ kemālinüñ ḫayāline

1378 Muḥaṣṣal çıḳdı ol yirden ᶜAzāzīl
Velīkin ḳalb oldı aña müşkil

1379 Gelüp virdi ḫaber anlara anı
Ki bu ḳālıbda gördüm hep cihānı

İÜ 45b 1380 Velī ṣol emcek altında müdevver
Aşılu nesne bir şekl-i ṣanavber

1381 Ḳapusı yoḳ ki gireydüm aña ben
Bileydüm tā ki anuñ müşkilinden

1382 Anuñ ġayrını hep gördüm ü bildüm
Velī ol ḥikmete ḥayretde ḳaldum

1383 Melekler didi ḥall olmadı müşkil
Bu sırra irmedi hīç ᶜaḳl-ı ᶜāḳıl

SK 39a 1384 Didi ḳorḳmañ ki key āsān-durur iş
Ki_anuñ içi mücevvef yaradılmış

1385 Anı iḏlāl itmek oldı āsān
Kemāline anuñ tā ire noḳṣān

1386 Ki mālik olımaz ol kendözine
Ḫalel irgürmeye tā kim özine

1387 Didi ger sizden olursa mükerrem
Ḫalīfe ḳıla Ḥaḳḳ anı size hem

1388 Aña ḫıdmet buyursa n'idesiz siz
Didiler kim iṭāᶜat iderüz biz

1389 Didi kendüye ben ḳılman iṭāᶜat
Niçün kim virile aña ḫilāfet

1377: 1356 İÜ, AG.
1380b aşılu: aşılup İÜ, AG; ṣanavber: münevver İÜ, AG.
1381b müşkilinden: müşkilin ben İÜ.
1382a ġayrını: ġayrın SK.
1384a āsān-durur: āsāndur SK, BY.
1386a olımaz: olmaz SK; kendözine: kendü özine SK.
1387a sizden: sizde SK.
1387b Ḥaḳḳ anı: anı Ḥaḳ SK, BY.
1388b kim: ki SK; iderüz: idevüz SK.
1389a ḳılman: ḳılmazam SK.

1390 Benüm-iken ḫilāfet aña niçün
Vire dünyā yüzinde ẕāt-ı bī-çūn

1391 Pes ol demde ḥased itdi ᶜAzāzīl
Anuñ-çün oldı ḥāli ṣoñra müşkil

1392 Melekler çün bu ḥāli bilmediler
ᶜAzāzīlden çü çāre bulmadılar

BY 44b 1393 Dirilüp vardı dergāha ḳamusı
Ṭażarruᶜ ḳıldı Allāha ḳamusı

AG 40b 1394 Ki iy var eyleyen yoḳdan cihānı
Yaradan *kün* dimekden cism ü cānı

1395 Saña āsān müşkil işler iy Ḥaḳ
Bilürüz bunı *āmennā ve ṣaddaḳ*

İÜ 46a 1396 Bu ḳālıb kim yaratduñ sen ᶜademden
Nedür bu bize bildürgil keremden

1397 Zamānlardur ki dest-i ḳudret-ile
Düzüp ṭoldurduñ anı ḥikmet-ile

1398 Aña hīç birümüz olmadı hem-dem
İdinmedüñ bu sırra kimse maḥrem

1399 Keremden eyledi ḥażret ḫiṭābı
Buyurdı pes kelām-ı pür-ṣavābı

1400 Didi kim ḳıluram yirde ḫalīfe
Kerāmet virürem ḫāk-i żaᶜīfe

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى اِنِّي جَاعِلٌ فِي الْاَرْضِ خَلِيفَةً*

1401 Ḳıluram ḥikmetümi andan iẓhār
Kim andan görine ebrār u füccār

SK 39b 1402 Ḳıluram bir beşer ṭopraḳdan ben
Ki yüksek eylerem alçaḳdan ben

كَمَا قَالَ تَعَالَى اِنِّي خَالِقٌ بَشَراً مِنْ طِينٍ**

1403 Didiler ᶜarş u kürs arż u semā hem
Ḳamu ḫalḳuñdur iy sulṭān-ı ᶜālem

1392b çü: de SK, BY.
1394b yaradan: yaradur AG. || **kün** [feyekūn]: *"Bir şeyi dilediği zaman onun emri o şeye ancak "**Ol**!" demektir. O da **hemen oluverir**."* (Yâsîn 36/82).
1395b **āmennā ve ṣaddaḳ**[nā]: *"İnandık ve onayladık."* (Yılmaz, 2013: 49).
1399b pür: ber İÜ, AG; ṣavābı: uṣūl-i müsteṭābı SK.
1400b żaᶜīfe: ẕelīle İÜ, AG.
* ḳāle'llāhü: ḳāle AG, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *...Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım...*" (Bakara 2/30).
1401a andan: yirde SK.
** ḳāle: ḳāle'llāhü İÜ. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *...Muhakkak ben çamurdan bir insan yaratacağım.*" (Sâd 38/71).
1403b ḫalḳuñdur: ḫalḳuñ-durur SK, BY; sulṭān-ı: cān-ı SK, BY.

1404 Buları yaᶜnī sen ḫalḳ itmedüñ mi
Ki yoḳdan bunları düzetmedüñ mi

1405 Didi düzdüm buları ḳavlüm-ile
Düzerem anı ḳavl ü fiᶜlüm-ile

1406 Mücerred var-ıdı ġayrında ḳavlüm
Velī żamm oldı anda bile fiᶜlüm

كَمَا قَالَ تَعَالَى خَمِرْتُ طِينَةَ آدَمَ بِيَدَىَّ أَرْبَعِينَ صَبَاحاً*

BY 45a 1407 Ḳıluram nāyib anı ḥażretüme
Ki daᶜvet ide ḳullarum ḳatuma

1408 Bu ḳālıb kim görürsiz taḫt olısar
Añа emrümle bir sulṭān geliser

1409 *Nefaḫtü fīhi min-rūḥī*-le ol yār
Müşerref ola vü gösterde dīdār

İÜ 46b|AG 41a 1410 Cihān içre virem añа kerāmet
Ola dünyāda ol ehl-i saᶜādet

1411 O dem kim anı taḫt üzre bulasız
Gerekdür cümleñüz secde ḳılasız

1412 Zī kemāl-i ḳudret issi kim irişmez ᶜacz añа
Bir-durur hem ḳıldı birden ḫalḳını öñden şoña

1413 Çü bu sözi melekler diñlediler
Bulara güç gelüben iñlediler

1414 Didiler kim ne müşkil oldı ḥālet
Kim andan ġayrıya ola ᶜibādet

1415 ᶜAceb kim añа secde ḳıldı lāyıḳ
Ne lāyıḳ ola secdeye ḫalāyıḳ

1416 Od u yil şu vü ṭopraḳ cemᶜ oldı
Dönüp girü Ḥaḳa nāyib idildi

1417 Bu eżdād içre yoḳdur bu liyāḳat
Derūnī ḥāli vardur bunuñ elbet

1418 Meger sīret yöninden ola lāyıḳ
Ki_ola maẓhar ṣıfāt-ı Ḥaḳḳa bayıḳ

1405b fiᶜlüm-ile: fiᶜl-ile SK.
1406b żamm: ḍatm SK; anda bile: bile anda BY.
* ḳāle: ḳāle'llāhü İÜ; bi-yedeyye erbaᶜīne ṣabāḥan: erbaᶜīne ṣabāḥan bi-yedeyye İÜ, AG. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Âdem'in çamurunu kırk sabah ellerimle yoğurdum.*" (Yılmaz, 2013: 202).
1408a görürsiz: görürsin BY.
1409a [Fe-iẕā sevveytühū ve] **nefaḫtü fīhi min-rūḥī** [feḳaᶜū lehū sācidīne]: *"Onu şekillendirip **içine ruhumdan üflediğim zaman** onun için saygı ile eğilin."* (Sâd 38/72).
1412: 1394 İÜ, AG. || Beytin vezni: *faᶜilātün fāᶜilātün fāᶜilātün fāᶜilün*.
1416b idildi: oldı SK.

SK 40a 1419 Dönüp girü didiler kim bu eżdād
Bu vech-ile ki olmışdur bu bünyād

1420 Ḳopısardur fesād elbet bulardan
Dönüp pes söylediler bu ḫaberden

1421 Didiler kim yaradur mısın anı
Ki ifsād ide yirde döke ḳanı

قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى **قَالُوا اَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ***

BY 45b 1422 Saña biz ḳıluruz tesbīḥ u taḥmīd
Ki her dem iderüz taḳdīs ü temcīd

وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ**

1423 Rivāyet eylemişdür Ḫ^cōca ^cAṭṭār
Henüz bu söz tamām olmadın iy yār

1424 Celāli perdesinden çıḳdı bir od
Ki yitmiş biñ melek yandurdı çün ^cūd

1425 Aña kim irişe Ḥaḳdan ^cināyet
Melāmet eyleyen olur melāmet

İÜ 47a 1426 Cevāb irişdi pes Ḥaḳdan bulara
Niçün ṭa^cn itdüñüz ol gül-^ciẕāra

AG 41b 1427 Şunı kim bilürem siz bilimezsiz
Anı kim ḳıluram siz ḳılımazsız

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى **اِنِّي اَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ*****

1428 Egerçi nūrdandur ḫilḳatüñüz
Velī ḳatumda yoḳdur ^cizzetüñüz

1429 Anuñ ṭopraḳdan itdüm ḫilḳatini
Velīkin artuḳ itdüm ḥürmetini

1430 Naẓar kim ẓāhirine ḳılduñuz siz
Anuñ-çün böyle küstāḫ olduñuz siz

Der-Beyān-ı Nefḫ-ı Rūḥ

1431 İşit girü ^cacāyib ḳıṣṣadan söz
Kim ol sözden görine niçe yüz yüz

---

* ḳāle'llāhü: ḳāle AG, BY, kemā ḳāle SK. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *...Onlar, 'Orada bozgunculuk yapacak, kan dökecek birini mi yaratacaksın?' ... demişler...*" (Bakara 2/30).

** SK'de ayetin başında "kemā ḳāle Ta^cālā" ibaresi ekli. || *"...'Oysa biz sana hamdederek daima seni tesbih ve takdis ediyoruz.' demişler..."* (Bakara 2/30).

1425b melāmet…melāmet: melālet…melālet SK.

*** ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenāb-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *...Allah da 'Ben sizin bilmediğinizi bilirim.' demişti.*" (Bakara 2/30).

1428a ḫilḳatüñüz: ḫil^catüñüz İÜ, SK.

1429a ḫilḳatini: ḫil^catini İÜ.

1430a kim: çün SK, BY.

1432 Zihī Ḳādir ki ḫāki ḳıldı ḳālıb
Anı maṭlūb ḳıldı kendü ṭālib

1433 Zihī Ṣāniᶜ ki ḫāke virdi cānı
Ki cemᶜ eyledi anda hep cihānı

1434 Ki yaᶜnī mesken oldı şemse ẕerre
Veyāḫ-od kūze oldı baḥra ḳaṭre

SK 40b 1435 Tamām itdi çü ten terkībin ol ḫan
Diler kim nefḫ-ı rūḥ eyleye sulṭān

BY 46a 1436 Ezel çün ḳālıbın düzmekde Allāh
Ki maḥrem ḳılmadı kendüye ol şāh

1437 Girü nefḫ eylemekde rūḥın ol Ḥaḳ
Melekler olmadılar maḥrem el-ḥaḳ

1438 Pes itdi cāna merkeb nefḫa-i ḫāṣ
Ki_ola cān ḥażretinde ḫāṣ-ez-ḫāṣ

1439 Ki zīrā çünki cān aᶜlādan ine
İre tā sāfilīnüñ esfeline

İÜ 47b 1440 Arada var-durur bī-ḥad mesāfet
Daḫı hem dōst u düşmen vardur elbet

1441 Daḫı hem üç yüz altmış biñce ᶜālem
Ḳomışdur Ḥaḳḳ anuñ yolında muḥkem

1442 Mebādā cān ola bunlara meşġūl
Ḥaḳuñ ünsiyyetinden ola maᶜzūl

1443 Anuñ-çün virbidi nefḫıyla cānı
Muḳayyed itmeye hīç kimse anı

AG 42a 1444 Daḫı gitmeye ünsüñ ẕevḳı andan
Hem ayrılmaya ᶜışḳuñ şevḳı andan

1445 Daḫı niçe mesāfet kim geçer cān
Nüzūl iderdi her bir yirde iḥsān

1446 Zī kemāl-i ḳudret issi kim irişmez ᶜacz aña
Bir-durur hem ḳıldı birden ḫalḳını öñden ṣoña

1432: - SK.
1434a oldı: - SK.
1435a çü: çün SK; terkībin: terkin SK.
1435b nefḫ-ı: fetḥ-i SK.
1436a ḳālıbın: ḳālıbı SK, BY.
1436b maḥrem: maḥrūm BY.
1437b-1438b: AG'de takdim-tehirli.
1442a mebādā: mübāda SK; cān ola bunlara: bunlara cān ola İÜ, AG.
1444b ayrılmaya: ırılmaya SK.
1445b iderdi: ider SK.
1446: 1427 İÜ, AG.

1447 Aña çünkim Ḫudā virdi ḫilāfet
Gerek i^{c}zāz-ıla göndürmek elbet

1448 Rikābınca yürürdi ^{c}aḳl ḥayrān
İderdi ^{c}ışḳ anuñla bile cevlān

1449 İżāfetden aña geydürdi ḫil^{c}at
Ki *min-rūḥī*-durur aña iżāfet

1450 Bu ta^{c}ẓīm-ile gönderdi anı Ḥaḳ
Ki_anuñla cümle ^{c}ālem ṭuta revnaḳ

1451 Ḳamu rūḥānī cismānī memālik
Güẕer ḳılup ḳamudan oldı sālik

BY 46b 1452 Ḳamunuñ genci miftāḥını cāna
Virüp gönderdi andan bu cihāna

1453 Rivāyet şöyledür kim geldi çün cān
Tenine Ādemüñ gire be-fermān

SK 140a* 1454 Ṭavāf itdi ḳamu cismini gördi
Ki başdan ayaġa resmini gördi

1455 Görür bir ṭaracuḳ ev hem de ẓulmet
Hemān-dem ṭutdı andan cāna nefret

1456 Hezārān dürlü mūẕiyyāt gördi
Daḫı envā^{c}-ı ḥayvānāt gördi

1457 Daḫı emmāre nefsi anda gördi
Ḳatı ṭarıḳdı şankim cān virdi

İÜ 48a 1458 Görür kim yidi başlu ejdehādur
Ki her bir başı biñ dürlü belādur

1459 Ḳamu aġzın açup ḳaṣd itdi cāna
Ki yuda anda cānı bī-bahāne

1460 Hezārān nāz u i^{c}zāz-ıla ol cān
Civārında Ḥaḳuñ bulmışdı iḥsān

1461 Ki şimdi oldı bu ḥāle giriftār
Mekānı ṭar u hem mār oldı hem ḫār

1447b göndürmek: göndermek AG, SK, BY.
1448a ḥayrān: ḥayvān AG.
1449b **min-rūḥī**: bk. 1409a dipnot.
1451b ḳılup: ḳıldı SK, BY.
1452a miftāḥını: miftāḥın SK.
1453b Ādemüñ gire: gire Ādemüñ SK.
* 1454-1491. beyitler, muhtemelen ciltleme hatası sebebiyle, 140. varakta bulunmaktadır.
1454a cismini: cismin SK.
1454b resmini: resmin SK.
1455a görür: ṭurur İÜ, AG.
1455b cāna: cān İÜ, AG.
1456b ḥayvānāt: ḥayvānat SK.
1457a anda-gördi: BY'de bu iki kelime takdim-tehirli.
1457b cān: cānı SK.

	1462	Ezel Ḥaḳḳ-ıla üns kim ṭutmış-ıdı O ḥażretde viṣāle yitmiş-idi
AG 42b	1463	Bu kez bildi ol ünsüñ ḳıymetini Daḫı bildi viṣālüñ leẕẕetini
	1464	İçinde yandı cānuñ nār-ı firḳat Başından aşdı anuñ dūd-ı ḥasret
	1465	Bu ḥasretden çün oldı baġrı biryān Hemān-dem āh idüben aġladı cān
	1466	Didi dün baña vaṣl-ıdı ḥabībüm Bugün derd-i firāḳ oldı naṣībüm
	1467	Dün olmaġa bugün çāre bulaydum Bu ᶜıyde cānumı ḳurbān ḳılaydum
	1468	Hemān ḳaṣd itdi kim girü gideydi Ki bu ten ᶜālemini terk ideydi
BY 47a	1469	Ṭaleb ḳıldı *nefaḫtü* merkebin ol Eline girmedi tā kim vara yol
	1470	Bu fürḳatden ḳatı dil-teng oldı Dil ü cāndan girü bir āh ḳıldı
	1471	Didi Ḥaḳ cāna kim incinmegil sen Seni ol āh içün viribidüm ben
	1472	Didi hem güc-ile gir güc-ile çıḳ Ki taḳdīr eyle ḳıldı saña Ḫālıḳ
İÜ 48b|SK 140b	1473	Ne ḳılsun pes gelüben başa girdi İki yüz yıl başında döndi ṭurdı
	1474	Güẕer ḳılup hem andan göze irdi Gözi açıldı vü dünyāyı gördi
	1475	Güneş nūrın u dünyā vüsᶜatini Görüp ol dem giderdi vaḥşetini
	1476	Didi *el-ḥamdü li'llāh* ol dem Ādem Didi Ḥaḳ *yerḥamüke Rabbüke* hem
	1477	Bunuñ-çün ḫalḳ olınduñ ḥamd idesin Diyüp işidesin Ḥaḳḳuñ nidāsın
	1478	Ki sen ḥamd idesin Ḥaḳḳ ide raḥmet Ola tā ḥamd ü raḥmet cāna ṣıḥḥat

1469a **nefaḫtü:** bk. 1409a dipnot.
1472b ḳıldı saña: saña ḳıldı SK.
1473b başında: yaşında SK.
1475a nūrın u: nūrın ve İÜ, AG, nūrını BY.
1476b **yerḥamüke Rabbüke:** *"Rabb'in sana merhamet etsin."*
1477a olınduñ: olınduḳ İÜ.

1479 Ḫiṭābı çünki Ḥaḳḳuñ irdi cāna
Birez anda sükūnet virdi cāna

1480 Civār-ı Ḥaḳḳı līkin yād iderdi
Fiġān u nāle vü feryād iderdi

1481 Anuñ ḥamdin yaratdı bir livā Ḥaḳ
Livāʾ ü'l-ḥamd dirler buña muṭlaḳ

AG 43a 1482 Çü cān ḥulḳūma irdi ṣadrına hem
Ṭaleb ḳalḳmaġa ḳıldı ol dem Ādem

1483 Velī ḳalḳamadı yoġ-ıdı ḳudret
ᶜAcūl itdi adını anda ḥażret

كَمَا قَالَ تَعَالَى وَكَانَ الْاِنْسَانُ عَجُولًا*

1484 Zī kemāl-i ḳudret issi kim irişmez ᶜacz aña
Bir-durur hem ḳıldı birden ḫalḳını öñden şoña

BY 47b 1485 Geçüp cān Ādemüñ cevfine geldi
Hemān-dem iştihāsı ġālib oldı

1486 Ezel kim vaṣf-ı nefs anda görildi
Pes ol ḥırş-ıdı ki_evvel ẓāhir oldı

1487 Ḳamu ecsāda cān ṭaġıldı ol dem
Et ü ḳan u siñir oldı ṭamar hem

1488 Ḳamu aᶜżāsı ṭırnaḳ gibi oldı
Velīkin ġāyet aḥsen yaradıldı

1489 Ki günden güne ḥüsni zāyid oldı
Miṣāli ne yaradıldı ne geldi

İÜ 49a 1490 Velī ol dem ki Ādem ẕenb ḳıldı
Ḳamu aᶜżā deriye tebdīl oldı

1491 Hemān barmaḳ ucında bāḳī ḳaldı
Ḫudā ḥikmet-çün anı eyle ḳıldı

SK 41a 1492 Ki_aña tebdīlini vü hem günāhın
Ki eksük eylemeye her gün āhın

1493 Bu yirde ḳıldılar bir ḫ˘oş rivāyet
Ki oldı ol rivāyet ḫ˘oş ḥikāyet

1481b livāʾ ü'l-: livāʾ -i SK, BY; muṭlaḳ: el-ḥaḳ SK, BY.
1482b ḳalḳmaġa: ḳılmaġa SK.
1483b anda: - SK.
* ḳāle: ḳāle'llāhü tebāreke ve İÜ, ḳāle'llāhü AG. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *...İnsan çok aceleci-dir.*" (İsrâ 17/11).
1484: 1463 İÜ, AG.
1485a geldi: irdi İÜ, AG.
1485b-1486a: - SK.
1488b-1489b: SK'de takdim-tehirli.
1493b ki: kim SK, BY.

1494 Şu dem kim aḫsırup ḥamd itdi Ādem
Didi Ḥaḳ *yerḥamüke* aña ol dem

1495 Elin ḳaldurdı Ādem başa urdı
Derūnından daḫı bir āh urdı

1496 Melekler didi niçündür bu ḥālet
Didi benden gelür ᶜiṣyān elbet

1497 Ki zīrā raḥmet olur müẕnibīne
Ne lāzımdur ya raḥmet muḫlişīne

1498 Pes andan Ādeme Ḥaḳ virdi ziynet
Kim oldı ziyneti tezyīn-i cennet

1499 Başında tāc egninde libāsı
Yeşil sündüsden olmışdı ḳabāsı

AG 43b 1500 Ḳara ṣaçı muṭarrā vü muᶜaṭṭar
Muraṣṣaᶜ tāc başında mücevher

1501 Güzel ḫātemleri barmaḳlarında
Bilezükler daḫı bileklerinde

BY 48a 1502 İki ṭuṭaḳlarınuñ arasından
Güneş nūrı gibi çıḳardı andan

1503 Cebīninde ḳodı nūr-ı ḥabībī
Görinürdi ayuñ on dördi gibi

1504 Pes andandı ḳamu ḥüsn ü melāḥat
Ẓarāfet hem leṭāfet hem ḥalāvet

İÜ 49b 1505 Rivāyetdür ki Cibrīl-ile Allāh
Ḥayāyı ᶜaḳlı īmān-ıla ol şāh

1506 Virüp didi dilerse ḳanḳısını
Bu üçinden ḳabūl itsün birini

1507 Pes andan ᶜaḳlı ḳıldı iḫtiyār ol
Anuñla oldı her dem baḫtiyār ol

1508 Ḥayā-y-ıla didi īmān ol dem
Gerekdür ki_olavuz ᶜaḳl-ıla hem-dem

1509 Ne yirde ᶜaḳl olursa andayuz biz
Ki her dem ᶜaḳl-ıla ferḫundeyüz biz

1494a kim: ki SK.
1494b **yerḥamüke:** bk. 1476b dipnot.
1499b olmışdı: egninde SK.
1501b bilezükler: bilezikleri SK.
1503b ayuñ: anuñ BY.
1505a Cibrīl-ile: Cibrīle SK.
1505b ḥayāyı: ḥayāsı İÜ, AG.
1506a dilerse: dilerseñ SK.
1507a andan: anda İÜ, SK.
1508b ki: - SK.

1510 Çün oldı Ādemüñ ᶜaḳl iḫtiyārı
Felā-büdd ol iki ṭutdı ḳarārı

SK 41b **Beyān-ı Taᶜlīm-i Esmā be-Ādem-i Ṣafī Ṣalavātu'llāhi ᶜAleyh***

1511 Bu kez Ḥaḳḳ Ādeme taᶜlīm itdi
Ḳamu esmāyı hep tefhīm itdi

1512 Meleklere dönüp ᶜarż itdi Sübḥān
Didi var-ısa sizde ṣıdḳ u īḳān

1513 Ḫaber virüñ nedür esmāʾ -i eşyā
Ḳıluñ ẓāhir ḳamu aᶜlā vü ednā

قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَعَلَّمَ اٰدَمَ الْاَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلٰٓئِكَةِ فَقَالَ اَنْبِئُوْنِي بِاَسْمَاءِ هٰٓؤُلَاءِ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِيْنَ**

1514 Didiler aña irişür bilümüz
Ki *lā ᶜilme lenā* oldı bilümüz

1515 Meger taᶜlīm idesin sen keremden
Bizi ḳurtarasın cümle elemden

1516 Cemīᶜ-i ᶜālemüñ ᶜilmin bilürsin
Ḥakīmsin her ne dilerseñ ḳılursın

AG 44a|BY 48b

قَالُوا سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيْمُ الْحَكِيْمُ***

1517 Muḳırruz ᶜaczümüze *yā İlāhī*
Teraḥḥum eyle bize pādişāhī

İÜ 50a 1518 Pes andan emr ḳıldı Cebreʾīle
Ṣalā eyleye Mīkāʾīl bile

1519 Melekler cemᶜ olalar anda elbet
Ki Ādem bunlara ide ḫiṭābet

1520 Zī kemāl-i ḳudret issi kim irişmez ᶜacz aña
Bir-durur hem ḫalḳını öñden şoña

---

* beyan-ı: der-beyān-ı İÜ; be-Ādem: bi-Ādeme SK; Ṣafī ṣalavātu'llāhi ᶜaleyh: Ṣafī ṣalavātu'llāhi ᶜaleyhi's-selām İÜ, ṣafiyyu'llāh ᶜaleyhi's-selām SK, ṣafiyyu'llāh BY.

1511a kez: kerre SK.

1512a Sübḥān: sulṭān SK, BY.

1512b īḳān: īmān İÜ, AG.

1513b ḳamu: - SK.

** ḳāle'llāhü Taᶜālā: - AG, ḳāle Taᶜālā BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Allah Âdem'e bütün varlıkların isimlerini öğretti. Sonra onları meleklere göstererek, 'Eğer doğru söyleyenler iseniz, haydi bana bunların isimlerini bildirin' dedi.*" (Bakara 2/31).

1514a aña: - SK.

1514b **lā ᶜilme lenā**: *"...bizim hiçbir bilgimiz yoktur..."* (Bakara 2/32).

*** *"Melekler, 'Seni bütün eksikliklerden uzak tutarız. Senin bize öğrettiklerinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Şüphesiz her şeyi hakkıyla bilen, her şeyi hikmetle yapan sensin.' dediler."* (Bakara 2/32).

1517a muḳırruz: muḳarrer İÜ, AG.

1518b Mīkāʾīl: Mīkāʾīle İÜ, AG, SK, Mīkāʾīl de BY; anlam gereği AÜ nüshasından tamamlandı.

1519: - SK.

1520: 1500 İÜ, AG.

1521 Gelüben anda cem^{c} oldılar anlar
Ḳodılar yidi_ayaḳlu anda minber

1522 Ḫiṭāb itdi_Ādeme pes Ḥaḳ Ta^{c}ālā
Saña çün ta^{c}līm oldı ^{c}ilm-i esmā

1523 Sen imdi bunlara ta^{c}līm eyle
Ḳamu esmāyı hep tefhīm eyle

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى قَالَ يَا اٰدَمُ اَنْبِئْهُمْ بِاَسْمَائِهِمْ*

1524 Çıḳup minberde ol ṭutdı ḳıyāmı
Meleklere dönüp virdi selāmı

1525 Selāmın aldı ta^{c}ẓīm-ile bunlar
Hem iclāl itdi tekrīm-ile bunlar

1526 Didi farż itdüm evlāda selāmuñ
Bulara yādigār olsun kelāmuñ

SK 42a 1527 Ki herkes uġrayıcaḳ birbirine
Selām eyleyeler biribirine

1528 Pes evvel ḳıldı anda ḥamd-i Bārī
Ki her işinde ḥażret ḳıla yārī

1529 Bulara pes ḳıldı ta^{c}līm Ādem
Ḳamusı bildi kim Ādemdür a^{c}lem

1530 Ḫaber bildürdi eşyādan bulara
Cemī^{c}-i ^{c}ilm-i esmādan bulara

فَلَمَّا اَنْبَاَهُمْ بِاَسْمَائِهِمْ قَالَ اَلَمْ اَقُلْ لَكُمْ اِنِّي اَعْلَمُ غَيْبَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَاَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ**

BY 49a 1531 ^{c}İtāb-ıla ḫiṭāb irdi hemān-dem
Dimedüm mi size kim benven a^{c}lem

1532 Ki ^{c}allām-ı ġuyūbam gökde yirde
Hem Ādem sizden a^{c}lemdür ḫaberde

İÜ 50b|AG 44b 1533 Ki dirdüñüz fesād ider döker ḳan
Bunı bilmezdüñüz kim ola iḥsān

1534 Ḥaḳīḳat bildüñüz ki_a^{c}lemdür Ādem
Ḳamudan efḍal ü ekremdür Ādem

1535 Ḳamuñuz secde ḳıluñ aña imdi
^{c}İbādetdür hemān ol baña imdi

---

* ḳāle'llāhü: ḳāle AG, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Allah şöyle dedi: 'Ey Âdem! Onlara bunların isimlerini söyle'...*" (Bakara 2/33).

1526b kelāmuñ: selāmuñ SK, BY.

1528b işinde: işde SK.

** *"...Âdem, meleklere onların isimlerini bildirince Allah, 'Size, göklerin ve yerin gaybını şüphesiz ki ben bilirim, yine açığa vurduklarınızı da, gizli tuttuklarınızı da ben bilirim demedim mi?' dedi."* (Bakara 2/33).

1532: - SK.

1534a ki: - İÜ, AG.

1536 Şu deñlü buldı Ādem feyż ü cūdı
Melekler ḳıldı aña hep sücūdı

قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَاِذْ قُلْنَا لِلْمَلٰٓئِكَةِ اسْجُدُوا لِاٰدَمَ فَسَجَدُوٓا اِلَّآ اِبْلِيسَ اَبٰى وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ*

1537 Meger ol fitnelü maġrūr u ḳalmāş
Fużūl-i ᶜālem ü bed-baḫt u ḳallāş

1538 Yaturken ḳālıbını görmiş-idi
İcāzetsüz içine girmiş-idi

1539 Ḥased odı cigerin yaḳmış-ıdı
Tekebbürlikle aña baḳmış-ıdı

1540 Bu dem kim secde ḳıldı hep melekler
ᶜAzāzīl secde ḳılmadı çeküp ser

1541 İṭāᶜat ḳılmadı Allāhına ol
Hemān-dem buldı bed-baḫtlıḳ aña yol

1542 İbā itdi vü istikbār ḳıldı
Ki buyruḳ şıdı ol dem kāfir oldı

1543 Hemān İblīs adın ṭaḳdılar ol gün
Didi ḥażret ki yā İblīs-i melᶜūn

1544 Niçün kim secde ḳılmaduñ aña sen
Didi İblīs kim andan yigem ben

SK 42b 1545 Beni oddan anı ṭopraḳdan itdüñ
Anı alçaḳ beni yüksekden itdüñ

İÜ 51a

قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى قَالَ اَنَا خَيْرٌ مِنْهُ خَلَقْتَنِي مِنْ نَارٍ وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ**

BY 49b 1546 Didi Ḥaḳ çıḳ git imdi yiryüzinden
Iraḳ ol cümle maḫlūḳuñ gözinden

1547 Çü dergāhumdan istikbār ḳılduñ
Gözüñe bil cihānı ṭar ḳılduñ

1536a feyż: ḳabż İÜ.

* SK'de 1537. beyitten hemen sonra. || ḳāle'llāhü Taᶜālā: - AG, BY.|| "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Hani meleklere 'Âdem için saygı ile eğilin.' demiştik de İblis hariç bütün melekler hemen saygı ile eğilmişler, İblis (bundan) kaçınmış, büyüklük taslamış ve kâfirlerden olmuştu."* (Bakara 2/34).

1537b ᶜālem: ᶜālim SK.

1540a kim: ki SK.

1540b ser: el İÜ, AG.

1541b buldı: ḳıldı İÜ, AG.

1542a ḳıldı: itdi SK, BY.

1543a ṭaḳdılar: ṭutdılar İÜ.

1544a kim: - SK.

1545b yüksekden itdüñ: yüksek yaratduñ İÜ, AG.

** ḳāle'llāhü Taᶜālā: - AG; kemā ḳāle'llāhü Taᶜālā SK, kemā ḳāle Taᶜālā BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *İblîs, 'Ben ondan daha üstünüm. Çünkü beni ateşten yarattın, onu çamurdan yarattın.' diye cevap verdi.*" (Sâd 38/76).

1547a dergāhumdan: dergāhumda BY.

1548 Özüñi secdeden çün bağladuñ sen
Seni laᶜnet odıyla ṭağladum ben

1549 Tekebbürlik ucından oldı melᶜūn
Tekebbürdür ki ider ḫalḳı maġbūn

AG 45a

كَمَا قَالَ تَعَالَى قَالَ فَاخْرُجْ مِنْهَا فَإِنَّكَ رَجِيمٌ وَإِنَّ عَلَيْكَ لَعْنَتِي إِلَى يَوْمِ الدِّينِ*

1550 Muḳātil didi dir çıḳ cennetümden
Didiler daḫı dir çıḳ raḥmetümden

1551 Didiler kim didi çıḳ ṣūretüñden
Daḫı düş rāḥatuñdan ᶜizzetüñden

1552 Meger kim aḥsen-i ṣūretde-y-idi
Ḥaḳuñ ḳatında ḫᵛoş ᶜizzetde-y-idi

1553 Çü ṣoñra ṣūreti tebdīl oldı
Ḳamu aᶜżāsı hep taḥvīl oldı

1554 Zī kemāl-i ḳudret issi kim irişmez ᶜacz aña
Bir-durur hem ḳıldı birden ḫalḳını öñden ṣoña

1555 Eñek yuḳaru alnı esfel oldı
Gözi ḳuyruġı başdan yaña geldi

1556 Burun delükleri gözden yañaya
Eli barmağı omuzdan yañaya

1557 Ayaġı barmağıdur ökçesine
Başında ṣaçı oldı [ᶜ]örcesine

1558 Bu nevᶜ-ile henūz başı aşaġa
Teveccüh eylemiş yüzi ayaġa

1559 Döñüp ḫınzīra azusı eñegi
Girü gör kim ḳabūl oldı dilegi

1560 Bu ṣūretden bizi ḥıfẓ it İlāhī
ᶜİnāyet eyle göster ṭoġrı rāhı

1561 Çü merdūd oldı ḥażretden ᶜAzāzīl
Didi yā Rabbi baña bir naẓar ḳıl

BY 50a

قَالَ أَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ**

1548: - SK.
1548b ṭağladum: ṭağladuñ BY.
1549: Sadece AÜ nüshasında var, diğer nüshalarda yok.
* kemā ḳāle Taᶜālā: - İÜ, AG. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Allah, 'O hâlde çık oradan!' dedi; 'Artık kovuldun! Kıyamet gününe kadar rahmetimden uzak kalacaksın!' "* (Sâd 38/77-78).
1550a cennetümden: cennātumdan SK.
1550b dir: - SK.
1551: - SK.
1554: 1533 İÜ, AG. İÜ'de 50b, AG'de 44b sayfasının başı.
1560a bu: o SK, BY.
** SK'de ayet-i kerimenin başında "ḳāle Taᶜālā" ibaresi ekli. || *"Şeytan dedi ki: '(Öyle ise) bana insanların tekrar diriltilecekleri güne kadar süre ver.' "* (A'râf 7/14).

İÜ 51b 1562 Diyüpsin żāyi^{c} olmaz hīç a^{c}māl
Ki_ola miṣḳāl-i ẕerre ḥāl eger ḳāl

1563 Saña ben bunca yıl itdüm ^{c}ibādet
^{c}Abeṯ mi_oldı şehā yā bunca ṭā^{c}at

SK 43a 1564 Didi Ḥaḳ żāyi^{c} itmezven anı ben
^{c}İvaż dünyāda iste aña benden

1565 Didi vir ^{c}ömr tā-rūz-ı ḳıyāmet
Didi virdüm aña dek saña mühlet

AG 45b

قَالَ فَاِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ اِلٰى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ*

1566 Didi kim ^{c}izzetüñ ḥaḳḳı Ḫudāyā
Ḳılayın ḳamu ḳullaruña iġvā

قَالَ فَبِعِزَّتِكَ لَاُغْوِيَنَّهُمْ اَجْمَعِينَ**

1567 Ḳılam dünyāyı ben bunlara tezyīn
İdem buṭlānı ben anlara telḳīn

1568 Ḳamuyı azduram ger şeyḫ u ger şāb
İdeyüm anları füccār u keẕẕāb

قَالَ رَبِّ بِمَا اَغْوَيْتَنِي لَاُزَيِّنَنَّ لَهُمْ فِي الْاَرْضِ وَلَاُغْوِيَنَّهُمْ اَجْمَعِينَ***

1569 Ṭarīḳ-ı müstaḳīm üzre oturam
Ki geçmek isteyenüñ yolın uram

1570 Gine böyle didi ol yüzi ḳara
Ki_idem dünyāda bunı pīşe her-cā

قَالَ فَبِمَا اَغْوَيْتَنِي لَاَقْعُدَنَّ لَهُمْ صِرَاطَكَ الْمُسْتَقِيمَ****

1571 İrişüp her cihetden idem iġvā
Bulardan küfr ü ^{c}işyān ola peydā

1572 Bulardan şākirīn olmaya ekser
Olalar nāsī[-i] Raḥmān peyem-ber

1563b mi: - SK; yā: - SK.
1564a itmezven: itmezem SK.
* *"Allah, 'Malum vakte kadar mühlet verilmiş olanlar arasındasın.' buyurdu."* (Sâd 38/80-81).
** *"İblis, 'Senin şerefine and olsun ki elbette onların hepsini azdıracağım.' dedi."* (Sâd 38/82).
1568: Sadece AÜ nüshasında var, diğer nüshalarda yok.
*** BY'de ayetin başında "kemā ḳāle Ta^{c}ālā" ibaresi ekli. || İÜ'de *"İllā ^{c}acūzen fi'l-ġābirīne: ...geride kalanlar arasındaki yaşlı bir kadın (kâfir olan eşi) dışında..."* (Sâffât 37/135, Şuarâ 26/171) ayet-i kerimesi eklenmiş, diğer nüshalarda yok. || *"İblis, 'Rabb'im! Beni azdırmana karşılık, and olsun ki yeryüzünde kötülükleri onlara güzel göstereceğim, içlerinde ihlâsa erdirilmiş kulların hariç, onların hepsini azdıracağım.' dedi."* (Hicr 15/39-40).
1570: Sadece AÜ nüshasında var, diğer nüshalarda yok.
**** *"Şeytan dedi ki: '(Öyle ise) beni azdırmana karşılık, yemin ederim ki, ben de onları saptırmak için senin dosdoğru yolunun üzerinde elbette oturacağım.' "* (A'râf 7/16).
1571b bulardan: bularda SK.
1572b Raḥmān: Allāh SK, BY.

ثُمَّ لَاٰتِيَنَّهُمْ مِنْ بَيْنِ اَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ وَعَنْ اَيْمَانِهِمْ وَعَنْ شَمَائِلِهِمْ وَلَا تَجِدُ اَكْثَرَهُمْ شَاكِرِينَ*

1573 Meger anlar ki_özin ḫāṣ eyleyeler
ᶜAmelde saña iḫlāṣ eyleyeler

İÜ 52a

اِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ**

BY 50b

1574 Ne zehrem var ki_idem bunlara iġvā
Ki_ideler ḳalbi aṣfā nefsi ezkā

1575 Didi Ḥaḳ saña anlar ki_ola tābiᶜ
Beni ḳoyup olalar saña rāciᶜ

1576 Ḳoyam ṭamuya sini anları hem
Sizüñle ṭopṭolu ola cehennem

لَمَنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ لَاَمْلَئَنَّ جَهَنَّمَ مِنْكُمْ اَجْمَعِينَ***

1577 İlāhī ḳılma bizi aña tābiᶜ
Ki nā-gāh idevüz emrüñi żāyiᶜ

SK 43b

1578 Bizi ṣaḳla Muḥammed ḥürmetine
Anı göndürme Aḥmed ümmetine

1579 Gel imdi gör girü kim n'itdi ḥażret
Ne nevᶜa ḳıldı Ādemle maḥabbet

AG 46a

1580 Meleklere çü taᶜlīm itdi esmā
Girü minberden indi ol dilārā

1581 Velī ārāmı yoḳdı aġlar-ıdı
Ki fürḳatden cigerin ṭaġlar-ıdı

1582 Añardı ᶜālem-i ervāḥı ol cān
Görinürdi bu dünyā aña zindān

1583 Anuñ ẕevḳ u ṣafā vü üsᶜatini
Bunuñ cevr ü cefā vü miḥnetini

1584 Añuban aġlar-ıdı dem-be-dem ol
Bulımazdı ki gideydi aña yol

1585 Anı çün eglemek dilerdi ḥażret
Ki virdi cennetinden aña niᶜmet

1586 Bir aḳ salḳım üzüm gönderdi ol dem
Yiye vü eglene anuñla Ādem

1587 Anuñla daḥı cān eglenmedi hīç
Ki rāḥat oluban diñlenmedi hīç

---

* *"Sonra (pusu kurup) onlara önlerinden, arkalarından, sağlarından ve sollarından sokulacağım ve sen onların çoğunu şükreden (kimse)ler bulamayacaksın."* (A'râf 7/17).

** SK'de ayetin başında "kemā ḳāle Taᶜālā" ibaresi ekli. || *"...içlerinden ihlâslı kulların hariç..."* (Sâd 38/83).

*** SK'de ayetin başında "kemā ḳāle'llāhü Taᶜālā" ibaresi ekli. || *"... And olsun, onlardan sana kim uyarsa sizin, hepinizi cehenneme doldururum."* (A'râf 7/18)

1578b göndürme: gönderme İÜ, AG.

1588 Zī kemāl-i ḳudret issi kim irişmez ᶜacz aña
Bir-durur hem ḳıldı birden ḫalḳını öñden şoña

BY 51a 1589 Bu kez bir taḫt cennetden getürdi
Kim anuñ üstine Ādem oturdı

İÜ 52b 1590 Melekler omzına götürdi anı
Çıḳup göklerde hep gezdürdi anı

1591 Semāvātı teferrüc ḳıldı ḳamu
ᶜAcāyibden ne vardur gördi ḳamu

1592 Ṭavāf itdürdiler yüz yıl semāyı
Velī bulmadı derdine devāyı

1593 Bir at gönderdi miskden girü ḥażret
Bine Ādem ṭuta anuñla ülfet

1594 Adın Meymūne virdi aña sulṭān
İki ḳanatları dürr-ile mercān

1595 Getürdiler ol atı bindi Ādem
Licāmın ṭutdı Cebrāʾīl ol dem

1596 Ṭurup şaġ yanına Mīkāʾīl anuñ
Yürür şolında hem İsrāfīl anuñ

SK 44a 1597 Semāvātı ṭavāf itdürdiler hep
Aña gösterdiler cümle müretteb

1598 Meleklere selām iderdi Ādem
Alurlardı selāmını anuñ hem

1599 Didi Ḥaḳ kim ne ḫᵛoş itdüñ kelāmuñ
Taḥiyyetdür saña işbu selāmuñ

AG 46b 1600 Daḫı müʾminlere ẓürriyyetüñden
Taḥiyyāt oldı bu sinüñ ḳatuñdan

1601 Göricek birbirin her millet elbet
İdeler ḫᵛoş selām u hem taḥiyyet

1602 Pes irdi Ḥaḳ ḳatında ᶜizzete ol
Bu taᶜẓīm-ile vardı cennete ol

1603 Didi ḥażret ki ol cennetde sākin
Neden olursa yi vü iç velākin

1604 Şaḳın buġday aġacına el urma
Yiyüp andan ḥużūruñı şaşurma

1588: 1603 İÜ, AG.
1590a götürdi: getürdi İÜ, AG.
1590b göklerde: göklere SK, BY.
1593b bine: yine SK.
1594a adın: adı İÜ, AG.
1603b vü: Metinde yok; AÜ nüshasından tamamlandı.

İÜ 53a

1605 Behiştüñ niᶜmetini gördi Ādem
Ki ḳamu lezzetini sürdi Ādem

BY 51b

1606 Velīkin vaḥşeti kem olmadı hīç
Fiġān itmekden epsem olmadı hīç

1607 Yoġ-ıdı cennet içre çünki cinsi
Ṭutaydı tā ki anuñ-ıla ünsi

1608 Hemān-dem uyḫu virdi aña Sübḥān
Ne ḳudret gösteriser gör ki Raḥmān

1609 Aluban ṣol eyegüsinden anuñ
Yaratdı cismini Ḥavvā ananuñ

1610 Kim Ādem aña ḥiss irgürmedi hīç
ᶜAnā vü zaḥmet andan görmedi hīç

1611 Eger Ādem çekeydi anda zaḥmet
Kimesne sevmeyeydi hīç ᶜavret

1612 Pes aña dürlü dürlü ziynet itdi
Şanasın cennet içre cennet itdi

1613 Oturdı başı ucında anuñ hem
Uyandı uyḫusından gördi Ādem

1614 Oturur bir kişi maḥbūb u zībā
Ki şunᶜından yaratmış Ḥaḳ Taᶜālā

1615 Cemāli gözgüsi ġāyet mücellā
Sözinüñ lezzeti dinmekden aᶜlā

SK 44b

1616 Kim andan ẓāhir olmış Ḥaḳ cemāli
Yirince zülf ü çeşm ü ḫadd ü ḫāli

1617 Pes Ādemden melekler ḳıldı teftīş
Ne ḫoş oldı bu cennet içre cünbiş

AG 47a

1618 Nedür bu didiler didi ki ᶜavret
Benüm-içün yaratdı anı ḳudret

1619 Nedür adı didiler didi Ḥavvā
Yaratdı zīra ḥaydan Ḥaḳ Taᶜālā

1620 Niçün yaratdı didiler anı hem
Didi olmaḳlıġ-içün baña maḥrem

1621 Ki anuñla üns ṭutup sākin olam ben
Ki zāyil ola vaḥşet gide benden

1606a kem: kim İÜ, AG, güm SK.
1608a Sübḥān: sulṭān SK, BY.
1612a aña: Ādem AG.
1617a Ādemden: andan SK.

İÜ 53b

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَجَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا لِيَسْكُنَ إِلَيْهَا*

BY 52a 1622 Çün Ādem gördi Ḥavvāda bu nāzı
Ta^{c}aşşuḳ itdi arturdı niyāzı

1623 Uyandı uyḫusından nefs mārı
Dimāġa oynadı şehvet buḫārı

1624 Diledi el uzada añа Ādem
Melekler didiler el urma epsem

1625 Didi kim bu benüm-çün yaradıldı
Ya niçün el uzatmaḳ men^{c} idildi

1626 Zī kemāl-i ḳudret issi kim irişmez ^{c}acz añа
Bir-durur hem ḳıldı birden ḫalḳını öñden şoña

1627 Didiler mehrini virmek gerekdür
Pes andan añа el urmaḳ gerekdür

1628 Didi mehri ne didiler taḥiyyāt
Muḥammed ḥażretine üç ṣalavāt

1629 Didi kimdür Muḥammed diñ göreyin
Añа andan ṣalavātı vireyin

1630 Didiler senden evlād olısardur
Nebīler hem velīler geliserdür

1631 Muḥammed ol ki ḫatm-i enbiyādur
Resūl-i müctebādur murteżādur

1632 Ḳamuya server ü sālār oldur
Nebīlerden ḳamu muḫtār oldur

1633 Sebeb oldur bu ^{c}ālem olmaġına
Sebeb oldur hem ādem gelmegine

1634 Ger ol olmaya-dı olmaya-duḳ biz
Vücūda gelmeyeydük biz daḫı siz

SK 45a 1635 Anuñdur hem daḫı alnuñdaġı nūr
Kim olduñ sen anuñ nūrıyla mesrūr

1636 Ḥaḳīḳatde añadur bil ki secde
Anuñ ^{c}ışḳına ḳamu geldi vecde

AG 47b 1637 Rivāyet ba^{c}żılar böyle ḳılupdur
Ki Tevrīt içre bu nev^{c}a gelüpdür

---

* "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Allah sizi bir tek nefisten yaratan ve kendisi ile huzur bulsun diye eşini de ondan var edendir…*" (A'râf 7/189).

1625a ya: yā BY.
1625b idildi: oldı İÜ, AG, olındı SK.
1626: - İÜ, AG.
1629a kimdür: kim SK.
1630: - SK.

BY 52b 1638 Buyurdı cennet-i ᶜAdni Taᶜālā
Ki tezyīn itdiler ġāyet mücellā

İÜ 54a 1639 Melekler cümle cemᶜ oldılar anda
Gelüp Ṭūbā aġacınuñ dibinde

1640 Pes andan Ḥaḳ ṣenā itdi özine
Ki ḥamd eyledi yaᶜnī kendözine

1641 Didi pes kim benem Allāhü aᶜlem
Ḳamudan ekberem hem daḫı aᶜẓam

1642 Ridā ḳıldum baña ben kibriyāyı
Gerekmez ġayr ide kibr ü riyāyı

1643 İzārumdur ḳamu hem aᶜẓamiyyet
Baña maḫṣūṣ olupdur bunlar elbet

1644 Bulardan biri-le her ki_ide daᶜvī
Ṭaleb ḳılsun varup bir rabbi ġayrı

1645 Ḳıluram nār-ıla aña aẕābı
Ṭamu olur bilüñ anuñ meʾābı

قَالَ عَزَّ وَ جَلَّ اَلْعَظَمَةُ إِزَارِي وَالْكِبْرِيَاءُ رِدَائِي فَمَنْ نَازَعَنِي وَاحِدٍ مِنْهُمَا أَلْقَيْتُهُ فِي النَّارِ فَلَا أُبَالِي*

1646 Anuñ-çün ḫalḳ itdüm kāyinātı
Ki ẕikr eyleyeler ẕātı ṣıfātı

1647 Benüm ẕātumı tevḥīd eyleyeler
Daḫı temcīd ü taḥmīd eyleyeler

1648 Hem andan didi bilüñ yā melekler
Bu Ādem ḫilḳatinde var dilekler

1649 Dilek budur gelür bundan ḫabībüm
Cemālüm gülşenine ᶜandelībüm

1650 Şadefdür Ādem ol buña güherdür
Başardur Ādem ol nūr-ı başardur

1651 Ḥavāyı Ādeme çift eyledüm ben
Kim ola tā ki ẕürriyyāt andan

İÜ 54b 1652 Benüm Ādem bedīᶜ-i fıṭratumdur
Daḫı Ḥavvā raẓīᶜ-i raḥmetümdür

1643a ḳamu: daḫı SK, BY.
1644a biri-le: birle İÜ, AG.
1644b rabbı: rabb AG.
* el-ᶜaẓametü: el-ᶜaẓmiyyetü BY; vāḥidin minhümā: fī vāḥidin minhüm SK, BY; el-ḳaytuhu fi'n-nāri felā-übālī: - SK, BY. || "Cenab-ı Hak -aziz ve şanı yüce olsun- şöyle buyuruyor: *Büyüklük alt giysim, ululuk üst giysimdir (bunlar tamamen bana ait sıfatlardır). Bunlardan birinde bana ortak çıkmaya, benimle boy ölçüşmeye yelteneni cehenneme atarım, çekeceği azaba hiç aldırış etmem.*" (Yılmaz, 2013: 58, 372).
1648a didi: - BY.
1648b ḫilḳatinde: ḫilḳatinden SK.
1650a güherdür: gevherdür SK.

AG 48a|SK 45b 1653 Didi yā Ādem ü Ḥavvā bu cennet
Sizüñdür yiñ ü içüñ bī-melālet

BY 53a 1654 Ḳamu niᶜmetlerin virdüm size ben
Yimeñ siz līki buġday aġacından

قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَقُلْنَا يَا اٰدَمُ اسْكُنْ اَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ وَكُلَا مِنْهَا رَغَداً حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هٰذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ*

1655 Daḫı düşmen-durur size ᶜAzāzīl
Pes anuñ mekr ü żarrından ḥaẕer ḳıl

1656 Sizi cennetden iḫrāc itmesün ol
Şaḳāvet tā ki size bulmasun yol

كَمَا قَالَ تَعَالَى فَقُلْنَا يَا اٰدَمُ اِنَّ هٰذَا عَدُوٌّ لَكَ وَلِزَوْجِكَ فَلَا يُخْرِجَنَّكُمَا مِنَ الْجَنَّةِ فَتَشْقٰى**

1657 ᶜAṭaş cūᶜ anda yoḳ ᶜuryānlıḳ hem
Şovuḳ hem ıssı yoḳ iy cān-ı ᶜālem

1658 Ḥavāyı Ādeme çift itdi ḥażret
Pes oldı aralarında maḥabbet

1659 Ferişteler nişār eyledi çendān
Şaçuban dürr-ile yāḳūt-ı elvān

1660 Çün Ādem geldi Ḥavvānuñ ḳatına
Ḥalālına el urmaḳ niyyetine

1661 Diledi mehrini Ḥavvā hemān-dem
Şorar mehrini anuñ Ḥaḳḳa Ādem

1662 Didi ḥażret ki vir üç kez ṣalavāt
Muḥammed ḥażretine hem taḥiyyāt

1663 Zihī Ḳādir ki ḳudretden düzetdi bunca ekvānı
Zihī ᶜĀlim ki ᶜilmiyle müzeyyen ḳıldı insānı

1664 Ne ḳudretdür ne ḥikmetdür Ḫudāyā
Ki virdüñ Aḥmede bunca ᶜaṭāyā

1665 Ḳatuñda Muṣṭafādur ḫāṣ-ez-ḫāṣ
Daḫı deryā-yı ḥikmet içre ġavvāṣ

1666 Yaratduñ bizi anuñ ᶜizzetine
Bağışla girü anuñ ḥürmetine

---

* ḳāle'llāhü Taᶜālā: ḳāle Taᶜālā AG, - SK, BY. || "*Cenab-ı Hak* şöyle buyuruyor*: Dedik ki: 'Ey Âdem! Sen ve eşin cennete yerleşin. Orada dilediğiniz gibi bol bol yiyin, ama şu ağaca yaklaşmayın, yoksa zalimlerden olursunuz.'* " (Bakara 2/35).

1656b size bulmasun: Metinde "bulmaya size"; AÜ nüshasından tamamlandı.

** SK'de 1657. beyitten hemen sonra. || kemā ḳāle Taᶜālā: - İÜ, AG, kemā ḳāle'llāhü Taᶜālā SK. || *"Biz de şöyle dedik: 'Ey Âdem! Şüphesiz bu (İblis) sen ve eşin için bir düşmandır. Sakın sizi cennetten çıkarmasın; sonra mutsuz olursun.' "* (Tâhâ 20/117).

1657a cūᶜ: çoḳ BY.

1662a ḥażret ki vir üç kez ṣalavāt: ḥażretüme taḥiyyāt SK.

1662b taḥiyyāt: üç ṣalavāt SK.

1663: 1640 İÜ, AG. || Beytin vezni: *mefāᶜīlün mefāᶜīlün mefāᶜīlün mefāᶜīlün*.

İÜ 55a 1667 Çü cennet içre ẕevḳın aldı Ādem
Gerildi araya perde hemān-dem

BY 53b 1668 Şu deñlü ki_unudıldı Ḥaḳḳuñ ünsi
Ki ya^{c}nī üns-i Ḥaḳḳı oldı mensī

1669 Ḳanı evvelki ol āh-ıla ḥurḳat
Ḳanı ol ^{c}ışḳ u şevḳ u derd-i ḥasret

AG 48b|SK 46a 1670 Bu kez bu cümleyi unutdı Ādem
Tamām bīgāne resmin ṭutdı Ādem

1671 Bu ḥāli gördi çün İblīs ol dem
Ki ḳaldı cennetüñ ẕevḳına Ādem

1672 Ḥased odı göñülden ṭaşdı çıḳdı
Ki İblīsi ḳamu odlara yaḳdı

1673 Hemān-dem geldi cennet ḳapusına
Dilerdi gire Ādem ṭapusına

1674 Ṭuruban ḳapuda ḳırk yıl tamāmet
Ferişteler gibi ḳıldı ^{c}ibādet

1675 Yılan cennetde ḳapucı-dı ol dem
Daḫı ṭāvūs ḫıdmetkār-ıdı hem

1676 Yılanuñ var-ıdı hem dört ayaġı
Deve gibiydi ṣūretde bayaġı

1677 Ḳapucı-y-ıdı ḳapuda ṭururdı
Melek ṣanurdı İblīsi görürdi

1678 Çü ḳırḳ yıl geçdi bir gün ṣordı aña
Ki ḥālüñden melekler batdı ṭaña

1679 Bu yirden ḳırḳ yıl oldı gitmedüñ sen
^{c}İbādet eyledüñ terk itmedüñ sen

1680 Nedür maḳṣūd ṭurmaḳdan bu yirde
Di maḥrem olalum biz de bu sırda

1681 Didi İblīs itdüm bir günāhı
Anuñ-çün artururam her gün āhı

İÜ 55b 1682 Ezel ben bir ferişteydüm muḳarreb
Yirindeydi ḳanadum ṣūretüm hep

1683 Ḫudā ḳatında ^{c}işyān eyledüm ben
Ḳanadum ṣūretüm selb oldı benden

1668a ki: - SK.
1668b üns-i Ḥaḳḳı: Ḥaḳḳ ünsi SK, BY; mensī: münsī SK, BY.
1669b şevḳ: ẕevḳ SK, BY.
1672a göñülden: göñülde SK.
1673b dilerdi: diledi SK, BY.
1678a çü: ki SK.

	1684	İşitdüm var-ımış ḫalḳı Ḫudānuñ Ki Ḥaḳ ḳatında ḳadri varmış anuñ
BY 54a	1685	Ḳatı ᶜizzet idermiş aña Sübḥān Ḳabūl eyler-imiş dilegin ol ḫan
	1686	Murādum bu ki ḳatına varam ben Anuñ devletlü yüzini görem ben
	1687	Dilek ide beni ḥażretden ol şāh Ḳabūl ide ola kim girü Allāh
AG 49a	1688	Gel imdi baña luṭf it eyle şefḳat Ki_ide Ḥaḳ saña vü baña ᶜināyet
SK 46b	1689	Yılan didi ki ṭāvūsı göreyin Senüñ ḥālüñ aña ḫaber vireyin
	1690	Eger ṭāvusdan alursam rıżā ben Seni ḳapudan eyleyem rehā ben
	1691	Bulup ṭāvūsı ᶜarż itdi aña ol Didi kim gel virelüm aña biz yol
	1692	Bugün aña-y-ısa yarın bizedür Pes aña şefḳat eylemek sezādur
	1693	Dilek eyleye tā kim anı Ādem Ki maḳbūl ola gide ġuṣṣa vü ġam
	1694	Bu vech-ile aña yol eylediler Velī ṣaġ işlerin ṣol eylediler
	1695	Rivāyet bir daḫı baᶜżılar itdi Ki İblīs gelüben ḳapuya yitdi
	1696	Didi ṭāvūsa ḫᵒoş zībā-y-ıduñ sen Ölüm olmasa cān gitmese senden
	1697	Nedür ölüm didi didi ölüm var Çıḳarurlar bedenden cānı nā-çār
	1698	Yılana söyledi ṭāvūs anı Ḫaberdār itdi ol sözden yılanı
İÜ 56a	1699	Hem İblīs de aña söyledi çendān Didi yā var mıdur bu derde dermān

1685a Sübḥān: sulṭān SK.
1686b yüzini: yüzin BY.
1687a ḥażretden: ḥażretde SK.
1689a yılan: ılan İÜ, AG.
1693b ola: ide İÜ, AG.
1696b ölüm: elem SK.
1699b yā: - SK.

1700 Didi aç aġzuñı tā kim girem ben
Girüp cennetde dermānın görem ben

1701 Zihī Ḳādir ki ḳudretden düzetdi bunca ekvānı
Zihī ᶜĀlim ki ᶜilmiyle müzeyyen ḳıldı insānı

BY 54b 1702 Çü girdi cennete İblīs bī-ġam
Görür cennetde Ḥavvā-y-ıla Ādem

1703 Beḳā dārında müstaġraḳ yürürler
Ṣafāsın lezzetin zevḳın görürler

1704 Hemān-dem bunlaruñ ḳatına vardı
Alup bir nāyı iki kez üfürdi

1705 Çü buldı ol ṣadādan lezzet Ādem
Baḳuban gördi İblīsi hemān-dem

1706 Didi n'eylersin iy melᶜūn bunda
Ne işe geldüñ iy maġbūn bunda

1707 Nedür yā ol ḳamış üfürdüñ anı
İki kez üfürüp ötdürdüñ anı

AG 49b|SK 47a 1708 Didi evvelkidür saña beşāret
İkincisi-durur cānuña ġāret

فَوَسْوَسَ لَهُمَا الشَّيْطَانُ لِيُبْدِيَ لَهُمَا مَا وُرِيَ عَنْهُمَا مِنْ سَوْاٰتِهِمَا*

1709 Didi Ādem baña ḫoşdur beşāret
Benümdür cennet ü hem dürlü niᶜmet

1710 Velīkin ne muṣībetdür ki dirsin
ᶜAdū-y-iken benüm-çün ġuṣṣa yirsin

1711 Didi kim var mıdur cennetde aġaç
Aña daḫı yiyenler ola muḥtāc

1712 Didi buġday aġacı var ki ḥażret
Yimeñ didi yimezüz andan elbet

1713 Didi anuñ-içün yimeñ didi Ḥaḳ
Kim ol ḫuld aġacı-durur muḥaḳḳaḳ

İÜ 56b

قَالَ يَا اٰدَمُ هَلْ اَدُلُّكَ عَلٰى شَجَرَةِ الْخُلْدِ وَمُلْكٍ لَا يَبْلٰى**

1714 Bu uçmaġı elüñden Ḥaḳḳ alısar
Yiyen andan ebed bunda ḳalısar

1700a kim: ki İÜ, AG.
1701: 1674 İÜ, AG.
1707a yā ol ḳamış: ol ḳamış ki SK, BY.
1707b kez: - SK.
1708b ikincisi-durur: ikincisidür SK.
* *"Derken şeytan, kendilerinden gizlenmiş olan avret yerlerini onlara açmak için kendilerine vesvese verdi…"* (A'râf 7/20).
1709a Ādem: - SK.
** *"…'Ey Âdem! Sana ebedîlik ağacını ve yok olmayan bir saltanatı göstereyim mi?' "* (Tâhâ 20/120).

1715 Yiyesiz ger melekler olasız siz
Veyā cennetde bāḳī ḳalasız siz

وَقَالَ مَا نَهٰيكُمَا رَبُّكُمَا عَنْ هٰذِهِ الشَّجَرَةِ اِلَّا اَنْ تَكُونَا مَلَكَيْنِ اَوْ تَكُونَا مِنَ الْخَالِدِينَ*

BY 55a 1716 Didiler kim ᶜadūsın bize çün sen
Bize ḫayr iş ṣanasın ḥāṣa senden

1717 Bunuñ üstine and içdi çün İblīs
Ki ḳıldı ol ḫilāf-ı emri telbīs

1718 Ḳasemle virdi bunlara ġurūrı
Ki zāyil itdi bunlardan sürūrı

وَقَاسَمَهُمَّا اِنِّي لَكُمَا لَمِنَ النَّاصِحِينَ فَدَلّٰيهُمَا بِغُرُورٍ**

1719 Sözini muᶜteber ṭutmadı Ādem
Velī Ḥavvā ṭurugeldi hemān-dem

1720 Didi gel yiyelüm yā Ādem andan
Didi buyruḳ ṣımaḳ gelmeye benden

1721 Ne ḥaddümüz ola emrin ṣıyavuz
Edebsüzlik idüp buġday yiyevüz

AG 50a 1722 Segirdüp ṣıçradı Ḥavvā hemān-dem
Ne bileydi ki irer ġuṣṣa vü ġam

SK 47b 1723 Ḳopardı irişüp üç dāne buġday
Birisin yidi urdı cānına key

1724 İkisin Ādeme getürdi virdi
Ḳucup boynın yüzin yüzine sürdi

1725 Severdi cān u dilden Ādem anı
Ḳapılmışdı aña göñli vü cānı

1726 Velī didi yimekde var ᶜuḳūbet
Didi kim dilerem yiyesin elbet

İÜ 57a 1727 Sözin ṣındurmayup Ḥavvānuñ Ādem
İki dāne aluban yidi ol dem

1728 Çü Ḥavvā iḫtiyārıyla birisin
Yiyüben Ādeme virdi ikisin

1729 Anuñ-çün irs̱ içinde böyle oldı
Ere iki vü ᶜavrete bir oldı

---

* *"...ve dedi ki: (Öyle ise, yasak ağacın meyvesinden yiyin ki melek olasınız yahut cennette ebediyen kalasınız) 'Rabb'iniz size bu ağacı ancak melek olmayasınız ya da (cennette) ebedî kalacaklardan olmayasınız diye yasakladı.' "* (A'râf 7/20).

1716a didiler kim: didi Ādem AG; kim: ki SK.

1717a çün: çü SK.

** *" 'Şüphesiz ben size öğüt verenlerdenim.' diye de onlara yemin etti. Bu sûretle onları kandırarak yasağa sürükledi..."* (A'râf 7/21-22).

1722b ki: kim SK, BY.

1730 Ḫiṭāb itdi hemān-dem Ḥayy u Ġayyūr
Didi yā Ādem olduñ ḳatı maġrūr

1731 Anuñ-çün mi yaratdumdı seni ben
Ki ᶜişyān irişeydi baña senden

BY 55b 1732 Ki bizden ġayrıya fermān olduñ
Unutduñ bizi bī-fermān olduñ

قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى اَفَحَسِبْتُمْ اَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثاً*

1733 Yarım gün içre oldı bunca ᶜişyān
İrer bir günde ḫᵛod bi'l-külli nisyān

1734 Çıḳ uçmaḳdan Ḥavādan ayrıl imdi
Benüm ünsiyyetüm ḳadrin bil imdi

1735 Hemān tāc Ādemüñ başından uçdı
Daḫı hem ḥulleler egninden uçdı

قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰىفَلَمَّا ذَاقَا الشَّجَرَةَ بَدَتْ لَهُمَا سَوْاٰتُهُمَا**

1736 Zihī Ḳādir ki ḳudretden düzetdi bunca ekvānı
Zihī ᶜĀlim ki ᶜilmiyle müzeyyen ḳıldı insānı

1737 Çü başdan gitdi tāc u ḥulle tenden
Açıldı ᶜaybı görindi bedenden

1738 Ḥayādan n'idesin bilmezler-idi
Ki nesne setr içün bulmazlar-idi

1739 Ḳaçarlar her yaña ḫavf u ḥayādan
Ki ḳorḳarlar celāl-i Kibriyādan

AG 50b|SK 48a 1740 Ḫiṭāb-ı ᶜizzet irdi aña ol dem
Ki benden mi ḳaçarsın sen yā Ādem

1741 Didi yā Rab ḥaṭā itdüm ḳatuñda
Bilimezem n'idesim ḥażretüñde

1742 V'eger-nī ḳaçuban ḳanda varam ben
Olur mı yā ḳaçup cān ḳurtaram ben

İÜ 57b 1743 Diledi anda yapraḳ ala Ādem
Ki_anuñla setr-i ᶜavret ḳıla Ādem

1744 Aġaçlar ṭutdı andan cümle nefret
Velīkin eyledi encīr şefḳat

1731b irişeydi: irişdi SK.
* ḳāle'llāhü Taᶜālā: kemā ḳāle AG, kemā ḳāle Taᶜālā SK, BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Sizi boşuna yarattığımızı mı… sandınız?*" (Mü'minûn 23/115).
** ḳāle'llāhü: ḳāle AG, kemā ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *...Ağaçtan tattıklarında kendilerine avret yerleri göründü…*" (A'râf 7/22).
1736: 1711 İÜ, AG.
1737b ᶜaybı: ᶜayb SK.
1740b sen: - SK.
1743b ki: - İÜ, AG; ᶜavret: - SK.

قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى وَطَفِقَا يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ*

1745 Didi Ḥaḳ kim dimedüm mi size ben
Daḫı nehy itmedüm miydi şecerden

BY 56a 1746 Dimedüm mi size aᶜdādur İblīs
Ki size idiserdür Ḥaḳḳı telbīs

وَنَادٰيهُمَا رَبُّهُمَا اَلَمْ اَنْهَكُمَا عَنْ تِلْكُمَا الشَّجَرَةِ وَاَقُلْ لَكُمَا اِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمَا عَدُوٌّ مُبِينٌ**

1747 Niçün yā Ādem olduñ baña ᶜāṣī
Ki benden bulmış-iken iḫtiṣāṣı

1748 Seni ṭopraḳdan itdüm ḳudretümle
ᶜAzīz itdüm seni ben ᶜizzetümle

1749 Yoġurdum sini ben ḥikmet elümle
Ḫalaḳtük dimişem ḳudret dilümle

1750 Maḳām itdüm saña cennetlerümi
Naṣīb itdüm saña rāḥatlarumı

1751 ᶜAzīz olduñ ġurūr oldı dimāġuñ
Elüñ irdi bozıldı bend ü bāġuñ

1752 Niçün nehy itdügüme ṭālib olduñ
Niçün ᶜişyāna tīzcek rāġıb olduñ

1753 Bu mıydı kim ideydüñ ḥaḳḳ-ı niᶜmet
Saña lāzımdur imdi uş siyāset

1754 Didi Ḥavvādan oldı baña bu kār
Şıdum emrüñ aña oldum ṭalebkār

1755 Didi Ḥavvāya niçün oldı bu iş
Didi İblīsden oldı bu cünbiş

1756 Didi İblīse kim virdi saña yol
Yılanla ṭāvusı ġamz eyledi ol

AG 51a 1757 Didi Ḥaḳ cümle çıḳuñ cennetümden
Hem olsun baᶜżıñuz baᶜżına düşmen

---

* ḳāle'llāhü: ḳāle AG, BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *...cennet yaprağından üzerlerine örtmeye başladılar…*" (Tâhâ 121).
1745a size: size kim BY.
1745b itmedüm miydi: itmedüm mi SK.
1746b Ḥaḳḳı: çoḳ SK.
** SK'de ayet-i kerimenin başında "ḳāle'llāhü Taᶜālā" ibaresi ekli. || *"...'Ben size bu ağacı yasaklamadım mı? Şeytan size apaçık bir düşmandır, demedim mi?' diye seslendi."* (A'râf 7/22).
1749b **ḫalaḳtük**: "Seni yarattım".
1750b itdüm: idem İÜ, AG.
1751a oldı: aldı SK.
1753a kim: ki SK.
1753b uş: - SK.
1755: - SK.
1756: - İÜ, AG.
1757a Ḥaḳ: çıḳ İÜ, AG; cennetümden: raḥmetümden İÜ, AG.

İÜ 58a|SK 48b

قَالَ تَعَالَى قَالَ اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَى حِينٍ*

1758 Pes İblīs-ile düşmendür bize mār
Velī ṭāvūs u ᶜavret oldılar yār

1759 Didi Ḥavvāya çün itdüñ bunı sen
Gerek her ayda bir ḳan aḳa senden

1760 Rivāyet hem budur Ḥavvā ki vardı
O dem kim şıçrayup buġdaya irdi

BY 56b

1761 Girü düşdügi dem ḳan oldı ẓāhir
Anuñ-çün ki_anda ᶜiṣyān oldı ẓāhir

1762 Didi İblīse yā medḥūr u melᶜūn
Ebed raḥmetden ol maḥrūm u maġbūn

1763 Didi ṭāvūsa yaḳsun nār-ı fürḳat
Ki her dem eylesün ol āh-ı ḥasret

1764 Yılana didi kim kesdüm ayaġuñ
Başuñ ṭaġıdalar eriye yaġuñ

1765 Ve yā Ādem niçün buġday yidüñ sen
Saña çün bunca niᶜmet virbidüm ben

1766 Niçün olduñ benüm ᶜahdüme ᶜāṣī
Niçün kim itmeye-düñ ḥaḳ-şināsī

1767 Ki şimdi cennetüñ niᶜmetlerinden
Iraġ olduñ ḳamu rāḥatlarından

1768 Saña pes secde-i taᶜẓīm idildi
Bu kez esmā daḫı taᶜlīm idildi

1769 Anuñ-çün böyle sen maġrūr olduñ
Gör imdi cennetümden dūr olduñ

1770 Didi ḥūrīlere ki_oluñ münādī
Ki ᶜāṣī oldı bu dem Ādem adı

1771 Melāmet ṭaşını uruñ başına
Ulaşsun tā anuñ yaşı yaşına

---

* ḳāle Taᶜālā: - İÜ, AG, ḳāle'llāhü Taᶜālā SK. || *"Allah dedi ki: 'Birbirinizin düşmanı olarak inin (oradan). Size yeryüzünde bir zamana kadar yerleşme ve yararlanma vardır.' "* (A'râf 7/24).

1759a çün itdüñ: itdüñ çün SK.
1760b irdi: vardı İÜ, AG.
1761b ki: - SK.
1764a kim: ki SK.
1765b virbidüm: virüpdüm İÜ, virdüm SK.
1766a ᶜahdüme: emrüme SK; ᶜāṣī: nāsī SK.
1768a-b idildi: oldı İÜ, AG.
1771b yaşı yaşına: başı başına İÜ, AG.

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَعَصٰى اٰدَمُ رَبَّهُ فَغَوٰى*

1772 Zihī Ḳādir ki ḳudretden düzetdi bunca ekvānı
Zihī ᶜĀlim ki ᶜilmiyle müzeyyen ḳıldı insānı

1773 Ki bilmedi benüm ol ᶜizzetümi
Unutdı hem ḳamu ünsiyyetümi

İÜ 58b 1774 Melāmet ṭaşını atmaḳ gerekdür
Meẕellet acısın ṭatmaḳ gerekdür

AG 51b|SK 49a 1775 Ruᶜūnet ḳanını dökmek gerekdür
ᶜİbādet toḫmını ekmek gerekdür

1776 Kim āḫir ḥāli ḫāliş çıḳa nā-gāh
Anuñ tā ḳalbini idem naẓargāh

BY 57a 1777 Didi Ādem ki yā Rab baña bu iş
Maḥaldür kim ideydüm böyle nāliş

1778 Baña kim bunca niᶜmet virmiş-idüñ
Ulu ᶜizzetlere irgürmiş-idüñ

1779 Anuñ ben ḳıymetini bilmedüm hīç
Ṭolaşdum ḥırş ipine pīç-der-pīç

1780 Yalandan baña and içdi ᶜAzāzīl
Ki ḳıldı rāḥatumı küllī bāṭıl

1781 Bunı ẓann itmedüm kimse yalan and
Kim içe ḥażretüñe iy Ḫudāvend

1782 Beni bu vech-ile aldadı şeyṭān
Ki şimdi ᶜāṣī oldum aġlaram ḳan

1783 Yiriydi baña ser-gerdān olaydum
Senüñ tā luṭfuñuñ ḳadrin bileydüm

1784 Didi Ḥaḳ yiryüzine eyle hicret
Çü ᶜişyān eyledüñ çek derd ü miḥnet

1785 Çü sürdi kendü ṭapusından anı
Çıḳardı tevbe ḳapusından anı

1786 Serendīb ṭaġına pes indi Ādem
Serā-miḥnet içine ḳondı Ādem

---

* ḳāle'llāhü: ḳāle BY; Taᶜālā: tebāreke ve Taᶜālā İÜ. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: ...*Âdem Rabb'ine isyan etti ve yolunu şaşırdı*." (Tâhâ 20/121).

1772: 1777 İÜ, AG.
1776a kim: ki SK.
1776b tā ḳalbini idem: ḳalbini idem hem İÜ, AG.
1780b rāḥatumı: rāḥatum SK.
1783a baña: saña İÜ, AG.
1786a indi: irdi İÜ, AG.
1786b serā-: serāy-ı SK.

1787 Ḥavāyı sürdi raḥmet ḳapusından
Anı da red ḳıldı ṭapusından

1788 Pes indürdi anı Cūdī ṭaġına
Kim anda baġladı miḥnet baġına

İÜ 59a 1789 Didi çün baña ᶜiṣyān eyledüñ sen
Saña zaḥmet muḳadder eyledüm ben

1790 Ki dünyāda oġul ḳız ṭoġa senden
Göresin tā ölüm acısın andan

1791 ᶜAḳılda dīnde mīrāsda daḫı hem
Seni bu cümlesinde eyledüm kem

1792 Sürüp İblīsi laᶜnet ḳapusından
Çıḳardı miḥnet-ile ṭapusından

AG 52a 1793 Sürüp bāb-ı ġażabdan ṭāvusı hem
Şimāle inüp āh iderdi her dem

SK 49b|BY 57b 1794 Ḳovup ḫışmuñ ḳapusından yılanı
Şıfāhān iline bıraḳdı anı

1795 Rivāyetdür ẓuhur vaḳtinde Ādem
Girüben cennet içre sürdi ḫ˘oş-dem

1796 İkindü vaḳti-di kim girü çıḳdı
Firāḳ odı anı yaḳdı vü yıḳdı

1797 Unutdı bu ḳadar vaḳt içre ᶜahdi
Hevā vü ḥırṣa oldı cidd ü cehdi

1798 Çün Ādem geldi bu miḥnet-serāya
Ne ḳılsun pes belī didi belāya

1799 Ḳomışdı başına ol ṣaġ elini
Daḫı öd yirine hem ṣol elini

1800 Ḳatında yoġ-ıdı hem-nefs ü hem-derd
Zī müşkil ḥāl ü ṭurfa miḥnet ü derd

1801 İşi āh u fiġān u zār oldı
Vücūdından ḳamu bīzār oldı

1802 Girü pes tāzelendi derd-i evvel
Girü añıldı anda vird-i evvel

1803 Yine bülbül güline oldı ṭālib
Yine Hind iline pīl oldı rāġıb

1791b cümlesinde: cümlesinden SK, BY.
1794a ḳovup: sürüp SK, BY.
1795b girüben: gidüben İÜ.
1800b miḥnet ü derd: derd ü miḥnet İÜ, AG.
1802b vird: verd İÜ, AG.

1804 Civār-ı Ḥaḳḳı girü yād ḳıldı
Fiġān u nāleye bünyād ḳıldı

1805 Degüldi rāżī cennetde ṣafāya
Bu kez gör düşdi cevr-ile cefāya

İÜ 59b 1806 Melekler gördi ol ḥāl içre anı
Ki yanmış ḥasret ü miḥnetle cānı

1807 Didiler ḳanı mīṣāḳı Ḫudānuñ
Ḳanıya ᶜizzet ü ikrāmı anuñ

1808 Bu mıdur Ḥaḳḳuñ inᶜāmına şükrüñ
Ki ᶜişyān itmek oldı aña fikrüñ

1809 Seni maᶜdūm-iken var eyledi Ḥaḳ
Tenüñde bunca āṯār eyledi Ḥaḳ

1810 Saña luṭf eylemişken bunca dildār
Sen anı cürmüñ-ile ḳılduñ āzār

BY 58a 1811 Zihī Ḳādir ki ḳudretden düzetdi bunca ekvānı
Zihī ᶜĀlim ki ᶜilmiyle müzeyyen ḳıldı insānı

1812 Melekler çün anı ḳıldı melāmet
Cevāb itdi bulara anda ḥażret

AG 52b|SK 50a 1813 Ki bilüñ yā melekler bu işi siz
Ezel ᶜilm içre böyle ḳılmışuz biz

1814 Ki kim ᶜişyān iderse tīġ-ı heybet
Ṭoḳınur aña ḳılmazsa inābet

1815 Didi ḥażret ki yā Ādem nedür ḥāl
Neye irdi meleklerle gör aḥvāl

1816 Bular dimişdi ᶜişyān ider Ādem
Dimişdüm ben daḫı oldur mükerrem

1817 Bulara ben seni mescūd itdüm
Niẓām-ı ᶜāleme maḳṣūd itdüm

1818 Meleklerden seni ḳıldum mükerrem
Ḳamudan eyledüm aᶜlā vü ekrem

1819 Saña taᶜlīm oldı ᶜilm-i esmā
Biline tā ki ism-ile müsemmā

1805b cevr-ile cefāya: miḥnetle belāya İÜ, AG.
1808b itmek: eylemek SK.
1809b-1810a: SK'de takdim-tehirli.
1811: 1815 İÜ, AG.
1817a ben: - BY.
1818b ekrem: aᶜlem SK, BY.
1819b ism-ile: ᶜilm-ile İÜ, AG.

1820 Saña rūḥumdan itdüm nefḫ-ı rūḥı
Felekler içre ḳıldum çoḳ fütūḥı

1821 Ferişteler ḫalīfe sini bildi
Ḳamu taḫtuñ öñinde secde ḳıldı

İÜ 60a 1822 Saña secde_itmedügi-y-çün ᶜAzāzīl
Anuñ aᶜmāli oldı küllī bāṭıl

1823 Saña kīn itdügi-y-çün oldı maġbūn
Daḫı budur belā kim oldı melᶜūn

1824 Yidi yüz biñ yıl itmişken ᶜibādet
Ṭaḳıldı adına ism-i şaḳāvet

1825 Feleklerde melekler ḳıldı ḫıdmet
Pes andan oldı mesken saña cennet

1826 Saña kim bunca ᶜizzet eyledüm ben
Velīkin bilmedüñ bu ᶜizzeti sen

1827 Bu deñlü raġbet olmışken özüñe
Cihānı ṭar ḳılduñ uş gözüñe

BY 58b 1828 Benüm çoḳ luṭfuma maġrūr olduñ
Anuñ-çün ḳahr-ıla maḳhūr olduñ

1829 Bil imdi kim ki itse küfr-i niᶜmet
Ṭoḳınur boynına şemşīr-i saṭvet

قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَلَئِنْ كَفَرْتُمْ اِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ*

AG 53a 1830 Çü bilmezlikden itdüñ bu ḫaṭāyı
Var imdi yiryüzine çek belāyı

SK 50b 1831 Yine ᶜaczinden Ādem itdi āġāz
Firāḳ u ḥasretinden itdi dem-sāz

1832 Günāhın añladı vü bildi ḥālin
Ki virdiler bu resme gūş-mālin

1833 Ciger ḳanı gözinden cūş ḳıldı
Ḥaḳuñ ḫavfı anı medhūş ḳıldı

1820b çoḳ: ḫᵒoş SK, BY.
1821a bildi: ḳıldı İÜ, AG.
1823a kīn: kibr SK, BY.
1824a biñ: - SK.
1825a ḳıldı: itdi SK, BY.
1827b gözüñe: özüñe İÜ, AG.
1829a itse: Metinde "olsa"; anlam gereği AÜ nüshasından tamamlandı.
* ḳāle'llāhü Taᶜālā: - SK, BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *...Eğer nankörlük ederseniz hiç şüphesiz azabım çok şiddetlidir.*" (İbrâhîm 14/7).
1830b yiryüzine: yiryüzinde İÜ.
1831a ᶜaczinden: ᶜizzetden SK, BY.
1831b ḥasretinden: ḥasretden SK.

1834 Anı bu vech-ile naḳl itdi nāḳıl
Bu resme zārī ḳıldı dört yüz yıl

1835 Fiġān itdi bu dört yüz yıl tamāmet
Ki hergiz olmadı bir laḥẓa rāḥat

1836 Göge boyandı āh-ı serdi anuñ
Zaᶜafrān oldı beñzi zerdi anuñ

1837 Elif ḳaddini çeng itdi firāḳı
Ciger ḳanı-y-ıdı her dem meẕāḳı

İÜ 60b 1838 Kemāle irdi çünkim āh u derdi
Pes ol dem nefsine inṣāf virdi

1839 Didi iy pādişāh-ı lā-yezālī
Saña bu ᶜāṣinüñ maᶜlūm ḥāli

1840 Her işde cünbiş ü ḳudret senüñdür
Taᶜāla'llāh ki hep ḥikmet senüñdür

1841 Vezīrüñ yoḳ şerīküñ ortaġuñ yoḳ
Kerem kānısın iy Ḥaḳ raḥmetüñ çoḳ

1842 Ṭanışmazsın ki taḳdīrüñ bozalar
Ḫilāf-ı emrüñ üzre iş düzeler

1843 Ḥükümde kimseye meyl eylemezsin
Riyā-y-ıla kelāmuñ söylemezsin

BY 59a 1844 Kimi müʾ min kimi kāfir ḳılursın
Kimi kim dileseñ mihter ḳılursın

1845 Ḫudāvendā baña bu oldı ẓāhir
Benem ᶜāciz ṭapuñdur girü ḳādir

1846 Günehkāram benüm işüm ḫaṭādur
Senüñ işüñ girü luṭf u ᶜaṭādur

1847 Günehkāram bu dem ḥālümi bildüm
Kerem kānı senüñ ḳapuña geldüm

1848 Şular kim ᶜāciz ü miskīnlerdür
Senüñ şükrüñde ḳamu bī-başardur

AG 53b 1849 Anuñ kim ḫāk ü āb ola bināsı
İdebilür mi yā Rab ḥaḳ-şināsī

1834b zārī: zār BY.
1836b beñzi zerdi: gözi nerdi BY.
1837a ḳaddini: ḳatını İÜ, ḳaddin SK.
1838a āh u derdi: āh-ı verdi (?) İÜ, AG.
1841a şerīküñ: şerīküñ yoḳ SK.
1841b çoḳ: Ḥaḳ İÜ.
1844b dileseñ: dilerseñ SK.
1847b ḳapuña: ḳatuña BY.

SK 51a	1850	Zihī Ḳādir ki ḳudretden düzetdi bunca ekvānı Zihī ᶜĀlim ki ᶜilmiyle müzeyyen ḳıldı insānı
	1851	İlāhī nefsüme ẓulm eyledüm ben Umaram girü şefḳat idesin sen
	1852	Ezel ḫāk-iken itdüñ baña ᶜizzet Ḫudāvendā girü gösterme ẕillet
	1853	Şunı kim dest-i ḳudretle yoġurduñ Daḫı rūḥuñdan aña rūḥ virdüñ
İÜ 61a	1854	Çü dergāhuñda ᶜizzet buldı ṭopraḳ ᶜAzīz itmiş-iken ḫ˘or itme iy Ḥaḳ
	1855	Eger senden meded olmazsa yārā Gözüm ḳan ola göñlüm seng-i ḫārā
	1856	Ben ol ḳaçmış ḳulam kim yol yañıldum Efendüm ḳapusına girü geldüm
	1857	Eger redd olam ol ḳapudan iy yār Ḥaḳīḳatde olam küllī ziyānkār
	1858	Senüñ ḳapuñdan artuḳ bir ḳapu yoḳ Ki senden ġayrıya ḳullıḳ ṭapu yoḳ
	1859	Ya ben ᶜāṣī ne yire varam iy dōst Ki şimdi key ḳatı nā-çāram iy dōst
	1860	N'idem fiᶜlümden oldı baña bu iş Buña lāyıḳ görindi bende cünbiş
BY 59b	1861	Yiriydi baña bī-çāre ḳalaydum Ki tā niᶜmetlerüñ ḳadrin bileydüm
	1862	Ki tā luṭf eyledüñ ḫāk-i ẕelīle Ne şerbetler içürdüñ ol ᶜalīle
	1863	Çi-ger ben ḳılmışam yā Rab ḫilāfı Senüñem ger olam ᶜāṣī vü cāfī
	1864	Ezel çün kendüñe ḳılduñ iżāfet Umaram ḳılasın girü ᶜināyet
	1865	Beni bu hicr-ile öldürme yā Rab Baña düşmenlerüm güldürme yā Rab
	1866	Şular kim ᶜacz-ile ḳapuña geldi Ḳatuñda bilürem maḳbūl oldı

1850: 1852 İÜ, AG.
1854b itmiş-iken: olmış-iken SK, BY.
1857a ḳapudan: ḳapuñdan İÜ, AG.
1857b ziyānkār: ziyankār SK.
1858: - SK, BY.
1862a tā: ne SK, BY.
1865b düşmenlerüm: düşmenleri SK, BY.

	1867	Bilüp ᶜaczümi geldüm saña yā Rab Beni ḳılma muḳarrebken muᶜazzeb
AG 54a	1868	Ḥabībüñ ol Muḥammed ḥürmeti-y-çün Senüñ ḳatuñda anuñ ᶜizzeti-y-çün
	1869	Baña raḥm eyle ol yāruñ ḥaḳı-y-çün Ezel ᶜālemde hem-cāruñ ḥaḳı-y-çün
SK 51b	1870	Eger sen raḥmet itmezsen i sulṭān Firāḳ odıyla baġrum ola biryān
İÜ 61b	1871	Ḫiṭāb irdi ki yā Ādem Muḥammed Ne kişidür ki ẕikr idersin Aḥmed
	1872	Neden bildüñ anı kim yād idersin Muḥammed diyü aña ad idersin
	1873	Veyā ḳatumda anuñ ᶜizzetini Nice bildüñ sen anuñ ḥürmetini
	1874	Kim anı melceʾ idindüñ özüñe Anı mesned ṭutınduñ kendözüñe
	1875	Nice fehm eyledüñ kim kimdür ol yār Kim olmışdur ezelde baña hem-cār
	1876	Neden dirsin ḥabīb oldugın anı Neden bildüñ ki_ola ᶜizzetde şānı
	1877	Didi ol dem ki virdüñ baña rūḥı Daḫı fetḥ eyledüñ bunca fütūḥı
BY 60a	1878	Ḳoduñ alnumda pes bir nūr-ı vażżāḥ Ki ben olmışdum ol nūr-ıla mışbāḥ
	1879	Didüm bu ne dinildi nūr-ı Aḥmed Ḳodı alnuñda Ḥaḳ nūr-ı Muḥammed
	1880	Daḫı ol dem ki ben göklere irdüm Muḥammed adını her yirde gördüm
	1881	Daḫı ᶜarş üzre yazmışlardı adın Daḫı levḥ üzre düzmişler nihādın
	1882	Daḫı cennet ḳapusında yazılmış Ki ismüñle bile ismi düzilmiş

1867a ᶜaczümi: ᶜaczüm SK.
1871a ki: kim SK.
1872: - İÜ, AG.
1875a kim: - SK.
1875b ezelde: ki_ezelde SK.
1878a vażżāḥ: vaṣṣāḥ İÜ.
1879a didüm: didi İÜ.
1879b Ḥaḳ: - BY.

1883 Senüñ ismüñle maḳrūn oldı ismi
Muᶜazzezdür anuñ elbette resmi

1884 Daḫı üç kez aña virdüm ṣalavāt
Pes andan ḥāṣıl olur cümle ḥācāt

1885 Hem andan irdi bu cānuma lezzet
Hem andan oldı Ḥavvā-y-ıla ülfet

1886 ᶜAzīz oldugın andan bildüm anuñ
Daḫı bildüm ḥabībidür Ḫudānuñ

1887 Ḥabīb ü yār olmasa Muḥammed
Ḳarīn olmazdı ismüñ-ile Aḥmed

AG 54b 1888 İlāhī ol ḥabībüñ ḥürmetine
Baña raḥm eyle anuñ ᶜizzetine

SK 52a 1889 Zihī Ḳādir ki ḳudretden düzetdi bunca ekvānı
Zihī ᶜĀlim ki ᶜilmiyle müzeyyen ḳıldı insānı

İÜ 62a 1890 Bu nevᶜa söyleyüp aġlardı Ādem
Ki her dem yüregin ṭaġlardı Ādem

1891 İrişürdi seḥāba başı anuñ
Dökilürdi dün ü gün yaşı anuñ

1892 Göge baḳmadı üç yüz yıl ḥayādan
Utanurdı vü ḳorḳardı Ḫudādan

1893 Fiġānından üşendiler melekler
Ki cümle ḳıldılar Ḥaḳḳa dilekler

BY 60b 1894 Buyurdı Cebreʾīle ḥażret anda
Şıġadı pes ḳanadıyla başında

1895 Pes oldı altmış arış ḳaddi anuñ
Ne ḳılur ḳudretini gör Ḫudānuñ

1896 Gözinüñ yaşı kim dökildi anda
Ḳamusı ıssı otlar oldı anda

1897 Ola tā cümle evlāda devā ol
Vire tā cümle rencūra şifā ol

1898 Yürürdi Hind ilinde hem de Ḥavvā
Olurdı derd-ile şūrīde şeydā

1884a ṣalavāt: ṣalāvat İÜ.
1884b olur: oldı SK.
1888b raḥm: raḥmet SK.
1889: 1890 İÜ, AG.
1892b utanurdı vü: utanur-ıdı BY.
1895b ḳudretini: ḳudretin SK.
1897b şifā: devā İÜ, AG.
1898b şūrīde: şöyle SK.

1899 Yürürdi sāḥil-i deryāda hem ol
Dökerdi gözlerinüñ yaşını bol

1900 Gözinden aḳar-ıdı yaş-ıla ḳan
Olurdı yaşı laᶜl ü dürr ü mercān

1901 Kim anuñ ḳızlarına oldı ziynet
Ne ḫ̆oş ḥikmetler ider gör ki ḥażret

1902 Çün anlaruñ bükāsı ḥadden aşdı
ᶜİnāyet baḥrı cūşa geldi ṭaşdı

1903 İrādet böyle oldı kim ᶜināyet
İrişe maḥv ola cürm ü cināyet

1904 Ḫiṭāb itdi Ḫudā Cibrīle ol dem
Bedīᶜ-i fiṭratumdur binüm Ādem

İÜ 62b 1905 Egerçi işledi ol bir ḫaṭāyı
Aña ben eyledüm bī-ḥad belāyı

1906 Çü ḥālin bildi baña tevbe ḳıldı
Yaḳīn bil redd-iken maḳbūl oldı

AG 55a 1907 Virürem taḫt aña ben ıṣṭıfādan
Ururam başına tāc ictibādan

SK 52b 1908 Çün ol ḳullıġa baġladı bilini
Gerek ḳaṭᶜ ide ḫalḳ andan dilini

1909 Anuñ ḫubsine her kim bileye diş
İderem bilsün anuñ nūşını nīş

1910 Baña çünkim şefīᶜ itdi ḥabībi
Ḥabībüm eyledüm anuñ ṭabībi

BY 61a 1911 Baña mesned getürdi çünki şāhı
Ṣevāba degşürildi hep günāhı

1912 Bil imdi raḥmetüm sābıḳ ġażabdan
Ḳıluram çoḳ ᶜināyet az sebebden

كَمَا قَالَ تَعَالَى سَبَقَتْ رَحْمَتِى عَلَى غَضَبِى*

1913 Baña Ādem ḳılupdur ḥamdi evvel
Baña andan irüpdür ḥamd-i evvel

1914 İriş imdi beşāret eylegil sen
Kim anuñ cürmini ᶜafv eyledüm ben

1900b dürr ü: dürr-ile SK.
1901a ḳızlarına: gözlerine BY.
1901b ider: - SK.
1906b yaḳīn bil: yaḳın bilin SK.
1909a bileye: dileye İÜ, AG.
* ḳāle Taᶜālā: ḳāle'llāhü tebāreke ve Taᶜālā İÜ. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Rahmetim gazabımı geçti.*" (Yılmaz, 2013: 602).
1914b kim: ki SK.

1915 Ḳatumda tevbesi maḳbūl oldı
Ẕelīl-iken muᶜazzez ḳul oldı

1916 İrişdi Ādeme pes didi ol dem
Ḳabūl itdi seni Ḥaḳ yimegil ġam

1917 Gel imdi tevbe ḳıl Ḥaḳ ḥażretine
Ola kim ilte sini ḥasretine

1918 Beşāret sözini çün bildi Ādem
Feraḥdan secdeye düşdi hemān-dem

1919 Didi kim *Rabbenā estaġfiru'llāh*
Rücūᶜ itdüm günehden *tevbe li'llāh*

1920 Hem andan eyledi tesbīḥ u taḥmīd
Ḥaḳuñ ismini taḳdīs itdi tevḥīd

İÜ 63a 1921 Didi *sübḥāneke'llāhümme* yā Rab
Ḳıluram saña ḥamd ü şükrümi hep

1922 *Tebārek ismüke'llāhü* Raḥmān
Taᶜālā ceddüke iy yüce sulṭān

1923 Direm ben *lā ilāhe ġayrüke* hem
Bu nevᶜa Rabbini ẕikr itdi Ādem

1924 Ki iy Ḫallāḳ u v'iy sulṭān Allāh
Ḳamu dertlülere dermān Allāh

AG 55b 1925 Girü ol ᶜāṣī ḳul ḳapuña geldi
Günāhın añladı vü tevbe ḳıldı

SK 53a 1926 *Ẓalemnā Rabbenā* nefsüme dir ol
Tażarruᶜ eyledi Allāhına bol

BY 61b

قَالَا رَبَّنَا ظَلَمْنَا اَنْفُسَنَا وَاِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ*

1927 Zihī Ḳādir ki ḳudretden düzetdi bunca ekvānı
Zihī ᶜĀlim ki ᶜilmiyle müzeyyen ḳıldı insānı

1928 Ḫiṭāb-ı ᶜizzet irdi pes Ḫudādan
Ġafūr u hem cenāb-ı Kibriyādan

1929 Ki yā Ādem çü tevbe eyledüñ sen
Ḳabūl itdüm bil imdi tevbeñi ben

1917b kim: - SK; ḥasretine: Metinde "ḥażretine"; anlam gereği AÜ nüshasından tamamlandı.
1919a **Rabbenā estaġfiru'llāh**: "Rabb'imiz, (Sen'den) af ve mağfiret dilerim."
1919b li'llāh: Allāh İÜ, AG. || **tevbe li'llāh**: "Allah'a tövbe, Allah için tövbe(ler olsun)".
1924a iy: - BY; v'iy: iy BY.
1926a **Rabbenā ẓalemnā enfüsenā:** *"...Rabbimiz! Biz kendimize zulmettik..."* (A'râf 7/23).
* *"Dediler ki: 'Rabb'imiz! Biz kendimize zulmettik. Eğer bizi bağışlamaz ve bize acımazsan mutlaka ziyan edenlerden oluruz.' "* (A'râf 7/23).
1927: - İÜ.
1929b tevbeñi: tevbeyi SK, BY.

فَتَلَقّٰى اٰدَمُ مِنْ رَبِّهٖ كَلِمَاتٍ فَتَابَ عَلَيْهِ اِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ*

1930 Günāhın añlayanlar oldı maḳbūl
Günāhın bilmeyenler oldı maᶜzūl

1931 Demidür imdi iy Ādem duᶜā ḳıl
Duᶜāñı eylerem maḳbūl bilgil

1932 Didi Ādem ki müşrik olmayanlar
Senüñ ġayruña ṭapu ḳılmayanlar

1933 Daḫı şunlar ki emrüñ ḥaḳ bileler
Ne kim senden gelür elyaḳ bileler

رَبَّنَآ اِنَّنَآ اٰمَنَّا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ**

1934 Daḫı anlar ki şuçın bildi geldi
Günāhına dönüben tevbe ḳıldı

1935 Baġışla bunları yā Rab keremden
Ḫalāṣ eyle ḳamusını elemden

İÜ 63b 1936 Didi Cibrīl añа kim ẕī-beşāret
Başuñ ḳaldur ki maḳbūl oldı ḥācet

ثُمَّ يَتُوبُ اللّٰهُ مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ عَلٰى مَنْ يَشَآءُ وَاللّٰهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ***

1937 Ḥicābı refᶜ ḳıldı nūr-ı aḳdes
Şaçıldı cennetüñ şaçuları pes

1938 Yire urdı ḳanadın anda Cibrīl
Hemān-dem çıḳdı bir āb anda key bil

1939 Ḳoḳusı misk kendü āb-ı ḥayvān
Virür rūḥa meẕāḳ-ı ravḥ u reyḥān

AG 56a|BY 62a 1940 Pes ol şu içre ġusl eyledi Ādem
Vesaḫdan cismi pāk oldı hemān-dem

SK 53b 1941 Mübārek cismi ḳararmışdı anuñ
Görüñ ḥikmetlerin girü Ḫudānuñ

1942 Meger kim on üçiydi ayuñ ol dem
Ki secdeden başın ḳaldurdı Ādem

---

* SK ve BY'de ayetin başında "kemā ḳāle Taᶜālā" ibaresi ekli. || *"Derken, Âdem (vahiy yoluyla) Rabb'inden birtakım kelimeler aldı, (onlarla amel edip Rabb'ine yalvardı. O da) bunun üzerine tövbesini kabul etti. Şüphesiz o, tövbeleri çok kabul edendir, çok bağışlayandır."* (Bakara 2/37).

1931a iy: yā SK.

1933a emrüñ: seni SK.

** SK'de ayetin başında "kemā ḳāle'llāhü Taᶜālā" ibaresi ekli. || *"...'Rabb'imiz, biz iman ettik. Bizim günahlarımızı bağışla. Bizi ateş azabından koru.'..."* (Âl-i İmrân 3/16).

*** SK'de ayetin başında "kemā ḳāle Taᶜālā" ibaresi ekli. || *"Sonra Allah, bunun ardından yine dilediği kimsenin tövbesini kabul eder. Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir."* (Tevbe 9/27).

1937a refᶜ: defᶜ İÜ.

1939a kendü: kendüsi SK.

1939b ravḥ u: rūḥ u SK, BY.

1942b Ādem: ol dem İÜ.

1943 Ḫudā emr itdi üç gün oldı ṣāyim
Resūl-i Ḥaḳ ṭutardı anı dāyim

1944 Birinde cisminüñ s̱ülṣi aġardı
İkincisinde s̱ülṣeyni aġardı

1945 Üçüncisinde pāk oldı tamāmet
Ki zāyil oldı ol evvelki ḥālet

1946 Aña eyyām-ı biyż ad eylediler
Ṭutanlar cānını ṣād eylediler

1947 İki sündüs ḳabā gönderdi ḥażret
Geyüp egnine Ādem oldı rāḥat

1948 Daḫı Mīkā'īli gönderdi Raḥmān
Beşāret ḳıla tā Ḥavvāya ol cān

1949 Pes ol demde fiġān iderdi Ḥavvā
Olurdı eşk-i çeşmi hem-çü deryā

1950 Dilinden dāyim istiġfār iderdi
Ḫudāya tevbeyi her-bār iderdi

1951 *Ẓalemtü nefsī* yā Rab dir-idi ol
Ki her dem semm-i fürḳat yir-idi ol

İÜ 64a 1952 Beşāret irdi çün oldı feraḥnāk
Ezelki cürmi-y-içün oldı bī-bāk

1953 Velī ḳalbinde ʿışḳ-ı Ādem anuñ
Yanardı hem-çü āteş ol ṣafānuñ

1954 Çü buldı her biri derde devāyı
Pes itdi her biri Ḥaḳḳa s̱enāyı

1955 Didi Ādem ki iy Perverdigārum
Şükür kim refʿ ḳılduñ āh u zārum

1956 Velī çün cennetüñden ḳılduñ iḫrāc
Beni bu yiryüzinde ḳılma muḥtāc

BY 62b 1957 Çü yiryüzinde düşmen ola hem ben
Ne vech-ile ḫalāṣ olam ben andan

1958 Didi di *lā ilāhe illa'llāh*
Daḫı di kim *Muḥammed resūlu'llāh*

AG 56b 1959 Dilüñden ḳomaġıl tevḥīd-i ḫāṣı
Bulasın tā ki şerrinden ḫalāṣı

SK 54a 1960 Daḫı mescidler olsun meskenüñ bil
ʿİbādet eyle baña secdeler ḳıl

1951a **ẓalemtü nefsī**: "Ben nefsime zulmettim." bk. 1926a dipnot.
1956b yiryüzinde: yiryüzine SK; ḳılma: - BY.
1958a lā: - SK.

1961 Daḫı her niᶜmeti kim yiyesin sen
Anuñ üstine ẕikrüm diyesin sen

1962 Şu içdükde diyesin ismümi hem
İrişdürmeye düşmen göñlüñe ġam

1963 Ḥalāluñla daḫı cemᶜ olduġuñda
Benüm ismümi ẕikr idesin anda

1964 Didi *yā Rabbi zidnī* didi ḥażret
Melekler göndürem ḥıfẓ ide elbet

قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى حَافِظَاتٌ لِلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللّٰهُ* وَ قَالَ تَعَالَى وَيُرْسِلُ عَلَيْكُمْ حَفَظَةً**

1965 Zī ki ḳudret gösterüp ḳılduñ müzeyyen ᶜālemi
Hem güzīn itdüñ ḳamulardan Ḥavā vü Ādemi

1966 Didi ẕürriyyetüme baña şeyṭān
Musallaṭdur ḳılur iġvāᵓ -i çendān

İÜ 64b 1967 Didi ḥażret melekler virbiyem ben
Buları ḥıfẓ ideler her cihetden

كَمَا قَالَ تَعَالَى لَهُ مُعَقِّبَاتٌ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ يَحْفَظُونَهُ مِنْ اَمْرِ اللّٰهِ***

1968 Didi *zidnī* didi ẕürriyyetüñden
Ki bir ḫayrına on iḥsān virem ben

قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ اَمْثَالِهَا****

1969 Didi *zidnī* didi ẕürriyyetüñ ger
Benüm yoluma bir ḥabbe vireler

1970 Birine yidi yüz iḥsān idem ben
Dilersem hem mużāᶜaf idem andan

BY 63a

مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ اَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ اَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنْبُلَةٍ مِائَةُ حَبَّةٍ وَاللّٰهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ*****

1971 Didi *zidnī* didi kim ide ṣabrı
ᶜİbādet şiddetinde cāna cebri

1961a her: şol SK; kim: ki SK.
1961b anuñ: Metinde "benüm"; anlam gereği AÜ nüshasından tamamlandı.
1964a **Yā Rabbi zidnī:** "Ey Allah'ım, artır".
* ḳāle'llāhü: ḳāle AG. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: ... *Allah'ın (kendilerini) koruması sayesinde onlar da 'gayb'ı korurlar*..." (Nisâ 4/34).
** Taᶜālā: - İÜ, AG. || "Yine Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: ...*Üzerinize de koruyucu melekler gönderir*..." (En'âm 6/61).
1965: 1961 İÜ, AG. || Beytin vezni: *fāᶜilātün fāᶜilātün fāᶜilātün fāᶜilün*.
*** kemā ḳāle Taᶜālā: - İÜ, AG. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *İnsanı önünden ve ardından takip eden melekler vardır. Allah'ın emriyle onu korurlar*..." (Ra'd 13/11).
1968a didi (2.): - SK.
**** ḳāle'llāhü Taᶜālā: - AG, kemā ḳāle'llāhü Taᶜālā SK, kemā ḳāle Taᶜālā BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Kim bir iyilik yaparsa ona on katı vardır*..." (En'âm 6/160).
1969a didi (2.): - SK.
1970b hem: - SK.
***** *"Mallarını Allah yolunda harcayanların durumu, yedi başak bitiren ve her başakta yüz tane bulunan bir tohum gibidir. Allah dilediğine kat kat verir..."* (Bakara 2/261).

1972 Virem ecrin ki gelmeye ḥisāba
Daḫı ṣıġmaya yazsalar kitāba

AG 57a

قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى اِنَّمَا يُوَفَّى الصَّابِرُونَ اَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ*

1973 Didi Ādem ki çoḳdur niᶜmetu'llāh
Didi *lā taḳneṭū min-raḥmeti'llāh*

SK 54b

1974 Didi kim dünye ṭurduḳça bu İblīs
İder ẕürriyyetüme Ḥaḳḳı telbīs

1975 Kim iderler bular ᶜişyān ekṣer
Gelürler ḫıdmetüñe şöyle ebter

1976 Didi kim tevbe virem bunlara ben
Ḫalāṣ olalar anuñla günehden

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ اَلتَّائِبُ مِنَ الذَّنْبِ كَمَنْ لَا ذَنْبَ لَهُ**

1977 Ne deñlü bunlara uyarsa şeyṭān
Ḫalāṣ ola bular tevbeyle iy cān

İÜ 65a

1978 Gerekdür līki emrümde iḳāmet
Ki maġrūr olmaḳ olmaz luṭfa elbet

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى يَا اَيُّهَا الْاِنْسَانُ مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ اَلَّذِي خَلَقَكَ فَسَوّٰيكَ [فَعَدَلَكَ] ***

1979 Münācātını ḳıldı Ḥaḳḳa Ādem
Ḳabūl itdi keremden anı ol dem

1980 Pes andan ṣoñra Ḥavvā örüṭurdı
Yüzin Ḥaḳ ḥażretinde yire urdı

1981 Didi yā Rab dilerven ben de ḥācet
Umaram ḳılasın aña icābet

1982 Beni eksük yaratduñ her cihetde
Ki ᶜaḳl u dīn ü irs ü maᶜrifetde

1983 Ezel bünyādum egriden yaratduñ
Daḫı hem ṣol eyegüden dürütdüñ

---

* ḳāle'llāhü: ḳāle AG, kemā ḳāle'llāhü SK, - BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *"...Sabredenlere mükâfatları elbette hesapsız olarak verilir."* (Zümer 39/10).

1973b **Lā taḳneṭū min-raḥmeti'llāh:** bk. 608b dipnot.

1974b Ḥaḳḳı: Ḥaḳ SK.

** "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Günahtan tövbe eden, sanki hiç günah işlememiş gibidir.*" (Yılmaz, 2013: 630).

*** ḳāle'llāhü: ḳāle AG, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Ey insan! Seni yaratan, şekillendirip [ölçülü yapan]... Rabb'ine karşı seni ne aldattı?*" (İnfitâr 82/6-7).

1979a münācātını: münācātın SK.

1980b ḥażretinde: ḥażretine İÜ, AG.

1982a cihetde: cihetden SK, BY.

1982b maᶜrifetde: maᶜrifetden SK, BY.

1983b hem: - SK; dürütdüñ: yaratduñ SK, BY.

BY 63b

1984 Şehādetde cemāᶜatde naşībüm
Erüñ nışfı ḳadar ḳılduñ ḥabībüm

1985 Ḫiṭāb itdi Ḥavāya anda ḥażret
Saña virdüm ḥayā vü üns ü raḥmet

1986 Ḳıla üns ü teraḥḥum size erler
Anuñ-çün ᶜavreti erler severler

1987 Virem çoḳ ḫayr ġusl itmekden elbet
Hem oġlan eylemekden bī-nihāyet

1988 Ṭoġururken eger ölürse ᶜavret
Şehādet bula vü hem bula cennet

AG 57b

1989 İşitdi çün tesellī buldı Ḥavvā
Bu sözlerden feraḥnāk oldı Ḥavvā

1990 İşitdi bunları İblīs-i mekkār
Bu sözlerden be-ġāyet oldı evkār

SK 55a

1991 Didi yā Rabbi bunlar buldı maḳṣūd
Ki ḳılduñ bunlaruñla bunca maᶜhūd

1992 Murādum var-durur binüm de senden
Ümīd oldur ki menᶜ olmaya benden

İÜ 65b

1993 Nedür didi didi vir baña mühlet
Yürüyem tā ki ḳopınca ḳıyāmet

1994 Çü mehcūr oldum andan ötrü senden
Beni ḳo intiḳāmum alam andan

1995 Zī ki ḳudret gösterüp ḳılduñ müzeyyen ᶜālemi
Hem güzīn itdüñ ḳamulardan Ḥavā vü Ādemi

1996 Ḳabūl itdi Ḫudā didi ᶜAzāzīl
Baña mesken ḳanı didi mezābil

1997 Didi ḳanı baña ḳurʾān yā Rab
Didi şiᶜr-ile çalġular saña hep

1998 Evüm ḳanı didi ḥammām didi Ḥaḳ
Müʾezzin saña muṭrıblardur el-ḥaḳ

1999 Şikāruñ dünyeye ḥırş eyleyenler
Nebīler saña ġaybet söyleyenler

1984b ḳılduñ: oldı İÜ, AG.
1990b sözlerden: sözler SK; evkār: efkār SK.
1992b benden: senden SK.
1993b ki: kim İÜ.
1994b intiḳāmum: ki_intiḳāmum SK.
1995: 1991 İÜ, AG.
1999a dünyeye: dünyede SK, BY.
1999b: 1989a SK.

BY 64a

2000 Faḳīhüñ sinüñ olsun masḫaralar
Senüñle ṭamuya bile varalar

2001 Didi tācirlerüm kimler olalar
Didi lehv ü süci ṣatup alalar

2002 Didi ḳanı ṭaᶜāmum didi ol Ḥaḳ
Benüm ismüm dimedin yine muṭlaḳ

2003 Şarābuñ ola müskir hem de şular
Ki aña binüm ismüm dimeyeler

2004 Daḫı şol cemᶜ olanlar ᶜavreti-le
Benüm ismüm dimezse raġbet-ile

2005 Cimāᶜ u ekl ü şürb olsa isimsüz
Şerīküñ olalar bunlar budur söz

2006 Yiyüp içüp bularla cemᶜ olasın
Bulardan sen de maḳṣūduñ bulasın

كَمَا قَالَ تَعَالَى وَشَارِكْهُمْ فِي الْاَمْوَالِ وَالْاَوْلَادِ وَعِدْهُمْ وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطَانُ اِلَّا غُرُوراً*

AG 58a

2007 Daḫı ḫamr itmek içün bāġ dikenler
Üzümi ḳaṭᶜ idüp ḫamrı ṣıḳanlar

2008 Şerīk ol cümlesiyle bunlaruñ var
Ḳılam bu cümleyi ᶜuḳbāda ber-dār

SK 55b

2009 Didi ṭuzaḳlarum kim didi ᶜavret
Didi buldum bu kez anlara furṣat

İÜ 66a

2010 Ḳamunuñ ṣayd idem ᶜavretle ḳalbin
Ki muḥkem eyleyem dillerde ḥubbin

2011 Daḫı oġlanlar-ıla eyleyem ṣayd
Daḫı evlād u māl-ıla uram keyd

كَمَا قَالَ تَعَالَى اِنَّمَا اَمْوَالُكُمْ وَاَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَاللهُ عِنْدَهُ [اَجْرٌ عَظِيمٌ] **

2012 Didi Ḥaḳ tevbe virem bunlara ben
Ḫalāṣ olalar anlar ḳalasın sen

2000a: 1988b SK.
2002a ṭaᶜāmum: ṭaᶜāmuñ SK.
2002b yine: yiye İÜ, AG.
2003a müskir: müskirler SK.
2005b olalar: ola BY.

* kemā ḳāle Taᶜālā: - İÜ, AG, kemā ḳāle'llāhü Taᶜālā SK.|| "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *'...Onların mallarına ve evlatlarına ortak ol. Onlara vaatlerde bulun.' Hâlbuki şeytan onlara aldatmadan başka bir şey vaat etmez.*" (İsrâ 17/64).

2007b şıḳanlar: şatanlar SK, BY.
2008a cümlesiyle: cümlesinüñ SK.

** ḳāle: ḳāle'llāhü İÜ.|| "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Mallarınız ve çocuklarınız ancak birer imtihandır; Allah katında ise [büyük bir mükâfat vardır].*" (Tegâbün 64/15).

2013 Gelince bunlaruñ ḥulḳūma cānı
Ḳılalar tevbe maḳbūl idem anı

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ مَنْ تَابَ اِلَى اللّٰهِ قَبْلَ اَنْ يُغَرْغِرَ قَبِلَ اللّٰهُ مِنْهُ*

BY 64b 2014 Çıḳ imdi raḥmetümden saña laᶜnet
Ki laᶜnet dünyede ᶜuḳbāda miḥnet

2015 Görüñ ḳudretlerini ol Raḥīmüñ
Murādın virdi şeyṭān-ı racīmüñ

2016 İlāhī bizi mekrinden emīn it
Bizüm mīṣāḳumuz ḥablü'l-metīn it

2017 Gel imdi diñle girü bir ᶜaceb söz
Kim ola ol ᶜaceb sözden ciger-sūz

2018 Çü cennetden bular çıḳdı zemīne
İrişdi ġam bularuñ ḫırmenine

2019 Buları gördi Cibrīl ü Mīkāʾīl
Şu deñlü_aġladılar vaṣf idemez dil

2020 Didi Ḥaḳ kim nedür bu zār u giryān
Niçündür aḳıdursız yaş-ıla ḳan

2021 Didiler ġālib oldı ḥavf iy şāh
Ḫaṭā eyleyevüz emrüñde nā-gāh

2022 Emīn olmañ didi bunlara sulṭān
Niçün ḳorḳmaya andan ehl-i īmān

AG 58b 2023 Şunuñ kim ḥavfı yoḳ īmānı yoḳdur
Pes anuñ derdinüñ dermānı yoḳdur

2024 Bu işlerden gel imdi eyle ᶜibret
Gör imdi Ādem-ile n'itdi ḥażret

İÜ 66b 2025 Bu deñlü itmiş-iken aña iḥsān
Ḳamuya ḳılmış-iken anı sulṭān

SK 56a 2026 Anı bir cürm ucından urdı yire
Bunuñ birle ki itmişdi şaġīre

2013b idem anı: eyleyem ben SK, BY.

* ḳāle ᶜaleyhi's-selām: ḳāle'n-nebiyyü ṣalla'llāhü ᶜaleyhi ve sellem İÜ, AG. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Her kim son nefesinden önce tövbe ederse Cenab-ı Hak onun tövbesini kabul eder.*" Bu hadis-i şerif, farklı bir lafızla Celâleddîn es-Suyûtî'nin *el-Câmi'u's-Sağîr*'inde (2015: V/364) mevcuttur: مَنْ تَابَ اِلَى اللّٰهِ قَبْلَ اَنْ يُغَرْغِرَ قَبِلَ اللّٰهُ مِنْهُ *"Yüce Allah, can boğaza dayanmadıkça tövbe edenlerin tövbesini kabul eder."*

2014b dünyede: dünye vü İÜ, AG, dünyāda SK.
2015a Raḥīmüñ: Ḫudānuñ İÜ, AG.
2015b şeyṭān-ı racīmüñ: şeyṭān laᶜīnüñ SK, şeyṭān-ı laᶜīnüñ BY.
2016a mekrinden: mekirden SK.
2017a diñle girü: girü diñle SK, BY.
2018b ḫırmenine: ḫurremine SK.
2020a kim: ki SK; nedür: neden BY.
2020b aḳıdursız: aḳıdursın BY.

2027 Ya gör İblīsi kim n'itdi celāli
Ebed merdūd olup artdı vebāli

2028 Naẓar ḳıl imdi gör öz ḥālüñe sen
Ki ne ẓulm eyleyüpsin gör saña sen

2029 Bilür misin ki n'olur ḥālüñ āḫir
Şorarlar saña hep fiᶜlüñi bir bir

BY 65a 2030 Zī ki ḳudret gösterüp ḳılduñ müzeyyen ᶜālemi
Hem güzīn itdüñ ḳamulardan Ḥavā vü Ādemi

2031 İlāhī bize tevfīḳi refīḳ it
Ḥabībüñ bize luṭfuñla şefīḳ it

2032 Bilürüz ḥażretüñde cürmümüz çoḳ
Saña lāyıḳ velī bir işümüz yoḳ

2033 Hemānā fażluña ḳaldı İlāhī
Esirge pādişehler pādişāhı

Der-Beyān-ı ᶜArż-ı Emānet

2034 Elā iy maṭlaᶜ-ı feyż-i ᶜināyet
Ṭapuñdur muḳtedā-yı ehl-i ṭāᶜat

2035 Çü buldı nefs iṭmīnān iy cān
Görindi sende ḫ̆oş maᶜnā-yı iḥsān

اَلْإِحْسَانُ أَنْ تَعْبُدَ اللهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ*

2036 Gel imdi gör ne söyler ehl-i ḥikmet
Kim andan görine āṯār-ı raḥmet

2037 Ezel kim Ādemi Ḥaḳ ḳıldı īcād
Ki nefḫ̆-ı rūḥ-ıla ḫ̆oş ḳıldı ābād

2038 Meleklerden anı ḳıldı mükerrem
Ḥaḳāyıḳ mecmaᶜı ḳıldı anı hem

2039 Aña tā kim tecellī ḳıla sulṭān
Göre kendü cemālin anda ol ḫ̆an

İÜ 67a|AG 59a 2040 Melek vaṣfın u ḥayvān vaṣfını hem
Bu iki vaṣfı cāmiᶜ oldı Ādem

2041 Melek miṯl-i zücāce oldı iy cān
Raṣāṣa beñzemişdür vaṣf-ı ḥayvān

2027a İblīsi: İblīs BY.
2030: 2026 İÜ, AG.
2033a hemānā: hemān SK; fażluña ḳaldı: fażluñla geldi SK.
2034b pādişehler: pādişāhlar AG, SK, BY.
2035b maᶜnā-yı: maᶜnā SK.
* *"İhsan, Allah'a, onu görüyormuşsun gibi kulluk etmendir. Sen onu görmüyorsan da o seni mutlaka görüyor."* hadis-i şerif (Yılmaz, 2013: 241).
2040a vaṣfın u: vaṣfını BY.

2042 Bular lāyıḳ degül olmaġa mirʾāt
Kim ol göstere resm-i vaṣf u hem ẕāt

SK 56b 2043 Didi Ḥaḳ ṣıġmazam ben göklerüme
Daḫı hem ṣıġmazam ben yirlerüme

2044 Ṣıġaram ḳullarum ḳalbine līkin
Taḳī ola naḳī ola vü müʾmin

BY 65b

كَمَا قَالَ تَعَالَى ماَ وَسِعَنِى اَرضِى وَلاَ سَمَائِى وَلٰكِنْ وَسِعَنِى قَلْبُ عَبْدِى الْمُؤْمِنِ*

2045 Münezzeh ṣıġmadan Cebbār-ı ʿālem
Ki tevsīʿ ide anı ḳalb-i ādem

2046 Semā vü arż bunlar oldı cāmid
Pes oldı maʿnī teʾvīline ʿāyid

2047 Pes anlardan murād ehlidür iy cān
Semā ehli melek yir ehli ḥayvān

2048 Bulardan ḳıldı mecmūʿ ādemi Ḥaḳ
Görine hep kemāl anda muḥaḳḳaḳ

2049 Ezel ʿilminde var-ıdı emānet
Aña lāyıḳ düzetdi anı elbet

2050 Ki ʿarż ide emānātını sulṭān
Götürmeye ḳamu şey illā insān

كَمَا قَالَ تَعَالَى اِنَّا عَرَضْنَا الْاَمَانَةَ عَلَى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَالْجِبَالِ فَاَبَيْنَ اَنْ يَحْمِلْنَهَا وَاَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْاِنْسَانُ اِنَّهُ كَانَ ظَلُوماً جَهُولًا**

2051 Bil imdi kim ferāyiżdür emānet
Nedür evvel Ḥaḳa ḳılmaḳ şehādet

2052 Ṣalāt u hem zekāt u hem ṣıyāmı
Daḫı ḥac bunlar emr oldı müdāmī

İÜ 67b 2053 Muḥaṣṣal *emr-i maʿrūf nehy-i münker*
Emānet bunları didi peyem-ber

2054 Semā vü arż u ṭaġlara anı ʿarż
Çü ḳıldı Ḥaḳḳ ola tā anlara farż

AG 59b 2055 Didi bunuñ içinde her ne kim var
Ṭutar mısız baña diñ şöyle kim var

2042b vaṣf: rūḥ SK, BY.

* ḳāle: ḳāle'llāhü İÜ; ʿabdi'l-müʾmini: ʿabdi'l-müʾmini't-taḳiyyi'n-naḳiyyi'l-verāʿi İÜ, AG. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Ben yerime ve göğüme sığmam, ama mümin kulumun gönlüne sığarım.*" (Yılmaz, 2013: 486).

2048a ḳıldı: ḳıldı cümle SK.

** kemā: - SK. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzre: *Şüphesiz biz emaneti göklere, yere ve dağlara teklif ettik de onlar onu yüklenmek istemediler, ondan çekindiler. Onu insan yüklendi. Çünkü o çok zalimdir, çok cahildir.*" (Ahzâb 33/72).

2051a kim: - SK.

2053a **emr-i maʿrūf nehy-i münker:** bk. 813a-b dipnot.

2056 Didiler di ne vardur anda yā Rab
Didi kim emr ü nehyüm andadur hep

2057 Eger gökçek idesiz ṭāᶜati siz
ᶜİvażlar virevüz bī-ḥadd aña biz

2058 Eger ᶜişyān iderseñüz ᶜuḳūbet
İrişür ḥażretümden size elbet

BY 66a 2059 ᶜUḳūbet sözini çün diñlediler
Ḳamusı ḫavf idüben iñlediler

SK 57a 2060 Didiler ᶜarż olursa bize ger ol
Ḳabūl itmege yoḳdur bizde hīç yol

2061 Eger emr olur-ısa bize elbet
Aña cehd iderüz yitdükçe ḳudret

2062 Ki zīrā ḳorḳaruz yā Rabbi andan
Ki ᶜişyān idevüz ḳahr ire senden

كَمَا قَالَ تَعَالَى لَوْ اَنْزَلْنَا هٰذَا الْقُرْاٰنَ عَلٰى جَبَلٍ لَرَاَيْتَهُ خَاشِعاً مُتَصَدِّعاً مِنْ خَشْيَةِ اللهِ وَتِلْكَ الْاَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ*

2063 Zī ki ḳudret gösterüp ḳılduñ müzeyyen ᶜālemi
Hem güzīn itdüñ ḳamulardan Ḥavā vü Ādemi

2064 Bürāder ᶜibret-ile bir naẓar ḳıl
Ne ḳorḳar yir ü gök olmaḳda ḥāmil

2065 ᶜAcebdür ḳorḳmayup götürdi insān
Daḫı maḳṣūd ḳılmaz derde dermān

2066 Gözin açmadı ġaflet uyḫusından
İçinde yoḳ ḳıyāmet ḳorḫusından

İÜ 68a 2067 Ẓalūm eyledi adın ol cihetden
Ki ḫavf itmedi hergiz āḫiretden

2068 Ferāmūş itdi çünkim ᶜahdi Ādem
Cehūl eyledi Ḥaḳḳ adını ol dem

2069 Ẓulümden bizi ḥıfẓ eyle İlāhī
Cehūl eyleme göster ṭoġrı rāhı

2070 Pes ol dem kim çıḳup cennetden Ādem
Bu yiryüzinde āh eylerdi dem dem

2060b itmege: itmege ki SK.
2061a elbet: Ḥaḳdan SK.
2061b yitdükçe ḳudret: geldükçe elden SK, BY.
* kemā ḳāle: ḳāle'llāhü SK. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzre: *Eğer biz, bu Kur'an'ı bir dağa indirseydik, elbette sen onu Allah korkusundan başını eğerek parça parça olmuş görürdün. İşte misaller! Biz onları insanlara düşünsünler diye veriyoruz.*" (Haşr 59/21).
2063: 2059 İÜ, AG.
2067: - SK.
2067a eyledi: itdi BY.
2068b-2070b: SK'de takdim-tehirli.
2068b adını: adın BY.

	2071	Añardı cennetüñ ni^{c}metlerini Görürdi dünyenüñ miḥnetlerini
AG 60a	2072	Pes ol dem Ādeme ^{c}arż itdi Allāh Emānāta ḥamūl ol didi ol şāh
	2073	Ki ^{c}arż itdüm anı ben göklerüme Daḫı hem ṭaġlaruma yirlerüme
BY 66b	2074	Emānetden bular i^{c}rāż ḳıldı Ki benden ḳorḳdı istiḥfāẓ ḳıldı
	2075	Aña yirince ḥāmil olasın ger Virürem saña cennetde ^{c}aṭālar
	2076	Çekerseñ ger emānet zaḥmetini Bulasın girü cennet ni^{c}metini
	2077	Didi hem neydügini ol emānet Ḳabūl eyledi Ādem anı elbet
	2078	Ki zīrā ḳābiliyyet virmiş-idi Anuñ-çün bu yire göndermiş-idi
	2079	Rivāyet eyledi pes İbni Mes^{c}ūd Çün ol dem ol emānet oldı ma^{c}hūd
SK 57b	2080	Anı bir ṭaş şekl eyledi Allāh Didi arż u semā vü ṭaġlara şāh
	2081	Götürüñ didi bunlar ḳaçdı ol dem Pes Ādem ilerü geldi hemān-dem
	2082	Ṭutuban anı dizine çıḳardı Girü yire ḳodı ya^{c}nī ki ardı
	2083	Didiler kim götür didi eger Ḥaḳ Götür dise götürürdüm muḥaḳḳaḳ
İÜ 68b	2084	Didiler kim götür ṭutdı götürdi Ḳuşaḳ yirine çıḳardı vü ṭurdı
	2085	Muḥaṣṣal çignine anı çıḳardı Ḫiṭāb-ı ^{c}izzet ol dem aña irdi
	2086	Girü indürme boynuñdan dir anı Kim anuñ-çün yaratdum bil ki sini

2071b dünyenüñ: dünyānuñ SK; miḥnetlerini: ni^{c}metlerini BY.
2075a yirince: bir niçe İÜ.
2076a ger: Metinde "sen"; anlam gereği AÜ nüshasından tamamlandı.
2077: SK'de der-kenar.
2077a hem: hep SK; neydügini: ne-y-idügini SK; ol: - SK.
2078b göndermiş-idi: göndürmiş-idi BY.
2079b oldı: oldı ki SK, BY.
2080b semā vü: semāya SK.
2083b dise: dirse BY; götürürdüm: götürürem BY.
2085b ol dem aña: aña ol dem SK.
2086b ki: ben SK, - BY.

2087 Senüñ boynuñda tā-rūz-ı ḳıyāmet
Hem evlāduñda ṭurısardur elbet

2088 Baña anuñla olursın yaḳın sen
Anuñla virürem cennet saña ben

2089 İrişen baña anuñla iriser
Görenler bini anuñla göriser

2090 Çi-ger faẓlum-ıla her işi gördüm
Sebeb līkin arada anı virdüm

AG 60b|BY 67a 2091 İlāhī bize çün virdüñ emānet
Girü vir ol emānāta diyānet

Der-Beyān-ı Ḥac-Kerden-i Ādem ᶜAleyhi's-Selām der-Beytü'l-Maᶜmūr*

2092 Dilüme girü bir feyż oldı lāmiᶜ
Kim ol feyż içre vardur çoḳ menāfiᶜ

2093 Çün Ādem redd-iken maḳbūl oldı
Murāda irdi muḳbil ḳul oldı

2094 Ḫiṭāb irdi Ḫudādan girü ol dem
Ki şimden girü çekme ḥasret ü ġam

2095 O yirde kim saña secde ḳılındı
Saña evlāduña ḳıble olındı

2096 Gerek ol yirde sen bir ev yapasın
Anı ḳıble idüp baña ṭapasın

2097 Ṭavāf it saᶜy ḳıl *lebbeyk* eyle
Yüce ṣavt-ıla hem *saᶜdeyk* eyle

İÜ 69a 2098 Bilürem ḳalbüñ içinde Ḥavānuñ
Kemāl-i iştiyāḳı vardur anuñ

SK 58a 2099 Anuñ daḫı saña var iştiyāḳı
Sizi cemᶜ eyleyem gide firāḳı

2100 Aña luṭf-ıla depren şefḳat it bol
Ki cümle mürsele ana olur ol

2087: - SK.
2091a çün virdüñ: virdüñ çün BY.
2091b emānāta: emānete SK.
* beyti'l-: beyt-i AG; maᶜmūr: muḳaddes SK.
2092a lāmiᶜ: cāmiᶜ SK.
2094b girü: ṣoñra İÜ, AG.
2096a sen: - İÜ.
2096b baña: aña SK.
2097a **lebbeyk:** "Allah'ım emret, emrine hazırım…" anlamında telbiye duasıdır. Hac veya umre için ihrama giren kimselerin söylediği bir sözdür (Keleş, 2016: 372).
2097b **saᶜdeyk**: "Ne mutlu sana!" anlamına gelir ve "lebbeyk ve saᶜdeyk" şeklinde kullanıldığında telbiye ifade eder.
2098a içinde: içre SK.

2101 Zī ki ḳudret gösterüp ḳılduñ müzeyyen ᶜālemi
Hem güzīn itdüñ ḳamulardan Ḥavā vü Ādemi

2102 Ḥarem ḳıldum ol evi kendüme ben
Ḳabūl idem ṭavāf it hem duᶜā sen

2103 Rivāyet var ki Ḥaḳ buyurdı anı
Ki senden iki biñ yıl öñdin anı

2104 Yire indürdüm eyle var ziyāret
Ḳabūl idem duᶜāñı anda elbet

2105 İşidüp anı secde ḳıldı Ādem
Yürüdi Hindden Mekkeye ol dem

BY 67b 2106 Melekler cümle istiḳbāl ḳıldı
Ḳamusı ᶜizzet ü iclāl ḳıldı

2107 Aña pes bir melek gönderdi ḥażret
Ki Mekke yolın irşād ide elbet

2108 Ḳadem başduġı yirler oldı maᶜmūr
Ḥiṣār u şehr ü kūy oldı vü hem dūr

AG 61a 2109 Gelüp gördi bir ev yāḳūt-ı aḥmer
Zümürrüdden iki ḳapu mücevher

2110 Biri şarḳı biri ġarbı muşannaᶜ
Ḳonılmış Kaᶜbe yirinde murabbaᶜ

2111 İçinde nūr-ı ezherden ḳanādīl
Ki cennetden çıḳardı anı Ḥaḳ bil

2112 Didi Ḥaḳ kim ḥarem eyledüm anı
İçinde dökmesün kimesne ḳanı

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ اٰمِناً*

2113 Ḳıyāmet güni olınca ḥaremdür
Fesād itmeklik içinde ḥarāmdur

2114 Didi Ādem ki vaᶜdeñ ḳanı iy Ḥaḳ
Senüñ vaᶜdeñ olur elbet muḥaḳḳaḳ

İÜ 69b

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَاِنَّ وَعْدَكَ الْحَقُّ وَاَنْتَ اَحْكَمُ الْحَاكِمِينَ**

2101: 2094 İÜ, AG.
2105b yürüdi: yürürdi İÜ.
2109a bir: bu SK.
2109b ḳapu: ḳapusı SK.
* ḳāle'llāhü: ḳāle AG, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *...Oraya kim girerse, güven içinde olur...* (Âl-i İmrân 3/97).
2113a olınca: olıcaḳ SK.
2113b itmeklik: itmek SK.
** kemā ḳāle'llāhü: ḳāle AG, BY; Taᶜālā: - AG, SK. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *'...Senin vaadin elbette gerçektir. Sen de hükmedenlerin en iyi hükmedenisin.'* " (Hûd 11/45).

2115 Didüñ Ḥavvāyı cem^{c} idem senüñle
Ki ünsiyyet ṭutasın sen anuñla

SK 58b 2116 Didi Ḥaḳ göñlüñi ṭutġıl ṣafāda
Ṭurur ol Mervede vü sen Ṣafāda

2117 Naẓar ḳıl aña līkin urmaġıl el
Menāsik ḥükmi olmayınca ekmel

2118 Çü ^{c}Arfāt üzre vaḳfe ḳıldı Ādem
Ḥavā tābi^{c} olurdı Ādeme hem

2119 Pes anda ^{c}arfe gün bulışdı anlar
Görüp birbirini bilişdi anlar

2120 Anuñ-çün ol güne ^{c}arfe didi Ḥaḳ
Bilişmeklik günidür ol gün el-ḥaḳ

BY 68a 2121 Didiler *Rabbenā* nefse *ẓalemnā*
Ḫasirnā raḥmet itmezsen *eṣimnā*

2122 Didi Ḥaḳ bildüñüz siz sizi şimdi
Size raḥmetler idem ben de imdi

2123 Yirince ḳıldılar ḥaccı tamāmet
Pes itdi ḥacların maḳbūl ḥażret

2124 Pes andan girü Hinde vardı bunlar
Dilek olduḳça anda ṭurdı bunlar

2125 Gelüp her demde Ādem ḥacc iderdi
Dönüp andan girü Hinde giderdi

AG 61b 2126 Her adım kim adar üç günlük-idi
Aña göreydi Ādem büyük-idi

2127 Ki ḳırḳ kez eyledi anda ḥac Ādem
Anuñla göñlini eglerdi dem dem

2128 Yürürken cennet içinde selāmet
Çeker dünyāda biñ dürlü ġarāmet

2129 Göñül eglerdi görüp ol maḥalli
Ḳaçan ider anı bir ev teselli

2115b sen: - SK.
2117a ḳıl: - SK.
2121a **Rabbenā ẓalemnā**: bk. 1926a dipnot.
2121b eṣimnā: eṣemnā SK. || **ḫasirnā**: "Hüsrana uğradık", **eṣimnā**: "Günah işledik".
2123a yirince: bir niçe SK.
2126: SK'de der-kenar.
2126a kim: ki SK.
2127a anda ḥac: ḥacc anda SK, BY.
2128b dünyāda biñ dürlü: biñ dürlü dünyāda İÜ, AG.
2129b-2130b: SK'de takdim-tehirli.
2129b ider: ide SK, BY.

İÜ 70a 2130 İlāhī göñlümüze vir tecellī
Kim anuñla bulavuz ḫᶜoş tesellī

2131 Çü ḳılduñ Ādem ü Ḥavvāya şefḳat
Muḥammed dōstlıġına oldı raḥmet

2132 Ḳamuya raḥm it anuñ ḥürmetine
Şefīᶜ it anı cümle ümmetine

2133 Zī ki ḳudret gösterüp ḳılduñ müzeyyen ᶜālemi
Hem güzīn itdüñ ḳamulardan Ḥavā vü Ādemi

2134 Ḳamu ᶜālemlere raḥmet Muḥammed
Olupdur cümleye ḥuccet Muḥammed

2135 Dıraḫt-ı vaḥdete mīve Muḥammed
Ḳamu peyġām-bere zübde Muḥammed

SK 59a 2136 Gelüpdür ᶜālem-i ḳudsden Muḥammed
Celīdür cinden ü insden Muḥammed

BY 68b 2137 Şehā bu ṭōp-ı meydān-ı celālet
Risālet hem nübüvvet hem kerāmet

2138 Senüñdür ur şefāᶜat ṭōpın iy cān
İrişsün ümmetüñe cümle iḥsān

2139 Somāṭ-ı raḥmeti basṭ it cihāna
Ki ṭoyuñdan irişe cümle cāna

2140 Benem muḥtāc u aç u hem faḳīrüñ
Ẕelīlüñ müstemendüñ hem ḥaḳīrüñ

2141 Ola kim ṭoyınam ṭoyuñda iy şāh
Münevver-rūḥ olam nūruñla iy māh

2142 Eger mevc ura deryā-yı şefāᶜat
İçinde ġarḳa vara cümle ümmet

Der-Beyān-ı ᶜAhd-i Mīṡāḳ ve Nidā-Kerden-i Ḥaḳ be-Güften-i *Elestü bi-Rabbiküm**

2143 Elā iy ṭālib-i esrār-ı maᶜnī
Ne cevherler döker gör bār-ı maᶜnī

AG 62a 2144 Gel imdi diñlegil bir niçe taḥḳīḳ
Bu taḥḳīḳ içre muḥkem eyle tedḳīḳ

2130a göñlümüze: göñlümüzi İÜ.
2133: 2130 İÜ, AG.
2136b insden: insān İÜ.
2140a benem: ben-i İÜ, AG.
2140b ẕelīlüñ: ẕelīl ü SK, BY.
2141a ṭoyınam: ṭoyına SK.
2141b nūruñla: rūḥuñla SK.
* ᶜahd: ᶜaḳd İÜ, AG, BY; güften-i: güft-i SK. || *"…Ben sizin Rabb'iniz değil miyim?.."* (A'râf 7/172)
2143a maᶜnī: maᶜānī SK.

2145 Gelüpdür İbni ᶜAbbāsdan rivāyet
Müfessirler anı ḳıldı beşāret

2146 O dem kim Ādemi yaratdı Allāh
Daḫı cennetden iḫrāc itdi Allāh

İÜ 70b 2147 Seni kim düzdi yā Ādem didi Ḥaḳ
Didi yā Rabbi sen düzdüñ muḥaḳḳaḳ

2148 Didi kim secde ḳıl pes secde ḳıldı
Ḫudānuñ emrine meᵓmūr oldı

2149 Didi yā Ādem evvelde irādet
Budur senden alam ᶜahd-i emānet

2150 Buyurdı Cibrīle cennete vardı
Ḥacerü'l-Esvedi andan çıḳardı

2151 Ḥacer bir aḳ yāḳūt-ıdı ol dem
Güneş gibi żiyā virür-idi hem

2152 Eger müşrik aña el urmayaydı
Ḳararmayaydı her dem aḳ olaydı

BY 69a 2153 Daḫı ger yapışaydı ehl-i ᶜillet
Şifā olaydı emrāżına elbet

SK 59b 2154 Getürdi Ādemüñ anı ḳatına
Kim andan ᶜahd almaḳ niyyetine

2155 Buyurdı pes iḥāṭa_itdi melekler
Bu ḥāletden ᶜaceb ṭutdı felekler

2156 Girü ḫavf itdi bu ḥāletden Ādem
Vücūdı lerzeye geldi hemān-dem

2157 Hemān-dem başdı_anuñ ṣadrına Cibrīl
Didi ḳorḳma budur maḳṣūd-ı Ḥaḳ bil

2158 Pes Allāhü Taᶜālā ᶜizzet-ile
Ṣıġadı arḳasın ḳudret eli-le

2159 Eṣaḥ bu ki_emr idüp Cibrīle anı
Ṣıġadı Cibrīl Ādem arḳasını

2160 Naẓar ḳıl imdi yā Ādem dir Allāh
Çıḳar ẓahruñdan evvel bir ulu şāh

2150a Cibrīle: Cibrīl SK, Cebreᵓīl BY.
2150b andan: anda SK, BY.
2152a urmayaydı: urmasaydı SK.
2154a Ādemüñ anı: Ādemi anuñ BY.
2155b ḥāletden: ḥāletde SK; felekler: melekler İÜ, AG.
2157a dem: - SK.
2158b arḳasın: ẓahrını SK.
2160b bir: - SK.

2161 Hemān-dem çıḳdı ẓahrından Muḥammed
ᶜUrūc itdi çıḳup ṣaġ yaña Aḥmed

2162 Güneş gibi mücellā nūrı anuñ
Götürdi ẓulmetini hep cihānuñ

AG 62b 2163 Hemān *lebbeyk* çaġırdı Muḥammed
Şehādet eyleyüp ṭurdı Muḥammed

İÜ 71a 2164 Didi kim *lā ilāhe illa'llāh*
Ḳuluñdur hem *Muḥammed resūlu'llāh*

2165 Buyurdı Ḥaḳ seni kim ḫalḳ idüpdür
Didi kim bini Allāh yaradupdur

2166 Didi kim secde ḳıl secde_itdi ol māh
Didi kim ben ḳuluñam sensin Allāh

2167 Didi mīṯāḳ aluram senden iy cān
Ḳabūl itdüm didi ne dirse sulṭān

2168 Didi pes ḥacere imdi elüñ sil
Ki ᶜahdüñ ṣaḳlayısardur ḥacer bil

2169 Elin sildi vü ᶜahdin ḳıldı itmām
O dem Ḥaḳ bī-nihāyet ḳıldı inᶜām

BY 69b 2170 Çıḳardı enbiyāyı andan Allāh
Sizi kim ḫalḳ idüpdür didi ol şāh

2171 Didiler kim yaratduñ cümleyi sen
Ki biz ᶜabdüz ḳamumuz Ḫālıḳı sen

2172 Çırāġ gibi bular berrāḳ-ıdılar
Çırāġdan daḫı belki aḳ-ıdılar

SK 60a 2173 Zī ki ḳudret gösterüp ḳılduñ müzeyyen ᶜālemi
Hem güzīn itdüñ ḳamulardan Ḥavā vü Ādemi

قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَاِذْ اَخَذْنَا مِنَ النَّبِيّٖنَ مِيثَاقَهُمْ وَمِنْكَ وَمِنْ نُوحٍ وَاِبْرٰهِيمَ وَمُوسٰى وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَاَخَذْنَا مِنْهُمْ مِيثَاقاً غَلِيظاً*

2174 Ḳamusından daḫı mīṯāḳ aldı
Ne nevᶜa oldı ᶜahdin cümle bildi

2175 Ḥacer üstine ḳamu ḳodılar el
Ki mīṯāḳ eylediler cümle mürsel

2163a **lebbeyk**: bk. 2097a dipnot.
2165b kim: - SK.
2166a itdi: eyledi SK.
2172b belki: belkim İÜ, AG.
2173: 2167 İÜ, AG.
* ḳāle'llāhü Taᶜālā: ḳāle Taᶜālā AG, - SK, BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Hani biz peygamberlerden sağlam söz almıştık. Senden, Nûh'tan, İbrâhîm, Mûsâ ve Meryem oğlu İsâ'dan da. Evet biz onlardan sapasağlam bir söz almıştık.*" (Ahzâb 33/7).

2176 Çü gördiler ki enverdür Muḥammed
Ḳamudan ġāyet ezherdür Muḥammed

2177 Didi Ḥaḳ bu ḥabībümdür bilüñüz
Ḳamuñuz aña ᶜizzetler ḳıluñuz

İÜ 71b 2178 Anuñ dōstlıġına ḳıldum sizi ben
Anuñ-çün bulduñuz bu nūrı benden

2179 Baña maḥbūb ḳıldum bilüñ anı
Anuñ-içün yaratdum hep cihānı

AG 63a 2180 Pes ol ḳamuñuza ḫātem olısar
Zamān āḫir olıcaḳ ol geliser

2181 Pes andan Ḥaḳ çıḳardı evliyāyı
Ki gösterdi o demde aṣfiyāyı

2182 Bular berrāḳ-ıdılar miṯl-i kevkeb
Çıḳuban ṭurdılar ṣaġ cānibe hep

2183 Çıḳardı ḳamu ẕürriyyātı Raḥmān
Bulara söyledi ol demde sulṭān

BY 70a 2184 Didi kim düzdi sizi didiler sen
Vücūd irdi ḳamu maḫlūḳa senden

2185 Didi kim ḳıluñ imdi baña secde
Ḳamu müʾminler itdi anda secde

2186 Münāfıḳlarla ḳaldı anda küffār
Seçildi anda ebrār-ıla füccār

2187 Bulardan daḫı mīṯāḳ aldı sulṭān
Nitekim enbiyādan aldı ol ḫan

2188 Ḳamu müʾminler itdi anda mīṯāḳ
Ḥaḳ-ıla vaᶜde ḳıldı yaḳın ıraḳ

2189 Ḥacer üstine ḳamu el ḳodılar
Ḥaḳa Ḥaḳ ġayrına hep ḳul didiler

2190 Bizi ol ḳullaruñdan eyle yā Rab
Kim ol ᶜahde vefā gösterdiler hep

2191 Budur mīṯāḳ dirler ehl-i taḥḳīḳ
İlāhī vir ḳamuya fażl u tevfīḳ

SK 60b 2192 Rivāyet ululardan görmişem ben
Didi Ḥaḳ yā ḥacer aç aġzuñı sen

2193 Çün açdı aġzını ḳodı emānet
Ṭurısar anda ḳopınca ḳıyāmet

2176a enverdür: envārdur SK.
2180a ḫātem: ḫātim İÜ, AG.
2188: - SK.
2192b Ḥaḳ: - SK.

2194 Rivāyet bir daḫı bunda_eylediler
Ḥacer evvel ferişteydi didiler

İÜ 72a 2195 O dem kim Ādemi ḫalḳ itdi Allāh
Daḫı hem cennete iletdi Allāh

2196 Şecerden yime diyü ᶜahd ḳıldı
Hem anda ol ferişte şāhid oldı

2197 Müvekkel Ādeme ḳıldı anı hem
Ki ᶜahdin Ādeme añdura her dem

2198 O dem ki_Ādem şecerden almış-ıdı
Melek ol demde ġaybet ḳılmış-ıdı

AG 63b 2199 Ḫurūc itdükde pes cennetden Ādem
Melek girü ḥużūra irdi ol dem

2200 Görür kim ᶜahdini Ādem unutmış
Aña itme dinilen işi itmiş

BY 70b 2201 Didi gördüñ mi bozmış ᶜahdi Ādem
Gerek ṭaᶜn ide aña cümle ᶜālem

كَمَا قَالَ تَعَالَى وَلَقَدْ عَهِدْنَا اِلَى اٰدَمَ مِنْ قَبْلُ فَنَسِيَ وَلَمْ نَجِدْ لَهُ عَزْماً*

2202 Aña Ḥaḳ bir naẓar heybetle ḳıldı
Hemān-dem ol melek bir cevher oldı

2203 Buyurdı Ādeme iletdi Cibrīl
Didi bunuñla gözüñ yaşını sil

2204 Silerdi anuñ-ıla gözyaşın bol
Velīkin bilmez-idi neydügin ol

2205 Ḥacer didi bilür misin beni sen
Didi Allāh bilür bilmezem ben

2206 Didi ol kim saña cennet içinde
Müvekkel olur-ıdum her dem anda

2207 Negāhin bir gün anda ġāyib oldum
Gelüp sini bu ḥāl içinde buldum

2208 Didüm kim ᶜahdini bozmış Ḫudānuñ
Didi Ḥaḳ perdesin yırtduñ sen anuñ

2194a bir: - SK, BY.
2195a kim: ki SK.
2198a almış-ıdı: yimişdi SK.
* ḳāle: ḳāle'llāhü İÜ. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *And olsun, bundan önce biz Âdem'e (cennetteki ağacın meyvesinden yeme diye) emrettik. O ise bunu unutuverdi. Biz onda bir kararlılık bulmadık.*" (Tâhâ 20/115).
2202b melek: - SK.
2203a Ādeme: Ādem SK.
2207a gün: dem SK, BY.
2208a kim: ki SK.
2208b yırtduñ: bozduñ İÜ, AG, BY.

2209 Degülem rāżī senden ben didi Ḥaḳ
Beni bu nevᶜ-ile ṭaş eyledi Ḥaḳ

SK 61a 2210 Zī ki ḳudret gösterüp ḳılduñ müzeyyen ᶜālemi
Hem güzīn itdüñ ḳamulardan Ḥavā vü Ādemi

2211 Ḳıyāmetde getüre ḥażret anı
Ola ᶜaynı vü üẕni vü lisānı

İÜ 72b 2212 O dem ki_Ādemle mīṡāḳ itdi ḥażret
Ḥacerü'l-Esvede virdi emānet

2213 Dönüp didi ki yā Ādem naẓar ḳıl
Görüp ẕürriyyetüñi şimdiden bil

2214 Baḳup ṣaġına vü güldi hemān-dem
Şolına baḳdı vü aġladı ān-dem

2215 Ki aḳ yüzlü güzeller ṣaġ yanında
Ḳara yüzlüler olmış ṣol yanında

BY 71a 2216 Daḫı hem gördi dürlü renkde bunlar
Kim ebyaż kimi esved kimi aḥmer

2217 Kimi ebraş kim aᶜrac kimi aᶜmā
Eşamm u ebkem ü efḳardur aġnā

AG 64a 2218 Kimi gökçek ki döymez baḳmaġa göz
Kimi çirkin dilemez aḳmaġa göz

2219 Didi Ādem ki yā Rabbi ᶜaceb ne
Buları düz yaratmaduñ sebeb ne

2220 Didi sevdüm ki bunlar ola ẕākir
Görüben birbirini ola şākir

2221 Didi hem gök yaratdum ehlini hem
Daḫı hem yir yaratdum ehli ādem

2222 Çü cennet düzdüm ehlin gökçek itdüm
Cehennem ehlini çirkin yaratdum

2223 Münāsib ḳıldum ehlin her birinüñ
Ki ṭutmaz birisi yirin birinüñ

2224 Pes ol dem didi ḳullarına ḥażret
Temennī her biriñüz ḳıluñ elbet

2209a ben: pes SK.
2210: - İÜ, AG.
2211a ḥażret-anı: BY'de takdim-tehirli.
2212a Ādemle: Ādeme SK.
2216b aḥmer: aḫar SK.
2217a ebraş: ebraż SK, ebraş BY; kimi: kim SK.
2218: AG'de der-kenar.
2218b aḳmaġa: baḳmaġa İÜ, AG.
2221a yaratdum: yaratduñ BY.

2225 Kimi dünyāda māl u kim şanāyi[c]
Temennī itdi ḳıldı [c]ömri żāyi[c]

2226 Yüzin dönderdi bir ḳısmı ḳamudan
Ne cennet umdı ne ḳorḳdı ṭamudan

2227 Didi maḳṣūduñuz ne didiler sen
Rıżāñı isterüz yā Rabbi senden

2228 Didi Ḥaḳ siz benümsiz ben sizüñem
Murād ol-ıdı ḫalḳ olmaḳdan ādem

İÜ 73a|SK 61b 2229 Buyurdı girü secde cümleye Ḥaḳ
Pes iki fırḳa oldı bunlar el-ḥaḳ

2230 Birisi secde ḳılup geldi vecde
İbā itdi biri ḳılmadı secde

2231 Buları gördi ol secde ḳılanlar
İki fırḳa oluban ṭurdı bunlar

2232 Girü bir fırḳası secde_eylediler
Hem ol dem Ḫālıḳuñ şükrin didiler

BY 71b 2233 Ki bize secdeye tevfīḳ virdi
Şükür kim secde-i taḥḳīḳ virdi

2234 Ezel pes geldi īmān-ıla bunlar
Girü ḫatm oldı īmān-ıla bunlar

2235 Çün anda secde pes iki idildi
Anuñ-çün bunda secde iki oldı

2236 Peşīmān oldı secde_itmedi biri
Pes anlar bulımaz fevz-i kebīri

AG 64b 2237 Bular evvelde īmān-ıla geldi
Velī āḫirde ol küfr-ile öldi

2238 Şular kim evvel itmemişdi secde
Ḥaḳuñ ḳatında gelmemişdi vecde

2239 Bular hem iki fırḳa oldı anda
Ki bir fırḳa peşīmān oldı anda

2240 Ki niçün secde itmedük didiler
Hemān-dem Ḥaḳḳa secde eylediler

2241 Bulardur ol ki dünyāda Müsülmān
Oluban gitdi āḫir ehl-i īmān

2225a kim: kimi SK.
2233: - SK.
2233b secde-i: secdede BY.
2238a itmemişdi: itmiş-idi SK.
2240a secde: - SK.
2241a Müsülmān: Müsürmān BY.

2242 Ki evvel küfr-ile gelmişdi anlar
Şoñında ehl-i dīn olmışdı anlar

2243 Şular kim secde ḳılmadılar anlar
Budur kāfir gelüp kāfir ölenler

2244 İlāhī bizi ḳıl īmān ehli
Girü āḫirde ḳıl iḥsān ehli

2245 Eger diñilse çün budur irādet
Olur mı nāfiᶜ itmeklik ᶜibādet

İÜ 73b 2246 Dirüz cüzʾī irādet var elinde
Görür her neye ṣarf iderse anda

2247 Daḫı budur ki fiᶜlinden ṣorılmaz
Anuñ ḥikmetlerine hīç irilmez

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى لَا يُسْأَلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْأَلُونَ*

SK 62a 2248 Muḥammed sırr-ı Raḥmāndur pes oldur mefḫar-i ᶜālem
Anuñ nūrından olmışdur behişt ü ᶜarş u kürs ādem

BY 72a 2249 Bizüm işledügümüzden ṣorılur
Ḳıyāmet ḳopar u mīzān ḳurılur

2250 Çü ᶜabdüz biz bize ḫıdmet yaraşur
Ki ḳuldan ḫōcaya ṭāᶜat yaraşur

2251 İlāhī lāyıḳın eyle müyesser
Bize tā keşf ola rāh-ı peyem-ber

2252 Bu ᶜālemdür elestüñ ᶜālemi pes
Ki bir dürlü cevāb eyledi herkes

2253 Belī diyenler oldı müʾmin-i Ḥaḳ
Naᶜam diyenler oldı kāfir el-ḥaḳ

2254 Buları Ḥaḳḳ iᶜāde ḳıldı girü
Ki Ādem de bayaġı oldı girü

2255 Pes andan Ḥaḳ buyurdı girü ol dem
ᶜİmāret eylesün bu yiri Ādem

2242a ki: kim SK; anlar: bunlar SK, BY.
2242b dīn: īmān SK; anlar: bunlar SK, BY.
2245b mı: - SK.
* ḳāle'llāhü: ḳāle AG, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *O, yaptığından dolayı sorgulanamaz, fakat onlar sorgulanırlar.*" (Enbiyâ 21/23).
2248: - İÜ, AG. || Beytin vezni: *mefāᶜīlün mefāᶜīlün mefāᶜīlün mefāᶜīlün*.
2249a işledügümüzden: işledügümüze SK; ṣorılur: ṣorular AG.
2250a biz: - SK, BY.
2251a lāyıḳın eyle: lāyıḳ eyle ḳıl SK.
2252b bir: - SK.
2255b ᶜimāret: ᶜibādet İÜ.

AG 65a 2256 Buyurdı Cebre^{ᵓ}īl Firdevse girdi
Ki Ādem-çün iki öküz getürdi

2257 Daḫı buġday getürdi ekmek-içün
Bu yirde hem zirā^{ᶜ}at itmek-içün

2258 Çıḳardı ṭamudan bir ẕerre nārı
Velī ḳılmadı bu yirde ḳarārı

2259 Delüp yiri caḥīme indi gitdi
Tamāmet aṣlına dek irdi yitdi

2260 Yudılar nūr-ıla yitmiş kez anı
V'eger-nī hep yaḳaydı bu cihānı

2261 Temettu^{ᶜ} ḳıldı bu nev^{ᶜ}-ile Ādem
Yiri tā kim ^{ᶜ}imāret ḳıla Ādem

2262 Ḥavādan ki_oldı evlād oldı ikiz
Ki her dem oldı bir oġlan u bir ḳız

İÜ 74a 2263 Rivāyetdür ki biş yüz oġlan oldı
Ki her biriyle bir ḳız bile geldi

2264 Velīkin Ṣīṯi yigit ḳıldı ḥażret
Muḥammed nūrına eyledi ḥürmet

2265 Ulu oġlınuñ oldı adı Ḳābil
Pes andan kiçisinüñ adı Hābil

BY 72b 2266 Buyurdı Ḳābilüñ ḳız ḳardaşını
Ala Hābil daḫı anuñ işini

SK 62b 2267 Daḫı hem Hābilüñ ḳız ḳardaşını
Ala Ḳābil daḫı anuñ işini

2268 Adı Eslīmā Ḳābil ḳardaşınuñ
Leyūẕā Hābilüñ ḳız ḳardaşınuñ

2269 Çü ḥasnā gördi Ḳābil ḳardaşını
Diledi ala öz ḳız ḳardaşını

2270 Buyurdı Ḥaḳ ki ḳurbān eylediler
Ki Ḥaḳ yolına iḥsān eylediler

قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَاَ ابْنَيْ اٰدَمَ بِالْحَقِّ اِذْ قَرَّبَا قُرْبَاناً*

2256a Cebre^{ᵓ}īl: Cebrā^{ᵓ}īle SK; girdi: vardı AG.
2259b tamāmet: tamām SK.
2261a bu: bir İÜ, AG.
2261b ḳıla: ḳıldı İÜ, AG.
2263b geldi: oldı İÜ.
2264a Ṣīṯi: Ṣīṯi AG; yigit: yiktā SK, BY.
2266a Ḳābilüñ: Hābilüñ SK.
2266b daḫı: pes İÜ, AG, de pes BY.
2269a ḥasnā: ḥüsnā SK.
* "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *(Ey Muhammed!) Onlara, Âdem'in iki oğlunun haberini gerçek olarak oku…"* (Mâide 5/27).

2271 Meger kim böyle-y-idi anda fermān
Oda ururdı her kim itse ḳurbān

2272 Eger yansa bilürdi ki_oldı maḳbūl
Ve-ger yanmasa ol olurdı ma^{c}zūl

2273 Ṭutup bir ḳoçı iḫżār itdi Hābil
Ki bir ṭutam taḫıl ṣapını Ḳābil

AG 65b 2274 Didi ger ola ger olmaya maḳbūl
Ebed almaya ḳız ḳardaşumı ol

2275 Getürüp bir yire ḳodılar anlar
Çıḳup ṭaġ üstine ṭurdılar anlar

2276 İnüp gökden bir āteş ḳoçı yaḳdı
Hemān Ḳābil ḥased cāna bıraḳdı

قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى فَتُقُبِّلَ مِنْ اَحَدِهِمَا وَلَمْ يُتَقَبَّلْ مِنَ الْاٰخَرِ*

2277 Hemān-dem Ḥaḳḳa inkār eyledi ol
Ki ḳurbānum benüm olmadı maḳbūl

İÜ 74b 2278 Urup öldürdi Ḳābil ḳardaşını
Aluban gitdi hem ḳız ḳardaşını

قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى فَطَوَّعَتْ لَهُ نَفْسُهُ قَتْلَ اَخِيهِ فَقَتَلَهُ فَاَصْبَحَ مِنَ الْخَاسِرِينَ**

2279 Ücāc oldı baḥırlar ol dem iy cān
Daḫı birbirine ḳaṣd itdi ḥayvān

BY 73a 2280 Çü kāfir oldı dökdi yire ḳanı
Pes andan geldi küffāruñ ḳalanı

2281 Yidi gün yir tezelzül ḳıldı ol dem
Ki ifsād itdi yirde ibn-i Ādem

2282 Bu kez yir Hābilüñ ḳanını yutdı
Pes anda Ḳābile Ḥaḳ gör ki n'itdi

SK 63a 2283 Muḥammed sırr-ı Raḥmāndur pes oldur mefḫar-i ^{c}ālem
A[nuñ] nūrından olmışdur behişt ü ^{c}arş u kürs ādem

2272a ki: - SK.
2272b ve-ger: eger İÜ, AG.
2274a ger (2.): - SK.
* ḳāle'llāhü Ta^{c}ālā: ḳāle Ta^{c}ālā AG, kemā SK, kemā ḳāle Ta^{c}ālā BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: ...*Hani ikisi de birer kurban sunmuşlardı da birinden kabul edilmiş, ötekinden kabul edilmemişti*..." (Mâide 5/27).
2277b olmadı: ḳılmadı İÜ, AG.
** ḳāle'llāhü Ta^{c}ālā: - AG, kemā ḳāle Ta^{c}ālā SK, BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Derken nefsi onu kardeşini öldürmeye itti de (nefsine uyarak) onu öldürdü ve böylece ziyan edenlerden oldu.*" (Mâide 5/30).
2280a dökdi yire: yire dökdi SK, BY.
2282b anda: andan SK, BY; Ḳābile: ḳan-ıla İÜ, AG.
2283: - İÜ. AG'de 2271.beytin akabindeki ayet-i kerimeden hemen sonra.

2284 Didi Ḳābile n'itdüñ ḳardaşuñı
Fesād itdüñ oda yaḳduñ başuñı

2285 Didi ben bilmezem ḥāfiẓ degülem
Didi şāhid-durur andan aḳan dem

2286 Niçün nā-ḥaḳ yire ḳatl itdüñ anı
Ki çıḳdı cānı aḳdı yire ḳanı

2287 Didi ḳatl itdüm-ise ḳanı ḳanı
Şehādet eyleyüp ḳılsun beyānı

2288 Ḥarām itdi pes ol dem yire ḥażret
Pes andan şoñra yutmaz ḳanı elbet

2289 Bu yirde İbni ᶜAbbās itdi taḳrīr
Ki ol dem cümle eşyā oldı taġyīr

2290 Aġaçlar baᶜżı dikenlendi ol dem
Yimişler ekşi oldı lezzeti hem

AG 66a 2291 Şular telḫ oldı vü tuz oldı yirler
Hem ol dem ḳaçdı ḳuşlar canavarlar

2292 Didiler çün bu nevᶜa itdi ādem
Emānet bulmaz andan cümle ᶜālem

2293 O dem Ādem ṭavāf-ı beyt iderdi
Görür yiryüzi özge ḥāle vardı

2294 Didi bir ḥādiṯe olmışdur elbet
Anuñ-çün oldı bu nevᶜa ᶜalāmet

İÜ 75a 2295 Dönüben tīz girü Hinde irişdi
Görüp bu ḥāli pes giryāna düşdi

BY 73b 2296 Oġul acısı görmemişdi Ādem
Görüben anı aġladı hemān-dem

2297 Bu nevᶜa sözler inşā itdi ol cān
Girü hicr aġusından ṭatdı sulṭān

Merṯiyye-i Ādem Ṣafiyyu'llāh

2298 *Taġayyerti'l-bilādü ve menᶜaleyhā*
Fe-vechü'l-arżı muġayyerun ḳabīḥun

2299 *Taġayyera küllü ẕī-levnin ve ṭaᶜmın*
Ve ḳalle beşāşetü'l-vechi'l-melīḥun

2284a n'itdüñ: n'itdi İÜ.
2285b andan: anda SK.
2294-2295: AG'de takdim-tehirli.
2297b ṭatdı: ṭutdı İÜ.
2298: *"Beldeler ve oralarda olanlar değişti; böylece yeryüzünün çehresi değişti ve çirkinleşti."*
2299a ṭaᶜmın: ṭuᶜmın İÜ, AG.
2299: *"Rengi ve tadı olan her şey değişti. Güler yüzün tebessümü azaldı."*

2300 *Ḳatele Ḳābilü Hābile eḫāhü*
Fevā-esefā ᶜale'l-vechi'ṣ-ṣabīḥun

Meṯnevī*

2301 Girü hem İbni ᶜAbbāsdan rivāyet
Bu nevᶜa eyledi ḥāli ḥikāyet

SK 63b 2302 Ki ḳamu enbiyā şiᶜr itmemişdür
Velī bu sözi Ādem söylemişdür

2303 Ki bu merṯiyye manẓūm olmamışdur
Bunı Süryānīce Ādem dimişdür

2304 Meger kim şoñra geldi bir ᶜaceb cān
Añа dirlerdi Yaᶜzüb ibni Ḳaḥṭān

2305 Meger evvel ᶜArab dilin o yazmış
Hem Ādem sözini naẓm üzre düzmiş

2306 Bu nevᶜa daḫı naẓm itmiş ziyāde
Ki her ḥarfine dürr itmiş ḳılāde

Şiᶜr**

2307 *Ve mālī lā ecūdü bi-sekbi demᶜin*
Ve Hābilü teżamennehu'ż-żarīḥu[n]

2308 *Erā ṭūle'l-ḥayāti ᶜaleyye ġammen*
Fehel ene min-ḥayātī müsterīḥu[n]

Meṯnevī***

AG 66b|BY 74a 2309 Bu nevᶜa ḳırḳ gün aġlaşdılar anlar
Bu kez ḥadden iñen aşdılar anlar

2310 Egerçi ḳıṣṣa çoġ-ıdı ḫaberde
Velī ben muḫtaṣar ḳıldum bu yirde

İÜ 75b 2311 Ḫiṭāb irdi bulara Ḥaḳdan ol dem
Ki aġlamayalar yimeyeler ġam

2312 Virem bunlara ben bir güzel oġlan
Peyem-berler ḳamusı gele andan

2300: *"Kabil kardeşi Habil'i öldürdü. Vah benim o güzel yüzlüme!"*
* Sadece BY nüshasında var, diğer nüshalarda yok.
2303a bu merṯiyye: merṯiyye-i İÜ, AG, bir merṯiyye SK, BY; anlam gereği AÜ nüshasından tamamlandı; olmamışdur: olmış-ıdı İÜ, AG.
2303b dimişdür: dimişdi İÜ, AG.
2304a cān: ḫan AG.
2305b düzmiş: dimiş AG.
** - İÜ, AG.
2307: *"Bana gelince kan dökmeyi hiç beceremiyorum! Habil'i ise türbe uhdesine alıp saklamıştır."*
2308: *"Hayatın uzunluğunu kendim için bir sıkıntı olarak görüyorum. (Bu hâlimle) hayatımdan müsterih miyim ki!"*
*** - İÜ, AG.
2310: - SK, BY.

2313 Muḥammed nūrı Ādemde ṭururdı
Cebīninde güneş tek berḳ ururdı

2314 Çü ḥaml irdi Ḥavāya iy hünerver
Cebīnin nūr anuñ ḳıldı münevver

2315 Çü ṭoġdı Şīş ḳodılar adını
Ḥaḳuñ baḫşişi dimek oldı yaᶜnī

2316 Güneş gibi yüzinde ṭoġdı ol nūr
Görüp Ḥavvā vü Ādem oldı mesrūr

2317 Buyurdı Ādeme Ḥaḳ girü ol dem
Ki maᶜmūr ide bu dünyāyı Ādem

2318 Pes aña Cebreʾīl gönderdi Sübḥān
Ḳamu şanᶜatları bildürdi sulṭān

2319 Ki her bir şanᶜatı bir oġlına ol
İdüp taᶜlīm bildürdi ḳamu yol

2320 Pes andan Ādeme geldi nübüvvet
Ki evlādını Ādem ḳıla daᶜvet

2321 Daḫı on ṣuḥf indürdi aña Ḥaḳ
Şerīᶜat virdi ṣuḥf-ıla muḥaḳḳaḳ

SK 64a 2322 Muḥammed sırr-ı Raḥmāndur pes oldur mefḫar-i ᶜālem
Anuñ nūrından olmışdur behişt ü ᶜarş u kürs ādem

2323 Ḥaḳuñ emrin didi evlāda ol cān
Didi kim getürüñ Allāha īmān

2324 Diñüz Ḥaḳ bir-durur yoḳ ġayr-ı Allāh
Şafī Ādem Muḥammed resūlu'llāh

2325 Didi hem bilüñ efḍaldür Muḥammed
Ḳamu mürselden ekmeldür Muḥammed

BY 74b 2326 Cemāli bedr-i enverdür Muḥammed
Beyānı dürr ü cevherdür Muḥammed

İÜ 76a 2327 İde çün Mekkede ṭalᶜat Muḥammed
Ḳıla her milleti daᶜvet Muḥammed

AG 67a 2328 Ḥaḳīḳat menbaᶜ-ı ḥikmet Muḥammed
Gelüpdür ᶜāleme raḥmet Muḥammed

2315a Şīş: Şīt BY.
2318a Sübḥān: sulṭān SK, BY.
2319b yol: bol İÜ.
2320b evlādını: evlādın SK.
2321a indürdi: gönderdi SK, BY.
2322: 2313 İÜ, AG.
2324a yoḳ: yoḳdur SK.
2325a hem: - SK.
2326a cemāli: cümle SK.

2329 Bu sözlerden ḳamu maḳṣūd oldur
Bu ḫilḳatden ḳamu maᶜhūd oldur

2330 İlāhī bizi aña ümmet eyle
Cemīᶜ-i ümmete hem raḥmet eyle

Der-Beyān-ı Vefāt-ı Ādem Ṣafiyyu'llāh ve Vaṣiyyet-i Ū be-Ṣīṯ ve Mertebet-i Enbiyā ᶜAleyhimü's-Selām*

2331 Çün Ādem sürdi ᶜömrin oldı āḫir
Tefaḥḥuṣ eyledi ḥālini bir bir

2332 Buyurdı Ḥaḳḳ ide Ṣīṯe vaṣiyyet
Hem andan ala mīṯāḳ Ādem elbet

2333 Oḳudı ḳatına pes Ṣīṯi Ādem
Didi bil bunda olmaz kimse ḫurrem

2334 Saña birḳaç vaṣiyyet eylerem ben
Ḳabūl it tā ki devlet bulasın sen

2335 Ḫudānuñ buyruġından şaşma bir dem
Muḥammed adını ẕikr eyle her dem

2336 Ḳamumuzdan Ḥaḳuñ maḳṣūdı oldur
Ḥabībidür daḫı maḥmūdı oldur

2337 Ḥaḳa aña getürmez kim ki īmān
Ḥaḳīḳat bil degüldür ol Müsülmān

2338 Ḳıluram daḫı biş dürlü naṣīḥat
Ṭutarsañ görmeyesin hīç faẓīḥat

2339 Bir ol ki_itme cihāna iᶜtimādı
Ki bunda kimsene bulmaz murādı

SK 64b 2340 Ben itdüm iᶜtimādı cennetine
Elümden aldı ṣaldı miḥnetine

2341 İkinci tābiᶜ olma ᶜavrete sen
Ben uydum ḫāric oldum cennetinden

2330a bizi: - SK.
2330b ümmete: ümmetine İÜ.
* Ṣafiyyu'llāh: Ṣafī BY; Ṣīṯ: Ṣīt AG; ᶜaleyhimü's-selām: ᶜaleyhi's-selām AG, BY.
2331a ᶜömrin: ᶜömri İÜ.
2331b ḥālini: ḥālin SK.
2332a Ṣīṯe: Ṣīte AG, BY.
2333a Ṣīṯi: Ṣīti BY.
2333b bil: pes SK, BY.
2337a kim: her İÜ, AG.
2337b Müsülmān: Müsürmān AG.
2339a bir ol: biri oldur SK, bir oldur BY.
2339b kimsene bulmaz: bulmaz kimse SK.
2340b elümden aldı ṣaldı: aluban bini atdı SK.

BY 75a 2342 Üçünci bu şoñın fikr it her işüñ
Murāduñca_olmaḳ isterseñ ger işüñ

İÜ 76b 2343 Daḫı ger varsa göñlüñ ıżṭırāba
Aña uyma ki varursın ḫarāba

2344 Bişinci bu her işde meşveret ḳıl
Bu pendi ṭutdı her kim oldı ᶜāḳıl

2345 Meleklerle ger itsem meşveret ben
Ururdum başa tāc-ı mekremet ben

AG 67b 2346 Pes andan didi ol dem kim baña merk
İre vü eyleyem bu dünyeyi terk

2347 Birez dem gelmeñüz siz ḥażretüme
Kim evvel Cebreʾīl irer ḳatuma

2348 Daḫı Mīkāʾīl ü İsrāfīl ᶜIzrīl
Ṣalāt ider gelüp bunlar baña bil

2349 Pes andan aġlayu girdi Ḥavāya
Bu ḥāli söyledi ol görklü aya

2350 Didi kim irdi mevtüñ iftirāḳı
Saña olsun selām-ı *el-firāḳī*

2351 Nedür ölüm didi vaṣf itdi Ādem
Ki_ölürüz biz daḫı evlādumuz hem

2352 Ölüm acısı bize eyle olur
Ki bir ḳab içre et ḳaynar ṭaġılur

2353 Ne resme bulsa et andan ḥarāret
Ölüm de bundan artuḳ bil ki zaḥmet

2354 İşidüp ḳıldı Ḥavvā āh u ṣayḥa
Daḫı şol resme ḳıldı anda nevḥa

2355 Vuḥūş u ṭayr işidüp geldi cümle
Dirilüp ḳatına cemᶜ oldı cümle

2356 Didi ṣabr eyle vü ḳıl nevḥañı terk
İrer lā-büd bu dünyā ehline merk

2357 Çün oldı cumᶜa gün ᶜAzrāʾīl irdi
Baḳup ᶜAzrāʾīli Ādem çü gördi

2342a işüñ: işde BY.
2342b ger işüñ: her işüñ SK, her işde BY.
2345b mekremet: mekrümet AG.
2346b dünyeyi: dünyāyı SK.
2353b bil ki: belki İÜ, AG.
2355a geldi: bildi İÜ, AG.
2356a nevḥañı: nevḥayı SK.
2357b Ādem çü: çü Ādem SK.

2358 Didi mevt acısın u fürḳatine
Döyilmez raḥm ḳıl Ḥaḳ ᶜizzetine

SK 65a|BY 75b 2359 Didi ᶜAzrāʾ īle hem daḫı Ādem
Bu nevᶜa mı olur evlāduma hem

İÜ 77a 2360 Veyā maḫṣūṣ mı oldı baña şiddet
Günāh itdügüm içün mi_oldı ḥiddet

2361 Muḥammed sırr-ı Raḥmāndur pes oldur mefḫar-i ᶜālem
Anuñ nūrından olmışdur behişt ü ᶜarş u kürs ādem

2362 Didi evlāda şiddet ki_irer iy cān
Bu yitmişde biridür buña inan

2363 Didi müʾ min oġullarumı yā Rab
Saña ışmarladum cānlarını hep

2364 Bulara luṭf ḳıl iḥsān eyle
Ki mevtüñ sekretin āsān eyle

2365 Gönüldi ol mübārek demde Ādem
Bulındı maḳᶜad-ı ṣıdḳda hemān-dem

AG 68a 2366 Görüñ bu bī-vefānuñ şiddetini
Ki kimlere ṭadurur kürbetini

2367 Türāb ider bunı kim ḳıldı maᶜmūr
Benüm diyen kişiler oldı mescūr

2368 Şunuñ ki_öñi ᶜadem şoñı fenādur
Anuñ vusṭāsı derd-ile ᶜanādur

2369 Gel imdi aña dil virme ḳarındaş
Hezārān dil viren ḳurtarmadı baş

2370 Fenādur bu beḳāya eyle raġbet
Ki rıḥlet idisersin bundan elbet

2371 Bu yirde sözi gel ḳaṣr eyleyelüm
Şu kim maḳṣaddur anı söyleyelüm

2372 Çün Ādem bu fenādan itdi rıḥlet
Pes irdi Ş̄īṯe bu yirde ḫilāfet

2373 Ḳamu peyġām-beri ger ḳılam imlā
Kitābum ser-be-ser anuñla ṭola

2374 Ḳaṣaṣda niçeler naḳl eylediler
Şu kim lā-büddür anı söylediler

2361: - İÜ, AG.
2362b yitmişde: yitmişinde SK; inan: īmān İÜ.
2366b ṭadurur: ṭadurdı SK; kürbetini: şerbetini İÜ, AG.
2368a ki: kim İÜ, AG.
2371b maḳṣaddur: maḳṣūddur SK, maḳṣūd-durur BY.
2372b Ş̄īṯe: Ş̄īte İÜ, AG, BY.
2374b lā-büddür: lā-büd-durur BY.

BY 76a 2375 Velī maḳṣūdumuz nūr-ı Muḥammed
Kim evvel ẓāhir oldı nūr-ı Aḥmed

2376 Niçe yüz biñ cihānı ḳıldı seyrān
Şeref buldı anuñla āḫir insān

2377 Görindi evvel Ādem cebhesinde
Görindi geldi āḫir atasında

İÜ 77b|SK 65b 2378 Çün anuñ cebhesine vardı nūrı
Yir ü gök buldı ol demde sürūrı

2379 Melekler muştıladı birbirine
Kim ol nūr-ı ezel irer yirine

2380 Şu nūr ki_Ādemde ol ẓāhir olupdı
Ferişteler ḳamu secde ḳılupdı

2381 Anuñla Şīṯüñ oldı alnı enver
Anuñla oldı hem İdrīs efser

2382 Anuñla virdi pes Nūḥa necātı
Anuñla virdi Eyyūba berātı

2383 Muḥammed nūrı ger olmasa ẓāhir
Ḫıżır olmaya-dı ᶜilm içre māhir

2384 Anuñla buldı pes āb-ı ḥayātı
Yürür tā ḥaşre dek görmez memātı

AG 68b 2385 Muḥammed nūrıdur taḥḳīḳ ol nūr
Ḳamu mürsel anuñla oldı mesrūr

2386 Ḫalīl ol nūra çünkim oldı ḥāmil
Ki Nemrūd odına nūr oldı ḥāyil

2387 Pes ol nūr-ıla ḫoş gösterdi bürhān
Ki ḳıldı nār-ı Nemrūdı gülistān

2388 Müşerref ḳıldı İsmāᶜīli nūrı
Fidāʾ -i kebş-ile buldı sürūrı

2389 Meded buldı anuñla pīr-i Kenᶜān
Anuñla oldı Yūsuf Mışra sulṭān

2390 Muḥammed nūrı yüz gösterdi iy cān
ᶜAṣā Mūsā elinde oldı ṣuᶜbān

2377a cebhesinde: cebhesinden SK, BY.
2377b atasında: atasından SK.
2379b ol: - SK; irer: - İÜ.
2380a ol: - BY.
2381a Şīṯüñ: Şītüñ İÜ, AG; Şīṯüñ oldı: oldı Şīṯüñ SK, BY; enver: envār SK.
2381b-2382b: AG'de takdim-tehirli.
2388a İsmāᶜīli: İsmāᶜīle İÜ, AG.

2391 Muḥammed nūrını çün gördi ᶜĪsā
İderdi dem-be-dem mevtāyı iḥyā

BY 76b 2392 Eger Dāvūd anı görmeye-y-di
Ḫilāfet mesnedine irmeye-y-di

İÜ 78a 2393 Muḥammed nūrı mühr oldı nigīne
Virildi ol Süleymān-ı emīne

2394 Çü Ẕü'l-ḳarneyne nūrı sāye ṣaldı
Bu heft-kişvere ol sulṭān oldı

2395 Muḥammed nūrı olmayaydı iy yār
Ḫalāṣ olmaya-dı Ẕü'n-nūn iy yār

2396 Ḳamusı buldı Aḥmedden şerefler
Münevver oldı Aḥmedden ṭaraflar

SK 66a 2397 Ezel *kün* dimege ḥikmet-durur ol
Ḥaḳīḳat maḳṣad-ı aḳṣad-durur ol

2398 Çi-ger vaṣfını ider iller anuñ
Velī medḥinde ᶜāciz diller anuñ

2399 Cemīᶜ-i yirde ḫuṭṭāb-ı cihānuñ
Menābirde oḳurlar nāmın anuñ

2400 Diye her yirde ger tevḥīdi her dil
Anuñ isminsüz olmaz dīni kāmil

2401 Muḥammed sırr-ı Raḥmāndur pes oldur mefḫar-i ᶜālem
Anuñ nūrından olmışdur behişt ü ᶜarş u kürs ādem

2402 Ḳarīb oldı çü gelmeklik cihāna
Ki geldi muᶜcizātı çoḳ beyāna

2403 Anı vaṣṣāflar vaṣf eylediler
Gelür diyü cihāna söylediler

AG 69a

كَمَا قَالَ تَعَالَى وَاِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِي اِسْرَائِيلَ اِنِّي رَسُولُ اللهِ اِلَيْكُمْ مُصَدِّقاً لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرٰيةِ وَمُبَشِّراً بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنْ بَعْدِي اسْمُهُ اَحْمَدُ*

2404 Pes ol dem düşdi ruhbān ıẓṭırāba
Ki vardı dīnümüz küllī ḫarāba

2391b mevtāyı iḥyā: iḥyāʾ -i mevtā İÜ, AG.
2392a görmeyeydi: görmeseydi SK.
2394b ol: Metinde yok; anlam ve vezin gereği AÜ nüshasından tamamlandı.
2395b olmaya-dı: olmaya-y-ıdı SK; Ẕü'n-nūn: Ẕü'n-nūna İÜ; iy yār: deyyār İÜ, AG.
2397a **kün**: bk. 1394b dipnot.
2398a çi: ki SK, BY; vaṣfını: vaṣfın SK.
2399b nāmın: adın SK.
2401: 2388 İÜ, AG.
* kemā ḳāle Taᶜālā: - İÜ, AG, kemā ḳāle'llāhü Taᶜālā SK.|| "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Hani, Meryem oğlu Îsâ, 'Ey İsrailoğulları! Şüphesiz ben, Allah'ın size, benden önce gelen Tevrat'ı doğrulayıcı ve benden sonra gelecek, Ahmed adında bir peygamberi müjdeleyici (olarak gönderdiği) peygamberiyim.' demişti...*" (Saff 61/6).

	2405	Tevārīḫ añlayanlar didiler hep Muḥammed gelmesi olmışdur aḳreb
BY 77a	2406	Ḳamu sāḥirler ü kāhinler anda Anuñ vaṣfın didiler ol zamānda
	2407	Ḫuṣūṣā kim Saṭīḥ u Şıḳḳ u Zerḳā Anuñ vaṣfında olmışlardı gūyā
	2408	Çü ᶜAbdu'llāh nūra oldı ḥāmil Ne kim maḳṣūdı varsa oldı ḥāṣıl
İÜ 78b	2409	Cebīninde görüp nūrın Ḫudānuñ Niçeler ḳatline ḳaṣd itdi anuñ
	2410	Muḥammed muᶜcizi ẓāhir olurdı Atası vü anası ḳurtılurdı
	2411	İrādet böyle ḳıldı ẕāt-ı vaḥdet Kim ol nūr ide andan daḫı rıḥlet
	2412	İrişe bir cebīne ki andan ol nūr Ṭulūᶜ idüp cihānı ḳıla mesrūr
	2413	Meger bir sāᶜat-i ferḫunde-demde Kim esᶜad ṭoġdı kevkeb her ümemde
	2414	Emine ḫātūnı lāyıḳ didiler Ki ᶜAbdu'llāh-ıla çift eylediler
SK 66b	2415	Saᶜādet burcı üzre şems-ile māh Ḳonuşdı ẓāhir oldı nūr-ı Allāh
	2416	Güher kim ebr-i nīsān-ıdı evvel Şadef aġzına düşdi oldı ekmel
	2417	Çün ol dürre emīn oldı Emine Ziyā gösterdi nūrı meh-cebīne
	2418	Henüz daḫı vücūda gelmedin ol Görindi muᶜcizātı Aḥmedüñ bol
	2419	Helāk oldı o yılda Ṣāḥib-i Fīl Bulara atdı aḥcārı ebābīl
	2420	Cihān ḳaḥṭ-ıdı ol yıllar ser-ā-ser Gelüp sürdi anı nūr-ı peyem-ber

2407a Şıḳḳ: Şīḳ SK; Zerḳā: Ẕerḳā İÜ, AG.
2408b maḳṣūdı: maḳṣūd SK.
2411b Kim andan daḫı ol nūr ide rıḥlet SK.
2416b ekmel: ikmāl SK.
2419a oldı: olındı BY.
2419b atdı: indi SK.
2420a ol: o İÜ, AG.

AG 69b **Der-Beyān-ı Maṭlaᶜ-ı Seyyidü'l-Evvelīn ve'l-Āḫirīn Ṣalla'llāhü ᶜAleyhi ve Sellem***

2421 Meger bir gice ol sulṭān-ı ᶜālem
Ebu'l-ervāḥ ammā nesl-i Ādem

BY 77b 2422 Ezel gögindeki şems-i saᶜādet
Ebed burcındaki nūr-ı siyādet

İÜ 79a 2423 Diledi maṭlaᶜından ide işrāḳ
Ki_anuñla nūr ola enfüs hem āfāḳ

2424 Şu nūrı kim ezel düzmişdi Allāh
Görinmek istedi dünyāya ol māh

2425 Şadefden dür çıḳarmaḳ istedi baş
Görüp dürrīler aña ide şābāş

2426 Rebīᶜü'l-evvelüñ on ikisinde
İrişdi vaḳt iṯneyn gicesinde

2427 Pes ol gice görindi çoḳ ᶜalāmet
Anası didi gördüm çoḳ işāret

2428 Budur evvel ki gördüm bir münād
Nidā eyledi gökde ḳıldı şādī

2429 Ki iy ehl-i zemīn ehl-i semāvāt
Bilüñ kim şimdi maḳbūl oldı ḥācāt

2430 Bilüñ kim bu gice ṭoġısar Aḥmed
Ki ᶜarş üzre anuñ adı Muḥammed

2431 Cihānı eyleyiserdür müşerref
Melekler ṭurısar bezminde ṣaf ṣaf

2432 Budur her muḳtedānuñ muḳtedāsı
Budur her reh-nümānuñ reh-nümāsı

2433 Bunuñ-çün ᶜarş u kürs ü ḥavż u Kevṯer
Mübeşşir geldi aña her peyem-ber

SK 67a 2434 Semādan indi hem fāris melekler
Getürdiler ḥabībe çok belekler

---

* der-: - AG; ṣalla'llāhü ᶜaleyhi ve sellem: - İÜ, AG.
2422a gögindeki: günindeki SK.
2422b: - SK, BY.
2423a: - SK, BY.
2424b dünyāya: dünyāda SK, BY.
2425b şābāş: Metinde "sābāş".
2427b işāret: beşāret SK.
2429a ki: kim SK.
2433a kürs ü ḥavż: kürsī vü cennet SK.
2433b aña: buña SK, BY.
2434a semādan: saᶜādet SK; indi: itdi SK.

2435 Pes ol gice ṭoġar diyü peyem-ber
Getürdi üç bile bunlar ᶜalemler

2436 Muḥammed sırr-ı Raḥmāndur pes oldur mefḫar-i ᶜālem
Anuñ nūrından olmışdur behişt ü ᶜarş u kürs ādem

2437 Dikküben şarḳa ġarba Mekkeye hem
Ki dünyā bunlaruñla oldı ḫurrem

2438 Ṭabaḳlar sīm-i pür-zerle melekler
Nisār itmege ṭoġıcaḳ peyem-ber

AG 70a|BY 78a 2439 Daḫı emr oldı kim zeyn ola cennet
Ṭamuyı yapalar refᶜ ola miḥnet

2440 Melāʾ ik ideler tesbīḥi bisyār
Ṭuyūr u vaḥş olalar küllī hüşyār

İÜ 79b 2441 Kim irdi uş ḥabīb-i pādişāhī
Bu ḫalḳa gösteriser ṭoġrı rāhı

2442 Cihān kim ṭolmış-ıdı ẓulmet-ile
Muḥammed irdi baḫt u devlet-ile

2443 Çü irdi vaḳt-i eşref yümn-i sāᶜat
Ṭulūᶜ itdi hemān nūr-ı saᶜādet

2444 Cihāna geldi ol maḥbūb-ı sulṭān
Cihān-ı mürdeye cān oldı ol cān

2445 Didiler merḥabā iy faḫr-ı ᶜālem
Ḳudūmüñden cihān oldı mükerrem

2446 Cihāna çünki irdi sāye senden
Ḳamular buldı ḳadr ü māye senden

2447 Şafā geldüñ gel iy meymūn-ṭalᶜat
Ḳamudan sini enver ḳıldı ḥażret

2448 Cemālüñ gülşen itdi bu cihānı
Ḳudūmüñ girü nev ḳıldı zamānı

2435a peyem-ber: melekler SK.
2435b getürdi: getürdiler SK; bunlar: - SK.
2436: 2423 İÜ, AG.
2438a pür: - BY.
2438b ṭoġıcaḳ: ṭoġıcek SK.
2439a kim: ki SK.
2439b refᶜ: defᶜ İÜ.
2440a melāʾ ik: melekler SK.
2443a çü: çün SK.
2446a sāye senden: sāyesinden İÜ, AG.
2446b māye senden: māyesinden İÜ, AG.
2448b zamānı: cihānı SK.

Ḳaṣīde-i Melīḥa

2449 Girü açıldı ebvāb-ı saᶜādet
Girü dünyāya geldi yiñi devlet

2450 Şaçular şaçdı Rıḍvān-ıla ḥavrā
Muḥammed-çün müzeyyen oldı cennet

2451 Ḥabību'llāh çün geldi vücūda
Cihānı ġarḳa virdi nūr-ı raḥmet

SK 67b 2452 Ḫaber oldı cemīᶜ-i vaḥş u ṭayra
Gözin açdı ḳamu ḳılmadı ġaflet

2453 Melekler ġulġule ḳıldı cihāna
Muḥammed geldi ḳıluñ ḳamu ᶜizzet

2454 Anasından çü ṭoġdı şems-i aḍḥā
Bıraḳdı Mekkenüñ ḫalḳına heybet

BY 78b 2455 Dile geldi der ü dīvār ol dem
Ki ẓāhir oldı uş ᶜummān-ı ḥikmet

2456 Beşāret ḳıldı birbirine ḳamu
Ki ṭutdı yiryüzin Aḥmed hem ümmet

İÜ 80a|AG 70b 2457 Didiler merḥabā iy kevne sulṭān
Şükür kim bize virdi sini ḳudret

2458 Seni kim sevmese maḳhūr olur ol
İrişür cānına ᶜuḳbāda miḥnet

2459 Nisār olur aña cennet şarābı
Saña her kim ki iderse maḥabbet

2460 Ḥaḳīḳat *küntü kenz*üñ maḥremisin
Daḫı sensin ezelde sırr-ı vaḥdet

2461 Ṭufeylüñdür behişt ü ḥūr u Rıḍvān
Senüñ şevḳuñla Kevser buldı lezzet

2462 Nebīlerden görindi muᶜcizātuñ
Velīler buldı sinüñle kerāmet

2463 Özüñdür sırr-ı Furḳān derde dermān
İrer senden ḳamu bīmāra şerbet

2464 Bi-ḥamdi'llāh ki nūr itdüñ cihānı
V'eger-nī ḳaplamışdı cümle ẓulmet

2449a ebvāb-ı: - SK.
2449b yiñi: yiñe SK.
2452a vaḥş u: vaḥşa SK, BY.
2452b ḳılmadı: ḳalmadı SK.
2457b bize virdi sini: sini bize virdi SK.
2458-2459: SK ve BY'de takdim-tehirli.
2460a maḥremisin: maḥremi sen AG. || **küntü kenz**: bk. 252a dipnot.
2463a özüñdür: özüñde SK.

2465 Ne ḳalbe kim idesin bir naẓar sen
Bulur İblīsden ol demde ᶜişmet

2466 Kemāl-ile saña virmişdür Allāh
Leṭāfet hem ẓarāfet hem ḥalāvet

2467 Kerem deryāsı şefḳat menbaᶜısın
Ḫudā ḳıldı seni kān-ı mürüvvet

2468 Kerem luṭf eyle imdi *yā ḥabībī*
Bu ben üftādeye eyle şefāᶜat

2469 Naẓar şefḳatle ḳıl cānuma bir dem
Ola kim gide ḳalbümden ḫuşūnet

2470 Şefāᶜat şarṭı ger cürm-ise iy şāh
Benüm nefsümde vardur bī-nihāyet

SK 68a 2471 Viṣāle teşneyem irgür keremden
Ki yaḳdı bini nār-ı derd-i fürḳat

BY 79a 2472 Yürürem ḥasret-ile aç u ᶜuryān
İrişdür cūduñ iy kān-ı seḫāvet

2473 Ḳuluñdur **YŪSUF** iy sulṭān-ı kevneyn
İrürgil aña luṭfuñla hidāyet

İÜ 80b 2474 İlāhī bizi şerᶜinde muḳīm it
Olavuz tā ḳamu ᶜuḳbāda rāḥat

2475 Muḥammed ḥürmeti-y-çün raḥmet eyle
Ḳıyāmetde bizi ḳılma melāmet

AG 71a 2476 Muḥammed ümmeti ḳılduñ bizi çün
Bi-ḥamdi'llāh ḫayr oldı ᶜalāmet

2477 Bizüm yoḳdur işümüz saña lāyıḳ
Velīkin umaruz senden ᶜināyet

2478 Kerem ḳıl luṭf eyle *yā İlāhī*
Cemīᶜ-i müʾ minīne eyle raḥmet

2479 Feyż-i Raḥmāndur Muḥammed *raḥmeten li'l-ᶜālemīn*
Luṭf-ı sulṭāndur Muḥammed *ṣādiḳu'l-vaᶜdi'l-emīn*

Meṣnevī*

2480 Çü ṭoġdı anasından nūr-ı Raḥmān
Sücūd itdi hemān Rabbine sulṭān

2469b kim: ki İÜ, AG.
2476: - SK.
2476a çün: sen BY.
2478: - SK.
2479: 2497 İÜ, AG. || Beytin vezni: *fāᶜilātün fāᶜilātün fāᶜilātün fāᶜilün*.
2479a **raḥmeten li'l-ᶜālemīn:** bk. 53b dipnot.
* SK'de yok.

	2481	Çü Ḥaḳ ḳatında buldı ᶜizzeti ol Pes evvel sözde didi *ümmetī* ol
	2482	Yüzi secdede barmaġın götürmiş Hem evvel ümmetin dile getürmiş
	2483	Virildi Muṣṭafāya belki ol dem Ḳamu ḫaṣlet ki biri ḫulḳ-ı Ādem
	2484	Ki Ṣīṣüñ maᶜrifet Nūḥuñ şecāᶜat Ḫalīlüñ ḫulletin virdiler elbet
	2485	Lisān İsmāᶜīl ez-Loḳmān ḥikmet Rıżā İsḥāḳ u Ṣāliḥden feṣāḥat
	2486	Cemāl-i Yūsuf u hem beṣṣ-i Yaᶜḳūb Cihād-ı Yūşaᶜ u hem ṣabr-ı Eyyūb
BY 79b	2487	Virildi Mūsīden ol cāna şiddet Virildi Dānyālüñ hem maḥabbet
	2488	Virildi ṭāᶜat-i Yūnus daḫı hem Daḫı ᶜilm-i Ḫıżır iy cān-ı ᶜālem
	2489	Ḫudā virdi aña hem naġm-ı Dāvūd Süleymān heybetin hem virdi Maᶜbūd
	2490	Virildi ḳāl-i İlyās zühd-i ᶜĪsā Virildi hem ḳabūl-i Ẕe[k]keriyyā
İÜ 81a	2491	Daḫı hem ᶜişmet-i Yaḥyāyı ol Ḥaḳ Virüp mecmūᶜını aña muḥaḳḳaḳ
SK 68b	2492	Didi ᶜAbdü'l-Muṭalib ol gice pes Olurdum Kaᶜbede yoġ-ıdı bir kes
	2493	Emine_olduġı evden çıḳdı bir nūr Ki ḳıldı Mekke şehrin cümle pür-nūr
	2494	Sücūd itdi hemān-dem Kaᶜbe aña Hem envārı ṭaġıldı cümle yaña
AG 71b	2495	İçinden Kaᶜbenüñ çıḳdı bir āvāz Açıldı niçeden gizlü olan rāz
	2496	Didi üç kerre pes *Allāhü ekber* Muḥammed ṭoġdı ki_oldur Ḥaḳ peyem-ber

2481b sözde: söze AG. || **nefsī-ümmetī**: Kıyamet gününde şefaatçi arayan mahşer halkına diğer peygamberler "**nefsī nefsī**: *Ah nefsim, nefsim*!" şeklinde cevap verirken Hz. Peygamber'in "**yā Rabbe ümmetī ümmetī**: *Yâ Rab! Ümmetim, ümmetim*!" diyerek şefaatçi olmasına dair hadis-i şeriften (Müslim, 2014: I/279-283, no: 327) iktibasta bulunulmuştur.
2483b ḫulḳ: ḫalḳ SK.
2484a Ṣīṣüñ: Ṣītüñ İÜ, AG.
2484b ḫulletin: ḫilᶜatin SK.
2488a Yūnus: Yūsuf SK.
2496a didi: hem SK, BY; pes: didi BY.

2497 Şıyup eşnāmı def^{c} eyleye benden
Ki biñ yıldan berü büt-ḫāneyem ben

2498 Der ü dīvārı tesbīḥ itdiler hem
Didiler ṭoġdı şimdi faḫr-ı ^{c}ālem

2499 Virüp dört rüknine Ḥaḳ Ka^{c}benüñ dil
Biri dir geldi ḥaḳ sürildi bāṭıl

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ اِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقاً*

2500 Biri dir kim Muḥammed oldı ẓāhir
Ki her dem aña Allāh oldı nāṣır

2501 Biri dir ki_irdi bugün nūr-ı ḥażret
Gidüp ẓulmet açıldı bāb-ı raḥmet

2502 Biri dir yā nebī çün olduñ irsāl
Ḫaber virmekde Ḥaḳḳı itme ihmāl

BY 80a 2503 Beşīrsin sen beşāret eyle cennet
Neẕīrsin vir ḫaber ṭamudan elbet

2504 Yıḳıldı Ka^{c}be içre cümle eşnām
Ki yatdı şöyle ebter niçe eyyām

2505 Çü gördi böyledür aḥvāl-i Ka^{c}be
Ḳapudan pes Ṣafāya çıḳdı Şeybe

İÜ 81b 2506 Selām itdi görür Merve Ṣafāya
Beşāretden irişürler ṣafāya

2507 Muḥaḳḳaḳ bildi ẓāhir oldı Aḥmed
Anadan ṭoġdı ol demde Muḥammed

2508 Muḥammed adını evvelde Allāh
Ṭaḳuban eylemişdi bir ulu şāh

2509 Çü ṭoġdı anasından ol yüzi nūr
Cihānı ser-be-ser eyledi mesrūr

SK 69a 2510 Melekler cümle ḳıldılar ziyāret
Mükeḥḥal ḳıldılar hem daḫı sünnet

2511 Eṣaḥ bu kim anadan böyle oldı
Mükeḥḥal ṭoġdı hem sünnetlü geldi

2497a eyleye: ide BY.
2498a der ü dīvār: dār u dīvār SK.
* kemā ḳāle'llāhü Ta^{c}ālā: - AG, kemā ḳāle Ta^{c}ālā BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *De ki: 'Hak geldi, bâtıl yok oldu. Şüphesiz bâtıl, yok olmaya mahkûmdur.'* " (İsrâ 17/81).
2500a kim: ki SK.
2503a sen: hem SK, BY.
2505b: AG'de der-kenar. 2506b mısrası yanlışlıkla bu mısranın yerine yazılmış.
2506b beşāretden: beşāretdür SK, BY.
2506-2507: AG'de takdim-tehirli.
2510a ziyāret: - SK.
2511b geldi: oldı SK, BY.

AG 72a

2512 İrişdi üç melek Aḥmed ḳatına
Ki yüz süriye anlar ḫıdmetine

2513 Biri Cibrīl anuñ biri Mīkāʾīl
Üçüncüsinüñ adıdur Sirāfīl

2514 Didiler birine Rıḍvān anuñ
İde tā ḫıdmetin nūr-ı Ḫudānuñ

2515 Biri ibrīḳ ṭutar dürr ü gevher
İçinde ibrīḳüñ pür-āb-ı Kevṯer

2516 Biri sündüs ridā almış ḳolına
Biri zerden legen almış eline

2517 Münevver cismine dökdiler ābı
Bu üç kevkeb yudılar āfitābı

2518 Feyż-i Raḥmāndur Muḥammed *raḥmeten li'l-ᶜālemīn*
Luṭf-ı sulṭāndur Muḥammed *ṣādıḳu'l-vaᶜdi'l-emīn*

BY 80b

2519 Daḫı ẓahrına mühr eyledi Allāh
Budur kim *lā ilāhe illa'llāh*

2520 Kim ol mühr-ile ḫalḳı ḳıla daᶜvet
İdeler cümle ḫalḳ aña icābet

2521 Şarup bir ṣūf-ı ebyaż birle anı
Melekler ḳodılar ol arı cānı

2522 Daḫı virdiler üç miftāḥ eline
Ki aña cümle ᶜālem fetḥ olına

2523 Biri nuṣret dili birisi tevfīḳ
Biri miftāḥ-ı Kaᶜbe oldı taḥḳīḳ

İÜ 82a

2524 ᶜAlāyim ol gice kim ẓāhir oldı
Cihāna muᶜcizātı cümle ṭoldı

2525 Yıḳıldı ol gice eyvān-ı Kisrī
Dökildi Ḳayṣerüñ başına ḳaṣrı

2526 ᶜAmāme ḳubbesi yıḳıldı ol dem
Ḳamu put-ḫāne āteş-ḫāneler hem

2513b üçüncüsinüñ: üçüncinüñ SK.
2514b tā: - SK.
2515a ibrīḳ ṭutar dürr ü: ibrīḳ getürürdi SK.
2518: - İÜ, 2533 AG.
2520a ḳıla: - SK.
2521a ṣūf: ṣūfī AG.
2522b ki: kim SK, BY.
2524a kim: hem İÜ, AG.
2526a ᶜAmāme: Ġamāme SK, BY.

2527 Ayaşofya ki İstanbulda vardı
Yıḳılmışdı ḳamular anı gördi

2528 Ger olmayaydı serverden icāzet
Ebed olmaya-dı girü ᶜimāret

SK 69b 2529 İçinde cumᶜa ḳılmaḳlıġa ümmet
ᶜİmāret itmege virmiş icāzet

2530 Hem ol dem yire geçdi Sāve baḥrı
Velī pür-nūr oldı Mekke şehri

2531 Şeyāṭīn ol gice merdūd oldı
Semāya çıḳmadan maṭrūd oldı

AG 72b 2532 Çıḳarlardı göge andan ilerü
Dirildiler çıḳalar anda girü

2533 Hemān-dem necm-ile recm oldı bunlar
Cehennemden yaña ṭaġıldı bunlar

كَمَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَجَعَلْنَاهَا رُجُوماً لِلشَّيَاطِينِ*

2534 Görürsin kim atılur gökde yılduz
Şuᶜāᶜıdur degül cirmi budur söz

2535 Çü gördiler bu ḥāli bunlar anda
Ḳamu cemᶜ oldı İblīsüñ ḳatında

BY 81a 2536 Didiler bilmezüz ne ḳıldı Maᶜbūd
Göge çıḳmaḳdan itdi bizi maṭrūd

2537 Didi kim seyr idüñ cümle cihānı
Ola kim idesiz ẓāhir nihānı

2538 Cihānı ser-be-ser gördiler anlar
Pes āḫir Mekkeye irdiler anlar

İÜ 82b 2539 Görürler Mekke şehri nūr olmış
Cihān ol nūr-ıla mesrūr olmış

2540 Ḳuşatmışlar melekler düpdüz anı
Bir evden nūr çıḳar ṭutar cihānı

2541 Melekler birbirine muştılarlar
Cihāna geldi bir ulu peyem-ber

2542 Gelüp bildürdiler İblīse bunlar
Didi gördüñ mi ṭoġmış ol peyem-ber

2527a Ayaşofya: Ayaşofiye İÜ.
2527b yıḳılmışdı: yıḳılmışdur SK, BY.
2531b semāya: semādan BY.
* ḳāle'llāhü: ḳāle AG, BY; Taᶜālā: tebāreke ve Taᶜālā İÜ. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *And olsun biz, en yakın göğü kandillerle donattık. Onları şeytanlara atılan taşlar yaptık…*" (Mülk 67/5).
2534-2535: BY'te takdim-tehirli.
2534b cirmi: cürmi İÜ.
2538a gördiler: gezdiler SK, BY.

2543 Çaġırup āh u efġān eyledi ol
Didi şimden girü yoḳdur size yol

2544 Muḥammed çün ḳadem başdı cihāna
Sizi redd itdiler oldur bahāne

Der-Beyān-ı İnşirāḥ-ı Ṣadr

2545 Çü geldi bu cihāna ol melek-ḫū
Cihānı cümle enver ḳıldı ḳamu

2546* Naẓar ḳıldı niçeler māh-ı tāba
İnüben dāye oldı āfitāba

2547 Meger Mekkede bir ᶜādet var-ıdı
Ki oġlan ṭoġsa dāye besler-idi

AG 73a 2548 Anası anı emzürdi birez dem
Didiler dāye lāzımdur buña hem

2549 Meger var-ıdı anda bir ḳabīle
Benī Saᶜīd dirlerdi ad-ıla

2550 Faḳīrdi ḳamu līkin aşlı ulu
Bularda var-ıdı bir bānū meh-rū

BY 81b 2551 Pes ol bānūnuñ adıydı Ḥalīme
Ki lāyıḳ dāyelıġa ol kerīme

2552 Düşinde didiler kim aña iy ḥūr
Yüri var Mekke içre ṭoġdı bir nūr

2553 Aña Ḥaḳ dāye ḳıldı sen ḥalīmi
Anuñla bulasın ᶜizz ü naᶜīmi

2554 Ḥalīme Mekkeye irişdi ol dem
Aluban Aḥmedi emzürdi bī-ġam

İÜ 83a 2555 Mekānına iledüp emzürürdi
Nebī bir günde bir aylıḳ büyürdi

2556 Feyż-i Raḥmāndur Muḥammed *raḥmeten li'l-ᶜālemīn*
Luṭf-ı sulṭāndur Muḥammed *ṣādıḳu'l-vaᶜdi'l-emīn*

2557 Ḥalīme didi anı besledüm ben
Yaramaz nesne līkin görmedüm ben

2558 Ne vaḳtin kim aña ḥācet gelürdi
Pes ol dem yir iki pāre olurdı

2543a çaġırup: çıḳup SK.
2545b ḳıldı: - SK; ḳamu: meh-rū İÜ, AG.
* SK 69b sayfasında "naẓar ḳıldı" ibaresi çoban olarak kayıtlı olmasına rağmen 2546-2583. beyitlerin olduğu yaprak nüshada mevcut değildir; büyük ihtimalle kopmuştur.
2548a emzürdi birez: emzürmezdi bir İÜ, AG.
2552a kim aña: aña ki BY.
2556: 2570 İÜ, AG.

2559 Ne kim gelürse yir yudardı anı
Resūlüñ işbu vech-ile-y-di şānı

2560 Ḳaçan dört yaşına irişdi sulṭān
Ṣanasın on yaşar olmışdı ol ḫan

2561 Ḳamu ḫalḳ aña and içerler-idi
Muḥammed başı-y-içün dirler-idi

2562 Ḥalīmenüñ iki oġlı var-ıdı
Bular her gün ḳoyun güderler-idi

2563 Meger bir gün resūl anlaruñ-ıla
Ḳoyuna gitdi anlaruñla bile

2564 Negāhin ol yire irişdi Cibrīl
Yanınca hem bile irdi Mīkā'īl

2565 İnüben Aḥmedi ḳapdılar anlar
Bir aġaç dibine iltdiler anlar

2566 Ḳanadıyla yarup gögsini Cibrīl
Çıḳardı ḳalbini eyledi taġsīl

BY 82a 2567 Çıḳardı bir uyuşmış ḳan andan
Didi şeyṭān ḥaẓẓı gitdi senden

AG 73b 2568 Bir altun ṭaşt u bir ibrīḳ anda
Getürmişlerdi bile ol zamānda

2569 Yudılar ḳalbini içinde aru
Yirine ḳodılar ḳalbini girü

2570 Silüp baġrın girü bayaġı oldı
Dikilmiş gibi anda yiri ḳaldı

İÜ 83b 2571 Rivāyetdür Enesden didi ol yār
Ki ben gördüm ḫıyāṭetden eser var

2572 Ḥalīmeye ḫaber irişdi ān-dem
Açup başını aġladı hemān-dem

2573 Gelüp gördi anı kim zindedür ol
Taġayyür līki bulmış levnine yol

2574 Anı irgürdi tīzcek anesine
Żarar irmeye tā bir nesnesine

2575 İki yıl dört ay geçdi çü Aḥmed
Atasından yetīm ḳaldı Muḥammed

2560b ḫan: cān BY.
2561b başı-y-içün: başı-çün İÜ.
2565b iltdiler: iletdi İÜ, AG, iletdiler BY; redif gereği AÜ nüshasından tamamlandı.
2572a ān-dem: ol dem BY.

2576 Rivāyet var ki ol rūḥuñ şifāsı
Ki kendü gelmedin gitdi atası

2577 Ḳaçan kim altıya irişdi sulṭān
Anasından daḫı ayrıldı ol cān

2578 Atadan anadan çün oldı ol yad
Bu kez dürr-i yetīm oldı aña ad

2579 Sekiz yaşına irdi çünki ol nūr
Negāhin düşdi ceddinden daḫı dūr

2580 Ebū Ṭālib ki ʿammūsıydı anuñ
Pes itdi ḫıdmetin cān-ı cihānuñ

2581 Çün irdi on iki yaşına ol nūr
Anuñ nūrıyla yir gök oldı mesrūr

2582 Muṭahhar cismi pāk idi ʿilelden
Münevver ḳalbi hem ḥırş u emelden

2583 Libāsına anuñ ḳonmaz-ıdı toz
İrişmez ẕātına anuñ yavuz göz

SK 70a|BY 82b 2584 Şalībe ṭapmadı ʿömrinde sulṭān
Ne ḫamr itdi ne lehv ü laġv ol ḫan

2585 Şu nesne kim edebdür Ḥaḳ ḳatında
Pes ol maḳbūl-idi anuñ ḳatında

AG 74a 2586 Kemālāt içre ekmel oldı ol cān
Emānet hem diyānet içre sulṭān

2587 Eyü ḫaṣlet ulu ʿizzet kiçi yaş
Görüp ins ü melek dirlerdi şābāş

İÜ 84a 2588 Cihān olalı gelmedi naẓīri
Kiçi yaş içre çoḳ ʿilmüñ ḫabīri

2589 Meger aña muʿallim oldı Raḥmān
Anuñ-çün her kemālde oldı sulṭān

2590 Dilinden kiẕb gelmedi anuñ hīç
Daḫı olmadı girü kīne-der-pīç

2591 Eyü ḫaṣletlerinden ḫalḳ olup şād
Emīn ü ṣādıḳ itdiler aña ad

2576a rivāyet var: rivāyetdür BY.
2582a ʿilelden: ʿalelden BY.
2582b münevver: münezzeh BY.
2584b laġv: - SK; ḫan: cān SK, BY.
2586a cān: ḫan BY.
2587b şābāş: Metinde "sābāş".
2588b çoḳ: çün SK, BY.
2590b olmadı: bulmadı SK.

2592 Feyż-i Raḥmāndur Muḥammed *raḥmeten li'l-ᶜālemīn*
Luṭf-ı sulṭāndur Muḥammed *ṣādıḳu'l-vaᶜdi'l-emīn*

Der-Sefer-Kerden-i Muṣṭafā Ṣalla'llāhü ᶜAleyhi ve Sellem*

2593 Meger günlerde bir gün ol dil-ārām
Oturup Kaᶜbede iderdi ārām

2594 Ebū Ṭālib didi pes aña bir gün
Sefer eyleyelüm iy baḫt-ı meymūn

2595 Çıḳup bir araya ḳondılar anlar
İrişe tā ki girüde ḳalanlar

2596 Ṭutupdı her kişi bir sāyebānı
Gör imdi n'eyledi Ḥaḳḳ anda anı

2597 Aña gönderdi bir pāre seḥābı
Ki ḥıfẓ eyleye şems-i nüh-ḳıbābı

2598 Bulut çün sāyebān oldı o māha
Gönüldiler oradan girü rāha

BY 83a 2599 İrişüp Başrada ḳondı ḳamusı
Yirin ṭutdı kiçisi vü ulusı

2600 Pes anda var-ıdı ḫurma ḳurumış
Daḫı şu ḳuyusı anda ḳurumış

2601 Gelüp server aġaç dibine irdi
Yeşerdi ol aġaç yapraḳ virdi

SK 70b 2602 Ḳuyudan şu çıḳuban aḳdı yire
Çemen bitdi irişse her ne yire

2603 O yirde var-ıdı bir deyr muᶜaẓẓam
Buḫayrā adlu bir rāhib daḫı hem

2604 Tamāmet bilmiş-idi vaṣfın anuñ
Kitābda görmiş-idi ḥālin anuñ

İÜ 84b|AG 74b 2605 Daḫı bilmişdi kim ol yire ol cān
Gelüp olsa gerekdür cānına cān

2606 Buḫayrā çün naẓar ḳıldı bulara
Görür Aḥmed ki ḳonmış bir kenāra

2607 Bulut ol şemsüñ olmış sāyebānı
Bu vaṣf-ıla ḥaḳīḳat bildi anı

---

* der-: - İÜ, AG, der-beyān-ı BY.
2593a günlerde: günlerden İÜ.
2594b iy: - SK.
2596 ṭutupdı: Metinde "ṭutundı"; anlam gereği AÜ nüshasından tamamlandı.
2597b nüh: - SK.
2598a o: ol SK.
2603a bir deyr muᶜaẓẓam: deyr-i muᶜaẓẓam İÜ, AG.
2606b Aḥmed: Aḥmedi SK.

2608 Hemān-dem ḳıldı bunlara żiyāfet
Buları deyr içine ḳıldı daᶜvet

2609 Çün ol sulṭān deyr içine geldi
Ḳamu taşvīrler yire dökildi

2610 Buḫayrā didi kim işbu Muḥammed
Cihāna mürsel olısardur Aḥmed

2611 Bunı Ḥaḳ ᶜāleme raḥmet viriser
Buña uyanlara cennet viriser

2612 Ḳamu mürsellerüñ bu ḫātemidür
Ḫudānuñ evvel āḫir maḥremidür

2613 Didiler kim neden bildüñ Muḥammed
Ki mürsel olısar dünyāya Aḥmed

2614 Didi kim gördüm üç dürlü nişānı
Biri bu kim bulutdur sāyebānı

2615 Daḫı ol ḫurma kim Aḥmed oturdı
Pes anı bu yire Ādem getürdi

BY 83b 2616 ᶜAṣāsı-y-ıdı anı ṭayanurdı
Ḳaçan şu istese yire ururdı

2617 Pes ol ḳuyı yirine geldi Ādem
ᶜAṣāyı urdı şu çıḳdı hemān-dem

2618 Vużū itdi vü ḫ˘oş ḳıldı ᶜibādet
ᶜAṣāsın dikdi yatup oldı rāḥat

2619 Uyandı gördi kim bitmiş ᶜaṣāsı
Budaḳlar şalmış u muḥkem esāsı

İÜ 85a 2620 Bu ḥāl-ile ḳoyuban gitdi Ādem
Zamān-ıla ḳurudı şu aġaç hem

SK 71a 2621 Bu nevᶜa devr-i Nūḥ olınca ṭurdı
Aġaç dibine geldi Nūḥ oturdı

2622 Hemān-dem ol ḳuru aġaç yeşerdi
Ḳurumış ḳuyudan hem şu aḳardı

AG 75a 2623 Zamān-ıla girü ḳurudı bunlar
Bu nevᶜa geldi anda her peyem-ber

2609a içine: içre SK, BY.
2612a ḫātemidür: ḫātimidür İÜ, AG.
2614b bu: budur SK.
2618a ḳıldı: itdi SK.
2618-2619: SK'de takdim-tehirli.
2620b ḳurudı: ḳururdı İÜ.
2623b peyem-ber: peyġam-ber İÜ.

2624 Ḫalīl ü Mūsī vü ᶜĪsā çü geldi
Bularda hem ᶜalāmet böyle oldı

2625 Peyem-berler ki bu yire irüpdür
Pes ol ġaç dibine oturupdur

2626 Muḥammed çün gelüp anda oturdı
Ḳuyudan çıḳdı ṣu ġaç yeşerdi

2627 Kitāb içre anuñ vaṣfını hem ben
Görüben bilmişem anı ezelden

2628 Gümānum ḳalmadı bildüm ben elbet
Ḥaḳīḳat bu-durur ḫatm-i nübüvvet

2629 Eṣaḥ budur ki ol demde Muḥammed
Yigirmi dört yaşında idi Aḥmed

2630 Yigirmi bişe çünkim irdi sulṭān
Ḫadīce ḫātūnı evlendi ol ḫan

2631 Muḳārin oldı meh-tāb āfitāba
Ki döndi cümle işler hep ṣavāba

2632 Pes evvel ṭoġdı Ḳāsım ṣoñra Zeyneb
Ruḳıyye Ümmü Gülsūm Fāṭıma hep

BY 84a 2633 Nübüvvetden öñ-idi bu vilādet
Kim oldı Mekke içre bu ḥikāyet

2634 Velīkin ṣoñra ᶜAbdu'llāh oldı
Ki ḥüsn iḳlīmine bir şāh oldı

2635 Daḫı Māriyyeden İbrāhīm oldı
Ḥaḳuñ emrine ṣoñra teslīm oldı

2636 Rivāyet bu ki dört oġlı oldı ẓāhir
Ki Ḳāsım Ṭayyib İbrāhīm ü Ṭāhir

İÜ 85b 2637 Rivāyet daḫı oġlı iki anuñ
Ki İbrāhīm ü Ḳāsım ol hümānuñ

2638 Ṭayib Ṭāhir bulara künyet oldı
Bulara līki Ḥaḳdan daᶜvet oldı

2639 Resūlden yaᶜnī bunlar öñ gidüpdür
Velī Fāṭıma ṣoñra naḳl idüpdür

SK 71b 2640 Feyż-i Raḥmāndur Muḥammed *raḥmeten li'l-ᶜālemīn*
Luṭf-ı sulṭāndur Muḥammed *ṣādıḳu'l-vaᶜdi'l-emīn*

2624b hem: hep SK.
2630a bişe: bişine AG.
2634b bir şāh: pādişāh SK.
2640: 2644 İÜ, AG.

Der-Beyān-ı Nübüvvet-Āmeden

2641 Gel iy cān ṭūṭisinüñ tercümānı
Ḥaḳīḳat ᶜilminüñ teᵓ vīldānı

AG 75b 2642 Beyān it gel nübüvvet ḳıṣṣasından
Ḫalāṣ it cānı ẓulmet ġuṣṣasından

2643 İrişdi ḳırḳa çün ol tāc-ı ᶜizzet
Mübārek ḫāṭırına düşdi ᶜuzlet

2644 Ḥirā ṭaġına dem dem irişürdi
Pes anda Ḫālıḳa ṭāᶜat ḳılurdı

2645 Görürdi dem-be-dem rüᵓ yā-yı ṣāliḥ
Olurdı gün-be-gün rüᵓ yāsı rāciḥ

2646 Ḥirā ṭaġında kim ᶜuzlet iderdi
Ki on gün yā bir ay ṭāᶜat iderdi

2647 Ki ḳırḳ gün daḫı didiler rivāyet
Meşāyıḫ ḫalvetine oldı ḥuccet

BY 84b 2648 Çi-ger evvel virilmişdi nübüvvet
Velī iẓhār ider şimdi risālet

2649 Ezelde millet-i İbrāhīme ol
Olup tābiᶜ iderdi ṭāᶜati bol

2650 İderdi Ḥaḳ düşinde remz ü ġamzı
Velīkin kimse bilmezdi bu remzi

2651 Niyāz arturduġınca Ḥaḳḳa ᶜāşıḳ
Virürdi aña maᶜşūḳ āşinālıḳ

2652 Şu ḥadde itdi Aḥmed ᶜışḳ-bāzī
İrişdi *ḳābe ḳavseyn*e niyāzı

İÜ 86a 2653 Gelürdi gāhī ḫalḳ-ıla ṭururdı
Sükūt iderdi epsem otururdı

2654 Egerçi cismi anuñ ḫalḳ-ıla-y-dı
Velīkin cān u göñli Ḥaḳḳ-ıla-y-dı

2655 Şanurlardı görenler anı maḥzūn
Velī Ḥaḳ fikrin ol ḳılmışdı ḳānūn

2644b anda: andan AG.
2645b rāciḥ: rāciᶜ İÜ, AG.
2648: - İÜ, AG.
2648a virilmişdi: virilmişdür BY.
2652b **ḳābe ḳavseyn**: bk. 382a-b dipnot.
2653a gāhī: gāh SK.
2654a ḫalḳ-ıla-y-dı: ḫalḳ-ıla-dı SK.
2654b cān u: cānı BY.
2655a maḥzūn: mecnūn SK.
2655b fikrin: fikrini SK.

2656 ᶜAmūlar dirler-idi n'olduñ iy cān
Dimezdi kimseye sırrını ol ḫan

2657 Gelürdi nefret anlardan hümāya
Dönüben girü giderdi Ḥirāya

SK 72a 2658 Bu nevᶜa ṭāᶜati ki_anda ḳılurdı
Kimesne bilmez anı ol bilürdi

2659 Çü vaḳt oldı ki vaḥy indüre ḥażret
Cihānda çalına ṭabl-ı nübüvvet

2660 Nisār eyleye Ḥaḳ raḥmetlerini
Vire ḳullarına niᶜmetlerini

AG 76a 2661 Seçile ehl-i tevḥīd ehl-i ṭuġyān
Biline yiryüzinde ehl-i īmān

2662 Şu kim maḳṣūdı-dı ol ola ẓāhir
Necāsetden ola yiryüzi ṭāhir

2663 Olupdur İbni ᶜAbbāsdan rivāyet
Kim anuñ sözi-durur evżaḥ āyet

2664 Didi çünkim nebī ḳırḳına yitdi
Hevādan nā-gehān bir ṣavt işitdi

BY 85a 2665 Nidā ider aña kim yā Muḥammed
Göremez kimse hīç anda Muḥammed

2666 Velīkin gördi dünyā ṭopṭolu nūr
Ki gitmiş yiryüzinde küllī deycūr

2667 Bu ṣavtdan göñline bir ḫavf irişdi
Hemān-dem döymeyüp ġaşy oldı düşdi

2668 Meger Bū Cehl-ile birḳaç eşirrā
Bu yire uġradı ol yüzi ḳara

2669 Görüben Aḥmedi tīz indi gitdi
Ḫadīce anamuza ḫaber itdi

İÜ 86b 2670 Didi kim yā Ḫadīce gör Muḥammed
Nice maṣrūᶜ olup yatur Muḥammed

2671 Dir-idüñ kim peyem-ber olısar ol
Anuñ ḫ̆od var-ımış cinnetleri bol

2672 Ḥirā ṭaġında şimdi gördük anda
Ki ṭutmış ṣarᶜ anı yatur yabanda

2673 Didi ḥāşā ki anda ola cinnet
Ne gösterdi aña kim bile ḥażret

2656b sırrını: sırrın SK.
2658a bu: ne SK, BY; ṭāᶜati: ṭāᶜat SK.
2666b yiryüzinde: yirlerinden SK.
2667a göñline: göñli SK.

2674 Rivāyet bir daḫı getürdi bunlar
Ḫadīce evine yitürdi bunlar

2675 İfāḳat buldı çün sulṭān u sālār
Pes itdi zevcesin andan ḫaberdār

2676 Ḫadīce didi *ebşir yā ḥabībī*
Hele ḫayr oldı sen şāhuñ naṣībi

SK 72b 2677 Ṭuruban ᶜammısı Varḳaya vardı
Ḫaber ne aldı-y-ısa aña virdi

2678 Didi üç kez hemān Ḳuddūs Ḳuddūs
Ki_aña Cibrīl didiler hem de Nāmūs

2679 Feyż-i Raḥmāndur Muḥammed *raḥmeten li'l-ᶜālemīn*
Luṭf-ı sulṭāndur Muḥammed *ṣādıḳu'l-vaᶜdi'l-emīn*

2680 Daḫı var-ıdı bir rāhib o yirde
ᶜUdās adı vü aᶜlemdi ḫaberde

AG 76b|BY 85b 2681 Ḫadīce aña da virdi ḫaber bol
Ne kim Varḳa didiyse didi hem ol

2682 Didi Varḳa ki gelsün baña Aḥmed
Ḥarem içinde bulışsun Muḥammed

2683 Bulışdı çünki aldı bu ḫaberden
Didi buᶜd olmaya bu sen beşerden

2684 Didi Nāmūs-ı Ekberdür o key bil
Kim anuñ adıdur ḥażretde Cibrīl

2685 Getürdi vaḥy ḳamu mürsele ol
Recādur saña vaḥy-ile gele ol

İÜ 87a 2686 Bu sāᶜatlerde vaḥy iniser elbet
Ümīd oldur ki vire saña ḥażret

2687 Ki sende var-durur cümle nişānı
Ki gördüm Tevrīt ü İncīlde anı

2688 Gümānum ḳalmadı binüm i server
Ḥaḳīḳat sen olısarsın peyem-ber

2689 ᶜAlāmetler belürdi dürlü dürlü
İşāretler görindi dürlü dürlü

2674a getürdi: götürdi İÜ, AG.
2676a **ebşir yā ḥabībī**: "Müjdeler olsun ey sevgilim!".
2677b ne aldı-y-ısa: ne-y-ise hep SK, ne oldı-y-ısa BY.
2678b didiler: dirler SK.
2679: 2682 İÜ, AG.
2680b ᶜUdās: ᶜUṭās BY.
2684a o key: oñı SK.
2684b ḥażretde: ḥażret-i SK.
2687b Tevrīt ü İncīlde: İncīl ü Tevrātda SK, BY
2688b olısarsın: olasın SK.

2690 Bilindi kim senüñdür ḥavż-ı Kevs̱er
Şefāᶜat eyle bize iy hünerver

2691 Senüñ ümmetlerüñdür ḫayru'l-ümmet
İrişsün bunlara senden şefāᶜat

2692 N'olaydı irişeydüm ol güne ben
Şürūᶜ eyleye-y-idüñ daᶜvete sen

2693 Ki vaḥy indürdüginde saña ḥażret
İdiserdür saña ḳavmüñ ᶜadāvet

2694 Müsülmān ola-y-ıdum ol dem iy yār
Çalaydum boynını kim ḳılsa inkār

2695 Didi iḫrāc ider mi bini bunlar
Ḳabūl itmez mi yā ḥaḳ dīni bunlar

SK 73a 2696 Didi her kime kim geldi nübüvvet
İdüpdür cümleye ḳavmi ᶜadāvet

2697 Velī ol dem ki ire saña āvāz
Anuñla olıgör zinhār demsāz

BY 86a 2698 O dem key muḥkem eyle ḳalbüñi sen
Digil kim dilerem görmek seni ben

AG 77a 2699 Bu nevᶜa istimālet eyledi ol
Resūle hem iṭāᶜat eyledi ol

2700 Resūl andan girü çıḳdı Ḥirāya
Ki vaḥy irişe Rabbinden hümāya

2701 Buyurdı Cebreʾīle ḥażret-i Ḥaḳ
İrişdi dem ki_açıla bāb-ı muġlaḳ

2702 Şaçam yiryüzine raḥmetlerümi
Dökem ḳullaruma niᶜmetlerümi

İÜ 87b 2703 İrişdürem ḥabībüme risālet
Ki vaḥy irişe bugün aña elbet

2704 Beşāret ḳıl melekler cümle bilsün
Ḳamu cemᶜ oluban ḫıdmetde ṭursun

2705 Bezensün cennet-ile ḥūr u ġılmān
Ki müşrikden seçilür ehl-i īmān

2706 Melekler şādilıḳlar eylesünler
Bu sözi birbirine söylesünler

2691a ḫayru'l-: ḫayr-ı İÜ, AG.
2692a n'olaydı: n'olaydum SK, BY.
2694a ola-y-ıdum: ola-dum ben SK, BY.
2695a ider: iderler SK.
2696a kime kim: kimse kim İÜ, AG, kim ki SK; geldi nübüvvet: ḳıldı daᶜvet SK.
2697b olıgör: gör SK.

2707 Senüñle bile yitmiş biñ melekler
Ḥabībüme bugün iltüñ belekler

2708 Selām u hem taḥiyyāt eyle benden
Nübüvvetle beşāret eyle benden

2709 İnüp Cibrīl ü Mīkāʾīl Sirāfīl
Melekler niçe biñ biñ hem daḫı bil

2710 Ḥirā ṭaġına pes çıḳmışdı Aḥmed
Didi Cibrīl ol dem yā Muḥammed

2711 Didi *yā ḫayra ḫalḳı'llāhi* hem ol
Baḳup görmedi kimse ṣaġ u hem ṣol

2712 Bu kez divşürdi ᶜaḳlın didi ol ḫan
Ne kişisin ki söylersin sen iy cān

2713 Özüñ yaşurma imdi görelüm biz
Ne işe geldüñüz hem bilelüm biz

2714 Muḥammed çünki söyledi sözini
ᶜAyān eyledi Cibrīl kendözini

SK 73b|BY 86b 2715 Didi Rabbüñ saña ḳıldı selāmı
Daḫı hem ḳıldı bī-ḥadd iḥtirāmı

2716 Benem Cibrīl ki geldüm ḳatuña
Melekler cümle geldi ḥażretüñe

2717 Feyż-i Raḥmāndur Muḥammed *raḥmeten li'l-ᶜālemīn*
Luṭf-ı sulṭāndur Muḥammed *ṣādıḳu'l-vaᶜdi'l-emīn*

2718 Daḫı hem didi *iḳrāʾ yā ḥabībī*
Ki sensin cümle dertlüler ṭabībi

AG 77b 2719 Didi ben bilmezem yazmaḳ oḳumaḳ
Meger kim bildüre luṭfından ol Ḥaḳ

2720 Yapışdı bir keret ḳuçdı resūli
Ki bir kez silkdi ol ṣāḥib-uṣūli

İÜ 88a 2721 Didi oḳı didi kim bilmezem ben
Pes üç kez silkdi vü didi oḳı sen

2722 Rivāyet itdi ol sulṭān bunı
Ki üç kez silkdi Cebrāʾīl bini

2723 Ḳamu aᶜżālarum ayrıldı ṣandum
Velī bilmezligüm gitdi uyandum

2711a **yā ḫayra ḫalḳı'llāhi**: "Ey yaratılmışların en hayırlısı!".
2713a yaşurma: yaşuma İÜ.
2714b kendözini: kendü özini SK.
2717: 2720 İÜ, AG. İÜ'de 88a sayfasının başı.
2718a **iḳrāʾ:** "Oku…" (Alak 96/1)

2724 Getürdi Ḥaḳdan *iḳrāʾ* sūresini
Baña ögretdi pes her nesnesini

2725 Didi hem ḳıldı Ḥaḳ saña selāmı
Ki baña daᶜvet itsün ḫāṣṣ u ᶜāmı

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى اِقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ خَلَقَ الْاِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ*

2726 Disünler *lā ilāhe illa'llāh*
Yanınca hem *Muḥammed resūlu'llāh*

2727 Bunı diyüp ᶜurūc itdi hemān-dem
Melekler çaġrışup didiler ān-dem

2728 Risālet ḳutlu olsun saña iy cān
Ṣalāt u hem selām olsun hezārān

2729 Nebī eyledi Ḥaḳ çün Muṣṭafāyı
Urup başına tāc-ı ıṣṭıfāyı

BY 87a 2730 Geyüben ictibānuñ ḥullesin hem
Ḥirādan döndi girü faḫr-ı ᶜālem

2731 Hemān eşcār u aḥcār u nebātāt
Görür kendüye virürler ṣalavāt

2732 Virürler her ṭarafdan pes selāmı
Bulardan çün işitdi bu kelāmı

SK 74a 2733 Hemān ḳalbinde ḥayret ġālib oldı
Pes andan ditreyü evine geldi

2734 Didi ditrer yüregüm *deṯṯirūnī*
Çü yatdı örtdiler bir dem yüzüni

İÜ 88b 2735 Girü Cibrīl getürdi vaḥy-i Bārī
Ki iy baş büriyici ṭur yuḳarı

AG 78a 2736 ᶜAẕābumdan bu ḫalḳı eyle taḫvīf
Benüm tevḥīdüm-ile eyle teşrīf

2737 Daḫı tekbīr it Rabbüñi bir dem
Ḳamu ṭonlaruñı pāk it daḫı hem

كَمَا قَالَ تَعَالَى يَا اَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ قُمْ فَاَنْذِرْ وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ**

2738 Hemān tekbīr idüben ṭurdı ol şāh
Didi her ne ki virdi aña Allāh

2725a hem ḳıldı Ḥaḳ: Ḥaḳ ḳıldı hem BY.
* ḳāle'llāhü: ḳāle BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Yaratan Rabb'inin adıyla oku! O, insanı 'alak'dan yarattı.*" (Alak 96/1-2).
2728b ṣalāt: ṣalāvat SK.
2733b ditreyü: ditreyüp İÜ, AG.
2734a **deṯṯirūnī**: "Beni örtün".
2735b baş: başın SK.
** kemā ḳāle Taᶜālā: - İÜ, AG, kemā ḳāle'llāhü Taᶜālā SK. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Ey örtünüp bürünen (Peygamber)! Kalk da uyar. Rabb'ini yücelt. Nefsini arındır.*" (Müddessir 74/1-4).

2739 Didi hem Cebreʾīlüñ geldügini
O demde anda ḥāżır olduġını

2740 Ḫadīce başını açdı hemān-dem
Niçün açduñ dir aña faḫr-ı ʿālem

2741 Ki baña Cebreʾīl uş şimdi geldi
Çün açduñ başuñı ol ġāyib oldı

2742 Ḫadīce başını divşürdi taʿcīl
Hemān-dem girü ḥāżır oldı Cibrīl

2743 Didi kim geldi mi Cibrīl iy cān
Belī didi hemān getürdi īmān

2744 Ki Ḥaḳ birdür sen anuñ ḥaḳ resūli
Şükür kim bize virdi Ḥaḳ resūli

2745 Nedür ḥikmet ki ṣaçın çözdi evvel
Pes andan ṣoñra oldı müşkili ḥal

BY 87b 2746 Anuñ-çündür ki ʿavret baş açıcaḳ
Melek ṭurmaz ḳaçar ol yirde muṭlaḳ

2747 Başın açdı vü andan oldı sünnī
Göre Cibrīl midür yāḫ˘o cinnī

2748 Muḥaḳḳaḳ bildi çün Cibrīli ol cān
Hemān peyġām-bere getürdi īmān

2749 Pes andan niçe günden ṣoñra Cibrīl
Gelüben didi ṭur Ebṭaḥa varġıl

2750 Ṭurup Cibrīl-ile ol yire vardı
İrüben Cebreʾīl ol yirde ṭurdı

İÜ 89a|SK 74b 2751 Urup pāyı-la yirden ṣu aḳıtdı
Vużūyı pes resūle taʿlīm itdi

2752 Ḥaremde geldi ögretdi ṣalātı
Rükūʿı secdeyi her müşkilātı

2753 Rivāyet bir daḫı bunda iderler
Şu çıḳmaḳ da Ḥaremde oldı dirler

2741b ol: uş SK, BY.
2745a ki: - SK; çözdi: çizdi SK.
2746a açıcaḳ: açıncaḳ BY.
2747a vü: bu SK.
2747b yāḫ˘o: yāḫ˘od SK.
2748a Cibrīli: Cibrīl BY.
2749b didi ṭur: ṭur didi SK.
2750b: AG'de der-kenar.
2750b-2751b: AG'de takdim-tehirli.

AG 78b 2754 Ezel bir nevᶜ-ile iderdi ṭāᶜat
Bu kez ögrendi bu nevᶜa ᶜibādet

2755 Ḫadīceye gelüp taᶜlīm ḳıldı
Ṣalāt u hem vużū tefhīm ḳıldı

2756 Feyż-i Raḥmāndur Muḥammed *raḥmeten li'l-ᶜālemīn*
Luṭf-ı sulṭāndur Muḥammed *ṣādıḳu'l-vaᶜdi'l-emīn*

2757 Gel imdi diñlegil bir daḫı maᶜnī
Ki naḳl olındı Keşşāf içre yaᶜnī

2758 Kim evvel vaḥy olan Sebᶜa'l-Meṯānī
Resūle evvel inzāl itdi anı

2759 Ki zīrā Fātiḥa oḳunmasa ger
Namāzuñ nāḳıṣ olur dir peyem-ber

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ مَنْ صَلَّى صَلَاةً لَمْ يَقْرَأْ فِيهَا بِأُمِّ الْقُرْآنِ فَهِيَ خِدَاجٌ فَهِيَ خِدَاجٌ فَهِيَ خِدَاجٌ*

2760 Daḫı diñle bu maᶜnīden sen iy yār
Nice indürdi bu Ḳurʾān Cebbār

BY 88a 2761 Ḳadīmdür bu münezzeh ṣavt u ḥarfden
Muḳaddesdür daḫı hem naḳl ü ṣarfdan

2762 İnicek ṣavt-ıla ḥarf-ile indi
Nice indi yā dilde nice dindi

2763 Didi server ki Ḳurʾān ġayr-ı maḫlūḳ
Bu ṣavt u ḥarf ḫod olmışdı maḫlūḳ

2764 Ḥaḳīḳat bu ki maᶜnī oldı Ḳurʾān
Pes anuñ lafẓına dinildi Furḳān

İÜ 89b 2765 Ki Ḥaḳ ḳatında maᶜnī ġayr-ı maḫlūḳ
Velīkin ṣavt u ḥarfle oldı maḫlūḳ

2766 Çü levḥa emr-i Ḥaḳ birle yazıldı
Pes anda ḥarf-ile lafẓı düzildi

2754a nevᶜ-ile iderdi: nevᶜa ider-idi İÜ, AG.
2754b bu: bir SK.
2755a-b ḳıldı: itdi SK, BY.
2758a vaḥy: daḫı İÜ.
2758b evvel: - SK.
* kemā: - AG; ḳāle ᶜaleyhi's-selām: ḳāle'llāhü Taᶜālā ve ḳāle ᶜaleyhi's-selām İÜ, ḳāle Taᶜālā ᶜaleyhi's-selām SK; lem: ve lem İÜ, AG, BY; el-Ḳurʾāni: - İÜ, AG; fe-hiye ḥidācun (3.): - SK, BY. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Kişinin Fâtiha'yı okumadan kıldığı namaz eksiktir! Eksiktir! Eksiktir!*" (Rudânî, 2011: II/25).
2761b ṣarfdan: ḥarfden SK.
2762b dilde: dilce SK.
2762b-2763a: SK'de takdim-tehirli.
2764-2765: SK'de takdim-tehirli.
2764b Furḳān: Ḳurʾān AG, SK.
2765b oldı: olmışdı AG.
2766b anda: andan SK.

2767 Anuñ bir ḥarfi Ḳāf ṭaġına mānend
Bu nevᶜa yazdı levḥ üzre Ḫudāvend

2768 Bu dünyā gögine_andan itdi inzāl
Resūline hem andan itdi irsāl

SK 75a

قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى اِنَّا اَنْزَلْنَاهُ قُرْءٰناً عَرَبِياً لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ*

2769 Yigirmi_üç yılda Ḳurʾān tamāmet
Emīn-ile resūle virdi ḥażret

AG 79a 2770 Gelürdi geh beşer ṣūretde Cibrīl
Melek ṣūretde gāh iderdi taᶜcīl

2771 Ceres ṣalṣālesi gibi gehī ol
İşidür Cebreʾīl āvāzını bol

2772 Gehī baş aşaġa ṣalardı ol şāh
Görinürdi yüzinde nūr-ı Allāh

2773 Cebīninden ᶜaraḳ aḳardı ol dem
Be-ġāyet enver olurdı yüzi hem

2774 Didiler altı ay düşinde ol cān
Görüpdi Cebreʾīl ü vaḥy-i Sübḥān

Beyānu İslāmi Aṣḥābi'n-Nebiyyi Ṣalla'llāhü ᶜAleyhi ve Sellem ve İslāmi ᶜAlī Raḍıya'llāhü ᶜAnh**

2775 Meger bir gün ki ol maḥbūb-ı ḥażret
Ḫadīceyle ḳılurdı evde ṭāᶜat

BY 88b 2776 Gelüp gördi ᶜAlī pes Muṣṭafānuñ
Namāzda ṣol yanına ṭurmış anuñ

2777 Hemān sāᶜatde tābiᶜ oldı bile
Bularuñla namāzı ḳıldı bile

2778 Dönüp didi ne tāᶜatdür bu iy yār
Ki ṭāᶜat ḳılmaz-ıduñ böyle her-bār

2779 Ḫadīce ana evvel sizüñ-ile
ᶜİbādet itdügi yoġ-ıdı bile

---

* ḳāle'llāhü Taᶜālā: - AG, kemā ḳāle SK, kemā ḳāle TaᶜālāBY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Biz onu, akıl erdiresiniz diye Arapça bir Kur'an olarak indirdik.*" (Yûsuf 12/2).

2770a geh: gāh SK; ṣūretde: ṣūretinde SK.
2770b ṣūretde: ṣūretinde SK; iderdi: irerdi BY.
2771a gehī: gāhī SK.
2773b enver: envār SK.
2774b görüpdi: görindi SK.

** beyānu: der-beyān-ı SK, BY; ṣalla'llāhü ᶜaleyhi ve sellem: ᶜaleyhi's-selām SK; ve İslāmi ᶜAlī raḍıya'llāhü ᶜanh: - AG, SK, BY.

2775a ol: - SK.
2775b Ḫadīceyle: Ḫadīce bile SK.
2776b ṭurmış: ṭurdı İÜ, AG.
2777a sāᶜatde: ṣaġında SK, BY.
2777b bularuñla: bularuñ-ıla SK.
2778b her-bār: iy yār SK.

İÜ 90a 2780 Didi kim yā ᶜAlī baña nübüvvet
Gelüpdür iderem ben sini daᶜvet

2781 Baña gönderdi Ḥaḳ Nāmūs-ı Ekber
Getür īmān ki ben oldum peyem-ber

2782 Hemān barmaḳ götürdi anda ol cān
Resūle cān-ıla getürdi īmān

2783 Yaşı on yā yidi olmış-ıdı bil
Ebed ol küfre olmamışdı māyil

İslāmu Ebī Bekr Raḍıya'llāhü ᶜAnh*

2784 Pes andan şoñra ol ṣıdḳı bütün cān
Ki yaᶜnī Bū Bekir ol fāżıl insān

SK 75b 2785 O dem Şām iline_itmişdi ticāret
Düşinde gördi anda çoḳ ᶜalāmet

2786 Görür kim Mekkede bir māh-ı tābān
Ṭoġar encüm hem eṭrāfında çendān

AG 79b 2787 Büyür varduḳça bu ayuñ żiyāsı
İḥāṭa_itdi ḳamu cinn-ile nāsı

2788 Pes ol aydan münevver oldı ᶜālem
Alup baġrına başdı_anı birez dem

2789 Birezden gördi kim ay yire batdı
Ḫalāyıḳ çaġrışurlar ay yitdi

2790 Didi Bū Bekr uş ḳatumdadur ay
Benüm ḳatuma gelsün yoḫsul u bay

2791 Pes irdi ᶜAskelān rāhib ḳatına
Didi bu düşi anuñ ḥażretine

BY 89a 2792 Feyż-i Raḥmāndur Muḥammed *raḥmeten li'l-ᶜālemīn*
Luṭf-ı sulṭāndur Muḥammed *ṣādıḳu'l-vaᶜdi'l-emīn*

2793 Didi rāhib senüñ devrüñde bir er
Çıḳuban olısar ulu peyem-ber

2794 Muḥammeddür adı ṣādıḳ emīndür
Ḳamu dīn içre hem dīni güzīndür

2780b iderem: ḳıluram SK.
2782a götürdi: getürdi İÜ, AG, SK; anda: - SK.
2783a yidi olmış-ıdı: yaşıydı anuñ SK.
* raḍıya'llāhü ᶜanh: - İÜ, AG.
2784a ṣıdḳı: ṣıddīḳ SK.
2784b fāżıl: kāmil SK, BY.
2786a kim: ki SK.
2786b hem: her SK, BY.
2789a ay: anı SK; batdı: yatdı SK.
2789b yitdi: batdı SK, BY.
2791a ᶜAskelān: ᶜAtkilān SK.
2792: 2790 İÜ, AG.

İÜ 90b

2795 Ḥaḳīḳat bil ki ḫatmü'l-mürselīn ol
Resūl-i evvelīn ü āḫirīn ol

2796 Ḳamu Tevrīt ü İncīl ü Zebūrı
Oḳuyup bilmişem taḥḳīḳ o nūrı

2797 Anuñ sen dīnine girürsin iy cān
Hem āḫir yirine ṭururs ın iy cān

2798 Zamānında vezīr olursın aña
Daḫı ṣāḥib-żamīr olursın aña

2799 Yirinde olasın ṣoñra ḫalīfe
İᶜānet idesin her bir żaᶜīfe

2800 Peyem-ber bilmişem ben anı iy cān
Getürmişem ḥaḳīḳat aña īmān

2801 Naṣārādan velīkin gizlerem ben
Selām irgüresin sen aña bizden

2802 İşitdi çün Ebū Bekr ol kelāmı
Pes oldı cān u göñülden ġulāmı

2803 Göñülden iştiyāḳı oldı ġālib
Müsülmān olmaġa ḫᵛoş oldı rāġıb

SK 76a

2804 İrişüp gördi çün enver yüzini
Daḫı hem diñledi şekker sözini

2805 Didi pes yā Ebā Bekr ol Müsülmān
Degüldür saña lāyıḳ küfr ü ṭuġyān

AG 80a

2806 Didi var mı delīlüñ buña iy şāh
Ki virdi saña peyġam-berlıḳ Allāh

2807 Didi düş gördügini Şām ilinde
Muᶜabbir bulduġını hem yolında

BY 89b

2808 Muᶜabbir hem vaṣiyyet ḳıldugını
Ezelden hem Müsülmān olduġını

2809 Nebīden diñledi bu sözi Ṣıddīḳ
Tereddüd çekmeyüben ḳıldı taṣdīḳ

2810 Şehādet ᶜarż idüp oldı Müsülmān
Hem āḫir dīn içinde oldı sulṭān

2797a sen: - SK.
2798b żamīr: vezīr SK, BY.
2801b bizden: benden BY.
2803b Müsülmān: Müsürmān İÜ, AG.
2804a çün: pes SK, BY; enver: envār SK.
2809b çekmeyüben: çekmeyüp SK.
2810a idüp: idüben İÜ.

2811 Bu kez Zeydi-bni Ḥāriṯ geldi dīne
Ulaşdı dīn andan birbirine

İÜ 91a 2812 Hem andan dīne girdi ᶜAbdu'r-Raḥmān
Hem andan geldi ᶜOṯmān ibni ᶜAffān

2813 Zübeyr irdi anuñ ardınca iy ḫāṣ
Gelüp yüz urdı hem Saᶜdi-bni Vaḳḳāṣ

2814 Saᶜīd ü Ṭalḥa oldılar Müsülmān
Daḫı hem Bū ᶜUbeyde geldi iy cān

2815 Ṭoḳuz kişi bular esbaḳ-dururlar
Resūle cümlesi evfaḳ-dururlar

2816 Otuz ṭoḳuza irdi cümle aṣḥāb
Otuz üç er ḳalan ḫātūnlar aḥbāb

İslāmu ᶜÖmer Raḍıya'llāhü ᶜAnh*

2817 Girü bir söz irişdi bu lisāna
Girü bir maᶜnī gelsün ḫ-oş beyāna

2818 İşit kim nice ḳuvvet ṭutdı bu dīn
Nice ṭutıldı İslām içre āyīn

2819 Meger bir gün resūl-i şāh u sulṭān
Duᶜā eyledi Ḥaḳḳa ol güzel ḫan

2820 Ki ḳuvvet vir bu dīne *yā İlāhī*
Varalar ḳullaruñ tā toġrı rāhı

2821 İki ᶜÖmmerde birin eyle iḥsān
Ki revnaḳ ṭuta bunlaruñla īmān

SK 76b 2822 Müsülmān ola ᶜÖmmer ibni Ḫaṭṭāb
Ḳavī ola anuñla cümle aṣḥāb

2823 Anı vir yā ᶜÖmer ibni Hişāmı
İlāhī sen ḳabūl eyle duᶜāmı

AG 80b|BY 90a 2824 Gelüp Cibrīl didi kim yā Muḥammed
Ḫudādan sen muẓaffersin müʾ ebbed

2825 Çü ᶜÖmmer ibni Ḫaṭṭāb añduñ evvel
Ḥaḳīḳat bil ki oldı müşkilüñ ḥal

2826 Duᶜāñı müstecāb itdi ilāhuñ
Müyesser itdi anı pādişāhuñ

2811a Zeydi-bni: Zeyd bin İÜ, AG, SK.
2812b ibni: - SK, bin BY.
2813a Zübeyr: Zeyd SK.
2813b Saᶜd: Saᶜīd SK; Saᶜdi-bni: Saᶜd bin İÜ, AG, SK.
* raḍıya'llāhü ᶜanh: - İÜ, AG.
2822a ibni: bin BY.
2823a vir: - SK.
2825a Ḫaṭṭāb: Ḫaṭṭābı SK; añduñ-evvel: BY'de takdim-tehirli.

2827 Hem ol günlerde Bū Cehl-ile ᶜÖm[m]er
Resūlüñ vaṣfı üzre baḫs iderler

İÜ 91b 2828 ᶜÖmer ḳızḳardaşı oġlıydı anuñ
Mübārizīnden idi ol zamānuñ

2829 Niçeler heybetinden ditrer-idi
Ezelden daḫı key muḥkem er-idi

2830 Didi Bū Cehl aña ger sen varasın
Muḥammedi uruban öldüresin

2831 Yüzer vaḳıyye virem gümiş altun
Ki ḳıldı ol benüm baġrumı pür-ḫūn

2832 Daḫı tüyi ḳıvurcuḳ yüz deve ben
Virem bu cümlesini alasın sen

2833 Feyż-i Raḥmāndur Muḥammed *raḥmeten li'l-ᶜālemīn*
Luṭf-ı sulṭāndur Muḥammed *ṣādıḳu'l-vaᶜdi'l-emīn*

2834 Bu niyyet üzre ᶜÖmmer bindi atın
Müretteb ḳıldı üstine silāḥın

2835 İrişdi yolda Ḫabbāb ibni Erṣe
Didi Ḫabbāb aña dön girü gitme

2836 Resūl idüp-durur Ḥaḳ Muṣṭafāyı
Senüñ-çün bu gice ḳıldı duᶜāyı

2837 Duᶜāsın müstecāb eyledi Cebbār
Müsülmān olġıl imdi sen daḫı var

2838 Didi kim sen de mi olduñ Müsülmān
Didi ben mi getürdüm yalñuz īmān

2839 Senüñ ḳızḳardaşuñ hem de güyegüñ
Gelüpdür bizden İslāma bular öñ

2840 Didi bunları evvel öldüreyin
Dönüp andan Muḥammede varayın

BY 90b 2841 Varup gördi namāz ḳılurlar anlar
Ki Ṭāhā sūresin oḳurlar anlar

SK 77a 2842 Birez maᶜnāsını fikr itdi anuñ
Birez hem ḳaḳımaġı gitdi anuñ

2830a ger: - BY.
2830b uruban: varuban İÜ, AG.
2832b cümlesini: cümlesin SK, BY.
2833: - İÜ, AG.
2836a idüp-durur: idüpdür SK.
2838: - SK, BY.
2840a evvel: - SK.

	2843	Resūlüñ ḳaṣdına līkin yüridi Ġażab göñlin girü anuñ büridi
AG 81a	2844	Ḳubeys ṭaġında vardı bir maġāra Nebī her gün çıḳardı ol diyāra
	2845	Olurdı anda aṣḥābıyla sulṭān Bulara ögredürdi dīn ü īmān
İÜ 92a	2846	İrişdi heybet-ile anda ᶜÖm[m]er Ṭurup ḳarşuladı anı peyem-ber
	2847	ᶜAlī Ḥamza didiler bize emr it Didi peyġām-ber anlara ki ṣabr it
	2848	İrişüp bir naẓar heybetle ḳıldı Nübüvvet heybetin üstine ṣaldı
	2849	ᶜÖmer gördi vü lerzān oldı ān-dem İrişüp ḳuçdı peyġām-ber hemān-dem
	2850	Ki bir kez silkdi anı ol güzel ḫan Çıḳup küfri yirine ṭoldı īmān
	2851	Müsülmān oldı ᶜarż itdi şehādet Dönüp küffāra ol dem ḳıldı heybet
	2852	Didi kim yā resūla'llāh bu dīn Ḥaḳīḳat ḥaḳ mıdur bu görklü āyīn
	2853	Didi ḥaḳdur didi yā niçün anı Ṭutarsın gizlü itmezsin ᶜayānī
	2854	Resūlu'llāh bunı çünkim işitdi Ṣaḥābeyle Ḥaremden yaña gitdi
	2855	ᶜÖmer öñce ḳılıç yalın elinde Şehādet kelmesi her dem dilinde
	2856	Muᶜazzez ḳıldı İslāmı çün ol cān Muᶜazzez eyledi hem anı sulṭān
	2857	Didi ger olmayaydum yā ᶜÖmer ben Olısarduñ nebī ᶜālemde bil sen
BY 91a	2858	Pes oldı iki ol şāhuñ vezīri Biri Ṣıddīḳ u ᶜÖmmer oldı biri
	2859	Daḫı hem gökdedür iki vezīri Biri Cibrīl ü Mīkā'īl biri

2843b girü anuñ: anuñ girü SK.
2849b peyġām-ber: peyġam-beri SK.
2850a ki bir: iki SK.
2856a cān: ḫan SK.
2858b-2859a: - SK.

2860 Dimişdüm kim ṭoḳuz sābıḳlar oldı
Bularuñla ᶜÖmer bile yazıldı

2861 Pes on yāri resūlüñ bunlar oldı
ᶜAşere-i mübeşşere dinildi

SK 77b 2862 Bular pes çār-yār u Saᶜd-i Vaḳḳāṣ
Zübeyr ü ᶜAbdu'r-Raḥmān Ṭalḥadur ḫāṣ

İÜ 92b|AG 81b 2863 Saᶜīd biri Ebū ᶜUbeydedür hem
Bular on yārdur iy cān-ı ᶜālem

2864 Bulara irdi ᶜizzet Kibriyādan
Daḫı hem irdi şefḳat Muṣṭafādan

2865 Beşāret eyledi cennet bulara
Pes irdi raḥmet ü rifᶜat bulara

2866 Bularuñ yüzi ṣuyı-y-çün İlāhī
Keremden bize göster ṭoġrı rāhı

2867 Rivāyetdür ki üç yıl evde ol yār
Oturup maḫfī daᶜvet ḳıldı her-bār

2868 Çıḳuban itmedi iẓhār-ı daᶜvet
Evinde oturup itdi ferāġat

2869 Velī her dem gelürdi er ü ᶜavret
Ṭutardı dīn her gün yiñi ḳuvvet

2870 İlāhī dīn-i şerᶜ olduḳça dāyim
Bizi bu şerᶜ üzere eyle ḳāyim

2871 Mekārim-i aḫlāḳ anuñ meḥāsinü'l-efᶜāl
Ki ḫulḳ-ı Ḥaḳḳ-ıla ḫulḳlandı ol ḫūb-ḫıṣāl

Der-Beyān-ı Evṣāf-ı Nebī ᶜAleyhi's-Selām*

2872 Elā iy ṭālib-i şems-i ḥaḳīḳat
Ne gülşen gösterür gör girü ḥażret

BY 91b 2873 Girü Mıṣr iline ḳıldum sefer uş
Şeker tenginüñ açdum ḳuflini ḫ̇oş

2874 Ger ısġā eyleyesin sözüme sen
İşitdürem saña bir ḫ̇oş ḫaber ben

2861a on: ol İÜ.
2862a pes: çün SK; yār u: yārı SK; Saᶜd: Ḫālid BY.
2865b raḥmet ü rifᶜat: rifᶜat ü raḥmet SK.
2869b gün: dem SK.
2871: 2866 İÜ, AG; bu nüshalarda bir önceki tekrar eden beyit yazılmış. || Beyitte ciddî vezin kusurları bulunmaktadır; bununla birlikte *mefâᶜilün feᶜilâtün mefâᶜilün feᶜilün* kalıbıyla yazılmış görünmektedir.
* AG'de der-kenar. SK'de yok; ancak der-kenar olarak "Maṭlab-ı Ḥilye-i Resūl" ibaresi kayıtlıdır.
2873: - SK, BY'de der-kenar.
2873b ḫ̇oş: uş BY.
2874a sözüme: yüzüme BY.

2875 Diyem ya^{c}nī ki evṣāf-ı Muḥammed
Saña ẓāhir ola aḫlāḳ-ı Aḥmed

2876 Çi-ger dil anı vaṣf itmekde ḳāṣır
Meger kim nuṣret ide bize nāṣır

2877 Ola ger cümle maḫlūḳ aña vaṣṣāf
Olımaz ẕerrece vaṣfında keṣṣāf

İÜ 93a 2878 Ezel naḳḳāşı kim naḳş itdi ṣūret
Cihāna gelmedi bu nev^{c}a hey^{ʾ} et

2879 Ne serverdür ne mihterdür ne sulṭān
Ki maḥbūb idinüpdür anı Sübḥān

2880 Ne söz dinür daḫı vaṣfında anuñ
Ḥabībi ola Ḫallāḳ-ı cihānuñ

AG 82a 2881 Çün anı ḥażret-i Ḥaḳ ḳıldı ta^{c}ẓīm
Müyesser olmaz itmek anı tefhīm

SK 78a 2882 Velīkin ba^{c}żı evṣāfından anuñ
Diyem ḳudretçe ol nūr-ı Ḫudānuñ

2883 Şunı kim bulmışam naḳl ü ḫaberle
Ḳaṣaṣ tefsīr ḥadīṯ ü hem siyerle

2884 Bulardan niçesini naḳl idem ben
Gel imdi ^{c}āşıḳāne diñlegil sen

2885 Kimesne nesne bilmez bāṭınından
Velīkin diñle anuñ ẓāhirinden

2886 Aña kim virmiş-idi ḥüsni Allāh
Bu ḥüsni ḳıldı on bir cüz girü şāh

2887 İki cüz^{ʾ} in Ḥavā anaya virdi
İki de Sāre anaya virildi

2888 İkişer Yūsufa vü Meryeme hem
İkisin Fāṭımaya cān-ı ^{c}ālem

2889 Anuñ bir cüz^{ʾ} ini pes Ḥaḳ Ta^{c}ālā
Ḳamu insāna taḳsīm itdi Mevlā

2890 Aña göre ḳıyās it ḥüsnin anuñ
Ki vaṣfı bilinür mi Muṣṭafānuñ

BY 92a 2891 Hem orta boylu-y-ıdı ol peyem-ber
Ne ḳatı aġ-ıdı ne ḳatı esmer

2892 Şu deñlü aġ-ıdı māyil ḳızıla
Yitüri ḥüsnin anuñ kim ne bile

2877a ola ger: olalar SK.
2878b bu: bir SK.
2881a ḳıldı: eyledi SK.
2888b Fāṭımaya: Fāṭımaya iy SK.

2893 Mübārek başı vü dişi müdevver
Siyāh çeşmi vü alnı ḫ˘oş münevver

2894 Göziyle nergesi maḫmūr iderdi
Cebīni āfitābī nūr iderdi

İÜ 93b 2895 Didi Cābir nebī ḍıḥk eylemezdi
Mühimm olmasa bir söz söylemezdi

2896 Tebessüm līki çoḳ iderdi ol şāh
Ki luṭf üzre yaratmış anı Allāh

2897 Mübārek gözlerin gördükçe iy cān
Şanurdum sürme çekmiş aña sulṭān

2898 Velīkin sürme çekmezdi peyem-ber
Çi-ger her gice kuḥl iderdi dirler

عَنْ جَابِرٍ اَنَّهُ قَالَ كَانَ فِي سَاقَيْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حُمُوشَةٌ **AG 82b** وَكَانَ لَا يَضْحَكُ إِلَّا تَبَسُّمًا وَكُنْتُ إِذَا نَظَرْتُ إِلَيْهِ قُلْتُ أَكْحَلُ الْعَيْنَيْنِ وَلَيْسَ بِأَكْحَلَ*

SK 78b 2899 Rivāyet bir daḫı budur ki ol māh
Çekerdi her şeb üç kez kuḥli ol şāh

كَمَا رُوِىَ كَانَ لَهُ مُكْحُلَةٌ يَكْتَحِلُ مِنْهَا كُلَّ لَيْلَةٍ ثَلَاثًا فِي هَذِهِ وَثَلَاثًا فِي هَذِهِ**

2900 Anuñ *ve'ş-şemsi* yüzinden ᶜibāret
Daḫı *ve'l-leyli* zülfinden bir āyet

2901 Ne ḳıvurcuḳ şaçı ne aṭvel-idi
Mehīb-idi vü ġāyet ekmel-idi

2902 Anı nā-geh gören alurdı heybet
Tekellüm itse ḳılurdı maḥabbet

2903 Anı tenhā yürürken görseler ger
Şanurlardı yürür yanınca leşker

2904 Şu nevᶜa olur-ıdı anda ḥālet
Ki var-ıdı mehābet hem celālet

BY 92b 2905 Meges ḳonmazdı hīç üstine anuñ
Daḫı ẓıllı yoġ-ıdı Muṣṭafānuñ

2898b gice: gicede SK; kuḥl: - SK, BY.

* "Câbir muhakkak der ki: *Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem ince bacaklıydı ve sadece tebessüm ederek gülerdi. Gözlerine baktığım zaman sürme gözlü derdim, ama gözlerine sürme çekmezdi.*" (Rudânî, 2011: VII/318).

2899a ol māh: iy yār İÜ, AG, ol şāh SK; kafiye gereği AÜ nüshasından tamamlandı.

** ṣelāṣen (1.ve 2.): Metinde "ṣelāṣetün". || "Rivayet edildiği gibi: *Resulullah'ın bir sürmedanlığı vardı. Her gece her bir gözüne üç defa sürme çekerdi.*" (Celâleddîn es-Suyûtî, 2015: VI/205).

2900a yüzinden: yüzinde SK. || **ve'ş-şemsi**: bk. 583b dipnot.

2900b zülfinden: zülfinde SK. || **ve'l-leyli**: bk. 583b dipnot.

2901b vü: bu SK.

2903b yanınca: ardınca SK.

2904b celālet: ḥalāvet SK.

2906 Güneş kim rāst ṭura istivāda
Pes olmaz hīç gölge bir yañada

İÜ 94a 2907 Güneşdi istivāda çünki Aḥmed
Anuñ-çün ṭutmadı ẓıllı Muḥammed

2908 Mekārim-i aḫlāḳ anuñ meḥāsinü'l-efᶜāl
Ki ḫulḳ-ı Ḥaḳḳ-ıla ḫulḳlandı ol ḫūb-ḫıṣāl

2909 Uzun kirpükleri vü ḳaşı esnā
Nişān-ı *ḳābe ḳavseyni ev ednā*

2910 ᶜAyān olur ruḫından verd-i aḥmer
Siyeh ḫālinden anuñ misk ü ᶜanber

2911 Rivāyet Bū Hüreyre ḳıldı andan
Kim andan aḥsen ādem görmedüm ben

2912 Güneş cārī olur ṣankim yüzinden
Ṣaçılur söylese Kevṯer sözinden

2913 Yürüse ḳuvvet-ile key yürürdi
Ṣanayduñ yir öñinde dürilürdi

2914 Anuñ ardınca kim bile giderdük
İrişmekde be-ġāyet cehd iderdük

2915 Velīkin anda sürᶜat yoġ-ıdı hīç
Meşaḳḳat tā ki ideydi aña pīç

AG 83a 2916 Rivāyet bir daḫı itdiler anı
Güneş ṭoġmış ṣanayduñ görseñ anı

2917 ᶜAlī didi degüldi ol mükelṣem
Daḫı didi degüldi ol muṭahhem

SK 79a 2918 Ṣaḳalı ṣıḳ-ıdı hem ḳare-y-idi
Mübārek boynı ṣan meh-pāre-y-idi

2919 Birez ḳıl var-ıdı gögsinde anuñ
Var-ıdı hem iki çigninde anuñ

2920 Didi Cābir ki gördüm mührin anuñ
İki çigni arasında hümānuñ

2921 Gögercin beyżasınca ola resmi
Velī levninde bir mühri vü cismi

BY 93a 2922 Ḳaçan keşf olsa nūr olurdı lāmiᶜ
Ṣanayduñ nūr-ı şems olmışdı sāṭıᶜ

2906b hīç gölge bir: gölge hīç bir SK.
2908: - İÜ, AG.
2909b **ḳābe ḳavseyni ev ednā**: bk. 382a-b dipnot.
2910: - SK.
2922b sāṭıᶜ: sāmiᶜ İÜ.

2923 Resūl iderdi kendüsi ḥikāyet
Kemāl-i ḫilḳat üzre bini ḥażret

2924 Daḫı hem fiᶜlüm aḥsen ḫulḳum ekrem
Yaratdı bini ḫatm-i enbiyā hem

İÜ 94b 2925 Ḳoḳardı derlese miskden daḫı ḫūb
Ki her der dānesi dürdendi merġūb

2926 Uzun barmaḳları şankim ḳamışdur
Görenler diyeler kim ḫām gümişdür

2927 Bilekleri anuñ billūra beñzer
Mübārek ṣadrı ebyaż nūra beñzer

2928 Muᶜanber ḳaşları beñzer hilāle
Gözi şehlāsı gelmezdi ḫayāle

2929 Dehānı ḥoḳḳa vü dendānı lüʾlū
Küçücük burnı var şankim ṭuru şu

2930 Be-ġāyet efṣaḥ-ıdı söylese söz
Yüzine baḳmaġa döymezdi hīç göz

2931 Göreydi bir nefes ger kimse anı
Fidā eyleye-di vaşlına cānı

2932 Sözi Ḫıżr u Mesīḥa āb-ı ḥayvān
Yūsufdan ben melīḥam dirdi ol ḫan

2933 İki gözi arasında anuñ nūr
Var-ıdı ᶜālemi iderdi mesrūr

2934 Ger açsa ṣadrını nūrından anuñ
Yüzi pür-nūr olurdı hep cihānuñ

AG 83b 2935 Ḥarīrden yumşaġ-ıdı dest ü pāyı
Ṭaşa hem başsa iz iderdi pāyı

2936 Ayaġı küçcük-idi ol hümānuñ
Belürmezdi yürüse izi anuñ

SK 79b 2937 Geyerdi ḥulle ebyaż gāhī aḥḍar
Rivāyet var ki geydi gāhī aḥmer

2938 Geyerdi gāh egnine ḳabā ol
İderdi gāh peşmīne ᶜabā ol

BY 93b 2939 Gehī naᶜlın geyerdi iç edük gāh
Ṭaḳardı barmaġına ḫātem ol şāh

İÜ 95a 2940 Ḳara dülbend şarınurdı gehī ol
Kim oldı evliyāya şoñra ol yol

2924b bini: sini İÜ.
2929b küçücük: küçücek BY.
2936a küçcük: küçücek İÜ, gökçek SK; ol: hem SK.
2939b barmaġına: ḫātemine İÜ, AG.

2941 Mekārim-i aḫlāḳ anuñ meḥāsinü'l-efᶜāl
Ki ḫulḳ-ı Ḥaḳḳ-ıla ḫulḳlandı ol ḫūb-ḫıṣāl

Der-Beyān-ı Aḫlāḳu'n-Nebī ᶜAleyhi's-Selām*

2942 Çü bildüñ baᶜżı evṣāfın anuñ sen
Diyeyim baᶜżı aḫlāḳın daḫı ben

2943 Nitekim aḥsen-idi ḫalḳı anuñ
Daḫı hem aḥsen-idi ḫulḳı anuñ

2944 Nitekim ḥüsnine yoḳdur nihāyet
Yoḳ anuñ ḫulḳına hem ḥadd ü ġāyet

2945 Anuñ Ḥaḳ ẕikr idüp ḫulḳ-ı ᶜaẓīmin
Didi sensin *ᶜalā-ḫulḳın ᶜaẓīmin*

كَمَا قَالَ تَعَالَى وَإِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ**

2946 Geyerdi meskenetden ol ᶜabāyı
Ḳamu kesden götürürdi cefāyı

2947 Taḫalluḳ ḫulḳ-ı Ḥaḳḳ-ıla ḳılurdı
Ḳamu Ḳurʾān-ıla ᶜāmil olurdı

2948 Kim anuñ ḫulḳı Ḳurʾān-ıdı el-ḥaḳ
Ḳamu işlerde olurdı ᶜale'l-ḥaḳ

2949 Anuñ aḫlāḳı hīç kesde yoġ-ıdı
Anuñ-çün ḫavfı ḳamudan çoġ-ıdı

اَلْمُخْلِصُونَ عَلَى خَطَرٍ عَظِيمٍ***

2950 Ṭaşı gibi içi daḫı münevver
Müzehher ṭaşı vü içi muṭahhar

AG 84a 2951 Riyā ḥıḳd u ḥased ḳılmazdı ol şāh
Daḫı kibr ü ġażab ḳılmazdı ol māh

BY 94a 2952 Ġażab ger ḳılsa Ḥaḳḳ içün ḳılurdı
Maḥabbet daḫı Ḥaḳḳ içün ḳılurdı

2941: 2938 İÜ, AG.
* en-nebī ᶜaleyhi's-selām: - İÜ, AG.
2942b diyeyim: diyeyin SK, BY.
2943a ḫalḳı: ḫulḳı SK, BY.
2943b ḫulḳı: ḫalḳı SK, BY.
2944: - SK.
** ḳāle: ḳāle'llāhü İÜ. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Sen elbette yüce bir ahlâk üzeresin.*" (Kalem 68/4).
2949: - SK.
2949a aḫlāḳı: iḫlāṣı İÜ, SK.
*** SK'de 2948. beyitten hemen sonra. || *"Temiz yürekli insanlar da büyük tehlike üzerindedirler."* hadis-i şerif (Yılmaz, 2013: 550).
2951b māh: şāh SK.

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ اَلْحُبُّ لِلّٰهِ وَ الْبُغْضُ لِلّٰهِ*

SK 80a	2953	ᶜAdāvet kimse-y-ile eylemezdi Edebden ṭaşra sözin söylemezdi
İÜ 95b	2954	Tevāżuᶜ cümleye iderdi sulṭān Faḳīre merḥamet sāʾ ile iḥsān
	2955	Çi-ger aᶜlā velīkin nefsi alçaḳ Ne ḫ˘oş ḫaşlet virüpdür gör aña Ḥaḳ
	2956	Yüzi beşşāş-ıdı vü ḳavli ṣādıḳ Ki aḳvāline efᶜāli muvāfıḳ
	2957	Eger kāfir eger Müslim gelürdi Ḥükümde cümlesini bir görürdi
	2958	Ḳız oġlandan ziyādeydi ḥayāda İderdi luṭfını bilişe yada
	2959	Ḥalīm-idi revā iderdi ḥācet Ḳamudan artuḳ iderdi ᶜibādet
	2960	Didi ᶜĀyişe ol sulṭān-ı ᶜālem Evinüñ ḫıdmetin iderdi her dem
	2961	Daḫı ḳaṣd itmedi hīç intiḳām ol Meger göreydi nā-ḥaḳḳ işleri bol
	2962	İdinmişdi özine pīşe faḳrı Dir-idi dāyimā *el-faḳru faḫrī*
	2963	Oturup dāyimā miskīnler-ile İderdi ṣoḥbet anlaruñla bile
	2964	Ṭaᶜām yirmezdi yirdi dilese ger Yimezdi söykenüp līkin peyem-ber
	2965	Yir-idi_üç barmaġıyla yimegin ol Yalardı ṣoñra girü barmaġın ol
	2966	Alup her loḳmasını besmeleyle Yudardı girü anı ḥamdeleyle
	2967	Mubāḫı yirmez-idi hīç sulṭān Severdi balı vü ḥalvāyı ol ḫan

* ᶜaleyhi's-selām: - İÜ, AG; el-ḥubbü: ḫayru'l-aᶜmāli el-ḥubbü SK. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Sevmek ve sevmemek Allah rızası içindir.*" (Yılmaz, 2013: 224).

2955b virüpdür: viripdi SK.

2957a Müslim: müʾmin SK.

2962b **El-faḳru faḫrī ve bihī eftaḫiru**: *"Yoksulluk benim övüncümdür, ben onunla övünürüm."* (Yılmaz, 2013: 153).

2965b ṣoñra girü: girü ṣoñra SK, BY.

2967a sulṭān: o sulṭān BY.

2967b ḫan: cān BY.

BY 94b 2968 Dimişdür sirkeye ni^{c}me'l-idām ol
Şerīd ü ḳar^{c}a dirdi ḫ^{v}oş ṭa^{c}ām ol

AG 84b 2969 Yir-idi yaġrın etiyle ḳolından
Yimezdi girüsin anuñ bilinden

2970 Hem arpa etmegine olmadı sīr
Öñine ṭutmaz-ıdı hīç pīşgīr

İÜ 96a 2971 İçerdi üç nefesde ṣuyı hem cān
Ki besmeleyle ḥamdeleyle sulṭān

SK 80b 2972 Mekārim-i aḫlāḳ anuñ meḥāsinü'l-ef^{c}āl
Ki ḫulḳ-ı Ḥaḳḳ-ıla ḫulḳlandı ol ḫūb-ḫıṣāl

2973 Geh olurdı bir iki ay yimezdi
Velī kimseye acıḳdum dimezdi

2974 Mübārek ḳarnına baġlardı aḥcār
Ṣalınmasun yüregüm dirdi ol yār

2975 Bu nev^{c}a itmek istedi ṣaḥābī
Dönüben virdi aṣḥāba cevābı

2976 *Ebītü ^{c}inde Rabbī* didi pes ol
Yirem hem içerem anda didi bol

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَبِيتُ عِنْدَ رَبِّي يُطْعِمُنِي وَيَسْقِينِي*

2977 Libās u na^{c}lının yamardı kendü
^{c}Azā iderdi vü ṣorardı ṣayru

2978 İcābet da^{c}vete iderdi ol cān
Olaydı yā süñük yāḫ^{v}od ḳuru nān

2979 Ṣadaḳa almaz-ıdı hīç deyyār
Gelürse armaġan alurdı ol yār

2980 Ṭutardı her işi ṣaġında ol cān
Yaturdı ṣaġ yanı üstine sulṭān

2981 Yatuban ḳarnınuñ üstine ol şāh
Didi bu yatmaġı hīç sevmez Allāh

2982 Ḥaşīr-idi döşegi yaşduġı hem
Gehī bir saḫtiyān iy cān-ı ^{c}ālem

2968b şerīd: terīd AG.
2970b pīşgīr: peşkir SK.
2971a ṣuyı: ṣuyını İÜ.
2971b besmeleyle ḥamdeleyle: ḥamdeleyle besmeleyle SK, BY.
* kemā: - SK; es-selām: - BY. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Rabb'im beni yedirip içirdiği hâlde gecelerim.*" (Yılmaz, 2013: 94).
2977a libās u: libāsın SK.
2978b yā: ger İÜ, AG; yāḫ^{v}o: yāḫ^{v}od BY.
2980a ṣaġında: ṣaġından SK, BY.

BY 95a 2983 Gice kim yata-y-ıdı az uyurdı
Ṭuruban dünle çoḳ ṭāᶜat ḳılurdı

2984 Ḳılurdı vitr-ile on üç teheccüd
Velī ġāyetde iderdi taᶜabbüd

2985 Ḳılurdı yeyni evvel iki rekᶜat
Oḳur her rekᶜatinde birer āyet

İÜ 96b 2986 Bunı şükrü'l-vużū ḳılurdı yaᶜnī
Be-ġāyet yeynicek ḳılurdı anı

AG 85a 2987 Teheccüd ḳılur andan iki rekᶜat
Muṭavvel ḳılur-ıdı anı ġāyet

2988 Oḳurdı el-Baḳar yaᶜnī birinde
Oḳurdı Āl-i ᶜİmrān ikisinde

2989 Bulardan yeyni_iki daḫı ḳılurdı
Pes on rekᶜat bu nevᶜ-ile olurdı

SK 81a 2990 Vitir vācib ḳılurdı ṣoñra sulṭān
Ne gökçek ṭāᶜat ider gör ki ol ḫan

عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ أَنَّهُ قَالَ لَأَرْمُقَنَّ صَلَاةَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اللَّيْلَةَ فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ طَوِيلَتَيْنِ طَوِيلَتَيْنِ طَوِيلَتَيْنِ ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ وَهُمَا دُونَ اللَّتَيْنِ قَبْلَهُمَا ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ وَهُمَا دُونَ اللَّتَيْنِ قَبْلَهُمَا ثُمَّ [صَلَّى رَكْعَتَيْنِ وَهُمَا دُونَ اللَّتَيْنِ قَبْلَهُمَا ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ وَهُمَا دُونَ اللَّتَيْنِ قَبْلَهُمَا ثُمَّ] أَوْتَرَ فَذَلِكَ ثَلَاثَ عَشْرَةَ رَكْعَةً* نُقِلَ مِنْ مَصَابِيحِ الدُّجى**

2991 Bunuñ ġayrı niçe vardur rivāyet
Ki peyġām-ber iderdi çoḳ ᶜibādet

2992 Seḥerler uyumaz temcīd iderdi
Ki yaᶜnī ẕikr ü hem taḥmīd iderdi

2993 Didi pes Bū Hüreyre didük iy cān
Duᶜā it müşrikīne iy güzel ḫan

2994 Didi kim raḥmet içün gelmişem ben
Duᶜā idem yaramaz ḥāşa benden

BY 95b 2995 Bir ekreh nesneye incinse elbet
Mübārek çehresin ṭutardı ḥumret

2983b dünle: dünyā SK.
2985b oḳur: oḳurdı SK; rekᶜatinde: rekᶜatde SK.
2988a Baḳar: Baḳara SK.
2989b on rekᶜat: ol sulṭān SK.
* ṭavīleteyni ṭavīleteyni ṭavīleteyni: ṭavīleteyni ṭavīleteyni İÜ, AG, ṭavīleteyni SK; ṣallā rekᶜateyni…ḳablehümā ṣümme (2.): - İÜ, SK. || *"Zeydu'bnu Hâlid el-Cuhenî şöyle demiştir: Bir gece Resulullah'ın (AS) namazını (nasıl ve kaç rekat kıldığını görmek için) dikkatle ve uzunca baktım. Evvela hafif iki rekat kıldı. Sonra uzun, uzun, uzun olarak (yani çok uzun olarak) iki rekat kıldı. Sonra öncekilerden kısa iki, sonra öncekilerden kısa iki, sonra öncekilerden kısa iki rekat namaz kıldı. Sonra vitr namazı kıldı. İşte bunlar on üç rekattır."* (Müslim, 2014: II/415-416).
** "Mesâbîhi'd-Dücâ'dan nakledildi".
2994b yaramaz: - SK.

2996 Cemāli ḥumretinden bilinürdi
Ki ol mekrūh işe key incinürdi

2997 Velīkin söylemezdi aña ekser
Ḥayā vü ḥilm issiydi peyem-ber

İÜ 97a* 2998 Enes didi ki binerdi ḥımārı
Bükilmiş līfden anuñ yuları

2999 Birini daḫı bindürürdi ol cān
Ḥımāruñ ṣaġrısına bile sulṭān

3000 Severdi ṭībi vü gökçekdi ṭībi
Mizāc-ıla aġırlardı ġarībi

AG 85b 3001 Ḳabūl iderdi ger ᶜözr itseler ol
Budur dirdi Ḫudāya gitmege yol

3002 Ḳaçan bir ḳapuya gelseydi ol şāh
Ḳapu ḳarşusına ṭurmazdı ol māh

3003 Selām iderdi ṭurup gūşesinden
Bu vech-ile işitdük pīşesinden

3004 Ḳamuyı ᶜafva ṣulḥa ḳındururdı
Her ifsādı ṣalāḥa döndürürdi

3005 Ḳamu terk itdi dünyā lezzetini
Ḳabūl eyledi ᶜuḳbā ᶜizzetini

SK 81b 3006 Mekārim-i aḫlāḳ anuñ meḥāsinü'l-efᶜāl
Ki ḫulḳ-ı Ḥaḳḳ-ıla ḫulḳlandı ol ḫūb-ḫıṣāl

3007 Ḳamu cennet aña ᶜarż oldı her dem
Daḫı ᶜarż oldı altundan cebel hem

3008 Ḳabūl itmedi illā kim rıżāyı
Ne kim olsa ḳabūl itdi ḳażāyı

3009 İderdi dāyimā eytāma şefḳat
Ḳılurdı dāyimā maẓlūma raḥmet

3010 Anuñ ḫulḳına yoḳdur ḥadd ü ġāyet
Anuñ vaṣfında ᶜācizdür ᶜibāret

BY 96a 3011 Seḫāda şems deryādur keremde
Bilinmişdür vücūdı her ümemde

2996a ki: kim SK.

* Bu nüshada 97. varağın numarası yazılmamış, bir sonraki varak (98. varak) yanlışlıkla 97'den devam ettirilmiştir. Bu numaralandırma 200. varaktan 202. varağa atlanıp da doğru sıralamaya dönülünceye kadar devam ettirilmiştir.

2999a cān: ḫan SK.

3000b mizāc-ıla: mizāḫ-ıla İÜ.

3002a gelseydi: geleydi BY.

3004a ᶜafva: ᶜafv İÜ.

3004b döndürürdi: dönderirdi SK.

3006: 3005 İÜ, AG.

3012 Eger söz itse z̲ātı z̲ikr iderdi
Eger ṣumt itse Ḥaḳḳı fikr iderdi

3013 Cevāmi^{c} söyler-idi her kelāmı
Daḫı üç kez dir-idi her kelāmı

İÜ 97b 3014 Ki tā fehm ideler aṣḥāb anı
Cihānda ẓāhir ola hep ma^{c}ānī

3015 Z̲ikirden olmaz-ıdı laḥẓa ḫālī
Bu nev^{c}aydı anuñ her demde ḥāli

3016 Degül maḳdūr dimek ḫulḳın anuñ
Beşer tā diye vaṣfın Muṣṭafānuñ

3017 Gel imdi ^{c}āḳıl-iseñ bir naẓar ḳıl
Ki sende var mı bu aḫlāḳdan bil

3018 Bu sözden gerçi medḥ-idi murādum
Velīkin aña irdi i^{c}tiḳādum

3019 Ki_anuñ vaṣfıyla medḥ ola kitābum
Benüm daḫı hem arta fetḥ-i bābum

AG 86a

كَمَا قِيلَ مَا اِنْ مَدَحْتُ مُحَمَّداً بِمَقَالَتِى لَكِنْ مَدَحْتُ مَقَالَتِى بِمُحَمَّدٍ*

3020 Ṣaḥābī kim ṭururdı ḫıdmetinde
Ḥayā vü ḥilm-ile-y-di ḥażretinde

3021 Ḳamu ta^{c}ẓīm ü ḥürmet hem emānet
Vaḳār u ^{c}izz ü şevket hem diyānet

3022 Bularda cāmi^{c}-idi cümlesi hep
Ḳılurlardı ri^{c}āyet hep müretteb

3023 Ḳamu ^{c}ilm-ile fetvā-y-ıdı ḳāli
Velīkin zühd ü taḳvā-y-ıdı ḥāli

SK 82a 3024 Çü her vech-ile maṭbū^{c} ola ekmel
Ḳılur tābi^{c} olan her müşkili ḥal

3025 Gör ol şems-i ḥaḳīḳīnüñ seḥābın
Ki_alurlar meh-miṡāl ol şems tābın

BY 96b 3026 Muḳābil ḳıldılar çün şemse meh-tāb
Pes itdi māh-tāba nūrı pertāb

3013b kez: kerre SK; her: hem İÜ, AG.
3014a aṣḥāb: aṣḥābı SK.
3014b hep: - SK, her BY.
3016b tā: tā niçe SK.
3018a sözden: sözde SK.
* "Denildiği gibi: *Ben sözlerimle Hz. Muhammed'i övmedim. Lakin Hz. Muhammed ile sözlerimi yücelttim.*" (Kaynak bulunamadı).
3020a ṭururdı: ṭurdı SK.
3023a fetvā-y-ıdı: fetvā-dı SK.
3025a seḥābın: ṣaḥābı İÜ, AG; ṣaḥābın SK, BY; anlam gereği düzeltildi.
3025b tābın: tābı İÜ, AG.

3027 Ḥayā vü ḥilm ü aḫlāḳ u kerāmet
Ki taᶜẓīm uluya kiçiye şefḳat

3028 Severdi cümlesin ol ᶜālī-sulṭān
Ḳılurdı cümlesine hem de iḥsān

3029 Hem aṣḥābı anı ġāyet severdi
Ki her birisi görmege iverdi

İÜ 98a 3030 Virürlerdi yolında baş u cānı
Severler cānlarından artuḳ anı

3031 Temāşā gerçi iderlerdi şāhı
Göremezlerdi ol nūrı kemā-hī

3032 Ḥaḳ anı bunlara mirʾāt ḳılmış
Cihān ẓulmātına mişkāt ḳılmış

3033 Temāşā çün iderlerdi cemālin
Görürdi her kişi kendü kemālin

3034 Anuñ-çün çār-yār ekrem olupdur
Ḳamudan efḍal ü aᶜlem olupdur

3035 Ḳamudan bunlar artuḳ bildi şāhı
Ḳamudan bunlar aḥsen gördi māhı

3036 Kemāl-i ḥüsni-y-ile kimse iy şāh
Anı hīç görmemişdür illā Allāh

3037 Anuñ-çün cümleden artuḳ sever Ḥaḳ
Ki ᶜāşıḳ hem de maᶜşūḳ olur el-ḥaḳ

AG 86b 3038 Hem ol gördügi gibi Ḥaḳ cemālin
Kimesne bilmemişdür hem kemālin

3039 Anuñ-çün cümleden artuḳ sever ol
Anuñ-çün oldı dergāhında maḳbūl

3040 Aña Ḥaḳ ᶜāşıḳ u ol Ḥaḳḳa ᶜāşıḳ
Sevüsi birbirine ḫ˘oş yaraşıḳ

3041 Çün oldı Muṣṭafā maḳbūl-i ḥażret
Pes oldı ümmeti de ḫayru'l-ümmet

3042 Didi pes server ü sālār u sulṭān
Virüpdür baña Ḥaḳ çoḳ dürlü iḥsān

SK 82b|BY 97a 3043 Cihānda bir şerīf vaḳt añlaġıl sen
Ol eşref vaḳtde ẓāhir olmışam ben

3044 Daḫı ben evvelīnüñ evveliyem
Daḫı hem āḫirīnüñ āḫiriyem

3027b şefḳat: ḥürmet SK, BY.
3037a sever Ḥaḳ: bildi şāhı SK.
3040b ḫ˘oş: - SK.

3045 Mekārim-i aḫlāḳ anuñ meḥāsinü'l-efᶜāl
Ki ḫulḳ-ı Ḥaḳḳ-ıla ḫulḳlandı ol ḫūb-ḫıṣāl

İÜ 98b 3046 Rivāyet Bū Hüreyre ḳıldı andan
Ki bir gün ben suᵓāl eyledüm andan

3047 Didüm pes aña kim iy ᶜālī-ḥażret
Ne vaḳt oldı saña vācib nübüvvet

3048 Cevāb idüp buyurdı baña ol rūḥ
Henūz Ādemdi beyne'l-cismi ve'r-rūḥ

3049 Rivāyetdür daḫı hem Muṣṭafādan
Ki Ḥaḳ ḳatında mektūb olmışam ben

3050 Ki ḫatm-i enbiyā yazdı beni Ḥaḳ
Muṣaffāyam ḳamudan ben muḥaḳḳaḳ

3051 Hem altı nesne-y-ile bini ol şāh
Mufażżal enbiyāya ḳıldı Allāh

3052 Budur evvel kelāmum cāmiᶜ oldı
Ḳamu maᶜnī sözümden lāmiᶜ oldı

3053 İkinci bu ḳamu yiri tamāmet
Baña mescid virüpdür bil ki ḥażret

3054 Üçünci bu baña virdi kerāmet
Ḳıyāmetde ḳılam evvel şefāᶜat

3055 Budur dördünci baᶜs itdi beni Ḥaḳ
Cemīᶜ-i ḫalḳa mürsel oldum el-ḥaḳ

3056 Ḳalan mürsel ki Ḥaḳdan baᶜs idildi
Pes ancaḳ kendü ḳavmine virildi

AG 87a 3057 Bişinci bu ḥalāl oldı ġanāyim
Ki benden öñ ḥarām olmışdı dāyim

3058 Budur altıncı bini ḳıldı manṣūr
Ḳamu düşmenlerümi ḳıldı maḳhūr

BY 97b 3059 İrer benden bir aylıḳ yola dehşet
Düşer kāfirlerüñ göñline heybet

3045: 3042 İÜ, AG.
3046b ben: pes SK.
3047b vācib: - SK.
3048b Ādemdi: Ādem BY.
3050b muḥaḳḳaḳ: el-ḥaḳ BY.
3052b maᶜnī sözümden: maᶜnā sözümde SK.
3055b mürsel: - SK.
3056a idildi: oldı İÜ, AG.
3057b öñ: - SK.
3058a bini ḳıldı: ḳıldı bini SK, BY.
3058b düşmenlerümi: düşmenlerüm SK.

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ فُضِّلْتُ عَلَى سَائِرِ الْأَنْبِيَاءِ بِسِتٍّ أُعْطِيتُ بِجَوَامِعِ الْكَلِمِ وَنُصِرْتُ بِالرُّعْبِ مَسِيرَةَ شَهْرٍ وَجُعِلَتِ الْأَرْضُ مَسْجِداً وَطَهُوراً قَايِماً رَجُلٌ مِنْ أُمَّتِي اَدْرَكَتْهُ **SK 83a** الصَّلَوةَ فَلْيُصَلِّي وَ أُحِلَّتْ لِي الْغَنَايِمُ وَلَمْ تَحِلُّ لِاَحَدٍ **İÜ 99a** قَبْلِي وَأُعْطِيتُ الشَّفَاعَةُ وَ بُعِثْتُ اِلَى كَافَّةِ الْخَلْقِ صَدَقَ رَسُولُ اللَّهْ*

3060 Muḥammed sırr-ı esrādur ki *sübḥāne'lleẕī esrā*
İrişüp *ḳābe ḳavseyn*e maḳāmı oldı *ev ednā*

Der-Beyān-ı Mi^{c}rāc-ı Resūlu'llāh Ṣalla'llāhü ^{c}Aleyhi ve Sellem

3061 Gel iy ġavvāṣ-ı deryā-yı ṭarīḳat
Bu deryādan çıḳar dürr-i ḥaḳīḳat

3062 Gel imdi ḳıl bu deryādan dür-efşān
Kim ol dürri bulanlar ola ḫandān

3063 Bu dürri görmedi deyyār dīde
Yitürmez buña ḳıymet āferīde

3064 Diyenler dürr-i ^{c}ummānī bu dürre
Fidā itmek gerek cānı bu dürre

3065 Eger olduñsa iy server güherdān
Aña ger var-ısa terk eyle biñ cān

3066 Ma^{c}ārif dürrinüñ deryāsıdur dil
Nedür ġavvāṣı anuñ merd-i kāmil

3067 Ḥaḳīḳat merd-i kāmil Muṣṭafādur
Pes anuñ dürri ^{c}irfān-ı Ḫudādur

3068 Bu deryāya dirildi cümle ġavvāṣ
Ki her biri bula bir dāne-i ḫāṣ

3069 Yapışdı her biri ġavvāṣ-ı ḫāṣa
Kim irgüre buları bir ḫalāṣa

---

* "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Ben diğer peygamberler üzerine altı sebepten dolayı üstün kılındım. Bana derli toplu konuşma verildi. Bir aylık mesafeden düşmanlara korku salma ile yardım edildi. Yeryüzü benim için temiz ve ibadet edilecek bir mescit kılındı, ümmetimden her kim namaz vaktine erişirse namazını hemen kılıversin. Benden önce hiç kimseye kılınmayan ganimetler bana helal kılındı. Bana şefaat verildi ve ben bütün yaratılmışlar için gönderildim.* Resulullah doğru söyledi." Bu hadis-i şerif, farklı bir lafızla Buhârî'nin *Sahîh*'inde (1987: II/535) ve Müslim'in *Sahîh*'inde (2014: II/147) mevcuttur. Buhârî'deki rivayet şöyledir:

أُعْطِيتُ خَمْسًا لَمْ يُعْطَهُنَّ أَحَدٌ مِنَ الأَنْبِيَاءِ قَبْلِي: نُصِرْتُ بِالرُّعْبِ مَسِيرَةَ شَهْرٍ، وَجُعِلَتْ لِي الأَرْضُ مَسْجِدًا وَطَهُورًا، وَأَيُّمَا رَجُلٍ مِنْ أُمَّتِي أَدْرَكَتْهُ الصَّلاَةُ فَلْيُصَلِّ، وَأُحِلَّتْ لِي الغَنَائِمُ، وَكَانَ النَّبِيُّ يُبْعَثُ إِلَى قَوْمِهِ خَاصَّةً، وَبُعِثْتُ إِلَى النَّاسِ كَافَّةً، وَأُعْطِيتُ الشَّفَاعَةَ

"(Resulullah şöyle buyurdu:) *Benden önceki peygamberlerden hiç kimseye verilmeyen beş şey, bana verilmiştir: Bir aylık mesafeye kadar korku (salmak) ile nusret olundum. Yer(yüzü) bana mescit ve temizlik sebebi kılındı. Onun için ümmetimden kendisine namaz vakti erişen herkes namazını kılıversin. Ganimetler bana helal edildi. Peygamber hassaten kendi kavmine gönderilirken, ben bütün insanlığa gönderildim. Ve bana şefaat verildi.*"

3060: 3076 İÜ, AG. || Beytin vezni: *mefā^{c}īlün mefā^{c}īlün mefā^{c}īlün mefā^{c}īlün*. || **sübḥāne'lleẕī esrā**: *"...götüren Allah'ın şanı yücedir."* (İsrâ 17/1).

3060b **ḳābe ḳavseyni ev ednā:** bk. 382a-b dipnot.

3061a ġavvāṣ: - SK.

3063: - SK.

3069a yapışdı: yitişdi SK.

3070 Gel imdi dest ur anuñ dāmenine
Çeke tā kim seni pīrāmenine

BY 98a 3071 Çü şeb-revsin ḫaṭarnāk oldı rāhuñ
Yapış aña ki feṭḥ ide ilāhuñ

AG 87b 3072 Maᶜānī baḥrına girmek dilersin
Bu baḥruñ dürrini dirmek dilersin

3073 Gerek nev ḳılasın dil keştīsini
Aña bend idesin ḥablü'l-metīni

3074 Gel imdi geç bugün nāsūt ilinden
Ḫaberler söylegil lāhūt ilinden

3075 Ser-āġāz eyle bir dem ᶜāşıḳāne
İşidüp ide bülbüller terāne

İÜ 99b 3076 Ḥadīs ü naḳl ü tefsīr eyle bir dem
İşidüp şād olalar niçe pür-ġam

3077 Bu vech-ile ki vārid oldı menḳūl
Ḳabūl itdi anı maᶜḳūl ü menḳūl

SK 83b 3078 Pes ol dem kim resūl-i şāh u sulṭān
Nübüvvet taḫtına şāh oldı ol ḫan

3079 Anuñ üstine geçdi bir buçuḳ yıl
Rivāyet var daḫı kim geçdi bir yıl

3080 Rivāyet daḫı kim geçdi yidi yıl
Receb ayında miᶜrāc eyledi bil

3081 Eṣaḥ bu hicrete bir yıl ḳalupdı
Ki ẕāt-ı ᶜizzete miᶜrāc olupdı

3082 Ḫaber virdi resūl-i şāh-ı aᶜẓam
Ki Mevlāsı anı ḳılmış mükerrem

3083 Ki bir gice Ḥarem içre olurdı
Ḥaṭīm-i Kaᶜbede rāḥat bulurdı

3084 Rivāyet bir daḫı ḳıldılar anda
Ki olurdı Ümme Hānīnüñ evinde

3085 ᶜAlīnüñ ḳız ḳarındaşı-y-ıdı ol
Resūle ḫıdmet eylemiş-idi bol

3086 Buyurdı ol gice Cibrīle Allāh
Ḥabībüme selām ilet didi şāh

3071a şeb-rev: şīrūsın (?) İÜ, AG.
3073: - SK.
3077a ki: - SK.
3079b var daḫı kim geçdi bir yıl: ẕāt-ı ᶜizzete miᶜrāc olupdı SK.
3081: SK'de der-kenar.
3084b ki: - İÜ, AG.

3087 Digil kim irdi fürḳat intihāya
İrişdi vaḳt-i vuṣlat ol hümāya

BY 98b 3088 Getür baña ḥabībüm bini görsün
Götürdüm perdeyi vaṣluma irsün

3089 İşidüp Cebreʾīl oldı feraḥnāk
Behişte irdi andan cüst ü çālāk

AG 88a 3090 Burāḳ u ḥulle alup döndi ol dem
Anuñla bile yitmiş biñ melek hem

İÜ 100a **Ṣıfat-ı Burāḳ**

3091 Burāḳı ḳudretinden ḳılmış ol Hū
Ḳatırdan kiçi vü merkebden ulu

3092 Başı lüʾlüʾ vü ādemveş yanaġı
Gözi nūr u feres gibi eñegi

3093 Ḳızıl yāḳūtdan bürçekleri var
Zümürrüdden yeşil ḳulaḳları var

3094 Tüyi eşheb yeşil yāḳūt uyanı
Yilisi müşg lüʾlüʾ den ʿinānı

3095 Dişi dürr-idi laʿl-idi ṭudaġı
Zümürrüd ḳuyruġı altun ayaġı

3096 Eyer yāḳūtdan mercān ṭuynaḳ
Yaratmış şöyle gökçek anı ol Ḥaḳ

3097 Zümürrüdden iki bile ḳanatlar
Ṣabā yili yanınca açamaz per

3098 Muḥammed sırr-ı esrādur ki *sübḥāne'llezī esrā*
İrişüp *ḳābe ḳavseyn*e maḳāmı oldı *ev ednā*

SK 84a 3099 İrişdi Cibrīl irgürdi selāmı
Didi Ḥaḳ saña ḳıldı iḥtirāmı

3100 Ṭapuñı daʿvet itdi ol ḥabībüñ
Devāʾ-i vaṣl irgürdi ṭabībüñ

3101 Ṭarab ḳıldı işidüp anı server
Ṭaleb eyledi kim gide peyem-ber

3102 Ṭutup pes ṣadrını Cibrīl yardı
İçinden yüregin ṣunup çıḳardı

3087b vaḳt-i vuṣlat: vuṣlat ol dem SK.
3088a baña: yā SK.
3090: - SK.
3095a laʿl-idi: laʿlden SK.
3098: 3114 İÜ, AG.
3100b vaṣl: - SK, vaṣla BY.
3102b yüregin ṣunup: ṣunup yüregin SK.

BY 99a	3103	Getürdi bir legen altundan evvel Ṭolu īmān-ıla anuñ içi bol
	3104	Yudı raḥmet ṣuyıyla ḳalbini pāk Didi kim olmasun ḳalbüñ ḫaṭarnāk
	3105	Rivāyet bir daḫı budur ki iy cān Yudı zemzem ṣuyıyla ḳarnını ḫan
	3106	İçin ṭoldurdı īmān birle ḥikmet Budur teşrīḥ dirler ehl-i ḥikmet
	3107	Diledi çün Burāḳa bine server Ḳomadı binmege ol dem çeküp ser
İÜ 100b	3108	Didi Cibrīl ki niçün didi Allāh Benümle vaᶜde ḳılmışdur ezel şāh
AG 88b	3109	Ḥabībine beni merkeb ḳılısar Baña hem cennet içre ol biniser
	3110	Didi Cibrīl kim budur Muḥammed Biniser üstüñe hem yarın Aḥmed
	3111	Rikābın ṭutdı vü bindürdi Cibrīl Yapışmışdı ᶜinānına Mikāʾīl
	3112	Melekler ḥāżır olmış ḳapusına Ki ḫıdmet yitüreler ṭapusına
	3113	Ṭutuban ellerinde pür ṭabaḳlar İçidür dürr ü yāḳūt u ṭabaḳ zer
	3114	Ḳapudan ᶜizzet-ile çıḳdı çün cān Melekler ḳıldı üstine dür-efşān
	3115	Öñince *ṭarriḳū* dirlerdi ervāḥ Budur dirlerdi ᶜarş u kürse mışbāḥ
	3116	Revişinde şu nevᶜaydı Burāġı Göz irdügi yire başar ayaġı
	3117	Giderken şaġ yanından geldi bir ün Didi yā Muṣṭafā gitme girü dön
SK 84b	3118	Muḳayyed olmayup geçdi ilerü Bir ün geldi ṣolından anda girü

3103b anuñ içi: içi anuñ SK, BY.
3103a evvel: ol ḫan AG, ol SK.
3103b bol: iy cān AG.
3104a ṣuyıyla: ṣuyı-la SK.
3105b ṣuyıyla: ṣuyı-la SK.
3108a ki: - AG, SK.
3113b içidür: içi SK.
3114a çün cān: ol ḫan SK, BY.
3115a **ṭarriḳū**: "Yürüyün".
3118b anda: gitme SK.

3119 Hem andan geldi bir ᶜavret müzeyyen
Didi kim yā Muḥammed dön girü sen

BY 99b 3120 Naẓar ḳılmadı geçdi cümleden ol
Ki göstermişdür aña Rabbisi yol

3121 Dönüp Cibrīle ṣordı bunları ṣāh
Ḫaber vir baña bunlar neydi iy māh

3122 Didi ol kim ṣaġuñdan geldi āvāz
Şükür kim olmaduñ anuñla dem-sāz

İÜ 101a 3123 Eger sen ḳıla-y-ıduñ aña raġbet
Yahūd olaydı senden ṣoñra ümmet

3124 Baḳayduñ sen ṣoluñdan yaña yārā
Olaydı ümmetüñ ṣoñra Naṣārā

3125 Pes olᶜavret bu dünyādur ki gördüñ
Muḳayyed olmaduñ hem ḫūb varduñ

3126 Eger sen iltifāt ideydüñ aña
Olaydı ümmetüñ hep ehl-i dünyā

AG 89a 3127 Bi-ḥamdi'llāh ki ḥıfẓ eyledi Cebbār
Seni vü ümmetüñi Ḥayy u Ġaffār

3128 Pes andan üç ḳadeḥ getürdiler zūd
Biri ḫamr u biri āb u biri süd

3129 Didiler kim birini eyle maḳbūl
Ṣunup aldı hemān süd ke[᾽]sini ol

3130 Didi Cibrīl *aḥsend yā Muḥammed*
Olalar ümmet İslām içre esᶜad

3131 Ger içseñ ḫamrı ᶜāṣī olalardı
Ṣu içseñ hem ṣuya ġarḳ olalardı

3132 Çü içdi südi bir miḳdār ḳaldı
Hemān-dem aña bir āvāz geldi

3133 Ger içseñ anı hep iy kān-ı raḥmet
Ṭamuya girmeyeydi hergiz ümmet

3134 Girü ḳaṣd itdi kim içe ḳalanın
Hemān-dem ṭutdı Cebrā᾽ īl ᶜinānın

3121b bunlar neydi: neydi bunlar SK, BY.
3124a sen: ger SK, BY.
3125a bu: ki SK, kim BY.
3127a Cebbār: Raḥmān İÜ, AG.
3127b Ġaffār: sulṭān İÜ, AG.
3130a **aḥsend yā Muḥammed**: "Güzel yaptın ey Muhammed!".
3131a ḫamrı: ḫamr SK.
3132a çü: çün SK; ḳaldı: ḳıldı SK.
3134b Cebrā᾽ īl: Cibrīl BY.

3135 Didi taḳdīr böyle oldı iy şāh
Pes içmege icāzet virmez Allāh

BY 100a 3136 Muḥammed sırr-ı esrādur ki *sübḥāne'llezī esrā*
İrişüp *ḳābe ḳavseyn*e maḳāmı oldı *ev ednā*

3137 İrişdi Ḳudse vü iclāl ḳıldı
Ḳamu ervāḥ istiḳbāl ḳıldı

SK 85a 3138 Pes evvel bir güzel yigit irişdi
Resūl-ile ḳucaḳlaşup görişdi

3139 Didi kimdür didiler dīn-i İslām
Saña vü ümmete Ḥaḳ ḳıldı inᶜām

3140 Pes andan Mescidü'l-Aḳṣāya geldi
Ḳamu ervāḥ-ı mürsel ḥāżır oldı

İÜ 101b

قَالَ تَعَالَى سُبْحَانَ الَّذِي اَسْرٰى بِعَبْدِهٖ لَيْلًا مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ اِلَى الْمَسْجِدِ الْاَقْصَا الَّذِي بَارَكْنَا حَوْلَهٗ*

3141 Geçüp miḥrāba şāh itdi imāmet
Ḳamusı iḳtidā itdi tamāmet

3142 Çün ol şāh-ıla ḳıldılar ṣalātı
Ḥaḳīḳat buldılar Ḳadr ü Berātı

3143 Pes andan çıḳdı ṣaḫre üzre ol ḫan
Getürdi aña miᶜrāc anda sulṭān

3144 Meṣelde nerdübān gibiydi miᶜrāc
İrişmişdi göge dek nūr-ı vehhāc

3145 Semāya irdi Cibrīl-ile sulṭān
Ḳapuyı Cibrīl urdı didi derbān

AG 89b 3146 Ne kişisin didi kim Cebreᵓīlem
Muḥammeddür bilemce ben delīlem

3147 Didiler mürsel oldı mı Muḥammed
Didi oldı vü bunda geldi Aḥmed

3148 Didiler *merḥabā ehlen ve sehlā*
El öpüp didiler iy nūr-ı bālā

3149 Felekler sāyeñ-ile oldı pür-nūr
V'eger-nī ḳaplamışdı küllī deycūr

3135a iy: ol İÜ.
3135b içmege: içmegi SK.
3136: 3151 İÜ, AG.
3140b ḳamu: ḳamu her SK.
* ḳāle Taᶜālā: - İÜ, AG, ḳāle'llāhü Taᶜālā SK. || Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *...Kulunu (Muhammed'i) bir gece Mescid-i Haram'dan çevresini bereketlendirdiğimiz Mescid-i Aksa'ya götüren Allah'ın şanı yücedir...*" (İsrâ 17/1).
3143a çıḳdı: geçdi SK; ṣaḫre: Metinde "ṣaḥrā"; ḫan: cān AG.
3146b bilemce: yanumca SK.
3147b bunda geldi: geldi bunda SK.
3148a **merḥabā ehlen ve sehlā**: "Merhaba, hoş geldin".
3149b ḳaplamışdı: ḳalmışdı SK.

3150 Pes anda Ādemi gördi peyem-ber
Selām idüp ilerü vardı server

3151 Selāmın ᶜizzet-ile redd idüp ol
Didi kim merḥabā iy ṣāliḥ oġul

BY 100b 3152 İkinci gökde Yaḥyā daḫı ᶜĪsā
Üçinde Yūsuf-ı ṣāliḥ muᶜallā

3153 İrüp dördinciye İdrīsi gördi
Bişinci gökde pes Hārūna irdi

3154 Görüp altıncıda Mūsā Kelīmi
Ki ẕikr eyler ṭurup Ḥayy u ᶜAlīmi

İÜ 102a 3155 Çü geçdi ilerü aġladı Mūsā
Ki bu ṣoñ geldi līkin ḳadri aᶜlā

SK 85b 3156 Bunuñ ümmetleri hem çoḳ olısar
Ḳamudan öñ cinān içre ṭolısar

3157 Geçüp andan yidinci göge irdi
Yidinci gökde İbrāhīmi gördi

3158 Selām itdi didi pes merḥabā ol
Nebī vü mürsel ü hem ṣāliḥ oġul

3159 Bu nevᶜa çıḳdılar heft-āsumānı
Ḳamusında bu nevᶜa bil beyānı

3160 Ki yaᶜnī ḳıldılar hep merḥabālar
Sipāriş itdiler cümle duᶜālar

3161 Çü yidi ḳat gögi gördi vü geçdi
Pes andan Beyt-i Maᶜmūra irişdi

3162 Aña ᶜarż itdiler üç kāse der-ḥāl
Biri ḫamr u biri süd birisi bal

3163 Aluban südi der-ḥāl eyledi nūş
Hemān-dem ḳıldı aġyārı ferāmūş

AG 90a 3164 Didiler fıṭrat-ı İslāma irdüñ
Ḥaḳīḳat ᶜizzet ü ikrāma irdüñ

3165 Pes andan cennete irişdi sulṭān
Ḳamusını müzeyyen gördi ol ḫan

3166 Geçüp andan irişdi müntehāya
Dinilür Sidre hem işbu araya

3151a ᶜizzet-ile redd idüp: redd-i ᶜizzetle idüp İÜ, AG.
3152b üçinde: üçüncide BY.
3155a ilerü: anlaru SK.
3155b bu: - SK; geldi: güldi İÜ.
3158a pes: - SK.
3159a çıḳdılar: çıḳdı SK.
3166b dinilür: diyenler İÜ, AG.

3167 Anuñ yapraġı üẕn-i fīl gibiydi
Yimişi ḳubbe-i cebel gibiydi

3168 Anuñ dört ırmaḳ aḳardı dibinde
Görinürdi ikisi ẓāhirinde

BY 101a 3169 İkisi bāṭın aḳar kim ne bile
Dönüp şordum ben anı Cebreʾīle

3170 Didi bu iki bāṭından ki çıḳar
İkisi daḫı cennet içre aḳar

3171 Pes ol iki ki ẓāhirde aḳar bil
Birisidür Furāt u birisi Nīl

İÜ 102b 3172 Çü gördi Sidreyi ol nūr-ı bālā
Ki_anı nūrdan yaratmış Ḥaḳ Taʿālā

3173 Bu yirde ḳaldı pes Cibrīl iy cān
Bu kez ḳaldı taḥayyür içre sulṭān

3174 Muḥammed sırr-ı esrādur ki *sübḥāne'lleẕī esrā*
İrişüp *ḳābe ḳavseyn*e maḳāmı oldı *ev ednā*

3175 Didi Cibrīle pes iy yār-ı maḥrem
Baña bu yire dek olduñdı hem-dem

SK 86a 3176 Çü sen ḳalduñ baña ġurbet irişdi
Ne ḳılam cānuma ḥayret irişdi

3177 Ezel çün reh-nümā olduñ bu yirde
Niçün benden cüdā olduñ bu yirde

3178 Hezārān perr-i ṭāvūsī senüñ var
ʿAcebdür kim ḳalursın bunda nā-çār

3179 Didi kim iy resūli kāyinātuñ
Özüñdür ḥalli cümle müşkilātuñ

3180 Bu yirdür müntehā baña ḥabībüm
Bu yirden ilerü yoḳdur naṣībüm

3181 Bu yirden ger geçem bir ẕerre miḳdār
Per ü bālüm yanuban göynür iy yār

كَمَا رُوِىَ عَنْ جِبْرِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ لَوْ دَنَوْتُ اَنْمِلَةً لَاَحْتَرَقْتُ*

3167b ḳubbe: ḳulle SK, BY.
3168a dibinde: dibinde hem SK.
3168b ẓāhirinde: ẓāhirinde hem SK.
3171b birisi: biridür SK, BY.
3173-3175: AG'de takdim-tehirli.
3174: 3187 İÜ, AG. İÜ'de 103a sayfasının başı.
3175b olduñdı: olduñ mı BY.
3178a ṭāvūsī: ṭāvūs SK.
* le-aḥraḳtü: le-aḥtaraḳtü İÜ, AG. || "Cebrail aleyhi's-selamdan rivayet edildiği gibi: *Bir parmak (tırnak) ucu kadar daha yaklaşsaydım (öteye geçseydim) mutlaka yanardım.*" (Yılmaz, 2013: 454).

3182 Saña virdi ḳamu iᶜzāzı ḥażret
Senüñdür baḫt u devlet ᶜizz ü nuṣret

AG 90b 3183 Şehā sür devrüñi devrān senüñdür
Çal imdi ṭōpuñı meydān senüñdür

BY 101b 3184 Çü maḥbūb itdi sini Ḥaḳ tebārek
Seni aña anı saña mübārek

3185 Nedür Cibrīl arada yā Mīkāʾīl
Olursa ḥācib ancaḳdur Sirāfīl

3186 Baña yiter ki derbān olam iy cān
Viṣālüñ ᶜıydine cān ola ḳurbān

3187 Pes irdi bir döşek zerden münevver
Bürüdi Sidreyi ḳıldı muᶜaṭṭar

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى اِذْ يَغْشَى السِّدْرَةَ مَا يَغْشٰى*

İÜ 103a 3188 Adı Refref muḥīṭ olmış cihānı
Döşediler resūl altına anı

3189 Oturdı çün döşek üstine ol şāh
Çıḳardı ᶜarşa ol dem anı Allāh

3190 Çü geçdi mülk ü melkūtı tamām ol
Aña cebrūta andan virdiler yol

3191 Geçüben *ḳābe ḳavseyn*e irişdi
Hem andan vardı *ev ednā*ya düşdi

كَمَا قَالَ تَعَالَى فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ اَوْ اَدْنٰى**

SK 86b 3192 Ḳodı nefsini pes bu mülk ilinde
Ḳodı hem ḳalbini melkūt ilinde

3193 Ḳodı cebrūt ilinde rūḥını ḫan
İrişdi sırr-ıla *ḳavseyn*e sulṭān

3182a iᶜzāzı: ᶜizzeti SK.
3182b baḫt u: baḫt u taḫt u SK.
3185b ḥācib: ḥācet İÜ.
3186a ki: - SK.
* İÜ'de 103a sayfa başında tekrar yazılmış. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *O zaman Sidre'yi kaplayan kaplamıştı.*" (Necm 53/16).
3188a olmış: itmiş SK.
3189b ᶜarşa ol dem anı: anı ᶜarşa ol dem SK, BY.
3190a çü: çün SK.
3191a-b/3193b **ḳābe ḳavseyni ev ednā**: bk. 382a-b dipnot.
3191a geçüben: geçüp SK.
3191b andan: anda SK.
** ḳāle Taᶜālā: ḳāle'llāhü: tebāreke ve Taᶜālā İÜ. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *(Peygambere olan mesafesi) iki yay aralığı kadar, yahut daha az oldu.*" (Necm 53/9).
3192a nefsini pes: pes nefsi SK, pes nefsini BY.

3194 Yudı nefsini māʾ -i şevḳ-ıla ol
Döküp ḳalbe maḥabbet ṣuyını bol

3195 Hem andan maᶜrifet ṣuyıyla ol ḫan
Yudı rūḥını hem ᶜışḳ-ıla iy cān

3196 Yudı sırrını māʾ -i ḳudsī-y-ile
Ḥaḳīḳat sırrın anuñ kim ne bile

3197 Pes andan kendüliksüz Ḥaḳḳa irdi
Ki Ḥaḳ nūrıyla Ḥaḳ yüzini gördi

كَمَا قَالَ تَعَالَى مَا كَذَبَ الْفُؤَادُ مَا رَاٰى اَفَتُمَارُوْنَهُ عَلٰى مَا يَرٰى*

AG 91a|BY 102a 3198 Rivāyet ḳıldı miᶜrācından ol şāh
Beni dergāha daᶜvet ḳıldı Allāh

3199 Çü seyrān eyledüm kürsī vü cennet
İrişdürdi beni hem ᶜarşa ḥażret

3200 Pes andan altı yüz biñ yıllıḳ anda
Gidüp cebrūta irdüm ben bir anda

İÜ 103b 3201 Oradan ötesi olmaz verendāz
Ḫudā bilür anı ger çoġ u ger az

3202 Arada biñ kez biñ baḥr gördüm
Pes andan ᶜālem-i ervāḥa irdüm

3203 Hem andan ᶜālem-i esmā ṣıfāta
İrişdüm daḫı andan baḥr-ı ẕāta

3204 Dinilmekden velī ol yir muᶜarrā
Bilinmekden daḫı oldı müberrā

3205 Benüm varlıġum oldı küllī fānī
Anuñ göziyle girü gördüm anı

اِذَا قَرِنَ الْقَدِيمُ بِالْمُحْدَثِ لَمْ يَبْقَ لَهُ اَثَرٌ** وَ قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ رَاَيْتُ رَبِّى بِرَبِّى***

3194a yudı: ḳodı AG; nefsini: nefsin SK, BY.
3194b bol: ol SK.
3195a ṣuyıyla: ṣuyı-la SK.
3196a sırrını: ṣuyın SK.
* kemā ḳāle Taᶜālā: - İÜ, AG, kemā ḳāle SK. || Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Kalp, (gözün) gördüğünü yalanlamadı. (Şimdi siz) gördüğü şey hakkında onunla tartışıyor musunuz?"* (Necm 53/11-12).
3198a miᶜrācından: miᶜrācdan SK.
3199a eyledüm: eyledi İÜ, AG.
3200a biñ: - BY.
3201a olmaz: olmasın SK.
3203a hem andan: hemān-dem SK.
** "*Kadîm olan sonradan ortaya çıkanla kıyaslanırsa ondan bir eser kalmaz.*"
*** ḳāle ᶜaleyhi's-selām: ḳāle'n-nebiyyü ᶜaleyhi'ṣ-ṣalātu ve's-selām İÜ; bi-Rabbī: Rabbī BY. || "Ve Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *Rabb'imi Rabb'imle gördüm.*" (Kaynak bulunamadı).

3206 Ḳamu varlıġum ol nūr-ıla yudum
O baḥr içinde ġarḳ oldı vücūdum

3207 Aradan maḥv oluban mīm-i Aḥmed
Eḥad ḳaldı ki_odur aṣl-ı Muḥammed

3208 Baña baᶜde'l-taḥiyyāt ol dil-ārām
ᶜAṭā idüp şefāᶜat ḳıldı ikrām

SK 87a 3209 Muḥammed sırr-ı esrādur ki *sübḥāne'lleẕī esrā*
İrişüp *ḳābe ḳavseyn*e maḳāmı oldı *ev ednā*

3210 Suʾāl itdüm ki iy sulṭān-ı ᶜālem
ᶜAṭāñuñ ḥażretinde ḳaṭredür yem

3211 Yolumda görmişem deryā-yı bī-ḥad
Nedür bunlar eyā Ḫallāḳ-ı Aḥmed

3212 Ḫiṭāb itdi baña ol demde ḥażret
Ki bu gördüklerüñdür baḥr-ı raḥmet

BY 102b 3213 Ezel kim ᶜālemi ḫalḳ eyledüm ben
Cihāna virbidüm bir mevc andan

3214 Cemīᶜ-i yirde vü gökde maḥabbet
Ḳamu dillerde görinen meveddet

3215 Cihānuñ şıḥḥati vü niᶜmeti hep
Arada ẓāhir olan ᶜizzeti hep

3216 Ḳamu bir mevcden ẓāhir olupdur
Cihān ol mevc-ile niᶜmet ṭolupdur

İÜ 104a|AG 91b 3217 Ḥabībüm müjdegānī kim ḳıyāmet
Ḳopa vü ᶜarż ola yazuḳlu ümmet

3218 Bu ḳamu baḥrı īsār eyleyem ben
Ḳamu ümmetlerüñi ṭoylayam ben

3219 Bunı çünkim işitdüm şād oldum
Be-küllī ġuṣṣadan āzād oldum

3220 Hemānā kim oradan döndi cānum
Pes oldı ümmete ᶜafv armaġanum

3221 Çü vaḥdet ᶜālemine irdi Aḥmed
O deryā içre maḥv oldı Muḥammed

3222 Ḫiṭāb-ı ᶜizzet irdi ki_iy resūlüm
Ḳamulardan benüm ᶜizzetlü ḳulum

3206a yudum: bu dem SK.
3206b oldı: - SK.
3209: 3222 İÜ, AG.
3213b virbidüm: virüpdüm İÜ.
3215a şıḥḥati vü niᶜmeti: niᶜmeti vü şıḥḥati SK, BY.

3223 Bu deñlü kim saña ben ᶜizzet itdüm
Seni dergāhuma hem daᶜvet itdüm

3224 Ne getürdüñ baña tuḥfe ḥabībüm
Baña lāyıḳ ne var senden naṣībüm

3225 Bu deñlü kim ḫiṭāb eyledi ḥażret
Açıldı ḳalbi geldi cāna leẕẕet

3226 Mehābetden ki maḥv olmışdı ol cān
Uyardı Ḥaḳ ḫiṭābı ḳıldı iḥsān

3227 Didi baᶜde't-taḥiyyāt eṣ-ṣalavāt
Daḫı hem ṭayyibāt u hem de ḥācāt

SK 87b 3228 Ṭapuña ẕillet-ile geldüm iy dōst
Fenāyam girü fānī oldum iy dōst

3229 Selām itdi bu kez Ḥaḳ ᶜizzet-ile
Daḫı raḥmet daḫı berkāt bile

BY 103a

اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ*

3230 Selām itdi nebī hem nefsine bol
Daḫı hem añdı ṣāliḥ ḳulların ol

3231 Zihī şefḳat zihī luṭf u ḥimāyet
Ki gösterdi bize kān-ı ᶜināyet

İÜ 104b

اَلسَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللهِ الصَّالِحِينَ**

3232 Çü gördi Cibrīl ol nāz u niyāzı
Ki ᶜāşıḳ maᶜşūḳ itdi ᶜışḳ-bāzī

3233 Şehādet itdi tevḥīde pes ol cān
Getürdi Ḥaḳḳa vü peyġām-bere_īmān

AG 92a

اَشْهَدُ اَنْ لاَ اِلهَ اِلاَّ اللهُ وَاَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ***

3234 Pes andan el-Baḳaruñ āḫirinden
Aña vaḥy eyledi ḳudret dilinden

3235 Ki Āmene'r-Resūldür diñle anı
Pes üç āyet didiler añla anı

3223b hem: ben İÜ, AG.
3226b ḳıldı: - SK.
3227a baᶜde't-taḥiyyāt: pes taḥiyyāt SK, BY.
3228a ṭapuña: ḳapuña SK.
* *"Ey nebî! Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi senin üzerine olsun."*
3230b ḳulların: ḳulları İÜ, AG.
3231: Sadece AÜ nüshasında var, diğer nüshalarda yok.
** SK'de yok, BY'de ise bunun yerinde kelime-i tevhid var. || *"Selam, bizim ve Allah'ın salih kullarının üzerine olsun."*
*** *"Allah'tan başka hak ilah olmadığına şehâdet ederim. Ve yine Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in O'nun kulu ve elçisi olduğuna şehâdet ederim."*
3234a āḫirinden: āḫirinde İÜ.
3235: - SK.

3236 İkinci ᶜafv ḳıldı Ḥaḳ kebāyir
Ki_anuñla ümmetin olmaya ḳāhir

3237 Ki her kim müşrik olmaya Ḫudāya
Baġışlaya anı Ḥaḳ Muṣṭafāya

اِنَّ اللّٰهَ لَا يَغْفِرُ اَنْ يُشْرَكَ بِهٖ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذٰلِكَ لِمَنْ يَشَّاءُ*

3238 Üçünci bu ki elli vaḳt namāzı
Buyurdı kim ide ümmet niyāzı

3239 Rivāyet İbni ᶜAbbās eyleyüpdür
Ki rüʾyet ḥālini ḫoş söyleyüpdür

3240 Şaḥīḥ oldur ki baş göziyle gördi
Meşāyıḫ bu sözi böyle buyurdı

3241 Velīkin aña maḥşūş oldı bu ḥāl
Ki böyle naḳl idüpdür ekser aḳvāl

3242 Didi Mūsāya ḥażret *len terānī*
Ḳıyāmet-çün didi *sevfe terānī*

3243 Ki yaᶜnī göremezsin baş göziyle
Ne var ki göresin göñül göziyle

BY 103b 3244 Muḥammed sırr-ı esrādur ki *sübḥāne'lleẕī esrā*
İrişüp *ḳābe ḳavseyn*e maḳāmı oldı *ev ednā*

3245 Muḥaḳḳıḳlar buyurdı ḫoş beyānı
Göñül göziyle gördi çoḳlar anı

SK 88a 3246 Nebī ger baş göziyle görmeyeydi
Bu bābda ġayrıdan farḳ olmayaydı

İÜ 105a 3247 Velī rüʾyetde vardur niçe sözler
Ki ol yüzi göremez degme gözler

3248 Cihāt u keyf ü kem yoḳ zīra anda
Başar idrāki nice ire anda

3249 Gören anı girü nūr-ı Ḫudādur
Nedür ol nūr didügüm Muṣṭafādur

3236a ikinci: daḥı hem SK, BY.
* *"Şüphesiz Allah kendisine ortak koşulmasını bağışlamaz. Bunun dışındaki günahları, dilediği kimseler için bağışlar…"* (Nisâ 4/116).
3238a ki: kim İÜ.
3240a ki: - SK.
3242a-b **len terāni - sevfe terānī**: *"…Allah da 'Beni (dünyada) katiyen **göremezsin**. Fakat (şu) dağa bak, eğer o yerinde durursa sen de beni **görebilirsin**.' dedi…"* (A'râf 7/143).
3243b ki: ger SK.
3244: 3258 İÜ, AG.
3247-3248: AG'de takdim-tehirli.
3248b ire: ide BY.
3249a girü: yine SK.

3250 Ki Ḥaḳ varlıġıdur nūr-ı Muḥammed
Velī ṣoñra taᶜayyün buldı Aḥmed

3251 Taᶜayyün ḳodı anda ḥikmet-içün
Girü refᶜ itdi ṣoñra ᶜizzet-içün

AG 92b 3252 Çü Ḥaḳ varlıġıdur ki_ol Ḥaḳḳa irdi
Ḥaḳīḳatdür ki Aḥmed Ḥaḳḳı gördi

3253 Cihānda ḳamu ol gördüm diyenler
Ḳamu anuñla görürler görenler

3254 Ki ansuz bir kişinüñ işi bitmez
Hem ansuz hīç kimse Ḥaḳḳa yitmez

3255 Fenā buldı nebīden çün taᶜayyün
Pes anda buldı ol varlıḳ teyaḳḳun

3256 Fenā ᶜayn-ı beḳādur zīra bunda
Beḳā olsa fenā ᶜilm olur anda

3257 Pes ol ᶜilme dinilür anda idrāk
Beḳā bulan olur zīrā ki derrāk

3258 Velī rüʾyetde bir söz daḫı vardur
Anı ᶜaḳl añlamaġa ḳatı ṭardur

3259 Ki dil ebkemdür anda dīde aᶜmī
Bu maᶜnī oldı pes ġāyetde maḫfī

BY 104a 3260 Bilürler ehl olanlar ne didüm ben
Bu yirde biñ maᶜānī gizledüm ben

3261 Pes ehl olanlar ol maᶜnāyı añlar
Velī nā-ehl olanlar ḳatı ṭañlar

İÜ 105b 3262 Bu yirde bundan artuk dimezem söz
Dinilse bunda vardur maᶜnī yüz yüz

3263 Daḫı bir maᶜnī budur kim peyem-ber
Ki her kişiye miḳdārınca söyler

3264 Anuñ-çün gördi didi İbni ᶜAbbās
Kim aña lāyıḳ-ıdı İbni ᶜAbbās

SK 88b 3265 Daḫı hem ᶜĀyişe dir görmeyüpdür
Anuñ-çün kim bu sırra irmeyüpdür

3250a nūr-ı: yaᶜnī SK, BY.
3251a anda: kim İÜ, AG.
3254a ki: kim SK, BY.
3254b kimse: kimesne SK.
3255b ol: bu SK; teyaḳḳun: taᶜayyün SK.
3256a beḳādur: fenādur BY.
3262a dimezem: diyemez SK.
3262b vardur: var-ıdı SK, vardı BY.
3265b kim bu sırra irmeyüpdür: ᶜĀyişe bunı diyüpdür SK.

3266 Peyem-ber aña görmedüm diyüpdür
Anuñ-çün ᶜĀyişe bunı diyüpdür

3267 Ki yaᶜnī varlıġ-ıla görmedüm ben
Taᶜayyünle o yire irmedüm ben

3268 Cevāb eyle anuñ-çün geldi andan
Şorardı ᶜĀyişe keyfiyyetinden

3269 Didi pes İbni ᶜAbbāsa ki gördüm
Ki ol maḥbūbumuñ vaşlına irdüm

AG 93a 3270 Ki zīrā şormaz-ıdı keyf ü kemden
Ḫaberdār-ıdı ol ẕāt-ı ḳıdemden

3271 Çün anda maḳṣada irdi Muḥammed
Ki bī-şek Rabbisin gördi Muḥammed

3272 Rivāyetdür ki çün ḳıldı selāmı
Pes anda ḳıldı ṭoḳsan biñ kelāmı

3273 Otuz biñi anuñ oldı şerīᶜat
Otuz biñi daḫı oldı ṭarīḳat

3274 Otuz biñin ḥaḳīḳatdür didiler
Bunı nā-ehlden ḥıfẓ eylediler

3275 Pes iᶜzāz-ıla andan döndi sulṭān
Girü Mūsā ḳatına indi sulṭān

3276 Didi kim Ḥaḳ ne ḳıldı ṭapuña farż
Didi kim elli vaḳt oldı baña farż

BY 104b 3277 Didi kim ümmetüñ eżᶜafdur iy yār
Ḫudādan ḫıffet iste dön girü var

3278 Rücūᶜ itdi çü taḫfīf itdi Rabbi
Baġışladı aña on vaḳti Rabbi

İÜ 106a 3279 Bu nevᶜa niçe kez vardı vü geldi
Ki her varduḳda on taḫfīf oldı

3280 Velī şoñ varduġında biş vaḳti
Baġışladı vü ḳaldı biş vaḳti

3281 Didi Mūsā girü ol görklü aya
İriş dön girü ḥażretden yañaya

3282 Bu bişden daḫı taḫfīf iste iy cān
Didi Ḥaḳ baña ḳıldı çoḳ çoḳ iḥsān

3266: - SK.
3268b şorardı: şorurdı İÜ.
3269b ki: kim SK.
3276b oldı: itdi SK, BY.
3281b yañaya: yaña SK.

3283 Utandum Ḥaḳdan oldum buña rāżī
Ezel çün böyle taḳdīr itdi ḳāżī

3284 Ne ḳudret ṭuta Ḥaḳḳ emrini ümmet
Meger luṭf-ıla raḥmet ḳıla ḥażret

SK 89a 3285 Muḥammed sırr-ı esrādur ki *sübḥāne'lleẕī esrā*
İrişüp *ḳābe ḳavseyn*e maḳāmı oldı *ev ednā*

3286 Pes andan bir nidā itdi münādī
Hidāyet eyledi yaᶜnī ki Hādī

3287 Didi kim ḳıldum imżā farżumı ben
Girü taḫfīf itdüm ümmetüñden

3288 Ḳıla biş vaḳti kimse ümmetüñden
Yazam birini on vaḳte anuñ ben

3289 Pes indi döndi tertīb-ile server
Maḳāmına nüzūl itdi peyem-ber

AG 93b 3290 Zamān basṭ oldı ṭayy oldı mekānı
İki sāᶜatde varup geldi anı

3291 Dimiş Sehl-i Şıfāhānī ki miᶜrāc
Otuz dört kez idüpdür nūr-ı vehhāc

3292 Meşāyıḫ dir ki dört cismānī-y-idi
Otuz miᶜrācı hem rūḥānī-y-idi

3293 Didiler daḫı kim cismānīsi bir
Bu nevᶜa ḳıldılar miᶜrācı taḳrīr

BY 105a 3294 Didi baᶜżı muḥaḳḳıḳlar ki ol cān
Ki dört kez itdi miᶜrācını sulṭān

3295 Anuñ ikisi cismānī didiler
İkisin daḫı rūḥānī didiler

3296 Tevātürle bilinmişdür bu aḥvāl
Ḥadīṯ tefsīr içinde daḫı aḳvāl

İÜ 106b 3297 Beyān itdi çü miᶜrācın peyem-ber
Taᶜaccüb eyledi hep işidenler

3298 Kimi tekẕīb itdi kimi taṣdīḳ
Evel taṣdīḳ iden Bū Bekr-i Ṣıddīḳ

3299 Pes ol dem didiler adını Ṣıddīḳ
Ki evvel ol resūli ḳıldı taṣdīḳ

3285: 3296 İÜ, AG. İÜ'de 106b sayfasının başı.
3288b birini: birin SK, BY; anuñ: - SK.
3289a indi: andan SK, BY.
3294a baᶜżı: yaᶜnī SK, BY.
3294b miᶜrācını: miᶜrācın SK.
3296a bilinmişdür: dinilmişdür SK.
3299b ki: kim SK, BY.

3300 Niçeler ol gün oldı girü mürted
Ki bühtān itdi kendüye Muḥammed

3301 Çün işbu sözleri Bū Cehl işitdi
Gör ol mechūli anda ne iş itdi

3302 Ḳamu küffārı cem^{c} itdi ḳatına
Resūli tekẕīb itmek niyyetine

3303 Çü cem^{c} oldı Ḥaremde cümlesi hep
Nebī vaṣf itdi mi^{c}rācın müretteb

SK 89b 3304 Ḥaremden Ḳudse varduġın peyem-ber
Daḫı hem seyr olınduġını gökler

3305 Didiler görmeyüpsin Ḳudsi evvel
Emārātın di imdi eylegil ḥal

3306 Hemān-dem eyledi Ḥaḳ feṭḥ-i bābı
Götürdi ara yirden hep ḥicābı

3307 Ki Ḳudsüñ ẓāhir oldı hep nişānı
Didi bir bir resūl anlara anı

AG 94a 3308 Didiler ḳāfile gördüñ mi bizden
Didi Revḥāda uġradum aña ben

3309 Ki bir nāḳa yitürmişler ararlar
Biribirisine anı ṣorarlar

3310 Ḫaber virdüm olara ben cemelden
Girü bir kārbāna uġradum ben

BY 105b 3311 Tena^{cc}um vādīsinde gördüm anı
Didiler nicedür anuñ nişānı

İÜ 107a 3312 Muḥaṣṣal her ne ṣordılarsa ol yār
Ḫaber virdi kim olmışdı ḫaberdār

3313 Pes ol mürted olanlar girü geldi
Daḫı hem niçeler İslām buldı

3314 Pes indi girü Cibrīl ṭapusına
İletdi anı Ka^{c}be ḳapusına

3315 İki gün eyledi anda imāmet
İmāmetden aña bildürdi ḥālet

3316 Peyem-ber de imāmet eyledi hem
Ḳamu aṣḥābına ol faḫr-ı ^{c}ālem

3301a Bū Cehl: mechūl SK.
3304b olınduġını: olınduġın SK.
3309b biribirisine: biribirine SK.
3311b anuñ: digil SK, BY.
3312a ṣordılarsa: ṣordılar SK.
3312b kim: ki SK, BY.
3314a indi: andan SK, BY.

3317 Ẕuhur vaḳtiydi evvel kim ḳılındı
Ki erkān-ı imāmet hep bilindi

3318 Buña Ḳurʾān-ıla vardur işāret
Ki vaḳt iᶜlāmına oldı beşāret

فَسُبْحَانَ اللهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ*

3319 Didi Cibrīl aña iy nūr-ı ᶜālem
Saña vü ümmete vaḳt oldı bu hem

3320 Ezelde işbu vaḳt-i enbiyādur
Daḫı hem ümmetüñe hem sañadur

3321 Bilindi fiᶜl-i Cibrīl-ile elbet
Ṣalātuñ heyʾeti vaṣf-ı imāmet

SK 90a 3322 Bu nevᶜa kim olurlardı cemāᶜat
Ne var-ıdı eẕān u ne iḳāmet

3323 Muḥammed sırr-ı esrādur ki *sübḥāne'llezī esrā*
İrişüp *ḳābe ḳavseyn*e maḳāmı oldı *ev ednā*

3324 Eẕān şoñra Medīnede dinildi
O demde hem iḳāmet idinildi

3325 Pes ol miᶜrācdan naḳl itdi rāvī
Ebū Bekr-idi biri ki_oldı rāvī

AG 94b|BY 106a 3326 Didi kim yā resūla'llāh Raḥmān
Ne vaḥy itdi saña ol yüce Sübḥān

3327 Didi her ne ki fetḥ itdiyse Allāh
Ki sırdaş eyledi Bū Bekri ol şāh

İÜ 107b 3328 Daḫı ᶜafv eyledi Ḥaḳḳ ümmetümi
Didi virdüm bulara raḥmetümi

3329 Velīkin ümmetüñ rızḳumı yirler
Varuban ḫıdmeti ġayra iderler

3330 Bulara ben virürem çünki ᶜizzet
Ṭaleb ġayrıdan ider bunlar elbet

3317a evvel kim: kim evvel SK.
3317b hep: hem SK, BY.
* *"Öyle ise akşama girdiğinizde, sabaha kavuştuğunuzda, Allah'ı tesbih edin. Göklerde ve yerde hamd O'na mahsustur. Gündüzün sonunda ve öğle vaktine girdiğinizde Allah'ı tesbih edin."* (Rûm 30/17-18).
3319a nūr-ı: cān-ı SK, BY.
3321b-3322b: SK'de takdim-tehirli.
3322a kim: - SK, BY.
3323: 3333 İÜ, AG.
3324b idinildi: aydınıldı AG, eydinildi BY.
3325b ki: - SK, BY.
3328a daḫı ᶜafv eyledi Ḥaḳ: didi hem ᶜafv ḳıldı SK, BY.
3329b iderler: ḳılurlar İÜ, AG.

3331 Bularuñ-çün yaratdum ben cinānı
Ṭaleb ġayrı iderler ḳorlar anı

3332 Daḫı küffār içün ḫalḳ eyledüm nār
Bular kendüleri oda atarlar

3333 Digil kim ümmetüñ emrüm gözetsün
Ki dāyim ben didügüm yire gitsün

3334 Resūlu'llāh buyurdı girü andan
Suʾāl itdüm niçe Ḥaḳ ḥażretinden

3335 N'olaydı anı daḫı ḳılmayaydum
Rıżādan ṭaşra hergiz olmayaydum

3336 Didüm kim buldı cennet senden Ādem
Ne virdüñ baña iy sulṭān-ı ʿālem

3337 Didi virdüm girü ʿazl itdüm anı
Virürem ben saña aʿlā cinānı

3338 Saña hem ümmetüñ ḳılam telāḳī
Süresin cennet içre ʿıyş-i bāḳī

3339 Didüm Nūḥa gemi ḳılduñ müretteb
Didi yiryüzini mescid saña hep

3340 Didüm kim virdüñ İbrāhīme ḫullet
Didi yetīmken itdüm saña ʿizzet

SK 90b 3341 Didüm ḳılduñ Ḫalīle nārı gülşen
Didi hem ümmete gülşen idem ben

3342 Didüm kim virdüñ İsmāʿīle zemzem
Didi kim saña ben Kevṯer virem hem

İÜ 108a|BY 106b 3343 Didüm kim daḫı ḳurbān itdüñ iʿṭā
Didi kim ümmete ḳurbān Naṣārā

AG 95a 3344 Didüm Ṭūr üzre Mūsāya didüñ söz
Didi kim saña söz ü hem güzel yüz

3345 Didüm ʿĪsāya māʾide kerāmet
Didi virem saña yevmü'l-ḳıyāmet

3346 Didüm kim Dāvuda virdüñ Zebūrı
Didi Enʿām-ıla sen ḳıl sürūrı

3331b ḳorlar: ḳullar SK.
3332a nār: yār BY.
3333b yire: yola SK.
3336a kim: - SK; Ādem: ārām BY.
3337b ben saña: saña ben SK.
3338a ümmetüñ: ümmetüñe SK.
3346a Dāvuda virdüñ: virdüñ Dāvūda SK.
3346b Enʿām-ıla: inʿām-ıla SK.

3347 Didüm virdüñ Süleymāna nigīni
Didi saña dü-ᶜālem begligini

3348 Didüm kim Yūnusa virdüñ necātı
Didi ümmetlerüñ bula berātı

3349 Didüm kim Ḥıżra virdüñ āb-ı ḥayvān
Didi cennetde saña baḥr-ı ḥayvān

3350 Didüm Mūsāya Tevrīt oldı nāzil
Didi pes Āyete'l-Kürsī saña bil

3351 Didüm ᶜĪsāya İncīl itdüñ iᶜṭā
Didi kim sūre-i İḫlāṣı saña

3352 Daḫı didi saña Sebᶜa'l-Meṯānī
Kim adı Fātiḥadur virdüm anı

3353 Ki yoḳ İncīl ü Tevrīt içre ol nūr
Seni ben eyledüm anuñla maᶜmūr

3354 Ḳamuya virmedügüm saña virdüm
Ḳamudan baña ekrem sini gördüm

3355 Oḳuya ümmetüñden kim ki iy yār
Ḥarām ola anuñ cismine bil nār

3356 Atasınuñ anasınuñ ᶜaẕābın
Götürüp arturam hem fetḥ-i bābın

3357 Ḥabībümsin seni ḳıldum mükerrem
Ki senden sevgülü yoḳ baña ādem

3358 İşidüp bunı mesrūr oldı ol cān
Didi *el-ḥamdü li'llāh* irdi iḥsān

BY 107a 3359 Muḥammed sırr-ı esrādur ki *sübḥāne'llezī esrā*
İrişüp *ḳābe ḳavseyn*e maḳāmı oldı *ev ednā*

SK 91a 3360 Rivāyet ḳıldı hem sulṭān-ı aᶜlā
Ki gördüm ᶜarşda bir ḳubbe muᶜallā

İÜ 108b 3361 Muḳaffel ḳapusı kendü muᶜaẓẓam
Dönüp didüm ki iy sulṭān-ı ᶜālem

3362 Ḳanı miftāḥ aña iy ᶜālī-ḥażret
Didi miftāḥıdur anuñ şehādet

3347b dü-: bu İÜ, AG.
3348a kim: - SK.
3349a kim: ki SK.
3349b baḥr-ı: āb-ı SK, BY.
3354a virmedügüm: virmedüm kim İÜ, AG.
3356b arturam: artıra SK.
3359: - İÜ, AG.

3363 Şehādet eyledüm ḳapu açıldı
İçinde bir ulu deryā görildi

AG 95b 3364 Bir aġaç bitmiş ortasında ṭurur
Budaġında anuñ bir ḳuş oturur

3365 Ṭutup bir ẕerre toz aġzında ol ḳuş
Cevāb idüp baña ḥażret didi ḫ˘oş

3366 Ki budur baḥr-ı raḥmet añla iy cān
Ne var aña nihāyet ne ḫ˘o pāyān

3367 Aġaç dünyā ḳuş ümmet ẕerre cürmi
Bu cürm ol baḥra hīç nisbet olur mı

3368 Ki bir ẕerrece oldı cürm-i ümmet
Pes anı maḥv idiser baḥr-ı raḥmet

3369 Bizi ol baḥra ġarḳ eyle İlāhī
Żaᶜīfüz biz esirge pādişāhī

3370 Şefīᶜ it bize ol maḥbūb-ı yāri
Keremler eylegil iy Ḥayy u Bārī

Naşāyıḥ-Kerden-i Bārī Taᶜālā der-Miᶜrāc

3371 Gel imdi diñle girü ḫ˘oş ḫaberler
Saña ᶜarż eyleyem girü güherler

3372 Ki her bir gevhere ḳıymet cihāndur
Hem anuñ her birisi ḳūt-ı cāndur

3373 Gel ol gevherlere ol müşterī sen
Şaḳın görme oları serserī sen

3374 Ki budur ᶜāşıḳ u maᶜşūḳ rāzı
Ḥaḳīḳatdür bunı şanma mecāzī

BY 107b 3375 O dem kim ḥażrete irdi Muḥammed
Ki maᶜşūḳuñ cemālin gördi Aḥmed

3376 Fenā-fi'llāhda buldı fenāyı
Beḳā-bi'llāhda buldı beḳāyı

İÜ 109a 3377 Pes ol meclisde mihmān oldı ol cān
Żiyāfet aña bī-ḥad ḳıldı sulṭān

3363b görildi: Metinde "görindi"; kafiye gereği AÜ nüshasından tamamlandı.
3365b idüp: ider AG; baña ḥażret didi: didi ḥażret baña ḫ˘oş SK, BY.
3366b ḫ˘o: ḫ˘od SK.
3367b bu cürm ol baḥra: bu baḥra ol cürüm SK.
3369a eyle: it SK.
3371a diñle girü: girü diñle SK, BY.
3372a ki: kim SK, BY.
3375a kim: ki SK.
3377: - SK.

3378 Ki ol taḳrīre vü taḥrīre ṣıġmaz
Taᶜaḳḳul eyleseñ tedbīre ṣıġmaz

SK 91b 3379 Daḫı hem tuḥfeler bī-ḥad ki virdi
Ne bildi kimse ne işitdi gördi

3380 Şerīᶜat hem ṭarīḳat hem ḥaḳīḳat
Ḳamuda ḳıldı tekmīl anı ḥażret

3381 Bu tuḥfelerle irsāl itdi anı
Getüre ümmete tā tuḥfe anı

AG 96a 3382 Velī ol kim ḥaḳīḳat ḥālidür ol
Bulınmaz anı fikr itmege hīç yol

3383 Ṭarīḳat fiᶜlidür ḳavli şerīᶜat
Şerīᶜatden bize emr itdi ḥażret

3384 ᶜAlīden irdi bize bir rivāyet
Ḳıluruz bunı biz andan ḥikāyet

3385 Pes ol dem kim resūl-i faḫr-ı ᶜālem
Ḥaḳīḳat aṣl-ı ᶜālem nesl-i Ādem

3386 Didi yā Rabbi ḳıl vaᶜẓ u naṣīḥat
Kim ol vaᶜẓı ṭutam ben daḫı ümmet

3387 Didi şol kim anı farż itdüm iy yār
Edā itmek gerekdür anı zinhār

3388 Riyāsuz farżumı rāᶜī olanlar
ᶜAẕābumdan emīn olalar anlar

3389 Nevāfilden ideler ger riᶜāyet
Anuñla bula anlar baña ḳurbet

وَ قَالَ فِى الْحَدِيثِ الْقُدْسِيِّ بِالْفَرَايِضِ نَجَى مِنِّى عَبْدِى وَ بِالنَّوَافِلِ تَقَرَّبَ اِلَىَّ عَبْدِى*

3390 Tevekkülden rıżādan yig ḳatumda
Bulınmaz hīç ṭāᶜat ḥażretümde

İÜ 109b|BY 108a 3391 Benüm-çün daḫı şol ki_ide maḥabbet
Aña lā-büdd idem ben de maḥabbet

قَالَ فِى الْحَدِيثِ الْقُدْسِيِّ حَقَّتْ مُحَبَّتِى لِلْمُتَحَابِّينَ فِىَّ وَالْمُتَزَايِرِينَ فِىَّ وَالْمُتَبَاذِلِينَ [فِىَّ] وَالْمُتَصَادِقِينَ فِىَّ*

3379b bildi: - SK; ne (2.): - SK, BY; gördi: ne gördi AG, SK, BY.
3381a tuḥfelerle: tuḥfeler ki SK, BY.
3382a ḥālidür: Metinde "ḥāldür"; anlam gereği AÜ nüshasından tamamlandı.
3382b fikr: ẕikr İÜ, AG.
3383a ḳavli: - SK.
3384b bunı biz: biz anı İÜ, AG.
3387b zinhār: nā-çār SK, BY.
3389b ḳurbet: ġurbet SK.

* "Ve kudsî hadiste (Cenâb-ı Hak) şöyle buyuruyor: *Farzlarla kulum benden (gazabımdan) kurtulur, nafilelerle kulum bana yaklaşır.*" (Kaynak bulunamadı).

* İÜ ve AG'de 3391. beyitten hemen önce. || "Kudsî hadiste Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Benim için birbirlerini sevenler sevgimi hak eder. Benim için birbirlerini ziyaret edenler sevgimi hak eder. Benim için*

3392 Dilüñde ẕikr ü şükrümi müdām it
Özüñe pīşe ṭāᶜat-ber-devām it

3393 Veraᶜ ḳıl dāyimā dünyā işinden
Elüñ çek ehl-i dünyā cünbişinden

3394 Riyāżāt-ıla bend it nefsi her dem
Dürişgil ṣıdḳ u iḫlāṣa daḫı hem

3395 Naẓar ḳıl ḳamuya sen şefḳat-ile
Ḳamu maḫlūḳı ṭoyla raḥmet-ile

SK 92a 3396 Ḥasedle buġż u kibri pīşe itme
Hevā vü ḥırş u ḥıḳd endīşe itme

وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِلْمُؤْمِنِينَ*

AG 96b 3397 Şaḳın şehvetle sen ṭūl-i emelden
Iraġ ol dāyimā mekr ü ḥiyelden

3398 Vefā ḳıl ᶜahdüñe ki_ol emr-i Ḥaḳdur
Ki lā-büd ᶜahd mesʾūl olacaḳdur

قَالَ تَعَالَى وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْؤُلًا**

3399 Ḳażāma rāżī ol her demde iy cān
Yetāmāya ġarībe eyle iḥsān

3400 Benüm ḫulḳumla ḫulḳ it ki_oldur īmān
Muḥaṣṣal bu-durur maᶜnā-yı Ḳurʾān

3401 Dime sen kimseye yañlış kelāmı
Ḳamuya ẓannı gökçek ḳıl müdāmī

3402 Ḳıl eylik saña bed-pindār olana
Duᶜā-bi'l-ḫayr it mekkār olana

3403 Tefekkür eyle andan ḳıl kelāmı
Mubāḥ olduḳda yirme her ṭaᶜāmı

3404 Zebānuñ kiẕbden olġıl nigehbān
Olasın tā benüm ḳatumda ḫandān

---

birbirlerine yardım edenler sevgimi hak eder. Benim için birbirlerine dost olanlar sevgimi hak eder." Bu hadis, farklı bir lafızla Ahmed bin Hanbel'in *Müsned* 'inde (2014: XVI/134-135) mevcuttur: حَقَّتْ مَحَبَّتِي لِلْمُتَحَابِّينَ فِيَّ وَحَقَّتْ مَحَبَّتِي لِلْمُتَزَاوِرِينَ فِيَّ وَحَقَّتْ مَحَبَّتِي لِلْمُتَبَاذِلِينَ فِيَّ وَحَقَّتْ مَحَبَّتِي لِلْمُتَصَافِينَ فِيَّ الْمُتَوَاصِلِينَ "*Benim için birbirlerini sevenler sevgimi hak eder. Benim için birbirlerini ziyaret edenler sevgimi hak eder. Benim için birbirlerine yardım edenler sevgimi hak eder. Benim için birbiriyle dost olup birbirleriyle bağlarını kesmeyenler sevgimi hak eder.*"

3394b iḫlāṣa: iḫlāş BY.

* SK ve BY'de yok. || *"...ve mü'minlere (şefkat) kanadını indir."* (Hicr 15/88).

3397a sen: pes İÜ, AG.

3397b ḥiyelden: ḥīleden İÜ.

3398a ki: - İÜ, AG.

** ḳāle Taᶜālā: - İÜ, AG, ḳāle'llāhü Taᶜālā SK. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *...Verdiğiniz sözü de yerine getirin. Çünkü söz (veren sözünden) sorumludur."* (İsrâ 17/34).

3404a zebānuñ: Metinde "zübānuñ".

BY 108b 3405 Zihī server ki görindi aña Allāh ṣıfāt-ıla
Fenā-fi'llāha irgürüp tecellī ḳıldı ẕāt-ıla

3406 Gerekdür daḫı ṣumt u cū^{c} u ^{c}uzlet
Ki ṭola ḳalb içinde dürlü ḥikmet

İÜ 110a 3407 Düriş a^{c}māle her dem ġayret eyle
Özüñe pīşe her dem ṭā^{c}at eyle

3408 Şaḳın a^{c}mālüñi zerḳ u riyādan
Dilerseñ saña fetḥ ire Ḫudādan

3409 Ṭa^{c}āmı vü şarābı eyle taḳlīl
Anuñla irişür baña iren bil

3410 Daḫı meyl itme her ne görseñ iy yār
Bulardan ümmetüñ hem ḳıl ḫaberdār

3411 Kim andan ḥıfẓ-ı ḳalb ü ḳurbet-i Ḥaḳ
Bulara ḥāṣıl ola dir muḥaḳḳaḳ

3412 Namāz it uyḫuñı cū^{c} it ṭa^{c}āmuñ
Sözi söylemedin fikr it kelāmuñ

3413 Şular kim şaḳladı ḳalb ü zebānı
Ḳoyam cennāta merḥūm idem anı

SK 92b 3414 Ḳayırma ^{c}usr içün kim oldı mā-beyn
Bilürsin ki_oldı *^{c}usrun beyne yüsreyn*

AG 97a 3415 Şular kim sācid ola yā ola aç
Yaḳın ola baña ki_olmaya muḥtāc

3416 ^{c}Aceblerven anı ki_ider ṣalātı
Ṭolu ḳalbinde ġayruñ mühmelātı

3417 Daḫı ol kim yiter bugün ġıdāsı
Ṭolu ḳalbinde yarınuñ belāsı

3418 Daḫı şād eyleyen cān u göñül ten
Ki bilmez rāżıyam yā ḫışm idem ben

3419 Daḫı cennetde var bir ḳaṣr-ı lü^{ʾ}lū
Ki bir dāne güherdür ġāyet ulu

3420 Olurlar ḫāṣ ḳullar anda iy yār
Naẓar ben iderem anlara her-bār

3405: 3407 İÜ, AG. || Beytin vezni: *mefā^{c}īlün mefā^{c}īlün mefā^{c}īlün mefā^{c}īlün*.
3413a kim: ki İÜ, AG; zebānı: Metinde "zübānı".
3414b^{c}**usrun beyne yüsreyn**: "İki kolaylık arasında bir zorluk vardır."
3416a ider: ide SK, BY.
3417b ḳalbinde: göñlinde SK, BY.
3418b idem: iden BY.
3419b bir dāne: biri de SK, BY.
3420b iderem: eylerem SK.

3421 Ki her gün ḳıluram yitmiş naẓar ben
Bularla söyleşürem ḫ˘oş ḫaber ben

İÜ 110b|BY 109a 3422 Yiyüp içicek anda ehl-i cennet
Benüm ẕikrümle anlar bula leẕẕet

3423 Didi n'ola ᶜalāmet yā Rab aña
Didi zindān olur anlara dünyā

3424 Dili şaḳlarlar artuḳ söylemekden
Daḫı ḳarınlarını çoḳ yimekden

3425 Daḫı her kim diler baña maḥabbet
Faḳīri ḫ˘oş ṭutup ḳıla maḥabbet

3426 Didi kimdür faḳīr didi ki anlar
Ḳalīle rāżī çoġa şükr idenler

3427 Ḳıla hem cūᶜa ṣabr u ḳıllete hem
Daḫı kiẕb itmeye buġż itmeye hem

3428 Daḫı ġam çekmeye ger fevt olursa
Feraḥ olmaya hem girü gelürse

3429 Yaḳın olġıl faḳīre imdi gel sen
Yaḳın olsun saña ol u aña sen

3430 Buları ḫ˘oş ṭut ırağ ol ġanīden
Denīdür aġniyā dūr ol denīden

3431 Libās-ıla hem olmaġıl müzeyyen
Ṭaᶜāmuñ hem nefīsin gözleme sen

3432 Ki meᵓ vā nefsdür her şerre key bil
Çekersin ḫayra sen ol şerre māyil

SK 93a 3433 Ġażab ider ḳaçan olsa faḳīr ol
Unudur Ḥaḳḳı ger olsa kebīr ol

AG 97b 3434 Ġınāya irse kibr eyler be-ġāyet
Emīn olsa irişür aña ġaflet

3435 Ḳarīn şeyṭāna ol mekr ü ḥiyelde
Deveḳuşı gibidür ol meẕelde

3436 Zebūn olur diseñ gel ḳıl ᶜibādet
Ḳavīdür olsa ekl ü ᶜıyş u ᶜişret

3437 Meẕelde yāḫ˘o ol aġu aġacı
Ki levni gökçek ü ṭaᶜmında acı

3424b ḳarınlarını: ḳarınların BY.
3430b aġniyā dūr: aġniyādur SK, BY.
3432a meᵓ vā: meᵓ vāy İÜ, AG.
3433b unudur: anuñdur BY.
3434a eyler: ider SK.
3437b ṭaᶜmında: levminde İÜ, AG.

3438 Daḫı dünyāyı mebġūż it ḥabībī
Hem ehlin sevme kes andan naṣībi

İÜ 111a|BY 109b 3439 Bulardan ṣaḳla yā Aḥmed özüñ sen
Didüm kimlerdür anlar di bilem ben

3440 Didi kim çoḳ ola mālı vü ehli
Çoḳ uyuya güle çoḳ ola ekli

3441 Rıżā az ola ᶜöẕr itmeye maḳbūl
Günehde cüst ola ṭāᶜatde süst ol

3442 Ġınāya şükri yoḳ ṣabrı belāya
Öger nefsin rıżā virmez ḳażāya

3443 Olurlar bunlar ekṣer cāhil aḥmaḳ
Muᶜallimlere kibr iderler el-ḥaḳ

3444 Bular kendüleri ᶜāḳıl görürler
Ḥaḳīḳatde bular aḥmaḳ-dururlar

3445 Zihī server ki görindi aña Allāh ṣıfāt-ıla
Fenā-fi'llāha irgürüp tecellī ḳıldı ẕāt-ıla

3446 Ve yā Aḥmed gör aḫret ehlini sen
Yüzi yumşaḳ ḥayā çoḳ görnür andan

3447 Ḳalīlü'l-mekr līkin nefᶜi ekṣer
Bulardan ḫalḳ ḫ-oş rāḥat olurlar

3448 Çeker ḫalḳdan bular zaḥmet müdāmī
Daḫı mevzūn bularuñ her kelāmı

3449 Muḥāsib nefsine ḳalbi uyumaz
Uyur gözleri līkin ḳalbi ṭurmaz

3450 Ḳaçan bu ḫalḳ yazılsa ġāfilīnden
Bular pes yazılurlar ẕākirīnden

3451 Ṭaᶜāmuñ ẕikr iderler evvelinde
Girü hem şükr iderler āḫirinde

SK 93b 3452 Sözi mesmūᶜ hem maḳbūl duᶜāsı
Rıżādur bunlaruñ ancaḳ recāsı

AG 98a 3453 Severem bunlaruñ sözini şöyle
Ata ana oġul sözini eyle

3439a ṣaḳla yā: ṣaḳlaġıl SK, ṣaḳlaġıl yā BY.
3439b kimlerdür: kimdür SK.
3441b günehde: Metinde "günāha"; anlam gereği AÜ nüshasından tamamlandı.
3442a ġınāya şükri: ᶜanāya ṣabrı İÜ, AG.
3445: 3446 İÜ, AG.
3446a ehlini: ḥālini SK, BY.
3448b bularuñ her: bunlaruñ İÜ, AG.
3449b ṭurmaz: ṭuymaz SK.
3450a bu: - SK.
3453: - SK.
3453b sözini: sözin BY.

3454 Bularuñ ᶜuḳbī vü dünyā ḳatında
Bir olmışdur ki yoḳdur raġbetinde

İÜ 111b|BY 110a 3455 Cihād-ı nefs ü ehvā ider anlar
Ḳoyup ḫalḳı vü Ḥaḳḳa gider anlar

3456 Bu ḫalḳ bir olur anlar günde yitmiş
Ki yaᶜnī nefsinüñ ᶜaksine gitmiş

3457 ᶜİbādet ḳılmaġa ger ḳılsa ḳāmet
Göñüllerinde olmaz ẕerre ġaflet

3458 Cesedden cānları çıḳduḳda key bil
Musallaṭ olımaz bunlara ᶜIzrīl

3459 Aluram cānlarını bunlaruñ ben
Açaram ḳapuları göklerümden

3460 Ḳıluram bunlara ben fetḥ-i bābı
Aradan refᶜ iderem ben ḥicābı

3461 Ḳıluram bunlara cennātı tezyīn
İderem maḳᶜad-ı ṣıdḳ üzre temkīn

3462 Ḳaçan ḳabż idem idem merḥabālar
Virem çoḳ çoḳ kerāmetler ᶜaṭālar

كَمَا قَالَ تَعَالَى لَهُمْ فِيهَا نَعِيمٌ مُقِيمٌ خَالِدِينَ فِيهَا اَبَداً اِنَّ اللهَ عِنْدَهُ اَجْرٌ عَظِيمٌ*

3463 Ve yā Aḥmed daḫı hem ehl-i ᶜuḳbī
Unutmaz dāyim anlar ẕikr-i Rabbi

3464 Bilelden berü yaᶜnī bini bunlar
Unutdı ekl ü şürb ẕevḳını bunlar

3465 Ḫaṭāsın bilüp aġlar dāyim anlar
Cihād-ı nefse olmış ḳāyim anlar

3466 Bulara eşk sāḳī nāle hem-dem
Meleklerle muṣāḥibdür bular hem

3467 Ki ḥāfiẓdur buları şeş-cihetden
Ḫalāṣ ider buları bed-ṣıfatdan

كَمَا قَالَ تَعَالَى لَهُ مُعَقِّبَاتٌ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ يَحْفَظُونَهُ مِنْ اَمْرِ اللهِ**

3454a ᶜuḳbī vü dünyā: dünyā vü ᶜuḳbā İÜ, AG.
3454b olmışdur: almışdur SK.
3455a cihād-ı: cihān u SK; ehvā: ehvāy SK.
3455b ḳoyup: oḳuyup BY.
3458b ᶜIzrīl: ᶜAzāzīl SK.
3459a cānlarını: cānların SK.
* ḳāle: ḳāle'llāhü İÜ. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *...içinde tükenmez nimetler bulunan... Onlar orada ebedî kalacaklardır. Şüphesiz, Allah katında büyük bir mükâfat vardır.*" (Tevbe 9/21-22).
3464a yaᶜnī bini: bini yaᶜnī SK, BY.
3464b ẕevḳını: ẕevḳı SK.
** ḳāle: ḳāle'llāhü İÜ. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *İnsanı önünden ve ardından takip eden melekler vardır. Allah'ın emriyle onu korurlar...*" (Ra'd 13/11).

3468 Benümle dāyim iderler münācāt
Ḳılurlar baña daḫı ᶜarż-ı ḥācāt

3469 Ki ḳaçan ola dirler istirāḥat
Fenādan idevüz bāḳīye rıḥlet

İÜ 112a|AG 98b|
SK 94a|BY 110b

3470 Ve yā Aḥmed bilür misin ḳatumda
Ne var zühhāda ḥāżır ḥażretümde

3471 Emīn ola ḥisābdan bunlar elbet
Virile bunlara miftāḥ-ı cennet

3472 Ki her ḳapuyı açup gire bunlar
Cemāl-i bī-miṯālüm göre bunlar

3473 Kelāmumdan bulalar ḳamu leẕẕet
İdeler maḳᶜad-ı ṣıdḳ üzre ṣoḥbet

3474 Bulara dört ḳapu fetḥ eyleyem ben
Ḳamu niᶜmetlerümle ṭoylayam ben

3475 Birinden ṣubḥ u şām ire hedāyā
Birinden baḳa bunlar dört yañaya

3476 Ne kim dirlerse ol yirde ireler
Bu ḳapudan cemālüm hem göreler

3477 Birinden ṭamuyı göreler anlar
Göreler kim nice yanar yananlar

3478 Temāşā ide aᶜdāsını andan
Ki nice intiḳāmın aluram ben

3479 Birinden irişe ḫuddām-ı cennet
İre hem ḥūr-ı ᶜīn ü ẕevḳ u ᶜişret

3480 Zihī server ki görindi aña Allāh ṣıfāt-ıla
Fenā-fi'llāha irgürüp tecellī ḳıldı ẕāt-ıla

3481 Didi yā Rab nice ḳullardur anlar
Ya nice ᶜıyş ider zāhid olanlar

3482 Didi yoḳ evleri kim yıḳıla ger
Görüp bunlar anı ġamnāk olalar

3483 Oġul ḳız māl-ıla olmaz bular şād
Ki ger giderse bunlar ide feryād

3468b ḳılurlar: ḳılur SK.
3474a eyleyem: eyledüm BY.
3474b ṭoylayam: ṭoyladum BY.
3477: - İÜ, AG.
3478a aᶜdāsını: aᶜdāsın SK.
3480: 3482 İÜ, AG.
3482a kim: ki SK.

3484 Buları kimse bilmez ki_ide meşġūl
Ki Ḥaḳdan ṭarfetü'l-ᶜayn ayrıla ol

3485 Ṭaᶜāmı fażla yoḳdur ki_isteye ḫalḳ
Ne ol ḫalḳdan ne ḫᵛod andan diler ḫalḳ

BY 111a 3486 Nefāyisden daḫı yoḳdur libāsı
Ki taḳvādur libāsı vü ġıdāsı

İÜ 112b 3487 Güni ṣāyim olurlar düni ḳāyim
Ṣarardur yüzlerin anuñla dāyim

3488 Bulurlar şöyle kim ẕikrümle leẕẕet
Ne nāruñ ḫavfı ne eṣvāḳ-ı cennet

SK 94b 3489 Dikūben gözlerin arż u semāya
Dilerler kim ireler ben hümāya

AG 99a 3490 Didi kim ümmetüme *yā İlāhī*
Virür misin ᶜaceb bu ᶜizz ü cāhı

3491 Didi kim evliyā ṣıddīḳlar hem
Senüñ ümmetlerüñden ġayrılar hem

3492 Şehīd olanlara hem bile iy cān
Benüm ḳatumdan irişe ol iḥsān

3493 Didüm kim çoḳ mıdur zühhād-ı ümmet
Ya zühhād-ı Benī İsrāʾīl elbet

3494 Didi Ḥaḳḳ anlaruñ zühhādı kim var
Senüñ ümmetlerüñ içinde iy yār

3495 Bir aḳ öküzde beñzer ḳara ḳıla
Var imdi şükr ḳıl Ḥayy u Celīle

3496 Didüm niçün ki çoḳlıḳdur ol ümmet
Ki azdur ümmetüm anlara nisbet

3497 Didi baᶜde'l-yaḳīn şekk itdi anlar
Hem inkār eylediler baᶜde'l-iḳrār

3498 İşidüp bunları ḥamd itdi ol şāh
Duᶜā itdi didi iy yüce Allāh

3499 Bilürsin kim ḳatı eżᶜafdur ümmet
Buları ḥıfẓ idüben eyle raḥmet

3484b ṭarfetü'l-ᶜayn: ṭarfetü'l-ᶜayn içre SK.
3485b andan diler: andan-durur SK, BY.
3487a düni: güni SK.
3488b eşvāḳ-ı: eşrāḳ-ı İÜ.
3491b ümmetlerüñden: ümmetlerüñ SK; gayrılar: Metinde "ġayrıdan"; anlam gereği AÜ nüshasından tamamlandı.
3492a olanlara: olanlar SK.
3493a kim: ki SK.
3494b ümmetlerüñ: ümmetüñ SK.
3495b Celīle: ᶜAlīye SK, ᶜAlīme BY.

3500 Didi ḥażret ki yā Aḥmed ḥaḳīḳat
Şu dem zāhid olur hem ᶜābid ümmet

3501 Ki yidi vaṣf-ıla mevṣūf olalar
Benüm ḳatumda ḫ͗oş ᶜizzet bulalar

3502 Veraᶜdur biri şumt oldı ikinci
Ḥayā dördünci ḫavf oldı üçünci

BY 111b 3503 Bişinci az yiye geye pelāsı
Bulardur ḳullarumuñ bil ki ḫāṣı

İÜ 113a 3504 Budur altıncı dünyā ola mebġūż
Yidinci Ḥaḳ sevüsi ola melḥūẓ

3505 Yidi aᶜżāsını ḥıfẓ eyleye ol
Benüm ḳatumda tā kim ola maḳbūl

3506 Biri budur ki ḥıfẓ ide zebānı
Dimeye herzevāt u hem yalanı

3507 İkinci ḥıfẓ ide ḳarnını ol ḳul
Ḥarām u müştebihden ki_ola maḳbūl

SK 95a 3508 Üçünci ḫ͗ıfẓ ide çeşmini her dem
Ki tā ᶜuḳbāda hergiz görmeye ġam

AG 99b 3509 Budur dördünci semᶜin ṣaḳlaya ol
ᶜAbeş söz diñlemege virmeye yol

3510 Bişinci ellerin altıncı pāyın
Be-ġāyet ḥıfẓ ide kim oldur āyīn

3511 Yidinci ḳalbini ḥıfẓ ide ol yār
Seve Haḳḳı ki yol bulmaya aġyār

3512 Velīkin Ḥaḳḳı sevmekde ᶜalāmet
Budur evvel ki_ide nefsin ḥaḳāret

3513 Ki yaᶜnī ḳūt-ı yevm ola ġıdāsı
Geye egnine her demde pelāsı

3514 Güni ṣāyim düni ḳāyim ola ol
İde ṣumt u tevekkül ide hem bol

3515 Dün ü gün zühd ü ᶜilm ola rıżā hem
Bükā ide yiri mescid ola hem

3501b bulalar: olalar İÜ.
3502b ḥayā: ḥayādur AG; dördünci: üçünci SK; üçünci: dördünci SK.
3503b bil ki: belki İÜ, AG.
3505a aᶜżāsını: aᶜżāyı hem SK, BY.
3506a zebānı: Metinde “zübānı”.
3506b hem: her SK.
3508a çeşmini: çeşmin SK.
3510a pāyın: yanın BY.
3511b Ḥaḳḳı ki: Ḥaḳḳ-ıla SK.
3513b egnine-her demde: AG’de takdim-tehirli.

3516 Arasında ola ḫavf u recānuñ
Ṭarīḳın berk ṭuta hem Muṣṭafānuñ

3517 Hem ola fiᶜli ṣāliḥ ḳavli ṣādıḳ
Ola her işi şerᶜüme muvāfiḳ

3518 ᶜİbādetde riyādan ide iḫlāṣ
Ola tā kim ḳatumda bende-i ḫāṣ

BY 112a 3519 Zihī server ki görindi aña Allāh ṣıfāt-ıla
Fenā-fi'llāha irgürüp tecellī ḳıldı ẕāt-ıla

3520 Daḫı yā Aḥmed ol ki_ide ᶜibādet
Ḳamu ᶜömrinde hīç olmaya rāḥat

İÜ 113b 3521 Dün ü gün ictihād ide segirde
Ki olmaya naẓīri gökde yirde

3522 Velī ḳalbinde ola ḥubb-i dünyā
Ki cemᶜ olmaz anuñla ḥubb-i ᶜuḳbā

3523 Veyāḫᵛod olsa kibr-ile riyāset
Bulardan ẕerre miḳdār olsa elbet

3524 Iraḳ idem buları ḥażretümden
Bulara virmeyem maḥabbetümden

3525 Münācāt itdi girü Ḥaḳḳa ol şāh
Ki ġafr it ümmeti iy ᶜālī-dergāh

3526 İlāhī bī-ᶜadeddür baḥr-ı raḥmet
Degül şemme ḳatında cürm-i ümmet

3527 Ḫudāyā ᶜafv ḳıl ol şemmeyi sen
Bular maġfūr ola vü şād olam ben

AG 100a|SK 95b 3528 Şafī ḳılduġuñ Ādem ḥürmeti-y-çün
Baġışla ümmeti iy ẕāt-ı bī-çūn

3529 Ḫiṭāb irdi Ḫudādan ki_iy ḥabībüm
Ki mücrim ḳullara sensin ṭabībüm

3530 Ḥaḳınca saña ᶜizzet ḳılmışam ben
Ḳamuya sini raḥmet ḳılmışam ben

3531 Seni dergāha daᶜvet ki_eyledüm ben
Bil imdi ümmetüñi ṭoyladum ben

3516b ṭuta hem: Metinde "ṭuta sen"; anlam gereği AÜ nüshasından tamamlandı.
3519: 3520 İÜ, AG.
3522b ᶜuḳbā: iġvā SK, BY.
3525b ġafr: ᶜafv SK, BY.
3526: - SK.
3527a Ḫudāyā: Ḫudāya SK, BY.
3527b ola vü: olalar SK, BY.
3529a ki: - SK, BY.
3531a ki: - SK, BY.

3532 Velī çünkim dilersin ümmetüñi
Bil imdi ḥażretümde ᶜizzetüñi

3533 Ḳasem başuña it kim ola maḳbūl
Ḳatumda zīra yoḳ senden ulu ḳul

3534 Pes ol kān-ı ḥayā itdi ḥayāyı
Girü ġayr adına ḳıldı duᶜāyı

3535 Didi yā Rab Ḫalīlüñ ḥürmetine
Raḥim ḳıl ben ḳuluñuñ ümmetine

BY 112b 3536 Didi kim iy ḥayā issi resūlüm
Ki senden ġayrı yoḳ ᶜizzetlü ḳulum

3537 Ḳasem başuña vir baña ḥabībī
Virem tā ümmetüñe ben naṣībi

İÜ 114a 3538 Girüben döymeyüp sālār u sulṭān
Ḳasem yād itdi mürsellere çendān

3539 Didi mürsellerüñ ḥaḳḳı İlāhī
Esirge ümmetümi pādişāhī

3540 Vücūdın zīrā virmişdi fenāya
Ene gelmezdi hergiz Muṣṭafāya

3541 Anuñ-çün başına and içmez-idi
Edebdür diyü artuḳ giçmez-idi

3542 Nidā itdi girü ḥażret ki iy cān
Dilerseñ olasın ḳatumda ḫandān

3543 Ḳasem kendü başuñ-çün eyle iy yār
Bu kez kendü başına ḳıldı nā-çār

3544 Mübārek barmaġın ḳaldurdı ān-dem
Ḳoyuban başı üstine hemān-dem

3545 Didi bu baş ḥaḳı-y-içün Ḫudāyā
Esirge ümmetümi ḳıl ᶜaṭāyā

3546 Didi çün başuña ḳılduñ ḳasem sen
Var imdi çekme ümmet-çün elem sen

AG 100b|SK 96a 3547 Ezelde çün saña ḳıldum maḥabbet
Pes itdüm ümmetüñi ḫayru'l-ümmet

3548 Ḳamusın yarlıġayam ḥürmetüñe
Ki raḥmet eyleyem hep ümmetüñe

3533a kim: ki İÜ.
3535b ben: bu SK, BY.
3538a döymeyüp: dimeyüp SK.
3539-3540: SK ve BY'de takdim-tehirli.
3543a başuñ-çün: başuña SK.
3544a ān-dem: ol dem İÜ, AG.

3549 Velīkin yā Muḥammed diñlegil sen
Saña dört nesne taᶜlīm eyleyem ben

3550 Ki dört biñ kelmeden bu oldı evlā
Saña vü ümmete olsun hedāyā

3551 Keremden ḳullara bildürdi Allāh
Emīn olmañ didi beglerden ol şāh

3552 Meṣelde mā' -i muġrıḳ oldı bunlar
Veyāḫ-od nār-ı muḥrıḳ oldı bunlar

BY 113a 3553 Emīn olmañ daḫı dir māldan Ḥaḳ
Ki sizden intiḳāl ider muḥaḳḳaḳ

3554 Bugün sizdeyse yarın ġayra gider
Ki her gün bir kişiye naḳl ider

İÜ 114b 3555 Nisālardan emīn olmañ daḫı siz
Gerekdür egriden olına perhīz

3556 Ki bunlar egriden ḫalḳ oldı iy yār
Emīn olmaḳ bulardan ḳatı düşvār

3557 Ḳarın ṭoḳla yimekden daḫı elbet
Gerek perhīz tā kim ola ṣıḥḥat

3558 Zihī server ki görindi aña Allāh ṣıfāt-ıla
Fenā-fi'llāha irgürüp tecellī ḳıldı ẕāt-ıla

3559 Ki yitmiş dürlü zaḥmet yitürür bu
Bulınmaz birinüñ derdine dārū

3560 Daḫı hem altı dürlü ḫaṣleti ben
Diyem kim idesiz maḳbūl benden

3561 Biri bu çün seversiz esḫiyāyı
İdersiz esḫiyā-y-içün duᶜāyı

3562 Benüm cūdumla mevcūd oldı ᶜālem
Ġınālar buldı iḥsānumla ādem

3563 Ben olayın maḥabbetde duᶜāda
Baña ḳıluñ maḥabbet de duᶜā da

3564 İkinci çünki ḳorḳarsız bu ḫalḳdan
Budur lāyıḳ ki ḫavf idile Ḥaḳdan

3549b eyleyem: ideyim SK, BY.
3552a muġrıḳ: muġraḳ SK.
3556b olmaḳ: olmañ SK.
3559: - SK, BY.
3558: 3557 İÜ, AG.
3560b idesiz: idesin SK, BY.
3561a seversiz: seversin SK, BY.
3561b idersiz: idersin SK, BY.
3564a ḳorḳarsız: ḳorḳarsın BY.

	3565	Üçünci bu recā çünkim idersiz Ḳıluñ benden ki ḳamuñuz beşersiz
AG 101a	3566	Bu dördünci çün idersiz ḥayāyı Ḳıluñ benden ki bulasız vefāyı
SK 96b	3567	Bişinci kimseye ki_olursa ḫıdmet Ben olayın ḳılasız baña elbet
	3568	Budur altıncı ol taṣdīḳ idenler Revādur bini taṣdīḳ ide anlar
	3569	Bu altı nesne kim ẕikr eyledüm ben Gerek kim ṭutalar ümmet daḫı sen
BY 113b	3570	Bu nevᶜa çoḳ vaṣiyyet ḳıldı sulṭān Ḥabībin girü irsāl itdi ol ḫan
İÜ 115a	3571	Hezārān daḫı bu nevᶜa vaṣiyyet Ḥabībine ḳılup gönderdi ḥażret
	3572	Ezel kāmil yaratmışdı anı Ḥaḳ Bu kez ekmelden ekmel oldı el-ḥaḳ
	3573	Ḥaḳuñ ᶜavniyle miᶜrāc oldı āḫir Dürüst naḳliyle ḳamu oldı ẓāhir
	3574	Çü meşhūr oldı ᶜālemde peyem-ber Ḫuṣūṣā ki_eyledi miᶜrāc server
	3575	Niçe dīn düşmeni ḳıldı ᶜadāvet Ḫuṣūṣā Bū Cehil ḳılmışdı şiddet
	3576	Gezerdi ol diyāruñ beglerini Ol iḳlīmüñ tamāmet yeglerini
	3577	Resūli bunlara ġamz eyler-idi Ki sāḥirdür diyüben söyler-idi
	3578	Dökerdi ḳamusına genc ü mālı Ki bizden defᶜ idüñ işbu vebāli
	3579	Gelürlerdi resūle niçe sulṭān Getürürlerdi muᶜciz görüp īmān
	3580	Didi kim eyledüm mālum telef ben Velī ḳurtılmadum daḫı ᶜadūdan

3565a idersiz: idersin BY.
3566a bu dördünci: budur dördünci SK; çün: - SK.
3567b olayın: olayam SK, BY.
3570b ol ḫan: sulṭān İÜ, AG.
3571a vaṣiyyet: naṣīḥat SK.
3574b ki: kim SK; miᶜrāc: miᶜrācı SK, BY.
3576b tamāmet yeglerini: beglerini SK.
3577: - SK.
3579b muᶜciz görüp: görüp muᶜciz SK, BY.

3581 Muḥammed yolına ḫarc oldı mālum
Velī nefᶜ itmedüm artdı vebālüm

كَمَا قَالَ تَعَالَى اَيَحْسَبُ اَنْ لَنْ يَقْدِرَ عَلَيْهِ اَحَدٌ يَقُولُ اَهْلَكْتُ مَالًا لُبَداً اَيَحْسَبُ اَنْ لَمْ يَرَهٗ اَحَدٌ*

Beyānu Şaḳḳı'l-Ḳamer**

AG 101b

3582 Ḥabīb ibni Melikdür biri anuñ
Ulu sulṭānı-y-ıdı ol zamānuñ

3583 Aña da Bū Cehil melᶜūn irişdi
Getürdi Mekke şehrine dürişdi

3584 Melik didi ki iy gün yüzlü sulṭān
Bize göster bugün bir ulu bürhān

İÜ 115b|SK 97a|
BY 114a

3585 Nübüvvet daᶜvīsin çün eyledüñ sen
Gerek ḥuccet ki īmān getürem ben

3586 Ne dilersin didi didi ki iy şāh
Nebī-y-iseñ ne diseñ virür Allāh

3587 Bize bir muᶜcize gel eyle iẓhār
Beşer ḳılmamış ola anı deyyār

3588 Ola şeyṭān u seḥḥār anda ᶜāciz
Görüben anı müʾ min olavuz biz

3589 Nedür ol didi didi gökdeki māh
İnüp gökden ḳatuña gele iy şāh

3590 Çıḳasın Bū Ḳubeys ṭaġına evvel
Bu müşkil işi anda ḳılasın ḥal

3591 İnüp ḥaḳḳuña ay ide şehādet
İşide Mekkenüñ ḫalḳı tamāmet

3592 İşāret idesin ola iki şaḳ
Ki bāṭıl maḥv ola ẓāhir ola ḥaḳ

3593 İrişüp Cebreʾīl itdi beşāret
Hemān-dem aya ḳıldı bir işāret

3594 Şehādet itdi ay ol gül-ᶜiẕāra
Hem anda ay oldı iki pāre

3581b artdı: ardı SK.
* kemā ḳāle Taᶜālā: - İÜ, AG. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *İnsanoğlu, kendisine kimsenin güç yetiremeyeceğini mi sanıyor? 'Yığınla mal harcadım.' diyor. Kendisini kimsenin görmediğini mi sanıyor?"* (Beled 90/5-7).
** beyānu: der-beyānu İÜ.
3583b Mekke: Mekkeye SK.
3586b nebī-y-iseñ: nebīseñ her İÜ, AG.
3589a didi (2.): - SK.
3592a idesin: ide BY.
3593a beşāret: işāret SK.

3595 Birisi ġarba gitdi biri şarḳa
Taḥayyürden ḳamu ḫalḳ düşdi ġarḳa

3596 Bütün olup yirine vardı ṗes ay
Hemān-dem düşdi ḫalḳ içine hey hāy

3597 Zihī server ki görindi aña Allāh ṣıfāt-ıla
Fenā-fi'llāha irgürüp tecellī ḳıldı ẕāt-ıla

3598 İrişüp ayaġına düşdi sulṭān
Didi ᶜöẕrüm ḳabūl it iy güzel ḫan

3599 Yavuz naḳl itdi bize sini Bū Cehl
Ne bilsün ḳadrüñi nā-dān u nā-ehl

3600 Benem āşüfte ser-gerdān ḳatuñda
Ḳabūl it ki_olmışam bendeñ ṭapuñda

İÜ 116a|AG 102a|
BY 114b

3601 Saᶜādet baña kim sen cāna irdüm
Küfürden ḳurtılup īmāna irdüm

3602 Hem ol gün niçeler oldı Müsülmān
Bi-ḥamdi'llāh çoġaldı ehl-i īmān

3603 Görüp Bū Cehl urdı yürege dāġ
Eridi yüreginde ḳalmadı yaġ

SK 97b

3604 Girü bir mekr ḳaynatdı ol İblīs
Ḳıla tā kim resūlu'llāhı telbīs

3605 Ḳamu aᶜdāyı cemᶜ eyledi ol dem
Medīne ḥabrine gönderdi ādem

3606 Medīnede o dem çoġ-ıdı aḥbār
Çün ādem geldi vü bildiler aḫbār

3607 Ki daᶜvā-yı nübüvvet ḳıldı Aḥmed
Diñüz kim ḥaḳ mı bāṭıl mı Muḥammed

3608 Didiler aña ḳıluñ üç suᵓāli
Anuñla bilinür taḥḳīḳ ḥāli

3609 İkisin bilse birin bilmese ger
Ḥaḳīḳat bilüñüz oldur peyem-ber

3610 Ger üçinden bile virse cevābı
Ḳabūl itmeñ ki bilmez ol ṣavābı

3597: 3593 İÜ, AG.
3600b ki: - İÜ, AG; ṭapuñda: ḳapuñda SK.
3602a Müsülmān: Müsürmān İÜ, AG.
3603a dāġ: ṭaġ SK, BY.
3604b resūlu'llāhı: resūlu'llāha SK.
3605b ḥabrine: ḥibrine SK, BY.
3606b aḫbār: aḫyār AG.
3609b oldur: ki_oldur BY.
3610a üçinden: üçün SK.
3610b ki: - SK.

3611 Şoruñ Aṣḥāb-ı Kehf ü rūḥdan hem
Sikender biri ol sulṭān-ı ᶜālem

3612 Eger rūḥı bilürem dirse ol er
Yalan söyler degüldür ol peyem-ber

3613 Ḫudā Tevrīt içinde söyleyüpdür
Ki benden ġayrı rūḥı bilmeyüpdür

3614 Bu üçden aña ḳıldılar ḫiṭābı
Didi yarın irişdürem cevābı

3615 Velīkin dimedi hīç in-şāᵓ allāh
Bu yüzden ġayret iẓhār itdi Allāh

3616 Kesildi vaḥy on biş gün tamāmet
Daḫı ḳırḳ gün ya üç gün var rivāyet

3617 Velī üç gün didi ekser müfessir
ᶜİtāb itdi ḥabībe Ḥayy u Ḳādir

İÜ 116b|BY 115a 3618 Ki üç günden ziyāde yārine yār
ᶜİtāb itmez ḫuṣūṣā Ferd ü Ġaffār

3619 Didiler anı terk itdi ilāhı
Daḫı ḫışm itdi aña pādişāhı

AG 102b 3620 Hem andan ḳatı ġamnāk oldı ol cān
Ki göndermedi aña vaḥy sulṭān

3621 Pes andan vaḥy-ile irişdi Cibrīl
Didi terk itmedi ḥażret seni bil

3622 Daḫı ḫışm itmedi ḥāşā ki sulṭān
Bu āyetden bil imdi ḥālüñ iy cān

SK 98a

كَمَا قَالَ تَعَالَى وَالضُّحٰى وَالَّيْلِ اِذَا سَجٰى مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلٰى*

3623 Didi kim saña oldum ḳatı müştāḳ
Kim oldı fürḳatüñden ṭāḳatüm ṭaḳ

3624 Didi kim ᶜabd-i meᵓ mūram ben iy şāh
ᶜİtāb-ıla saña vaḥy itdi Allāh

3625 Dime yarın idem bir nesneyi ben
Ki *illā en yeşāᵓ allāh* digil sen

3614b irişdürem: işitdürem SK, BY.
3616b ya: - SK.
3618a ki: kim SK, BY.
3620a andan: ol dem SK; cān: ḫan SK.
* ḳāle: ḳāle'llāhü İÜ. || "*Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: Kuşluk vaktine and olsun, karanlığı çöktüğü vakit geceye and olsun ki Rabb'in seni terk etmedi, sana darılmadı da.*" (Duhâ 93/1-3).
3623a oldum: ol dem İÜ; saña oldum ḳatı: ḳatı oldum saña SK, BY.
3625b digil: di SK, BY.

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَلَا تَقُولَنَّ لِشَايْءٍ اِنِّي فَاعِلٌ ذٰلِكَ غَداً اِلَّا اَنْ يَشَّاءَ اللّٰهُ*

3626 Pes andan rūḥa vaḥy indürdi girü
Ki bilmez kimse emr-i Ḥaḳ-durur bu

3627 Nedür maᶜnīsi yaᶜnī epsem olgil
Ki_olınur ḥal bu vech-ile o müşkil

كَمَا قَالَ تَعَالَى وَيَسْئَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ اَمْرِ رَبِّي**

3628 Daḫı hem sūre-i el-Kehfi ol yār
Getürüp müşkili ḥall itdi Cebbār

3629 Beyān itdi bularuñ ḳıṣṣasını
Göñüllerüñ giderdi ġuṣṣasını

3630 Müşerref ḳıldı girü yāri yāri
Ki nūr itdi peyem-ber her diyārı

İÜ 117a 3631 Meger bir gün ᶜAvātin şāhı Nācī
Necāt irgürmiş aña Ḥayy u Nācī

3632 Yidi üştür getürdi ḥamli-y-ile
Resūle tā buları hedye ḳıla

BY 115b 3633 Zihī server ki görindi aña Allāh ṣıfāt-ıla
Fenā-fi'llāha irgürüp tecellī ḳıldı ẕāt-ıla

3634 Negāhin ḳapuda Bū Cehli gördi
Resūlüñ bunlara vaṣfını ṣordı

3635 Geçüp andan irişdi ḫıdmetine
Hedāyāyı degürdi ḥażretine

3636 Girü Bū Cehl yaḳdı yüregini
Girü ḳaynatdı fitne çölmegini

AG 103a 3637 Didi kim bu neẕir bütlere geldi
Muḥammed yā niçün bu neẕri aldı

3638 Resūlu'llāh didi kim nāḳalara
Ṣoralar işbu aḥvāli bulara

3639 Getürdiler Ḥarem içre cimāli
Cimāle ṣordılar her neyse ḥāli

---

* ḳāle'llāhü: ḳāle AG, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Hiçbir şey hakkında sakın 'yarın şunu yapacağım' deme! Ancak, 'Allah dilerse yapacağım' de...*" (Kehf 18/23-24).

3627: Sadece AÜ nüshasında var, diğer nüshalarda yok.

** ḳāle: ḳāle'llāhü İÜ; Taᶜālā: - AG. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Ve sana ruh hakkında soru soruyorlar. De ki: 'Ruh, Rabb'imin bileceği bir şeydir…'* " (İsrâ 17/85).

3633: 3629 İÜ, AG.

3637a neẕir: nedür İÜ, SK.

3637b bu neẕri: bunları SK.

3639a-b cimāli/cimāle: Metinde "cemāli/cemāle".

SK 98b 3640 Bulara ḫᵛoş faṣīḥ dil virdi ḥażret
Getürdiler resūle ḫᵛoş şehādet

3641 Ki birdür Ḥaḳ resūlisin anuñ sen
Bu māluñ ṣorduñuz aṣlını bizden

3642 ᶜAvātin şāhı düşde gördi sizi
Size nezr itdi bu mālı vü bizi

3643 Dönüben oġlına ḳıldı vaṣiyyet
İrişdür Aḥmede bu mālı elbet

3644 Müsülmān oldı vü fevt oldı ol ḫan
Bizi Nācī getürdi bunda iy cān

3645 Bu Nācī anuñ oġlıdur ki geldi
Bi-ḥamdi'llāh ki ḫᵛoş īmān buldı

3646 Didiler yā nebī ḳıl bize iḥsān
Bizi Ḥaḳ yolına ḫᵛoş eyle ḳurbān

3647 Burada bir daḫı vardur rivāyet
Resūlüñ muᶜcizātından ḥikāyet

3648 Pes itdi ol devecükler münācāt
Ki yā sulṭān u yā ḫayra'l-beriyyāt

İÜ 117b 3649 Duᶜā ḳıl Ḥaḳḳa tā vuṣlat bulavuz
Düşüp her birümüz ṭopraḳ olavuz

BY 116a 3650 Duᶜā ḳıldı vü maḳbūl eyledi Ḥaḳ
Düşüben ol develer oldı ṭopraḳ

3651 Resūl emr itdi anı ṣaḳladılar
Medīne mescidine ṣıvadılar

Ḳaṣīde-i Melīḥa
Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

3652 İy kim Muḥammed oldı ezel ḫatm-i enbiyā
Hem şāh-ı evliyādur u hem māh-ı aṣfiyā

3653 Ḥaḳ nūr-ı vechin eyledi bir zāt-ı pür-kemāl
İnsān idüp anuñ adını ḳodı Muṣṭafā

3654 Ṭutdı cihānı ser-be-ser iᶜcāz idüp ḥabīb
Ṭoldurdı nūr-ı zātı-y-ıla arż u hem semā

3641a resūlisin: resūli sen BY.
3644a Müsülmān: Müsürmān İÜ, AG.
3645: 3646 SK.
3649a Ḥaḳḳa tā: kim Ḥaḳa SK, BY.
3650b develer: deve SK.
3652b evliyādur u: evliyā-durur İÜ.
3653a pür: ber SK, BY.
3653b adını: adın SK.
3654a ser-be-ser: ser-te-ser SK.
3654b zātı-y-ıla: zātı-la SK, BY.

AG 103b 3655 ᶜArş-ı mecīd lemᶜası nūr-ı cemālinüñ
Şānında ṭañ mı geldi-se *ve'ş-şemsi ve'ḍ-ḍuḥā*

3656 Maḳbūl-i ḥażret oldı vü mescūd oldı hem
Taḥt-ı livāsın itdügi-çün Ādem ilticā

3657 Ṣūretde gerçi oldı veled cism-i Ādeme
Līkin muḳadder oldı übüvvet ezel aña

3658 Esrā gicesi seyr idüben irdi maḳṣada
Baḥr-ı muḥīṭe irdi sülūk oldı müntehā

SK 99a 3659 Şol yire irdi kim aña hīç kimse irmedi
Şol yüzi gördi ki_olmaya hīç kimseye revā

3660 ᶜArż oldı cümle kevn o zayġ itmedi baṣar
Mā zāġ dindi anuñ-içün hem de *mā ṭaġā*

3661 Gitdükde ᶜizzet-ile Burāḳı öñinde ḫᵕoş
Giderdi *ṭarriḳū* diyü ervāḥ-ı aṣfiyā

3662 Ger ism-i aᶜẓam ister-iseñ ẕātıdur anuñ
Kim ilticā ider ḳamu esmā ṣıfāt aña

3663 Ervāḥ-ı ḳuds pertevi nūr-ı cemālinüñ
Eṣbāḥa irdi anuñ-ıla Tañrıdan ᶜaṭā

3664 Cāh-ı celālet aña ezelden naṣīb-iken
Mesken idindi meskeneti geydi ḫᵕoş ᶜabā

İÜ 118a 3665 Bir ḳalbe kim naẓar ide ol nūr olur tamām
Zayġ itdügi göñüller olur cümlesi hebā

BY 116b 3666 Zer-kūh ᶜarż olanda ḳabūl itmeyüp ḥabīb
Faḳr-ıla faḫr idinür-idi nūr-ı Kibriyā

3667 Aᶜdāᵓ -i dīn eyledügince aña cefā
Ol eyler-idi anlaruñ içün ḫayır duᶜā

3668 Medḥüñde ṣad hezār ola ger ᶜömrüm ü dilüm
İy ḫᵕōca ḳanda lāyıḳ ola ẕātuña ṣenā

3669 **YŪSUF** ḥaḳīr götürüben cürm-i bī-ᶜaded
Geldi ḳapuña ᶜöẕrini maḳbūl it şehā

3655b "**ve'ş-şemsi**" ve "**ve'ḍ-ḍuḥā**" için bk. 583b dipnot.
3656a mescūd: mescūr İÜ.
3657b übüvvet ezel: ezel übüvvet BY.
3659b ki: kim SK; kimseye: kimse AG.
3660a ᶜarż: ᶜarş SK; kevn: gün SK.
3660b "**Mā zāġ**" ve "**mā ṭaġā**" için bk. 588b dipnot; dindi: dinildi SK.
3661a gitdükde: gitdüginde SK; Burāḳı: Burāḳ SK; öñinde: öñince SK, BY.
3661b **ṭarriḳū**: "Yürüyün."
3666b idinür-idi: idinürdi SK, BY.
3667a aña: - SK.
3667b eyler-idi: eylerdi SK, BY.
3669a ᶜaded: ᶜadi İÜ, AG.

3670 Cānā viṣāle teşneyem irgür ġarībüñi
Ḳıl ḫāk-i āsitānuñı çeşmüme tūtiyā

3671 Her dem niyāz elin götürüp ᶜışḳuñ isterem
N'ola liyāḳat olmasa ḳaṭᶜ itmezem recā

3672 Şermende-i ḫaṭāyam u ālūde-i günāh
Yā Rab şefāᶜatin keremüñden irür şifā

3673 ᶜĀṣīlere şefāᶜatini ᶜāmm eylegil
Baḥr-ı keremde ġarḳ ola tā cümle-i ḫaṭā

AG 104a 3674 Yüz biñ selām aña vü aṣḥāb u āline
İrsün ṣalāt-ıla daḫı rūḥına merḥabā

Beyānu Hicreti Seyyidi'l-Mürselīn ve İmāmi'l-Müttaḳīn*

3675 Elā iy baḥr-ı maᶜnī içre mellāḥ
Ne söylerler bu yirde diñle şürrāḥ

3676 Çün ol sulṭān u sālār itdi miᶜrāc
Niçeler ḳapusında oldı muḥtāc

SK 99b 3677 Ḥicāz ilinde meşhūr oldı ẕātı
Ki her gün ẓāhir oldı muᶜcizātı

3678 Ḳamu eṭrāf-ı ᶜālemden gelürler
Görüben gün yüzin īmān bulurlar

3679 Daḫı her yılda kim mevsim olurdı
Bir aylıḳ yoldan anda ḫalḳ gelürdi

3680 Aña ᶜUkkāze bāzārı dinürdi
Ki her iḳlīmde çavı söylenürdi

İÜ 118b 3681 Çıḳup daᶜvet iderdi anda sulṭān
Görüben niçeler bulurdı īmān

BY 117a 3682 Medīneden niçeler buldı İslām
Didiler yā resūla'llāh ḳıl inᶜām

3683 Bize yaᶜnī ki aṣḥābuñdan iy yār
Birin gönder bizi ḳılsun ḫaberdār

3684 Ki yaᶜnī bize taᶜlīm ide erkān
Hem arta içümüzde dīn ü īmān

3685 Bulara bir ṣaḥābī virbidi ol
Ki İslām ögrede taᶜlīm ide yol

3671a niyāz elin: niyāz-ıla BY.
3672b keremüñden: keremden SK, BY.
3673a şefāᶜatini: şefāᶜati BY.
* beyānu: der-beyān-ı İÜ, AG.
3675b söylerler: söyler SK; şürrāḥ: şerrāḥ BY.
3679a mevsim olurdı: mevsūm gelürdi SK, mevsim gelürdi BY.
3683a ki: kim SK.
3685b yol: bol İÜ, AG, SK.

3686 Pes oldılar Medīne ḫalḳı āgāh
Ḥarem içre nebī baᶜs̱ itmiş Allāh

3687 Niçeler görmedin getürdi īmān
Bulara Ḥaḳ Taᶜālā ḳıldı iḥsān

3688 Medīne şāhı Saᶜd ibni ᶜUbāde
Müsülmān oldı ḫ̮oş buldı saᶜāde

3689 Çü mevsim oldı ḳamu geldi bunlar
Resūlüñ gün cemālin gördi bunlar

3690 Didiler n'ola iy sulṭān-ı eşref
Medīne şehrini ḳılsañ müşerref

3691 Didi kim emr-i Ḥaḳḳa intiẓāram
Eger emr ide sizüñ şehre varam

AG 104b 3692 Pes andan Cebreᵓīl irişdi der-ḥāl
Selām itdi didi iy nūr-ı iḳbāl

3693 Bu dem oldı saña Ḥaḳdan icāzet
Gerek ol il bula sinüñle devlet

3694 Pes aṣḥābını bir bir ḳıldı irsāl
Gör imdi ṣoñra nice oldı aḥvāl

3695 Bu ḥāli Mekke ḳavmi bildi ḳamu
Ki Dārü'n-Nedveye dirildi ḳamu

SK 100a 3696 ᶜAzāzīl geldi bir şeyḫ ṣūretinde
Geçüp oturdı Bū Cehlüñ ḳatında

3697 Didi Şeyḫ Necdīyem gördüm dühūrı
Bilürem daḫı çoḳ dürlü umūrı

İÜ 119a 3698 Gelüñ ḥıfẓ eylemeñ tedbīri benden
Ṣavābını size taᶜlīm idem ben

BY 117b 3699 Didi ᶜUtbe niçe yıl ṣabr idüñ siz
Muḥammed fevt ola ḳurtılavuz biz

3700 Didi İblīs öf saña nedür bu
Bu tedbīrüñde vardur niçe ḳorḫu

3701 Niçe yıl ṣabr idesiz cümle ᶜālem
Aña tābiᶜ ola hep cinn ü ādem

3688a ibni: bin SK.
3688b Müsülmān: Müsürmān İÜ, AG.
3689a mevsim: mevsūm SK.
3689b gün: - SK.
3690b ḳılsañ: ḳılduñ SK.
3692a irişdi: - SK.
3694a aṣḥābını: aṣḥābın SK.
3697a didi şeyh: - SK; dühūrı: bu dehri İÜ, AG.
3698b ṣavābını: ṣavābın SK.
3701a idesiz: idesin SK, BY.

3702 Didi Şeybe ki ḥabs idelüm anı
Ola pes aç u ṣusuz çıḳa cānı

3703 Didi İblīs çoḳdur aḳribāsı
Bunı itmeñ ki degüldür revāsı

3704 İdüp her biri bir dürlü taşarruf
ᶜAzāzīl itdi Bū Cehle tekellüf

3705 Didi kim sende var ᶜaḳluñ nişānı
Nice itmek gerek sen digil anı

3706 Didi Bū Cehl cemᶜ olsun ḳabāyil
Bulardan bir niçesi baġlasun bil

3707 Evi içre irişüp ḳatl ideler
Çıḳup her yaña ṭaġılup gideler

3708 Ki kim ḳatl itdügini bilmeyeler
Ḳışāşını anuñ-çün almayalar

3709 Diyet vire dirilüp hep ḳabāyil
Pes andan ḳurtılavuz biz daḫı il

AG 105a 3710 Bu fikri ḳatı aşvab gördi şeyṭān
Didi sensin mürīdüm binüm iy cān

3711 İrişdi Cebreʾīl ol dem resūle
Bu tedbīri didi şāḥib-uşūle

قَالَ تَعَالَى وَاِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ اَوْ يَقْتُلُوكَ اَوْ يُخْرِجُوكَ وَيَمْكُرُونَ **İÜ 119b** وَيَمْكُرُ اللهُ وَاللهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ*

3712 Ḥaḳ Taᶜālā anı ḳıldı hem beşīr ü hem nezīr
Buldı ḫānından nevāle hem ġanī vü hem faḳīr

3713 Didi hem böyle oldı emr-i ḥażret
Bu gice idesin Medīne hicret

SK 100b|BY 118a 3714 Didi aṣḥābına bu sözi ol yār
Didi Bū Bekre hem binümle ol yār

3715 Firāşumda benüm her ki_ola sākin
Ben olam cennet içün aña żāmin

3703b bunı: bunuñ AG.
3705b gerek sen: dilersin SK, BY.
3708b ḳışāşını: ḳışāşın SK, BY.
3709a hep: her İÜ, AG.
3710a ḳatı: ġāyet SK.
3711a Cebreʾīl: - SK.
* ḳāle Taᶜālā: - İÜ, AG. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Hani kâfirler seni tutuklamak veya öldürmek ya da (Mekke'den) çıkarmak için tuzak kuruyorlardı. Onlar tuzak kuruyorlar. Allah da tuzak kuruyordu. Allah tuzak kuranların en hayırlısıdır.*" (Enfâl 8/30).
3712: 3703 İÜ, AG; bu nüshalarda bir önceki tekrar eden beyit yazılmış. || Beytin vezni: *fāᶜilātün fāᶜilātün fāᶜilātün fāᶜilün*.
3713b Medīne: Medīneye SK, BY.
3715a ki: kim SK.

3716 ᶜAlī didi ki ben olayın iy şāh
Didi bir dem bürün yat Ḥāfiẓ Allāh

3717 İrüp küffār evin şāhuñ ḳuşatdı
Gör imdi Ḥaḳ bulara anda n'itdi

3718 Bulara uyḫu ġālib ḳıldı sulṭān
Uyudı cümlesi ḥattā ki şeyṭān

3719 Çıḳup Bū Bekr-ile sulṭān-ı ᶜālem
Oḳudı Fātiḥa Yāsīni ol dem

3720 Üfürdi ḫāke vü şaçdı bulara
Çıḳup andan ṣıġındı Kirdigāra

3721 Çü gitdi bunlar u İblīs uyandı
Bilüp gitdüklerin odlara yandı

3722 Hemān feryād idüben dökdi yaşın
Ebū Cehl uyanuban dögdi başın

3723 Hücūm idüp içerü girdi bunlar
Firāş üzre ᶜAlīyi gördi bunlar

3724 Görüben bunları ḥayḳırdı ol yār
Bu heybetden ṭaġıldı cümle nā-çār

3725 Didi İblīs siḥr itdi bize ol
Uyutdı bizi vü gitdi ṭutup yol

3726 Ḳamu ᶜömrümde hīç uyumamışam
ᶜAcebdür kim bu gice uyumışam

3727 Resūl-ile Ebū Bekr ol iki şāh
Güneşdür birisi vü birisi māh

AG 105b 3728 Ḥirā ṭaġına dek dürişdi bunlar
Ki bir maġāraya irişdi bunlar

İÜ 120a 3729 Giderken Bū Bekir sulṭān-ı dīnüñ
Ṭolanur çevre yanına nebīnüñ

3730 Görüben şefḳatini faḫr-ı ᶜālem
Nedür didi didi iy aṣl-ı ādem

BY 118b 3731 Seni ṣaḳınuram iy şāh-ı aᶜlā
Direm kim nā-gehān irişe aᶜdā

3732 Yürürdi yalın ayaḳ şāh u sulṭān
Kesüp barmaġını ṭaş aḳdı çoḳ ḳan

3716a ki: - SK; olayın: olayım SK, olayam BY.
3720b Kirdigāra: Kirdigār İÜ, AG.
3726a ᶜömrümde: ᶜömürde SK.
3732a yürürdi: yürüdi SK, BY.

SK 101a 3733 Götürdi omzına Bū Bekr anı
Getürdi ġāra dek ol arı cānı

3734 Bu ġār içre ṭolu-dı ᶜaḳreb ü mār
Didi Bū Bekr yā Rab şāhı ḳurtar

3735 Yatup bir sāᶜat anda uyudı şāh
Görindi bir delükden mār nā-gāh

3736 Delüge Bū Bekir ḳodı ayaġın
Şoḳuban ayaġını dökdi yaġın

3737 Ḳatı iñledi acısından anuñ
Mübārek cismi şişdi andan anuñ

3738 Uyandı uyḫudan ol dem peyem-ber
Görür Bū Bekri aġudan iñiler

3739 Dönüp didi ki iy mār-ı cefākār
Benüm her ḥālüme budur vefādār

3740 Niçün şoḳduñ anı ki oldı mesmūm
Yaramaz işledüñ iy ẕāt-ı meẕmūm

3741 Didi pes mār iy maḥbūb-ı ḥażret
Size geldüm ki ideydüm ziyāret

3742 Beni menᶜ eyledi gördükçe her-bār
Ḫaṭā itdüm ṭutuñ maᶜẕūr iy yār

3743 Dönüp nūr elini Bū Bekre sürdi
Bulup ṣıḥḥat yüzin pāyına sürdi

3744 Felek çün çehresinden açdı burḳaᶜ
Güneş ṭoġdı cihāna ṣaldı şaᶜşaᶜ

3745 Ḫaḳuñ emriyle ġāruñ ḳapusında
Bir aġaç bitdi budaḳ ṣaldı anda

İÜ 120b|AG 106a 3746 Budaḳlar ṭutdı ġāruñ ḳapusını
Ki ḥıfẓ itdi ḥabībüñ ṭapusını

3747 Budaḳ üzre yuva ṭutdı gögercin
Yuva dibini muḥkem ḳıldı perçīn

BY 119a 3748 Hem anda ᶜankebūt aġ gerdi geldi
Ki ġāruñ ḳapusı ḫᶜoş muḥkem oldı

3749 Pes andan girü vaḥy indürdi ḥażret
Ki Cibrīl-ile gönderdi bir āyet

3733a omzına Bū Bekr: Bū Bekir omzına İÜ, AG.
3733b getürdi: getür SK.
3739a mār-ı: yār-ı SK.
3740a ki: kim SK.

كَمَا قَالَ تَعَالَى وَقُلْ رَبِّ اَدْخِلْنِي مُدْخَلَ صِدْقٍ وَاَخْرِجْنِي مُخْرَجَ صِدْقٍ وَاجْعَلْ لِي مِنْ لَدُنْكَ سُلْطَاناً نَصِيراً*

3750 Budur eñ şoñra nāzil olan āyet
Ki server eyledi ol demde hicret

SK 101b 3751 Ḥaḳ Taᶜālā anı ḳıldı hem beşīr ü hem nezīr
Buldı ḫānından nevāle hem ġanī vü hem faḳīr

3752 Çün aᶜdā bildiler kim gitdi Aḥmed
Didiler ḳancaru gitdi Muḥammed

3753 ᶜAzāzīl öñlerince girü geldi
Gelüp ol ṭaġ içinde ġārı buldı

3754 Didi bu ġār içindedür Muḥammed
Ḥaḳīḳat bilüñ andadur Muḥammed

3755 Görüp Bū Bekr oları oldı lerzān
Didi Bū Bekre ol dem ᶜālī-sulṭān

3756 Ki *lā taḥzen* bizüm-ile-durur Ḥaḳ
Bulardan bizi ḥıfẓ ider muḥaḳḳaḳ

3757 Ne ḳorḳarsın ol iki içün iy şāh
Kim anuñ ola üçüncisi Allāh

كَمَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى اِذْ اَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا ثَانِيَ اثْنَيْنِ اِذْ هُمَا فِي الْغَارِ اِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا تَحْزَنْ**

Ḳāle'ş-Şāᶜiru min-Lisāni'n-Nebiyyi ᶜAleyhi's-Selām***

3758 *Ḳāle'n-nebiyyü ve lem eczaᶜ tuḳarribnī*
Ve naḥnü fī sürfetin min-ẓulmeti'l-ġāri

3759 *Lā taḫşe şeyᵓen fe-inna'llāhe sāliṣünā*
Ve ḳad tekeffelü lī minneti bi-iẓhāri

İÜ 121a 3760 *Ve innemā keydü men neḫşā bevādiruhu*
Keydü'ş-şeyāṭīni ḳad kādet li-küffāri

---

* İÜ ve AG'de 3750. beyitten hemen sonra. || ḳāle: ḳāle'llāhü İÜ. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *De ki: 'Rabb'im! (Gireceğim yere) doğruluk ve esenlik içinde girmemi sağla. (Çıkacağım yerden de) beni doğruluk ve esenlik içinde çıkar. Katından bana yardımcı bir kuvvet ver.'* " (İsrâ 17/80).

3751: - İÜ, 3740 AG.

3752a kim: ki SK.

3754: BY'de der-kenar.

3756a **Lā taḥzen** [inna'llāhe maᶜanā]: *"...**Üzülme**, çünkü Allah bizimle berâber..."* (Tevbe 9/40).

3757b anuñ ola: ola anuñ SK.

** kemā: - SK; ḳāle'llāhü: ḳāle AG, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *...(biliyorsunuz ki) inkâr edenler onu iki kişiden biri olarak (Mekke'den) çıkardıkları zaman, ona bizzat Allah yardım etmişti. Hani onlar mağarada bulunuyorlardı. Hani o arkadaşına, 'Üzülme...' diyordu...*" (Tevbe 9/40).

*** lisān: - SK. || "Şair, Hz. Peygamber'in -selam onun üzerine olsun- dilinden diyor ki".

3758: *"Peygamber (AS) şöyle buyurdu: 'Ben dayanamıyor değilim. Beni yakınında tut. Biz mağaranın karanlığından oluşan bir tırtılın içindeyiz.'"*

3759: *"Hiçbir şeyden korkma! Çünkü Allah (ikimizle birlikte olan) üçüncümüzdür. Bana açıkça verilecek bir ihsana kefil olmuştur."*

3760: *"Onun imtihanlarından korkan kişinin tuzağı şeytanın tuzağıdır ve (şeytanın tuzağı) kâfirleri yakalamak üzeredir."*

3761 *Va'llāhü mühlikühüm ṭurran bimā ṣane^{c}ū*
Ve cā^{c}ilü'l-müntehā minhüm ile'n-nāri

AG 106b|BY 119b **Meṯnevī**

3762 Dönüben hem işāret ġāra ḳıldı
O ġāruñ baḥrdan yanı açıldı

3763 Görür deryā kenārı oldı ẓāhir
Müheyyā bir gemi pes anda ḥāżır

3764 Didi ger ṭuyalar baḥra girevüz
Geçüp ol yañaya bī-ḫavf olavuz

3765 Pes ol dem Cebre^{ʾ}īl irdi ṭapuya
Diler kim ḥıfẓ ide ṭura ḳapuya

3766 Didi pes ^{c}ankebūt iy cān-ı bī-ġam
Bugün ben bu ḳapuda perdedāram

3767 Naṣīb oldı baña derbān olmaḳ
Ḥabībüñ yolına ḳurbān olmaḳ

3768 Yüri sen işüñe ḫıdmet benümdür
Bugün bu ḳapuda ^{c}iṣmet benümdür

SK 102a 3769 Ḳapuya perde kim gerdüm hemīndür
Bu perdeyle resūlu'llāh emīndür

3770 Didi kim sen ża^{c}īf ü perdeñ eż^{c}af
Ża^{c}īf-ile ḳaçan ḥıfẓ ola eşref

3771 Didi gel perdemüñ çek bir tilini
Üzebilür misin gör bir ḳılını

3772 ^{c}Aceb bu ḳuvvet-ile ṭutdı Cibrīl
Üzülmedi velīkin anda bir ḳıl

3773 Maḥabbetle gerilmişdi meger ol
Bulımaz kimse üzmege aña yol

İÜ 121b 3774 Ḳureyşīler çü geldiler bu ġāra
Gelürdi İblīs öñce yüzi ḳara

3775 Çü gördiler ki yoḳdur bir işāret
Kim ādem geldügine yoḳ emāret

3761: *"Allah, işledikleri (günahlar) yüzünden kâfirlerin hepsini birden helak edecektir. Onların sonunu ateşte hazırlamıştır."*
3764a girevüz: varavuz SK, BY.
3765b ḳapuya: ṭapuya SK, BY.
3767a derbān: dermān AG.
3770a ża^{c}īf ü: ża^{c}īfsin SK, BY.
3771a tilini: ḳılını SK, BY.
3771b ḳılını: tilini SK, BY.
3774b öñce: ol dem SK, BY.
3775b kim: ki SK, BY.

3776 Görürler kim örümcek ḳurdı perde
Gögercinler hem uçdı açdı perde

BY 120a 3777 Sögüp İblīse ḳamusı ilendi
Hem andan cümle kāfir girü döndi

3778 Pes ol kim ola şeyṭān pīşvāsı
Anuñ maḥrūm olmaḳdur revāsı

AG 107a 3779 Ḥabībin ṣaḳladı ol yüce Allāh
Ḳarār itdi hem üç gün anda ol şāh

3780 Var-ıdı anda bir şaḫṣuñ ḳoyunı
Anuñ südiydi bunlaruñ öyüni

3781 Bulup Bū Bekr anı ḫ˘oş ṣaġdururdı
Virüp ecrin resūle getürürdi

3782 Ḫaber ne olsa küffār maḥfilinde
Ebū Bekr oġlı iltür-idi anda

3783 Ebū Bekrüñ ḳızı ki_Esmā-durur ad
Bulara dāyimā iltür-idi zād

3784 Didi Bū Bekr iy maḥbūb-ı sulṭān
İki nāḳa yaraḳlamışam iy cān

3785 Didi ger ḳıymetin almayasın sen
Anı bil kim deveñe binmezem ben

3786 Virüben ḳıymetin bindiler anlar
Medīneden yaña döndiler anlar

3787 Ḥaḳ Taᶜālā anı ḳıldı hem beşīr ü hem nezīr
Buldı ḫ˘ānından nevāle hem ġanī vü hem faḳīr

SK 102b 3788 Virüben ᶜĀmir ibni Fihre ücret
Deveye tā ki yolda ide ḫıdmet

3789 Urayḳaṭ oġlı ᶜAbdu'llāh bile
Delīl ola ki tā aḥsen gidile

3790 Didi Bū Cehl her kim ṭuta anı
Vireyim iki yüz nāḳa revānı

3791 Ḳabūl idüp anı gitdi Sürāḳa
Gelüben servere yitdi Sürāḳa

3779a ḥabībin: ḥabībi SK, BY.
3785a ger: - SK.
3785b deveñe: deveñi İÜ, SK, BY; binmezem: bilmezem İÜ.
3787: 3774 İÜ, AG.
3788a ᶜĀmir: ᶜĀfir İÜ, AG; ibni: bin SK.
3788b yolda ide: ide yolda SK.
3789b ki: kim SK.
3791a idüp: itdi SK.

İÜ 122a

3792 Resūlu'llāh işāret itdi yire
Ki atınuñ ayaġı batdı yire

3793 Sürāḳa gördi kim ayruḳsıdı ḥāl
Yavuz işine tevbe ḳıldı der-ḥāl

BY 120b

3794 Duᶜā ḳıldı aña ol Tañrı ḫāṣı
Ḫalāṣ oluban oldı girü ᶜāṣī

3795 Ḫalāṣ olup yidi kez ḥamle ḳıldı
Sekizincide muḥkem tevbe ḳıldı

3796 Dönüben ol aradan girü gitdi
O yolda her kime kim irdi yitdi

3797 Didi gitmeñ bu yola gitmedi ol
Anı isterseñüz ġayrı ṭutuñ yol

3798 Bu vech-ile ḳamusın döndürüp ol
Emīn oldı peyem-ber ṭutdı ḫᵛoş yol

AG 107b

3799 Gel iy cevher-fürūş-ı ḥikmet-i ḫāṣ
Bilürsin ki_oldı Aḥmed ḫāṣ-ez-ḫāṣ

3800 Bu sulṭānlıġ-ıla ol ᶜālī-dergāh
Çeker küffār elinden miḥneti şāh

3801 Gehī ᶜarşa çıḳup seyrān ider ol
Gehī cevr-ile dil biryān ider ol

3802 Ne ḥikmetdür ne ḳudretdür ne şanᶜat
Vaṭandan yārine itdürdi hicret

3803 Ḳamu aᶜdāyı ḳādirken helāke
Ḥabībine buyurdı insilāke

3804 Girü kendü bilür ḥikmetlerini
Yirince ḫᵛoş ḳılur şanᶜatlarını

قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى لَا يُسْأَلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْأَلُونَ*

3805 İrişdi pes Ḳubāya şāh-ı kevneyn
Benī ᶜAmra ḳonuḳ oldı sirāceyn

3806 Medīneye delīlin ḳıldı irsāl
Muhācirlere tā kim bildüre ḥāl

3793b ḳıldı: itdi SK.
3797b-3798a: - SK.
3799b oldı Aḥmed: Aḥmed oldı SK.
3800b elinden: elinde İÜ, AG.
3803a aᶜdāyı: aᶜdāya SK, BY.
* ḳāle'llāhü: kemā ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *O, yaptığından dolayı sorgulanamaz, fakat onlar sorgulanırlar.*" (Enbiyâ 21/23).
3805b ᶜAmra: ᶜAmrva İÜ, AG.

SK 103a 3807 Ki zīrā cümle aṣḥābı tamāmet
Medīneye evel itmişdi hicret

İÜ 122b 3808 Muhācir bildi kim irişdi ol yār
İrişdiler Ḳubāya hem de Enṣār

3809 Ḳamusın yaḳmış-ıdı nār-ı fürḳat
Bi-ḥamdi'llāh ki ol gün irdi vuṣlat

BY 121a 3810 Görüp rūşen cemālin oldılar nūr
Ḳamunuñ cān u göñli oldı ma^{c}mūr

3811 Ḳubāda çün iḳāmet itdi server
Didiler on gün oturdı peyem-ber

3812 Rivāyet var ki on dört gün oturdı
Yigirmi_iki didiler anda ṭurdı

3813 Hişāmü'l-Fihrī pes itdi rivāyet
Eḥaddan cum^{c}aya dek itdi ḳāmet

3814 Düşenbe gün idüp cān u göñül şād
Ḳubāda ḳıldı bir mescidi bünyād

3815 Benī Sālim maḳāmında şehinşāh
Yapup mescidi itmām itdi ol māh

AG 108a 3816 Oḳuyup ḫuṭbe ḳıldı cum^{c}a anda
Ki evvel sünnet oldı cum^{c}a anda

3817 Budur evvel ki ḳıldı cum^{c}a ol cān
Medīne şehrine göç itdi sulṭān

3818 Medīne ḫalḳı bildiler ḥaḳīḳat
Ki ṭoġdı başlarına şems-i devlet

3819 Ḳamu ol demde istiḳbāl ḳıldı
Resūle ^{c}izzet ü iclāl ḳıldı

3820 Oḳuyup ḳamusı aña du^{c}ālar
Didiler cān u dilden merḥabālar

3821 Hem ol gün cümle gördiler ki şāhuñ
Cemāli nūrı pertev ṣaldı māhuñ

3822 Didiler cümlesi *ehlen ve sehlā*
Bi-ḥamdi'llāh ki_irişdi nūr-ı bālā

3807b evel: ezel İÜ, AG.
3810b cān u: cānı BY.
3814-3815: İÜ ve AG'de takdim-tehirli.
3814a göñül: göñli SK.
3814b mescidi: mescidde SK, BY.
3817a evvel: ol SK; ol: iy SK, BY.
3822a **ehlen ve sehlā**: bk. 3148a dipnot.
3822b ki: - İÜ, AG.

İÜ 123a

3823 İrüp Ḥaḳḳ emri-le Cibrīl ol dem
Resūle didi kim iy faḫr-ı ᶜālem

3824 Seni her kim evine ide daᶜvet
Digil kim nāḳanuñ olsun irādet

3825 Ne yirde ḳonar-ısa ḳonam anda
Bilem kim emr-i Ḥaḳdur inem anda

SK 103b|BY 121b

3826 Ḥaḳ Taᶜālā anı ḳıldı hem beşīr ü hem nezīr
Buldı ḫānından nevāle hem ġanī vü hem faḳīr

3827 Zimāmını devenüñ ṭutdı Cibrīl
Şehirden yaña ol dem gitdi Cibrīl

3828 İrişdi şehre çün maḥbūb-ı ḥażret
Pes anı eyledi her kişi daᶜvet

3829 İdüp şehr ululları aña teklīf
Ki iy nūr-ı saᶜādet eyle teşrīf

3830 Çi-ger lāyıḳ degüldür saña iy cān
Ḳılalum cānumuz yoluña ḳurbān

3831 Çü gördi her birisi ḳıldı daᶜvet
Gerek şāfī cevāb anlara elbet

3832 Bula tā kim tesellī cümle ādem
Cevāb itdi pes ol dem faḫr-ı ᶜālem

3833 Didi ḳanda çökerse işbu ḥayvān
Ol evde olavuz elbetde mihmān

3834 Ulular bu sözi çünkim işitdi
Evi öñin ḳamu tezyīn itdi

3835 Deve meyl idecek nesneleri hep
Evüñ öñine dökdiler müretteb

AG 108b

3836 Yaraḳlar ḳıldılar elvān anda
Peyem-ber tā ola mihmān anda

3837 Şehir ḫalḳı er ü ᶜavret ḳamusı
Çıḳup ḳarşu kiçisi vü ulusı

3824a ide daᶜvet: daᶜvet ide SK, BY.
3824b nāḳanuñ: - SK; irādet: irāde SK.
3825a yirde: yirde deve SK
3826: 3811 İÜ, AG.
3827a ṭutdı: ṭut ki SK.
3829b ki iy: kim SK.
3830b ḳurbān: sulṭān İÜ.
3832b itdi: - SK.
3833b olavuz: oluruz İÜ, AG.
3834b öñin ḳamu: öñlerini SK, BY.
3837a er ü ᶜavret: ᶜavret oġlan SK.

3838 Mediḥ-ḫ^vānlar oḳurlar medḥi yir yir
Bulardan tā ola ol şāh şākir

Medḥ-i Nebī ᶜAleyhi's-Selām*

3839 *Muḥammed ḫayru cemīᶜi'l-verā*
Ke-ennehü'l-bedrü imāmü'l-Hüdā

İÜ 123b 3840 *Ve ekramü'l-ḫalḳı ᶜale'l-Ḫālıḳı*
Ve innehü'ş-şemsü münīrü'd-dücā

3841 *Ẕū-ḥuccetin ᶜale'l-ḫalḳı nāṣıḥun*
ᶜAllemehā lehu şedīdü'l-ḳuvā

BY 122a 3842 *Nāru leẓā bi-nūrihī inṭafā*
Ṣāḥibü nūrin Aḥmedü Muṣṭafā

3843 *Erselehu'llāhü lenā raḥmeten*
Maḳdemühu mübārakün merḥabā

Dīger**
Müstefᶜilün Faᶜūlün Müstefᶜilün Faᶜūlün
(*Mefᶜūlü Fāᶜilātün Mefᶜūlü Fāᶜilātün)*

3844 *Yā eşrefe'l-berāyā ḳad ciᵓte ḫayra maḳdem*
Yā menbaᶜa'l-ᶜaṭāyā ente'l-eᶜazzü'l-ekrem

3845 İy raḥmetüñ ḫ^vonıyla merḥūm cümle ümmet
İy devletüñ güniyle maᶜmūr cümle ᶜālem

SK 104a 3846 İsmüñ ki Aḥmed oldı aṣlı velī eḥaddur
Ḫātim risālete sen hem enbiyāya ḫātem

3847 Sen vācibü'l-vücūduñ maḥbūbısın ḥaḳīḳat
Mümkin olan anuñ-çün ḫuddām saña her dem

3848 Ẕikr itse sini her kim bulur ebed ḥayātı
Tābiᶜ olan özüñe deyyār yimez ol ġam

---

* medḥ-i nebī ᶜaleyhi's-selām: medḥ-i nebī İÜ; medḥ SK, BY'de yok. SK'de başlık 3838. beyitten hemen önce.

3839: "*Muhammed tüm insanların en hayırlısıdır. O hidayetin önündeki dolunay gibidir."*

3840: *"Yaratanın katında yaratılmışların en şereflisidir. Karanlıkları aydınlatan güneştir."*

3841: *"Yaratılmışlara gösterilecek hüccetin (tartışılmaz delilin) sahibidir, nasihat edendir. Ona, onu (bu hücceti) müthiş kuvvetleri olan (Cebrail) öğretmiştir."* [عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوٰى *"(Kur'an'ı) ona, üstün güçlere sahip, muhteşem görünümlü (Cebrail) öğretti."* (Necm 53/5) mealindeki ayet-i kerimeden iktibasta bulunulmuştur.]

3842: *"Cehennem ateşi onun nuruyla söndü. O, nur sahibi Ahmed (en çok övülen) ve Mustafa (seçilmiş olan)dır."*

3843: *"Allah onu bize rahmet olarak gönderdi. Onun gelişi mübarektir. Hoş geldi, safalar getirdi."* [وَمَا اَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ *"(Ey Muhammed!) Seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik."* (Enbiyâ 21/107) mealindeki ayet-i kerimeden iktibasta bulunulmuştur.]

** Ḳaṣīde SK, BY.

3844: *"Ey mahlukatın en şereflisi! Bize gelişlerin en güzeliyle geldin. Ey bağışların kaynağı! Sen en şerefli en cömertsin."*

3845: - SK.

3845b maᶜmūr: maᶜmūm İÜ.

3848a ebed ḥayātı: anda necātı İÜ, AG.

3849 İsmüñi dir-isem ger Yāsīn ü mīm ü ḥādur
İsmüñ ḳadīm olıncaḳ ẕātuñ ne ola bilsem

İÜ 124a 3850 Ḥaḳḳ-ıla ᶜizzetüñi kim bile sinüñ iy şāh
Çün faḫr ide özine naᶜlüñle çarḫ-ı aᶜẓam

3851 Esrā gicesi seyrüñ irdi dünüvv-i ḫāṣṣa
Bī-vāsıṭa Ḫudāya olduñ şehā muᶜallem

3852 Döndükde ᶜizzet-ile ᶜafv oldı armaġanuñ
Ẕātuñ zihī mufażżal hem ümmetüñ mükerrem

AG 109a 3853 Nūruñla buldı ḳadri Ādem Ḫalīl ü Mūsā
Geldi saña mübeşşir evvel ᶜĪsi-bni Meryem

3854 Ḫ˘on-ı seḫāvetüñe heft-āsumān ṭabaḳdur
Cūduñ ḳatında iy şāh baḥruñ vücūdıdur kem

3855 Ḥüsn ü ẓarāfetüñden kesb itdi ḥūr u Rıḍvān
Anuñ-içün olur ol maṭlūb-ı cinn ü ādem

3856 Ḫalḳa ziyāret oldı hem raḥmete bahāne
Gördügi-çün yüzüñi Merve Ṣafā vü zemzem

3857 Cibrīl saña her-gāh geldügine budur sır
Eydür ṣafā bulaydum enver yüzini görsem

BY 122b
İÜ 124b 3858 Her günde seyr idüp gün şarḳ-ıla ġarb arasın
Maḳṣūd idinüp eydür yüzüm izine sürsem

3859 *Ve'ş-şems* ü *ve'ḍ-ḍuḥā*dur *taḥḳīḳ vecheteynük*
*Ve'l-leyl iẕā secā*dur zülfüñ i faḫr-ı ᶜālem

3860 Ṣūretde gerçi iy şāh nesl olduñ Ādeme sen
Ḥaḳḳā ki ber-ḥaḳīḳat ẕātuñ ḳamudan aḳdem

3861 Mühr-i nübüvvetüñe cümle cihān müsaḫḫar
Nūr-ı kerāmetüñle zeyn oldı ins ü cin hem

3862 Çeşmüm ġamuñda eşkin dökmezse ola deycūr
Virdüñde rūz u şeb ger deprenmese dilüm nem

3863 **YŪSUF** ṭurup ḳapuñda cürm-ile dil-şikeste
Senden umar şefāᶜat ur yarasına merhem

3864 Senden kerem İlāhī irsün bu müstemende
Her rūz u şeb ḥabībüñ ᶜışḳında ḳıl müheyyem

3852a oldı: olduñ İÜ, AG.
3853b evvel: ol SK, BY.
3855a ḥüsn ü ẓarāfetüñden: ḥüsnüñ ẓarāfetinden SK.
3856a raḥmete: raḥmet BY.
3857b enver: anuñ İÜ.
3859a-b "**Ve'ş-şems**", "**ve'ḍ-ḍuḥā**" ve "**ve'l-leyli iẕā secā**" için bk. 583b dipnot; vecheteynük: Metinde "vecneteynük"; anlam gereği AÜ nüshasından tamamlandı. || **vecheteynük**: "senin iki yüzün".
3861a mühr-i: mühür İÜ, mihr-i AG.

SK 104b 3865 Çün luṭf idüp Ḫudāyā biz ḳulı ḳılduñ ümmet
Vaşlını ḳıl müyesser cānumı eyle ḫurrem

3866 Biñ biñ selām her dem rūḥ-ı muṭahharına
İrsün Ḫudādan anuñ aṣḥāb u āline hem

İÜ 125a **Meşnevī***

3867 Pes ol nūr-ıla enver oldı ḳamu
Anuñ bābında çāker oldı ḳamu

3868 Didiler merḥabā iy faḫr-ı ᶜālem
Münevver nūruñ-ıla cinn ü ādem

3869 Saᶜādet bize kim sen şāhı ol şāh
Bize luṭfından irsāl itdi Allāh

3870 Umarlar cümlesi kim şāh u sulṭān
Ola kendülerüñ ḳatında mihmān

AG 109b 3871 İderler ᶜarż her yirden belekler
Ki yirden ins ü cin gökden melekler

3872 Şu taᶜẓīm-ile şehre girdi ol yār
Ki şarḳ u ġarb arası ṭoldı envār

3873 Deveye virdiler pes iḫtiyārı
Çeküp gitdi deve ol gül-ᶜiẕārı

BY 123a 3874 O yirde Cābirü'l-Enṣārī adlu
Var-ıdı bir kişi key yüzi ḳutlu

3875 Firāsetlü ezelden bilgülü-di
Saᶜādetlü-y-idi hem baḫtulu-dı

3876 Faḳīr-idi velī ol demde ol cān
Ki şimdi aña Ḥaḳdan irdi iḥsān

3877 Laḳab aña Ebū Eyyūb dirler
Ḫudā ḳatında ḫ˘oş merġūb dirler

3878 Deve çün Cābirüñ dārına irdi
Çöküp anuñ evi öñinde ṭurdı

3879 Kim ol yirde yapıldı mescid-i şāh
Ḥarem ḳıldı anı ol nūr-ı Allāh

3880 Girü ḳalḳup o yirden ol mübārek
Bir iki_adım yürüdi ilerürek

3865a biz ḳulı: bizi ḳul SK, bir ḳulı BY.
* SK'de 3866. beyitten hemen önce.
3867a enver: envār SK.
3872a şu: ḳamu SK, BY; şehre: şehri BY.
3876a ol: iy SK, BY.
3878a irdi: yitdi SK, BY.

3881 Şu yirde çökdi ki_odur ravḥ u reyḥān
Mübārek ravżadur kim yatur ol cān

3882 Sa^{c}ādet mesnedi ol şāh u sulṭān
Pes oldı Cābirüñ dārında mihmān

İÜ 125b 3883 Ebū Eyyūba ḳıldılar beşāret
Didiler müjde ki_irdi saña raḥmet

SK 105a 3884 Ḥaḳīḳat şemsi kim olmışdı ṭāli^{c}
Żiyā ṣaldı evüñe zī ki ṭāli^{c}

3885 Bugün başuña ḳondı tāc-ı ^{c}izzet
İşidüp Cābire irişdi ḥayret

3886 Didi *el-ḥamdü li'llāhi* Ta^{c}ālā
Ki devlet virdi ben ḳulına Mevlā

3887 Beni esfelden a^{c}lāya irürdi
Beni aḳṣā-yı mermāya irürdi

3888 Anuñ var-ıdı bir a^{c}mā anası
Yaḳın olmış-ıdı ġāyet fenāsı

AG 110a 3889 Çü bildi geldügini ol ḥabībüñ
Ṣafālar ṭoldı ḳalbi ol ġarībüñ

3890 Gelüp öpdi resūlüñ ayaġını
Olup mü$^{\circ}$min götürdi barmaġını

BY 123b 3891 Dönüp didi ki iy server n'olaydı
Benüm bu gözlerüm görür olaydı

3892 Mübārek yüzüñi sinüñ göreydüm
Ki ^{c}ıyd-i ekber ü Ḳadre ireydüm

3893 Eliyle ṣıġadı anuñ gözini
Açıldı gözi gördi meh yüzini

3894 Didi kim şükr gördüm yüzüñ iy şāh
Baña bugün murādum virdi Allāh

3895 Bu i^{c}cāzı işidüp bildiler hep
Bu kez ḫalḳ aña ^{c}āşıḳ oldılar hep

3896 Ḳamusı sevdi anı cān u dilden
Gidermez oldılar hep anı dilden

3881a ki_odur: ki_ol-durur İÜ, AG; ravḥ u: rūḥ u SK, BY.
3883a beşāret: işāret İÜ, AG.
3883b raḥmet: devlet İÜ, AG.
3884b evüñe: oña SK.
3885b işidüp: işitdi SK, irişdi BY.
3887b mermāya: mervāya SK, BY.
3888b ġāyet: anuñ SK, BY.
3891b bu: - SK.
3892b ekber ü: ekbere SK.
3893b meh: māh SK.

3897 Ḥaḳ Taᶜālā anı ḳıldı hem beşīr ü hem nezīr
Buldı ḫānından nevāle hem ġanī vü hem faḳīr

3898 Görüñ kim n'eyledi ol Ḥaḳ ḥabībin
Ki ġurbet eyledi anuñ naṣībin

İÜ 126a 3899 Ṭoġupdı Mekkede pes gitdi andan
Ki hicret eyledi ḥubbü'l-vaṭandan

3900 Gelüben Yeṯribe ṭutdı ḳarārı
Münevver eyledi hep ol diyārı

3901 Velīkin Mekke Yeṯribdendi efḍal
Çü Kaᶜbe andadur ol oldı ekmel

3902 Didi ḥattā çıḳarken Mekkeden ol
Ki yā Mekke egerçi ṭutmışam yol

SK 105b 3903 Velī ḳalbümde naḳşuñdur muṣavver
Müyesser ide girü Rabb-i ekber

3904 N'idem ehlüñ bize ḳıldı cefāyı
Ḥaḳuñ taḳdīrine virdüm rıżāyı

3905 Çü sensin Ḥaḳ ḳatında cāy-ı eşref
Ümīd oldur girü olam müşerref

İslāmu ᶜAbdi'llāhi-bni Selām*

3906 Çü Yeṯrib içre ṭoġdı şems-i aᶜẓam
Pes ol iḳlīm hep oldı mükerrem

BY 124a 3907 Meger var-ıdı Yeṯrib içre aḥbār
Nebīnüñ vaṣfın oḳurlardı her-bār

AG 110b 3908 Tevārīḫde anuñ aḥvālini hep
Bilüp görmişler-idi hep müretteb

3909 İşidüp bildiler kim ṭoġdı ol cān
Yitişdi vü bu yire geldi sulṭān

3910 Iraḳdan vaṣfını işitdi bunlar
Bu kez kim geldi gör ne_iş itdi bunlar

3911 Bulardan var-ıdı bir kāmil üstād
Ki ᶜAbdu'llāh idi ibni Selām ad

3897: 3886 İÜ, AG.
3901a efḍal: eşref SK, BY.
3901b ekmel: elṭaf SK, BY.
3904a ḳıldı: itdi SK.
* Başlık SK ve BY'de yok.
3909a bildiler: bildi SK.
3910a vaṣfını: vaṣfın SK.
3911a bulardan: bu yirde AG.

3912 Ḳamudan ᶜilm içinde aᶜlem-idi
Nesebde hem ḳamudan ekrem-idi

3913 Rivāyetdür Enesden işbu aḥvāl
Çü ᶜAbdu'llāh işitdi geldi fi'l-ḥāl

3914 Görüben bildi vaṣfından resūli
Şınadı ᶜilm-ile andan resūli

İÜ 126b 3915 Gelüben ḫıdmete ḳıldı ḫiṭābı
Didi var üç suᵓāl̇üm vir cevābı

3916 Ki anuñ ᶜilmin nebīler bilür ancaḳ
Bilürseñ ḥaḳ nebīsin sen muḥaḳḳaḳ

3917 Biri budur ki var eşrāṭ-ı sāᶜat
Nedür andan olan evvel ᶜalāmet

3918 İkinci bu behişte kim girürler
Giricek cennete evvel ne yirler

3919 Üçünci bu nedendür şoraram ben
Ataya yā anaya beñzer oġlan

3920 Nebī çünkim buları eyledi gūş
Didi Cibrīl diyüpdür bunları ḫ̆oş

3921 Didi Cibrīl çi-ger virür ḫaberler
Yahūdīler anı düşmen ṭutarlar

SK 106a 3922 Resūle çün irişdi bu ḥikāyet
Oḳudı üstine ol dem bir āyet

قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى مَنْ كَانَ عَدُواً لِجِبْرِيلَ فَإِنَّهُ نَزَّلَهُ عَلٰى قَلْبِكَ بِإِذْنِ اللّٰهِ*

BY 124b 3923 Dönüp virdi suᵓāline cevābı
Şanasın dökdi Kevserden cülābı

3924 Didi budur olan evvel ᶜalāmet
Şu vaḳtin kim yaḳın ola ḳıyāmet

AG 111a 3925 Bir od çıḳar ider bu ḫalḳa ḥamle
Sürer bunları şarḳdan ġarba cümle

3926 Daḫı hem ehl-i cennet kim girürler
Balıḳ baġrı-durur evvel ki yirler

3927 Üçünci ata şuyı itse sebḳat
Oġul ol vaḳt ataya beñzer elbet

3912a içinde: - SK.
3914b andan: anda SK.
3916a ki: - İÜ, AG; ᶜilmin: ᶜilmini SK.
* ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *...Her kim Cebrail'e düşman ise, bilsin ki o, Allah'ın izni ile Kur'an'ı... indirmiştir.*" (Bakara 2/97).
3926a hem: pes SK, BY.

3928 Ana ṣuyı eger olursa sābıḳ
Anaya şekl ü ḫūy olur muṭābıḳ

3929 İşitdi çünki ᶜAbdu'llāh anı
Resūle virdi pes göñli vü cānı

3930 Müsülmān oldı ḳıldı anı taṣdīḳ
Didi sensin resūlu'llāh taḥḳīḳ

İÜ 127a 3931 Hem andan ṣoñra geldi bir cemāᶜat
Ki bulmışlar Yahūdī içre ᶜizzet

3932 Resūle ḳıldılar bunlar ḫiṭābı
Didiler yā Muḥammed vir cevābı

3933 Saña bir niçe nesne kim ṣoravuz
Cevāb ider misin tā kim görevüz

3934 Bularuñ zīra ᶜilmin Ḥaḳ Taᶜālā
Nebīden ġayrıya bildürmez aṣlā

3935 Nedür ḥikmet ki farż itdi ṣalātı
Ḫaber vir bize işbu müşkilātı

3936 Ḥaḳ Taᶜālā anı ḳıldı hem beşīr ü hem neẕīr
Buldı ḫānından nevāle hem ġanī vü hem faḳīr

3937 Cevāb eyledi server bu suʾāle
Didi kim gün ḳaçan irse zevāle

3938 Ḳamu eşyā Ḥaḳa tesbīḥ iderler
Ḥaḳuñ ẕikrin ḳamu iderler ez-ber

BY 125a 3939 Şeref olur pes ol vaḳtin didi şāh
Bize dört rekᶜati farż itdi Allāh

SK 106b 3940 Daḫı ol dem ki buġday yidi Ādem
Ṣalāt-ı ᶜaṣrı farż eyledi ol dem

3941 Daḫı ol dem ki Ādem tevbe ḳıldı
Bize maġrib o demde farż oldı

3942 ᶜIşā vaḳtinde bizden öñdin elbet
Ḳamu mürsel iderlerdi ᶜibādet

3943 Ṣabāḥ gün kim ṭoġar Ḳāf ḳullesinden
Ṭoġar ḳarneyn-i şeyṭān arasından

3944 O demde secde eyler cümle küffār
Ḥaḳuñ ġayrına vü vācib olur nār

3928b şekl ü: şekli vü SK.
3929a çünki: çünkim SK.
3935a ki: - SK.
3936: 3959 İÜ, AG.
3938b ẕikrin: ẕikrini SK.
3940b ol dem: Ādem İÜ, AG.
3941a ol dem: - SK; ki Ādem: Ādem ki SK.

AG 111b

3945 Biz ol dem iderüz Ḥaḳḳa niyāzı
Ḳılıruz hem iki rekᶜat namāzı

3946 Ki vardur her birinde niçe ḥikmet
Bize tā bunları farż itdi ḥażret

3947 Didiler kim *ṣadaḳte yā Muḥammed*
Ki ᶜilmüñe senüñ yoḳdur ḥad ü ᶜad

3948* Bu biş vaḳtüñ ṣevābın daḫı iy yār
Digil kim olavuz andan ḫaberdār

İÜ 127b

3949 Didi ol dem ki şems irer zevāle
Gelür ol dem cehennem özge ḥāle

3950 Ki her gün ḳızdururlar ol dem anı
Yaḳın olur ki hep yaḳa cihānı

3951 Şular kim ẓuhrı her demde ḳılurlar
Cehennemden felā-şek ḳurtılurlar

3952 ᶜAşır kim ḳılınur ol demde Ādem
Ki buġday yidi cennet içre ol dem

3953 Ṣalāt-ı ᶜaṣrı dāyim ol ki ḳılur
Anadan ṭoġduġı gün gibi olur

3954 Çıḳar yaᶜnī günāhından ṣoloḳ dem
Zihī ṣādī zihī ḫurrem zihī dem

3955 Hem andan oḳudı bir āyet anda
Zihī gösterdi server ḥuccet anda

BY 125b

قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلٰوةِ الْوُسْطٰى وَقُومُوا لِلّٰهِ قَانِتِيْنَ**

3956 Ṣalāt-ı maġrib ol dem oldı-dı farż
Ki Ādem tevbesin ḳıldı Ḥaḳa ᶜarż

3957 Şu kim her dem ḳılup ᶜarż itdi ḥācāt
Ḳabūl olur felā-şekk ol münācāt

SK 107a

3958 ᶜIşāda bu ki der-yevm-i ḳıyāmet
İki dürlü olur ol yirde ẓulmet

3959 Biri ḳabr ü birisi yevm-i maḥşer
İkisi daḫı ẓulmet dir peyem-ber

3947a kim: - SK.
3947a **ṣadaḳte yā Muḥammed**: "Ey Muhammed, doğru söyledin".
* Beytin yanında, der-kenar olarak "Maṭlabü Ṣevābi Ṣalavāti'l-Ḫamse" ibaresi kayıtlıdır.
3948b digil: degül İÜ, AG.
3949a irer: irdi SK, BY.
3953a ṣalāt-ı: ṣalātu'l- BY.
3954a ṣoloḳ dem: ṣol ḳadem SK.
3955b gösterdi server: server getürdi İÜ, AG.
** "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Namazlara ve orta namaza devam edin. Allah'a gönülden boyun eğerek namaza durun.*" (Bakara 2/238).
3957a itdi: ide SK.

3960 Şol ayaḳ kim yürüdi ẓulmet içre
Varup mescide oldı ṭāᶜat içre

3961 Ḳılup yatsu namāzın oldı enver
Olur yevm-i ḳıyāmetde münevver

AG 112a 3962 Aña bir nūr ide Allāh iᶜṭā
Ki yevmü'l-ḥaşr ẓulmet görmez aşlā

3963 Ḫaber virdi peyem-ber daḫı andan
Ḳulaġuñ aç işit bu maᶜnī cāndan

İÜ 128a

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ بَشِّرِ الْمَشَّائِينَ فِي ظُلَمِ اللَّيْلِ إِلَى الْمَسَاجِدِ بِالنُّورِ التَّامِّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ*

3964 Daḫı ol kim ḳıla ṣubḥuñ namāzın
Cemāᶜat birle ide hem niyāzın

3965 Ki fevt itmeye ḳırḳ günde ṣalātı
Vire Allāh iki dürlü berātı

3966 Biri oddan berāt biri nifāḳdan
Ki od görmeye yaḳından ıraḳdan

3967 Didiler kim *ṣadaḳte yā ḥabībī*
Ki sensin ḫaste göñüller ṭabībi

3968 Didiler daḫı bu bir ay orucı
Buyurdı kim çekersiz bunca güci

3969 Nedür aşlı bunuñ daḫı beyān it
Bu müşkil işi daḫı ḫ˘oş ᶜayān it

3970 Didi buġday ki ol gün yidi Ādem
Otuz gün ḳaldı ḳarnı içre ol dem

3971 Anuñ ẕürriyyetine Ḥaḳ Taᶜālā
Otuz güni oruç buyurdı Mevlā

BY 126a 3972 Gice yimekligi faẓl eyledi Ḥaḳ
Didiler kim kelāmuñ cümlesi ḥaḳ

3960b oldı: olurdı SK.
3961a enver: envār SK.
3961b olur: olar SK.
3962a ide: ider SK, BY.
3963: Sadece AÜ nüshasında var, diğer nüshalarda yok.
* ḳāle: ḳāle'n-nebiyyü İÜ, BY. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Karanlıklarda mescitlere yürüyenleri kıyamet gününde tam bir nur ile müjdele.*" (Rudânî, 2011: II/126).
3964b ide hem: hem ide SK, BY.
3966a berāt: berāt u İÜ, AG, BY.
3966b yaḳından: yaḳında İÜ.
3967a **ṣadaḳte yā ḥabībī**: "Doğru söyledin, ey sevgilim!".
3968b bunca: niçe İÜ, AG.
3970a buġday ki ol gün yidi: ol gün ki buġday SK.
3971b güni oruç: gün açlıḳ SK, BY.

3973 Ḥaḳ Taᶜālā anı ḳıldı hem beşīr ü hem nezīr
Buldı ḫānından nevāle hem ġanī vü hem faḳīr

3974* Velī ṭutanlaruñ nedür ṣevābı
Kerem ḳıl bu söze virgil cevābı

3975 Didi her kim ki bir ay ola ṣāyim
Ki ḳamu şartı üzre ola ḳāyim

3976 Virür Ḥaḳḳ aña yidi dürlü ḫaṣlet
Biri bu kim erir andan ḥarām et

SK 107b 3977 İkinci raḥmete yaḳın olur ol
Niçe aᶜmāl ecrin hem bulur bol

3978 Emīn ider ḳıyāmetde daḫı Ḥaḳ
Ki açlıḳdan ṣusuzlıḳdan muḥaḳḳaḳ

3979 Bişinci bu ᶜaẕāb-ı ḳabri Allāh
Emīn idüp aña göstermez ol şāh

3980 Daḫı bir nūr virür Ḥaḳ dir peyem-ber
Kim anuñla ṣırāṭı tīz geçerler

İÜ 128b 3981 Yidinci bu ki cennetde kerāmet
Virür hem daḫı dīdārıyla leẕẕet

AG 112b 3982 Didiler enbiyā üzre faẓīlet
Nedür sende bize bildürgil elbet

3983 Didi kim her nebī ḳıldı duᶜāyı
Diledi ḳavmi üstine belāyı

3984 Diledüm ḳavmüme pes ben hidāyet
Ki raḥmet bula Ḥaḳdan cümle ümmet

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ اَللّٰهُمَّ اهْدِ قَوْمِى فَاِنَّهُمْ لاَ يَعْلَمُونَ**

3985 İşidüp bu cevābı cümle aḥbār
Didiler cümle *aḥsend* iy güzel yār

3986 Hemān-dem oldılar cümle Müsülmān
Müyesser ḳıldı Ḥaḳḳ anlara īmān

3973: 3995 İÜ, AG. İÜ'de 129a sayfasının başı.
* Beytin yanında, der-kenar olarak, "Maṭlabü Ṣevābi'ṣ-Ṣavm" ibaresi kayıtlıdır.
3975a bir ay ola: ola bir ay SK.
3976b ḥarām et: ḥarāret İÜ, AG.
3977b aᶜmāl ecrin: aᶜmāli ḫayrın İÜ, AG.
3980a virür: - SK.
3980b tīz: ḫoş SK, BY.
3984a diledüm: dilerem SK.
** ᶜaleyhi's-selām: - SK. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Allah'ım kavmimi doğru yola getir; çünkü onlar (gerçeği) bilmiyorlar.*" (Yılmaz, 2013: 40).
3986a oldılar cümle: cümle oldılar SK.

BY 126b **Beyānu Hicreti ᶜAlī Kerrema'llāhü Vechehu bi-Evlādi Resūli'llāh Şalla'llāhü ᶜAleyhi ve Sellem***

3987 Pes ol sulṭān u sālār u cihāngīr
Medīne içre çünkim ṭutdı ḫ˘oş yir

3988 Bu kez ḳaṣd itdi kim ehlin getüre
Ḥaḳa ḥamd ide Yeṯribde otura

3989 Dimişdük hicret itdükde ᶜAlīyi
Yirinde ḳomış-ıdı ol velīyi

3990 Resūlüñ ehl-i beytin bekler-idi
Ḥaḳuñ faẓlıyla anı şaḳlar-ıdı

3991 Rivāyet bir daḫı kim gitmiş-idi
Ḳubāda Muṣṭafāya yitmiş-idi

3992 Didi pes yā ᶜAlī olġıl süvāre
İriş Mekkeye birḳaç ṭut mehāre

3993 Getürgil ehl-i beyti iy ḳarındaş
Ki sen dünyā vü ᶜuḳbā baña yoldaş

SK 108a 3994 İrişdi Mekkeye ṭutdı otaġın
Tamām eyledi her neyse yaraġın

3995 Ḥaremde varuban ol tāc-ı ᶜizzet
Çaġırdı kim kimüñ vardur emānet

İÜ 129a 3996 Gelüp mālını ḳamu alsun anlar
Ki hicret iderüz biz bilsün anlar

3997 İşidüp cümle millet anı bildi
Gelüp herkes emānātını aldı

AG 113a 3998 Girü Bū Cehl buldı niçe eşrār
Girü bir fitne ḳaynatdı o murdār

3999 Bulup bir kimseyi didi ki iy yār
ᶜAlīye didi binüm altunum var

4000 Muḥammedde emānet ḳomışam ben
Niçe kimse ḳatında virmişem ben

4001 Pes ol daᶜvāyı ol bī-çāre ḳıldı
Münāfiḳlar gelüben şāhid oldı

---

* beyānu: der-beyān-ı İÜ, AG; kerrema'llāhü vechehu: - SK, BY.
3988a ehlin: evin SK.
3989b velīyi: uluyı İÜ, AG.
3993b sen dünyā vü ᶜuḳbā: sensin ᶜuḳbī vü dünyī SK, sen ᶜuḳbī vü dünyī BY.
3994b eyledi: idi SK.
3996a gelüp mālını: gelüben mālın SK.
3997b emānātını: emānātın SK.
3999a ki: kim SK.
3999b didi: di ki İÜ, AG.

4002 ᶜAlī bunlara ḫ̆oş ṣordı ᶜalāmet
Didi her birisi bir özge ḥālet

BY 127a 4003 Muḫālif düşdi çün sözleri anda
Ḳara oldı ḳamu yüzleri anda

4004 ᶜAlīnüñ yolına bir ḳul ḳodılar
Gice uġrayıcaḳ öldür didiler

4005 Ebū Süfyān oġlınuñdı ol ḳul
Oturup bekler-idi bir gice yol

4006 Ṭutup kesdi ᶜAlī başın revānı
Ḳodı mevlāsı işiginde anı

4007 Düzüben cümle-i esbābını ol
Hemān bir gice ṭutdı Mekkeden yol

4008 İşit imdi Ḳureyşde gör ki n'oldı
Ne resme içleri ḳan-ıla ṭoldı

4009 Ebū Cehl-i laᶜīn ol yüzi ḳara
Diledi girü bir fitne ḳopara

4010 Ḥaḳ Taᶜālā anı ḳıldı hem beşīr ü hem nezīr
Buldı ḫ̆ānından nevāle hem ġanī vü hem faḳīr

4011 Hübel içine ol dem girdi şeyṭān
Ki ṣaçdı Kaᶜbenüñ üstine nīrān

İÜ 129b 4012 Ḳureyş ḳavmi baḳup bu ḥāli gördi
Ḳamu fārislerin bir yire dirdi

SK 108b 4013 İrişdiler ᶜAlīnüñ der-peyinden
Didiler kim aluruz cānı senden

4014 Hemān-dem üç yüz er itdi ḳıtāli
Gel imdi gör ki n'oldı anda ḥāli

4015 ᶜAlīye çün bular ḥaml eylediler
Pes andan ḥamle ḳıldı ol dil-āver

4016 Helāk itdi bularuñ ḳırḳını ol
Yigirmi yidiye ḍarb eyledi bol

4017 Ḳalanı ḳaçdılar mecrūḥ u maḳhūr
ᶜAlī girdi yolına göñli maᶜmūr

4002a ḫ̆oş ṣordı ᶜalāmet: ṣordı ḫ̆oş emānet İÜ, AG, ḫ̆oş gördi ᶜalāmet BY.
4002b didi her birisi: cevābında didi SK.
4006a ṭutup: ṭuyup BY.
4008a Ḳureyşde: Ḳureyşe SK.
4009b girü: yine SK, BY.
4010: 4032 İÜ, AG.
4014b n'oldı anda: anda n'oldı SK.

AG 113b 4018 Bunı gerçi ki itdiler rivāyet
Ḳıtāle yoġ-ıdı līkin icāzet

BY 127b 4019 Velī çün aña ḳaṣd eyledi anlar
Anuñ-çün ḳatle lāyıḳ oldı anlar

4020 İrişdi gördi sulṭānuñ cemālin
Görüp peyġām-ber ehl-i beyt ü ālin

4021 Mübārek ḳalbine geldi feraḥlar
Şeṭāret geldi vü gitdi teraḥlar

4022 ᶜAlīye ḳıldı taḥsīn ü duᶜālar
Ḳarındaş itdi ḳıldı merḥabālar

4023 ᶜAlīyi kendüye ḳıldı ḳarındaş
Ebū Bekri ᶜÖmerle ḳıldı pādaş

4024 Muhācirlerle Enṣāruñ ḳamusın
Ḳarındaş itdi kiçisin ulusın

4025 Muᶜāvin ola tā kim birbirine
Ki İslām içre tā ḳuvvet görine

4026 Ne sulṭāndur ki işi cümle ḥikmet
Ḳamuya virdi Allāh anı raḥmet

4027 Bu raḥmetden İlāhī *naḥnu nercū*
Ki ümmet ᶜafv ola ᶜuḳbāda ḳamu

4028 İlāhī bizi aña eyle ümmet
Keremden tā ḳıla bize şefāᶜat

İÜ 130a **Beyānu Sebebi'l-Eẕān***

4029 Çü ḳuvvet ṭutdı dīn ü hem risālet
Ṣalāta lāzım oldı pes ᶜalāmet

4030 Resūlu'llāh didi kim iy ṣahābī
Çü ḳıldı Ḥaḳ bize bu fetḥ-i bābı

SK 109a 4031 Ṣalāt içün gerekdür bir ᶜalāmet
Ki vaḳt olduḳda bile cümle ümmet

4032 Pes ol dem didiler bir niçe ḳavli
Velīkin görmedi hīç birin evlī

4018b līkin: velīkin SK.
4019a ḳaṣd: - SK.
4023a ᶜAlīyi kendüye: ᶜAlīye kendüyi İÜ, AG.
4024a Muhācirlerle: Muhācirle AG.
4025b tā: yā İÜ, AG.
4027a bu raḥmetden: - SK; **naḥnu nercū**: "Umuyoruz".
4028 aña eyle: eyle aña SK.
4028b ḳıla bize: bize ḳıla SK, BY.
* beyānu: - İÜ, AG.

4033 Kimi ṭabl u kimi çañ kimi nāḳūs
Didi server gerekdür bize nāmūs

4034 Ḳamu edyānı nesḫ itdi dīnümüz
Gerek özge ola pes āyinümüz

AG 114a|BY 128a 4035 Ḫudāya muntaẓır oldı cevāba
Diler kim ire her emri ṣavāba

4036 Bu demler içre ᶜÖ[m]mer didi iy cān
Görindi baña beyne'n-nevm yaḳẓān

4037 Ki gökden bir ferişte yire irdi
Gelüp dīvār-ı mescid üzre ṭurdı

4038 ᶜAle't-tertīb oḳudı ḫᵘoş eẕānı
Ki ḫᵘoş vech-ile işitdüm ben anı

4039 Didi Zeyd oġlı ᶜAbdu'llāh iy şāh
Bu nevᶜa baña da gösterdi Allāh

4040 Rivāyetdür yidi aṣḥāb geldi
Ḳamunuñ sözi bu nevᶜ-ile oldı

4041 Pes ol demde irişdi şāha Cibrīl
Budur didi ᶜalāmet saña key bil

4042 Didi Cibrīle kim eyde bu ḥāli
Didi naṣb eyle bu işe Bilāli

İÜ 130b 4043 Didi aṣḥābdan birine sulṭān
Bilāle tā ki taᶜlīm ide ol cān

4044 Meger kim vaḳt-i ẓuhr olmışdı ān-dem
Ki mescid içre oḳudı hemān-dem

4045 Resūlu'llāha ḫᵘoş geldi bu ḥālet
Pes itdi anı biş vaḳte ᶜalāmet

4046 Yahūdīler anı çünkim işitdi
Didiler kim girü bir bidᶜat itdi

4047 Pes ol dem vaḥy-i Rabbāniyle Cibrīl
İrişdi vü resūle didi key bil

4048 Şular kim ḳıla ḥalḳı Ḥaḳḳa daᶜvet
Daḫı aᶜmāl-i ṣāliḥ ḳıla elbet

4036b nevm: nevm ü AG.
4040: - SK.
4040a yidi aṣḥāb: didi aṣḥābı İÜ, AG.
4041a şāha: şāh-ı SK.
4042a eyde: ide SK.
4043b ki: kim SK.
4044a vaḳt-i ẓuhr: ẓuhur vaḳti SK, BY.

4049 Daḫı diye ki Müslimlerdenem ben
Kimüñ ḳavli ola pes andan aḥsen

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَمَنْ اَحْسَنُ قَوْلًا مِمَّنْ دَعَا اِلَى اللّٰهِ وَعَمِلَ صَالِحاً وَقَالَ اِنَّنِي مِنَ الْمُسْلِمِينَ*

SK 109b 4050 Hemān rüʾ yā-y-ıla olmadı pes ol
Ḥaḳīḳat oldı ol Ḳurʾ āna medlūl

BY 128b 4051 Ḥaḳ Taᶜālā anı ḳıldı hem beşīr ü hem nezīr
Buldı ḫānından nevāle hem ġanī vü hem faḳīr

Beyānu Taḥvīli'l-Ḳıble

AG 114b 4052 Bu nevᶜ-ile çü ḳuvvet ṭutdı bu dīn
Müretteb oldı cümle resm ü āyīn

4053 Medīne şehrine server ki geldi
Pes aña ḳıble Beytü'l-Maḳdis oldı

4054 On altı ay aña ḳıldı namāzı
ᶜİbādet eyledi ḳıldı niyāzı

4055 Velī evvelde kim ḳıbleydi Kaᶜbe
Dilerdi girü ḳıble_olaydı Ḳaᶜbe

4056 Göñülden çıḳmaz-ıdı hīç maḥabbet
Dimāġından henüz gitmezdi lezzet

4057 Didi Cibrīle bir gün kim n'olaydı
Baña Ḥaḳ Kaᶜbeyi ḳıble ḳılaydı

İÜ 131a 4058 Diler göñlüm ki Kaᶜbeye dönem ben
Rücūᶜ idem Yahūduñ ḳıblesinden

4059 Ki zīrā yapdı İbrāhīm anı
Hem itdi enbiyā taᶜẓīm anı

4060 Cemīᶜ-i enbiyā iḳbāl ḳıldı
ᶜArab hem aña istiḳbāl ḳıldı

4061 Didi ben de ḳulam bil yā Muḥammed
Anı Ḥaḳdan ṭaleb ḳıl yā Muḥammed

4062 Bu kez naṣb oldı ol server duᶜāya
Götürürdi elin yüzin semāya

4063 İcābet itdi ḥażret ol duᶜāya
Hemān-dem vaḥy gönderdi hümāya

4049a daḫı diye: diye daḫı SK.
* ḳāle'llāhü: ḳāle BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Allah'a çağıran, salih amel işleyen ve 'Kuşkusuz ben Müslümanlardanım.' diyenden daha güzel sözlü kimdir?*" (Fussilet 41/33).
4051: 4066 İÜ, AG. AG'de 115a sayfasının başında.
4062b götürürdi: getürdi İÜ, AG.
4063a ḥażret: Ḥaḳ SK.

كَمَا قَالَ تَعَالَى قَدْ نَرَى تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضَيهَا*

4064 Görürüz kim bize ṭutduñ yüzüñi
Göñülden bize ᶜarż itdüñ sözüñi

4065 Seni bir ḳıbleye biz döndürevüz
Kim andan rāẓī olasın görevüz

BY 129a 4066 Yüzüñi Kaᶜbeye dön imdi iy yār
Aña her kim döne ġafr ide Cebbār

SK 110a

كَمَا قَالَ تَعَالَى فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ**

AG 115a

4067 Daḫı her ḳanda ki_idesiz ᶜibādet
İdesiz Kaᶜbeyi siz ḳıble elbet

4068 Bu vaḫy indükde ol merd-i Ḥicāzī
Ẓuhur vaḳtiydi ḳılurdı namāzı

4069 Receb ayıydı ki_itdi istidāret
Didi aṣḥāb iy maḥbūb-ı ḥażret

4070 Bizüm Ḥaḳ ḳıblemüz taḥvīl ḳıldı
Bize bu ḥāṣılı taḥṣīl ḳıldı

İÜ 131b 4071 Şular kim bundan öñdin fevt oldı
Namāzın anlaruñ Ḥaḳ nice ḳıldı

4072 Ki Beytü'l-Maḳdise ḳılmışdı anlar
O ḥāl üstine fevt olmışdı anlar

4073 Girü vaḫy itdi ḥażret bu ḫiṭābı
Resūle virdi ḳudret ḫ-oş cevābı

قَالَ تَعَالَى وَمَا كَانَ اللهُ لِيُضِيعَ إِيمَانَكُمْ إِنَّ اللهَ بِالنَّاسِ لَرَؤُفٌ رَحِيمٌ***

4074 Ki żāyiᶜ ḳılmadı īmānuñuz Ḥaḳ
Olanlar hem ḳabūl oldı muḥaḳḳaḳ

4075 Rivāyet bir daḫı ḳıldılar anda
Yahūdīler o dem geldiler anda

---

* "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *(Ey Muhammed!) Biz senin çok defa yüzünü göğe doğru çevirip durduğunu (vahiy beklediğini) görüyoruz. (Merak etme) elbette seni, hoşnut olacağın kıbleye çevireceğiz…*" (Bakara 2/144).

4066a yüzüñi: yüzüñ SK.

** İÜ'de yok; Taᶜālā: - AG. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *…(Bundan böyle), yüzünü Mescid-i Haram yönüne çevir. (Ey Müslümanlar!) Siz de nerede olursanız olun, (namazda) hep o yöne dönün…*" (Bakara 2/144).

4068a vaḫy: daḫı İÜ.

4072a Maḳdise: Muḳaddese SK.

4073a ḫiṭābı: ḫiṭābe İÜ, AG.

4073b cevābı: cevābe İÜ, AG.

*** "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *…Allah imanınızı boşa çıkaracak değildir. Şüphesiz, Allah insanlara çok şefkatli ve çok merhametlidir.*" (Bakara 2/143).

4074b hem: hep SK, BY.

4076 Didiler ḳılduñuz īmānı bāṭıl
Ḳabūl itmiş bu maᶜnāyı Muḳātil

4077 Didi Ḥaḳ żāyiᶜ olmaz hīç taḥṣīl
Hemānā ḳıbledür kim oldı taḥvīl

4078 Ki yaᶜnī ben Raᵓūfam hem Raḥīmem
Ḳamuñuz yarlıġaram ben Kerīmem

4079 İlāhī cürmümüz ᶜafv eyle iy cān
Kim aduñdur senüñ Ġufrān u Raḥmān

4080 Muḥammed ḥürmetine raḥmet eyle
Biz eksüklüyi aña ümmet eyle

BY 129b 4081 Ḫudāyā cürm ü ᶜiṣyāna boyanduḳ
Ḫaṭā ḳılduḳ velīkin yaḫṣı ṣanduḳ

4082 İlāhī bu-durur her dem duᶜāmuz
Yazasın tā ki iḥsāna ḫaṭāmuz

4083 Yüzümüz kim ḳaradur ḳılasın aḳ
Saña lāyıḳ ola enfüs hem āfāḳ

AG 115b **Beyān-ı Muᶜcizāt-ı Muṣṭafā Ṣalavātu'llāhi ᶜAleyhi ve Selāmühu***

SK 110b 4084 Elā iy ṭālib-i genc-i ilāhī
Ne ḫ˘oş güftār ider gör murġ-ı şāhī

4085 Nevāsından olur ser-mest murġān
Dilin bilmez anuñ illā Süleymān

İÜ 132a 4086 Gel imdi aç Süleymān defterin sen
Bilesin tā ki ol murġuñ dilin sen

4087 Nedür güfti anuñ ᶜilm-i ḥaḳīḳat
Anı bilmez meger ehl-i ṭarīḳat

4088 Vir imdi ḳalbüñi ehl-i ṭarīḳa
Ki ser-tāc olasın sen her farīḳa

4089 Ezel gülzārınuñ murġı bulardur
Ġıdāsı bunlaruñ her dem şekerdür

4090 Ne şekkerdür ki virür cāna lezzet
Bu lezzetden bulur cān özge ḥālet

4077b hemānā: hemān SK.
4079b kim: ki SK, BY.
4080a raḥmet: ḥürmet SK, BY.
4081b ṣanduḳ: ḳılduḳ SK, BY.
* ṣalavātu'llāhi ᶜaleyhi ve selāmühu: ṣalla'llāhü ᶜaleyhi ve sellem SK, BY.
4086b dilin sen: dilinden İÜ, AG.
4088-4089: AG'de takdim-tehirli.

4091 Gel ışġā eyle imdi iy hünerver
Dinilsün girü evṣāf-ı peyem-ber

4092 İrişe ger baña ᶜavn-i ilāhī
Diyem ben muᶜcizāt-ı pādişāhī

4093 ᶜAyān idem güneşden ẕerreyi ben
Beyān idem deñizden ḳaṭreyi ben

4094 Eger ben bildügüm cümle yazaydum
Ki her faşlıyla bir dīvān düzeydüm

4095 Bunuñ birle güneşden ẕerreyem ben
İrişmez ᶜilmüm evṣāf-ı nebīden

4096 Egerçi muᶜcizāta yoḳdur iḥṣā
Dimiş dört biñe dek rāvīler ammā

BY 130a 4097 Budur muᶜciz dimek iy cān-ı ādem
Ki ᶜāciz ola anda cümle ᶜālem

4098 Bir iş gösterde herkes ola ᶜāciz
Nebīden gelse dirler aña muᶜciz

4099 Velīden gelse pes dinür kerāmet
Ḥaḳuñ vaṣfı-durur bilgil velāyet

4100 Bu vaṣfa kim ki maẓhar düşe iy yār
Ḥaḳ ol ṣūretden ider vaṣfın iẓhār

4101 O ṣūretden ider yaᶜnī taṣarruf
Ki luṭfın ḳullara ider taᶜaṭṭuf

İÜ 132b|AG 116a 4102 Gehī irer sebebsüz ol vilāyet
Aña keşfī dinür kim vire ḥażret

SK 111a 4103 Velī ekser sebeble bulınur ol
Nevāfildür sebeb kim gösterür yol

مَا يَزَالُ عَبْدِي يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ بِالنَّوَافِلِ حَتَّى أُحِبَّهُ فَإِذَا أَحْبَبْتُهُ كُنْتُ سَمْعَهُ الَّذِي يَسْمَعُ بِهِ وَبَصَرَهُ الَّذِي يُبْصِرُ بِهِ وَيَدَهُ الَّتِي يَبْطِشُ بِهَا وَرِجْلَهُ الَّتِي يَمْشِي بِهَا*

4104 Gel imdi muᶜcizātın Muṣṭafānuñ
Digil kim rūşen ola cism ü cānuñ

4091b girü: yine SK, BY.
4094a ben: - SK.
4094b her: - SK.
4095a ẕerreyem: ẕerreye İÜ, AG.
4096b biñe dek: biñden SK, BY.
4097a ādem: ᶜālem BY.
4098b dirler aña: aña dirler SK.
4099b velāyet: vilāyet BY.
4100a iy: o SK.
4100b ṣūretden: ṣūretde SK; vaṣfın: luṭfın İÜ, AG.
* mā: Metinde "lā". || *"Kulum bana nafile ibadetlerle de yaklaşmaya devam eder. Nihayet ben onu severim. Ben kulumu sevince de artık onun işitir kulağı, görür gözü, tutar eli, yürür ayağı mesabesinde olurum (ve bu organlarıyla meydana gelmesini arzu ettiğim bütün dileklerini veririm)."* (Buhârî, 1989: XIV/6424).

4105 Ḫudā kim Evvel oldur Āḫir oldur
Daḫı hem Bāṭın oldur Ẓāhir oldur

4106 Henūz yaratmamışdı kāyinātı
Resūlüñ ẓāhir-idi muᶜcizātı

4107 Pes evvel muᶜciz oldur kim Taᶜālā
Yaradup anı maᶜşūḳ itdi Mevlā

4108 Bu işde ᶜāciz oldı cümle maḫlūḳ
Kim andan ġayrı olmamışdı maᶜşūḳ

4109 Daḫı cümle cihānı ḥażret-i Ḥaḳ
Anuñ nūrından eyledi muḥaḳḳaḳ

4110 Daḫı ẕātına rūḥın ḳıldı mirʾāt
Cemālin tā temāşā ide ol ẕāt

4111 Daḫı ḳıldı anuñ-çün bu cihānı
Ki hergiz ġayrılar bulmadı anı

BY 130b 4112 Ḳamu ervāḥ-ı ḳudsī vü melāʾik
Ki ᶜarş u cennet u ḥūr u erāʾik

4113 Anuñ nūrıyla buldı fer bular pes
Ki_irişmedi bu fażla hīç bir kes

İÜ 133a 4114 Anuñ nūrıyla Ādem oldı mescūd
Necāt irgürdi Nūḥa rūḥ-ı Maḥmūd

4115 Anuñla cümle mürsel buldı muᶜciz
Ḥaḳīḳat cümle anuñ oldı muᶜciz

4116 Ki yaᶜnī Mūsī buldı tisᶜa āyāt
Gelür Ḳurʾān içinde bu ḥikāyāt

AG 116b 4117 Ki ṭūfān u cerād ḳummel żafādiᶜ
Yed-i beyżā ki_olurdı nūr-ı sāṭıᶜ

4118 Dem ü ṭams u ᶜaṣā ṣuᶜbān olmaḳ
Ki serverden-durur iḥsān olmaḳ

4108: - SK.
4108a maḫlūḳ: maᶜşūḳ BY.
4110a ẕātına: ẕātıyla SK, BY.
4111a bu: hep SK, BY.
4113a fer: - SK.
4114a oldı: buldı SK, BY.
4116b ḥikāyāt: ḥikāyet SK, BY.
4117b ki: - SK.
4118b serverden-durur: serverdendür SK.

كَمَا قَالَ تَعَالَى فَاَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الطُّوفَانَ وَالْجَرَادَ وَالْقُمَّلَ وَالضَّفَادِعَ وَالدَّمَ اٰيَاتٍ مُفَصَّلَاتٍ* وَ قَالَ تَعَالَى رَبَّنَا اطْمِسْ عَلٰى اَمْوَالِهِمْ وَاشْدُدْ عَلٰى قُلُوبِهِمْ** وَ قَالَ تَعَالَى فَاَلْقٰى عَصَاهُ فَاِذَا هِيَ ثُعْبَانٌ مُبِينٌ وَنَزَعَ يَدَهُ فَاِذَا هِيَ بَيْضَاءُ لِلنَّاظِرِينَ***

4119 İy ki ṭoldı muᶜcizāt-ı Muṣṭafā-y-ıla cihān
Geldi çün dünyāya ṭoldı yiryüzi emn ü emān

SK 111b 4120 Daḫı ᶜĪsāda pes iḥyāʾ -i ebdān
Sebebdür olmaġa taḥḳīḳ ol cān

4121 Daḫı eflāke kim bulmışdı rifᶜat
Muḥammed ᶜizzetine oldı ᶜizzet

4122 Anuñ-çün ḳaldı ṣoñına zamānuñ
Ki ola tābiᶜi ol pādişāhuñ

4123 Şular ki_oldı anuñ nūrına ḥāmil
Ki ḥall oldı bularla cümle müşkil

4124 Ḥaremde oldı yaᶜnī cümle ḳāżī
Bulardan cümle ḫalḳ olurdı rāżī

4125 Görindi muᶜcizātı ṣad-hezārān
Henüz dünyāya gelmemişdi sulṭān

BY 131a 4126 Ḳadem kim başdı bu dünyāya ol nūr
Cihānı ḳıldı pes nūrıyla maᶜmūr

4127 Pes oldı niçe muᶜciz āşikāre
Ṭaġıldı muᶜcizātı her diyāre

İÜ 133b 4128 Biri bu kim şeyāṭīn oldı merdūd
Göge çıḳmaḳdan oldı küllī maṭrūd

4129 Aña dek görinürdi āşikāre
Yürürdi vesveseyle her diyāre

4130 Çü ṭoġdı yiryüzinde nūr-ı Allāh
Şeyāṭīn itdi ġaybet ḳıluban āh

4131 Görinmez ṣūreti ẓāhirde hīç ol
Bulımaz kimseye ẓāhirde hīç yol

---

* kemā ḳāle Taᶜālā: - İÜ, AG. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Biz de, her biri ayrı ayrı birer mucize olmak üzere başlarına tufan, çekirge, ürün güvesi (haşerât), kurbağalar ve kan gönderdik…"* (A'râf 7/133).

** "Ve Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *...Ey Rabb'imiz, sen onların mallarını silip süpür ve kalplerine darlık ver…*" (Yûnus 10/88).

*** "Yine Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Bunun üzerine Mûsâ asasını yere attı. Bir de ne görsünler, apaçık bir ejderha. Elini (koynundan) çıkardı. Bir de ne görsünler o, bakanlar için, bembeyaz olmuş."* (A'râf 7/107-108).

4119: 4102 İÜ, AG. İÜ'de 132b, AG'de 116a sayfasının başı. || Beytin vezni: *fāᶜilātün fāᶜilātün fāᶜilātün fāᶜilün*.

4122b ki: kim SK, BY.

4123a ki: kim SK.

4123b bularla: bularda SK, BY.

4132 Cemī^{c}-i mu^{c}cizātından mu^{c}aẓẓam
Añña Ḳur^{ʾ}ān virdi şāh-ı ^{c}ālem

AG 117a 4133 Ki her bir ḥarfi anuñ oldı mu^{c}ciz
Ḳamu ḫalḳ oldı temsīlinde ^{c}āciz

كَمَا قَالَ تَعَالَى وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا عَلَى عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِنْ مِثْلِهِ*

4134 Yoġ-ıdı ẓıllı yiryüzinde iy yār
Ṣalardı sāyesin ^{c}arş üzre her-bār

4135 ^{c}Aceb mi sāyeden pāk olsa cismi
Kim anuñ nūrdur cismi vü resmi

4136 Vücūda geldüginde nūr-ı Allāh
İnüben dāye oldı gökdeki māh

4137 Yüzin göstermemek-çün gün yüzine
Seḥābı sāyebān itdi özine

SK 112a 4138 Ne yire gitse ol maḥbūb-ı cānī
Seḥāb olurdı anuñ sāyebānı

4139 Daḫı bir mu^{c}cizi şaḳḳu'l-ḳamerdür
Kim ide anı maḳdūr-ı beşerdür

4140 Ḳamu ^{c}użvında vardur mu^{c}cizātı
Ki ḥall eylerdi ḳamu müşkilātı

4141 Mübārek çeşmine mu^{c}ciz ki_olurdı
Öñinde gibi ḫalfinden görürdi

BY 131b 4142 Daḫı çeşmine *mā zāġa'l-baṣar* Ḥaḳ
Daḫı hem *mā ṭaġā* didi muḥaḳḳaḳ

4143 Uyusa çeşmi ḳalbi uyımazdı
Anuñ ḳalbinde Ḥaḳ ġaflet ḳomazdı

İÜ 134a

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَنَامُ عَيْنِي وَ لَا يَنَامُ قَلْبِي**

4144 Mübārek sem^{c}ine mu^{c}cize budur
Uyanuḳ gibi uyurken işidür

4132b virdi: virildi SK, BY.
4133b temsīlinde: temsīlinden SK.
* "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Eğer kulumuza (Muhammed'e) indirdiğimiz (Kur'an) hakkında şüphede iseniz, haydin onun benzeri bir sûre getirin…*" (Bakara 2/23).
4135b kim anuñ: ki_anuñ AG.
4137a göstermemek-çün: göstermek-içün SK.
4140a vardur: vardı SK, BY.
4140b eylerdi: iderdi SK.
4142b hem: - SK. || "**mā zāġa'l-baṣar**" ve "**mā ṭaġā**" için bk. 588b dipnot.
** ḳāle: kemā ḳāle SK, BY; yenāmü: lā yenāmü AG. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *Gözüm uyur, ama kalbim uyumaz.*" Bu hadis-i şerif, biraz farklı bir lafızla Müslim'in *Sahîh*'inde (2014: II/379) mevcuttur: إِنَّ عَيْنَيَّ تَنَامَانِ وَلَا يَنَامُ قَلْبِي *"Benim iki gözüm uyur, hâlbuki kalbim uyumaz"*.

4145 Yaḳından işidür bigi kelāmı
Iraḳdan işidürdi ol müdāmī

4146 Muṭahhar burnına muᶜciz budur bil
Ḳaçan kim vaḥy içün ineydi Cibrīl

4147 Per açduġında ḳoḳusın alurdı
Ki vaḥy iner diyü ḥāżır olurdı

4148 Kelāma ṭudaġın depretse ol şāh
Ḳılurdı gökde lerze mihr-ile māh

4149 Alur behre sözinden ab-ı ḥayvān
Ḥadīṯinden bulurlar mürdeler cān

AG 117b 4150 Dehān açduḳça dendānından ol nūr
Şaçardı nūr olurdı ḫāne maᶜmūr

4151 Açaydı ṣadrını ger faḫr-ı ᶜālem
Żiyāsından olurdı nūr ᶜālem

4152 Göreydi Ṭūbī ḳaddin şerm iderdi
Güneş mührin görüp dil-germ iderdi

4153 Ḳadem başduḳda ṭaşa izi anuñ
Olurdı ẓāhir ol nūr-ı Ḫudānuñ

4154 İy ki ṭoldı muᶜcizāt-ı Muṣṭafā-y-ıla cihān
Geldi çün dünyāya ṭoldı yiryüzi emn ü emān

4155 Rivāyet itdi Cābir Muṣṭafādan
Mürüvvet menbaᶜı kān-ı ṣafādan

SK 112b 4156 Ḥudeybe gün irişdi ḫalḳa ᶜaṭşān
Dirilüp didük iy maḥbūb-ı sulṭān

BY 132a 4157 Ḥaḳīḳat cāna kār itdi ṣusuzlıḳ
Ne ḳılalum ki ṣuya çāremüz yoḳ

4158 Ki sizden ġayrıda ṣu yoḳdur iy yār
Meded ḳıl bize ḳalduḳ cümle nā-çār

4159 Öñinde bardaġ-ıla vardı ṣuyı
Kim anuñla idinmişdi vużūyı

4160 Baḳıyye gördi ḳalmış bardaġını
Hemān ṣoḳdı mübārek barmaġını

4145a bigi: gibi SK.
4145b işidürdi: işidür SK; müdāmī: kelāmı SK, BY.
4146b kim: bir İÜ, AG; ineydi: ireydi İÜ, AG.
4149a sözinden: sözinde SK.
4149b bulurlar: bulurdı SK, BY.
4150a dendānından: dehānından SK.
4152a iderdi: ideydi İÜ, AG.
4152b mührin: mihrin İÜ, AG; iderdi: olaydı İÜ, AG.
4154: 4171 İÜ, AG.
4158b cümle nā-çār: çār u nā-çār SK, BY.

İÜ 134b	4161	Mübārek barmaġından çıḳdı ṣular Bıñarlar gibi anda aḳdı ṣular
	4162	Ḳamumuz içdük āb-dest alduḳ andan Ḳamumuz ḫ͗oş ṣafālar bulduḳ andan
	4163	Didiler anda ḳaç kişi var-ıdı Didi ger yüz biñ olsa yiter-idi
	4164	Yüz on biş kişi-y-idi līkin aṣḥāb Ki fetḥ oldı bulara anda ol bāb
	4165	Bu nevᶜa naḳl ider hem İbni Mesᶜūd Seferdeydi girü maḥbūb-ı Maᶜbūd
	4166	Getürdiler öñine bir çanaḳ ṣu Didiler leşker içre ṣu hemān bu
	4167	Çanaġa nūr elin ṣoḳdı hemān-dem Ṣu cārī oldı her barmaḳdan ān-dem
	4168	Rivāyet hem girü ḳıldı ki gördük Ṭaᶜāmuñ tesbīḥini işidürdük
	4169	Nebī yaᶜnī ki yir-iken ṭaᶜāmı Ṭaᶜām tesbīḥ iderdi ha müdāmī
AG 118a	4170	Daḫı pes Bū Hüreyre ḳıldı naḳli Meṣābīḥden çıḳardum ben bu naḳli
	4171	Tebük ġazvinde ḫalḳa irdi açlıḳ Meger kim ġāyet az ḳalmışdı azıḳ
	4172	Resūle bu işi ᶜarż itdi ᶜÖmmer Didi emr it bu ḫalḳa iy peyem-ber
	4173	Getürsün azıġı olanlar iy şāh Duᶜā ḳıl kim vire berkātı Allāh
BY 132b	4174	Bu emri ḫalḳa çün server buyurdı Kimi ḫurmā kimi etmek getürdi
SK 113a	4175	Meger kim bunlar-ıdı varı ancaḳ Duᶜā ḳıldı aña peyġām-ber-i Ḥaḳ
İÜ 135a	4176	Şu nevᶜa virdi Ḥaḳ berkātı aña Ḳamu leşker görüben batdı ṭaña

4164a kişi-y-idi: kişi idük İÜ, AG.
4164b ol: bu SK.
4168b tesbīḥini: tesbiḥin SK.
4170a pes: hem SK, BY.
4171a ġazvinde: ġazlinde (?) BY.
4173b berkātı: berkāt SK.
4175a varı: var İÜ, AG.
4176a berkātı: berkāt SK.
4176b batdı: ḳaldı İÜ, AG.

4177 Buyurdı getürüñ yükler ṭutuñ siz
Pes ol niᶜmetle ṭutduḳ yükleri biz

4178 Ki leşker ehli yük ṭutdı ḳamusı
Yidi ṭoydı kiçisi vü ulusı

4179 Henūz artup yirinde ḳaldı iy şāh
Ne muᶜciz virdi gör ol şāha Allāh

4180 Meger kim Ümmü Selmenüñ evinde
ᶜAlīnüñ dizine yatmışdı anda

4181 Güneş batduġı dem açdı gözini
ᶜAlīye döndi söyledi sözini

4182 Didi ḳılduñ mı ᶜaṣrı didi iy şāh
Edeb ḥıfẓ eyledüm ḳılmadum iy māh

4183 Dönüp Ḥaḳḳa niyāz eyledi ol dem
ᶜAlī ᶜābid ḳuluñdur sensin aᶜlem

4184 Girü ṭoġsun güneş ḳılsun namāzı
Güneş ṭoġdı çün ol itdi niyāzı

4185 Namāzını tamām itdi ᶜAlī çün
Ġurūb itdi inüp ol dem girü gün

4186 Daḫı miᶜrāca giderken peyem-ber
Ki Beytü'l-Maḳdise irişdi server

4187 ᶜUrūc itdi çü bir ṭaş üzerinden
Hemān ardınca ṭaş ḳopdı yirinden

AG 118b 4188 Didi *ḳıf yā ḥacer* ṭurdı hevāda
Pes ol maᶜlūmdur bilişe yada

4189 Ki ṣaḫre ṭaşı dirler adı meşhūr
Müşerref her göñülde dādı meşhūr

4190 Beriyye içre ḥac yolında bir şu
Ki eşmiş barmaġıyla ol melek-ḫū

BY 133a 4191 Çıḳar şu anda miṯl-i āb-ı ḥayvān
İçüben yük ṭutar ḥayvān u insān

4192 Legen aġzı ḳadar gördüḳ anı biz
Ne artar ne ḫᵒo eksilür zī muᶜciz

4177a getürüñ: götürüñ SK, BY.
4177b niᶜmetle: niᶜmetlere SK.
4184b itdi niyāzı: ḳıldı namāzı İÜ, AG.
4186b irişdi: irmişdi SK.
4188a **ḳıf yā ḥacer**: "Ey taş, kalk!".
4189a ṣaḫre: Metinde "ṣaḫrā".
4192b ḫᵒo: - SK.

İÜ 135b	4193	Ola ger biñ biñ üştür daḫı insān İçüp naḳṣ itmeye insān u ḥayvān
SK 113b	4194	İy ki ṭoldı muᶜcizāt-ı Muṣṭafā-y-ıla cihān Geldi çün dünyāya ṭoldı yiryüzi emn ü emān
	4195	Daḫı budur ki hep aḥcār u eşcār İderlerdi şehādet aña her-bār
	4196	Daḫı üştür daḫı āhū gelüpdür Anuñ ḳatında maḳṣūdın bulupdur
	4197	Enes ḳıldı girü bir ḫ˘oş rivāyet Resūlüñ muᶜcizātından bir āyet
	4198	Meger bir yıl ki vāḳiᶜ oldı ḳızlıḳ Dilerdi her kişi ola ucuzlıḳ
	4199	Ki bir cumᶜa nebī ḫuṭbe oḳurdı Bir Aᶜrābī hemān-dem örüṭurdı
	4200	Didi kim yā resūl eyle duᶜāyı Ki tā Ḥaḳḳ irgüre bize ᶜaṭāyı
	4201	Ki yaġmur yaġa gökden ine raḥmet Bula yirler ḥayāt u bite niᶜmet
	4202	Helāk itdi ḳuraḳlıḳ bil ki mālı Daḫı açlıḳ helāk itdi ᶜayālı
	4203	Elin ḳaldurdı ḫ˘oş ḳıldı duᶜāyı Görürdük ṣāfī bulutdan semāyı
	4204	Henūz el ḳaldurupdı ol duᶜāya Bulutlar oldı peydā ḫ˘oş semāya
	4205	Henūz minberden inmemişdi ol cān Ṣaḳalından aḳardı āb-ı bārān
	4206	Girü cumᶜa gelince yaġdı yaġmur Ol Aᶜrābī ṭuruban didi iy nūr
BY 133b	4207	Helāk oldı binālar daḫı emvāl Duᶜā ḳıl yoḫsa müşkil oldı aḥvāl
AG 119a	4208	Duᶜā ḳıldı girü sulṭān-ı ᶜālem Hemān yiryüzi oldı girü ḫurrem

---

4193a ger: ger ger SK.
4193b insān u ḥayvān: ḥayvān u insān İÜ, AG.
4194: 4209 İÜ, AG. İÜ'de 136a sayfasının başı.
4199a oḳurdı: oḳudı SK.
4204a duᶜāya: duᶜāda AG, BY.
4204b semāya: semāda AG, BY.
4208b hemān: hemān-dem SK.

	4209	Güneş ṭoġdı vü gök açıldı girü Güneş nūrıyla ᶜālem ṭoldı girü
İÜ 136a	4210	Daḫı hem Cābir itdi bir rivāyet Resūlüñ muᶜcizin ḳıldı ḥikāyet
	4211	Didi bir gün resūl-ile giderdük Meger kim bir ulu vādīye irdük
	4212	Resūle anda lāzım oldı ḥācet Diledi kendüye bir sātir elbet
SK 114a	4213	Ki setr ide anuñla kendözini Kimesne görmeye tā kim özini
	4214	İki aġaç görüp didi gelüñ siz Bu ḥāletde baña sātir oluñ siz
	4215	Ol aġaçlar yirinden ḳopdı geldi Resūlüñ çevresine sātir oldı
	4216	Çü maḳṣūdın tamām itdi peyem-ber Girü yirlerine gitdi aġaçlar
	4217	Olupdur İbni ᶜAbbāsdan rivāyet Resūle geldi bir oġl-ıla ᶜavret
	4218	Didi kim ṣarᶜı var oġlumuñ iy şāh Duᶜā eyle ki ṣıḥḥat vire Allāh
	4219	Duᶜā ḳıldı vü sildi ṣadrını hem Pes ol mecnūn ḳayᵓ itdi hemān-dem
	4220	Çıḳup cirv-i siyāh aġzından anuñ Yüridi gitdi emriyle Ḫudānuñ
	4221	Ciriv yaᶜnī ki kelb[üñ] enigidür Ya ġayrı yırtıcılar enigidür
	4222	Hemān mecnūn ol dem buldı ṣıḥḥat Zihī muᶜciz nebīden zī kerāmet
	4223	Didi bir gün resūl-i şāh-ı ᶜālem Ki ṣevbin basṭ ide sizden bir ādem
BY 134a	4224	Ki ḥattā ben tamām idem duᶜāmı Girü cemᶜ ide olduḳda tamāmı
İÜ 136b	4225	Sürüp gögsine ola şād u ḫandān Pes andan ṣoñra hīç görmeye nisyān

4209a gök: Metinde "gün"; anlam gereği AÜ nüshasından tamamlandı.
4213b kimesne: kimse SK.
4215a ol: bu İÜ, AG.
4216b gitdi: vardı İÜ, AG.
4220a aġzından: aġzında SK.
4221a ki: bir SK, BY.
4224a duᶜāmı: duᶜāyı İÜ, AG.

AG 119b 4226 Didi pes Bū Hüreyre eyledüm ben
Pes andan şoñra nisyān görmedüm ben

Beyānu Muᶜcizāti'n-Nebiyyi Ṣalla'llāhü ᶜAleyhi ve Sellem fi'l-Ġazevāti*

4227 Gel imdi diñle faḫr-ı kāyinātı
Nice ẓāhir olupdur muᶜcizātı

4228 Dinildi baᶜżı anuñ muᶜcizinden
Gel imdi diñle ġazvātı sözinden

4229 Eger ġazvātını ḳılam mufaṣṣal
Geçüp ḥadden olur ġāyet muṭavvel

4230 Hemān baᶜżıları ẓāhir olupdur
Ki ġazvātında server gösterüpdür

SK 114b 4231 İy ki ṭoldı muᶜcizāt-ı Muṣṭafā-y-ıla cihān
Geldi çün dünyāya ṭoldı yiryüzi emn ü emān

4232 Ġazāvātın diyüpdür ehl-i sīre
Ki iᶜlām itdi ḫoş ehl-i baṣīre

4233 Bize lāzım degül tafṣīl itmek
Gerekdür maḳṣada taᶜcīl itmek

4234 Nedür maḳṣūd anuñ muᶜcizātı
Ki żabṭ eyledi cümle kāyinātı

4235 Anuñ her ḳavli vü fiᶜli ki vardur
Degüldür ol ki maḳdūr-ı beşerdür

4236 Kitāb içre anı gerçi ẕikr iderüz
Ki medḥ itmekde fikr-i bikr iderüz

4237 Velīkin medḥümüzden ol muᶜallā
Ḥaḳınca medḥ ideler anı ḥāşā

4238 Velī ᶜuşşāḳa medḥi pür-şafādur
Şikeste dillere ẕikri şifādur

BY 134b 4239 Seni ẕikr itdi bu ḫaste ḥabībī
Umar derdinüñ olasın ṭabībi

4240 Gel iy ᶜuşşāḳ imdi eyleñ ışġā
Ġazāvet muᶜcizātından diyem tā

---

* ṣalla'llāhü ᶜaleyhi ve sellem: ᶜaleyhi's-selām SK; ġazevāti: ġazāvāti SK.
4227b olupdur: olupdı BY.
4228a muᶜcizinden: muᶜcizātdan SK.
4228b ġazvātı: ġazāvātı SK.
4229a ġazvātını: ġazāvātını SK.
4230b ġazvātında: ġazāvātından SK.
4231: 4246 İÜ, AG.
4232b itdi: ide SK.
4235a ḳavli vü fiᶜli ki: fiᶜli ki ḳavli İÜ, ḳavli her fiᶜli ki AG.

4241 Rivāyetdür ki ol maḥbūb-ı cānān
Yigirmi biş ġazā eyledi sulṭān

İÜ 137a 4242 Ṭoḳuz yirde velī itdi ḳıtāli
Ki küffār üzre arturdı vebāli

4243 Hem elli altı kez gönderdi ᶜasker
Giderlerdi ḳamu çün bād-ı ṣarṣar

4244 Ḳıtālinüñ biri Bedr-idi iy yār
Ebū Cehli pes anda ḳıldı ber-dār

AG 120a 4245 Uḥud ikinci Ḫandaḳdur üçünci
Ḳurayża dördi Muṣṭalaḳ bişinci

4246 Biri Ḫayber yidinci fetḥ-i Mekke
Ḳamudan sevgülü-di fetḥ-i Mekke

4247 Ḥuneyn oldı sekizinci daḫı hem
Ġazā ḳıldı aña sulṭān-ı ᶜālem

4248 Ṭoḳuzuncısı Ṭāyifdür ġazānuñ
Ḳıtāl itdügi bunlar Muṣṭafānuñ

Beyānu Ġazveti'l-Bedr*

4249 Gelüp Cibrīl didi kim *yā ḥabībī*
Bugün ġazv oldı sen şāhuñ naṣībi

SK 115a 4250 Ḳureyş tüccārı Şāmdan geldi iy yār
Ṭur imdi cümle yār-ıla iriş var

4251 Pes üç yüz on üç aṣḥāb-ıdı ḥāżır
Ki mürsel ṣaġışınca ḳıldı Ḳādir

4252 Bularuñ çıḳduġın bildi Ḳureyşī
İrişdi cemᶜ oluban anda ceyşi

4253 Ḳaçuban bir ṭarafdan gitdi tüccār
Pes irdi leşker-i ebrār u füccār

4254 Meger bir yire ḳondı ceyş-i server
Ki yoḳdı ṣudan ol yirde eserler

BY 135a 4255 Ṣabāḥ oldı vü ṭurdı cümle aṣḥāb
Vużū ḳılmaġa hīç bulmadılar āb

4241a ol: iy SK, BY.
4241b yigirmi: ki altmış SK.
4242b küffār: güftār İÜ.
4243a ᶜasker: leşker SK, BY.
4244a ḳıtālinüñ: ḳıtālüñ SK.
4246b sevgülü-di: sevgülüydi SK.
4247b aña: anı SK.
* ġazveti'l: ġazevāt-ı İÜ, ġazāvet-i SK.
4249a Cibrīl didi: didi Cibrīl SK; kim: - SK, BY.
4250a Şāmdan: Şāmdur SK.
4252a bildi: gördi SK.
4253a ṭarafdan: ṭarafa SK, BY.

İÜ 137b 4256 Hem ol gice ᶜaceb kār olmış-ıdı
Niçeye ġusl lāzım gelmiş-idi

4257 Resūl ol dem münācāt itdi Ḥaḳḳa
Ḳamu hem ᶜarż-ı ḥācāt itdi Ḥaḳḳa

4258 Hemān ol dem seḥāb oldı vü bārān
Tamāmet ṭoydı yirler daḫı yārān

4259 Hem ol dem biñ melek indi resūle
Kim enşār olmaġa ṣāḥib-uṣūle

4260 Anuñ biş yüzi pes Cebrāʾīl-ile
Daḫı hem biş yüzi Mīkāʾīl ile

4261 Ḳamu insān ṣıfatlu geydügi aḳ
Ḳamunuñ yüzlerinüñ nūrı berrāḳ

AG 120b 4262 Pes itdi ol Ḫudā ᶜizzet resūle
Getürdi āyet-i nuṣret resūle

قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى اِذْ تَسْتَغِيثُونَ رَبَّكُمْ فَاسْتَجَابَ لَكُمْ اَنِّي مُمِدُّكُمْ بِاَلْفٍ مِنَ الْمَلٰٓئِكَةِ مُرْدِفِينَ* وَ قَوْلُهُ تَعَالَى اِذْ يُغَشِّيكُمُ النُّعَاسَ اَمَنَةً مِنْهُ وَيُنَزِّلُ عَلَيْكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لِيُطَهِّرَكُمْ بِهِ وَيُذْهِبَ عَنْكُمْ رِجْزَ الشَّيْطَانِ وَلِيَرْبِطَ عَلٰى قُلُوبِكُمْ وَيُثَبِّتَ بِهِ الْاَقْدَامَ**

4263 Melek üç biñ-idi inüpdi anda
Velī biñi hemān ceng itdi anda

4264 İki leşker çün oldılar muḳābil
Ki refᶜ oldı aradan küllī ḥāyil

4265 İy ki ṭoldı muᶜcizāt-ı Muṣṭafā-y-ıla cihān
Geldi çün dünyāya ṭoldı yiryüzi emn ü emān

4266 Resūl ol dem Ḥaḳa ḳıldı duᶜāyı
Daḫı hem Bū Cehil ḳıldı duᶜāyı

SK 115b 4267 Ki iy Ḥaḳ ḥaḳ dīne sen eyle ᶜizzet
Ḥaḳ üzre olana hem eyle nuṣret

BY 135b 4268 Ol ikinüñ hemān bir oldı maḳṣūd
Müyesser ḳıldı ol maḳṣūdı Maᶜbūd

4269 Çü ḳıldı dōst u düşmen ᶜarż-ı ḥācāt
Pes irdi dōsta ol demde nuṣret

4257b ḥācāt: ḥācet SK.
* ḳāle'llāhü: ḳāle BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Hani Rabb'inizden yardım istiyor, yalvarıyordunuz. O da, 'Ben size art arda bin melekle yardım ediyorum.' diye cevap vermişti."* (Enfâl 8/9) .
** Taᶜālā: - BY. || "Bu Cenab-ı Hakk'ın buyruğudur: *Hani (Allah) kendi tarafından bir güvenlik olarak sizi hafif bir uykuya daldırıyor; sizi temizlemek, sizden şeytanın vesvesesini gidermek, kalplerinizi pekiştirmek ve ayaklarınızı sağlam bastırmak için üzerinize gökten yağmur yağdırıyordu*." (Enfâl 8/11).
4265: 4278 İÜ, AG.
4267a ḥaḳ: - İÜ.
4267b hem: pes SK.
4268a maḳṣūd: maḳṣūdı SK.
4268b maḳṣūdı: maḳṣūd u İÜ, AG.

İÜ 138a 4270 Çü ḥamle eyledi düşmen çerisi
Bir uġurdan uvaġı vü irisi

4271 Görüben ehl-i İslām ol ġulūyı
Ḳoyup ḳaçmaḳ dilediler ᶜadūyı

4272 Didi server bulara n'olduñuz siz
Bilüñ ġāyet ḫaṭālar ḳılduñuz siz

4273 Didiler aña iy maḥbūb-ı sulṭān
Ḫaṭā mıdur ᶜadūdan ḳaçmaḳ iy cān

4274 Girü Cibrīl o dem indürdi āyet
Ki düşmenden ḳaçanlar bula miḥnet

قَالَ تَعَالَى وَمَنْ يُوَلِّهِمْ يَوْمَئِذٍ دُبُرَهُ إِلَّا مُتَحَرِّفاً لِقِتَالٍ أَوْ مُتَحَيِّزاً إِلَى فِئَةٍ فَقَدْ بَاءَ بِغَضَبٍ مِنَ اللهِ وَمَأْوِيهُ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَصِيرِ*

4275 Müsülmānlar çün işitdiler anı
Hemān terk itdiler başı vü cānı

AG 121a 4276 Pes ol demde göñül berkitdi cümle
Hemān-dem ḳıldılar küffāra ḥamle

4277 Bu yirde ᶜİkrime ḳıldı rivāyet
Resūle virdi Ḥaḳḳ ol demde nuṣret

4278 Ki server aldı bir avuç türābı
Anuñla ḳıldı küffāra ᶜaẕābı

4279 Hemān-dem ṣaçdı küffāruñ yüzine
İrişdi cümle aᶜdānuñ gözine

4280 Ḳatāde didi üç ṭaş atdı server
Ṣıdı anuñla düşmānın peyem-ber

4281 Şeyāṭīn leşkeri cin leşkeri hem
Ḳamu cemᶜ olmış-ıdı anda bī-kem

4282 Çü server muᶜcizātın ḳıldı iẓhār
Pes iᶜrāż itdi ol dem ceyş-i küffār

4283 Helāk itdiler anda yitmişini
Esīr eylediler hem yitmişini

İÜ 138b|BY 136a 4284 Meger ol fitne issi yüzi ḳara
Ki yaᶜnī Bū Cehil dil-seng-i ḫārā

SK 116a 4285 Bu leşkerde reʾīs-idi muḥaḳḳaḳ
Helāk eyledi bu demde anı Ḥaḳ

4273-4274: SK ve BY'de takdim-tehirli.

* ḳāle: ḳāle'llāhü SK. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Savaş taktiği olarak düşmanı vurmak için çekilme ya da diğer bir birliğe katılmak durumu hariç böyle bir günde her kim onlara arkasını dönerse mutlaka o, Allah'ın gazabına uğramış olur. Onun varacağı yer de cehennemdir. Ne kötü varılacak yerdir orası.*" (Enfâl 8/16).

4275a çün işitdiler: işitdiler çün SK, BY.

4277: - İÜ, AG.

4279b cümle: - SK.

4286 İrişdi üstine iki ṣaḥābe
Urup düşürdiler anı türāba

4287 Ḳatı mecrūḥ oldı ol cefākār
Velīkin ölmemişdi daḫı murdār

4288 Çün aᶜdā ṣındı nuṣret buldı server
Didi pes İbni Mesᶜūda peyem-ber

4289 Ebū Cehli tefaḥḥuṣ eylegil var
Ümīd oldur bulasın anı iy yār

4290 Ölüler arasında buldı anı
Ḳatı mecrūḥ līkin bile cānī

4291 Kesüp başın getürdi anda ol yār
Didi kim düşmenüñ olsun nigū[n]sār

4292 Çü düşmen ḳatlini gördi peyem-ber
Hemān-dem secde-i şükr itdi server

4293 Pes aṣḥāb anda daᶜvā eylediler
ᶜAdūyı cümle ḳatl itdük didiler

4294 Girü āyet getürdi anda Cibrīl
Didi kim saña Rabbüñ ne didi bil

AG 121b 4295 Didi Ḥaḳ ḳılduñuz siz kārzārı
Velī Ḥaḳdur ki ḳatl itdi buları

4296 Dönüp peyġām-bere ḳıldı ḫiṭābı
Ki vaḥy-ile beyān itdi kitābı

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى فَلَمْ تَقْتُلُوهُمْ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ قَتَلَهُمْ وَمَا رَمَيْتَ اِذْ رَمَيْتَ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ رَمٰى*

4297 Didi ḫāki sen atmaduñ ḥaḳīḳat
Bil imdi anı atdı dest-i ḳudret

4298 Sen atduñ ẓāhirā gerçi türābı
Ḥaḳīḳatde ben itdüm fetḥ-i bābı

İÜ 139a 4299 Maḥabbet bir ḳulumdan kim görem ben
Aña elbet maḥabbet ḳıluram ben

BY 136b 4300 İderem ṣūretinden hem taṣarruf
Ḳıluram aña luṭfumdan taᶜaṭṭuf

4286b düşürdiler: divşürdiler İÜ.
4290b mecrūḥ: mecrūr SK.
4295a kārzārı: kārsāzı (?) SK, BY.
4296b vaḥy-ile: vech-ile BY.
* İÜ ve AG'de 4294. beyitten hemen sonra. AG'de 121b sayfasının başı. || kemā ḳāle'llāhü Taᶜālā: ḳāle Taᶜālā SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *(Savaşta) onları siz öldürmediniz, fakat Allah onları öldürdü. Attığın zaman da sen atmadın, fakat Allah attı…*" (Enfâl 8/17).
4297b atdı: itdi İÜ.
4298b itdüm: atdum İÜ.
4300a iderem: Ādem (?) SK.

4301 Seni ġāyetde sevdügüm-çün iy yār
Ḳıluram ḳudretümi senden iẓhār

4302 Ġazāsını çü Bedrüñ ḳıldı itmām
Ki Ḥaḳ virdi aña göñlince in^{c}ām

SK 116b 4303 Ġanāyim aluban döndiler aṣḥāb
Ġanī oldılar anda cümle aḥbāb

4304 Oruç ayında olmışdı bu ḥālet
İkinci yıldı kim geçmişdi hicret

4305 İy ki ṭoldı mu^{c}cizāt-ı Muṣṭafā-y-ıla cihān
Geldi çün dünyāya ṭoldı yiryüzi emn ü emān

Beyānu Cihādi'l-Uḥud*

4306 Zamāndan ṣoñra cem^{c} oldı Ḳureyşī
Ki cem^{c} eyledi üç biñ deñlü ceyşi

4307 Uḥud ṭaġına irdi cümlesi hep
Ḳamu ḥarb āleti anda müretteb

4308 Ḫaber geldi resūle ṭurdı fi'l-ḥāl
Dirildi ḳatına aṣḥāb u hem āl

4309 Yidi yüz kişi cem^{c} oldılar anda
Uḥud yaḳın-durur geldiler anda

4310 Resūlu'llāh didi düş görmişem ben
Ḳılıcumı gedilmiş görmişem ben

4311 Benüm hem var-ımış birḳaç baḳarlar
Boġazlarlar buları ḳanı aḳar

AG 122a 4312 Girü ta^{c}bīrin itdi faḫr-ı ^{c}ālem
Ki ehlümden şehīd olur bir ādem

4313 Şehīd olur niçe aṣḥāb elbet
Ol ucdan irişür bañа muṣībet

4314 Çü küffār-ıla itdiler ḳıtāli
Ki maġlūb oldı kāfir döndi ḥāli

***İÜ 139b*|BY 137a** 4315 Ḳıruban ḳodı gitdi cümle aṣḥāb
Resūl öñinde ḳaldı birḳaç aḥbāb

4301b ḳudretümi: ḳudretüm SK; senden: sende SK.
4302a ġazāsını: ġazāsın SK; çü: bu BY.
4303a aluban: oluban SK.
4304a olmışdı: olmışdur AG.
4305: 4314 İÜ, AG. İÜ'de 139b sayfasının başı.
* beyānu: der- SK.
4309b yaḳın-durur: ṭaġı-durur SK.
4311a benüm hem: benüm-çün BY.
4312a ta^{c}bīrin: ta^{c}bīr SK, BY.
4312b ehlümden: aşlumdan SK.
4313b irişür: iriser SK, BY.

4316 Ḳomışlardı kemīnde biş yüz ādem
Resūlüñ üstine çıḳdı hemān-dem

4317 Niçe aṣḥāb buldılar şehādet
Resūl aṣḥābına irdi ḫasāret

4318 Negāhin bir cehennem kelbi irdi
Resūli daḫı bir ṭaş-ıla urdı

4319 Dönüp çaġırdı kim urdum resūli
Bilüñ kim urdum öldürdüm resūli

4320 Yüce yirden hem āvāz itdi İblīs
Muḥammed öldi diyüp gitdi İblīs

4321 Zebūn oldı işidüp ehl-i īmān
Bulara ġālib oldı ehl-i ṭuġyān

SK 117a 4322 Hem ol gün ol cihānuñ pehlevānı
Şehīd oldı Ḫudāya virdi cānı

4323 Ki yaᶜnī Ḥamza ol ᶜamm-ı peyem-ber
Şehādet buldı pes ol günde server

4324 Resūlüñ çün ḥayātın bildi aṣḥāb
Dirilüp ḫıdmetine geldi aṣḥāb

4325 Didi kim iy ṣaḥābī n'itdüñüz siz
Beni ḳoyup ḳaçuban gitdüñüz siz

4326 Didiler zişt bir āvāz işitdük
Kim ol dem kendümüzden küllī gitdük

4327 Muḥammed öldi diyü söylediler
İçümüz baġrumuz ḳan eylediler

4328 Kesildi gücümüz pes ḳılduḳ idbār
Budur uş ḥālümüz kim ḳılduḳ iḳrār

4329 Bu sözi dir-iken Cibrīl irdi
Ki Ḥaḳdan servere āyet getürdi

İÜ 140a|AG 122b

قَوْلُهُ تَعَالَى وَمَا مُحَمَّدٌ اِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ اَفَائِنْ مَاتَ اَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلٰى اَعْقَابِكُمْ وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلٰى عَقِبَيْهِ فَلَنْ يَضُرَّ اللهَ شَيْئاً وَسَيَجْزِي اللهُ الشَّاكِرِينَ*

BY 137b 4330 Resūlümdür Muḥammed hem ulu ḳul
Ḳamu mürseller öldi hem ölür ol

4320a yüce: niçe SK, BY.
4320b diyüp: diyü SK.
4322b oldı: olup SK, BY.
4323a peyem-ber: peyġam-ber İÜ.
4325a n'itdüñüz: n'olduñuz SK, BY.
* "Bu Cenab-ı Hakk'ın buyruğudur: *Muhammed, ancak bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler gelip geçmiştir. Şimdi o ölür veya öldürülürse gerisin geriye (eski dininize) mi döneceksiniz? Kim gerisin geriye dönerse, Allah'a hiçbir zarar veremez. Allah şükredenleri mükâfatlandıracaktır.*" (Âl-i İmrân 3/144).
4330a resūlümdür: resūlümden İÜ.

4331 Eger öle eger ḳatl ola ol yār
ᶜAdūdan elbet ider misiz idbār

4332 Ziyān itmez Ḥaḳa dīnden dönenler
Ṣevāba irişür şākir olanlar

4333 Süvār oldı girü ol şāh u sulṭān
Yanınca bindiler aṣḥāb çendān

4334 Saᶜid ibni Ebī Vaḳḳāṣ ol şāh
Didi gördüm ki ol maḥbūb-ı Allāh

4335 İrişüp düşmen-ile ceng iderdi
Yanınca hem iki kimse giderdi

4336 Naẓar itdüm bulara diḳḳat-ile
Ḳıtāl eyledi bunlar şiddet-ile

4337 Biri bildüm anuñ Cebrāʾīl-idi
İkincisi daḫı Mīkāʾīl-idi

4338 Şu deñlü eylediler ḥarb ü şiddet
Ki tā yitmiş kişi buldı şehādet

SK 117b 4339 Şıyup küffārı girü döndi sulṭān
Gelüben bir arada ḳondı sulṭān

4340 İy ki ṭoldı muᶜcizāt-ı Muṣṭafā-y-ıla cihān
Geldi çün dünyāya ṭoldı yiryüzi emn ü emān

4341 Şehīd olanları hem nūr-ı Allāh
Ki ḳanlarıyla defn idüñ didi şāh

4342 ᶜAzā-y-içün aña vaḥy itdi Bārī
Tesellī eyledi ol yāri Bārī

İÜ 140b قَالَ تَعَالَى اِنْ يَمْسَسْكُمْ قَرْحٌ فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ قَرْحٌ مِثْلُهُ وَتِلْكَ الْاَيَّامُ نُدَاوِلُهَا بَيْنَ النَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللهُ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَيَتَّخِذَ مِنْكُمْ شُهَدَاءَ وَاللهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ*

4343 Size ger irdi-se n'ola cirāḥat
İrüpdür düşmene daḫı helāket

AG 123a|BY 138a 4344 Ki bu günleri biz devr itdürürüz
Gehī küffāra geh size virürüz

4345 Biline daḫı müʾmin kimdür elbet
Vire Ḥaḳ niçeye sizden şehādet

4334a Saᶜid: Saᶜīd SK, BY.
4337b ikincisi: ikinci SK.
4340: - İÜ, AG.
4341b ḳanlarıyla: ḳanları-y-ıla BY; idüñ didi: eyledi SK, BY.
4342a-b Bārī: Allāh SK.
* ḳāle: ḳāle'llāhü SK. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Eğer siz (Uhud'da) bir yara aldıysanız, şüphesiz o topluluk da (Müşrikler de Bedir'de) benzeri bir yara almıştı. İşte (iyi veya kötü) günleri insanlar arasında (böyle) döndürür dururuz. (Bazen bir topluma iyi ya da kötü günler gösteririz, bazen öbürüne.) Allah, sizden iman edenleri ayırt etmek, sizden şahitler edinmek için böyle yapar. Allah, zalimleri sevmez.*" (Âl-i İmrân 3/140).

4346 Ḥabībe gör nice ᶜizzet virür Ḥaḳ
Ki her demde aña nuṣret virür Ḥaḳ

Beyānu Ġazāʾi[’l-] Ḫandaḳ*

4347 Çü hicretden bişinci yıl irişdi
Girü küffār bir tedbīre düşdi

4348 Ki Mekke yöresinde hep ḳabāyil
Ḳamu cemᶜ oldılar bir yire ol il

4349 Pes on biş biñ ᶜArab cemᶜ oldı geldi
Rivāyet on sekiz biñ hem dinildi

4350 İşitdi çün anı maḥbūb-ı sulṭān
Müşāvir oldı aṣḥābıyla ol cān

4351 Didi Selmān ḫandaḳ idelüm ḫ˘oş
Bu nevᶜa şehrümüz berkidelüm ḫ˘oş

4352 Daḫı hem Cibrīl eyle buyurupdur
Bana ḫandaḳ yirini gösterüpdür

4353 Çıḳuban ol nişānı gördiler hem
Ki yir yir ḳazmaġa el urdılar hem

4354 Didi Cābir ḳazarken çıḳdı bir ṭaş
Negāhin ḳazmamuza oldı ṭuṭaş

4355 Büyük ṭaşdan ki ḫandaḳ yirin aldı
Ḳoparmaḳ anı ġāyet müşkil oldı

SK 118a 4356 Didi server bize virüñ anı siz
Eline virdük ol dem ḳazmayı biz

4357 Pes üç kez urdı ol ṭaşı peyem-ber
Çıḳup nūr itdi eṭrāfı münevver

İÜ 141a 4358 Evelkide açıldı Şām ili hep
Ḳamu şehrin ilin gördüm müretteb

4359 Daḫı ikincide feṭḥ oldı ᶜālem
Medāyin daḫı Kisrā illeri hem

BY 138b 4360 Üçüncide Yemen hem daḫı Şanᶜā
Baña keşf oldı cümle şehr ü ṣaḥrā

4346a virür: ider İÜ, AG.
* ġazāʾi[’l-]: ġazāʾ-i SK, BY.
4347b küffār bir tedbīre: küffāra bir tedbīr SK, BY.
4349a biş: - SK.
4349b rivāyet: rivāyet hem SK.
4350a çün: hem SK, BY.
4352a daḫı: didi İÜ, AG.
4355a ṭaşdan: ṭaşdur SK, BY.
4357a ol: - SK.
4359b hem: hep İÜ.

4361 Gelüp Cibrīl didi iy melek-ḫū
Bu yirler fetḥ olısar saña ḳamu

AG 123b 4362 İşidüben ṣaḥābī oldı ferḥān
Ki nuṣret vaᶜde ḳıldı bize sulṭān

4363 Pes ol ṭaşı ki anda urdı ol şāh
Anı ḳumdan depe eyledi Allāh

4364 İderdi her yanından ḳumı seylān
Görüp bu ḥāli oldı cümle ḥayrān

4365 Münāfiḳlar didi kim gör Muḥammed
ᶜAceb daᶜvā-yı bāṭıl ḳılur Aḥmed

4366 Ki gördüm dir ḳuṣūr u hem medāyin
Bu dem ḫavfından ider tuḥfe āyīn

4367 Ḳazup ḫandaḳ ider şehri tamāmet
Ki ḳurtıla olınmaya ḫasāret

4368 Bize vaᶜde ḳılur fetḥ-i ḳuṣūrı
Velī vaᶜde_eylemez illā ġurūrı

4369 Pes anda vaḥy inzāl eyledi Ḥaḳ
Münāfiḳlar sözin bildürdi muṭlaḳ

وَاِذْ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ مَا وَعَدَنَا اللهُ وَرَسُولُهُ اِلَّا غُرُوراً*

4370 Münāfiḳlar didi hem bu peyem-ber
Olur dir baña ᶜālem hep müsaḫḫar

4371 Bu şimdi bir ḳadem ṭaşra çıḳamaz
Cihāna bir naẓar çıḳup baḳamaz

4372 Nice mālik olur dünyāya bu er
Ya bu ᶜacz-ile olur mı peyem-ber

4373 Girü Cebrāʾīli gönderdi ḥażret
Resūle ol dem inzāl itdi āyet

SK 118b

قَالَ اللهُ تَعَالَى قُلِ اللّٰهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ [تَشَاءُ] **

İÜ 141b 4374 Muᶜcizātuñ ḫonına oldı ṭabaḳ heft-āsumān
Ay u gün olmış külīçe ṭoyınur andan cihān

4361a Cibrīl didi: didi Cibrīl SK.
4363a anda urdı: urdı anda SK, BY.
4369a anda: andan SK.
* *"Hani münafıklar ve kalplerinde hastalık olanlar, 'Allah ve Resülü bize, ancak aldatmak için vaatte bulunmuşlar.' diyorlardı."* (Ahzâb 33/12).
4373a ḥażret: Allāh SK.
** İÜ ve AG'de yok; ḳāle'llāhü: ḳāle BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: De ki: *'Ey mülkün sahibi olan Allah'ım! Sen mülkü dilediğine verirsin. Dilediğinden de mülkü çeker alırsın…'* " (Âl-i İmrân 3/26).
4374 Beytin vezni: *fāᶜilātün fāᶜilātün fāᶜilātün fāᶜilün.*

BY 139a

4375 Bu mülki kime dilerseñ virürsin
Daḫı kimden ki dilerseñ alursın

4376 Ḳılursın dileseñ her kime ᶜizzet
Virürsin dileseñ her kime ẕillet

4377 Didi Cābir hem anda gördüm ol yār
Mübārek ḳarnına baġlamış aḥcār

4378 Evüme irişüp didüm i ᶜavret
Resūli iderem bugün żiyāfet

4379 Var-ıdı evde bir şāᶜ arpa bir şāt
Didüm kim Ḥaḳ vire bunlara berkāt

AG 124a

4380 Ḳoyunı ẕebḥ idüp ṭartdum şaᶜīri
Ki daᶜvet eyleyem şāh-ı kebīri

4381 Didüm kim yā resūla'llāh n'ola
Bugün bendeñ evini ḳılsañ iclā

4382 Ṣalā itdi ḳamu aṣḥāba ol yār
Dönüp baña didi kim yüri sen var

4383 Bişürmeñ unı indürmeñ ḳazanı
Varam ben görem ol ḥāl üzre anı

4384 Duᶜā ḳıldı gelüben aña ol şāh
Şu nevᶜa virdi berkāt aña Allāh

4385 Ki biñ kişi yiyüben ṭoydı andan
Ḳazanı ṭopṭolu gördüm girü ben

4386 Çü anda ḫandaḳı ḳazdılar aṣḥāb
Pes ol dem irdi anda ceyş-i aḥzāb

4387 Oturdı on ṭokuz gün anda küffār
Olurdı muntaẓır dergāha ol yār

4388 Ki Ḥaḳdan nice emr ola bilevüz
Pes emr-i Ḥaḳḳ-ıla bir iş ḳılavuz

4389 Negāhin virdi Ḥaḳ bād-ı ṣabāyı
Ṭaġıtdı ḳubbe vü çetr ü ḳabāyı

İÜ 142a

4390 Belā virdi girü düşmenlere Ḥaḳ
Ḳamunuñ ḳoydı yil gözine ṭopraḳ

4391 Çıḳup yir yir ṣaḥābī ḳıldı ḥamle
Ḳıtāl eyledi küffār-ıla cümle

4375a dilerseñ: dileseñ SK.
4377a ol: iy SK.
4377b baġlamış: baġladı SK, BY.
4381b evini: öyüni SK; iclā: eclā BY.
4386a çü: çün SK, BY; anda: andan SK, BY.
4389b ḳubbe: ḳubbeyi SK; ḳabāyı: ḳıbābı İÜ, AG.

SK 119a|BY 139b 4392 İnüp hem biñ melek eyledi tekbīr
ᶜAdūnuñ ḥālini eyledi taġyīr

4393 Pes ol dem şındı ḳaçdı ceyş-i aḥzāb
Ki fetḥ itdi ḥabībe fātiḥu'l-bāb

4394 Getürdi vaᶜdesin yirine Allāh
Hem āyetle ḥabībi ḳıldı āgāh

قَالَ تَعَالَى وَلَمَّا رَأَ الْمُؤْمِنُونَ الْأَحْزَابَ قَالُوا هٰذَا مَا وَعَدَنَا اللهُ وَرَسُولُهُ وَصَدَقَ اللهُ وَرَسُولُهُ وَمَا زَادَهُمْ إِلَّا إِيمَاناً وَتَسْلِيماً*

4395 Ne ḫ˘oş muᶜciz virüpdür gör aña Ḥaḳ
Müsaḫḫar aña hep ᶜālem muḥaḳḳaḳ

Beyān-ı Ġazāʾ-i Benī Ḳurayża**

AG 124b 4396 Tamām oldı çü aḥzāb işi anda
Dönüp ḳondı nebī Zeyneb evinde

4397 Silāḥın ḳodı ḳaṣd itdi peyem-ber
Ki ġusl eyleye başın yuya server

4398 Resūle Cebreʾīl irişdi ol dem
Didi kim iy resūl-i cinn ü ādem

4399 Silāḥumı henüz çıḳarmadum ben
Ne tīz şoyınduñ uşanduñ ġazādan

4400 Muṭīᶜ ol imdi tīz emr-i Ḥudāya
Saña emr itdi gidesin ġazāya

4401 Ne yire didi server didi Cibrīl
Benī Ḳurayżaya emr itdi Ḥaḳ bil

4402 Anı Ḥaḳ size ḳılmışdur müyesser
Bunı aṣḥāba bildürdi peyem-ber

4403 Pes ol demde çıḳup aṣḥāb u eri
Görürler göge dikilmiş ġubārı

İÜ 142b 4404 Muḥaḳḳaḳ bildiler Cibrīldür ol
Hemān-dem ṭutdılar gitmeklige yol

4405 İrişdiler aña ḫ˘oş şevket-ile
Girü döndiler andan nuṣret-ile

---

* ḳāle Taᶜālā: - İÜ, AG, ḳāle'llāhü Taᶜālā SK. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Mü'minler düşman birliklerini görünce, 'İşte bu Allah'ın ve Resul'ünün bize vaat ettiği şeydir. Allah ve Resülü doğru söylemişlerdir.' dediler. Bu onların ancak imanlarını ve teslimiyetlerini artırmıştır.*" (Ahzâb 33/22).

4395a virüpdür: virmişdür SK.

4395b aña hep: hep aña SK.

** beyān-ı: - İÜ, AG.

4401-4402: - SK.

4403a demde: dem SK; aṣḥāb u eri: aṣḥāb vardı İÜ.

4404a Cibrīldür: Cibrīl-durur SK.

4406 Ḳamu māl u esīrin aldı bunlar
Dönüben şehre ḫurrem geldi bunlar

BY 159a*

4407 Peyem-ber cümlesin ḳısmet buyurdı
İki atluya bir yayaya virdi

4408 Ġanī oldı hep andan cümle ādem
Resūlüñ muᶜcizātı ṭoldı ᶜālem

4409 Anuñ yüzi ṣuyı-y-çün *yā İlāhī*
Ḳamuya raḥmet eyle pādişāhī

4410 Muᶜcizātuñ ḫ̇onına oldı ṭabaḳ heft-āsumān
Ay u gün olmış külīçe ṭoyınur andan cihān

Beyān-ı Fetḥ-i Mekke Şerrefeha'llāhü**

4411 Elā iy bülbül-i bāġ-ı celālet
Ne söyler gör bu yirde ehl-i ḥikmet

4412 Gel āġāz eyle keşf-i ḥikmete sen
Ḳamu ᶜālem münevver olsun andan

4413 Ne ḥikmetdür ki ᶜācizdür Felāṭūn
Ne ṣanᶜatdur ki Ḥaḳ luṭfıyla ḳānūn

SK 119b

4414 Bu ṣanᶜat kim didüm ḥikmet-nümādur
Bu ḥikmet ehli bil kim pādişādur

AG 125a

4415 Kerīmā vir kemāl-i ḥikmetüñden
Ki leẕẕet ṭuya diller ṣanᶜatuñdan

4416 V'eger-nī ḳılmada tevḥīdüñ idrāk
Beşer ᶜaczinden olmışdur ḫaṭarnāk

4417 Seni sensin girü idrāk iden pes
Bu fenne ḥamle ḳılmaz hīç bir kes

4418 Şu yir kim ᶜacze vara faḫr-ı ᶜālem
Anı idrāk ider mi cinn ü ādem

4419 İlāhī ḳıl bizi ehl-i şerīᶜat
Bize tā refᶜ ide burḳaᶜ ṭarīḳat

İÜ 143a

4420 Bizüm budur ḥaḳīḳat keşfi senden
Ki_irişe cānumuz tevḥīde andan

4406a māl u: mālın SK.
* BY nüshasında birkaç yerde, muhtemelen ciltleme hatası sebebiyle, varak sırası karışmış durumdadır. 4407-4646. beyitler 159a-166b sayfalarındadır.
4407: - SK.
4410: 4419 İÜ, AG. İÜ'de 143a sayfasının başı.
** beyān-ı: - SK; Mekke: Mekkketi İÜ; şerrefeha'llāhü: - İÜ, AG.
4413: - SK.
4416a tevḥīdüñ: tevḥīdi İÜ, AG.
4416b ᶜaczinden: ᶜaczinde İÜ, AG.

4421 Naṣībin cāna tevḥīd it İlāhī
Ki bir ẕerre diyevüz medḥ-i şāhı

BY 159b 4422 Gel imdi diñlegil girü ki server
Cihānı nice fetḥ itdi peyem-ber

4423 Meger bir gün rivāyet itdi ol şāh
Baña rüʾ yāda ḫ˘oş gösterdi Allāh

4424 Ki vardum Mekkede ḳıldum ṭavāfı
Benümle kimse ḳılmadı maṣāfı

4425 İşidüp bu düşi şād oldı aṣḥāb
Didiler fetḥ olısar bize ebvāb

4426 Sefer ḳıldı pes aṣḥābıyla sulṭān
Bile yitmiş deve kim ide ḳurbān

4427 Ḥudeybe ḳuyusına irdiler çün
Hemān ʿOṯmānı virdi meşveret-çün

4428 Rıżā virmedi ol yılda Ḳureyşī
Ṭavāf itmeklige İslām ceyşi

4429 Pes itdi bir yıla dek ṣulḥ anlar
Gelüp tā kim ṭavāf ide peyem-ber

4430 Meger az-ıdı ṣuyı ol ḳuyunuñ
Dükendi ḳalmadı hīç ṣuyı anuñ

4431 Bu ḥāli servere didiler ān-dem
Resūl aġzına ṣu aldı hemān-dem

4432 Ḳuyunuñ içine ḫ˘oş dökdi ṣuyı
Ḳuyu ṭoldı vü ṭaşra aḳdı ṣuyı

AG 125b|SK 120a 4433 Rivāyetdür ki ol demden berü ol
Dükenmez her varan ṣuyı bulur bol

4434 Meger var-ıdı anda bir muġaylān
Oturmışdı anuñ dibinde sulṭān

İÜ 143b 4435 Ḳamu aṣḥāb anda ḳıldı bīʿat
Ki buldılar anuñla cümle raḥmet

4436 Ḳamusı anda biñ biş yüz kişi-di
Daḫı hem bile yigirmi biş-idi

4437 Rivāyet daḫı biñ dört yüzdi anlar
Ḥabīb-i Ḥaḳḳ-ıla bīʿat ḳılanlar

4422a server: bir ḫaber SK, bir söz BY.
4432a ḫ˘oṣ: - SK.
4433b Devādan ṣu bulur bol SK.
4435a anda ḳıldı: ḳıldı anda SK.
4435b cümle: - SK.

4438 Pes aldı şaġ ele ṣolını ḥażret
Didi ᶜOṯmān içün olsun bu bīᶜat

BY 160a 4439 Ḳamu ḳurbānın itdi anda server
Pes ol yirden girü döndi peyem-ber

4440 Hemān-dem vaḥy-ile ol peyk-i ḥażret
Getürdi Muṣṭafāya ol dem āyet

قَالَ تَعَالَى لَقَدْ رَضِيَ اللهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ وَأَثَابَهُمْ فَتْحاً قَرِيباً*

4441 Pes andan geldügi demde peyem-ber
Binüben eyledi ḫᵛoş ᶜazm-i Ḫayber

4442 Ḳamusın fetḥ idüben girü döndi
Nişāṭ-ıla yirine geldi ḳondı

4443 Budur *fetḥan ḳarīben* didügi Ḥaḳ
Ki fetḥ-i Ḫayber itdi Ḥaḳ muḥaḳḳaḳ

4444 Çü yıl devr itdi vü ḥac vaḳti geldi
Hemān-dem Mekkeden yaña gönüldi

4445 Yürüdi on biñ aṣḥāb-ıla server
Rivāyetde on iki biñdi dirler

4446 Oruç ayıydı ol günler ki gitdi
Ki gün gün Mekkenüñ şehrine yitdi

4447 Muᶜcizātuñ ḫᵛonına oldı ṭabaḳ heft-āsumān
Ay u gün olmış külīçe ṭoyınur andan cihān

4448 Ebū Süfyān meger bir gün resūle
Tecessüs iderek girmişdi yola

4449 Ṭutup iletdiler ol şāha anı
Görüp gün yüzini nūr oldı cānı

4450 Gidüben küfr içine ṭoldı īmān
Ebū Süfyān hemān oldı Müsülmān

İÜ 144a|AG 126a|SK 120b 4451 Ebū Süfyān-ıla ᶜAbbāsı server
Girü Mekkeye gönderdi peyem-ber

4452 Diñüz her kim ola sizden Müsülmān
Daḫı olan Ḥaremde bulsun emān

4438a şaġ ele: şaġa SK.
* ḳāle Taᶜālā: - İÜ, AG, ḳāle'llāhü Taᶜālā SK. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Şüphesiz Allah, ağaç altında sana bîat ederlerken inananlardan hoşnut olmuştur. Gönüllerinde olanı bilmiş, onlara huzur, güven duygusu vermiş ve onlara yakın bir fetih…nasip etmiştir.* " (Feth 48/18).
4442a idüben: idüp SK.
4444a gönüldi: yöneldi İÜ, AG.
4447: 4456 İÜ, AG.
4449b yüzini: yüzin SK.
4450a içine: içinden SK, BY.

4453 Ṭuta her kim Ebū Süfyān civārın
Helāk olmaḳdan ol da olsun emīn

BY 160b 4454 Meger birḳaç eşirrā cem[c] olurlar
Ḳıtāl itmeklige yola gelürler

4455 Peyem-ber anda Ḫālid bin Velīdi
Ḳomışdı evvel irişen ol-ıdı

4456 Ḳıtāl itmege gelmiş gördi küffār
Bularuñ birḳaçın ḳatl itdi ol yār

4457 Muḥaṣṣal yitmiş ādem ḳırdı ol şāh
Resūline o dem bildürdi Allāh

4458 Uḥudda yitmiş aṣḥābuñ ki iy cān
Şehīd oldı yolumda terk idüp cān

4459 Dimişdüñ ḳomayam ḳanın bularuñ
Gör imdi n'oldı uş şānın bularuñ

4460 Seni ḳavlüñde şādıḳ eylemek-çün
Bularuñ eyledüm baġrını pür-ḫūn

4461 Çü fetḥ-i Mekke ḳıldı şāh u sulṭān
Niçeler buldı ol gün dīn ü īmān

4462 Ḥaremden yaña ṭoġrı vardı evvel
Murād ol-ıdı oldı müşkili ḥal

4463 Ṭavāf eyledi vü ṭurdı ḳapuda
Ḳamu aṣḥāb ṭurdılar ṭapuda

4464 Didi birdür Ḫudā yoḳdur şerīki
Ki birden ġayrı yoḳdur ṣanmañ iki

4465 Daḫı hem ṣādıḳu'l-va[c]d oldur elbet
Virür ben ḳulına her demde nuṣret

İÜ 144b 4466 Yalıñuz virdi aḥzāba hezīmet
Ki virdi mālın aṣḥāba ġanīmet

وَ قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ صَدَقَ وَعْدُهُ وَنَصَرَ عَبْدَهُ وَأَعَزَّ جُنْدَهُ وَهَزَمَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ*

AG 126b 4467 Hem andan ḳıldı bu ḫalḳa ḫiṭābı
Didi imdi virüñ baña cevābı

4459b n'oldı: - SK; şānın: şānı SK, BY.
4462b ol-ıdı: idi ki SK.
4464a Ḫudā: Ḫudā birdür SK.
4465b virür ben: virüben SK.
* ve e[c]azze cünüdehu: - SK, BY; vaḥdehu (2.): - SK, BY. || "Ve Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *Allah'tan başka ilah yoktur. O tektir ve O'nun ortağı yoktur.Vaadini yerine getirmiş ve kuluna yardım etmiştir. Ordusunu aziz kılmış, düşmanlarını hezimete uğratmıştır.*" Bu hadis-i şerif farklı bir lafızla Dârekutnî'nin *Sünen*'inde (2015: II/640) mevcuttur: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ صَدَقَ وَعْدَهُ وَنَصَرَ عَبْدَهُ وَهَزَمَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ "*Allah'tan başka ilah yoktur. (Mekke'nin fethine dair) vaadini yerine getirmiş, bunda kuluna yardım edip düşman topluluklarını tek başına hezimete uğratmıştır.*"

4468 Ki size ḫayr u şer ne_itdümse anı
Ya nice gördüñüz ḳılıuñ beyānı

SK 121a 4469 Nice ẓann eyledüñüz baña şimdi
Ne ḥālet gördüñüzse söyleñ imdi

BY 161a 4470 Didiler ḫayr-ı aḫsın hem kerīmsin
Hem ibn-i aḫsın u ġāyet ḥalīmsin

4471 Bugün ḳudret senüñ maġlūbuñuz biz
Ḫaṭāmuz çoḳ-durur maᶜyūbuñuz biz

4472 Bunı bildük muḥaḳḳaḳ kim Taᶜālā
Ḳamumuzdan seni eyledi aᶜlā

4473 Didi kim sizi teṡrīb itmezem ben
Kişiye itdügini itmezem ben

كَمَا قَالَ تَعَالَى [قَالَ] لَا تَثْرِيبَ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ يَغْفِرُ اللهُ لَكُمْ*

4474 Beni Rabbüm yaratdı ḫalḳa raḥmet
Baġışladum ḳamuñuz ben de elbet

4475 Pes ol gün oldılar çoḳlar Müsülmān
Ki şehr-i Mekke ṭoldı ehl-i īmān

4476 Ḳureyşden geldiler biñ iki yüz er
Hem altı yüz rivāyetde nisālar

4477 Çü şehr-i Mekkeyi fetḥ itdi ol şāh
Ki_aña vaḥy-ile bildürmişdi Allāh

4478 Aña *innā fetaḥnā* sūresin Ḥaḳ
Virüben fetḥini ḳıldı muḥaḳḳaḳ

قَالَ تَعَالَى اِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحاً مُبِيناً لِيَغْفِرَ لَكَ اللهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ**

İÜ 145a 4479 Aña envāᶜ-ıla Ḥaḳ virdi fetḥi
Kim ider cümle maḫlūḳ aña medḥi

4480 Ki yaᶜnī fetḥ-i bāṭın fetḥ-i ẓāhir
Anuñ şānında ḥāṣıl oldı bir bir

4468a ne: - SK, BY.
4473a teṡrīb: taᶜyīb İÜ, AG.
* ḳāle: ḳāle'llāhü İÜ. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Yûsuf [dedi ki:] 'Bugün size kınama yok. Allah sizi bağışlasın…'* " (Yûsuf 12/92).
4474b ben de: benden SK.
4475a gün: dem SK, BY.
4476b rivāyetde: rivāyetdür BY.
4477b bildürmişdi: bildürmişdür BY.
** ḳāle Taᶜālā: - İÜ, AG. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Şüphesiz biz sana apaçık bir fetih verdik. Ta ki Allah, senin geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlasın…"* (Feth 48/1-2).
4479b ider: eydür İÜ.

4481 Pes ol kim fetḥ-i ẓāhirdür dinildi
Güneşden ẕerre deñlü söylenildi

4482 Gör imdi fetḥ-i bāṭın ḥālini sen
Hem andan daḫı bir şemme diyem ben

4483 Rivāyet itdiler fetḥi ki üçdür
Didi baᶜżı meşāyıḫ fetḥi bişdür

BY 161b 4484 Muᶜcizātuñ ḫonına oldı ṭabaḳ heft-āsumān
Ay u gün olmış külīçe ṭoyınur andan cihān

AG 127a 4485 Daḫı envāᶜ-ıla sözler didiler
Anı bilmek-içün ġamlar yidiler

SK 121b 4486 Pes üç diyen didi üç nevᶜa tevḥīd
Ḥaḳīḳatdür bu sözler şanma taḳlīd

4487 Ki_aña fetḥ oldı efᶜāl ü ṣıfātı
Daḫı fetḥ oldı hem tevḥīd-i ẕātı

4488 Budur hem biş diyenlerüñ cevābı
Ki_aña Ḥaḳ ḳıldı biş kez fetḥ-i bābı

4489 Ki yaᶜnī nefsini fetḥ itdi sulṭān
Didi ben nefsümi ḳıldum Müsülmān

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا وَقَدْ وُكِّلَ بِهِ قَرِينُهُ مِنَ الْجِنِّ قَالُوا وَإِيَّاكَ [يَا رَسُولَ اللَّهِ] قَالَ وَإِيَّايَ إِلَّا أَنَّ اللَّهَ أَعَانَنِي عَلَيْهِ فَأَسْلَمَ فَلَا يَأْمُرُنِي إِلَّا بِخَيْرٍ*

4490 Pes andan ᶜālem-i ḳalbe idüp yol
İkinci bu-durur fetḥ eyledi bol

4491 Üçünci fetḥ-i rūḥ eyledi ol şāh
Aña fetḥ eyledi ervāḥı Allāh

4492 Pes andan ḳıldı fetḥ esmā ṣıfātı
Daḫı fetḥ eyledi tevḥīd-i ẕātı

4493 Ḥabībini anuñla itdi tekmīl
Ki ḥāṣıl oldı aña cümle taḥṣīl

İÜ 145b 4494 Didi hem biş diyen bu nevᶜa ᶜirfān
Ki biş nevᶜ-ile fetḥ eyledi sulṭān

4481a dinildi: bilindi BY.
4481b söylenildi: eydinildi BY.
4483a rivāyet: rāvīler SK.
4484: - İÜ, AG.
* ḳarīnühu: ḳarīnetün İÜ, AG; mine'l-cinni: mine'l-melāʾiketi SK, BY, mine'l-cinni ve ḳarīnetün mine'l-melāʾiketi İÜ, AG; enne'llāhe: Metinde "enne'llāhe Taᶜālā". || "Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *'İçinizden her bir kimseye cinlerden olan arkadaşı vekil kılınmıştır.' Ashab: 'Ya Resulallah! Sana da mı?'" diye sorduklarında Resulullah: 'Bana da! Ancak Yüce Allah cinime karşı bana yardım etmiştir ve şeytanım Müslüman olmuştur. Bu yüzden de cinim bana hayırdan başka bir şeyi emretmez.' buyurdu.*" (Rudânî, 2011: VII/312).
4490b bu-durur: budur ki SK.
4491b aña: ki_aña SK.

4495 Biridür ᶜālem-i mülk anuñ elbet
Ki fetḥ oldı resūle bu şehādet

4496 İkinci ᶜālem-i melkūt oldı
Üçünci ᶜālem-i cebrūt oldı

4497 Anuñ dördine dirler ġayb-ı muṭlaḳ
Pes ol ᶜālem aña fetḥ oldı muṭlaḳ

4498 Pes oldı kendüsi ol demde kāmil
Bişinci hem dinür insān-ı kāmil

BY 162a 4499 Budur bir söz daḫı dördünci vaḥdet
Aña fetḥ oldı yaᶜnī vāḥidiyyet

4500 Bişinci vaḥdet-i ṣırf oldı anuñ
Bulardur fetḥi pes cān u cihānuñ

AG 127b 4501 Bu sözler ḳuş dilidür bilgil iy cān
Bilimez bu dili illā Süleymān

4502 Ki bunda eyledüm çoḳ remz ü ġamzı
Ne bilsün degme kişi işbu remzi

SK 122a 4503 Hem anda söyledi biş dürlü niᶜmet
Resūline ḳamusın virdi ḥażret

4504 Budur evvel ki fetḥ itdi cihānı
Ki server eyledi kevneyne anı

4505 İkinci ġafr olup ẕenb-i peyem-ber
Ḳamusı mā-teḳaddem mā-teʾ aḫḫar

4506 Teḳaddemden murād Ādemle Ḥavvā
Teʾ aḫḫar ümmmetidür ḥaşre dek tā

4507 Üçünci niᶜmetini itdi tekmīl
Ki fevc fevc girdi dīne cümle-i il

كَمَا قَالَ تَعَالَى وَرَاَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللهِ اَفْوَاجاً*

4508 Daḫı tekmīle maᶜnī budur iy cān
Aña ẕātını ᶜarż eyledi sulṭān

4509 Budur dördünci kim Ḥaḳ yola ḥażret
Hidāyet virdi tā-rūz-ı ḳıyāmet

İÜ 146a 4510 Bişinci ᶜizz ü nuṣret virdi dāyim
Ki ġālib düşmene olurdı dāyim

4500a ṣırf: ṣarf SK.
4503a anda: andan SK, BY.
4504a evvel: ol SK.
4505a ġafr: ᶜafv SK.
* "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *...insanların bölük bölük Allah'ın dinine girdiğini gördüğünde...*" (Nasr 110/1).
4508b ẕātını: ẕātın SK.

4511 Ḥaḳīḳī düşmen aña nefs ü şeyṭān
İkisin daḫı maġlūb itdi ol cān

4512 Bugün her kim uya şerᶜine anuñ
Ḥaḳīḳat şāhıdur iki cihānuñ

4513 Ṭuta her kim ṭarīḳın ire nuṣret
Bula kendü vücūdında ḥaḳīḳat

4514 İlāhī ol ḥabībüñ ḥürmeti-y-çün
Anuñ bulduġı ᶜizz ü nuṣreti-y-çün

BY 162b 4515 Şefīᶜ eyle ḳamuya Muṣṭafāyı
Cemālüñle bulara vir ṣafāyı

Beyānu Ġazveti'l-Ḥuneyn*

4516 Tamām itdi çü fetḥ-i Mekkeyi şāh
ᶜĠazā emr itdi girü aña Allāh

4517 Binüben on iki biñ ceyş-ile ol
İrişdi pes Ḥuneyne ṭutuban yol

AG 128a 4518 Negāhin ᶜammusı ᶜAbbās ol gün
Baḳuban gördi leşker üzre düzgün

4519 Didi kim ceyşümüz çoġ u müzeyyen
Ḥaḳa ḫᵛoş gelmedi bu söz muᶜayyen

4520 Dönüben ḳakıdı server sözine
Melālet geldi hem andan özine

4521 Ki Ḥaḳḳı görmedi leşker gözetdi
Bu söze Ḥayy u Ġayyūr ġayret itdi

4522 Muᶜcizātuñ ḫᵛonına oldı ṭabaḳ heft-āsumān
Ay u gün olmış külīçe ṭoyınur andan cihān

قَالَ تَعَالَى لَقَدْ نَصَرَكُمُ اللهُ فِي مَوَاطِنَ كَثِيرَةٍ وَيَوْمَ حُنَيْنٍ اِذْ اَعْجَبَتْكُمْ كَثْرَتُكُمْ فَلَمْ تُغْنِ عَنْكُمْ شَيْئاً وَضَاقَتْ عَلَيْكُمُ الْاَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ ثُمَّ وَلَّيْتُمْ مُدْبِرِينَ**

4523 ᶜAdūya Mālik ibni ᶜAvf-ıdı şāh
Resūlüñ ceyşi üzre ṭutdılar rāh

İÜ 146b 4524 Şıdılar anda İslām leşkerini
Ṭaġıtdılar pes anda her birini

4511-4538: - SK.
4511b cān: ḫan BY.
* SK'de yok; Ḥuneyn: Ḥayber İÜ.
4521a görmedi: añmadı BY.
4522: 4524 İÜ, AG.
** SK'de yok. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *And olsun, Allah birçok yerde ve Huneyn savaşı gününde size yardım etmiştir. Hani, çokluğunuz size kendinizi beğendirmiş, fakat (bu çokluk) size hiçbir yarar sağlamamış, yeryüzü bütün genişliğine rağmen size dar gelmişti. Nihayet (bozularak) gerisin geriye dönüp kaçmıştınız.*" (Tevbe 9/25).

4525 ᶜAdū çünkim ġulū itdi ziyāde
Görüp server anı oldı piyāde

4526 Hemān biş biñ melek gönderdi ḥażret
İnüp gösterdiler küffāra heybet

4527 Velī itmediler anda ḳıtāli
Bedirde itdiler ancaḳ bu ḥāli

BY 163a 4528 Çü ḥarbüñ ḍarbı ḥadden geçdi iy cān
Bir avuç ṭopraḳ aldı yirden ol ḫan

4529 Hemān-dem atdı küffāruñ yüzine
Ḳoyıldı cümle küffāruñ gözine

4530 Didi *ene'n-nebiyyü lā kezib* ol
Benem dir *ibni ᶜAbdi'l-Muṭṭalib* ol

4531 Münācāt itdi hem Allāhına ol
Pes ol dem irdi naṣr ol servere bol

4532 Süvār oldı vü depdi ceyşe ol yār
Hemān-dem yüz çevürdi ceyş-i küffār

4533 Şıdı küffārı kendüsi tamāmet
Pes ol dem aña vaḥy indürdi ḥażret

AG 128b

قَالَ تَعَالَى ثُمَّ اَنْزَلَ اللهُ سَكِينَتَهُ عَلٰى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَ اَنْزَلَ جُنُوداً لَمْ تَرَوْهَا وَعَذَّبَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَذٰلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ*

4534 Görüben Mālik ibni ᶜAvf ḥāli
Ḥaḳīḳat bildi kim gitdi mecāli

4535 Dönüp üç biñ kişiyle geldi anda
Ḳamusı ḫoş Müsülmān oldı anda

4536 Ḳabūl eyledi İslāmını ḥażret
Hem inzāl eyledi Cibrīl āyet

İÜ 147a

قَالَ تَعَالَى ثُمَّ يَتُوبُ اللهُ مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ عَلٰى مَنْ يَشَاءُ وَاللهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ**

4537 Pes andan döndi aṣḥābıyla sulṭān
İrişdi Mekkeye fetḥ-ile ol ḫan

4538 Bu ḳamu muᶜcizāt-ı Muṣṭafādur
Pes aña ümmet olmaḳ pür-ṣafādur

4539 Aña vü āl ü aṣḥābına Allāh
Selām itsün hezārān biñ biñ ol şāh

4530 أَنَا النَّبِيُّ لاَ كَذِبْ، أَنَا ابْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبْ "*Ben peygamberim yalan yok, ben Abdülmuttalib'in oğluyum.*" (Buhârî, 1987: VI/2697).

4531b naşr: nuşret BY.

* ḳāle Taᶜālā: - BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Sonra Allah, Resul'ü ile mü'minler üzerine kendi katından güven duygusu ve huzur indirdi. Bir de sizin göremediğiniz ordular indirdi ve inkâr edenlere azap verdi. İşte bu, inkârcıların cezasıdır.*" (Tevbe 9/26).

** ḳāle: ḳāle'llāhü BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Sonra Allah, bunun ardından yine dilediği kimsenin tövbesini kabul eder. Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.*" (Tevbe 9/27).

Beyānu Ḥacceti'l-Vedāᶜ

4540 Gel iy sırr-ı hüviyyetden ḫaberdār
Beyān eyle bu sırdan niçe āṯār

BY 163b 4541 Kimesne olmadı bu sırra maḥrem
Meger kim ola ol dergāha hem-dem

4542 Taṣavvuf ehli-y-ile yaᶜnī ol cān
Mecālis ola taḥṣīl ide ᶜirfān

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ مَنْ اَرَادَ اَنْ يَجْلِسَ مَعَ اللّٰهِ فَلْيَجْلِسْ مَعَ اَهْلِ التَّصَوُّفِ*

4543 Taṣavvuf bula ol erde nihāyet
Vücūd-ı ẓıllīsin maḥv ide ḥażret

4544 Fenā bula muḥaḳḳaḳ Ḥaḳda ẕātı
Taᶜayyün gide maḥv ola cihātı

4545 Vücūdı nūr kesb ide ġirü hem
Pes ol demde olur iksīr-i aᶜẓam

4546 Nedür iksīr-i aᶜẓam Muṣṭafādur
Kim anuñ manẓarı vech-i Ḫudādur

SK 122b 4547 Aña her demde irerdi tecellī
Tecelliyle bulurdı ol tesellī

AG 129a 4548 Ki hergiz kesmez-idi feyżini Ḥaḳ
Gehī ẓāhir olurdı ẕāt-ı muṭlaḳ

4549 Gehī burḳaᶜ ṭutardı Ḥaḳ cemāle
Taᶜalluḳ ṭuta tā kim bu ḫayāle

4550 Ki ıṣlāḥ ide ol beyne'l-ḫalāyıḳ
Yirince düşe her işler muvāfiḳ

İÜ 147b 4551 Girü sübḥātı keşf olurdı ol dem
Resūlüñ bu-y-ıdı pes ḥāli her dem

4552 Muᶜcizātuñ ḫ˘onına oldı ṭabaḳ heft-āsumān
Ay u gün olmış külīçe ṭoyınur andan cihān

4553 Gehī ġālib olurdı vaḥdet-i Ḥaḳ
Anı ceẕb eyler-idi nūr-ı muṭlaḳ

4554 Girü cemᶜ itmek içün kendözini
Dir-idi *yā Ḥumeyrā kellemīnī*

---

* "Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *Kim Allah'la beraber olmak istiyorsa, ehl-i tasavvufla beraber olsun.*" (Hüseyin Vassâf, 2013: 426).

4543a erde: erdem İÜ.
4547a irerdi: iderdi SK.
4551a sübḥātı: sübḥānı SK, BY.
4552: 4557 İÜ, AG.
4554a itmek içün: eylemek-çün SK.
4554b **yā Ḥumeyrā kellemīnī**: *"Ey Âişe, konuş benimle"*.

4555 Beni ümmet-çün irsāl itdi ḥażret
Gerekdür kim taᶜalluḳ ṭutam elbet

BY 164a 4556 V'eger-nī Ḥaḳ cemālinden revānum
Ferāġat bulımaz bir laḥẓa cānum

4557 Pes ol sulṭānı ᶜaḳl ider mi idrāk
Girü Ḥaḳdur ki olur anı derrāk

4558 Cihāna çünki geldi ol cihāngīr
Ṭutup bir elde cām u birde şemşīr

4559 Saᶜādet buldı cāmından içenler
Şaḳāvet buldı seyfinden giçenler

4560 Çü dīn emrini irgürdi kemāle
Girü ḳaṣd itdi kim ire viṣāle

4561 Çü hicret ona irişdi peyem-ber
Girü pes ḥacca niyyet ḳıldı server

4562 Pes ol gün cumᶜa-y-ıdı ki_irdi ol şāh
Ki ḳıldı ᶜıyd-i ekber ol güni_Allāh

4563 Alup yitmiş deve tā ide ḳurbān
İrüp ᶜArfāta vaḳfe ḳıldı ᶜuryān

4564 Binüpdi nāḳa-i Ġażbāya ān-dem
Ki Cibrīl indi vaḥy-ile hemān-dem

قَالَ تَعَالَى اَلْيَوْمَ يَئِسَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ دِينِكُمْ فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِ اَلْيَوْمَ اَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَاَتْمَمْتُ **İÜ 148a|AG 129b** عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْاِسْلَامَ دِيناً*

SK 123a 4565 Aña dek ḥacc iderdi bile küffār
Ḳamusın ḳıldı menᶜ ol günde ol yār

4566 Umardı andan öñdin cümle müşrik
Ki müʾminler dönüben ola müşrik

4567 Çü ḥacdan menᶜ olındılar ḳamusı
Kesildi pes ḳamusınuñ umusı

4568 Daḫı dīn tekmīlin işitdi bunlar
Recāsından ḳamu yeʾs itdi bunlar

4556b bir: - SK.
4557a ider mi: iderdi SK.
4558b birde: bir elde SK.
4560a emrini: emrin SK, BY.
4562b ᶜıyd-i: idi İÜ, AG; güni: güne SK.
4564a Ġażbāya: Ġażbāna SK.
4564b indi: irdi İÜ, AG.
* ḳāle: ḳāle'llāhü SK. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *...Bugün kâfirler dininizden (onu yok etmekten) ümitlerini kestiler. Artık onlardan korkmayın, benden korkun. Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim. Size nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslam'ı seçtim...*" (Mâide 5/3).
4567a olındılar: oldılar SK.

4569 Daḫı hem rāżī oldı gördiler Ḥaḳ
Muḳarrer oldı bildiler muḥaḳḳaḳ

4570 Resūle çün bu āyet oldı nāzil
Hemān-dem çökdi altında deve bil

BY 164b 4571 Oḳudı āyeti aṣḥāba ol cān
İşidüp oldılar aṣḥābı ṣādān

4572 Hemān Bū Bekre riḳḳat ḥāṣıl oldı
Şu deñlü aġladı bili bükildi

4573 Ki zīrā aᶜlemü'n-nās-ıdı ol cān
Añа maᶜlūm-idi esrār-ı Ḳurʾān

4574 Didiler kim ne geldi saña iy pīr
Ki bugün dīnümüz Ḥaḳ ḳıldı taᶜmīr

4575 Didi kim dīn bugün irdi kemāle
Döner pes şimdiden girü zevāle

4576 Bu dīne hīç naḳṣ olur degüldür
Peyem-ber fevt olısar naḳṣı oldur

4577 *Ṣadaḳte* didi pes Bū Bekre server
Ki bu yaḳında fevt olur peyem-ber

4578 Ḳurʾān-ı ḳadīm-ile ṣıfatlandı Muḥammed
Anuñla ḥaḳı bāṭılı faṣl eyledi Aḥmed

4579 Rivāyetdür ki seksen bir gün ol cān
Yürüdi ṣoñra rıḥlet ḳıldı sulṭān

4580 Ṣebātı yoḳ-durur dünyā-yı dūnuñ
Ḳıyās it laḫẓaca ᶜömrini bunuñ

4581 Pes andan Müzdelifeye irişdi
Pes anda ümmet içün çoḳ dürişdi

İÜ 148b 4582 Didi pes İbni ᶜAbbās İbni Mirdās
Duᶜā ḳıldı pes anda mefḫar-i nās

4583 Tebessüm ḳıldı pes dönüp peyem-ber
Ḫaber virdi hem andan bize server

4571a oḳudı: oḳuyup SK.
4571b ṣādān: ferḥān SK, BY.
4572a hemān: hemān-dem SK.
4573b Ḳurʾān: Furḳān SK, BY.
4574a kim: ki SK.
4575: - SK.
4577: - SK.
4577a **ṣadakte**: "Doğru söyledin".
4578: 4593 İÜ, AG. || Beytin vezni: *mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü fāᶜilün*.
4580b laḫẓaca: ẕerrece SK, BY.
4582b mefḫar-i: mefḫari'n- SK, BY.
4583b hem: pes SK.

AG 130a 4584 Diledüm didi Ḥaḳdan ümmetümi
Ḳamuya arturuban şefḳatümi

4585 Didi Ḥaḳ yarlıġandı cümle anlar
Velī ᶜafv olmadı ẓulm eyleyenler

SK 123b 4586 Didüm kim Ḳādirā ḳudret senüñdür
Ḳamuya raḥmet ü şefḳat senüñdür

BY 165a 4587 Ḳamu maẓlūma ẓulm-içün Ḫudāyā
Tesellī bulmaġ-içün vir hedāyā

4588 Ki tā ẓulm eyleyenler ola merḥūm
Keremden eyleme bunları maḥrūm

4589 Pes anları daḫı ᶜafv itdi Allāh
Hemān İblīsi gördüm eyledi āh

4590 Bilüp bu ḥāli ḳoydı başa ṭopraḳ
Vücūdı lerze ḳıldı hem-çü yapraḳ

4591 Hemān *vā-veyletā vā-ḥasretā* dir
Ne maḥrūm olmışam *vā-fürḳatā* dir

4592 Tebessüm itdüm anuñ-çün dir ol ḫan
Ki maḥrūm eyledi İblīsi sulṭān

4593 Ḳabūl itdi benüm hem himmetümi
Keremden ḳıldı merḥūm ümmetümi

4594 Hemān ümmet olıgörmek gerekdür
Yolında baş u cān virmek gerekdür

4595 Nice virmeye kimse aña cānı
Kim ansuz kimse ḳurtarmaz īmānı

4596 Şu vaḳtin kāmil olur dīn-i ümmet
Ki cānından anı yig seve elbet

4597 V'eger-nī kāmil olmaz dīn ü īmān
Olur īmān anda ᶜayn-ı noḳṣān

İÜ 149a 4598 ᶜÖmer ḥażretleri bir gün resūle
Gelüben didi ol ṣāḥib-uṣūle

4599 Ḳamu ehl ü ᶜayāl ü māldan hem
Seni yig severem iy faḫr-ı ᶜālem

4585a Ḥaḳ: hep SK, BY.
4593a hem: Ḥaḳ SK.
4594a olıgörmek: olıbilmek SK, velī görmek BY.
4594b yolında: yolına SK, bu yolda BY.
4595a kimse aña: aña kimse BY.
4595b kim: ki İÜ; kimse: kimsene İÜ, AG; īmānı: emānı SK.
4596b elbet: ümmet SK, BY.

4600 Velī artuḳ severem nefsümi bil
Didi server degül īmān-ı kāmil

4601 Beni ḥattā ki nefsüñden daḫı hem
Ger artuḳ sevmeyesin dīn olur kem

AG 130b

قَالَ عُمَرُ لَأَنْتَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ إِلَّا مِنْ نَفْسِي قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ لاَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ حَتَّى أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْكَ مِنْ نَفْسِكَ*

4602 Didi kim şimdi nefsümden daḫı hem
Seni yig sevdüm iy sulṭān-ı ᶜālem

BY 165b

4603 Didi kim şimdi kāmil oldı dīnüñ
Ki artuḳ oldı sevgüsi nebīnüñ

SK 124a

قَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَأَنْتَ اَلْآنَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ نَفْسِي قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ اَلْآنَ يَا عُمَرُ**

4604 İlāhī sevgüsin eyle müyesser
Yig olsun nefsümüzden ḥubb-i server

4605 Nisār olsun hezārān baş-ıla cān
Dek olsun dīn-i kāmil hem de īmān

4606 Pes andan naḥr gün Mī[nāya] geldi
Atuban cemreyi ḳurbān ḳıldı

4607 Ḳamu tertīb-ile ḥaccını ol şāh
Tamām itdi vü maḳbūl itdi Allāh

4608 Dönüben eyledi ḫalḳa naṣīḥat
Ṭutanlar buldı īmānında ṣıḥḥat

4609 Şaşurmışdı zamānı cümle küffār
Girü buldı o dem müᶜmin ü küffār

4610 Pes ol gün ᶜarfede biş ᶜıyd olupdı
O biş ᶜıyd-ile bu dünyā ṭolupdı

4611 Birisi ᶜarfe-y-idi biri cumᶜa
Saᶜādetlüdür irişen bu cemᶜa

İÜ 149b

4612 Mecūsī vü Yahūdī vü Naṣārā
Pes ol gün itdi bayramını cemᶜā

4600b īmān-ı: insān-ı SK, BY.

* "*Ömer dedi ki: 'Sen bana muhakkak ki nefsimden başka her şeyden daha sevimlisin.' Hz. Peygamber de: 'Hayır (öyle söyleme)! Nefsim elinde bulunan (Allah)a yemin ederim ki ben sana hayatından daha sevimli olmadıkça (imanın kemale ermez)' buyurdu.*" (Buhârî, 1989: XIV/6518-6519).

4602b sevdüm: severem İÜ, AG.

4603b ki: kim SK, BY.

** ḳāle: kemā ḳāle SK, kemā ḳāle Taᶜālā BY; raḍıya'llāhü ᶜanh: - AG, SK, BY; resūla'llāh: resūl SK. || "*Ömer (Allah ondan razı olsun) dedi ki: 'Yâ Resulallah, şu anda Allah'a yemin ederim ki sen bana muhakkak nefsimden, yani canımdan da daha sevimlisin.' Hz. Peygamber de: 'İşte şimdi oldu ya Ömer (imanın kemale erdi)!' buyurdu.*" (Buhârî, 1989: XIV/6518-6519).

4606a gün: iken İÜ, AG; Mī[nāya]: Metinde "Mīneye".

4607a ḥaccını: ḥaccın SK.

4610b ṭolupdı: ṭolupdur İÜ.

4611b cemᶜa: cumᶜa İÜ.

4612b bayramını: bayramın SK.

4613 Benī ādem geleli olmamışdı
Bu biş bir güne hergiz gelmemişdi

4614 Ḳurʾān-ı ḳadīm-ile ṣıfatlandı Muḥammed
Anuñla ḥaḳı bāṭılı faṣl eyledi Aḥmed

4615 Buyurdı server ol gün kim Taᶜālā
Zamān itdi bu dünyā içre Mevlā

4616 Pes ol dem ayı Ḥaḳḳ on iki ḳıldı
Ki dördi eşhür-i ḥurum idildi

قَالَ تَعَالَى اِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللهِ اثْنَا عَشَرَ شَهْراً فِي كِتَابِ اللهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمٰوَاتِ **BY 166a** وَالْاَرْضَ مِنْهَا اَرْبَعَةٌ حُرُمٌ*

AG 131a 4617 Receb ẕi'l-ḳaᶜde vü ẕi'l-ḥicce meşhūr
Muḥarremdür ki yoḳdur şerr-ile şūr

4618 Bu ayuñ adıdur ẕi'l-ḥicce imdi
Bu ay içre gelürler ḥacca imdi

4619 Bu şehr-i Mekkedür bugün-durur ᶜıyd
Didiler Mekkedür daḫı bugün ᶜıyd

4620 Didi çün bunlaruñ adı ḥarāmdur
Bilüñ bunlarda ḳan dökmek ḥarāmdur

SK 124b 4621 Daḫı hem kimsenüñ mālını nā-ḥaḳ
Ala ger kimse ḫışm ider aña Ḥaḳ

4622 Ḥarām itdüm baña dir ẓulmi Allāh
Ḥarām itdüm daḫı ḳullara dir şāh

قَالَ تَعَالَى اِنِّى حَرَّمْتُ الظُّلْمَ عَلَى نَفْسِى وَ عَلَى عِبَادِى اَلَا فَلَا تَظَّلِمُوا**

4623 Ḳıyāmetde ḳamuya şorısar Ḥaḳ
Cezāsın her kişiye viriser Ḥaḳ

4624 Fesād u ẓulm ü ḳan itmeñ cihānda
Ḳıtāle fitneye gitmeñ cihānda

4625 Ḳamu ümmet ki sizden öñ gelüpdür
Fitenden dīnleri mensūḫ olupdur

4614: 4627 İÜ, AG.
4616b eşhür-i ḥurum idildi: eşhüru'l-ḥurum eydinildi SK, BY.
* ḳāle Taᶜālā: - İÜ, AG, ḳāle'llāhü Taᶜālā SK. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Şüphesiz Allah'ın gökleri ve yeri yarattığı günkü yazısında, Allah katında ayların sayısı on ikidir. Bunlardan dördü haram aylardır…"* (Tevbe 9/36).
4620a ḥarāmdur: ḥaremdür SK.
4621a hem: her SK, BY; mālını: mālın SK.
4622b itdüm: itdüm dir SK.
** ḳāle: ḳāle'llāhü SK, BY. || Bu kudsî hadis, farklı bir lafızla Müslim'in *Sahîh*'inde (2014: VIII/45-46) mevcuttur:
إِنِّي حَرَّمْتُ عَلَى نَفْسِي الظُّلْمَ وَعَلَى عِبَادِي فَلَا تَظَالَمُوا "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Muhakkak ki ben kendi nefsime ve kullarıma zulmü haram kıldım. Binaenaleyh birbirinize zulmetmeyiniz.*"
4625b fitenden: fitneden İÜ.

4626 Ne kim ben dimişem terk itmeyesiz
Ḳoyup ṭoġrıyı egri gitmeyesiz

İÜ 150a 4627 Namāzuñuz ḳıluñ ṭutuñ ṣıyāmı
Ḳıluñ ḥac Ḥaḳḳuñ evine müdāmī

4628 Edā hem māldan idüñ zekātı
Ki bunlar nefse virür ṭayyibātı

4629 Giresiz tā ki Ḥaḳḳuñ cennetine
Ḥisābsuz hem ᶜaẕābsuz raḥmetine

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ [اعْبُدُوا رَبَّكُمْ وَ] صَلُّوا خَمْسَكُمْ وَصُومُوا شَهْرَكُمْ وَحُجُّوا بَيْتَ رَبِّكُمْ وَأَدُّوا زَكَاتَكُمْ طَيِّبَةً بِهَا أَنْفُسُكُمْ تَدْخُلُوا جَنَّةَ رَبِّكُمْ*

BY 166b 4630 Daḫı her nesne kim lāzımdur anı
Bulara cümlesin ḳıldı beyānı

4631 Ki eksük ḳomadı hergiz peyem-ber
Ḳamusın ḳıldı taḳrīr anda server

AG 131b 4632 Didi teblīġ-i aḥkām eyledüm mi
Size dīn ᶜilmin iᶜlām eyledüm mi

4633 Didiler itdüñüz taᶜlīm-i İslām
Ki eksük ḳalmadı dīn içre peyġām

4634 Dönüp didi ki şāhid olġıl iy Ḥaḳ
Ki teblīġ itdüm aḥkāmı muḥaḳḳaḳ

4635 Didi hem siz de teblīġ idüñ aḥkām
Ki tā muḥkem ola dünyāda İslām

4636 İşitmeyen işitsünler ki bu dīn
Bozılmaz ḥaşre dek bu görklü āyīn

4637 İlāhī bizi ḫatm it bu dīn üzre
Daḫı berk it bizi bu āyīn üzre

SK 125a 4638 Çü emr-i dīni itmām itdi sulṭān
Medīneye hem andan gitdi sulṭān

4639 Girü n'itdi görüñ ṣāḥib-uṣūli
Ḥacūna uġradı pes anda yolı

4640 Mezār-ı māderine uġradı ol
Bükā itdi yürekler ṭoġradı ol

4626b ṭoġrıyı: ṭoġrı vü İÜ, AG.
4627b Ḥaḳḳuñ: gelüñ SK.
4629: - İÜ, AG.
* Rabbiküm: Metinde "Rabbiküm bilā ḥisābin ve lā ᶜaẕābin"; zekāteküm: Metinde "zekāte emvāliküm". || "Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *Rabb'inize kulluk edin, beş vakit namazınızı kılın, Ramazan ayınızı oruçlu geçirin, haccınızı ifa edin, gönül hoşluğuyla mallarınızdan zekâtını verin ve Rabb'inizin cennetine girin.*" (İmam Ahmed bin Hanbel, 2014: XVIII/80).
4632b iᶜlām: iẓhār İÜ, AG.
4640b ṭoġradı: ṭağladı İÜ, AG.

İÜ 150b

4641 Evel vardı mezār üstine ġamnāk
Birezden geldi beşşāş u feraḥnāk

4642 Aña ṣorduḳda ḥikmet neydi iy yār
Didi kim anamı dirgürdi Cebbār

4643 Duᶜā ḳıldum ṭurup getürdi īmān
Girü teslīm ḳıldı Ḥaḳḳa ol cān

4644 Bu sözi Ḳurṭubī naḳl eylemişdür
Süheylden naḳl idüben söylemişdür

4645 Kim irdi vālideyni ḳabrine ol
Ṭażarruᶜ eyledi Allāhına bol

4646 Ṭurup ikisi de ol dem hemāna
Resūl öñinde geldiler īmāna

BY 149a*

4647 Girü ol dem hemān fevt oldı bunlar
Cehennemden behişte geldi bunlar

4648 Daḫı ᶜammısına ḳıldı duᶜāyı
Ṭuruban ol daḫı buldı ṣafāyı

4649 Getürdi servere ol daḫı īmān
Girü ol demde teslīm oldı iy cān

4650 Ḳurʾān-ı ḳadīm-ile ṣıfatlandı Muḥammed
Anuñla ḥaḳı bāṭılı faṣl eyledi Aḥmed

4651 ᶜAceb midür ölüyi ḳılsa iḥyā
Ki ᶜĪsā dirgürürdi niçe mevtā

AG 132a

4652 Ḥaḳīḳatde budur ḫᵛod faḫr-ı ᶜālem
Bunuñ ᶜışḳınadur hep cinn ü ādem

4653 Hezārān cān kim irmişdi memāta
Duᶜāsıyla ḳamu irdi ḥayāta

4654 Hezārān dil kim irmişdi fesāda
Getürdiler aña cümle şehāde

4655 Ger olmayaydı ol dünyāya raḥmet
Cihānı hep ṭutaydı ẓulm-i ẓulmet

4656 Nice vaṣf eyleyem anuñ kemālin
Ki bilmezven kemālinüñ ḫayālin

SK 125b

4657 Dilüm ḳāṣır anı medḥ eylemekde
İrişmez ᶜilm vaṣfın söylemekde

4646a de: bile SK, BY.
* Varak sırasının karışıklığı nedeniyle bu nüshada 4647-4770. beyitler 149a-152b sayfasındadır.
4649a servere ol daḫı: ol daḫı servere SK.
4650: 4663 İÜ, AG.
4651b dirgürürdi: dirgürür AG.
4653a kim irmişdi: ki irişdi SK, ki irmişdi BY.
4657b ᶜilm: ᶜilmi SK, ᶜilmin BY.

4658 Yolın varmaḳda ḫ˘od kemden kemem ben
Günehkār oldugumdan pür-ġamam ben

İÜ 151a 4659 Budur maḳṣūd kim ᶜavn ide Hādī
Dilümde dāyim ola anuñ adı

4660 Ki iksār itmek-ile zikrin anuñ
Rıżāsına irişem ben Ḫudānuñ

4661 Anuñ daᶜvā-yı ᶜışḳın ḳıluram hem
Direm ᶜışḳında anuñ müstemendem

4662 Ne var ᶜuşşāḳ işi olmasa bende
Direm ᶜuşşāḳa olam ben de bende

BY 149b 4663 Çü ᶜuşşāḳ işi yoḳdur hīç elde
Gerek bisyār ola zikri bu dilde

4664 Ola kim irişe Ḥaḳdan ᶜināyet
Kim ide ḳalbüme dilden sirāyet

4665 Dil ü cānum resūle ola ᶜāşıḳ
Şu nevᶜa ola kim ola yaraşıḳ

4666 İlāhī ḳıl müyesser ᶜışḳın anuñ
Ki ḳılam terkini iki cihānuñ

4667 Ṭarīḳından anuñ olmayam ayru
Ki bu fürḳatle cān olmaya ṣayru

4668 Senüñ emrüñde bulam istiḳāmet
Ḳamu aᶜżāma ᶜadl eyleyem elbet

4669 ᶜİbādet içre her dem idem iḥsān
Ṣıla hem eyleyem *ḳurbā*ya iy cān

AG 132b 4670 Ḥaḳīḳī ata rūḥ-ı Muṣṭafādur
Ṣıla itmek aña ᶜayn-ı rıżādur

4671 Kim andan aḳreb olmaz hīç *ḳurbā*
Aña vuṣlat-durur aḳṣā-yı mermā

4672 Dilerem hem daḫı iy Ḥayy u Sübḥān
Ki menhiyyātdan nehy ola bu cān

4673 Kim oldur yaᶜnī *münker* hem de *faḥşā*
Buları işleyen ᶜabd ola ḥāşā

4674 İlāhī emr ü nehyi ḳılduñ iᶜlām
Ki bize vaᶜẓuñı ḫ˘oş ḳılduñ inᶜām

4659b dāyim ola: ola dāyim SK, BY.
4663b ola: - SK; bu: - SK.
4665a dil ü: dilüm İÜ, AG.
4665b nevᶜa: nevᶜa kim İÜ.
4671b vuṣlat-durur: vuṣlatdur SK.
4673a hem de: - SK.
4674b inᶜām: iᶜlām İÜ, AG.

İÜ 151b 4675 Bu āyet içre cümle oldı ma^{c}lūm
Olur ^{c}āḳıl olana cümle mefhūm

SK 126a 4676 ^{c}İnāyet ḳıl teẕekkür ḳılavuz biz
Ola kim ḫ̆oş tefekkür ḳılavuz biz

اِنَّ اللهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْاِحْسَانِ وَاِيتَائِ ذِي الْقُرْبٰى وَيَنْهٰى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ*

Feżāyil-i Besmele**

4677 Gel imdi gör ki bi'smi'llāhı Fettāḥ
Ki her sūreye ḳıldı anı miftāḥ

BY 150a 4678 Daḫı her emr kim zī-ḥüsn ola ol
Ki başlanmaya bi'smi'llāh-ıla ol

4679 Didi server ki ebterdür ḥaḳīḳat
Gerek her işde bi'smi'llāh elbet

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ كُلُّ أَمْرٍ ذِي بَالٍ لَمْ يُبْدَأْ بِبِسْمِ للَّهِ اَبْتَرُ وَ اَجْدَعُ***

4680 Resūlu'llāh buyurdı kim mu^{c}allim
Eger eylerse bir şākirde ta^{c}līm

4681 Ki *bi'smi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm*i
Tekellüm itse gör n'eyler Kerīmi

4682 Yazar oġlana vü hem ḫ̆ōcasına
Yazar hem atasına anasına

4683 Ki ya^{c}nī her birine bir berātı
Ki bula cümlesi oddan necātı

4684 Ḳur^{ʾ}ān-ı ḳadīm-ile ṣıfatlandı Muḥammed
Anuñla ḥaḳı bāṭılı faṣl eyledi Aḥmed

Feżāyil-i Fātiḥatü'l-Kitāb

4685 Gel imdi Fātiḥadan gör feżāyil
Ki cem^{c} itmiş Ḥaḳ anda çoḳ ḥaṣāyıl

AG 133a 4686 Ki Tevrīt ü Zebūr u hem de İncīl
Bularda yoḳ-durur miṯli anuñ bil

4687 Eger olsaydı anlar azmayaydı
Ki Ḥaḳ dīni ḳamusı bozmayaydı

---

* *"Şüphesiz Allah, adaleti, iyilik yapmayı, yakınlara yardım etmeyi emreder; hayasızlığı, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor."* (Nahl 16/90).
** İÜ ve AG'de yok, beyān-ı feżāyil-i besmele BY.
*** ebteru: Metinde "fe-hüve ebteru". || "Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *Besmele ile başlamayan her önemli iş güdük ve sonuçsuz kalır.*" (Yılmaz, 2013: 385).
4681a raḥīmi: raḥīm SK.
4681b Kerīmi: Kerīm SK.
4684: 4697 İÜ, AG.
4687a azmayaydı: azmaya-dı İÜ, AG.
4687b bozmayaydı: bozmaya-dı İÜ, AG.

4688 ᶜAlī didi ki ḳamu ᶜilm-i esrār
Ḳodı yüz dört kitābda anı Ġaffār

İÜ 152a 4689 Zebūr İncīl ü Tevrīt daḫı Ḳurʾān
Ḳamusın cāmiᶜ oldı bunlar iy cān

4690 Ol üçi ḳodı Ḳurʾān içre pes Ḥaḳ
Anı da Fātiḥa içre muḥaḳḳaḳ

4691 Ne kim var Fātiḥa içinde esrār
Anı hep besmele cāmiᶜdür iy yār

SK 126b|BY 150b 4692 Şu sır kim besmele içinde var bil
Anı pes cāmiᶜ oldı bāʾ -i bi'smil

4693 Ḳamusın cāmiᶜ oldı noḳṭa-i bā
Ben ol bir noḳṭayam dir şāh-ı aᶜlā

4694 Ki yaᶜnī sırr-ı vaḥdet bende cāmiᶜ
Ḥaḳīḳat maᶜnī oldı aña rāciᶜ

4695 Elā iy ṭālib-i esrār-ı Ḳurʾān
Bu yirde gör ne söyler ehl-i ᶜirfān

4696 Çü virdi Fātiḥa sūresin Allāh
Hemān server didi *el-ḥamdü li'llāh*

4697 Bir adı hem anuñ Sebᶜa'l-Meṯānī
Daḫı Ḥaḳḳ ümm-i Ḳurʾān itdi anı

4698 Meşāyıḫ buña ḫoş maᶜnī virürler
Şu sır kim keşf olur yaᶜnī virürler

4699 Şular kim buldılar ḳurb-ı ferāyiż
Ki keşf-i ẕāt ḳıldı aña fāyiż

4700 Anuñ ḥamdine dirler ḥamd-i ẕātī
Kim ol maḥv itdi efᶜāli ṣıfātı

4701 Şular kim buldılar ḳurb-ı nevāfil
Ṣıfātī dirler anuñ ḥamdine bil

4702 Şular kim buldılar tevḥīd-i fiᶜli
Didiler ḥamdine pes ḥamd-i fiᶜlī

4703 Pes ol ḥamd itdi Rabbü'l-ᶜālemīne
Ki muṣliḥdür cemīᶜ-i ᶜālemīne

AG 133b 4704 Daḫı seyyid daḫı mālik-durur ol
Maᶜānī gizledüm ben burada bol

4689a Ḳurʾān: Furḳān SK.
4690a Ḳurʾān: Furḳān SK.
4692a şu sır: şular BY.
4698b virürler: dirürler SK.
4701a kim: ki SK; ḳurb-ı: ḳurbā İÜ.
4702a buldılar tevḥīd-i fiᶜli: tevḥīdi buldılar fiᶜli SK.

İÜ 152b	4705	Bile yaᶜnī ki işbu remzi sālik Diler ḳıla vücūdın küllī hālik
	4706	Dimāġa irişür yaᶜnī ki leẕẕet Diler pervāz ide fānīden elbet
	4707	İrer Raḥmāndan feyż ü kemālāt İrer vaḥdet deminden baᶜżı ḥālāt
	4708	Raḥīmüñ feyż-i ḫāṣṣından tamāmet Bulur tevḥīd ü ᶜirfān u maḥabbet
BY 151a	4709	Hem andan irişür ẕāt-ı Ḫudāya Kim ol mālik-durur yevm-i fenāya
	4710	Düşer deryā-yı tevḥīd içre ġarḳa Gelür ol cemᶜden pes girü farḳa
SK 127a	4711*	ᶜUbūdiyyet ḳuşaġın ḳuşanur berk Ki bir laḥẓa ᶜibādet eylemez terk
	4712	Diler Ḥaḳdan özine istiᶜānet Ki her dem eyleye Ḥaḳḳa ᶜibādet
	4713	Hemīşe ister ol Ḥaḳdan hidāyet Ṣırāṭ-ı müstaḳīme istiḳāmet
	4714	Dir ol yolda beni muḥkem ḳıl iy Ḥaḳ Ki_irer tevḥīd-i ẕāta ol muḥaḳḳaḳ
	4715	Kim ol yoldur ṭarīḳı enbiyānuñ Daḫı hem evliyānuñ aṣfiyānuñ
	4716	Bular anlar-durur kim ḳılduñ inᶜām Tecellīden içürdüñ bunlara cām
	4717	Ġażab hem ḳılmaduñ bunlara elbet Daḫı bunlar da itmedi ḍalālet
	4718	Ki tevḥīde bular olmadı maḥcūb Daḫı keşretle hīç olmadı maᶜyūb
	4719	Ki yaᶜnī keşrete meyl itmediler Göñül tevḥīdden zayġ itmediler
	4720	Hidāyet üzre her dem oldı bunlar ᶜİbādet ḥażretüñe ḳıldı bunlar

4705a ki: kim SK.
4706b fānīden: fānīde BY.
4707b deminden: deminde SK; baᶜżı: yaᶜnī SK, BY.
4710b ol cemᶜden pes: pes ol cemᶜden İÜ, AG.
* SK ve BY'de bu beytin ve sonrakilerin yanına der-kenar olarak Fâtiha suresinin ayetleri yazılmış.
4714a yolda: yirde SK.
4717a ḳılmaduñ: - SK.
4717b itmedi: itmedüñ SK.

4721 İcābet eylegil iy Ḥaḳ duᶜāya
Ki_ire cānum fenā-ender-fenāya

İÜ 153a 4722 Ḥaḳīḳatde çün oldur rāh-ı kümmel
Viṣālüñ cāna vir ḳıl müşkilin ḥal

4723 Ḳurʾān-ı ḳadīm-ile ṣıfatlandı Muḥammed
Anuñla ḥaḳı bāṭılı faṣl eyledi Aḥmed

AG 134a 4724 Çi-ger var-ıdı maᶜnī bunda bisyār
Velīkin muḫtaṣar ḳılduḳ biz iy yār

BY 151b 4725 Ṭadurduḳ ẕerre bāṭın maᶜnisinden
Güẕer ḳılduḳ velīkin ġayrısından

4726 Bu yirde dürr-i meknūn oldı ẓāhir
Ki keşf oldı maᶜānī oldı ṣāhir

4727 Cihāndur bu sözüñ ehli bulınur
Bu deñlüden ḳalan ḥāli bilinür

4728 Degül her yirde lāzım keşf-i esrār
Ki sır keşfiyle diller oda yanar

4729 Bilürler ẕerreden şemsi olan ehl
Güneşden ẕerreyi bilmedi nā-ehl

Beyānu Faẕīleti Āyete'l-Kürsī*

SK 127b 4730 Gel imdi Āyete'l-Kürsīyi Allāh
Nice efḍal ḳılupdur gör anı şāh

4731 Ḥaḳ anı ḫoş muᶜaẓẓam eylemişdür
Ḳamu āyetden aᶜẓam eylemişdür

4732 Ki miftāḥıdur anuñ ism-i aᶜẓam
Bile tevḥīd-i ẕātıdur anuñ hem

4733 Ṣıfāt esmāsınuñ ẕātını hem Ḥaḳ
Bile żamm itdi bunlara muḥaḳḳaḳ

4734 Arada ism-i Hūyı daḫı ḥażret
Bile vażᶜ itdi tevḥīd-ile elbet

4735 Ki yaᶜnī Hū daḫı ẕāt ismidür bil
Bunuñla cümle sālik ḳıldı taḥṣīl

4722a kümmel: ekmel İÜ, AG.
4722b vir ḳıl: virgil SK; müşkilin: müşkili İÜ, AG.
4723: 4734 İÜ, AG.
4724a maᶜnī bunda: bunda maᶜnī İÜ, AG.
4729a şemsi: şems SK.
* beyānu: - BY; faẕīleti: feżāyil-i SK.
4730b gör: - SK.
4733: - İÜ, AG.
4733a ẕātını: rāsını SK, BY; anlam gereği AÜ nüshasından tamamlandı.
4733b bunlara: bulara SK.

4736 Ḥaḳīḳat cümlesidür ism-i aᶜẓam
Ḳamu esmāda bunlardur mükerrem

4737 Daḫı ol āyetüñ itmāmını hem
Girü Ḥaḳḳ eyledi aᶜlā vü aᶜẓam

4738 Pes anı seyyidü'l-āyāt ḳıldı
Daḫı hem ḳāżıyü'l-ḥācāt ḳıldı

İÜ 153b 4739 Olur her derde ol yaᶜnī ki dermān
Çi-ger Ḥaḳ dir şifādur cümle Ḳurʾān

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَنُنَزِّلُ مِنَ الْقُرْاٰنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِلْمُؤْمِنِينَ*

BY 152a **Feżāyil-i Yāsīn**

AG 134b 4740 Bu kez Yāsīnden işitgil ḥikāyet
Resūl-i Ḥaḳdan olmışdur rivāyet

4741 Ki Ḳurʾānuñ olupdur ḳalbi Yāsīn
Oḳunsa nūr ider her ḳalbi Yāsīn

4742 Oḳuya her kişi ger anı Allāh
On iki ḫatme müzdin vire Allāh

4743 Daḫı ger oḳına ḫaste ḳatında
İner her ḥarfe on ferişte anda

4744 Ki üç biñ ḥarfe otuz biñ firişte
Ṭutarlar ḳarşusına ṣaff inişde

4745 Ṣalavāt u hem istiġfār iderler
Ṣevābın aña virüben giderler

4746 Daḫı bīmāra Yāsīn ki oḳuna bil
Anuñ rūḥını almaz belki ᶜIzrīl

4747 Aña ḥattā irer Rıḍvān-ı cennet
İçürür Selsebīlden aña şerbet

SK 128a 4748 Pes andan ḳabż ider rūḥını ᶜIzrīl
Ṣuya ḳanup gider dünyādan ol bil

4749 Daḫı ḳabrinde vü ḥaşrinde ol cān
Ṣuya ḳanup gider cennāta hem cān

4736b bunlardur: bulardur SK.
4739b Ḥaḳ dir: Ḥaḳdur İÜ, AG, dir Ḥaḳ SK.
* ḳāle'llāhü Taᶜālā: ḳāle SK, ḳāle Taᶜālā BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Biz Kur'an'dan, mü'minler için şifa ve rahmet olacak şeyler indiriyoruz…*" (İsrâ 17/82).
4740a işitgil: Metinde "işit"; vezin gereği AÜ nüshasından tamamlandı.
4743a oḳına: oḳıya İÜ, AG.
4743b ḥarfe: ḥarfine SK, BY.
4744b ṣaff: anuñ İÜ, - AG.
4746b rūḥını: rūḥın SK; belki: bil ki BY.
4749a ḥaşrinde: ḥaşirde SK.
4749b hem cān: ol cān SK, ol ḫan BY.

Feżāyil-i İḫlāṣ

4750 Bu kez İḫlāṣdan diñle feżāyil
Olasın cān u dilden aña māyil

4751 Nedür ol *ḳul hüve'llāhü eḥad*dur
Ve bundan şoñra *Allāhü'ṣ-ṣamed*dür

4752 Didi server yidi ḳat gök yidi yir
Bināsın ḳıldı İḫlāṣ-ıla taḳdīr

İÜ 154a 4753 Yaratdı yaᶜnī kim bu kāyinātı
Biline tā ki ẕātı hem ṣıfātı

4754 Ki yaᶜnī ẕātı *Allāhü eḥad*dur
Daḫı hem ẕātı *Allāhü'ṣ-ṣamed*dür

BY 152b 4755 Ṣıfātı *lem yelid*dür yaᶜnī ol Ḥaḳ
Münezzehdür veledden Ḥaḳ muḥaḳḳaḳ

4756 Daḫı hem kimseden ṭoġmadı kendü
Anuñ hem beñdeşi yoḳ birdür ol Hū

4757 Ḳurʾān-ı ḳadīm-ile ṣıfatlandı Muḥammed
Anuñla ḥaḳı bāṭılı faṣl eyledi Aḥmed

4758 Hüviyyet ᶜālemine bu işāret
Ẓuhūr itdükde ḳılur ġayrı ġāret

AG 135a 4759 Aña hīç kimsenüñ irmez bilüsi
Ki böyle dir peyem-berler ulusı

4760 Anı ẕikr eylemekde var tecerrüd
Virür yaᶜnī ki āṯār-ı teferrüd

4761 Ṣıfātından naẓar ḳaṭᶜ eylemekdür
Hüviyyetdür hemān ẕikrin dimekdür

4762 İkinci isme dirler ism-i ẕātī
Kim ol cāmiᶜdür esmāyı ṣıfātı

4763 Eger ẕikr idesin anuñla ẕātı
Hemān ẕikr eyledüñ cümle ṣıfātı

4764 Eḥad hem ism-i ẕātıdur Ḫudānuñ
Ṣıfātından münezzeh bil ki anuñ

4765 Ṣıfāt aᶜdādı yaᶜnī müntefīdür
Ṣıfātından da ẕātı muḫtefīdür

4757: 4769 İÜ, AG.
4759b peyem-berler: peyġam-ber SK.
4761a eylemekdür: eylemekde İÜ.
4761b hüviyyetdür: hüviyyetden SK, BY.
4762b-4763b: AG'de takdim-tehirli.
4763-4764: AG'de takdim-tehirli.

SK 128b	4766	Şamed hem anuñ oldı ism-i z̲ātı Şameddür ki yaratdı kāyinātı
	4767	Şamed seyyid dimeklik oldı elbet Ki seyyidlikde bulmışdur nihāyet
	4768	Gelüp bir gün resūle didi Cibrīl Ne-y-idi ümmet üzre ḫavfumı bil
	4769	ᶜAz̲āb ola diyü ümmete her dem Dün ü gün bunlaruñ-çün yir-idüm ġam
İÜ 154b	4770	Pes indi *ḳul hüve'llāhü eḥad* çün Emīn oldum ᶜaz̲āb-ı ümmet içün
	4771*	Ger üç kez oḳuya İḫlāṣı bir er Tamām ḫatm itmiş oldı dir peyem-ber
	4772	Oḳusa besmeleyle bir kişi ger Gider dir elli yıllıḳ cürmi server
	4773	Bunuñ faẓlına yoḳdur ḥadd ü ġāyet Bulınmaz yazmaġ-ıla hīç nihāyet
		Naṣīḥat-i ᶜAmme
	4774	Gel imdi diñle serverden naṣīḥat Ṭut anı kim irişmeye faẓīḥat
	4775	Ebū Dāvūd naḳl ider nebīden Ki biş yüz biñ ḥadīs̲in yazmışam ben
AG 135b	4776	Velīkin dört ḥadīs̲ içre ḳamusı Ki ḥāṣıldur kiçisi vü ulusı
	4777	Biri bu niyyet-ile olur aᶜmāl Ki niyyetsüz ᶜamel olmaz budur ḥāl
	4778	İkincisi ḥadīs̲üñ bu gelüpdür Ḥalāl u hem ḥarām maᶜlūm olupdur
	4779	Bularuñ arasında müştebih var Şaḳınġıl yoḳsa ḳılur cānı bīmār

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ [إِنَّ] الْحَلَالَ بَيِّنٌ وَ [إِنَّ] الْحَرَامَ بَيِّنٌ وَبَيْنَهُمَا أُمُورٌ مُشْتَبِهَاتٌ** وَ قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ [إِنَّمَا] الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ***

4769a ola: olur SK, BY.
4769b bunlaruñ-çün: bunlar-içün SK; yir-idüm: yirdüm SK.
* 4771-4797: - BY.
4771a İḫlāṣı: İḫlāṣ SK.
4772a oḳusa: oḳursa SK.
4779a arasında: ortasında SK.
** ḳāle ᶜaleyhi's-selām: - İÜ, AG. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *Şüphesiz helal bellidir, haram da bellidir; her ikisinin arasında şüpheli olan şeyler vardır.*" (Ebû Dâvud, 2007: III/2).
*** "Yine Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *Yapılan her iş niyete göre değerlendirilir.*" (Ebû Dâvud, 2007: II/188-189).

4780 Üçünci bu ḥadīṣüñ añla iy yār
Erüñ İslāmı gökçek olsa her-bār

4781 Ki terk eyleye mālā-yaᶜniyi ol
Her işde gözleye ḫᵛoş maᶜniyi ol

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ مِنْ حُسْنِ إِسْلَامِ الْمَرْءِ تَرْكُهُ مَا لَا يَعْنِيهِ*

4782 Budur dördünci īmān kāmil olmaz
Ki nefsine ṣanusın ġayra ṣanmaz

İÜ 155a|SK 129a 4783 Gerek nefsine her ne ṣansa bir er
Ṣana ġayrıya dir anı peyem-ber

4784 ᶜAmel kim ḳılur iḫlāṣ eyleye ol
Özini bende-i ḫāṣ eyleye ol

4785 Riyādan sümᶜadan ġāyet ṣaḳına
Daḫı kej baḳmaya kimse ḥaḳına

4786 Buyurmışdur peyem-berler ulusı
Benüm ḳorḳduḳlarumuñ ḳorḳulusı

4787 Budur kim ola sizde şirk-i aṣġar
Didiler kim nedür ol iy peyem-ber

4788 Riyā itmek-durur didi ᶜamelde
Ḳomaz bāṭıl ḳılur müzdi ᶜamelde

4789 Şu gün kim vire ecr aᶜmāle ḥażret
Mürāyī ḳullarına diye elbet

4790 Kimüñ-çün eyledüñüzse ᶜibādet
Varuñ andan ṭaleb eyleñ siz ücret

4791 Görüñ kim ḫayr anda bulınur mı
Yaḫᵛod andan size dermān olur mı

AG 136a

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ [إِنَّ] أَخْوَفَ مَا أَخَافُ عَلَيْكُمُ الشِّرْكُ الْأَصْغَرُ قَالُوا [يَا رَسُولَ اللَّهِ] وَمَا الشِّرْكُ الْأَصْغَرُ قَالَ الرِّيَاءُ إِنَّ اللَّهَ يَقُولُ لَهُمْ يَوْمَ تُجَازَى الْعِبَادُ بِأَعْمَالِهِمُ اذْهَبُوا إِلَى الَّذِينَ كُنْتُمْ تُرَاءُونَ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا فَانْظُرُوا هَلْ تَجِدُونَ عِنْدَهُمْ جَزَاءً**

4781b işde: işden İÜ, AG.

* Ebû Dâvud'da (2007) bulunamadı. || İslāmi'l-: īmāni'l- İÜ, AG. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Kendisini (doğrudan) ilgilendirmeyen şeyi bırakması, insanın iyi Müslüman oluşundan kaynaklanır.*" (Yılmaz, 2013: 547-548).

4783b ġayrıya dir anı: bir ġayra anı dir İÜ, AG.

4784b özini: özin SK.

4785b kej: kez SK.

4787a kim: ki SK; sizde: sizden SK..

4790b eyleñ: idüñ SK

** inna'llāhe yeḳūlü: yeḳūlü'llāhü Taᶜālā İÜ, AG; tücāze'l-: Metinde "yücāzi'l-"; ile'lleẕīne: li-ālihī İÜ, AG; cezāʾen: Metinde "ḫayran". || Ebû Dâvud'da (2007) bulunamadı. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selam: *'Sizin için en çok küçük şirkten endişe ediyorum.' buyurdu. 'Ey Allah'ın Resul'ü, küçük şirk de ne oluyor?' diye sorduklarında: 'Riyadır.' karşılığını verdi ve şöyle devam etti: 'Allah kıyamet gününde herkes amellerinin karşılığını alacağı sırada riyakârlara 'Dünyadayken amellerinizi kime göstermek için yaptıysanız onların yanına gidin, bakalım yanlarında bu amellere bir karşılık bulacak mısınız!' buyurur.'* " (İmam Ahmed bin Hanbel, 2014: XVI/332-333).

4792 Gerek pes her ᶜamelde arı iẖlāṣ
Kim ola Ḥaḳ ḳatında bende-i ẖāṣ

4793 V'eger-nī ṣirk-i aṣġar didi server
Ṣevābın ṭāᶜatüñ bāṭıl ḳılur er

4794 Ḳurʾān-ı ḳadīm-ile ṣıfatlandı Muḥammed
Anuñla ḥaḳı bāṭılı faṣl eyledi Aḥmed

4795 Didi server buyurdı Ḥaḳ Taᶜālā
Ki benven müşriküñ şirkinden aġnā

İÜ 155b 4796 Ḳıla yaᶜnī ki bir kişi ᶜibādet
Benüm-çün olmaya līkin o ṭāᶜat

4797 Diye yaᶜnī ki görsünler namāzum
Ki vardur Ḥaḳḳa bilsünler niyāzum

BY 153a 4798 Disünler kim ne ẖoş kişi-durur ol
Ki Mevlāsına ol ṭoġrı varur yol

4799 Ben anuñ gibi ṭāᶜatden berīyem
Beni ṣanmañ ki anuñ āciriyem

قَالَ تَعَالَى أَنَا أَغْنَى الشُّرَكَاءِ عَنِ الشِّرْكِ فَمَنْ عَمِلَ عَمَلًا وَأَشْرَكَ فِيهِ غَيْرِي تَرَكْتُهُ وَ شِرْكَهُ*

SK 129b 4800 Gel imdi olma ġāfil aç gözüñi
Ḫudāya rāst eyle kendözüñi

4801 Her iş kim ḳılasın Ḥaḳḳ içün eyle
Sözi kim söyleyesin ṭoġrı söyle

4802 Şaḳın maġrūr olma bu fenāya
Ki bunda kimse irmedi vefāya

4803 Ḥarīṣ olma vü ᶜıyşından ḥaẕer ḳıl
Vefā umma ṣafāsından güẕer ḳıl

AG 136b 4804 Müsāfirsin girü gitmege geldüñ
Vaṭan ṭutma ki terk itmege geldüñ

4805 Seni Mevlā ticāret-çün virüpdür
Bu mülke aşşı içün gönderüpdür

4806 ᶜÖmür ser-māyesin virdi saña ol
Daḫı bildürdi aşşı idecek yol

4792a arı: ere SK.
4794: 4801 İÜ, AG.
4797: - SK.
4798a ne: - İÜ.
4798b-4799b: AG'de takdim-tehirli.
4799a gibi: bigi SK, BY.
* ḳāle: ḳāle'llāhü SK; terektühu ve şirkehu: Metinde "fe-ene minhü berīʾün: ben ondan ve o işten uzaklaşırım". || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Ortak koşulanlar arasında böylesi bir ortaklıktan en uzak olan kişi benim! Her kim benimle birlikte başkasını da ortak ederek bir amelde bulunursa (kıyamet gününde) onu bu ortağıyla baş başa bırakırım.*" (Rudânî, 2011: VII/194).
4804b ṭutma ki: ṭutmaġı SK.

4807 Ḳılur bir gün seni ol girü daᶜvet
İdersin bi'ż-żarūrī sen icābet

4808 Suᵓ āl ider saña ser-māyeden Ḥaḳ
Gerek ola cevābuñ aña elyaḳ

4809 Çürütmiş olasın ser-māyeyi vay
Diyesin Ḥaḳ ḳatında bil ki vay vay

İÜ 156a 4810 Gel imdi eyle bunda ḫᵒoş ticāret
Ki yaᶜnī eylegil Ḥaḳḳa ᶜibādet

4811 Çü bildüñ bu fenāda yoḳ ḳarāruñ
ᶜİbādetle geçür hep rūzigāruñ

4812 Ayaḳ başduñ çü dār-ı ġurbete sen
Şaḳın bunda idinme hīç mesken

4813 N'idersin meskeni çünkim gidersin
Ḥaḳīḳatdür ki bir gün terk idersin

BY 153b 4814 Yol uzaḳdur azıḳ ṭut yola lāyıḳ
Müsāfir olısarsın bellü bayıḳ

4815 Öñüñde var-durur deryā-yı bī-ḥad
Aña hīç kimse bulmadı ḥad ü ᶜad

4816 Buyurmışdur Ebū Ẕerre peyem-ber
Naṣīḥat eylemişdür aña server

4817 Dimişdür kim gemüñi sen yiñi ḳıl
Deriñ deryā-durur öñüñde key bil

4818 Daḫı hem azıġı kāmil ṭut iy yār
Gerek kim gidesin uzaḳ sefer var

SK 130a 4819 Ḳamu ᶜömrüñi yaᶜnī ṭāᶜat eyle
Ḥaḳı ẕikr eyle dāyim ġayret eyle

4820 Ḫafīf it yüki ṣarpdur yol be-ġāyet
Aġır yük-ile yoḳdur aña ṭāḳat

4821 Ki yaᶜnī nefsüñi ḥıfẓ it ḫaṭādan
İşāret böyledür bil Muṣṭafādan

4822 ᶜAmelde arı iḫlāṣ eylegil sen
Ki görür Ḥaḳ ne ṣādır olsa senden

4809b bil ki: belki İÜ, AG.
4811a fenāda: fenādur SK, BY.
4813a çünkim: çünki SK.
4813b ki bir gün: bugün kim SK, BY.
4817a kim: ki SK.
4817b öñüñde key: öñüñdeki İÜ, AG, SK.
4820a be-ġāyet: ġāyet SK, BY.
4821b böyledür: bu-durur SK, BY.
4822b olsa: ola SK, BY.

AG 137a

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَا أَبَاذَرٍ جَدِّدِالسَّفِينَةَ فَإِنَّ البَحْرَ عَمِيقٌ وَخُذِ الزَّادَ كَامِلًا فَإِنَّ السَفَرَ بَعِيدٌ وَخَفِّفِ الحَمْلِ فَإِنَّ العَقَبَةَ كَؤُدٌ وَأَخْلِصِ العَمَلَ فَإِنَّ النَّاقِدَ بَصِيرٌ*

4823 Bu sözi Muṣṭafā kim söyleyüpdür
ᶜUlūmuñ cümlesin cemᶜ eyleyüpdür

4824 Ki yaᶜnī bunda cemᶜ oldı şerīᶜat
Ṭarīḳat hem maᶜārif hem ḥaḳīḳat

İÜ 156b 4825 Belī her sözi cāmiᶜdür resūlüñ
Ki şānı böyledür ṣāḥib-uṣūlüñ

4826 Hemān maᶜnāyı aḫz itmek gerekdür
Ne buyurdıysa ḫ-oş ṭutmaḳ gerekdür

4827 Dimişdür pes bu dünyānuñ fenāsın
Beyān itmişdür uḫrānuñ beḳāsın

4828 Meger kim baᶜżı aṣḥāba buyurdı
Nebāt u ḳand-ıla anı ṭoyurdı

BY 154a 4829 Didi dünyā-y-içün ᶜāmil ol iy yār
Ḳıyāmuñ dünyede olduġı miḳdār

4830 ᶜAmel ḳıl āḫiret-çün şimdi bunda
Ki bāḳī olduġuñ miḳdārı anda

4831 Ḳurʾān-ı ḳadīm-ile ṣıfatlandı Muḥammed
Anuñla ḥaḳı bāṭılı faṣl eyledi Aḥmed

4832 Daḫı bu dünyede Allāh içün sen
ᶜAmel ḳıl ḥācetüñ miḳdārı andan

4833 Cehennemlik ᶜamelden eyle iy yār
Ki ṣabr eyledügüñ miḳdārı fi'n-nār

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ اِعْمَلْ لِدُنْيَاكَ بِقَدْرِ مَقَامِكَ فِيهَا وَاعْمَلْ لِآخِرَتِكَ بَقَائِكَ فِيهَا وَاعْمَلْ لِلَّهِ بِقَدْرِ حَاجَتِكَ اِلَيْهِ وَاعْمَلْ لِلنَّارِ بِقَدْرِ صَبْرِكَ فِيهَا**

---

* ḳāle ᶜaleyhi's-selām: - İÜ, AG; yā Ebā Ẕerrin: - İÜ, AG, BY; keʾūdün: Metinde "şaᶜbun şedīdün". || "Hz. Peygamber aleyhi's-selam (Ebu Zerri'l-Gıfari'ye) şöyle buyuruyor: "*Ya Ebâ Zer! Vapuru yenile; çünkü deniz derindir. Tekmil azığını al; çünkü sefer uzaktır. Yükünü hafiflet; çünkü dağlar arasındaki yol sarp ve meşakkatlidir. Amelini hâlis kıl; çünkü iyiyi kötüden ayırt eden (Allah) Basîr'dir.*" (İbnü Haceri'l-Askalânî, 1963: 25).

4827b uḫrānuñ: āḫiretüñ SK.

4829b dünyede: dünyāda SK.

4830b anda: bunda SK, BY.

4831: 4835 İÜ, AG.

4832a dünyede: dünyāda SK.

** fīhā (2.): - BY; fīhā (3.): ᶜaleyhā SK, BY. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Dünyan için, onda duracağın kadar; ahiretin için, onda kalacağın kadar çalış* (Yılmaz, 2013: 249). *Cenab-ı Hakk'a, muhtaç olduğun kadar itaat et! Cehennem ateşine dayanacağın kadar günah işle!*" (Kaynak bulunamadı).

SK 130b 4834 Buyurdı Şeyḫ Şiblī raḥmetu'llāh
Eḥādīṯ kim baña fetḥ itdi Allāh

4835 Ki ben ḥıfẓ eyledüm dört biñ ḥadīṯi
Ḳamusından çıḳardum bu ḥadīṯi

4836 Ḳamusın fikr itdüm ᶜāḳıl oldum
Ḳodum ġayrı bunuñla ᶜāmil oldum

AG 137b 4837 Daḫı gördüm nebīler serverini
ᶜUlūm-ı evvelīni āḫirīni

İÜ 157a 4838 Bu sözlerde ḳamu derc eylemişdür
Kelāmını cevāmiᶜ söylemişdür

4839 Bize ḫ˘oş bildürüpdür bunca aḥvāl
Ki itmeñ hīç dünyā-y-içün aᶜmāl

4840 Fenādur bildüñüz bu bellü bayıḳ
Fenā-y-içün ᶜamel olmaz yaraşıḳ

4841 ᶜAmel ᶜuḳbā-y-içün ḳılmaḳ gerekdür
Beḳā-y-içün ᶜibādet yigirekdür

4842 Çün anuñ yoḳ beḳāsına nihāyet
Nihāyetsüz gerekdür ṭāᶜat elbet

BY 154b 4843 Ḫudāya çünki bī-ḥadd oldı ḥācet
Aña olmaḳ gerek cümle ᶜibādet

4844 Degül mümkin çü nāra ṣābir olmaḳ
Gerekdür maᶜṣıyet terkini urmaḳ

4845 Fenāyı ḳo gel imdi ṭut beḳāyı
Gice gündüz düriş iste liḳāyı

4846 Kim oldı buldı dünyādan ṣafāyı
Kim oldı çekmedi bunda cefāyı

4847 Hezārān biñ senüñ bigi ki geldi
Ne maḳṣūd aldı bunda ne ḫ˘o güldi

4848 Ölürsin ᶜāḳıbet sen daḫı iy cān
Gidersin aġlayu bundan peşīmān

4849 Bu deñlü kim ᶜömür sürdüñ cihānda
Ne taḥṣīl eyledüñ bunca zamānda

4834b kim: - SK.
4836: - SK.
4838b kelāmını: kelāmın SK.
4839a bunca: niçe SK, BY.
4841a ḳılmaḳ: olmaḳ SK, BY.
4841b yigirekdür: yigrekdür İÜ, AG.
4844b terkini: terkin SK.
4846b bunda: bundan SK.
4847b ḫ˘o: ḫ˘od SK.

4850 Saña bu ḥāṣıluñdan ṣorısarlar
Aña göre cezāñı viriserler

4851 Bu dünyāyı senüñ-çün ḳıldı Allāh
Seni kendü-y-içün yaratdı ol şāh

4852 Eger sen Ḥaḳḳ içün ḫıdmet ḳılasın
Saña ḫıdmet ider dünyā bilesin

4853 Ezel bu dünyeye buyurdı ḥażret
Baña kim ḫıdmet itse eyle ḫıdmet

SK 131a 4854 Saña kim ḫıdmet itse ḳullan anı
Ki tā ḳullıḳ içinde çıḳa cānı

İÜ 157b

كَمَا قَالَ تَعَالَى يَا دُنْيَا مَنْ خَدَمَنِى فَاخْدِمْهُ وَ مَنْ خَدَمَكَ فَاسْتَخْدِمْهُ*

AG 138a 4855 Bil imdi kim Ḫudā ḳatında dünyā
Kim üvez ḳanadınca yoḳdur aşlā

4856 Bu deñlü dünyenüñ ḳadri olaydı
Bir içim ṣu ᶜadūya virmeyeydi

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ لَوْ كَانَتِ الدُّنْيَا تَعْدِلُ عِنْدَ اللَّهِ جَنَاحَ بَعُوضَةٍ مَا سَقَى كَافِرًا [مِنْهَا] شَرْبَةَ مَاءٍ**

4857 Buyurdı bir ṣaḥābīye peyem-ber
Naṣīḥat eyledi yaᶜnī ki server

4858 Didi dünyāya raġbet ḳılma bir dem
Olur ġurbetde nitekim bir ādem

4859 Vaṭan yaᶜnī ki ṭutma bu fenāda
Maḳām idinesin tā kim beḳāda

4860 Ġarībler gibi ol dünyā içinde
Ki mesken bulasın ᶜuḳbā içinde

4861 Veyā yoldan geçici gibi ol sen
O deñlü leẕẕet alġıl bu fenādan

4862 Buña yaᶜnī ki māyil olma aşlā
Ki raḥmet ola saña dār-ı ᶜuḳbā

4853a dünyeye: dünyāya SK.

* "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere*: Ey dünya! Her kim bana hizmet ederse sen de ona hizmet et. Her kim sana hizmet ederse onu hizmetinde kullan.*". Bu kudsî hadis, biraz farklı bir lafızla Ebû Nuaym el-Isbehânî'nin *Hilye*'sinde (2015: II/477) yer almaktadır: "أَوْحَى اللهُ تَعَالَى إِلَى الدُّنْيَا أَنِ اخْدُمِي مَنْ خَدَمَنِي وَأَتْعِبِي مَنْ خَدَمَكِ: *Allah dünyaya vahyedip 'Bana hizmet edene hizmet et, sana tâbi olanı yor.*' buyurmuştur."

4856a dünyenüñ: dünyānuñ SK.

** taᶜdilü: Metinde "tezinü". || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Şayet dünya, Yüce Allah'ın katında bir sivrisineğin kanadı kadar bile değer taşısaydı, ondan kâfire bir yudum su dahi içirmezdi.*" (Rudânî, 2011: VII/151).

4857b ki: kim SK.

4859b idinesin: idinesiz SK.

4858-4888: - BY.

4861a yoldan: yolda SK.

4863 Daḫı ḳabr ehli ṣaygıl kendözüñi
Ki yaᶜnī ölmişe ṣaygıl özüñi

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ لِابْنِ عُمَرَ كُنْ فِي الدُّنْيَا كَأَنَّكَ غَرِيبٌ أَوْ كَأَنَّكَ عَابِرُ سَبِيلٍ وَعُدَّ نَفْسَكَ مِنْ أَهْلِ الْقُبُورِ*

4864 Ḫurūc it yaᶜnī kim şeyṭān evinden
Saña tā feyż ire Raḥmān evinden

4865 Ki yaᶜnī nefs ilinden gel güẕer ḳıl
Ḳurasın tā ki ḳalb ilinde menzil

4866 Ġarībler gibi yaᶜnī nefs ilinde
Sefer ḳıl ḳonma anuñ menzilinde

4867 Ḳurʾān-ı ḳadīm-ile ṣıfatlandı Muḥammed
Anuñla ḥaḳı bāṭılı faṣl eyledi Aḥmed

İÜ 158a 4868 Daḫı ölmezden öñ nefsüñi öldür
Gereklü Ḥaḳ ḳatında bil ki oldur

4869 Hem andan ḳıl tecāvüz rūḥ iline
İresin anda tā ᶜirfān güline

SK 131b 4870 Pes andan daḫı seyr it sırra iy şāh
Ki cebrūt ilini fetḥ ide Allāh

AG 138b 4871 Pes evvel ḳılasın ifnāʾ-i efᶜāl
Ki rūḥ ilinde böyle olur aḥvāl

4872 Hem andan ḳılasın ifnā ṣıfātı
Hem andan ḳılasın ifnāʾ-i ẕātı

4873 Ġarīb ol meyl ḳılma rūḥ iline
Güẕer eyle iriş Sübbūḥ iline

4874 Müsāfir ol geçegör sırr ilinden
Ki şerbet içesin vaḥdet gölinden

4875 Seni ḳabr ehli şay yaᶜnī fenā ol
İriş ẕāt-ı Ḫudāya tā beḳā bul

4876 Eger ölmezden öñdin sen ölesin
Ol iḳlīme varup sulṭān olasın

---

* ᶜaleyhi'-selām: - İÜ, AG; ke-enneke: - İÜ, AG, SK. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın [Abdullah] ibn Ömer'e buyurduğu üzere: *Dünyada bir yabancı veya bir yolcu gibi ol. Ve kendini kabir ahalisinden biri olarak kabul et.*" (Rudânî, 2011: VIII/372).

4864a kim: ki SK.
4864b ire: ola SK.
4865a ilinden: evinden AG; gel: - SK; güẕer: güẕār SK.
4867: 4870 İÜ, AG. AG'de 138b sayfasının başı.
4868a "**Mūtū ḳable en temūtū:** *Ölmeden önce ölünüz.*" (Keleş, 2016: 392) hadisine telmih vardır.
4868b bil ki: belki SK.
4869a ḳıl: - SK; tecāvüz: tecāvüz eyle SK.
4871a evvel: andan SK.
4872b ifnāʾ-i ẕātı: ifnā ṣıfātı SK.
4875b Ḫudāya: beḳāya İÜ, AG.

4877 Gel aldanma bu dünyā niᶜmetine
Ki āḫir düşmeyesin zaḥmetine

4878 Bunuñ bil niᶜmetidür semm-i ḳātil
Virür dil aña her kim ola ġāfil

4879 Bugün īmānı görgil sen ġanīmet
Yiter dünyā içinde saña niᶜmet

4880 Ki bundan özge niᶜmet yoḳ-durur hīç
Hem ansuz daḫı leẕẕet yoḳ-durur hīç

4881 Daḫı olmaḳ dilerseñ bunda mesrūr
Saña Ḳurʾān besdür ki_ol-durur nūr

4882 Meserret anuñ-ıla idesin sen
Anuñ ġayrı sözi terk idesin sen

4883 Daḫı eşġāl-i dünyādan ṣalātı
Ḳabūl it kim virür ḳalbe ḥayātı

İÜ 158b 4884 Ḳamu şuġlüñ aña ṣarf idegörgil
Düşür Ḥaḳdan yañaya gidegörgil

4885 Saña şuġlüñde kāfīdür namāzuñ
Ki_idesin Ḥaḳḳa her demde niyāzuñ

4886 Daḫı ölmek saña yitmez mi ᶜibret
Görürsin bulur andan cümle ḥayret

4887 Gelenler bu cihāna küllī gitdi
Ḳara yir altına girdi vü yitdi

4888 Belürmez kimsenüñ nām u nişānı
Bil imdi böyle aḥvāl-i cihānı

AG 139a

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ كَفَاكُمْ مِنْ نَعِيمِ الدُّنْيَا اَلْاِيمَانُ وَمِنْ سُرُورِ الدُّنْيَا اَلْقُرْآنُ وَمِنْ اَشْغَالِ الدُّنْيَا اَلصَّلَوةُ وَمِنْ عِبْرَةِ الدُّنْيَا اَلْمَوْتُ*

SK 132a|BY 155a 4889 Ṭaleb ḳıl imdi gel īmān-ı kāmil
Kim olur Ḥaḳ tecellīsiyle ḥāṣıl

4890 Ola ger niᶜmetüñ itmāmıdur ol
Taẓarruᶜ it Ḥaḳa kim fetḥ ide bol

4891 Ṭaleb ḳıl fetḥ ola esrār-ı Ḳurʾān
Ki ilhām ola saña sırr-ı Sübḥān

4881b besdür: pes-durur SK.
4884b Bulur andan cümle ḥayret-i dil SK.
4885-4886: - SK.
4887b yitdi: yatdı SK.
4888b bil imdi böyle: ki bil böyledür SK.
* BY'de yok; kemā: - SK. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Size dünya nimetinden iman, dünya sevincinden Kur'an, dünya meşguliyetinden namaz ve dünya ibretinden ölüm yeter.*" (Kaynak bulunamadı).
4890b it: ḳıl SK, BY.
4891: - SK.

4892 Ṭaleb ḳıl ki_olasın Allāha vāṣıl
Ki vuṣlatda olur maḥṣūl ḥāṣıl

4893 Ṭaleb ḳıl ki_ölesin ölmezden öñdin
Saña cām-ı ecel gelmezden öñdin

4894 Ḥaḳīḳat fānī sensin bāḳī Allāh
Seni sen terk iderseñ olasın şāh

4895 Fenā-fi'llāha ir sulṭān olasın
Virürseñ cānuñı biñ cān alasın

4896 Sözinden serverüñ bu ṭoġdı maᶜnī
Ḥaḳuñ ġayrını fānī bile yaᶜnī

4897 Ki bu dünyā fenādur ṭurmaḳ olmaz
Göñül hergiz fenāya virmek olmaz

İÜ 159a 4898 Çü bizden ilerü geldi vü gitdi
Bular geçdi vü nevbet bize yitdi

4899 Ḳoñ imdi māsiva'llāhı didi ol
Gidersiz cümle va'llāhi didi ol

4900 Be-ġāyet şefḳatinden bize sulṭān
Naṣīḥat eyledi kim ṭuta her cān

4901 Didi hem size taᶜlīm eyledük biz
Bize irmeyene taᶜlīm idüñ siz

4902 Ḫudāya cān u dilden ḳul olalar
Ḥaḳuñ ḳatında ḫoş maḳbūl olalar

4903 Ḥaḳı vü hem resūli cān u dilden
Seveler kim murād oldur ᶜamelden

4904 Ḳurʾān-ı ḳadīm-ile ṣıfatlandı Muḥammed
Anuñla ḥaḳı bāṭılı faṣl eyledi Aḥmed

BY 155b 4905 Maḥabbetdür ḳamunuñ mebdeʾi hem
Maḥabbetle ḳılur taḥṣīl ādem

4906 Nicesi sevmesün bir kimse anı
Nice yā virmesün yolında cānı

AG 139b 4907 Ki maḳṣūdıdur ol bu mümkinātuñ
Daḫı maḥbūbıdur ol pāk-ẕātuñ

4892b maḥṣūl: taḥṣīl SK, BY.
4893a-b öñdin: evvel İÜ, AG || **Mūtū ḳable en temūtū:** bk. 4868a dipnot.
4895: - SK.
4896a ṭoġdı: oldı SK, BY.
4896b ġayrını: ġayrın SK.
4898b bular geçdi vü: bulardan geçdi SK, BY.
4904: 4906 İÜ, AG. AG'de 139b sayfasının başı.
4905a ḳamunuñ: anuñ SK.
4905b taḥṣīl: taḥṣīli SK.

4908 Ṭabīb oldur ḳamu dermān andan
Şefāᶜat umar ins ü cān andan

4909 Ben-i maḫrūr-ı nār-ı derd ü ḥasret
Ḫudā birdür ḳıluram ḫ-oş şehādet

SK 132b 4910 Muḥammed ḳulıdur daḫı resūli
Ḥabīb idindi ol ṣāḥib-uṣūli

4911 Bize erkān-ı dīni itdi taᶜlīm
Ḳamu esrārını hem ḳıldı tefhīm

4912 Ḳavī ḥuccetle iṡbāt eyledi ol
Ki āsān itdi bize gitmege yol

4913 Bunuñ-çün gelmiş-idi hep bitürdi
Ḥaḳuñ emrini yirine yitürdi

4914 Tamām oldı çü dünyāda maṣāliḥ
Rücūᶜ itdi girü ol yār-ı ṣāliḥ

İÜ 159b 4915 Eger müştāḳ-ısañ **YŪSUF** cemāle
Yolın ṭut kim irişesin viṣāle

4916 Dimekle kāmil olmaz bil maḫabbet
Gerek muḥkem ola sende şerīᶜat

4917 Maḫabbet daᶜvīsin nice idersin
Ṭarīḳuñ çün ḫilāfınca gidersin

4918 Dil ü cāndan anuñ emrin tamām it
Hezārān biñ ṣalāt-ıla selām it

4919 Dilerseñ göresin nūr-ı ṣafāyı
Ṣalavāt-ıla yād it Muṣṭafāyı

Ḳaṣīde
Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

4920 Elā iy nūr-ı Rabbānī çü geldüñ ḥayy-ı bāḳīden
Pür itdüñ rūy-ı ekvānı cemāl-i lā-yezālīden

BY 156a 4921 Yüzüñ *Sebᶜa'l-Meṡānī*dür sözüñ Kevṡer gözüñ *mā zāġ*
ᶜAceb şekl ü şemāyilsin muᶜallāsın miṡālīden

4922 Ḳamu ᶜālem vücūduñdan vücūdın ᶜāriyet aldı
Senüñ ẕātuñ ḥaḳīḳatde gelüpdür kenz-i maḫfīden

4909a ben-i: sen SK.
4909b ḳıluram: ḳıluruz SK.
4912b āsān: - SK.
4913b emrini: emrin SK.
4914a çü: bu SK, BY.
4921a gözüñ: yüzüñ İÜ, AG. || [Veleḳad āteynāke] **sebᶜan mine'l-meṡānī** [ve'l-Ḳurʾāne'l-ᶜaẓīme]: *"And olsun, biz sana **tekrarlanan yedi ayeti** ve büyük Kur'an'ı verdik."* (Hicr 15/87). || "**mā zāġ**" için bk. 588b dipnot.
4922a vücūdın: senüñ SK.

4923 Taᶜālā lā-taᶜayyünden taᶜayyün virdi sen şāha
Anuñ-çün kevne geldüñ sen ki ḥükm eyle_oldı ḳāẓīden

AG 140a 4924 Ridāʾ -i kibriyāsın sen daḫı hem berzaḫ-ı ekber
Ḥaḳīḳatde teraḳḳīdür ne ġam ẓāhir tedennīden

4925 Kelāmuñ dürc-i ḥikmetdür yüzüñdür *ve'ḍ-ḍuḥā* iy cān
İÜ 160a Cemālüñ nūr kesb itdi ezel nūr-ı cemālīden

4926 Şeb-i deycūr olur dirler budur ḥikmet bu deycūra
Yüzüñ üstinde zülfeynüñ urur pertev celālīden

4927 Cihāna ṣalmadın sāye vücūdı ᶜarş u kürsīnüñ
Bu cümle ᶜāleme raḥmet gelüpsin Ḥaḳ Taᶜālīden

4928 Ḫayāl-i naḳşuñı cānā göñül kim eyledi taṣvīr
Uṣandı mā-sivādan hep dem urmaz ol cevārīden

SK 133a 4929 ᶜAceb midür güneş her gün cihāna fer vire düpdüz
Ki nūrın kesb idüpdür ol ezel sen nūr-ı ṣāfīden

4930 Ne vaṣf idersem andan sen muᶜallāsın müzekkāsın
Nice medḥ irişe lāyıḳ saña ṭāġī vü bāġīden

4931 Nicesi virmeyem cānı yoluñda iy cihān-ārā
Ki cāna ẕerre-i şevḳuñ irişdi faẓl-ı Bārīden

4932 Şehā ᶜışḳuñ şarābından içür kim mest ola cānum
Viṣāle ḥasret olmışdur ṭadur ol ḫamr-ı aᶜlīden

4933 Dü-ᶜālem ḳapuña bende biriyem bunlaruñ ben de
Ḳabūl it yā resūla'llāh bize keşf it maᶜānīden

İÜ 160b 4934 Bi-ḥamdi'llāh ki sen şāhı bize raḥmet virüpdür Ḥaḳ
Bu inᶜāmı ki ḳılmışdur ne pervā pes maᶜāṣīden

4935 Velīkin baḥr-ı ᶜişyāna ṭalupdur cümle-i ümmet
Meger ᶜavn irişe senden döne anlar bu fānīden

4936 Şefāᶜat şemᶜini yandur ḫaṭā deycūrı maḥv olsun
Elüm ṭut ḳaldum ayaḳda göñül geçmez melāhīden

4937 Ne kim emr oldı-sa Ḥaḳdan bize sevḳ eyledüñ anı
Göñül levḥinde naḳş itdüñ alup dīvān-ı şāhīden

4923b sen: - SK.
4925a ḥikmetdür: ḥikmetden İÜ, AG. || **ve'ḍ-ḍuḥā** için bk. 583b dipnot.
4926-4927: SK'de takdim-tehirli.
4926b zülfeynüñ: zülfinüñ İÜ, zülfüñ SK; pertev: per ü SK.
4928a naḳşuñı: naḳlüñi SK.
4929b idüpdür: ider SK; sen: - BY.
4932a içür kim mest ola cānum: viṣāle ḥasret olmışdur İÜ, AG.
4932b viṣāle ḥasret olmışdur: içür kim mest ola cānum İÜ, AG.
4933a biriyem bunlaruñ: bunlaruñ biriyem SK.
4933a-b biriyem bunlaruñ ben de-ḳabūl it yā resūla'llāh: AG'de takdim-tehirli.
4934a raḥmet virüpdür: virüpdür ol SK.
4934b ki: kim SK.
4935: - SK.
4937a anı: şāhā SK.

BY 156b

4938 Cemāle ḳatı müştāḳam baña raḥm eyle iy server
Ḥicābı refᶜ idüp göster bize nūr-ı tecellīden

4939 İlāhī **YŪSUF**uñ cānı vü göñli saña ᶜāşıḳdur
Mezīd it luṭf idüp her dem aña ᶜışḳ-ı ilāhīden

4940 Niyāz içre ḳapusında yüzüm ḫāk ideyim her dem
Ola bir dem ki_ire şefḳat o sulṭān-ı Ḳureyşīden

4941 Aña vü āline Ḥaḳdan ṣalāt-ıla selām olsun
Ki her demde hezārān biñ irişsün feyż-i vālīden

Beyānu İrtiḥāli Seyyidi'l-Mürselīn min-Dāri'l-Fenā'i ilā-Dāri'l-Beḳā

İÜ 161a|AG 140b

4942 Elā iy söz-ile sāzende ᶜāşıḳ
Gerekdür sözüñe sāzuñ muṭābıḳ

4943 Gel imdi naġme-sāz it derd-i dilden
Ki peydā ola dūdı her göñülden

4944 Çıḳup eflāki ol dūd ide iḥrāḳ
Görüben ᶜarş ide ṭāḳatin ṭaḳ

4945 Gel imdi girü meclis eyle bünyād
Ki cān terkin ide_anda niçe Ferhād

4946 Ciger ḳanından it anuñ şarābın
Dil-i ᶜuşşāḳdan eyle kebābın

4947 Firāḳ u nāleñi ḳānūn eyle
Bu ḥasret içre dil pür-ḫūn eyle

SK 133b

4948 Ḳıl eşküñ ḫāne-i dil içre sāḳī
Kim eşk-i çeşm ola cānuñ meẕāḳı

4949 Bu meclisde melāʾik ola mestān
Felekler yırta ḥayretden girībān

4950 Bu meclis içre ḳıl ervāḥı sen ᶜūd
Kim ide ḳubbe-i eflāki pür-dūd

4951 Görüp ol dūdı biñ āh ide Rıḍvān
Ḳamu pür-ġamm ola vildān u ġılmān

4952 Şerārından bu āhuñ şems ü meh-tāb
Yanup odlara ola cümle pür-tāb

4939a saña: aña İÜ, AG.
4940a ideyim: iderüm SK.
4942b gerekdür: gerekdür ki SK.
4943b ola: ide İÜ, AG.
4945b terkin: terk SK, BY.
4947b ḥasret içre dil: ḥasretden ciger SK, BY.
4948a ḳıl: ḳul (?) İÜ.
4949a mestān: dem-sāz İÜ, AG.
4949b ḥayretden: ḥayretde SK.
4952b odlara: otlara İÜ.

BY 157a 4953 Gel imdi fānī külḫandan ḥaẕer ḳıl
O bāḳī gülşene bundan güẕer ḳıl

4954 Çü bildüñ yoḳ vefāsı bu cihānuñ
Ḫayāline ḳapılma bu fenānuñ

4955 Göñülden derd-i sūzuñ āşikār it
Bu sūz-ıla cihānı pür-şerār it

4956 Ki yansun bu şererden cümle gülşen
Eger ᶜAdn-ise olsun ḳara külḫan

4957 Felekler cümle itsün dīde giryān
Ciger ḳanından itsün dāmenin ḳan

4958 Maᶜādin döymeyüben bu şerāra
Eger lüᵒ lüᵒ -se olsun seng-i ḫāra

İÜ 161b 4959 Düşüp tābı anuñ serv-i revāna
Eger Ṭūbā-y-ısa dönsün ḫazāna

4960 Çemenler bu firāḳuñ āteşinden
Heşīm olsun ḳuruyup yirlerinden

AG 141a 4961 Bu meclisde bilinsün yad u dāniş
Ḳoparsun dāniş olan zār u nāliş

4962 İlāhī bizi andan ḳılmaġıl yad
Bu derd-ile ḳılavuz tā ki feryād

Beyānu Marażı Resūli'llāh Ṣalla'llāhü ᶜAleyhi ve Sellem

4963 Pes altmış üç yaşına yitdi ol şāh
Ki taḳdīr ol ḳadar ḳılmışdı Allāh

4964 Olupdı elli üç yıl Mekkede bil
Medīne oldı on yıl aña menzil

4965 Ḳamu dīn emrini tekmīl ḳıldı
Mühimmātı ḳamu taḥsīl ḳıldı

SK 134a 4966 Şu deñlü urdı şerᶜüñ baḥrı emvāc
Girür oldı ḫalāyıḳ dīne *efvāc*

4967 ᶜAlīden geldi bu nevᶜa rivāyet
Ki bir gün oturup ol kān-ı raḥmet

4956a ki: çü SK.
4956b külḫan: gülşen SK.
4961b zār u: rāz-ı İÜ, AG.
4962a andan: anda SK.
4963b ḳılmışdı: ḳılmışdur SK.
4964a olupdı: olupdur SK; Mekkede bil: Mekke menzil SK, BY.
4966a baḥrı: - SK.
4966b girür: girü SK.

4968 Maᶜārif gencinüñ ḳuflin açardı
Ḳamu aṣḥāba lüʾ lüʾ ler ṣaçardı

BY 157b 4969 Müşerref eyler-idi kāyinātı
İçürürdi bize āb-ı ḥayātı

4970 Dem irmezdi bizüm ol vaḳtümüze
Ki ḳıymet yoḳdı vaḳd-i naḳdümüze

4971 O meclisde irüpdi cāna lezzet
Resūle geldi ol dem peyk-i ḥażret

4972 Didi Rabbüñ saña ḳıldı selāmı
Benümle saña gönderdi peyāmı

4973 Ḳamu emrüñ senüñ ikmāl ḳıldı
İẕā cāʾ sūresin inzāl ḳıldı

4974 Didi kim baᶜde-mā vuṣlat demidür
Ki şimden girü rāḥat ᶜālemidür

İÜ 162a 4975 Eyü çekdi fenāda zaḥmeti ol
Gelüp dergāha bulsun vuṣlatı ol

4976 Baña gerçi olur her yirde vāṣıl
Gerek kim aradan refᶜ ola ḥāyil

4977 Ne yiriydi anuñ dünyā-yı fānī
Velīkin maṣlaḥat-çün virdüm anı

4978 Çün ol emri tamām eyledi ol yār
Beḳā mülki anuñdur daḫı dīdār

AG 141b 4979 Müşerref oldı andan cümle eṣbāḥ
Münevver olsun andan cümle ervāḥ

4980 Ḳaçan olur ḳafes yiri hümānuñ
Beḳā gülzārıdur seyrānı anuñ

4981 İşitdi bu sözi maḥbūb-ı ḥażret
Münevver çehresini ṭutdı ṣufret

4982 Daḫı hem çeşm-i *mā zāġ*ından ol cān
Revān eyledi ol dem āb-ı bārān

4983 Mübārek ḫāṭırın ṭutdı melālet
Didi iy yār-ı ṣādıḳ peyk-i ḥażret

4968-4969: SK'de takdim-tehirli.
4968a maᶜārif: maᶜānī SK; gencinüñ: dürcinüñ SK.
4973b inzāl: irsāl SK, BY.
4975b dergāha: dergāhuma SK.
4977a yiriydi: yiridür SK, BY.
4979a andan: anda SK.
4979b: - SK.
4980: - SK.
4981a İşitdi çünki vaḥy-i Ḥaḳḳı ḥażret SK.
4982a "**mā zāġ**" için bk. 588b dipnot.

4984 Ölümden ġam yimem *ḥāşā ve kellā*
Ki Ḥaḳ dünyāyı elbet ḳılur ifnā

4985 Direm kim ben gidicek n'ola ümmet
Ne ḳıla bilmezem bunlara ḥażret

BY 158a 4986 Eger bilsem ki ümmet ola āzād
Ḳamu ġamdan olurdı cān u dil şād

SK 134b 4987 Dönüp Cibrīl didi kim yā Muḥammed
Ḫudādan sen muẓaffersin müʾ ebbed

4988 O dem Ḥaḳ ḳıldı merḥūm ümmetüñi
Ki gönderdi bulara ḥażretüñi

4989 Şol ümmet kim resūli olasın sen
Dirīġ itmez Ḫudā luṭfını andan

4990 Ezelde raḥmetin yüz baḫş ḳıldı
Anuñ bir ḳısmını dünyāya ṣaldı

4991 Virüp ṭoḳsan ṭoḳuzın yüce Sübḥān
İder ᶜāṣīlere maḥşerde iḥsān

İÜ 162b

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ جَعَلَ اللّٰهُ رَحْمَتَهُ مِائَةَ قِسْمٍ قِسْمٌ مِنْهَا اَرْسَلَ اِلَى الدُّنْيَا وَ تِسْعٌ وَ تِسْعُونَ مَوْقُوفٌ بِالْمَحْشَرِ*

4992 Çü bu sözi işitdi şāh u sulṭān
Mübārek ḫāṭırına irdi ferḥān

4993 Ḥaḳa çoḳ ḳıldı ḥamd-ile ṯenāyı
Hem itdi ümmete ol dem duᶜāyı

4994 Pes andan ᶜĀyişe ḳatına girdi
Başın ṭutmış ṭurur ᶜĀyişe gördi

4995 Didi kim n'oldı ḥālüñ yā Ḥumeyrā
Didi kim başum aġrır iy dilārā

4996 Didi başuñ ṣudāᶜı bende kim var
Ki rubᶜı kimsede hīç olmaz iy yār

AG 142a 4997 Naẓar eyledi bānū gördi sulṭān
Şararmış beñzi olmış cismi lerzān

4984a **ḥāşā ve kellā**: "Allah korusun, katiyen".
4985a n'ola: yola SK.
4989b andan: senden SK.
4991a ṭoḳuzın: ṭoḳuzı BY.
* ersele: - İÜ, AG; tisᶜūne: tisᶜūne ḳısmün SK, BY. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *Allah rahmetini yüz parça olarak yarattı. Onlardan birini dünyaya gönderdi, doksan dokuzu ise mahşer günü için tutulmuştur.*" Bu hadis-i şerif, farklı bir lafızla Celâleddîn es-Suyûtî'nin *el-Câmi'u's-Saġîr*'inde (2015: VI/370) mevcuttur: الرَّحْمَةُ عِنْدَ الله مِائَةُ جُزْءٍ فَقَسَمَ بَيْنَ الْخَلَائِقِ جُزْأً وَ اَخَّرَ تِسْعاً وَتِسْعِينَ اِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ *"Yüce Allah'ın katında rahmet yüz bölümdür. Bunlardan birini yarattıkları arasına koyarken doksan dokuzunu kıyamet günü için saklamıştır."*
4993a çoḳ: çün SK.
4996a kim: ki SK.
4996b hīç: - SK.
4997b şararmış: şararmışam SK.

4998 Yüregi döymeyüben ᶜaḳlı şaşdı
Hemān-dem serverüñ üstine düşdi

4999 Didi cānlar senüñ yoluña ḳurbān
Ne geldi saña böyle olduñ iy cān

5000 Didi başum dime sen yā Ḥumeyrā
Baña baş aġrısı kim oldı peydā

5001 Kimesne vaṣf idemez işbu ḥāli
Pes iḥżār eyledi anda Bilāli

BY 158b 5002 Ṣalā eyle didi aṣḥāb gelsün
Ḳamusı mescidüme ḥāżır olsun

5003 Baña emr oldı kim ben gidem elbet
Çeke anlar benüm-çün derd-i fürḳat

5004 Gelüp görsünler anlar bini bir dem
Naṣīḥat eyleyeyin anlara hem

SK 135a 5005 Göreyin yüzlerini anlaruñ ben
Ki ayrılsam gerekdür ben olardan

5006 Bilāl anı işidüp oldı giryān
Didi yoluña yüz biñ cān ḳurbān

İÜ 163a 5007 Gelüben ḳıldı aṣḥāba ṣalāyı
Dirilüp gördiler ol görklü ayı

5008 Muḳātil bir daḫı ḳıldı rivāyet
Çün indi servere naṣr içün āyet

5009 İşidüp cümle aṣḥāb oldı şādān
Velīkin İbni ᶜAbbās oldı giryān

5010 Didi server niçün aġlarsın iy yār
Didi kim ẓāhir oldı bir ᶜaceb kār

5011 Baña bir maᶜnī gösterdi bu āyet
Ki bunda intiḳāle var işāret

5012 Didi server budur maᶜnī muḥaḳḳaḳ
Beni dergāha daᶜvet eyledi Ḥaḳ

5013 Çü mescid içre cemᶜ oldı ṣaḥābī
Küsūf olmış görürler āfitābı

5014 Ḳamusı aġlaşup didiler iy cān
Ḳamunuñ cānı olsun saña ḳurbān

5015 Ṭuruban minberine çıḳdı server
Naṣīḥat ḳıldı anlara peyem-ber

4998a döymeyüben: döymeyüp SK.
5002a aṣḥāb: aṣḥāba SK, BY.
5004a gelüp: gelüben SK.
5015b ḳıldı anlara: anlara ḳıldı SK.

AG 142b

5016 Pes itdi ḥamdeleyle fetḫ-i bābı
Dönüben bunlara ḳıldı ḫiṭābı

5017 Didi pes *küllü şeyʾin hālikün* ol
Aña göre gerekdür ṭutasız yol

5018 Göñül dünyāya virmek bī-vefādur
Kim anuñ hep ṣafāsı pür-cefādur

BY 140a*

5019 Anuñ-çün sizi ḫalḳ eyledi Allāh
Biline tā cihānda bende vü şāh

5020 Muʿayyen bildüñüz ḳādir Ḫudādur
Resūli hem Muḥammed Muṣṭafādur

5021 Ḫaber virdi size Ḥaḳdan resūli
Ḳamu bildürdi hep reddi ḳabūli

5022 Şu yol kim ben didüm adın şerīʿat
Gerek naḳṣ itmeyesiz andan elbet

5023 Benüm şerʿümden ol kim ḳıldı noḳṣān
Bilüñ kim nāḳış oldı anda īmān

İÜ 163b|SK 135b

5024 Şular kim şerʿi ortadan götürdi
Bilüñ taḥḳīḳ kim dīnin yitürdi

5025 Ḥaḳuñ emrinde nefse cebr idüñ siz
Ḫudādan her ne gelse ṣabr idüñ siz

5026 Ḥaẕer ḳıluñ daḫı nehy itdüginden
Ṭutuñ sünnetleri kim ḳılmışam ben

5027 Ṭutuñ emmāre nefsi size düşmen
Ki ḫālī olmaz ol ḥırş u emelden

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ اَعْدَى عَدُوِّكَ نَفْسُكَ الَّتِي بَيْنَ جَنْبَيْكَ**

5028 Ḫaṭānuñ başıdur çün ḥubb-i dünyā
Ṭoġar andan niçe āṯām-ı ʿuẓmā

5029 Bu dünyāyı size dām itdi şeyṭān
Gerek andan ḥaẕer ḳıla her insān

5030 Temīz eyleñ ḥalālı vü ḥarāmı
Ḫudāyı ẕikr idüñ siz ha müdāmī

5016a itdi: andan İÜ, AG.
5017a **Küllü şeyʾin hālikün** [illā vechehū]: *"...O'nun zatından başka **her şey yok olacaktır**..."* (Kasas 28/88).
* 5019-5321. beyitler 140a-148b sayfalarında bulunmaktadır.
5024b dīnin: dīni SK.
** ḳāle: ḳāle'n-nebiyyü SK, BY. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor*: En azılı düşmanın sende bulunan nefsindir*." (Yılmaz, 2013: 13).
5029a şeyṭān: sulṭān SK.

	5031	Arada ẓulm ü fitne eylemeñ siz Daḫı ġaybet sözini söylemeñ siz
	5032	Cihānda ᶜadl ü dād eyleñ hemīşe Ġazāyı dāyim eyleñ size pīşe
	5033	Şu söz kim söyledüm ben söyleñüz siz Şu fiᶜli ki_eyledüm ben eyleñüz siz
AG 143a	5034	Cihānda ṣaḳlañuz siz dāyim ādāb Size tā Ḥaḳ ḳatında fetḥ ola bāb
BY 140b	5035	Şu deñlü eyledi vaᶜẓını sulṭān Yarıldı sīne oldı dīde giryān
	5036	Daḫı didi ki iy aṣḥāb-ı cānī Bu deñlü ki_eyledüm dīnden beyānı
	5037	Size yaḫşı nübüvvet eyledüm mi Mühimm olanı dīnde söyledüm mi
	5038	Didiler kim *cezāke'llāhü* iy cān Bize taᶜlīm itdüñ dīn ü īmān
	5039	Nübüvvet bize irgürdüñ Ḫudādan Bize müşfiḳsin atadan anadan
İÜ 164a	5040	Bizi Ḥaḳ yola daᶜvet eyledüñ sen Ḳamu vaḥy-ile ḥuccet eyledüñ sen
	5041	Hīç eksük ḳalmadı ḳamu yitürdüñ Ki dīn emrin tamām itdüñ bitürdüñ
SK 136a	5042	Ḫiṭāb itdi dönüp yārenlerine Ki ḥaḳḳın vire bunlar birbirine
	5043	Didi hem cümleñüz bu işi bilsün Kimüñ var-ısa ḥaḳḳı benden alsun
	5044	Ki yarın istemeye Ḥaḳ ḳatında Baña güç olmaya Ḥaḳ ḥażretinde
	5045	Ki hergiz kimse ḥaḳḳın kimseye Ḥaḳ Ḳomaz alıvirür yarın muḥaḳḳaḳ
	5046	Çün ol server buyurdı bu ḫiṭābı Kimesne virmedi hergiz cevābı
	5047	Didi üç kerre ḥattā söyleñüz siz Ki ḥaḳ var-ısa maᶜlūm eyleñüz siz

5031b sözini: sözin SK.
5036b dīnden: dīnde SK.
5038a **cezāke'llāhü**: "Allah sana iyilikler versin."
5040b vaḥy-ile: vech-ile SK, BY.
5041b bitürdüñ: yitürdüñ İÜ, SK.
5047a ḥattā: ḥaḳ SK.

5048 Yirinden ṭurdı ᶜUkkāşe dir iy şāh
Saᶜādet burcına sen mihr-ile māh

5049 Şu dem kim Bedre itdük biz ġazāyı
Muẓaffer eyledi Ḥaḳ sen hümāyı

5050 Çün andan munṣarif olduḳ ḥabībüm
Rikābuñ düşdi ol yirde naṣībüm

5051 İnüp nāḳamdan irdüm ḥaẓrete ben
O dem ḳamçı-y-ıla urduñ beni sen

BY 141a 5052 Velīkin bilmezem kim ḳaṣd iderdüñ
Veyāḫ̮od nāḳañı urmaḳ dilerdüñ

AG 143b 5053 Daḫı bil yā resūla'llāh kim ben
Dimezdüm anı teᵓ kīd itmeseñ sen

5054 İşidüp istiᶜāẕe itdi server
Ki sini ḳaṣd-ıla urmaz peyem-ber

5055 Meger sehv-ile olmış ola bu ḥāl
Berü gel imdi bugün ḥaḳḳuñı al

5056 Dönüp didi Bilāle nūrü'l-envār
Yüri ol ḳamçıyı ḳıl bunda iḥżār

İÜ 164b 5057 Ki ḳamçı Fāṭıma ḳatında-y-ıdı
İrişüp çün Bilāl ol sözi didi

5058 İşidüp Fāṭıma feryād ḳıldı
Özine yanmaġı bī-dād ḳıldı

5059 Didi kimdür ḳışāṣ iden resūle
ᶜAdūdur ol meger ṣāḥib-uṣūle

5060 Meger ummaz Ḫudādan hīç raḥmet
Resūlinden daḫı ummaz şefāᶜat

SK 136b 5061 Didi bir pīrdür adı ᶜUkāşe
Eşer itdi bugün bu işi ṭaşa

5062 Bilāl ol ḳamçıyı çünkim irürdi
Resūl alup anı ol pīre virdi

5063 Ḥaḳuñ al diyü iḳdām itdi sulṭān
Hemān-dem düşdi aṣḥāb içre efġān

5049a biz: bir BY.
5051a ḥaẓrete: ḫıdmete SK.
5052b nāḳañı: nāḳayı SK, BY.
5060b resūlinden: resūlden SK.
5061b işi: iş SK.
5062b virdi: vardı BY.

	5064	Ġırīv idüp ḳamu aġlaşdı aṣḥāb Bu ḥāletden ciger ṭaġlaşdı aṣḥāb
	5065	Ṭurup Ṣıddīḳ u ᶜÖ[m]mer daḫı ᶜOs̱mān Didiler al ḳışāṣuñ bizden iy cān
	5066	Bugün sulṭānumuzı urma zinhār V'eger-nī hep cihān odlara yanar
	5067	Didi kim oturuñ yārenlerüm siz Muḥibsiz bilürem yārenlerümsiz
	5068	*Cezāküm Rabbüküm fi'l-ḥaṣri ḫayran* Ḳoñ alsun bu kişi ḥaḳḳını benden
BY 141b	5069	ᶜAlī turup didi kim yā ᶜUkāşe Bizi ġarḳ itme bugün ḳanlu yaşa
	5070	Beni yüz kez urup alġıl ḳışāṣı Tek urma bu resūli olma ᶜāṣī
	5071	Ḥüseyn-ile Ḥasen hem anı gördi Döküp gözyaşların yüz yire urdı
AG 144a	5072	Didiler yā ᶜUkāşe biz resūlüñ Ciger-gūşesiyüz ṣāḥib-uṣūlüñ
	5073	Ḳışāṣı bizden al urmaġıl anı Hücūm itdi hem aṣḥābuñ ḳalanı
İÜ 165a	5074	ᶜUkāşe didi şerᶜ içre gelür mi Ḳışāṣı ġayrıdan almaḳ olur mı
	5075	Didi server oturuñ yā ṣaḥābī Size Ḥaḳḳ eyleyiser fetḥ-i bābı
	5076	Didi gel ḥaḳḳuñı al yā ᶜUkāşe Gerekdür imdi ḥaḳ Ḥaḳḳa ulaşa
	5077	Didi ᶜuryān-idüm şāhā o dem ben Kim urmışduñ beni ḳamçu-y-ıla sen
	5078	İşitdi çün anı aṣḥāb-ı sulṭān Ḳamusı dökdi gözden yaş-ıla ḳan
	5079	Çün açdı ẓahrını nūr itdi pertāb Ḳamu mescid içini ḳıldı pür-tāb
SK 137a	5080	ᶜUkāşe gördi kim bir nūr-ı berrāḳ Nübüvvet mühridür kim ider işrāḳ

5064a ġırīv: ġırī SK.
5064b ḥāletden ciger ṭaġlaşdı: ḥālden ḳamu iñleşdi SK, ḥāletden ḳamu iñleşdi BY.
5068a **Cezāküm Rabbüküm fi'l-ḥaşri ḫayran**: "Allah size mahşer gününde hayırlarla karşılık versin".
5068b bu kişi ḥaḳḳını: ḥaḳḳını bu kişi SK.
5070b tek: dek SK; resūli: resūle SK.
5071b gözyaşların yüz yire: gözyaşlarını yire SK.
5077b beni: o dem SK.

5081 Yazılmış *lā ilāhe illa'llāh*
Yanınca hem *Muḥammed resūlu'llāh*

5082 Ḳamunuñ gözi berḳından ḳamaşdı
ᶜUkāşe gördügi dem ᶜaḳlı şaşdı

5083 Hemān-dem eyledi pertāb özini
Nübüvvet mührine sürdi yüzini

5084 Aḳıdup eşk-i çeşmi oldı lerzān
Hem aṣḥāb içre ḳopdı zār u giryān

5085 ᶜUkāşe eydür iy maḥbūb-ı Cebbār
Yire geçsün seni kim ursa iy yār

BY 142a 5086 Seni gül-ile uran el ḳurısun
Daḫı misk-ile uranlar çürisün

5087 İşitdümdi ṭapuñdan bir kez iy şāh
Ki kim mührümi görse yaḳmaz Allāh

5088 Murādum mühr-i şāhı görmek-idi
Bu ḳara yüzüm aña sürmek-idi

5089 V'eger-nī ḥāşa senden şāh-ı ᶜālem
Şikeste ola ṭapuñdan bir ādem

5090 Didi server ki müjde saña iy cān
Ḥarām itdi oda cismüñi Sübḥān

İÜ 165b|AG 144b 5091 Daḫı her kim dilerse dünyede ol
Göre bir ehl-i cennet yüzini bol

5092 Bugün ᶜUkkāşenüñ yüzini görsün
Ziyāret idüp aña müjde virsün

5093 Dirilüp anı ḳıldılar ziyāret
Didiler başuña ḫ̆oş ḳondı devlet

5094 Tamām itdi çü vaᶜẓını şehinşāh
Evine vardı yüz żaᶜf-ıla ol māh

5095 İdindi ᶜĀyişe beytini menzil
O menzilde hem āḫ̆ir ḳurdı maḥmil

5096 Çü geçdi niçe gün üstine anuñ
Ziyāde oldı żaᶜfı Muṣṭafānuñ

5082: - SK.
5085a eydür: didi SK.
5086b misk: müşg SK, BY.
5087b mührümi görse: mührüm görürse SK.
5089b ṭapuñdan: ṭapuñda SK.
5090b Sübḥān: ol ḥan SK.
5091a dünyede: dünyāda SK.
5091b bol: ol BY.
5092a yüzini: yüzin SK.
5094a vaᶜẓını: vaᶜẓın SK.
5095b ḳurdı: ḳodı SK.

5097 İrişdi bir gün anda peyk-i ḥażret
Getürdi servere anda bir āyet

5098 Budur eñ şoñra kim vaḥy itdi sulṭān
Tamām oldı bunuñla cümle Ḳurʾān

قَوْلُهُ تَعَالَى وَاتَّقُوا يَوْماً تُرْجَعُونَ فِيهِ اِلَى اللهِ ثُمَّ تُوَفّٰى كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ*

SK 137b 5099 Bu āyet indi çünkim gördiler nās
Bükā itdi hemān-dem İbni ʿAbbās

5100 Ki ḳorḳutmaġ-ıla ḫatm oldı Ḳurʾān
Gerek ḫavf ide Ḥaḳdan ehl-i īmān

5101 Bu āyet geldüginden şoñra server
Ṭoḳuz gün daḫı şaġ oldı peyem-ber

BY 142b 5102 Didi pes ḫavf idüñ yevm-i cezādan
Ki_aña rāciʿ olursız bu fenādan

5103 Ḥaḳīḳat cümle-i nefs öliserdür
Ne kesb itdiyse anı bulısardur

5104 Bulara ẓulm olmaz anda aṣlā
Belī ẓālim degüldür Ḥaḳ Taʿālā

5105 Bu āyet çün resūle nāzil oldı
Ḥaḳīḳat naḳl olacaġını bildi

İÜ 166a 5106 Bilāli anda iḥżār eyledi şāh
Ki söylerken iderdi dem-be-dem āh

5107 Didi aṣḥābı cemʿ it yā Bilālī
Bugün vaḥy-i Ḫudā buldı kemāli

5108 Bizi daʿvet ider bil Ḥayy u Bāḳī
Bu vaşluñ olısardur iftirāḳı

AG 145a 5109 Çü mescid içre cemʿ oldılar aṣḥāb
Ẓuhūr itdi hemān-dem nūr-ı Vehhāb

5110 Çıḳup minberde itdi ḫoş ḫiṭābet
Didi kim nāzil oldı āḫir āyet

5111 Tamām itdi çü vaḥyi ḥażret-i Ḥaḳ
Tamām oldı benüm ʿömrüm muḥaḳḳaḳ

5112 Bilüñ kim arada fürḳat olısar
Giderem ben size ḥurḳat olısar

---

* ḳavlühu Taʿālā: - SK. || "Bu Cenab-ı Hakk'ın buyruğudur: *Öyle bir günden sakının ki, o gün hepiniz Allah'a döndürülüp götürüleceksiniz. Sonra herkese kazandığı amellerin karşılığı verilecek ve onlara asla haksızlık yapılmayacaktır.*" (Bakara 2/281).

5100a ki: çü SK.
5109: - BY.
5112b ḥurḳat: ḥürmet SK.

5113 Gerekdür ḥavf idesiz siz Ḫudādan
Gidersiz cümle elbet bu fenādan

5114 Ḳamu ṭāᶜatde taḳvā idesiz hem
Ḥaḳuñ ḳatında taḳvādur mükerrem

قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى اِنَّ اَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللّٰهِ اَتْقٰيكُمْ*

5115 Ḥaḳuñ luṭfına olmañ hīç maġrūr
Ki nā-gāh olasız ḳahr-ıla maḳhūr

5116 ᶜAmelden ḫālī olmañ hīç bir dem
Günāha eyleñ istiġfār her dem

SK 138a 5117 Dilersiz bulasız anda emānet
Gerekdür idesiz bunda riyāżat

5118 Bugün şunlar ki Ḥaḳdan ḳorḳa bunda
Emīn olur ḥaḳīḳat yarın anda

BY 143a 5119 Emīn olan bugün Ḥaḳ ḥażretinden
Baᶜīd olur Ḥaḳuñ ol raḥmetinden

قَالَ تَعَالَى فَوَ عِزَّتِى وَ جَلَالِى اِنِّى لَا اَجْمَعُ عَلَى عَبْدٍ اَمَنَتَيْنِ وَلَا خَوْفَيْنِ فَمَنْ خَافَنِى فِى الدُّنْيَا اَمِنْتُهُ فِى الْاٰخِرَةِ وَمَنْ اَمَنَنِى فِى الدُّنْيَا اَخَفْتُهُ فِى الْاٰخِرَةِ**

İÜ 166b 5120 Şu deñlü eyledi taḥvīf sulṭān
Ḳamu aṣḥāb oldı zār u giryān

5121 Bu ḳorḳudan cigerler yarelendi
İñildüden yürekler pārelendi

5122 Bilüñ hem didi *yā aṣḥābenā* siz
Gerek bu fānī evden küllī perhīz

5123 Sizi ben ḳılmış-ıdum yār-ı ṣādıḳ
Baña olmışduñuz dīnde muvāfıḳ

5124 İderdüñüz baña yaḫşı maḥabbet
Severdüm cümleñüzi ben de elbet

5113b gidersiz: gidersiz siz SK.
5114a idesiz: idesiz siz SK.
* ḳāle'llāhü: kemā ḳāle'llāhü SK, ḳāle BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *...Allah katında en değerli olanınız, O'na karşı gelmekten en çok sakınanınızdır...*" (Hucurât 49/13).
5117b riyāżat: diyānet SK, BY.
** ḳāle Taᶜālā: ḳāle'llāhü İÜ, AG; fe-ve ᶜizzetī ve celālī: - İÜ, AG. || "Cenâb-ı Hak şöyle buyuruyor: *İzzetim ve celâlim hakkı için, muhakkak ben bir kulumun üzerinde iki emniyeti ve iki korkuyu bir araya getirmem. Her kim dünyada iken benden korkarsa, onu âhirette emîn kılarım. Her kim de dünyada iken benden çekinmezse onu âhirette korkuturum.*" Bu kudsî hadis, farklı bir lafızla Beyhakî'nin *Şuabu'l-Îmân*'ında (2015: II/35) mevcuttur: وَعِزَّتِي لَا أَجْمَعُ عَلَى عَبْدِي خَوْفَيْنِ وَأَمْنَيْنِ إِذَا خَافَنِي فِي الدُّنْيَا أَمَّنْتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَإِذَا أَمِنَنِي فِي الدُّنْيَا أَخَفْتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ "Yüce Allah: *'İzzetime yemin olsun ki ben kuluma iki korkuyu birden vermem, iki emniyeti de birden vermem. Eğer dünyada iken benden korkarsa kıyamet gününde onu güvence altına alırım. Eğer dünyada iken azabımdan emin olursa kıyamet gününde ona korku veririm.'* buyurdu."
5121a yarelendi: pārelendi SK.
5121b pārelendi: yarelendi SK.
5122a hem: - SK; yā: iy SK. || **yā aṣḥābenā**: "Ey ashabım(ız)".

AG 145b

5125 Velī sizden birüñüzi nebīñüz
Ḫalīl idinmez aṣlā bu-durur söz

5126 Ki zīrā bini ḥażret eyledi dōst
Baña kendü maḥabbet eyledi dōst

5127 Nitekim ḳıldı İbrāhīmi ol Ḥaḳ
Ḫalīl idindi kendüye muḥaḳḳaḳ

5128 Ḫalīl idine-düm ger kimse sizden
Ebū Bekri ḫalīl idine-düm ben

5129 Daḫı didi görüñ Ḥaḳḳuñ ᶜaṭāsın
Beni ḳıldı bilüñ ḫatmü'n-nebiyyīn

5130 Yaratdı cümleden evvel beni Ḥaḳ
Benümle girü āḫir eyledi Ḥaḳ

5131 Benümdür ḳamu yirde görklü āyīn
Baña fetḥ itdi Ḥaḳ cümle ḫazāyin

5132 Ne kim var evvelīn ü āḫirīni
Baña hem virdi gökler kilīdini

5133 Benüm ümmetlerümdür ḫayru'l-ümmet
Virüpdür size Ḥaḳ çoḳ çoḳ kerāmet

BY 143b

5134 Size çün ben irişdürdüm peyāmı
Ḳıluñ iḫvānuma benden selāmı

SK 138b

5135 Benüm şerᶜümi muḥkem eylesünler
Sözüñ her demde ḫayrın söylesünler

5136 Ḥaḳı vü bini ḥaḳ bilsünler anlar
Namāzı dāyimā ḳılsunlar anlar

İÜ 167a

5137 Zekāt u ḥacc u ṣavmı gözlesünler
Benüm zinhār izümi izlesünler

5138 Baña uyan ḳamu cennet bulısar
Rücūᶜ iden cehennemde ḳalısar

5139 Didi Selmān aña iy şāh-ı sulṭān
Ḳamumuz olmış-ıduḳ saña iḫvān

5140 Didi kim siz ṣaḥābemsiz mükerrem
Ḳamu ümmet arasında muᶜaẓẓam

5141 Benüm iḫvānum oldur kim gelürler
Ki benden ṣoñra ḫ-oş īmān bulurlar

5125b idinmez: idinmezem SK; bu-durur: budur SK.
5132: - SK.
5133b Ḥaḳ: - SK.
5135b-5136a: - BY.
5135a şerᶜümi: şerᶜüm SK.
5138b cehennemde: cehennemden BY.

5142 Getürürler baña görmedin īmān
ᶜİbādet içre ḫᵛoş ḳılurlar iḥsān

5143 Bu nevᶜa söyleyüp aġlardı server
Tamām eyledi vaᶜẓını peyem-ber

AG 146a 5144 Girü aṣḥāb efġān eylediler
Girü gözyaşların ḳan eylediler

5145 Pes irdi ᶜĀyişe menziline şāh
Görüp ᶜĀyişe ḥālin eyledi āh

5146 Mizācı münḥarif olduḳça sulṭān
Ḥaḳa tesbīḥin artururdı ol ḫan

5147 Rivāyetdür ki ol nūr-ı ḫuceste
Pes oldı on sekiz gün ol şikeste

5148 On üç gün daḫı dir baᶜżı rivāyet
Şikeste oldı ol tāc-ı risālet

5149 İrerdi dem-be-dem Cibrīl şāha
Sözin iltüp getürürdi ilāha

5150 Görüben żaᶜfını aġlardı Cibrīl
Firāḳından ciger ṭaġlardı Cibrīl

5151 Didi kim yā aḫı bu aġlamaḳ ne
Firāḳ-ıla cigerler ṭaġlamaḳ ne

BY 144a 5152 Didi sinüñ-çün aġlaram ḥabībī
Sen idüñ cümle derdlerüñ ṭabībi

5153 Şeref ben daḫı sinüñle bulurdum
Kelāmından Ḥaḳuñ lezzet alurdum

İÜ 167b|SK 139a 5154 Bu lezzetden n'idem maḫrūm ḳaldum
Cemālüñsüz şehā maġmūm ḳaldum

5155 Naẓar ḳılduḳça ᶜĀyişe özini
Yitürür ḥayretinden kendözini

5156 Bu derd-ile olupdı ḳalbi pür-ġam
Düşerdi cinnet irmiş gibi dem dem

5157 Özini gāhī pür-tāb eyler-idi
Gehī kendüyi pertāb eyler-idi

5158 Dir-idi *el-firāḳu el-firāḳī*
Ki ḳalur dilde derd-i iştiyāḳı

5143b vaᶜẓını: vaᶜẓın SK.
5146b ḫan: cān SK, BY.
5150a görüben: görürdi İÜ, AG.
5154b maġmūm ḳaldum: maᶜmūr ḳaldum İÜ, maġbūn oldum SK.
5156b irmiş: urmış İÜ, AG; dem dem: dem-ā-dem SK.
5157a pür-tāb: pertāb İÜ, AG.
5157b pertāb: pür-tāb İÜ, AG.

5159 Beni bir dem İlāhī ḳoma ansuz
Yig ol kim cismüm ansuz ola cānsuz

5160 Pes anda ehl-i beyti cem^{c} olup hep
Firāḳ-ıla ṭutupdı cümlesin teb

5161 Vidā^{c} eyledi bunlaruñla sulṭān
Ḳamuya ḫulḳ-ıla gösterdi iḥsān

5162 Ḳılurdı cān u dilden cümlesi āh
Yanardı nāra andan ṭāḳ u dergāh

AG 146b 5163 Didi pes Fāṭıma nevḥayla iy şāh
Yetīm eyler ^{c}acebdür bizi Allāh

5164 Ne miskīn olmışam iy cān ata ben
Yetīm eyledüñ uş ben miskīni sen

5165 N'ider cānum cihānı sensüz iy cān
Baña luṭfuñdan imdi eyle iḥsān

5166 Beni ḳatuña çek tīzcek gideyim
Bu fānī ^{c}ālemi sensüz n'ideyim

5167 Bu nev^{c}a her birisi aġlar-ıdı
Firāḳ odıyla cānın ṭaġlar-ıdı

5168 Eḥad güninüñ oldı çün ṣabāḥı
Bilāl itdi çıḳup andan ṣıyāḥı

BY 144b 5169 Eẕān oḳudı vü geldi ḳapuya
Dilerdi gire-di anda ṭapuya

5170 Ḳapudan eyledi ol dem selāmı
İşidüp Fāṭıma virdi peyāmı

İÜ 168a 5171 Didi nefsine meşġūldür peyem-ber
Çıḳamaz mescidine şimdi server

5172 Varup mescidde ārām itdi bir dem
Ki memlū oldı mescid içre ādem

SK 139b 5173 Bilāl ol dem girü ḳapuya vardı
Ṣalāt-ıla selām eyledi ṭurdı

5174 İşidüp anı pes ol kān-ı raḥmet
Bilāle girmege virdi icāzet

5175 Girüben didi kim iy aṣl-ı ādem
Firāḳuñdan ṭutuşdı cümle ^{c}ālem

5160a anda: andan SK.
5163b eyler: eyle İÜ; ^{c}acebdür bizi: bizi ^{c}acebdür SK.
5166b n'ideyim: n'ideyin İÜ, AG.
5168b andan: ol dem SK.
5173a vardı: geldi BY.
5173b ṣalāt-ıla: ṣalā-y-ıla SK.

5176 Şaḥābeñ birle ṭur eyle namāzı
Bu dem Rabbüñe ḫ͐oş eyle niyāzı

5177 Şaḥābeñ oldılar sensüz ciger-ḫūn
Olupdur gözleri giryān u pür-ḫūn

5178 Cevāb itdi Bilāle döndi ol yār
Ki şimdi nefsüme meşġūlem iy yār

5179 Żaᶜīfem varmaġa yoḳdur mecālüm
Digil var yā Bilāl aṣḥāba ḥālüm

5180 Ebū Bekr eylesün ḫalḳa imāmet
Ki benden ṣoñra anuñdur niyābet

5181 Didi pes ᶜĀyişe iy faḫr-ı ᶜālem
Bilürsiz kim raḳīḳu'l-ḳalbdür atam

AG 147a 5182 Sizi ger yirüñüzde görmeye ol
Taᶜaccübdür ki cānın virmeye ol

5183 ᶜÖmer ḳılsa bugün n'ola niyābet
Buyurdı girü pes ol kān-ı raḥmet

5184 Yüri var yā Bilāl ilet peyāmı
Ebū Bekre degür benden selāmı

5185 Digil kim sözümi ṭutsun benüm ol
Niyābet yirüme itsün benüm ol

BY 145a 5186 Bilāl ol demde çün ol ḥāli gördi
Ġırī[v]ler eyleyüp el başa urdı

5187 Didi n'idem ki ḳaṭᶜ oldı ümīzüm
Bilüm bükildi vü ḫāk oldı yüzüm

İÜ 168b 5188 N'olaydı cisme cānum irmeyeydi
Daḫı anam beni ṭoġurmayaydı

5189 Çü ṭoġdum ben bugüne irmeyeydüm
Çün irdüm bu fırāḳı görmeyeydüm

5190 Çıḳuban virdi aṣḥāba selāmı
Didi server buyurdı bu kelāmı

5176a ṣaḥābeñ: ṣaḥābuñ İÜ, SK.
5176b: ḫ͐oş eyle: eyle ḫ͐oş İÜ, AG, SK.
5177a ṣaḥāben: ṣaḥābuñ İÜ.
5181b bilürsiz: bilürsin SK.
5182b ki: - SK.
5184a yüri: didi SK.
5184b degür: digil İÜ, AG.
5187b: - SK.
5188: - SK.
5189: AG'de der-kenar.
5189a: - SK.
5190a çıḳuban: çıḳup SK.

5191 Ki ġālib oldı bugün baña zaḥmet
Yirüme eylesün Bū Bekr imāmet

5192 İşitdi Bū Bekir çün işbu ḥāli
Daḫı miḥrābı ansuz gördi ḫālī

5193 Hemān-dem uşşı gidüp düşdi ol cān
Görüben anı aṣḥāb oldı giryān

SK 141a*

5194 Girü ᶜaḳlı gelüp açdı gözini
Birez dem anda cemᶜ itdi özini

5195 Varup miḥrāba tekbīr itdi ol şāh
Yüregi döymeyüben düşdi nā-gāh

5196 Dönüben ᶜÖmmere ḳıldı işāret
Geçüp miḥrāba eyledi imāmet

5197 Hemān-dem bildi ol ḥāli peyem-ber
Rıżā virmedi pes bu işe server

5198 Didi diñ itmesün ᶜÖmmer niyābet
Ebū Bekr eylesün elbet imāmet

5199 İşitdi çün Ebū Bekr ol kelāmı
Niçe kez oldı aṣḥābuñ imāmı

5200 Velī aṣḥāb iderdi nāle vü āh
Ki bu nevᶜ-ile ḫaste düşdi ol şāh

AG 147b

5201 İşidüp bunlaruñ feryādın ol cān
Didi kim iy Kerīm ü Ḥayy u Sübḥān

5202 Baña iḥsān idüp vir tāb-ı ḳudret
Ki aṣḥābum çekerler zār u ḥasret

BY 145b

5203 Duᶜāsına icābet itdi Allāh
Birezcük anda ṣıḥḥat buldı ol şāh

5204 ᶜAlī Faḍl ibni ᶜAbbās-ıla irdi
Girüp ḳoltuġına anı ṭururdı

İÜ 169a

5205 Ṭayaḳ oldılar ol sulṭān-ı dīne
İletdiler anı tā mescidine

5206 Çü gördiler ki geldi kān-ı raḥmet
Pes el çatladup itdiler işāret

---

* SK'de 140. varakta 1454-1491. beyitler yer alıyor. İlgili varak yanlışlıkla burada ciltlenmiş olmalıdır.
5195b döymeyüben: döymeyüp SK.
5196a-5198a ᶜÖmmer: ᶜÖmer İÜ, SK.
5197b bu: ol SK.
5201a feryādın: feryādını SK.
5203a itdi: virdi SK.
5204a ᶜAlī: ᶜAlī-le SK; ibni: bin BY; ᶜAbbās-ıla: ᶜAbbās SK.

5207 Anı Bū Bekr işidüp girü ṭurdı
Resūl andan geçüp ilerü vardı

5208 Çöküp ṣaġ yanına diz üzre sulṭān
İmāmet eyledi aṣḥāba ol cān

5209 Girü aṣḥāba dönderdi yüzini
Naṣīḥat eyleyüp söyler sözini

5210 ᶜİtāb idüp bulara ol dem ol şāh
Didi kim size raḥmet ḳılsun Allāh

5211 Niçün el ḳaḳup itdüñüz işāret
Ki ᶜavretlerde olur işbu ᶜādet

5212 İmām sehv eylese tesbīḥ idüñ siz
Ne kim didümse ol yola gidüñ siz

SK 141b 5213 Size Ḳurʾān ı ḥuccet eyledüm ben
Gereklü sözi ḳamu söyledüm ben

5214 ᶜAmel ḳıluñ ḳamu Ḳurʾān-ıla siz
Ki tā vaṣl olasız sulṭān-ıla siz

5215 Dönüp girü didi aṣḥāba server
Ki bir ḳulını Ḥaḳ ḳıldı muḫayyer

5216 Ḳarār ide dilerse dünyede ol
Dilerse ḫoş ṭuta Rabbisine yol

5217 Bu ḳul bu ikide çün oldı muḫtār
Liḳāʾ-i Ḥaḳḳı pes oldı ṭalebkār

5218 Ebū Bekr işidüp bildi murādı
Gider pes bildi ol *ḫayru'l-ᶜibādi*

5219 Aḳıtdı gözlerinden yaş-ıla ḳan
Aña ṣabr it didi ol şāh u sulṭān

AG 148a|BY 146a 5220 İşidüñ didi hem benden naṣīḥat
Ki tā bulmayasız ṣoñra faẓīḥat

5221 Ne deñlü var-ısa mescid ḳapusı
Ṭutuñ kim ḳala Ṣıddīḳuñ ṭapusı

İÜ 169b 5222 Meger mescid civārında olanlar
Ḳapu açmışdı hep mescide anlar

5223 Ḳamunuñ yapduruban ḳapusını
Ḳodı anda ᶜAtīḳuñ ṭapusını

5207b andan: anda SK.
5215b ḳulını: ḳulın SK.
5216a dünyede: dünyāda SK.
5216b Rabbisine: Rabbine SK.
5218b ol: - SK. || **ḫayru'l-ᶜibādi**: "Kulların en hayırlısı".
5221b Ṣıddīḳuñ: Ṣıddīḳ SK.
5222b ḳapu: ḳamu İÜ, AG.

5224 Pes anı cümlesinden gördi efḍal
Budur didi ḳamusından mükemmel

5225 Pes andan evine geldi girü şāh
Żaᶜīf olmışdı līkin nūr-ı Allāh

5226 Çün oldı yevm-i iṯneyn ol yüzi nūr
Birezcük sākin olup oldı mesrūr

5227 İderlerdi ḳamu aṣḥāb nālān
Yürürlerdi ḳamusı zār u giryān

5228 Resūlüñ ḥücresini ṣubḥ u ṣāmī
Ṭavāf iderler-idi ha müdāmī

5229 İñilderlerdi derd-ile ḳılup āh
İşitdi bunlaruñ zārīsin ol şāh

5230 Didi kimlerdür efġān eyleyenler
Firāḳ-ıla ciger ḳan eyleyenler

5231 Didiler düşdi aṣḥāba fırāḳuñ
Ḳamusında ṭoludur iştiyāḳuñ

SK 142a 5232 Olaldan münḥarif ẕāt-ı münevver
Ḳamusı iñleşüp nālān iderler

5233 Didi kim ṭurḳuruñ bini ṭurayın
Çıḳup bir daḫı yüzlerin göreyin

5234 Hem anlar daḫı görsünler yüzümi
İşitsünler daḫı bir kez sözümi

5235 O dem başına bir biz baġladı ol
Baḳup ol ḥāline çoḳ aġladı ol

5236 ᶜAlī Faḍl-ıla ḳoltuġına girdi
Girü sulṭānumuz mescide irdi

BY 146b 5237 Ḫaber oldı dirildi cümle aṣḥāb
Gelüp pāyına yüz sürdiler aḥbāb

5238 Fiġān idüp didiler cümle iy cān
Ḳamunuñ cānı olsun saña ḳurbān

İÜ 170a|AG 148b 5239 Didi aṣḥābına iy cān aṣḥāb
Ḳapu fetḥ itdi bize fātiḥu'l-bāb

5225a girü: - BY.
5226a yevm-i: yevmü'l- SK.
5229a iñilderlerdi: iñilderdi BY.
5229b zārīsin ol: zārīsini SK.
5234b kez: dem SK.
5236b mescide: mescidine SK.
5237a oldı: virdi SK.
5237b pāyına: yanına SK.
5239b itdi: oldı SK.

5240 Bilürsiz kim ḳamu ᶜālem fenādur
Hemān Allāhdur kim ol beḳādur

5241 Cihāna enbiyā kim geldi ḳamu
Güẕer bu fānī evden ḳıldı ḳamu

5242 Maḳām-ı fānīyi terk itdi anlar
Beḳā vü cāvidāna gitdi anlar

5243 Bugün bize irişdi çünki nevbet
Bilüñ kim giderüz biz daḫı elbet

5244 Vaṣiyyet iderem *aṣḥābunā* ben
İşidüñ cān-ıla bu nuṣḥı benden

5245 Bir elde Ḥaḳ kitābını ṭutuñ siz
Anuñla cümle-i emri utuñ siz

5246 Bir elde daḫı ṭutuñ sünnetümi
Mübeddel ḳılmañ aṣlā ḥuccetümi

5247 Bu nevᶜa dünyede kim iş ḳılasız
Bilüñ cennetde binümle olasız

5248 İçürem anda ḥavżumdan size ben
Şefāᶜatler irişe size benden

5249 Bilüñ kim ḥavżumuñ giñligi bunca
Ki Başra-y-ıla Şanᶜā arasınca

5250 Yemenden yaᶜnī Şām arası deñlü
Benüm ḥavżum inidür işbu deñlü

SK 142b 5251 Şuyı ṭatlu ᶜaselden südden aḳ
Ṭaşı lüʾ lüʾ vü yaġdan daḫı yumşaḳ

5252 İçürem sünnetüm ṭutanlara ben
Velī terk idene virmeyem andan

5253 Daḫı didi bilüñ kim cümle Enṣār
Baña olmış-durur yār-ı vefādār

BY 147a 5254 Buları ḫoş ṭutuñ eyleñ riᶜāyet
Riᶜāyet bunlara vācibdür elbet

5255 Daḫı Enṣāra didi şāh-ı ᶜālem
Ḳureyşe tābiᶜ oluñ siz daḫı hem

İÜ 170b 5256 Ki bunlar dīn içinde oldı aḳdem
Benümle bile hicret ḳıldılar hem

5240b kim: ki SK.
5242b beḳā vü: beḳāʾ -i SK.
5244a **aṣḥābunā**: "ashabım(ız)".
5247a dünyede: dünyāda SK.
5256a aḳdem: aḳdām SK.

5257 Selām idüñ didi hem ümmetüme
Ki kāhil olmasunlar sünnetüme

AG 149a 5258 Daḫı didi selām-ı *el-firāḳī*
Ḳamu dillerde ḳaldı iftirāḳı

5259 Vidāᶜ eyledi çün sulṭān-ı ᶜālem
Ṣaḥābī ṭutdı anda yās u mātem

5260 Yudılar mescidi gözyaşları-la
Dögüp başlarını hem ṭaşlar-ıla

5261 Didiler nā-ümīd olduḳ n'idelüm
Ġarīb olduḳ ya biz ḳanda gidelüm

5262 Bu nevᶜa söyleyüp aġlarlar-ıdı
Firāḳ-ıla ciger ṭaġlarlar-ıdı

5263 Çü geldi meskenine şāh-ı ᶜālī
Girü cemᶜ oldı anda cümle āli

5264 İderdi her biri bir nevᶜa efġān
Tesellī eyledi bunları sulṭān

5265 Didi kim ṣabr idüñ raḥmet bulasız
Benümle bile cennetde olasız

5266 ᶜAlī baḳardı aña yermürürdi
Gehī ayaġına yüzin sürürdi

5267 Didi aġlayuraḳ iy şāh u sulṭān
Şu dem kim gidesiz fānīden iy cān

5268 Muṭahhar cismüñüz kim yusun eydüñ
Daḫı hem ravżaya kim ḳosun eydüñ

5269 Didi yu sen beni ki sensin elyaḳ
Faḍıl ḳoysun ṣuyı raḥmet ḳıla Ḥaḳ

SK 143a 5270 Pes uçmaḳdan gelür ol demde Cibrīl
Ḥanūṭ-ı cennet ile baña taᶜcīl

BY 147b 5271 İkiñüz eyleñüz taġsīl ü tekfīn
Gerekmez ġayruñ anda ıṭṭılāᶜın

5272 Daḫı didi ki bilüñ yā ᶜAlī siz
Baña üç pāre ḳıluñ aḳ kefen biz

5258a selām-ı: selāmün BY.
5259b ṭutdı anda: anda ṭutdı SK.
5260a gözyaşları-la: gözyaşı-la SK.
5261b ya: - SK.
5262b ciger: cigerler SK.
5263a ᶜālī: ᶜālem SK.
5266b sürürdi: sürerdi İÜ, AG.
5268a muṭahhar: mübārek SK; cismüñüz: cismüñüzi SK.
5268b ḳosun: ḳoysun İÜ, AG.
5272a ki: - SK; bilüñ yā ᶜAlī: yā ᶜAlī bilüñ SK.
5272b biz: siz SK.

İÜ 171a 5273 Rivāyet bir daḫı budur ki ol cān
Kefen bu ṭonlarum olsun didi cān

5274 Yemenden ḥulle vardur didi hem şāh
Kefen var aḳ Mıṣrī didi hem māh

5275 Beni pes mescidüme iledüñ siz
Ḳoyup mescidde ḳamuñuz gidüñ siz

5276 Ṣalāt ider evel üstüme ḥażret
Baña vü ümmete yaᶜnī ki raḥmet

AG 149b 5277 Pes andan Cebreʾīl andan Mikāʾīl
Daḫı ᶜIzrīl ü hem daḫı Sirāfīl

5278 Hem andan fevc fevc ine melekler
Namāzum ḳıluban bula belekler

5279 Pes andan aḳribā-la giresin sen
Namāzum anlaruñla ḳılasın sen

5280 Pes andan ṣoñra aṣḥāb eylesünler
Anuñla cānlarını ṭoylasunlar

5281 Hem andan ṣoñra nisvān eylesünler
Daḫı vildān u ġılmān eylesünler

5282 Benüm defnüme kim meşġūl olasız
Melāʾik leşkeri gelür bilesiz

5283 Sizüñle bile ḳabre indürürler
Göremezsiz velī anlar görürler

5284 Vaṣī itdüm yirümde hem seni ben
Ki ehl-i beytüñ olġıl nāẓırı sen

5285 İşidüp bu sözi ol şāh-ı ᶜālī
Bükildi bili vü gitdi mecāli

5286 O dem bir pāre ṣıḥḥat buldı ol cān
Ḳamu aṣḥāb oldı anda şādān

5287 Resūlüñ baḳdılar ol cünbişine
Ṭaġılup her biri gitdi işine

BY 148a 5288 Pes emr eyledi ᶜAzrāʾīle Allāh
Ḥabībüme in ammā olġıl āgāh

SK 143b 5289 İcāzet iste üstine gir andan
Selām u hem taḥiyyāt eyle benden

5273b bu: - SK; cān: cānān SK, ḫan BY.
5274a hem: - SK.
5276a evel: ol İÜ.
5277: - SK.
5283a indürürler: iledürler İÜ, AG.
5285a ᶜālī: ᶜālem İÜ.
5289a üstine: - SK.

İÜ 171b	5290	Edeb ṣaḳla be-ġāyet ḥażretinde Daḫı taᶜẓīm-ile ṭur ḫıdmetinde
	5291	İcāzet virse rūḥ-ı pāki ḳabż it Ve illā ḫıdmet eyle dön girü git
	5292	İnüp ᶜAzrāʾīl ol dem yiryüzine Ṭolardı yaş-ıla ḳanlar gözine
	5293	Gelüp ḳapuda ṭurup aġladı ol Ġırīvinden cihānı ṭaġladı ol
	5294	Didi biñ biñ saña ālüñe iy şāh Ṣalāt-ıla selām eylesün Allāh
	5295	İcāzet var mı kim içerü girem Cemālin serverüñ bir laḥẓa görem
AG 150a	5296	İşitdi Fāṭıma bu sözi andan Didi kimsin *cezāke'llāhü ḫayran*
	5297	Resūlüñ şuġli var nefsine şimdi Aña kim söyleye kim ṭına şimdi
	5298	Bu nevᶜa üç kez eyledi ḫiṭābı Hem üç kez Fāṭıma virdi cevābı
	5299	Ki şimdi var bizüm ḳayġumuz iy cān Żaᶜīf olmış-durur ġāyetde sulṭān
	5300	İşidüp anı şāh açdı gözini Betūle döndürüp ol dem yüzini
	5301	Didi kim kime virürsin cevābı Didi kim bir ᶜArab ḳılur ḫiṭābı
	5302	Ṭapuña girmege ister icāzet Didi pes aña ol dem kān-ı raḥmet
	5303	ᶜArab ṣanmañ aña siz ḥürmet eyleñ Ulu mihmān-durur key ᶜizzet eyleñ
	5304	Budur ol kim ider her baġrı biryān İder bu cümle ḫalḳuñ cigerin ḳan
BY 148b	5305	Olur niçe yaḳalar çāk elinden Olur sīmīn-bedenler ḫāk elinden

5290a ḥażretinde: ḥażretinden SK.
5296b **cezāke'llāhü ḫayran**: "Allah sana hayırlarla karşılık versin".
5298b hem: pes SK.
5299: - SK.
5299a şimdi var bizüm ḳayġumuz: bizüm ḳayġumuz var şimdi BY.
5300b döndürüp: dönderüp SK.
5303a ḥürmet: ḫıdmet SK.
5305a-b elinden: andan SK.

5306 Niçe şīrāne şehler öldürür bu
Niçe gül yüzlü mehler ṣoldurur bu

İÜ 172a 5307 Niçe gül-ruḫları ṭopraḳ ider bu
Niçe yürekleri iḥrāḳ ider bu

5308 Ṭaġıdur niçe cemᶜiyyetleri bu
Firāḳ ider niçe vuṣlatları bu

SK 144a 5309 Niçe analaruñ boynın burupdur
Evinde yās u mātem ṭurḳurupdur

5310 Niçe atalaruñ bükdi bilini
Elinden aldı ḍarb-ıla gülini

5311 Niçe sulṭānlaruñ taḫtın yaḳar bu
Ḫarāb idüp ḳamu ḳaṣrın yıḳar bu

5312 Ḳamu nergeslere bu ṭoldurur ḳan
İder sünbülleri ṭopraġa yeksān

5313 Niçe dügünleri mātem idüpdür
Niçe ḫurremleri pür-ġam idüpdür

5314 Cemīᶜ-i enbiyā vü evliyāyı
Ṣoḳupdur yire cümle aṣfiyāyı

AG 150b 5315 Berāberdür ḳatında bende sulṭān
İçer ḍarbından anuñ cinn ü insān

5316 Budur telḫ eyleyen leẓẓetleri hep
Budur yās eyleyen ᶜişretleri hep

5317 Ḳamu vīrān ider köşk ü ḳuṣūrı
ᶜİmāret ider ol her dem ḳubūrı

5318 Ḳızum sen bil ki ᶜAzrāʾ īl-durur ol
Gelüpdür kendözini bildürür ol

5319 Atañı aluban gitmege geldi
Seni şimdi yetīm itmege geldi

5320 Ki benden ġayra destūr istemez ol
İcāzet olsa gireyim dimez ol

5321 İcāzet eyledi ol tāc-ı ᶜizzet
Didi gel gir berü iy nūr-ı ḥażret

5306a-b bu: ol SK.
5309b ṭurḳurupdur: ṭurġırupdur SK.
5311a yaḳar: yıḳar İÜ, AG, SK.
5311b yıḳar: bozar SK.
5314a enbiyā vü: enbiyāyı SK, BY.
5316a telḫ eyleyen leẓẓetleri: leẓẓetleri telḫ elyeyen SK.
5318b bildürür: bildüre SK.
5319: SK'de der-kenar.
5320b olsa gireyim: olursa gireyin SK.

BY 167a

5322 Girüp biñ ᶜözr-ile virdi selāmı
Aña şāh itdi ᶜizzetle kelāmı

5323 Didi geldüñ mi kim ḳabż idesin sen
Veyā ancaḳ görüben gidesin sen

İÜ 172b

5324 Didi müştāḳ olupdur saña Allāh
Baña hem böyle emr eyledi ol şāh

5325 Ki destūr olsa ḳabż-ı rūḥ idesin
Ve illā ḫıdmet idüp ḫ˘oş gidesin

5326 İrādet saña virdi bil ki sulṭān
Ne emr itseñ oluram aña fermān

5327 Senüñdür cennet ü Kevserle Rıḍvān
Senüñdür hem daḫı dīdār-ı sulṭān

5328 Daḫı diñle şehā emr-i Büdūḥı
Didi dilerse virem ᶜömr-i Nūḥı

SK 144b

5329 Daḫı altun idem hem ṭaġları ben
Ḥabībüm ḫ˘oş temettuᶜ ide andan

5330 Didi çün āḫiri ᶜömrüñ fenādur
Beḳā dārında olmaḳ ḫ˘oş ṣafādur

5331 Velī ġuşşam bir avuç ümmetümdür
Bularuñ ᶜafvı ġāyet ḥācetümdür

5332 Ḥaḳuñ emrine teslīm olmışam bil
Velī ṣabr eyle bir dem gele Cibrīl

5333 Ḳarındaşum ḳanı ḳanda ḳoduñ sen
Didi dünyā göginde ḳomışam ben

AG 151a

5334 Firāḳuñdan bili iki bükilmiş
Ki baġrı ḳanı gözinden dökilmiş

5335 Ġırīvinden cigerler pāreler ol
İñildüden yürekler yareler ol

5336 Ferişteler bölük bölük gelürler
Anuñ derdin görüp giryān olurlar

5337 ᶜAzā virürler anda gördüm aña
Geçüp andan irişdüm şimdi saña

5338 Bu sözdeyken irişdi peyk-i sulṭān
Ḥazīn olmış be-ġāyet çeşmi giryān

5326a bil ki: belki SK.
5329a hem: hep SK, BY.
5330a āḫiri ᶜömrüñ: āḫiri ᶜömr İÜ; āḫir ᶜömr AG.
5335b yareler: pāreler İÜ, AG.
5337a anda gördüm aña: aña gördüm anda SK.
5337b saña: bunda SK.
5338a sözdeyken: sözi dirken SK; sulṭān: ḥażret SK.

BY 167b 5339 Didi kim Ḥaḳ saña ider ṣalavāt
Selām idüp daḫı oḳur taḥiyyāt

5340 Didi server ki yā ḳardaş Cibrīl
Bilürdüñ Ḥaḳ baña gönderdi ᶜIzrīl

İÜ 173a 5341 Ḳoyup gitmek beni bu demde niçün
Ḳoyasın bini sen pür-ġamda niçün

5342 Didi Cibrīl iy maḥbūb-ı cānī
Ḥabībümsin benüm bilürsin anı

5343 Ölüm acısı ṣarpdur ġāyet iy yār
O demde döyebilmez yārine yār

5344 Senüñ bil görmemek-çün zaḥmetüñ ben
Iraġ olduġum anuñ-çündi senden

5345 Didi Ḥaḳdan nedür baña beşāret
Didi açıldı hep ebvāb-ı cennet

5346 Beşāret eyle didi didi Cibrīl
Açıldı gök ḳapuları saña bil

5347 Melekler cümle saña muntaẓırdur
Revānuñ görmege hep müfteḳırdur

SK 145a 5348 Ḳamu ḥavrā gelüpdür ḫıdmet içün
Ṭapuña ḥürmet içün ᶜizzet içün

5349 Livāʾ -i ḥamd müheyyādur senüñ-çün
Cemāl-i Ḥaḳ mücellādur senüñ-çün

5350 Didi girü beşāret eyle iy cān
Didi Cibrīl iy maḥbūb-ı sulṭān

5351 Nedür maḳṣūd eydüñ bileyim ben
Didi kim ben ṣoraram ümmetümden

5352 Ne ḳıldı ümmetümle Ḥaḳ Taᶜālā
Didi Cibrīl iy maḥbūb-ı Mevlā

AG 151b 5353 Beşāretdür ḥabīb-i ḥażret-i Ḥaḳ
Baġışlar ümmetüñi bil muḥaḳḳaḳ

5354 Didi cümle resūle ümmetine
Ḥarām itdüm cinānı cümlesine

5355 Ḥabībüm girmeyince ümmeti hem
Budur ḥükm-i Ḫudā iy faḫr-ı ᶜālem

5339b idüp: ider SK.
5340a ḳardaş: ḳarındaşum SK.
5340b ᶜIzrīl: Cibrīl BY.
5341a bu: - SK.
5345a nedür baña: baña nedür SK.
5345b hep: hem SK.
5347b müfteḳırdur: münteḳırdur SK.

BY 168a

5356 Ḳamudan öñ şefī[c] olsañ gerekdür
Ne kim maḳṣūd-ısa bulsañ gerekdür

5357 Didi kim şimdi cānum oldı rāḥat
Ki maġfūr oldı Ḥaḳ ḳatında ümmet

İÜ 173b

5358 Pes andan didi [c]Azrā[ʾ] īle sulṭān
Getür yirine emr-i Ḥaḳḳı iy cān

5359 Yaḳın olduḳda ol maḥbūba [c]Izrīl
Hemān-dem ẓāhir oldı şiddeti bil

5360 Pes ol dem Fāṭıma eyledi bir āh
Ne āh ol ki_oda yandı ṭāḳ u dergāh

5361 Didi kim *vā-firāḳ* iy ġamküsārum
Dirīġā gitdi elden küllī varum

5362 Didi ḳızum iñende itme fürḳat
Baña sen vāṣıl olısarsın elbet

5363 Didi kim ḳanda bulam vaṣluñı ben
Didi mīzānda bulasın beni sen

5364 Ki ümmet ṭartılurken andayam ben
Ridāmı ḫayrına bile ḳoyam ben

5365 Didi ger anda bulmazsam n'idem āh
Şırāṭ üzre bulasın didi ol şāh

5366 Diyem kim *Rabbi sellim ümmetī* ben
Geçürem ümmetümi cümle andan

SK 145b

5367 Didi anda da bulmazsam n'ideyin
Didi ḥavżum kenārında bulasın

5368 Kimi kim ümmetümden görem anda
Aña ḥavżumdan elbet virem anda

5369 Rivāyet itdi [c]Āyişe o demden
Çü server buldı şiddet bu elemden

5370 Didi kim geldi [c]Azrā[ʾ] īl şimdi
Birez cümle ḳatumdan çıḳuñ imdi

5371 Ḳamu gitdi hemān ben ḳaldum anda
Didi kim var birez añaru sen de

5357a kim: - BY.
5361a iy: - SK.
5361b küllī varum: iḫtiyārum AG.
5364b bile-ḳoyam: BY'de takdim-tehirli.
5366a **Rabbi sellim ümmetī**: "Rabb'im, ümmetime selamet ver".
5367a n'ideyin: n'ideyim İÜ.
5368a kim ümmetümden: ki ümmetümdür SK.
5369a demden: demde İÜ.

AG 152a	5372	Pes anda diñledüm söyleşdügini Ḳatına girü da^{c}vet ḳıldı bini
BY 168b	5373	Didi kim yā Ḥumeyrā diñlegil sen Kim āḫir demde şiddet görmişem ben
	5374	Evüñ içinde var mı dünyelikden Eger var-ısa infāḳ it anı sen
İÜ 174a	5375	Didi kim ṭoḳuz aḳça vardur iy şāh Didi *enfiḳ* ki sevmez anı Allāh
	5376	Meger kim ġālib-idi aña ḥayret Ki server bu fenādan gider elbet
	5377	Firāḳından resūlüñ yanmış-ıdı Duḫānından felek boyanmış-ıdı
	5378	Düşüp pervāne gibi nāra ol cān Gehī yire düşüp olurdı ġalṭān
	5379	Geh ol dīvāra ururdı özini Gehī bu yaña urur kendözini
	5380	Bilimezdi zemīnden āsumānı Dilerdi eyleye pertāb cānı
	5381	Bu ḥayretden resūlüñ sözini ol Unutdı yitürüp kendözini ol
	5382	Rivāyet bu ki üç kez şāh-ı a^{c}lā Didi dördincisinde yā Ḥumeyrā
	5383	Getür ol aḳçayı dir baña ol cān Alup eline anı şāh u sulṭān
	5384	Didi kim eydesin ümmet bileler Bu sözümden benüm ^{c}ibret alalar
	5385	Ṭoḳuz aḳça ki_evinde ola Aḥmed Varımaz Ḥaḳḳa yüz ṣuyıyla Aḥmed
SK 146a	5386	Ḳılur tehdīd ya^{c}nī kān-ı raḥmet Ki meyl itmeyeler dünyāya ümmet
	5387	Didi ^{c}Āyişe didi cem^{c} oluñ siz Ḳamu cem^{c} olduḳ anuñ ḳatına biz
	5388	Benüm gögsüme tekye ḳıldı bir dem Ḥaḳuñ emrine nāẓır oldı bir dem

5373b görmişem: bulmışam BY.
5375b kim: ki SK. || **enfiḳ**: "İnfak et, malını Hak yolunda sarf et."
5379b urur: ururdı SK.
5382b dördincisinde: dördincide SK.
5384a eydesin: eydesiz AG, BY.
5386b ümmet: elbet İÜ, AG.

	5389	Muṭahhar rūḥı dize irdi çün āh Didi *vā-kürbetā vā-kürbetā* āh
BY 169a	5390	Hem andan sürreye çıḳdugı dem cān Girü bu nevᶜa āh eyledi sulṭān
AG 152b	5391	Görüben Fāṭıma efġān ḳıldı Kim ol fürḳat anı bī-cān ḳıldı
İÜ 174b	5392	Didi ḳızum berü gel ḳatuma sen İşit bir söz diyeyin semᶜuña ben
	5393	Egildi didi iḫfā birle sözi Bu sözden Fāṭmanuñ ḫᵛoş oldı yüzi
	5394	Güledüşdi didi *el-ḥamdü li'llāh* Saña cānum fidā iy nūr-ı Allāh
	5395	Didi ᶜĀyişe ṣorduḳ aña anı Ne güldüñ ne didi server nihānī
	5396	Didi ḫatm oluram didi bugün ben Baña ḳamudan öñdin iresin sen
	5397	Anuñ-çün bir nefes şād olmışam ben Ḳamu ġamlardan āzād olmışam ben
	5398	Didi ᶜĀyişe pes baḳdı yüzüme Mübārek başını aldum dizüme
	5399	Münevver cebhesinden der çıḳardı ᶜAbīr ü müşgden yigrek ḳoḳardı
	5400	Didüm atam anam yoluña ḳurbān Ne derlerdür yüzüñden çıḳan iy cān
	5401	Dönüp biñ sūz-ıla virdi cevābın Bu derlerle çıḳar ervāḥ-ı müʾ min
	5402	Çeñesinden çıḳar küffār cānı Şedāyidden bular bulmaz emānı
	5403	Getürdi ṭīb-i cennet aña ᶜIzrīl Ḳoḳulatdı mübārek şemmine bil
	5404	Didi iy nefs-i muṭmaʾ inne imdi Rücūᶜ eyle bu dem Rabbüñe imdi
SK 146b	5405	Oluban rāżıye marżıyye iy cān İriş tā kim tecellī ide Sübḥān

5389a irdi: çıḳdı SK.
5389b āh: vāh BY.
5390b bu: bir SK.
5401a cevābın: cevābı İÜ, BY.
5403b şemmine: semᶜine İÜ, AG.

5406 Pes andan nezᶜa düşdi nūr-ı Allāh
Didi pes *lā ilāhe illa'llāh*

BY 169b 5407 Dir-idi ḥavl ü ḳuvvet ol Kerīmüñ
İderdi ẕikrin Allāh-ı Raḥīmüñ

5408 Çü gördi Fāṭıma ol şāh u sulṭān
İrişdi nezᶜa virmek diler ol cān

İÜ 175a 5409 Cigerden derd-i dilden āh ḳıldı
Gözinden ḳan aḳıtdı vāh ḳıldı

AG 153a 5410 Dir iy şefḳatlü sulṭānum n'idem ben
Bu derd-i hicr-ile ḳanda gidem ben

5411 N'idem kim gitdi bu cānuñ meẕāḳı
Firāḳ u vā-firāḳ u vā-firāḳī

5412 Çü gitdi kān-ı raḥmet n'ideyim āh
Ne maḥrūm ḳaldı ümmet n'ideyim āh

5413 Pes ol ḥāl içre-y-iken irdi Cibrīl
Selām ider didi Rabbüñ saña bil

5414 Mübārek ḫāṭıruñuz ṣordı Allāh
Melekler muntaẓır hem size iy şāh

5415 Tecellī eyleye tā rūḥ-ı elṭaf
Olalar cümle nūruñla müşerref

5416 Dönüp Cebrāʾīle enver yüzini
Didi biñ dürlü zaḥmetle sözini

5417 Ne müşkil zaḥmet olur cāna fürḳat
Didi Cibrīl kim iy kān-ı raḥmet

5418 Ölüm acısınuñ bir şemmesidür
Ne gördüñ sen henüz işbu nesidür

5419 Ki biñ kez seyf-ile urmaḳdan acı
Eşed ᶜAzrāʾīlüñ bundan ᶜilācı

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَالَّذِى نَفْسِى بِيَدِهِ مُعَالَجَةُ مَلَكَ الْمَوْتِ أَشَدُّ مِنْ أَلْفِ ضَرْبَةٍ بِالسَّيْفِ*

5420 ᶜİlācı böyle olıcaḳ anuñ bil
İrer mi şiddetine ᶜaḳl-ı ᶜāḳıl

5411a cānuñ: cānum SK.
5411b firāḳ u vā-firāḳ u: firāḳī vā-firāḳī BY.
5412b ḳaldı: oldı SK, BY.
5416a dönüp Cebrāʾīle: dönüben Cibrīle SK.
5417b kim: - SK; kān-ı: cān-ı İÜ.
5418a bir: bu SK, BY.
5419b eşed: eşeddür SK; bundan: bunda SK.
* elfi ḍarbeten bi's-seyfi: ḍarbin bi-seyfin elfe merratin ṣadeḳa resūlu'llāh İÜ, AG, ḍarbin seyfin elfe merratin SK, BY; ve'lleẕī nefsī bi-yedihī: Meali aldığımız kaynakta yok.|| "Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: [Nefsim kudret elinde olan Allah'a yemin olsun ki] *ölüm meleğiyle karşı karşıya kalmak bin kılıç darbesinden daha ağır gelir*..." (Ebû Nuaym el-Isbehânî, 2015: IX/617).

	5421	Didi ᶜAzrāʾ īle maḥbūb-ı ḥażret Ḳopınca tā ki ol yevm-i ḳıyāmet
	5422	Ne zaḥmet görecekse senden ümmet Baña eyle bu dem iy ᶜālī-ḥażret
SK 147a|BY 170a	5423	Ölüm acısın anlar görmesünler Revānı şiddet-ile virmesünler
İÜ 175b	5424	Görüñ ol şāhuñ aᶜlā himmetini Şu demde ẕikr iderdi ümmetini
	5425	Didi iy pādişāh-ı lā-yezālī Günehkār ümmetüñ maᶜlūm ḥāli
	5426	Keremden ümmetüme nezᶜ-i rūḥı Geñez ḳıl raḥmetüñden ḳıl fütūḥı
	5427	Öñine şu getürdüp bir çanaḳ şāh Eliyle gögsine dökerdi geh gāh
AG 153b	5428	Didi ᶜĀyişe āḫir demde sulṭān İşitdüm yüce ṣavt-ıla didi ḫan
	5429	İlāhī dilerem ben didi senden Beni ol kimselerle eylegil sen
	5430	Velī ḳılduñ kimini kimi ṣıddīḳ Ki sini bini cāndan itdi taṣdīḳ
	5431	Şehīd itdüñ kimini faẓluñ-ıla Ḳoparġıl anları binümle bile
	5432	Daḫı anlar ki ṭutdı sünnetümi Benümle ḳıl ḳabūl it ḥācetümi
	5433	Didi hem *eṣ-ṣalāt* āḫirde ol şāh Hemān-dem ṣaldı pertev nūr-ı Allāh
	5434	Ḳamu ol nūrda müstaġraḳ oldı Ḳamusı şöyle ḥayret içre ḳaldı
	5435	Pes ol demde tecellī ḳıldı Sübḥān Ki çekdi kendüye ol cānı cānān
	5436	Ḫaber virdi ᶜAlī ki_ol demde server Ṭudaġın depredür-idi peyem-ber

5423a ölüm acısın anlar: kim ölüm acısını SK, ki_ölüm acısın anlar BY.
5427a getürdüp: getürüp SK, BY.
5427b geh: gāh SK.
5428a demde: zamānda SK.
5428b ḫan: cān SK, BY.
5430a kimi: kimini SK.
5432b ḳabūl: - SK.
5433a āḫirde: āḫir demde İÜ, AG.
5434a nūrda: nūra SK.
5435a ḳıldı: - SK; Sübḥān: sulṭān SK.
5436b depredür-idi: depredüp diyü İÜ, depredür didi AG, depredürdi SK.

5437 Ḳulaġum urdum aña diñledüm ben
İki kez *ümmetī* dir añladum ben

5438 Pes andan ol hümā-yı lā-mekānī
Mekān idindi anda lā-mekānı

5439 Rivāyet Necm-i Ṭāyīden irişdi
Peyem-ber çünki āḫir vaḳte düşdi

BY 170b 5440 Diledi ḳabż ide ᶜAzrāʾīl anı
Nidā irdi Ḫudādan kim bil anı

İÜ 176a 5441 Aluram ol muṭahhar cānı bil ben
Arada vāsıṭa düşdüñ hemīn sen

SK 147b 5442 Hemān-dem perdeyi refᶜ itdi Sübḥān
Tecellī nūrına ġarḳ oldı ol cān

5443 Çü maᶜşūḳuñ cemālin buldı ol yār
Hemān maᶜşūḳına vaṣl oldı ol yār

5444 Ḳanat ḳaḳdı fenādan urdı pervāz
Şehüñ ḳolına ḳondı girü şeh-bāz

5445 Eḥaddı mīm olmışdı aña sed
Girü gitdi aradan mīm-i Aḥmed

5446 Ḥayātındayken olmışdı müşāhid
Vefātında girü hem oldı şāhid

AG 154a

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ تَمُوتُونَ كَمَا تَعِيشُونَ وَ تُحْشَرُونَ كَمَا تَمُوتُونَ*

5447 Dü-şenbe gün ḍuḥā vaḳtinde ol şāh
Fenādan yumdı çeşmi nūr-ı Allāh

5448 Mübārek liḥyede on yidi aḳ ḳıl
Var-ıdı serverüñ bu deñlü key bil

5449 Çü ḥayretden gözin açdı ḳamusı
Tamām ölmiş görürler dīn ulusı

5450 Hemān-dem ḳıldılar efġān u zārī
Ḳoyuban başlarına ḫāksārı

5437b dir: didi SK. || **nefsī-ümmetī** için bk. 2481b dipnot.
5439a Ṭāyīden: dāyeden SK, BY.
5439b çünki: çün SK.
5441a cānı: rūḥı SK.
5441b düşdüñ: düşüñ SK.
5442a Sübḥān: sulṭān İÜ.
5442b cān: ḫan BY.
5443b vaṣl: vāṣıl SK.
5444b ḳolına: ḳolında İÜ, AG, BY.
5446b hem oldı şāhid: oldı müşāhid BY.
* ᶜaleyhi's-selām: ᶜaleyhi İÜ. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Nasıl yaşarsanız öyle ölürsünüz, nasıl ölürseniz öyle diriltilirsiniz.*" (Yılmaz, 2013: 641).
5447a dü-şenbe: düşenbih SK.

5451 Ḳamusı oldılar ġalṭān u giryān
Dögerler sīneler yırtup girībān

5452 İdüben yüzlerini pāre pāre
Ururdı başlarına seng-i ḫāre

5453 Şu resme ḳıldılar āh-ıla efġān
Ki düşdi bu şererden ᶜarşa lerzān

5454 Yarıldı ṣadrı yirüñ zelzeleyle
Semāvāt içi ṭoldı velveleyle

5455 Ṭuruban ḥażretüñ üstinde Cibrīl
Aḳardı gözlerinden çeşme-i Nīl

BY 171a 5456 Fiġān u derd-ile iderdi biñ āh
Firāḳ u ḥüzn-ile dirdi ki eyvāh

İÜ 176b 5457 Bugünden girü vaḥye inmezem ben
Münevver yüzüñ ayruḳ görmezem ben

5458 Yüz urup Fāṭıma pāyına anuñ
Düşüben gitdi ᶜaḳlı ol hümānuñ

5459 Girü ᶜaḳlı ki geldi ḳıldı bir cūş
Bilimez ne didügin ṣanki ser-ḫūş

5460 Enīn ü derd-ile başladı zāre
İder göynüklerini āşikāre

5461 Dir iy ġam günlerinde ġamküsārum
Ḳamu düşmişlere şefḳatlü yārum

SK 148a 5462 N'idem oldum yetīme bī-kes ü ḫᶜor
Cemālüñsüz baña gün yüzi deycūr

5463 Sekiz cennet viṣālüñsüz baña nār
Olur gülşen cemālüñsüz baña ḫār

5464 Beni tīzcek irür vaṣluña iy cān
V'eger-nī derdüm-ile yana ekvān

AG 154b 5465 İderdi ᶜĀyişe derd-ile nālān
Dökerdi gözlerinden yaş-ıla ḳan

5466 Dir-idi iy güneş yüzlü ḥabībüm
N'idem derd-i firāḳ oldı naṣībüm

5452b başlarına: başlarını SK.
5453a ḳıldılar: ḳıldı İÜ.
5454a yarıldı: yirildi SK.
5455a üstinde: üstine SK.
5456b eyvāh: ey vay AG, iyvāh SK, BY.
5458b gitdi ᶜaḳlı: ᶜaḳlı gitdi SK.
5459a ki: vü SK.
5461: - SK.

5467 Ḫazāna dönmedin verdüñ bahārı
Ne tīz mesken idindüñ ḫāksārı

5468 Fidā eyleyeyim yoluña cānum
Gerekmez sensüzin gitsün revānum

5469 Eger şimden girü diri ḳalursam
Baña sensüz cihānuñ ᶜıyşı pür-ġam

5470 Cemālüñsüz gözüm bī-nūr olsun
Cihānı görmesün deycūr olsun

5471 Bu nevᶜa söyleyüp feryād iderdi
Firāḳ u derd-ile ḳanlar yudardı

5472 ᶜAlīye oldı ḥayret ġālib anda
Ki ḳaldı bir yire ṭayanup anda

BY 171b 5473 Gözi baḳar velī özin yitürmiş
Ḥazīn-çeşm oluban boynını burmış

İÜ 177a 5474 Bilimez kendüyi kim aġlaya-dı
Firāḳ-ı hicr-ile dil ṭaġlaya-dı

5475 Görüp bu ḥāli ᶜOṯmān ibni ᶜAffān
Be-küllī ṣāmit oldı ol güzel ḫan

5476 Ṭutıldı dili hergiz söylemez ol
Ki derd-i hicrin iᶜlām eylemez ol

5477 Ebū Bekr anda ġaybet itmiş-idi
Meger bir maṣlaḥat-çün gitmiş-idi

5478 O dem ḥāżır degüldi anda ol nūr
Kim olmışdı Medīne içi deycūr

5479 Niçe aṣḥābuñ anda uṣṣı gitdi
Niçesi döymeyüben ödi ṣıtdı

5480 Niçeler düşüben boynını burdı
Niçeler ṭaġlara düşdi delürdi

SK 148b 5481 ᶜÖmer çün fevt-i şāhı gūş ḳıldı
Hemān derd-ile bir kez cūş ḳıldı

5482 Gözinüñ yaşını seyl-āb ḳıldı
Yirüñ yüzin ḳamu pür-āb ḳıldı

5467a verdüñ: virdüñ SK.
5468b sensüzin: sensüz SK.
5469a şimden: şimdi İÜ, AG.
5469b sensüz: ansuz SK.
5471b ḳanlar: ġamlar SK.
5475a ibni: bin SK, BY.
5478a ḥāżır degüldi anda: anda ḥāżır degüldi SK.
5479b döymeyüben: döymeyüp SK.
5482a yaşını: ḳanını SK, BY.
5482b pür-āb: pür-tāb SK.

5483 Pes itdi iḫtilāf baᶜżı aṣḥāb
İşitdi bu sözi çün İbni Ḫaṭṭāb

AG 155a 5484 Ḳılıç aldı eline didi kim ger
Yañılup her ki dir öldi peyem-ber

5485 Ḳılıcumla ḳıluram pāre pāre
Ki fevt ü mevt ire ḥāṣā ki yāre

5486 Çıḳup minberde bu nevᶜa ider cūş
Gehī ᶜāḳıl olur ol gāhī bī-hūş

5487 İrişdi Bū Bekir didi nedür ḥāl
Didiler gel göresin n'oldı aḥvāl

5488 Ne ṣorarsın cihān vardı ḫarāba
Ḳamu ümmet yüzin düşdi türāba

5489 Semādan yire bugün yaġdı odlar
Yürekler yandı vü yarıldı ödler

BY 172a 5490 Yarıldı yir ḳara ṣu çıḳdı yirden
Götürdi lezzeti gökden ü yirden

İÜ 177b 5491 Bugün dünyāyı ṭutdı ḳamu ẓulmet
Ġurūb itdi cihāndan şems-i devlet

5492 Ḳanı ol genc-i esrār-ı ilāhī
Risālet taḫtınuñ ṣāḥib-külāhı

5493 Ḳanı ol bülbül-i gülzār-ı vaḥdet
Ḳanı ol dürr-i deryā-yı ḥaḳīḳat

5494 Ḳanı ol şāh-bāz-ı lā-mekānī
Uçurduḳ şāh-bāzı nā-gehānī

5495 Çıḳarduḳ ġāfilin elden hümāyı
Yitürdük ᶜāleme fer viren ayı

5496 İşitdi çün şehüñ fevtini ol cān
Birez dem eyledi giryān u nālān

5497 Sözi sūzından oldı baġrı biryān
Gözi ḳanından oldı lāle-efşān

5498 Dirīġā didi beñzer şāh-ı ᶜālī
Cihāndan gitdi vü ḳaldı ḫayāli

5483a iḫtilāf: iḫtilāfı SK.
5483b işitdi: işidüp İÜ, AG; Ḫaṭṭāb: Ḫiṭāb İÜ, AG.
5485a ḳılıcumla ḳıluram: ḳılıc-ıla iderem SK.
5486b olur ol: olurdı SK.
5487a didi nedür: nedür didi SK.
5489a yire bugün yaġdı: yaġdı yire bugün SK; odlar: otlar İÜ, od ger AG.
5496a fevtini: fevtin SK.
5496b giryān u: girye vü SK.
5497b ḳanından: yaşından SK; oldı: itdi SK, BY, oldı tā İÜ.

5499 Gelüp pes ḥücreye zār-ıla ol şāh
Girüben gördi kim ol nūr-ı Allāh

5500 Münevver yüzi nūra ġarḳ olmış
Fenādan līki gitmiş farḳ olmış

SK 149a 5501 Münevver yüzine sürdi yüzini
Ciger ḳanı-la ṭoldurdı gözini

5502 Çıḳup didi bilüñ iy cümle ümmet
Güẕer ḳılmış cihāndan kān-ı raḥmet

AG 155b 5503 Didi hem yā ᶜÖmer sen bil muḥaḳḳaḳ
Ki fevt olmış bugün maḥbūb-ı muṭlaḳ

5504 Ḥaḳuñ emrine pes ḳıldı iṭāᶜat
Çıḳup minberde eyledi ḫiṭābet

5505 Didi kim diñleñüz iy cümle aṣḥāb
Ḳamu olmışduñuz siz aña aḥbāb

5506 Vefā itseydi ger maḫlūḳa dünyā
Vefāt itmezdi bilüñ şāh-ı aᶜlā

BY 172b 5507 Ṭaparsa her ki sizden Muṣṭafāya
Bugün fevt irdi bilüñ görklü aya

İÜ 178a 5508 Muḥammed tañrısına ṭapsañuz ger
Ki Ḥaydur ölmez ol didi peyem-ber

5509 Size bildürdi vaḥdāniyyetini
Ki Ḳurʾān-ıla ḳıldı ḥuccetini

5510 Ḥabībin size gönderdi peyem-ber
Anuñ ḥükmin size bildürdi server

5511 Ḥabībin ḳatına eyledi daᶜvet
Velīkin size bildürdi şerīᶜat

5512 Bugün her kim ola rāciᶜ dīninden
Aluruz intiḳāmı bilsün andan

5513 Anuñla bizüm ortamuzda hergiz
Ḳılıçdan ġayrı nesne yoḳ bilüñ siz

5514 Oḳudı anda pes bu āyeti ol
Kim āyetle getürdi ḥucceti ol

قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى وَمَا مُحَمَّدٌ اِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ اَفَائِنْ مَاتَ اَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلٰى اَعْقَابِكُمْ وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلٰى عَقِبَيْهِ فَلَنْ يَضُرَّ اللّٰهَ شَيْئاً وَسَيَجْزِي اللّٰهُ الشَّاكِرِينَ*

5508a ṭapsañuz: ṭaparsañuz SK.
5511: - SK.
* ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Muhammed, ancak bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler gelip geçmiştir. Şimdi o ölür veya öldürülürse gerisin geriye (eski dininize) mi döneceksiniz? Kim gerisin geriye dönerse, Allah'a hiçbir zarar veremez. Allah şükredenleri mükâfatlandıracaktır.*" (Âl-i İmrân 3/144).

5515 Didi hem yā ᶜÖmer sen söylemişsin
Peyem-ber ölmedi ölmez dimişsin

5516 İşitmedüñ mi-di bu āyeti sen
Niçün bu nevᶜa ḳılduñ ḥucceti sen

5517 Resūline Ḫudā buyurmadı mı
Bu maᶜnī üzre āyet virmedi mi

قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى اِنَّكَ مَيِّتٌ وَاِنَّهُمْ مَيِّتُونَ*

SK 149b 5518 İşidüp seyfini eyledi pertāb
Ḳamu mescid için eyledi pür-tāb

AG 156a 5519 Dönüp didi ben ol sözi dimişdüm
Ke-enneh āyeti işitmemişdüm

5520 Çü bildüm ḳılmazam ben aña inkār
Muṭīᶜam ḥükmine Allāhuñ iy yār

İÜ 178b 5521 ᶜÖmer didi ne ṣābir kimsesin sen
Ki inṣāf eyledüm kendözüme ben

BY 173a 5522 Bu ṣabr u ᶜilm ü ḥilm ü hem mehābet
Diyānet hem firāset hem siyāset

5523 Ḳamu ẕātuñda cemᶜ eylemiş Allāh
Ki server olmaġa lāyıḳsın iy şāh

5524 Pes andan ṣoñra cemᶜ oldı ḳamusı
Resūli yumaġa geldi ḳamusı

5525 Didiler ṭonlarıyla yuyalum mı
Veyā cism-i şerīfi ṣoyalum mı

5526 Çü tedbīr itdiler bu nevᶜa elbet
Pes ol dem irdi ḳamusına ġaflet

5527 Ḳamu aṣḥāb işitdiler bir āvāz
Ki keşf itdi bulara anda bir rāz

5528 Velī bilmediler kim kimdür anı
İḥāṭa itdi āvāzı cihānı

5529 Didi kim göñlegiyle anı yuñuz
Ki zīrā baḳmaġa döymez gözüñüz

5530 ᶜAlī yudı pes ol sulṭān-ı dīni
Ḳoyardı Faḍl bin ᶜAbbās ṣuyını

5531 Döküben göñlegi üstinden ābı
Seḥāb içre yudılar āfitābı

---

* ḳāle'llāhü: ḳāle BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *(Ey Muhammed!) Şüphesiz sen öleceksin ve şüphesiz onlar da öleceklerdir.*" (Zümer 39/30).

5522a hem: - SK.
5522b siyāset: kiyāset SK.
5530b bin: ibni BY; ṣuyını: ṣuyı İÜ.

5532 ᶜAlī döndürmege kim el şunardı
Şaġına şolına kendü dönerdi

5533 Çün itdiler vücūd-ı pāki taġsīl
Ḥunūṭ-ı cennet iḥżār itdi Cibrīl

5534 Üç aḳ bizden kefenlediler anı
Ḳoyup mescidde gitdiler nihānī

5535 Rivāyetdür ᶜAlīden kerrema'llāh
Ḥikāyet eyledi pes bunda ol şāh

5536 Didi çün ḳoyuban sulṭānı gitdük
Velī üstinde bir hüm hüm işitdük

SK 150a 5537 Bu nevᶜa oldı mescid içre ḥālet
Velīkin bilmedük neydi ᶜalāmet

İÜ 179a|AG 156b 5538 Dimişdi līkin evvel bize ol şāh
Ḳılur binüm namāzum evvel Allāh

BY 173b 5539 Pes evvel aña Ḥaḳ ḳıldı tecellī
Ki rūḥ-ı pākini ḳıldı tesellī

5540 Namāz itdi anuñ üstine sulṭān
Aña yaᶜnī ki bī-ḥad ḳıldı iḥsān

5541 Pes andan ḳıldılar cümle melekler
Anuñ nūrından aldılar belekler

5542 Pes irdi bunlara bir şavt-ı ᶜālī
Ki maᶜlūm eyledi bunlara ḥāli

5543 Didi kim mescide siz gelüñ imdi
Nebīñüzüñ namāzın ḳıluñ imdi

5544 Girüp mescidde ṣaf ṭutdı ḳamusı
Ṣaḥābī hep kiçisi vü ulusı

5545 Ḳamunuñ zehresi olmadı anda
İmāmet hīç biri ḳılmadı anda

5546 Velīkin tekbīrini Cebreᵒīlüñ
İşidüp itdiler tekbīri bilüñ

5547 Pes ol yirde ki ḳabż olmışdı server
O yirde girü defn oldı peyem-ber

5532a döndürmege: döndermege AG, BY.
5533b Cibrīl: ḥāżır SK.
5536a çün: kim SK; gitdük: gitdüm SK.
5536b hüm hüm: hem hem SK, BY; işitdük: işitdüm SK.
5540b ki: kim SK; ḳıldı: virdi SK, BY.
5544b hep: hem SK.
5545b ḳılmadı: itmedi SK.
5546b tekbīri: tekbīr İÜ, AG.
5547a ki: kim SK.

5548 Ḳaṭīfe döşediler yire evvel
Döşediler libāsın hep mükemmel

5549 Ḳodılar üstine nāzük tenini
Bürüdiler kefenle dört yanını

5550 Dilediler dökeler aña ṭopraḳ
Görüp Faḍl anı oldı hem-çü yapraḳ

5551 Didi va'llāhi ḳomazam bu ḥāli
Ki server yata ṭopraḳ içre ḫālī

5552 ᶜAlī didi işitmedüñ mi iy cān
Ki bu maᶜnāyı taᶜlīm itdi Ḳurᵓān

قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَى*

5553 Ki ṭopraḳdan yaratduḳ cümleñüzi
İᶜāde iderüz hem anda sizi

İÜ 179b 5554 Girü andan iderüz sizi iḫrāc
Ki baᶜżı ola enver baᶜżı muḥtāc

SK 150b|BY 174a 5555 İşitdi Faḍl anı eyledi teslīm
Kelāmını Ḥaḳuñ eyledi taᶜẓīm

AG 157a 5556 Pes itdiler şehi yirinde medfūn
Ḳamusı ḥasret-ile ḳaldı maḥzūn

5557 Ḫudā taḳdīr içinde böyle ḳılmış
Meger ṭopraġını ol yirden almış

5558 Çü defn idüp girü döndiler anlar
Meger kim Fāṭıma ol yüzi enver

5559 Didi kim serveri defn itdüñüz mi
Ḳoyup ṭopraḳ içinde gitdüñüz mi

5560 Didi kim ne göñül birle anı siz
Ḳara ṭopraḳ içinde defn idüpsiz

5561 Pes andan vardı ḳabr üstine ol ḥūr
Bir avuç ṭopraḳ aldı ol yüzi nūr

5562 Ḳoḳulayup türābı nūr-ı bālā
Hemān-dem eyledi bu beyti inşā

5551b ṭopraḳ içre: ṭopraḳda SK.
5552b maᶜnāyı: maᶜnā AG.
* ḳāle'llāhü: ḳāle BY; Taᶜālā: - AG. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *(Ey insanlar!) Sizi topraktan yarattık, (ölümünüzle) sizi oraya döndüreceğiz ve sizi bir kere daha oradan çıkaracağız.*" (Tâhâ 20/55).
5553a yaratduḳ: yaratdum SK.
5554b enver: envār SK.
5560b idüpsiz: idesiz İÜ, AG, BY.
5562a türābı: ṭopraġı SK.

Beyt

5563 *Māẕā nüşemmimü ba^{c}de türbeti Aḥmedā*
En lā nüşemmime hedde'z-zamāni ġavāliyā

5564 *Ve men ṣabbet ^{c}aleyye meṣāyibe levnihā*
Ṣabbet ^{c}ale'l-eyyāmi ḥarri leyāliyā

5565 Ebū Bekr ehl-i beyte çün irişdi
Görüben ḳamusı efġāna düşdi

5566 Şu deñlü kim işitdi cümle aṣḥāb
Girü feryād ḳıldı cümle aḥbāb

5567 Ḳapudan bir nidā irişdi nā-gāh
Ki taḳdīr eylemişdür bunı Allāh

5568 Didi kim küllī nefs ölüm ṭadarlar
Fenādan cümle ^{c}uḳbāya giderler

كَمَا قَالَ تَعَالَى كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ ثُمَّ اِلَيْنَا تُرْجَعُونَ*

İÜ 180a 5569 Ḳamunuñ dehşet itdi anda cānı
Velīkin bilmediler kimdür anı

5570 Girü aġlaşdılar girü münādī
Nidā itdi ki *yā ḫayra'l-^{c}ibādī*

5571 Ḥaḳuñ ẕikrini dāyim eyleñ ibḳā
^{c}İvażlar vire Ḥaḳ ki_olmaya iḥṣā

BY 174b 5572 Diñüz Ḥaḳ emridür *el-ḥükmü li'llāh*
Oluñ ṣābir ^{c}ivażlar vire Allāh

AG 157b|SK 151a 5573 Didi Bū Bekr olardur Ḫıżr u İlyās
^{c}Azāya geldiler hem ṭutdılar yās

5574 Bunuñ üstine geçdi bir niçe dem
Çıḳup ^{c}Āyişe bir gün göñli pür-ġam

5575 Ṭutup bir elde bir yaşduḳ içi līf
Bir elde bir ^{c}abā ki_itmişdi te$^{\circ}$ līf

5576 Didi kim iy ṣaḥābī serverüñüz
Fenādan geçdi ol peyġām-berüñüz

5563: *"Ahmed'in toprağından gayrı neyi koklayalım ki! Bu zamanda koklayacak kıymetli bir şey bulamaz olduk."*
5564: *"Benim üzerime musibetlerin her türlüsünü döküp yağdıran, günlerin üzerine de o günlerin gecelerinin sıcaklığını dökmüştür."*
5567a ḳapudan: ḳamudan İÜ.
5568a ṭadarlar: ṭadurlar İÜ, AG.
* kemā ḳāle Ta^{c}ālā: - İÜ, AG, ḳāle'llāhü Ta^{c}ālā SK. || *"Her can ölümü tadacaktır. Sonra bize döndürüleceksiniz."* (Ankebût 29/57).
5570a **yā ḫayra'l-^{c}ibādī**: "Ey kullarımın en hayırlısı/hayırlıları".
5572a **el-ḥükmü li'llāh**: "Hüküm Allah'ındır".
5573a olardur: oldur SK.
5574a bunuñ: anuñ SK; dem: eyyām BY.
5575b ki: - SK.

5577 Bu-y-ıdı yaṣduġı vü döşegi hem
Bu nevᶜa dirlik itdi faḫr-ı ᶜālem

5578 Ne sīm ü zer ne ḫ·od esbāb u emlāk
Ḳamusından olupdı göñli bī-bāk

5579 Siz anuñ itdügini itmedüñüz
Anuñ yanınca hergiz gitmedüñüz

5580 Meger kim bir ᶜArab geldi ᶜÖmerden
Suᵓāl eyledi ol yüzi ḳamerden

5581 Didi kim ḥay mı meyyit mi peyem-ber
ᶜÖmer buyurdı kim ölmedi server

5582 Varup Bū Bekre ṣordı ol ᶜArab hem
Didi meyyit-durur ol şāh-ı ᶜālem

5583 ᶜArab naḳl eyledi ᶜÖmmer sözini
Bu kez teᵓvīl ider server sözini

5584 Didi gördük resūli kim ölüpdür
Vefātı ᶜāleme ẓāhir olupdur

5585 Velīkin ravżada şimdi diridür
Kim ol cümle cihānuñ serveridür

İÜ 180b 5586 Budur ḥuccet ki buyurdı peyem-ber
Ṣalavāt vire bir kimse baña ger

5587 Melekler yaradupdur ḥażret-i Ḥaḳ
Ararlar yiryüzin anlar muḥaḳḳaḳ

5588 Bular pes ol ṣalavātı görürler
Benüm ḳabrüme anı irgürürler

BY 175a 5589 Didiler kim şehā ol dem gider cān
Yir altında beden çürür i sulṭān

5590 Didi kim enbiyānuñ cismin Allāh
Ḥarām itdi yire yimez didi şāh

5591 Daḫı her kim selām eyleye baña
Cevābın virürem ḳabrümden aña

AG 158a|SK 151b 5592 Virür cānumı ol dem baña sulṭān
Selāmını aluram didi ol cān

5577a bu-y-ıdı: bu mıydı AG.
5577b itdi: ider SK.
5578a zer: - SK.
5582b meyyit-durur: meyyitdür BY.
5585b cümle: - SK, BY.
5590b yire: bize BY.
5591b virürem: vir SK.
5592a cānumı: cānum SK.

5593 Bular ḥaylıġına ider delālet
Ki ẓāhir oldı ḥaydur ol ḥaḳīḳat

5594 Girü bir nevᶜa ḳılam saña taḥḳīḳ
Refīḳ iderse ger Ḥaḳ bize tevfīḳ

5595 Çü bildük maẓhar-ı ẕāt oldı Aḥmed
Cihān içinde mişkāt oldı Aḥmed

5596 Pes andan ẓāhir oldı cümle esmā
Daḫı anuñla bilindi müsemmā

5597 Çün andan oldı esmā küllī ẓāhir
Dinilse ṭañ mı hem evvel hem āḫir

5598 Daḫı hem bāṭın oldur ẓāhir oldur
Bu maᶜnīler anuñ ẕātında boldur

5599 Didi Cebrāʾīl evvelsin hem āḫir
Daḫı bāṭınsın u hem daḫı ẓāhir

5600 Didiler aña yaᶜnī ᶜaḳl-ı evvel
Bu nevᶜa ḳıldılar bu müşkili ḥal

5601 Daḫı hem evvelidür mümkinātuñ
Ki yaᶜnī mebdeʾ idür kāyinātuñ

5602 Hem āḫirdür ki ḫatm-i enbiyādur
Resūl-i müctebādur murteżādur

İÜ 181a 5603 Daḫı āḫir-durur yaᶜnī ki sālik
Sülūkinde ṣıfātın ḳılsa hālik

5604 İrer āḫirde ol sulṭāna sālik
Pes andan irişür Raḥmāna sālik

5605 Aña ger irmese Allāha irmez
Anı ger görmese Allāhı görmez

BY 175b 5606 Daḫı ẓāhir-durur kim oldı meşhūr
Kemālāt-ıla ẕātı oldı maᶜmūr

5607 Hem andan ẓāhir oldı Ḥaḳ ṣıfātı
Daḫı hem maẓhar oldı ẕāta ẕātı

5608 Daḫı bāṭın-durur yaᶜnī bilinmez
Kemālātı anuñ idrāk olınmaz

5609 Nedür māhiyyetini kimse bilmez
Tefekkür ḳursañ aṣlā ᶜaḳla gelmez

5593a ḥaylıġına: ḥayligine BY.
5595a maẓhar: meẓāhir SK.
5603a daḫı: didi İÜ, AG; āḫir-durur: āḫirdür SK.
5604b sālik: mālik SK.
5605b ger: - SK.
5609b ḳursañ: ḳılsañ SK.

5610 Egerçi ṣūretā insān-ıdı ol
Ḥaḳīḳat maẓhar-ı Raḥmān-ıdı ol

AG 158b|SK 152a 5611 Ḥaḳuñ ẕātına çünkim oldı maẓhar
Anuñ-çün oldı ol ulu peyem-ber

5612 Ḥaḳīḳatde Ḫudādur Evvel Āḫir
Daḫı hem Bāṭın oldur hem de Ẓāhir

5613 Dinilse nicedür taḥḳīḳi anuñ
Bu nevᶜa eydilür tedḳīḳi anuñ

5614 Zamāna göredür bu evvel āḫir
Mekāna göredür bāṭınla ẓāhir

5615 Zamān olmazdan öñ Allāhdur ol
Zamāndan ṣoñra girü ṣāhdur ol

5616 Ki yoḳdur evvelinüñ ibtidāsı
Daḫı hem āḫirinüñ intihāsı

5617 Daḫı bāṭın-durur yaᶜnī ḫafīdür
Muḳaddes ẕātı ġāyet muḫtefīdür

5618 Ledünnī ᶜilmüñ oldur hem ᶜalīmi
Hem oldur cümle aḥkāmuñ ḥakīmi

5619 Ḳamu ġāyiblerüñ ᶜilmin bilür ol
Ḳamu ᶜāṣıḳlaruñ sırrın bilür ol

İÜ 181b 5620 Daḫı ẓāhir-durur yaᶜnī ṣıfātı
Ki iẓhār itdi cümle kāyinātı

5621 Bu eşyā kim ḳamu ẓāhirde vardur
Ṣıfātından Ḫudānuñ bir eserdür

5622 Ṣıfātınuñ bular fiᶜli-durur hep
Ki ẓāhir oldı görindi müretteb

BY 176a 5623 Ḳamusından münezzeh oldı ẕātı
Ṣıfātı-la düzetdi mümkinātı

5624 Ḥabībin maẓhar-ı evvel ḳılupdur
Hep işkāli anuñla ḥal ḳılupdur

5625 Velī ḥikmet nedür kim eşrefü'n-nās
Öle vü ölmeye Ḫıżr-ıla İlyās

5626 Bula ᶜömr-i ṭavīl ᶜĪsi-bni Meryem
Vefāt eyleye tīzcek faḫr-ı ᶜālem

5611b ol: - SK.
5613b eydilür: idilür İÜ, AG; tedḳīḳi: tevfīḳi SK.
5615a Allāhdur: Allāh-durur SK.
5615b şāhdur: şāh-durur SK.
5618a ᶜilmüñ: ᶜilminüñ BY.
5619a-b bilür: bilen SK, BY.
5623b düzetdi: dürütdi SK, BY.

5627 Ḳamusından ḫ^cod eşrefdür peyem-ber
Gerekdi ölmeyüp ḳalaydı server

5628 Didiler Ḫıżr-ıla İlyāsa ḥikmet
Budur kim bula nef^c anlardan ümmet

5629 Ḳuruda Ḫıżr ola baḥr içre İlyās
Fevāyid tā ki bunlardan göre nās

AG 159a|SK 152b 5630 Daḫı ^cĪsā anuñ-çün ḳaldı bāḳī
Ziyādeydi ḥabībe iştiyāḳı

5631 Dilerdi_āḫirde ola aña ümmet
Daḫı Deccāli ḳatl eyleye elbet

5632 Ki nuṣret ide Aḥmed ümmetine
Bu cümle hep Muḥammed ḥürmetine

Tetimme-i Vefāt

5633 Gel iy pürsende-i aḥvāl-i ^cālem
Bil imdi bu cihānı ṭolu pür-ġam

5634 Kime şundı görüñ cām-ı ecel bu
Ḳılur her kimseye mekr ü ḥiyel bu

5635 Cihānuñ şehlerin bī-nām idüpdür
Ḳamu sevdālarını ḫām idüpdür

İÜ 182a 5636 Bilüñ kim semm-i ḳātildür na^cīmi
Daḫı hem bād-ı şarṣardur nesīmi

5637 Bulaydı kimse ger bunda şafāyı
Ḳılaydı zinde ol Ḥaḳ Muṣṭafāyı

5638 Aña ṣunduḳda cām-ı mevti dünyā
Vefā ummaḳ bil andan ḳurı sevdā

BY 176b 5639 Bürāder çün budur ḥāli cihānuñ
Şaḳın aldanma rīş-ḫandına anuñ

5640 Naẓar it oynına bu ḥoḳḳa-bāzuñ
Şehini māt ider her künde-bāzuñ

5641 Niçe Leclāca bu beydaḳ sürüpdür
Kim anuñ ruḫlarını müft urupdur

5642 ^cArūs-ı bī-bedel şanur görenler
Peşīmān oldı şoñra dil virenler

5627a eşrefdür: eşrefdi İÜ, AG.
5628b anlardan: bulardan SK.
5629a baḥr içre: baḥırda SK.
5629b bunlardan: bulardan SK.
5630a ḳaldı: ḳıldı SK.
5635a bī-nām: bed-nām SK, BY.
5635b sevdālarını: sevdāların SK.
5641b ruḫlarını: ruḫların SK.

5643 ᶜAsel diyü bunı her kim ider nūş
Alup ᶜaḳlını ider anı bī-hūş

5644 Ḥaḳīḳatdür aña her kim urur dest
Ḳılur āḫir anı bī-pā vü bī-dest

5645 Bu merdüm-ḫ˘or-ıla her ki_ide ṣoḥbet
O ṣoḥbetde utuzur cānı elbet

5646 Elüñ çek imdi bu mekkārdan sen
Özüñ ḥıfẓ eyle bu seḫḫārdan sen

5647 Çü bildüñ kim gidersin bu fenādan
Gerek zād idesin ᶜuḳbā-y-içün sen

5648 Uzun ᶜömrüñ olıcaḳ āḫiri mevt
Yaraġın eyle anuñ olmadın fevt

AG 159b|SK 153a 5649 Şaḳın ṣıḥḥat demin fevt itme zinhār
Tehī-dest ol cihāna gitme zinhār

5650 Cihāndan ᶜibret isterseñ bürāder
Muḥammed fevti ᶜibret saña yiter

5651 Saña bildürdi hep yolı peyem-ber
Ki hīç bir nesne kem ḳomadı server

5652 Hemān gitmek gerekdür der-peyince
V'eger-nī iltiserler hey diyince

5653 Eger ḥıfẓ idesin ādābın anuñ
Saña fetḥ ide fātiḥ bābın anuñ

İÜ 182b 5654 Giderseñ bunda rāh-ı müstaḳīme
Giresin anda cennāt-ı Naᶜīme

5655 Eger ādābı ṣaḳlarsañ tamāmet
Saña dīdārını ᶜarż ide ḥażret

5656 Kerīmā bā-edeb eyle faḳīri
Ki senden ġayrı yoḳdur destgīri

5657 İlāhī müstemendem key ḫaḳīrem
Hevāya tābiᶜam nefse esīrem

BY 177a 5658 Adum **YŪSUF** ider her kişi taḥsīn
Benem ṣūretde vü sīretde çirkin

5659 İlāhī aḥsen eyle sīretümi
Ki yandurmaya āteş ṣūretümi

5644b bī-pā vü: bī-pāy SK.
5645b utuzur: oturur İÜ, AG; cānı: cān SK.
5647: - İÜ, AG.
5650a cihāndan: cihānda SK.
5651a yolı: - SK.
5651b kem: kim BY.
5655a ādābı: ādābını BY.

5660 Żaᶜīf ü bī-kesem şefḳat senüñdür
Günehkāram şehā raḥmet senüñdür

5661 Bilürem saña lāyıḳ bir ᶜamel yoḳ
Velī nefsümde mekr-ile ḥiyel çoḳ

5662 Siyeh-rū nefs ᶜāṣī ḳalb ḳāsī
Meger senden ire yā Rab devāsı

5663 Ḳamu düşmişlere senden ᶜināyet
Ḥabībüñden bize irgür şefāᶜat

5664 Muḳaddes rūḥına yüz biñ taḥiyyāt
Daḫı olsun selām-ıla ṣalavāt

5665 Hem ehl-i beyt ü hem āline Ḥaḳdan
Selām irsün hem aṣḥābına Ḥaḳdan

Mer<u>ş</u>iyye
Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

5666 İy bu dehr-i pīre-zenden isteyen luṭf u vefā
Umma ol mekkārdan kim bulasın <u>z</u>evḳ u ṣafā

AG 160a 5667 Ger bunuñ bāḳī olaydı niᶜmetinüñ le<u>z</u><u>z</u>eti
Cāvidān olaydı bu yirde Muḥammed Muṣṭafā

SK 153b 5668 Nice_içürdi cām-ı mevti çarḫ-ı gerdūn gör aña
Ol iken şemsü'ḍ-ḍuḥā bedrü'd-dücā nūrü'l-hüdā

5669 Aña ġadr itdükde bu ġaddār u mekkār iy ᶜamū
Gör cihān ḫalḳına n'eyler yā saña vü yā baña

İÜ 183a 5670 Çarḫ-ı gerdūnuñ elinden kim bulur bir dem emān
Kim ciger-ḫūn oldılar hep enbiyā vü evliyā

5671 Niçe mīr ü hem selāṭīn itdiler bundan sülūk
Bulmadılar derd-i merge kimsene hergiz şifā

5672 İy bürāder gel bu dünyā niᶜmetinden ḳıl ḥa<u>z</u>er
Kim bu niᶜmetden yidiyse ṣoñra zehr oldı aña

5673 Bu fenānuñ niᶜmetin bil bir şarāb-ı pür-serāb
Niᶜmet-i bāḳī dilerseñ ṭut bugün zād-ı tüḳā

BY 177b 5674 Emr ü nehyinde Ḥaḳuñ eyle vücūduñ müstaḳīm
Uymaġıl emmāre nefse ḳatı düşmendür saña

5660b şehā: saña SK.
5661b ḥiyel: ḥīle SK.
5666b mekkārdan: mekkāreden SK; <u>z</u>evḳ: ṣıdḳ BY.
5669b vü yā: veyā SK.
5671a niçe: bunca SK, BY.
5671b bulmadılar: bilmediler İÜ, AG.
5673a bir: - İÜ.
5673b tüḳā: itḳā BY.
5674a nehyinde: nehyinden SK, BY.

5675 Āşinā şanma ᶜadūdur sañа şeyṭān-ı racīm
Ḥaḳ ᶜadū didügi kimse hīç olmaz āşinā

5676 Ḳalbüñi pāk it sivādan kim irişe feyż-i Ḥaḳ
Ger dilerseñ Ḥaḳ cemālin ḳıl ḥabībe iḳtidā

5677 Sen ḥaḳīḳat sırr-ı Ḥaḳsın līki ḳadrüñ bilmedük
Ḥaḳ senüñ sırruñ-durur gel olma sırruñdan cüdā

5678 Ṭālib-iseñ ger viṣāl-i Ḥaḳḳa maḥv eyle vücūd
ᶜĀşıḳ-ısañ gel anuñ yolına cānuñ ḳıl fidā

İÜ 183b 5679 Cümle eşyāyı senüñ-çün ḫalḳ idüpdür Ẕü'l-Celāl
Ḫıdmetüñde ebr ü bād u māh u ḫurşīd ü semā

5680 Gel berü şerᶜ ü ṭarīḳat içre muḥkem ḳıl özüñ
Ḫāk-i pāyın Muṣṭafānuñ ḳıl gözüñe tūtiyā

5681 Ol-durur nūr-ı ilāhī ol-durur maḥbūb-ı Ḥaḳ
Enbiyā vü evliyāya ol-durur bil muḳtedā

5682 Mebdeᵓ -i ᶜālem-durur hem ins ü cinnüñ melceᵓ i
Hem şefīᶜ oldur ḳamu maḫlūḳa fī-yevmi'l-cezā

5683 *Ḥamdü li'llāh* kim bize raḥmet virüpdür anı Ḥaḳ
Pes Ḫudādan irmez ansuz kimseye feyż ü ᶜaṭā

5684 ᶜĀşiyem çün olmadum lāyıḳ cemālin görmege
Yā Īlāhī ḳıl anuñ ᶜışḳında cānum mübtelā

5685 Her zamān vaṣlı zülāline dil ü cān teşnedür
Dir girü her dem-be-dem *hel min-mezīd* iy ẕü'l-ᶜulā

AG 160b 5686 Ḳıl müheyyā cānuñı **YŪSUF** cemāli ᶜıydine
Ola kim bir gün ire ḳatᶜ itme vuṣlatdan recā

SK 154a 5687 Umaram senden şefāᶜat ire ben miskīne kim
İÜ 184a Cümle ᶜişyān zaḥmına merhem ṭapuñdandur şehā

5688 Aña vü āline vü aṣḥābına yüz biñ selām
Ḥaḳdan irsün her nefes ki_oldur ḥabīb-i Kibriyā

5689 Birisi Ṣıddīḳdur kim yār-ı ġārıdur anuñ
Biri Fārūḳ oldı ki_oldur ᶜadl içinde pīşvā

5675b kimse: kimsene İÜ, AG.
5678b cānuñ ḳıl: ḳıl cānuñ SK.
5681b enbiyā vü evliyāya: evliyā vü enbiyā SK.
5683a kim: ki SK; virüpdür: ḳılupdur SK.
5684a olmadum: olmaduḳ İÜ, AG.
5685a dil ü cān: dil SK.
5685b dir girü: dirgürür SK; ᶜulā: celāl İÜ. || [Yevme neḳūlü li-cehenneme heli'mteleᵓ ti ve teḳūlü] **hel min-mezīd**(in): *"O gün cehenneme, 'Doldun mu?' deriz. O da, '**Daha var mı?'** der."* (Kâf 50/30).
5686b vuṣlatdan: vaṣlından BY.
5687b zaḥmına: zaḥmetine SK; ṭapuñdandur: ṭapuñdur SK.

5690 Hem biri ᶜOsmāndur ki_oldur ḥayānuñ menbaᶜı
Hem ᶜAliyy-i murteżādur ki_oldur şāh-ı aṣfiyā

BY 178a 5691 Nūr-ı ᶜaynuñ birisidür ḫulḳ-ı Ḥaḳ bigi Ḥasen
Birinüñ adı Ḥüseyn-i şāh-ı deşt-i Kerbelā

5692 Ḳıl cemālüñle müşerref cümlesini yā Kerīm
Rūḥ-ı pākine bularuñ eyle her dem merḥabā

Beyānu Ṣalavāt ᶜale'n-Nebiyyi'l-Muḫtār*

Meşnevī**

5693 Elā iy ᶜāşıḳ-ı tāc-ı risālet
Özüñdür maṭlaᶜ-ı nūr-ı vilāyet

5694 Bugün çün girdüñ altundan serāya
Ki yaᶜnī pey-rev olduñ Muṣṭafāya

5695 Kim anuñ sīm-i ḫāliṣ ḥavlısı var
Bu söz kim dimişem ḫoş maᶜnisi var

5696 Vilāyet beñzer altundan serāya
Ki maᶜnī oldı yaᶜnī Muṣṭafāya

5697 Gümişden ḳaşrdur daḫı nübüvvet
Pes anuñ zübdesi oldı vilāyet

İÜ 184b 5698 Anuñ kerpiçleri pes enbiyādur
Dereceleri anuñ evliyādur

5699 Tamāmı ol serāyuñ Muṣṭafādur
Resūl-i müctebādur murteżādur

5700 Nübüvvetle vilāyet anda cāmiᶜ
Anuñ-çündür ḳamu ḫalḳ aña rāciᶜ

5701 Güneşdür kim ṭurupdur istivāda
Ki yoḳdur ẓıllı anuñ her yañada

5702 Şuᶜāᶜı bu cihāna pür-ṣafādur
Fürūġıdur anuñ kim enbiyādur

5703 Güneş kim pertev urdı bu cihāna
Nebīler geldi andan ad u ṣana

AG 161a 5704 Kimi Ādem kimi Mūsā olupdur
Kimi Dāvūd kimi ᶜĪsā olupdur

5690b ki_oldur: ki_oldı İÜ, AG, ki ol iy BY.
5691a ᶜaynuñ birisidür: ᶜaynuñ birisi SK; ḫulḳ-ı: ḫalḳ AG.
5692a cemālüñle: cemālüñden SK.
* ᶜale'n-nebiyyi'l-muḫtār: ᶜaleyhi's-selām SK, ᶜale'n-nebiyyi ᶜaleyhi's-selām BY.
** SK ve BY'de yok.
5698b anuñ: - SK.
5701a kim: ki SK.
5703a pertev urdı: pertevinden BY.

	5705	Ṭaġıtdı her biri dünyāya şa^{c}şā^{c} Bulardan oldı hep dünyā müşa^{c}şā^{c}
SK 154b	5706	Ḳamusı nūrın aldı Muṣṭafādan Kerem irdi ḳamuya ol ṣafādan
BY 178b	5707	Şu^{c}ā^{c}ın kim didüm nūr-ı nübüvvet Pes oldı cevheri şemsüñ vilāyet
	5708	Ki ya^{c}nī vaṣf-ı Ḥaḳḳ oldı vilāyet Daḫı evṣāf-ı ^{c}abd oldı nübüvvet
	5709	Çü server oldı mecmū^{c}ıyla ma^{c}rūf Ḥaḳ anı ḳıldı öz vaṣfıyla mevṣūf
	5710	Aña ol deñlü kim virdi kemāli Görindi ġayrıda ancaḳ ḫayāli
	5711	Seni gör aña ümmet eyledi Ḥaḳ Keremden saña ^{c}izzet eyledi Ḥaḳ
	5712	Seni düzdi Ḫudā cām-ı cihān-bīn Silerseñ jengin olur saña aydın
	5713	Kemālātına sini maẓhar itdi Ḳamu maḫlūḳa sini server itdi
	5714	Görindi sende envār-ı ṣıfātı Tecellī idiser ^{c}uḳbāda ẕātı
	5715	Bu ^{c}izzetler resūlüñ ^{c}izzetine Bu ḥürmetler ḥabībüñ ḥürmetine
İÜ 185a	5716	Bu ḫalḳ içre seni Ḥaḳ ḳıldı server Ṣalavāt eyle ber-rūḥ-ı peyem-ber
	5717	Ki anuñla ḳalbüñi pāk ide ḥażret Ḳıla yevm-i cezāda saña ^{c}izzet
	5718	Ḥaḳīḳat cāna ^{c}izzetdür ṣalavāt Ḫudādan bize minnetdür ṣalavāt
	5719	Ki rūḥ-ı pāke her demde ṣalavāt İdevüz hem selām u hem taḥiyyāt
	5720	İlāhī emr idüpsin cümleye sen V'eger-nī ne dil-ile söyleyem ben
	5721	Yusam mā^{2} ü'l-ḥayāt-ıla dehānum Degül lāyıḳ ṣalavāta zebānum

5708: - İÜ, AG.
5714a sende: senden SK.
5715a ^{c}izzetine: ḥürmetine İÜ, AG.
5717a ki: - İÜ, AG.
5721b zebānum: Metinde "zübānum".

5722 Aña bir dil gerek kim ola ṭāhir
Dilümden geldi biñ biñ cürm-i ẓāhir

5723 Girü ḳudret dilinden ḳıl ṣalātı
Müşerref eyle faḫr-ı kāyinātı

AG 161b|BY 179a 5724 Buyurduñ ki_iderem iᶜzāz aña ben
Ṣalavāt irişür rūḥına benden

SK 155a 5725 Melekler hem ider her dem ṣalavāt
Oḳurlar rūḥına yüz biñ taḥiyyāt

5726 Daḫı müᵓ minlere ḳılduñ kelāmı
Ṣalāt-ıla selām idüñ müdāmī

قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى اِنَّ اللّٰهَ وَمَلٰٓئِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيماً*

5727 Ṣalavāt eyle Allāhum aña sen
Hezārān biñ irişdür daḫı bizden

5728 Zamāne ṭurduġınca ḳudretüñle
Selām it rūḥ-ı pāke ᶜizzetüñle

5729 Ṣabā deprendügince her seḥergāh
Taḥiyyāt eyle biñ biñ aña iy ṣāh

5730 Ḥisābınca ḳamu maḫlūḳuñuñ sen
Selām irgür aña biñ biñ ḳatuñdan

5731 Aña vir şol maḳāmı ki_adı Maḥmūd
Daḫı cennetde virgil ḥavż-ı mevrūd

İÜ 185b 5732 Anı ol yire irgür ki_oldur aᶜlā
Kim andan yuḳaru irilmez aşlā

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ صَلُّوا عَلَيَّ فَإِنَّ صَلَاةً عَلَيَّ زَكَاةٌ لَكُمْ وَاسْأَلُوا [اللَّهَ] لِي الْوَسِيلَةَ قَالُوا وَمَا الْوَسِيلَةُ [يَا رَسُولَ اللَّهِ] قَالَ أَعْلَى دَرَجَةٍ فِي الْجَنَّةِ لَا يَنَالُهَا إِلَّا رَجُلٌ وَاحِدٌ أَرْجُو أَنْ أَكُونَ أَنَا هُوَ**

5733 ᶜAzīz it ᶜizzetüñle ol ᶜazīzi
Anuñ ḳatında maḳbūl eyle bizi

5734 Belī ᶜizzet anuñ ḫullet anuñdur
Ḳamu ᶜāṣīlere şefḳat anuñdur

5735 Ezel maḥbūb itdüñ ḥażretüñe
Ki lāyıḳ itdüñ anı ᶜizzetüñe

5726b idüñ: eyle SK.

* ḳāle'llāhü: kemā ḳāle'llāhü SK, ḳāle BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Şüphesiz Allah ve melekleri Peygamber'e salât ediyorlar. Ey iman edenler! Siz de ona salât edin, selam edin.*" (Ahzâb 33/56).

5727b irişdür daḫı: irmişdür aña BY; bizden: benden SK.

5732b irilmez: virilmez SK.

** ḳāle: kemā ḳāle BY; ṣallū ᶜaleyye fe-inne ṣalāten ᶜaleyye zekātün leküm: - İÜ, AG, BY; li'l-: Metinde "ile'l-"; vāḥidün: vāḥidün ve ene İÜ, AG. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *Bana salavat getirin; zira bana getireceğiniz bu salavat sizin için bir zekât gibidir. Benim için 'Vesile'yi dileyin. Ashab: 'Ya Resulallah! Vesile ne?' diye sorduklarında ise şöyle buyurdu. 'Vesile, cennette en yüksek derecedir ve bu dereceye ancak bir kişi nail olur. O kişinin de ben olmasını temenni ederim.*" (İbn Ebî Şeybe, 2012: XIII/202).

5736 Cihān ḫalḳına ḳılduñ anı raḥmet
Hem anı eyledüñ kān-ı şefāᶜat

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَمَا اَرْسَلْنَاكَ اِلَّا رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ*

5737 Aña lāyıḳ ṣalāt-ıla selāmı
Girü ancaḳ sen idersin müdāmī

BY 179b 5738 Gerekdür līki ḳudretçe her ümmet
Ṣalāt-ıla selām eyleye elbet

AG 162a 5739 Ṣalāt ider aña çün ẕāt-ı ᶜizzet
Nedür Ḥaḳḳuñ ṣalātı yaᶜnī raḥmet

SK 155b 5740 Ṣalāt ider melāʾik daḫı her-bār
Ki yaᶜnī ider istiġfār iy yār

5741 Pes andan emr ider ḳullara sulṭān
Ṣalavāt ideler ol cāna çendān

5742 Daḫı hem ideler aña selāmı
Bu nevᶜa ideler ḫāṣṣī vü ᶜāmī

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى اِنَّ اللّٰهَ وَمَلٰٓئِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيماً**

5743 Resūle didiler iy şāh u sulṭān
Nedür bu āyetüñ maᶜnāsı iy cān

İÜ 186a 5744 Cevābın eyle virdi anuñ ol şāh
Baña iki melek ḳoşmışdur Allāh

5745 Baña her kim salāt ide melekler
Duᶜā idüp aña ider dilekler

5746 Saña Ḥaḳ raḥmet eylesün dir anlar
Seni luṭf-ıla ṭoylasun dir anlar

5747 Aña āmīn ider Allāh Taᶜālā
Ki raḥmet ider ol ḳulına Mevlā

5748 Ben añılduḳda anlar kim ṣalātı
Getürmedi ḳazandı seyyiʾātı

5749 Melekler dir ki raḥmet bulmasun ol
Cehennemden açılsun aña bir yol

5750 Girü āmīn dir aña ḥażret-i Ḥaḳ
Ki raḥmet ḳılmaz aña Ḥaḳ muḥaḳḳaḳ

---

* ḳāle'llāhü: ḳāle BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *(Ey Muhammed!) Seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik.*" (Enbiyâ 21/107).
5741b ol cāna: ḳullara BY.
** kemā: - İÜ; ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Şüphesiz Allah ve melekleri Peygamber'e salât ediyorlar. Ey iman edenler! Siz de ona salât edin, selam edin.*" (Ahzâb 33/56).
5747b ider: ide SK.
5748a ṣalātı: ṣalavātı SK.
5749b cehennemden: cehennemde BY.

5751 Daḫı didi ḳaçan bulsam vefātı
Dise her kim selām-ıla ṣalātı

5752 Baña Cibrīl irişüp dir ki bil sen
Fülān oġlı fülān ümmetlerüñden

5753 Selām itdi saña iy nūr-ı Allāh
Direm ben raḥmet itsün aña Allāh

BY 180a

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ مَا مِنْكُمْ مَنْ اَحَدٍ يُسَلِّمُ عَلَيَّ اِذَا مُتُّ اِلَّا جَاءَنِى جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَيَقُولُ يَا مُحَمَّدَ هَذَا فُلَانُ بِنْ فُلَانْ يَقْرَءُكَ السَّلَامَ فَاَقُولُ وَ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَ رَحْمَةُ اللهُ وَ بَرَكَاتُهُ*

AG 162b

5754 Daḫı her kim baña yüz kez ṣalavāt
İderse ol ḳadar Ḥaḳ vire ḥācāt

5755 Ki yitmişi anuñ uḫrā-y-içündür
Otuzı daḫı hem dünyā-y-içündür

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ مَنْ صَلَّى عَلَيَّ مِائَةِ مَرَّةٍ قَضَىَ اللهُ لَهُ مِائَةِ حَاجَةٍ سَبْعِينَ مِنْهَا لِلْاٰخِرَةِ وَثَلَاثِينَ لِلدُّنْيَا**

SK 156a

5756 Daḫı her kim baña bir kez ṣalavāt
İder iḫlāṣ-ıla daḫı taḥiyyāt

5757 Aña on kez ṣalāt eyleye Allāh
Vire hem on derece aña ol şāh

İÜ 186b

5758 Daḫı maḥv eyleye on seyyiʾ ātın
Daḫı ḥall eyleye her müşkilātın

5759 Gel iy müʾ min ġanīmet bil ṣalavāt
Vir eksüksüz selām-ıla taḥiyyāt

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ مَنْ صَلَّى عَلَيَّ مِنْ اُمَّتِى صَلَاةً مُخْلِصاً مِنْ قَلْبِهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ بِهاَ عَشْرَ صَلَوَاتٍ وَرَفَعَهُ بِهَا عَشْرَ دَرَجَاتٍ [وَكَتَبَ لَهُ بِهَا عَشْرَ حَسَنَاتٍ] وَمَحَا عَنْهُ عَشْرَ سَيِّئَاتٍ***

5760 Daḫı didi baña virüñ ṣalātı
Ki ecsāduñuzuñ olur zekātı

5751b ṣalātı: ṣalavātı SK.

* ḳāle ᶜaleyhi's-selām: - İÜ, AG. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *Ben öldükten sonra sizden kim bana salât u selam ederse Cebrail (AS) mutlaka bana gelir ve şöyle der: 'Ey Muhammed! Falan oğlu falan sana selam gönderiyor.' Bunun üzerine ben de şöyle derim: 'Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi onun da üzerine olsun.'* " (Kaynak bulunamadı).

** ḳāle ᶜaleyhi's-selām: - İÜ, AG, kemā ḳāle ᶜaleyhi's-selām SK. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *Her kim bana yüz defa salavat getirirse, Cenâb-ı Hak onun yüz hâcetini yerine getirir. Bunlardan yetmiş tanesi âhirete, otuz tanesi ise dünyaya dâirdir.*" Bu hadis-i şerif, farklı bir lafızla Beyhakî'nin *Şuabu'l-Îmân*'ında (2015: III/600) mevcuttur: مَنْ صَلَّى عَلَيَّ فِي يَوْمِ الْجُمُعَةِ وَلَيْلَةِ الْجُمُعَةِ، قَضَى اللهُ لَهُ مِائَةَ حَاجَةٍ، سَبْعِينَ مِنْ حَوَائِجِ الْاٰخِرَةِ، وَثَلَاثِينَ مِنْ حَوَائِجِ الدُّنْيَا "*Allah, Cuma günü ve gecesi bana yüz defa salavat getirenin yüz ihtiyacını giderir. Bunların yetmişi ahiretle ilgili, otuzu ise dünya ihtiyaçlarıyla ilgilidir.*"

5756b ider: ide SK.

5759: Sadece AÜ nüshasında var, diğer nüshalarda yok.

*** ḳāle ᶜaleyhi's-selām: - İÜ, AG, BY; ṣalāten muḫlişan min-ḳalbihī: muḫlişan ḫālişan min-ḳalbihī ṣalāten vāḥideten İÜ, AG, muḫlişan fī ḳalbihī vāḥideten SK, muḫlişan min-ḳalbī ṣalāten vāḥideten BY; ᶜanhü: ᶜanhü bihā İÜ, AG, BY. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *Ümmetimden bana bir defa salavat getiren kişiye Yüce Allah on defa salavat getirir. Bunun yanında yanındaki derecesini on derece yükseltir, kendisine on iyilik sevabı yazar ve on günahını da siler.*" (İmam Nesâî, 2011: IX/53-54).

5760b olur: ola SK.

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ صَلُّوا عَلَيَّ فَإِنَّ صَلَاةً عَلَيَّ زَكَاةٌ لَكُمْ وَاسْأَلُوا اللَّهَ لِي الْوَسِيلَةَ*

5761 Buyurdı hem daḫı sulṭān u server
Beşāret eyledi bize peyem-ber

5762 Didi kim bir melek ḫalḳ eyledi ẕāt
Baña ger bir kişi vire ṣalavāt

5763 Yitişdürür baña anuñ selāmın
Görüp şād oluram anuñ kelāmın

5764 Aña ben göndürürem on selāmı
Direm ilet aña benden peyāmı

5765 Ḳıyāmetde idem aña şefāᶜat
Civārumda maḳāmı ola cennet

5766 İder hem ol melek ᶜarşa ṣuᶜūdı
Varup ᶜarş altına ider sücūdı

5767 Ki yā Rabbi fülān virdi ṣalavāt
Ḫudā dir ki_aña ḳıldum on taḥiyyāt

BY 180b 5768 Ki her birinde irer aña raḥmet
Benüm ḳatumda böyle oldı ḥikmet

5769 Benüm bir raḥmetüm aña ire ger
ᶜAẕāb ol ḳula hergiz itmeyeler

AG 163a 5770 Buyurur daḫı ol ḳuluñ ṣalātın
Ki ᶜilliyyīne ilterler berātın

5771 Ṣalavātuñ ḥurūfınca melek hem
Yaradur anda Ḥaḳḳ iy cān-ı ᶜālem

5772 Bularuñ her birinde girü bir iş
Düzer baş her birinde üç yüz altmış

İÜ 187a 5773 Ki her başda düzer üç yüz yüzi Ḥaḳ
Daḫı hem altmış ider yüz muḥaḳḳaḳ

SK 156b 5774 Ve her yüzde bu deñlü aġız Allāh
Her aġızda bu deñlü dil virür şāh

5775 Daḫı hem üç yüz altmış her diline
Luġat virür ṣenā eyler ḳulına

---

* ḳāle ᶜaleyhi's-selām: - İÜ, AG, kemā ḳāle ᶜaleyhi's-selām BY; li'l-: ile'l- İÜ, AG, BY. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *Bana salavat getirin; zira bana getireceğiniz bu salavat sizin için bir zekât gibidir. Benim için 'Vesile'yi dileyin*..." (İbn Ebî Şeybe, 2012: XIII/202).

5763b-5764b: SK'de takdim-tehirli.
5764a göndürürem: gönderürem BY.
5764b direm: direm kim SK, BY.
5768a her birinde: birinden SK; aña: çün aña SK.
5768b böyle: eyle SK.
5770b ilterler: iltürler BY.
5772b düzer: düzüp SK.
5775b eyler: ider SK.

5776 İderler ḥaşre dek bunlar ṣenālar
Ṣalāt idene virilür ᶜaṭālar

5777 Buyurdı hem resūlu'llāh-ı aᶜlā
Baña ol kimsedür maḥşerde evlā

5778 Ki bunda baña çoḳ vire ṣalātı
İde hem rūḥuma çoḳ ṭayyibātı

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ إِنَّ أَوْلَى النَّاسِ بِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَكْثَرُهُمْ عَلَيَّ صَلَاةً*

5779 Buyurdı hem girü ol faḫr-ı ᶜālem
İde biñ kez ṣalātı her gün ādem

5780 Ḥaḳa lāyıḳ ola elbette ol ḳul
Duᶜāsı Ḥaḳ ḳatında ola maḳbūl

5781 Daḫı çıḳmaya dünyādan didi ol
Yirin cennetde görmeyince ol ḳul

5782 Enes bir gün meger ḳıldı rivāyet
Resūlu'llāhdan itdi ḥikāyet

5783 Çıḳardı minbere bir gün peyem-ber
Didi evvel-ḳadem āmīn server

BY 181a 5784 İkinciye ḳadem başduġı dem hem
Girü āmīn didi ol faḫr-ı ᶜālem

5785 Hem üçünci ḳademde didi āmīn
Kimesne bilmedi anuñ cevābın

5786 Suᵓāl itdi Muᶜāẕ iy kān-ı raḥmet
Nedür bu ḳılduġuñ işlerde ḥikmet

5787 Didi kim geldi şimdi baña Cibrīl
Duᶜā eyledi pes üç nesneye bil

AG 163b 5788 Didi evvel-ḳademde iy peyem-ber
Oruç ayına ire bir kişi ger

İÜ 187b 5789 Ol ay içinde oruç ṭutmasa ol
Bilüp ḳadrini taᶜẓīm itmese ol

5790 Didi ol oda yansun digil āmīn
Duᶜāsına anuñ ben didüm āmīn

5791 İkinci didi ataya anaya
Kim eylik itmese irsün belāya

5776b virilür: virürler SK, BY.
5777b evlā: Mevlā SK.
* "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Kıyamet günü en yakınımda durmayı, bana en çok salavat getiren hak eder.*" (Rudânî, 2011: VIII/343).
5779a kez: - SK; ṣalātı: ṣalavāt SK.
5781b ol ḳul: ola maḳbūl SK.
5782a bir gün meger ḳıldı: ḳıldı me[g]er bir gün SK.
5789b ḳadrini: ḳadrin SK.

SK 157a	5792	Duᶜāsına didüm ben daḫı āmīn Üçünci girü işitdüm duᶜāsın
	5793	Añılsañ bir maḥalde didi ger sen Ṣalavāt virmese sini işiden
	5794	Cehennemde ᶜaẕāb itsün aña Ḥaḳ Aña āmīn didüm ben daḫı el-ḥaḳ
	5795	Daḫı didi ki her ṭañla her aḫşam Baña on kez ṣalāt ide bir ādem
	5796	Ḳıyāmetde aña idem şefāᶜat Ṣalātı nūr ola hem anuñ elbet
	5797	Ṣırāṭı giçe nūrı-y-ıla anuñ Bula cennetde inᶜāmın Ḫudānuñ
	5798	Daḫı didi ki her gün baña her kim Ṣalavāt ide bir kez ola ḳāyim
	5799	Aña cennetde bir ev yapa Allāh İde yāḳūt-ı aḥmerden anı şāh
	5800	Daḫı didi Sirāfīl didi baña Ṣalavātı çoḳ itse her ki saña
	5801	Yapar bir ḳubbe cennetde Ḫudā bil Virilmez ġayra virilür aña bil
BY 181b	5802	Kim üç yüz yıl ḳadar ini tamāmet Eser içinde_anuñ bād-ı kerāmet
	5803	Daḫı didi ḳıyāmet ıssısında Ola üç ṭāʾ ife ᶜarş sāyesinde
	5804	Ölümden ḳurtara bir ümmetümi İkinci dirgüre ol sünnetümi
	5805	Üçünci baña çoḳ ide ṣalātı Bula ḥażretde ol oddan berātı
İÜ 188a	5806	Ṣalātın bir melek ḳılur anuñ Ḥaḳ Virür iki ḳanat aña muḥaḳḳaḳ
AG 164a	5807	Açar şarḳa birin ġarba birini Daḫı ᶜarş altına ḳılur birini
	5808	Ayaḳları irer taḥte's-serāya Egüp boynını ṭurur ol araya

5793a maḥalde: meclisde SK; didi: - SK.
5797a nūrı-y-ıla: nūrı bile BY.
5802a ini: anı SK, BY.
5804a ölümden: ölmeden İÜ.
5806a ṣalātın: ṣalātı İÜ, AG; bir melek ḳılur anuñ: anuñ bir melek ḳılur SK.
5807b birini: yirini BY.
5808b boynını: boynın SK

5809 Ḫudā dir kim ḳulum ḳıldı ṣalātı
Anuñ-çün sen daḫı ḳıl ṭayyibātı

5810 Ṣalavāt it anuñ-çün tā-ḳıyāmet
Ola tā kim ṣalātuñ aña raḥmet

SK 157b 5811 Rivāyet İbni Mesᶜūd eyleyüpdür
Ki aṣḥābına server söyleyüpdür

5812 Diye Ḥaḳ niçe ḳavme der-ḳıyāmet
Ki girmeñ cennetüme sizler elbet

5813 Bulara pes ire maḥşerde ḥayret
Olınca girü Allāhdan icāzet

5814 Didiler kim şehā kimlerdür anlar
Cināna girmeyüp ḥayret bulanlar

5815 Didi ḳatında añılsam anuñ ben
Baña virmez ṣalātı ġafletinden

5816 Pes ol dem sehv idüp ġāfil olanlar
Bulardur anda ḥayretde ḳalanlar

5817 Buyurdı hem daḫı kim didi Cibrīl
Ki muḫliş ḳullaruñ şānı budur bil

5818 Saña ḫalvetde iderler ṣalavāt
Münāfiḳlarda olmaz bu mükāfāt

BY 182a 5819 Daḫı didi iki müʾ min irişe
Ṣalavāt eyleyüben ḫ-oş görişe

5820 Ṣalavātın ḳabūl eyleye Raḥmān
Bula_ikisi daḫı ᶜuḳbāda ġufrān

5821 Meger kim bir ᶜArab geldi resūle
Didi pes ḥācetin ṣāḥib-uṣūle

5822 Şu gün kim ola mevtā diller iy cān
Benüm göñlümi öldürmese sulṭān

İÜ 188b 5823 Buyurdı aña ol sulṭān u server
Ki her gün vird idin didi peyem-ber

5824 Digil yā Ḥayy u yā Ḳayyūm on kez
Ṣalavāt eyle daḫı her gün on kez

5809a kim: ki SK, BY.
5812a niçe: - SK.
5813a pes: - BY.
5815a añılsam: ẕikr olsam SK, BY.
5816b ḥayretde ḳalanlar: ḥayret bulanlar SK.
5817a kim: - SK.
5822b göñlümi öldürmese: göñlüm öldürmeye SK.
5823b idin: iden SK.

	5825	Ki göñlüñ ölmeye didi peyem-ber Şu günde kim öliserdür göñüller
AG 164b	5826	Rivāyet eyledi ᶜĀyişe bir gün Ki igne almış-ıdum işe bir gün
	5827	Yitürüp igneyi bir mūm getürdüm Bulımadum çü server geldi gördüm
SK 158a	5828	Bulup güldüm didi kim güldügüñ ne Didüm iy şāh yitürmiş-idüm igne
	5829	Bulımayup gelüp oturdum anı Mübārek nūruñ-ıla gördüm anı
	5830	Didi vay aña baña irmeye ol Ḳıyāmetde yüzümi görmeye ol
	5831	Didüm kimdür seni görmeyen iy cān Baḫīller bini görmez didi sulṭān
	5832	Didüm kimdür baḫīl didi ki bil sen Ṣalavāt virmeye ger añılam ben
	5833	Daḫı didi ḳıla her kim ṣalātı Baña ardınca vire on ṣalātı
	5834	Çıḳarur anı ᶜilliyyīne ḥażret Ḳabūl ider namāzın anuñ elbet
	5835	Gelür Tevrīt içinde bir rivāyet Ki bir gün vaḥy ider Mūsāya ḥażret
BY 182b	5836	Dilerseñ kim saña yaḳın olam ben Dilüñden hem sözüñden hem gözüñden
	5837	Aġız içinde yarından daḫı hem Gözüñ aġ u ḳarasından daḫı hem
	5838	Daḫı cismüñdeki cānuñdan iy yār Daḫı ḳalbüñde iy Mūsā ne kim var
	5839	Yaḳın olam dilerseñ ḳamusından Didi yā Rab dilerven anı senden
İÜ 189a	5840	Didi virgil ḥabībüme ṣalavāt Selām it rūḥına hem de taḥiyyāt
	5841	Didi Mūsā Muḥammed ḥürmetine Baña raḥm eyle anuñ ᶜizzetine

5827a yitürüp: yitürdüm SK.
5828a kim: ki BY.
5836a kim: - SK.
5838a cismüñdeki: cismüñdaġı İÜ, cismüñdaḫı AG.
5838b iy Mūsā ne kim var: Metinde "endīşeñ daḫı var"; anlam gereği AÜ nüshasından tamamlandı.

5842 Anuñ Ḥaḳ ḳadrini ḫ˘oş ḳıldı a^{c}lā
Ki Mūsā ider ismiyle temennā

5843 Ola tā servere ol daḫı ümmet
Vire Allāh aña tā kim kerāmet

5844 Degül Mūsā aña cümle peyem-ber
Ki ümmet olmaġı Ḥaḳdan dilerler

AG 165a 5845 Daḫı didi du^{c}ālar oldı maḥcūb
Ḫudā ḳatında olmaz hīç merġūb

5846 Baña ḥattā ṣalavāt itmeyince
Selām idüp taḥiyyāt itmeyince

SK 158b

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ اَلدُّعَاءُ مَحْجُوبَةٌ [عَنِ اللّٰهِ] حَتَّى يُصَلِّى عَلَىَ [مُحَمَّدٍ] *

5847 Buyurdı girü ol sulṭān u server
Ki Ḥaḳḳuñ var-durur bunca melekler

5848 Gümişden var kāġıd ellerinde
Daḫı altun ḳalem var ellerinde

5849 Bular yazmazlar illā kim ṣalavāt
Baña vü ehl-i beytüme taḥiyyāt

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ اِنَّ لِلّٰهِ مَلَائِكَةٌ بِاَيْدِيهِمْ قَرَاطِيسَ بَيْضٌ وَ اَقْلَامُهُمْ كُلُّهَا مِنْ ذَهَبٍ لَا يَكْتُبُونَ شَيْئاً اَلَّا الصَّلَوَاتَ عَلَىَّ وَ عَلَى اَهْلِ بَيْتِى**

5850 Rivāyet oldı maḥbūb-ı Celīlden
Su$^{\circ}$āl itdüm ^{c}acāyib Cebre$^{\circ}$īlden

BY 183a 5851 Didi Cibrīl kim iy nūr-ı bālā
Yaratdı bir ulu baḥrı Ta^{c}ālā

5852 Bil imdi kūh-ı Ḳāf ardındadur ol
Kim ululıḳda on dünyācadur ol

5853 İçi memlū-durur balıḳla anuñ
Ne ḫ˘oş ḳudretleri var gör Ḫudānuñ

İÜ 189b 5854 Yazılmış her balıḳ ẓahrında kelmāt
Saña vü ehl-i beytüñe ṣalavāt

5842b ismiyle: İsma^{c}īle İÜ.

* Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *İçinde Muhammed'e salâtı içermeyen hiçbir dua Allah'a ulaşmaz.*" (Beyhakî, 2015: II/475).

5847b var-durur: vardur SK.

5848a kāġıd: kāġıdlar SK.

5849b taḥiyyāt: ṣalavāt AG.

** beyżun ve: beyżu min-fiżżetin SK. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Ellerinde beyaz kâğıtlar ve altından kalemleri olan Allah'ın birtakım melekleri vardır. Onlar sadece bana ve ehl-i beytime yapılan salavatları yazarlar.*" (Kaynak bulunamadı).

5850a Celīlden: Celīden SK.

5851a Cibrīl: maḥbūb İÜ, AG; kim: ki SK.

5853a balıḳla: balıḳlar SK.

5855 ᶜAlīden geldi bir nevᶜa rivāyāt
Ki bir kişi ḳaçan ḳılsa ṣalavāt

5856 Duᶜānuñ evvelinde āḫirinde
Ḳabūl olur ṣalāt idicek anda

5857 Daḫı her nice ḥācet dilese ol
Duᶜāsı Ḥaḳ ḳatında ola maḳbūl

5858 Anuñ-çün her namāz içre gerekdür
Ṣalavātla ṣalātı yigirekdür

5859 Ki āḫir ḳaᶜdede_oḳunsa taḥiyyāt
Gerekdür lā-büdd ardınca ṣalavāt

5860 Eger olmasa terk-i sünnet olur
Namāzuñ ṣāḥibi bī-ᶜizzet olur

AG 165b 5861 Didi baᶜżı bu yirde müsteḥabdur
Namāz maḳbūl olmaġa sebebdür

5862 Namāzuñ ġayrıda añılsa nāmı
Ṣalāt itmek gerekdür ha müdāmī

SK 159a 5863 Ṭaḥāvī böyle naḳl eylemiş iy yār
Ki ẕikr olduḳça vācib oldı her-bār

5864 Daḫı Kerḫī bunı naḳl eyleyüpdür
Daḫı Keşşāf bu nevᶜa diyüpdür

5865 Velī bir kez dimek farż oldı evvel
Ṣalāt-ıla olur her müşkili ḥal

5866 Daḫı bir yirde kerrāt-ıla sulṭān
Mübārek ismi meẕkūr olsa iy cān

5867 Dimişler baᶜżılar kim her ṣalavāt
Aña vācibdür itmek hem taḥiyyāt

BY 183b 5868 Velī baᶜżı dimiş vācibdür evvel
Ḳalanı müsteḥabdur iy mükemmel

5869 Velī her kim aña ümmet olurlar
Ḳaçan bir yirde añılsa peyem-ber

5870 Her añılduḳça farż ide özine
Ṣalātı pīşe ḳıla kendözine

5856a evvelinde: āḫirinde BY.
5857a her: hem SK.
5858b ṣalavātla: ṣalāt-ıla İÜ, AG.
5861a müsteḥabdur: müsteḥibdür SK.
5862a nāmı: adı AG.
5867a kim her: her dem SK.
5867b vācibdür itmek hem: vācib-durur itmek SK, BY.
5868b müsteḥabdur: müsteḥibdür SK.

İÜ 190a

5871 Ki tā maḳbūl-i dergāh ola ol cān
İrişe Ḥaḳ ḳatında aña iḥsān

5872 İlāhī bize virgil tāb-ı ḳudret
Ḳamu yirde añılsa tāc-ı ᶜizzet

5873 Ki fevt itmeyevüz her dem ṣalātı
Muṭahhar rūḥına hem ṭayyibātı

5874 Ki tā maḥv ide ᶜiṣyān baḥrını ol
Bulavuz vaṣlına ol serverüñ yol

Beyt*

5875 *Aġıṯnā yā ġıyāṯī min-firāḳı*
Fe-yesser lī viṣālen fi't-telāḳī

5876 *Ene'l-maᶜẕūru min-ᶜiṣyāni nefsī*
Ene'l-maḥrūru nāra'l-iştiyāḳı

5877 *Teḳabbel yā İlāhī iᶜtiẕārī*
Fe-aᶜtiḳ raḳbeti yevme'l-mesāḳı

5878 *Elā yā eyyühe'l-meftūnu nefsen*
Etedri'l-ḥāle yevme'l-iftirāḳı

AG 166a

5879 *Tezevved li'l-beḳā vaᶜmel ṣalāḥan*
Fehāẕe'z-zādü ᶜinde'llāhi bāḳī

5880 *Fe-teẕker isme Rabbik fī ḥayātin*
Yunevvirke'l-ilāhü fi'l-ġasāḳı

5881 *Feinne'l-müsteᶜidde lidāru ḫavfin*
Necā yevmü'l-cezā min-iḥtirāḳı

5882 *Deᶜāke'llāhü li't-taḳvā bi-ḥilmin*
Fetābiᶜ fīhi ḳable'l-inmiḥāḳı

5871a dergāh: ḥażret SK.
5871b ḳatında: ḳatından BY.
5872a tāb-ı: bāb-ı SK.
* - İÜ, AG, BY.
5875a firāḳī: fevāḳī SK.
5875b viṣālen: vaṣlan SK.
5875: *"Ey benim kendisinden medet umduğum! Ayrılıktan medet! Bana buluşmayla neticelenecek bir vuslatı kolaylaştır!"*
5876: *"Ben kendi nefsimin isyanıyla kötürüm kaldım. Özlemin ateşiyle yanıp kavruldum."*
5877b mesāḳı: iftirāḳı SK.
5877: *"Bu mazeretimi kabul eyle ey İlahım! Sevk edilme gününde benim boynumun ipini çöz/beni azad et!"* [Zümer 39/71, 73. ayetlere telmihte bulunulmuştur.]
5878-5879: - SK.
5878: *"Ey nefisle fitneye uğratılmış kişi! Dikkatle dinle! Ayrılık gününde hâl nicedir bilir misin?"*
5879: *"Bekâ yurdu için azık edin ve salih amel işle! Allah katında bu azık kalıcı olandır."*
5880: *"Hayattayken Rabb'inin ismini zikret ki gecenin karanlığında o İlah seni nurlandırsın."*
5881: *"Korku yurduna hazır olan kişi ceza gününde (amellerin karşılığının verildiği günde) yanmaktan kurtulmuştur."*
5882: *"Ağır yükle bile olsa, hilalin son günlerinden önce Allah'a takva sahibi olmak için dua etmeye devam et."*

5883 *Ve ṣalla'llāhü külle'l-lemḥi elḳā*
ᶜAlā-ḫatmi'n-nebiyyi ẕi'l-Burāḳı

SK 159b **Beyānu Ezvāci'n-Nebiyyi ve Aḥbābihī ve Kātibihī ve Zamāni ᶜÖmrihī ve Vaḥyihī Ṣalla'llāhü ᶜAleyhi ve Sellem***

BY 184a

5884 Ṭoḳuz ḫātūnı var-ıdı resūlüñ
Ḳamu menkūḥası ṣāḥib-uṣūlüñ

5885 Var-ıdı ḥücresi her birinüñ hem
Ki nevbetçe varurdı faḫr-ı ᶜālem

5886 Hemīn ᶜĀyişe bikr idi olardan
Bilindi böyle hem naḳl ü ḫaberden

İÜ 190b

5887 Kenīzek serverüñ var idi iki
Birisi Māriye Reyḥāne biri

5888 Daḫı ḫıdmetde kim var-ıdı aṣḥāb
Cemāline şehüñ olmışdı aḥbāb

5889 Bilāl ü hem Enes hem İbni Mesᶜūd
Ebū Ẕer biri bir Selmān-ı maḥmūd

5890 Yigirmi_üç kātibi var-ıdı anuñ
Yazarlardı gelen vaḥyini ḫanuñ

5891 Ebū Bekr ü ᶜÖmer ᶜOṯmān ᶜAlī-di
Velī artuḳ yazan iki velī-di

5892 Biri Zeyd ü Muᶜāviyeydi biri
Yazarlardı bular vaḥy-i Ḳadīri

5893 Ne yirde besmele emr itse sulṭān
Aña göre yazardı ol iki ḫan

5894 Yüz on üç yirde emr olmışdı bi'smil
Ki böyle yazdı hem ol merd-i kāmil

5895 Ki yaᶜnī anı cemᶜ eyledi ᶜOṯmān
Bu tertīb üzere kim görildi Ḳurʾān

5896 Yigirmi_üç yılda hep indürdi Cibrīl
Ḳamu ᶜömri pes oldı altmış üç yıl

5897 Dimişler baᶜżı_otuz üç biñdi aṣḥāb
Daḫı baᶜżı didi ḳırḳ biñdi aḥbāb

5883: *"Her bir bakışında, Burak'ın sahibi olan Hâtemü'l-Enbiya'ya Allah salat u selam eylesin!"*
* nebiyyi: nebī ᶜaleyhi's-selām SK, BY; ṣalla'llāhü ᶜaleyhi ve sellem: - BY.
5886a ᶜĀyişe bikr idi: ᶜĀyişe-y-idi bikr SK, BY.
5886b hem: bu SK.
5888a ḫıdmetde kim var-ıdı: ḫıdmetinde var-ıdı SK.
5890b ḫanuñ: cānuñ BY.
5891a ᶜAlī-di: ᶜAlīdür SK.
5891b velī-di: velīdür SK.
5893a yirde: - BY.
5893b cān: ḫan İÜ, AG.
5896a yılda: yirde İÜ, AG; hep: hem BY.

AG 166b 5898 Cihāna geldi vü bildürdi īmān
Girü ᶜuḳbāya gitdi şāh u sulṭān

5899 Ḳamu aṣḥāb gitdi der-peyince
Bize irişdi nevbet hey diyince

5900 İlāhī cümleye virgil saᶜādet
Resūlüñ der-peyince gide ümmet

BY 184b 5901 Güneşdür ol ṣaḥābī hep kevākib
Hidāyet bula kim olsa muṣāḥib

SK 160a 5902 Buyurdı *ke'n-nücūm* oldı ṣaḥābī
Bulur tābiᶜ olanlar fetḥ-i bābı

5903 Münācātum budur pes Kirdigāra
Ki her dem tābiᶜ olam ben bulara

İÜ 191a 5904 Ki muḥkem oldı bunlarda şerīᶜat
Müzeyyendür ṭarīḳat hem ḥaḳīḳat

5905 Fidā olsun hezārān cān olara
Ki iḥsān eyledi sulṭān olara

Vefātu Fāṭımati'z-Zehrā Raḍıya'llāhü ᶜAnhā*

5906 Girü göynüklü diñle bir ḥikāyet
Ki_irişdi Fāṭımadan bir rivāyet

5907 Çü naḳl itdi cihāndan şāh-ı ᶜālem
Ṭutardı Fāṭıma her demde mātem

5908 Laḳab itmişler-idi aña Zehrā
Kim enverdi yüzi nūrıyla dünyā

5909 Didi ᶜĀyişe yüz nūrında anuñ
Gice iplik egirürdük hümānuñ

5910 Çün oldı altı ay naḳl-i resūle
İrişdi Fāṭıma ṣāḥib-uṣūle

5911 Didi kim niçeye dek derd-i fürḳat
Ḳabūl eyle beni iy kān-ı raḥmet

5912 Dimişdüñ tīz gelürsin yanuma sen
Aña her dem oluram muntaẓır ben

5902a **ke'n-nücūm:** أَصْحَابِي كَالنُّجُومِ بِأَيِّهِمُ اقْتَدَيْتُمُ اهْتَدَيْتُمْ *"Ashabım, yıldızlar gibidir; hangisine uyarsanız doğru yolu bulursunuz."* (Yılmaz, 2013: 53) mealindeki hadis-i şeriften iktibastır.
5905b olara: bulara İÜ, AG.
* raḍıya'llāhü ᶜanhā: - BY.
5906b bir: - SK.
5907a şāh-ı: faḫr-ı BY.
5909a yüz nūrında: yüzi nūrından SK.
5911a dek: - SK.

5913 Beni luṭf it ḳabūl eyle ḥabībüm
Ki_ola sen serverüñ vaṣlı naṣībüm

5914 Bu nevᶜa aġlar-iken ol gül-endām
Negāhin ravżadan irişdi peyġām

5915 Didi ḫ˘oş geldüñ iy ārām-ı cānī
Senüñ-çün zeyn idüpdür Ḥaḳ cinānı

AG 167a 5916 Demidür vaşl olasın imdi iy cān
Didi kim cānum olsun saña ḳurbān

BY 185a 5917 Birez ḥüzni gidüp şād oldı andan
Çıḳup ol dem evine geldi andan

5918 Yudı tīz ṭonlarını ḳurreteynüñ
Ḥasen şāh-ıla yaᶜnī şeh Hüseynüñ

5919 Bişürdi arpa_unından ḳurşalar hem
Dökerdi gözinüñ yaşını dem dem

İÜ 191b|SK 160b 5920 Tekellüm itmedi līkin ᶜAlīye
ᶜAceb geldi bu işler ol velīye

5921 Didi kim görmişem senden ᶜaceb iş
Ki görmedümdi bu nevᶜ-ile cünbiş

5922 Didi bil kim ḳonuḳluġa giderem
Zamān-ıla buları terk iderem

5923 Anuñ-çün saña hem söylemedüm ben
Firāḳ olsa gerekdür saña benden

5924 Didi ne vaḳt olur girü telāḳī
Didi ᶜuḳbāda olavuz mülāḳī

5925 Didi kim vaḥy ḳaṭᶜ eyledi Cebbār
Neden bildüñ bu aḥvāli sen iy yār

5926 Didi bu gice gördüm atamı ben
Ḥaḳīḳat añladum bu işi andan

5927 Ki dir *iştedde şevḳī ṭāle ᶜahdī*
Ene fī intiẓārin lek Taᶜālī

5928 İşitdi bu kelāmı çünki ol şāh
Didi kim fürḳatüñle n'ideyim āh

5929 Girü çeşminüñ eşkin ḳan ḳıldı
Bu beyti söyleyüp nālān ḳıldı

5913b ki_ola sen: ki_olasın İÜ.
5915a ārām-ı: arı SK.
5916a demidür: daḥıdur İÜ.
5917b ol dem: andan İÜ, AG.
5927a ṭāle ᶜahdī: ᶜahdī ṭāle SK.
5927: "*Ki 'Özlemim arttı, zamanım uzayıp gitti. Ey yüce olan Allah'ım! Ben seni beklemekteyim.' der.*"
5929b nālān: efġān SK.

Beyt

5930 *Li-külli ictimāᶜin min-ḫalīleyni fürḳatün*
Ve küllü'lleẕī dūne'l-firāḳu ḳalīlün

5931 *Ve inne iftiḳādi Fāṭımen baᶜde Aḥmede*
Delīlün ᶜalā-en lā yedūme ḫalīlün

5932 *Ve keyfe henāni'l-ᶜıyşü min-baᶜdi faḳdihim*
Le-ᶜamrüke şeyʾün mā ileyhi sebīlün

5933 Dönüp didi esen ḳal yā ᶜAlī sen
Gönüldüm uş atama giderem ben

AG 167b|BY 185b 5934 Bil imdi iştiyāḳ irdi kemāle
Kerem ḳıl olma maḥzūn işbu ḥāle

5935 Ḥasen birle Ḥüseyni ḫoş ṭut iy yār
Daḫı ṣandūḳ içinde ḥoḳḳa kim var

İÜ 192a 5936 Getür didi getürdi açdı anı
Çıḳardı bir biti andan revānı

5937 Nedür bu dir didi ol dem ki iy cān
Beni virmek diledi saña sulṭān

5938 Rıżā ben virmedüm kim iy dilārā
Benüm mehrüm olaydı anda dünyā

SK 161a 5939 Didi server eyā maḥbūb-ı cānī
Nedür mehrüñ digil bilelüm anı

5940 Didüm kim Ḥaḳ seni ḳıldı peyem-ber
Ṭolısar ümmetüñ dünyā ser-ā-ser

5941 Ḳamu ümmet ki olmışdur günehkār
Şefīᶜ olam ḳıyāmetde ben iy yār

5942 Rivāyet bir daḫı bu didi Zehrā
Benüm mehrüm bu olsun iy dilārā

5943 Ḫavātīn ki_ümmet içre var günehkār
Şefīᶜ olam ḳıyāmetde ben iy yār

5944 Resūle ol dem irdi anda Cibrīl
Didi kim Ḥaḳ ḳabūl itdi anı bil

5930: *"Dostların her bir araya gelişinde firak vardır. Firakı tatmayanlar azdır."*
5931: *"Ahmed'den sonra Fatıma'yı kaybedişim hiçbir dostun ebedî olmadığının delilidir."*
5932: *"Onları kaybettikten sonra hayattan nasıl tat alayım ki! Yeminler olsun bunu yapmaya (onların kaybından sonra hayattan lezzet duymaya) bir yol yoktur."*
5936a getür didi: getürdi SK.
5937a bu dir: budur SK.
5939a eyā: yā SK.
5940b dünyā: dünyāya SK.
5942a bu didi: buyurdı SK.
5943b ḳıyāmetde ben: bulara ben de SK, BY.
5944a irdi: indi SK.
5944b kim: ki SK.

5945 Didüm kim baña ḥuccet virsün Allāh
Varup ḥuccet getürdi anda ol şāh

5946 Dimiş pes Fāṭmanuñ mehrini ḥażret
Şefāᶜat eyledüm yevme'l-ḳıyāmet

5947 Ḳaçan kim yā veliyya'llāh ölem ben
Benümle bile defn it ḥucceti sen

5948 Alup yevm-i cezāda ḥucceti ben
Diyem yā Rab ḳabūl it ḥucceti sen

5949 Ḳamu mücrimlere ḳılam şefāᶜat
Ḳomayam yanmaġa bunları elbet

5950 Bunı dirken irişdi anda ᶜIzrīl
Didi kim virmezem cānum saña bil

BY 186a 5951 Didi yā Rab baña cān virdügüñ dem
Arada yoġ-ıdı ᶜIzrīl ol dem

5952 Niçün kim vāsıṭayla cānum iy cān
Alursın sen bugün iy yüce sulṭān

İÜ 192b|AG 168a 5953 Bunı dirken idüp bir nūr pertāb
Ḥaḳa ışmarladı cānın o meh-tāb

5954 Anı ḳabr-i resūle iltdiler çün
Mübārek ravżadan irişdi bir ün

5955 Çıḳardı nūr elini ravżasından
Didi ḳızum baña vir yā ᶜAlī sen

5956 Ki şimdi ravża içre dirler anı
Ṭufeyl itdi Ḥaḳ anlara cinānı

5957 Güẕer ḳıldı cihāndan nūr-ı Allāh
Ṭolu cevr ü cefā-y-ıla cihān āh

5958 Fenādan çünki yüz dönderdi ol nūr
Cinān içre ser-ā-ser eyledi nūr

SK 161b 5959 Güẕergāhdur gelen gitdi bu dünyā
Ṭutar ᶜāḳıl olanlar zād-ı ᶜuḳbā

5946a pes: - SK.
5948b ḥucceti: ḥuccetüñ BY.
5951b yoġ-ıdı ᶜIzrīl: yoḳdı ᶜAzrāʾīl İÜ, AG.
5952b sen: - SK.
5953b cānın: cānını BY; o: - SK.
5957a cihāndan: cināndan SK.
5957b cefā-y-ıla: cefāsıyla SK.
5958: - SK.
5958b içre: için BY.
5959a güẕergāhdur: güẕergehden İÜ, AG.
5959b zād-ı: dār-ı SK.

Vefātu Ebū Bekri'ş-Ṣıddīḳ Raḍıya'llāhü ᶜAnh

5960 Gel imdi iy ḳılan bu dīni taṣdīḳ
Ne sulṭān-ıdı gör Bū Bekr-i Ṣıddīḳ

5961 Ki ᶜAbdu'llāh-ıdı ad-ıla server
Ebū Bekr adını ḳodı peyem-ber

5962 Ḳamudan efḍal oldugına ḥuccet
Diyüpdür ḥaḳḳına maḥbūb-ı ḥażret

5963 Şu ḳavm içre ki Bū Bekr ola elbet
Degül lāyıḳ ki ġayr ide imāmet

5964 Buyurdı hem anuñ-çün faḫr-ı ᶜālem
Ki güneş ṭoġmadı ṭolınmadı hem

5965 Bir ādem üzre ki_efḍal ola ol er
Ebū Bekr üzre ki_olmaya peyem-ber

5966 Ki ġayr-ı enbiyādan efḍal oldur
Kemālāt içre taḥḳīḳ ekmel oldur

BY 186b 5967 Buyurdı hem Ebū Bekre peyem-ber
Ki cennetle beşāret itdi server

5968 Didi evvel giresin cennete sen
Ümemden kimse girmez öñce senden

İÜ 193a 5969 Daḫı didi baña bildürdi Cibrīl
Elüñde ola cennet kilīdi bil

5970 Sen açasın cinānuñ ḳapusını
Göresin niᶜmetini yapusını

AG 168b 5971 Didi hem server efḍallıġın anuñ
Ki vardur üç yüz aḫlāḳı Ḫudānuñ

5972 Biriyle ger taḫalluḳ ide bir er
Girür ol cennete didi peyem-ber

5973 Didi Bū Bekr andan var mı bende
Didi cemᶜ itdi Ḥaḳ ḳamuyı sende

5974 Didi Bū Bekr kimden ki_ola rāżī
Ḳoyam cennāta olam ben de rāżī

5975 Daḫı şundan ki rāżī olmaya ol
Olar bulmaya hergiz cennete yol

5962b ḥaḳḳına: ḥaḳḳında SK.
5963b ki: - SK.
5965a er: yār İÜ, AG.
5965b ki: - SK.
5973b cemᶜ itdi Ḥaḳ ḳamuyı: cemᶜ itdi Ḥaḳ ḳamusı İÜ, AG, Ḥaḳ cemᶜ itdi ḳamusınSK.
5974a Didi Ḥaḳ Bū Bekr kimden ki ola rāżī İÜ, AG, BY, Ḥaḳ didi Bū Bekr kimden ki ola rāżī SK; vezin gereği AÜ nüshasından tamamlandı.
5974b olam ben de: ben de olam SK.
5975a ki: kim SK.

5976 Muᶜayyen oldı çünkim efḍaliyyet
Muḳarrer oldı pes anda ḫilāfet

SK 162a 5977 Ḫalīfe_oldı iki yıl daḫı dört ay
Rıżālar buldı andan yoḫsul u bay

5978 Eṣaḥ bu kim iki yıl oldı ol cān
İrişdi cümle ḫalḳa andan iḥsān

5979 Pes irdi altmış üç yaşına ol şāh
Ki taḳdīr ol ḳadar ḳılmışdı Allāh

5980 Vaṣiyyet itdi ᶜÖmmer ḥażretine
Ki_otura ol ḫilāfet rütbetine

5981 Gözin yumdı fenādan ol daḫı hem
Anuñ da ḳıldı dünyā ᶜömrini kem

5982 Resūle çün ḳadīmī yār-ıdı ol
Girü buldı civārına anuñ yol

Vefātu ᶜÖmer ibni'l-Ḫaṭṭāb Raḍıya'llāhü ᶜAnh*

BY 187a 5983 Ḫilāfet eyledi ᶜadl üzre ᶜÖmmer
Anuñ çoḳ vaṣfın itmişdi peyem-ber

5984 Anuñ devrinde ḳuvvet ṭutdı İslām
Bize andan irişdi böyle peyġām

İÜ 193b 5985 Anuñ devrinde kim vażᶜ oldı minber
Kim altı biñ hem altı yüz didiler

5986 Daḫı hem elli minber vażᶜ olupdur
Hem aña göre İslām açılupdur

5987 On üç yıl eyledi çünkim ḫilāfet
Hem irdi altmış üçe ᶜömri elbet

5988 Eṣaḥ budur ki ḳıldı on ḳadar yıl
Otuz yıldur ḫilāfet cümlesi bil

AG 169a 5989 Gelüp bir gün didi pes Kaᶜbü'l-Aḥbār
Ki ᶜömrüñden ḳalupdur üç gün iy yār

5990 Ki Tevrīt içre böyle naḳl olmış
Resūl evṣāfı-la bile yazılmış

5991 Ol eṣnāda meger var-ıdı bir ḳul
Olurdı dāyimā ol küfre meşġūl

5977a yıl: - SK.
5977b yoḫsul u bay: yoḫsul eger BY.
* ᶜÖmer ibni'l-: ᶜÖmeri-bni SK, ᶜÖmer bin BY.
5983b itmişdi: itmişdür SK.
5987a üç: - SK.
5988a on: ol İÜ, AG, SK.

5992 Muġīrenüñ ḳulıydı adı Fīrūz
Güderdi ᶜÖmmeri her gice her rūz

5993 Ḳılurken mescid içinde ṣalātı
İrüp ḫançerle anı urdı ḳatı

5994 Nedür diyince on bir kişiyi ol
Urur ḫançerle ol maġbūn u mechūl

SK 162b 5995 Boġazladı dönüben kendözini
Ki ḫançer birle öldürdi özini

5996 Bu nevᶜa kim ᶜÖmer buldı şehādet
Resūle ol da hem-cār oldı elbet

5997 Gelürler günde yitmiş biñ melekler
Ziyāret idüp alurlar belekler

Vefātu ᶜOṯmān bin ᶜAffān Raḍıya'llāhü ᶜAnh*

5998 ᶜÖmer çün gitdi bu dünyādan iy cān
Ḫilāfet itdi ᶜOṯmān ibni ᶜAffān

BY 187b 5999 On iki yıl dimiş baᶜżı rivāyet
Buçuḳ yıl daḫı dir baᶜżı ḥikāyet

6000 Çü ᶜömri anuñ āḫire irişdi
Pes ol dem baᶜżı ḳalbe fitne düşdi

İÜ 194a 6001 Anuñ ᶜömrine bulmadum rivāyet
Ki bula ol rivāyet içre ṣıḥḥat

6002 Meger bir şaḫṣa Mışruñ begligin ol
Virüp gönderdi vü ṭutdı gider yol

6003 Didiler anı Bū Bekr oġlı-y-ıdı
Muḥammed dinür-idi anuñ adı

6004 Yazup mektūb içinde *fe'ḳbelūhu*
Oḳuyuban çıḳardı *fe'ḳtulūhu*

6005 Didi ol eyleñüz maḳbūl bunı
Bu ṣandı ḳatl idüñ varduḳda anı

6006 Bu nevᶜa añladı mefhūmın anuñ
Hemān-dem ḳatline ḳaṣd itdi ḫanuñ

5992a Muġīrenüñ: Muġayrānuñ SK; Fīrūz: Feyrūz SK.
5993b irüp ḫançerle: urup ḫançerlere SK.
5994a on: ol SK; bir: - İÜ, AG, SK; kişiyi: kişi İÜ, SK, BY.
5997a günde: gün İÜ.
* bin ᶜAffān: - İÜ, AG, BY.
5998a ᶜÖmer çün: çü ᶜÖmer SK.
5998b ᶜOṯmān ibni: ᶜOṯmāni-bni BY.
5999b daḫı: - İÜ, AG.
6001b bula: ola BY.
6002b ṭutdı gider: gitdi ṭutar BY.
6004a-b **fe'ḳbelūhu / fe'ḳtulūhu**: "Onu kabul edin". / "Onu öldürün".
6005b anı: bunı SK, BY.

AG 169b	6007	Resūli gördi ol dem düşde ᶜOs̱mān Didi server aña rüʾyāda iy cān
	6008	Saña ḳaṣd itdiler şimdi ᶜadūlar Ki nā-ḥaḳ sini ḳatl eyleye bular
	6009	Diler misin bize vaṣl olasın sen Ḳabūl itdi hezārān cān u dilden
	6010	Didiler dört yüz artuḳdı ᶜibādı Ḳamu āzād idüben virdi şādī
	6011	Ṭaġıla tā bular ceng itmeyeler Şehādetden anı menᶜ itmeyeler
	6012	Oturup mescidüñ içinde ol cān Öñinde muṣḥafı oḳurdı Ḳurʾān
SK 163a	6013	Ḥüseyn-ile Ḥasen ḳapuda ṭurdı Buları çünki ḳātil baḳdı gördi
	6014	Pes ardından baḳup içerü girdi İrüp ol serveri seyf-ile urdı
	6015	Kesildi başı aḳdı muṣḥafa ḳan Şehīd oldı hemān-dem anda ᶜOs̱mān
BY 188a	6016	Naẓar ḳıl gör fenāʾ -i bī-vefāyı Nice ḳılmışdur aṣḥāba cefāyı
	6017	Saña baña ne ḳıla gör ki dünyā Elüñ çek imdi bundan eyle taḳvā
		Vefātu ᶜAlī Kerrema'llāhü Vechehu*
İÜ 194b	6018	Cihāndan çünki ᶜOs̱mān itdi rıḥlet ᶜAlīye degdi pes taḫt-ı ḫilāfet
	6019	Eger yüz yıl diyem faẓlın ᶜAlīnüñ Diyümen ẕerresini ol velīnüñ
	6020	Dir-idi *ente minnī* aña server Ki Mūsādan gibi Hārūn peyem-ber

6008b bular: bunlar SK.
6012b muṣḥafı: muṣḥaf SK.
6014a baḳup: yıḳup İÜ, AG, BY.
6015a başı: baş SK.
6016: - İÜ, AG.
6016a vefāyı: ᶜanāyı BY.
* kerrema'llāhü vechehu: kerrema'llāhü vechehu raḍıya'llāhü ᶜanh SK, raḍıya'llāhü ᶜanh BY.
6019-6020: AG'de takdim-tehirli.
6019b ẕerresini: ẕerresin SK.
6020a **Ente minnī** [bi-menzileti Hārūne min-Mūsā]: *"(Ey Ali), sen bana Hârûn'un Mûsâ'ya olduğu konumdasın..."* (Yılmaz, 2013: 134) mealindeki hadis-i şeriften iktibastır.

6021 Daḫı naḳl oldı işbu söz nebīden
ᶜAlī benden-durur benven ᶜAlīden

6022 Bununñ miṡli eḥādīṡ-i keṡīre
Diyüpdür server ol ᶜabd-i kebīre

6023 Pes irdi altmış üç yaşına sulṭān
Ḫilāfet dört buçuḳ yıl eyledi ḫan

6024 Eṣaḥ bu altı yıl itdi ḫilāfet
Ḳamu maḫlūḳa gösterdi ᶜadālet

6025 Buyurdı zīra bu yirde peyem-ber
Otuz yıldur ḫilāfet didi server

AG 170a

كَمَا قَالَ السَّفِينَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ سَمِعْتُ رَسُولِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامْ يَقُولُ الْخِلَافَةُ ثَلَاثُونَ سَنَةً ثُمَّ يَكُونُ مَلِكاً ثُمَّ يَقُولُ سَفِينَةٌ اَمْسَكَ خِلَافَةَ اَبِي بَكْرٍ سَنَتَيْنِ وَ خِلَافَةِ عُمَرَ عَشَرَةً وَ عُثْمَانَ اِثْنَى عَشَرَ وَ عَلِيَّ سِتَّةً* نُقِلَ مِنْ مَصَابِيحِ**

6026 Meger bir er ki adıydı Murādī
Daḫı olmışdı İbni Mülcem adı

6027 Taᶜaşşuḳ eyledi bir ᶜavrete ol
Didi ᶜavret dilerseñ baña sen yol

6028 Benüm mehrüm ᶜAlīnüñ ḳanıdur bil
Didi Mülcem ki ġayrısın ṭaleb ḳıl

SK 163b 6029 Ḫavāric ᶜavretiydi ḳatı murdār
Didi ḳatl it benüm-çün Ḫayderi var

6030 Rivāyet bir daḫı ben görmişem hem
Ki Şāmda bir ḳul-ıdı İbni Mülcem

BY 188b 6031 Görür ḳızḳardaşın nā-geh Yezīdüñ
Taᶜaşşuḳ itdi ḳalbi ol pelīdüñ

İÜ 195a 6032 Yezīd eydür ᶜAlīyi ḳatl iderseñ
Saña ḳızḳardaşum virem dilerseñ

6021b "**Ente minnī ve ene minke:** *Sen bendensin, ben sendenim.*" (Yılmaz, 2013: 134) hadis-i şerifine telmihte bulunulmuştur.
6024a altı: ki_altı SK, BY.
6025a zīra: bize SK, BY.
* kemā: - BY. || "Sefîne'nin (Allah onlardan razı olsun) dediği gibi: *Hz. Peygamber aleyhi's-selamın 'Hilafet otuz senedir. Sonra melikler gelir.' dediğini işittim. Sonra Sefine dedi ki: Hesap şöyle yerine oturur. Ebu Bekr'in hilafeti iki sene, Ömer'in hilafeti on sene, Osman'ın hilafeti on iki sene, Ali'nin hilafeti altı senedir."* Bu hadis-i şerif, farklı bir lafızla Ahmed bin Hanbel'in *Müsned*'inde (2014: XIX/238) mevcuttur: سَفِينَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: " الْخِلَافَةُ ثَلَاثُونَ عَامًا، ثُمَّ يَكُونُ بَعْدَ ذَلِكَ الْمُلْكُ " قَالَ سَفِينَةُ: " أَمْسِكْ خِلَافَةَ أَبِي بَكْرٍ سَنَتَيْنِ، وَخِلَافَةَ عُمَرَ عَشْرَ سِنِينَ، وَخِلَافَةَ عُثْمَانَ اثْنَتَيْ عَشْرَةَ سَنَةً، وَخِلَافَةَ عَلِيٍّ سِتَّ سِنِينَ *"Sefîne, Resulullah'ın (SAV): 'Halifelik otuz yıl sürer. Sonrasında ise saltanat başlar.' buyurduğunu işittim, dedi. Sonra: 'Hesaplarsan Ebû Bekr'in hilafeti iki yıl, Ömer'in on yıl, Osman'ın on iki yıl, Ali'nin de altı yıl (toplam otuz yıl) sürmüştür.' dedi."*
** "Mesâbîh'ten nakledildi."
6026a adıydı: adıdur SK.
6029a ḳatı: ḳarı SK.
6030a hem: ben İÜ, AG.
6031a nā-geh: nā-gāh BY.
6032a eydür: didi BY.

6033 Virüp bir ḫançer-i āteş-zebānı
Ki zehr-ile ṣuvarmışlardı anı

6034 İrişüp Kūfe şehrine Murādī
ᶜAlīyi anda ḳatl itmek murādı

6035 Oruç ayı irişdi cumᶜa geldi
ᶜAlī ol gün ṣabāḥa ḥāżır oldı

6036 Namāza ṭurdı çünkim anda server
İrüben ḫançer-ile urdı ol er

6037 Çıḳup andan girü gitdi Murādī
Namāzın bozmadı ol nūr-ı Hādī

6038 Ḥasen baᶜde'ṣ-ṣalāt ol cāna ṣordı
Seni kimdür ki bu vech-ile urdı

6039 Didi şimdi gelür bunda göresin
Kim-ise geldügi vaḳtin bilesin

6040 Baña layıḳ degül ġamz idem imdi
Ḫuṣūṣā vaḳt-i āḫir oldı şimdi

6041 Pes irdi anda ol demde Murādī
Didiler sen mi ḳılduñ bu fesādı

AG 170b 6042 Dilerdi *lā* diye didi *naᶜam* ol
Dāmād olmaḳ yirine buldı ġam ol

6043 ᶜAlī didi benümdür şimdi bu ḥaḳ
Yaraşmaz anı ḳatl eylemek el-ḥaḳ

6044 Beni ol bir kez urdı siz de anı
Uruñ bir kez ki şerᶜüñ bu_oldı şānı

6045 Ben öldükde ki ẕü'l-ḥaḳḳ olasız siz
Anı bir kez ḳılıçla urasız siz

6046 Öle ger ölmeye siz urmañ ayruḳ
Eger ölmezse zaḥmet virmeñ ayruḳ

6047 Vaṣiyyet ḳıldı vü buldı şehādet
Bu fānī dünyeden ḳıldı ferāġat

SK 164a 6048 Ḥasen ḳıldı anuñ evvel namāzın
Ḥüseyn itdi hem ardınca niyāzın

6033a zebānı: Metinde "zübānı".
6036a anda: añа BY.
6038a ṣalāt: ṣalavāt SK.
6039a göresin: göresiz SK, BY.
6039b bilesin: bilesiz SK.
6041a anda ol demde: ol dem içinde SK.
6042b ġam ol: ol ġam SK.
6044-6045: SK ve BY'de takdim-tehirli.
6045b ḳılıçla: ḳılıca SK.
6047b dünyeden: dünyādan SK; ḳıldı: buldı İÜ, AG.

İÜ 195b|BY 189a 6049 Giceyle defn idüp cāmi^{c} yanında
Belürsüz eylediler ḳabrin anda

6050 Otuz yıl ḳıldı bu dördi ḫilāfet
^{c}Alī fevtinde pes buldı nihāyet

6051 Pes andan ṣoñra fitne ẓāhir oldı
Niçeler ẓulmi-y-ile ḳāhir oldı

6052 Bürāder ger baḳarsañ ^{c}ibret-ile
Bu dünyā ṭopṭoludur miḥnet-ile

6053 Bunuñ içinde ẕevḳ iden yañıldı
Ki zehr-imiş yidügi ṣoñra bildi

6054 Anuñ-çün ḫalḳ olınmışdur bu dünyā
Ki taḥṣīl ola bunda zād-ı ^{c}uḳbā

6055 Göñülden ḥāṣıl ola Ḥaḳḳa irfān
Gerekdür bendeye ^{c}irfān-ı sulṭān

6056 Çü sen cām-ı cihān-bīn olduñ iy yār
Gerek ḳalbüñde ḥāṣıl ola esrār

6057 Çü fānīden çevürdükde yüzüñi
Göresin maḳ^{c}ad-ı ṣıdḳda özüñi

6058 Resūl ü āl ü aṣḥābı ḥaḳı-y-çün
Ḳamuya raḥmet it iy ẕāt-ı bī-çūn

Vefātü'l-Ḥasen ve'l-Ḥuseyn Raḍıya'llāhü ^{c}Anhümā*

6059 Elā iy derd-ile dem-sāz olan yār
Gel ışġā eyle kim ḳılam ḫaberdār

AG 171a 6060 ^{c}Alī çünkim sefer ḳıldı beḳāya
Ulaşdı rūḥı rūḥ-ı Muṣṭafāya

6061 Tamām oldı ḫilāfet yiryüzinde
Çoġaldı ẓulm-i ẓulmet yiryüzinde

6062 Yezīde degdi bu yiryüzi andan
Ḥaẕer ḳıldı Ḥüseyn-ile Ḥasenden

6063 Bularuñ ḳatline ḳaṣd itdi ol ḫar
İşāret nitekim ḳılmış peyem-ber

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ هَلَاكُ أُمَّتِي عَلَى يَدَيْ غِلْمَةٍ مِنْ قُرَيْشٍ**

6051b ẓulmi-y-ile: ẓulm-ile BY.
6057a çü: ki SK, BY.
* ^{c}anhümā: ^{c}anh BY.
6063b ḳılmış: ḳıldı SK.
** helākü: ehleket İÜ, AG, heleket SK, BY. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Ümmetimin ölümü Kureyş'ten birkaç gencin ellerindendir.*" (Buhârî, 1987: VII/3376-3377).

İÜ 196a|BY 189b 6064 Ḥasen ḥażretlerine virdiler sem
Ki bu meşhūrdur *va'llāhü aᶜlem*

SK 164b 6065 Velī naḳl eyledi baᶜżı ḫaberdār
Ecel irişüben fevt oldı ol yār

6066 İletdiler Ḥüseyni Kerbelāya
Pes anda uġradı kerb ü belāya

6067 Şehīd oldı dökildi yire ḳanı
Ḥaḳa teslīm ḳıldı arı cānı

6068 Bularuñ ḳışşası meşhūr olupdur
Ṣuḥuf içre ḥikāyātı ṭolupdur

6069 Bize lāzım degül tafṣīl ḳılmaḳ
Gerekdür maḳṣada taᶜcīl ḳılmaḳ

Naṣāyıḥ-Kerden

6070 Budur her demde bil aḥvāl-i ᶜālem
Ki bunda bāḳī ḳalmaz cinn ü ādem

6071 Ḳanı Ādem ḳanı Ḥavvā ḳanı Nūḥ
Ki biñ miḥnetle ḳamu virdiler rūḥ

6072 Ḳanı İdrīs ü Ṣāliḥ ḳanıya Hūd
Ḳanı şehler ki yapdı ḳaṣr-ı meşdūd

6073 Ḫalīl ü Lūṭ u İsmāᶜīl ḳanı
Daḫı İsḥāḳ u İsrāʾīl ḳanı

6074 Hebā ḳıldı bu dünyā cümlesini
Ḳamunuñ kesdi hep endīşesini

6075 Ḳamu şehler ki dünyāya gelüpdür
Ḳamunuñ baġrı ḳan-ıla ṭolupdur

6076 Muḥammed ᶜömrine ṣunduḳda el bu
Ḳamuya irgürür lā-büd ḫalel bu

AG 171b 6077 Ḥabīb-i Ḥaḳḳı gör n'eyledi iy yār
Nice ġadr itdi ol şāha bu ġaddār

6078 Ebū Bekr ü ᶜÖmer ᶜOṯmān ᶜAlīye
İçürdi zehrini bunca velīye

6079 Utanmadı Ḥüseyn-ile Ḥasenden
Ḥayā ider mi benden yāḫᶜo senden

İÜ 196b 6080 Muᶜayyendür ki olur cümle bī-cān
Gedā vü şāh olurlar cümle yeksān

6064b meşhūrdur: meşhūr SK, meşhūr-durur BY. || **va'llāhü aᶜlem**: "Allah en iyi bilendir".
6079a utanmadı: unutmadı İÜ.
6079b yāḫᶜo: yāḫᶜod SK.

6081 Añılmaz anda ᶜizz ü cāh u emvāl
Gerekdür ola aḥsen ḥāl eger ḳāl

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى فَإِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ فَلَا اَنْسَابَ بَيْنَهُمْ يَوْمَئِذٍ وَلَا يَتَسَاءَلُونَ*

BY 190a 6082 Yaḳındur kim ḳopa yevm-i ḳıyāmet
Saña lāyıḳ budur gökçek ᶜibādet

SK 165a 6083 Çün āḫir döndürürsin dünyeden yüz
Gerek ᶜıyşından anuñ yumasın göz

6084 İdindüñ özüñe evlādı maḥbūb
Görinür gözüñe emvāl merġūb

قَالَ تَعَالَى يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا اِنَّ مِنْ اَزْوَاجِكُمْ وَاَوْلَادِكُمْ عَدُواً لَكُمْ فَاحْذَرُوهُمْ**

6085 Ḥaḳīḳatde bular düşmendür iy yār
Ḳoyup gitseñ gerek āḫirde nā-çār

6086 Ḳamusı yüz çevürür senden āḫir
Ki bir sen ḳalasın bir Ḥayy u Ḳādir

6087 Gerekdür saña ol yirde vefādār
Elüñ ṭuta senüñ ḳalduḳda nā-çār

6088 Ki yaᶜnī ṭāᶜat it dünyāda her-bār
Ki_ola ḳabr ü ḳıyāmetde saña yār

6089 Hevāña tābiᶜ olup olma ṭāġī
Caḥīme varısar ṭāġī vü bāġī

قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى فَاَمَّا مَنْ طَغٰى وَ اٰثَرَ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا فَاِنَّ الْجَحِيمَ هِيَ الْمَأْوٰى***

6090 Behişt-i ᶜAdn eger Meᵓvā dilersin
Hevā-yı nefsden itgil ḥaẕer sen

6091 Ḫudādan ḳorḳ u nefse vir riyāżat
Saña ᶜuḳbāda cennet vire ḥażret

وَاَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهٖ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوٰى فَاِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوٰى****

6092 Şu rızḳı kim saña ḳısmet olupdur
Ezel ᶜilminde neyse yazılupur

---

* ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Sûr'a üfürüldüğü zaman, (işte) o gün ne aralarında soy-sop yakınlığı kalacak ne de birbirlerini arayıp soracaklardır.*" (Mü'minûn 23/101).

6082b budur: nedür SK.

6083a döndürürsin: dönderürsin SK, BY.

** ḳāle Taᶜālā: - İÜ, AG. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Ey iman edenler! Eşlerinizden ve çocuklarınızdan size düşman olabilecekler vardır. Onlardan sakının…*" (Tegâbün 64/14).

6088-6089: SK'de takdim-tehirli.

*** ḳāle'llāhü: ḳāle BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Kim azgınlık eder ve dünya hayatını tercih ederse, şüphesiz, cehennem onun sığınağıdır.*" (Naziât 79/37-39).

6090: Sadece AÜ nüshasında var, diğer nüshalarda yok.

**** *"Kim de, Rabb'inin huzurunda duracağından korkar ve nefsini arzularından alıkoyarsa, şüphesiz, cennet onun sığınağıdır."* (Naziât 79/40-41).

AG 172a 6093 İrer vaḳtinde rızḳuñ saña elbet
Şaḳın terk itme anuñ-çün ᶜibādet

İÜ 197a

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُمْ مَعِيشَتَهُمْ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا*

6094 Dilerseñ ola ḳalbüñ pāk ü pākīz
Gerekdür müştebihden küllī perhīz

6095 Ḥalāl ola eger ḳırḳ gün ṭaᶜāmuñ
Senüñ ḥikmet ola her dem kelāmuñ

BY 190b 6096 Ḥarāmdan yaᶜnī cism olsa muṭahhar
Olur ḳalbüñ senüñ elbet münevver

6097 Aḳa ḥikmet bıñarları göñülden
Kelām-ı ḥikmet ola cārī dilden

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ مَنْ اَكَلَ الْحَلَالَ اَرْبَعِينَ يَوْماً نَوَّرَ اللّٰهُ قَلْبَهُ وَ اَجْرىٰ يَنَابِيعَ الْحِكْمَةِ مِنْ قَلْبِهِ** وَ فِي رِوَايَةٍ زَهَّدَهُ اللّٰهُ فِي الدُّنْيَا***

SK 165b 6098 ᶜAmelde arı iḫlāṣ eyle her dem
Ki yarın görmeyesin ġuṣṣa vü ġam

6099 Tevāżuᶜ pīşe ḳıl her dem özüñe
Görine tā cemāl-i Ḥaḳ gözüñe

6100 Şaḳın kim sūʾ -i ẓann olmaya dilde
Ki rāḥat ḳomaz ol hergiz göñülde

6101 Ki baᶜżı ẓan günāh olur didi Ḥaḳ
Ḳasāvetler virür ḳalbe muḥaḳḳaḳ

يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيراً مِنَ الظَّنِّ اِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ اِثْمٌ****

6102 Daḫı menᶜ itdi ġaybetden Ḫudāvend
Şaḳın kim olmasun ḳalbüñ aña bend

6103 Ki ġaybet idesin bir müʾ mini sen
Etin yidüñ ḥaḳīḳat bil anı sen

وَلَا يَغْتَبْ بَعْضُكُمْ بَعْضاً اَيُحِبُّ اَحَدُكُمْ اَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ اَخِيهِ مَيْتاً فَكَرِهْتُمُوهُ*****

---

* ḳāle'llāhü: ḳāle BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *...Dünya hayatında onların geçimliklerini aralarında biz paylaştırdık...*" (Zuhruf 43/22).
6094a ola: ki_ola SK.
6096a olsa: ola SK, BY.
** "Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *Kim kırk gün helâl lokma yerse Allah onun kalbini nurlandırır, kalbinden hikmet pınarları akıtır.*" (Kaynak bulunamadı).
*** SK'de yok. || "Başka bir rivayette de (şöyle buyurdu): *Cenab-ı Hak ona dünyadan yüz çevirtir.*" (Kaynak bulunamadı).
6098a arı: eyi SK.
6099b tā cemāl-i: cemāli tā SK; Ḥaḳ: - SK.
**** İÜ ve AG'de 6103. beyitten hemen sonra. || *"Ey iman edenler! Zannın birçoğundan sakının. Çünkü zannın bir kısmı günahtır..."* (Hucurât 49/12).
6103b ḥaḳīḳat: muḥaḳḳaḳ SK; anı: anuñ İÜ, AG, SK.
***** İÜ ve AG'de 6101. beyitten hemen sonra. || *"...Birbirinizin gıybetini yapmayın. Herhangi biriniz ölü kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? İşte bundan tiksindiniz!.."* (Hucurât 49/12).

6104 Ḥarīş olma ki dünyā cem^{c} idesin
Girü āḫirde terk idüp gidesin

6105 Muḥammed kim ḳamudan oldı muḫtār
Pes ol cem^{c} itmedi ḳatında dīnār

İÜ 197b 6106 Rivāyetdür ki hīç bir gice ol cān
Ḳatında aḳça pul ḳomadı sulṭān

AG 172b 6107 Anuñ şer^{c}in ṭut ümmetseñ aña ger
Ki tā rāżī ola senden peyem-ber

6108 Ḳıl aḫlāḳın anuñ cānuña pīşe
Ṭutagör ḳavl ü fi^{c}lini hemīşe

6109 Şular kim oldı bed-fi^{c}l ü bed-endīş
Ḳıyāmetde iderler nūşını nīş

BY 191a 6110 Uyup şehvāta olma bende-i zen
Vefā hīç kimse görmedi bulardan

6111 Bulara dil virenler mihter olmaz
Bulara ser virenler server olmaz

6112 Müdārā-y-ıla itgil zindegānī
V'eger-nī tār ider saña cihānı

6113 Eger dünyāda olasın mücerred
Olasın Dār-ı Ḫuld içre muḫalled

6114 Ḫafīfü'l-ḥāẕ ol dünyāda iy yār
Olasın tā ki ümmet içre muḫtār

SK 166a 6115 Ki yeyni yüklüler menzil alurlar
Yüki aġır ṭutan yolda ḳalurlar

6116 İlāhī yükümüzi eyle yeyni
Ki tā ṭoġrı varavuz saña ya^{c}nī

Münācāt*

6117 Yüküm aġır İlāhī yazıġum çoḳ
Uzaḳ menzil öñümde azıġum yoḳ

6104a ki: kim SK.
6105b ḳatında: fānīde SK.
6106a ol cān: sulṭān SK.
6106b sulṭān: cānān SK.
6109a kim oldı: oldılar BY.
6110-6111: AG'de takdim-tehirli.
6110a olma: - BY.
6111b ser: sır SK.
6112b tār ider: tārādur (?) İÜ, dar ider AG.
6114a dünyāda: dünyādan SK.
6116: - SK, BY.
* BY'de yok.

6118 Zebūnam nefs elinde ḫ͐or u zāram
İşümde ḫayr yoḳdur pür-şerāram

6119 Beni kim ḫıdmet içün ḳılduñ iy Ḥaḳ
Bilürem bunı *āmennā ve ṣaddaḳ*

6120 Velī nefsüm anuñ ᶜaksine gitdi
Ki ṭāġī oldı emrüñi unutdı

6121 İdindi ketḫudā İblīsi ol ḫām
İçürür zehrden her dem ṭolu cām

İÜ 198a 6122 Şekerdür diyü zehri nūş ider ol
Hevā ḫamrıyla dil ser-ḫūş ider ol

6123 Göñül ḫamr-ı hevādan ki ola ser-ḫūş
Ḳamu aᶜżāyı lā-büdd ide bī-hūş

كَمَا اَشَارَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ إِنَّ فِي الْجَسَدِ مُضْغَةً إِذَا صَلَحَتْ صَلَحَ الْجَسَدُ كُلُّهُ وَإِذَا فَسَدَتْ فَسَدَ الْجَسَدُ كُلُّهُ أَلَا وَهِيَ الْقَلْبُ* **AG 173a**

6124 İlāhī ḳalbi ḳurtar bu belādan
Çıḳarma anı şerᶜ-i Muṣṭafādan

6125 Her işde ḳuvvet ü ḳudret senüñdür
Ẕelīlem cānuma ᶜişmet senüñdür

6126 Eger nefs ola öz ḥāline meşġūl
Urur şeyṭān yolını nitekim ġūl

6127 Eger bir ẕerre senden ire dermān
Ṣevāba degşürile cümle ᶜişyān

BY 191b 6128 Aña kim irişe senden ᶜināyet
İrer dünyā vü ᶜuḳbā aña devlet

6129 Aña kim faẓl u iḥsān ola hem-rāh
İrüp sīmurġa ola bir ulu şāh

6130 Temāşā *ḳābe ḳavseyn* ide ol cān
Hem *ev ednā*ya irüp ḳıla seyrān

6131 Bu ẓulmet varlıġın vire fenāya
Fenādan hem geçüp ire beḳāya

6118a elinde: elinden SK.
6118b yoḳdur: yoḳ SK.
6119a **āmennā ve ṣaddaḳ**[nā]: bk. 1395b dipnot.
6120b oldı: - SK.
6121b her dem: aña BY.
* fi'l-cesedi: Metinde "fi'l-cesedi benī Ādeme"; iẕā: Metinde "fe-iẕā"; ve iẕā: fe-iẕā İÜ. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın işaret ettiği üzere: *Cismin içinde bir lokmacık et vardır ki, iyi olursa bütün cesed iyi olur; bozuk olursa bütün ceset bozulur. Dikkat edin! İşte o (et parçası) kalptir."* (Müslim, 2011: V/122-123).
6128: - SK.
6129b bir: - SK.
6130 **ḳābe ḳavseyni ev ednā**: bk. 382a-b dipnot.
6131a varlıġın: varlıġı SK, BY; fenāya: ḳabāya (?) BY.

6132 Müyesser ḳıl anı cānuma yā Rab
Viṣāle irgür anı ḳıl muḳarreb

6133 Ḳomaġıl yaḳa nār-ı fürḳat anı
Ki ẓulmet ide gözine cihānı

Pesend*

6134 İrür bu ḫāke ḫāk-i kīmiyādan
Şefāᶜatler irişdür Muṣṭafādan

SK 166b 6135 Benem ḳallāb işüm zerḳ u riyādur
Aña luṭfuñ Ḫudāyā kīmiyādur

İÜ 198b 6136 Eger bir ẕerre irmeye baña vay
Ḳılam feryād u nāle nitekim nāy

6137 Telef ḳıldum ḳamu ᶜömri dirīġā
Dün ü gün nefs-i emmāreyle hem-tā

6138 Uyaram ben aña alulıġumdan
Ḫaṭālar iderem bed-ḫūlıġumdan

6139 Neyi kim baña ḫᵒoş telḳīn ider ol
İderem ol didüginden daḫı bol

6140 Hemān şeyṭān-ı maḥż oldum ṣıfatda
Muvaḥḥidven velīkin maᶜrifetde

AG 173b 6141 Aña irgürdüm āḫir kār işi ben
Ḥiyel taᶜlīm alur İblīs benden

6142 Velī taṣdīḳ var ḳalbümde iy Ḥaḳ
Göñülde dilde olmışdur muḥaḳḳaḳ

6143 N'idem fiᶜlüm degül taṣdīḳa lāyıḳ
ᶜAmel yoḳ bende hīç aña yaraşıḳ

6144 Naṣīḥat nefsüme kim ben ḳıluram
Girü her dem ḫilāfınca buluram

BY 192a 6145 Heves emmāriyetden irmedi hīç
Ṭolaşdı cehl ipine pīç-der-pīç

6146 Yimek içmek hemān fikr ü firāset
Ḥased ḳalbümde vü dilümde ġaybet

6132b muḳarreb: mübārek BY.
* Başlık SK ve BY'de yok.
6134a irür: irer SK, irüp BY; bu: - SK.
6139a neyi: beni BY.
6141-6142: - SK.
6141a irgürdüm: irgürem İÜ, AG.
6144a buluram: ḳıluram İÜ, AG, yürürem SK.
6145a heves: hevā SK.
6145b cehl: çeyel (?) SK; ipine: işe SK.

6147 Ḥarīşam cemᶜ-i dünyāya tamāmet
Bu yolda ḳılmışam ḫ̆oş istiḳāmet

6148 Şıfat idinmişem ben kibriyāyı
Şatarvan ḫalḳa kibr-ile riyāyı

6149 Görenler ṣūretüm ṣūfī ṣanurlar
İçüm ṭaşum ḳamu ṣāfī ṣanurlar

6150 Velī sīretde ben dīve ḳarīnem
Ki şan İblīs-ile ben hem-nişīnem

6151 Ḥayādan ᶜāriyem ḥilme baᶜīdem
Beni gören ṣanur kim bir saᶜīdem

6152 Gel iy nefsüm utan Raḥmāndan sen
Rücūᶜ eyle bugün ᶜişyāndan sen

İÜ 199a 6153 Unutduñ ẕikr ü şükrini Ḫudānuñ
Ḳapılduñ leẕẕetine bu fenānuñ

6154 Saña virildi āyāt-ıla bürhān
Sen itdüñ Ḥaḳḳuñ āyātını nisyān

6155 Ḥaḳuñ ẕikrinden iᶜrāż eyledüñ sen
Ḫudā iᶜrāż ider ᶜuḳbāda senden

SK 167a 6156 Daḥı hem sini aᶜmā ider ol Ḥaḳ
Yirüñi ḳılur anda ġāyet eżyaḳ

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَمَنْ اَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِي فَاِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكاً وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اَعْمٰى*

6157 N'idem dūr eyledüñ Ḥaḳdan beni sen
Henüz inṣāf gelmez hīç senden

AG 174a 6158 İlāhī ben beni maḥrūm ḳıldum
Ḳatuñda özümi meyşūm ḳıldum

6159 Bilürken her ṭarīḳuñ ḫayr u şerrin
Ḳodum ḫayrını ṭutdum ḳamu şerrin

6160 Ḥayır şer bilmede ger ᶜāḳılem ben
ᶜAmel ḳılmaḳda līkin cāhilem ben

BY 192b 6161 ᶜAceb müşkil belāya uġradum ben
Nihāyetsüz cefāya uġradum ben

6147a dünyāya: dünyā SK.
6152b ᶜişyāndan: Raḥmāna SK.
6156a aᶜmā: ihmāl İÜ, AG.
* ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Her kim de benim zikrimden (Kur'an'dan) yüz çevirirse mutlaka ona dar bir geçim vardır. Bir de onu kıyamet gününde kör olarak haşrederiz.*" (Tâhâ 20/124).
6159b ḫayrını: ḫayrın SK.
6160b-6161a: - İÜ, AG.
6161a belāya: belā SK.

6162 Çi-ger ᶜöẕrüm öküşdür ḥażretüñde
Velī her derde var dermān ḳatuñda

6163 Bilürem ᶜāriyem ᶜilm ü ᶜamelden
Ṭolu ḳalbüm içi mekr ü ḥiyelden

6164 İlāhī ᶜavn eger olmaya senden
Saña lāyıḳ ᶜamel gelmeye benden

6165 Niçe tedbīr ki_itdüm ben ḫalāṣa
Ki iltem rāhumı ben rāh-ı ḫāṣa

6166 Ne tedbīr eyledümse oldı maᶜkūs
Bu göñlüm gözi her dem oldı maṭmūs

6167 Daḫı ṭalbınduġumca dāma düşdüm
Dirīġā bī-ᶜaded āṣāma düşdüm

6168 Meded senden ġarībem müstemendem
Żaᶜīfem nefs elinde pāy-bendem

İÜ 199b 6169 Bir azmış ḳulam iy Ḫallāḳ-ı ᶜālem
Ki ᶜişyān iderem Mevlāma her dem

6170 Yüzüm ḳarasını sil luṭfuñ-ıla
Kerem ḳıl luṭfuñı her dem yiñile

6171 Ḳılasın işüñ az fiᶜlüme lāyıḳ
Ebed maḥrūm oluram bellü bayıḳ

6172 Velī *lā taḳneṭū* didüñ ezel sen
Recā ḳaṭᶜ ola ḥāṣā raḥmetüñden

6173 Baña żaᶜf u saña ḳuvvet yaraşur
Baña cürm ü saña raḥmet yaraşur

SK 167b 6174 Şular kim cürmine iḳrār ḳıldı
Senüñ fażluñla istibşār ḳıldı

6175 Muḳırram cürmüme iy Ḫaḳ ḳabūl it
Şuçın bilenlere luṭfuñı bol it

6176 Senüñdür cümle maḫlūḳāt yā Rab
Ki emrüñde yilerler cümlesi hep

6177 Benüm hīç kimsenem yoḳ senden ayru
Nesi ola tenüñ yā cāndan ayru

6162a ḥażretüñde: ḥażretüñden SK.
6162b var: - SK; ḳatuñda: ḳatuñdan SK.
6163b içi: - SK.
6164a ᶜavn: ᶜafv SK.
6166a eyledümse: ki_itdüm-ise SK.
6167b bī-ᶜaded āṣāma: kim ᶜaceb eyyāma İÜ, AG.
6169b Mevlāma: Mevlāya SK.
6171a işüñ az: uşuñ (?) her SK.
6172a **lā taḳneṭū** [min raḥmeti'llāh]: bk. 608b dipnot.

AG 174b|BY 193a	6178	Ger oḫşarsın vü ger dögersin iy Ḥaḳ Şıġıncam senden artuḳ yoḳ muḥaḳḳaḳ
	6179	Senüñ luṭfuña ḳaldı *yā İlāhī* Esirge pādişehler pādişāhı
	6180	Beni ḳoma bu bed-fiᶜlümle iy cān Hidāyet cānuma vir eyle iḥsān
	6181	Beni benden ayır senden ayırma Beni senden seni benden ayırma
	6182	Beni benlikden it luṭfuñla ᶜārī Ki yoḳ raᶜnālıġuñ bende ḳarārı
	6183	Beni maḥv eyle bu ḥayṣiyyetümden Ḫalāṣ eylegil iṣneyniyyetümden
SK 168a	6184	Ne ḳılsañ luṭfuña göre ḳıl iy Ḥaḳ Bilürem yoḳ işüm luṭfuña elyaḳ
	6185	Ezel çün ḫilᶜat-i īmān virdüñ Bu īmān içre penc erkān virdüñ
İÜ 200a	6186	Girü ḥāṣā ḳılasın bizi ṣoymaç İdesin ṣoñ nefesde aç u muḥtāc
	6187	İlāhī fażluñı ḳıl cāna reh-ber İṭāᶜat emrüñe eyle müyesser
	6188	Dilümi ẕikrüñ-ile eyle meᵓnūs Ola kim olmaya āḫirde meᵓyūs
	6189	ᶜİbādetden irürgil cāna leẕẕet İde emrüñde tā kim istiḳāmet
	6190	İlāhī bizi ᶜışḳuñdan ayırma Sevüñden özge sevgü cāna virme
	6191	Bizi ḳıl ᶜışḳuñ-ıla mest ü ḥayrān Ki ᶜışḳuñdur cemīᶜ-i derde dermān
	6192	Viṣālüñ şerbetinden cām içürgil Anuñ ġayrı hevālardan giçürgil
SK 168b*	6193	Firāḳuñ nārına maḥrūr ḳılma Viṣālüñden revānum dūr ḳılma

6178a oḫşarsın: oġşarsın SK; vü ger: eger BY.
6179a ḳaldı: ḳaldum BY.
6179b pādişehler: pādişāhlar SK, BY.
6180a fiᶜlümle: fiᶜl-ile SK, BY.
6183a ḥayṣiyyetümden: ceysimden (?) SK.
6189a cāna: ḳalbe SK, BY.
* 6193-6208. beyitler bu nüshada 168a sayfasında bulunması gerekirken sonraki sayfalarda (168b ve 169a'da) bulunmaktadır.

6194 Ḳasāvet var göñülde yuyırvirgil
Günāhum defterini yoyırvirgil

BY 193b 6195 Şu nesne kim ḥicāb olur gözüme
Ḫuṣūṣā kendü özüm kendözüme

6196 Bu benlik ṭaġını maḥv it keremden
Beni luṭf eyle ḳurtar bu elemden

AG 175a 6197 Ḫudāyā şerᶜ izinden bizi ırma
Muvaḥḥidler ṭarīḳından ayırma

6198 Maᶜārif eylegil cāna müyesser
Şu yolı vir ki_odur rāh-ı peyem-ber

6199 Cemālüñle müşerref eyle cānum
Firāḳ odına yaḳma bu revānum

6200 Bizi çün ḳılduñ Aḥmed ümmetinden
Ḫalāṣ it girü şeyṭān āfetinden

6201 Göñül kim ḳasvet-ile ṭopṭoludur
Hidāyet irse senden baḫtuludur

6202 Eger bir cezbe senden ire muṭlaḳ
Yig aᶜmālinden ins ü cinnüñ iy Ḥaḳ

İÜ 200b

كَمَا قَالَ تَعَالَى جَذْبَةٌ مِنْ جَذَبَاتِ الْحَقِّ تُوَازِى عَمَلَ الثَّقَلَيْنِ*

6203 Ḥabībüñ ḥürmetine ḥürmet eyle
Cemīᶜ-i müʾminīne raḥmet eyle

SK 169a 6204 Şu dem kim cāna fermān ire senden
Umaram girü iḥsān ire senden

6205 Ecel cāmıyla mest olduḳda bu cān
Enīs it zikrüñi tā ola ḫandān

6206 Melāʾik ceyşi it ol dem enīsüm
Şeyāṭīn olmaya tā kim celīsüm

6207 Çıḳarma cāndan īmān ḫilᶜatini
Ṭadurġıl aña ünsüñ lezzetini

6208 Şu dem dil lāl ola vü ḫuşk ola leb
Ter eyle āb-ı vuṣlat birle yā Rab

SK 168a ** 6209 Bize tevḥīdüñi telḳīn eyle
Ḥaḳı vü bāṭılı taᶜyīn eyle

6198b ki_odur: ki_oldur SK.
6201b baḫtuludur: ṭopṭoludur SK.
* tüvāzī: yüvāzī İÜ, AG. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Allah sevgisi ile kendinden geçme hâli, insan ve cinlerin amellerine denktir.*" (Yılmaz, 2013: 80).
6205b tā: - SK.
6206b olmaya: olmasun SK.
6208a leb: āb SK.
** 6209-6225. beyitler bu nüshada sehven 168a ve 168b sayfalarına yazılmış.

6210 Günehkāruz çü biz sen luṭfuñ işle
Ḥabībüñ yüzi ṣuyına baġışla

BY 194a 6211 Belā seyl-ābına luṭfuñı sed ḳıl
Ḫaṭā ġarḳ-ābını def^{c} it meded ḳıl

6212 Çıḳup tenden vaḥīd olduḳda bu cān
Refīḳ it cāna luṭfuñ birle īmān

6213 Şu yir kim ola evvel cāna menzil
Riyāż-ı cennetüñden ḫ^{c}oş çemen ḳıl

6214 Anuñ a^{c}māl-i ṣāliḥ ḳıl enīsin
Daḫı ḥūr-ıla Rıḍvān it celīsin

AG 175b 6215 İricek cāna sā^{ʾ} il ḫıdmetüñden
Cevābın rūşen eyle şefḳatüñden

6216 Su^{ʾ} āl olduḳda *men Rabbük ve mā dīn*
Aña luṭfuñla ol dem eyle telḳīn

6217 Getür dilüme Allāh Muḥammed
Diyem hem anda dīnüm rāh-ı Aḥmed

6218 Zebānum ^{c}uḳdesin ḥall it keremden
Ḫalāṣ it cānı ol demde elemden

İÜ 201a|SK 168b 6219 Su^{c}āline cevāb āsān eyle
O dem key derdlüdür dermān eyle

6220 Kerem ḳıl bizden it rāżī ḥabībi
Kim oldur cümle derdlerüñ ṭabībi

6221 Raḥīmā raḥmet it yevm-i cezāda
Yir it ẓıll-ı livā^{ʾ} -i Muṣṭafāda

6222 İlāhī vaḥdet-i ẕātuñ ḥaḳı-y-çün
Mu^{c}azzez görklü āyātuñ ḥaḳı-y-çün

6223 Ḫudāyā *küntü kenzen* sırrı ḥaḳḳı
Saña lāyıḳ ^{c}ibāduñ birri ḥaḳḳı

6224 Ezelde ḥubb-i ẕātīnüñ ḥaḳı-y-çün
Daḫı ^{c}ışḳ-ı ṣıfātīnüñ ḥaḳı-y-çün

6225 Şu ^{c}ālem ḥaḳḳı kim adı ^{c}amādur
Kim anuñ ehli ber-ḥaḳ Muṣṭafādur

6211a belā seyl-ābına: belāsıyla yine İÜ.
6211b ābını: ābına SK; meded: kerem İÜ, AG.
6212a bu: iy SK.
6214a ḳıl: - SK; enīsin: anı sin SK.
6214b Rıḍvān: - SK.
6216a **men Rabbük ve mā dīn**: "Rabb'in kim, dinin ne?".
6218a zebānum: Metinde "zübānum".
6223a **küntü kenzen** için bk. 252a dipnot.

SK 169a	6226	Cemāl-i bī-miṣālüñ ḥürmeti-y-çün Celāl-i kibriyāñuñ ᶜizzeti-y-çün
	6227	Şıfātuñ ḥaḳḳı-çün kim bī-ᶜadeddür Ki her birisi bir şeyᵓ e mededdür
	6228	Şu şey ḥaḳḳı ki evvel ḳılduñ īcād Cihānı cümle andan ḳılduñ ābād
BY 194b	6229	Ezelde alduġuñ mīṣāḳ ḥaḳḳı Cemālüñ nūrına müştāḳ ḥaḳḳı
	6230	Kerem ḥaḳḳı ki ervāḥ-ıla ḳılduñ Raḳam ḥaḳḳı ki levḥa anı urduñ
	6231	Şehā ᶜarş-ı muᶜaẓẓam ḥürmeti-y-çün Daḫı hem ism-i aᶜẓam ḥürmeti-y-çün
	6232	Yüce ᶜarşı ṭavāf idenler içün Hem anda iᶜtikāf idenler içün
	6233	O ᶜarşa ḥāmil olanlar ḥaḳı-y-çün Yoluñda ᶜāmil olanlar ḥaḳı-y-çün
AG 176a	6234*	Cinānuñ ḥaḳḳı kim maẓhar cemāle Caḥīmüñ ḥaḳḳı kim maẓhar celāle
İÜ 201b	6235	Behişt ü Kevṯer ü Rıḍvān ḥaḳḳı Ṭahūr u ḥūrī vü ġılmān ḥaḳḳı
	6236	Raḥīḳ u Ṭūbī vü kürsī ḥaḳı-y-çün Cemīᶜ-i ḥūrinüñ ᶜursi ḥaḳı-y-çün
	6237	Şu Sidre ḥaḳḳı ki_adı müntehādur Şu ᶜabdüñ ḥaḳḳı-çün kim reh-nümādur
	6238	Şu ḳul ḥaḳḳı ki Cibrīl-i emīndür Emīn-i vaḥy-i Rabbi'l-ᶜālemīndür
	6239	Daḫı ṣūr issi İsrāfīl ḥaḳḳı Daḫı ᶜIzrīl ü Mīkāᵓīl ḥaḳḳı
	6240	Melekler ḳılduġı temcīd ḥaḳḳı Semekler ḳılduġı taḥmīd ḥaḳḳı

6228: BY'de der-kenar.
6228a ki: - BY.
6230a kerem: gerek İÜ.
6232b-6233b: - SK.
* İÜ ve AG'de bu beyitten hemen sonra "Münācāt" başlığı var.
6235a ḥaḳḳı: ḥaḳı-y-çün SK.
6235b-6236a: - SK.
6235b Ṭahūr u: ẓuhūr-ı İÜ, AG.
6236a kürsī: Kevṯer İÜ, AG.
6236b ᶜursi: ᶜarsi İÜ, AG.
6237a ḥaḳḳı: adı SK.
6239b ᶜIzrīl ü Mīkāᵓīl: Mīkāᵓīl ü ᶜIzrīl BY.

6241 Semā ḥaḳḳı ki içi ṭolu ᶜibret
Melekler hep ḳılur anda ᶜibādet

SK 169b 6242 Cemīᶜ-i enbiyānuñ ᶜişmeti-y-çün
Daḫı hem evliyānuñ ḥürmeti-y-çün

6243 Yüz on dört sūre Ḳurʾān ḥürmeti-y-çün
Daḫı yüz dört kitābuñ ᶜişmeti-y-çün

6244 Ṣafiyyu'llāh Ādem ṣafveti-y-çün
Derūn-ı dilden āh u ḥasreti-y-çün

6245 Anuñ ol ᶜarż-ı ḥācātı ḥaḳı-y-çün
Ḳabūl olan münācātı ḥaḳı-y-çün

BY 195a 6246 Ḥavā-y-ıla olan ülfet ḥaḳı-y-çün
Aña sen ḳılduġuñ şefḳat ḥaḳı-y-çün

6247 Aña taᶜlīm olan esmā ḥaḳı-y-çün
Daḫı secde_eyleyen eşyā ḥaḳı-y-çün

6248 Şu ẕevḳ içün ki cennetden sürildi
Taṣavvuf-çün ki evvel Şīs̱ ḳıldı

6249 Necātı ḥaḳḳı-çün Nūḥ-ı nebīnüñ
ᶜUluvvi ḥaḳḳı İdrīs ḥażretinüñ

6250 Ḫalīlüñ ḫulleti ḥaḳḳı-y-çün iy cān
Ki ḳılduñ nār-ı Nemrūdı gülistān

6251 Ẕebīḥuñ saña teslīmi ḥaḳı-y-çün
Daḫı hedy-ile tekrīmi ḥaḳı-y-çün

İÜ 202a*|AG 176b 6252 Enīn-i pīr-i Kenᶜānī ḥaḳı-y-çün
Anuñ ol beytü'l-aḥzānı ḥaḳı-y-çün

6253 Şu dem ḥaḳḳı ki Yūsuf buldı ᶜismet
Şu ᶜizzet-çün ki virdüñ aña mülket

6254 Belāya ṣabr iden ṣābir ḥaḳı-y-çün
Girü ṣıḥḥat viren Ḳādir ḥaḳı-y-çün

6255 Ḳatuñda Dānyālüñ ᶜizzeti-y-çün
Ḫıżır ḥaḳḳı-çün İlyās ḥürmeti-y-çün

6241a ki: kim İÜ, BY.
6244b dilden: dilde SK.
6248a cennetden: cennetde BY.
6248b ki: - SK; Şīs̱: Şīt AG, BY.
6248b-6249b: SK'de takdim-tehirli.
6250a cān: yār İÜ, SK.
6250b gülistān: gülzār SK.
6251a saña: aña SK.
* İÜ nüshasında varak numaralandırma sırası sehven bir varak geriden gelmekte idi. Bir önceki varak, 200 olarak numaralandırılmasına rağmen bu varakta bir yaprak ileri gidilerek 202 numarası verilmiş ve böylece olması gereken sıralamaya dönülmüştür.
6252a Kenᶜānī: Kenᶜān BY.

6256 Kelīm ü Yūşa^{c} u Hārūn ḥaḳḳı
Şu^{c}ayb u Ṣāliḥ u Şem^{c}ūn ḥaḳḳı

6257 Anuñ ḥaḳḳı ki eyledüñ ḫalīfe
Kim anı melce^{ʾ} itdüñ her ża^{c}īfe

6258 Süleymān ḥaḳḳı-çün kim ḳıldı dādı
Ki buldı ins ü cin andan murādı

6259 Ẕekeryā ḥaḳḳı Yaḥyā ḥürmeti-y-çün
Mesīḥ itdügi iḥyā ḥürmeti-y-çün

6260 Ḥabībüñ ḥürmeti-y-çün kim ḳamu şey
Anuñ ^{c}ışḳına oldı cümlesi ḥay

SK 170a 6261 Muḥammed Muṣṭafānuñ ^{c}izzeti-y-çün
Maḳāmı menzili vü ḳurbeti-y-çün

6262 Münācātı ḥaḳı-y-çün Muṣṭafānuñ
Kerāmātı ḥaḳı-y-çün Murteżānuñ

BY 195b 6263 Anuñ ol rūḥ-ı pāki ḥürmeti-y-çün
Ḫıṣāl ü ḫūyı ^{c}ışḳ u sīreti-y-çün

6264 Şu baş-içün ki_olındı aña sevgend
Ki ḳılduñ ümmete ġafr iy Ḫudāvend

6265 Ḳamu edyān içinde dīni ḥaḳḳı
Ḳamudan aḥsen ol āyīni ḥaḳḳı

6266 Anuñ görklü cemāli ḥürmeti-y-çün
Ḳamu aṣḥāb u āli ḥürmeti-y-çün

6267 ^{c}Atīḳuñ ṣıdḳ u ḥilmi şefḳati-y-çün
^{c}Ömer ^{c}adli vü ^{c}Oṯmān ^{c}izzeti-y-çün

6268 Seḫāvet kānı ḥaḳḳı ki_adı Ḥayder
Kim oldur evliyāya cümle reh-ber

6269 Şehīd-i Kerbelānuñ cānı ḥaḳḳı
Anuñ nā-ḥaḳ dökilen ḳanı ḥaḳḳı

İÜ 202b 6270 Ḥasen ḥaḳḳı ki nūr-ı ^{c}ayn olupdur
Ḥüseyn-ile bular nūreyn olupdur

6271 Ḳasem itdügüñ eşyā ḥürmeti-y-çün
Ḳamu āyāt-ı kübrā ḥürmeti-y-çün

6257a ki: - BY.
6261b-6262a: - İÜ, AG.
6261b Maḳām u menzil ü ḳurbı ḥaḳı-y-çün SK.
6263a rūḥ-ı pāki: pāk rūḥı SK.
6263b ḫūyı: ḫūrı SK.
6264a olındı aña: aña oldı SK.
6264b ġafr iy: ġufrānı SK.
6267b ^{c}Oṯmān: ^{c}Oṯmānuñ SK.
6268a ḥaḳḳı: - SK.

AG 177a

6272 Ṭavāf-ı Beyt-i A^{c}ẓam ḥürmeti-y-çün
Ṣafā Merve vü zemzem ḥürmeti-y-çün

6273 Muḳaddes Mescid-i Aḳṣā ḥaḳı-y-çün
Ḥabībüñ başdugı ṣaḫre ḥaḳı-y-çün

6274 Hem ol gice olan isrā ḥaḳı-y-çün
Bulınan maṭlab-ı a^{c}lā ḥaḳı-y-çün

6275 Ṭarīḳatde sülūk idenler içün
Sülūk-ile Ḥaḳa gidenler içün

6276 Ḳamu ^{c}uşşāḳuñ āh u nālesi-y-çün
Yetāmānuñ göñülde ġuṣṣası-y-çün

6277 Hem yetīm ḳalup ḳalan ma^{c}ṣūm içün
Atadan hem anadan maḥrūm içün

6278 Anlaruñ yaşluca gözi ḥaḳḳı-çün
Alçacuḳ göñli vü sözi ḥaḳḳı-çün

6279 Gice ḳāyim irte ṣāyimler ḥaḳı
Ṣol ḍuḥādan ṣoñra nāyimler ḥaḳı

6280 İllerinden ayru düşenler ḥaḳı
Ġurbet içre ṣayru düşenler ḥaḳı

6281 Anlaruñ ol āh-ıla derdi-y-içün
Gözi yaşı vü yüzi zerdi içün

6282 Yoluñda maḳṣada irenler içün
Cemālüñ şübhesüz görenler içün

6283 Senüñ ẕātuñ ḥaḳı-y-çün *yā İlāhī*
Ayırma şer^{c} izinden pādişāhī

6284 Saña lāyıḳ ne-y-ise ḳıl müyesser
Dilümde ẕikrüñi dāyim ḳıl ez-ber

SK 170b|BY 196a

6285 Baña vir ḥubb-i dünyādan ferāġat
Ḳılam tā ṭā^{c}atüñde istiḳāmet

6286 Bilürem cürmüme yoḳ ḥadd ü pāyān
Velī feryād-ḫāhum sensin iy cān

İÜ 203a

6287 Görüp biñ ^{c}ayb özümde şerm iderem
Senüñ luṭfuñ görüp dil-germ iderem

6288 Didüñ Ġaffāram ol kim ide tevbe
Rücū^{c} itdüm Ḫudāyā tevbe tevbe

6272b-6273b: SK'de takdim-tehirli.
6272b Ṣafā Merve vü: Ṣafā vü Merve vü İÜ, AG, Ṣafā vü Merve BY; ḥürmeti-y-çün: ḥaḳı-y-çün İÜ, AG, SK.
6273b ṣaḫre: Metinde "saḫrā".
6275a ṭarīḳatde: ṭarīḳında İÜ, AG.
6277-6281: - SK, BY. Bu beş beyit *fā^{c}ilātün fā^{c}ilātün fā^{c}ilün* kalıbıyla yazılmıştır.
6282a yoluñda: yolında İÜ, AG, BY.
6288a kim: ki BY.

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَإِنِّي لَغَفَّارٌ لِمَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحاً ثُمَّ اهْتَدَى*

6289 Ẕelīlem **YŪSUF**-ı bī-çāreyem ben
ᶜAmel ḳılmaḳda bir āvāreyem ben

AG 177b 6290 Nefesçe ṭāᶜatüm yoḳ saña lāyıḳ
Ḳaçan olam senüñ yoluñda ṣādıḳ

6291 Ümīd itdüm hemān kim Muṣṭafāyı
Şefīᶜ itdüñ bize kān-ı vefāyı

6292 İlāhī bizi ḳıl şerᶜinde ḳāyim
Bize sevḳ eyle her neyse mülāyim

6293 Dilümi ẓikrüñ-ile dāyim eyle
Tenümi ṭāᶜatüñde ḳāyim eyle

6294 Göñülde ḥubb-i ẕātı eyle memlū
Ki tā ᶜāşıḳ olam ẕātuña kirtü

6295 Cemālüñ cānuma keşf eyle iy Ḥaḳ
Ki sırrumda görine ẕāt-ı muṭlaḳ

6296 Bu varlıḳ tozını maḥv it keremden
Ḫalāṣ it cānumı cümle elemden

6297 İlāhī cümleye raḥmet senüñdür
Ḫaṭardan ḳamuya ᶜişmet senüñdür

6298 Çü müʾmindür bular iḥsān eyle
Ḳamunuñ derdine dermān eyle

6299 Göñülden her kim ide buña āmīn
Revā Ḥaḳḳ eylesün cümle duᶜāsın

6300 Tecellīsiyle Ḥaḳ ḳılsun mükerrem
Murād oldur hemān *va'llāhü aᶜlem*

BY 196b **Beyānu Eşrāṭı's-Sāᶜat**

6301 Elā iy ḳāṣıd-ı maṭlūb-ı aᶜlā
Beḳā iḳlīmidür aḳṣā-yı mermā

İÜ 203b|SK 171a 6302 Bu bünyādı ki gördük bu fenādur
Ṣafāsı pür-ᶜanā ẕevḳı belādur

6303 Anuñ ki_eżdāddan ola bināsı
Ḳaçan bāḳī ola anuñ esāsı

---

* ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *'Şüphe yok ki ben, tövbe edip inanan ve salih ameller işleyen, sonra da doğru yol üzere devam eden kimse için son derece affediciyim.'* " (Tâhâ 20/82).

6290b olam: olur SK.
6291b itdüñ: itdüm SK.
6294a eyle: ile AG.
6294b kirtü: kertü BY.
6300a tecellīsiyle: tecellī-y-ile SK.
6302a bünyādı: dünyā SK; gördük: gör BY.

6304 Ḫudā kim ḳıldı bu iki cihānı
Ki basṭ itdi zamānı vü mekānı

6305 Birin ūlā yaratdı birin uḫrā
Yaratdı dünyeyi ez-behr-i ᶜuḳbā

6306 Ḳamu eşyāyı Ḥaḳ kim var ḳıldı
Ḳamusından seni muḫtār ḳıldı

كَمَا قَالَ تَعَالَى وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي اٰدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ*

AG 178a 6307 Çü sen muḫtār-ı Ḥaḳsın iy bürāder
Gerekdür ṭutasın rāh-ı peyem-ber

6308 Ki dil virmedi bu dünyāya ol cān
Beḳāyı iḫtiyār eyledi sulṭān

6309 Bilürsin ki_aᶜlemiydi ol cihānuñ
Ḳabūl itmek gerek maḳbūlin anuñ

6310 Degül maḳṣūd-ı aṣlī çün bu dünyā
Gerek ᶜuḳbā ola maḳṣūd-ı aᶜlā

6311 Bunı ḫalḳ eyleyüpdür zād içün Ḥaḳ
Bunı ᶜuḳbā-y-içün ḳıldı muḥaḳḳaḳ

6312 Zirāᶜat idesin tā bunda iy cān
Ki ᶜuḳbāda olasın özge sulṭān

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ اَلدُّنْيَا مَزْرَعَةُ الْاٰخِرَةِ**

6313 Ki yaᶜnī idesin bunda ᶜibādet
Olasın tā ki sen ᶜuḳbāda rāḥat

6314 Pes ol iki cihānuñ birisinden
Beyān itdüm deñizde ḳaṭresinden

BY 197a 6315 Ki bunca nūr-ı aᶜẓamdan bu eşyā
Ẓuhūr idüp ḳamusı oldı zībā

6316 Girü āḫirde hem aḳṣā-yı maḳṣad
Ḥaḳuñ maḥbūbı yaᶜnī kim Muḥammed

İÜ 204a 6317 Cihānı nūr-ı maḥż itdügin anuñ
Şeref bulduġın anuñla cihānuñ

6305b dünyeyi ez-behr-i ᶜuḳbā: dünyāyı ezher ᶜuḳbā ḳamu SK.
* ḳāle: ḳāle'llāhü İÜ. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *And olsun, biz insanoğlunu şerefli kıldık. Onları karada ve denizde taşıdık. Kendilerini en güzel ve temiz şeylerden rızıklandırdık…*" (İsrâ 17/70).
6307a çü: çün SK.
6309a ki_aᶜlemiydi: aᶜlemidür SK, BY.
** "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Dünya ahiretin tarlasıdır.*" (Yılmaz, 2013: 91-92).
6313b sen: - BY.
6315a bunca: niçe İÜ, AG.
6316b maḥbūbı yaᶜnī kim: yaᶜnī kim maḥbūbı İÜ, yaᶜnī ki maḥbūbı AG.

6318 Girü terk itdügin hem bu fenāyı
Münevver ḳılduġın dār-ı beḳāyı

SK 171b 6319 Ne-y-içün geldügin dünyāya ol cān
Nice bildürdi bize dīn ü īmān

6320 Bize lāzım olan aḥvāli ḳamu
Ki kimdür ehl-i cennet ehl-i ṭamu

6321 Beyān itdügini ol serverüñ ben
Bi-ḳadri'l-üsᶜa didüm ẕerresinden

6322 Velīkin şimdi bir baḥra irişdüm
Ki bir bī-intihā ᶜummāna düşdüm

6323 Dil ü cān ola bu deryāda seyyāḥ
Umar kim anı fetḥ eyleye Fettāḥ

6324 Diyem yaᶜnī ki ᶜuḳbā ḥāletinden
Ki ᶜuşşāḳa içürem şerbetinden

AG 178b 6325 Oḳuyup diñleyenler bula leẕẕet
Ḳılalar tā ki Ḥaḳḳ emrine raġbet

6326 Dirīġā kim tenezzül itdi devrān
Ṭutılmaz oldı hergiz emr-i Sübḥān

6327 ᶜAceb ḳalduḳ ᶜaceb āḫir zamāna
Eşirrā ṭopṭolu oldı cihāna

6328 Kimesne olmaz oldı zühde rāġıb
Ḫalāyıḳ oldı şerr ü şūra ṭālib

6329 Şular kim oldı Dehrī yā Ḥurūfī
Ḳodılar adların dervīş ü ṣūfī

6330 Dürütdiler cihānda dürlü bidᶜat
Anuñ adını taḳdılar ṭarīḳat

6331 İdindiler ulu bir bī-temīzi
Ki görmez gözleri ehl-i temīzi

BY 197b 6332 Anuñ-çün ṭutınurlar şeyḫi iy yār
Kim ide dīn ᶜilminden ḫaberdār

6333 Velīkin şimdi ḳamu hāy hūdur
Şanursın ḳalbi şevḳ-ıla ṭoludur

İÜ 204b 6334 Görenler anı ḥaḳ mürşid ṣanurlar
Görüben kibriyāsın utanurlar

6335 Ṭonanmış ẓāhiri taḳvāya ṣūret
İçinde ḥubb-i dünyādur firāset

6318a hem: - SK.
6323a dil ü: diler SK.
6324a ki: kim SK.
6331a bir: her bir SK.

6336 Geyer ḥırḳa ṭaḳınur ṭaylasānı
Ḥaḳ ehlidür ṣanurlar gören anı

6337 Ḥasedden ḳalbi pāk olmış degüldür
Ḥaḳı Ḥaḳ ḥaḳḳı ol bilmiş degüldür

SK 172a 6338 Ṭolu nefsi anuñ emmāriyetden
Velīkin dem urur ol maᶜrifetden

6339 Arasañ ḳavlini vü fiᶜlini hep
Degüldür şerᶜ bunlarda müretteb

6340 Ṣol erde kim ola nāḳıṣ şerīᶜat
Olur mı anda ᶜirfān u ṭarīḳat

6341 Şerīᶜatden eger naḳṣ ola bir mū
Hebā olur anuñ daᶜvāsı ḳamu

6342 Ki ben şeyḫam diyü iderdi daᶜvī
Bu ḫalḳa gösterürdi dürlü maᶜnī

6343 Dimişlerdür bu yolda ehl-i tevḥīd
Bilinür şerᶜ-ile mülḥid muvaḥḥid

AG 179a 6344 Niçe mülḥid ṣatar bu ḫalḳa ᶜirfān
Velīkin yoḳ içinde dīn ü īmān

6345 Cihān ḫalḳı gözetmez şerᶜin anuñ
Budur dirler velīsi bu zamānuñ

6346 Dirilüp ol ere ṭapu ḳılurlar
Anı şeyḫ idinüp tābiᶜ olurlar

6347 Diseñ bilmez nedür rāh-ı ᶜibādet
Kim anuñla ḳıla dīnin riᶜāyet

6348 Yimek içmek hemān fikr ü firāset
Yoḳ anda zühd ü taḳvā vü ᶜibādet

BY 198a 6349 Murādıdur riyāset daḫı dünyā
Çü geldi ḳatına ayruḳ ne ġavġā

6350 Niçün nefsine zaḥmet vire bir ḫar
Çü kāh u cev aña ḥāżır iderler

İÜ 205a 6351 Görüp bu ḥāli dīn ehli yaḳılur
Ki bu şirretler-ile dīn yıḳılur

6352 Diye ger ḥaḳ budur kimse işitmez
Ḥaḳ ehli didügine kimse gitmez

6337b bilmiş: bulmış SK.
6340a kim: ki SK.
6340b ᶜirfān u: ᶜirfān-ı SK.
6345b velīsi: ulusı BY.
6347b riᶜāyet: ᶜimāret BY.
6350b cev aña: çün giyā İÜ, çün giyāh AG.

6353 Ḳamu dirler ki görsün kendü ḥālin
Olurlar ehl-i şerre hep muᶜāvin

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ سَيَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ تَخَلَّقَ سُنَّتِي فِيهِ وَ تَجَدَّدُ الْبِدْعَةُ فَمَنِ اتَّبَعَ سُنَّتِي يَوْمَئِذٍ صَارَ غَرِيباً وَ بَقِيَ وَحِيداً وَ مَنِ اتَّبَعَ بِدَعَ النَّاسِ وَجَدَ خَمْسِينَ صَبَاحاً أَوْ أَكْثَرَ*

6354 Buyurmışdur resūl-i şāh u sulṭān
Kim anuñ sözidür her derde dermān

SK 172b 6355 Ṭutar dört nesne bu dünyāyı ḳāyim
Biri budur ki ᶜādil ola ḥākim

6356 İkinci ᶜālimüñ ᶜilmidür anuñ
Ḳıvāmı bunlaruñladur cihānuñ

6357 Faḳīrlerüñ duᶜāsıdur üçünci
Budur Ḥaḳḳuñ ḥaḳīḳat gizlü genci

6358 Birisi hem seḫāsı aġniyānuñ
Bulardur ḳāyimi arż u semānuñ

6359 Ger olmayaydı ᶜālim daḫı ᶜilmi
Helāk eyleye-di cühhāli cehli

AG 179b 6360 Bilinür ᶜilm-ile ḳamu şerīᶜat
Anuñla bulınur hem ḥıll ü ḥürmet

6361 Faḳīrlerüñ ger olmasa duᶜāsı
Helāk ola cihānuñ aġniyāsı

6362 Gerek raġbet bularuñ daᶜvetine
Bu nevᶜa didi server ümmetine

6363 Ki bunlar oldı maḳrūnü'l-icābe
Ṣevābı gelmez anlaruñ ḥisāba

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ اِرْغَبُوا بِدُعَاءِ الْفُقَرَاءِ فَإِنَّهُ مَقْرُونُ الْإِجَابَةِ**

İÜ 205b|BY 198b 6364 Didi hem olmayaydı ger seḫāvet
Faḳīrlere irişeydi helāket

6365 Daḫı hem olmaya ger ᶜadl-i ᶜādil
Eşirrā ḳıla hep dünyāyı bāṭıl

6366 Yiyeydi güçlüler cümle zebūnı
Nicekim yir-ise ḳurtlar ḳoyunı

---

* kemā: - BY; ᶜale'n-nāsi - zāmānün: SK'de takdim-tehirli; ve meni't-tebeᶜa bideᶜa'n-nāsi: Metinde "ve meni't-tebeᶜa küntü bideᶜa'n-nāsi"; anlam gereği "küntü" kelimesi çıkarıldı. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *İnsanlar üzerine öyle bir zaman gelecek ki bu zamanda benim sünnetim yeni bir şekle bürünecek ve bid'at (dinde sonradan uydurulan işler) yeniden ortaya çıkacaktır. Kim o günde benim sünnetime tâbi olursa garip olacak, bir başına kalacaktır. Kim de insanların bid'atlerine tâbi olursa elli ya da daha fazla (aydınlık) sabah bulacaktır.*" (Kaynak bulunamadı).

6361b ola: olur SK.

** "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Fakirlerin duasını isteyiniz. Çünkü o icabete (daha) yakındır.*" (Kaynak bulunamadı).

6365a hem: ger İÜ, AG; ger: hem İÜ, AG.

6365b ḳıla hep: hep ḳıla SK, BY.

6367 Bu dört ki_olmışdı dünyāda ḳavāyim
Cihān olmışdı bunlaruñla ḳāyim

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَوَايِمُ الدُّنْيَا اَرْبَعَةٌ عِلْمُ الْعُلَمَاءِ وَ عَدْلُ الاُمَرَاءِ وَ دَعْوَةُ الْفُقَرَاءِ وَ سَخَاوَةُ الْاَغْنِيَاءِ وَلَوْ لَا عِلْمُ الْعُلَمَا لَهَلَكَتِ الْجُهَلَاءِ وَلَوْ لَا دَعْوَةُ الْفُقَرَاءِ لَهَلَكَتِ الْاَغْنِيَاءِ وَلَوْ لَا سَخَاوَةُ الْاَغْنِيَاءِ لَهَلَكَتِ الْفُقَرَاءِ وَلَوْلَا عَدْلُ الْاُمَرَاءِ لَاَكَلَ النَّاسُ بَعْضُهُمْ بَعْضاً كَمَا يَاْكُلُ الذِّئْبُ الْغَنَمَ*

6368 Velīkin ḳamusı refᶜ oldı şimdi
Mefācir cümle raġbet buldı şimdi

6369 ᶜAlāmetler ki dimişdür peyem-ber
Kim āḫir demde olur didi server

SK 173a 6370 Belürdi yiryüzinde cümlesi hep
Niçe şīr oldı şūr ucından erneb

6371 Ṣalāḥ ehli bu ḥāli bildi ḳamu
Ḫalāyıḳdan ferāġat ḳıldı ḳamu

6372 Niçeler dīni dünyāya ṣatarlar
Ki ᶜārı ġayreti elden atarlar

6373 Geyerler egnine şāl u ᶜabāyı
İderler her kişiye merḥabāyı

AG 180a 6374 Şekerden ṭatlu dilleri bularuñ
Velī fāsid göñülleri bularuñ

6375 Ṭaşı ḳoyun derūnı ḳurda beñzer
Ṭaşı ṣāfīdür içi dürde beñzer

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَخْرُجُ فِي آخِرِ الزَّمَانِ رِجَالٌ يَخْتِلُونَ الدُّنْيَا بِالدِّينِ يَلْبَسُونَ لِلنَّاسِ جُلُودَ الضَّأْنِ مِنَ اللِّينِ أَلْسِنَتُهُمْ أَحْلَى مِنَ السُّكَّرِ وَقُلُوبُهُمْ قُلُوبُ الذِّئَابِ**

İÜ 206a 6376 Budur hem bir ᶜalāmet didi server
Ki dünyā içre ḳalmaya velīler

6377 Bularuñ kimseler ḳala yirine
Ki ḥālin anlaruñ gören yirine

BY 199a 6378 Ki kimler ṭutdı yirin evliyānuñ
Ṭutılmaz oldı şerᶜi Muṣṭafānuñ

6367a dünyāda ḳavāyim: dünyāya ḳāyim SK.

* ḳavāyimü: - İÜ, AG. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Dünyanın sütunları dörttür: Âlimlerin ilmi, yöneticilerin adaleti, fakirlerin duası ve zenginlerin cömertliği. Şayet âlimlerin ilmi olmasaydı cahiller helak olurdu. Fakirlerin duası olmasaydı zenginler helak olurdu. Zenginlerin cömertliği olmasaydı fakirler helak olurdu. Yöneticilerin adaleti olmasaydı kurdun koyun sürüsünü yediği gibi insanlar birbirini yerdi.*" (Kaynak bulunamadı).

6370a cümlesi: ekşeri SK, BY.

6371b ḳıldı: buldı İÜ, AG.

6375b dürde: düzde AG, SK.

** yaḫrucu: - SK; yaḫtilūne: yeṭlübūne İÜ, AG; elsinetühüm… ḳulūbü'ẓ-ẓiᵓ ābi: - İÜ, AG. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Ahir zamanda din vasıtasıyla dünyalık elde edenler ortaya çıkacaktır. Yumuşak koyun postuna bürünürler, dilleri baldan tatlıdır; ama kalpleri kurt kalbi gibidir.*" (Rudânî, 2011: I/139).

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَذْهَبُ الصَّالِحُونَ الْأَوَّلُ فَالْأَوَّلُ وَيَبْقَى حُفَالَةٌ كَحُفَالَةِ الشَّعِيرِ أَوِ التَّمْرِ*

6379 Şunuñ gibi kişiler ḳala ol dem
Ki ᶜizzet itmeye hergiz bir ādem

6380 Ḥaḳuñ ḳatında hem olmaya ḳadri
Kim itmişdi ezel nefsine ġadri

6381 Rivāyetdür ki ol sulṭān-ı ᶜālī
Beyān iderdi bir gün her meᵓāli

6382 Ḳıyāmetden suᵓāl eyledi sāᵓil
Didi pes sāᵓile bu ḥāli key bil

6383 Suᵓāl idenden artuḳ bilmezem ben
Beyān itmez Ḥaḳuñ ġayrısı andan

6384 Ḥaḳuñ ᶜilmindedür vaḳt-i ḳıyāmet
Velīkin diñle eydem çoḳ ᶜalāmet

6385 Budur evvel ki çoḳ ola fesādāt
Ki yiryüzinde az ola ᶜibādāt

6386 Ẓarāfet göreler fısḳ u füçūrı
Ferāmūş ideler ḥükm-i Ġafūrı

SK 173b 6387 Libās ideler altunı ḥarīri
Şalalar gözden ol demde faḳīri

6388 İçile ḫamr u çoḳ ola melāhī
Ḥaḳīr ü ḫ˘or ola āmir ü nāhī

6389 Şular kim ehl-i inṣāf ola ol dem
Sözi diñlenmeye vü ola pür-ġam

6390 Görüp ol ḥāli ehl-i Ḥaḳḳ olanlar
Ḳamu ᶜuzlet ideler ḫalḳdan anlar

AG 180b 6391 Olalar yaᶜnī ḫalḳ içinde maᶜzūl
Olalar kendü aḥvāline meşġūl

İÜ 206b 6392 Ḳamu terk ideler emr-i ᶜavāmı
Müdārā-y-içün eydeler kelāmı

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ اَلْزَمْ بَيْتَكَ وَامْلِكْ عَلَيْكَ لِسَانَكَ وَخُذْ بِمَا تَعْرِفُ وَدَعْ مَا تُنْكِرُ وَعَلَيْكَ بِأَمْرِ خَاصَّةِ نَفْسِكَ وَدَعْ [عَنْكَ] أَمْرَ الْعَامَّةِ**

---

* "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Bu ümmetin salih kulları birbiri ardınca bu hayattan gider, geriye arpanın yahut hurmanın çalkantı kozalakları gibi değersizleri kalır.*" (Buhârî, 1989: XIV/6371).

6381b bir: her SK; meᵓāli: zamānı BY.
6384b eydem: idem SK.
6388a ḫamr u çoḳ ola: ḫamr ol demde SK.
6390a ehl-i: - İÜ.
6392b eydeler: ideler SK.

** ḳāle: kemā ḳāle SK; ḳāle ᶜaleyhi's-selām: ḳāle ᶜaleyhi's-selām li-ᶜAbdu'llāhi-bnü ᶜAmrı ve-bni'l-ᶜĀṣ BY; bimā: Metinde "mā". || "Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *Evine kapan, diline sahip çık, iyi bildiğin şeyleri yap, kötü gördüğün şeylerden de uzak dur. O zaman halkın durumundan ziyade sen kendi durumunla ilgilen.*" (Rudânî, 2011: VIII/416-417).

BY 199b 6393 Ḫalāyıḳ ki_ide ol demde ᶜibādet
Namāzın eyleye Allāha minnet

6394 Diye kim Ḥaḳḳa çoḳ ḳıldum namāzı
Namāz içinde çoḳ itdüm niyāzı

6395 Dimeye kim benüm cānuma minnet
Ṣalātı baña tevfīḳ itdi ḥażret

6396 Diye ben kim Ḥaḳa ḫıdmetler itdüm
Ḥaḳuñ emrine ḫ˘oş ᶜizzetler itdüm

6397 Zekātın virmede hem ḳıla ḥuccet
Diye kim irdi uş māla ġarāmet

6398 N'olaydı olmayaydı bu ezelden
Ġarāmetdür ki şimdi çekerem ben

6399 Budur hem bir daḫı aña ᶜalāmet
Ki maġnem görile ol dem emānet

6400 Emānet ḳosalar ol demde yaᶜnī
Diye kim ḫ˘oş görindi baña maᶜnī

6401 Ġanīmetdür girü virmek ne ḥācet
Ger isterse ḳılam biñ dürlü ḥuccet

6402 Emānātı bu nevᶜa ketm ideler
Ḥaḳ emrinüñ ḫilāfınca gideler

6403 Budur hem daḫı iy merd-i Ḫudāyī
Ki iẓhār ideler ekl-i ribāyı

6404 Zinā çoḳ ola vü hem ola ṣāhir
Zinādan daḫı evlād ola ẓāhir

SK 174a 6405 Kimüñ çoḳ olsa mālı bula ᶜizzet
Faḳīre ḳılmaya hīç kimse ḥürmet

6406 Daḫı ḳaynāt ẓāhir ola ol dem
Ki yaᶜnī çengīlerle ideler dem

İÜ 207a 6407 Mesācid içre refᶜ olına aṣvāt
Mesāvī söylene ḳala mühimmāt

AG 181a 6408 Gelicek mescid içre cümle ᶜāmī
Ola hep sözleri dünyā kelāmı

6393a ki: - SK; ide: ideler BY.
6396a ben kim: belkim AG, belki SK, BY.
6402a ketm: kim SK, BY.
6404b ẓāhir: şāᶜir İÜ, AG.
6405a olsa: ola İÜ, AG.
6405b ḥürmet: raġbet SK.

6409 Daḫı ol demde budur bir ᶜalāmet
Ki ḳurrā ideler hep istiṭālet

BY 200a 6410 Ki ḥuffāẓ u daḫı ᶜālimler anda
Tekebbürlik ideler hep cihānda

6411 Taṣavvuf daᶜvīsin iden daḫı hem
Tekebbürlik ide iy cān-ı ᶜālem

6412 Bununñ birle ki lāyıḳ meskenetdür
Tevāżuᶜdur daḫı hem mekremetdür

6413 Daḫı ol dem görine böyle maᶜnī
Ki ḥürmet itmeye ataya oġlı

6414 Otururken ulular meclisinde
Kiçiler söyleye her sözi anda

6415 Daḫı ol dem şu nevᶜa ola nisvān
Ki erler üzre bunlar ola sulṭān

6416 Ki yaᶜnī söz geçüre erlerine
Ḫilāf eyleyeler mihterlerine

6417 Erenler az ola çoḳ ola nisvān
Bir er başına elli üşe iy cān

6418 Dimezven elli_ola bir erde ᶜavret
Üşe başına şol ki_ola ḳarābet

6419 Kim ana kim ata kim ḳız ḳarındaş
Kimi ḫala ola kim iş ü yoldaş

6420 Erenler hem ṭuta ol dem cevārī
Müşāvir anlaruñla ola kārı

6421 Bularą ṭanışa her nesnesini
Cevārī ṭoġura hem rabbesini

6422 Peyem-ber didi kim bu cümle ḥālet
Ḳıyāmet ḳopmasınadur ᶜalāmet

6423 Bu aḥvāli göresiz müştehir siz
Yaḳındur sāᶜat oluñ muntaẓır siz

İÜ 207b|SK 174b 6424 Daḫı ᶜAvf ibni Mālik söyleyüpdür
Peyem-berden rivāyet eyleyüpdür

6409a budur bir: bu-durur SK.
6409b istiṭālet: istiṭāᶜat İÜ.
6418a erde: ere SK.
6418b ḳarābet: ġarābet SK.
6419a ata kim ḳız: aba ḳız ḳız SK.
6420a hem: - BY.
6424a ᶜAvf: ᶜAfv İÜ, SK; söyleyüpdür: söylemişdür SK, BY.
6424b eyleyüpdür: eylemişdür SK.

6425 Didi didi baña maḥbūb-ı ḥażret
Ki vardur sāᶜate altı ᶜalāmet

6426 Ḳıyāmetden bular öñdin olısar
Buları diñle kim bir bir geliser

AG 181b|BY 200b 6427 Bu altıdan budur evvel ᶜalāmet
Cihāndan naḳl idem ben ḳala ümmet

6428 İkinci Beyt-i Maḳdis açıla hem
Üçünci çoḳ ola ṭāᶜūn u hem ġam

6429 Budur dördünci kim çoḳ ola emvāl
Bu nevᶜa ola pes ol demde aḥvāl

6430 Ki bir kimseye yüz altun vireler
Ḳanāᶜat itmeye daḫı göreler

6431 ᶜArab içre daḫı çoḳ ṭura fitne
Hīç oḳumaya illā gire fitne

6432 Budur altıncı sākin ola meyşūm
ᶜArabla girü ṣulḥ eyleyeler Rūm

6433 Benī Aşferle ṣulḥ ideler ol dem
Götürile aradan fitne vü ġam

Beyānu Ḫurūci Beni'l-Aşfer ve Ḫurūci Mehdī*

6434 Rivāyet böyledür sulṭān-ı dīnden
Benī Aşfer-durur Efrenc ilinden

6435 Şu nevᶜa devr ide ol demde devrān
Fireng ü Rūmī vü daḫı Müsülmān

6436 Ḳamu ol demde bunlar ṣulḥ ideler
Çeküp leşker Ḥaleb üzre gideler

6437 Ki seksen ṣancaḳ ola cümle bunlar
Ola her ṣancaġı on iki biñ er

6438 Ṭoḳuz kez yüz biñ altmış biñ olur hem
Ḥaleb üzre gide bu cümle ādem

6439 Medīneden daḫı hem çıḳa leşker
Gelüben ola bunlara berāber

İÜ 208a 6440 İreler cümle aᶜmāḳa bu leşker
Bineler atlara çün bād-ı ṣarṣar

6428b ṭāᶜūn u hem ġam: Metinde "ṭāᶜūn ola hem"; anlam gereği AÜ nüshasından tamamlandı.
6431a çoḳ ṭura: hem ṭuta SK, hem ṭura BY.
* Başlık SK'de 6434. beyitten hemen sonra; ve ḫurūci Mehdī: - İÜ, AG.
6434a böyledür: böyle İÜ.
6435b Rūmī vü: Rūm u SK; Müsülmān: Müsürmān BY.
6436a ṣulḥ: ṣalḥ İÜ.
6438a kez: sekiz SK.

6441 Bozalar girü şulḥı bunlar iy cān
ᶜAdāvet ide Rūma ehl-i īmān

SK 175a 6442 Diye küffār çıḳuñ aramuzdan
İrişmesün ᶜadāvet bize sizden

BY 201a 6443 Müsülmānlar diye küffāra va'llāh
Çıḳavuz aralıḳdan *ḥāşa li'llāh*

6444 Fireng ü Rūm ol dem ḳaldura baş
Müsülmānlar-ıla eyleye ṣavaş

AG 182a 6445 Pes aᶜmāḳ içre üç gün ideler ceng
Ola āḫirde kāfir ceyşi dil-teng

6446 Ḥadīs̱ içre rivāyet geldi iy cān
Ki üç ḳısm ola ol dem ehl-i īmān

6447 Birisi münhezim olalar iy şāh
Ḳabūl itmeye hīç bunları Allāh

6448 Ki düşmenden çevürdi yüzlerini
Ölümden ḳorḳuduban özlerini

6449 Şehīd ola ikinci ḳısmı anda
Bulardan efḍal olmaya cihānda

6450 Üçünci ḳısmı küffārı şıyalar
Benī Aşferi maḳhūr eyleyeler

6451 Benī İsḥāḳdan yitmiş biñ ādem
Bile ol leşker-ile ola ol dem

6452 Ki küffārı ḳovuban ḳıra anlar
İrüp Ḳosṭanṭini fetḥ ide anlar

6453 Bu cengüñ der-peyince çıḳa bir er
Diye ben Mehdīyem nesl-i peyem-ber

6454 Bir iki üç vilāyet ala anda
Ki az demde ulu şāh ola anda

6455 Helāk ola velī az vaḳtde nā-gāh
Pes ol dem Mehdīyi virbiye Allāh

6456 Çıḳa ol demde Mehdī-i ḥaḳīḳī
Ḳoya ġayrı vü ẓāhir ide ḥaḳḳı

6442a küffār: küffāra SK.
6443a Müsülmānlar: Müsürmānlar BY.
6443b **ḥāşa li'llāh**: "Allah korusun, asla".
6444b Müsülmānlar-ıla: Müsürmānlar-ıla BY.
6447b bunları: buları SK.
6450b eyleyeler: almayalar İÜ.
6452a ḳovuban: ḳoyuban İÜ.
6454a ala: ola SK.

İÜ 208b 6457 Bu nev^{c}a görmişem gerçi rivāyet
Velī budur dimişler evżaḥ āyet

6458 Medīneden gelen leşkerle bile
Gelüp küffārı ol maḳhūr ḳıla

6459 İre Ḳosṭanṭiniyye şehrine ol
Pes anı fetḥ idüben bulalar yol

BY 201b 6460 Anuñ fetḥinde ceng itmeye bunlar
Ḥaḳuñ ẕikriyle fetḥ eyleye bunlar

SK 175b 6461 Hemān bir gice el bir eyleyeler
Yürüyüp cümle tekbīr eyleyeler

6462 Rivāyet Bū Hüreyre ḳıldı anı
Ki ḳılmışdur resūlu'llāh beyānı

6463 Didi işitdüñüz mi bir medīne
Ki Rūm içre deñiz bir cānibine

AG 182b 6464 *Na^{c}am* didük didi ḳopmaz ḳıyāmet
Ġazā eylemeyince añā ümmet

6465 Benī İsḥāḳ ola yitmiş biñ anda
Kim anlar gibi olmaya cihānda

6466 İrüp ol şehri fetḥ eyleye bunlar
Ḳamuyı māl-ıla ṭoylaya bunlar

6467 Silāḥ u sehm-ile ceng itmeyeler
Ḥaḳı dilden velī terk itmeyeler

6468 Hemān tehlīl ideler hem de tekbīr
Deñizden cānibi ola ḳara yir

6469 Muḥaṣṣal ideler üç kerre tekbīr
Ki her bir cānibi ola ḳara yir

6470 Girüp her cānibinden ala leşker
Ġanīmetler ala bunlar ser-ā-ser

6471 Ḳılıçlarını hem zeyt aġacına
Aṣuban rāḥat olalar dibine

6472 Bu ḥāl içreyken işit n'ola aḥvāl
İrişe bir ṣadā kim çıḳdı Deccāl

6459a Ḳosṭantiniyye: Ḳosṭantine SK.
6460b eyleye: ide SK.
6466a bunlar: anlar BY.
6466b ḳamuyı: ḳamusı İÜ, AG.
6468-6469: SK'de takdim-tehirli.
6470a ala: añā İÜ, AG.
6471a ḳılıçlarını: ḳılıçların SK; hem: hep BY.
6472a içreyken: içinde-ken SK; aḥvāl: ḥāl SK.

	6473	Ḳamu terk eyleyüp girü döneler Dürişüp cümlesi Şāma ineler
İÜ 209a	6474	Velīkin bu ṣadā bāṭıldur iy cān Beyān itmiş-durur bu ḥāli sulṭān
	6475	Didi kim melḥameden fetḥ olınca Benī İsḥāḳ aña anı ḳılınca
	6476	Benī Aşferden aña dek didi cān Arada altı yıl var didi sulṭān
BY 202a	6477	Yidinci yılda çıḳar didi Deccāl Bu nevᶜ-ile olısar didi aḥvāl

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ بَيْنَ الْمَلْحَمَةِ وَفَتْحِ الْمَدِينَةِ سِتُّ سِنِينَ وَيَخْرُجُ [الْمَسِيحُ] الدَّجَّالُ فِي السَّابِعَةِ قَالَ أَبُو دَاوُدَ هَذَا أَصَحُّ [مِنْ حَدِيثِ عِيسَى] *

	6478	Gel imdi diñle Mehdīden diyem ben Anuñ evṣāfınuñ hem baᶜżısından
SK 176a	6479	Rivāyet İbni Mesᶜūd eyleyüpdür Didi pes bunı server söyleyüpdür
	6480	Didi kim zāyil olmaz işbu dünyā Fenā bulup bozılmaz işbu dünyā
AG 183a	6481	Çıḳa tā ehl-i beytümden bir ādem Muvāfiḳ ola ismi ismüme hem
	6482	Daḫı ḳıldı bu yirde bir rivāyet Budur Mehdī içün hem evżaḥ āyet
	6483	Didi kim ger geçe bu ᶜömr-i dünyā Ki bir gün ḳala bu dünyāda ḥattā
	6484	Muṭavvel eyleye ol güni Allāh Ki ḥattā baᶜs̱ ide bir kimse ol şāh
	6485	Kim ola ehl-i beytümden benüm ol Çıḳa bu ḫalḳa ṭoġru göstere yol
	6486	Cihānı ᶜadl-ile ṭoldurısar ol Ḳamu müʾminleri güldüriser ol

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ لَوْ لَمْ يَبْقَ مِنَ الدُّنْيَا إِلَّا يَوْمٌ لَطَوَّلَ اللَّهُ ذَلِكَ الْيَوْمَ [ثُمَّ اتَّفَقُوا] حَتَّى يَبْعَثَ فِيهِ رَجُلًا مِنِّي أَوْ مِنْ أَهْلِ بَيْتِي يُوَاطِئُ اسْمُهُ اسْمِي وَاسْمُ **İÜ 209b** أَبِيهِ اسْمُ أَبِي يَمْلَأُ الْأَرْضَ قِسْطًا وَعَدْلًا كَمَا مُلِئَتْ ظُلْمًا وَجَوْرًا**

6474b-6476b: SK'de takdim-tehirli.

* "Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *Büyük savaş ile Medine'nin fethi arasında altı sene vardır. Yedinci senede Mesih Deccal çıkacaktır.*" Ebû Dâvud dedi ki: Bu hadis, bir önceki Îsâ hadisinden daha sahihtir (Ebû Dâvud, 2007: III/340).

6481b ola: - BY.

6486a ṭoldurısar: ṭoldura İÜ.

** leṭavvele: Metinde "yuṭavvilü"; yuvāṭiʾ ü: yuʾ ālimü İÜ, AG. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *Dünyada sadece tek bir gün kalsa dahi Yüce Allah o günü uzatırdı. O gün içinde benden veya Ehl-i Beyt'imden adı adıma, babasının adı babamın adına uyan bir adam gönderirdi. Bu adam da dünyayı, daha önce zulümle ve kötülükle olduğu gibi bu kez adalet ve iyilikle dolduracak.*" (Rudânî, 2011: VIII/485).

6487 Muvāfiḳ ola pes ismüme ismi
Atam ismine hem atası ismi

6488 Buyurmış bir daḫı sulṭān-ı ᶜālem
Ki Mehdī ᶜıtretümdendür dimiş hem

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ اَلْمَهْدِيُّ مِنْ عِتْرَتِي مِنْ وَلَدِ فَاطِمَةَ*

6489 Ola ol Fāṭıma oġlanlarından
Buyurmış bir daḫı kim Mehdī benden

6490 Anuñ ola cebīni ġāyet eclā
Açuḳ alınlu yaᶜnī burnı aḳnā

BY 202b 6491 Degül yaᶜnī ġalīẓ u hem musaṭṭaḥ
Rivāyet böyle gelmişdür muṣaḥḥaḥ

6492 Pür ide yiryüzin ᶜadl-ile ol yār
Pür itdi nitekim evvelde Cebbār

6493 Yidi yıl yiryüzinde ḥükm ide ol
Resūlüñ sünneti üzre gide ol

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ الْمَهْدِيُّ مِنِّي أَجْلَى الْجَبْهَةِ أَقْنَى الْأَنْفِ يَمْلَأُ الْأَرْضَ قِسْطًا وَعَدْلًا كَمَا مُلِئَتْ جَوْراً وَظُلْماً يَمْلِكُ سَبْعَ سِنِينَ**

AG 183b 6494 Ola anuñ libāsı ᶜilm ü ḥikmet
Öñince ḫ˘oş yüriye ᶜizz ü nuṣret

SK 176b 6495 Cihānuñ mālını kim cemᶜ ide ol
Müsülmānlara ḫ˘oş taḳsīm ide ol

6496 Şu nevᶜa ola özinde seḫāvet
Götüribildügince vire elbet

6497 Cihānı kim ṭutupdı ẓulm-i ẓulmet
Gelüp ol gösteriserdür ᶜadālet

6498 Saᶜādet atına ol dem ki bine
Ḳamu küffārı daᶜvet ide dīne

6499 Ḫarāc almaġa meyl itmeye ol cān
Diye kim şimdi budur emr-i sulṭān

İÜ 210a 6500 Çü heybet göstere bu nevᶜa ol yār
İṭāᶜat ideler ḥükmine nā-çār

6488b ᶜıtretümdendür: ᶜatretümdendür İÜ, AG, ᶜizzetümdendür SK.

* veledi: evlādi İÜ, AG, BY. || Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *Mehdî benim ailemden ve Fâtıma'nın oğullarındandır.*" (Rudânî, 2011: VIII/485-486).

6489b kim: hem SK.

6491a yaᶜnī: baᶜżı SK.

** SK'de yok; cevren ve ẓulmen: Metinde "ẓulmen ve cevren". || "Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *Mehdî benim soyumdandır. Alnı açık, burnu incedir. Dünya nasıl zulüm ve kötülükle dolduysa bu kez onu adalet ve iyilikle dolduracak ve yedi sene hüküm sürecektir.*" (Rudânî, 2011: VIII/486).

6495b Müsülmānlara: Müsürmānlara BY.

6498a ki: niçe SK.

6499b sulṭān: Sübḥān SK.

6500b ideler: ide İÜ.

6501 Meẕāhib yiryüzinde nesẖ ola hep
Ola İslām yiryüzi müretteb

6502 Pes andan girü devr ide bu ᶜālem
Fenādan rıḥlet ide ol daḫı hem

Beyānu'l-ᶜAlāmāt Beyne Yedeyi's-Sāᶜat ve Ḫurūci'd-Deccāl

6503 İşit girü ᶜacāyib ḳıṣṣayı sen
Beyān idem saña bu ġuṣṣayı ben

6504 Diyem saña ḳıyāmet fitnesinden
Ḫaberdār olasın her nesnesinden

6505 Ḥuẕeyfe söylemişdür bir ḥikāyet
Peyem-berden anı ḳıldı rivāyet

BY 203a 6506 Didi kim didi bir gün bize server
ᶜAlāmetden beyān itdi peyem-ber

6507 Didi kim ḳopmayısardur ḳıyāmet
Görinmeyince tā kim on ᶜalāmet

6508 ᶜAlāmātuñ dimişdür aṣġarından
Ḳulaḳ ṭut tā ki eydem ekberinden

6509 Anuñ biri duḫāndur kim olısar
Anuñla maġrib ü maşrıḳ ṭolısar

6510 Didi baᶜżı müfessir bu duḫānı
Resūl devrinde görmişlerdür anı

6511 Kim ol ḳaḥṭ-ıdı ehl-i Mekke irdi
Ki açlıḳdan cihānı eyle gördi

AG 184a 6512 Ki Ḥaḳdan istedi bu nevᶜa ol şāh
Ḳabūl itdi murādın virdi Allāh

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ اللَّهُمَّ أَعِنِّي عَلَيْهِمْ بِسَبْعٍ كَسَبْعِ يُوسُفَ* وَفِي رِوَايَةٍ اللَّهُمَّ اشْدُدْ وَطْأَتَكَ عَلَى مُضَرَ [اللَّهُمَّ اجْعَلْهَا عَلَيْهِمْ] سِنِينَ كَسِنِي يُوسُفَ**

6513 Didi baᶜżı ḳıyāmetde olısar
Ḳamu ḫalḳ üstine irüp ṭolısar

6502b rıḥlet ide: ide rıḥlet SK, BY.
6503a sen: hem İÜ.
6506: - SK.
6508a ᶜalāmātuñ: ᶜalāmātından BY; dimişdür: dimişdüm AG.
6508b eydem: idem SK, diyem BY.
6511b ki: kim SK; eyle: böyle SK.

* SK'de yok. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Allah'ım, Yusuf'un yedi kıtlık senesine benzer bir kıtlık vererek onlara karşı bana yardım et.*" (Tirmizî, 2007: III/311).

** SK'de yok; Mużara: Mışrı İÜ, AG. || "Başka bir rivayette de (şöyle buyuruyor): *Yâ Allah! Mudarı daha beter çiğne. Yâ Allah! Bu yılları onlara Yûsuf'un (AS) o şiddetli yıllarına benzet.*" (Müslim, 2014: II/308-309).

İÜ 210b|SK 177a 6514 Zükām gibi ṭuta müʾ minleri ol
Velī sekrān ide kāfirleri ol

6515 Gözin ḳulaġın u burnın tamāmet
Pür eyleye ki hīç ḳomaya ṭāḳat

6516 Rivāyet ḳıldı līkin İbni Mesᶜūd
Evelki maᶜnī oldı didi maḳṣūd

كَمَا قَالَ تَعَالَى يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُخَانٍ مُبِينٍ*

6517 Biri Deccāldür kim çıḳısardur
Cihānı fitne-y-ile yıḳısardur

6518 Biri Yeʾ cūc biri ᶜĪsā nüzūli
Daḫı bu ḫalḳa üç ḫasfuñ düḫūli

6519 Biridür Dābbetü'l-Arż çıḳa andan
Güneşdür biri ṭoġa maġribinden

6520 Anuñ üçüncisidür kim çıḳar nār
Sürer maḥşer yirine ḫalḳı iy yār

BY 203b 6521 Velī tafṣīlini her birinüñ ben
Diyem ḳudretçe tā kim bilesin sen

6522 Budur söz kim resūl itdi ḥikāyet
Didi Deccāldür ulu ᶜalāmet

6523 Ḳopınca devr-i ādemden ḳıyāmet
Bu fitneden ulu olmaz ᶜalāmet

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ مَا بَيْنَ خَلْقِ آدَمَ إِلَى قِيَامِ السَّاعَةِ خَلْقٌ أَكْبَرُ مِنَ الدَّجَّالِ**

6524 Didi Cābir otururdı peyem-ber
Ḫaber virdi gelüp ol demde bir er

6525 Didi ṭoġdı Yahūdīlerde oġlan
Ki ᶜibret aldı hep görenler andan

6526 Ke-enneh bir gözin ḫalḳ itmemiş Ḥaḳ
Anuñ bir gözi daḫı olmış ezraḳ

AG 184b 6527 Didi server ki ḫavf iderem andan
Ki Deccāl ola diyü ḳorḫaram ben

6528 Ḳılup Bū Bekr serverden rivāyet
Didi Deccālden ḳıldı ḥikāyet

6515a gözin ḳulaġın u: gözin ü ḳulaġın SK.
6515b ki: - SK.
* "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Göğün açık bir duman getireceği günü* [bekle]." (Duhân 44/10).
6518-6519: SK ve BY'de takdim-tehirli.
6522b Deccāldür: Deccāl-durur SK.
** ḫalḳun: Metinde "emrün". || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Hz. Âdem'den sonra kıyamete dek, yaratılanlar arasında en büyük şey Deccal'dir.*" (Rudânî, 2011: VIII/506).
6524b ol: bir SK.
6528a Bū Bekr: bu kez SK.

İÜ 211a

6529 Uzun boylu-durur ġāyet atası
Ki burnı egridür çirkin liḳāsı

6530 Ki yaᶜnī burnı ḳuş burnına beñzer
Teni arıḳ be-ġāyet bir ḫabīs er

SK 177b

6531 Anası hem büyükdür hem yoġundur
Daḫı hem elleri ġāyet uzundur

6532 Veled gelmeye bunlardan otuz yıl
Pes andan şoñra Deccāl ola key bil

6533 Büyük dişlü hem aᶜver ola ᶜaynı
Uyumaz ḳalbi uyur ola ᶜaynı

6534 Çü geçdi niçe dem işitdük iy cān
Yahūdīler içinde ṭoġdı oġlan

6535 Zübeyr-ile varup gördük anı biz
Ki vaṣf olan gibi bulduḳ anı biz

6536 Suʾāl itdük veled ḥālin bulardan
Otuz yıldur didi olmadı bizden

BY 204a

6537 Bir oġlan ṭoġdı līkin şimdi aᶜver
Büyük dişlü daḫı hem rengi aḥmer

6538 Bize żarrı çoḳ anuñ nefᶜi hem az
Uyur çeşmi velī ḳalbi uyumaz

6539 Çıḳup gördük ṭurup hüm hüm iderdi
Bizi ṭuydı vü örtüsin giderdi

6540 Didi kim sāmiᶜam her söz ü her sāz
Uyur ᶜaynum velī ḳalbüm uyumaz

6541 Rivāyet Bū Hüreyre ḳıldı bunda
Otururduḳ resūlu'llāh ḳatında

6542 Negāhin bir ḳatı şayḥa işitdük
Anuñ bigi ne gördük ne işitdük

6543 Kişi şaldı aña sulṭān-ı ᶜālem
Taġayyür-levn geldi giden ādem

6544 Didi kim yā resūla'llāh işit sen
Yahūdīlerde ṭoġmışdur bir oġlan

6545 Ġażabdan kendü kendüyi döger ol
Ġażab itdükçe büyür hem şişer ol

6532a gelmeye: ḳalmaya SK.
6536a itdük: itdi SK.
6538b çeşmi: cismi SK.
6539a hüm hüm: hem hem SK, BY.
6542b bigi: gibi SK.

İÜ 211b|AG 185a

6546 Ev içi ṭopṭolu olup oturmış
Ki ḥattā saḳfını evüñ götürmiş

6547 Didi server ki ḳorḫaram ben andan
Ki Deccāl olısar direm anı ben

6548 Yidi gün geçdüginden ṣoñra server
Görelüm didi mevlūdı peyem-ber

6549 Varup gördük ki bir ḫurmāya çıḳmış
Dirüp yir ḫurmayı ṣankim acıḳmış

SK 178a

6550 Velī hüm hüm ider ṭurmayup ol ḫar
Bilinmez yaᶜnī sözi lī̇ki söyler

6551 Anası ḫurma dibinde ṭururdı
Resūlüñ geldügin aña ṭuyurdı

6552 İşidüp hüm hümini kesdi Deccāl
Rücūᶜ itdi peyem-ber girü fi'l-ḥāl

6553 Görür server ki Deccāl indi ol dem
Hemānā der-peyince geldi ol dem

BY 204b

6554 Dönüp didi şehādet eylegil sen
Ḥaḳuñ peyġām-beri hem ḳulıyam ben

6555 Didi Deccāl sen şāhid ol imdi
Nebīyem ben bu ḥāli key bil imdi

6556 İşidüp bu sözi sulṭān-ı ᶜālem
Anı terk eyleyüp gitdi hemān-dem

6557 Ḳılıç çekdi ᶜÖmer Deccāle fi'l-ḥāl
Didi kim urayın tā öle fi'l-ḥāl

6558 Didi server elüñ çek imdi andan
Degülsin ḳātili bilgil anuñ sen

6559 Eger Deccāl-ise dir şāh-ı ᶜālem
Anı ḳatl idiser ᶜĪsi-bni Meryem

6560 V'eger-nī ḫayr yoḳ ḳatlinden anuñ
Bu nevᶜa diñle ḥālin benden anuñ

6546a olup: oluban SK, olmış BY.
6546b evüñ: öñ İÜ.
6549a ki: kim AG.
6549b yir ḫurmayı: ḫurmāyı yir SK.
6550a hüm hüm: hem hem SK, BY.
6552a hüm hümini: hem hemini SK, BY.
6553b hemānā: hemān SK.
6555b ḥāli: ḥāle BY.
6557b urayın: urayım SK.
6558b bilgil: bil kim BY.

6561 ᶜÖmer didi ki yā server n'olaydı
Bunuñ şerrini Ḥaḳ bizden ṣavaydı

6562 Duᶜā ḳıldı resūl ol demde key bil
Nüzūl itdi hemān-dem anda Cibrīl

İÜ 212a 6563 Ki yaᶜnī bir bulut içre oturdı
İnüp Deccāli urdı vü götürdi

6564 Ḳamu ḫalḳ gördiler gitdügin anuñ
Bulardan ṣavdı ḳudret şerrin anuñ

AG 185b 6565 Ki bir baḥr içre vardur bir cezīre
İletdi Cebreʾīl anı o yire

6566 Daḫı her demde ol sulṭān u sālār
İderdi ümmetin andan ḫaberdār

6567 Didi Deccālden kim söylerem ben
Be-ġāyet ḳorḳuduram sizi andan

6568 Daḫı ḫavf iderem siz bilmeyesiz
İşidüñ tā ki ġāfil olmayasız

SK 178b 6569 Bilesiz kim anuñ bir gözi aᶜver
Be-ġāyet gevdelüdür rengi aḥmer

6570 Şoġulmışdur anuñ bir gözi gitmiş
Şol üzüm dānesi gibi ki ṣıtmış

BY 205a 6571 Gözinüñ biri ne yüksek ne alçaḳ
Bir et ṭırnaḳ gibi gözinde el-ḥaḳ

6572 Daḫı kāfir diyü alnında yazlu
Oḳuya her kişi olmaya gizlü

6573 Oḳuyan oḳumayan bile anı
Bulardur bilesiz anuñ nişānı

6574 Anuñ ṣuyı ola bir cānibinde
Daḫı hem odı ola bir yanında

6575 Velīkin ṣuyı oddur odı hem şu
Girenler odına görmeye ḳayġu

6576 Çıḳup itse gerek bu ḫalḳı daᶜvet
Atar uymayanı odına elbet

6561a ki: kim SK.
6561b bunuñ şerrini: anuñ şerrin SK.
6570b ki ṣıtmış: ṣıdmış SK, BY.
6571a biri: yiri BY.
6574a cānibinde: cānibinden İÜ.
6576b odına: nārına SK.

6577 Aña şu ola ṭatlu odı anuñ
Velī od olısar yiri uyanuñ

6578 Aña ger kimse sizlerden irişe
Şuyına baḳmaya odına düşe

6579 Daḫı didi çıḳarsa şimdi Deccāl
Muḥaḳḳaḳ iderem ben anı ibṭāl

İÜ 212b 6580 Eger bensüz çıḳarsa didi nā-gāh
Ḫalīfemdür benüm her işde Allāh

6581 Recādur kim sizi ḥıfẓ ide ḥażret
Ḳamu mü° minlere ide hidāyet

6582 Şular kim fitnesine_anuñ ireler
Ki el-Kehf evvelini oḳıyalar

6583 Ki maḥfūẓ ola anuñ fitnesinden
Diyeyim daḫı ḥālinden anuñ ben

AG 186a 6584 Çıḳa Şāmuñ ᶜIrāḳuñ arasından
Ki Şāmuñ girü maşrıḳ cānibinden

6585 Fesād ide yemīne hem yesāra
İrişe fitnesi her ḳanda vara

6586 Uya yitmiş biñ er hep Işfahānī
Yahūdīler ki ola ṭaylasānı

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَتْبَعُ الدَّجَّالَ مِنْ يَهُودِ أَصْبَهَانَ سَبْعُونَ أَلْفًا عَلَيْهِمُ الطَّيَالِسَةُ*

SK 179a|BY 205b 6587 Bu ümmetden daḫı yitmiş biñ iy cān
Uyalar kim ola geydügi sicān

6588 Bizi ḥıfẓ eyle andan *yā İlāhī*
Esirge pādişehler pādişāhı

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَتَّبِعُ الدَّجَّالَ مِنْ أُمَّتِي سَبْعُونَ أَلْفًا عَلَيْهِمُ السَّيِجَانُ**

6589 Bu yiryüzini kendünüñ idine
Velī ḳurtıla Mekkeyle Medīne

6577a odı: nārı SK, BY.
6577b od: nār SK, BY.
6578b baḳmaya odına: baḳmasa nārına SK.
6581a kim: ki SK.
* yetbeᶜu: yettebiᶜu SK, BY. || Eşbehāne: Metinde "Işfehānī". || "Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *İsfahan Yahudilerinden, üzerlerine şal giymiş yetmiş bin kişi Deccal'e tâbi olacaktır.*" (Rudânî, 2011: VIII/510).
6587b kim: ki SK; sicān: sincān İÜ, AG.
6588a eyle: - BY.
6588b pādişehler: pādişāhlar İÜ, AG, BY.
** Deccāle: ricālü SK. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *Ümmetimden yetmiş bin siyah sarıklı kişi, Deccal'in peşinden gidecektir.*" (Abdürrezzak es-San'ânî, 2013: XI/482).
6589a yiryüzini: yiryüzin SK.

6590 Bulara itdügince ḳaşdı Deccāl
Melekler def^{c} ideler anı fi'l-ḥāl

6591 Didi hem ḳırḳ gün olısar zamānı
Bu deñlü demde ṭutısar cihānı

6592 Kim evvel güni bir yılca olısar
İkinci güni bir ayca olısar

6593 Üçünci cum^{c}a deñlüdür ḳarārı
Girü günler gibi ġayrısı varı

6594 Didi aṣḥāb kim iy ^{c}ālī-sulṭān
O bir gün kim ola bir yılca iy cān

İÜ 213a 6595 Girü biş vaḳt mi olur anda ṭā^{c}at
Ne nev^{c}a idilür ol gün ^{c}ibādet

6596 Didi ol gün içün tedbīr idüñ siz
Ki her gün ḳadrini taḳdīr idüñ siz

قُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ فَذَلِكَ الْيَوْمُ الَّذِي كَسَنَةٍ أَتَكْفِينَا فِيهِ صَلَاةُ يَوْمٍ قَالَ لَا اقْدُرُوا لَهُ قَدْرَهُ*

6597 Ki ya^{c}nī üç yüz altmış günce anı
Ṭutasız böyledür bunuñ beyānı

6598 Girü bir dürlü var bunda ḥikāyet
Resūlu'llāhdan irdi rivāyet

AG 186b 6599 Ki ḳırḳ yıl yiryüzinde ṭura Deccāl
Velī ol demde ayruḳsı ola ḥāl

6600 Yılı ayca_ola cum^{c}aca ola ay
Ola cum^{c}ası günce iy şeker-ḫāy

6601 Ḳıyās eyle bu deñlü sen günini
Ki yalıñ çırpa ḫurmā yapraġını

BY 206a

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَمْكُثُ الدَّجَّالُ فِي الْأَرْضِ أَرْبَعِينَ سَنَةً السَّنَةُ كَالشَّهْرِ وَالشَّهْرُ كَالْجُمُعَةِ وَالْجُمُعَةُ كَالْيَوْمِ وَالْيَوْمُ كَاضْطِرَامِ السَّعْفَةِ[فِي النَّارِ] *

6602 Yil öñince bulut yürür gibi tīz
Yürür yir üzre bilesiz anı siz

6592b güni: gün SK.
6593b gibi: bigi BY.
6594a kim: ki SK.
* ḳāle: Metinde "ḳāle ^{c}aleyhi's-selām"; ḳadrahu: ḳadran İÜ, AG. || *" 'Yâ Resulallah! Bir sene gibi uzun olan o gün içinde bizlere bir günün namazı kâfî gelir mi?' dedik. Resulullah: 'Hayır (kâfî gelmez). Sizler o uzun günde, normal günlerinizdeki her namaz vakti kadar zamanı takdir edin (de namaz kılın).' buyurdu."* (Müslim, 2014: VIII/477-479).
6597b bunuñ: anuñ SK.
6598b resūlu'llāhdan: resūlu'llāh AG; irdi: irişdi SK.
6600a ayca: ay İÜ, AG.
6600b şeker-ḫāy: şeker-ḫān İÜ.
* es-senetü: - BY; ve'l-yevmü ke'ẓṭırāmi's-sa^{c}feti: - SK. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *Deccal yeryüzünde kırk yıl kalacaktır. Bu yılların bir yılı bir ay, bir ayı bir hafta, bir haftası bir gün ve bir günü hurma yaprağının tutuşup yanması kadardır.*" (İmam Ahmed bin Hanbel, 2014: XX/321).
6602a bulut yürür: yürür bulut SK.

SK 179b 6603 Varup bir ḳavmi daᶜvet eyleye ol
Anuñ sözini anlar ḳıla maḳbūl

6604 Göge emr eyleye yaġdura yaġmur
Bite yirden nebātāt ola maᶜmūr

6605 Çoġ ola yaġ u süd her dürlü niᶜmet
İre ol ḳavme andan dürlü leẕẕet

6606 Velī siḥr u ḫayālāt ola ol ḥāl
Ki böyle göstere bunlara Deccāl

6607 Girü bir ḳavmi daᶜvet ide ol ḫar
Pes ol ḳavm anı tekẕīb eyleyeler

İÜ 213b 6608 Bulardan ḳaṭᶜ ola yaġmur u niᶜmet
Gide emvāl ü cümle ola ẕillet

6609 İşāret ide her vīrāna Deccāl
Çıḳup ardınca cārī ola çoḳ māl

6610 Diye bir kimseye ki ölenlerüñ ben
Diriltsem baña rabbüm dir misin sen

6611 Dirilde pes atasın u anasın
Ki yaᶜnī eyle görine şeyāṭīn

6612 Ṭuta bir yigidi daᶜvet ide ol
Ḳatı ḍarb idüben zaḥmet ide ol

6613 Diye īmān getürdüñ mi diye şāb
Ki sensin Ḥaḳ ḥaḳı Deccāl-i keẕẕāb

6614 Depesinden anı iki biçe ol
Parasınuñ arasından giçe ol

6615 Girü emr ide ṭurıgele ol er
Diye kim bunı dimişdür peyem-ber

AG 187a 6616 Yaḳīnüm daḫı oldı anı key bil
Ki sen Deccālsin keẕẕāb u bāṭıl

6617 Diye hem bilüñüz şimden girü hīç
Kimesne ḳatl idemez ir eger giç

BY 206b 6618 Boġazlamaḳ dileye anı Deccāl
Nuḥās ola yigidüñ boynı der-ḥāl

6611a pes: - SK.
6611b: - SK.
6612: - SK.
6613a: - SK.
6616a oldı anı: artuḳ oldı SK, BY.
6616b sen: - BY.
6617a hem: - SK.
6618b der-ḥāl: fi'l-ḥāl SK.

6619 Anuñ ḳatline yol bulmaya yine
Bu kez ata anı cehennemine

6620 Velīkin aña ol yir ola cennet
Şehādet içre bula a^{c}ẓamiyyet

6621 Ḫıżır dirler anı pes ba^{c}żı ādem
Girü ḥażret bilür *va'llāhü a^{c}lem*

6622 Rivāyet ḳıldı Esmā ibneti Zeyd
Didüm kim yā resūla'llāh bu keyd

6623 Ne müşkil kim ḳopardı göñlümüzi
İşidelden yitürdük kendümüzi

SK 180a 6624 Meger kim un yoġurmışdum şehā ben
Ki Deccālüñ işitdüm fitnesinden

İÜ 214a 6625 Pes ol ġamdan ḫamīrum unudıldı
Ki ḥattā bize açlıḳ ġālib oldı

6626 Ḫurūc itdükde ol mel^{e}ūn Deccāl
Buyur kim n'ola mü° minlerde aḥvāl

6627 Didi server melek gibi olalar
Çü tesbīḥ u daḫı taḳdīs ḳılalar

6628 Bulara ide tesbīḥi kifāyet
Velīkin diñleñ ol demde ḥikāyet

6629 Buyurdı girü ol ḥāli peyem-ber
Çıḳa Deccāl öñince pīş-revler

6630 Nübüvvet da^{c}vīsin ḳıla ḳamusı
Bilüñ līkin yalan ola ḳamusı

6631 Otuz kimse ola ḳim çıḳa anlar
Velīkin cümle dīnin yıḳa anlar

6632 Rivāyet ḳıldı Esmā girü iy cān
Ki bir gün cem^{c} idüp aṣḥābı sulṭān

6633 Didi Temīmdārī bize geldi
Ki Naṣrānī-y-idi İslām buldı

6634 Bize Deccālden ḳıldı rivāyet
Nitekim ben size ḳıldum ḥikāyet

AG 187b|BY 207a 6635 Didi bir gün deñiz seyrini itdük
Deñiz içre bir ay miḳdārı gitdük

6623b işidelden: işidenlerden BY.
6627a gibi: bigi BY.
6629b pīş-revler: tīş-revler (?) İÜ, AG.
6631b dīnin: dīni SK.
6632b aṣḥābı: aṣḥāb BY.
6633b İslām: īmān BY.
6635a seyrini: seyrin SK.

6636 İrişdük bir cezīre üzre iy şāh
Bize bir canavar görindi nā-gāh

6637 Görinmez hergiz a^{c}żāsı ḳılından
Görinmez daḫı hīç ardı öñinden

6638 Deve başlu öküz yaġrınlu bir ḫar
Yüzi insāna beñzer bir canavar

6639 Didük kimsin didi Ḥassāseyem ben
Daḫı Deccāle bilüñ dāyeyem ben

6640 Gelüñ deyr içre görüñ bir kişi var
Anuñ hem sizüñ-ile çoḳ işi var

6641 Varup gördük bir ādem key mu^{c}aẓẓam
Ki görmedük o deñlü a^{c}ẓam ādem

İÜ 214b 6642 Gözinüñ birisi yoḳ küllī gitmiş
Birinüñ daḫı için ḳan ṭutmış

SK 180b 6643 Süñü ucı gibi gögsinde ḳıllar
Velī boynına baġlu muḥkem eller

6644 Dizinden ṭopuġa dek baġlamışlar
Daḫı alnında yazılmış ki kāfer

6645 Didük kim ne kişisin yā nesin sen
Didi Deccālem āḫir çıḳaram ben

6646 Bize çoḳ nesne teftīş eyledi ol
Dönüben girü ḥālin söyledi ol

6647 Didi ḳırḳ günde seyr idem cihānı
Fesādāt-ıla memlū idem anı

6648 Velī ḳurtıla Mekkeyle Medīne
Ferişteler ḳılıç ala eline

6649 Şu dem kim ḳaṣd idem ben bu ikiye
Baña ḳaṣd ideler cānum eriye

6650 Ḥikāyet itdi bunı çün peyem-ber
Beyān eyledi ḫ^{c}oş Deccāli server

6636a cezīre üzre: cezīreye BY.
6637a görinmez: görilmez İÜ, AG.
6637b hīç: - İÜ.
6639b dāyeyem: Dābbeyem İÜ, AG.
6641a key: ki SK.
6641b görmedük: görmedüm SK.
6644b kāfer: kāfir AG.
6645a kim: - BY.
6648b ferişteler: ferişteler SK.
6650a bunı çün: çün bunı SK.
6650b server: peyem-ber BY.

Beyānu Nüzūli ᶜĪsā ᶜAleyhi's-Selām

BY 207b 6651 Çün ifsād eyleye Deccāl iy şāh
Helāki-çün vire ᶜĪsāyı Allāh

6652 Dımışḳ içinde vardur bir menāre
Be-ġāyet yüce kim gelmez ḳarāre

AG 188a 6653 Ki şarḳında Ümeyye Cāmiᶜinüñ
Pes oldur menzili ᶜĪsā nebīnüñ

6654 İki ḥulle geyüp egnine server
Daḫı destār ola başında aḫḍar

6655 Zaᶜafrānī birisi ḥullesinüñ
Birisi lāciverdī ol nebīnüñ

6656 İki ḳoltuġına iki firişte
Ḳoya ellerin üstine inişde

6657 Mübārek vechi ġarḳ ola ᶜaraḳdan
Gül-āb indügi gibi gül varaḳdan

İÜ 215a 6658 Başın yuḳaru ṭutduḳça peyem-ber
İne incü gibi yüzden ᶜaraḳlar

6659 Aşaġa ṭutsa başın girü andan
Gümiş şuları ṭamlaya yüzinden

6660 Ne yire kim gözi irerse anuñ
İre enfāsı ol cān-ı cihānuñ

SK 181a 6661 Ola enfāsı misk gibi muᶜaṭṭar
Anuñ enfāsı ᶜıṭrın ṭuysa kāfer

6662 Ḳırıla döymeye ᶜıṭrına anuñ
Bu vech-ile olısar ḥāli_o cānuñ

6663 ᶜAşır vaḳti ola pes indügi dem
Ṣalātı ḫalḳ ḳılmamış ola hem

6664 Aña teklīf ideler imāmet
Diye kim size virdi Ḥaḳ kerāmet

6665 Ki ḥākim ola baᶜżı baᶜżısına
İmāmet ide ḥākim ġayrısına

6666 Budur Mehdī diyü baᶜżı rivāyet
İdüpdür ki_oldı bu nevᶜa ḥikāyet

6651a eyleye: ide BY.
6656b ellerin üstine: üstine ellerin SK, BY.
6660a kim: - BY.
6660b ire: irer SK.
6661a misk: müşg SK, BY.
6661b ᶜıṭrın: ṭībin SK, BY; kāfer: kāfir AG.

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَيَنْزِلُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ فَيَقُولُ أَمِيرُهُمْ [تَعَالَ] صَلِّ لَنَا فَيَقُولُ لَا إِنَّ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ أُمَرَاءُ تَكْرِمَةَ اللَّهِ هَذِهِ الْأُمَّةَ*

BY 208a 6667 Ola līkin ḫalīfe menziline
Tamāmet ḳuvvet ola işbu dīne

6668 Ṭaleb eyleye Deccāli o dem şāh
Ki Leddūk ḳapusında bula nā-gāh

6669 Ki ol bir kūy-durur Ḳudse yaḳıncaḳ
İrişüp ḳatl ide anda varıcaḳ

AG 188b 6670 Çü ḳatl itmege ardınca yüriye
Görüp ᶜĪsāyı ṭuz gibi eriye

6671 İrişüp ḫançer-ile ura ol cān
Müsülmānlar görüben ola ḫandān

6672 Ger urmayaydı görmekle olaydı
Cihān anuñ şerinden ḳurtılaydı

İÜ 215b 6673 Pes anuñ leşkerini ḳıralar hep
Ne deñlü var-ısa öldüreler hep

6674 Ki ḥattā biri bir ṭaş ardına ger
Siñerse çaġıra kim uşda bir er

6675 Diye yaᶜnī ki Deccāl leşkerinden
Benüm ḳatumda bir er vardur andan

6676 Gelüñ ḳıruñ diyüben söyleyeler
Bulardan dünyeyi pāk eyleyeler

6677 Şu deñlü ᶜadl ide yir üzre ol cān
Deve-y-ile yürüye ol dem arslan

6678 Yılan oġlan-ıla ḳurd-ıla ḳoyun
Yüriye birbiriyle ide oyun

SK 181b 6679 Ḳıra ḫınzīri kesr ide ṣalībi
Ġanī ide faḳīri vü ġarībi

6680 Ki ḥattā kimse almaz ola mālı
Pes ola ol zamānuñ böyle ḥāli

---

* kemā: - SK, BY; inne: Metinde "elā". || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Ümmetimden bir topluluk kıyamete dek hak için savaşacak ve üstün kalacaklardır. Sonra Meryem oğlu Îsâ inecek. O topluluğun lideri kendisine: 'Gel de bize namaz kıldır.' deyince Îsâ 'Olmaz! Yüce Allah'ın bu ümmete bir ikramı olarak sizler birbirlerinizin emirisiniz.' karşılığını verecek.*" (Rudânî, 2011: VIII/518-519).

6669a ol: bu SK, - BY; kūy-durur: kūydur ki SK; yaḳıncaḳ: yaḳın SK.
6671b Müsülmānlar: Müsürmānlar BY.
6672a urmayaydı: olmayaydı İÜ.
6673a leşkerini: leşkerin SK.
6674b uşda: işde İÜ, AG; bir er: bir er var SK.
6675a ki: kim SK.
6676b dünyeyi: dünyāyı SK.
6678b yüriye: yürürse SK.
6679b faḳīri vü: faḳīr ü SK.

6681 Müsülmānlar ḳatına cemᶜ olalar
Ticārātı ḳamu elden ṣalalar

6682 ᶜİbādet ideler bunlar müretteb
Ki bir secde yig ola dünyeden hep

6683 Pes ol dem vaḥy ide ᶜĪsāya ḥażret
Ki iḫrāc iderem bir ḳavmi elbet

BY 208b 6684 Kim ola kim bulara ḳarşu ṭura
Müsülmānları al git kūh-ı Ṭūra

Beyānu Ḫurūci Yeᵓ cūc ve Meᵓ cūc

حَتَّى إِذَا فُتِحَتْ يَأْجُوجُ وَمَأْجُوجُ وَهُمْ مِنْ كُلِّ حَدَبٍ يَنْسِلُونَ*

6685 İşit Yeᵓ cūc ü Meᵓ cūc aşlın iy yār
Ḥadīṯ-ile seni ḳılam ḫaberdār

6686 Peyem-berden Ḥuẕeyfe ṣordı anı
Añа server didi bir bir beyānı

AG 189a 6687 Ki Nūḥuñ oġlı Yāfeṯdendür anlar
Ḳamusıdur ol ikiden olanlar

İÜ 216a 6688 Biñ oġlan olmayınca her birinden
Düşüp ölmezler anlar yirlerinden

6689 Şu dem kim irdi Ẕü'l-ḳarneyn olara
Ki sed yapmışdur anda ol diyāra

6690 Ki yüz fersaḫdı ol seddüñ uzunı
Demür yaḳdurdı yıġdurdı odunı

6691 Erimiş baḳırı dökdi üstine ol
Bütün oldı ḳamu hīç ḳalmadı yol

6692 Ne üstine çıḳup aşabilürler
Ne ḫᵘod delüp anı açabilürler

قَوْلُهُ تَعَالَى فَمَا اسْطَاعُوا اَنْ يَظْهَرُوهُ وَمَا اسْتَطَاعُوا لَهُ نَقْباً**

6681a Müsülmānlar: Müsürmānlar BY.
6681b ticārātı: ticāreti SK.
6682b yig: - BY; dünyeden: dünyede SK.
6684b Müsülmānları: Müsürmānları BY.
* İÜ ve AG'de başlıktan hemen önce; BY'de ayetin başında "ḳāle Taᶜālā" ibaresi ekli. || *"Nihayet Ye'cüc ve Me'cüc'ün önü açıldığı zaman her tepeden akın ederler."* (Enbiyâ 21/96).
6685a Meᵓ cūc: Meᵓ cūcüñ SK.
6687b ol: - BY.
6688a biñ: biñ-iken SK.
6688b anlar: - SK.
6690b yaḳdurdı yıġdurdı: yıġdurdı yaḳdurdı SK, yaġdurdı yaḳdurdı BY; odunı: otunı AG.
6690-6691: AG'de takdim-tehirli.
6691a baḳırı: baḳır SK.
6691b bütün: bi[t]evi SK, bitev BY.
6692a aşabilürler: aşıbilürler İÜ, AG.
6692b delüp: alup SK.
** "Bu Cenab-ı Hakk'ın buyruğudur: *Artık onu ne aşabildiler ne de delebildiler.*" (Kehf 18/97).

6693 Bular üç ṣınf olur bir ṣınfı anuñ
Ki yüz yigirmi arşun ṭūli anuñ

6694 Ol iki ṣınfı küççükler dimişdür
Ki ḥattā eñ kiçisi bir ḳarışdur

6695 Ḳıyāmet yaḳın olıcaḳ aşalar
Ḳamu sedden çıḳup berü geçeler

6696 Ki ḥattā Şām ilini giçe anlar
Ṭaberye deñizin hep içe anlar

SK 182a 6697 İrişe bir bölügi daḫı anda
Diye kim ṣu var-ımış bir zamānda

6698 Çü içmege bular bulmayalar ṣu
Yiyeler canavarlarını ḳamu

BY 209a 6699 Pes andan Beyt-i Maḳdise varalar
Ki ḥattā kūh-ı Ḥamrāya ireler

6700 Diyeler yirdekin ḳırduḳ ḳamu biz
Gelüñ gökdekiyi de ḳıralum tīz

6701 Atalar göge bunlar oḳlarını
Diyeler ḳıralum gökde varını

6702 Pes oḳların ḳana bandura Allāh
Girü yiryüzine göndüre Allāh

6703 Anı görüp ḳamu Ṭūra gideler
Varup ᶜĪsāyı anda ḥaṣr ideler

İÜ 216b 6704 Ṣu deñlü ḳaḥṭ ola anlarda iy yār
Size kim sevgülü-di yüz dīnār

AG 189b 6705 Bulara bir öküz başı o demde
Daḫı sevgülü ol ola elemde

6706 Çü ᶜĪsā ḥāli göre anda ol dem
Ḥaḳa el götürüp yüz ura ol dem

6707 Neġaf irsāl ide Cebbār-ı ᶜālem
Boyunlarında ḳamu ṭuta ol dem

6708 Neġaf şol ḳurda dirler kim devenüñ
Olur burnı içinde her dem anuñ

6693b-6694a: - SK.
6695a aşalar: açalar İÜ, AG.
6695b çıḳup: - BY.
6696a ḥattā Şām ilini: Şām ilini ḥattā BY.
6696b içe anlar: içeler SK.
6698a çü: ṣu BY.
6698b canavarlarını: canavarların SK.
6699b kūh-ı: cebelü'l- SK.
6700b gökdekiyi: gökdekini SK.
6706a göre anda: anda göre SK, BY.
6708a kim: ki SK.

6709 Ḳamusı bir nefesde ola fersā
Ki yaᶜnī olalar bir demde mevtā

6710 O dem bulınmaya yir üzre ẓerre
Ṭuta ḳamuyı yaᶜnī netn-i cīfe

6711 Diye ᶜĪsā götür bunları iy Ḥaḳ
Vire bunlaruñ içün ḳuşları Ḥaḳ

6712 Götürüp Nehyele ata buları
Ki bir mevżiᶜdür aña düşe varı

6713 Bularuñ oḳ u yay u terkeşin bil
Müsülmānlar yaḳalar tā yidi yıl

6714 Pes andan yaġdura Ḥaḳ yire yaġmur
Yiri pāk eyleye hem ḳıla maᶜmūr

6715 Yire Ḥaḳḳ emr ide kim göster āṣār
Nebāt u mīveñi ḳıl cümle iẓhār

SK 182b|BY 209b 6716 Şu deñlü ola yiryüzinde niᶜmet
Ki bir nārı yiyüp ṭoya cemāᶜat

6717 O nāruñ ḳabı pes ḫayme idile
Ṭoya bir ḳavm bir nāḳa südi-le

6718 Bu ḥāl içinde yürürken ḳamu il
Ḫudā esdüre anda yumşacıḳ yil

6719 Ṭuta müʾminleri hep ḳoltuġında
Düşüben cān vireler cümle anda

6720 Ḳala şerlüsi ḫalḳuñ yirde elbet
Bularuñ üstine ḳopar ḳıyāmet

İÜ 217a 6721 Çü bu ḥāli göre ᶜĪsā peyem-ber
Gönile Mekkenüñ şehrine server

6722 Yidi yıl ḥükm idiser yiryüzinde
Varup Mekkeye fāriġ ola anda

6723 Ola Aṣḥāb-ı Kehf anuñla aṣḥāb
Bile ḥacc ideler aṣḥāb u aḥbāb

AG 190a 6724 Bular ḥacc eyler-iken Kaᶜbeyi bil
Bu yir deprene ditreye ḳanādīl

6711a bunları: buları SK.
6713a terkeşin: terkeşi İÜ.
6713b Müsülmānlar: Müsürmānlar BY.
6714a Ḥaḳ: - SK.
6715b iẓhār: iḥżār SK.
6717a idile: idine BY.
6717b bir: - SK; südi-le: südi-y-ile SK.
6723a aṣḥāb: aḥbāb SK.
6724a eyler-iken: iderken SK.

6725 Ki çıḳa Dābbetü'l-Arż anda ol dem
Münevver ola andan cümle ᶜālem

Beyānu Dābbeti'l-Arż

قَالَ تَعَالَى وَإِذَا وَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ أَخْرَجْنَا لَهُمْ دَابَّةً مِنَ الْأَرْضِ تُكَلِّمُهُمْ أَنَّ النَّاسَ كَانُوا بِآيَاتِنَا لَا يُوقِنُونَ*

6726 İşitgil Dābbetü'l-Arżı diyem ben
Ki vaṣfın añlayuban bilesin sen

6727 Başı öküz gibi hem yüzi ādem
Ola ḳuş yavrısı gibi tüyi hem

6728 Deve boynına beñzer boynı el-ḥaḳ
Yaratmış ayaġın arslan gibi Ḥaḳ

6729 İki ḳanatlu hem dört ayaġı var
İrer boyı buluda anuñ iy yār

6730 Daḫı ḳoç gibi var ḳuyruġı anuñ
Muḥaḳḳaḳdur bilüñ buyruġı anuñ

BY 210a 6731 İki gözi arası ola üç mīl
Yüzinde berḳ ura envār anuñ bil

6732 Rivāyet İbni ᶜAbbās itdi iy yār
Ki Mekke vādīlerinden çıḳısar

SK 183a 6733 Dimiş baᶜżı Ṣafādan çıḳısar ol
Kimin yapup kimini yıḳısar ol

6734 Bunı naḳl eylemişdür İbni ᶜÖmmer
Ki buyurmış ola bu ḥāli server

İÜ 217b 6735 Ola bu yiryüzinde ṭurfa ḥālet
Kim andan ṣoñra ḳopısar ḳıyāmet

6736 Bir ev ḫalḳı dirile ṣofrasına
Ki müʾmin kāfir anlardan biline

6737 Ki yaᶜnī Dābbetü'l-Arż çıḳa ol dem
Ḳıla kāfirlerüñ aḥvālini kem

6738 Sile yaᶜnī ki alnın her kişinüñ
Ola alnında nūrı müʾminīnüñ

6739 Ola kāfirlerüñ alnında sevdā
Bu vech-ile ola ᶜālemde rüsvā

---

* ḳāle: ḳavlühu BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *(Kıyametin kopacağına dair) o söz başlarına gelince onlar için yerden kendilerine bir dâbbe (canlı bir yaratık) çıkarırız. O, onlara insanların ayetlerimize kesin olarak inanmadıklarını söyler.*" (Neml 27/82).

6733b kimini: kimisin SK.
6734b buyurmış: buyurmışdur BY.
6735a ola: bula SK.
6738a ki: - SK.

AG 190b

6740 Alınlarında yazı yazıla hem
Görüben bile cümle ḫalḳ-ı ᶜālem

6741 Birinde *müʾminün bi'llāhi* diyü
Birinde *kāfirun bi'llāhi* diyü

6742 Şoḳaḳlarda ideler şatu bāzār
Ki yā müʾ min diyü çağıra küffār

6743 Diye müʾ min de yā kāfir ne dirsin
Neye virürsin anı çün şatarsın

6744 Rivāyet bir daḫı ḳıldılar anda
Süleymān mühri ola şol elinde

6745 Ola Mūsā ᶜaṣāsı ṣaġ elinde
ᶜArabca ola hem sözi dilinde

6746 ᶜAṣā-y-ıla ura müʾ minleri ol
Ola alnında ẓāhir nūr anuñ bol

6747 İki ḳaşı arasında yazıla
Ki müʾ min diyü alnında düzile

BY 210b

6748 Yüzükle kāfire ṭamġa başa hem
Ola alnında kāfir diyü ol dem

6749 Bu cümle ᶜālemi seyr ide yara
Bir iḳlīm ḳalmaya hep cümle vara

6750 Ḳamu yirlerde Ḥaḳḳı ide iẓhār
Pes andan ṭoġa gün maġribden iy yār

Beyānu Ṭulūᶜi'ş-Şems min-Maġribihā*

İÜ 218a

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ بَادِرُوا بِالْأَعْمَالِ سِتًّا الدَّجَّالَ وَالدُّخَانَ وَدَابَّةَ الْأَرْضِ وَطُلُوعَ الشَّمْسِ مِنْ مَغْرِبِهَا**

SK 183b

6751 Gel imdi girü bir söz diñle iy cān
Gözüñ aç uyḫudan ġafletden uyan

6752 ᶜAmel ḳıl tevbeyi taᶜcīl eyle
Ki erkān üzre ḫ˘oş taᶜdīl eyle

6753 V'eger-nī saña bir gün ire bir ḥāl
Ki nefᶜ itmeye tevbe daḫı aᶜmāl

6741a **müʾminün bi'llāhi**: "Allah'a inanıyorum".
6741b **kāfirun bi'llāhi**: "Allah'ı inkâr ediyorum".
6743a kāfir: kāfer SK.
6743b anı çün: çün anı SK.
6746b nūr: nūrı SK.
* min-maġribihā: - SK.
** ed-Deccāle ve'd-duḫāne: Metinde "ed-duḫānü ve'd-Deccālü". || "Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *Altı hadiseden evvel iyi amelleri yapmaya sür'at ediniz: Deccâl, duman, Dâbbetü'l-arz (yer hayvanı), güneşin battığı yerden doğması…*" (Müslim, 2014: VIII/502). SK ve BY'de başka bir hadis-i şeriften (Müslim, 2014: VIII/434-436, hadis no: 2901) "*ve Yeʾcūcü ve Meʾcūcü ve nüzūlü ᶜĪsā*" lafızları eklenmiştir.

6754 Güneş yaᶜnī ki ṭoġa maġribinden
İşit imdi diyeyin saña andan

6755 Bu altı nesne kim buyurdı sulṭān
Didüm bir niçesin ben saña iy cān

6756 Saña şimdi beyān idem güneşden
Ki ẕerresin ᶜayān idem güneşden

AG 191a 6757 Bununñ tafṣīli zīrā ᶜaḳla ṣıġmaz
Kitāba deftere vü naḳle ṣıġmaz

6758 Çıḳa çün Dābbetü'l-Arż sāḥilinden
Yaḳındur ṭoġa güneş maġribinden

6759 Gel evvel diñlegil bir ḫᵘoş ḥikāyet
Ebū Ẕerr-i Ġıfārīden rivāyet

6760 Didi kim gün ṭolınurken resūlüñ
Ṭururdum ḫıdmetinde ol uṣūlüñ

6761 Didi güneş ṭolınur maġribinden
Bilür misin ne yire gider andan

6762 Didüm Allāh bilür daḫı resūli
Meger kim bildüre anı resūli

BY 211a 6763 Didi çünkim ṭolınur maġribinden
Varup ᶜarş altına irişür andan

كَمَا قَالَ تَعَالَى وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا ذٰلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ*

6764 Ḥaḳa secde idüp meᵓ ẕūn olur ol
Ṭoġar şarḳdan u ġarbdan ṭolınur ol

6765 Yaḳın ḳaldı ki varup ide secde
Ḳabūl olmaya līkin anda secde

İÜ 218b 6766 Hem iẕn isteye kim ṭoġa yirinden
İẕin olmaya pes Tañrı ḳatından

6767 Pes üç gün üç gice miḳdārı anda
Güneş egleniserdür ᶜarş ḳatında

6768 Ol üç gün üç gice miḳdārı iy yār
Bu yiryüzinde bir gice olısar

SK 184a 6769 Ol uzun giceyi ṭuymaya ġāfil
Meger kim gicelerde ola ᶜāmil

6757b naḳle: ᶜaḳla İÜ.
* ḳāle: ḳāle'llāhü SK. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Güneş de kendi yörüngesinde akıp gitmektedir. Bu mutlak güç sahibi, hakkıyla bilen Allah'ın takdiri(düzenlemesi)dir.*" (Yâsîn 36/38).
6764a idüp: eyleyüp SK.
6767a pes: bu SK.

6770 Bular pes aġlaşuban ideler āh
Ki ṭuş olduḳ bir uzun düne nā-gāh

6771 Pes andan güne emr ire Ḫudādan
Ki varup girü ṭoġa maġribinden

6772 Ṭoġa çün maġribinden şems nā-gāh
Ṭoġuban çıḳa ardından anuñ māh

6773 Gelüp ortaya ḳapḳara olalar
Girü emr ola varup ṭolınalar

6774 Girü emr irişe Allāh ḳatından
Kim ay u gün ṭoġa maşrıḳlarından

AG 191b 6775 Girü rūşen ola bu cümle ᶜālem
Gice gündüz yirince olalar hem

Beyānu Seddi Bābi't-Tevbe

6776 Güneş maġribden ol dem kim ṭoġısar
Pes ol dem bāb-ı tevbe yapılısar

6777 Gel imdi diñle bāb-ı tevbeyi sen
Ḥadīş-ile beyān idem anı ben

BY 211b

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ إِنَّ لِلتَّوْبَةِ بَاباً عَرْضُهُ مَسِيرَةُ سَبْعِينَ عَاماً لَا يُغْلَقُ حَتَّى تَطْلَعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا* وَ فِي رِوَايَةٍ اَرْبَعُونَ عَاماً** وَ قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ [خَلَقَ اللهُ] بَابَ التَّوْبَةِ خَلْفَ الْمَغْرِبِ لَهُ مِصْرَاعَانِ [مِنْ ذَهَبٍ] مُكَلَّلَانِ بِالدُّرِ وَالْجَوْهَرِ***

İÜ 219a 6778 Rivāyet İbni ᶜAbbās eyleyüpdür
Ki bāb-ı tevbeyi server diyüpdür

6779 ᶜÖmer didi ki iy sulṭān u sālār
Nicedür bāb-ı tevbe ḳıl ḫaberdār

6780 Didi kim maġrib ardındadur iy şāh
Açuḳdur ḫalḳ idelden ḫalḳı Allāh

6781 İki ḳanadın altun eylemiş Ḥaḳ
Müzeyyen dürr ü yāḳūt-ıla el-ḥaḳ

6782 Anuñ bir ḳanadından birine dek
İrer tīz yürür atlu ḳırḳ yıla dek

6770b bir: biz BY.
6771b girü ṭoġa: ṭoġa girü BY.
6776a maġribden ol dem kim: ol dem ki maġribden SK.
6777b anı: saña BY.
*sebᶜīne ᶜāmen: Metinde "erbaᶜīne senetin"; lā yuġlaḳu: ve innehū lā yuġlaḳu İÜ, AG, BY. || Bu hadis-i şerif-teki lafızlar, muhtevası benzer iki hadisten alınmıştır: "Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *Tövbenin öyle bir kapısı var ki genişliği yetmiş yıllık yolculuk mesafesi kadardır. Güneş battığı yerden doğmadıkça da bu kapı kapanmaz.*" (Celâleddîn es-Suyûtî, 2015: V/362, hadis no: 8218-8219).
** "Başka bir rivayette de: '…kırk yıllık…' ".
*** ve ḳāle: ve ḳāle'n-nebiyyü BY; ve'l-cevheri: Metinde "ve'l-yāḳūti". || "Yine Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *Allah tövbe kapısını güneşin battığı yerin ardında yaratmıştır. Onun altından yapılmış, inci ve mücevherlerle taçlanmış iki kanadı vardır.*" (Ebu'ş-Şeyh el-Isbehânî, 1408: IV/1775).
6778b-6779a: - SK.
6780b ḫalḳı: anı SK.

6783 Naṣūḥ tevbesin ide bir kişi ger
Anuñ tevbesin anda iledürler

6784 Muᶜāẕ ol dem suʾāl eyledi andan
Beyān it bize naṣūḥ tevbesinden

6785 Didi oldur ki_ide kimse günāhı
Rücūᶜ eyleye ṣoñra ḳıla āhı

SK 184b 6786 Ḳıla tevbe vü ayruḳ itmeye ol
Pes olur ol kişiden tevbe maḳbūl

6787 Bu nevᶜa sürilür aḥvāl-i ᶜālem
Ṭoġınca şems maġribden ḳamer hem

6788 Ṭolına çün ḳamer şems ol ḳapudan
Ḳapanup bitişür ol ḳapu bil sen

AG 192a 6789 Ḳapana çün ḳabūl olmaya tevbe
Hīç ol ḳapuya yol bulmaya tevbe

6790 Görüp ol ḥāli müʾmin ola küffār
Daḫı hem tevbe ide cümle eşrār

6791 Niçe ġāfil uyanup bile aḥvāl
Görüp ol ḥāli ide çoḳ çoḳ aᶜmāl

6792 Velīkin nefᶜi olmaya bulara
Bularuñ derdine olmaya çāre

BY 212a 6793 Meger bulmış ola evvelde īmān
Ki ḳılmış ola īmān içre iḥsān

6794 Evelden cürme tāʾib olmış ola
Daḫı aᶜmāl-i ṣāliḥ ḳılmış ola

İÜ 219b 6795 Bulardan girü aᶜmāl ola maḳbūl
Niceyse evvel ol nevᶜa ola ol

قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى يَوْمَ يَأْتِي بَعْضُ اٰيَاتِ رَبِّكَ لَا يَنْفَعُ نَفْساً إِيمَانُهَا لَمْ تَكُنْ اٰمَنَتْ مِنْ قَبْلُ اَوْ كَسَبَتْ فِي إِيمَانِهَا خَيْراً*

6796 Göre ᶜĪsā cihānı ṭutdı ẓulmet
Medīnede varup ide ferāġat

6797 Pes andan evleniser ᶜĪsī key bil
Ola ḳızları anda ṭura ḳırḳ yıl

6786b ol: - SK.
6787b maġribden: maġribinden SK.
6788b bitişür: yitişür SK.
6789b ḳapuya: ḳapuda SK.
6792a nefᶜi: nefᶜ SK.
6793a bulmış: olmış SK.
* ḳāle'llāhü: ḳāle BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *...Rabb'inin ayetlerinden bazısı geldiği gün, daha önce iman etmemiş veya imanında bir hayır kazanmamış olan bir kimseye (o günkü) imanı fayda vermez...*" (En'âm 6/158).
6796b varup ide: ide varup SK.
6797a evleniser ᶜĪsī: olısar ᶜĪsīyi İÜ, AG.

6798 Didi baᶜżı çü ᶜĪsā ola nāzil
Pes andan şoñra ᶜömri ola ḳırḳ yıl

6799 Pes āḫir fevt ola ᶜĪsā peyem-ber
ᶜÖmer yanında anı defn ideler

6800 Görüp bu ḥāli Çīne gide Mehdī
Varup anda teᵒ ehhül ide Mehdī

6801 Bir oġlı ola pes Mehdīnüñ anda
Veled gelmeye ayruḳ hīç cihānda

6802 Ki yaᶜni ḫātimü'l-evlād ola ol
Birez dem dünyede ābād ola ol

6803 Pes ol oġlan ṭoġaldan şoñra iy yār
Veled gelmeye yiryüzinde deyyār

Beyānu Aḥvāli'l-Büldān*

SK 185a

قَوْلُهُ تَعَالَى وَإِنْ مِنْ قَرْيَةٍ إِلَّا نَحْنُ مُهْلِكُوهَا قَبْلَ يَوْمِ الْقِيٰمَةِ**

AG 192b 6804 ᶜAlīden böyle gelmişdür rivāyet
Dimiş budur bu āyetde işāret

6805 Ḥabeş çıḳup yıḳa ümmü'l-ḳurāyı
Ki yaᶜnī Mekkeye ide belāyı

6806 Semādan bir ferişte ine ol dem
Ḥabeş ḳavmin götürüben ata hem

6807 Çün andan düşmeni defᶜ eyleye ol
Hem andan Kaᶜbeyi refᶜ eyleye ol

İÜ 220a|BY 212b 6808 Medīne şehri açlıḳdan öleler
Daḫı Mışr ehli şuya ġarḳ olalar

6809 ᶜIrāḳ u Kūfeyi Türk ide vīrān
Çekirgeden Yemen yıḳıla iy cān

6810 Yıḳıla Başra Zengīlerle ol dem
Ki yaġmursuzlıġ-ıla Şām ili hem

6798a çü: çün SK, BY; ᶜĪsā ola: ola ᶜĪsā SK, BY.
6798b ᶜömri ola: ola ᶜömri BY.
6801b cihānda: cihāna SK.
6802a ḫātimü'l-: ḫātim-i SK.
6802b dünyede: dünyā SK.
* aḥvāli'l-büldān: ḫarābi'l-bilād SK.
** ḳavlühu: ḳāle'llāhü SK. || "Bu Cenab-ı Hakk'ın buyruğudur: *Ne kadar memleket varsa hepsini kıyamet gününden önce helak edeceğiz…*" (İsrâ 17/58).
6804b āyetde: āyetden BY; işāret: rivāyet SK.
6805a çıḳup: çıḳa SK.
6806b götürüben: getürüben İÜ, AG.
6807a-b andan: anda İÜ, AG.
6809b Yemen yıḳıla: yıḳıla Yemen SK.

6811 Benī Aşfer virür Rūmı ḫarāba
Ḳamusın döndüriserdür türāba

6812 Velī refᶜ ola Ḳuds ü Ṭūr-ı Sīnā
Buları ḥıfẓ idiser Ḥaḳ Taᶜālā

6813 Görüp bu cümleyi naḳl itdüm iy şāh
Velīkin yigregini bilür Allāh

6814 İre her iḳlīme bir dürlü ḥālet
Ki İslām ehline ire helāket

6815 Rivāyetdür dimiş ol şāh u sulṭān
Kim ola ᶜömr-i ümmet bir gün iy cān

6816 Ger ümmet itse yaᶜnī istiḳāmet
Anuñ bir gün ola ᶜömri tamāmet

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ اِنِ اسْتِقاَمَتْ اُمَّتِى فَلَهَا يَوْمٌ وَ اِنْ لَمْ تَسْتَقِمْ فَلَهَا نِصْفُ يَوْمٍ*

6817 Bu sözden itdi tedḳīḳ ehl-i diḳḳat
Ki biñ yıl ola dirler ᶜömr-i ümmet

6818 Velīkin ᶜilm-i ᶜinde'llāh dirler
Ki taḥḳīkin bilür Allāh dirler

6819 Ki ol biş nesnenüñ ᶜilmini ol Ḥaḳ
Müyesser ḳılmadı ġayrıya el-ḥaḳ

6820 Ḳıyāmet biri biri vaḳt-i bārān
Biri raḥm içre ḳız mıdur ya oġlan

SK 185b 6821 Birisi irte ne fiᶜl olısardur
Biri her kişi ḳanda öliserdür

AG 193a
قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى اِنَّ اللّٰهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنَزِّلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْاَرْحَامِ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَاذَا تَكْسِبُ غَداً **İÜ 220b** وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِاَيِّ اَرْضٍ تَمُوتُ**

6822 Bu bişe her ki ḥükm itse yalandur
Ḥaḳīḳatdür ki keẕẕāb-ı cihāndur

6823 Resūle olmayınca ᶜilmi anuñ
Ola mı ġayra gör var-ısa cānuñ

6811b döndüriserdür: dönderiserdür SK, BY.
* lem: - BY; testeḳım: yesteḳım İÜ. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Eğer ümmetim istikamet üzere olursa (ömrü) bir tam gündür, aksi hâlde ancak yarım gündür.*" (Kaynak bulunamadı).
6817a diḳḳat: riḳḳat SK.
6819a ᶜilmini: ᶜilmin SK.
6819b el-ḥaḳ: ol Ḥaḳ SK.
6821a ne: - SK.
** ḳāle'llāhü: ḳāle BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Kıyametin ne zaman kopacağı bilgisi şüphesiz yalnızca Allah katındadır. O, yağmuru indirir, rahimlerdekini bilir. Hiç kimse yarın ne kazanacağını bilemez. Hiç kimse nerede öleceğini de bilemez…*" (Lokmân 31/34).
6822a ki: kim SK.
6823a olmayınca: olmayıcaḳ SK, olmayıncaḳ BY.
6823b gör: ger SK.

BY 213a

6824 Ḳıyāmetden ki_iderlerdi suʾāli
Ḥaḳa ᶜarż eyler-idi ol bu ḥāli

6825 Dir-idi Ḥaḳ digil kim ᶜilmi anuñ
Ġayır bilmez ḳatındadur Ḫudānuñ

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى يَسْئَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ اَيَّانَ مُرْسٰيهَا قُلْ اِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ رَبِّي لَا يُجَلِّيهَا لِوَقْتِهَا اِلَّا هُوَ*

6826 Virilmedi añña pes ᶜilm-i sāᶜat
Velīkin bildi didi çoḳ ᶜalāmet

6827 Kim andan niçesin naḳl eyledüm ben
Gereklü yirlerinden söyledüm ben

6828 Gide çün yiryüzinden ehl-i īmān
Ṭuta yiryüzini küffār iy cān

6829 Gide pes *emr-i maᶜrūf nehy-i münker*
Ki maᶜbūd idile ḥattā ṣanemler

6830 Diye İblīs ki utanmaz mısız siz
Diyeler kim ne fiᶜl işleyelüm biz

6831 Puta ṭapmaḳlıġı emr ide ol dem
Añña tābiᶜ olalar cümle ᶜādem

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَيَتَمَثَّلُ [لَهُمْ] الشَّيْطَانُ فَيَقُولُ أَلَا تَسْتَجِيبُونَ فَيَقُولُونَ فَمَا تَأْمُرُنَا فَيَأْمُرُهُمْ بِعِبَادَةِ الْأَوْثَانِ**

6832 Pes üstine bularuñ nā-gehānī
Ḳıyāmet ḳopa vü ṭuta cihānı

Beyānu Nefḫı'ṣ-Ṣūr*

İÜ 221a

كَمَا قَالَ تَعَالَى وَاَنَّ السَّاعَةَ اٰتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا وَاَنَّ اللّٰهَ يَبْعَثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ****

AG 193b

6833 Gel iy ᶜāḳıl olanlar aç gözüñi
Cihān içre fenā bil kendözüñi

6834 Bunı ṣanma ki bāḳī ḳalısarsın
Ḥaḳīḳatdür ki fānī olısarsın

6824b eyler: ider SK.
6825a dir-idi: didi BY.
* kemā ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Sana kıyametin ne zaman kopacağını soruyorlar. De ki: 'Onun bilgisi ancak Rabb'imin katındadır. Onu vaktinde ancak O (Allah) ortaya çıkaracaktır…'* " (A'râf 7/187).
6828a yiryüzinden: yiryüzinde BY.
6829a **emr-i maᶜrūf nehy-i münker:** bk. 813a-b dipnot.
6831b ādem: ᶜālem İÜ, AG.
** kemā: - SK; testecībūne: testeḥyū İÜ, AG, testeḥyūne SK, BY; evṣāni: evṣāni lā yaᶜrifūne İÜ, AG, BY. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Nihayet şeytan onlara insan kılığında görünür de: 'Sizler icabet etmiyor musunuz?' der. Onlara: 'Bize ne emrediyorsun?' derler. O da kendilerine putlara ibadet etmelerini emreder.*" (Müslim, 2014: VIII/486-488).
*** beyānu nefḫı'ṣ-: nefḫ-ı ṣūri AG.
**** AG'de ayet-i kerime ve sonraki beyit takdim-tehirli; Taᶜālā: - AG. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Çünkü kıyamet muhakkak gelecektir. Onda hiçbir şüphe yoktur ve şüphesiz Allah kabirdeki kimseleri diriltecektir.*" (Hac 22/7).

	6835	Niçe yirde saña ben didüm anı Fenā-y-içün yaratdı Ḥaḳ cihānı
SK 186a	6836	Aña göre yaraḳ eyle bugün sen ᶜİbādet eyle Ḥaḳḳa dün ü gün sen
BY 213b	6837	Gel imdi gör nice ḳopar ḳıyāmet Ya nice olısar ol demde ḥālet
	6838	Rivāyetdür buyurdı şāh-ı aᶜlā Ki ḫalḳ eyledi ṣūrı Ḥaḳ Taᶜālā
	6839	Sirāfīle buyurdı şāh-ı ᶜālem Ki ṣūrı aġzına aldı hemān-dem
	6840	Diküben ᶜarşa gözlerini ol şāh Ne vaḳt emr ide diyü baḳar Allāh
	6841	Didi pes Bū Hüreyre ol dem iy cān Buyur ṣūrı nice ḫalḳ itdi sulṭān
	6842	Didi boynuz gibidür ġāyet aᶜẓam Ululıġına irmez ᶜaḳl-ı ādem
	6843	Ḫudā ḥaḳḳı ki bini ḳıldı muḫtār Ḥaḳīḳat ṣūruñ on bir deligi var
	6844	Ki her birisi yir gök arasınca Peyem-ber anı naḳl itdi yirince
	6845	Didi hem ṣūr üç kez urılısar Ki her birinde bir ḥālet olısar
	6846	Evelkidür fezaᶜ ṣaᶜḳa ikinci Daḫı hem baᶜs̱ içün oldı üçünci
	6847	İki didi velī Kaᶜb ibni Mālik Ki biri baᶜs̱ içündür biri hālik
	6848	Velīkin Bū Hüreyre üç dimişdür Peyem-berden anı naḳl eylemişdür
İÜ 221b	6849	Pes ol dem kim ṭola yir şirret-ile Ḫudā emr ide ol dem heybet-ile
	6850	Yürürken ġaflet-ile ḫalḳ-ı ᶜālem Buyura nefḫa pes Ḫallāḳ-ı ᶜālem

6835a ben didüm: didüm ben SK.
6838b ḫalḳ: Ḥaḳ SK.
6839b aġzına aldı: aldı aġzına SK.
6840a gözlerini: gözlerin SK.
6844a her: - BY.
6846a ṣaᶜḳa: ṣaᶜīḳa SK.
6846b içün: çün SK.
6847a Kaᶜb ibni: Kaᶜbi-bni BY.

AG 194a 6851 Ḍuḥā vaḳtinde cumᶜa gün Sirāfīl
Üfüre ṣūrı Ḥaḳḳ emriyle key bil

6852 Anuñ āvāzınuñ hevlinden iy cān
Fezaᶜlar eyleye ḥayvān u insān

كَمَا قَالَ تَعَالَى وَيَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ فَفَزِعَ مَنْ فِي السَّمٰوَاتِ وَمَنْ فِي الْاَرْضِ اِلَّا مَنْ شَاءَ اللّٰهُ*

BY 214a 6853 Melekler hem semāda çağrışalar
Kevākib cümlesi yire düşeler

SK 186b 6854 Hem ol dem ola gökler pāre pāre
Ḳaça cinn ü şeyāṭīn hep kenāra

6855 Ola şems ü ḳamer ol dem mükevver
Deñizler cümle olalar müseccer

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ الشَّمْسُ وَالقَمَرُ مُكَوَّرَانِ يَوْمَ القِيَامَةِ** يَعْنِى مَجْمُوعَانِ مَلْفُوفَانِ***

6856 Bıraġa yüklü ᶜavretler yükini
Bıraġa hem elinden oġlanını

كَمَا قَالَ تَعَالَى يَوْمَ تَرَوْنَهَا تَذْهَلُ كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمَّا اَرْضَعَتْ وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمْلٍ حَمْلَهَا****

6857 Ola hem bu ḫalāyıḳ mest ü ḥayrān
İdeler birbiri üstine cevlān

6858 Ḳamusı şol çekirge gibi ola
Gehī ṭaġıla vü gāhī yıġıla

6859 Döne ol dem degirmen gibi gökler
Gide başdan ḳamu uşlar u ökler

6860 Ḫalāyıḳ neydügini bilmeyeler
Daḫı kendülerini bulmayalar

İÜ 222a

كَمَا قَالَ تَعَالَى يَوْمَ تَمُورُ السَّمَاءُ مَوْراً وَتَسِيرُ الْجِبَالُ سَيْراً*****

6861 Birez dem giçe girü emr ide Ḥaḳ
Ura pes ṣūrı İsrāfīl muḥaḳḳaḳ

6852a hevlinden: ḥavlinden İÜ, AG.

* "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Sûr'a üfürüleceği ve Allah'ın dilediği kimselerden başka göklerdeki herkesin, yerdeki herkesin korkuya kapılacağı günü hatırla…*" (Neml 27/87).

6853a semāda: semādan SK.

6855b cümle: ol dem SK.

** kemā: - SK. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Güneş ve ay kıyamet gününde (ziyaları sönüp birbiri içine) dürülürler.*" (Buhârî, 1987: VII/3018).

*** yaᶜnī: - BY. || "Bunun anlamı şudur: Bir bütün hâlinde dürülüp bükülürler."

**** ḳāle: ḳāle'llāhü İÜ. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Onu göreceğiniz gün, her emzikli kadın emzirmekte olduğu çocuğundan geçer ve her hamile kadın da karnındaki çocuğunu düşürür…*" (Hac 22/2).

6859a gibi: bigi SK.

***** "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *O gün gök şiddetle sallanıp çalkalanır. Dağlar yürüdükçe yürür.*" (Tûr 52/9-10).

6862 Sirāfīl bir daḫı çün ura anı
Ṭuta āvāzı düpdüz hep cihānı

قَالَ تَعَالَى وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِي السَّمٰوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ اِلَّا مَنْ شَاءَ اللّٰهُ*

6863 Ulu ṭaġlar yirinden ḳopa ol dem
Ṭoḳınup birbirine toz ola hem

AG 194b 6864 Rivāyet eylemişdür baᶜżı fırḳa
Ki yitmiş kez ṭoḳına ġarb şarḳa

قَالَ تَعَالَى اِذَا رُجَّتِ الْأَرْضُ رَجاً وَبُسَّتِ الْجِبَالُ بَساً فَكَانَتْ هَبَاءً مُنْبَثاً وَكُنْتُمْ اَزْوَاجاً ثَلٰثَةً**

BY 214b 6865 Erimiş fiżża gibi ola gökler
Atılmış yüñ gibi ola bu yirler

قَالَ تَعَالَى يَوْمَ تَكُونُ السَّمَاءُ كَالْمُهْلِ وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ***

6866 Hevā yüzinde seyr eyleye ṭaġlar
Yarıla ödler ü eriye yaġlar

6867 Girü şoñra taḳarrür bula bu yir
Ki şarḳdan ġarba düpdüz ola bu yir

6868 Şu nevᶜa ola kim ger göz ireydi
Ki şarḳdan ġarba baḳıncaḳ göreydi

SK 187a 6869 Dere depe ḳamusı gide el-ḥaḳ
Yirüñ üsti ola düpdüz ṭayıncaḳ

قَالَ تَعَالَى وَيَسْئَلُونَكَ عَنِ الْجِبَالِ فَقُلْ يَنْسِفُهَا رَبِّي نَسْفاً فَيَذَرُهَا قَاعاً صَفْصَفاً لَا تَرٰى فِيهَا عِوَجاً وَلَا اَمْتاً****

6870 Gel imdi gör ḫalāyıḳ ḥālin iy şāh
Ki emr eyleye ᶜAzrāʾīle Allāh

6871 İne şaḫre ṭaşı üstine pes ol
Naẓar ide cihāna şaġ u hem şol

İÜ 222b 6872 Şuna ᶜarşdan yañaya bir elini
Serādan yañaya hem bir elini

6862a bir daḫı çün ura: çün ura daḫı SK, çün ura bir daḫı BY.
6862b āvāzı: āvāz BY.
* "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Sûr'a üflenir ve Allah'ın dilediği kimseler dışında göklerdeki herkes ve yerdeki herkes ölür…*" (Zümer 39/68).
** SK'de yok; ḳāle: ḳāle'llāhü AG. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Yeryüzü şiddetle sarsıldığı, dağlar parça parça dağılıp saçılmış toz olduğu ve siz de üç sınıf olduğunuz zaman…*" (Vâkıa 56/4-7).
6865: - SK.
*** ḳāle Taᶜālā: - İÜ, AG, ḳāle'llāhü Taᶜālā SK. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Göğün, erimiş maden gibi ve dağların atılmış renkli yün gibi olacağı günü hatırla.*" (Meâric 70/8-9).
6868b baḳıncaḳ: yaḳıncaḳ İÜ, AG.
**** ḳāle Taᶜālā: - İÜ, AG, kemā ḳāle Taᶜālā BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *(Ey Muhammed!) Sana dağların (kıyamet günündeki) hâlini soruyorlar. De ki: 'Rabb'im onları toz edip savuracak. Onların yerlerini dümdüz, boş bir alan hâlinde bırakacaktır. Orada hiçbir çukur, hiçbir tümsek göremeyeceksin.'* " (Tâhâ 20/105-107).
6871a şaḫre: Metinde "şaḥrā"; ṭaşı üstine pes: ṭaşınuñ üstine SK.

6873 Ne kim var-ısa maḫlūḳ ala cānın
Fenāya vire ḳamunuñ revānın

6874 Ḳala Cibrīl ü Mīkāʾīl ü ʿIzrīl
Daḫı ʿarş götürenler hem Sirāfīl

6875 Diye ʿAzrāʾīle Ḫallāḳ-ı ʿālem
Ki ḳabż it cānını ḥāmillerüñ hem

6876 Ala pes bunlaruñ cānını ol şāh
Ṣora ʿAzrāʾīle ol demde Allāh

6877 Diye kim ḳaldı eyde kim Sirāfīl
Mīkāʾīl ben żaʿīfüñ daḫı Cibrīl

6878 Buları daḫı ḳabż it diye sulṭān
Yata ulu melekler şöyle bī-cān

AG 195a 6879 Girü ṣora ki kim bāḳī ḳalupdur
Diye yā Rabbi hep fānī olupdur

BY 215a 6880 Hemān sensin ki bāḳīsin sen iy cān
Daḫı ʿabd-i żaʿīfüñ iy güzel ḫan

6881 Girü emr eyleye ol demde Cebbār
Benüm ḳavlüm oḳımaduñ mı iy yār

6882 Didüm pes *küllü şeyʾin hālikün* ben
Gerek kim kendü rūḥuñ alasın sen

6883 Rıżā vire ḳażāya çāresi ne
Vara cennetle ṭamu arasına

6884 Pes anda nezʿ ide cānını ʿIzrīl
Hem ol dem ṣayḥa ura key ḳatı bil

6885 Ḳamu maḫlūḳ eger diri olaydı
Anuñ çağırduğından ḳırılaydı

6886 Diye ger bile-düm cān acığını
Ṭutaydum şefḳat-ile müʾminīni

SK 187b 6887 Fenāya vara ʿAzrāʾīl daḫı hem
Hemān bāḳī ḳala Cebbār-ı ʿālem

6874a ḳala: ḳıla İÜ, AG.
6874b ʿarş: ʿarşı SK.
6875b it: - BY.
6877b żaʿīfüñ: żaʿīf SK.
6878a buları: bularuñ SK.
6881b ḳavlüm: ḳulum İÜ, SK.
6882a **küllü şeyʾ in hālikün** için bk. 5017a dipnot.
6884a anda: andan SK.
6885b çağırduğından: çağırmasından SK.

Ḥikāyet-i Ġarībe*

İÜ 223a	6888	Girü gel diñle bir ṭurfa ḥikāyet Kim oldı Kaʿbü'l-Aḥbārdan rivāyet
	6889	O dem kim Ādeme mevt oldı ḥāżır Didi yā Rabbi düşmen baña nāẓır
	6890	Ben ölem ol ḳala ḥattā ḳıyāmet Zihī ġuṣṣa zihī ġam daḫı fürḳat
	6891	Didi Ḥaḳ sen varursın cennetüme Anı teʾḫīr iderem miḥnetüme
	6892	Ki tā ben evvelīnüñ āḫirīnüñ Virem ālāmın aña cümlesinüñ
	6893	Şorup ʿIzrīle vaṣfın bildi Ādem Hemān ol dem tesellī buldı Ādem
	6894	Suʾāl eylediler pes Kaʿbden anı Didi çün fānī ḳıla Ḥaḳ cihānı
	6895	Diye ʿAzrāʾīle ol demde ḥażret Saña hep yir ü gök ehlince ḳuvvet
BY 215b	6896	Daḫı maḫlūḳ şaġışınca iy cān Saña virdüm bugün bu deñlü aʿvān
AG 195b	6897	Ġażab ṭonlarını geygil tamāmet Şu deñlü it ki vardur sende ṭāḳat
	6898	Var İblīsi bıraḳ mevt acısına Ki virdük evvelīne āḫirīne
	6899	Ḳamunuñ acısınca aña çendān Ṭadur kim bulmaya derdine dermān
	6900	Senüñle bile yitmiş biñ zebānī Selāsil daḫı aġlāl-ile anı
	6901	Ḳıl aḫbeṣ cānına anuñ belāyı Digil hem Mālike açsun Leẓāyı
	6902	Pes ine yire ʿAzrāʾīl ān-dem Ġażab şeklini urına hemān-dem
	6903	Şu deñlü ola ʿAzrāʾīlde ḥālāt Göreydi ehl-i arż ehl-i semāvāt

* ḥikāyet-i: ḥikāyātu SK.
6892a ki tā ben: ben aña SK.
6892b ālāmın aña: elemini SK.
6894b çün: - SK; cihānı: bu cihānı SK.
6896a cān: yār-ı cān SK.
6897b sende: senden SK.
6901b Leẓāyı: Reżāyı (?) SK.
6903b ḥālāt: ḥālet İÜ, AG, SK.

6904 Eriyeydi ḳamusı heybetinden
Bu heybetle gele İblīse andan

İÜ 223b|SK 188a 6905 Görüp ḳaçmaḳ dileye ol ḫar anda
İde ḫınzīr gibi ḫor ḫor anda

6906 Ger ins ü cinn o dem ṣaġ olalardı
Hep anuñ ḫor ḫorından ölelerdi

6907 Diye ᶜAzrāʾīl aña ḳaçma imdi
Ṭaduram mevt acısın saña şimdi

6908 Niçe bir idesin yirde fesādı
Niçe iḍlāl idesin sen ᶜibādı

6909 Ḳaça maşrıḳa vü maġribe hem bil
Öñinde bulına her demde ᶜIzrīl

6910 Ne yire kim ḳaçarsa anda melᶜūn
Şıġıncaḳ bulmaya vü ḳala maġbūn

6911 İre pes Ādemüñ ḳabrine der-ḥāl
Diye sinüñ ucuñdan baña bu ḥāl

6912 N'olaydı kim yaradılmaya-duñ sen
Ki senden ötrü melᶜūn olmışam ben

BY 216a 6913 Diye ᶜAzrāʾīle di bileyim ben
Nice kāse içürürsin baña sen

6914 Diye ehl-i Leẕānuñ hep ᶜaẕābı
Caḥīm ü hem Seḳar ehli ᶜıḳābı

6915 Niçe daḫı bular deñlü saña ben
İçürürem bugün mevt acısından

AG 196a 6916 Çün ışġā ide ol ḫar bu ᶜaẕāba
Gehī çağıra geh düşe türāba

6917 Ḳaça geh şarḳa vü geh ġarba ol dūn
İre ol yire ki_anda oldı melᶜūn

6918 Zebānīler araya ala ol dem
Kelālīb-ile anı dürteler hem

6919 Aña hem nār ola bu yiryüzi hep
ᶜAẕāb esbābı ola hep müretteb

6906b ḫor ḫorından: ḫır ḫırından İÜ, AG.
6908b sen: yā İÜ, AG.
6910a ne: her SK.
6912b ötrü: ötüri SK.
6915a saña ben: ᶜaẕābı SK.
6915b bugün: saña SK; acısından: acusını SK.
6917b anda oldı: oldı anda SK.
6919a hem: hep SK.

6920 Bu nez^{c} içinde ol merdūd u maġbūn
Ḳala Ḥaḳ diledügi deñlü mel^{c}ūn

6921 Diye Ḥaḳḳ Ādem ü Ḥavvāya kim siz
Görüñ a^{c}dāñuza ne işledük biz

İÜ 224a 6922 Naẓar ḳılalar anuñ şiddetine
Ḥaḳuñ kendüler üzre ^{c}izzetine

6923 Diyeler ni^{c}metüñ itmām ḳılduñ
Bugün bize tamām in^{c}ām ḳılduñ

SK 188b 6924 Ḫudā çün ḳıla cümle ḫalḳı fānī
Hemān ol dem ḳala Allāh bāḳī

6925 Ṣenā idüp özine Ḥaḳ Ta^{c}ālā
Kimüñdür diye bugün mülk-i dünyā

6926 Ḳanı anlar ki rızḳum yirler-idi
Varuban ġayrıya ṭaparlar-ıdı

كَمَا قَالَ تَعَالَى لِمَنِ الْمُلْكُ الْيَوْمَ*

6927 Ḳanı ol ben diyüp sulṭān olanlar
Ulūhiyyetde da^{c}vīler ḳılanlar

6928 Ḳanı maẓlūmlara ol güç ḳılanlar
Bularuñ ẓulm-ile mālın alanlar

6929 Ḳanı ol cem^{c} idenler genc ü mālı
Gözetmezdi ḥarāmı vü ḥalālı

6930 Ḳanı ol mülke binümdür diyenler
Ki mülkümüz diyüp da^{c}vī ḳılanlar

BY 216b 6931 Ḳanı kibr-ile gören kendözini
Ki işitmezdi ^{c}ālimler sözini

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى أَنَا الْمَلِكُ أَيْنَ الْجَبَّارُونَ أَيْنَ الْمُتَكَبِّرُونَ**

AG 196b 6932 Kimesne yoḳ-durur ki_ide cevābı
Ḳıla Ḥaḳ kendü kendüye ḫiṭābı

6933 Cevāb ide girü kendüye Cebbār
Diye kim Vāḥidem ben daḫı Ḳahhār

6934 Benümdür mülk-i dünyā salṭanat hem
Ezelden lem-yezel hem lā-yezālem

6921a Ādem ü: Ādeme BY.
* "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: ...*Bugün mülk (hükümranlık) kimindir?..*" (Mü'min 40/16).
6927a diyüp: diyüben SK.
6930: - SK.
6931b ki: kim BY.
** ^{c}aleyhi's-selām: resūlu'llāh ṣalla'llāhü Ta^{c}ālā ^{c}aleyhi ve sellem İÜ. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Mülkün sahibi benim! Hani nerde zorbalar! Nerede mütekebbirler!*" (Rudânî, 2011: VI/396).
6933a ide: - SK.

كَمَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى الْيَوْمَ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ*

İÜ 224b 6935 Yaratdum yoġ-iken cümle cihānı
İrādet ḳıldum itdüm girü fānī

6936 İşüme kimsene olmaz hīç enbāz
Suʾāl olmaz işümden çoġ u ger az

قَالَ تَعَالَى لَا يُسْأَلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْأَلُونَ** قَالَ اللَّهُ تَعَالَى وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعاً قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَالسَّمٰوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ***

6937 Pes andan şoñra ḳırḳ yıl işbu ʿālem
Yata şöyle isüz ne bīş ü ne kem

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ مَا بَيْنَ النَّفْخَتَيْنِ أَرْبَعُونَ****

Beyānu Ḳıyāmeti Kübrā

6938 Gel imdi gör Ḥaḳuñ ḳudretlerini
Nice iẓhār ider ḥikmetlerini

SK 189a 6939 Ezel var itdi yoḳdan iki ʿālem
Melek Rıḍvān u cinn ü ḥūr u ādem

6940 Buları vażʿ idüp yirlü yirinde
Ḳodı ḥikmetlerini her birinde

6941 ʿAnāṣırdan düzetdi birin anuñ
Anuñ-çün fānī ḳıldı şoñın anuñ

6942 Birinüñ aṣlı pes nūr-ı ṣafādur
Anuñ-çündür kim ol dār-ı beḳādur

BY 217a 6943 Anuñ-çün bu fenāyı düzdi ʿālem
Ki mesken ṭuta bunda cinn ü ādem

6944 Kemāl-i Ḥaḳḳı iẓhār ide bunlar
Çıḳup andan beḳāya gide bunlar

6945 Ne miḳdār itdi-se bunda ʿibādet
Bula dār-ı beḳāda aña ücret

6946 Sürildi geçdi pes devr-i fenānuñ
Gel imdi gör nedür ḥāli beḳānuñ

---

* ḳāle'llāhü Taʿālā: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *...Bugün [mülk (hükümranlık) kimindir?] Tek olan, her şeyi kudret ve hâkimiyeti altında tutan Allah'ındır.*" (Mü'min 40/16).

6936a kimsene: kimse SK.

** İÜ, AG ve SK'de yok. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *O, yaptığından dolayı sorgulanamaz, fakat onlar sorgulanırlar.*" (Enbiyâ 21/23).

*** ḳāle'llāhü Taʿālā: kemā ḳāle'llāhü Taʿālā SK, ve ḳāle BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Allah'ın kadrini gereği gibi bilemediler. Yeryüzü kıyamet gününde bütünüyle O'nun elindedir. Gökler de O'nun kudretiyle dürülmüştür....*" (Zümer 39/67).

**** erbaʿūne: Metinde "erbaʿūne seneten". || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *(Sûr'a) iki üfürüş arasında (zaman olarak) kırk vardır.*" (Rudânî, 2011: VIII/521-522).

6939a var: - SK.

6939b cinn ü ḥūr u: ḥūr u cinn ü BY.

6940b birinde: yirinde İÜ.

AG 197a 6947 Bu yirde eylemişler özge taḥḳīḳ
Diyem ger Ḥaḳ virürse baña tevfīḳ

6948 Cihānuñ ᶜömrine tārīḫ ḳomışlar
Pes anı cümle yitmiş biñ dimişler

İÜ 225a 6949 Yidi biñ daḫı ḳırḳ yıl ḳaldı anda
Yaratdı Ādemi Ḥaḳ bu cihānda

6950 Yidi biñ yıl ṭutar dünyāyı ādem
Daḫı ḳırḳ yıl isüz ḳalur bu ᶜālem

6951 Meşāyıḫ bu ḳadar ki_itdi rivāyet
Ki bulmışlar eḥādīṯden işāret

6952 Velī bilmez ḳıyāmet vaḳtin ādem
Ḥaḳīḳat ḥālini *va'llāhü aᶜlem*

6953 Mücāhidden daḫı naḳl eylemişler
Cihānuñ ᶜömri elli biñ dimişler

6954 Velī naḳl eylemişdür Faḫr-ı Rāzī
Ki iẓhār eylemişdür ol bu rāzı

6955 Ki isrā gicesi Ḥaḳḳuñ resūli
Melekler ṣaffına uġradı yolı

6956 Melekler leşkeri ṣaf ṣaf giderler
Biribirine ḳarşu seyr iderler

6957 Suʾāl eyledi Cebrāʾīlden anı
Didi Cibrīl kim bilmezven anı

SK 189b 6958 Görürem ḫalḳ olalı bunları ben
Ki gördügümi görmedüm giri ben

6959 Birine ḳıldılar andan suʾāli
Ne demdendür bularuñ böyle ḥāli

BY 217b 6960 Didi kim bilmezem ᶜömr ibtidāsın
Ne deñlü oldı bilmezven ḥisābın

6961 Velī dört yüz biñ olıcaḳ yıl iy yār
Yaradur gökde bir yılduzı Cebbār

6962 Semāda ben yaradılaldan iy şāh
Yaratdı dört yüz biñ kevkeb Allāh

6963 Ne ḳudretdür ne şanᶜatdur ne iḥsān
Ki ḳamu ᶜaḳl anuñ şunᶜında ḫayrān

6951b işāret: rivāyet İÜ, AG.
6955b ṣaffına: şanᶜına İÜ.
6957a Cebrāʾīlden: Cebrāʾīle SK.
6958b gördügümi görmedüm: bir gördügüm görmezem SK.
6959a andan: anda İÜ, AG.
6960a kim: - SK.
6961a olıcaḳ yıl: - SK.

İÜ 225b 6964 ᶜAḳıl ḥayrān olıcaḳ şunᶜ içinde
Tefekkür eyleye mi şāniᶜinde

6965 Fikir ola vü naᶜmāsında lāyıḳ
Velī ẕātında yoḳdur bellü bayıḳ

AG 197b 6966 Tevārīḫden bu deñlü kim dimişler
Velī Ḥaḳḳa ḥavāle eylemişler

6967 Gereklü līki var bu yirde bir ḥāl
Beyān idem ben andan daḫı icmāl

6968 Ki ᶜālimler suʾāl eyledi muṭlaḳ
Dimişdür *küllü şeyʾin hālikün* Ḥaḳ

6969 Ki ᶜarş u kürsī vü levḥ u ḳalem hem
İrer mi cennet ü nāra elem hem

6970 Helāk olur mı bunlar hem daḫı cān
Cevāb idüp girü ḳıldılar iḥsān

6971 Bular bir lemḥaca fānī olurlar
Girü hem cümlesi bāḳī olurlar

6972 Çü dindi *küllü şeyʾin hālikün* bil
Ḳamusı oldı şey taḥtında dāḫil

6973 Çü bu dünyāyı ḥażret ḳıldı ifnā
Diler kim anı girü ḳıla ibḳā

6974 İrādet ide çün sulṭān-ı ᶜālem
Ki baᶜs ola melek hem cinn ü ādem

6975 Ki ᶜarş altında vardur Baḥr-ı Ḥayvān
Yire ol baḥrdan yaġdura bārān

6976 Anuñ hem nāmın itmiş Baḥr-ı Mescūr
Yaġa ādem menīsi gibi yaġmur

SK 190a|BY 218a 6977 Pes ol yaġmurla bu yir ola ābād
Bite şol baḳla gibi cümle ecsād

6978 Kemālin bula bu ecsād ḳamu
Girü evvelki gibi ḳıla ol Hū

6979 Pes andan göndüre bir yili Cebbār
Ki ᶜarş altından esdüre ol iy yār

6980 Yiri aça vü yirden bite bunlar
Çıḳup yir üzre cānsuz yata bunlar

6964a olıcaḳ: olıncaḳ BY; şunᶜ: şanᶜ AG.
6965: - İÜ.
6967b ben andan: yine ben SK.
6968b-6969a **küllü şeyʾin hālikün** için bk. 5017a dipnot.
6974b hem cinn ü ādem: cinn ü hem ādem SK.
6979a göndüre: göndere SK, BY.
6979b ᶜarş altından esdüre ol iy yār: altında içinde ola nār SK, ᶜarş altından içinde ola nār BY.

	6981	Pes iḥyā ide İsrāfīli Allāh Daḫı Cibrīl ü Mīkāʾīli Allāh
	6982	Buyura Cebreʾīle anda Cebbār Ṭamu Mālikine iriş yüri var
İÜ 226a	6983	Ṭamu ḳapuların baġlasun elbet Ki ḥaşr olur Muḥammed daḫı ümmet
	6984	İriş Rıḍvāna zeyn itsün cinānı Muḥammed-çün daḫı ümmet-çün anı
	6985	Livāʾ-i ḥamdi götür şevket-ile Ḥabībüme irişdür ᶜizzet-ile
AG 198a	6986	Buraḳ u ḥulle tāc al cennetümden İriş maḥbūbuma binüm ḳatumdan
	6987	Bile yitmiş biñ al daḫı melekler Ḥabībüme ilet benden belekler
	6988	Ḳopar ḳabrinden anı ṭurıgelsün Ki ümmet ḥālini ṭuysun u bilsün
	6989	Şefāᶜat eylesün hep ümmete ol İrişsün ḥażretümde ᶜizzete ol
	6990	Alup bu cümlesin irişe Cibrīl Yanınca bile Mīkāʾīl Sirāfīl
	6991	Göreler yiryüzi cümle bozılmış Ki şarḳdan ġarba ᶜālem düpdüz olmış
	6992	Göreler līki bir yirden çıḳar nūr İrüp eflāki ider cümle maᶜmūr
	6993	Pes andan bileler ḳabrin resūlüñ Varalar ḳabrine ṣāḥib-uṣūlüñ
BY 218b	6994	Pes İsrāfīl ola anda münādī Diye kim ṭurıgel iy nūr-ı Hādī
	6995	Ṭur iy rūḥ-ı muṭahhar şāh u sulṭān İrişsün ḥażretüñden derde dermān
SK 190b	6996	Bu nevᶜa çün ḫiṭāb eyleye ol ḫan Hemān-dem şaḳḳ ola yir ḳalḳa sulṭān

6981: - İÜ, AG.
6981b Cibrīl: Metinde "Cebrāʾīl"; vezin gereği düzeltildi.
6983a ṭamu: ḳamu SK.
6985a livāʾ-i: livāʾü'l- SK, BY.
6990b Sirāfīl: ü ᶜIzrīl AG.
6991a bozılmış: yozılmış SK.
6992b cümle: küllī İÜ, AG, BY.
6996a ḫan: cān SK, BY.

6997 Başından şaḳalından silke ṭopraḳ
Cihānı göre ṭutmış özge revnaḳ

6998 Baḳup Cebrāʾīli göre şaġında
Daḫı İsrāfīli göre şolında

6999 Pes ol dem ide Cibrīle ḫiṭābı
Bugün ne gün-durur virgil cevābı

İÜ 226b 7000 Diye bugün-durur yevm-i ḳıyāmet
Ki n'itdiyse bulur her kişi elbet

7001 Bugün yevm-i cezādur iy şehinşāh
Cezāsın her kişiye virür Allāh

7002 Bugün yevm-i bükādur *yā ḥabībī*
Daḫı yevm-i ḳażādur *yā ḥabībī*

7003 Bugün ol gün-durur kim ehl-i cennet
Seçilürler ṭamu ehlinden elbet

7004 Bugün ol gün-durur her kişi anda
Ne taḳdīm eylediyse göre bunda

AG 198b

قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى يَوْمَ يَنْظُرُ الْمَرْءُ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ* وَ قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى عَلِمَتْ نَفْسٌ مَا قَدَّمَتْ وَاَخَّرَتْ**

7005 Bugün ᶜarż olısardur cümle aᶜmāl
Ne kesb olındı-y-ısa ḥāl eger ḳāl

7006 İşidüp bu cevābı şāh-ı ᶜālem
Bükā eyleye şiddetle hemān-dem

7007 Diye Cibrīl kim itme firāḳı
Getürdüm ḥulle vü tāc u Burāḳı

7008 Diye kim bunlaruñ-çün aġlamazam
Ki tāc u ḥulle-y-içün ġam yimezem

7009 Diye saña livāʾü'l-ḥamdi iy şāh
Keremden virbidi bizümle Allāh

BY 219a 7010 Diye kim şormazam andan daḫı hem
Kim andan ġayrı var ḳayġum u ġuṣṣam

7011 Diye kim cenneti zeyn eylediler
Cehennem ḳapuların baġladılar

7012 Diye kim şormazam bunlardan iy yār
Beni ḳıl ḥāl-i ümmetden ḫaberdār

7001a şehinşāh: şehenşāh AG.
7004b taḳdīm: taḳdīr SK.
* ḳāle'llāhü: kemā ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: ...*kişinin önceden elleriyle yaptıklarına bakacağı gün*..." (Nebe' 78/40).
** ḳāle'llāhü: ḳāle SK. || "Yine Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Herkes yaptığı ve yapmadığı şeyleri bilecek.*" (İnfitâr 82/5).
7005b olındı-y-ısa: oldı-y-ısa SK.

7013 Ki ümmet-çün-durur bu derd ü āhum
Digil ümmetle n'itdi pādişāhum

SK 191a 7014 Diye İsrāfīl iy nūr-ı kerāmet
Daḫı ḥaşr olmadı ḳabrinden ümmet

İÜ 227a 7015 Bizi kim gördüñ uş şimdi dirildük
Seni ṭurḳurmaġa ṭapuña geldük

7016 Bugün meydān senüñ hem ṭōp u çevgān
Şefāᶜat ümmete ḳıl iy güzel ḫan

قَالَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَنَا أَوَّلُ مَنْ تَنْشَقُّ عَنْهُ الْأَرْضُ*

7017 Bunı işidicek ola feraḥnāk
Geye pes tāc u ḥulle anda bī-bāk

7018 İki ḥulle ola anda gelen bil
Birinüñ rengi ṣaru biri yaşıl

7019 Rikābın ṭutuban bindüre Cibrīl
ᶜAlem götüre öñince Mīkāʾīl

7020 İrişüp taḫt-ı ᶜarşa nūr-ı Allāh
Burāḳından inüp secde_eyleye şāh

AG 199a 7021 Nidā ire ki ḳaldur başuñ iy yār
Ṭaleb eyle virürem her ne kim var

7022 Degüldür bil bugün yevm-i ᶜibādet
Şefāᶜat günidür eyle şefāᶜat

7023 Diye yā Rab bilürsin fürḳatümi
Bugün senden dilerem ümmetümi

7024 Bir avuç ümmeti baña baġışla
Bularuñ cürmini ḳo luṭfuñ işle

7025 Şefāᶜat vaᶜde ḳılduñ baña iy şāh
Ḫilāf-ı vaᶜde senden *ḥāşa li'llāh*

BY 219b 7026 Diye Ḥaḳ şol ḳadar virem saña ben
Bugün rāżī olasız tā ki benden

7013a ümmet-çün-durur: ümmet-içündür SK.
7015b ṭapuña: ṭapuya İÜ, AG.
7020a irişüp: irişe SK.
7020b inüp: inüben SK.
* ḳāle'n-nebiyyü ᶜaleyhi's-selām: ḳāle'n-nebiyyü ṣalla'llāhü ᶜaleyhi ve sellem AG, kemā ḳāle ᶜaleyhi's-selām SK; ᶜanhü'l-: - BY. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *Toprağı yarılarak kabrinden çıkarılacak ilk insan benim.*" (Ebû Dâvud, 2007: III/544).
7021a ḳaldur başuñ: başuñ ḳaldur SK.
7022a degüldür: diye SK.
7022b günidür: - SK.
7025b vaᶜde senden: vaᶜdesinden İÜ. || **ḥāşa li'llāh**: bk. 6443b dipnot.
7026b olasız: olasın İÜ, SK.

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضٰى*

7027 Pes İsrāfīle emr eyleye maᶜşūḳ
Üfür ṣūrı dirilsün cümle maḫlūḳ

7028 Rivāyet baᶜżı bunda eylediler
Ki ṣūruñ yidi şāḫı var didiler

7029 Ola her birinüñ arası biñ yıl
Dimiş baᶜżısı şāḫı altıdur bil

İÜ 227b 7030 Ola her şāḫ üzre çoḳ delükler
Ki maḫlūḳ şaġışınca dir peyem-ber

SK 191b 7031 Nebīler cānı_ola evvelkisinde
Melekler cānı hem ikincisinde

7032 Ola ṣıddīḳlar üçüncisinde
Ḳalan müʾminlerüñ dördüncisinde

7033 Bişinde ḳoyalar küffār cānın
Hem altıncıda cinn-ile şeyāṭīn

7034 Yidincisinde ḥayvānātuñ iy şāh
Ḳoya ervāḥını anlaruñ Allāh

7035 Sirāfīl ine ṣaḥrā üzre ol dem
Ala aġzına ṣūrı vü ura hem

7036 Diye iy cümle ölenler dirilüñ
İ ṭaġılmış bedenler hep dirilüñ

7037 Çürüyüben olanlar ḳara ṭopraḳ
Ṭuruñ imdi sizi daᶜvet ider Ḥaḳ

7038 İ ḳaṭᶜ olanlar u hem yırtılanlar
Ki her eczāsı bir yirde ḳalanlar

7039 Ṭuruñ cānlaruñuza irüñ imdi
Ne ḳılduñuz cevābın virüñ imdi

AG 199b

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ أُخْرٰى فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ**

7040 Bu nevᶜa çün Sirāfīl ura ṣūrı
Hemān baᶜs̱ eyleye ehl-i ḳubūrı

---

* ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Şüphesiz, Rabb'in sana verecek ve sen de hoşnut olacaksın.*" (Duhâ 93/5).

7032b müʾminlerüñ: müʾminlerüñdür SK.
7035a ṣaḥrā: ṣaḫrā BY.
7035b vü ura: ura vü SK.
7037: AG'de der-kenar.
7037-7038: SK ve BY'de takdim-tehirli.
7038b bir: - SK.
7039a irüñ: girüñ SK.

** kemā ḳāle'llāhü: ḳāle SK, kemā ḳāle BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *...Sonra ona bir daha üflenir, bir de bakarsın onlar kalkmış bekliyorlar.*" (Zümer 39/68).

BY 220a

7041 İrişe tenlerine cümle cānlar
Bütün olup düzile hep bedenler

7042 Ezel ḫalḳ itdügi gibi anı Ḥaḳ
Girü cem^{c} ide cān vire muḥaḳḳaḳ

كَمَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى اِنَّهُ هُوَ يُبْدِئُ وَيُعِيدُ وَهُوَ الْغَفُورُ الْوَدُودُ* وَ قَالَ اِنَّهُ عَلٰى رَجْعِهِ لَقَادِرٌ** وَ قَالَ وَاَنَّ السَّاعَةَ اٰتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا وَاَنَّ اللّٰهَ يَبْعَثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ***

7043 Çıḳara cānları çün ṣūrdan ol şāh
Müvekkel ḳoya her birine Allāh

İÜ 228a

كَمَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى وَجَاءَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَعَهَا سَائِقٌ وَشَهِيدٌ****

7044 Gire tenlü tenine her birisi
Yirin bula uvaġı vü irisi

7045 Ḳamu bir demde ṭura yirlerinden
Çıḳalar yiryüzine gūrlarından

7046 Velīkin vireler her cāna nūrı
Ki nūrına göre ola sürūrı

SK 192a

7047 Kime gün gibi ay gibi kimine
Ki kevkeb ü çerāġ gibi kimine

7048 Kiminüñ olmaya hīç nūrı anda
Meger kim gelmedi īmāna bunda

7049 Bu nev^{c}-ile bedenler hep dirile
Hem īmānına göre nūr virile

7050 Naẓar idüp göreler bu cihānı
Kim ifnā eylemiş Ḥaḳ cümle anı

7051 Yarılmış gökler ü yirler bozılmış
Girü yirine ġayrı yir düzilmiş

قَالَ تَعَالَى يَوْمَ تُبَدَّلُ الْاَرْضُ غَيْرَ الْاَرْضِ وَالسَّمٰوَاتُ وَبَرَزُوا لِلّٰهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ*****

7052 Bu yirde bir rivāyet eylediler
Ḳıyāmet ^{c}āleminden söylediler

---

* kemā: - SK; ḳāle'llāhü: ḳāle BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Şüphesiz O, başlangıçta yaratmayı yapar, sonra onu tekrarlar. O, çok bağışlayandır, çok sevendir.*" (Burûc 85/13-14).

** ve ḳāle: ve ḳāle ^{c}aleyhi's-selām SK. || "Ve (Cenab-ı Hak) şöyle buyuruyor: *Şüphesiz Allah'ın onu, öldükten sonra tekrar diriltmeye de gücü yeter.*" (Târık 86/8).

*** SK'de yok. || "Yine (Cenab-ı Hak) şöyle buyuruyor: *Çünkü kıyamet muhakkak gelecektir. Onda hiçbir şüphe yoktur ve şüphesiz Allah kabirdeki kimseleri diriltecektir.*" (Hac 22/7).

**** ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Herkes beraberinde bir sevk edici, bir de şahitlik edici (melek) ile gelir.*" (Kâf 50/21).

7046a her cāna: herkese SK.

7047b ki kevkeb ü çerāġ gibi: çırāġ gibi kime kevkeb SK.

***** ḳāle Ta^{c}ālā: ḳāle İÜ, AG, kemā ḳāle Ta^{c}ālā SK. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *O gün yer, başka bir yere, gökler de başka göklere dönüştürülür ve insanlar bir ve kahhar (her şeyin üzerinde yegâne hakim) olan Allah'ın huzuruna çıkarlar.*" (İbrâhîm 14/48).

7053 Ki ol ḳırḳ yıl içinde cümle iy yār
Fenāda olısar ebrār u füccār

AG 200a 7054 O dem refᶜ ola küffāruñ ᶜaẕābı
Çü ḥaşr ola girü göre ᶜıḳābı

BY 220b 7055 Diyeler kim uyardı uyḳumuzdan
Ki ḫāliş olmış-ıduḳ ḫavfumuzdan

7056 Diye ḥāfiẓ melekler ol dem anda
Ki Ḥaḳḳuñ vaᶜdesidür geldi bunda

7057 Didi hem bu güni mürseller anda
Ki ṣādıḳ oldılar uş şimdi bunda

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى قَالُوا يَا وَيْلَنَا مَنْ بَعَثَنَا مِنْ مَرْقَدِنَا هٰذَا مَا وَعَدَ الرَّحْمٰنُ وَصَدَقَ الْمُرْسَلُونَ*

İÜ 228b 7058 Daḫı hem bir rivāyet eylediler
Bu sözi diye müʾminler didiler

7059 Ki bunlar görmeyeler vaḥşeti hīç
Ḳabirde yā ḥaşirde ir eger giç

7060 ᶜAmelde oldılar dünyāda ḫāliş
Girü ḳopduḳda ḳamu ola muḫliş

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ تَمُوتُونَ كَمَا تَعِيشُونَ وَ تُحْشَرُونَ كَمَا تَمُوتُونَ**

7061 Ḳopalar çün ḫalāyıḳ gürlarından
Ṭura her biri bir dürlü yirinden

7062 Ki yaᶜnī ne ᶜamel işlerse bunda
O ṣūretde ḳopısar girü anda

SK 192b 7063 Ḳopıncaḳ müttaḳīler maḥşerinden
Beşāşetle ṭuralar yirlerinden

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ مُسْفِرَةٌ ضَاحِكَةٌ مُسْتَبْشِرَةٌ***

7064 Kimine nāḳalar göndüre Bārī
Eyer altun zebercedden yuları

7056b-7057b: SK'de takdim-tehirli.
7057a güni: gün SK.
* İÜ ve AG'de 7056. beyitten hemen sonra; ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Şöyle derler: 'Vay başımıza gelene! Kim bizi diriltip mezarımızdan çıkardı? Bu, Rahman'ın vaat ettiği şeydir. Peygamberler doğru söylemişler.'* " (Yâsîn 36/52).
7059b yā: - SK.
** kemā: - SK; teᶜīşūne: tebᶜuşūne İÜ, AG. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Nasıl yaşarsanız öyle ölürsünüz, nasıl ölürseniz öyle diriltilirsiniz.*" (Yılmaz, 2013: 641).
7062b ṣūretde: ṣūretle SK.
7063a ḳopıncaḳ: ḳopıcaḳ SK; maḥşerinden: maḥşerinde İÜ.
*** ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *O gün birtakım yüzler vardır ki pırıl pırıl parlarlar. Gülerler, sevinirler.*" (Abese 80/38-39).
7064a-7065a göndüre: göndere SK.
7064a Bārī: ḥażret BY.

7065 Kimine göndüre atlar bineler
Varup cennet ḳapusında ḳonalar

7066 İki ḳanatlu ola bunlar anda
Binüp seyrān ideler anlar anda

7067 Gel imdi gör nedür bu yirde maᶜnī
Gele aᶜmāl-i ṣāliḥ anda yaᶜnī

7068 Binüp nice dilerse gele anda
Kimi nāḳa kimi at ola anda

BY 221a 7069 Be-ġāyet aḥsen-i ṣūretde ola
Ki hīç bilmedügi heyᵓ etde ola

7070 Diye kimsin ki geldüñ Ḥaḳ ḳatından
Ki hergiz görmedüm ben senden aḥsen

AG 200b 7071 Diye kim işledüñ dünyāda ṭāᶜat
Ẕikir tesbīḥ u taḳdīs u ᶜibādet

7072 Ben olam kim bu nevᶜa düzdi Raḥmān
Senüñ tā destgīrüñ olam iy cān

7073 Bugün gönderdi bini saña Allāh
Bin üstüme iriş Mevlāña iy şāh

İÜ 229a 7074 Binüben gūrlarından gide anlar
Tamāmet maḥşeri seyr ide anlar

كَمَا قَالَ تَعَالَى يَوْمَ نَحْشُرُ الْمُتَّقِينَ إِلَى الرَّحْمٰنِ وَفْداً*

7075 Ḳopa mücrim olanlar gūrlarından
Ḳabāḥatle ṭuralar yirlerinden

7076 Ola tozlar tütünler yüzlerinde
Pür ola ġuṣṣa vü ġam özlerinde

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَوُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ عَلَيْهَا غَبَرَةٌ تَرْهَقُهَا قَتَرَةٌ**

7077 Ṭurıcaḳ gūrları üstinde iy cān
Ḳalalar niçe biñ yıl şöyle ḥayrān

7066: - İÜ, AG.
7067b anda: eyde İÜ.
7069b heyᵓ etde: heyᵓ etle İÜ.
7072a olam: olvan SK.
7073b Mevlāña: Mevlāya SK; şāh: cān AG.
* İÜ ve AG'de 7076. beyitten hemen sonra; ḳāle: ḳāle'llāhü AG. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Allah'a karşı gelmekten sakınanları Rahmân'ın huzurunda bir elçiler heyeti gibi toplayacağımız gün…*" (Meryem 19/85).
7075a olanlar: olan SK.
7076b özlerinde: özlerinden BY.
** İÜ ve AG'de 7054. beyitten hemen sonra; ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *O gün nice yüzler de vardır ki, toz toprak içindedirler. Onları bir siyahlık bürür.*" (Abese 80/40-41).
7077a ṭurıcaḳ: ṭurınca SK, ṭurıncaḳ BY; gūrları: gūrlarından BY.

7078 Bir od göndüre ol dem bunlara Ḥaḳ
Süre maḥşer yirine hep muḥaḳḳaḳ

SK 193a 7079 Gide kim yüriyüp maḥşer yirine
Kimisi yüzi üstine sürine

7080 Dökilmiş yolına oddan dikenler
Anuñ üstine gide hep gidenler

7081 Şaḳınmaġ-içün anlar tenlerini
Yüzile def^{c} ide dikenlerini

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ يُحْشَرُ النَّاسُ يَوْمَ القِيَامَةِ ثَلَاثَةَ أَصْنَافٍ صِنْفًا مُشَاةً وَصِنْفًا رُكْبَانًا وَصِنْفًا عَلَى وُجُوهِهِمْ*

7082 Didiler yā resūla'llāh anlar
Nice yürür yüzi üzre gidenler

7083 Didi yürütmege ḳādir olan Ḥaḳ
Yüzi üzre yüridür girü el-ḥaḳ

BY 221b 7084 Gele çirkin şuratlu kimseler hem
Ḳoḳularından ürke cümle ādem

7085 Diye bildüñ mi bini eyde kim yoḳ
N'olaydı görmeyeydüm ola-dum yoḳ

AG 201a 7086 Diye fisḳ u fücūrı ki_eyledüñ sen
Ḫabīṯ a^{c}māl ki işlerdüñ olam ben

İÜ 229b 7087 Binerdüñ sen hevā atına anda
Bugün ben de binerem saña bunda

كَمَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى وَهُمْ يَحْمِلُونَ اَوْزَارَهُمْ عَلٰى ظُهُورِهِمْ اَلَا سَاءَ مَا يَزِرُونَ**

7088 Buyurdı hem resūlu'llāh iy cān
Ḫalāyıḳ ḥaşr olısar cümle ^{c}uryān

7089 Anadan ṭoġma gibi cümle ādem
Ola başı ḳaba yalın ayaḳ hem

7090 Pes andan oḳıdı bu āyeti şāh
Ki Ḳur^{ɔ} ān içre buyurmışdur Allāh

كَمَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى كَمَا بَدَأْنَا اَوَّلَ خَلْقٍ نُعِيدُهُ وَعْداً عَلَيْنَا اِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ***

7080b gide hep: hep gide SK.

* "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Kıyamet gününde insanlar üç sınıf hâlinde haşredilecekler. Bir sınıf yaya, bir sınıf binekli ve bir sınıf da yüzleri üzerinde sürünerek.*" (Rudânî, 2011: VIII/524).

7086a fücūrı: fücūr SK.

7086b işlerdüñ: işledüñ SK.

7087b ben de: bunda SK, BY; saña: ben de BY; bunda: ben de AG, SK.

** ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *...bütün günahlarını sırtlarına yüklenerek... Dikkat edin, yüklendikleri günah yükü ne kötüdür!*" (En'âm 6/31).

7088b olısar: olıcaḳ SK.

7089b ḳaba: açuḳ İÜ, AG.

*** ḳāle'llāhü: ḳāle SK. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *...Başlangıçta ilk yaratmayı nasıl yaptıysak - üzerimize aldığımız bir vaat olarak- onu yine yapacağız. Biz bunu muhakkak yapacağız.*" (Enbiyâ 21/104).

7091 Didi pes ᶜĀyişe iy şāh u sulṭān
Er ü ᶜavret ḳopar çün cümle ᶜuryān

7092 Erenler arasında ola ᶜavret
Zihī şerm ü ᶜaceb ālām u miḥnet

7093 Didi ġam çekme ol ḥāl içün iy cān
O dem ḥayretde olur cümle insān

7094 Ne ᶜavret er bilür ne ᶜavreti er
Ki ḫavf içinde şol nevᶜa olurlar

SK 193b

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَا عَائِشَةُ الْأَمْرُ أَشَدُّ مِنْ أَنْ يَنْظُرَ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ*

7095 Didi var mı libās-ıla ḳopar cān
Didi kim enbiyā hem ehli iy cān

7096 Daḫı üç ay bütün oruç ṭutanlar
Bulardur ḥulle ṭon geyüp ḳopanlar

7097 Pes ol gün şol ḳadar ḫavf ola iy cān
Ki ġayruñ ḥālini bilmeye insān

BY 222a

كَمَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ يُغْنِيهِ**

Beyānu'l-Ḥaşr ᶜale'ş-Şuveri'l-Muḫtelife

7098 Didi bir gün Muᶜāẕ iy şāh u sulṭān
Ḥaşir ḥālin beyān it bize iy cān

İÜ 230a 7099 Ki *yevme yunfeḫu fi'ṣ-ṣūri* dir Ḥaḳ
Bölük bölük gelürler dir muḥaḳḳaḳ

AG 201b 7100 Didi emr-i ᶜaẓīm itdüñ suʾāli
İşit imdi ne resme ola ḥāli

7101 Ki on bölük ḳopısar bunlar iy yār
On iki olmaġa daḫı ḫaber var

7102 Ola maymūn-ṣıfatda baᶜżı anlar
Bu ṣūretde ola ḳoḳulayanlar

7103 Ola ḫınzīr ṣıfatlu baᶜżı anda
Ḥarāmı āşikāre yirdi bunda

7091b ḳopar: - SK.
7093b olur: ola SK.
7094b olurlar: olalar SK, BY.
* "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Yâ Âişe! Haşr işi çok güçtür. İnsanların birbirlerine bakmalarına müsait değildir.*" (Müslim, 2014: VIII/383).
** ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *...İşte o gün onlardan herkesin kendini meşgul edecek bir işi vardır.*" (Abese 80/37).
7099a **Yevme yunfeḫu fi'ṣ-ṣūri** [feteʾtūne efvācā(n)]: *"Bu, sûra üfürüleceği gün gerçekleşir ve siz bölük bölük gelirsiniz."* (Nebe' 78/18).
7099b gelürler: gelür SK.
7101a yār: cān İÜ, AG.
7101b iki: - SK; olmaġa daḫı: olmaḳlıġına SK; ḫaber var: ḫaberdān (?) İÜ, AG.

7104 Ḳopar ḳabrinden anda baᶜżısı hem
Ḳarınları ola ṭaġlarca ol dem

7105 Ṭolu ḳarınlarında ᶜaḳreb ü mār
Zekātın virmeyendür bunlar iy yār

7106 Dilin çiyneyiserdür baᶜżı ādem
Ki şarḳmış ola dili gögsine hem

7107 İriñler aḳa aġzından bularuñ
Ki ürkeler yiyisinden bularuñ

7108 Bulardur oḳuyuban ṭutmayanlar
O ᶜilm-ile ᶜibādet itmeyenler

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ اَشَدُّ النَّاسِ عَذَاباً يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَالِمٌ لَمْ يَنْفَعْهُ عِلْمُهُ*

7109 Ola baᶜżı şu nevᶜa ḥaşr olınca
Yüzi üstine yıḳıla ṭurınca

7110 Şu şarᶜ olmış gibi ḳalḳup yıḳıla
Olar bunda ribā yiyenler ola

SK 194a

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى اَلَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبٰوا لَا يَقُومُونَ اِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذِي يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ**

BY 222b 7111 Ola baᶜżısı iki gözsüz anda
Ki ḥükm içinde cevr iderdi bunda

7112 Ṣaġır dilsüz ḳopa anda niçeler
Ki bunda girü ᶜucb-ile giçeler

7113 Ululıḳ Ḥaḳḳa maḫṣūṣ oldı ancaḳ
Ki sevmez bu ṣıfatlu olanı Ḥaḳ

İÜ 230b 7114 Ḳopa baᶜżı ki geymiş cübbe ḳaṭrān
Bugün kibr-ile ẓulm iderdi çendān

7115 ᶜAmelde daḫı ᶜucb u kibr iderdi
Ḥaḳ emrinüñ ḫilāfınca giderdi

7116 Ḳopa baᶜżı ki ber-dār olmış ola
Ṭamu aġacına aşılmış ola

AG 202a 7117 Bu ḫalḳı beglere ġamz eyler-idi
Ki ḳoḳulayuban remz eyler-idi

7104a ḳopar: ḳopa AG; anda: andan SK.
7106b dili gögsine: gögsi diline İÜ, AG.
* ḳāle: ḳāle'n-nebiyyü AG; yevme'l-ḳıyāmeti: - SK, BY. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Kıyamet günü insanların azap bakımından en şiddetlisine maruz kalanı, ilmi kendisine fayda vermeyen âlimdir.*" (Celâleddîn es-Suyûtî, 2015: I/319).
** ḳāle'llāhü: ḳāle BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Faiz yiyenler, ancak şeytanın çarptığı kimsenin kalktığı gibi kalkarlar…"* (Bakara 2/275).
7114a baᶜżı ki: baᶜżılar SK.
7117a eyler: ider SK.

7118 Ḳopa baᶜżı şaçıla cebhesinde
Ki baġlu ola ayaḳları anda

7119 Daḫı hem cīfeden artuḳ ḳoḳısar
İriñler ferclerinden hem aḳısar

7120 Bular şehvātına uyarlar-ıdı
Bu dünyāda zinā eylerler-idi

7121 Dimiş baᶜżı rivāyet on iki hem
Beyān itmişdür anı aṣl-ı ādem

7122 Ḳopa elsüz ayaḳsuz baᶜżı anlar
Bulardur ḳoñşusını incidenler

7123 Ḳopa baᶜżı ki boġazı kesilmiş
Ḳamu aᶜżā cirāḥāt-ıla ṭolmış

7124 Bulardur şol yalan şāhid olanlar
Daḫı her yirde söylerler yalanlar

7125 Velī çoḳ iḫtilāf itmişler anda
Ki envāᶜ-ıla ṣūret ḳopar anda

7126 Bu dünyāda namāzı ḳılmayanlar
Ki ḫınzīr ṣūretinde ḳopa anlar

7127 Daḫı baᶜżınuñ aġzından aḳa ḳan
Ki beyᶜ üstinde söylerlerdi yalan

BY 223a 7128 Ḳopa baᶜżı ki ḳarnı ṭopṭolu nār
Yetāmā mālını yirlerdi iy yār

SK 194b 7129 Ḳopa ḫamr eyleyenler anda yārā
Ola pes gözleri gök yüzi ḳara

7130 Öküz boynuzı gibi dişleri hem
Bu nevᶜa ḳopısar ḫamr içen ādem

İÜ 231a 7131 Ṭuṭaḳları gögüslerine inmiş
Daḫı diller ḳarınlarına inmiş

7132 Hem inmiş ḳarnı uyluġında anuñ
Bu nevᶜa ola ḥāli anda anuñ

7133 Daḫı hem baᶜżılar ḥaşr ola anda
Cüẕām u hem baraş şekliyle anda

7118a cebhesinde: cebhesinden İÜ, AG.
7119a cīfeden: cīfesinden İÜ, AG.
7120b eylerler: iderler BY.
7122a ḳopa: ḳopalar SK; elsüz ayaḳsuz baᶜżı: yaᶜnī elsüz ayaḳsuz BY.
7127a baᶜżınuñ: baᶜżısınuñ İÜ.
7131b diller: dilleri SK.
7132a uyluġında: uyluġına SK.
7133b şekliyle: şekl ola BY.

7134 Atasın u anasın incidenler
Bular ola bu ṣūretde gidenler

7135 Daḫı ṣol virmeyenler ḥaḳ şehādet
Bular dilsüz ḳoparlar anda elbet

AG 202b 7136 Bürāder ᶜibret alġıl imdi bundan
Ṣaḳın kim çıḳmayasın şerᶜ izinden

7137 Ṭarīḳın bekle saᶜy it Muṣṭafānuñ
Ki şāhı olasın iki cihānuñ

7138 Resūlu'llāhdan oldı rivāyet
Ḳopa bir ḳavm der-yevm-i ḳıyāmet

7139 Münevver yüzlü ola miṡl-i kevkeb
Büyük yılduz gibi berḳ uralar hep

7140 Ṣoralar ne ᶜamel işlerdüñüz siz
Diyeler kim eẕān işitsevüz biz

7141 Hemān dünyā işini terk iderdük
Ṭurup ol demde āb-deste giderdük

7142 Girü ḥaşr ola bir ḳavm ol dem iy cān
Bularuñ yüzleri ṣan māh-ı tābān

7143 Bulara idicek sāᵓil ḫiṭābı
Bu nevᶜ-ile vire bunlar cevābı

7144 Eẕān oḳınmadın āb-dest alurduḳ
Namāzuñ vaḳtine ḥāżır olurduḳ

BY 223b 7145 Girü bir ḳavm ḥaşr olup geleler
Bular ḳamu güneş yüzlü olalar

7146 Ṣoralar kim zihī olduñuz aḥsen
Nice aᶜmāl ṣādır oldı sizden

7147 Ki sizi böyle gökçek ḳıldı Raḥmān
Cevāb idüp diye bunlar ki iy cān

İÜ 231b|SK 195a 7148 Varup mescidde ṭutarduḳ mekānı
Pes andan işidürdük biz eẕānı

7149 Bürāder idegör bu nevᶜa aᶜmāl
Ki yarın anda gökçek ola aḥvāl

7134a atasın u anasın: atasını anasını İÜ, AG, atasın anasın BY.
7134b gidenler: gelenler BY.
7135b ḳoparlar: ḳopar SK, ḳopalar BY.
7140a işlerdüñüz: işlediñiz SK.
7140b kim: ger SK, BY.
7141b demde: dem SK.
7147b Cevābında diyeler bunlar iy cān SK; ki: - BY.

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ أُولَٰئِكَ الْمُقَرَّبُونَ*

7150 Didiler servere olduḳda sāᶜat
Nice maᶜlūm olur ol demde ümmet

7151 Didi ol dem ki müʾminler ṭuralar
Ḥaḳ emriyle ferişteler varalar

7152 Sileler ṭopraġını başlarından
Velīkin gitmeye secde yirinden

7153 Melekler silmege ḳaṣd ide iy yār
Nidā ide bulara anda Cebbār

AG 203a 7154 Bilüñ ol ḳabr ṭopraġı degüldür
Bular secde_itdiler ol ṭopraḳ oldur

7155 Alınlarında ḳaldı mescidinden
Seçilür küfr-ile dīn ehli andan

7156 Şırāṭa böylece varsunlar anlar
Bile hem cennete girsünler anlar

7157 Disünler bunlara her gören ol dem
Ḥaḳuñ ᶜubbādıdur ḫuddāmıdur hem

7158 Daḫı didi ki ḳopduḳda ḳıyāmet
Ola ġurr-ı muḥaccel anda ümmet

7159 Ki āb-dest ṣuyı iren yirleri hep
Münevver ola aᶜżāsı müretteb

قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ اَتَعْرِفُنَا يَوْمَئِذٍ قَالَ نَعَمْ لَكُمْ سِيمَاءُ لَيْسَتْ لِأَحَدٍ مِنَ الْأُمَمِ تَرِدُونَ عَلَيَّ غُرًّا مُحَجَّلِينَ مِنْ أَثَرِ الْوُضُوءِ**

Beyānu Arżi'l-Maḥşer ve Nüzūli'l-Melāʾike

BY 224a 7160 Gel imdi gör ki maḥşer yirin Allāh
Ne vech-ile düziser anda ol şāh

İÜ 232a 7161 Dimişler ehl-i tefsīr üç rivāyet
Biri bu kim gümişden ide ḥażret

7162 İkinci bu yiri giñide ol Ḥaḳ
Ki saḫtiyān ḳalıñlıġınca el-ḥaḳ

7163 Üçünci bu ki ider arż-ı beyżā
Naḳī ola hem ola rengi ᶜafrā

---

* ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *(İman ve amelde) öne geçenler ise (Ahirette de) öne geçenlerdir. İşte onlar (Allah'a) yaklaştırılmış kimselerdir.*" (Vâkıa 56/10-11).
7150a olduḳda: ol demde SK.
7152: - SK.
7155b seçilür: seçile SK.
7155b küfr-ile dīn: dīn-ile küfr BY.
7158a ki: kim SK.
** *"(Ashab) 'Ey Allah'ın Peygamberi! O gün bizleri tanıyabilecek misin?' diye sorduğunda Resulullah şöyle buyurdu: Evet! Zira sizin, ümmetlerden hiç kimsede olmayan bir simanız olacak. Abdest izinden dolayı yüzünüz, el ve ayaklarınız parlayarak yanıma geleceksiniz."* (Rudânî, 2011: VIII/547).

7164 Eşedd olmaya ya^{c}nī anuñ ağı
Ḳızıla māyil ola ol bayağı

SK 195b 7165 Bir etmek gibi ṭuta dest-i ḳudret
Nüzül gibi ki bulur ehl-i cennet

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ تَكُونُ الْأَرْضُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ خُبْزَةً وَاحِدَةً يَتَكَفَّؤُهَا الْجَبَّارُ [بِيَدِهِ كَمَا يَكْفَأُ أَحَدُكُمْ خُبْزَتَهُ فِي السَّفَرِ] نُزُلًا لِأَهْلِ الْجَنَّةِ*

7166 Buyurdı Sāhire diyü buña Ḥaḳ
Ḫalāyıḳ anda cem^{c} olur muḥaḳḳaḳ

7167 Günāh işlenmedi ol yirde ya^{c}nī
Budur pes Sāhire dinmekde ma^{c}nī

AG 203b

كَمَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى فَإِذَا هُمْ بِالسَّاهِرَةِ** وَ قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ يُحْشَرُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى أَرْضٍ بَيْضَاءَ عَفْرَاءَ كَقُرْصَةِ النَّقِيِّ لَيْسَ فِيهَا عَلَمٌ [لِأَحَدٍ]***

7168 Çü cem^{c} ola ḫalāyıḳ maḥşerinde
Ḳala ḥayretde her biri yirinde

7169 Bu nev^{c}a yiri ḳabż itdükde Raḥmān
Bu kez ḳabż eyleye gökleri sulṭān

7170 Baḳarken göklere ḫalḳ nā-gehānī
Perākende ide Ḥaḳ nā-geh anı

7171 Melekler cümlesi yire ineler
Bu ḫalḳı hep iḥāṭa eyleyeler

7172 Yidi gökler bu nev^{c}-ile ola hep
Melekler ine ṣaf ṭuta müretteb

7173 Yidi ṣaff olalar maḥşer yirine
İḥāṭa eyleyeler ins ü cinne

İÜ 232b

كَمَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى وَيَوْمَ تَشَقَّقُ السَّمَاءُ بِالْغَمَامِ وَنُزِّلَ الْمَلَٰئِكَةُ تَنْزِيلًا****

BY 224b 7174 Meleklerden ṣoralar ḫalḳ-ı ^{c}ālem
Sizüñle bile midür Rabbümüz hem

7165a ṭuta: ṭut da SK.
7165b bulur: bular SK.
* kemā: - SK; tekūnü: yekūnü SK, BY. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Kıyamet gününde yeryüzü tek bir ekmek gibi olacak. Sizler nasıl yolculuk için azık olarak ekmeğinizi hazırlıyorsanız, Yüce Allah da cennet ahalisi için işte bu ekmeği kendi eliyle hazırlayacak.*" (Rudânî, 2011: VIII/593-594).
7166a buña: añña SK.
7167b dinmekde: dimekde SK.
** ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY; ke-ḳurşati'n-: ke-arżi'n- SK; en-naḳıyyi: - SK. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Birdenbire kendilerini mahşerde buluverirler.*" (Naziât 79/14).
*** "Ve Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *Kıyamet gününde insanlar, has undan yapılan çöreğe benzeyen beyaz ve lekesiz, hiç kimseye ait bir işaretin olmadığı bir arazide haşredilecekler.*" (Rudânî, 2011: VIII/523).
7171a cümlesi: cümle SK.
7172b ṣaf ṭuta: ṣaf ṣaf BY.
7173b iḥāṭa: - SK.
**** ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *O gün gök bulutlarla yarılıp parçalanacak ve melekler bölük bölük indirilecektir.*" (Furkân 25/25).

7175 Demidür kim görine bize sulṭān
ᶜİnāyetler irişe bize çendān

7176 Diyeler kim münezzeh bizden ol Ḥaḳ
Gelüp līkin göriniser muḥaḳḳaḳ

7177 Pes andan bir nidā ide münādī
Ḫalāyıḳ üstine yaᶜnī ki Hādī

7178 Diye iy ins ü cin ḳavmi diñ imdi
Gögüñ bucaḳlarına ḳaçuñ imdi

7179 Daḫı yir bucaġına gizlenüñ siz
Gidecek yir bulursañuz gidüñ siz

7180 Nüfūr itmez bugün hīç kimse aṣlā
Meger fermān irüre Ḥaḳ Taᶜālā

SK 196a

قَوْلُهُ تَعَالَى يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ اِنِ اسْتَطَعْتُمْ اَنْ تَنْفُذُوا مِنْ اَقْطَارِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ فَانْفُذُوا لَا تَنْفُذُونَ اِلَّا بِسُلْطَانٍ*

AG 204a 7181 Çü ḥaṣr ola ḳamu cinn-ile ādem
İrişe Ādeme fermān ol dem

7182 Ṭur imdi ḳabrden ẕürriyyet-ile
Ḳopar bunları baᶜs̱-i cennet-ile

7183 Diye yā Rab nicedür baᶜs̱-i cennet
Ne miḳdār ola yaᶜnī ehl-i cennet

7184 Diye taḳsīm eyle her biñini
Alup git cennete biñde birini

7185 Ṭoḳuz yüz daḫı ṭoḳsan ṭoḳuzın ben
Ṭamuya göndürürem bil anı sen

7186 Pes ol dem aġarısar şaᶜr-ı eṭfāl
Nisālar vażᶜ ide ḥamlini fi'l-ḥāl

İÜ 233a 7187 O dem ḥaml olmayısardur muḥaḳḳaḳ
Didi temsīl içün bu sözi ol Ḥaḳ

7188 Ger ol dem ḥāmile ᶜavret olaydı
O ḳorḳudan yükini bıraġaydı

7189 Çün ol ḥāli buyurdı faḫr-ı ᶜālem
Ġırīv itdi ḳamu aṣḥāb ol dem

BY 225a 7190 Bularuñ ḥālini gördi peyem-ber
Tesellī itdi aṣḥābını server

7175a kim görine bize: kim bize görine SK.
7180a nüfūr: nüfūẕ SK, BY.
* ḳavlühu Taᶜālā: kemā ḳāle SK, kemā ḳāle Taᶜālā BY. || "Bu Cenab-ı Hakk'ın buyruğudur: *Ey cin ve insan toplulukları! Göklerin ve yerin uçlarından bucaklarından geçip gitmeye gücünüz yeterse geçip gidin. Büyük bir güç olmadıkça geçip gidemezsiniz.*" (Rahmân 55/33).
7185a ben: - SK.
7185b göndürürem: gönderüben SK, gönderürem BY.
7190b aṣḥābını: aṣḥābın SK.

7191 Ki her peyġam-beri gönderdi ḥażret
Öñince vardur elbet cāhiliyyet

7192 Bile kāfirleri hep ᶜadd ideler
Bu kez kāfirleri nāra yideler

7193 Biri müʾ min ḳalanı ola küffār
Bile Yeʾ cūc ü Meʾ cūc anda iy yār

7194 ᶜAded ger olmaz-ısa anda kāmil
Münāfıḳlar bile ᶜadd olısar bil

7195 Umaram ben baña faẓl ide ḥażret
Ki ümmet ola rubᶜ-ı ehl-i cennet

7196 Ḳamu aṣḥāb tekbīr eylediler
Bu sözden cāna tebşīr eylediler

7197 Umaram didi girü anda sulṭān
Olasız s̱ülṣ̱-i ehl-i cennet iy cān

7198 Umaram didi hem raḥmet bulasız
Ki cennet ehlinüñ nıṣfı olasız

7199 Ḳamu tekbīr itdi anda aṣḥāb
Beşāret ḳıldılar bu söze aḥbāb

AG 204b|SK 196b 7200 Didi hem gelesiz yevm-i ḳıyāmet
Pes anda cemᶜ olalar cümle ümmet

7201 Ḳamu ḫalḳ içre ola ümmetüm bil
Nitekim aḳ öküzde bir ḳara ḳıl

7202 Rivāyet bu-durur hem ehl-i īmān
Ki yüz yigirmi ṣaff olalar iy cān

7203 Muḥammed ümmeti seksen ola ṣaf
Ki ṣarḳdan ġarba deñlü ola her ṣaf

İÜ 233b 7204 Melek ṣaffı muḥīṭ ola hem anda
İne hem daḫı rūḥ-ı aᶜẓam anda

7205 Ḳanatların açup ṣaff ola iy cān
Yaluñuz ola bir ṣaff anda ol cān

7206 Ḳamu ḫalḳ anda ᶜuryān ṭurısardur
Ḥaḳ ol dem ḥulleler göndüriserdür

BY 225b 7207 Evel ḫ̆od ḥulleler geymişdi server
Geye pes evvel İbrāhīm peyem-ber

7191a peyġam-beri: peyġam-ber SK.
7195b ümmet ola rubᶜ-ı: rubᶜ ola ümmet SK.
7197: - SK.
7200b anda: andan SK; olalar: olasız BY.
7204b hem daḫı: ol demde SK, BY.
7207a ḫ̆od: kim BY.

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَوَّلَ مَنْ يُكْسَى يَوْمَ القِيَامَةِ إِبْرَاهِيمُ*

7208 Pes andan geydüreler enbiyāya
Hem andan geydüreler evliyāya

7209 Şehīdler geye andan cümle müʾ min
Merātibce geyeler ins ü hem cin

7210 Niçe şehler ayaḳlarda ḳalalar
Pes ol gün cümlesi ᶜuryān olalar

7211 Meger anlar ki ᶜadl itmişdi bunda
Hem anlar daḫı ḥulle geye anda

7212 ᶜİbādet eylemişdi Ḥaḳḳa hem bol
Bu nevᶜa olsa maḳbūl olısar ol

7213 Neseb şehlıḳ şorılmaz anda hem māl
ᶜAmel ḫᵛoş olsa ḫᵛoş olur hem aḥvāl

كَمَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى فَإِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ فَلَا أَنْسَابَ بَيْنَهُمْ يَوْمَئِذٍ وَلَا يَتَسَاءَلُونَ**

Beyānu'l-Mevḳıf

7214 Gel imdi girü diñle bir ᶜaceb kār
Naşīḥatdur saña key diñle iy yār

AG 205a 7215 Bilürsin kim ḳopısardur ḳıyāmet
Ḥaḳuñ emrinde eyle istiḳāmet

7216 Saña emr oldı envāᶜ-ıla aᶜmāl
Gerek emri ṭutasın ḥāl eger ḳāl

İÜ 234a|SK 197a 7217 Gel aᶜmāl üzre ḳāyim ol bugün sen
Selīm olġıl ḳıyāmet mevḳıfından

7218 O dem kim ḳopa ḳabrinden ḫalāyıḳ
Daḫı maḥşer yirine süre Ḫālıḳ

7219 Bulara elli mevḳıf olısardur
Ki her mevḳıfda biñ yıl ṭurısardur

7220 Ṭuralar elli biñ yıl şöyle ᶜuryān
Ayaḳ üstine ser-gerdān u ḥayrān

BY 226a 7221 Velī müʾ minlere bir sāᶜat ola
Bular ᶜarş gölgesinde rāḥat ola

---

* "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Kıyamet günü peygamberlerden ilk elbise giydirilen kişi, İbrâhîm'dir.*" (Buhârî, 1988: X/4571).

7212b ol: ḳul SK.

** ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Sûr'a üfürüldüğü zaman, (işte) o gün ne aralarında soy-sop yakınlığı kalacak ne de birbirlerini arayıp soracaklardır.*" (Mü'minûn 23/101).

7215a kim: - BY.

7216b emri: emrin SK.

7220b ayaḳ: ayağı SK.

7222 Pes ol dem güneşe emr ide Raḥmān
İne bir mīl deñlü yire iy cān

7223 Ola bu ḫalḳa bir mīl deñlü yaḳın
Eşedd eyleye ḫalḳuñ iḥtirāḳın

قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمْ تُدْنَى الشَّمْسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنَ الْخَلْقِ حَتَّى تَكُونَ مِنْهُمْ كَمِقْدَارِ مِيلٍ*

7224 Ḥarāretden ḫalāyıḳ derleyeler
Aḳa yitmiş ẕirāᶜ anda aḳan der

7225 Ki herkes derleye aᶜmāli miḳdār
Derine ġarḳ ola ḥattā ki iy yār

7226 Ṭopuġa dek kimi kim dizine dek
Biline dek kimi kim ṣadrına dek

7227 Kiminüñ aġzına dek çıḳısar der
Buyurmışdur bu nevᶜ-ile peyem-ber

7228 Buyurdı girü hem sulṭān u sālār
Nidā eyleye ḳullarına Cebbār

7229 Diye kim ben size ḳıldum naṣīḥat
Size tā gelmeye bugün faẓīḥat

7230 Bugün ne bulduñuzsa ḥālüñüzden
Bilüñ irdi size aᶜmālüñüzden

AG 205b 7231 Bulasız ḫayr ger ḥamd idesiz siz
Ki Ḥaḳ yolı size göstermişüz biz

İÜ 234b 7232 Yaramaz irişürse size ḥālet
İdüñ siz kendü nefsüñüz melāmet

7233 Ki niçün Ḥaḳḳa ṭāᶜat ḳılmadum ben
Anuñ-çün bunda rāḥat olmadum ben

7234 Cehennemden çıḳa ol demde bir nār
Bülend ola vü muẓlim ola iy yār

SK 197b 7235 Dizi üzre düşeler ḫalḳlar ol dem
O nevᶜ-ile ḥisāba gideler hem

كَمَا قَالَ اللهُ تَعَالَى وَتَرَى كُلَّ أُمَّةٍ جَاثِيَةً كُلُّ أُمَّةٍ تُدْعَى إِلَى كِتَابِهَا**

* SK ve BY'de 7224. beyitten hemen sonra; ṣalla'llāhü ᶜaleyhi ve sellem: ᶜaleyhi's-selām SK, BY; mine'l-ḫalḳi: - İÜ, min-ḫalḳin SK; tekūne: yekūne SK, BY. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *Kıyamet günü güneş, insanların üzerine öyle bir yaklaştırılır ki aralarında bir millik mesafe kalır.*" (Rudânî, 2011: VIII/526).

7224b anda aḳan: andan çıḳan SK.

7227a çıḳısar der: çıḳısardur İÜ, AG.

7231a ger: eger BY.

7235a ḫalḳlar: ḫalḳ İÜ, AG, BY.

** ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *O gün her ümmeti diz çökmüş görürsün. Her ümmet kendi kitabına çağrılır.*" (Câsiye 45/28).

BY 226b

7236 Pes üç ḳısm eyleye ol nārı ḥażret
Anuñ biri ola maḥżā ḥarāret

7237 Birisi ẓulmet ola biri hem nūr
Ola müʾminler ol nūr-ıla mesrūr

7238 Nidā eyleyeler bu ḫalḳa andan
Gelüp bunda ḳıyāmet ıssısından

7239 Bular üç ḳısm olup irişe iy yār
Ḥarāret ḳısmına irişe küffār

7240 Münāfiḳlar ola ẓulmetde ol dem
Ola pes müʾminīne nūr her dem

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى اِنْطَلِقُوا اِلٰى ظِلٍّ ذِي ثَلٰثِ شُعَبٍ لَا ظَلِيلٍ وَلَا يُغْنِي مِنَ اللَّهَبِ اِنَّهَا تَرْمِي بِشَرَرٍ [كَالْقَصْرِ] *

7241 Negāhin cümle ḫalḳ baḳup göreler
Melekler götürüp ᶜarşı geleler

7242 Melekler çignine alup geliser
Bugün dörtdür yarın sekiz olısar

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَيَحْمِلُ عَرْشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ يَوْمَئِذٍ ثَمَانِيَةٌ**

7243 Her adımda melekler kim gide yol
Ala yigirmi biñ yıllıḳ yolı ol

İÜ 235a|AG 206a

7244 Şol aḳ yire kim olmışdı beyānı
Getürüp ol yire ḳoyalar anı

7245 Ḫalāyıḳ enbiyādan ġayrı ḳamu
Görüp ᶜarşı çekeler cümle ḳorḫu

7246 Bu nevᶜa gideler arż-ı ḥisāba
Kime ferḥān u kim düşe ᶜaẕāba

7247 Ḳamu müʾminlerüñ öñince server
Çeküben gide bunları peyem-ber

7248 Zebānīler irişe ol yire hem
Ḳamu kāfirleri bend ide muḥkem

7249 Yüzi ḳara gözi göḳ ola yarın
Ola her birine şeyṭān muḳārin

7238b gelüp: gelüñ SK, BY.
7240: - SK.
* ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Üç kola ayrılmış gölgeye gidin ki, o ne gölgelendirir ne de alevden korur. Şüphesiz cehennem, [her biri saray büyüklüğünde] kıvılcımlar saçar.*" (Mürselât 77/30-32).
** ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *O gün Rabb'inin arşını, bunların da üstünde sekiz taşıyıcı taşır.*" (Hâkka 69/17).
7244a yire: yiri SK, BY.
7245b cümle: küllī BY.
7247a server: - SK.
7248a irişe: irişeler SK.
7249: - SK.

7250 Yüzi üzre bıraġup süriserler
Hem oddan maṭraḳ-ıla urısarlar

BY 227a 7251 Ḥisābuñ yirine çün vara bunlar
Tamām ḳırḳ yıl ayaġın ṭura bunlar

7252 Ne yimek yiyeler ne içeler şu
Ki ḥayrān eyleye anları ḳorḫu

SK 198a 7253 Rivāyet İbni ᶜAbbās eyleyüpdür
Bu yirde bir ᶜacāyib söz diyüpdür

7254 Didi ol gün ki ṭura arż-ı maḥşer
Ḫalāyıḳ cemᶜ ola anda ser-ā-ser

7255 Nidā eyleye ol dem bir münādī
ᶜİnāyet eyleye yaᶜnī ki Hādī

7256 Kerem ehli ḳamu ṭursun diyeler
Ḥisābsuz cennete varsun diyeler

7257 Ṭura şunlar ki taḥmīd itdi dāyim
Dün ü gün oldı Ḥaḳ ẕikrinde ḳāyim

7258 Ki yaᶜnī giñliginde ṭarlıġında
Ḥaḳı ẕikr itdi her ḳandaysa anda

7259 Buları cennete göndüreler hep
İrişeler muṭahhar hem muṭayyeb

7260 Nidā eyleye girü bir münādī
Ki tebşīr eyleye *ḫayru'l-ᶜibād*ı

İÜ 235b 7261 Diye ehl-i kerem kimdür ki bu dem
Ṭurup gelsün ki gide ġuṣṣa vü ġam

7262 Ṭura ol demde bir ḳavm-i münevver
Ki nefsi rāḥat itmezlerdi anlar

AG 206b 7263 Ki terk eylediler dünyā ḥużūrın
Ḳabūl eylediler ᶜuḳbā ḥużūrın

7264 Dün ü gün naṣb olurlardı duᶜāya
Ki tā bir gün irişeler rıżāya

7265 Ṭurup dünle ḳılurlardı teheccüd
Girü gündüz iderlerdi taᶜabbüd

7266 Döşege yaṣduġa yatmazlar-ıdı
Ḥaḳuñ ḫavfını unutmazlar-ıdı

7251a yirine: birine BY.
7253b söz: sözi İÜ, AG; diyüpdür: dimişdür SK.
7260a bir: - SK.
7260b **ḫayru'l-ᶜibād**: bk. 5218b dipnot.
7264b rıżāya: ṣafāya İÜ, AG.
7265b gündüz: kendü SK.
7266b ḫavfını: ḫavfın SK.

7267 Umarlardı Ḫudānuñ raḥmetini
Daḫı hem ᶜizzetini vuṣlatını

BY 227b 7268 Ne kim Ḥaḳ virdi-se bunlara erzāḳ
Girü Ḥaḳḳ içün iderlerdi infāḳ

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى جَلَّ جَلَالُهُ وَ عَمَّ نَوَالُهُ تَتَجَافٰى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفاً وَطَمَعاً وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ*

7269 Pes ol dem ṭuralar bunlar daḫı hem
Gide cümle behişte şād u ḫurrem

7270 Nidā eyleye anda girü tekrār
Diye ehl-i keremden daḫı kim var

SK 198b 7271 Ṭura anlar ki ẕākirlerdür elbet
Buları aldamaz beyᶜ u ticāret

7272 Daḫı biş vaḳte ḳāyimler-dururlar
Zekātın mālı olduḳda virürler

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى رِجَالٌ لَا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللّٰهِ وَاِقَامِ الصَّلٰوةِ وَاِيتَاءِ الزَّكٰوةِ**

İÜ 236a 7273 Pes ol dem maḥşerinden ṭura anlar
Ḳamu menzillerine ire anlar

7274 Girü ol dem ṭamudan çıḳa bir nār
Yüzin düşe görüben cümle füccār

7275 İki gözi ola daḫı lisānı
Feṣāḥat birle eyleye beyānı

7276 Diye üç ḳavme olmışam müvekkel
Ki_ola anlar mükellel hem müselsel

AG 207a 7277 Ḥaḳuñ bunlardan alam intiḳāmın
Kül idem bunlaruñ ᶜırżın u nāmın

7278 Şular kim dünyede cebbār olurdı
Ki ḫalḳuñ cebr-ile rızḳın alurdı

7279 ᶜİnād iderdi Ḥaḳ sözi işitse
Ḫilāf-ı şerᶜ-idi her işi ki_itse

7267a umarlardı: umardı SK.

* ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY; celle celālühu ve ᶜamme nevālühu: - SK, BY; ᶜamme nevālühu: - AG. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere-O'nun şanı yücedir, O'nun lütuf ve ihsanı herkesi veya her şeyi şâmildir-: *Onlar, korkarak ve ümit ederek Rab'lerine ibadet etmek için yataklarından kalkarlar. Kendilerine rızık olarak verdiğimiz şeylerden de Allah için harcarlar.*" (Secde 32/16).

7269b gide: ki İÜ.

7270a anda girü: girü anda SK, BY.

** ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *...hiçbir ticaretin ve hiçbir alışverişin kendilerini, Allah'ı anmaktan, namazı kılmaktan, zekâtı vermekten alıkoymadığı birtakım adamlar…"* (Nûr 24/37).

7277a bunlardan: bunlar SK.

7278a dünyede: dünyāda SK.

7279a Ḥaḳ: her SK.

7280 Ḳamusın ṣaff içinden dire ol dem
Direr ḳuşlar nitekim yirde sūsem

7281 Ṭamuya döke elbet anları ol
İrişe çıḳup ol demde giri ol

7282 Diye şol kimseler-çün gelmişem ben
Ki Allāh u resūl incindi andan

BY 228a 7283 Ḥaḳuñ emrini ya^{c}nī ṭutmadı ol
Daḫı nehy itdügin terk itmedi ol

7284 Ḫudāyı hem resūli ḳıldı tekzīb
Ḥaḳ istemedügine itdi tergīb

7285 Ṣufūf içinden anları daḫı hem
Dirüben ṭamuya döke hemān-dem

7286 Üçünci kim çıḳa maḥşer yirine
Görüp düşe ḫalāyıḳ birbirine

7287 Diye kim ḳanı ol ṣūret düzenler
Ki ya^{c}nī düzüben ṭapardı anlar

7288 Puta ṭapanları cem^{c} ide ol dem
Ḳamu ṣūret yazanları daḫı hem

SK 199a 7289 Ṭamuya döke ḳamusın bularuñ
Yıḳup yaḳa için ṭaşın bularuñ

İÜ 236b 7290 Pes andan bir nidā eyleye Sübḥān
İşide hep melek cinn-ile insān

7291 Yidi ḳavme ide anda beşāret
Diye ^{c}arş sāyesinde oluñ elbet

7292 Ki ġāyet ıssıdur arż-ı ḳıyāmet
Gelüp olsun bular sāyemde rāḥat

7293 Ki andan ġayrı yoḳdur sāye bunda
Varup tā kimse rāḥat ola anda

7294 Yidinüñ birisi sulṭān-ı ^{c}ādil
Ki ^{c}adl iderdi Ḥaḳ ḳullarına bil

7295 Birisi ol yigit ki_iderdi ṭā^{c}at
Kim andan ḫālī olmazdı bu ḥālet

7280a dire: direm SK.
7280b ḳuşlar: şunlar BY; sūsem: sīsem AG, SK.
7281a elbet: iltüp SK, BY.
7281b giri: girü SK.
7283a emrini: emrin SK.
7285a içinden: içinde SK.
7292b rāḥat: elbet SK.
7293a ki: kim BY.
7295: BY'de der-kenar.

AG 207b 7296 Daḫı şol birbirine ḥubb idenler
Ḥaḳ içün itdilerdi ḥubbi anlar

7297 Biri oldur ki ide zühdi ḳānūn
Ṭaleb ide anı ḥüsn issi ḫātūn

7298 Diye ben ḳorḳaram ḥażretden iy māh
Ḳabūl itmez yaramaz fiᶜli Allāh

7299 Biri oldur Ḥaḳı ẕikr ide her-gāh
Aḳıda gözyaşın *min-ḫaşyeti'llāh*

7300 Biri hem bu ki ide ḫayr u iḥsān
Ḳıla maḫfī be-ġāyet ḫayrın ol cān

BY 228b 7301 Ki ḥattā virdügini ṣaġ elinden
Ṭuta maḫfī ol emri ṣol elinden

7302 Biri ol ki_ide mescidde namāzı
İde hem Ḫālıḳa anda niyāzı

7303 Çü mescidden çıḳuban gide ol yār
Ola mescidde cān u gönli her-bār

7304 Ki vaḳt olsa girü gelsem diye ol
Namāz ecli içün ġamlar yiye ol

سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمُ اللَّهُ تَعَالَى فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لاَ ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ إِمَامٌ عَدْلٌ وَشَابٌّ نَشَأَ فِي عِبَادَةِ اللَّهِ [وَرَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَلَّقٌ فِي المَسَاجِدِ] وَرَجُلاَنِ تَحَابَّا فِي اللَّهِ [اجْتَمَعَا عَلَيْهِ وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ وَرَجُلٌ دَعَتْهُ امْرَأَةٌ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالٍ فَقَالَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ فَأَخْفَاهَا حَتَّى لاَ تَعْلَمَ شِمَالُهُ مَا تُنْفِقُ يَمِينُهُ وَرَجُلٌ ذَكَرَ اللَّهَ خَالِيًا فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ] *

İÜ 237a 7305 Rivāyet daḫı oldı Muṣṭafādan
Mürüvvet menbaᶜı kān-ı vefādan

7306 Nidā eyleye girü Ḥaḳ Taᶜālā
Ki şefḳat ide ḳullarına Mevlā

SK 199b 7307 Diye üç dürlü ḳavme gelsün anlar
Ki ᶜarşum sāyesinde olsun anlar

7297b ide: ḳıla SK, BY.
7299b **min-ḫaşyeti'llāh**: *"...Allah korkusundan..."* (Bakara 2/74).
7300b ḫayrın: ḫayr SK.
7301b emri: - BY.
* İÜ ve AG'da bu hadis-i şerifle 7311. beyitten hemen sonraki hadisin ibareleri karıştırılmış. || fī ẓıllihī: Metinde "fī ẓılli ᶜarşihī". || *"Yedi sınıf insan vardır ki, Allah kendi gölgesinden başka hiçbir gölge bulunmayan kıyamet gününde, bunları kendi arşının gölgesinde gölgelendirir: Âdil imam (yani devlet başkanı); Allah'a ibadet ederek temiz bir hayat içinde serpilip büyüyen genç; gönlü mescitlere sevgiyle bağlanmış olan namazlı kimse; Allah için sevişen ve bu sevgi ile birleşip, bu sevgi ile ayrılan iki kişi; ictimaî mevki sahibi ve güzelliği olan bir kadın tarafından çağırılıp da kadınlığını kendisine arz ettiğinde 'Ben Allah'tan korkarım.' cevabıyla karşılık veren er kişi; sağ elinin verdiği sadakayı sol eli duymayacak derecede gizli sadaka veren kişi; insanlardan tenha (boş) olarak Allah'ı anıp gözleri yaş döken takvalı kişi."* (Buhârî, 1987: III/1350-1351).
7305a daḫı oldı: oldı daḫı SK, daḫı oldur BY.
7305b vefādan: ṣafādan SK, BY.

7308 Bugün yoḳ sāye ᶜarşuñ ġayrı bunda
Kim ola ins ü cinn āsāyiş anda

7309 Biri āb-dest alanlar ḳış güninde
Ki nefs itmez ḳabūl ol ḥāli anda

7310 İkinci bu ki olsa leyl-i ẓulmet
Giderdi mescide ki_ide ᶜibādet

AG 208a 7311 Üçünci aç ṭoyuranlar benüm-çün
Gerek ᶜarş sāyesinde ola bugün

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ ثَلَاثَةٌ يُظِلُّهُمُ اللهُ تَعَالَى فِي ظِلِّ عَرْشِهِ يَوْمَ لاَ ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ الْمُتَوَاضِى فِى الْمَكَارِهِ وَالْمَاشِى اِلَى الْمَسْجِدِ فِى ظُلَمِ اللَّيْلَ وَ مُطْعِمُ الْجَايِعْ*

7312 Girü bir daḫı itdiler rivāyet
Ki buyurdı bize maḥbūb-ı ḥażret

7313 Ki cemᶜ olsa ḳaçan ol gün ḫalāyıḳ
Nidā ide bulara anda Ḫālıḳ

7314 Diye faźl ehli ḳanı şāh-ı ᶜālem
Birez ḳavm anda ṭurup vara ol dem

7315 Buları cennete virbiye Allāh
Ḥisāb u hem ᶜaẕāb olmadın ol şāh

7316 İricek cennete ṣora melekler
Ne kişisiz ki ḥāṣıldur dilekler

BY 229a 7317 Diyeler ki_itse ẓālim bize cevri
İderdük ẓālimüñ ẓulmine ṣabrı

İÜ 237b 7318 Girü ᶜafv eyler-idük anlara biz
Dögüp hem sögüp incidenlere biz

7319 Diyeler kim sizüñdür cennet imdi
Girüñ cennetde oluñ rāḥat imdi

7320 Nidā ire girü Ḫaḳ ḥażretinden
Ki ehl-i ṣabr olan ṭursun yirinden

7321 Ṭurup bir ḳavm irişe cennete hem
Melekler ṣoralar bunlara ol dem

7308a bunda: bunuñ İÜ, anda BY.

* ḳāle ᶜaleyhi's-selām: - İÜ, AG, BY. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *Şu üç kişiyi Allah, kendi gölgesinden başka hiçbir gölgenin olmayacağı günde arşının gölgesinde gölgelendirecektir: Zorlukta (soğuk günlerde) abdest alan, gecelerin karanlığında mescide yürüyen ve açları doyuran.*" (Kaynak bulunamadı).

7315: - SK, BY.

7318a anlara: anları SK.

7319b cennetde: cennete SK.

7320a ire: ide İÜ.

7320b ki: kim BY.

7322 Diyeler ṣābir-idük şiddetinde
Ki Ḥaḳḳuñ ṣabr iderdük ṭāᶜatinde

7323 Maᶜāṣīden daḫı ṣabr itdük elbet
Daḫı ṣabr itdük irdükde muṣībet

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى اِنَّمَا يُوَفَّى **AG 208b** الصَّابِرُونَ اَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ*

7324 Diyeler cennet oldı size Meᵓvā
Nidā eyleye girü Ḥaḳ Taᶜālā

SK 200a 7325 Benüm-çün ḳanı idenler maḥabbet
Ki dünyāda ḳılurlardı meveddet

7326 Ṭurup bir ḳavm sürᶜatle irişe
Ferişteler bularuñla görişe

7327 Suᵓāl itdükde vireler cevābı
Bize Ḥaḳḳ eylemişdi fetḥ-i bābı

7328 Ki bir kimseye itdükde maḥabbet
Olurdı Ḥaḳḳ içün bizde meveddet

7329 Daḫı bezl eyler-idük Ḥaḳḳ içün hem
Görürdi hem ṣadāḳat cümle ᶜālem

7330 Melekler diyeler cennet sizüñdür
Saᶜādet baḫt u hem devlet sizüñdür

7331 Pes andan ṣoñra vireler kitābı
Hem andan ṣoñra ideler ḥisābı

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى أَيْنَ الْمُتَحَابُّونَ بِجَلَالِي الْيَوْمَ **İÜ 238a** أُظِلُّهُمْ فِي ظِلِّي يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلِّي**

BY 229b **Beyānu Livāᵓi'l-Ḥamd***

7332 Gel imdi diñlegil cān u göñülden
İşit bir söz diyeyin semᶜuña ben

7333 Gör imdi girü maḥbūb-ı İlāhī
Ki ᶜuḳbānuñ olısar pādişāhı

7334 Nitekim dünyede şāh-ıdı ol cān
Girü hem olısar ᶜuḳbāda sulṭān

7322a diyeler ṣābir: diye ṣābirler SK; şiddetinde: şiddetinden İÜ.

* ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Sabredenlere mükâfatları elbette hesapsız olarak verilir.*" (Zümer 34/10).

7329b görürdi: görür AG.

** ḳāle'llāhü: ḳāle SK. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Sırf azamet ve rızam için sevişenler nerede? Onları gölgemden başka gölge olmayan bir günde (Arş'ımın gölgesinde) barındırır, himaye ve ikram ederim.*" (Aliyyü'l-Kârî, 1963: 39-40).

*** beyānu: der-beyānu BY; SK'de başlığın yanında der-kenar olarak "*Lā ilāhe illa'llāh Muḥammedün resūlu'llāh bi'smi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm el-ḥamdü li'llāhi Rabbi'l-'ālemīn naṣrun mine'llāhi ve fetḥun ḳarīb ve beşşiri'l-müᵓminīn yā Muḥammed yā ᶜAlī*" ibareleri kayıtlıdır.

7334a dünyede: dünyāda SK.

	7335	Şu vaḳtin kim ḳopa yevm-i ḳıyāmet Ḫalāyıḳ ḥaşr ola cümle tamāmet
	7336	Gele ol gün resūl-i şāh-ı ᶜālem Livāʾ ü'l-ḥamdi götürmiş ola hem
	7337	Kim anuñ şancaġı ol olısardur Elinde götürüben geliserdür
AG 209a*	7338	Didiler bir gün iy sulṭān u sālār Bize vaşf it livāʾ ü'l-ḥamdi iy yār
	7339	Didi biñ yıllıḳ anuñ uzunıdur Hem anuñ biş yüz yıllıḳ inidür
	7340	Başı yāḳūt-ı aḥmerdür livānuñ Daḫı hem sīm-i ebyaż ḳubbesi_anuñ
	7341	Daḫı hem nūrdan üç şuḳḳası var Olur pes sāyesinde cümle ebrār
	7342	Biri maşrıḳda vü maġribde biri Daḫı dünyā gögi altında biri
SK 200b	7343	Yazılmış üç saṭır üç şuḳḳasında Ki her saṭr uzunı biñ yıllıḳ anda
	7344	Livāʾ ü'l-ḥamdi bu vażᶜa didiler Bu nevᶜ-ile anı naḳş eylediler
İÜ 239a|AG 209b| BY 230a*****	7345	Ḳaçan kim ḥaşr ola yevm-i ḳıyāmet Livāʾ ü'l-ḥamd elümde ola elbet
	7346	Cemīᶜ-i enbiyā vü evliyā hem Olalar şancaġum altında ol dem
	7347	Daḫı yitmiş biñ ola şancaḳ anda Ola ṣaf ṣaf ferişteler dibinde
	7348	Ki yitmiş biñ ṣaf ola her ᶜalemde Ola her ṣaffi biş yüz biñ o demde
BY 230b	7349	Ḳamu tesbīḥ u taḳdīs ide yeksān Livā dibinde ola ehl-i īmān

7335a vaḳtin kim ḳopa: vaḳt kim ola SK.
7335b ḥaşr ola cümle: cümle ḥaşr ola SK, BY.
7336b ola hem: ol dem SK.
* AG'de bu sayfada livâü'l-hamd tasviri bulunmaktadır.
7339b uzunıdur: uzunı İÜ.
7340b hem: - SK; ḳubbesi: ḳabżası SK, BY.
7343b her: - SK; yıllıḳ: yıllıḳdur SK.
** İÜ 238b sayfası boştur, büyük ihtimalle livâü'l-hamd tasviri için ayrılmıştır.
*** BY 230a sayfasında livaü'l-hamd tasviri bulunmaktadır.
7345a kim ḥaşr ola: ḥāżır ola SK.
7347a biñ: - SK.
7349a tesbīḥ u taḳdīs: taḳdīs ü tesbīḥ SK.
7349b ola: ola hem SK.

7350 Daḫı on ṣancaḳ ola ol gün anda
Ola her biri bir aṣḥāb elinde

7351 Biri Bū Bekr elinde ola iy yār
Ola ṣıddīḳlar anda ne kim var

7352 Livāʾ -i ᶜadl ola ᶜÖmmer elinde
Ḳamu cemᶜ olalar ᶜādiller anda

7353 Ḥayā sancaġını götüre ᶜOṯmān
Ḳamu ehl-i ḥayā cemᶜ ola iy cān

7354 ᶜAlīde ola anuñ biri elbet
Ki_ola ehl-i seḫā ehl-i mürüvvet

7355 Muᶜāẕ elinde ola bir ᶜalem hem
Pes anda cemᶜ ola ᶜālimler ol dem

7356 Götüre birini Kaᶜb oġlı Übbā
Ḳamu muḳrīler ol ṣancaḳda ola

7357 Ola Ḥamza elinde biri iy cān
Ḳatında cemᶜ ola cümle şehīdān

7358 Bilālüñ ola bir ṣancaḳ elinde
Müʾ eẕẕinler ḳamu cemᶜ ola anda

7359 Ṭuta birin Ebū Ẕerr-i Ġıfārī
Ola dervīşler hep anda varı

7360 Ebū Derdā ṭuta bir ṣancaḳ anda
Ḳamu cemᶜ ola yoḫsullar ḳatında

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى يَوْمَ نَدْعُوا كُلَّ أُنَاسٍ بِإِمَامِهِمْ*

İÜ 239b|SK 201a 7361 Bu ṣancaḳlar ki cemᶜ olurlar anda
Livāʾ ü'l-ḥamdüñ ola sāyesinde

7362 Pes andan ṭurısar dīvān-ı şāhī
Ki icrā ola ḥükm-i pādişāhī

AG 210a **Beyānu Mecīʾ i Cennet ve Mecīʾ i Cehennem**[**]

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَجِيءَ يَوْمَئِذٍ بِجَهَنَّمَ*** قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ يُؤْتَى بِجَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ لَهَا سَبْعُونَ أَلْفَ زِمَامٍ مَعَ كُلِّ زِمَامٍ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ يَجُرُّونَهَا****

7356b muḳrīler: muḳrī SK; ola: iy ata SK.
7357b ola: olalar BY.
* ḳāle'llāhü: ḳāle SK, işāru BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Bütün insanları kendi önderleriyle birlikte çağıracağımız günü hatırla.*" (İsrâ 17/71).
7361a kim: - SK.
7361b livāʾ ü'l-: livāʾ -i İÜ, AG, BY.
7362b ḥükm-i pādişāhī: anda ḥükm-i şāhī SK.
** mecīʾ i (2.): - BY.
*** ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *...cehennem getirildiği zaman...* (Fecr 89/23).
**** "Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *Kıyamet gününde cehennem, yetmiş bin bağı olduğu hâlde getirilecek ve yanında her bir bağdan kendisini çekip sürükleyen yetmiş bin melek olacaktır.*" (Rudânî, 2011: VIII/575).

BY 231a 7363 O dem kim cem^{c} ola cümle ḫalāyıḳ
Girü emr eyleye ol demde Ḫālıḳ

7364 Ḳoyalar cenneti ṣaġında ^{c}arşuñ
Daḫı hem ṭamuyı ṣolında ^{c}arşuñ

7365 Diye Rıḍvāna ḳıl cennātı tezyīn
Ki mü$^{\circ}$minler görüben ide taḥsīn

7366 Bezensün taḫt u köşk ü ḥūr u ġılmān
Müheyyā ide pes cennātı Rıḍvān

7367 Diye Cibrīle hem vaḳt oldı kim ben
Ki alam intiḳāmı ^{c}āṣīlerden

7368 Var imdi di zebānī küllī bilsün
Aluban ṭamuyı bu yire gelsün

7369 Cehennem çün işide bu ḫiṭābı
Be-ġāyet ḫavf-ıla vire cevābı

7370 Diye n'oldı ^{c}aceb binüm günāhum
^{c}Aẕāb itmek-içün mi_oḳur ilāhum

7371 Diyeler kim Ḥaḳuñ çoḳdur ^{c}adūsı
Bugün cem^{c} oldı maḥşerde ḳamusı

7372 Diler Ḥaḳ kim yaḳa anları nāra
Senüñle intiḳām ide bulara

7373 Zebānīler ḳamu cem^{c} ola anda
Göreler anı gümiş ṣūretinde

7374 Ṭaḳalar aña yitmiş biñ yuları
Ki oddan yaradılmış cümle varı

İÜ 240a 7375 Ki her birinde yitmiş biñ zebānī
Bu nev^{c}-ile ṭutup çekeler anı

7376 Ki biñ yıllıḳ yaḳın geldükde iy şāh
Cehennem boşanup ḳıjġura nā-gāh

7377 Gele ḥattā ki biş yüz yıl ḳadar yol
Yaḳın ola bu ḫalḳa ol ḳadar ol

SK 201b 7378 Negāhin ḳıjġura vü kükreye ol
Faṣīḥ elfāẓ-ıla söz söyleye ol

AG 210b 7379 Diye ol kim yidi rızḳını Ḥaḳḳuñ
Dönüben gözledi ġayrını Ḥaḳḳuñ

7363a kim: ki SK; cümle: anda BY.
7367b ki: kim SK, BY.
7371b cem^{c} oldı maḥşerde: maḥşerde cem^{c} oldı SK.
7376b ḳıjġura: ḳızġura SK, ḳıcġura BY.
7378a ḳıjġura: ġışġıra İÜ, AG.

BY 231b

7380 Ya şunlar kim benem didi cihānda
Ki ḳıldı tañrılıḳ daᶜvāsın anda

7381 Ḳamusınuñ yaḳam ben ᶜırż u nāmın
Ḥaḳuñ bulardan alam intiḳāmın

7382 Hem ol biş yüz yıl ıraḳdan cehennem
Ḳıġılcımlar tütünler ṣaça ol dem

7383 Pes ol dem Māliküñ çaġırmasından
Cehennemde zebānī ṣayḥasından

7384 Cehennem odınuñ kükreşmesinden
Daḫı zencīrler çaġşaşmasından

7385 Dürile maḥşer ehlinüñ ḳulaġı
Yüzi üzre dökile cümle ṭāġī

7386 Rivāyetdür meger kim Kaᶜbü'l-Aḥbār
Naṣīḥat eyler-idi ḫalḳa her-bār

7387 ᶜÖmer didi bizi taḫvīf eyle
Ki yaᶜnī ṭamuyı taᶜrīf eyle

7388 Didi ol dem ki ḳıjġura cehennem
Ḳamu ḳorḫuya düşe cinn ü ādem

7389 Cemīᶜ-i enbiyā ṣıddīḳlar hem
Düşeler dizleri üstine ol dem

7390 Eger yitmiş nebīce ol gün anda
Olaydı ḫayr i Ḫaṭṭāb oġlı sende

7391 Diyeydüñ kim ḫalāṣ olımazam ben
Aña göre ḳıyās it ol güni sen

İÜ 240b

7392 Hem ol gün enbiyā vü evliyā hem
Diye *nefsī* vü *nefsī* cümle ᶜālem

7393 Aşılup ᶜarşa Ādem eyde kim ben
Bugün Hābili senden dilemezven

7394 Velīkin dilerem nefsümi iy yār
Cehennemden kerem ḳıl bini ḳurtar

7395 Ḫalīl ol gün diye İsmāᶜīli ben
Dilemezven velī nefsüm dilerven

7383b: AG'de der-kenar.
7384: AG'de der-kenar.
7385a dürile: dutıla SK.
7385b ṭāġī: varı BY.
7387a taḫvīf: taḥḳīḳ SK.
7387b ṭamuyı: dūzaḫı SK, BY.
7392b **nefsī-ümmetī** için bk. 2481b dipnot.
7394b ḳıl: - BY.

	7396	Diye Mūsā dimezven ḳardaşumı Bugün tek ḳurtaraydı Ḥaḳ başumı
SK 202a|BY 232a	7397	Diye ᶜĪsā ki māder dimezem ben Beni tek Ḥaḳ ḫalāṣ eyleye andan
AG 211a	7398	Bu kez ol ᶜāleme sulṭān Muḥammed Ḳamu derdlülere dermān Muḥammed
	7399	Diye yā Rab gerekmez vālideynüm Daḫı hem Fāṭıma ol nūr-ı ᶜaynum
	7400	Ḥüseyn-ile Ḥasenden giçerem ben Velīkin ümmetümi dilerem ben
	7401	Gerekmez nefsümi ümmet gerekdür Ḫudāyā ümmete şefḳat gerekdür
	7402	İşidüp bu sözi anda cehennem Dönüben Mālike söyleye ol dem
	7403	Bugün nefsini şaḳlar cümle benden O kimdür ḳorḳmaz ol bir ẕerre benden
	7404	Diye kim ol Muḥammed Muṣṭafādur Ḥabīb-i Ḥaḳ-durur hem müctebādur
	7405	Ne bāki var anuñ senden ya benden Şefāᶜat isterüz biz daḫı andan
	7406	Dönüp ṭamu münācāt ide Ḥaḳḳa Ki yaᶜnī ᶜarż-ı ḥācāt ide Ḥaḳḳa
	7407	Diye yā Rab ḫalāṣ eyle beni sen Muḥammedden daḫı hem ümmetinden
	7408	Bularuñ ḥarr u berdinden İlāhī Beni ḥıfẓ eyle luṭf it pādişāhī
İÜ 241a	7409	Diye Mālik ṭamuya kim ḫaber di Nedür bu ümmetüñ ḥarrı vü berdi
	7410	Diye ger ola-dı yazın ḥarāret Bular ol demde iderdi ᶜibādet
	7411	Budur berdi bularuñ ḳış güninde Ḳatı şovuḳda āb-dest aldı anda

7396a dimezven: dilemezven SK.
7396b tek: dek BY.
7397a dimezem: dimeyem SK, BY.
7397b tek: dek AG, BY; Ḥaḳ: - SK.
7399b ol: ki_ol SK.
7402a anda: andan BY.
7403b o kimdür: öñümde İÜ, AG.
7404b Ḥaḳ-durur: Ḥaḳdur SK.
7405a senden ya benden: senden benden SK; ya: yā BY.
7410a ola-dı: olaydı SK.
7410b ol: o SK.

7412 Münevver olup irdiler ṣafāya
Ben ol nūrdan ṣıġınurvan Ḫudāya

7413 Velī vardur Nevāvīden rivāyet
Kim ol ḳılmış peyem-berden ḥikāyet

BY 232b 7414 Ḳaçan ḥaşr ola bu maḫlūḳ iy yār
Cehennemden çıḳa ṭaġlar gibi nār

7415 Hücūm eyleye ḫalḳ üstine nā-gāh
Ḫalāyıḳ aġlaşuban ḳılalar āh

SK 202b 7416 Anı def^{c} itmege ḳaṣd ide server
Velīkin ḳādir olmaya peyem-ber

AG 211b 7417 Nidā ide dönüp Cibrīle ol dem
İriş yoḫsa göyündi cümle ^{c}ālem

7418 Demidür iy ḳarındaş eyle himmet
V'eger-nī oda yandı cümle ümmet

7419 Çü bu feryādı ide ol melek-ḫū
Vire Cibrīl ol dem bir çanaḳ ṣu

7420 Şaça ol ṣuyı od üzre peyem-ber
Söyündüre anuñla odı server

7421 Dönüp Cibrīle ṣora faḫr-ı ^{c}ālem
Ne ṣudur bu ki dermān irdi bu dem

7422 Diye kim bu degüldür mā^{ʾ} -i cennet
Ḥaḳīḳat bil ki budur dem^{c}-i ümmet

7423 Ḥaḳuñ ḫavfıyla ki_idelerdi āhı
Günāhın añup aġlarlardı gāhī

7424 Baña Ḥaḳḳ emr iderdi ol dem iy yār
Bularuñ gözi yaşın ṣaḳla zinhār

7425 Bil imdi gözyaşıdur ol ṣuyı sen
Ki Ḥaḳḳuñ ḫavfı-la dökildi gözden

İÜ 241b 7426 Gerekdür imdi çoḳ çoḳ aġlayasın
Günāhuñ añuban dil ṭaġlayasın

7427 Bilürsin cürme yoḳdur ḥadd ü pāyān
Gerek imdi ḳılasın dīde giryān

7412b ṣıġınurvan: ṣıġınuram BY.
7419a bu: - BY.
7422a degüldür: deñlüdür İÜ.
7422b bil: bu SK.
7423b añup: añuban SK; aġlarlardı: aġlardı BY.
7426a çoḳ çoḳ: çoḳ İÜ.
7426b günāhuñ: günāhın AG.
7427b giryān: biryān SK.

7428 Yöneldükde günāha nefs-i ẓālim
Ne ᶜālim bilür ol demde ne ḥākim

7429 Ne nāruñ ḫavfı ne Ḥaḳḳuñ ᶜıḳābı
Unudur hep ḥisābı vü kitābı

7430 Gerekdür bārī her dem tevbe ḳılmaḳ
Añup ᶜişyānını yanup yaḳılmaḳ

BY 233a 7431 Sebeb ola ola kim gözi yaşı
Ḫalāş ola oñılup baġrı başı

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى فَلْيَضْحَكُوا قَلِيلًا وَلْيَبْكُوا كَثِيراً جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ*

7432 Bizi andan ḫalāş eyle İlāhī
Ki mücrim ḳullaruñ sensin penāhı

7433 Rivāyet İbni ᶜAbbās itdi iy cān
Didi kim didi bir gün şāh u sulṭān

SK 203a 7434 O dem kim ḥaşre cemᶜ ola ḫalāyıḳ
Ḥisāb itmeye ḳırḳ yıl anda Ḫālıḳ

AG 212a 7435 Ola müʾ minlere bir sāᶜat ol dem
ᶜUṣāta miḥnet ü hem ġuṣṣa vü ġam

7436 Ḳamu başı ḳaba ᶜuryān u biryān
Ḥarāretde ṭuralar şöyle ḥayrān

7437 Diyeler n'idelüm ne ḳılalum biz
Niçeye dek bu yirde olalum biz

7438 Ki bu ṭurmaḳlıġuñ gitdi ḳarārı
Naẓar ḳılmadı bize Ḥayy u Bārī

7439 Bugün götrilse bizden ġuṣṣa vü ġam
Ḳabūl itdükdi olursa cehennem

7440 Bize kim ola kim ide şefāᶜat
Ki yaḳdı baġrumuzı bu ḥarāret

İÜ 242a 7441 Dirilüp varalar Ādem ḳatına
Şefāᶜat istemeklik niyyetine

7442 Diyeler ḥadden aşdı derd-i miḥnet
Kerem ḳıl bize gel eyle şefāᶜat

7443 Seni ḳudret eliyle düzdi Maᶜbūd
Meleklere seni hem ḳıldı mescūd

---

* ḳāle'llāhü Taᶜālā: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Artık kazandıklarının karşılığı olarak az gülsünler, çok ağlasınlar.*" (Tevbe 9/82).

7439a götrilse: götürile SK.
7441b istemeklik: itmeklik SK.
7442b gel eyle: eyle gel BY.
7443a düzdi: dürdi SK.

7444 Urup başuña tāc-ı ıṣṭıfāyı
Geyürdi hem libās-ı ictibāyı

7445 Atamuzsın bize eyle şefāᶜat
Ki tā faẓl ide ortamuzda ḥażret

7446 Diye Ādem ki itmişem ḫaṭā ben
Nicesi eyleyem size ᶜaṭā ben

BY 233b 7447 Yime buġday didi ben yidüm anı
Gözüme şimdi tār itdüm cihānı

7448 Utanuram ᶜitāb eyleye ḥażret
Varuñ Nūḥa ki_ide size şefāᶜat

7449 Ki evvel mürsel itdi anı Allāh
Şefīᶜ ola ola kim size ol şāh

7450 Dirilüp varalar Nūḥuñ ḳatına
Anuñ da yüz uralar ḫıdmetine

7451 Diyeler kim şefīᶜ ol bize iy yār
Ola kim eyleye maḳbūl Cebbār

7452 Ki şeyḫu'l-mürselīn itdi seni Ḥaḳ
Ḳabūl ider senüñ sözüñi muṭlaḳ

SK 203b 7453 Diye ḳahr istedümdi ḳavmüme ben
Bugün ḫavf iderem ben daḫı Ḥaḳdan

AG 212b 7454 Velīkin varuñ İbrāhīm ḳatına
Ḫalīl itdi Ḥaḳ anı ḥażretine

7455 Aña da yüz ura cümle ḥalāyıḳ
Şefāᶜat ḳıl ki raḥm eyleye Ḫālıḳ

7456 Diye kim ne yüzüm var ḥażretinde
Ki ẓāhir oldı üç kiẕbüm ḳatında

7457 Ki ben *innī saḳīmün* didüm anda
Ḫalāṣ içün yalan söyledüm anda

İÜ 242b 7458 Biri bu hem ṣanemler ḳırduġumda
Büyügi işledi dimişdüm anda

7459 Didüm hem ᶜavretüme ḳardaşumdur
Bana ḳorḫu viren bu üç işümdür

7445b ortamuzda: ortamuzı BY.
7446b ᶜaṭā: ṣifā SK, BY.
7448a ᶜitāb: ḫiṭāb SK.
7450b ḫıdmetine: ḥażretine BY.
7454b Ḥaḳ anı: anı Ḥaḳ İÜ, AG.
7455b ḳıl: eyle BY; raḥm: raḥmet SK.
7457a **İnnī saḳīmün**: "...*Ben hastayım*..." (Sâffât 37/88).
7458a ḳırduġumda: ḳılduġumda BY.

7460 Velī Mūsāya varuñ aña Allāh
Virüp Tevrīt Kelīm idindi ol şāh

7461 İrüp yüz uralar pes aña ol dem
Günāhın ᶜarż ide Mūsā daḫı hem

7462 Diye kim ḳatl-i nefs itdümdi nā-ḥaḳ
ᶜİtāb eyleye diyü ḳorḫaram Ḥaḳ

7463 Varuñ ᶜĪsāya ki_oldur rūḥ-ı Allāh
Şefāᶜat ide tā kim size ol şāh

BY 234a 7464 Varup ᶜĪsāya bunlar zār u giryān
Diyeler ḳıl şefāᶜat bize iy cān

7465 Diye kim ḳılmışam ben de ḫaṭāyı
Baña kāfirler itdi iftirāyı

7466 Anamı bini tañrı ṭutdı anlar
Bu nevᶜa baña yük yükletdi anlar

7467 Velī varuñ Muḥammed ḥażretine
Yüz uruñ ol ḥabībüñ ḫıdmetine

7468 Bilüñ kim cümlemüzüñ ḫatmidür ol
Ḫudā ḳatında yoḳ andan ulu ḳul

7469 Günāhın mā-teḳaddem mā-teʾ aḫḫar
Ḫudā ᶜafv eyleyüben ḳıldı server

7470 Ḳamumuz umaruz andan şefāᶜat
İrişüñ ḫıdmetine anuñ elbet

7471 Gelüp baña diyeler iy güzel ḫan
Kerem ḳıl derdümüze eyle dermān

SK 204a 7472 Şefāᶜat eyle bize *yā ḥabībī*
Ṭapuñdur cümle derdlüler ṭabībi

AG 213a 7473 Diyem bugün benüm-durur şefāᶜat
Şefīᶜ olam ki tā ḳurtıla ümmet

7474 Pes ol dem bir nidā ide münādī
Ki ḳanı Muṣṭafā ol nūr-ı Hādī

İÜ 243a 7475 Ḳanıya ümmeti gelsün dirilsün
Ḳamu ümmetden öñ bunlar ṣorılsun

7460a aña: ki_aña BY.
7463b ol şāh: li'llāh SK.
7469b eyleyüben: eyleyüp SK.
7473a benüm-durur: benümdür SK.
7473b ki: - SK.

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ **فَنَحْنُ الْاٰخِرُونَ الْاَوَّلُونَ*** يَعْنِى آخِرُ النَّاسِ فِى الدُّنْيَا وَ اَوَّلُهُمْ فِى الْحِسَابِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ**

7476 Pes ol dem ümmetümi cem^{c} idem ben
Ḥisāb itmeklige alup gidem ben

7477 Ḫalāyıḳ yarılup yol eyleyeler
Görüben ümmetümi söyleyeler

7478 Diyeler kim ne ^{c}izzetdür ne şevket
Peyem-ber ulı yazmış hep bu ümmet

7479 Görüñ kim nice olmışlar münevver
Yaḳın olmış olalar hep peyem-ber

BY 234b 7480 Varuban irişem dergāha anda
Hemān secde_eyleyem Allāha anda

7481 Ḥaḳa tesbīḥ-ile temcīd idem ben
Şu nev^{c}-ile daḫı taḥmīd idem ben

7482 Ne benden öñdin anı eylediler
Ne benden ṣoñra hem eyleyiserler

7483 Diye Ḥaḳ kim ṭur imdi secdeden sen
Neyi kim ister-iseñ virürem ben

7484 Diyem yā Rabbi artur ^{c}izzetümi
Baña baġışla bugün ümmetümi

7485 Baña şol deñlü iḥsān ide ḥażret
Ki ḳamu mü$^{\circ}$mine idem şefā^{c}at

7486 Mücāhidden rivāyet oldı iy cān
Şefā^{c}at eyleyicek şāh u sulṭān

7487 Çıḳa şol yire ki_anda kimsene hīç
İrişmemiş olalar ir eger giç

7488 Dimiş ya^{c}nī ki ^{c}arşa çıḳa ol şāh
Şefā^{c}at ide ḫalḳa nūr-ı Allāh

---

* ḳāle ^{c}aleyhi's-selām: kemā ḳāle'n-nebiyyü ṣalla'llāhü ^{c}aleyhi ve sellem İÜ; kemā ḳāle ^{c}aleyhi's-selām AG, BY. || Bu hadis-i şerifin tam metni ve tercümesi şöyledir: نَحْنُ آخِرُ الْأُمَمِ، وَأَوَّلُ مَنْ يُحَاسَبُ، يُقَالُ: أَيْنَ الْأُمَّةُ الْأُمِّيَّةُ، وَنَبِيُّهَا؟ **فَنَحْنُ الْاٰخِرُونَ الْاَوَّلُونَ** "Peygamber (SAV) şöyle buyurdu: *Biz ümmetlerin sonuncusuyuz ve kıyamet günü hesabı görülecek olanların ilkiyiz. Kıyamet günü: 'Ümmî olan ümmet ve peygamberi nerededir?' denilir. Böylece bu ümmete öncelik verilir. Bu sebeple biz,* ***dünyaya gelişi bakımından sonuncu, cennete girmek bakımından da ilk olan ümmetiz.***" (İbni Mâce, 2008: II/724).

** "Bunun anlamı şudur: Dünyada insanların (ümmetlerin) sonuncusu ve kıyamet gününde hesapta onların ilki."

7476-7477: SK'de takdim-tehirli.
7476a ümmetümi: ümmeti SK; idem: idüben SK.
7476b itmeklige: itmek SK.
7479b olalar hep: ki_olalar SK, BY.
7481b şu nev^{c}-ile daḫı: daḫı şol nev^{c}-ile SK, BY.
7485b ki: - SK, BY; mü$^{\circ}$mine: mü$^{\circ}$minlere SK, BY.

7489 Velī Ḳāḍī ᶜIyāż itmiş rivāyet
Ki_inüp yiryüzine ider şefāᶜat

İÜ 243b|AG 213b|
SK 204b

7490 Bu söze müttefiḳ Bū Bekr-i Naḳḳāş
Ki bu nevᶜa bu sırrı eyledi fāş

7491 Rivāyet oldı serverden daḫı hem
Baña ol dem diye Cebbār-ı ᶜālem

7492 Seni çün eyledüm derdlere dermān
Bugün var ḥācetüm ḳatuñda iy cān

7493 Budur kim çoḳ çoḳ iste ḥāceti sen
Ne deñlü dileseñ incinmezem ben

7494 Bugündür rūz-ı vaᶜde ki_eyledüm ben
Saña virem diyüben söyledüm ben

7495 Bugün vaḳti-durur ki_idem ᶜaṭāyı
Ki maḥv eyleyem ümmetden ḫaṭāyı

7496 Ki tā rāżī olasın sen ḥabībī
Olasın cümle dertlüler ṭabībi

BY 235a

7497 Şu deñlü dileyem ben Ḥaḳdan ol dem
Ki raḥmetler bulalar cümle ᶜālem

7498 Bu yirde var-durur bir ḫ̆oş rivāyet
Yidi yirde ider server şefāᶜat

7499 Bir ol kim ḥaşr ola ḳabrinden Aḥmed
Dileye ümmetin Ḥaḳdan Muḥammed

7500 İkinci enbiyā minberlerinde
Oturalar ḳamusı yirlerinde

7501 Resūl oturmayup ide şefāᶜat
Neye irer göre tā ol gün ümmet

7502 Üçünci bu dilekler ide Ḥaḳḳa
Ḥisāb it diye yā Rabbi bu ḫalḳa

7503 Ki gitdi ṭurmaġuñ ḥadd ü ḳarārı
Ḥisāb eyle bulara eyle yārī

7504 Budur dördünci kim ḳurılsa mīzān
O yirde ḥāżır ola şāh u sulṭān

7489b ider: ide BY.
7493a çoḳ çoḳ: çoḳ SK; sen: ben BY.
7493b dileseñ: isteseñ BY.
7494a bugündür: bugün SK.
7495: - SK.
7498a rivāyet: ḥıkāyet İÜ, AG.
7501b tā: - BY; gün: günde İÜ, AG.
7503a ḥadd ü: ḥaddi İÜ, AG, SK.

	7505	Ola ol yirde şol ḳuluñ penāhı Berāber ola ḫayrı vü günāhı
	7506	Bişinci hem ṣırāṭı giçe ümmet O yirde hem ṭurup ide şefāᶜat
İÜ 244a*	7507	Budur altıncı iẕn isteye ol nūr Virile cennete girmege destūr
	7508	Yidinci bu ki ol gün niçe ḳullar Cehennemde yanalar niçe yıllar
AG 214a	7509	Ki yaᶜnī şol kebāyir işleyenler Ki tevbe itmedin gitdi-di anlar
	7510	Cehennemde niçe yıl yanar elbet Resūl ider girü anda şefāᶜat
SK 205a	7511	Bu yirde muḫtaṣar itdüm bunı ben Yirinde göresin tafṣīlini sen
	7512	Ki nice luṭf u iḥsān ider ol nūr Ya nice olur ümmet anda mesrūr
	7513	İlāhī bizi ḳıl ol cāna ümmet Bize tā kim ire andan şefāᶜat
BY 235b		**Beyānu'l-Ḥisāb ve'l-Münāḳaşa ve'l-Ḳıṣaṣ**
	7514	Girü gel diñle bir sözden beyānı İrerse feyż Ḥaḳdan diyem anı
	7515	Gözüñ aç u ḳulaḳ ṭut baña bir dem Senüñ-çündür ki yirem ġuṣṣa vü ġam
	7516	Bilür misin ᶜaceb ḫālüñi miskīn Ki olduñ Ḥaḳ ḳatında ḳatı ḫᵛod-bīn
	7517	Senüñ ḳavlüñden ü fiᶜlüñden iy yār Suᵓāl ider ḥaḳīḳat bil ki Cebbār
	7518	Ḥisāb ider ḳamusın ḫayr eger şer Ki böyle buyurupdur bil peyem-ber
	7519	O dem kim cemᶜ ola cümle ḫalāyıḳ Girü emr eyleye Cibrīle Ḫālıḳ
	7520	Getürüp cenneti ol şāh-ı ᶜālem Ḳoyalar ṣağ yanında ᶜarşuñ ol dem

* Bu varağa numara verilmemiş, bir sonraki varak 244 olarak numaralandırılmış ve nüshanın sonuna kadar bir varak geriden gelmek suretiyle numaralandırma devam etmiştir.

7509: - SK.
7509b gitdi-di: gitdiydi AG.
7512a ider: eyler SK, BY.
7512b niçe olur ümmet anda: olur ümmet anda niçe SK.
7513a bizi ḳıl: ḳıl bizi BY.
7516b olduñ: tā olduñ BY.

7521 Ṭamuyı hem ḳoyalar ṣol yanında
Ḳarārın bula her birisi anda

قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَأُزْلِفَتِ الْجَنَّةُ لِلْمُتَّقِينَ غَيْرَ بَعِيدٍ* **İÜ 244b** وَ قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَبُرِّزَتِ الْجَحِيمُ لِلْغَاوِينَ**

7522 Ḳuralar hem daḫı mīzānı anda
Cinān-ıla ṭamunuñ ortasında

7523 Ṣırāṭı ṭamu üstine gereler
Baḳup bunları cümle ḫalḳ göreler

7524 Ṣu deñlü ġālib ola ḫavf iy cān
Ḳala ḥayretde cümle cinn ü insān

AG 214b 7525 Hem üç ḳısm ideler bu ḫalḳı ol dem
Ḳıla sābıḳ birin Ḫallāḳ-ı ᶜālem

7526 İkincisini ṣaġ yaña vireler
Üçüncisini ṣol yaña süreler

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى فَاَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ مَا اَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ وَاَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ مَا اَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ*** وَ قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى فَمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِنَفْسِهِ وَمِنْهُمْ مُقْتَصِدٌ وَمِنْهُمْ سَابِقٌ بِالْخَيْرَاتِ****

SK 205b 7527 Kimi ednā ola vü kimi aᶜlā
Nidā idüp diye pes Ḫaḳ Taᶜālā

7528 Ḳanı Ādem Ṣafī ḳanı Ḫalīlüm
Ḳanıya Rūḥum u ḳanı Kelīmüm

BY 236a 7529 Ḳanı Nūḥ-ı nebī ḳanı ḫalīfem
Diye ḳanı ḥabībüm Muṣṭafā hem

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى يَوْمَ يَجْمَعُ اللّٰهُ الرُّسُلَ فَيَقُولُ مَاذَا أُجِبْتُمْ*****

7530 Gelüp mīzānuñ anlar ṣaġ yanında
Ḳamu ḥāżır olup ṭursunlar anda

7531 Hem açsun cennetüñ bābını Rıḍvān
Bezensün cennet içre ḥūr u ġılmān

---

* ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Cennet Allah'a karşı gelmekten sakınanlara uzak olmayacak şekilde yaklaştırılacak.*" (Kâf 50/31).

** ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Yine Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Cehennem de azgınlara gösterilecek…*" (Şuarâ 26/91).

7522a ḳuralar: ḳoyalar İÜ.

7523a ṭamu: dūzaḫ SK, ṭuzaḫ BY.

7525b birin: yirin SK.

7526a vireler: süreler BY.

7526b ṣol: ṣaġ SK; süreler: vireler SK.

*** ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Ahiret mutluluğuna erenler var ya; ne mutlu kimselerdir! Kötülüğe batanlara gelince; ne mutsuz kimselerdir!*" (Vâkıa 56/8-9).

**** ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY; Taᶜālā: - BY. || "Yine Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Onlardan kendine zulmedenler vardır. Onlardan ortada olanlar vardır. Yine onlardan…hayırlı işlerde öne geçenler vardır.*" (Fâtır 35/32).

***** ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Allah'ın, peygamberleri toplayıp 'Siz(den sonra davetiniz)e ne derece uyuldu?' diyeceği…günü hatırla.*" (Mâide 5/109).

7531b ġılmān: Rıḍvān SK.

7532 Daḫı Mālik ṭamu ḳapusın açsun
Ḳamu küffār üzre nār ṣaçsun

7533 Pes ol dem ideler cennātı tezyīn
Şu deñlü ki_idemez dil anı tebyīn

İÜ 245a 7534 Ḳoyalar nūrdan anda menābir
Ḳamu mürsel oturup ola ḥāżır

7535 Bulardan ṣoñra otura nebīler
Hem andan ṣoñra ᶜālimler velīler

7536 Müʾ ezzin hem imām ki_ola Ḥaḳ içün
Bular daḫı otura dirler ol gün

7537 Olalar müşg döşekler üzre el-ḥaḳ
Ḳalan ḫalḳ ṭura baş açuḳ yalıncaḳ

7538 Aça Mālik ḳapusın çün ṭamunuñ
Şaça nārını üstine ᶜadūnuñ

AG 215a 7539 Zebānīler libās u daḫı aġlāl
Getüreler daḫı zencīr ü enkāl

7540 Ḳażā kürsīsini ḳoya melekler
Hebāya vara ol demde dilekler

7541 Bilā-keyfin gele Allāh Taᶜālā
Ki kürsī üzre ġālib ola Mevlā

7542 Müfessirler dimiş bir daḫı bunda
Ḥaḳuñ emri-durur kim irer anda

7543 Gel iy bī-çāre bir fikr eyle ḥālüñ
Gözüñ örtildi vü artdı vebālüñ

7544 Ne gündür ol güni bilür misin hīç
Añа göre ᶜamel ḳılur mısın hīç

SK 206a 7545 Gör ol güni ki ḳāḍī ola sulṭān
Cehennem ola hem ol günde zindān

7546 Ola Mālik anuñ zindānbānı
Ola cellādı hem anuñ zebānī

BY 236b 7547 Ne ḳāḍī meyl ide ne ala rişvet
Ne zindāncı ide kimseye şefḳat

7548 ᶜAceb ġāfil-durur bī-çāre insān
Ṭaleb itmez bugün derdine dermān

7536a müʾ ezzin: müʾ ezzinler SK; ki: - SK.
7537a müşg: misk SK.
7537b yalıncaḳ: yalın ayaḳ BY.
7538b nārını: nārın SK.
7539b daḫı: - SK; enkāl: aġlāl: İÜ.
7543a bir: - SK.

7549 Gerek her dem olaydı dīde giryān
Bu ḳorḫudan olaydı baġrı biryān

7550 ᶜAmelden olmayaydı ḫālī bir dem
Günāhına ideydi tevbe her dem

İÜ 245b 7551 İlāhī bizde yoḳ inṣāf hergiz
Hevādan nefsümüz ḳılmadı perhīz

7552 Velīkin ṭutmışuz luṭfuña ümmīd
Kerem ḳıl raḥmetüñden ḳılma nevmīd

7553 Pes evvel kim suʾāl eyleye Mevlā
Suʾāl ide ḳalemden Ḥaḳ Taᶜālā

7554 Ḳanı olᶜilm kim virdüm saña ben
Digil kim kime teslīm eyledüñ sen

7555 Ḳalem Ḥaḳ heybetinden ola ḥayrān
Ki yüz yıl ditreye vü ola lerzān

7556 Diye biñ ᶜöẕr-ile iy ᶜālī-dergāh
Anı ben levḥa teslīm itdüm iy şāh

7557 Pes andan levḥa eyleye suʾāli
Döne bu ḳorḳudan anuñ da ḥāli

AG 215b 7558 Gele biñ ḫavf-ıla ol daḫı dile
Diye yā Rabbi virdüm Cebreʾīle

7559 Suʾāl ide bu kez Ḥaḳ Cebreʾīlden
Emānet kim virildi n'eyledüñ sen

7560 Daḫı olᶜilm kim levḥ üzre gördüñ
Digil kim anı sen kime irürdüñ

7561 İre çün Cebreʾīle emr-i Sübḥān
Az ola ḳorḫudan maḥv ola ol cān

7562 Daḫı var bunda bir dürlü rivāyet
Her emri virür İsrāfīle ḥażret

7563 Diye levḥ yaᶜnī İsrāfīle virdüm
Diye ol daḫı Cebrāʾīle virdüm

SK 206b|BY 237a 7564 Diye yüz dürlü ḳorḫı-y-ıla ol şāh
Ki mürsellere teslīm itdüm iy māh

7565 Kelīme indürüp Tevrātı virdüm
Zebūrı daḫı Dāvūda getürdüm

7555a ḥayrān: lerzān BY.
7555b lerzān: ḥayrān BY.
7557b bu: hem SK, BY; anuñ da: anuñla SK.
7558a biñ ḫavf-ıla ol daḫı: ol daḫı biñ ḫavf-ıla SK.
7564a şāh: māh SK, BY.
7564b māh: şāh SK, BY.

	7566	Getürdüm ᶜĪsīye İncīli iy cān Muḥammed ḥażretine daḫı Ḳurʾān
	7567	Daḫı ol yüz ṣuḥf kim levḥda gördüm Buları daḫı mürsellere virdüm
İÜ 246a	7568	Ki Ādem Şīṯ ü Nūḥ İbrāhīme hem Getürdüm ṣuḥfuñı iy şāh-ı ᶜālem
	7569	Daḫı her kime indürdiyse Cibrīl Ḳamusın eyleye ḥażretde tafṣīl
	7570	Pes anda eyleye Nūḥa ḫiṭābı Ki n'itdüñ ᶜilmi vir baña cevābı
	7571	Risālet ḳavmüñe sen eyledüñ mi Benüm ᶜilmüm bulara söyledüñ mi
	7572	Diye yā Rabbi irgürdüm risālet Bular olmadı līkin baña ümmet
	7573	Ṭoḳuz yüz elli yıl cehd eyledüm ben Senüñ ᶜilmüñ bulara söyledüm ben
	7574	Sözüm līkin ḳabūl itmedi bunlar Ki bir dem Ḥaḳ yola gitmedi bunlar
	7575	Diye ḳavmi ki Nūḥı görmedük biz İşitmedük kelāmın daḫı hergiz
	7576	Diye Ḥaḳ buña lāzım oldı ṭanıḳ Pes Aḥmed ümmeti vire ṭanuḳlıḳ
AG 216a	7577	Diyeler bizi bunlar ḳanda gördi Diyeler bize Ḳurʾān eydivirdi
	7578	Diye Ḥaḳ kim gerekdür tezkiye hem Diyeler tezkiyedür faḫr-ı ᶜālem
	7579	Diye server bilürsin sen Ḫudāyā Bize hem virbidüñ Ḳurʾān-ı aᶜlā
	7580	Ḳamu mürsellerüñ bu nevᶜa ḥāli İde ḥażret cevābı vü suʾāli
BY 237b	7581	Ḳamuya destgīr ola Muḥammed Ḳamusın ġuṣṣadan ḳurtara Aḥmed

7566a cān: ḫan BY.
7568a Şīṯ: Şīt BY.
7569b ḥażretde: ḥażrete SK.
7570a anda: andan SK.
7573a cehd: ḥamd SK.
7575a ḳavmi ki: kim ḳavmi SK.
7575b kelāmın daḫı: kelāmuñdan da İÜ, AG, BY.
7578b diyeler: diye SK.

	7582	Bile hem ümmeti ide şehādet Zihī ᶜizzet bulara zī kerāmet
SK 207a	7583	Nidā ide girü ol demde sulṭān Berü gel diye iy Mūsi-bni ᶜİmrān
	7584	Şu Tevrātı ki gönderdüm saña ben Çıḳ imdi minber üzre oḳıġıl sen
İÜ 246b	7585	Çıḳup minberde pes ide ḫiṭābı Oḳuya ol kitāb-ı müsteṭābı
	7586	Pes andan Dāvūda ᶜĪsāya Allāh Daḫı hem cümle mürsellere ol şāh
	7587	Diye kim minber üzre çıḳuñ imdi Kütüb kim size virdüm oḳuñ imdi
	7588	Çıḳup Dāvūd eyleye ḫ˘oş-elḥān Şu nevᶜa kim ḫalāyıḳ ola ḥayrān
	7589	Oḳuya İncīli ᶜĪsi-bni Meryem Şafā bula hem andan cümle ᶜālem
	7590	Pes andan daᶜvet eyleye ḥabībi Diye iy cümle derdlüler ṭabībi
	7591	Bugün meclis senüñdür daḫı minber Çıḳ imdi minber üzre iy peyem-ber
	7592	Oḳı Ḳurʾān vü taḥḳīḳ eyle Maᶜānīsinde ḫ˘oş tedḳīḳ eyle
	7593	Çıḳa pes minbere ᶜizzetle server Oḳuya cümle Ḳurʾān peyem-ber
	7594	Şu deñlü göstere ḥüsn ü leṭāfet İşidüp nūra ġarḳ ola hep ümmet
	7595	Şafālar bula cümle ṣoḥbetinden Ḳamu bī-hūş olalar lezzetinden
AG 216b	7596	Çü Ḳurʾāndan maᶜānī ola ẓāhir Bileler cümle müʾmin daḫı kāfir
	7597	Resūle ola bu Ḳurʾān ḥuccet Kim irgürdi ḳamusına risālet
BY 238a	7598	Pes ol demde şehādet ide ol şāh Ki bildürdi ḥaḳı bāṭılı Allāh

7582b bulara: bula BY.
7584a gönderdüm: göndürdüm BY.
7587a kim: pes SK.
7588b kim: - SK.
7592-7593: - SK.

7599 Bulalar cümle müʾminler beşāret
Göreler cümle kāfirler ḫasāret

7600 Münāfiḳlar görüp ol dem bu ḥāli
ᶜÖẕür itmege ḳalmaya mecāli

7601 Buları emr idicek nāra ḥażret
Kimesne ḳılmaya hergiz şefāᶜat

İÜ 247a

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى فَكَيْفَ اِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ اُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلٰى هٰٓؤُلَاءِ شَهِيداً*

7602 Bu yirde var-durur hem bir rivāyet
Ḫudā çün enbiyāyı ide daᶜvet

SK 207b

7603 Diye her birine ne ḳılduñuz siz
Benüm ḳatuma neyle geldüñüz siz

7604 Ki her birüñüze virdüm risālet
Daḫı hem muᶜcizāt u hem kerāmet

7605 İder her biri ol dem ᶜarż-ı aᶜmāl
Ki geçdi ḫayr-ıla efᶜāl ü aḳvāl

7606 Ḳamu ṣavm u ṣalāt u hem taḥiyyāt
Getürdük dergehüñe ḫoş ᶜibādāt

7607 Diye Ḥaḳ varlıġ-ıla geldüñüz siz
Ḳamu aᶜmāle maġrūr olduñuz siz

7608 Ben ol dergāh-ı ᶜālīyem ki ṭāᶜat
İrişmez dergehüme hem ᶜibādet

7609 Bilüñ kim varlıġ-ıla ṭopṭoluyam
Ki müstaġnī ḳamudan Ḥayy u Hūyam

7610 Nidā ide pes andan Muṣṭafāya
Diye luṭf-ıla ol dem görklü aya

7611 Diye kim sini ḳıldum aṣl-ı ᶜālem
Şefāᶜat umdı senden cinn ü ādem

7612 Seni hem ḫātem itdüm mürselīne
Şeh olduñ evvelīne āḫirīne

7600a bu: - SK.
7600b mecāli: ḥāli İÜ.
* kemā ḳāle'llāhü: ḳāle SK. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Her ümmetten bir şahit getirdiğimiz ve seni de onların üzerine bir şahit yaptığımız zaman, bakalım onların hâli nice olacak!..*" (Nisâ 4/41).
7602a var-durur: vardur SK.
7603b neyle: şöyle İÜ, AG, böyle SK.
7605a ider: ide SK.
7606-7607: AG'de takdim-tehirli.
7606b dergehüñe: dergāhuña SK.
7608b dergehüme: dergāhuma SK.
7612a seni: daḫı SK.
7612b evvelīne āḫirīne: āḫirīne evvelīne SK.

AG 217a 7613 Hem itdüm sini dertlüler ṭabībi
Bugün tuḥfeñ nedür baña *ḥabībī*

BY 238b 7614 Getürdüm diye dört nesne peyem-ber
Ki dergāhuñda yoḳdur hīç anlar

7615 Bu nevᶜa çünki söz söyleye sulṭān
Ḳamu mürsel işidüp ḳala ḥayrān

7616 ᶜAceb n'ola getürdi Aḥmed anda
Kim ol olmaya Ḥaḳḳuñ dergehinde

İÜ 247b 7617 Resūle Ḥaḳ nidā eyleye anda
Ne tuḥfedür ki ol olmaya bende

7618 Diye yā Rabbi bir yoḳlıḳ getürdüm
Ki yoḳlıḳ sende yoḳdur ben bilürdüm

7619 Getürdüm hem günāh u daḫı ḥācet
Getürdüm daḫı ᶜöẕr iy ᶜālī-ḥażret

7620 Diye *ṣaddaḳ* ki bunlar bende yoḳdur
Velī varlıḳ ᶜaṭā vü fażl çoḳdur

7621 Ḳabūl itdüm ḥabībüm tuḥfeñi ben
Taḳaddüm eyle ümmetle bugün sen

SK 208a 7622 Bularuñ ḥālini tā kim bilem ben
Ḳamudan ilerü raḥmet ḳılam ben

7623 Ḫalāṣ idem ben evvel ümmetüñi
Göresin tā ḳatumda ᶜizzetüñi

7624 Pes anda cemᶜ ola evvel bu ümmet
Göre evvel bular her neyse ḥālet

7625 İlāhī bize āsān it ḥisābı
Müyesser it girü gökçek cevābı

7626 Çü her nesne olur luṭfuñla iy cān
Bize fażl eyle ḳıl her işi āsān

7627 Rivāyetdür ᶜAlīden kerrema'llāh
Suᵓāl itdük didi serverden ol şāh

7628 Ki ḥaşr olduḳda yarın cümle ümmet
Ḥisāb evvel kime eyleye ḥażret

7614b hīç: - SK.
7615a çünki: çün SK.
7616a n'ola: ne ola SK.
7616b ol: - SK; ol olmaya Ḥaḳḳuñ: olmaya Ḥaḳuñ ol BY; dergehinde: dergāhında SK.
7617a Ḥaḳ: pes SK.
7619a getürdüm: getür hem SK.
7620a **şaddaḳ**: "Doğru söyledi".
7621b bugün: bu dem SK.
7624a anda: andan SK.
7626a nesne: neyse SK.
7627b itdük: itdüm SK.

	7629	Didi Bū Bekre ider fetḥ-i bābı Kim evvel aña idiser ḥisābı
	7630	Ebū Bekr ol kelāmı ḳıldı çün gūş Hemān-dem ġaşy oluban oldı bī-hūş
BY 239a	7631	Görüp ḥālin anuñ maḥbūb-ı ḥażret Aña pes ḳıldı telḳīn-i şehādet
AG 217b	7632	Ki yaᶜnī şandı ḫavf-ıla virür cān Anuñ-çün aña telḳīn itdi sulṭān
	7633	Girü ᶜaḳlı gelüben didi iy cān Uġundum ḳorḳudan ben iy güzel ḫan
İÜ 248a	7634	ᶜAceb ne ṣorısardur diyü Raḥmān Cihān ḫalḳından öñdin baña Sübḥān
	7635	Hemān-dem irdi Cibrīl anda çālāk Didi Ṣıddīḳa di ki_olmaya ġamnāk
	7636	Didi Ḥaḳ ḳorḳudayken cümle ümmet Anı ḫavfdan ḳıluram ben selāmet
	7637	Pes andan Ḥaḳ suᵓ āl ide ᶜÖmerden ᶜÖmer diye şehā ᶜadl eyledüm ben
	7638	Diye Ḥaḳ kim Nihāvend illerinde Var-ıdı bir delük köpride anda
	7639	Ayaġı şındı bir yoḫsuluñ andan Ne-y-içün ol delügi ṭutmaduñ sen
	7640	Ḥaḳun ḫavfından ol dem ola lerzān Ki yüz biñ ᶜöẕr-ile ḳurtıla ol cān
SK 208b	7641	ᶜAlīden ide Ḥaḳḳ andan ḥisābı Aña daḫı ide Ḥaḳ fetḥ-i bābı
	7642	ᶜAlī didi resūle ol dem iy cān Arada niçün añılmadı ᶜOṯmān
	7643	Didi şehr-i fülān fetḥ olduġında Ki biñ kişi Müsülmān oldı anda
	7644	Bulara oldı ᶜOṯmān anda kāfī Getürdi anda bir aylıḳ kifāfı

7630b dem: - SK.
7632a yaᶜnī şandı: şandı yaᶜnī SK.
7633a iy cān: şāh SK, BY.
7633b güzel ḫan: şehinşāh SK, BY.
7634b baña: saña BY.
7635b ki: - İÜ, AG.
7636a Ḥaḳ: - SK.
7640a ola: oldı BY.
7641a andan: anda BY.
7643b Müsülmān: Müsürmān BY.

7645 Ki yaᶜnī tīġ u tīr ü hem de azıḳ
Müheyyā itdi her neyse yaraşıḳ

7646 Ben itdüm Ḥaḳḳa ol dem ᶜarż-ı ḥācet
Ḥisāb olmaya der-yevm-i ḳıyāmet

7647 Pes andan sāyir ümmetden ṣorıla
Ṣevābına göre müzdi virile

BY 239b 7648 Peyem-ber didi ki ol günde ḥażret
Ṣorar kendüsi her aḥvāli elbet

7649 ᶜİbād-ıla Ḫudānuñ arasında
Ki hergiz tercümān olmaya anda

7650 Tekellüm eyleye ᶜabd-ile sulṭān
Ḥicābı refᶜ ide hem anda ol ḫan

İÜ 248b|AG 218a 7651 Baḳa her cānibine anda ḳullar
Görinmeye aña illā ᶜameller

7652 ᶜAmel ṣaġında ṣolında görine
Ṭamu nārı hem öñinde görine

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا سَيُكَلِّمُهُ اللَّهُ لَيْسَ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ تُرْجُمَانٌ فَيَنْظُرُ أَيْمَنَ مِنْهُ فَلَا يَرَى إِلَّا مَا قَدَّمَ وَيَنْظُرُ أَشْأَمَ مِنْهُ فَلَا يَرَى إِلَّا مَا قَدَّمَ وَيَنْظُرُ بَيْنَ يَدَيْهِ فَلَا يَرَى إِلَّا النَّارَ تِلْقَاءَ وَجْهِهِ*

7653 Velī server girü bunda buyurdı
Ḥadīṯ-ile beyān itdi buyurdı

7654 Ki üç ḳavme o demde söylemez Ḥaḳ
Naẓar ḳılmaz ḫalāṣ itmez muḥaḳḳaḳ

7655 Biri sulṭān ola vü ola keẓẓāb
Ebed olmaz aña Ḥaḳ fātiḥu'l-bāb

7656 Anuñ-çün kiẕb iderler cümle millet
Ki ḫavf ide veyāḫ̔od bula raġbet

7657 Bu iki şehlere olmaz müyesser
Eger olsa bular ᶜāciz olurlar

7658 Bu ḥāl-ile yalan söyleye ger şāh
Tekellüm itmez aña yarın Allāh

7646a dem: - AG; ḥācet: ḥācāt SK.
7648a ki: kim SK, BY.
7650a ᶜabd-ile: ᶜabdine SK.
7650b ḫan: cān İÜ, AG.
7652b nārı: odı SK; öñinde: ol günde İÜ, AG.

* seyükellimühu'llāhü: Metinde "seyükellimühu'llāhü ᶜabdehu"; tercümānün: Metinde "tercümānün ve lā ḥicābün yaḥcibühu"; eymene minhü: eymenehu İÜ, AG; mā ḳaddeme: Metinde "mā ḳaddeme min-ᶜamelihī"; eṣᵒeme minhü: Metinde "imāmehu". || "Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *Sizlerden her bir kimseye Allah Taâlâ (kıyamet gününde) muhakkak kelam edecek. Öyle bir hâlde ki Allah ile kendisi hiçbir tercüman bulunmaksızın. Bu hâlde o kimse bir sağ tarafına bakar, takdim ettiklerinden başka bir şey göremez. Sol tarafına bakar, önden işleyip gönderdiği amellerden başkasını göremez. Önüne bakar, yüzünün karşısında ateşten başka şey göremez.*" (Müslim, 2014: III/205).

SK 209a 7659 İkinci pīr ola vü ola zānī
Ḫudā redd idiser maḥşerde anı

7660 Cüvāniyyetde olur meyl-i şehvet
Velī pīr olıcaḳ maḥv olur elbet

7661 Pes ol ḥāletde zānī olsa bir kes
Cibillī müfsid olmaḳdan gelür pes

7662 Naẓar ḳılmaz aña vü söylemez Ḥaḳ
Caḥīm olur anuñ yiri muḥaḳḳaḳ

7663 Üçünci bu faḳīr ola cihānda
Tekebbürlik ola hem girü anda

İÜ 249a|BY 240a 7664 Ki māl u cāh-ıla olur bu ḥālet
Ger olmasa tevāżu^{c} ider elbet

7665 Sebebsüz her ki ide kibriyāyı
Getürür başına dürlü belāyı

AG 218b 7666 Naẓar ḳılmaz aña Ḥaḳ söylemez hīç
Cehennem içre ḳalur pīç-der-pīç

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ ثَلَاثَةٌ لَا يُكَلِّمُهُمُ اللهُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَا يَنْظُرُ اِلَيْهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ شَيْخٌ زَانٍ وَ مَلِكٌ كَذَّابٌ وَ عَائِلٌ مُسْتَكْبِرٌ*

Beyānu Ḥisābi'l-Ümerā'

7667 Çü iḥżār eyleye bu ümmeti Ḥaḳ
Namāzından ṣora evvel muḥaḳḳaḳ

7668 Ḥisāb eyleye ^{c}ömrin ü namāzın
Tamām olur mı göre çoġ u azın

7669 Namāzı ger tamām olursa ḫ^{u}oş-ḥāl
Ḳabūl olur hem andan ġayrı a^{c}māl

7670 Namāzı ger bulınmaya müretteb
Yüzine ura ġayr a^{c}mālini hep

7665a ide: ider SK; kibriyāyı: kibr ü riyāyı BY.
7665b başına: başa SK.
* ḳāle: kemā ḳāle'n-nebiyyü İÜ, AG, kemā ḳāle BY; yevme'l-ḳıyāmeti ve lā yüzekkīhim ve lā yenẓur ileyhim: Metinde "ve lā yenẓur ileyhim yevme'l-ḳıyāmeti ve lā yüzekkīhim"; şeyḫun zānin ve melikün kezzābun ve ^{c}ā'ilün müstekbirun: - İÜ, AG, melikün kāẕibün şeyḫun zānin ve ^{c}ā'ilün müstekbirun SK, şeyḫun zānin ve ^{c}ā'ilün müstekbirun ve sulṭānün kāẕibün BY. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *Yüce Allah kıyamet gününde üç kişiyle konuşmaz, günahlarından temize çıkarmaz, onlara nazar etmez ve kendilerine acı bir azabı tattırır. Bunlardan biri ihtiyar zânidir. Diğeri yalancı yöneticidir. Bir diğeri de kibirli fakirdir.*" (Celâleddîn es-Suyûtî, 2015: V/422).
7667a çü: çün SK.
7668b çoġ: çoġın SK.
7670a namāzı: ṣalātı SK, BY.

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ اِنَّ اَوَّلُ مَا يَنْظُرُ فِيهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَنْ اَعْمَالِ الْعَبْدِ الصَّلَاتُ فَاِنَّ وُجِدَتْ تَامَّةً قُبِلَتْ مِنْهُ سَايِرْ عَمَلِهِ*

7671 Peyem-berden Enes naḳl itdi bir söz
Ki müʾminler feraḥlar bula yüz yüz

7672 Şu dem kim ḥaşr ola cinnī vü insān
Ḳamu mescidleri ḥaşr ide sulṭān

7673 Deve şeklinde vü aġ ola mescid
Münevver ola berrāḳ ola mescid

7674 Pes anuñ ola ayaḳları ᶜanber
Zaᶜafrān boynı başı misk-i ezfer

7675 Yuları hem ola yaşıl zeberced
Anuñ ḥüsnine olmaya ḥad ü ᶜad

İÜ 249b|SK 209b 7676 Müʾ ez̲z̲inler süre ardından anı
İmāmlar hem yide öñinden anı

7677 Şular kim ḳıldılar biş vaḳti bunda
Anuñ üstine binmiş ola anda

BY 240b 7678 Yüriyüp berḳ-ı ḫāṭıf gibi andan
Geçeler cümle ḫalḳuñ arasından

7679 Ḳıyāmet ehli görüp bunları hep
Meleklerdür diye bunlar muḳarreb

AG 219a 7680 Veyāḫ-od enbiyā mürseldür anlar
Ki bugün nūr-ıla ekmeldür anlar

7681 Nidā ide bulara anda ḥażret
Diye kim bilüñ iy ehl-i ḳıyāmet

7682 Ne feriştedür anlar ne peyem-ber
Muḥammed ümmetidür hep muḳarrer

7683 Ki bunlar şaḳladı biş vaḳt namāzı
Mesācid içre ḳıldılar niyāzı

7684 Daḫı var bunda bir dürlü ḥikāyet
Ki Vehb ibni Münebbihden rivāyet

---

* kemā: - SK; ᶜaleyhi's-selām: - BY; minhü sāyir ᶜamelihī: ṣalāte ve sāyir aᶜmālin ve illā felā SK. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Kıyamet gününde kulun amellerinden ilk bakılacak olan namazdır. Eğer namazı eksiksiz bulunursa o kişiden diğer amelleri de kabul görür.*" Bu hadis-i şerif, farklı bir lafızla Mâlik bin Enes'in *Muvattâ*'sında (2013: I/171) mevcuttur: أَنَّ أَوَّلَ مَا يُنْظَرُ فِيهِ مِنْ عَمَلِ الْعَبْدِ الصَّلَاةُ، فَإِنْ قُبِلَتْ مِنْهُ، نُظِرَ فِيمَا بَقِي مِنْ عَمَلِهِ، وَإِنْ لَمْ تُقْبَلْ مِنْهُ، لَمْ يُنْظَرْ فِي شَيْءٍ مِنْ عَمَلِهِ *"Kulun ilk bakılan ameli namazdır; eğer o kabul edilirse geriye kalan ameline bakılır. Eğer o kabul edilmezse, hiçbir ameline bakılmaz."*

7672a kim: ki SK.
7674a ᶜanber: minber BY.
7679b-7680b: İÜ ve AG'de takdim-tehirli.
7679b diye: diyeler İÜ, AG, BY; muḳarreb: muḳarrer İÜ, AG.
7680b ekmeldür anlar: ekmel-durur hep İÜ, AG.
7684b ki Vehb: Veheb İÜ, AG; ibni: bin BY.

7685 Şu dem kim arż-ı maḥşerde ṭolalar
Gemiler gibi mescidler geleler

7686 İdilmiş dürr ü yāḳūt-ıla ziynet
Gelüben ehline ide şefāᶜat

7687 Rivāyet oldı serverden daḫı hem
Ḳıyāmetden buyurdı faḫr-ı ᶜālem

7688 Didi kim bir ḳulından Ḥaḳ Taᶜālā
Namāzından ḥisāb eyleye Mevlā

7689 Tamām olsa namāzınuñ kitābı
Olur āsān pes anuñ hep cevābı

7690 Namāzında eger bulınsa noḳṣān
Feriştelere emr eyleye Sübḥān

7691 Görüñ bu ḳulum itmiş mi tażarruᶜ
Namāzı yaᶜnī ḳılmış mı teṭavvuᶜ

7692 Tamām idüñ anuñla farżın anuñ
Ki_anuñla bula ẕevḳını cinānuñ

İÜ 250a 7693 Anuñla ger tamām olsa namāzı
Ḳabūl ola anuñ ġayrı niyāzı

7694 Daḫı şunlar ki ḳıldılar müretteb
Tamām idüp rükūᶜın secdesin hep

SK 210a|BY 241a 7695 Riyā itmedi hem iḫlāṣ itdi
Özini Ḥaḳ ḳatında ḫāṣ itdi

7696 İrişe ḥüsn-i ṣūretde ṣalātı
Aña āsān ide her müşkilātı

7697 Ki yaᶜnī başına tāc ola ol dem
Ḥarāretde aña gölge ola hem

7698 Daḫı egnine ḥulle ola enver
Güneş tek ola hem yüzi münevver

AG 219b 7699 Namāzı itmediyse ger riᶜāyet
Yirince olmasa farż-ıla sünnet

7700 Rükūᶜın secdesin itdiyse żāyiᶜ
Namāz içinde olmadıysa ḫāṣiᶜ

7685a maḥşerde: maḥşerden SK.
7687b ḳıyāmetden: ḳıyāmetde SK.
7689b hep: ki İÜ, - AG, BY.
7690a namāzında: namāzından BY.
7690b Sübḥān: sulṭān SK, BY.
7692a idüñ: itdük SK.
7692b ki: - İÜ, AG, SK.
7695a riyā: riyā da SK.
7697b aña: - SK.
7698a enver: envār SK.

7701 Aña ḫaşm olısar yarın namāzı
Ḳabūl olmayısar hergiz niyāzı

كَمَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ*

7702 Zekātından ḳılalar hem suᶜāli
Ṣalātı gibi ola anda ḥāli

7703 Zekātını yirince virdi-se ger
Necāta irişür didi peyem-ber

7704 Aña hem gölge ola yarın anda
Ḫalāṣ ide anı maḥşer yirinde

7705 Yirince virmediyse ger zekātı
Ḳıyāmetde bulımaz ol necātı

7706 Pes altunı gümişi ḳızduralar
Anuñla ṣāḥibine key uralar

7707 Başalar yaᶜnī kim alnına anuñ
Daḫı ẓahrına vü bögrine anuñ

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى يَوْمَ يُحْمَى عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكْوَى بِهَا جِبَاهُهُمْ **İÜ 250b** وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ هَذَا مَا كَنَزْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ فَذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْنِزُونَ**

7708 Suᵓāl eyleye ṣavmından bu kez Ḥaḳ
Göre kim ṭutdı mı ṣavmı ᶜale'l-ḥaḳ

7709 Ki yaᶜnī eyledi ṣavmı riᶜāyet
Dilinden gelmedi fuḥş-ıla ġaybet

7710 Peyem-berden ᶜAlī ḳıldı rivāyet
Şu vaḳtin kim ola yevm-i ḳıyāmet

BY 241b 7711 Ḥisāba ṭurḳura ḳulları Allāh
Hemān bir nūr ẓāhir ola nā-gāh

SK 210b 7712 Göreler kim güneş nūrından eclā
Görine aḥsen-i ṣūret mücellā

7713 Ḫalāyıḳdan geçüben ire ᶜarşa
İrişe nūrı hep ᶜarş-ıla ferşe

---

* ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Yazıklar olsun o namaz kılanlara ki onlar namazlarını ciddiye almazlar.*" (Maûn 107/4-5).

7703a virdi-se: virdi-y-ise SK.

7704b yirinde: güninde İÜ.

7706a altunı: altun SK.

7707b ẓahrına: ẓahrı vü SK.

** ḳāle'llāhü: kemā ḳāle SK, ḳāle BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *O gün bunlar cehennem ateşinde kızdırılacak da onların alınları, böğürleri ve sırtları bunlarla dağlanacak ve 'İşte bu, kendiniz için biriktirip sakladığınız şeylerdir. Haydi tadın bakalım biriktirip sakladıklarınızı!' denilecek.*" (Tevbe 9/35).

7712b aḥsen-i ṣūret: aḥsen-i ṣūreti AG, aḥsen-i ṣūretde SK.

7714 Diyeler bundan enver görmedük biz
Hem andan aḥsene hīç irmedük biz

AG 220a 7715 ᶜAceb kim ola bu yaratdı Sübḥān
Diye ol kim benem şehr-i ramażān

7716 Kimüñ var-ısa ḥaḳḳı bende gelsün
Bugün benden gelüp ḥaḳḳını alsun

7717 Didiler yā resūla'llāh bu ramżān
Nice ḥaḳ viriser bu ḫalḳa iy cān

7718 Didi kim baḫş olur envār andan
Riᶜāyet olduġı miḳdār andan

7719 Vire baᶜżına nūrı Ḥaḳ Taᶜālā
Żiyāsı gide bir yıllıḳ yola tā

7720 Kiminüñ gide bir aylıḳ yola nūr
Kiminüñ heftelik yol ide maᶜmūr

7721 Kime bir günlik ola kime sāᶜat
Kimine bir ḳadem kimine ẓulmet

7722 Ki yaᶜnī ṭutmayan ẓulmet göriser
Ḥisābın virmede miḥnet göriser

7723 Peyem-berden girü oldı rivāyet
Ki şāyimler ḥaḳında ḫoş ḥikāyet

İÜ 251a 7724 Nidā ide oruç ayına ḥażret
Diye kim ṣāḥibüñe ḳıl şefāᶜat

7725 Şu kim dünyāda saña ᶜizzet itdi
Senüñ ḳadrüñi bildi raġbet itdi

7726 Şefāᶜat eyle anlara bugün sen
Kerāmetler dile tā kim virem ben

7727 Vire her güne biñ biñ ᶜāṣiyi Ḥaḳ
Ḫalāṣ ide ḳamusını muḥaḳḳaḳ

BY 242a 7728 Daḫı cumᶜasınuñ her sāᶜatine
Vire biñ biñ ᶜuṣātı anda yine

7729 Daḫı āḫir gün içün girü ol şāh
Hezārān biñ biñ āzād ide Allāh

7730 Ḳamusı müsteḥıḳlarken ᶜaẕāba
Ḫudā ᶜafv idüp irgüre s̱evāba

7714a enver: özge SK.
7714b hīç: - SK.
7716b benden gelüp ḥaḳḳını: gelüp ḥaḳḳını benden SK.

SK 211a

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامْ وَ لِلَّهِ فِي لَيْلَةِ رَمَضَانَ اَلْفَ اَلْفِ عَتِيقٍ مِنَ النَّارِ فَإِذَا كَانَ لَيْلَةُ الْجُمْعَةِ وَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ اَعْتَقَ اللَّهُ تَعَالَى*

7731 Enes ḳıldı rivāyet Muṣṭafādan
Şefāᶜat maᶜdeni kān-ı vefādan

AG 220b 7732 Ḫalāyıḳ ki_arż-ı maḥşerde ṭuralar
Geleler şāyimīn ol gün göreler

7733 Nefesleri ola çün misk-i ezfer
Ki maḥşer ehlin ideler muᶜaṭṭar

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامْ يَخْرُجُ الصَّائِمُونَ مِنْ قُبُورِهِمْ يُعْرَفُونَ بِرِيحِ صِيَامِهِمْ اَفْوَاهُهُمْ اَطْيَبُ مِنْ الْمِسْكِ**

7734 Nidā eyleye ol dem Ḥaḳ Taᶜālā
Buyura Cebreʾīle anda Mevlā

7735 Ki ṣāyimler ṣusuzlar açlardur
Daḫı hem fażluma muḥtāclardur

7736 İriş Rıḍvāna kim cemᶜ ide vildān
Bulara irgüre niᶜmet firāvān

İÜ 251b 7737 Yiyüp içsünler anlar niᶜmetümi
Ki dünyāda çeküpdür zaḥmetümi

7738 Nidā eyleye cennet içre Rıḍvān
Ḳatına cemᶜ ola ġılmān u vildān

7739 Ki yılduzlar ṣaġışından daḫı çoḳ
Aġaçlar yapraġından daḫı artuḳ

7740 Getüreler cinānuñ niᶜmetini
Ki diller vaṣf idemez lezzetini

7741 Ḳadeḥlerle daḫı cennet ṣarābı
Ki içenler ebed görmez ᶜazābı

7742 Aluban çıḳa bunlar ṣāyimīne
Yidürüp içüreler cāyiᶜīne

BY 242b 7743 Ḥisāb içinde-y-iken hep ḫalāyıḳ
Żiyāfet ide Ḥaḳ bunları bayıḳ

---

* "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Ramazan gecesinde (Leyle-i Kadir'de) Allah'ın ateşten azad ettiği bin bin (bir milyon) azatlısı vardır. Cuma gecesi ve kıyamet gününde de Allah (aynı şekilde kimi kullarını cehennem azabından) azad eder.*" (Kaynak bulunamadı).

7731b şefāᶜat: saᶜādet SK; vefādan: ṣafādan BY.
7733a ola çün: hem ola çün AG.
7733b ehlin ideler: ehlini ide SK.

** "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Oruçlular kabirlerinden ağız kokuları miskten daha güzel koktuğu hâlde çıkarlar ve bu kokuları ile tanınırlar.*" (Kaynak bulunamadı).

7736a ide: ola SK.
7737b çeküpdür: çeküpdi BY.
7741b ki: kim SK, BY.
7742a aluban: oluban İÜ.

7744 Şu deñlü ide Ḥaḳ bunlara iḥsān
Melekler olalar vaṣfında ḥayrān

7745 Pes andan vire Firdevs uçmağını
Naṣīb ide ḥūrīler ḳuçmağını

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى اِنَّمَا يُوَفَّى الصَّابِرُونَ اَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ*

7746 Bu kez Ḥaḳḳ ide ḥaccından suʾāli
Göre kim nicedür hem anda ḥāli

SK 211b 7747 Anuñla ḳıldı ᶜadli Ḥaḳ Taᶜālā
ᶜAṭā ḳıldı aña yaᶜnī ki dünyā

AG 221a 7748 Müheyyā eyledi esbābın anuñ
Ki ḥacc ide ṭuta emrin Ḫudānuñ

7749 Veyā ḥaccında itdi mi riᶜāyet
Ṣalāt u ṣavm u erkān-ı ᶜibādet

7750 Yirince itdi-se ḥaccın ola şāh
Şefāᶜat ide aña Kaᶜbetu'llāh

7751 Rivāyetdür ḳıyāmet ḳopduġında
Feriştelere Ḥaḳḳ emr ide anda

7752 Vire altun zencīr her birine
Getürüñ Kaᶜbeyi maḥşer yirine

İÜ 252a 7753 Varalar anda yitmiş biñ melekler
Ḳamu gel diyü ideler dilekler

7754 Diye ben gitmezem tā Ḥaḳ Taᶜālā
Şefāᶜat virmeyince baña Mevlā

7755 Diye Ḥaḳ kim nedür di ḥācetüñi
Virem tā kim bilesin ᶜizzetüñi

7756 Diye anlar ki iḫlāṣ-ıla geldi
Vefāt itdi benüm çevremde ḳaldı

7757 Baña baġışla anları diye ol
Diye Ḥaḳ faẓl ḳıldum anlara bol

7758 Geyüp iḥrāmı ḳamu ṭura bunlar
Hemān-dem anda *lebbeyk* ura bunlar

---

* ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY; Taᶜālā: - SK. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *"...Sabredenlere mükâfatları elbette hesapsız olarak verilir."* (Zümer 39/10).
7746b hem: - SK.
7750a itdi-se: ḳıldı-sa SK, BY; ḥaccın ola: ḥaccını ol SK.
7755a kim: - SK.
7755b virem: vire SK.
7756: - SK.
7757b Ḥaḳ: - AG.
7758b anda: - SK; bunlar: anlar SK. || **lebbeyk**: bk. 2097a dipnot.

BY 243a

7759 Diye hem daḫı yā Rab ḳullaruñdan
Baña virgil ṭavāf idenleri sen

7760 Nidā ide ṭavāf idenlere hep
Dirile Kaᶜbeye cümle müretteb

7761 Yüriye pes bu nevᶜa Kaᶜbetu'llāh
Şefāᶜat Kaᶜbeye hem vire Allāh

7762 Diye anlar ki ḥacc itdi ḥaḳīḳat
Ben iderem ḳamusına şefāᶜat

7763 Bulara kāfiyem ben yā Muḥammed
Şefīᶜ ol ġayrıya sen yā Muḥammed

7764 Pes andan ṣora Ḳurʾān ānından ol Ḥaḳ
Oḳuyanlar olalar faẓla mülḥaḳ

7765 Şular kim oldı Ḳurʾāna mülāzım
Dün ü gün ḳırʾate oldı müdāvim

7766 İrişe aḥsen-i ṣūretde Ḳurʾān
Diye kim sen beni bildüñ mi iy cān

SK 212a

7767 Diye kim bilmedüm eyde ki niçün
Mülāzımduñ baña dünyāda dün gün

7768 Oḳurduñ bini hīç elden ḳomazduñ
Benüm emrümi ṭutarduñ ṣımazduñ

AG 221b

7769 Diye imdi meger Ḳurʾānsın sen
Diye Ḳurʾānam oldum rāżī senden

7770 Çü Ḥaḳ dünyāda ḫoş virdi hidāyet
Gerek bugün ḳılam saña şefāᶜat

İÜ 252b

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ الْقُرْآنُ شَافِعٌ مُشَفَّعٌ [وَ]مَاحِلٌ مُصَدَّقٌ مَنْ جَعَلَهُ أَمَامَهُ قَادَهُ إِلَى الْجَنَّةِ وَمَنْ جَعَلَهُ خَلْفَهُ سَاقَهُ إِلَى النَّارِ*

7771 Aña ḫoş salṭanat virile ol dem
Geye zer-tāc u ḥulle egnine hem

7772 Daḫı hem vālideynine Taᶜālā
İkişer ḥulle vire anda Mevlā

7760-7761: - İÜ, AG.
7763a-7763b: BY'de takdim-tehirli.
7763b sen: - SK.
7765b ḳırʾate oldı: oldı ḳırʾate BY; müdāvim: mülāzım SK.
7767a ki: kim SK.
7770b saña: ben de SK.
* men (1.): limen İÜ, AG, femen SK, BY. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Kur'an şefaatçidir, şefaate vesile olur. Helal kıldıkları ise tasdik edilmiştir. Kim onun peşinden giderse (hükümlerine uyarsa) kendisini cennete götürür. Kim de onu arkasına iterse kendisini cehenneme sevkeder.*" (Celâleddîn es-Suyûtî, 2015: I/212).
7771a virile: vire SK.
7771b hem: hep BY.
7772a hem: - SK.
7772b anda: aña SK.

7773 Diyeler bize ḳandan bu kerāmet
Bu deñlü yoġ-ıdı bizde ᶜibādet

7774 Diyeler oġluñuz oḳurdı Ḳurʾān
Añun-çün size faẓl irişdi çendān

BY 243b 7775 Meger anlar ki Ḳurʾānı oḳurdı
Murādı ᶜizz ü yā dünyā olurdı

7776 Meger kim Bū Hüreyre bir gün iy cān
Ḳıyāmetden ḫaber virürdi ol ḫan

7777 Didi vü naᶜra urup düşdi nā-gāh
Girü ḳalḳup didi *el-ḥamdü li'llāh*

7778 Bu nevᶜa üç kez oldı aña ḥālet
Girü ᶜaḳlı gelüp buldı ifāḳat

7779 Didi didi ḳıyāmetden Taᶜālā
Şora üç dürlü ḳavme anda Mevlā

7780 Şora pes evvel ehl-i ᶜilme sulṭān
Saña ben eyledüm Ḳurʾānı iḥsān

7781 Resūle virdügüm virdüm saña ben
ᶜAmel ᶜilmüñ-ile ḳılduñ mı di sen

7782 Diye yā Rabb oḳurdum dün gün anı
Diye Ḥaḳ söyledüñ bugün yalanı

7783 Melekler diye hem kezzābsın sen
Ḥaḳ içün oḳımaḳ gelmedi senden

7784 Anuñ-çün oḳıduñ kim ḫalḳ bileler
Ne ḫoş oḳur diyü ᶜizzet ḳılalar

7785 Suʾāl ide daḫı māl issine ol
Saña dünyāda virdüm sīm ü zer bol

İÜ 253a|AG 222a|
SK 212b 7786 Neye ṣarf eyledüñ digil baña sen
Diye kim çoḳ taṣadduḳ eyledüm ben

7787 Daḫı hem eyledüm envāᶜ-ı ḫayrāt
Bitürdüm dünyede hem niçe ḥācāt

7788 Yalansın diye Ḥaḳ daḫı melekler
Anuñ-çün bitürüpsin sen dilekler

7773: - SK.
7776a meger kim: didi pes BY.
7776b ḫaber virürdi ol: buyurdı ol güzel BY.
7779a didi didi: didi SK.
7779b Mevlā: ḥāli İÜ, ḥālā AG.
7781a virdüm: virem SK.
7786a baña: - SK.
7787b dünyede: dünyāda SK.
7788a Ḥaḳ: hem SK.

7789 Diyeler kim zihī cömerddür ol
Seḫāvet itmede ḫ˘oş merddür ol

7790 Daḫı bir ḳavmden ide suʾāli
Ki küffār-ıla itmişdi ḳıtāli

7791 Diye niçün ki olduñuzdı maḳtūl
Diyeler kim olayduḳ tā ki maḳbūl

BY 244a 7792 Ḳıtāl itdük senüñ yoluñda iy şāh
Bizi ḳatl itdiler ḥattā ki nā-gāh

7793 *Keẕebte* diye Ḥaḳ daḫı melāʾik
Ḥarām olsun saña ḥūr u erāʾik

7794 Anuñ-çün sen ḳıtāl eyledüñ anda
Diyeler kim bahādırdur cihānda

7795 Bu üç ḳavme cezāsın Ḥaḳ viriser
Ṭamuyı bunlaruñla ḳızdurısar

7796 Ki dünyāda murādın buldı anlar
Ḥalāyıḳdan naṣībin aldı anlar

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا نُوَفِّ اِلَيْهِمْ اَعْمَالَهُمْ فِيهَا وَهُمْ فِيهَا لَا يُبْخَسُونَ*

7797 Bu kez Ḥaḳ vālideyninden şorısar
Riʿāyet itdi-se ecrin viriser

7798 Daḫı evlād u ehlinden şora Ḥaḳ
Delālet ḫayra ḳıldı mı göre Ḥaḳ

7799 Didi mi Ḥaḳḳuñ emrini bulara
Hem ögretdi mi ḥaḳ dīni bulara

7800 Didi mi daḫı kim ḳorḳuñ Ḫudādan
İre tā kim size faẓl u ʿaṭādan

İÜ 253b

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا قُوا اَنْفُسَكُمْ وَاَهْلِيكُمْ نَاراً وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ**

AG 222b 7801 Şora hem şıla-i raḥm eyledi mi
Şılayla aḳribāyı ṭoyladı mı

7789a cömerddür: cömerd-durur SK.
7789b merddür: merd-durur SK.
7793a **keẕebte**: "Yalan söyledin".
7793b saña: size SK; ḥūr u: ḥavrā İÜ, AG.
* ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Kim yalnız dünya hayatını ve onun zinetini isterse, biz onlara yaptıklarının karşılığını orada tastamam öderiz. Orada onlar bir eksikliğe uğratılmazlar.*" (Hûd 11/15).
7798a şora Ḥaḳ: şoralar İÜ.
7799a emrini: emrin SK.
7799b bulara: olara AG.
** ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Ey iman edenler! Kendinizi ve ailenizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun…*" (Tahrîm 66/6).
7801b aḳribāyı: aḳrabā SK.

7802 Daḫı hem ḳoñşı ḥaḳḳını ṣora Ḥaḳ
Eger ḫ˘oş ṭutdı-sa müzdin vire Ḥaḳ

SK 213a 7803 Ṣoralar hem dilin ḥıfẓ eyledi mi
Veyāḫ˘od ol fevāḥiş söyledi mi

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَصْمُتْ*

7804 Daḫı ḳuldan ḳaravaşdan ṣoralar
Daḫı hem iş ü yoldaşdan ṣoralar

7805 Edā itdiyse ḥaḳḳın bunlaruñ ol
Ḫudādan aña iḥsān irişe bol

BY 244b 7806 Daḫı hem ṣoralar ḫavf u recādan
Ṣoralar daḫı mālından seḫādan

7807 Daḫı iḥsān itdi mi yetīme
Faḳīre hem ẕelīle hem saḳīme

7808 Teraḥḥum şefḳat itdiyse bulara
Ola maẓhar ᶜaṭāʾ -i Kirdigāra

7809 Ṣoralar daḫı tehlīl eyledi mi
Ḥaḳun ẕikrini çoḳ çoḳ söyledi mi

7810 Getürdi mi resūle çoḳ ṣalavāt
Ger itdiyse bula pes çoḳ kerāmāt

7811 Daḫı kesbinden ideler suʾāli
Gözetdi mi ḥarāmı vü ḥalālı

7812 Ḥalāldan eyledi mi loḳmasını
Daḫı pāk itdi mi her nesnesini

7813 Bu nevᶜa gözlediyse her umūrı
Aña ol demde Ḥaḳ vire sürūrı

7814 Eger kesb itdi-se bunda ḥarāmı
Tenini yaḳalar anda müdāmī

İÜ 254a 7815 Peyem-ber didi kim Allāh Taᶜālā
Cinānını ḥarām eyledi Mevlā

7816 Şu cismüñ kim ḥarām oldı ġıdāsı
Bulınmaz derdinüñ hergiz devāsı

7802a ḳoñşı: ḳonşı SK; ḥaḳḳını: ḥaḳḳın SK.
* ḳāle: kemā ḳāle BY. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *Allah'a ve son güne iman etmekte olan her kişi hayır söylesin yahut sussun.*" (Buhârî, 1989: XIII/6009).
7807a daḫı: daḫı hem SK.
7809b ẕikrini: ẕikrin SK.
7810b pes: hem SK; kerāmāt: kerāmet SK.
7814a bunda: dünyāda SK.
7815a kim: ki SK.
7816a cismüñ: cisme İÜ, AG, BY.
7816b bulınmaz: bulımaz İÜ, AG.

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ اِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى حَرَّمَ الْجَنَّةِ عَلَى كُلِّ جَسَدٍ غَذَا بِحَرَامٍ*

7817 Şoralar emr-i maᶜrūf eyledi mi
Daḫı her sözde gerçek söyledi mi

AG 223a 7818 Suᵓāl eyleye daḫı vaᶜdesinden
Ḫilāf-ı vaᶜde hīç geldi mi andan

قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَاَوْفُوا بِالْعَهْدِ اِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْؤُلًا**

SK 213b 7819 Şoralar hem ġazā ḳıldı mı ol cān
Ger itdiyse kerāmet vire Sübḥān

7820 Hem ıslāḥ itdi mi ḫalḳ ortasında
ᶜİvażlar bula ger itdiyse anda

BY 245a 7821 Daḫı sulṭāna itdi mi iṭāᶜat
Daḫı itdi mi emrāża ᶜiyādet

7822 Bu nevᶜa cümle efᶜālinden ol Ḥaḳ
Suᵓāl itse gerek anda muḥaḳḳaḳ

7823 Bu meẕkūrāt hep emr-i Ḫudādur
Ki fiᶜle gelmesi ġāyet revādur

7824 Yirince cümlesin iden riᶜāyet
Ḫudā ḳatında ol bulur kerāmet

Beyānu Ḥisābi'n-Nevāhī

7825 Gel iy tābiᶜ olanlar nefs işine
Göñül virenler anuñ cünbişine

7826 Müsülmān ola şanma nefs-i ẓālim
Uşanmaz işlemekden ol meẓālim

7827 Ḫudā nehy itdi çün ẓulm eylemekden
Gerek nehy itdüginden ḳaçasın sen

قَالَ تَعَالَى اِنِّى حَرَّمْتُ الظُّلْمَ عَلَى نَفْسِى وَ عَلَى عِبَادِى اَلَا فَلَا تَظْلِمُوا***

---

* ᶜalā-külli: - SK. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Şüphesiz ki Allah Taâlâ haramla beslenen her bedene cenneti haram kılmıştır.*" (Kaynak bulunamadı). Bu hadis-i şerif, farklı bir lafızla Ahmed bin Hanbel'in *Müsned*'inde (2014: X/605) mevcuttur:إِنَّهُ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ لَحْمٌ نَبَتَ *"Haramla beslenen bir vücut cennete giremez."*

7817b her: hem SK.

** ḳāle'llāhü: ḳāle BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *...Çünkü söz veren sözünden sorumludur.*" (İsrâ 17/34).

7819b Sübḥān: sulṭān SK, BY.

7821a daḫı: diye SK.

7824a iden: ider BY.

7826a Müsülmān: Müsürmān BY.

*** ḳāle: ḳāle'llāhü İÜ, AG. || Bu kudsî hadis, farklı bir lafızla Müslim'in *Sahîh*'inde (2014: VIII/45-46) mevcuttur:إِنِّي حَرَّمْتُ عَلَى نَفْسِي الظُّلْمَ وَعَلَى عِبَادِي فَلَا تَظَالَمُوا "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Muhakkak ki ben kendi nefsime ve kullarıma zulmü haram kıldım. Binaenaleyh birbirinize zulmetmeyiniz.*"

İÜ 254b 7828 Yoluñ azıtdı sinüñ nefs-i şeyṭān
Diler selb ide senden dīn ü īmān

7829 ᶜAdūdur şanma kim ide meveddet
ᶜAdūdan kimseye gelmedi şefḳat

7830 Saña tezyīn ider her dem fücūrı
Diler terk idesin emr-i Ġafūrı

7831 Diler kim ḫayr iş gelmeye senden
Ḫudā ḳatında ḫaclet bulasın sen

7832 Eger kāfir olaydı cümle müʾmin
O dem İblīs bulurdı murādın

7833 Diler kim cümle ᶜāṣī ola bunlar
Cehennemde müʾebbed ḳala bunlar

AG 223b 7834 Gel imdi nefsüñe eyle naṣīḥat
Ki Ḥaḳ ḳatında bulmaya fażīḥat

7835 Ne fiᶜl itseñ ṣorılur bildüñ anı
Birez ḳıldum saña andan beyānı

SK 214a|BY 245b 7836 Şu nesne kim Ḥaḳuñ emridür andan
Suʾāl ider Ḫudā kim söyledüm ben

7837 Ḥaḳuñ emrine ḳıl imdi iṭāᶜat
Gice gündüz düriş eyle ᶜibādet

7838 Daḫı nehy itdüginden key ḥaẕer ḳıl
Ki şeyṭān emridür andan güẕer ḳıl

7839 ᶜAdū sözine ᶜāḳıl tābiᶜ olmaz
Naṣīḥat yüz biñ itse sāmiᶜ olmaz

7840 Ḥaẕer ider anuñ mekrinden her dem
Ki tā irmeye cāna anda biñ ġam

7841 Şular kim oldılar şeyṭāna tābiᶜ
Olısardur felā-büd Ḥaḳḳa rāciᶜ

7842 Ḳamu işden suʾāl eyleyiser Ḥaḳ
Cezāsın fiᶜle göre vire muṭlaḳ

7843 Şu dem kim ḥaşr olalar cümle anda
Ḫalāyıḳ cemᶜ ola maḥşer yirinde

İÜ 255a 7844 Nidā eyleyiser ol demde sulṭān
Ḳanı anlar ki ḳıldı baña ᶜişyān

7828b selb ide senden: senden ide selb SK.
7829b gelmedi: gelmez SK.
7834b bulmaya: olmaya SK.
7835a ṣorılur bildüñ: ṣorarlar bil ki SK.
7839b sāmiᶜ: żāyiᶜ İÜ, AG.
7840a mekrinden: mekrinde İÜ, AG.
7840b anda: - SK.

7845 Şu deñlü ḫavf ide anda ḫalāyıḳ
Düşe yüz üzre cümle bellü bayıḳ

7846 Ḫuşūşā ola anlar kim günehkār
Ola ḥayretde yaᶜnī ḳavm-i füccār

7847 Şefāᶜat eyleye maḥbūb-ı ḥażret
Diye yā Rab bugün eżᶜafdur ümmet

7848 Hezārān dürlü ḳorḫu gördi bunlar
Ki şimdi ḥażretüñe irdi bunlar

7849 Çü sen heybetle ḳılasın ḫiṭābı
Ne ḳudret kim vire bunlar cevābı

7850 Bugün ben ḳula yā Rabb eyle ḥürmet
Günehkār ümmetüme eyle şefḳat

7851 Ne dilerseñ bugün fermān senüñdür
Velīkin şefḳat ü iḥsān senüñdür

7852 Fidā bunlara iy Ḫallāḳ-ı ᶜālem
Ḫadīce ᶜĀyişe vü Fāṭıma hem

AG 224a|BY 246a 7853 Bugün yā Rab Ḥasen birle Ḥüseynüm
Fidā ümmet yolına nūr-ı ᶜaynum

7854 Bu söze ᶜarş u kürsī ola lerzān
Ferişteler ḳamusı ola giryān

SK 214b 7855 Şefāᶜat isteyeler ümmete hep
Diyeler şefḳat it anlara yā Rab

7856 Diye ol demde Allāhü Taᶜālā
Bugün ol gün-durur iy nūr-ı bālā

7857 Ki her kişi biliserdür günāhın
Aña göre bulısardur cezāsın

7858 Bugün hīç kimseye ẓulm olmaz iy yār
Cezāsın bulısar ebrār u füccār

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى اَلْيَوْمَ تُجْزٰى كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ لَا ظُلْمَ الْيَوْمَ اِنَّ اللّٰهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ*

7859 Bu dem sen yime ġam ümmet-çün iy cān
Bularuñla ḳıluram çoḳ çoḳ iḥsān

İÜ 255b 7860 Velīkin ḥükmüm icrā olur elbet
Ki mesᵓūl olısardur bugün ümmet

7845a anda: andan AG.
7845b cümle: - SK.
7846a günehkār: günāhkār SK.
7854a lerzān: ḥayrān SK.
* kemā: - SK; ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Bugün herkese kazandığının karşılığı verilir. Bugün asla zulüm yoktur. Şüphesiz Allah hesabı çabuk görendir.*" (Mü'min 40/17).
7859a yime ġam: ġam yime SK, BY.
7859b çoḳ çoḳ: çoḳ SK.

7861 Pes andan ümmete ḳıla ḫiṭābı
Ṣora pes cümle ḳullara ḥisābı

7862 Niçeler bu ᶜitābı görmeyeler
Ḥisāb anlara hergiz ṣormayalar

7863 Niçeler hem ḥisābı göre āsān
Şefāᶜat eyleye yaᶜnī ki sulṭān

7864 Bulara luṭf-ıla ide ḫiṭābı
Daḫı liynetle eyleye ḥisābı

7865 Egerçi ḳıldılardı niçe ᶜiṣyān
Daḫı Ḥaḳ dileye kim ḳıla iḥsān

7866 Ki zīrā gerçi itmişler günāhı
Girü tevbe ḳılup itdiler āhı

7867 Hemānā ᶜarż oluban giçe bunlar
Cinān iḳlīmlerine göçe bunlar

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ لَيْسَ أَحَدٌ يُحَاسَبُ يَوْمَ القِيَامَةِ إِلَّا هَلَكَ* قَالَتْ عَائِشَةُ [فَقُلْتُ] أَوَلَيْسَ يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى فَسَوْفَ يُحَاسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا [قَالَتْ] فَقَالَ إِنَّمَا ذَلِكِ العَرْضُ وَلَكِنْ مَنْ نُوقِشَ الحِسَابَ يَهْلِكْ**

AG 224b|BY 246b 7868 Buyurdı hem daḫı sulṭān u sālār
Getüre bir ḳulın ol demde Cebbār

7869 Ḫalāyıḳdan anı setr ide Allāh
Suᵓāl ide aña luṭf-ıla ol şāh

7870 Diye bilür misin itdüklerüñi
Cevāb eyle baña divşür öküñi

7871 Günāhın ẕikr ide hep cümlesini
Kim aña añdura her nesnesini

SK 215a 7872 Diye yā Rab günāh itdüm ḳatuñda
Siyeh-rūyam bugün uş ḥażretüñde

7873 Ümīd itmiş-idüm luṭfuña yā Rab
Anuñ-çün işledüm bu işleri hep

İÜ 256a 7874 Şu deñlü ᶜadd ide cürmini sulṭān
Helāk olmış göre nefsini ol cān

7864a ḫiṭābı: ḥisābı SK.
7865a ḳıldılardı: ḳıldılar SK.
7865b daḫı: velī SK, BY.
* illā heleke: yehlikü İÜ, AG, SK. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *Hesaba çekilen bir kimse, başka değil, behemehâl helak olur.*" (Buhârî, 1988: XI/4982)
** ᶜĀyişetü: Metinde "ᶜĀyişetü raḍıya'llāhü ᶜanh". || *"Âişe dedi ki: Bunun üzerine ben: Allah Taâlâ 'İşte böylesi kolay bir hesaba çekilir' (İnşikâk 8) buyurmuyor mu? dedim. Bunun üzerine Peygamber: 'Bu senin dediğin ancak arzdır, yoksa her kim ince hesaba çekilirse helak olur.' buyurdu."* (Buhârî, 1987: I/258-259).
7869b ol şāh: Allāh SK.
7870b öküñi: özüñi SK.
7871b her: hep SK.

7875 Diye yā Rab günāhum geçdi ḥadden
Ṭamuya müsteḥaḳḳ oldum bugün ben

7876 Nidā ire girü Ḥaḳ ḥażretinden
Ki setr itdümdi dünyāda anı ben

7877 Bugün ᶜafv eyledüm cürmüñi iy yār
ᶜAṭālar bulasın sen mis̱l-i ebrār

7878 Bu maᶜnī üzre server buyurupdur
Ki bunı ᶜĀyişe naḳl eyleyüpdür

7879 Ḳamu peyġām-bere emr eyleye Ḥaḳ
Ki ümmetden ḥisāb aluñ diye Ḥaḳ

7880 Ki kendü ümmetine her peyem-ber
Ṣorup aḥvālini şerḥ eyleyeler

7881 Nidā ire baña Ḥaḳ ḥażretinden
Ḥisāb alma diye sen ümmetüñden

7882 Saña ger ẓāhir ola cürm-i ümmet
Bulardan idesin iy yār nefret

7883 Dilersin sen bularuñ ᶜaybını hīç
Kimesne bilmeyeler ir eger giç

7884 Ben anı dilerem kim sen de iy yār
Bulardan olmayasın hīç ḫaberdār

BY 247a 7885 Ki settāru'l-ᶜuyūbam setr idem ben
ᶜUyūbın bilmeyesin bunlaruñ sen

7886 Zihī erḥam ki sensin yā İlāhī
Ki mestūr idesin bunca günāhı

AG 225a 7887 Ki bizden geldügince cürm ü ᶜiṣyān
İdersin biñ biñ anca girü iḥsān

7888 Bize luṭfuñ keş̱īr *el-ḥamdü li'llāh*
Bizi şākirlerüñden eyle iy şāh

7889 Ki çoḳlıḳ luṭfuña şükr idevüz biz
Hem emrüñ üzre ṭoġru gidevüz biz

7890 Seversin zīra şākir ḳullaruñ sen
İlāhī bizi ḳıl şākirlerüñden

7875b müsteḥaḳ: müsteḥıḳ BY.
7876a ire: ide İÜ, AG.
7885a settāru'l-ᶜuyūbam: settār-ı ᶜuyūbın SK, settār-ı ᶜuyūbam BY.
7886b ki: çü SK.
7889a şükr: ḥamd SK.
7889b ṭoġru: - SK.

İÜ 256b|SK 215b

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى اَنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الشَّاكِرِينَ* وَلَا يُضِيعُ اَجْرَ الْمُحْسِنِينَ**

7891 Gel imdi gör girü Ḥaḳḳuñ işini
Ki mücrim ḳullarıyla cünbişini

7892 Ne nevᶜa ider anlara ḥiṭābı
Nice alur hem anlardan ḥisābı

7893 Kimesne anda ġaybet itmek olmaz
Daḫı hīç kimse anda unudılmaz

7894 Ḳamu ḳullara Ḥaḳḳ ider ḥiṭābı
Ki bir bir ḳamuya ider ḥisābı

7895 Suᵓāl eyleye evvel niᶜmetinden
Ki virdüm saña gökçek niᶜmeti ben

7896 Niçe yıl virmişem cismüñe ṣıḥḥat
Yidüñ içdüñ daḫı çoḳ dürlü niᶜmet

7897 Bu niᶜmetlere sen şükr eyledüñ mi
Veyā ol dem fevāḥiş söyledüñ mi

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ إِنَّ أَوَّلَ مَا يُسْأَلُ عَنْهُ يَوْمَ القِيَامَةِ [يَعْنِي العَبْدَ] مِنَ النَّعِيمِ أَنْ يُقَالَ لَهُ أَلَمْ نُصِحَّ لَكَ جِسْمَكَ وَنُرْوِيَكَ مِنَ المَاءِ البَارِدِ***

7898 Rivāyet eyledi hem İbni Mesᶜūd
O dem kim ẓāhir ola yevm-i mevᶜūd

7899 Ayaḳ ırḳurmadın hem ibn-i ādem
Şora biş nesneden Ḫallāḳ-ı ᶜālem

BY 247b 7900 Diye evvel ki sürdüñ bunca ᶜömri
Nenüñ üzre geçürdüñ bunca ᶜömri

7901 İkinci diye kim virdüm şebābet
Yigitlik içre yaᶜnī bunca ḳuvvet

7902 Neye ṣarf eyledüñ ol ḳuvveti sen
Ṣavāb u yā ḫaṭā mı geldi senden

AG 225b 7903 Üçünci iktisāb itdüñ çü mālı
Ḥarāmı mı ḳazanduñ yā ḥalālı

---

* kemā ḳāle'llāhü: ḳāle'llāhü SK, ḳāle BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Şüphesiz ki Allah şükredenleri sever.*" (Kaynak bulunamadı).

** "Yine (Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor): *...[Allah] iyilik edenlerin mükâfatını zâyi etmez."* (Hûd 11/115).

7891b ḳullarıyla: ḳullarına SK.

7892a ider: ide SK.

7893b hīç: hīç bir AG.

7896a yıl: kim BY.

*** yüsᵓelü ᶜanhü: Metinde "yüsᵓelü'l-ᶜabdü". || "Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *Kıyamet gününde kula sorulacak nimetlerden ilk şey 'Sana vücudunu sağlıklı kılmadık mı? Ve sana soğuk sulardan içirmedik mi?' denilmesidir.*" (Tirmizî, 2007: III/375-376).

7899a ırḳurmadın: arḳurmadın İÜ, AG; hem: hep BY.

7902b ṣavāb u: ṣavāb mı SK.

7904 Budur dördünci ṣarf itdüñ sen anı
Neye ṣarf eyledüñ itgil beyānı

İÜ 257a 7905 Bişinci saña ᶜilm itdüm ᶜaṭā ben
ᶜAmel ḳılduñ mı ᶜilm-ile eyit sen

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ لاَ تَزُولُ قَدَمُ ابْنِ آدَمَ يَوْمَ القِيَامَةِ [مِنْ عِنْدِ رَبِّهِ] حَتَّى يُسْأَلَ عَنْ خَمْسٍ عَنْ عُمُرِهِ فِيمَ أَفْنَاهُ وَعَنْ شَبَابِهِ فِيمَ أَبْلاَهُ [وَمَالِهِ مِنْ أَيْنَ اكْتَسَبَهُ وَفِيمَ أَنْفَقَهُ وَمَاذَا عَمِلَ فِيمَا عَلِمَ] *

7906 Suᵓāl eyleye hem bir kimseden Ḥaḳ
Ḥadīs̱ içre gelür bu söz muḥaḳḳaḳ

SK 216a 7907 Diye kim virmedüm miydi kerāmet
Daḫı hem virmedüm miydi siyādet

7908 Saña virdüm tenāküḥ hem tenāsül
Benüm emrümde sen itdüñ tekāsül

7909 Müsaḫḫar olmış-ıdı saña ḥayvān
Hem itdümdi seni bir ḳavme sulṭān

7910 Saña virdüm ne ḳılduñsa temennā
Belī diye diye pes Ḥaḳ Taᶜālā

7911 Bunı fikr itmedüñ mi ölesin sen
Bugün baña mülāḳī olasın sen

7912 Diye fikr itmedüm ben bunı anda
Ḫacīl oldum anuñ-çün şimdi bunda

7913 Diye Ḥaḳ çün beni unutduñ anda
Bugün ben de unutdum sini bunda

7914 Seni redd eyledüm yaᶜnī ḳatumdan
Iraġ itdüm bugün uş raḥmetümden

7915 Bu nevᶜa niçeye ide ḥisābı
Hem ide anlara anda ᶜaẕābı

BY 248a 7916 Girü bir kimseden ide suᵓāli
Neye irer görüñ anuñ da ḥāli

7917 Diye yā Rab getürdüm saña īmān
Daḫı itdüm senüñ yoluñda iḥsān

7918 Kitābuña daḫı mürselleriüñe
Didüm *āmentü* cümle ḳullaruña

7919 Oruç ṭutdum daḫı ḳıldum ṣalātı
Taṣadduḳ eyledüm virdüm zekātı

---

* tezülü: Metinde "yezālü"; fīme: Metinde "fīmā". || "Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *İnsanoğlundan beş şeyin hesabı sorulmadıkça Yüce Allah'ın huzurundan hiçbir yere ayrılamaz. Bunlar: Ömrünü ne ile geçirdiği, gençliğini nerede tükettiği, malını nereden kazandığı ve nerede harcadığı ile bildikleriyle ne kadar amel ettiğidir.*" (Rudânî, 2011: VIII/530).

7910b diye diye: diye SK.
7914b bugün: - SK.
7918b ḳullaruña: peyem-berüñe SK.

İÜ 257b|AG 226a 7920 Hem ol dem ide Allāha ṣenāyı
Güci yitdükçe hem ide duᶜāyı

7921 Diye Ḥaḳ şimdi mi geldüñ ḳatuma
ᶜİbādet ᶜarż idersin ḥażretüme

7922 Senüñ bed-fiᶜlüñe vardur şevāhid
Diye ol kim ᶜaceb kim ola şāhid

7923 Pes ol dem aġzına mühr ura ḥażret
Ḳamu aᶜżāsı eyleye şehādet

7924 Dili ṭutıla söylemeye hīç söz
Eli ṭutdum diye gördüm diye göz

7925 Kemükleri vü ayaḳları ol dem
Şehādet eyleye uyluḳları hem

SK 216b

قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى اَلْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلٰى اَفْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَا اَيْدِيهِمْ وَتَشْهَدُ اَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ*

7926 Rivāyet bir daḫı bunda olupdur
Ḥadīṯ içre bu söz daḫı gelüpdür

7927 ᶜİtāb itdükde ḥażret ḳullarına
Cevāb ide dönüp ḳul Rabbisine

7928 Diye yā Rab didüñ ẓulm itmezem ben
Ki ᶜadl iderem egri gitmezem ben

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَمَا رَبُّكَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ**

7929 Diye Ḥaḳ kim belī ẓālim degülem
Ki ẓulm itmek-ile ḥākim degülem

7930 Diye yā Rabbi maḳbūl itmezem ben
Girü şāhid bulınmayınca benden

7931 Diye ᶜuẓvuñ ider saña kifāyet
Kirāmen Kātibīn ider şehādet

BY 248b 7932 Anuñ aġzına ol dem mühr ura Ḥaḳ
Şehādet ide aᶜżāsı muḥaḳḳaḳ

7933 Bu kez aᶜżāsı-la ide ḫuṣūmet
Ki niçün böyle itdüñüz şehādet

İÜ 258a 7934 Sizüñ-çün Ḥaḳḳ-ıla ḳıldum ḫuṣūmet
Ki tā çekmeyesiz nār içre miḥnet

7920b yitdükçe: yitdügince SK.
7923b eyleye: eyle SK.
7925a ol dem: söyleye ol dem SK.
* ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *O gün biz onların ağızlarını mühürleriz. Elleri bize konuşur, ayakları da kazandıklarına şahitlik eder.*" (Yâsîn 36/65).
** kemā: - SK; ḳāle'llāhü: ḳāle BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *...Rabb'in kullara (zerre kadar) zulmedici değildir.*" (Fussilet 41/46).
7931a kifāyet: şehādet BY.
7934b çekmeyesiz nār içre: çekmeye nār içinde SK.

7935 Size siz vācib itdüñüz ᶜaẕābı
Çeküñ imdi ᶜaẕābı vü ᶜıḳābı

AG 226b 7936 Pes ol dem yire emr eyleye Allāh
Şehādet ide bu yir daḫı iy şāh

7937 Diye yā Rabbi üstümde ḫalāyıḳ
Ḳabāyıḥ işlediler bellü bayıḳ

7938 Eger erkek eger dişi ḳamusı
Ne fiᶜl itdiyse kiçisi ulusı

7939 O dem bu ḳamusın ẕikr eyleye yir
Faṣīḥ ādem gibi ḫ˘oş söyleye yir

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ اَخْبَارَهَا بِاَنَّ رَبَّكَ اَوْحٰى لَهَا*

7940 Gel imdi girü diñle ḳorḫulardan
Ṣora Ḥaḳ cümle efᶜāli bulardan

7941 Riyāsından ide ol dem suᵓ āli
Mürāyīnüñ gör imdi n'ola ḥāli

SK 217a 7942 Diye aᶜmālüñüzi n'itdüñüz siz
Benüm ġayruma ṭāᶜat itdüñüz siz

7943 Kimüñ-çün eyledüñüzse ᶜibādet
Anuñ ḳatından isteñ varuñ ücret

7944 Ṭaleb itmedüñüz çün ecri benden
Görüñ kim size ḫayr irer mi andan

7945 Bu nevᶜa serzeniş idüp bulara
Diye kim girüñ imdi şimdi nāra

7946 Ṣora hem ehl-i dünyāya o dem Ḥaḳ
Baña neñ var ki_ola ḳatumda elyaḳ

7947 Bu deñlü kim saña itdüm ᶜaṭā ben
Benüm-çün n'eyledüñ digil baña sen

BY 249a 7948 Neye ṣarf eyledüñ māluñ eyitgil
Ne yire lāyıḳ-ısañ anda gitgil

İÜ 258b 7949 Diye yā Rabbi cemᶜ itdüm anı ben
Girü terk eyleyüp gitdüm anı ben

7935b ᶜıḳābı: ᶜaẕābı SK.
7936a emr: - SK.
7939a ḳamusın: ḳamusını İÜ.
* ḳāle'llāhü: ḳāle BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *İşte o gün, yer, kendi haberlerini anlatır. Çünkü Rabb'in ona (öyle) vahyetmiştir.*" (Zilzâl 99/4-5).
7942a aᶜmālüñüzi: aᶜmālüñüz SK.
7944a ecri: ecr İÜ, AG.
7945a idüp: ide SK.
7946a ehl-i: - SK; dünyāya: dünyā SK.
7948b anda: yüri SK.

7950 Girü gönder beni varup göreyin
Ḳamusın ḥażretüñe irgüreyin

7951 Diye Ḥaḳ kim ne taḳdīm itdüñ anı
Ḳatumda söyleyüp ḳılġıl beyānı

7952 İde tekrār Ḥaḳḳ aña ḫiṭābı
Girü bu vech-ile vire cevābı

7953 Diye Ḥaḳ çünki ḫayrı yoḳdur anuñ
Cehennemde işi yanmaḳdur anuñ

AG 227a 7954 Aña beñzer ki bir ḫ˘ōca ḳulına
Virür aṣṣılamaḳ-çün māl eline

7955 Ḫilāf ider efendisine ol ḳul
Ki nā-ḥaḳ ẓāyiʿ ider mālını ol

7956 Suʾāl itdükde ḫ˘ōca aña iy yār
Olur ol demde ḳul ḳatı ziyānkār

كَمَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى أُولَٰئِكَ الَّذِينَ اشْتَرَوُا الضَّلَالَةَ بِالْهُدَىٰ فَمَا رَبِحَتْ تِجَارَتُهُمْ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ*

7957 Budur kim ḳullara çün ṣora sulṭān
Diyeler çoḳ taṣadduḳ itdük iy cān

7958 Buyura Ḥaḳ baña virdüklerini
Daḫı beglere gönderdüklerini

7959 Getürüñ bunda hep görsünler anı
Ne nesne virdiler bilsünler anı

SK 217b 7960 Pes ol kim beglere virmişdi anlar
Ḳumaşlar hem nefāyis armaġanlar

7961 Getürüp ḳoyalar ṭaġlar gibi_anı
Diye Ḥaḳ baña virdükleri ḳanı

7962 Bu kez pul yāḫ˘o geçmez akçalardan
Getüreler bu nevʿa nesnelerden

كَمَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى وَيَجْعَلُونَ لِلَّهِ مَا يَكْرَهُونَ**

İÜ 259a|BY 249b 7963 Ferişteler ideler serzenişler
Ne-y-idi diyeler bu olan işler

7950a beni varup: varup anı SK.
7950b irgüreyin: getüreyin İÜ, AG, SK.
7952b vire: ide BY.
7955b nā-ḥaḳ: tā hep SK.
7956b ḳul: - SK.
* ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *İşte onlar, hidayete karşılık sapıklığı satın almış kimselerdir. Bu yüzden alışverişleri onlara kâr getirmemiş ve (sonuçta) doğru yolu bulamamışlardır.*" (Bakara 2/16).
7962a yāḫ˘o: yāḫ˘od SK.
** ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Hoşlarına gitmeyen şeyleri Allah'a isnad ederler...*" (Nahl 16/62).

7964 ᶜAceb dünyāñuzı ḫarc itdüñüz siz
Ḳamuñuz şöyle maḥrūm gitdüñüz siz

7965 Diye Ḥaḳ bunlara imdi yürüñ siz
O māl virdüklerüñüze varuñ siz

7966 Ṭaleb idüñ bulardan bugün iḥsān
Görüñ derdüñüze olur mı dermān

7967 Pes ol dem emr ide ṭutuñ buları
Cehennem içine atuñ buları

7968 Pes ol dem ehl-i dünyā göre ḥasret
Diye bizüm-çün oldı derd ü miḥnet

7969 Meger anlar ki ẕākir olmış-ıdı
Ḥaḳuñ luṭfına şākir olmış-ıdı

AG 227b 7970 Virürdi her ne virse Ḥaḳḳ içün ol
ᶜİvażlar vire Ḥaḳḳ anda aña bol

7971 Faḳīr olanları bunlar görürdi
Rıżāʾ-i Ḥaḳḳ içün nesne virürdi

7972 Yetīme ṭula iderdi taṣadduḳ
Eger virmezse iderdi taḫalluḳ

7973 Ki yaᶜnī Ḥaḳḳ içün nesne virürdi
Veyā yumşaḳ söz-ile göndürürdi

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى قَوْلٌ مَعْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ مِنْ صَدَقَةٍ يَتْبَعُهَا اَذًى وَاللّٰهُ غَنِيٌّ حَلِيمٌ*

7974 Didi server ḳopa çünkim ḳıyāmet
Gele maḥşer yirine cümle ümmet

7975 Faḳīr ḳulların iḥżār ide Allāh
Bulara iᶜtiẕār eyleye ol şāh

7976 Ki yaᶜnī olmadı dünyāya ṭālib
Dün ü gün oldı Ḥaḳ ẕikrine rāġıb

SK 218a 7977 Şerīᶜat emrin icrā eyledi ol
Ḥaḳuñ farżını ibḳā eyledi ol

7964a ᶜaceb: ᶜabeş İÜ, AG.
7965a Ḥaḳ: - SK.
7966a idüñ: eyleñ BY.
7967a ol dem: andan SK, BY.
7973b göndürürdi: gönderürdi SK, BY.
* SK'de der-kenar olarak "Maṭlabü Şerefi'l-Faḳr" ibaresi kayıtlıdır; ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY; Taᶜālā: - İÜ. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Güzel bir söz ve bağışlama, peşinden gönül kırma gelen bir sadakadan daha hayırlıdır. Allah her bakımdan sınırsız zengindir, halîmdir (hemen cezalandırmaz, mühlet verir).*" (Bakara 2/263).
7975a ḳulların: ḳullarını SK.
7975b eyleye: ide SK.
7976a dünyāya: dünyāda SK.
7977b farżını: farżın SK.

7978 Diye ᶜizzüm celālüm ḥaḳḳı-çün Ḥaḳ
Saña kim görmedüm dünyāyı elyaḳ

İÜ 259b|BY 250a 7979 Saña itmek degüldi bil ḥaḳāret
Murādum bil ki virmekdi kerāmet

7980 Faḳīr itdüm anuñ-çün sini iy cān
Olasın tā bugün ḳatumda sulṭān

7981 Var imdi gör ṣufūf içinde kim var
Ki dünyāda saña oldı vefādār

7982 Benüm-çün saña bir loḳma yidürdi
Veyā egnüñe bir kisve geyürdi

7983 Çıḳarġıl cümlesin maḥşer yirinden
Şefāᶜat eyle cennāta ilet sen

7984 Faḳīre gör ne iḥsān idiser Ḥaḳ
Nice maḥşerde sulṭān idiser Ḥaḳ

7985 Faḳīr ḳullarını bil kim sever Ḥaḳ
Ḳabūl itmege daᶜvātın iver Ḥaḳ

7986 Ḥabību'llāh anuñla faḫr ider çün
Anı sevmeyeler dünyāda niçün

7987 Faḳīre Ḥaḳ virür üç dürlü ḫaṣlet
Virilmez aġniyāya bunlar elbet

7988 Bir oldur cennete kim gire bunlar
Yüce çardaḳlar üzre ṭura bunlar

7989 Bulara ehl-i cennet kim baḳalar
Bugün niteki yılduza baḳalar

AG 228a 7990 Gire hem cennete bunlar işit sen
Ki biş yüz yıl ilerü aġniyādan

7991 Daḫı bunlar ki_ide tesbīḥ u taḥmīd
İde hem aġniyā tehlīl ü temcīd

7992 Yanınca on biñ aḳça ger vireler
Faḳīre olmaya bunlar berāber

7993 Faḳīre eylegil gel imdi raġbet
Ki yarın eyleye saña şefāᶜat

7983b ilet: irür SK.
7984a ne: - SK.
7985a kim: ki SK.
7985b iver: ider BY.
7986a ider: ide SK.
7989b niteki: nite AG, nitekim SK.
7991a ide: ider SK; taḥmīd: temcīd SK, BY.
7991b temcīd: taḥmīd SK, BY.

	7994	Pes andan Ḥaḳ suʾāl ide ribādan Rivāyetdür işidüñ Muṣṭafādan
	7995	Giderken leyletü'l-esrāda server Yidinci göge çıḳdum dir peyem-ber
İÜ 260a|SK 218b| BY 250b	7996*	Naẓar itdüm ṭamuya anda ol dem Erenler gördüm içinde anuñ hem
	7997	Büyük evler gibi ḳarınları hep İçinde ṭopṭolu mār-ıla ʿaḳreb
	7998	Görinür bāṭını hep ẓāhirinden Suʾāl itdüm anı ben Cebreʾīlden
	7999	Didi bunlar ribā yiyendür iy şāh ʿAẓāb ider ḳatı bunlara Allāh
	8000	Zinādan ide Ḥaḳḳ andan suʾāli Eger itdiyse müşkil ola ḥāli
	8001	Daḫı ḫamr eyledi mi ṣora Allāh Ger itdiyse caḥīme vire Allāh
	8002	Suʾāl ide daḫı kibr eyledi mi Ṣora daḫı yalanı söyledi mi
	8003	Ṣora hem kimseyi itdi mi ġaybet Ger itdiyse bula anda ʿuḳūbet
	8004	Ḥased ḳıldıysa kimse ḥaḳḳına ol ʿAẓāb irişe ʿuḳbāda aña bol
	8005	Eger ḳoḳuladıysa bunda nā-gāh Ġażab ide aña ʿuḳbāda Allāh
	8006	Daḫı kimseye bühtān itdi mi hīç Ger itdiyse ʿaẓāba ola der-pīç
	8007	Ṣora hem sögdi miydi muḥṣanāta Eger sögdiyse uġrar müşkilāta
	8008	Daḫı fuḥş eylediyse ol sözinde Zebānīler ṭutalar anı anda
	8009	Yalan and içdi-se müşkil olur ḥāl Atarlar oda anı anda fi'l-ḥāl
AG 228b	8010	Yalan yire ṭanuḳlıḳ virdi-se ger Ṭamuya ilteler anda melekler

* SK'de der-kenar olarak "Maṭlab-ı Ribā Yimek ve Zinā İtmek" ibaresi kayıtlıdır.
8002a ide: eyleye SK.
8004a ḳıldıysa: ḳıldı-sa BY.
8007b sögdiyse: sögdi ise BY.
8009b oda: nāra SK.

8011 Şoralar daḫı kim mekr eyledi mi
Daḫı hīç kimseneyi aldadı mı

8012 Şoralar bidᶜat itdi mi cihānda
Ger itdiyse ᶜuḳūbet göre anda

İÜ 260b|BY 251a 8013 Şoralar eyledi mi masḫaralıḳ
Eger itdiyse ḫışm eyleye Ḫālıḳ

8014 Şora hem çalġu çaldı mı muḥaḳḳaḳ
Ger itdiyse ᶜaẕāb ide o dem Ḥaḳ

SK 219a 8015 Şora hem ḥırṣı-la ṭūl-i emelden
Ger itmediyse ḳurtıla zelelden

8016 Şora pes gözden ü dilden ḳulaḳdan
Göñülden elden ü daḫı ayaḳdan

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولٰٓئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْؤُلًا*

8017 Bu meẕkūrātı kim ẕikr eyledüm ben
Suʾāl olur bulardan añlaġıl sen

8018 Meger ḳaṣd-ıla itmemiş ola ol
Ḫaṭā itmiş ya unutmış ola ol

8019 Buları ᶜafv ider ol yüce sulṭān
Baġışladı resūle zīra Sübḥān

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا** وَ قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ رُفِعَ عَنْ أُمَّتِي الْخَطَاءُ وَالنِّسْيَانُ***

8020 Velī şunlar ki itdi çoḳ günāhı
Girü tāʾib oluban itdi āhı

8021 Ḥaḳı ẕikr eyledi yitdükçe ḳudret
Aḳıtdı gözyaşın itdi ᶜibādet

8022 Ḳabūl ider bularuñ ᶜöẕrini Ḥaḳ
Ṣevāba degşürür cürmin muḥaḳḳaḳ

8013a eyledi: ki_eyledi BY.
8015a şora: şoralar SK.
8016a pes: hem SK.
* ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: ...*Çünkü kulak, göz ve kalp, bunların hepsi ondan sorumludur.*" (İsrâ 17/36).
8019a sulṭān: Sübḥān SK.
8019b zīra Sübḥān: zīrā sulṭān SK.
** ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: ...*'Ey Rabb'imiz! Unutur ya da yanılırsak bizi sorumlu tutma!'*..." (Bakara 2/286).
*** "Ve Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *Ümmetimden hata ve unutma kaldırıldı.*" . Bu hadis-i şerif, farklı bir lafızla İbni Mâce'nin *Sünen*'inde (2008: I/654) mevcuttur: إِنَّ اللّٰهَ تَجَاوَزَ عَنْ أُمَّتِي الْخَطَأَ وَالنِّسْيَانَ وَمَا اسْتُكْرِهُوا عَلَيْهِ *"Allah, ümmetimin yanılmasını, unutmasını ve zorlanarak yaptığı şeyin günahını affetmiştir."*
8022a ider: ide SK.
8022b cürmin: cürmini SK.

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى اِلَّا مَنْ تَابَ وَاٰمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحاً فَاُولٰٓئِكَ يُبَدِّلُ اللّٰهُ سَيِّاٰتِهِمْ حَسَنَاتٍ*

AG 229a

8023 Gel imdi nefsüñe virgil riyāżat
Bu fānī evde ḳıl gökçek ᶜibādet

İÜ 261a

8024 Ḥisāb it ḳavlüñi vü fiᶜlüñi sen
Ne ẓāhir oldı gör dünyāda senden

8025 Bilürsin saña mevt irer muḥaḳḳaḳ
Girü ḥaşr idiserdür sini ol Ḥaḳ

8026 Suᵓ āl ider ḳamu aḥvālüñi şāh
Aña göre cezāñı virür Allāh

BY 251b

8027 Buña çün iᶜtiḳād idersin iy yār
Gel imdi şimdiden olġıl ṭalebkār

8028 Bunı farż it ki ol gün oldı şimdi
Ḥaḳuñ emri irişdi geldi şimdi

8029 Bu dem saña suᵓ āl eyledi sulṭān
Cevābuñ var mı gör virmege iy cān

8030 Ne şanursın saña ḳalur mı dünyā
Veyā bāḳī mi_olur bu ḥüsn ü zībā

SK 219b

8031 Ḳanı bu dünyeye binüm diyenler
Şarāb-ı mevt içüben gitdi anlar

8032 Bu dünyādur ribāṭ-ı pür-ḫarābe
Göñül virme gel imdi sen serāba

8033 Gelen geçdi ḳonan göçdi bu yirden
Getürmez biri andaġı ḫaberden

8034 Cihānuñ şehleri vü enbiyāsı
Dahı hem evliyāsı aṣfiyāsı

8035 Fenādan göçdi vü vardı beḳāya
ᶜIḳāba kimi vü kimi rıżāya

8036 Ṭaleb ḳıl imdi gel sen de rıżāyı
Bulasın tā ki ᶜuḳbāda şafāyı

8037 Günāhuñdan rücūᶜ it tevbe ḳıl sen
Ki şefḳat bulasın Ḥaḳ ḥażretinden

8038 Ki tāᵓ ib ḳullara ḥubb ider Allāh
Virür cennāt u dīdārını ol şāh

---

* ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Ancak tövbe edip de inanan ve salih amel işleyenler başka. Allah işte onların kötülüklerini iyiliklere çevirir…*" (Furkân 25/70).

8030b mi_olur: olur mı BY.
8031a dünyeye: dünyāya SK.
8035b rıżāya: liḳāya SK.
8036a ḳıl imdi gel sen de: sen de ḳıl imdi gel İÜ, AG, ḳıl sen de gel imdi BY.
8038b dīdārını: dīdārın SK.

8039 İlāhī tevbe tevfīḳ it müyesser
Ki tā āsān ola rāh-ı peyem-ber

8040 Günehkāram żaᶜīfem **YŪSUF** adum
Ḳamu cürm-ile cānumı ḳaradum

İÜ 261b 8041 Direm līkin bu dem estaġfiru'llāh
Ḳabūl it tevbemi luṭf eyle iy şāh

AG 229b 8042 Şorarsañ cürm ü ᶜiṣyāna n'idem ben
Yanar bu cismüm ü cānum n'idem ben

8043 Bilürsin ṭāḳatüm yoḳdur cevāba
Bıraḳma bini luṭf eyle ᶜıḳāba

BY 252a 8044 Şefīᶜ it bize maḥbūbuñ İlāhī
Ḳabūl it cümle maᶜyūbuñ İlāhī

8045 Cemīᶜ-i ḳullara raḥmet senüñdür
Ẕelīl olanlara şefḳat senüñdür

8046 Ṭoyınsun raḥmetüñden cümle ᶜālem
Bezensün ᶜizzetüñden cinn ü ādem

Beyānu'l-Muḫāṣamāt

8047 Girü naḳl ideyim bir söz saña ben
Sözüme ger olursañ müstemiᶜ sen

8048 Çü cemᶜ ola ḳıyāmetde ḫalāyıḳ
Ḫalāyıḳdan suᶜāl eyleye Ḫālıḳ

8049 Ne ḥāl olsa bulalar ḫayr u şerden
Ḳamu dilden ḳulaḳdan hem başardan

SK 220a 8050 Bile her kişi bunda n'itdügini
Eger ḫayr u eger şer itdügini

8051 Ḳamu ḫalḳ ide kendüyi melāmet
Ki ṣāliḥdür eger mücrimdür elbet

8052 Diye mücrim niçün itdümdi ᶜiṣyān
Ġażab ḳıldı anuñ-çün baña sulṭān

8053 Günāhuma niçün tevbe_itmedüm ben
Ṣalāḥiyyet ṭarīḳın ṭutmadum ben

8054 Niçün şeyṭāna tābiᶜ olduñ iy nefs
Niçün bunca ḫaṭālar ḳılduñ iy nefs

8041a līkin bu dem: bu dem līkin SK.
8042a şorarsañ: şorarsam SK.
8044b maᶜyūbuñ: maᶜyūbı SK.
8046b ᶜizzetüñden: ᶜizzetüñe İÜ, AG.
8050a bile: bula SK.

8055 Utanmaduñ mı sen dünyāda Ḥaḳdan
ᶜAẕāba lāyıḳ itdüñ uş beni sen

8056 N'olaydı ḳıla-dum dünyāda ṭāᶜat
Bilürdüm ḳopısar elbet ḳıyāmet

İÜ 262a 8057 Baña bu işi ᶜālimler dimişdi
Bugün n'olacaġın hep söylemişdi

8058 Bulara iᶜtibār itmezdüm ol gün
Didükleri yola gitmezdüm ol gün

8059 Bugün başuma geldi n'ideyim āh
İşüm dün gün olısar āh-ıla vāh

AG 230a|BY 252b 8060 Melāmet ide kendü kendüyi bol
Velīkin bulmaya hīç menfaᶜat ol

كَمَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى يَوْمَئِذٍ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ وَأَنَّى لَهُ الذِّكْرَى يَقُولُ يَا لَيْتَنِي قَدَّمْتُ لِحَيَاتِي*

8061 Diye ṣāliḥ olanlar daḫı ol gün
ᶜAmel çoḳ itmedüm dünyāda niçün

8062 Ki zīrā göre aᶜmālüñ ẕevābın
Daḫı ṣāliḥlerüñ hem fetḥ-i bābın

8063 Şular kim ẕikre olmışdı mülāzım
Daḫı ṭāᶜatde olmışdı müdāvim

8064 Göre her bir ᶜamelde bir kerāmet
Bu kez kendüyi eyleye melāmet

8065 Niçün çoḳ itmedümdi ṭāᶜati ben
Bulaydum tā ki artuḳ ᶜizzeti ben

8066 Ḫuṣūmet ide öz nefsiyle bunlar
Günāh idenler ü ṣāliḥ olanlar

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ مَا مِنْ أَحَدٍ يَمُوتُ إِلَّا نَدِمَ قَالُوا وَمَا نَدَامَتُهُ [يَا رَسُولَ اللَّهِ] قَالَ إِنْ كَانَ مُحْسِنًا نَدِمَ أَنْ لَا يَكُونَ ازْدَادَ**

SK 220b 8067 Rivāyetdür ki ol gün bu ḫalāyıḳ
Ki bī-ḥad çekeler ḳorḫu ḫalāyıḳ

8055a utanmaduñ mı: utanmaduñdı BY.
8055b beni: seni İÜ, AG.
8059a n'ideyim: n'ideyin SK.
8059b āh-ıla: n'ideyin SK.
8060a bol: ol SK.
* ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *...İşte o gün insan (yaptıklarını birer birer) hatırlar. Fakat bu hatırlamanın ona nasıl faydası olacak! 'Keşke bu hayatım için önceden bir şey yapsaydım.' der.*" (Fecr 89/23-24).
8061b itmedüm: ḳılmadum SK.
8063a mülāzım: müdāvim BY.
8063b müdāvim: mülāzım BY.
8064a bir: biñ SK.
8064b kendüyi eyleye: eyleye kendüyi SK, BY.
** es-selām: - İÜ. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *'Her ölen mutlaka pişmanlık duyacaktır.'* Ashab: 'Neden pişmanlık duyacak?' dediler. Şöyle buyurdu: *'İyilik eden kimse iyiliğini artırmamış olduğuna...'* " (Tirmizî, 2007: II/535).

8068 Niçeler ḳaça birbirinden ol gün
Ki daᶜvī idiser ḥaḳḳından ol gün

8069 Kim evvel ḳaça Ḳābil ḳardaşından
Peşīmān ola itdügi işinden

İÜ 262b 8070 Eṣaḥ söz böyle naḳl olındı bunda
Ki Hābildür ḳaçan Ḳābilden anda

8071 Göre kim kendüden isteye şefḳat
Şefāᶜat itmege bulmaya ḳudret

8072 Delīl oldur ki İbrāhīm peyem-ber
Atasından ḳaça ol günde server

8073 Atasından anasından hem Aḥmed
Yüzin döndüre ol günde Muḥammed

8074 Şefāᶜat isteyeler zīra andan
Velī iẕn olmaya Ḥaḳ ḥażretinden

AG 230b|BY 253a 8075 Ḳaça hem ᶜavretinden Lūṭ-ıla Nūḥ
Şefāᶜat virmeye anlara Sübbūḥ

8076 Hem oġlından ḳaça Nūḥ ol dem iy cān
Ki zīrā bulmamışdı bunlar īmān

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ اَخِيهِ وَاُمِّهِ وَاَبِيهِ وَصَاحِبَتِهِ وَبَنِيهِ لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ يُغْنِيهِ*

8077 Dimişler daḫı bunda özge maᶜnī
Ḳaçan olsa ḳıyāmet güni yaᶜnī

8078 Ḳaça her kişi birbirinden ol gün
Ki ḥattā atalar oġlından ol gün

8079 Anuñ gibi ola ḫavf ol gün iy yār
Peyem-berler ḳalalar cümle nā-çār

8080 Diye *nefsī* vü *nefsī* pes ḳamusı
Hemān ḳala peyem-berler ulusı

8081 Diye pes *ümmetī* vü *ümmetī* ol
Ḳamuya ḳıla anda şefḳati bol

8082 Pes ol dem diye mücrimlere sulṭān
Ne-y-içün ḳılduñuzdı baña ᶜişyān

8068a ḳaça: ḳaçalar BY.
8072a ki: kim SK.
* kemā: - SK; ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Kişinin kardeşinden, annesinden, babasından, eşinden ve çocuklarından kaçacağı gün… İşte o gün onlardan herkesin kendini meşgul edecek bir işi vardır.*" (Abese 80/34-37).
8077a bunda: bundan SK.
8079b peyem-berler: peyem-ber SK; ḳalalar: ḳılalar İÜ.
8080a-8081a: **nefsī-ümmetī** için bk. 2481b dipnot.
8082b ne-y-içün: yā niçün SK.

8083 Diye pes ḥaşr idüñ imdi buları
Bugün tā kim göreler ḳorḫuları

8084 Daḫı etbāᶜ u ezvācın müretteb
Daḫı ṭapduḳlarını getürüñ hep

İÜ 263a|SK 221a 8085 Ki benden ġayrıya ṭapardı bunlar
Şeyāṭīn gönlini yapardı bunlar

8086 Oları ṭurḳuruñ ki_idem ḥisābı
Daḫı idem ᶜaẕābı vü ᶜıḳābı

قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى اُحْشُرُوا الَّذِينَ ظَلَمُوا وَاَزْوَاجَهُمْ وَمَا كَانُوا يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ فَاهْدُوهُمْ اِلٰى صِرَاطِ الْجَحِيمِ*

8087 Melekler ṭurḳura bunları anda
Ṭuralar cümlesi Ḥaḳ ḥażretinde

8088 Ḥisāb ide bularuñ ᶜömrin Allāh
Ḥisāb eyleye hem kesbini ol şāh

8089 Diye dünyāda virdüm bunca niᶜmet
ᶜÖmür virdüm ᶜaḳıl virdüm ü şıḥḥat

AG 231a|BY 253b 8090 Ḳamu maḫlūḳdan ḳıldum mükerrem
Ḳulaḳ virdüm ü göz ü dil ayaḳ hem

8091 Dilüñle söyledüñ mühmel kelāmı
Ḥarāmı ḳarnuña ḳoyduñ müdāmī

8092 Ne emr itdümse sen ᶜaksine gitdüñ
Ne kim nehy itdüm-ise anı ṭutduñ

8093 Size göndermedüm miydi peyem-ber
Sizi ḳorḳutmadı mı anda anlar

8094 Size ᶜālimler itmedi mi iᶜlām
Meşāyıḫ dimedi mi bunca peyġām

8095 Kimini ḳılduñuz tekẕīb anda
Kimine itdüñüz taᶜẕīb anda

8096 Benüm niᶜmetlerümi yidüñüz siz
Varuban ġayrılara uyduñuz siz

8097 Ḳanı maᶜbūduñuz gelsün ilerü
Size nuṣretler itsün bunda girü

8084b getürüñ: getürüp BY.
8086a oları: buları İÜ, AG.
* ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Allah meleklere şöyle emreder: 'Zulmedenleri, eşlerini ve Allah'ı bırakıp da tapmakta olduklarını toplayın, onları cehennemin yoluna koyun ve onları tutuklayın…'* " (Sâffât 37/22-23).
8088b ol şāh: Allāh BY.
8090b göz ü dil: göz dil İÜ, AG; göz dil el BY.
8093b anlar: server SK.
8097b bunda: anda SK.

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى وَقِفُوهُمْ إِنَّهُمْ مَسْؤُلُونَ مَا لَكُمْ لَا تَنَاصَرُونَ بَلْ هُمُ الْيَوْمَ مُسْتَسْلِمُونَ*

İÜ 263b

8098 Şular kim birbirin itmişdi iḍlāl
Ḥaḳuñ emrinde itmişlerdi ihmāl

8099 Bu kez birbiri-le ide ḥuṣūmet
Getüre anda birbirine ḥuccet

8100 Diyeler bizi iḍlāl itdüñüz siz
V'eger-nī itmez-idük bu işi biz

8101 Gelüp her ṭuşdan iġvā eyledüñüz
Bizi uş bunda rüsvā eyledüñüz

SK 221b

كَمَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى وَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ قَالُوا إِنَّكُمْ كُنْتُمْ تَأْتُونَنَا عَنِ الْيَمِينِ**

8102 Diyeler müʾ min olmamışduñuz siz
Degüldük hem daḫı ḥākim size biz

8103 İderdüñüz ezelden fısḳ u ᶜişyān
Anuñ-çün olduñuz hem girü ṭuġyān

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى قَالُوا بَلْ لَمْ تَكُونُوا مُؤْمِنِينَ وَمَا كَانَ **AG 231b** لَنَا عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ بَلْ كُنْتُمْ قَوْماً طَاغِينَ***

BY 254a

8104 Size dünyāda iġvā eyledük biz
Bize pes anda tābiᶜ olduñuz siz

8105 Bize vācib-durur Ḥaḳḳuñ ᶜaẕābı
Bize Ḥaḳḳ idiser çoḳ çoḳ ᶜaẕābı

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى فَحَقَّ عَلَيْنَا قَوْلُ رَبِّنَا إِنَّا لَذَائِقُونَ فَأَغْوَيْنَاكُمْ إِنَّا كُنَّا غَاوِينَ****

8106 Çü birbirini iġvā itdi insān
ᶜAẕābı olısar ol günde yeksān

8107 Bu nevᶜa ṭuta mücrim ḳulları Ḥaḳ
ᶜAẕābı ola bunlaruñ muḥaḳḳaḳ

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى فَإِنَّهُمْ يَوْمَئِذٍ فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ إِنَّا كَذَلِكَ نَفْعَلُ بِالْمُجْرِمِينَ*****

---

* ḳāle'llāhü: kemā ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: ...*Çünkü onlar sorguya çekileceklerdir. Onlara, 'Ne diye yardımlaşmıyorsunuz?' denir. Hayır, onlar bugün teslim olmuş kimselerdir.*" (Sâffât 37/24-26).

8101b rüsvā: rüsvāy İÜ, AG, iġvā SK.

** ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Birbirlerine yönelip sorarlar (çekişirler). Şöyle derler: 'Siz bize sağdan gelirdiniz. Bize haktan yana görünürdünüz.'*" (Sâffât 37/27-28).

*** ḳāle'llāhü: kemā ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Diğerleri de onlara şöyle derler: 'Hayır, siz zaten mü'min kimseler değildiniz. Bizim, sizin üzerinizde hiçbir hakimiyetimiz yoktu. Hatta siz azgın bir kavimdiniz.'*" (Sâffât 37/29-30).

8104a dünyāda: dünyā SK.

8104b bize: size İÜ.

**** ḳāle'llāhü: kemā ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *'Artık Rabb'imizin sözü (azap) bizim hakkımızda gerçekleşti. Biz onu mutlaka tadacağız. Evet, biz sizi saptırdık. Çünkü biz de sapkın kimselerdik.'*" (Sâffât 37/31-32).

8106a birbirini: birbirin SK.

***** ḳāle'llāhü: kemā ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Artık onlar o gün azapta ortaktırlar. İşte biz suçlulara böyle yaparız.*" (Sâffât 37/33-34).

İÜ 264a 8108 Bular anlar-durur ki_işitse tehlīl
Ḳatından ṭuruban giderdi taᶜcīl

8109 Ḥaḳı ẕikr itmege key ᶜār iderdi
Tekebbürlik idüp ḳalḳup giderdi

قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى اِنَّهُمْ كَانُوا اِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ يَسْتَكْبِرُونَ*

8110 Gelüpdür Bū Hüreyreden rivāyet
Ki peyġam-ber bunı ḳıldı ḥikāyet

8111 Didi her kim ki ẓulm itdiyse sizden
Ḥalāllıḳ dileñ imdi ḫaṣmuñuzdan

8112 Eger ẓulm-ile Ḥaḳḳa varasız siz
Ḳamu aᶜmālüñüzden viresiz siz

8113 Pes anda ne derāhim var ne dīnār
Virürler ḫaṣma aᶜmālini nā-çār

8114 Eger artuḳ gelürse ẓulmi anuñ
Virürler cürmini maẓlūm olanuñ

8115 Hem itdi Bū Hüreyre naḳli iy cān
Buyurdı bize dir ol şāh u sulṭān

SK 222a 8116 Nedür müflis bilür misiz didi şāh
Didük dünyāsı olmayandur iy māh

8117 Didi müflis odur ki_ola ḳıyāmet
Getüre bir ḳulın ḳatına ḥażret

AG 232a|BY 254b 8118 Ki ḳılmış ola ol envāᶜ-ı ṭāᶜāt
Ṣalāt u hem zekāt u hem ᶜibādāt

8119 Velī ẓulm itmiş ola Müslimīne
Kimi dögmiş daḫı sögmiş kimine

8120 Kimin ẓulm-ile mālın yimiş ol
Daḫı nā-ḥaḳ yire ḳan eylemiş ol

8121 Kiminüñ ehline ḳaṣd eylemiş ol
Kimüñ ḥaḳḳına ġaybet söylemiş ol

8122 Ḳıyāmetde ṭaleb eyleye ḳamu
Ḥaḳumuz vir diyüp söyleye ḳamu

8108a ki: - SK.
* ḳāle'llāhü: kemā ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Çünkü onlar, kendilerine, 'Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur.' denildiği zaman inanmayıp büyüklük taslıyorlardı*." (Sâffât 37/35).
8110b peyġam-ber: peyem-ber SK.
8111a didi: diye SK.
8116a bilür misiz: bilür misin SK.
8116b māh: şāh SK.
8117a odur: oldur SK.
8118a ṭāᶜāt: ṭāᶜat SK.
8118b ᶜibādāt: ᶜibādet SK.

8123 Kimi ṣavmın ala kimi ṣalātın
Kimi ḥaccın ala kimi zekātın

İÜ 264b 8124 Kimine yitmeye aᶜmāli anuñ
Bu kez müşkil ola key ḥāli anuñ

8125 Günāhını ala maẓlūmlaruñ Ḥaḳ
Anuñ boynına yüklede muḥaḳḳaḳ

8126 Bunuñ ḫayrıyla anlar bula cennet
Olaruñ cürmi-le bu çeke miḥnet

8127 Zihī müşkil ki aᶜmāl idesin sen
Aluban vireler ġayrıya senden

8128 İlāhī ṣaḳla ḳullaruñ bulardan
Geçürivir buları ḳorḫulardan

8129 Velī anlara kim irdi hidāyet
Ḫudādan irdi tevfīḳ u ᶜināyet

8130 Günāhından rücūᶜ eyledi ol ḳul
Ki tevbe eyleyüben oldı maḳbūl

8131 ᶜİbādet eyledi maᶜbūda ol cān
Aña tā kim maḥabbet ḳıldı sulṭān

8132 Velīkin baᶜżı ḳılmışdı meẓālim
Ḥaḳuñ ḳullarına olmışdı ẓālim

8133 Ḳıla yevm-i cezāda pes ṭaleb ol
Velī Ḥaḳḳ istemez göre taᶜab ol

8134 Getür başuñ diye pes Ḥaḳ Taᶜālā
Aña göstere bir köşk-i muᶜallā

SK 222b 8135 Şehirler aḳ gümişden ġāyet ezher
Hem altundan serāy içi münevver

BY 255a 8136 Diye ḳankı nebīnüñdür bu yā Rab
Ki bu nevᶜa bunı ḳılduñ müretteb

AG 232b 8137 Velīnüñ mi ola yāḫ˘od ṣadīḳuñ
Şehīdüñ mi ola yāḫ˘od şefīḳuñ

8138 Diye Ḥaḳḳ ol kişinüñdür bu cennet
Kim ol bir müʾ mine eyleye şefḳat

8123a ṣalātın: zekātın SK.
8123b zekātın: ṣalātın SK.
8125a günāhını: günāhın SK.
8126b bu: o BY.
8132a ḳılmışdı: ḳalmışdı İÜ, AG.
8133b velī Ḥaḳ: velīkin SK.
8134a getür: götür SK.
8137a-b yāḫ˘od: yāḫ˘o SK; ṣadīḳuñ: ṣıddīḳuñ İÜ, AG, SK.

8139 Ki ḥaḳḳı ola vü ᶜafv ide andan
Bu aᶜlā cennete ḫ̇oş gide andan

8140 Diye baġışladum imdi ḥaḳum ben
Diye Ḥaḳḳ imdi gir ol cennete sen

İÜ 265a 8141 Daḫı var Muṣṭafādan bir rivāyet
Ki müʾ min ḳullara ḳıldı beşāret

8142 Nidā eyleye müʾ min ḳullara Ḥaḳ
Ki ben baġışladum ḥaḳḳumı muṭlaḳ

8143 Şunuñ kim birbirinde ḥaḳḳı oldı
Arañuzda o ḥaḳlar bāḳī ḳaldı

8144 Baġışlañ birbirüñüze oları
Bugün tā çekmeyesiz ḳorḫuları

8145 Pes andan cennete dāḫil oluñ siz
Ḳatumda ᶜizzet ü raḥmet buluñ siz

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ يُنَادِ الْمُنَادِى مِنْ تَحْتِ الْعَرْشِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَا أُمَّةِ مُحَمَّدَ مَا كَانَ لِى مِنْ قَبْلِكُمْ فَقَدْ وَهَبْتُ لَكُمْ*

8146 Daḫı ol demde kim ḥaşr ola ümmet
İde ehl ü ᶜayāl anda ḫuṣūmet

8147 Ki bize Ḥaḳḳa sen göstermedüñ yol
Olayduḳ tā ki Ḥaḳ ḳatında maḳbūl

8148 Diye ᶜavret beni ögretmedüñ sen
Yaramazdan daḫı nehy itmedüñ sen

8149 Diye er tābiᶜ olmaduñ sen anda
Bu dem ḥuccet idersin baña bunda

8150 Diye ᶜavret ki evvel ṭutmaduñ sen
Saña uymaḳla ᶜişyān eyledüm ben

8151 Oġul ḳız daḫı hem ḥaşm ola iy cān
Ki baña itmedüñ taᶜlīm-i Ḳurʾān

BY 255b 8152 Daḫı ögretmedüñ bize ᶜibādet
İdeydük ta ki biz Mevlāya ṭāᶜat

SK 223a 8153 Bize taᶜlīm itdüñ küfr ü ᶜişyān
Bize tā lāyıḳ oldı şimdi ḫizlān

8142a eyleye: ide SK.
8143a oldı: ola SK.
8143b ḳaldı: ḳala SK.
8145b raḥmet: ḥürmet SK.
* min: - İÜ; vehebtü leküm: vehebtühu leküm ve tefā İÜ, AG. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Kıyamet gününde yerin altından bir münadi şöyle seslenecektir: Ey Muhammed ümmeti! Sizden önce neyim varsa (hepsini) size bağışladım.*" (Kaynak bulunamadı).
8150b uymaḳla: uymaġa SK.

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ مَا مِنْ مَوْلُودٍ إِلَّا **AG 233a** يُولَدُ عَلَى الْفِطْرَةِ فَأَبَوَاهُ يُهَوِّدَانِهِ وَيُنَصِّرَانِهِ وَيُمَجِّسَانِهِ*

İÜ 265b

8154 Şular kim bunda fısḳ iderdi telḳīn
Pes ide birbirine anda nefrīn

8155 Pes ol dem bunlara Ḥaḳḳ ide ḥuccet
Diye kim size virmedüm mi āyet

8156 Didümdi size kim iy müʾ min ādem
Şaḳınuñ nefsüñüzi ehlüñüz hem

8157 Şol oddan kim odunı ola insān
Daḫı aḥcār ola dutruġı iy cān

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا قُوا اَنْفُسَكُمْ وَاَهْلِيكُمْ نَاراً وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ**

8158 Size göndermedüm miydi nebī ben
Getürmedi mi āyet size benden

8159 Bugünden sizi ḳorḳutmadılar mı
Kelāmum size ᶜarż itmediler mi

8160 Niçün anlara tābiᶜ olmaduñuz
Ḥabībüme iṭāᶜat ḳılmaduñuz

8161 Ne emr itsem ḫilāfın itdüñüz siz
Ne nehy itsem o yola gitdüñüz siz

8162 Bugün var mı idesiz baña ḥuccet
İdem ol ḥuccet-ile size şefḳat

8163 Ve illā iderem size ᶜaẕābı
Revādur hem idem size ᶜıḳābı

8164 Bular nefsine ideler şehādet
Ki Ḥaḳḳa itmedilerdi iṭāᶜat

8165 Diyeler bize bizden oldı iy Ḥaḳ
ᶜAẕābuñ bize vācib oldı el-ḥaḳ

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ اَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ يَقُصُّونَ عَلَيْكُمْ اٰيَاتِي وَيُنْذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هٰذَا***

---

* yūledu: ve ḳad yūledu İÜ, AG, ve yūledu SK, BY; fıṭrati: Metinde "fıṭrati'l-İslāmi"; fe-ebevāhu: Metinde "velākin ebāhu"; ve yumeccisānihī: - SK; ve yunaṣṣırānihī ve yumeccisānihī: ve yumeccisānihī ve yunaṣṣırānihī BY. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *Her doğan ancak fıtrat üzere doğar. Bundan sonra anası babası onu Yahudi yaparlar, Nasrani yaparlar, Mecusi yaparlar.*" (Müslim, 2014: VIII/133).

8154b ide: anda SK; anda: eyde SK; birbirine anda: anda birbirine BY.

8155b āyet: elbet SK.

8156b nefsüñüzi: nefsüñüzi hem SK.

** ḳāle'llāhü: ḳāle BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Ey iman edenler! Kendinizi ve ailenizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun…*" (Tahrîm 66/6).

8163b idem size: size idem SK.

8165a diyeler: diye kim SK; iy: yā SK.

8165b el-ḥaḳ: iy Ḥaḳ İÜ, AG.

*** ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *(O gün Allah şöyle diyecektir:)'Ey cin ve insan topluluğu! İçinizden size ayetlerimi anlatan ve bu gününüzün gelip çatacağı hakkında sizi uyaran peygamberler gelmedi mi?'…*" (En'âm 6/130).

BY 256a 8166 Hemān emr eyleye Cebbār-ı ᶜālem
Ṭamuya süreler bunları ol dem

İÜ 266a|AG 233b 8167 Daḫı ol günde emr eyleye sulṭān
Ki ḥāżır ola ol gün cümle ḥayvān

8168 Getüreler vuḥūşı hem ṭuyūrı
Ḳışāş ide bulardan her fütūrı

SK 223b 8169 Ki boynuzlı ḳoyun boynuzsuzını
Niçün süsdi alıvire ḥaḳını

8170 Ḳamu ḳuşlar ḳarıncalarda hem ḥaḳ
Olursa Ḥaḳḳ alıvire muḥaḳḳaḳ

8171 Pes andan Ḥaḳ diye ṭopraḳ oluñ hep
Degül lāyıḳ size olmaḳ muᶜaẕẕeb

8172 Çü bu nevᶜ-ile fermān eyleye Ḥaḳ
Ḳamu ḥayvānlar ol dem ola ṭopraḳ

8173 Diye kāfirler ol dem kim n'olayduḳ
Ki dünyā içre biz ḥayvān olayduḳ

8174 Bugün tek bunda ṭopraḳ ola-duḳ biz
Ki miḥnetden selāmet bula-duḳ biz

كَمَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى وَيَقُولُ الْكَافِرُ يَالَيْتَنِي كُنْتُ تُرَابًا*

8175 Daḫı bir maᶜnī bu ol dem ki Allāh
Buyurdı Ādeme secde_itmek ol şāh

8176 Melekler cümle secde ḳıldılar hep
Ḥaḳuñ ḳatında maḳbūl oldılar hep

8177 Velī secde_itmedi ol dem ᶜAzāzīl
Anı ol demde merdūd itdi Ḥaḳ bil

8178 Didi Ḥaḳ kim niçün secde_itmedüñ sen
Didi ben oddanam andan yigem ben

8179 Pes ol gün kim ola yevm-i ḳıyāmet
Kerāmetler vire insāna ḥażret

8180 Ḳamu müʾminlere vire s̱evābı
Hem İblīse ide muḥkem ᶜaẕābı

8167b ol gün: anda AG.
8170a hem: hem-çü İÜ.
8172a eyleye: ide SK.
8173a kāfirler: kāfir AG.
8174a ola-duḳ: olduḳ İÜ.
8174b bula-duḳ: ola-duḳ İÜ, AG, bulayduḳ SK.
* ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY; Taᶜālā: - SK. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *...ve inkârcının 'Keşke toprak olaydım!' diyeceği...*" (Nebe' 78/40).
8175b itmek: itmege SK.
8178a kim: ki SK.
8180b ᶜaẕābı: ᶜıḳābı SK.

BY 256b

8181 Temennī ide Ḥaḳdan kim n'olaydı
Ki bünyādum benüm ṭopraḳ olaydı

8182 Rivāyet Bū Hüreyre ḳıldı bunda
Ki ṭopraḳ söyleye ol demde anda

İÜ 266b

8183 Diye kim sende yoḳdur ol kerāmet
Benüm gibi olasın ki_ola ᶜizzet

8184 Baña her kim vire nesne emānet
Virürem ṣāḥibine anı elbet

AG 234a

8185 Saña bir nesne virseler yaḳarsın
Çü sen ḫāyinsin irdügüñ yıḳarsın

SK 224a

8186 Ezel ḫāyin-durur aṣluñ senüñ çün
Baña beñzedesin kendüñi niçün

8187 Aña irişe āḫir kār iy cān
Ki cism-ile ḫuṣūmet eyleye cān

8188 Diye cān yoḳ-durur binüm günāhum
Günāhum yoḳlıġına bu güvāhum

8189 Ki bende var-ıdı ġāyet leṭāfet
Günāh itmege yoġ-ıdı liyāḳat

8190 El ayaḳ göz ḳulaḳ bu cümlesi hep
Cesedde var-ıdı bunlar müretteb

8191 Ne görmek var-ıdı bende ne ṭutmaḳ
Beni emrüñden eyledüñdi iy Ḥaḳ

8192 Ezel kim ben civāruñda gezerdüm
Günāh itsem ben ol demde iderdüm

8193 Cesed eyde ben-idüm ḳurı ṭopraḳ
Hem aᶜżālardı hep pejmürde yapraḳ

8194 Ne ᶜaḳl u ḳalb ü ne ᶜilm ü ne ṣabvet
Ne ṭurıgelmege var-ıdı ḳudret

8195 Eger gelmeye-di biñ yıl baña cān
Başum ḳaldurmayaydum yirden iy cān

8196 Çü geldi cümle aᶜżā ṭutdı ḳuvvet
Baña da bundan irdi bu fażīḥat

8197 Günāh itmek eger olaydı benden
Gidicek cān girü cürm ide-düm ben

8183a ol: bu SK.
8183b gibi: bigi BY.
8185b yıḳarsın: yaḳarsın SK.
8190a cümlesi: cümle SK.
8194a ḳalb ü ne ᶜilm ü ne ṣabvet: ḳalb ne ḫᵕo ṣūret SK, ḳalb ᶜilm ü ne ḫᵕo ṣabvet BY.
8197b ide-düm: ideydüm SK.

BY 257a 8198 Diye Ḥaḳ bir yire çün geldüñüz siz
Ḳatı ᶜāṣī vü müdbir olduñuz siz

8199 Ki cemᶜiyyetden irdi size ḳuvvet
Ḥased ḳopdı ġażab oldı vü şehvet

İÜ 267a 8200 Tekebbürlik ṭarīḳın ṭutduñuz siz
Fesādātuñ ḳamusın itdüñüz siz

8201 Aña döndi ki kötrüm-ile gözsüz
Birikdi bir yire ol iki yüzsüz

8202 Götürdi kötrümi gözsüz dürişdi
Negāhin yolı bir bāġa irişdi

8203 Bu bāġuñ mīvesinden ḫᵛoş yidiler
Velīkin ṣoñra itmedük didiler

AG 234b 8204 Didi kötrüm ki aña varmadum ben
Didi gözsüz daḫı kim görmedüm ben

SK 224b 8205 Sizüñ de aña döndi hep işüñüz
Fesād itdügüñüz hep cünbişüñüz

8206 Çü ᶜiṣyān itdüñüz siz ben Ḫudāya
Bilüñ kim lāyıḳ olduñuz cezāya

8207 Gel imdi ḥālüñi gör iy bürāder
Ṭutagör ne buyurdıysa peyem-ber

8208 Çü senden ẓāhir oldı bunca ᶜiṣyān
Gel imdi tevbe ḳıl ᶜiṣyāna iy cān

8209 Ola kim Ḥaḳ Taᶜālā ide şefḳat
Resūlinden hem irişe şefāᶜat

8210 İlāhī cāna āsān it ḥisābı
Daḫı defᶜ eyle luṭfuñdan ᶜaẕābı

8211 Żaᶜīfem ṭāḳatüm yoḳdur cevāba
Ḳuluñam görmegil lāyıḳ ᶜaẕāba

Beyānu Neẓā' iri'l-Kütüb

8212 Gel imdi gör girü sen bir ᶜaceb kār
Ḥisāb eyleye bu ḫalḳa çü Cebbār

8213 Gele her kişinüñ ol dem kitābı
Ola ẓāhir ḫaṭāsı vü ṣavābı

8198b ᶜāṣī: - SK.
8199b vü: bu SK.
8201a ki: kim SK.
8204a varmadum: irmedüm SK.
8205a de: - SK.
8209b hem irişe: irişe hem SK.
8212b bu ḫalḳa çü: çün bu ḫalḳa SK.
8213a her: - SK.

BY 257b 8214 Pes ol dem üç bölük ola ḫalāyıḳ
Kimi kāẕib olalar kimi ṣādıḳ

8215 Anuñ bir ḳısmı kāfirler olalar
Bular mürsellere ḥuccet ḳılalar

İÜ 267b 8216 Diyeler görmedük biz bunları hīç
Ḫaber getürmediler ir eger giç

8217 Nitekim bunda inkār itdilerdi
Hem āḫir demde kāfir gitdilerdi

8218 Nebīlerden Ḥaḳ isteye şevāhid
Olalar birbirine küllī şāhid

8219 Daḫı aᶜżāları ide şehādet
Ki ḳıldılardı dünyāda şaḳāvet

8220 İkinci cürmine iḳrār ideler
Ḥaḳuñ ḳatında çoḳ aᶜẕār ideler

8221 Kimi merdūd ola kimisi maḳbūl
Ki Ḥaḳ ẕikrinde olmışlardı meşġūl

AG 235a 8222 Üçünci ḳısma Ḥaḳ vire kitābı
Göre anda ḫaṭāyı vü ṣavābı

8223 Kiminüñ ṣaġ eline vire ḥażret
Ki ḥāṣıl ola anlara beşāret

SK 225a 8224 Kiminüñ ṣolına ine kitābı
Göreler anlar ol demde ᶜaẕābı

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ يُعْرَضُ النَّاسُ يَوْمَ القِيَامَةِ ثَلَاثَ عَرْضَاتٍ فَأَمَّا عَرْضَتَانِ فَجِدَالٌ وَمَعَاذِيرُ وَأَمَّا العَرْضَةُ الثَّالِثَةُ فَعِنْدَ ذَلِكَ تَطِيرُ الصُّحُفُ فِي الأَيْدِي فَآخِذٌ بِيَمِينِهِ وَآخِذٌ بِشِمَالِهِ*

8225 Velīkin *külle insānin* didi Ḥaḳ
Ki ḳamuya kitābı_iner muḥaḳḳaḳ

كَمَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى وَكُلَّ اِنْسَانٍ اَلْزَمْنَاهُ طَائِرَهُ فِي عُنُقِهِ وَنُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ كِتَاباً يَلْقيهُ مَنْشُوراً**

8226 Gerekdür burada tedḳīḳ itmek
Ḥadīṯi āyete taṭbīḳ itmek

8216a görmedük: gördük SK.
8220b aᶜẕār: iᶜtiẕār SK, BY.
8221b ẕikrinde: ẕikrine SK, BY.
8223b beşāret: beşāşet BY.
8224b göreler: göre SK.
* fe-cidālün… bi-şimālihī: - SK; teṭīru'ş-: neẕāᵓ iru'ş- İÜ, AG, BY. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *İnsanlar kıyamet gününde üç defa sorguya çekilecekler; iki sorgu mücadele ve mazeretler ortaya konulması şeklinde olacak, üçüncü sorgu yani "arz"da ise insanların yapıp ettiklerini kaydeden amel defterleri uçurulacak, herkesin defteri kendisini bulacaktır. Kimi bu defterini sağ eliyle tutacak kimi de solundan alacaktır.*" (Tirmizî, 2007: II/546).
8225b kitābı: kitāb İÜ, AG, BY.
** ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Her insanın amelini boynuna yükledik. Kıyamet günü kendisine, açılmış olarak karşılaşacağı bir kitap çıkaracağız.*" (İsrâ 17/13).
8226b āyete: āyeti SK.

8227 Peyem-berler daḫı insānlardur
Ḳamu muḫliṣ-durur sulṭānlardur

8228 Risāletdendür anlaruñ ḥisābı
Bularuñ cürm-içün yoḳdur kitābı

İÜ 268a 8229 Pes ol kim *külle insānin* didi Ḥaḳ
Şulardur kim kitāba oldı elyaḳ

8230 Bile yaᶜnī ki ḥālin anda elbet
Yiri dūzaḫ mı olur yāḫᵛo cennet

8231 Bu nevᶜüñ cümlesine anda iy yār
Kitābın ḫayr u şerr indüre Cebbār

BY 258a 8232 Bu deñlü kim bu yirde oldı tedḳīḳ
Ḳalanın ehl olanlar ide taṭbīḳ

8233 Gel imdi gör nice iner kitābı
Nice ẓāhir olur yāḫᵛod cevābı

8234 Ḥadīṯ-ile beyān eyledi server
Didi çünkim ḫalāyıḳ ḥaşr olalar

8235 Niçe ḳullar ola Ḥaḳḳ ide şefḳat
Ki yaᶜnī dileye kim ide raḥmet

8236 Çeke ḳurbına setr eyleye anı
Suᵓāl eyleye ḥālinden nihānī

AG 235b 8237 Vire ṭoḳsan ṭoḳuz aña kitābı
İçinde bir bulınmaya ṯevābı

8238 Diye oḳı kitābuñ imdi miskīn
Oḳuyup göre anda cümle ḥālin

8239 Diye Ḥaḳ var mı inkāruñ bulara
Kitābuñ itdi ḥālüñ āşikāre

8240 Saña ḥāfıẓlarum ẓulm eyledi mi
Senüñ itmedügüñ işi didi mi

SK 225b 8241 Diye yā Rabbi ẓulm itmediler hīç
Ben olmışam bu āṯām içre der-pīç

8242 Diye Ḥaḳ var mı ᶜöẕrüñ baña şimdi
ᶜAẕāb olsa maḥaldür saña şimdi

8243 Diye yā Rab neᶜöẕr ola ḳatuñda
Ki itdüm bunca cürmi ḥażretüñde

8228a risāletdendür: risāletdür SK.
8231b kitābın: kitābı SK.
8232a bu deñlü kim bu yirde: bu yirde kim bu deñlü SK.
8239b ḥālüñ: ḥālin İÜ, AG.
8240a ḥāfıẓlarum: ḥāfıẓlar SK.

8244 Ḳazandum yüz ḳarasın çoḳ çoḳ iy Ḥaḳ
ᶜIḳāba lāyıḳam ᶜöẕrüm yoḳ iy Ḥaḳ

8245 Ne ᶜöẕrüm ola kim yoḳ bir s̱evābum
Günāh-ıla ṭolu cümle kitābum

İÜ 268b 8246 Ne yüz-ile umam ḳatuñda şefḳat
Meger faẓluñla idesin ᶜināyet

8247 Diye Ḥaḳ kim ümīdüñ kesme benden
Kitābuñ var daḫı ḥıfẓ eyledüm ben

8248 Anuñ içinde vardur bir s̱evābuñ
Anuñla olısardur feṭḥ-i bābuñ

BY 258b 8249 Bugün ẓulm itmezem ben kimseye hīç
S̱evābuñ żāyiᶜ olmaz ir eger giç

8250 Günāhuñ ki_itmişem dünyāda mestūr
Girü setr idem olma şimdi maḳhūr

8251 Vire ol dem aña Ḥaḳ bir kitābı
İçinde ṭopṭolu ola s̱evābı

8252 Rivāyet bir daḫı budur ki iy yār
Vire bir ruḳᶜa aña anda Cebbār

8253 İçinde *lā ilāhe illa'llāh*
Ola daḫı *Muḥammed resūlu'llāh*

8254 Diye vezn it olaruñla bunı sen
Diye yā Rabbi nice vezn idem ben

8255 Günāhum çoḳ bu bir ednā varaḳdur
N'idem cānum ᶜaẕāba müsteḥaḳdur

AG 236a 8256 Diye ḫavf itme kim ẓulm itmezem ben
Ḳoġıl mīzāna imdi anları sen

8257 Ḫudānuñ fażlı-la bunca sicillāt
Gele yeyni vü maḳbūl ola ḥācāt

8258 Aġır gele ḳamudan ism-i Allāh
Aña raḥmet ide luṭfından ol şāh

8259 Buyurdı hem daḫı sulṭān u sālār
Çü ḥaşr eyleye ins ü cinni Cebbār

SK 226a 8260 Pes üç mavṭında ḫavf ola be-ġāyet
Ki hīç birbirini bilmeye ümmet

8261 Biri ol kim bitiler yaġa gökden
Gide cümle ḫalāyıḳ uṣdan ökden

8248b olısardur: olısar SK, BY.
8254b idem: ideyin SK, BY.
8255a çoḳ bu bir: çoḳ u bu İÜ, AG.
8256b mīzāna: mīzānda AG; imdi-anları: SK'de takdim-tehirli.

8262 Pes ol demde be-ġāyet ḫavf olına
Ki gelür mi şaġına yā ṣolına

İÜ 269a 8263 Veyāḫ-od virile mi arḳasından
Neler ẓāhir ola daḫı içinden

8264 İkinci ḫavf odur ḳurıla mīzān
Ki ṭarta ḫayr u şerri cümle sulṭān

8265 Be-ġāyet ḳorḳa anda kim ṣevābı
Ḫafīf ola göre Ḥaḳdan ᶜıḳābı

BY 259a 8266 Üçünci bu ṣırāṭı ḳuralar pes
Ṭamunuñ üstine kim göre herkes

8267 Bu üç demde şu deñlü ola tersān
Ki birbirini hīç bilmeye insān

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَمَّا فِي ثَلَاثَةِ مَوَاطِنَ فَلَا يَذْكُرُ أَحَدٌ أَحَدًا عِنْدَ الْمِيزَانِ حَتَّى يَعْلَمَ أَيَخِفُّ مِيزَانُهُ أَوْ يَثْقُلُ*

8268 Mücāhidden olındı bir rivāyet
Gelür tefsīr içinde bu ḥikāyet

8269 Ki hīç yoḳ bir veled işbu cihānda
Ve illā bir varaḳ var elbet anda

8270 Ki anuñ boynında aṣlu ol varaḳ pes
Saᶜīd ü yā şaḳī maᶜlūm herkes

كَمَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى وَكُلَّ اِنْسَانٍ اَلْزَمْنَاهُ طَائِرَهُ فِي عُنُقِهِ وَنُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ كِتَاباً يَلْقيهُ مَنْشُوراً**

AG 236b 8271 Ḫalāyıḳ ḥaşr olıcaḳ ola ẓāhir
Ḳamu aᶜmāli ẓāhir ola bir bir

8272 Daḫı budur ki ḥāfiẓ var melekler
İkisi daḫı ḫayrı şerri bekler

8273 Kirāmen Kātibīn adı bularuñ
Bilür ḫayrın u şerrin cümle kāruñ

كَمَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى وَاِنَّ عَلَيْكُمْ لَحَافِظِينَ كِرَاماً كَاتِبِينَ يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ***

8264a odur: oldur SK.
8266b kim: vü İÜ, AG.
8267b birbirini hīç: hīç biribirin SK.
* eḥāden: - SK; ev yeṣḳulü: em yeṣḳulü SK, BY, - İÜ, AG. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *Kıyamet gününde üç yerde kimse kimseyi hatırlamaz. Birisi (ameller) hafif mi ağır mı gelecek diye öğreninceye kadar Mizan'ın yanında...*" (Rudânî, 2011: VIII/549).
8268a bir: bu SK, BY.
8269a hīç yoḳ bir: yoḳ hīç bir BY.
** ḳāle'llāhü: ḳāle SK. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Her insanın amelini boynuna yükledik. Kıyamet günü kendisine, açılmış olarak karşılaşacağı bir kitap çıkaracağız.*" (İsrâ 17/13).
8271b aᶜmāli: aᶜmāl İÜ, AG.
*** ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Hâlbuki üzerinizde muhakkak bekçiler, değerli yazıcılar vardır. Onlar yapmakta olduklarınızı bilirler.*" (İnfitâr 82/10-12).

8274 Pes ol dem kim bitiler ola ẓāhir
Virile her kişiye anda bir bir

İÜ 269b 8275 Diyeler kim oḳı mektūbuñı sen
Ne ḥāṣıl oldı gör dünyāda senden

SK 226b 8276 Bugün ᶜadl iderem ẓulm itmezem ben
Neye kim lāyıḳ-ısañ bilesin sen

8277 Kifāyet eyleye tā nefsüñe ol
Saña ḳanda açılur bilesin yol

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى اِقْرَأْ كِتَابَكَ كَفٰى بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيباً*

8278 Şular kim ġāyet ümmī-y-idi bunda
Be-ġāyet oḳuyıcı ola anda

BY 259b 8279 Şular kim şaġına gele kitābı
Kim ola Ḥaḳdan anuñ fetḥ-i bābı

8280 Aña ḥāṣıl ola ol dem beşāşet
Feraḥnāk oluban ide beşāret

8281 Açuban göre cümle ḫayr u iḥsān
Tamāmet irişe ḳalbine ferḥān

8282 Nidā eyleye kim iy dōstānī
Baña Ḥaḳ virdi bugün şādumānī

8283 Kitābum içre görüñ ḫayr u iḥsān
Ki żāyiᶜ itmemişdür hīç sulṭān

8284 Çü bu nevᶜ-ile gördüm ben kitābı
Yaḳīnüm oldı kim virdüm ḥisābı

قَوْلُهُ تَعَالَى فَاَمَّا مَنْ اُوتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ فَيَقُولُ هَاؤُمُ اقْرَؤُا كِتَابِيَهْ اِنِّي ظَنَنْتُ اَنِّي مُلَاقٍ حِسَابِيَهْ**

8285 Ola ᶜıyş-ı rıżā içinde pes ol
Yiye cennet yimişlerini bol bol

AG 237a 8286 Nidā irişe Ḥaḳdan aña ol dem
Diye refᶜ oldı senden ġuṣṣa vü ġam

8287 Yi iç imdi cinānuñ niᶜmetini
Ki dünyāda çekerdüñ zaḥmetini

8288 İderdüñ yaᶜnī dünyāda ᶜibādet
Sür imdi cennet içre ᶜıyş u ᶜişret

8274a kim: ki SK.
8277b ḳanda: ḳandan SK.
* ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *'Oku kitabını! Bugün hesap sorucu olarak sana nefsin yeter.' denilecektir.*" (İsrâ 17/14).
8281b irişe ḳalbine: ḳalbine irişe SK.
** "Bu Cenab-ı Hakk'ın buyruğudur: *İşte o vakit, kitabı kendisine sağından verilen kimse der ki: 'Gelin, kitabımı okuyun! Çünkü ben, hesabımla karşılaşacağımı zaten biliyordum.'* " (Hâkka 69/19-20).
8285b yimişlerini: yimişlerin SK.

İÜ 270a 8289 Gideler ẕevḳ-ıla cennāta anlar
İreler ḥūr-ıla leẕẕāta anlar

8290 Sürūr-ıla ire ehline yaᶜnī
Bulara ḥūr u ġılmān-ıla yaᶜnī

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَيَنْقَلِبُ اِلٰى اَهْلِهٖ مَسْرُوراً*

8291 Şular kim gele ṣolından berātı
Gide ḳorḳudan ol demde ḥayātı

SK 227a 8292 Diye n'olaydı kim bu gelmeyeydi
Baña bu demde ẓāhir olmayaydı

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَاَمَّا مَنْ اُوتِيَ كِتَابَهُ بِشِمَالِهٖ فَيَقُولُ يَا لَيْتَنِي لَمْ اُوتَ كِتَابِيَهْ**

BY 260a 8293 Göre yaᶜnī ḳabīḥ efᶜālini hep
Yazılmış cümle içinde müretteb

8294 Temennī ide ol dem kim n'olaydı
Baña bu nevᶜa biti gelmeyeydi

8295 Rivāyetdür gele çünkim ṣolından
Bile ḫayr olmaduġın ol dem andan

8296 Henüz oḳımadın ide temennā
Diye n'olaydı kim Allāh Taᶜālā

8297 Baña virmeye-di işbu kitābı
İçinde bilmezem nedür ḥisābı

8298 Gele şol deñlü ḫaclet aña anda
Kim olmamış ola hergiz cihānda

8299 Diye n'olaydı kim ben terk olaydum
Girü ḥaşr olmayup şöyle ḳalaydum

8300 Beni dirgürmeyeydi girü Mevlā
Ebed cismüm ḳalaydı şöyle mevtā

8301 Şu mālı kim ḳazandum dünyede ben
Bugün defᶜ itmedi ālāmı benden

AG 237b 8302 Bugün hep bāṭıl oldı iᶜtiẕārum
Ḳamu ḥuccetlerüm hep cümle varum

8289b ireler: ideler BY; leẕẕāta: leẕẕātı BY.
8290b yaᶜnī: maᶜnī SK, BY.
* ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Sevinçli olarak ailesine dönecektir.*" (İnşikâk 84/9).
** kemā: - SK; ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || İÜ, AG ve BY'de Hâkka suresi 26. ayet de yazılmış, ancak bir sonraki ayet iktibasında zaten alıntılanmış olduğu için buraya alınmadı. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Kitabı kendisine sol tarafından verilen ise şöyle der: ...'Keşke kitabım bana verilmeseydi'...*" (Hâkka 69/25).
8297a virmeye-di: virmeyeydi BY.
8298a ḫaclet: ḥuccet İÜ, AG.
8301a dünyede: dünyāda SK.
8301b ālāmı: elemi SK.

İÜ 270b 8303 Ki niçe niçe ḥuccetler iderdüm
Ḥaḳ emrinüñ ḫilāfınca giderdüm

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَلَمْ اَدْرِ مَا حِسَابِيَهْ يَا لَيْتَهَا كَانَتِ الْقَاضِيَةَ مَا اَغْنٰى عَنِّي مَالِيَهْ هَلَكَ عَنِّي سُلْطَانِيَهْ*

8304 Zebānīlere emr eyleye ḥażret
Ṭutuñ ᶜāṣīleri tīz imdi elbet

8305 Elin boynında muḥkem bend idüñ siz
Cehennemden yaña alup gidüñ siz

8306 Ṭamuya bıraġuñ yansunlar anlar
Ḳara kömürlere dönsünler anlar

8307 Ṭaḳuñ bunlara aġlāl ü selāsil
Ki yitmiş biñ ẕirāᶜ ola selāsil

8308 Ẕirāᶜuñ ḥalḳası yitmiş biñ iy cān
ᶜUṣāta gör ne iḥżār itdi sulṭān

SK 227b|BY 260b 8309 Eger dünyā demüri cemᶜ ola hep
Ola bir ḥalḳası ḳamudan aġleb

8310 Benüm emrümde çün itdiler ihmāl
Ṭamuya iderem ḳamusın irsāl

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى خُذُوهُ فَغُلُّوهُ ثُمَّ الْجَحِيمَ صَلُّوهُ ثُمَّ فِي سِلْسِلَةٍ ذَرْعُهَا سَبْعُونَ ذِرَاعاً [فَاسْلُكُوهُ] **

8311 Niçenüñ ṣadrını ol gün yaralar
Ṣol elin arḳasından çıḳaralar

8312 Ṣaġ elin boynına berk baġlayalar
ᶜAẕāb-ıla yüregin ṭaġlayalar

8313 Kitābı arḳasından gele anuñ
Budur pes ḥāli şehvāta uyanuñ

8314 Oḳuya arḳasından çün kitābı
İçinde olmaya ẕerre ṣevābı

8315 Nidā eyleye *vā-veylā* diyü ol
Çaġıra *vā-ṣübūrā* diyü hem ol

8316 Diye yaᶜnī helāk oldum n'idem āh
Ṣübūra müsteḥaḳḳ oldum gidem āh

---

* ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *'Hesabımın ne olduğunu da bilmeseydim. Keşke ölüm her şeyi bitirseydi. Malım bana hiçbir yarar sağlamadı. Saltanatım da yok olup gitti.'* " (Hâkka 69/26-29).

8308-8309: AG'de takdim-tehirli.

8310a çün: çünki SK.

** ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *(Allah şöyle der:) 'Onu yakalayıp bağlayın. Sonra onu cehenneme atın. Sonra uzunluğu yetmiş arşın olan zincire [vurun onu.]'* " (Hâkka 69/30-32).

8312a şaġ: ṣol SK.

8314b olmaya: bulmaya SK.

8315a diyü: diye BY.

8315b ol: bol SK.

8316b müsteḥaḳḳ: müsteḥıḳḳ İÜ, AG.

İÜ 271a 8317 Sa^{c}īre göndüre bunları sulṭān
Olalar sīne biryān dīde giryān

AG 238a 8318 İnanmazdı bular ba^{c}s olmaġa hīç
Daḫı itdüklerini bulmaġa hīç

8319 Niçeler oḳıya ol gün kitābı
Bulınmaya içinde hīç sevābı

8320 Ḳamu toḳsan ṭoḳuz mektūbını hep
Oḳıyup göre cümle şer müretteb

8321 Ki bir ḫayr olmaya anuñ içinde
Yüzi ḳara ola pes anuñ anda

8322 Dönüp ḥuccet ḳıla Allāh-ıla ol
Diye ben işledümdi ḫayr işi bol

8323 Namāz u hem zekāt u hem ṣıyāmı
Seni zikr eyledüm daḫı müdāmī

BY 261a 8324 Bular yoḳdur berātum içre iy Ḥaḳ
Baña yañlış gelüpdür bu muḥaḳḳaḳ

SK 228a 8325 Diye Ḥaḳ kim bugün ẓulm itmezem ben
Belī bu fi^{c}li ḳamu işledüñ sen

8326 Velī kizb itdüñ itdüñ daḫı ġaybet
Ḥased ḳılduñ daḫı itdüñ nemīmet

8327 Daḫı nā-maḥreme ḳılduñ naẓar sen
Bularla ḫayruña ḳılduñ żarar sen

8328 Bular a^{c}mālüñi yıḳdı vü yaḳdı
Seni uş şimdi ṭamuya bıraḳdı

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ اَرْبَعٌ يُفْطِرُ الصَّايِمُ وَ يَنْقُضُ الْوُضُوءَ وَ يَهْدِمُ الْعَمَلِ الْغَيْبَةُ وَالْكِذْبُ وَالنَّمِيمَةُ وَالنَظْرُ اِلَى مَحَاسِنُ الْمَرَاَةَ الَّتِى لَا تَحِلُّ لَهُ النَّظَرَ اِلَيْهَا*

8329 Daḫı bunlaruñ emsāli fesādāt
İdüben eyledüñ ifsād-ı ḫayrāt

8330 Bularla ḳalbüñe virdüñ ḳasāvet
Var imdi sen seni eyle melāmet

İÜ 271b 8331 Ezelde nefsüñe ẓulm eyledüñ sen
Pes imdi bu ^{c}azābı bilme benden

8317a göndüre: göndere SK, BY.
8319b hīç: bir SK.
8326b ḳılduñ: itdüñ SK.
* şāyimü: şavma SK, şıyāmü BY; teḥıllü lehü'n-naẓara: teḥılle'n-naẓara İÜ, AG. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *Şu dördü oruçluyu orucundan eder, abdesti bozar ve amelleri kırıp geçirir: Gıybet, yalan, koğuculuk ve kadının bakılması helal olmayan güzelliklerine bakmak.*" (Kaynak bulunamadı).

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى إِنَّ اللّٰهَ لَا يَظْلِمُ النَّاسَ شَيْئاً وَلٰكِنَّ النَّاسَ اَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ*

8332 İlāhī nefsüme ẓulm eyledüm çoḳ
Senüñ dergāhuña lāyıḳ işüm yoḳ

AG 238b 8333 Siyāh itdüm kitābumı elümle
Ḳamu aᶜmālümi yoydum dilümle

8334 Ne yüz-ile varam dergāha yā Rab
Bilürem lāyıḳam ki_olam muᶜaẕẕeb

8335 Velī ger baḥr-ı raḥmet eyleye cūş
Hezārān biñ benüm gibi ola ṭuş

8336 İlāhī bizi ṭuş it şefḳatüñe
Ki ġarḳ ola ḳamular raḥmetüñe

Beyānu'l-Mīzān

8337 Gel imdi gör Ḥaḳuñ ḳudretlerini
Temāşā eylegil ḥikmetlerini

BY 261b 8338 Bu dünyāyı ki ḳıldı bir güẕergāh
İçinde düzdi bunca ṭāḳ-ı dergāh

8339 Bunuñ içinde mīzān eyledi Ḥaḳ
Ḫalāyıḳ olalar tā kim ᶜale'l-ḥaḳ

8340 Ki kimse kimseye ẓulm itmeye hīç
Ḥaḳ üzre gide bu ḫalḳ ir eger giç

8341 Ola hem ᶜadline Ḥaḳḳuñ işāret
Żaᶜīfe güçlü itmeye ḥaḳāret

SK 228b 8342 Ḥaḳuñ emrin ṭutanlar ola ḳāniᶜ
Meẓālimden özini ola māniᶜ

8343 Şerīᶜat oldı ol mīzānuñ adı
Hidāyet virdi bize anı Hādī

8344 Gel imdi şaşmaġıl mīzāndan sen
Tecāvüz itmegil Ḳurʾ āndan sen

8345 Ne gökçek fiᶜli vardur görgil anı
Ki ᶜadl üzre yaratdı dü-cihānı

---

* kemā: - SK; ḳāle'llāhü: ḳāle BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Şüphesiz Allah insanlara hiçbir şekilde zulmetmez, fakat insanlar kendilerine zulmederler.*" (Yûnus 10/44).

8334b ki: - SK.
8335a eyleye: eylese SK.
8335b gibi: bigi BY.
8338a dünyāyı: dünyā SK.
8338b bunca: niçe SK.
8339b olalar: bulalar BY.
8341a işāret: delālet BY.

İÜ 272a 8346 Bile her kişi istiḥḳāḳını tā
Taᶜaddī kimseye olmaya aşlā

8347 Çü bildüñ bu fenānuñ ḥālini sen
Gel imdi gör beḳānuñ ᶜāleminden

8348 Fenāda böyle mīzān idicek Ḥaḳ
Beḳāda daḫı ider bil muḥaḳḳaḳ

8349 Çü ᶜādildür ᶜadālet idiserdür
Ḳurup mīzānı ḥuccet idiserdür

8350 Ola tā her kişi ḥāline rāżī
Biline pes ḳamu efᶜāl-i māżī

AG 239a 8351 Gel aᶜmālüñi sen vezn eyle bunda
Ki ṭartılmazdan öñdin varup anda

8352 Eger vezn idesin dünyāda iy cān
İdesin şeksüz aᶜmālüñde iḥsān

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَزِنُوا أَنْفُسَكُمْ قَبْلَ أَنْ تُوزَنُوا*

8353 O dem kim ḥaşr ide bu ḫalḳı Allāh
Ḥisāb u hem kitāb eyleye ol şāh

BY 262a 8354 Meleklere girü emr ide andan
Bugün ᶜadlümi iẓhār iderem ben

8355 Bugün ol gün-durur kim bu ḫalāyıḳ
Bulısar itdügini bellü bayıḳ

كَمَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى اَلْيَوْمَ تُجْزٰى كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ لَا ظُلْمَ الْيَوْمَ اِنَّ اللّٰهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ**

8356 Ḳuruñ mīzānı ṭartılsunlar anlar
Ḳamu itdüklerin bulsunlar anlar

8357 Melekler ḳura pes mīzānı ol dem
Görüben ḳorḳa ḫalḳuñ cānı ol dem

8358 İşitgil şeklin ol mīzānuñ iy yār
Ne nevᶜa yaradupdur anı Cebbār

SK 229a 8359 Lisānı var hem iki keffesi var
Kim anda ṭartılur ebrār u füccār

8346b olmaya: itmeye SK.
8347a ḥālini: aşlını BY.
8351a aᶜmālüñi: efᶜālüñi BY.
* kemā: - SK; tūzenū: tezinū İÜ. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Amelleriniz tartılmadan önce, kendi amellerinizi tartınız.*" (İbn Ebî Şeybe, 2012: XIV/514).
8354a ide: eyleye BY.
8354b ᶜadlümi: ᶜadlüm SK; iderem: eylerem BY.
** kemā: - SK; ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Bugün herkese kazandığının karşılığı verilir. Bugün asla zulüm yoktur. Şüphesiz Allah hesabı çabuk görendir.*" (Mü'min 40/17).

İÜ 272b

8360 Ḳoyalar cenneti ᶜarşuñ ṣaġında
Daḫı hem ṭamuyı anuñ ṣolında

8361 Ola mīzān ikisinüñ arası
Ola ẓāhir niçe yüzler ḳarası

8362 Anuñ ṣaġ keffesi nūr ola iy cān
Ḳoyalar anda her ne olsa iḥsān

8363 Anuñ hem ṣolı ẓulmet ola ḳatı
Ḳoyalar ol yanında seyyiʾ ātı

8364 O mīzānı ṭutar ola Mīkāʾīl
Rivāyet var daḫı kim ola Cibrīl

8365 Anuñ her keffesinüñ giñligi hem
Şıġar içine bu mecmūᶜ-ı ᶜālem

8366 ᶜAceb mīzāndur ol mīzānı sen bil
Añа göre bugün gökçek ᶜamel ḳıl

AG 239b

8367 Aġırı ḳalḳısar aᶜlāya anuñ
İner yeynisi pes süflāya anuñ

8368 Ki zīrā nūruñ olur ṭabᶜı ᶜulvī
Olur ẓulmet olanuñ ṭabᶜı süflī

8369 Ḳura iẓhār-ı ᶜadl içün anı Ḥaḳ
O gün kimseye ẓulm olmaz muḥaḳḳaḳ

BY 262b

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيٰمَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا*

8370 Ṭura ṣaġında mīzānuñ peyem-ber
Göre her ümmetini anda server

8371 Getürüp ṭartalar aᶜmāli ḳamu
Göreler yiri cennet yāḫ-o ṭamu

8372 Ki bir miṣḳāl-i ẕerre ḳalmaya hīç
Ki ḫayr u şer idüpdi ir eger giç

8373 Ḳamusın ṭartalar fevt itmeyeler
Ki hergiz ẓulme āġāz itmeyeler

İÜ 273a

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَاِنْ كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ اَتَيْنَا بِهَا وَكَفٰى بِنَا حَاسِبِينَ**

8360b ṭamuyı: dūzaḫı SK, BY.
8362b her: hep SK.
8363b yanında: yanından İÜ, AG.
8364a ṭutar: ṭutan SK, ṭutuban BY.
* ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Kıyamet günü için adalet terazileri kuracağız. Öyle ki hiçbir kimseye zerre kadar zulmedilmeyecek*..." (Enbiyâ 21/47).
8370b ümmetini: ümmetin SK.
8371b göreler: göre SK.
8372b idüpdi: idipdür SK.
** SK'de 8375. beyitten hemen sonra; ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *...(Yapılan iş) bir hardal tanesi ağırlığınca da olsa, onu getirip ortaya koyacağız. Hesap görücü olarak biz yeteriz.*" (Enbiyâ 21/47).

8374 Şunuñ ki_aᶜmāli rāciḥ ola ol gün
Necāta ire şādī bula ol gün

8375 Ola ᶜıyş u rıżā içinde ol yār
Vire cennetler aña Ḥayy u Ġaffār

SK 229b

قَوْلُهُ تَعَالَى فَأَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ*

8376 Feraḥ ola anuñ-çün hem peyem-ber
Ṣafādan Ḥaḳḳa ḥamd eyleye server

8377 Pes evvel ṭartısarlardur namāzı
Bile hem ṭartalar anda niyāzı

8378 Ki zīrā bundan eşref yoḳ ᶜamelde
Bununla yaraşur cümle ᶜamelde

8379 Rivāyetdür ᶜAliyy-i pür-ṣafādan
Rivāyet itdi hem ol Muṣṭafādan

8380 Cemāᶜatle ḳıluñ didi namāzı
Namāz içre idüñ yaḫşı niyāzı

8381 Ki ol günlerde kim ḳurıla mīzān
Namāzın herkesüñ vezn ide sulṭān

AG 240a

8382 Ḳamu yirler deñizler hem felekler
Ḳamu şems ü nücūm u hem melekler

8383 Ḳamu vaḥş u ṭuyūr u cinn ü insī
Ulu ṭaġlar daḫı hem ᶜarş u kürsī

8384 Ḳamu ger vezn ideler çoġ u azı
Aġır gele ḳamudan bir namāzı

BY 263a

8385 Buyurdı daḫı ol sulṭān-ı ᶜālem
Evinden pāk olup çıḳsa bir ādem

8386 Bu niyyetle ki vara mescide ol
Varup Mevlāsına ṭāᶜat ide bol

8387 Ayaġı başduġı yiri müretteb
Yirüñ dükendügi yire degin hep

8388 Nücūm-ı esfele dek cümlesin tā
Bile mīzāna ḳoya Ḥaḳ Taᶜālā

---

* SK'de 8373. beyitten hemen sonra. || "Bu Cenab-ı Hakk'ın buyruğudur: *İşte o vakit, kimin tartıları ağır gelmişse artık o, hoşnut olacağı bir hayat içinde olacaktır.*" (Kâria 101/6-7).

8376a anuñ-çün hem: anuñ-içün SK.
8377b ṭartalar: ṭartılur İÜ, AG.
8379a rivāyetdür: rivāyet var BY.
8382b ḳamu: ḳamer SK, BY.
8385a ol: - BY.
8386a ki: - SK.
8387b degin: dek SK.
8388a nücūm-ı: toḫūm-ı İÜ, AG, BY; esfele dek: esfeleden İÜ, AG, esfele degin BY.

İÜ 273b 8389 Ki tā aġır gele aᶜmāli anuñ
Budur ḥāli cemāᶜatle ḳılanuñ

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ اِذَا خَرَجَ الْعَبْدُ الْمَسْجِدَ لِيَعْبُدَ اللّٰهَ تَعَالَى جَعَلَ اللّٰهُ مَوْضِعَ اَقْدَامِهِ مَنَ الْاَرْضِ اِلَى النُّجُومِ السُّفْلَى فِى كَفَّةِ حَسَنَاتِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ*

8390 Rivāyet eyleyüpdür rāvī bunda
Ki her kişi ki vezn ideler anda

8391 Şu kim ḫayrı aġırdur şād ola ol
Pes ol dem ġuṣṣadan āzād ola ol

8392 Eger yeyni gelürse ḫayrı anuñ
Ṭola ḳayġusı göñline cihānuñ

SK 230a 8393 Ridāsın alup ol demde peyem-ber
Ṣevābından yañaya ḳoya server

8394 Anuñla ḫ˘oş aġır gele ṣevābı
Diye server ki bu virdi ḥisābı

8395 Cināna müsteḥaḳḳ oldı bu ümmet
Buña hem lāyıḳ oldı ᶜizz ü ḥürmet

8396 Çü bu nevᶜa ᶜamel eyleye server
Pes anda çaġrışa ḥāżır melekler

8397 Ridāñı ḳoma ḫayrından yaña sen
Ki yeyni bulduḳ uş biz ḫayrı andan

8398 Diyeler *yā İlāhī* kim bu Aḥmed
Ne ḳıldı ümmet-ile gör Muḥammed

AG 240b 8399 Çün az geldi ṣevābı maᶜṣıyet bol
Ridāsın ḳodı ḫayrından yaña ol

8400 Diye Ḥaḳ kim ḥabībümdür Muḥammed
Ne kim ḳıldıysa maḳbūl olur Aḥmed

BY 263b 8401 Aña dünyāda vaᶜde eylemişem
Virem tā olasın rāżī dimişem

8402 Bugün ol gün-durur kim ola rāżī
Yirine gele tā kim ᶜahd-i māżī

---

* ᶜabdü'l-mescide: ᶜabdü yürīdü'l-mescide İÜ, AG, BY; liyaᶜbudu'llāhe Taᶜālā: - İÜ, AG, BY; nücūm: toḫm BY; fī-keffeti ḥasenāti yevme'l-ḳıyāmeti: - İÜ, AG. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Kul Allah'a ibadet için mescide gitmek üzere çıkarsa, bu kulun ayaklarıyla göğün alt tabakasında bulunan yıldızlar arasındaki mesafeyi (bu mesafe ölçüsünde sevabı) Allah kıyamet gününde onun sevapları kefesine koyar.*" (Kaynak bulunamadı).

8390b ki (2.): - SK.
8392b ḳayġusı göñline: göñline ḳayġusı SK, BY.
8395a müsteḥaḳḳ: müsteḥıḳḳ BY.
8396b anda: andan SK.
8397b uş: oḳ İÜ.
8398a yā: - SK.
8400b Aḥmed: elbet BY.

8403 Meger ol kim günāhı ola bisyār
Ġażab eyleye ḥattā aña Cebbār

İÜ 274a 8404 Diye Ḥaḳ çünki cürmi çoḳdur anuñ
Ḳıluñ maḫfī gözinden Muṣṭafānuñ

8405 Dilerven bunlara ḳılam ᶜaẕābı
Göreler tā ki od içre ᶜıḳābı

8406 Bular çün oldı nefsine ziyānkār
Ki yaᶜnī işlediler fiᶜl-i füccār

8407 Cehennem içre olsunlar müᵓebbed
Budur lāyıḳ ki olalar muḫalled

كَمَا قَالَ تَعَالَى وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَٰئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ فِي جَهَنَّمَ خَالِدُونَ*

8408** Buları ṭamuya göndüre sulṭān
ᶜAẕābı göreler elvān elvān

8409 Ṭoḳına yüzlerine ḍarb-ıla nār
Ki taġyīr ide yüzlerin ne kim var

8410 Şu baş gibi ki_ütülmiş tüyi gitmiş
Ṭutaḳlar yanmış u dişi ṣırıtmış

8411 Didi pes İbni Mesᶜūd anda sözi
Döne bişmiş ḳoyun başına yüzi

SK 230b

كَمَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى تَلْفَحُ وُجُوهَهُمُ النَّارُ وَهُمْ فِيهَا كَالِحُونَ***

8412 Niçeler ṭartıla ol gün kitābı
Ki eksük gele bir ḥabbe ṣevābı

8413 Diyeler var bu deñlü bul ṣevābı
Veyāḫ ᵓod ol ḳadar çek sen ᶜıḳābı

8414 Pes oġlına bulışa ol dem ol cān
Diye kim saña ben çoḳ ḳıldum iḥsān

8415 Saña ben eyledüm bunca maḥabbet
Senüñ-çün çekmişem bunca meşaḳḳat

AG 241a|BY 264a 8416 Aġır geldi günāhum ṭāᶜatümden
Bugün bir ḥabbe cürmümden götür sen

8404a Ḥaḳ: - SK.
8405b od: nār SK, BY.
* İÜ ve AG'de yok; kemā ḳāle: ḳavlühu BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Kimlerin de tartıları hafîf gelirse, işte onlar da kendilerini ziyana uğratanların ta kendileridir. Onlar cehennemde ebedî kalacaklardır.*" (Mü'minûn 23/103).
** İÜ ve AG'de bu beyitten hemen önce "Meşnevī" başlığı var.
8409: - SK.
*** ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Ateş yüzlerini yalar ve onlar orada sırıtır kalırlar.*" (Mü'minûn 23/104).
8413a bu: - BY.
8414a ol (2.): iy AG.

8417 Veyā ḫayruñdan eyle baña iḥsān
Ḫalāṣ olam anuñla tā kim iy cān

8418 Diye ṭartılmadum şimdi henūz ben
Bil artuḳ ḳorḳaram ben daḫı senden

İÜ 274b 8419 Şevābumdan bil imdi virmezem ben
Günāhuñı daḫı götürmezem ben

8420 Oġul ataya bu nevᶜa dürişe
Ata oġula hem eyle irişe

8421 Ṭaleb eyleye daḫı ḳardaşından
Daḫı hem ḫātūnından yoldaşından

8422 Ṭaleb eyleye ḳamu birbirinden
Revā olmaya ḥācet birisinden

8423 Birinüñ yükini birine ol şāh
Ebed yükletmeye ol ᶜādil Allāh

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَاِنْ تَدْعُ مُثْقَلَةٌ اِلٰى حِمْلِهَا لَا يُحْمَلْ مِنْهُ شَيْءٌ وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبٰى *

8424 Zebānīler yapışup ṭarta der-ḥāl
Diye n'oldı günāhum yā nedür ḥāl

8425 Diyeler kim aġır geldi günāhuñ
O miḳdār olur elbet zār u āhuñ

8426 Ki yaᶜnī olur ol deñlü ᶜaẕābuñ
Pes andan şoñra ola fetḥ-i bābuñ

8427 Alup ṭamuya giderken buları
Girü Ḥaḳ bunlara eyleye yārī

8428 Meger dünyāda bir kimseye elbet
Ḥaḳ içün eylemişdi ḫ˘oş maḥabbet

SK 231a 8429 Ḥaḳı-y-çün eylemişlerdi uḫuvvet
Uḫuvvet içre hem Ḥaḳḳa ᶜibādet

8430 İderdi birbirine bunda īsār
Tekellüf olmaz-ıdı her ne kim var

8431 Getürürlerdi Ḥaḳḳ emrin yirine
Olurlardı muᶜāvin birbirine

8417b kim: ki AG, BY.
* ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *...Günah yükü ağır olan kimse, (bir başkasını), günahını yüklenmeye çağırırsa, ondan hiçbir şey yüklenilmez, çağırdığı kimse yakını da olsa...*" (Fâtır 35/18).
8425b zār u āhuñ: zād-ı rāhuñ İÜ, AG.
8427b bunlara eyleye: eyleye bunlara BY.
8430b olmaz-ıdı: itmez-idi SK.

BY 264b

8432 Giderken yolda bunlar bulışalar
Hemān dünyāda gibi bilişeler

8433 Diye ḥālüñ nedür ol eyde kim āh
Ṭamuya virbidi ben ḳulın Allāh

İÜ 275a|AG 241b

8434 Ki yeyni geldi bir ḥabbe s̱evābum
Anuñ-çündür çekerem uş ᶜaẕābum

8435 Diye nem var-ısa yoluñda iy yār
Dön imdi girü var cānuñı ḳurtar

8436 Ḳabūl itdüm senüñ-çün yanmaġı ben
Ḫalāṣ ol tek bugün bu varṭadan sen

8437 Nidā eyleye pes ol demde ḥażret
Baña mı gösterür ḳulum seḫāvet

8438 Seḫāvet baña yaraşur diye Ḥaḳ
İkisin de ḳabūl ide muḥaḳḳaḳ

8439 Benüm eclüm-çün itdi çün meveddet
Ḳabūl itdüm ikisin daḫı elbet

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى حَقَّتْ مُحَبَّتِي لِلْمُتَحَابِّينَ فِيَّ وَالْمُتَصَادِقِينَ فِيَّ وَالْمُتَزَاوِرِينَ فِيَّ وَالْمُتَبَاذِلِينَ فِيَّ*

8440 Maḥabbet göstere bunlara Allāh
Müyesser cennet ide ol ulu şāh

8441 Pes imdi cümle aᶜmālin kişinüñ
Eger erkek ola eger dişinüñ

8442 Ki bir miṣḳāl-i ẕerre ṭartılur ol
Bugün kim işledi maᶜlūm olur ol

8443 Niçe ḫayrı ki bunda eylemişdi
Velī hīç anı ḫayra şaymamışdı

8444 Gele ṭaġlar gibi ol gün münevver
ᶜArażdı bunda ola anda cevher

8432a bunlar: - SK.
8432b dünyāda: dünyādaki SK.
8433b virbidi: virdi SK.
8435b var: ur SK.
8438b ide: itdüm SK.
8439b itdüm: eyledüm SK.
* ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Benim için birbirlerini sevenler sevgimi hak eder. Benim için birbirlerine dost olanlar sevgimi hak eder. Benim için birbirlerini ziyaret edenler sevgimi hak eder. Benim için birbirlerine yardım edenler sevgimi hak eder.*" Bu kudsî hadis, farklı bir lafızla Ahmed bin Hanbel'in *Müsned*'inde (2014: XVI/134-135) mevcuttur: حَقَّتْ مَحَبَّتِي لِلْمُتَحَابِّينَ فِيَّ وَحَقَّتْ مَحَبَّتِي لِلْمُتَصَافِينَ فِيَّ الْمُتَوَاصِلِينَ لِلْمُتَزَاوِرِينَ فِيَّ وَحَقَّتْ مَحَبَّتِي لِلْمُتَبَاذِلِينَ فِيَّ وَحَقَّتْ مَحَبَّتِي لِلْمُتَصَادِقِينَ فِيَّ "*Benim için birbirlerini sevenler sevgimi hak eder. Benim için birbirlerini ziyaret edenler sevgimi hak eder. Benim için birbirlerine yardım edenler sevgimi hak eder. Benim için birbiriyle dost olup birbirleriyle bağlarını kesmeyenler sevgimi hak eder.*"
8440b cennet ide: ide cennet SK.

	8445	Gele hem niçe ḫayrāt ol gün anda Göñülden geçürürdi anı bunda
	8446	Ki fikr iderdi ḫāliş niyyet-ile Ḥarīṣ olurdı añа raġbet-ile
SK 231b	8447	Velīkin ḳādir olmazdı añа ol Gele ol günde mīzānına bol bol
BY 265a	8448	Velī baᶜżı rivāyet eylemişler Ẕikir mīzāna ḳatılmaz dimişler
	8449	Dimişler yaᶜnī ol şirke muḳābil Ola tevḥīd anda şirke ḥāyil
İÜ 275b	8450	Ḥadīṯsüñ līki bu ᶜaksidür iy cān Ḥadīṯsinde buyurmış anı sulṭān
	8451	Gelür ṭoḳsan ṭoḳuz anda sicillāt İçinde cümle ᶜişyān u küdūrāt
AG 242a	8452	Gele barmaḳ ḳadar kāġıdda tevḥīd Ḫudā vezn it diyüben ide teᵓkīd
	8453	Aġır gele ḳamudan ẕikri anuñ Ki ḥāli böyledür ẕākir olanuñ
	8454	Bunuñ tafṣīlini ẕikr eyledüm ben Kitāb itmek beyānında didüm ben
	8455	Velī şunlar ki fikr itdi maᶜāṣī Eger işlense olurlardı ᶜāṣī
	8456	Egerçi nefs añа ḳılmışdı ibrām Velīkin fiᶜline itmedi iḳdām
	8457	Veyā sehv-ile andan geldi bir iş Veyā nisyān-ıla olındı cünbiş
	8458	Buları ṭartmayalar bile anda Ḫudā bunları maᶜẕūr ide anda

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ رُفِعَ عَنْ أُمَّتِي اَلْخَطَاءُ وَالنِّسْيَانُ*

8445: - İÜ, AG.
8445a hem: - SK.
8445b geçürürdi: geçüreydi BY.
8449: - SK.
8453a ẕikri: vezni BY.
8454b itmek: inmek İÜ, SK.
8455b işlense: işleyse İÜ, AG; olurlardı: olurdı SK.
8457b olındı: oldı SK.
8458a ṭartmayalar: ṭartalar BY.

* "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Ümmetimden hata ve unutma kaldırıldı."* . Bu hadis-i şerif, farklı bir lafızla İbni Mâce'nin *Sünen*'inde (2008: I/654) mevcuttur: إِنَّ اللهَ تَجَاوَزَ عَنْ أُمَّتِي الْخَطَأَ وَالنِّسْيَانَ وَمَا اسْتُكْرِهُوا عَلَيْهِ *"Allah, ümmetimin yanılmasını, unutmasını ve zorlanarak yaptığı şeyin günahını affetmiştir."*

8459 İlāhī cürmümüz çoḳdur ḳatuñda
Günehkāruz Ḫudāyā ḥaẓretüñde

8460 Ki bī-ḥadd oldı bizde yüz ḳarası
Yüzümüz yoḳ ḥużūruña varası

8461 Bize luṭfuñdan eyle feṭḥ-i bābı
Ṣaḳīl eyle terāzūda ṣevābı

8462 Ḥabībüñ ḥürmetine eyle şefḳat
Cemīᶜ-i müʾminīne eyle raḥmet

Beyānu fi'lleẕīne lā Ḥisābe ᶜAleyhim ve lā ᶜAẕāb

8463 Elā iy ehl-i ᶜışḳuñ tercümānı
Ne dir ᶜışḳ ehli gel eyle beyānı

BY 265b 8464 Gel iy ᶜışḳ-ı ilāhīden ḫaberdār
Dile gel diñlesün her mest ü hüşyār

İÜ 276a|SK 232a 8465 Gül-efşān it ki_ola diller muᶜaṭṭar
Dilüñ depret ki_ola cānlar münevver

8466 Ki ᶜışḳuñ sözi enverdür hemīşe
İşidenler münevverdür hemīşe

8467 Ne ḳalbe ki_ire anuñ şemme nūrı
Müʾ ebbed olur ol ḳalbüñ sürūrı

8468 Muḥammed kim Ḥaḳuñ peyġam-beridür
Tamāmet ᶜışḳ-ı Ḥaḳḳuñ maẓharıdur

AG 242b 8469 Kim aña pey-rev oldı oldı ᶜāşıḳ
Pes oldı ᶜışḳ-ı Ḥaḳḳ anda yaraşıḳ

8470 Çü ᶜışḳuñ şemsi ṭāliᶜ oldı anda
Şuᶜāᶜı ṭopṭolu oldı cihānda

8471 Çü ᶜışḳ sulṭānı anda ḳurdı bünyād
Cihānı eyledi ᶜadl-ile ābād

8472 Maḥabbet şemᶜini çün yaḳdı dilde
Ẓuhūr eyledi pertev her göñülde

8473 Çü ᶜışḳuñ şāhı anda ṭutdı mesken
Cihān bostānını ḳıldı müzeyyen

8474 Ki memlū oldı ol bostān içi gül
Belābil anı görüp ḳıldı ġulġul

8460a bizde: bunda SK.
8466a enverdür: enver SK.
8469a pey-rev: pey BY.
8472b ẓuhūr eyledi pertev: ki pertev ẓāhir oldı BY.
8474b anı görüp: görüp anda SK.

8475 Ne bülbül kim gül içün ḳıldı zārī
Aña bir remz ü ġamz irgürdi Bārī

8476 Gel imdi bülbül ol gülzāra ḳarşu
Dün ü gün nāle ḳıl ol yāra ḳarşu

8477 Güneş kim dimişem nūr-ı Ḫudādur
Nedür ol nūr didügüm Muṣṭafādur

8478 Cihān ki_evvelde olmış-ıdı deycūr
Ḳamusın ḫ˘oş münevver ḳıldı ol nūr

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى خَلَقَ الْخَلْقَ فِي ظُلْمَةٍ ثُمَّ رَشَّ عَلَيْهِمْ مِنْ نُورِهِ*

8479 Çün oldı bu cihān bāġı müzeyyen
Ẓuhūr itdi hezārān biñ gül andan

BY 266a 8480 Ki ya^{c}nī Muṣṭafā nūrından iy şāh
Yaratdı enbiyānuñ nūrın Allāh

İÜ 276b 8481 Çü gülşen içre güller oldı ḥāṣıl
Terennüm eyledi anda belābil

8482 Ta^{c}aşşuḳ eyledi gülzāra ya^{c}nī
Diler vāṣıl ola dildāra ya^{c}nī

SK 232b 8483 Pes ol güller ki didüm enbiyādur
Bulara gül Muḥammed Muṣṭafādur

8484 Ḥaḳīḳat bu ki bülbül Muṣṭafādur
Gülistānı anuñ vech-i Ḫudādur

8485 O gülzāra belābil ki_oldı ^{c}uşşāḳ
Cemāl-i Ḥaḳḳa ya^{c}nī oldı müştāḳ

8486 Hevāsında yilerler dün gün anuñ
Göreler tā ki nūrın Muṣṭafānuñ

AG 243a 8487 Bu şevḳ-ıla iderler ḫ˘oş ^{c}ibādet
Resūlüñ sünnetini hem ri^{c}āyet

8488 Çü ^{c}āşıḳ oldı bunlar Muṣṭafāya
Gerekdür tābi^{c} olmaḳ ol hümāya

8489 Ḥaḳīḳatde budur ^{c}ışḳa yaraşıḳ
Ki tābi^{c} ola ma^{c}şūḳına ^{c}āşıḳ

8490 Ne dīnde olsa ol dīnde ola ol
Viṣālin tā ki ma^{c}şūḳuñ bula ol

8475b ġamz: - SK; Bārī: yāri AG, BY.

* "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Allah, halkı (önce) karanlıkta yarattı, sonra üzerlerine kendi nurundan serpti (onları nuruyla aydınlattı).*" (Yılmaz, 2013: 256-257).

8482a gülzāra: gülzārı SK.
8483b bulara: bula SK.
8486b nūrın: yüzin BY.
8489a ḥaḳīḳatde: ḥaḳīḳat SK.

8491 Bu vech-ile ki tābi^{c} oldı bunlar
Bu yolda pes vilāyet buldı bunlar

8492 Bularuñ yarın olur fetḫ-i bābı
Ki görmezler ḥisābı vü ^{c}aẕābı

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ*

8493 Buyurmışdur resūl-i şāh-ı ^{c}ālem
Ki bir ḳavmi ḳopara ḥażret ol dem

8494 Şu dem kim ḫalḳ ayaġ üstine ṭura
Menābir üzre ḫ˘oş bunlar otura

BY 266b 8495 Bir A^{c}rābī didi iy şāh u sulṭān
Buyur kimler-durur ol ḳavm iy cān

8496 Didi anlar ki dünyāda maḥabbet
Ḥaḳ içün idişür anlar meveddet

İÜ 277a 8497 Daḫı meşġūl olurlar ẕikr-i Ḥaḳḳa
Ṭalarlar gice gündüz fikr-i Ḥaḳḳa

8498 Ḥaḳuñ ẕikrinde el bir ider anlar
Ḥaḳa gitmege tedbīr ider anlar

8499 Sülūk idüp Ḥaḳa irmek dilerler
Cemālin ḥażretüñ görmek dilerler

8500 Ḳabūl itmediler dünyāyı hergiz
Ḳamu dünyādan iderlerdi perhīz

SK 233a 8501 Ḥudā emr ide ^{c}arşum gölgesinde
Ḥuẓūr itsün bular gelsünler anda

كَمَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى أَيْنَ الْمُتَحَابُّونَ بِجَلَالِي الْيَوْمَ أُظِلُّهُمْ فِي ظِلِّي يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلِّي**

8502 Hem andan ḳuş gibi uçalar anlar
Cinān illerine göçeler anlar

8503 Diyeler kim ne ümmetsiz ^{c}aceb siz
Ḥisābı görmemişsizdür ^{c}acebsiz

AG 243b 8504 Diyeler ümmet-idük Muṣṭafāya
Maḥabbet ider-idük ol hümāya

8491a bunlar: anlar SK.
* "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Bilesiniz ki, Allah'ın dostlarına hiçbir korku yoktur. Onlar üzülmeyecekler-dir de.*" (Yûnus 10/62).
8493b bir: - SK.
8494b ḫ˘oş bunlar: bunlar ḫ˘oş SK.
8497a olurlar: olurlardı SK.
8497b ṭalarlar: ṭalarlardı SK.
8501a ^{c}arşum: ^{c}arş SK.
** ḳāle'llāhü Ta^{c}ālā: ḳāle SK, BY; yevme (2.): - İÜ, AG. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Sırf azamet ve rızam için sevişenler nerede? Onları gölgemden başka gölge olmayan bir günde (Arş'ımın gölgesinde) barındırır, himaye ve ikram ederim.*" (Aliyyü'l-Kârî, 1963: 39-40).
8503b görmemişsizdür: görmemişsiz SK.

8505 Ḥaḳuñ ẕikriyle meʾ nūs olmış-ıduḳ
Ḥaḳuñ ünsiyle leẕẕet bulmış-ıduḳ

8506 Ne virdüñüz ḥisāb itmek dilersiz
Ne yazduñuz kitāb itmek dilersiz

8507 Daḫı envārdan ola menābir
Oturalar meşāyıḫ anda bir bir

8508 Bular oldur ki oldı Ḥaḳḳa ᶜārif
Kemāl-i Ḥaḳda buldılar maᶜārif

8509 Bular da görmeye hergiz ḥisābı
Ne ġuṣṣa göreler ne ḫ˘od ᶜaẕābı

8510 Daḫı zühhād u hem ehl-i seḫāvet
Ḥisābsuz göreler bunlar da cennet

BY 267a 8511 Nidā ᶜālimlere eyleye Bārī
Bulara ide yaᶜnī iᶜtiẕārı

İÜ 277b 8512 Şu ᶜālimler ki ᶜilm ögretdi anlar
Ḥaḳuñ hem emri üzre gitdi anlar

8513 Bu ḫalḳa Ḥaḳḳ içün ḳıldı naṣīḥat
Ki yarın çekmeye bunlar faẓīḥat

8514 Diye Ḥaḳ kim sizi şoñra ḳodum ben
Ki çoḳlar menfaᶜatler ṭuta sizden

8515 Niçeler size ḳılmışdur maḥabbet
Gerek anlara idesiz şefāᶜat

8516 Baña niceydi ẓannuñuz diye Ḥaḳ
Diyeler maġfiret umarduḳ iy Ḥaḳ

8517 Diye çün ẓannuñuz bu-y-ıdı benden
Size faẓl u keremler eyledüm ben

كَمَا قَالَ تَعَالَى اَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِى بِى*

SK 233b 8518 Buyura Ḥaḳ getüreler menābir
Oturalar menābir üzre bir bir

8519 Ki zerden ola sīm ola ḳıbābı
Ne göreler ḥisābı ne ᶜaẕābı

8505b ünsiyle: ẕikriyle SK.
8506b kitāb: ḥisāb SK, BY.
8507b oturalar: otura SK; meşāyıḫ anda: menābir üzre SK.
8511a Bārī: yāri SK.
8511b ide yaᶜnī: yaᶜnī ide SK.
8514a şoñra ḳodum: ḳodum bugün İÜ, AG.
8516b maġfiret: maᶜrifet SK.
* ḳāle: ḳāle'llāhü İÜ. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Ben kulumun benim hakkımdaki zan ve itikadına göreyim.*" (Aliyyü'l-Kârî, 1963: 16).
8518a buyura: bulara SK.
8519b göreler: göre SK; ne (2.): vü ne SK.

8520 Ḥadīṯ içre buña vardur işāret
Ki itdi ümmete server beşāret

8521 Didi kim vaᶜde ḳıldı baña ḥażret
Ki yitmiş biñ gire cennāta ümmet

AG 244a 8522 Daḫı her biñle yitmiş biñ kişi hem
Bile girsün didi Cebbār-ı ᶜālem

8523 Daḫı üç ḳabża Ḥaḳḳuñ ḳabżasıyla
Bularuñla gire cennāta bile

8524 Ki hergiz görmeye bunlar ḥisābı
Daḫı görmeyeler hergiz ᶜaẕābı

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَعَدَنِي رَبِّي أَنْ يُدْخِلَ الْجَنَّةَ مِنْ أُمَّتِي سَبْعِينَ أَلْفًا بِغَيْرِ حِسَابٍ وَلَا عَذَابٍ مَعَ كُلِّ أَلْفٍ سَبْعُونَ أَلْفًا وَثَلَاثَ حَثَيَاتٍ مِنْ حَثَيَاتِ رَبِّي*

8525 Seçile ehl-i taṣdīḳ anda ol dem
Nidā ide girü Ḫallāḳ-ı ᶜālem

İÜ 278a|BY 267b 8526 Baña ol ṣıdḳ-ıla sācid olanlar
Ki biş vaḳti cemāᶜatle ḳılanlar

8527 Virenler daḫı mālından zekātı
Ṣevāb-ıla yuyanlar seyyiᵓ ātı

8528 Ḥisāb olmaz bulara bilsün anlar
Nihāyetsüz ecirler bulsun anlar

8529 Bugün girsünler anlar cennetüme
İrişsünler ḳamusı ᶜizzetüme

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى اِنَّ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَ اَقَامُوا الصَّلٰوةَ وَ اٰتَوُا الزَّكٰوةَ لَهُمْ اَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ**

8530 Daḫı şunlar ki infāḳ itdi mālın
Daḫı farḳ itdi mālınuñ ḥalālın

8531 Dönüben girü minnet itmedi ol
Hem infāḳ itdügin incitmedi ol

8532 Virürem ecrini anuñ bugün bol
Ḥisāb u hem ᶜaẕābı görmesün ol

8522a biñle: biñ-ile AG, SK.

* sebᶜūne: Metinde "sebᶜīne". || "Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *Rabb'im bana, ümmetimden yetmiş bin kişiyi hesaba çekmeden ve azaba maruz bırakmadan cennete sokacağı sözünü verdi. Ayrıca bunlardan her birinin yanında yetmiş bin kişinin ve yine Rabb'imin avuçlarıyla üç avuç kadar kişinin cennete gireceğini vaat etti.*" (İmam Ahmed bin Hanbel, 2014: XIX/656).

8528a bulara: olara SK, BY.

** ḳāle'llāhü Taᶜālā: ḳāle Taᶜālā SK, - BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Şüphesiz iman edip salih ameller işleyen, namazı dosdoğru kılan ve zekâtı verenlerin mükâfatları Rab'leri katındadır…*" (Bakara 2/277).

8532a bol: ben AG, ben bol SK.

كَمَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى اَلَّذِينَ يُنْفِقُونَ اَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللهِ ثُمَّ لَا يُتْبِعُونَ مَا اَنْفَقُوا مَناً وَلَا اَذًى لَهُمْ اَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ*

SK 234a	8533	Receb şa^{c}bān ayın ṣāyim olanlar Bulardur bī-ḥisāb uçmaḳ bulanlar
	8534	Daḫı begler ki ^{c}adl itdi hemīşe Ḥaḳ emrin eyledi kendüye pīşe
AG 244b	8535	Pes ola incüden anda menābir Oturup olalar Allāha şākir

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ اَلْمُقْسِطُونَ فِي الدُّنْيَا عَلَى مَنَابِرَ مِنْ لُؤْلُؤٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ**

	8536	Daḫı bir ḳavm ol günde uçalar Eser yil gibi maḥşerde geçeler
	8537	Ḳılıçların alup omuzlarında Şecā^{c}at hem mehābet yüzlerinde
İÜ 278b	8538	Bular kimdür diyeler ehl-i maḥşer Diyeler şol ġazāvet eyleyenler
	8539	Kim iderlerdi küffāra şecā^{c}at Rıżā^{ʾ} -i Ḥaḳda buldılar şehādet
BY 268a	8540	Girü serverden oldı bir rivāyet Şu dem kim cem^{c} olalar cümle ümmet
	8541	Ne deñlü mübtelālar var-ısa hep Ḳamu ḥāżır ola anda müretteb
	8542	Ki Ḥaḳḳ emrin gözetdiler belāda ^{c}İbādet eylediler ibtilāda
	8543	Olara ide ḥażret fetḥ-i bābı Ne göreler ḥisābı ne ^{c}ıḳābı
	8544	Görüp ṣaġ kişiler ide tefekkür Bularuñ ḥāline ide taḥassür
	8545	Ki n'olaydı düşeydük ibtilāya Bugün tā düşmeyeydük biz belāya

* kemā: - SK; ḳāle: ḳāle'llāhü SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Mallarını Allah yolunda harcayan, sonra da harcadıklarının peşinden (bunları) başa kakmayan ve gönül incitmeyenlerin Rab'leri katında mükâfatları vardır. Onlar için korku yoktur. Onlar üzülmeyeceklerdir de.*" (Bakara 2/262).

** kemā: - BY; yevme'l-ḳıyāmeti: ilā-yevmi'l-ḳıyāmeti SK, BY. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Dünyada âdil olanlar, kıyamet günü inciden yapılmış minberler üzerindedirler.*" (Abdürrezzak es-San'ânî, 2013: XI/399).

8536a ol günde: ola ol gün BY.
8536b maḥşerde: maḥşerden SK.
8540b cümle: anda AG.
8541a mübtelālar var-ısa: var-ısa mübtelālar SK.
8543a olara: bulara SK, BY.
8543b ^{c}ıḳābı: ^{c}aẕābı SK.
8544a görüp: göre SK.
8544b ḥāline: - SK.

8546 Daḫı ṣāyim olup hem ḥacc idenler
Bulardur şeksüz uçmaġa gidenler

8547 Bunuñ tafṣīli ẕikr oldı yirinde
Degül lāzım girü tafṣīl bunda

8548 Hem itdi ᶜĀyişe bir ḫᵛoş ḥikāyet
Peyem-berden bunı ḳıldı rivāyet

8549 Kim ol günde nidā eyleye Allāh
Feriştelere luṭf-ıla diye şāh

8550 Ki luṭf eyleñ Muḥammed ümmetine
Baġışlañ müzdüñüz mücrimlerine

SK 234b 8551 Diyeler kim muṭīᶜüz emre yā Rab
Baġışladuḳ bulara müzdümüz hep

8552 Velī ḥikmet nedür iy şāh-ı ᶜālem
Ki muḥtācuz ṣevāba biz daḫı hem

AG 245a 8553 Diye ḥaḳdur sözüñüz bilürem ben
Benī Ādem velī muḥtāc sizden

8554 Bular mücrimler ü muḥtāclardur
Daḫı ᶜuryānlar u hem açlardur

İÜ 279a 8555 Bularda nefs vardur sizde yoḳdur
Şular kim ehl-i nefsdür cürmi çoḳdur

8556 Çü mücrimler-durur muḥtāc-ı şefḳat
Gerek kim idesiz siz de şefāᶜat

BY 268b 8557 Zihī kim luṭfı çoḳdur pādişāhuñ
Ki ġafr ider senüñ bunca günāhuñ

8558 ᶜAṭāsına nihāyet yoḳdur anuñ
Seḫāsı ḳullarına çoḳdur anuñ

8559 Gerekdür aña şükr itmek hemīşe
Daḫı ẕātını ẕikr itmek hemīşe

8560 Gel imdi ol bugün aᶜmāle meşġūl
Ola kim ide yarın sini maḳbūl

Beyānu'l-Beşāret

8561 Girü gel diñlegil bir ḫᵛoş ḫaber sen
Eger olduñsa ḫᵛoş ṣāḥib-naẓar sen

8550b müzdüñüz: müzdüñüzi SK.
8552b muḥtācuz ṣevāba: muḥtāc-ı ṣevābuz BY.
8557a kim: - BY.

8562 Çü sen şarrāfsın olduñ güherdān
Saña ᶜarż ideyim yāḳūt-ı elvān

8563 Gör imdi n'eyledi sulṭān-ı ᶜālem
ᶜAṭā itdi bize Ḳurʾān-ı aᶜẓam

8564 Bize Ḳurʾān-ıla itdi beşāret
Müfessirler anı ḳıldı ḥikāyet

8565 Beşāret bu ki bize didi ol şāh
Şular kim didi bunda *Rabbüna'llāh*

8566 Ki yaᶜnī vaḥdete ḳıldı şehādet
Şehādet üzre ḳıldı istiḳāmet

8567 ᶜİbādet eyledi Mevlāsına bol
İletdi yüz şuyıyla ḥażrete ol

8568 Mücidd oldı Ḥaḳuñ emrinde ol yār
Ferāyiż üzre her dem ḳıldı ıṣrār

8569 Aña nāzil ola ḥāfıẓ melekler
Getüreler aña Ḥaḳdan belekler

SK 235a 8570 Diyeler ġam yimeñ size beşāret
Müyesser idiser Ḥaḳ size cennet

İÜ 279b|AG 245b

اِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلٰٓئِكَةُ اَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَ اَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ*

8571 İder Zeyd ibni Eslem ḫoş rivāyet
Ki üç mavṭında olısar beşāret

BY 269a 8572 Biri mevtde biri ḳabre varıncaḳ
Biri yevm-i cezāda baᶜs olıncaḳ

8573 Bu üç mevżiᶜde ideler beşāret
Diyeler kim senüñdür ḫoş şeṭāret

8574 Şu cennet kim saña vaᶜde_eyledi Ḥaḳ
Viriserdür saña bugün muḥaḳḳaḳ

8575 Bizi bilmedüñüz mi kimlerüz biz
ᶜAmeller üzre ḫoş ḥākimlerüz biz

8576 Bizüz aᶜmālüñüz yazan fenāda
Girü nāṣırlaruz bugün beḳāda

8562a güherdān: gevherdān SK, BY.
8562b ideyim: ideyin SK.
8565b **Rabbüna'llāh**: "Rabb'imiz Allah'tır".
* "*Şüphesiz 'Rabb'imiz Allah'tır.' deyip de, sonra dosdoğru olanlar var ya, onların üzerine akın akın melekler iner ve derler ki: 'Korkmayın, üzülmeyin, size (dünyada iken) vaat edilmekte olan cennetle sevinin!'* " (Fussilet 41/30).
8572a varıncaḳ: varıcaḳ SK.
8572b olıncaḳ: olıcaḳ SK.
8573a mevziᶜde: mavṭında SK.
8576a bizüz: bizüz ki BY; yazan: yazduḳ SK, BY.
8576b nāṣırlaruz: nāẓırlaruñ SK.

8577 Muḥibbüz size ḳıluruz beşāret
Refīḳuz size tā bulınca cennet

8578 Size Ḥaḳ viriserdür çoḳ kerāmet
Nüzül ide size lezzāt-ı cennet

قَالَ تَعَالَى نَحْنُ اَوْلِيَاؤُكُمْ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَفِي الْاٰخِرَةِ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهِي اَنْفُسُكُمْ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَدَّعُونَ نُزُلًا مِنْ غَفُورٍ رَحِيمٍ*

8579 Rivāyetdür ki ol dem girü Hādī
Buyura kim nidā ide münādī

8580 Diyeler ḳanı ol ᶜuşşāḳ olanlar
Cemāl-i ḥażrete müştāḳ olanlar

8581 Ḳanı ol dü-cihāna baḳmayanlar
Ḥaḳuñ ġayrına hergiz aḳmayanlar

8582 Ḥaḳuñ ᶜışḳında ser-gerdān olanlar
Dün ü gün derd-ile giryān olanlar

8583 Niçe ḳavm ide istiḳbāl ol dem
Bulara ide Ḥaḳḳ iclāl ol dem

İÜ 280a 8584 Diyeler siz misiz ᶜuşşāḳ-ı ḥażret
Diyeler kim bizüz müştāḳ-ı ḥażret

8585 Ne cennet bilürüz ne ḫod cehennem
Cemāle ᶜāşıḳuz *va'llāhü aᶜlem*

AG 246a 8586 Diye Cebbār-ı ᶜālem bilürem ben
Ki_olupsız baña siz ᶜuşşāḳ ezelden

SK 235b 8587 Çü ᶜışḳum ḫamrı-la maḫmūrsız siz
Firāḳum nārı-la maḥrūrsız siz

BY 269b 8588 Bugün ḥācet dileñ benden revādur
Diyeler ḥācetümüz merḥabādur

8589 Niçe bir derd ü miḥnet nār-ı ḥasret
Cemālin dilerüz tā vire ḥażret

8590 Diye *aḥsend* zī gökçek münācāt
Revādur ola maḳbūl işbu ḥācāt

8591 Gerekdür size gösterdem cemālüm
Müyesser eyleyem bugün viṣālüm

8577b bulınca: olınca İÜ, AG, SK.
8578a kerāmet: kerāmāt BY.
8578b cennet: cennāt BY.
* ḳāle Taᶜālā: - SK. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Biz dünya hayatında da âhirette de sizin dostlarınızız. Çok bağışlayan ve çok merhametli olan Allah'tan bir ağırlama olarak, orada canlarınızın çektiği her şey var, istediğiniz her şey orada sizin için var.*" (Fussilet 41/31-32).
8581a cihāna: cihānda SK.
8584b müştāḳ-ı: ᶜuşşāḳ-ı SK.
8586b ᶜuşşāḳ ezelden: ᶜuşşāḳlardan SK.
8587a çü: çün SK; maḫmūrsız: mecnūnsız SK.
8587b maḥrūrsız: maḥrūmsız SK.

8592 Benüm ᶜuşşāḳuma ben de maḥabbet
İdüp dīdāruma irgürem elbet

8593 Kimi dilerseñüz varuñ görüñ siz
Elin alup cināna irgürüñ siz

قَوْلُهُ تَعَالَى وَ اَنَابُوا اِلَى اللهِ لَهُمُ الْبُشْرٰى*

8594 Rivāyetdür ki biş ḳavme Taᶜālā
Beşāret göndüriser anda Mevlā

8595 ᶜAvām ola biri diye melekler
Ki ḳorḳmañ ḥāşıl olısar dilekler

8596 Çü müşrik olmaduñuz siz Ḫudāya
Daḫı ḥaḳ didüñüz siz Muṣṭafāya

8597 Beşāretdür bugün ol kān-ı raḥmet
Ḳılısardur size bilüñ şefāᶜat

8598 Pes āḫir girisersiz cennetine
İrisersiz cinānuñ niᶜmetine

قَوْلُهُ تَعَالَى اِنَّ اللهَ لَا يَغْفِرُ اَنْ يُشْرَكَ بِهٖ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذٰلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ**

İÜ 280b 8599 İkinci pes beşāret muḫlişīne
Üçünci hem beşāret zāhidīne

8600 Daḫı dördünci tevvābīne Allāh
Beşāret göndüre luṭfından ol şāh

8601 Diyeler tevbeñüz maḳbūl olupdur
Ḳamu ḫayrātuñuz hem yazılupdur

8602 ᶜAmelde arı iḫlāṣ itdüñüz siz
Daḫı dünyāda ḳılduñuzdı perhīz

AG 246b 8603 Sizi ᶜafv eyleyüpdür bilüñ Allāh
Keremden size cennet viriser şāh

BY 270a 8604 Bişinci bu melekler vire ḥażret
İde ᶜālimlere anda beşāret

SK 236a 8605 Şu ᶜālimler ki ᶜāmil oldı anlar
Daḫı ḫalḳa naṣīḥat ḳıldı anlar

8592a ᶜuşşāḳuma: ᶜāṣıḳuma SK.
* ḳavlühu Taᶜālā: - BY. || "Bu Cenab-ı Hakk'ın buyruğudur : *...ve içtenlikle Allah'a yönelenler için müjde vardır.*" (Zümer 39/17).
8594a ki: - SK.
8594b göndüriser: gönderiser SK, BY.
8598-8599: SK'de takdim-tehirli.
** ḳavlühu Taᶜālā: - SK, ḳāle Taᶜālā BY. || "Bu Cenab-ı Hakk'ın buyruğudur: *Şüphesiz Allah kendisine ortak koşulmasını bağışlamaz. Bunun dışındaki günahları, dilediği kimseler için bağışlar...*" (Nisâ 4/116).
8600b göndüre: göndere SK, BY.
8601b hem: hep SK.

8606 Ḥaḳ içün oḳumışdı ᶜilmi evvel
Ḥaḳ-içün eyledi müşkilleri ḥal

8607 Beşāret ide anlara melekler
Diyeler ḥāṣıl oldı hep dilekler

8608 Ḳabūl itdi sizi ol yüce ḥażret
Sizüñdür ḥūrī vü ġılmān u cennet

8609 Size hem dünyede tābiᶜ olanlar
Ḳamu maġfūr olur bugün anlar

8610 Delālet eyledüñüz siz bulara
Bular da tābiᶜ oldı Kirdigāra

8611 Girüñ imdi Ḥaḳuñ cennetlerine
İrişüñ tā-ebed lezzetlerine

8612* Gerekdür imdi ᶜilme ṭālib olmaḳ
Daḫı fażlına Ḥaḳḳuñ rāġıb olmaḳ

8613 Ki ᶜilmi medḥ ider Allāh Taᶜālā
Virür sevdügi ḳullarına Mevlā

8614 Ki Ḥaḳḳa ᶜilm-ile irdi irenler
Ḥaḳı hem ᶜilm-ile gördi görenler

8615 ᶜAmel ki olur olur ᶜilm-ile merġūb
Olur cāhil olanlar küllī maḥcūb

İÜ 281a 8616 Degül lāzım velī ḳavl-ile bilmek
Hemān bilmek-durur fiᶜl-ile bilmek

8617 Muṣāḥib ola yaᶜnī ᶜālime ol
Getüre fiᶜle hep aᶜmālini ol

8618 Egerçi yazmaz oḳumaz kitābı
Velī bildi ḫaṭāyı vü ṣavābı

8619 Hemān ol daḫı ᶜālimdür ki bildi
Anuñla dün ü gün aᶜmāl ḳıldı

8620 Oḳumayan ki ᶜālim olmayaydı
Ṣaḥābī ekseri cāhil ḳalaydı

BY 270b 8621 Velī ḥāṣā ki anlar ola cāhil
Ḳamu ᶜālim olupdur hem de ᶜāmil

AG 247a 8622 Resūli çünki sāmiᶜ oldı bunlar
Oḳumazdı velīkin bildi bunlar

8606b eyledi: eylemişdi BY.
8609a dünyede: dünyāda SK.
8609b olur: olurlar BY.
* SK'de der-kenar olarak "Maṭlab-ı ᶜİlm Ṭalebü'l-ᶜİlm" ibaresi kayıtlıdır.
8615a olur ᶜilm-ile: ol ᶜilm-ile SK.
8616b bilmek-durur: bilmekdür SK.
8620b ḳalaydı: olaydı BY.

8623 Pes imdi ᶜilmi Ḫaḳ taᶜẓīm ḳıldı
Resūline anı taᶜlīm ḳıldı

SK 236b 8624 Ḳamudan çünki aᶜlemdür peyem-ber
Ḳamuya faḫr ider ᶜilm-ile server

8625 Gel imdi ṭut ṭarīḳın serverüñ sen
Ki_iresin vaṣlına peyġam-berüñ sen

8626 Gerek insāna lā-büd ᶜilm-i ḥikmet
Ki her nesne virür ḥikmetle leẕẕet

8627 İrişdi Mūsīye ᶜilm ol Ḫudādan
Didi taᶜẓīm eyle ḥikmete sen

8628 Ne ḳalb içre ki ḳona ᶜilm-i ḥikmet
Ḳıyāmetde aña irmez ᶜuḳūbet

كَمَا قَالَ تَعَالَى فِى تَوْرِيةَ يَا مُوسَى عَظِّمِ الْحِكْمَةَ فَاِنِّى لَا اَجْعَلُهَا فِى قَلْبٍ وَاحِدٍ وَ اَنَا اُرِيدُ اَنْ اُعَذِّبُهُ*

8629 Daḫı ᶜĪsāya vaḥy eyledi ḥażret
Ki ᶜālim ḳullara taᶜẓīm it elbet

8630 Buları enbiyādan ġayrısından
Mufażżal eylemişem añlaġıl sen

İÜ 281b

كَمَا قَالَ تَعَالَى فِى الْاِنْجِيلِ عَظِّمِ الْعُلَمَاءِ وَ اَعْرِفْ قَدْرَهُ فَاِنِّى فَضَّلْتُهُمْ عَلَى جَمِيعِ خَلْقِى سِوَى النَّبِيِّينَ**

8631 Gerek pes ᶜālim olan ola ᶜāmil
Ki öz nefsinde evvel ola ᶜādil

8632*** Eger ᶜilmiyle ᶜāmil olmaya ol
Ebed ᶜilminde leẕẕet bulmaya ol

8633 Aña ḫaṣm ola lā-büd ᶜilmi anuñ
Aña ḫışmı eşedd ola Ḫudānuñ

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ اَشَدُّ النَّاسِ عَذَاباً يَوْمَ الْقِيامَةِ عَالِمٌ لَمْ يَنْفَعْهُ عِلْمُهُ****

8634 Şu dem kim gitdi miᶜrāca peyem-ber
ᶜAẕāb içre görür bir ḳavmi server

BY 271a 8635 Görür bunları od içre aṣarlar
Ṭuṭaḳlarını mıḳrāżla keserler

8625b peyġam-berüñ: peyem-berüñ SK.

* kemā ḳāle: ḳāle'llāhü SK; ene: mā SK, BY; erīdü en: - SK. || "Cenab-ı Hakk'ın Tevrat'ta buyurduğu üzere: *Ey Mûsâ! Hikmeti yücelt/hikmete çok önem ver! Çünkü ben azap edeceğim bir kalbe onu (hikmeti) koymam.*" (Kaynak bulunamadı).

** kemā: - SK; ḳadrahu: ḳadrahüm İÜ, AG. || "Cenab-ı Hakk'ın İncil'de buyurduğu üzere: *Âlimlere saygı göster ve onların kadr ü kıymetini bil. Çünkü ben onları, peygamberler dışında insanların tamamından üstün tuttum.*" (Kaynak bulunamadı).

*** SK'de der-kenar olarak "Maṭlabü ᶜAẕābi ᶜUlemā'i's-Sūᵓi" ibaresi kayıtlıdır.

**** en-nāsi: - SK. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Kıyamet günü insanların azap bakımından en şiddetlisine maruz kalanı, ilmi kendisine fayda vermeyen âlimdir.*" (Celâleddîn es-Suyûtî, 2015: I/319).

8635a od: nār SK, BY.

AG 247b 8636 Dönüp Cibrīle şordı ol dil-ārām
Ne kişiler-durur bu ḳavm-i bed-nām

8637 Didi anlar-durur ki_itdi naṣīḥat
Ḥadīs̱ ü āyet-ile ḳıldı ḥuccet

8638 ᶜAmel ḳılmadı ol ᶜilm-ile anlar
Bulardur şimdi od içre yananlar

8639 Gel imdi añla bu sözden naṣīḥat
Ki yarın görmeye cānuñ faẓīḥat

SK 237a 8640 Gerek ḫaşyet ola ḳalbüñde her dem
Ki maḳbūl olısar ḫaşyetlü ādem

8641 Eger ḳalbüñde memlū ola ḫaşyet
Ḥaḳa her demde idersin ᶜibādet

8642 Ki her dem Ḥaḳḳı sen ḥāżır görürsin
Ḳamu efᶜālüñe nāẓır görürsin

8643 Gelür ḫaşyet saña cümle cihetden
Olursın fāriġ ol dem maᶜṣıyetden

8644 Maḥabbet ider ol dem saña Raḥmān
Daḫı raḥmet ider ᶜuḳbāda sulṭān

İÜ 282a 8645 Naṣīb eyle İlāhī ḳalbe ḫaşyet
Ki zāyil ola nefsümden ḫuşūnet

8646 İlāhī ᶜāriyem ᶜilm ü ᶜamelden
Girü faẓluñla sen ḳurtar zelelden

8647 Ḫudāyā **YŪSUF**ı güm-rāh ḳılma
İşin ᶜuḳbāda āh u vāh ḳılma

8648 Senüñ ḫavfuñla ḳalbin eyle memlū
ᶜİbādet ola tā her dem aña ḫū

8649 Şerīᶜatde anı s̱ābit-ḳadem ḳıl
Ḥabībe pey-rev it anı kerem ḳıl

8650 Ṭarīḳın Muṣṭafānuñ ḳıl müyesser
Ḳabūl ide ola kim anı server

8651 Ḳıyāmet ḳorḳusından eyle āzād
İrişdür faẓluñ olsun cān u dil şād

8652 Cemīᶜ-i dillere ᶜişmet senüñdür
Ḫudāyā raḥmet ü şefḳat senüñdür

8636b kişiler: kişi BY.
8637a ki: - SK.
8638b od: nār SK; yananlar: yanarlar İÜ, AG, SK.
8645b nefsümden: ḳalbümde SK.
8651b olsun cān u dil: cān u dil ola SK.
8652b raḥmet ü şefḳat: şefḳat ü raḥmet SK, BY.

BY 271b 8653 Ḳamuya raḥmet eyle *yā İlāhī*
Şifā irgür keremden pādişāhī

Beyānu'ş-Ṣırāṭ

AG 248a 8654 Girü gel bir suḫandan eyle inşā
Melekler ideler tā aña ışġā

8655 Ḥaḳīḳat ᶜāleminden bir beyān it
Aña cümle ḳulūbı mihribān it

8656 Ezelde çün ẓuhūr itdi maḥabbet
Ki īcād itmege ḳopdı irādet

8657 Maḥabbetden ḳamu esmā ṣıfātı
Ẓuhūr itdi vü düzdi kāyinātı

8658 Ḳodı her şeyʾi bir ismine maẓhar
Bilindi ᶜālem anuñla ser-ā-ser

SK 237b 8659 Ḥaḳuñ vardur cemāli vü celāli
Bu ḥāl üzre düzetdi her meʾāli

8660 Cinānı eyledi maẓhar cemāle
Caḥīmi ḳıldı her maẓhar celāle

İÜ 282b 8661 Vücūda geldi hem bunca meẓāhir
Ola Ḥaḳḳuñ kemāli tā ki ẓāhir

8662 Ḳamudan eyledi insānı ekmel
Ki tā olmaya esmāsı muᶜaṭṭal

8663 Ḳamusın yaᶜnī cāmiᶜ oldı insān
Bu nevᶜa ḳıldı Ḥaḳḳ insāna iḥsān

8664 Bular düşdi ḥaḳīḳatde mühimmāt
Ḳalan eşyā ḳamu esbāb u ālāt

8665 Ki ins ü cin cehennem daḫı cennet
Gereklü hem melāʾik daḫı elbet

8666 Ara yirde şerīᶜat ḳodı mīzān
Ki ṭarta kendözin anda her insān

8667 Göre kim luṭfa mı yā ḳahra lāyıḳ
Aña göre yirin gösterde Ḫālıḳ

8668 Daḫı düzdi ṣırāṭ-ı müstaḳīmi
Ki bildüre ṣaḥīḥi vü saḳīmi

كَمَا قَالَ تَعَالَى اِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ اِمَّا شَاكِراً وَاِمَّا كَفُوراً*

8654a suḫandan: nüsḫadan SK.
8664b esbāb u ālāt: ālāt u esbāb SK.
8668b ṣaḥīhi vü: ṣaḥīḥ ü SK.

* "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Şüphesiz biz onu (ömür boyu yürüyeceği) yola koyduk. O bu yolu ya şükrederek ya da nankörlük ederek kateder.*" (İnsân 76/3).

BY 272a 8669 Daḫı taḳdīr itmişdi Ta^{c}ālā
Bu eyvānı girü ḳılaydı ifnā

8670 Sürildi devr geçdi bu zamāna
Fenā irişdi āḫir bu cihāna

8671 Urıldı ṣūr u hem ḳopdı ḳıyāmet
Muḳārin oldı taḳdīre irādet

AG 248b 8672 Zamān-ıdı ki basṭ olmışdı mīnū
Çıḳuban bād-ı ṣarṣar itdi mū mū

8673 Hebā ḳıldı ḳamu seb^{c}-i ṭıbāḳı
Serāb itdi ḳamu bu ṭumṭurāḳı

8674 Fenā buldı ṣerādan tā-Ṣüreyyā
Ḳamusın girü ba^{c}ṣ itdi Ta^{c}ālā

8675 Ḳamu yirinde olmışdur mufaṣṣal
Budur āḫir kelāmumdan muḥaṣṣal

8676 Ki ḳodı Ḥaḳ ṣırāṭ-ı müstaḳīmi
Daḫı bildürdi cennātı caḥīmi

İÜ 283a|SK 238a 8677 Bugün kim rāst varsa bu ṣırāṭı
Geçe sür^{c}atle yarın ol ṣırāṭı

8678 Gide her kim ṣırāṭ-ı müstaḳīme
Pes anda düşmeye nār-ı caḥīme

8679 Gel imdi diñle gör kim Ḥaḳ Ta^{c}ālā
Ne ḳılur girü ḳullarıyla Mevlā

8680 Tamām ola çü maḥşer ḥāli iy cān
Meleklere bu kez emr ide sulṭān

8681 Ḳuruñ diye ṣırāṭı bunlara Ḥaḳ
Bugün emrüm olur lā-büd muḥaḳḳaḳ

8682 Geçe tā ḳullarum ni^{c}metlerüme
Düşe düşmenlerüm miḥnetlerüme

8683 Ṭamu üzre ṣırāṭı ḳuralar pes
Görüben ḫavf ideler girü herkes

8684 Girü bu yirde geldi bir ḥikāyet
Kim oldı faḫr-ı ^{c}ālemden rivāyet

8685 Didi ol dem ki ḥaşr olalar anda
Ṭururken bu ḫalāyıḳ maḥşerinde

8670a devr: devri SK.
8675a olmışdur: olmışdı BY.
8675b kelāmumdan: kelāmumda SK.
8676a ḳodı: ḳurdı SK, BY.
8678b anda: andan SK.
8679b ḳullarıyla: ḳullarına SK.
8681b olur: ola SK.

BY 272b

8686 Nidā eyleye ol dem bir münādī
Ki ya^{c}nī emr ide Allāh-ı Hādī

8687 Ki herkes ṭapduġına tābi^{c} olsun
Ki ḥaḳ bāṭıl bugün hep şāyi^{c} olsun

8688 Pes ol gün cümle eşnāma ṭapanlar
Ṭamuya düşeler bir kezden anlar

8689 Ḥaḳuñ ġayrına ṭapanlar ḳamusı
Düşeler oda kiçisi ulusı

8690 Ki ḥattā ḳala Allāha ṭapanlar
Ḳalalar birr ü fācir cümle anlar

AG 249a

8691 Diye Ḥaḳ siz niçün tābi^{c} degülsiz
Bular gitdügine rāci^{c} degülsiz

8692 Diyeler anda kim efḳarlar-idük
Ki dünyā ecli-çün çākerler-idük

8693 Bulara tābi^{c} olmaduḳ biz ol dem
Ki bunlarda yoġ-ıdı ġuṣṣa vü ġam

İÜ 283b

8694 Niçün kim olavuz biz şimdi tābi^{c}
Bular çün nāra oldı şimdi rāci^{c}

8695 Rivāyet Bū Hüreyre ḳıldı bunda
Nidā irişe çün bunlara anda

SK 238b

8696 Diyeler kim mekānumuz budur uş
Gele tā Rabbümüz biz görevüz ḫ^{v}oş

8697 Ḳaçan kim görevüz anı bilevüz
Cemāli nūrı-la berrāḳ olavuz

8698 Rivāyet Bū Sa^{c}īd itdi daḫı hem
Nidā itdükde Ḥaḳ bunlara ol dem

8699 Diye Ḥaḳ kim anı nice bilürsiz
Ki bundan evvel anı görmeyüpsiz

8700 Arada var mıdur ya^{c}nī ^{c}alāmet
Göricek bilesiz Rabbüñüz elbet

8701 Diyeler kim belī vardur ma^{c}ārif
Kim olmışuz anuñ vaṣfında ^{c}ārif

8702 Bilürüz beñzemez hīç kimseye ol
Temessül daḫı olmaz nesneye ol

8688a gün: dem SK.
8689b oda: nāra SK, BY; kiçisi: kiçisi vü SK:
8690b birr: berr İÜ.
8697b nūrı-la: nūrına SK.
8701b vaşfında: vaşfına SK, BY.

BY 273a 8703 Ezel tevḥīd iderdük biz anı çün
Göricek bilmeyevüz anı niçün

8704 Pes ol dem perdeyi ref^{c} ide Allāh
Ḳamu ḳullarına görine ol şāh

8705 Şular kim secdede ḳılmışdı iḫlāṣ
Riyādan süm^{c}adan bulmışdı iḫlāṣ

8706 Bulalar çünki bu nev^{c}a şühūdı
İdeler Ḥaḳḳa ol demde sücūdı

8707 Meger anlar ḳala ol demde bāḳī
Ki_anuñ ḳalbinde var-ıdı nifāḳı

8708 Ki iḫlāṣ itmez-idi secdesinde
Riyā iderdi a^{c}mālinde bunda

8709 Bular çün ḳaṣd ideler secdeye hep
Bütün ola süñükleri müretteb

AG 249b 8710 Girü ẓahrına düşe ol dem anlar
Riyā iderler-idi bunda anlar

İÜ 284a

كَمَا قَالَ تَعَالَى يَوْمَ يُكْشَفُ عَنْ سَاقٍ وَيُدْعَوْنَ اِلَى السُّجُودِ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ*

8711 Çü baş ḳalduralar mü^{ʾ}minler andan
Başar ḫıyre ola yüzi nūrından

8712 Münāfiḳlar hem andan ṭuralar hep
Yüzi ḳara olalar göreler hep

8713 Ola bunlara ol dem ḳatı ẕillet
Çekeler cümlesi ḥasret nedāmet

SK 239a 8714 Bular da^{c}vet ki_olınurdı namāza
Velī gelmezdi bunlar hīç niyāza

8715 İşidürlerdi hep eẕān iḳāmet
Bular itmezdi da^{c}vāta icābet

8716 Bunuñ birle ki şıḥḥatdeydi bunlar
Degül ẕilletde ^{c}izzetdeydi bunlar

8717 Ḳasem yād itdi bunda Ka^{c}bü'l-Aḥbār
Didi oluñ bu āyetden ḫaberdār

8718 Bu āyet olmadı va'llāhi nāzil
Bunı bilsün ḳamu ^{c}ālim ü cāhil

8710b bunda: bu dem SK.

* "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Baldırların açılacağı (işlerin zorlaşacağı) ve kâfirlerin secdeye çağrılıp da…buna güç yetiremeyecekleri günü (kıyamet gününü) düşün…*" (Kalem 68/42).

8711b nūrından: yüzinden BY.

8715a eẕān: āẕān SK.

8715b da^{c}vāta: da^{c}vete SK.

BY 273b 8719 Ve illā şunlaruñ-çün indi āyet
Eẕān işitdi terk itdi cemāᶜat

قَالَ تَعَالَى خَاشِعَةً اَبْصَارُهُمْ تَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ وَقَدْ كَانُوا يُدْعَوْنَ اِلَى السُّجُودِ وَهُمْ سَالِمُونَ* قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَكْشِفُ رَبُّنَا عَنْ سَاقِهِ فَيَسْجُدُ لَهُ كُلُّ مُؤْمِنٍ وَمُؤْمِنَةٍ فَيَبْقَى [كُلُّ] مَنْ كَانَ يَسْجُدُ فِي الدُّنْيَا رِيَاءً وَسُمْعَةً**

8720 Pes andan şoñra emr eyleye ḥażret
Şırāṭı ḳuralar görine heybet

8721 İşit imdi şırāṭ içün beyānı
Cehennem üstine ḳuralar anı

8722 Ki üç biñ yıllıḳ olmışdur uzunı
ᶜAmel ḳılduġına göredür ini

8723 Anuñ biñ yılı yoḳuşdur didiler
Daḫı biñ yılı inişdür didiler

İÜ 284b 8724 Daḫı biñ yılı düzdür anuñ iy yār
ᶜAmel ḳıl ḳorḳusından cānı ḳurtar

AG 250a 8725 Ḳılıçdan iti ḳıldan incedür ol
ᶜAmel ḳılanlara vāsiᶜ virür yol

8726 Ḳarañu giceden ẓulmetdür el-ḥaḳ
Dinildi daḫı mermerden ṭayıncaḳ

8727 Zebānīler iki cānibde nāẓır
Ki oddan çengel ellerinde ḥāżır

8728 Demür dikenler üstine dökilmiş
Ḳamu ᶜāṣīler içün ḥāżır olmış

8729 Bili yuḳaru egridür ḳurılmış
Ṭamunuñ üstine şöyle gerilmiş

8730 Peyem-berler cevānibde ṭuralar
Ḳamusı *Rabbenā sellim* diyeler

8731 Girü bir iş ide ol yirde Sübḥān
Şırāṭa uġramazdan evvel iy cān

---

* "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *...gözleri düşmüş ve kendilerini zillet kaplamış bir hâlde... Hâlbuki onlar sağlıklarında secde etmeye çağrılıyorlar(ve buna yanaşmıyorlar)dı.*" (Kalem 68/43).

** feyebḳā: Metinde "ve yebḳā"; riyāʾen ve sümᶜaten: - SK. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *(Kıyamet günü) Rabb'imiz kendi sâkından açar, derhâl O'nun azametine her mümin ve mümine secde eder. Yalnız dünyada insanlara göstermek ve halka işittirmek için secde eden sessiz kalır.*" (Buhârî, 1988: X/4903).

8720: - SK.
8722b ḳılduġına: oldugına İÜ, AG.
8723b inişdür: düzdür inişdür BY.
8724a yılı düzdür: yıldur düzi SK; anuñ: - SK.
8724b cānı: cān SK.
8725b virür: dirür AG; yol: bol İÜ, AG.
8730b **Rabbenā sellim**: "Rabb'imiz selamet ver" anlamında olup "…*Resullerin de o günkü kelamı: Allahümme sellim, sellim (Yâ Allah selamet ver, selamet ver) olacaktır.*" (Buhârî, 1987: II/799, 801) hadis-i şerifinden iktibastır.

SK 239b

8732 Bu ḫalḳa anda nūr eyleye taḳsīm
Kimi ḫ˘or ide kime ide taᶜẓīm

8733 Ki aᶜmāl itdügince her ḳula Ḥaḳ
Vire nūrını ol günde muḥaḳḳaḳ

8734 Virile nūr evvel enbiyāya
Bulardan ṣoñra daḫı evliyāya

8735 Merātib üzre taḳsīm ola envār
Anuñla farḳ ola ebrār u füccār

8736 Kişi ola ki nūrınuñ żiyāsı
Gide bir yıllıḳ anuñ rūşināsı

BY 274a

8737 Bir aylıḳ yola baᶜżuñ ire nūrı
Kimüñ bir heftelik gide sürūrı

8738 Kimüñ bir günlik ola kime sāᶜat
Bu deñlü ide envārın iżāʾ et

8739 Kiminüñ barmaġınuñ arasında
Görine bu ḳadar nūr ola anda

8740 Kimine virmeyeler hīç envār
Ḳala ẓulmet içinde şöyle nā-çār

İÜ 285a

8741 Gel imdi bunda sen gökçek ᶜamel ḳıl
Ki dünyā içre nūruñ eyle taḥṣīl

8742 V'eger-nī ḳalasın ẓulmet içinde
Daḫı hem zaḥmet ü miḥnet içinde

8743 Pes andan emr ide Cebbār-ı ᶜālem
Şırāṭa uġrasunlar cinn ü ādem

AG 250b

8744 Nebīden eylemişler bir rivāyet
ᶜAmelle cennete girilmez elbet

8745 Şular kim raḥmete lāyıḳ olurlar
Ḥaḳuñ fażlıyla ḫ˘oş cennet bulurlar

8746 Ḥaḳuñ yüz raḥmeti vardur didi hem
Birin virdi ezel Ḫallāḳ-ı ᶜālem

8747 Ki ol biriyle dünyāda maḥabbet
Ḳamu şefḳat teraḥḥum hem meveddet

8748 Virüp ṭoḳsan ṭoḳuzın yarın Allāh
Ġanī ḳılur ḳamu ḳulların Allāh

8733b nūrını: nūrın SK.
8735-8736: İÜ ve AG'de takdim-tehirli.
8738a sāᶜat: bir sāᶜat SK.
8738b envārın: envārı SK, BY.
8743a ide: ider SK.
8745a raḥmete: cennete SK.
8748b Allāh: ol şāh SK.

8749 Didi hem ben açam evvel ṣırāṭı
Daḫı hem ben geçem evvel ṣırāṭı

8750 Pes ol gün dimeye kimse kelāmı
Velī mürseller eydeler müdāmī

SK 240a 8751 Ki *Allāhümme sellim* diye bunlar
Ki ümmet-çün ḳamu ġam yiye bunlar

8752 Rivāyetdür gele çün anda sulṭān
Ṣırāṭı bir adım eyleye ol cān

8753 Geçüben ṭura köprinüñ başına
Naẓar eyleye bu ḫalḳuñ işine

BY 274b

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ [فَـ]يُضْرَبُ الصِّرَاطُ بَيْنَ ظَهْرَانَيْ جَهَنَّمَ فَأَكُونُ أَوَّلَ مَنْ يَجُوزُ مِنَ الرُّسُلِ بِأُمَّتِهِ وَلاَ يَتَكَلَّمُ يَوْمَئِذٍ [أَحَدٌ] إِلَّا الرُّسُلُ وَكَلَامُ الرُّسُلِ يَوْمَئِذٍ اللَّهُمَّ سَلِّمْ سَلِّمْ*

8754 Anuñ ardınca mürseller geçeler
Pes andan hep peyem-berler geçeler

İÜ 285b 8755 Geçeler evliyā vü aṣfiyā hem
Bulardan ṣoñra ḳamu aṣdiḳā hem

8756 Şehīd olanlar iḥsān eyleyenler
Ḳamu ḫayrāt idüp şerri ḳoyanlar

8757 Ḥasen naḳl eyledi tefsīr içinde
Ḳamu müʾ min münāfiḳ ire anda

8758 Virile her birine nūr anda
Olalar nūr-ıla mesrūr anda

8759 Ṣırāṭa uġrayıcaḳ cümle müʾ min
Göre pes her ṭarafdan anda nūrın

8760 Melekler diye kim size beşāret
Münevversiz ḳılur Ḥaḳ size raḥmet

AG 251a 8761 İrüp cennetde olasız muḫalled
Ḳamu niᶜmetde ḳalasız müʾ ebbed

قَالَ تَعَالَى يَوْمَ تَرَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ يَسْعَى نُورُهُمْ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ بُشْرَىكُمُ الْيَوْمَ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ**

8762 Bular ardınca uġraya münāfiḳ
Ki yaᶜnī olmadı dünyāda ṣādıḳ

8751a **Allāhümme sellim:** bk. 8730b dipnot.
8753a başına: başında SK.
8753b işine: işinde SK.

* yevmeʾ izin (2.): yeḳūlü SK. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *Cehennemin ortasına sırat (yani köprü) kurulur. Ümmetini (onun üstünden) en evvel geçirecek, ben olacağım. O gün resullerden başka hiçbir kimse (korku ve dehşet dolayısıyla) kelam edemez. Resullerin de o günkü kelamı:* ***Allahümme sellim, sellim*** *(Yâ Allah selamet ver, selamet ver) olacaktır.*" (Buhârî, 1987: II/799, 801).

** ḳāle Taᶜālā: - SK. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor*: Mü'min erkeklerle mü'min kadınların nurlarının, önlerinde ve sağlarında koştuğunu göreceğin gün kendilerine şöyle denir: 'Bugün size müjdelenen şey içlerinden ırmaklar akan…cennetlerdir…'* " (Hadîd 57/12).

8763 Şırāṭ üstine çünkim vara bunlar
Ṣülüṣ miḳdārı yaᶜnī ire bunlar

8764 Negāhin söyne envārı bularuñ
Ḳatı müşkil ola kārı bularuñ

8765 Görüp müᵓ min buları ḳorḳalar hep
Diyeler nūrumuz ḥıfẓ eyle yā Rab

8766 Tamām it nūrumuz refᶜ itme bizden
Bizi ġafr it ki ḳādirsin aña sen

كَمَا قَالَ تَعَالَى يَقُولُونَ رَبَّنَا اَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا وَاغْفِرْ لَنَا اِنَّكَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ*

SK 240b 8767 Münāfıḳlardan anda söyne çün nūr
Çekile araya hem anda bir sūr

BY 275a 8768 Ki müᵓ minle münāfıḳ arasında
Ola dīvār Ḥaḳḳ emriyle anda

İÜ 286a 8769 İçi müᵓ minlere ḫᵘoş ola raḥmet
Münāfıḳlara ṭaşı ola miḥnet

كَمَا قَالَ تَعَالَى فَضُرِبَ بَيْنَهُمْ بِسُورٍ لَهُ بَابٌ بَاطِنُهُ فِيهِ الرَّحْمَةُ وَظَاهِرُهُ مِنْ قِبَلِهِ الْعَذَابُ**

8770 Didi baᶜżı müfessir ki_anda ol dem
Ola ẓulmet içinde cümle ādem

8771 Pes ol gün virile müᵓ minlere nūr
Münāfıḳlar ḳala ẓulmetde mestūr

8772 Münāfıḳ ᶜāṣī ol gün ideler āh
Bugün virmedi bize nūrı Allāh

8773 Bugün ẓulmetde ḳalduḳ n'idelüm biz
Bize küyüñ ki bile gidelüm biz

8774 Kerem idüñ çevürmeñ yüzi bizden
Ki rūşenlik bulavuz nūruñuzdan

8775 Dinile bunlara girü dönüñ siz
Ki nūra dünyede ṭālib oluñ siz

AG 251b 8776 Veyā ṭālib oluñ maḥşer yirinde
V'eger-nī bulımazsız nūrı bunda

8764b kārı: ḥāli SK.

* "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *...'Ey Rabb'imiz! Nûrumuzu bizim için tamamla, bizi bağışla; çünkü senin her şeye hakkıyla gücün yeter.' derler.*" (Tahrîm 66/8).

8768b emriyle: emr eyleye SK.

8769a raḥmet: cennet SK.

** "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *...Derken aralarına kapısı olan bir sur çekilir. Bunun iç tarafında rahmet, onlar (münafıklar) tarafındaki dış cihetinde ise azap vardır.*" (Hadîd 57/13).

8772b nūrı: nūr İÜ, AG.

8776b bunda: anda BY.

يَوْمَ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالْمُنَافِقَاتُ لِلَّذِينَ آمَنُوا انْظُرُونَا نَقْتَبِسْ مِنْ نُورِكُمْ قِيلَ ارْجِعُوا وَرَاءَكُمْ فَالْتَمِسُوا نُوراً*

	8777	Nidā eyleye girü bunlar anda Bileydük sizüñ-ile ol cihānda
	8778	Kime ata kime ḳardaşlar-ıduḳ Kime oġul kime yoldaşlar-ıduḳ
	8779	Namāzı bile sizüñle ḳılurduḳ Ḳamu işlerde sizüñle olurduḳ
	8780	Bugün bize gerek şefḳat idesiz Bizümle cennete bile gidesiz
	8781	Diyeler kim belī bileydüñüz siz Ata oġul ḳavim ḳardaş-ıduḳ biz
İÜ 286b	8782	Velī dünyāda ḳılduñuz fesādı Egerçi var-ıdı müʾ minlik adı
	8783	Helāk eyledüñüz siz sizi anda Çeküñ imdi ᶜaẕābı şimdi bunda
BY 275b	8784	Daḫı hem olduñuzdı muntaẓır siz Peyem-ber öle vü dīnden dönesiz
SK 241a	8785	Daḫı teʾḫīr-i tevbe ḳılduñuz siz Anuñla Ḥaḳḳa ᶜāṣī olduñuz siz
	8786	Didüñüz kim daḫı bizüz hevāda Ki vardur daḫı meylümüz fesāda
	8787	Zamān-ıla girü tevbe ḳılavuz Ḳıyāmetde daḫı maġfūr olavuz
	8788	Daḫı şekk itdüñüz ḥaşre vü dīne Gerek bu nevᶜ olan bunda yirine
	8789	Daḫı dünyā sizi maġrūr ḳıldı Ḥaḳı çeşmüñüze mestūr ḳıldı
	8790	Fesādāt üzre ḳılduñuz iḳāmet Vefāt irdi daḫı ḳopdı ḳıyāmet
	8791	Daḫı şeyṭān sizi maġrūr ḳıldı Bugün Ḥaḳ raḥmetinden dūr ḳıldı

* BY'de ayetin başında "ḳāle Taᶜālā" ibaresi ekli. || *"Münafık erkeklerle münafık kadınların, iman edenlere 'Bize bakın ki sizin ışığınızdan biz de aydınlanalım.' diyecekleri gün kendilerine 'Arkanıza (dünyaya) dönün de bir ışık arayın.' denilecektir…"* (Hadîd 57/13).

8778b-8779a: - SK.
8779a namāzı: ṣalātı BY.
8781a bileydüñüz: bile-düñüz İÜ, AG.
8787b daḫı: varup SK, BY.
8788b bu: - İÜ.
8789b çeşmüñüze: çeşmüñüz SK.

كَمَا قَالَ تَعَالَى يُنَادُونَهُمْ اَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ **AG 252a** قَالُوا بَلٰى وَلٰكِنَّكُمْ فَتَنْتُمْ اَنْفُسَكُمْ وَتَرَبَّصْتُمْ وَارْتَبْتُمْ وَغَرَّتْكُمُ الْاَمَانِيُّ حَتّٰى جَاءَ اَمْرُ اللّٰهِ وَغَرَّكُمْ بِاللّٰهِ الْغَرُورُ*

8792 İmām Ġazzālī ḳıldı bir ḥikāyet
Şu vaḳtin kim ola ṣubḥ-ı ḳıyāmet

8793 Nidā eyleye ol gün Ḥayy-ı ekber
Ḳanı ol dünyede a^{c}mā olanlar

8794 Kim ol ḥāle rıżā virürler-idi
Şerī^{c}at üzre hem ṭururlar-ıdı

8795 Bugün gelsün ki tā bizi göreler
Pes ol gün cümle göz açup ṭuralar

8796 Şu^{c}ayb peyġam-beri nā-geh göreler
Ki_eline bir yeşil ṣancaḳ vireler

İÜ 287a 8797 Melekler şol ḳadar göndüre Raḥmān
Ḥisābın bilmeyeler illā sulṭān

8798 Ḳamusı kendözine vire ziynet
Bine nūrdan burāḳa cümle elbet

8799 Şu^{c}aybı ide Ḥaḳ bunlara server
Şırāṭı yıldırım gibi geçeler

BY 276a 8800 Daḫı ehl-i belāyı cem^{c} ide Ḥaḳ
Vire Eyyūba anları muḥaḳḳaḳ

8801 Daḫı ṣāliḥ yigitler Yūsuf-ıla
Gide anlar daḫı anuñla bile

8802 Gele Yaḥyā ḳatına hem şehīdler
Ḳıla Yaḥyāyı Ḥaḳḳ anlara server

SK 241b 8803 Ele alup ḳamusı ḫ^{v}oş ^{c}alemler
Şırāṭı berḳ-ı ḫāṭıfveş geçeler

8804 Buları çün göre ^{c}ālimler anda
Birez ġamnāk olalar anlar anda

8805 Ki bizüm ^{c}ilmümüzle itdi anlar
Neden biz ḳalduḳ öñce gitdi anlar

8806 Nidā eyleye pes ^{c}ālimlere Ḥaḳ
Ki iy ^{c}ālimlerüm bilüñ muḥaḳḳaḳ

---

* kemā ḳāle Ta^{c}ālā: - SK. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *(Münafıklar) mü'minlere şöyle seslenirler: 'Biz de (dünyada) sizinle beraber değil miydik?' (Mü'minler de) derler ki: 'Evet, fakat siz kendinizi yaktınız. Başımıza musibetler gelmesini gözlediniz, şüphe ettiniz. Allah'ın emri gelinceye kadar kuruntular sizi aldattı. O çok aldatıcı (şeytan) Allah hakkında da sizi aldattı.'* " (Hadîd 57/14).

8792a bir: - SK.
8793b dünyede: dünyāda SK.
8796a nā-geh: tā kim SK.
8797b illā: illā ki SK.
8801a daḫı: gele SK.

8807 Benüm ḳatumda sizler muḥteremsiz
Ümem içinde siz ḫayru'l-ümemsiz

8808 Ḳamuya ḫayrı ta^{c}līm itdüñüz siz
Benüm şer^{c}ümi ta^{c}ẓīm itdüñüz siz

8809 Ki siz ^{c}ilm-ile hem-çü enbiyāsız
Benüm ḳatumda cümle evliyāsız

AG 252b 8810 Anuñ-çün eyledüm ben sizi te^{ʾ}ḫīr
Niçe ḳavmi idem sizüñle ta^{c}mīr

8811 Şular kim size anda oldı tābi^{c}
İşidüp sizi oldı baña rāci^{c}

8812 Ata ana ḳavim ḳoñşı vü ḳardaş
Daḫı sizüñle oldı iş ü yoldaş

8813 Bulara siz bugün idüñ şefā^{c}at
Ḳılayın ben daḫı anlara raḥmet

İÜ 287b 8814 Şefā^{c}at ideler ḳamuya anlar
Girü ol gün bulara uya anlar

8815 Vireler bunlara bir ulu sancaḳ
Ki aḳ ola vü nūrı ola berrāḳ

8816 Ṭuta sancaġı İbrāhīm peyem-ber
Geçeler berḳ-ı ḫāṭıf gibi anlar

8817 Nidā ol dem girü hem eyleye Ḥaḳ
Ḳanı yoḫsullarum gelsün diye Ḥaḳ

BY 276b 8818 Şu yoḫsullar ki faḳra ṣabr iderdi
Şerī^{c}at emri üstine giderdi

8819 Vire ^{c}Īsāya pes bir sancaḳ Allāh
Ḳamu yoḫsullara server ola şāh

8820 Oḳuya aġniyāyı girü Ḳādir
Şular ki_oldı ġınāsı üzre şākir

8821 Bularuñ ṣancaġın ṭuta Süleymān
Şırāṭı sür^{c}at-ile giçe sulṭān

SK 242a 8822 Bu kez da^{c}vet ideler ehl-i ṣabrı
Ki dünyāda idüpdi nefse cebri

8807b-8808a: - BY.
8809a hem-çü: hem-çün SK.
8809b cümle: hem-çü İÜ, AG.
8811a size anda: anda size SK.
8811b baña: aña BY.
8814b bulara: olara SK.
8815a vireler: vire AG; bunlara: anlara SK.
8819a bir: - SK.
8822b idüpdi: idüpdür SK; cebri: ṣabrı İÜ.

8823 Belāya ẓulme ṭāᶜat şiddetine
Daḫı dünyāda faḳruñ ẕilletine

8824 Ḳamuya bunlar olmışlardı ṣābir
Buları ḳıla enver Ḥayy u Ḳādir

8825 Şırāṭı ṭīz geçe bunlar daḫı hem
Ki hergiz görmeyeler ġuṣṣa vü ġam

8826 Nidā ide girü Allāh-ı ekber
Benüm-çün ḳanı ol ḥubb eyleyenler

8827 Ki ᶜavn idişdiler bunlar tüḳāda
Yoġ-ıdı hem daḫı sen ben arada

8828 Bular daḫı şırāṭı giçeler ṭīz
Geçüp cennet şarābın içeler ṭīz

AG 253a 8829 Bu nevᶜa müʾ min olanlar geçeler
Kimi yüriyeler kimi uçalar

8830 Geçeler ṭarfetü'l-ᶜaynda nebīler
Daḫı hem yıldırım gibi velīler

İÜ 288a 8831 Kimisi yil eser gibi geçeler
Kimisi ḳuş uçar gibi geçeler

8832 Kimisi yügrük at gibi geçeler
Kimisi yürür at gibi geçeler

8833 Kimi ādem yürür gibi yüriye
Velīkin ḳorḳudan ṣıza eriye

8834 Peyem-ber didi kim ol demde Allāh
Vire her müʾ mine bir kāfir ol şāh

8835 Yahūdīden veyā Naṣrānīden Ḥaḳ
Diye kim bu fidādur saña el-ḥaḳ

BY 277a 8836 Bunı at nāra var sen cennetüme
İriş cennet içinde ᶜizzetüme

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ دَفَعَ اللهُ تَعَالَى إِلَى كُلِّ مُسْلِمٍ يَهُودِيًّا أَوْ نَصْرَانِيًّا فَيَقُولُ هَذَا فِكَاكُكَ [مِنَ النَّارِ] *

8837 Çü müᶜmin oddan eyleye ᶜubūrı
Ṭamunuñ üstine ṣaçıla nūrı

8838 Diye ṭamu ki ṭīz olsun ᶜubūruñ
Söyündürmeye tā nārumı nūruñ

8823a ṭāᶜat: ᶜādet SK.
8831b-8832a: - SK.
* ḳāle: ḳāle'n-nebiyyü İÜ, AG; defeᶜa: rafeᶜa İÜ. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Kıyamet günü olduğu zaman Yüce Allah her bir Müslim kişiye bir Yahudi yahut bir Hristiyan iletir de: 'Bu senin ateşten kurtulmandır, fidyendir.' buyurur.*" (Müslim, 2014: VIII/263).
8837a oddan: nārdan SK, BY; eyleye: ide SK.
8837b ṭamunuñ: ḳamunuñ SK.

كَما قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامْ يَقُولُ جَهَنَّمُ جُزْ يَا مُؤْمِنْ فَإِنَّ نُورَكَ تَطْفَؤُا لَهِبِي*

8839 Geçeler pes ḳamu müʾ min olanlar
Bu yirde ḥaḳḳ-ıla Ḥaḳḳı bulanlar

SK 242b 8840 Rivāyet itdi bunda Kaᶜbü'l-Aḥbār
Didi çün ḥaşr ide bu ḫalḳı Cebbār

8841 Ṭamu üzre ṣırāṭı ḳura Allāḥ
Buyura geçmege bu ḫalḳa ol şāh

8842 Ṣırāṭa uġraya cümle ḫalāyıḳ
Yürüyeler ḳamu kezzāb u ṣādıḳ

قَالَ تَعَالَى وَإِنْ مِنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا كَانَ عَلَى رَبِّكَ حَتْماً مَقْضِياً**

8843 Gele çün ortaya ebrār u füccār
Nidā ide ṭamuya girü Cebbār

İÜ 288b|AG 253b 8844 Senüñ aṣḥābuñı ṭut sen diye Ḥaḳ
Ṭuta pes cümle füccārı muḥaḳḳaḳ

8845 Ḫalāṣ ola ḳamu müʾ minler anda
Ki görmeye ṭamuyı anlar anda

كَمَا قَالَ تَعَالَى ثُمَّ نُنَجِّي الَّذِينَ اتَّقَوْا وَنَذَرُ الظَّالِمِينَ فِيهَا جِثِياً***

8846 Girü bir söz didi bunda peyem-ber
Ḫalāyıḳ kim ṣırāṭ üzre yürürler

8847 Bular üç ḳısm olısarlardur ol gün
Ṣırāṭ üzre geliserlerdür ol gün

8848 Anuñ bir ḳısmı sālimler olalar
Selāmetle geçüben ḳurtılalar

BY 277b 8849 İkinci ḳısmı ola ehl-i ᶜişyān
Günāhınca ᶜazāb eyleye sulṭān

8850 Üçünci ḳısmı kāfirler olalar
Cehennem içre düşüben ṭolalar

8851 Şular kim oldılar ehl-i kebāyir
Ki tevbe itmedin gitdiler āḫir

---

* ḳāle: ḳāle'n-nebiyyü BY; yeḳūlü cehennemü: - İÜ, AG, BY; teṭfeʾ ū lehebī: tüṭfiʾ ū nūrī İÜ, AG. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Cehennem şöyle der: 'Ey iman etmiş kişi! Geç (Sırat'tan kolayca geç git.)! Çünkü senin nurun benim alevimi söndürüyor.*'" Bu hadis-i şerif, farklı bir lafızla Beyhakî'nin *Şuabu'l-Îmân*'ında (2015: I/409) mevcuttur: النَّارَ تَقُولُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَا مُؤْمِنُ جُزْ فَقَدْ أَطْفَأَ نُورُكَ لَهَبِي "*Kıyamet gününde cehennem: 'Ey mümin! Geçip git. Zira nurun alevimi söndürdü.' der.*"

** "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *(Ey insanlar!) Sizden cehenneme varmayacak hiç kimse yoktur. Rabb'in için bu, kesin olarak hükme bağlanmış bir iştir.*" (Meryem 19/71).

*** "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Sonra Allah'a karşı gelmekten sakınanları kurtarırız da zalimleri orada diz üstü çökmüş hâlde bırakırız.*" (Meryem 19/72).

8847a olısarlardur: olısardur SK.

8850b ṭolalar: ṭuralar SK.

8852 Şırāṭ üzre çü bunlar uġrayalar
Zebānīler yüregin ṭoġrayalar

8853 Günāhın arḳasına yükledeler
Şırāṭ üstine yük-ile gideler

8854 Ṭayınup gāhī yüz üzre düşeler
Gehī yanup ḥarāretden bişeler

8855 Kimi yüz yılda kim biñde geçeler
Şoñı pes yidi biñ yılda geçeler

8856 Rivāyet var ki eñ şoñra geçenler
Geçe yigirmi biş biñ yılda anlar

SK 243a 8857 Şırāṭa uġrayıcaḳ ehl-i ᶜişyān
Kiminüñ şuçını ᶜafv ide ġufrān

8858 Kiminüñ şuçını ᶜafv itmeyüp ol
Günāhınca ᶜaẕāb ide aña bol

8859 Diye Ḥaḳ bunları setr idüñ elbet
Muḥammed görmesün ki_ide şefāᶜat

İÜ 289a 8860 Bu yirde var-durur hem bir ḥikāyet
Kim oldı İbni ᶜAbbāsdan rivāyet

8861 Didi vardur şırāṭ üzre mevāżiᶜ
ᶜAded içre yididür yaᶜnī mevżiᶜ

AG 254a 8862 Melekler ṭurısarlar her birinde
ᶜİbāda şorısarlar her birinde

8863 Pes īmānın şoralar evvelinde
Göreler dīni kāmil midür anda

8864 İkincide ṣalātından şoralar
Üçüncide zekātından şoralar

8865 Daḫı dördinde ṣavmından şoralar
Bişinci daḫı ḥaccından şoralar

BY 278a 8866 Şoralar aña pes altıncısında
Ata ana ḥaḳın n'eyledi anda

8867 Daḫı ġuṣl eyledi mi ez-cenābet
Daḫı āb-desti itdi mi riᶜāyet

8852a bunlar: bular SK.
8852b ṭoġrayalar: ṭaġlayalar İÜ, AG.
8854a gāhī: gāh BY.
8855a biñde: biñ yılda BY.
8857b ġufrān: Allāh İÜ.
8858: - SK.
8860a hem bir: bir ḫ·oş SK.
8864a ṣalātından: namāzından İÜ, AG.

8868 Yidincide melekler hem ṣoralar
Ṣıla itdi mi hem raḥme göreler

8869 Dimişler hem göre ẓulm eyledi mi
Yalan ṭanuḳlıḳ içün söyledi mi

8870 Daḫı ḳoñşucaġın incitdi mi ol
Emānetde ḫıyānet itdi mi ol

8871 Eger bu cümleden geçse selāmet
Ḫalāṣ ola ḳamu ḫavfından elbet

8872 Eger bunlarda eksük bulına vay
ᶜAẕāb içre iñilder nitekim nāy

8873 Şu mevżiᶜde ki ṣuçlu bulına ol
ᶜIḳāb iderler ol yirde aña bol

8874 Ki oddan çengel-ile_anı ṭutarlar
Cehennem içine elbet atarlar

8875 Ki imekler düşer yüz üzre gāhī
Bu zaḥmetden bizi ḥıfẓ it İlāhī

8876 Bu nevᶜ-ile yidi biñ yılda anlar
Daḫı artuḳ dimiş baᶜżı diyenler

İÜ 289b|SK 243b 8877 Günāhı deñlü yanup giçe anlar
Çıḳalar bārī eñ ṣoñra geçenler

8878 Zamān-ıla kenārında otura
Kelām itmeye dilsüz gibi ṭura

8879 Rivāyet itdi bunda İbni Mesᶜūd
Beyān itdi didi maḥbūb-ı maḥmūd

8880 Şu ḳul kim cennete ṣoñra gire ol
Ṣırāṭa bir yürüye bir ṭura ol

AG 254b 8881 Ġulū ide yalıñlar her yañadan
Hezārān şiddet-ile giçe andan

8882 Çü geçdi ṭamuyı bula ḥayātı
Ḥaḳa şükr ide kim buldı necātı

BY 278b 8883 Dönüp girü münācāt ide Ḥaḳḳa
Ki yaᶜnī ᶜarż-ı ḥācāt ide Ḥaḳḳa

8884 Diye yā Rab yüzüm yavlaḳ göyündi
Ḥarāretden vücūdum küllī yandı

8870b emānetde: emānetden SK.
8872a bunlarda: bunlardan BY.
8874b içine: içinde İÜ; elbet: iltüp BY.
8875a düşer: düşerler SK.
8880a cennete ṣoñra: çıḳa ṣoñra vü İÜ, AG; ol: - İÜ.
8881a yañadan: yanından SK.
8883b ḥācāt: ḥācet SK.

8885 Tenüm aġuya boyandı ḳoḳudan
Kerem eyle yüzüm döndür ṭamudan

8886 Diye Ḥaḳ ger virem anı saña ben
Daḫı ister misin hīç nesne benden

8887 Buyura bir yire Ḫallāḳ-ı ᶜālem
Görinmez ola ol yirde cehennem

8888 Diye Ḥaḳ baña bir luṭf işlemişdür
Ki hīç kimseye anı virmemişdür

8889 Pes ol dem açıla bir perde Ḥaḳdan
Görine bir aġaç ġāyet ıraḳdan

8890 Ki dibinde aḳar āb-ı revānı
Baḳuban göre ol bī-çāre anı

8891 Diye yā Rab beni irgür aña sen
Yatam ẓıllında vü içem ṣuyından

8892 Diye yā ibn-i ādem ger virem ben
Diler misin ziyāde nesne benden

8893 Diye kim istemeyem nesnene hīç
Ḳanāᶜat idem aña ir eger giç

İÜ 290a 8894 Pes ilte ol aġaç dibine sulṭān
Ṭura ẓıllında ṣuyın içe ol cān

8895 Girü görine bir aġaç ıraḳdan
Ki yüz vech-ile evvelkiden aḥsen

SK 244a 8896 Diye yā Rabb anı ḳıl baña erzān
Diye ᶜahd itmedük mi aña sulṭān

8897 Virürsem ger ḳanāᶜat itmeyesin
Daḫı andan ziyāde isteyesin

8898 Diye kim istemeyem daḫı iy Ḥaḳ
Ṭuram ᶜahdümde yā Rabbi muḥaḳḳaḳ

8899 Buyura ilteler pes anı anda
İçe ṣuyın ṭura hem gölgesinde

AG 255a 8900 Bir aġaç göre girü ol dem anda
Ṭurur cennet ḳapusınuñ ḳatında

8901 Göre evvelkilerden aḥsen anı
Girü isteye ol dem Ḥaḳdan anı

8885b döndür: dönder SK, BY.
8887a bir: bu SK.
8896b itmedük mi: itmedi SK.
8897a virürsem: virürem SK.
8898b ᶜahdümde: ᶜahdüme SK, BY.
8899b ṣuyın ṭura hem: ṣuyın u ṭura İÜ, AG, ṣuyın ṭura BY.
8900a girü ol dem: ol dem girü BY.

BY 279a	8902	Diye ᶜahdüñ ḳanı yā ibn-i ādem Diye gerçeksin iy sulṭān-ı ᶜālem
	8903	Velīkin istemeyem daḫı senden Müyesser eyle dek anı baña sen
	8904	Yaḳın ilte aña çün anı Allāh İşide cennet aṣvātını nā-gāh
	8905	Sürūrın behcetin göre cinānuñ Dimāġına ḳoḳusı ire anuñ
	8906	Ḳarārı ḳalmayup eyde ki yā Rab Muᶜaẕẕebken beni ḳılduñ muḳarreb
	8907	Ḫalāṣ itdüñ beni bunca elemden Baña şol cenneti göster keremden
	8908	Girem tā faẓluñ-ıla cennetüñe İrişem raḥmetüñe niᶜmetüñe
	8909	İrişe pes nidā ol demde Ḥaḳdan Ne ḳaṭᶜ ider seni bu istemekden
	8910	Rivāyet bir daḫı bu Muṣṭafādan Diye Ḥaḳ niçe kez ᶜahd eyledüñ sen
İÜ 290b	8911	Niçün ᶜahdi bozarsın yā_ibn-i ādem Diye ol demde iy Ḫallāḳ-ı ᶜālem
	8912	Beni eşḳā-yı ḫalḳ itme Ḫudāyā Civāruñdan ıraḳ itme Ḫudāyā
	8913	Şu deñlü eyleye ol ᶜarż-ı ḥācet Ki rāżī ola andan yüce ḥażret
	8914	Diye rāżī mısın kim miṡl-i dünyā Ola cennet içinde saña meᵓvā
SK 244b	8915	Diye ᶜālemlerüñ Rabbisi sensin Baña yā niçün istihzā idersin
	8916	Bunı didi vü güldi İbni Mesᶜūd Didiler gülmeden ne oldı maḳṣūd

8902b gerçeksin: gerçek SK.
8903a velīkin: velī SK.
8903b dek: tek BY.
8904b aṣvātını: aṣvatın (?) SK.
8905b ire: gire SK.
8906b muḳarreb: muᶜaẕẕeb İÜ, AG.
8907a bunca: niçe SK.
8912a Ḫudāyā: iñende İÜ, AG.
8912b Ḫudāyā: Kerīmā SK.
8913a ḥācet: ḥācāt SK, BY.
8914a kim: ger SK, ki BY.
8915a Rabbisi sensin: sen Rabbisisin SK.
8916b gülmeden: gülmekden SK.

8917 Didi bunı didi vü güldi server
Didük niçün gülersin iy peyem-ber

8918 Didi kim ḳul diyicek bunı ol şāh
O demde ḍıḥk idiser anda Allāh

AG 255b 8919 Diye itmezven istihzā saña ben
Ne disem ḳādirem bilgil aña ben

BY 279b 8920 Daḫı bunda gelüpdür bir rivāyet
Diye ol ḳulına ol demde ḥażret

8921 Ne deñlü ister-iseñ iste benden
Virürem saña her ne isteseñ sen

8922 Dileye ᶜilmi yitdügince ol ḳul
Vire Ḥaḳ istedüginden daḫı bol

8923 Diye Ḥaḳḳ ol ḳadar kim istedüñ sen
Anuñ miṡli saña on virürem ben

8924 Girü bir söz didi bunda peyem-ber
O dem kim nārdan ḫāliṣ olalar

8925 Girü ḥabs ideler bunları anda
Ki cennetle cehennem arasında

8926 Ṣırāṭ üstinde yaᶜnī ḥabs olalar
Meẓālimden o yirde ṣorılalar

8927 Ki ġayruñ mālını almış mı-dı ol
Ya ġayrı ẓulm aña ḳılmış mı-dı ol

İÜ 291a 8928 Alıvire ḥaḳın issine Cebbār
Veyā rāżī ḳıla ḫaṣmını Ġaffār

8929 Meger dünyāda çoḳ ḳılmışdı ṭāᶜat
Daḫı her emre itmişdi iṭāᶜat

8930 Velīkin baᶜżına ẓulm eylemişdi
Veyā kimseye nā-ḥaḳ söylemişdi

8931 ᶜİbādātın görüben Ḥaḳḳ utana
Revā görmeye kim ṭamuda yana

8932 Ḳışāṣ itmekle yā ola muᶜaẕẕeb
Dileye Ḥaḳ ki_anı ide mühezẕẕeb

8933 Anuñ ḫaṣmını rāżī eyleye Ḥaḳ
Kerāmāt-ıla anı ṭoylaya Ḥaḳ

8918b o: bu SK.
8919a itmezven: kim itmezem SK, ki_itmezven BY.
8922a yitdügince: yitdükçe SK.
8923a kim: ki SK.
8926b meẓālimden: meẓālimde SK.
8927a almış mı-dı: almış-ıdı SK.
8927b ya: yā BY; ḳılmış mı-dı: ḳılmış-ıdı SK.

8934 Bu nevᶜ-ile ki müᵓ minler ola pāk
Pes ol demde olalar küllī bī-bāk

SK 245a 8935 Ḳamu ġamdan ḫalāṣ olalar ol dem
Cināna girmege destūr ola hem

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَخْلُصُ الْمُؤْمِنُونَ مِنَ النَّارِ فَيُحْبَسُونَ عَلَى قَنْطَرَةٍ بَيْنَ الجَنَّةِ وَالنَّارِ فَيُقَصُّ لِبَعْضِهِمْ مِنْ بَعْضٍ مَظَالِمُ [كَانَتْ بَيْنَهُمْ فِي الدُّنْيَا] *

AG 256a|BY 280a 8936 İlāhī ḫāliṣ eyle ḳorḫulardan
Bizi ḥıfẓ it bugün yavuz ḫūlardan

8937 Nihāyetsüz sefer var öñümüzde
Azıḳ yoḳ aña lāyıḳ līki bizde

8938 ᶜİbādet yoḳ ki_anuñ-çün virile nūr
Ṣırāṭ üzre olavuz tā ki mesrūr

8939 Velī fażluñ olursa cāna merkeb
Ṣırāṭı bir adım eyleyevüz hep

8940 Meẓālim bī-ḥad oldı boynumuzda
Ḫalāṣa yoḳ-durur dermān bizde

8941 Şu dem ḫaşm ide bizümle ḫuṣūmet
Ẕelīlüz fażluñ-ıla eyle şefḳat

8942 Bizi ḫaşmuñ elinden eyle āzād
İrişdür cānı ḳurba kim ola şād

İÜ 291b **Beyānu Cehennem ve Şiddetühā**

8943 Gel imdi iᶜtibār-ıla naẓar ḳıl
Bu fānī dünyeden bir dem güẕer ḳıl

8944 Seni Ḥaḳḳ eyledi luṭfından īcād
Ḳamu emrüñ yirince ḳıldı ābād

8945 Ki sen bunda ᶜibādet eyleyesin
Revānuñ anda rāḥat eyleyesin

8946 Yoluñda dürlü dürlü ḳorḫular var
Neler var hey neler var hey neler var

8947 Didüm ol ḳorḫulardan niçesin ben
Eger ᶜaḳluñ var-ısa añladuñ sen

8934: - SK.

* ḳāle: kemā ḳāle SK; yaḫluṣu'l-: yuḫallişu'l- İÜ, AG; fe-yuḳaṣṣu…fi'd-dünyā: - SK. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *Kıyamet günü müminler (Sırat'tan geçerek) ateşten kurtulurlar da cennetle ateş arasındaki bir köprü üzerinde durdurulurlar. Orada dünyada iken aralarında meydana gelmiş haksızlıklar birbirlerinden kısas yapılır.*" (Buhârî, 1989: XIV/6448).

8938a virile: vire SK.
8940b bizde: bizden İÜ.
8941b fażluñ-ıla: luṭfuñ-ıla SK, BY.
8943b dünyeden: dünyādan SK.
8946b var (2.): - SK.

8948 Velī didüklerüm ednālarıdur
Şunı kim eydiserven ekberidür

8949 Ḥaḳuñ yaᶜnī celāli maẓharından
Ki taḫvīf eyledi Ḥaḳ sini andan

8950 Kelāmında niçe yirde buyurdı
Senüñ evvelde her işüñ ḳayurdı

8951 Peyem-ber gönderüp ḳıldı naṣīḥat
Ki yaᶜnī ḳıldı ġāyet saña şefḳat

BY 280b 8952 Seni key sevdüginden Ḥaḳ Taᶜālā
Bu esbābı senüñ-çün virdi Mevlā

SK 245b 8953 Daḫı virdi saña cüzᵓī irādet
Ki ḫayra ṣarf idesin anı elbet

AG 256b 8954 V'eger-nī idiser saña ᶜitābı
Görisersin ᶜaẕābı vü ᶜıḳābı

8955 Cehennem yaradupdur Ḥaḳ muḥaḳḳaḳ
Ki emrin ṭutmayanı yaḳısar Ḥaḳ

8956 Gel imdi ḳıl Ḥaḳ emrine iṭāᶜat
Ḫalāṣ eyleye tā kim sini ḥażret

8957 Didüm kim yaradupdur Ḥaḳ cehennem
Diyem vaṣfından anuñ diñlegil sen

8958 Resūl-i aᶜẓam u sulṭān u sālār
Suᵓāl eyledi Cebrāᵓīlden ol yār

İÜ 292a 8959 Cevāb itdi aña Cibrīl-i aᶜlem
Didi ol dem ki ḫalḳ oldı cehennem

8960 Meleklere buyurdı anda ḥażret
Anı ḳızdurdılar biñ yıl tamāmet

8961 Ser-ā-ser ḳıpḳızıl oldı cehennem
Girü emr eyledi Cebbār-ı ᶜālem

8962 Girü biñ yıl daḫı ḳızdurdı anlar
Ki aḳ paḳ oldı ṭamu gördi anlar

8963 Hem andan şoñra biñ yıl daḫı anı
Girü ḳızdurdılar gitdi oranı

8964 Ḳarardı cümle başdan başa ṭamu
Ki tā kim ḳızdı ḥadden aşa ṭamu

8948b eydiserven: eydiserem SK.
8952b virdi: ḳıldı SK, düzdi BY.
8959a aᶜlem: aᶜẓam BY.
8959b dem ki: demde SK.
8962b paḳ: baġ SK, baḳ BY.

8965 Ki şimdi ḳapḳara ẓulmet-durur ol
ᶜAdūya ṭopṭolu miḥnet-durur ol

8966 Yalıñlarında yoḳdur hīç żiyāsı
Urılmış dört dīvār içre esāsı

8967 Ol Allāh ḥürmeti-y-çün kim seni Ḥaḳ
Peyem-ber ḳıldı bu ḫalḳa muḥaḳḳaḳ

8968 Ger açsa igne yurdusınca anı
Ḥarāretden yaḳaydı hep cihānı

BY 281a 8969 Eger dünyāda ḳonsa bir libāsı
Ḳoḳudan öldüreydi cinn ü nāsı

8970 Eger bir ḳorcuġaz yire çıḳaydı
Tamāmet dünyeyi oda yaḳaydı

8971 Eger bir ḳaṭre zaḳḳūmı geleydi
Cihānuñ niᶜmeti hep zehr olaydı

8972 ᶜAẕāb olaydı ger ġarbda bir ādem
Yanaydı şiddetinden şarḳdaġı hem

AG 257a|SK 246a 8973 Eger bir ḫalḳa zencīrinden anuñ
Ḳonaydı ṭaġlarına bu cihānuñ

8974 Eriyeydi yidi ḳat yire dek tā
Eriyeydi hem andan arż-ı süflā

8975 Zebānīden birisi ger çıḳaydı
Bu dünyā ehline bir kez baḳaydı

İÜ 292b 8976 Göreydi heybetini cümle ᶜālem
Helāk olaydı ḳamu cinn ü ādem

8977 Ḥarāretden şu deñlü añla iy yār
Ki yitmiş cüzde biri oldı bu nār

8978 Caḥīm-ile ṣadīd oldı ṣarābı
Ḳamu aᶜżāyı ḳaṭᶜ ider ṣiyābı

8979 Demürdendür ḳamu ziynetleri hem
ᶜAẕābı şiddetin *va'llāhü aᶜlem*

8980 Yidi ṭamu-durur yidi ḳapusı
Ḳamu oddan-durur anuñ yapusı

8965a ẓulmet-durur: ẓulmetdedür BY.
8965b miḥnet-durur: miḥnetdedür BY.
8969a libāsı: lisāsı İÜ.
8970a ḳorcuġaz: ḳoġcuġaz İÜ, SK.
8970b dünyeyi: dünyāyı SK.
8971: SK'de 8974. beyitten hemen sonra.
8971a ḳaṭre: ẕerre SK.

كَمَا قَالَ تَعَالَى لَهَا سَبْعَةُ اَبْوَابٍ لِكُلِّ بَابٍ مِنْهُمْ جُزْءٌ مَقْسُومٌ*

8981 Anuñ ṭaş-ıla ādemdür oṭunı
Ki Ḥaḳ Ḳurʾān-ıla bildürdi bunı

كَمَا قَالَ تَعَالَى فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ**

8982 Olupdur birbiri üzre muṭabbaḳ
Ḳılupdur ḳahrına maẓhar anı Ḥaḳ

8983 Ḥarāret eñ yuḳaru ḳapusında
Bu āteş deñlü yitmiş ola anda

8984 Anuñ altındaġı hem aña nisbet
Olupdur yitmiş ol deñlü ḥarāret

8985 Yidi ṭamuyı bu nevᶜa ḳıyās it
Düriş cānuñı anlardan ḫalāṣ it

BY 281b 8986 Evelki ḳapudan ikincisine
Eger yürünse yitmiş yılda ine

8987 Ḳalan ḳapularında hem mesāfet
Bu deñlü eylemiş evvelde ḳudret

8988 Didi yā Cebreʾīl ol ḳapularuñ
Digil sākinleri kimlerdür anuñ

SK 246b 8989 Didi kim ġāyet esfelde olanuñ
Münāfıḳlar-durur sükkānı anuñ

AG 257b

كَمَا قَالَ تَعَالَى اِنَّ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرْكِ الْاَسْفَلِ مِنَ النَّارِ***

İÜ 293a 8990 Daḫı māʾideye ṭālib olanlar
Yidi vü döndi kāfir oldı anlar

8991 Daḫı Firᶜavna hem tābiᶜ olanuñ
Yiridür Hāviye hem adı anuñ

8992 İkincisine müşrikler girürler
Caḥīm ol ṭamunuñ adına dirler

8993 Üçünci hem yiridür ṣābiʾ ūnuñ
Seḳardur didiler adını anuñ

---

* "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Onun yedi kapısı vardır ve her kapıya onlardan bir grup ayrılmıştır."* (Hicr 15/44).
8981b bunı: anı BY.
** Taᶜālā: - SK. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *...Yakıtı insanlarla taşlar olan ateşten sakının. O ateş kâfirler için hazırlanmıştır.*" (Bakara 2/24).
8985b ḫalāṣ: āzād BY.
*** "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Şüphesiz ki münafıklar, cehennem ateşinin en aşağı tabakasındadırlar...*" (Nisâ 4/145).
8990b oldı: - SK; anlar: olanlar SK.
8991a Firᶜavna: Firᶜavn İÜ, AG.
8992a ikincisine: ikincisine hem SK.
8993a ṣābiʾ ūnuñ: ṣāʾ ibūnuñ BY.

8994 Daḫı dördünci İblīsüñ maḳāmı
Mecūsīden de alur intiḳāmı

8995 Leẓādur adı vü muḥkem ᶜaẕābı
İder vaṣfını anuñ Ḥaḳ kitābı

كَمَا قَالَ تَعَالَى كَلَّا إِنَّهَا لَظَى نَزَّاعَةً لِلشَّوَى*

8996 Bişincidür Yahūdīnüñ mekānı
Adı Ḥuṭame_eridür eti cānı

8997 Saᶜīr altıncınuñ pes oldı nāmı
Naṣārānuñ budur bil kim maḳāmı

8998 Bunı didi vü Cibrīl oldı sākin
Yidincinüñ dimedi yaᶜnī ḥālin

8999 Suʾāl itdi pes andan girü server
Didi kim baña ṣorma iy peyem-ber

9000 Didi luṭf it ḫaber vir iy bürāder
Yidinci ṭamuda kimler olalar

9001 Didi ehl-i kebāyir ümmetüñden
Girür ṭamuya ẓāhir ümmetüñden

BY 282a 9002 Şular kim tevbesüz gitdi cihāndan
Alur Ḥaḳḳ intiḳāmı bil ki andan

9003 İşidüp bu sözi ġaşy oldı sulṭān
Neler çeker senüñ-çün gör ki ol cān

9004 İfāḳat buldı çün maḥbūb-ı ḥażret
Didi irdi baña ḳatı muṣībet

9005 Girür mi ümmetümden nāra iy yār
Didi kim böyle taḳdīr itdi Cebbār

İÜ 293b|SK 247a 9006 Ger ölse tevbesüz ehl-i kebāyir
Ṭamuya iltiserdür anı Ḳādir

AG 258a 9007 İşidüp server anı aġladı bil
Bile aġladı pes anuñla Cibrīl

9008 Rivāyet itdi bunda İbni ᶜAbbās
Ki tefsīr içre oldur aᶜlemü'n-nās

9009 Yidi ḳapusı var didi ṭamuda
Ki yitmiş biñ cebel var her ḳapuda

8995b vaşfını: vaşfın SK.
* "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Hayır (ne mümkün)! Şüphesiz, cehennem derileri kavurup çıkaran alevli ateştir.*" (Meâric 70/15-16).
9004b ḳatı: ġāyet SK.
9005b taḳdīr: - SK.
9009a var: vardur SK.

9010 Ḳamusı anuñ oddan yaradılmış
ᶜAẕāb-ıla ḳamunuñ içi ṭolmış

9011 Daḫı her ṭaġda yitmiş biñ dere var
İlāhī bu belādan bizi ḳurtar

9012 Daḫı her vādīde kim var yarıḳlar
Ki yitmiş biñ ᶜadedde ol yarıḳlar

9013 Anuñ her yarıġında bil ki iy yār
ᶜAdedde yitmişer biñ yazılar var

9014 Hem ol yazılaruñ her birisinde
Şehir yitmiş biñ olmış oddan anda

9015 Pes ol şehrüñ de her birinde iy cān
Düzüp yitmiş biñ ev āteşden ol ḫan

9016 Her evde ḥücresi yitmiş biñ olmış
Ki her ḥücre içi ṣandūḳla ṭolmış

9017 Ḳamu ṣandūḳda ᶜaḳrebler yılanlar
ᶜAẕāb içün yaraḳlanmışdur anlar

9018 Daḫı buyurdı ol sulṭān u server
Ṭamunuñ şiddetin didi peyem-ber

BY 282b 9019 Evel kim ṭamuyı ḫalḳ itdi Allāh
Ḳapusın baġladı luṭfından ol şāh

9020 Şu deñlü ḳızdı kim gitdi ḳarārı
Nidā idüp didi iy Ḥayy u Bārī

9021 Şu deñlü ġālib oldı şimdi nārum
Ki birbirümi yimek oldı kārum

9022 Ki baᶜżı od yidi baᶜżını iy Ḥaḳ
Keremden rāḥat eyle bini iy Ḥaḳ

İÜ 294a 9023 Bu nevᶜa kim şikāyet itdi ol nār
Teneffüs itmege iẕn itdi Cebbār

9024 Virür bir yılda iki kez nefes ol
Eṣer dünyāda andan görinür bol

SK 247b 9025 Bir oldur kim olur yazın ḥarāret
Ḳışın hem bulınur andan bürūdet

AG 258b 9026 Didiler ıssı ṭamunuñ ḥarāret
Ṣovuḳ ṭamunuñ olmışdur bürūdet

9013b yitmişer: yitmiş SK.
9014b Şehirler oddan olmış yitmiş anda SK.
9022a baᶜżını: baᶜżısın SK.
9023a itdi: ḳıldı SK; nār: yār SK.
9025a kim: ki SK.
9026a ṭamunuñ: ṭamudan İÜ, AG.

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ اِشْتَكَتِ النَّارُ إِلَى رَبِّهَا فَقَالَتْ رَبِّ أَكَلَ بَعْضِي بَعْضًا فَأَذِنَ لَهَا بِنَفَسَيْنِ نَفَسٍ فِي الشِّتَاءِ وَنَفَسٍ فِي الصَّيْفِ*

9027 Velī ḥikmetler itmiş Ḥaḳ Taᶜālā
Ki ḥıfẓ itmiş ḳamu ḳulları Mevlā

9028 Ḥarāret hem bürūdet ki_ola ẓāhir
Virür tedrīc-ile dünyāda Ḳādir

9029 Ḥarāret cümle bir kezden çıḳaydı
Cihānı cümle nār-ıla yaḳaydı

9030 Bürūdet bir nefesde bulsa-dı yol
Helāk ideydi cümle ᶜālemi ol

9031 Bi-ḥamdi'llāh bugün ḳıldı keremler
Ki rāḥat olavuz şimdiki demler

9032 Umaruz āḫiretde vire rāḥat
Ḳamu ḳullarını ġafr ide ḥażret

9033 Şovuḳ ıssı ṭamusından İlāhī
Kerem ḳıl şaḳla yarın pādişāhī

Beyānu Mālik ve Zebāniyyeti Cehennem ᶜAşamena'llāhü Taᶜālā Celle Cemālühu**

BY 283a 9034 Cehennem içre kim vardur zebānī
Ḫudā ḳahrına maẓhar ḳılmış anı

9035 Bularuñ on ṭoḳuzdur ḫaznedārı
Reᵓīs itmiş-durur ḥażret buları

كَمَا قَالَ تَعَالَى عَلَيْهَا تِسْعَةَ عَشَرَ***

İÜ 294b 9036 Ḳamusından ulusı Mālik oldı
Ṭamunuñ cümlesine mālik oldı

9037 Anuñla bile vardur on sekiz hem
Bularuñ ḳuvvetin *va'llāhü aᶜlem*

9038 Gel imdi diñle Mālikden ḥikāyet
Kim oldı İbni ᶜAbbāsdan rivāyet

9039 Didi ol dem ki miᶜrāc itdi server
Ḥikāyet itdi miᶜrācın peyem-ber

---

* Rabbi: Rabbihā İÜ, AG, - SK. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Cehennem ateşi Rabb'ine şikâyet arz etti: 'Yâ Rabbi, bir kısmım bir kısmımı yiyor (yani ben kendimi yiyorum, izin ver)' dedi. Allah da onun iki defa nefes almasına izin verdi. Nefesin biri kışın, diğeri yazın.*" (Buhârî, 1987: VII/3062-3063).

9030a bulsa-dı: bulsaydı SK.

9031b olavuz: oluruz SK.

** ᶜaşamena'llāhü: - SK; celle cemālühu: ᶜaleyhim AG, - BY.

9034a kim: ki SK.

*** ḳāle: ḳāle'llāhü AG. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Üzerinde on dokuz (görevli melek) vardır.*" (Müddessir 74/30).

9039a ol dem ki miᶜrāc: miᶜrāc ol dem ki SK.

	9040	Caḥīmi gördügin naḳl itdi ol şāh Ki ḳahrından yaratmış anı Allāh
AG 259a|SK 248a	9041	Didi kim Māliki gördüm ben anda Naẓīrin görmedüm hergiz cihānda
	9042	Benümle geldi ḳıldı merḥabāyı Benüm nūrumla buldı ḫ˘oş ṣafāyı
	9043	Didüm kim ṭamuyı göster göreyin Ḥaḳuñ bu ḥikmetine hem ireyin
	9044	Didi *sem*^{c}*an ve ṭā*^{c}*a* ṭurdı ol dem Girü evvelki şekle girdi ol dem
	9045	Girü ḳahhārlıḳ vaṣfıyla ṭoldı Kilīd dilin ṣunup eline aldı
	9046	Çü şekl urındı ol kim ṣıda ödler Aṣılmış ḳaşı ḳıllarında odlar
	9047	Ki ṭaġlar gibi odlar her ḳılında Ḳıyās eyle ḳalan şekli sen anda
	9048	Didi gördüm kilīd dilini iy yār Uzunı şarḳdan maġrib ḳadar var
	9049	Yuḳaru ṭabḳanuñ açdı ḳapusın Baña ^{c}arż eyledi cümle yapusın
	9050	Rivāyet İbni ^{c}Abbās itdi iy cān Şu dem kim Māliki ẕikr itdi sulṭān
BY 283b	9051	Ki Mālik ol ^{c}abūs şekl olduġını Ṭamu miftāḥın ele alduġını
	9052	Ḳapunuñ heybetin daḫı ṭamunuñ Mübārek vechi taġyīr oldı anuñ
İÜ 295a	9053	Ḳamu aṣḥāba ḳorḫu düşdi andan Ḳamunuñ ^{c}aḳlı ol dem şaşdı andan
	9054	Didiler yā resūla'llāh kim sen Niçün bunca taġayyür bulduñ andan
	9055	Ḳamunuñ melce^{c} isin hem me^{c}ādı Ḥaḳuñ sensin şehā *ḫayru'l-*^{c}*ibād*ı
	9056	Ümīdi çün saña ṭutar ḳamular Neden saña taġayyür iy peyem-ber

9043a kim: ki SK.
9044a **sem^{c}an ve ṭā^{c}a**: "işiterek ve itaat ederek"; "pekiyi efendim, başım üstüne".
9047a ḳılında: birinde SK.
9047b şekli: şeklin SK.
9048a kilīd: kilidi SK.
9050b kim: ki SK; Māliki: Mālik SK.
9055b şehā: saña SK. || **ḫayru'l-^{c}ibād**: bk. 5218b dipnot.

9057 Didi ben Māliki kim gördüm ol dem
İşitdüm kilīdüñ ġıjıldusın hem

9058 Bu heybetden ᶜaḳıldan vardum anda
Daḫı hem Cebreʾīli gördüm anda

9059 Pes ol daḫı yitürmiş kendözini
Birezden çünki divşürdi özini

AG 259b|SK 248b 9060 Ne ḥāletdür didüm yā Cebreʾīl bu
Ki düşdi cümlemüze böyle ḳorḫu

9061 Didi her dem ki heybet ide Mālik
Düşerler heybetinden hep melāʾik

9062 Ḳamu lerzān olurlar heybetinden
Ġażab-şekl olduġınuñ saṭvetinden

9063 Gel iy bī-çāre nefsüm ol Müsülmān
Aña ṭāḳat getürür mi gör insān

9064 ᶜİbādet ger iderseñ ḳuvvetüñ var
Olur Ḥaḳ fażlı ol demde saña yār

9065 V'eger-nī vay saña iy miskīn ādem
ᶜAẕāb-ıla iderler ᶜömrüñi kem

9066 Zebānī on ṭoḳuzdur kim dinildi
Ḳamunuñ ekberi Mālik ḳonıldı

9067 Diyeyim vaşfın ol anlara vāḳıf
Kim oldı gözleri çün berḳ-ı ḫāṭıf

BY 284a 9068 Öküz boynuzı gibi azuları
Ki ḫışmından yaratmış Ḥaḳ buları

9069 Ṭuṭaḳları ayaḳlarını örter
Çıḳar aġızlarından hem yalıñlar

İÜ 295b 9070 Bir omzından bir omzına degin tā
Ki bir yıllıḳ ḳadar itmiş Taᶜālā

9071 Göñüllerinde yoḳdur ẕerre şefḳat
Bulardan kimse bulmaz hīç raḥmet

9072 Bularuñ ḳuvveti şol deñlüdür hem
Götürür birisi yitmiş biñ ādem

9073 Ki bir kezden ḳamu ṭutar buları
Ne yire dilese atar buları

9059b divşürdi: düşürdi SK.
9061b düşerler: düşe SK; heybetinden: heybetden AG.
9062a olurlar: oluruz SK, BY.
9062b olduġınuñ: olduġından İÜ, AG.
9064b Ḥaḳ fażlı ol demde: ol demde Ḥaḳ fażlı SK.
9067a diyeyim: diyeyin BY.
9072a deñlüdür: deñlü-durur SK.

9074 Rivāyet bir daḫı hem eylediler
Götürür her biri ḳırḳ biñ didiler

9075 Ṭutar on biñini ol bir eliyle
Girü hem on biñini bir eliyle

9076 Onar biñi ṭutar ayaḳlarıyla
Niçekim ṭutar-ıdı elleriyle

9077 Eli altında bunlaruñ zebānī
Şu deñlüdür ki Mevlā bilür anı

9078 Şu deñlü çoḳ yaratmış anı sulṭān
Ḥisābın kimse bilmez illā Raḥmān

AG 260a|SK 249a

كَمَا قَالَ تَعَالَى وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ اِلَّا هُوَ وَمَا هِيَ اِلَّا ذِكْرٰى لِلْبَشَرِ*

9079 Meleklerdür didi Ḥaḳ cümle anı
Velī ᶜāṣīye olurlar zebānī

9080 Atarlar yaᶜnī küffārı ṭamuya
ᶜAẕab iderler anlar hep ᶜadūya

9081 Ne kim elleri-le işlerler anı
Hem ayaḳları-la işlerler anı

9082 Ḳatılardur yavuzlardur ḳamusı
Ḥaḳuñ emrinde uzlardur ḳamusı

9083 Nefesçe Ḥaḳḳa ᶜāṣī olmaz anlar
Ḥaḳ emrinüñ ḫilāfın ḳılmaz anlar

كَمَا قَالَ تَعَالَى عَلَيْهَا مَلٰٓئِكَةٌ غِلَاظٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللهَ مَا اَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ**

İÜ 296a|BY 284b

Beyānu Envāᶜi'l-ᶜAẕāb li-Ehlihī

9084 Gel imdi girü diñle ḳıṣṣalardan
Saña ẕikr eyleyem tā ġuṣṣalardan

9085 Tamām ola çü maḥṣer işi yārā
Nidā eyleye ol dem Ḥaḳ Taᶜālā

9086 Diye iy işleyenler cürm ü ᶜişyān
Cihānda bulmayanlar dīn ü īmān

9087 Bugün ṣāliḥlerümden ayrıluñ siz
Ne iş kim itdüñüzse hep buluñ siz

9076a biñi: biñ SK.
9076b niçekim: nitekim SK.
* "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *...Rabb'inin ordularını ancak kendisi bilir. Bu, insanlar için ancak bir uyarıdır.*" (Müddessir 74/31).
9079a meleklerdür: melekler İÜ; Ḥaḳ: hem BY.
9079b ᶜāṣīye: aᶜdāya SK, BY.
9081a işlerler: işler SK.
** "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *O ateşin başında gayet katı, çetin, Allah'ın kendilerine verdiği emirlere karşı gelmeyen ve kendilerine emredilen şeyi yapan melekler vardır.*" (Tahrîm 66/6).

كَمَا قَالَ تَعَالَى وَامْتَازُوا الْيَوْمَ اَيُّهَا الْمُجْرِمُونَ*

9088 Sizüñle ᶜahd ü mīs̱āḳ itmedüm mi
Size bu güni ben ögretmedüm mi

9089 Size Ḳurʾān-ıla taᶜlīm ḳıldum
Ḳamu aḥvālüñüz tefhīm ḳıldum

9090 Size peyġām-ber itdüm daḫı irsāl
Ki itdi cümle dīn emrini ikmāl

9091 Didüm şeyṭāna ṭapmañ kim ᶜadūdur
Ḍalālet daḫı iḍlāl aña ḫūdur

9092 Baña ṭapuñ daḫı idüñ ᶜibādet
Ṭarīḳ-ı müstaḳīme gidüñ elbet

AG 260b

كَمَا قَالَ تَعَالَى اَلَمْ اَعْهَدْ اِلَيْكُمْ يَا بَنِي اٰدَمَ اَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ اِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ وَاَنِ اعْبُدُونِي هٰذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ**

SK 249b 9093 Naṣīḥat kim size didi peyem-ber
Ḍalālet itdi ol dem līki çoḳlar

9094 Peyem-ber sözini ṭutmaduñuz siz
Benüm fermānuma gitmedüñüz siz

9095 O demde yoḳ mı-dı ᶜaḳl u bilüñüz
Ki inkār itdi tevḥīde dilüñüz

9096 Anı bilmedüñüz mi ekṣer ümmet
Helāk oldı vü çekdi bunca miḥnet

İÜ 296b 9097 Bular inkārları-y-çün buldılar hep
Bugün bunda muᶜaẕẕeb oldılar hep

كَمَا قَالَ تَعَالَى وَلَقَدْ اَضَلَّ مِنْكُمْ جِبِلًّا كَثِيراً اَفَلَمْ تَكُونُوا تَعْقِلُونَ***

9098 O dem emr ola bunları süreler
Cehennem ḳapusına irgüreler

BY 285a 9099 Cehennemden zebānīler çıḳalar
Bulardan yaña sil gibi aḳalar

9100 Getüre bunlar aġlāl ü selāsil
Diyeler itdüñüzdi fiᶜl-i bāṭıl

---

* "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *(Allah şöyle der:) 'Ey suçlular! Ayrılın bu gün!'* " (Yâsîn 36/59).
9089b aḥvālüñüz: aḥvālüñüzi SK.
9090a peyġām-ber: peyem-ber SK.
9090b ki: kim SK, BY.
** "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Ey âdemoğulları! Ben size, şeytana kulluk etmeyin. Çünkü o sizin için apaçık bir düşmandır. Bana kulluk edin. İşte bu dosdoğru yoldur, diye emretmedim mi?*" (Yâsîn 36/60-61).
9097a inkārları-y-çün: inkār-içün SK.
*** kemā: - SK. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *'And olsun, o sizden pek çok nesli saptırmıştı. Hiç düşünmüyor muydunuz?'* " (Yâsîn 36/62).
9099a cehennemden zebānīler: cehennem zebānīleri SK.
9099b yaña: saña SK.

9101 Bu ol ṭamu-durur vaᶜde_eyledi Ḥaḳ
Didi kim yaḳaram sizi muḥaḳḳaḳ

9102 Ki siz itmedüñüz emrüme terġīb
Hem itdüñüz resūli anda tekẕīb

9103 Girüñ imdi bugün siz ol ṭamuya
Bilüñ budur sezā olan ᶜadūya

كَمَا قَالَ تَعَالَى هٰذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ اِصْلَوْهَا الْيَوْمَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ*

9104 Pes ol dem anda feryād ide küffār
Peyem-ber gördügine ide inkār

9105 Diyeler bize virmedi ḫaber hīç
Bizüm yoḳdur ṣuçumuz ir eger giç

9106 Hemān-dem mühr ura Ḥaḳ dillerine
Daḫı emr ide ol dem ellerine

AG 261a 9107 El ayaḳ göz ḳulaḳ nuṭḳ ideler hep
Diyeler cümlesin itdük müretteb

كَمَا قَالَ تَعَالَى اَلْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلَى اَفْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَا اَيْدِيهِمْ وَتَشْهَدُ اَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ**

9108 Diyeler niçün itdüñüz şehādet
Ki sizden bize irdi dürlü miḥnet

İÜ 297a|SK 250a 9109 Diyeler nuṭḳ virdi bize Allāh
Beyān itdürdi bize cümlesin şāh

كَمَا قَالَ تَعَالَى وَقَالُوا [لِجُلُودِهِمْ] لِمَ شَهِدْتُمْ عَلَيْنَا قَالُوا اَنْطَقَنَا اللهُ الَّذِي اَنْطَقَ كُلَّ شَيْءٍ***

9110 Pes ol dem emr ide Ḳahhār u Ḳādir
Zebānīler ṭuta anları bir bir

9111 Getüreler selāsil daḫı aġlāl
Diyeler kim ṭuruñ iy ḳavm-i ḍullāl

9112 Ṭaḳalar ṣol elin boyunlarına
Birer şeyṭān ḳoşalar yanlarına

BY 285b 9113 Uralar ṣaġ elin gögsinden anuñ
Çıḳaralar hem arḳasından anuñ

9114 Demür zencīrleri aġızlarına
Ṣoḳalar ḍarb-ıla çıḳa ḳıçına

9103a siz: - SK.
9103b budur: oddur SK; sezā: size İÜ.
* "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *'İşte bu, tehdit edildiğiniz cehennemdir. İnkâr ettiğinizden dolayı bugün girin oraya!'* " (Yâsîn 36/63-64).
** "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *O gün biz onların ağızlarını mühürleriz. Elleri bize konuşur, ayakları da kazandıklarına şahitlik eder.*" (Yâsîn 36/65).
*** "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Onlar [derilerine], 'Niçin aleyhimize şâhitlik ettiniz?' derler. Derileri, 'Bizi her şeyi konuşturan Allah konuşturdu…'* " (Fussilet 41/21).
9111b ḍullāl: ḍalāl SK, ḍallāl BY.
9114a zencīrleri: zencīrle SK.

9115 Daḫı gözleri gök yüzleri ḳara
Sürüyeler yüzi üstine nāra

9116 Daḫı ḳaṭrāndan aña libāsı
O dem geydüreler çirkin pelāsı

قَالَ تَعَالَى وَتَرَى الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ مُقَرَّنِينَ فِي الْأَصْفَادِ سَرَابِيلُهُمْ مِنْ قَطِرَانٍ وَتَغْشَى وُجُوهَهُمُ النَّارُ*

9117 Melekler ardına giçüp süreler
Demür maṭraḳlar-ıla hem uralar

9118 Diye küffār kim ẓulm itdüñüz siz
Bu cevre olmamışduḳ müsteḥaḳ biz

9119 Nidā ire bugün ẓulm olmaz aşlā
Cezāsın virür a^{c}mālince Mevlā

AG 261b 9120 Cezāsı bu-durur küfrüñ bilüñ siz
Ebed imdi cehennemde ḳaluñ siz

İÜ 297b

قَالَ تَعَالَى فَالْيَوْمَ لَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئاً وَلَا تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ** وَ قَالَ تَعَالَى اَلْيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنْتُمْ [تَقُولُونَ عَلَى اللهِ غَيْرَ] ***

9121 Pes anları cehenneme süreler
Cezāsın ḥāline göre vireler

9122 Rivāyet oldı bunda Muṣṭafādan
Beyān oldı bu nev^{c}a ol ṣafādan

9123 Didi kāfirlerüñ ol demde cismi
Büyük ola be-ġāyet anda resmi

9124 Eşedd ola bularuñ tā ^{c}aẕābı
Daḫı envā^{c}-ıla ola ^{c}ıḳābı

SK 250b 9125 İki çigni arası ola üç gün
Derisinüñ ḳalıñlığı hem üç gün

9126 Uḥud ṭaġı gibi ola azusı
Ki bu nev^{c}a büyük ola ḳamusı

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ مَا بَيْنَ مَنْكِبَيِ الكَافِرِ مَسِيرَةُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ للرَّاكِبِ المُسْرِعِ**** وَ قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ ضِرْسُ الْكَافِرِ [أَوْ نَابُ] مِثْلُ أُحُدٍ وَ غَلَظَ جِلْدَ مَسِيرَةُ ثَلَاثٍ*****

* "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *O gün, suçluları zincirlere vurulmuş olarak görürsün. Gömlekleri katrandandır. Yüzlerini de ateş bürüyecektir.*" (İbrâhîm 14/49-50).

9118a itdüñüz: itmeñüz SK.

9118b müsteḥaḳ: müsteḥıḳ BY.

9119a ire: ide AG, SK; ẓulm: - SK.

** "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *O gün kimseye, hiç mi hiç zulmedilmez. Size ancak işlemekte olduğunuz şeylerin karşılığı verilir.*" (Yâsîn 36/54).

*** Ta^{c}ālā: - İÜ, AG. || "Yine Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *" [...Allah'a karşı doğru olmayanı söylediğiniz...] için bugün aşağılayıcı azap ile cezalandırılacaksınız'...*" (En'âm 6/93)

9123a demde: günde SK, BY.

**** kemā: - SK. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *(Kıyamet gününde) kâfirin iki omuzu arası, süratli bir süvari yürüyüşü ile üç günlük mesafedir.*" (Buhârî, 1989: XIV/6458-6459).

***** "Yine Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *(Cehennemde) kâfirin azı dişi Uhud dağı kadar, derisinin kalınlığı da üç günlük yolculuk mesafesinde olacaktır.*" (Rudânî, 2011: VIII/578).

BY 286a 9127 İrişüp od yaḳa düpdüz derisin
Göyündüre uvaġın u irisin

9128 Hemān sāᶜat bitüre girü Allāh
Deri vü et bitüre girü Allāh

كَمَا قَالَ تَعَالَى كُلَّمَا نَضِجَتْ جُلُودُهُمْ بَدَّلْنَاهُمْ جُلُوداً غَيْرَهَا لِيَذُوقُوا الْعَذَابَ*

9129 Peyem-berden Enes ḳıldı rivāyet
Ki server ṭamudan ḳıldı ḥikāyet

9130 Didi *yā eyyühe'n-nās* aġlaşuñ siz
Oluñ fānide siz her demde ḫūn-rīz

9131 Gücüñüz yitmese aġlaşmaġa ger
Gerek aġlarlanasız didi server

9132 Ṭamu ehli ṭamuda aġlaşalar
ᶜAẕābı ḳatısından iñleşeler

İÜ 298a 9133 Şu deñlü aġlaşalar anda iy yār
Kim ola gözlerinüñ yaşı enhār

AG 262a 9134 Kesile yaşı ḥattā gözlerinüñ
Dökile etleri hem yüzlerinüñ

9135 Bu kez ḳan aġlaşalar bunlar anda
Ola ırmaḳ dökilen ḳanlar anda

9136 Ola şol deñlü gözlerden aḳan ḳan
Yüriyeydi gemi içinde iy cān

9137 Şu dem kim yüzlerine ṭoḳına nār
Ki bişmiş baş gibi eyleye iy yār

9138 Ṭuṭaḳların bişüre vü şişüre
Şu deñlü ide kim ḥadden aşura

9139 Çıḳa üsti başınuñ ortasına
İne alt ṭuṭaġı hem sürresine

9140 Girü emr eyleye Cebbār-ı ᶜālem
Deleler başların anlaruñ ol dem

9141 Dökeler üstine māᵓ -i ḥamīmi
Diyeler kim ṭaduñ nār-ı caḥīmi

9127a irişüp: irişe SK, BY.
9128b bitüre: yitüre BY.
* kemā: - SK. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *...Derileri yanıp döküldükçe, azabı tatmaları için onların derilerini yenileyeceğiz...*" (Nisâ 4/56).
9130a **yā eyyühe'n-nās**: "Ey insanlar!".
9130b demde: dem SK.
9136b gözlerden: gözden SK.
9138b ide: ola SK.
9140b deleler: dileler SK.

SK 251a

كَمَا قَالَ تَعَالَى خُذُوهُ فَاعْتِلُوهُ إِلَى سَوَاءِ الْجَحِيمِ ثُمَّ صُبُّوا فَوْقَ رَأْسِهِ مِنْ عَذَابِ الْحَمِيمِ*

BY 286b

9142 Yüreklerin ḳarınların döke hep
Hemān-dem girü Ḥaḳḳ ide müretteb

9143 Mücāhidden didiler naḳl ulular
Cehennem içre niçe ḳuyular var

9144 Deve boynı gibi anda yılanlar
Cehennem ehlini ṣoḳarlar anlar

9145 Ki her ṣoḳduḳda anuñ aġısını
Bulalar ḳırḳ yıla dek acısını

9146 Ḳatırlar gibi ᶜaḳrebler daḫı hem
Ṭamu ehlin ṣoḳar anlar daḫı hem

9147 Tamām ḳırḳ yıl anuñ gitmez acısı
Şu nevᶜa olur anlaruñ aġısı

İÜ 298b

9148 Pes oddan ḳaça anda ehl-i ṭamu
İrişüp ol ḳapuya gire ḳamu

9149 Bulara çün aġular ṣaça anlar
Dönüben girü nāra ḳaça anlar

9150 Bu nevᶜ-ile ᶜaẕāb içreyken iy cān
Bir açlıḳ virbiye anlara sulṭān

9151 Anuñ ālāmı pes ḳamu ᶜaẕāba
Muḳābil ola ol cümle ᶜıḳāba

AG 262b

9152 Çeke yaᶜnī ki açlıḳdan ᶜaẕābı
Ferāmūş itdüre ġayrı ᶜıḳābı

9153 Diyeler vay açlıḳ n'idelüm āh
Cevāb itmeye biñ yıl bunlara şāh

9154 Pes andan ṣoñra eyde kim ṣoruñ siz
Nenüñ-çün çaġrışurlar bir görüñ siz

9155 Zebānīler diyeler kim ṭaleb ne
Bu feryād itmege şimdi sebeb ne

9156 Diyeler kim bugün açlıḳ ᶜaẕābı
Unutdurdı bize ġayrı ᶜıḳābı

---

* "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *(Allah görevli meleklere şöyle der:) 'Tutun onu, cehennemin ortasına sürükleyin. Sonra başının üstüne kaynar su azabından dökün.'* " (Duhân 44/47-48).

9147b ağısı: aġrusı SK.
9150b virbiye: vire SK.
9151a ālāmı: elemi SK; ḳamu: cümle BY.
9153b yıl: - SK.
9154a eyde: - BY.
9156a bugün: bize SK, BY.
9156b bize: bugün SK, BY.

9157 Pes andan vireler anlara zaḳḳūm
Kim ol Ḳurʾān içinde oldı maᶜlūm

9158 Bunı Allāh kelāmında dimişdür
Cehennem ortasında bir yimişdür

BY 287a 9159 Biter ḳaᶜr-ı cehennemde aġacı
Şabırdan dadı biñ vech-ile acı

SK 251b 9160 Budaḳları ṭamu içre yayılmış
Ḳamu derkātına irmiş ü ṭolmış

9161 Yimişin bil ki miṯl-i reʾs-i şeyṭān
Ki ḳubḥından aña beñzetdi sulṭān

9162 Daḫı tefsīr içinde oldı menḳūl
Ṭamu ḥayyātınuñ başı gibi ol

كَمَا قَالَ تَعَالَى إِنَّهَا شَجَرَةٌ تَخْرُجُ فِي أَصْلِ الْجَحِيمِ طَلْعُهَا كَأَنَّهُ رُؤُسُ الشَّيَاطِينِ*

İÜ 299a 9163 Şu deñlü açlıḳ olmış ola ġālib
Olalar yimege zaḳḳūmı ṭālib

9164 Yiyeler ḥırş-ıla zaḳḳūmı anlar
Şu deñlü ola kim ṭola ḳarınlar

9165 Yaḳa her nireye kim uġraya ol
Yüreklerini ḳamu ṭoġraya ol

9166 Vireler hem żarīᶜ anlara anda
Ṭura geçmeye boġazlara anda

9167 Demür diken gibi bunda biter ol
Ola zaḳḳūmdan daḫı biter ol

9168 Ḥicāz ilinde biter bir dikendür
Yiyüp ṭutana ālām u miḥendür

9169 Yiyeydi yaş-iken ger nāḳa anı
Çıḳaydı bed ḳoḳusından revānı

AG 263a 9170 Ḳurusın yise ḥulḳūmın alur ol
Daḫı ger yise ġuṣṣadan ölür ol

9171 Ne semridür ne açlıḳ defᶜ ider ol
Pes andan ehl-i nāra virilür bol

9159a cehennemde: cehennemden SK, BY.

* SK'de 9171. beyitten sonraki ayet-i kerime, bu ayetten önce de yazılmış. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *O, cehennemin dibinde biten bir ağaçtır. Onun meyveleri sanki şeytanların kafalarıdır.*" (Sâffât 37/64-65).

9164b kim: ki SK.
9165a kim: - SK.
9165b yüreklerini: yüreklerin SK.
9166a żarīᶜ: żarīᶜi SK.
9170a alur: olur SK.
9170b ġuṣṣadan ölür: ġuṣṣa derd olur BY.
9171b bol: ol SK.

كَمَا قَالَ تَعَالَى لَيْسَ لَهُمْ طَعَامٌ إِلَّا مِنْ ضَرِيعٍ لَا يُسْمِنُ وَلَا يُغْنِي مِنْ جُوعٍ*

9172 Bu kez boġazların alup yaḳa ol
Ḳamu em^{c}āların yaḳup yıḳa ol

9173 Daḫı şol deñlü ġuṣṣa vire sulṭān
Vireydi ẕerresinden biñ kişi cān

BY 287b 9174 Geçe üstine bunuñ niçe demler
Göreler nev^{c}a nev^{c}a çoḳ elemler

9175 Bu kez fikr ideler kim dünyede ger
Bu nev^{c}a olsa içerlerdi şular

9176 Taẓarru^{c} idüben dürişeler hep
Ki *vā-^{c}aṭşā* diyü çıġrışalar hep

SK 252a 9177 Meded şuya diyeler Kirdigāra
Cevāb olmaya tā biñ yıl bulara

9178 Cevābın böyle vire şoñra sulṭān
Ne dirler ehl-i şirk ü ehl-i ^{c}iṣyān

İÜ 299b 9179 Niçün feryād ider ne dirler anlar
Diyeler *Rabbenā* şu ister anlar

9180 Diye ġıslīn-ile virüñ ḥamīmi
Göreler tā ki ālām-ı caḥīmi

9181 Bu şol ḳan-ıla iriñdür ki çıḳar
Ṭamu ehlinüñ a^{c}żāsından aḳar

9182 Zinā idenlerüñ hem ferclerinden
Ṭamuda yanmaġ-ıla aḳar andan

9183 Bu kez içüreler andan bulara
^{c}Aẕābı hīç anuñ gelmez ḳarāra

9184 Hem anlara ḥamīm şuyın vireler
Çü içmege yaḳıncaḳ getüreler

9185 Dökile et deri hep yüzlerinden
Daḫı ḳanlar dökile gözlerinden

9186 Yaḳa cümle içini anlaruñ şu
Döke ḳarınlarını anlaruñ şu

---

* "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Onlara, acı ve kötü kokulu bir dikenli bitkiden başka yiyecek yoktur. O, ne besler ne de açlıktan kurtarır.*" (Gâşiye 88/6-7).

9172b em^{c}āların: a^{c}māların SK.
9174b çoḳ: ḫ^{v}oş SK.
9175a dünyede: dünyāda SK.
9178b ^{c}iṣyān: ṭuġyān SK.
9179a ider ne dirler: iderler ne dir İÜ, AG.
9182b andan: anlar SK.
9183a andan: anda SK.
9186b ḳarınlarını: ḳarınların SK.

كَمَا قَالَ تَعَالَى وَإِنْ يَسْتَغِيثُوا يُغَاثُوا بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي الْوُجُوهَ بِئْسَ الشَّرَابُ **AG 263b** وَسَاءَتْ مُرْتَفَقاً* وَ قَالَ تَعَالَى وَسُقُوا مَاءً حَمِيماً فَقَطَّعَ اَمْعَاءَهُمْ**

9187 Bu kez yaġmur ṭaleb eyleye anlar
Ḥaḳa nāliş idüp söyleye anlar

9188 Cevāb itmeye biñ yıl girü Allāh
Pes andan Cebre'īle diye ol şāh

9189 Diye n'ister bular eyde ki iy cān
Sen a'lemsin dilerler şimdi bārān

BY 288a 9190 Hemān-dem ẓāhir ola ebr-i ḥamrā
Diyeler bize yaġmur virdi Mevlā

9191 İrişüp üstlerine yaġa 'aḳreb
Büyüklikde ḳatır gibi ola hep

9192 İrişüp şoḳa her birisi anuñ
Ki biñ yıl gitmeye acısı anuñ

9193 Girü biñ yıl taẓarru' eyleyeler
Bize yaġmur diyüben iñleyeler

İÜ 300a 9194 Bu kez ḳara bulutlar ola ẓāhir
Diyeler bize yaġmur virdi Ḳādir

SK 252b 9195 Bularuñ üstine yaġa yılanlar
Büyüklikde deve boyınca anlar

9196 Çıḳuban şoḳa anları tamāmet
Ki biñ yıl gitmeye andan merāret

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى اَلَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللهِ زِدْنَاهُمْ عَذَاباً فَوْقَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوا يُفْسِدُونَ***

9197 Bu kez ḳaçmaḳ dileyeler ṭamudan
Ḳaçup çıḳmaḳ dileyeler ṭamudan

9198 Zebānīler urup maṭraḳlar-ıla
Ṭamu içine girü döndürile

كَمَا قَالَ تَعَالَى كُلَّمَا اَرَادُوا اَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا مِنْ غَمٍّ اُعِيدُوا فِيهَا****

---

* "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *...(Susuzluktan) feryat edip yardım dilediklerinde, maden eriyiği gibi, yüzleri yakıp kavuran bir su ile kendilerine yardım edilir. O ne kötü bir içecektir! Cehennem ne korkunç bir yaslanacak yerdir.*" (Kehf 18/29).

** SK'de yok. || "Yine Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *...bağırsaklarını parça parça edecek kaynar su içirilen...*" (Muhammed 47/15).

9189a cān: ḫan BY.

9189b sen: pes BY.

9191b gibi: bigi BY.

9193b iñleyeler: iñleşeler İÜ, AG.

9196b yıl: - BY; andan: anda SK.

*** ḳāle'llāhü: ḳāle BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *İnkâr eden ve insanları Allah'ın yolundan alıkoyanların, yapmakta oldukları bozgunculuklarına karşılık azaplarının üstüne azap ekleriz.*" (Nahl 16/88).

9198b döndürile: dönderile SK, BY.

**** "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Her ne zaman cehennemden, o ızdıraptan çıkmak isteseler, oraya geri döndürülürler...*" (Hac 22/22).

9199 Daḫı boynına ṭaşlar baġlayalar
Cigerlerin anuñla ṭaġlayalar

9200 Şavurduḳça yalıñlar yuḳaruya
Çeküp indüre ol ṭaşlar girüye

9201 Girü Ḥaḳḳa tażarru^{c} eyleyeler
^{c}Aẕābumuz ḫafīf eyle diyeler

AG 264a

كَمَا قَالَ تَعَالَى يُخَفِّفْ عَنَّا يَوْماً مِنَ الْعَذَابِ*

9202 Bu kez emr eyleye sulṭān u Bārī
Şovuḳ ṭamusına iltüñ buları

9203 İki dürlü yaratmış ṭamuyı Ḥaḳ
Biri şovuḳ biri ıssı muḥaḳḳaḳ

BY 288b

قَالَ تَعَالَى [هٰذَا] فَلْيَذُوقُوهُ حَمِيمٌ وَغَسَّاقٌ وَاٰخَرُ مِنْ شَكْلِهٖ اَزْوَاجٌ**

9204 *Ve ġassāḳun* didügin Ḫālıḳu'n-nās
Şovuḳ ṭamusıdur dir İbni ^{c}Abbās

9205 Çekeler bunları çün zemherīre
Çü biş yüz yıl ḳala yaḳın o yire

İÜ 300b

9206 O deñlü yirden irişüp şovuḳlar
Yarıla tenleri ola ḳovuḳlar

9207 Bedenleri şu deñlü kim yarıla
Develer gider ola yükler-ile

9208 ^{c}Aẕābın zemherīrüñ çün göreler
Pes anda cümlesi feryād uralar

9209 Ki cevrümüzi yeynile şanurduḳ
Bunuñ ḫ^{c}od cevri andan daḫı artuḳ

SK 253a

9210 Geh ıssıda gehī şovuḳda el-ḥaḳ
^{c}Aẕāb eyleye düşmānına ol Ḥaḳ

9211 Zebānīlere bu kez yüz uralar
Bize taḫfīf idüñ diyüp yalvaralar

---

* "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *'...(hiç değilse) bir gün bizden azabı hafifletsin...'* " (Mü'min 40/49).
9202a emr: - SK; Bārī: yārī SK.
9203b biri: bir İÜ, AG.
** "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *[İşte (azap),] onu tatsınlar: Bir kaynar su ve bir irin. O azaba benzer çeşit çeşit başka azaplar da vardır.*" (Sad 38/57-58).
9204a didügin: didügi SK.
9205b ḳala yaḳın: yaḳın ḳala SK.
9206a şovuḳlar: şoḳalar SK.
9206b ḳovuḳlar: ḳoḳalar SK.
9208a zemherīrüñ: zemherīnüñ AG.
9208b anda: andan SK, BY; uralar: ideler İÜ, AG.
9210b düşmānına: a^{c}dāsına SK, BY; ol Ḥaḳ: el-ḥaḳ SK.
9211b: Mısra vezne göre fazladır.

9212 Diyeler gelmedi mi size mürsel
Size ḳılmadı mı bu müşkili ḥal

9213 Cehennem daḫı cennet var didiler
Cehennem içre miḥnet var didiler

9214 Siz ol gün anları işitmedüñüz
Peyem-berler didügin ṭutmaduñuz

9215 Diyeler kim belī geldi peyem-ber
Anı tekẕīb itdük olduḳ ebter

كَمَا قَالَ تَعَالَى قَالُوا بَلٰى قَدْ جَاءَنَا نَذِيرٌ فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا مَا نَزَّلَ اللهُ مِنْ شَيْءٍ*

9216 Diyeler kim çeküñ imdi cefāyı
Bugün yāḫ̔od ḳıluñ Ḥaḳḳa duᶜāyı

AG 264b 9217 Bilüñ kāfirlerüñ bugün duᶜāsı
Degül illā ḍalāl olmaḳ revāsı

كَمَا قَالَ تَعَالَى فَادْعُوا وَمَا دُعَٓؤُا الْكَافِرِينَ اِلَّا فِي ضَلَالٍ**

BY 289a 9218 Diyeler Mālike ṭutuñ yüzüñüz
Ne dirseñüz aña söyleñ sözüñüz

9219 Bu kez Mālik ḳatına vara bunlar
Tażarruᶜ idüben yalvara bunlar

İÜ 301a 9220 Diyeler yeyni ḳıl luṭf it ᶜaẕābı
Ki ḥadden ṭaşra çekdük biz ᶜıḳābı

9221 Cevāb itmeye biñ yıl anlara ol
Diye ṣoñra ḫalāṣa yoḳ-durur yol

9222 Ebed çekmek gerek bunda ᶜaẕābı
Nitekim añmaduñuz siz ḥisābı

9223 Çü küfr içinde olduñuz müʾebbed
Gerekdür ḳalasız bunda muḫalled

كَمَا قَالَ تَعَالَى اِنَّكُمْ مَاكِثُونَ*** وَ قَالَ ذُوقُوا عَذَابَ الْخُلْدِ هَلْ تُجْزَوْنَ اِلَّا بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ****

9214b peyem-berler: peyem-ber SK.
9215b itdük: idüp SK.
* Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Onlar da şöyle derler: 'Evet, bize bir uyarıcı gelmişti. Fakat biz onu yalanlamış ve 'Allah hiçbir şey indirmemiştir…'* " (Mülk 67/9).
** "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: ... *(Bekçiler), 'Öyleyse kendiniz yalvarın' [derler]. Şüphesiz kâfirlerin duası boşunadır.*" (Mü'min 40/50)
9219b yalvara bunlar: yalvaralar SK.
9220a ḳıl: - SK, it BY.
9221b ṣoñra: - SK.
9222b añmaduñuz: almaduñuz SK.
*** "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: ... *'Siz hep böyle kalacaksınız.'* " (Zuhruf 43/77).
**** "Yine (Cenab-ı Hak) şöyle buyuruyor: ... *'Ebedî azabı tadın! Siz ancak vaktiyle kazanmakta olduğunuzun cezasına çarptırılıyorsunuz.' denilecektir.*" (Yûnus 10/52).

9224 Çü Mālikden de çāre bulmayalar
ᶜUḳūbetden de ḫāliş olmayalar

9225 Diyeler kim gelüñ Ḥaḳḳa varalum
Ḫudāya yüz uruban yalvaralum

SK 253b 9226 Ki Ḥaḳdan ilerü yoḳdur ebed hīç
Ḳabūl itmege ḥācet bir Eḥad hīç

9227 O dem yüz ṭutalar Allāha bunlar
Ki ᶜarż itmege ḥāli şāha bunlar

9228 Ḥayādan baş egüben ṭuralar hep
Nedāmetden başa ṭaş uralar hep

9229 Diyeler *Rabbenā* gördük işitdük
Cezāsın bulduḳ uş her ne ki itdük

9230 İnanduḳ luṭfuña ḳahruña iy Ḥaḳ
Ḳamu ᶜayne'l-yaḳīn gördük muḥaḳḳaḳ

9231 Bizi dünyāya gönder gidelüm biz
Saña lāyıḳ ḫ̆oş aᶜmāl idelüm biz

كَمَا قَالَ تَعَالَى وَلَوْ تَرَى اِذِ الْمُجْرِمُونَ نَاكِسُوا رُؤُسِهِمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ رَبَّنَا اَبْصَرْنَا وَسَمِعْنَا فَارْجِعْنَا نَعْمَلْ صَالِحاً اِنَّا مُوقِنُونَ* **AG 265a**

9232 Diye Ḥaḳ size dünyāda didüm ben
Ḳamuñuz Ḥaḳ ṭarīḳa ündedüm ben

İÜ 301b|BY 289b 9233 Didüm kim size key düşmendür İblīs
İder her dem size ḥaḳ dīnde telbīs

9234 Ḥaẕer idüñ ki mekr irgürmesün ol
Ki düşmendür yoluñuz urmasun ol

9235 Çıḳardı nitekim ol atañuzı
Cināndan hem daḫı ol anañuzı

كَمَا قَالَ تَعَالَى يَا بَنِي اٰدَمَ لَا يَفْتِنَنَّكُمُ الشَّيْطَانُ كَمَا اَخْرَجَ اَبَوَيْكُمْ مِنَ الْجَنَّةِ يَنْزِعُ عَنْهُمَا لِبَاسَهُمَا**

9236 Siz ol gün bu sözi işitmedüñüz
Nebīler sözi-le iş itmedüñüz

9237 Ḳamu āyātı tekẕīb itdüñüz siz
Ḳoyup īmānı küfre gitdüñüz siz

9224b ḫāliş: ḥalāş SK.
9226b hīç: yoḳ İÜ, AG.
9229b ki: kim SK, - BY.
9231b aᶜmāl: ᶜamel SK.
* "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Suçlular Rab'lerinin huzurunda boyunlarını büküp 'Rabb'imiz! (Gerçeği) gördük ve işittik. Artık şimdi bizi (dünyaya) döndür ki, salih amel işleyelim. Biz artık kesin olarak inanmaktayız.' dedikleri vakit, (onları) bir görsen!*" (Secde 32/12).
9234b yoluñuz: bilüñüz BY.
** "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Ey Âdemoğulları! ...elbiselerini soyarak ana babanızı cennetten çıkardığı gibi, şeytan sizi de saptırmasın.*" (A'râf 7/27).

9238 Ṭaduñ imdi bugün işbu ᶜıḳābı
Ziyāde itmezem illā ᶜaẕābı

كَمَا قَالَ تَعَالَى فَذُوقُوا فَلَنْ نَزِيدَكُمْ إِلَّا عَذَاباً*

9239 Tażarruᶜ ideler girü Ḫudāya
Ki nefs uġratdı bizi bu belāya

9240 Bizi luṭf it girü taᶜmīr eyle
Daḫı bir vaḳtüñe teᵓḫīr eyle

9241 İcābet eyleyelüm daᶜvetüñe
ᶜİbādet eyleyelüm ḥażretüñe

9242 Daḫı mürsellere tābiᶜ olalum
Dün ü gün ṭāᶜate rāciᶜ olalum

SK 254a

كَمَا قَالَ تَعَالَى فَيَقُولُ الَّذِينَ ظَلَمُوا رَبَّنَا اَخِّرْنَا اِلَى اَجَلٍ قَرِيبٍ نُجِبْ دَعْوَتَكَ وَنَتَّبِعِ الرُّسُلَ**

9243 Diye Ḥaḳ kim degül misiz siz anlar
Şu küfre dünyede maġrūr olanlar

9244 Ḳasem itmez midüñüz dünyede siz
Dir-idüñüz zevāle irmezüz biz

İÜ 302a|AG 265b 9245 Ya niçün şimdi bulmazsız necātı
Ki nefsüñüze virmezsiz ḥayātı

كَمَا قَالَ تَعَالَى اَوَلَمْ تَكُونُوا اَقْسَمْتُمْ مِنْ قَبْلُ مَا لَكُمْ مِنْ زَوَالٍ***

BY 290a 9246 Girü efġān u āh eyleye bunlar
Yüz urup ḥażrete söyleye bunlar

9247 Diyeler bizi iḫrāc eyle yā Rab
Saña dünyāda tābiᶜ olalum hep

9248 Şerīᶜat mūcibince gidelüm biz
Saña dün gün ᶜibādet idelüm biz

9249 Şu ṭāᶜat ki_itmemişdük biz cihānda
Bizi gönder varup idelüm anda

9250 İderdük daḫı hem şirk-ile ṭuġyān
Anı ḳılmayalum dünyāda iy cān

9238a ᶜıḳābı: ᶜaẕābı SK.

* "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Kâfirlere şöyle denilir: 'Şimdi tadın. Artık bundan sonra yalnızca azabınızı artıracağız.'* " (Nebe' 78/30).

** "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *...Zira o gün zalimler 'Ey Rabb'imiz! Yakın bir süreye kadar bizi ertele de senin çağrına uyalım ve peygamberlerin izinden gidelim.' diyecekler...*" (İbrâhîm 14/44).

9244a dünyede: dünyāda SK.

9245a ya: yā BY.

*** "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Onlara şöyle denilecek: 'Daha önce siz, sonunuzun gelmeyeceğine yemin etmemiş miydiniz?'* " (İbrâhîm 14/44).

9248a mūcibince: mūcebince SK, BY.

كَمَا قَالَ تَعَالَى رَبَّنَا اَخْرِجْنَا نَعْمَلْ صَالِحاً غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ*

9251 Diye Ḥaḳ kim dilersiz şimdi teʾ ḫīr
Sizi evvelde ḳılmadum mı taᶜmīr

9252 Uzun ᶜömri size ben virmedüm mi
Daḫı ḳorḳudıcı göndermedüm mi

9253 Şaḳal aġardı vü pīrlik irişdi
Ḳamu endāmuñuz hep żaᶜfa düşdi

9254 Niçeler öldi anı gördüñüz siz
Girü gelmedügini bildüñüz siz

9255 Size vāᶜiẓ degül miydi bular hep
Niçün olayduñuz şimdi muᶜaẕẕeb

قَالَ تَعَالَى اَوَلَمْ نُعَمِّرْكُمْ مَا يَتَذَكَّرُ فِيهِ مَنْ تَذَكَّرَ وَجَاءَكُمُ النَّذِيرُ**

9256 İde bunlara girü serzenişler
Ki ḥadsüz ḳılduñuzdı siz bed işler

9257 Sizi yoḳdan getürdüm ben vücūda
Getürdüm sizi ġaybetden şühūda

SK 254b 9258 Size ḫoş aḥsen-i heyʾ āt virdüm
Peyem-ber virdüm ü āyāt virdüm

İÜ 302b 9259 Benüm niᶜmetlerümi yidüñüz siz
Baña dürlü fevāḥiş didüñüz siz

9260 Yalandur didüñüz mürsellerüme
Belālar ḳılduñuz ekmellerüme

AG 266a|BY 290b 9261 Görüp āyātı tekẕīb itdüñüz siz
Getürenlere taᶜẕīb itdüñüz siz

قَالَ تَعَالَى اَلَمْ تَكُنْ اٰيَاتِي تُتْلٰى عَلَيْكُمْ فَكُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ***

9262 Bu sözi çünki Ḥaḳdan diñleyeler
Ḫudādan anda şefḳat añlayalar

---

* "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: '*...Ey Rabb'imiz! Bizi buradan çıkar ki dünyada iken işlemekte olduğumuzdan başka ameller, salih ameller işleyelim...'* " (Fâtır 35/37).

9253b düşdi: döndi BY.

9254b bildüñüz: gördüñüz SK.

9255a degül miydi: degül mi-di SK.

9255b şimdi: bugün SK.

** "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *...(Onlara şöyle denilir:) 'Sizi, düşünüp öğüt alacak kimsenin düşünüp öğüt alabileceği kadar yaşatmadık mı? Size uyarıcı da gelmişti...'* " (Fâtır 35/37).

9257a vücūda: cūda SK.

9257b sizi: giri SK; ġaybetden: ġaybdan SK.

9258b āyāt: āyet SK.

*** ḳāle: kemā ḳāle SK. || "*Cenab-ı Hak* şöyle buyuruyor*: Allah 'Ayetlerim size okunuyordu da siz onları yalanlıyordunuz, değil mi?' der.*" (Mü'minûn 23/105).

9263 Diyeler serzeniş ki_itdi bize Ḥaḳ
ᶜAẕābuñ āḫiridür bu muḥaḳḳaḳ

9264 Felā-teşbīh küsmek gibidür ol
Ḫalāṣa fetḥ olısardur bugün yol

9265 Dönüp eyleyeler çoḳ iᶜtiẕārı
Ki iy ḳalmışlara luṭf issi Bārī

9266 Ḳamu esbābı itmām eyledüñ sen
Ṣaḳāvet ẓāhir oldı līki bizden

9267 Bizi İblīs çıḳardı yolumuzdan
Anuñ-çün bu şaḳāvet geldi bizden

9268 Kerīmsin bize bugün eyle şefḳat
Bu nevbet bize vir luṭf eyle mühlet

9269 Eger olursavuz bir daḫı ᶜāṣī
Bize lāyıḳ ola *yü ᵓḥaẕ nevāṣī*

9270 Bize evvelde ġālibdi şaḳāvet
Anuñ-çün eyledük bunca ḍalālet

9271 Kerem ḳıl bizi iḫrāc eylegil sen
Eger bir daḫı ṭuġyān ola bizden

9272 Olavuz ḳatı ẓālimlerden ol dem
Maḳām-ı Ḫuld ola bize cehennem

كَمَا قَالَ تَعَالَى قَالُوا رَبَّنَا غَلَبَتْ عَلَيْنَا شِقْوَتُنَا وَكُنَّا قَوْماً ضَالِّينَ رَبَّنَا اَخْرِجْنَا مِنْهَا فَاِنْ عُدْنَا فَاِنَّا ظَالِمُونَ*

İÜ 303a 9273 Bu nevᶜa ki_ideler bunlar ḫiṭābı
Ḫudā virmeye bunlara cevābı

9274 İki kez ᶜömr-i dünyāca tamāmet
Cevābın virmeye bunlara ḥażret

SK 255a 9275 Ḫiṭāb ide pes andan Ḫaḳ Taᶜālā
Cevābın ḳaṭᶜ ide āḫirde Mevlā

BY 291a 9276 Diye kim ummañ aṣlā şefḳatümden
Iraġ oluñ diye hem raḥmetümden

AG 266b 9277 Baña şimden girü söz söylemeñ hīç
Daḫı bed-ḥālüñüz ᶜarż eylemeñ hīç

9263a ki: - SK.
9264b olısardur: olısar BY.
9265b ki: kim SK, BY.
9266b bizden: sizden BY.
9269b nevāṣī: min-nevāṣī SK. || **yü' ḫaẕ nevāṣī**: يُعْرَفُ الْمُجْرِمُونَ بِسِيمٰهُمْ فَيُؤْخَذُ بِالنَّوَاصِي وَالْاَقْدَامِ "*Suçlular simalarından tanınır da, perçemlerinden ve ayaklarından yakalanırlar.*" (Rahmân 55/41) ayet-i kerimesinden iktibastır.
* kemā ḳāle Taᶜālā: - İÜ, AG. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Onlar da şöyle derler: 'Ey Rabb'imiz! Biz azgınlığımıza yenik düştük ve sapık bir toplum olduk. Ey Rabb'imiz! Bizi buradan çıkar. Eğer (tekrar günaha) dönersek şüphesiz kendimize zulmetmiş oluruz.'* " (Mü'minûn 23/106-107).
9275a cevābın: cevābı İÜ, AG.

كَمَا قَالَ تَعَالَى قَالَ اخْسَؤُا فِيهَا وَلَا تُكَلِّمُونِ*

9278 Rivāyet itdi bunda İbni ᶜAbbās
İşide çün ṭamuda bu sözi nās

9279 Aġızlar yumıla diller şına hep
Bileler kim ebed olur muᶜazzeb

9280 Kelāma dönmez ola dilleri hīç
Necāta irmez ola elleri hīç

9281 ᶜAvāv idüp hemān çaġrışa anlar
Kilāb ürer gibi çıġrışa anlar

9282 Aña ire diyeler āḫir-i kār
Gelüñ ṣabr idelüm biz çār u nā-çār

9283 Geçe üstine anuñ çoḳ zamānlar
Ḫalāṣa irmeyüben diye anlar

9284 Eger ṣabr idevüz yāḫ̆od cezaᶜ biz
Daḫı feryād idevüz yā fezaᶜ biz

9285 Berāberdür ḫalāṣa yoḳdur imkān
Bize raḥm eylemez taḥḳīḳ sulṭān

كَمَا قَالَ تَعَالَى سَوَاءٌ عَلَيْنَا اَجَزِعْنَا اَمْ صَبَرْنَا مَا لَنَا مِنْ مَحِيصٍ**

9286 Neler ider görüñ bu nefs-i şūmı
Bize ṭaḳdı cehūl-ile ẓalūmı

9287 Ḥaḳuñ emrin unutdurdı bize ol
Ḍalāletden yaña ḫ̆oş gösterür yol

İÜ 303b 9288 Hücūm ide bu kez İblīse bunlar
Diyeler cümle ol telbīse bunlar

9289 Bize dün gün sen-idüñ iden iġvā
Ki senden irdi bize işbu ġavġā

9290 Gelüp ẓāhirden ü bāṭından iy pīs
Bize her demde ḳılduñ Ḥaḳḳı telbīs

BY 291b 9291 Kimi Ḥaḳ yoḳ didi kim oldı müşrik
Bu işlerde sen-idüñ hep muḥarrik

SK 255b 9292 Bu vech-ile çü bunlar ide iḳdām
Bulara ol dem İblīs ide ilzām

---

* "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Allah 'Aşağılık içinde kalın orada, artık benimle konuşmayın!' der.*" (Mü'minûn 23/108).

9281a ᶜavāv: ᶜavā (?) SK.

9281b anlar: bunlar SK.

** "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *'...Şimdi sızlansak da, sabretsek de bizim için birdir. Artık bizim için hiçbir kurtuluş yoktur.'...*" (İbrâhîm 14/21).

9290b Ḥaḳḳı: çoḳ SK.

9293 Diye Ḥaḳ vaᶜde ḳıldı size cennet
Daḫı hem vaᶜde ḳıldı dār-ı miḥnet

AG 267a 9294 Nebīler virdi vü gönderdi āyāt
Didi cennet virem kim ḳıla ṭāᶜāt

9295 Baña uymayana idem ᶜaẕābı
Baña şirk idene idem ᶜıḳābı

9296 Bunuñ üstine ḥuccet virdi ḥażret
Ki her bir nesneye bir evżaḥ āyet

9297 Belī ben de didüm aña inanmañ
Ṭamuyı cenneti var ola şanmañ

9298 Ḥisāb u hem ᶜaẕābı yoḳ didüm ben
Bu nevᶜa sözi gerçi çoḳ didüm ben

9299 Velīkin yoġ-ıdı ḥuccet elümde
Hemān bir ḳurı söz-idi dilümde

كَمَا قَالَ تَعَالَى وَقَالَ الشَّيْطَانُ لَمَّا قُضِيَ الْأَمْرُ اِنَّ اللهَ وَعَدَكُمْ وَعْدَ الْحَقِّ وَوَعَدْتُكُمْ فَاَخْلَفْتُكُمْ*

9300 Daḫı ḥükmüm yoġ-ıdı üstüñüze
Güc-ile itdüreydüm tā ki size

9301 Bu deñlü kim hemān itdümdi daᶜvet
Sözüme itdüñüz siz isticābet

9302 Cemīᶜ-i enbiyā kim geldi gitdi
Ḥaḳı ḥuccetler-ile ẓāhir itdi

İÜ 304a 9303 Ḳamu gösterdi size muᶜcizātı
Daḫı hem āyet-ile beyyinātı

9304 Bularuñ hep ḫilāfın ṭutduñuz siz
Şu nefsüñüz murādın itdüñüz siz

9305 Melāmet itmeñ imdi bini elbet
Varuñ nefsüñüzi idüñ melāmet

كَمَا قَالَ تَعَالَى وَمَا كَانَ لِيَ عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ اِلَّا اَنْ دَعَوْتُكُمْ فَاسْتَجَبْتُمْ لِي فَلَا تَلُومُونِي وَلُومُوا اَنْفُسَكُمْ مَا اَنَا بِمُصْرِخِكُمْ وَمَا اَنْتُمْ بِمُصْرِخِيَّ**

BY 292a 9306 Size benden meded yoḳ baña sizden
Ḥaḳ alur intiḳāmın cümlemüzden

9294b ṭāᶜāt: ṭāᶜat SK.
9298a ḥisāb u: ḥisābı BY.
* SK'de ayet-i kerimenin devamı da alınmış; ancak 9305. beyitten sonra zaten alıntılandığı için buraya alınmadı. || kemā ḳāle Taᶜālā: - SK. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *İş bitirilince şeytan da diyecek ki: 'Şüphesiz Allah size gerçek olanı söz verdi. Ben de size söz verdim, ama yalancı çıktım…'* " (İbrâhîm 14/22).
9301b siz isticābet: siz de icābet SK.
9302b -ile: - AG.
** kemā ḳāle Taᶜālā: - SK. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *'...Zaten benim sizi zorlayacak bir gücüm yoktu. Ben sadece sizi çağırdım, siz de hemen bana geliverdiniz. O hâlde beni kınamayın, kendinizi kınayın. Artık ben sizi kurtaramam, siz de beni kurtaramazsınız…'* " (İbrâhîm 14/22).
9306b Ḥaḳ alur intiḳāmın: alur Ḥaḳḳ intiḳāmı İÜ, AG.

9307 Rivāyetdür ki İblīsüñ ᶜaẕābı
Ḳamu nār ehli deñlü_ola ᶜıḳābı

9308 Sebeb ḳamusına çün oldı İblīs
Ḳamusı deñlü şiddet buldı İblīs

AG 267b|SK 256a 9309 Pes ol dem ḳapanısar ḳapular hep
Müᵒ ebbed ḳalalar anda muᶜaẕẕeb

9310 Rivāyetdür didi maḥbūb-ı sulṭān
Budur ednā ᶜaẕāb ol yirde iy cān

9311 Ki oddan geydürürler naᶜl ayaġa
İrişür ıssısı anuñ dimāġa

9312 Ḥarāretden anuñ ḳaynar dimāġı
Nitekim ḳaynaya çölmek bayaġı

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ إِنَّ أَهْوَنَ أَهْلِ النَّارِ عَذَابًا مَنْ لَهُ نَعْلَانِ وَشِرَاكَانِ مِنْ نَارٍ يَغْلِي مِنْهُمَا دِمَاغُهُ كَمَا يَغْلِي الْمِرْجَلُ مَا يَرَى [أَنَّ أَحَدًا أَشَدُّ مِنْهُ عَذَابًا] *

9313 Buyurdı hem daḫı sulṭān u sālār
Cehennemde Şaᶜūd adlu cebel var

9314 Süreler aña küffārı tamāmet
Ki bu ṭaġ üzre çıḳmaḳ gerek elbet

9315 Çıḳalar aña yitmiş yıl olınca
İneler girü yitmiş yıl olınca

İÜ 304b 9316 Ki her bir güni biñ yılca olısar
Ebed bu nevᶜa işkence olısar

9317 Ḥaḳīḳat nār cehl oldı bil iy yār
Dürişgil cehl odından cānı ḳurtar

9318 Yananlar cümle cehl-ile yanarlar
Ki cehl aġusını içüp ḳanarlar

9319 Kimüñ kim cehli var yoḳdur necātı
Ebed ol mürdedür bulmaz ḥayātı

9320 Ne ḥaḳḳ idrāk ider ol ne ḫᵒo bāṭıl
Ne nāḳıṣ neydügin bilür ne kāmil

9321 Ne Allāhı bilür ol ne resūli
Ne reddi añlar ol ne ḫᵒod ḳabūli

9311a geydürürler: geydüreler SK.

* minhümā: fīhā SK, fīhimā BY. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Ateş ehlinin en hafif azap görecek olanı, ayağında ateşten iki nalın ile iki nalın kemeri bulunan kimsedir. Onların tesiriyle beyni, tencerenin kaynaması gibi kaynar. Kendisinden daha şiddetli azaba uğramış kimseyi görmez.*" (Müslim, 2014: I/298).

9313b Şaᶜūd: Şuᶜūd SK, - BY; adlu: olur BY.

9316a güni: gün SK.

9321: - SK.

9321a Allāhı: Allāh BY.

BY 292b 9322 Aña göre ḳamu aḥvāli anuñ
Pes imdi yanmaḳ oldı ḥāli anuñ

9323 Çün evvel cānı cehl odına yaḳdı
Anuñ-çün cismi ol nāra bıraḳdı

9324 Pes itdi cehl ucından küfr ü ᶜişyān
Yitürdi cehl ucından āḫir īmān

9325 ᶜAẕābı pes anuñ olur müᵓ ebbed
Caḥīm içre olur āḫir muḫalled

AG 268a 9326 Gel imdi niᶜmetin Ḥaḳḳuñ ṭaleb ḳıl
Meserret ola tā ẕātuñda ḥāṣıl

9327 Ġanīmet gör saña Ḥaḳdan ḥayātı
Bu niᶜmet içre ḳılma seyyiᵓ ātı

SK 256b 9328 Bugün ᶜirfān-ı Ḥaḳḳı eyle taḥṣīl
Ulu niᶜmet budur key añla key bil

9329 Senüñle ᶜilm eger olursa yoldaş
Ebed bulduñ necātı iy ḳarındaş

9330 Velī her ᶜilme ᶜilm ıṭlāḳ itme
Ḥaḳīḳat ᶜilmi gör yabana gitme

9331 ᶜİlim oldur ola Ḥaḳḳa vesīle
Ḥaḳa ṭāᶜat idile anuñ-ıla

9332 Anuñla ḥaḳḳ u bāṭıl farḳ ideler
Ḳoyalar bāṭılı ḥaḳḳa gideler

İÜ 305a 9333 Bulursañ ᶜilm içinde böyle leẕẕet
Müheyyādur senüñ-çün anda cennet

9334 Göñül āyīnesin pāk idesin ger
İre Ḥaḳdan saña çoḳ çoḳ ṣafālar

9335 Çü ḳalbüñdür senüñ cām-ı cihān-bīn
Süpür cārūb-ıla tā ola aydın

9336 Sivāᵓ -i Ḥaḳdan er olursa ḫālī
Tecellī ider anda Ḥaḳ cemāli

9337 İy Ḫudāyā ṭoġrı yoldan ırmaġıl
Raḥmetüñden sen bizi ayırmaġıl

9322b oldı: olur SK, BY.
9323b cismi ol: cismini SK.
9324a ᶜişyān: ṭuġyān SK.
9324b yitürdi: utuzdı SK, BY; āḫir: dīn ü SK.
9325a anuñ olur: olur anuñ SK.
9331a ola: ki_ola BY.
9334b ṣafālar: ᶜaṭālar SK, BY.
9335a ḳalbüñdür: ḳalbüñde SK.
9337: - SK, BY. || Beytin vezni farklıdır; *fāᶜilātün fāᶜilātün fāᶜilün* kalıbıyla yazılmıştır.

Beyānu'l-İnsilāki ile'l-Cennet Yesserana'llāhü Taᶜālā*

قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَسِيقَ الَّذِينَ كَفَرُوا اِلٰى جَهَنَّمَ زُمَراً حَتّٰى اِذَا جَاؤُهَا فُتِحَتْ اَبْوَابُهَا**

BY 293a 9338 Elā iy zühd ü taḳvānuñ emīri
Beḳā iḳlīminüñ bedr-i münīri

9339 Çün īcād itdi sini dest-i ḳudret
Daḫı hem eyledi ṣāḥib-irādet

9340 *Sebīl*ini saña gösterdi Allāh
Kelāmında didi *innā hedeynāh*

كَمَا قَالَ تَعَالَى اِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ اِمَّا شَاكِراً وَاِمَّا كَفُوراً***

AG 268b 9341 Olup ser-tācı bu cümle farīḳuñ
Ḳabūl itdüñ ṣavābını ṭarīḳuñ

9342 Niçün ḫalḳ olduñ-ısa ṭutduñ anı
Ne ḫıdmet ki_emr olınduñ itdüñ anı

9343 Ṭutup dünyāda yaᶜnī rāh-ı ṭāᶜat
Gice gündüz Ḥaḳa ḳılduñ ᶜibādet

9344 Ṣırāṭ-ı müstaḳīm üzre dürişdüñ
Şedāyidde niçe yanduñ u pişdüñ

SK 257a 9345 Zihī kim merd-i kāmilsin bu yolda
Ki ᶜilmüñ-ile ᶜāmilsin bu yolda

İÜ 305b 9346 Ḥaḳ üzre ᶜömrüñ irdi āḫirine
Rıżāsı dergehüñ geldi yirine

9347 Saña mevt irdi vü ṭatduñ merāret
Fenā ceyşi vücūduñ ḳıldı ġāret

9348 Girü ḥaşr olduñ u gördüñ ḳıyāmet
Ḥarāretlerde maḥşer günde elbet

9349 Ḥisāb u hem kitāb u hem de mīzān
Görüp geçdüñ ṣırāṭı hem de iy cān

9350 Bu şiddetler ḳamusıydı mebādī
Ki şimdi maṭlaba irgürdi Hādī

---

* beyānu'l-: beyān-ı SK; Taᶜālā: āmīn SK; yesserana'llāhü Taᶜālā: -BY.

** ḳāle'llāhü Taᶜālā: ḳāle BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *İnkâr edenler grup grup cehenneme sevk edilirler. Cehenneme vardıklarında oranın kapıları açılır...*" (Zümer 39/71).

*** kemā: - SK; ḳāle: ḳāle'llāhü SK. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Şüphesiz biz onu (ömür boyu yürüyeceği) yola koyduk. O bu yolu ya şükrederek ya da nankörlük ederek kateder.*" (İnsân 76/3).

9342a-b anı: - SK.

9342b olınduñ: olındı SK; itdüñ: ṭutduñ SK.

9346b dergehüñ: dergāhuñ SK.

9347a ṭatduñ: ṭutduñ AG, BY.

9348a olduñ u gördüñ: oldı görüñ SK.

9349: SK'de bu beyitten sonra sehven 9369 ve 9370. beyitler yazılmış.

9351 Bu şiddetlerden uş irdüñ ḥużūra
Ḫaṭarlardan geçüp irdüñ sürūra

9352 Bu-y-ıdı cümleden maḳṣūd iy cān
Bulayduñ tā-ebed sen luṭf-ı Yezdān

9353 Bu-y-ıdı maṭlab iy maḥbūb-ı cānī
Bulayduñ sen ḥayāt-ı cāvidānī

BY 293b 9354 İrişdüñ maṭlab-ı a^{c}lāya şimdi
Ulaşduñ mesken-i ^{c}ulyāya şimdi

9355 Gel imden girü gir cennetlere sen
Gel imden girü ir rāḥatlara sen

9356 Gel imden girü Ḥaḳḳuñ uçmaġına
Cinān içre ḥūrīler ḳuçmaġına

9357 Gel imden girü ḫ$^{\smile}$oş eyle tena^{cc}um
Ki ḫavfa yoḳ-durur ayruḳ tevehhüm

9358 Gel imden girü ravżāta ṣafāya
Ki hem-cār olısarsın Muṣṭafāya

9359 Gel imden girü gir gülşen-serāya
İriş Mevlā ḳatında ḫ$^{\smile}$oş ^{c}aṭāya

9360 Gel imden girü gir köşk ü ḳuṣūra
Vücūduñ ġarḳ ola tā anda nūra

AG 269a 9361 Gel imden girü ^{c}ayn-ı Selsebīle
İrişdüñ uş şarāb-ı zencebīle

9362 Gel imden girü gir dār-ı beḳāya
Beḳā dārında hem iriş liḳāya

SK 257b 9363 Gel imden girü gör Ḥaḳḳuñ cemālin
Eyü çekdüñ fenā evde ḫayālin

İÜ 306a 9364 Bu ẕevḳ içün eyü çekdüñ teraḥlar
Teraḥlar geçdi vü geldi feraḥlar

9365 Bi-ḥamdi'llāh ki irişdüñ ḥużūra
Hezārān şükr ü minnet ol Ġafūra

9366 Pes eyle oldı serverden rivāyet
Şırāṭı çün geçeler cümle ümmet

9351: - İÜ, AG.
9354: - SK.
9355a-b imden: imdi AG, SK, BY.
9356a imden: imdi SK.
9357b yoḳ-durur: yoḳdur SK.
9358b: SK'de der-kenar.
9359b ḫ$^{\smile}$oş: çoḳ SK.
9360a imden: imdi SK.

9367 Kim anda ḫalḳ idüpdür Ḥaḳ Ta^{c}ālā
Ṭarīḳ-ı cennet üzre ḫ^{v}oş ṣaḥārā

9368 Müzeyyen ḫūb aġaçlar bitmiş anda
İki çeşme her aġacuñ dibinde

9369 Ki cennet ṣularındandur aḳar ol
İrişüp ol ṣulardan içeler bol

9370 Ṭahūr adı-durur bil ol ṣarābuñ
Daḫı hem evvelidür fetḥ-i bābuñ

BY 294a 9371 Delīl ola bulara faḫr-ı ^{c}ālem
Süre terġīb-ile ^{c}Īsi-bni Meryem

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ كَيْفَ يُهْلِكُ أُمَّتِي اَنَا قَائِدُهَا وَ عِيسَى سَائِقُهَا*

9372 İrüp ol ṣuları çün göreler hep
Feraḥ bulup ḥayāta ireler hep

9373 İçeler çeşmenüñ pes birisinden
Daḫı ġusl eyleyeler birisinden

9374 Gögüslerine çünkim irişe ṣu
Meserret irişe ref^{c} ola ḳayġu

9375 Göñülde ġıll ü ġışş u hem ḫıyānet
Ḳamu ḥıḳd ü ḥased maḥv ola elbet

9376 Ne deñlü var-ısa evṣāf-ı meẕmūm
Göñüllerden ola ol demde ma^{c}dūm

كَمَا قَالَ تَعَالَى وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غِلٍّ**

9377 Bularuñ baṭnına irişe çün āb
Ḳamu pāk ide bunlaruñ için āb

AG 269b 9378 Bedende bevl ü ġāyıṭ var daḫı ḳan
Ḳamu maḥv ola ol āb-ıla iy cān

İÜ 306b 9379 Ki cennetde tena^{cc}um idicek bol
Bedende bevl ü ġāyıṭ olmaya ol

SK 258a 9380 Bu kez kim ġusl ideler birisinden
Münevver oluban çıḳalar andan

9381 Döne bedr olmış aya yüzleri hep
Nefesleri ola hem miskden aṭyeb

9370a adı-durur: adıdur SK.

* "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Benim ümmetim nasıl helak olur ki! Ben onların önderiyim, İsâ da (cennete) sevk edendir.*" (Kaynak bulunamadı).

9373a birisinden: her birinden SK.

9375b maḥv: maḥl (?) İÜ, ref^{c} SK.

** SK'de 9377. beyitten hemen sonra. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Biz onların kalplerinde kin namına ne varsa söküp attık...*" (A'râf 7/43).

9379a idicek: idecek İÜ.

9379b ġāyıṭ: ġāyib SK.

9382 Ḳamusı cürd ü mürd ola mükeḥḥal
Güzellik içre ġāyetde mükemmel

9383 Bedenlerinde ḳıl ḳalmaya ya^{c}nī
Başından ġayrıda olmaya ya^{c}nī

9384 Bıyıḳ yiri yeşil nūr ola ammā
Nisālardan erenler farḳ ola tā

9385 Otuz üç yaşlu olalar ḳamusı
Ḳıvurcuḳ ṣaçlu olalar ḳamusı

BY 294b 9386 Ola ḳāmetde Ādem ata miḳdār
Ki altmış arşun-ıdı ḳadde ol yār

9387 Ḳamu ẓāhirleri bāṭınları hep
Ola pākīze ol demde müretteb

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَدْخُلُ أَهْلُ الجَنَّةِ الْجَنَّةَ جُرْدًا مُرْدًا مُكَحَّلِينَ أَبْنَاءَ ثَلَاثِينَ أَوْ ثَلَاثٍ وَثَلَاثِينَ [سَنَةً] *

9388 Diye bunlar bu dem *el-ḥamdü li'llāh*
Ki cennet-çün hidāyet virdi Allāh

9389 ^{c}İbādet rūzī ḳıldı bize ya^{c}nī
Görindi şimdi bize işbu ma^{c}nī

9390 Veyā ma^{c}nī bu kim virdi hidāyet
Ki fetḥ oldı bize ebvāb-ı cennet

9391 Bize cennet yolın gösterdi ol Ḥaḳ
Hidāyetdür bize Ḥaḳdan muḥaḳḳaḳ

9392 Hidāyet irmeyeydi ger Ġanīden
Ebed biz olmayayduḳ mühtedīden

İÜ 307a

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي هَدٰينَا لِهٰذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا اَنْ هَدٰينَا اللّٰهُ**

9393 Nidā ide o dem ḫuzzān-ı cennet
Diye mü^{o}minlere size beşaret

9394 Şu cennet kim size va^{c}de_eyledi Ḥaḳ
Bugün uş irdüñüz aña muḥaḳḳaḳ

AG 270a 9395 Ḫaber bilmişdüñüz dünyāda andan
İşitdüñüz Ḥaḳuñ mürsellerinden

---

* kemā: - AG, BY; ve ṣelāṣīne seneten: - BY. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Cennetlikler cennete kılsız, tüysüz, gözleri sürmeli otuz veya otuz üç yaşlarında olacak şekilde gireceklerdir.*" (Rudânî, 2011: VIII/592).

9389b şimdi bize: bize şimdi SK.

9390a bu kim: budur SK.

9392a irmeyeydi: olmayaydı SK.

** ḳāle'llāhü: ḳāle İÜ, kemā ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: ...*'Hamd, bizi buna eriştiren Allah'a mahsustur. Eğer Allah'ın bizi eriştirmesi olmasaydı biz hidayete ermiş olamazdık…'* " (A'râf 7/43).

9393a o: ol SK.

9394a cennet: dem SK.

9396 Aña olmışduñuz cān-ıla müştāḳ
Anuñ-çün ḳılduñuz cān u dil iḥrāḳ

SK 258b 9397 Ḥaḳuñ faẓlıyla bugün irdüñüz uş
İşitdüklerüñüzi gördüñüz uş

9398 Size mīrāṯ virdi anı Allāh
Ki yaᶜnī faẓlı-y-ıla virdi ol şāh

9399 V'eger-nī cennete lāyıḳ ᶜamel hīç
Kimesne eyleyimez ir eger giç

9400 ᶜAmel kim ḳılduñuz oldı bahāne
V'eger-nī raḥmetu'llāha bahā ne

BY 295a

كَمَا قَالَ تَعَالَى وَنُودُوا اَنْ تِلْكُمُ الْجَنَّةُ اُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ*

9401 İrişe çün nidā anda semāᶜa
Ṣafādan gireler anda semāᶜa

9402 Geçüp andan ḳapuya ire anlar
Ki bir yāḳūt ḥalḳa göre anlar

9403 Hemān-dem ḥalḳa-zen olalar anda
Bir āvāz ola ki_olmaya cihānda

9404 Ṣadāsında şu deñlü_ola leṭāfet
Ṣafālar bula cümle ehl-i cennet

9405 İşide cümle ḥavrā ol ṣadāyı
Ḳamusı ideler Ḥaḳḳa ṯenāyı

9406 Didi server çü miᶜrāc eyledüm ben
İrüp Rıḍvāna ol dem söyledüm ben

İÜ 307b 9407 O dem kim gire müʾminler behişte
Nice uġraşur ehline girişde

9408 Didi ḥūrīlere ola icāzet
Kim irişdi ḳapuya ehl-i cennet

9409 İşidüp bu kelāmı cümle ḥūrī
Bu sözden bulalar cümle sürūrı

9410 Diyeler vaᶜdesi irdi Ḫudānuñ
İrişdi vaḳti uş ẕevḳ u ṣafānuñ

9411 Zamānlar kim olurduḳ biz müzeyyen
ᶜArūs olmaġa vaḳt oldı muᶜayyen

9412 Ḳamu müʾminler irişdi ḳapuya
Gerekdür irevüz biz de ṭapuya

9399b eyleyimez: eylemez SK.
* ḳāle: ḳāle'llāhü AG. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *...Onlara 'İşte yaptığınız (iyi işler) sayesinde kendisine vâris kılındığınız cennet!' diye seslenilir.*" (A'râf 7/43).
9403a ḥalḳa-zen: ḥalḳadan zen AG, ḥalḳadan BY; anda: andan SK.
9411b oldı: irdi SK.

AG 270b 9413 Zamān-ıdı çekerdük intiẓārı
Bugün lā-büd görürüz rūy-i yārı

9414 Bugün mü' minlere hem-dem oluruz
Bugün ezvāc-ıla ḫurrem oluruz

SK 259a 9415 Şu ḥüsni kim bize virmişdi ḥażret
Bugün ṣarf iderüz ehline elbet

9416 Ṭurup biñ dürlü nāz-ıla ḳamusı
Yürüye ṣavt u sāz-ıla ḳamusı

BY 295b 9417 Bu şevḳ-ıla ḳapuya ire cümle
Ki her birisi ehlin göre cümle

9418 Göre ehlini kim aḥsen şemāyil
Ḳıla boynına ḳolların ḥamāyil

9419 Yüzin yüzine sürüp eyde iy şāh
Şükür irgürdi bizi saña Allāh

9420 Senüñ müştāḳuñam bunca zamāndur
Gel imdi vuṣlatuñ ābına ḳandur

9421 Göre mü' min ki bir ḥūrī irişdi
Ḳucaḳlaşup anuñ-ıla görişdi

9422 Sivāya baḳmaz ol kendüyi gözler
Yüzine ḳamaşur baḳmaġa gözler

9423 Muraṣṣa^c tāc başında müzehher
Kim ola māh-ı tābāndan münevver

İÜ 308a 9424 Güneş şerm eyleye anuñ yüzinden
Ṣusamışları ḳandura sözinden

9425 Şu nāzük ḥulleler ki_egnine geymiş
Ḥarīrin bu cihānuñ hiçe ṣaymış

9426 Çü mü' min göre anda ḫ^oş leṭāfet
Ḥalāvet hem melāḥat hem ṭarāvet

9427 Taḥayyür baḥrına ṭalup diye ol
Ki iy ḥūrī neden bulduñ baña yol

9413a çekerdük: çeker-idük BY.
9413b bugün: bu kez BY.
9416b yürüye: yürür SK.
9417a cümle: cümle anda SK.
9417b cümle: anda SK.
9418a ehlini: ehlin SK.
9419a eyde: ide İÜ.
9419b saña: size SK.
9423b māh-ı tābāndan: māh-ı tāb andan SK.
9425: - SK.
9426b ṭarāvet: ẓarāfet SK, BY.

9428 Meger kim iy güneşden baḫtulu sen
Ṭuyupsın āşinālıḳ şimdi benden

9429 Beni kimseye beñzetdüñ ḥabībī
Ki kendüñe yaḳın itdüñ ḥabībī

9430 Nedendür kim yaḳın olduñ baña sen
Cemālüñden utanuram senüñ ben

9431 İşidüp bu sözi ide tebessüm
Tebessümle aña ide tekellüm

AG 271a 9432 Tebessüm itdüginde yañaġından
Ḳızıl güller açıla ol dem andan

9433 Tekellüm itdüginde hem ḥūrīler
Şaçıla müʾ mine misk-ile ᶜanber

BY 296a 9434 Bu ġunc-ıla aña ide işāret
Ki iy müʾ min saña olsun beşāret

SK 259b 9435 Çü sen dünyāda ḫoş ḳılduñ ᶜibādet
Bugün Ḥaḳ rūzī ḳıldı saña cennet

9436 Çü iḥsān eyledüñ dār-ı fenāda
Saña cennet kefāret bu beḳāda

9437 Saña bu Dār-ı Ḫuldi mülk idüp Ḥaḳ
Ebed ẕevḳ u ṣafā bulduñ muḥaḳḳaḳ

9438 Zamānlardur senüñ müştāḳuñam ben
Niçün iᶜrāż idersin şimdi benden

9439 Senüñ-çün ḫalḳ idüpdür bini Allāh
Senüñem ben benümsin hem sen iy şāh

9440 Niçe daḫı benüm gibi senüñ-çün
Müheyyā eylemişdür ẕāt-ı bī-çūn

İÜ 308b 9441 Pes ol dem birbirinden ala lezzet
Hem ol demde süreler ᶜıyş u ᶜişret

9442 Anuñ ardınca bir daḫı irişe
Yüzini yüzine urup görişe

9443 Daḫı Rıḍvān ide ol dem selāmı
Hem aṣḥābı ḳıla çoḳ iḥtirāmı

9428a güneşden: güneş SK.
9430a kim: ki SK.
9434a işāret: beşāret İÜ, AG.
9434b ki: kim BY.
9435b Ḥaḳ: - SK.
9436b kefāret bu: kefāretdür SK, BY.
9439b şāh: cān İÜ, AG.
9443a Rıḍvān ide ol dem: ol dem ide Rıḍvān SK.

9444 Diyeler dāḫil oluñ cennete siz
Muḫalled evde irüñ ᶜizzete siz

9445 İrişeler hem andan bāḳī ḥavrā
Ki ḳamusı müzeyyen hem mücellā

9446 Alup gideler iᶜzāz-ıla anı
Yirine ilteler nāz-ıla anı

كَمَا قَالَ تَعَالَى وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا سَلَامٌ عَلَيْكُمْ طِبْتُمْ فَادْخُلُوهَا خَالِدِينَ*

9447 Rivāyet bir daḫı oldı ᶜAlīden
Mürüvvet menbaᶜı şāh-ı velīden

9448 Didi kim ine ol demde melekler
Ḥaḳ emriyle getüreler belekler

9449 Cinān ehline istiḳbāl ideler
Be-ġāyet ᶜizzet ü iclāl ideler

BY 296b 9450 Ḳamu iᶜzāz-ıla idüp kelāmı
Diyeler size Allāhuñ selāmı

AG 271b 9451 Bugün pāk olduñuz cümle ᶜilelden
Necāta irdüñüz ḳamu zelelden

9452 Çü ṭayyib olduñuz cennet sizüñdür
Behişt içre ebed rāḥat sizüñdür

SK 260a 9453 Girüñ imdi muḫalled oluñ anda
Niᶜam içre müᶜebbed oluñ anda

9454 Budur daḫı rivāyet bunda iy cān
Cinānuñ ḳapusında ṭura Rıḍvān

9455 Ki yaᶜnī muntaẓır ola resūle
Ki ḫıdmet itmege ṣāḥib-uṣūle

9456 Göre kim ḳarşudan geldi peyem-ber
Livāʾ ü'l-ḥamd elinde irdi server

9457 Melekler ṣaġ u ṣol bile gelürler
Resūle ᶜizzet ü ḫıdmet ḳılurlar

İÜ 309a 9458 Bile ardınca hem cümle nebīler
Daḫı ṣıddīḳlar daḫı velīler

9459 Ḳamu müʾminler ire rütbet-ile
Ḳamu iclāl-ile hem ᶜizzet-ile

9460 Bu nevᶜa çün buları göre Rıḍvān
ᶜAlem ṭutmış öñince irdi sulṭān

---

* "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *...ve cennet bekçileri onlara şöyle der: 'Size selam olsun! Tertemiz oldunuz. Haydi ebedî kalmak üzere buraya girin.'* " (Zümer 39/73).

9447b menbaᶜı şāh-ı: maᶜdeni kān-ı SK.
9450: - İÜ, AG.
9460a çün: ḫ̇oş SK.

9461 Pes istiḳbāl idüben ḳıla ḫıdmet
Yanınca hem bile ḫuzzān-ı cennet

9462 Ḳıla sulṭāna yüz biñ merḥabālar
Diye senden bize irdi ᶜaṭālar

9463 Ṣafā geldüñ gel iy nūr-ı muṣaffā
Cemālüñden cinān oldı mücellā

9464 Müşerref nūruñ-ıla heşt-cennet
Yüzüñ gördük hezārān cāna minnet

9465 Cilādur gerd-i pāyuñ çeşme iy cān
Gel imdi ḫayr-maḳdem iy güzel ḫan

9466 Saᶜādetdür bize sen cāna ḫıdmet
Yüzüñ görmekden irer cāna lezzet

BY 297a 9467 Bu nevᶜa ide ᶜizzetler kemā-hī
Bu ᶜizzetlerle alup döne şāhı

9468 İrişe Muṣṭafā çünkim ḳapuya
Melekler ṭuralar ṣaf ṣaf ṭapuya

9469 Ḳapusı iki mışraᶜdur cinānuñ
Ki ḳırḳ yıllıḳ yol arasıdur anuñ

AG 272a

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ [عُتْبَةُ بْنُ] غَزْوَانَ ذُكِرَ لَنَا أَنَّ مَا بَيْنَ مِصْرَاعَيْنِ مِنْ مَصَارِيعِ الْجَنَّةِ مَسِيرَةُ أَرْبَعِينَ سَنَةً*

9470 Pes andan uġrayalar ḳapuya hep
Gireler cennete bunlar müretteb

SK 260b 9471 Şu nevᶜa uġraya bunlar ḳapuya
Şıḳışa şıġmaya bunlar ḳapuya

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَلَيَأْتِيَنَّ عَلَيْهَا يَوْمٌ وَهُوَ كَظِيظٌ مِنَ الزِّحَامِ**

İÜ 309b 9472 Bu yirde bir beyān itdi peyem-ber
Ki cennet ehlini vaṣf itdi server

9473 Şular kim cennete öñdin gireler
Olar bedr olmış ay gibi olalar

9461a ḳıla: ide BY.
9465b ḫayr: ḫayra SK, BY.
9467b ᶜizzetlerle alup: ᶜizzetle aluban SK.
9468a Muṣṭafā çünkim: çünkim Muṣṭafā SK.
* mışrāᶜayni: mışraᶜayni SK, BY. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: Utbetu'bnu Gazvan'dan zikrolunmuştur ki, *cennetin kapı kanatlarından iki kanadı arasında kırk yıllık mesafe vardır.*" (Müslim, 2014: VIII/520-521).
9470a ḳapuya: ḳapudan İÜ, AG, BY.
** Bu cümle, bir önceki hadis-i şerifin devamıdır. İÜ ve AG'de "ve'l-yeʾtiyenne" ibaresi söz konusu hadisin devamına da alınmıştır. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Cennetin üzerine muhakkak kalabalıktan dopdolu hâlde bulunacağı bir gün gelecektir.*" (Müslim, 2014: VIII/520-521).
9473b olar: - BY.

9474 Anuñ ardınca cennāta girenler
Olalar kevkeb-i dürrī gibi_anlar

9475 Ḫilāf olmaya hīç göñüllerinde
Ḳamu bir ḳalb üzre ola anda

9476 Daḫı olmaya buġż u kibr ü kīn hīç
Kimesne laġv dimeye sözin hīç

كَمَا قَالَ تَعَالَى لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْواً وَلَا كِذَّاباً جَزَاءً مِنْ رَبِّكَ عَطَاءً حِسَاباً*

9477 Vireler iki ḥūrī anda iy yār
Ki gördükde irişüp ola beşşār

9478 Velī şoñra virile ḥūrī çendān
Nihāyetsüz daḫı ġılmān u vildān

9479 Ki her bir ḥūrīde ḥüsn ü ẓarāfet
Nihāyetsüz leṭāfet hem melāḥat

9480 Geyer her biri yitmiş ḥulle anda
Ki biri olmaya hergiz cihānda

9481 Bu yitmiş ḥullenüñ ḳalıñlıġını
Şoġan şarı ḳadar didiler anı

9482 Görinür tenleri bu ḥullelerden
Şu nev^{c}a kim ḥicāb olmaz başardan

BY 297b 9483 Eti içre kemükleri görinür
Kemük içre ilikleri görinür

9484 Ḳamu tesbīḥ iderler anda her dem
Daḫı bilmezler anlar ġuṣṣa vü ġam

AG 272b 9485 Şikest ü bevl ü ġāyıṭ bilmez anlar
Daḫı hem anda ma^{c}ẕūr olmaz anlar

9486 Tükürmezler daḫı sümkürmez anlar
Ki böyledür behişt içre olanlar

9487 Resūle didiler bir gün ki iy şāh
Behişte kim bu ḫalḳı ilter Allāh

İÜ 310a|SK 261a 9488 Olur mı binmek içün atlar anda
Nitekim binerüz atlara bunda

9489 Didi ger cennete ilte seni Ḥaḳ
Ne isterseñ virür anda muḥaḳḳaḳ

9474a cennāta: cennete İÜ, AG.
9476b sözin: sözini SK.
* kemā: - SK. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Orada ne bir boş söz işitirler ne de bir yalan… Rabb'inden, Rahmân'dan bir mükâfat, yeterli bir ihsan olarak verilmiştir…*" (Nebe' 78/35-36).
9477b gördükde: girdükde İÜ, AG.
9487b ilter: iltür BY.
9489a didi: didiler SK.

9490 Suʾāl eyledi bir sāʾil daḫı hem
Olur mı anda il iy faḫr-ı ʿālem

9491 Aña da didi ger aña giresin
Ne kim nefsüñ ṭaleb ider göresin

9492 Rivāyet bir daḫı budur ki iy cān
O dem atlar develer vire sulṭān

9493 Melekler alup istiḳbāl ideler
Ki cennet ehline iclāl ideler

9494 Ola at u deve ḳırmuzı yāḳūt
Gören kişinüñ olur cānına ḳūt

9495 Ola altun eyer dürden uyanı
Feraḥlar bula cān gördükde anı

9496 İkişer ḳanadı var her birinde
Ḥaḳ irsāl ide binmeklige anda

9497 İkişer ḥulle hem göndüre ḥażret
Geyeler bunları pes ehl-i cennet

9498 Eger bir ḥulle dünyāya geleydi
Anuñ nūrıyla bu dünyā ṭolaydı

9499 Süvār olup ḳamu yüriye çün māh
Öñince ḳamunuñ maḥbūb-ı Allāh

BY 298a 9500 Melekler ṣaġ u ṣol ide duʿālar
Cinān ehline cümle merḥabālar

9501 Ḳapudan kim gireler irişe ḥūr
Nitekim bundan evvel oldı meẕkūr

9502 Göreler cennetüñ niʿmetlerini
Daḫı hem ḥażretüñ ʿizzetlerini

9503 Diyeler ḳamusı *el-ḥamdü li'llāh*
Ki ḫoş niʿmetlere irgürdi Allāh

AG 273a 9504 Bize Ḥaḳ vaʿdesinde oldı ṣādıḳ
Ne kim var itdi luṭfına yaraşıḳ

İÜ 310b 9505 Bize mīrāṯ idüp arż-ı cinānı
Ebed bunda mekān idindük anı

كَمَا قَالَ تَعَالَى وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي صَدَقَنَا وَعْدَهُ وَأَوْرَثَنَا الْأَرْضَ نَتَبَوَّأُ مِنَ الْجَنَّةِ حَيْثُ نَشَاءُ*

9491b ider: ide BY.
9495b gördükde: gördükçe SK.
9497a göndüre: göndere BY.
9499a olup: - SK.
* "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Onlar şöyle derler: 'Hamd, bize olan vaadini gerçekleştiren ve bizi cennetten dilediğimiz yere konmak üzere bu yurda vâris kılan Allah'a mahsustur…'* " (Zümer 39/74).

SK 261b 9506 Buyurdı girü bu yirde peyem-ber
Kim evvel cennete kimler girürler

9507 Didi çünkim irişem ḳapuya ben
Kimesne girmeyiser öñce benden

9508 Anuñ ardınca gireler nebīler
Anuñ ardınca gireler velīler

9509 Ḳamu mü'minlere hem ola destūr
Girüp cennet içine ola mesrūr

9510 Daḫı yoḫsullar öñdin giriserler
Ḳamudan öñ murādın göriserler

9511 Şu yoḫsullar ki faḳra ṣabr iderdi
Ki Ḥaḳḳ emrinüñ üstine giderdi

9512 Ḥarīş olmazdı dünyā çoḳlıġına
Ki ṣabr iderdi dünyā yoḳlıġına

9513 Olurlardı girü Ḥaḳ ḳullıġında
Bular biş yüz yıl öñdin gire anda

9514 Ġanīlerden ki şükr itdi ġınāya
ᶜİbādet itdi hem Rabbü's-semāya

9515 Süleymān-ıla Yūsuf kim geleler
Nebīlerden bular ṣoñra gireler

BY 298b 9516 Ki ḳırḳ yıl ṣoñra gire bunlar elbet
Daḫı biş yüz yıla vardur rivāyet

9517 Buyurdı hem daḫı sulṭān u sālār
Sekiz ḳapu ḳodı cennetde dildār

9518 Faḳīrler gire anuñ yidisinden
Ġanīler giriserler birisinden

9519 Didi hem üç bölük öñdin gireler
Biri bu kāfire ḳarşu ṭuralar

İÜ 311a 9520 Şehādet Ḥaḳḳ içün bulalar anda
Daḫı nā-ḥaḳ yire ḳatl ola bunda

AG 273b 9521 Biri ḳuldur ki Ḥaḳḳa ḳıldı ṭāᶜat
Daḫı Mevlāsına itdi iṭāᶜat

9522 Üçünci bu faḳīr ola ᶜayālmend
Behişte ḳoyısar evvel Ḫudāvend

9506a bu: ol SK.
9506b girürler: gireler SK, BY.
9510a öñdin: öñden SK.
9512b iderdi: eylerdi BY.
9519a gireler: giriser İÜ.
9522a ᶜayālmend: ᶜayālbend İÜ, AG.

9523 Daḫı anlar girür cennāta evvel
Ki bunda vardılar ṭāᶜāte evvel

9524 Daḫı hem ḫayra evvel irdi bunlar
Daḫı mescidlere öñ girdi bunlar

SK 262a 9525 Daḫı hem ṣaff-ı evvel gözleyenler
Peyem-ber sünnetini izleyenler

9526 Daḫı anlar ki naṣb itdi vücūdı
Ki dünyā içre terk itdi ḳuyūdı

9527 Ki ḥattā irişüp Ḥaḳdan tecellī
Bulara virdi dünyāda tesellī

9528 Girü ol dem tecellī bula anlar
Şu deñlü kim tesellī bula anlar

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ تَمُوتُونَ كَمَا تَعِيشُونَ وَ تُحْشَرُونَ كَمَا تَمُوتُونَ*

9529 Hem ol dem ᶜizzet ü ikrām Ḥaḳdan
İre bī-intihā inᶜām Ḥaḳdan

9530 Bular cennāta evvel giriserler
Ḥaḳuñ niᶜmetlerine iriserler

9531 Çü ᶜizzetle gireler hem behişte
Nüzül ide bulara Ḥaḳ girişde

BY 299a 9532 Ḥaḳuñ fermānı birle ire Rıḍvān
Resūle diye ki iy şāh u sulṭān

9533 N'ola teşrīf itseñ bu maḳāmı
Cemālüñle bulayduḳ iḥtirāmı

9534 Kerem ḳıl bunda ārām eyle bir dem
Olavuz tā ki envāruñla ḫurrem

9535 Ki bir sāᶜat ṭapuñuzda olalum
Żiyāfet idelüm ḫıdmet ḳılalum

İÜ 311b 9536 Burāḳından ine iᶜzāz-ıla şāh
Ḥaẓīre menziline ḳona ol māh

9537 İneler enbiyā vü evliyā hep
Ḳamu müʾminler ine hep müretteb

9538 Göreler meclis olmışdur müheyyā
Ḳurılmış anda minberler mücellā

9524a hem: her İÜ; irdi: vardı İÜ, AG, SK.
* "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Nasıl yaşarsanız öyle ölürsünüz, nasıl ölürseniz öyle diriltilirsiniz.*" (Yılmaz, 2013: 641).
9531a çü ᶜizzetle gireler hem: çü bu ᶜizzetle gireler SK, BY.
9533b cemālüñle: cemālüñden İÜ, AG.
9537b müʾminler ine: müʾminler-ile SK.
9538a göreler: göre kim SK.

AG 274a 9539 Daḫı taḫtlar daḫı kürsīler iy şāh
Daḫı hem püşteler vażᶜ itmiş Allāh

9540 Geçüp ṣadra otura şāh-ı ᶜālem
Daḫı minberler üzre mürselīn hem

9541 Ola taḫtlarda sākin hem nebīler
Ki kürsīlerde ṣıddīḳlar velīler

9542 Ḳalan müʾminler ola püştelerde
Pes andan refᶜ ola bunlara perde

SK 262b 9543 Ki yaᶜnī emr ide Cibrīle kim sen
Bugün refᶜ it ḥicābı ḳullarumdan

9544 Gerek ḳullaruma idem selāmı
Daḫı bī-vāsıṭa idem kelāmı

9545 Gerek bunlara idem merḥabālar
Bulalar ünsüm-ile ḫ˘oş ṣafālar

9546 Muḳarrebler ki ḳılmışlardı ḥürmet
Sükūn itsünler anlar bugün elbet

9547 Melekler şimdiye dek itdi iclāl
Benümdür şimdi bil iᶜzāz u iḳbāl

9548 Evümdür cennet ü żayfumdur anlar
Gerek rāżī olalar żayf olanlar

BY 299b 9549 Gerek ev ṣāḥibi ide żiyāfet
Diye hem ḫayr-maḳdem żayfa elbet

9550 Pes andan ide luṭf-ıla selāmı
Hem andan ide ḳullara kelāmı

9551 Diye anlara *yā ḫayra'l-ᶜibādī*
Size benden ṣafā vü ẕevḳ u şādī

9552 Niçe şiddet içinde olasız siz
Niçe ḳorḫular-ıla ṭolasız siz

İÜ 312a 9553 Niçe bir fürḳat ü ḥasret çekesiz
Niçe ġurbetde siz miḥnet çekesiz

9554 Bugün uş iştiyāḳ irdi kemāle
Bugün uş iftirāḳ irdi zevāle

9555 İrişsün size her demde selāmum
Ulaşsun size her demde kelāmum

9542a ḳalan: ḳamu İÜ, AG.
9549b ḫayr: ḫayra SK, BY.
9550b ide: ḳıla SK.
9551a **yā ḫayra'l-ᶜibādī**: bk. 5570a dipnot.
9552a olasız siz: olısarsız BY.
9552b ṭolasız siz: ṭolısarsız BY.
9553a bir: - SK.

9556 Girüñ imdi bugün cennetlerüme
İrüñ imdi bugün niᶜmetlerüme

9557 Daḫı anlar ki binüm-çün maḥabbet
İderlerdi bile girsünler elbet

AG 274b

كَمَا قَالَ تَعَالَى اُدْخُلُوا الْجَنَّةَ اَنْتُمْ وَاَزْوَاجُكُمْ تُحْبَرُونَ*

9558 Müᵓebbed olasız cennet içinde
Muḫalled olasız niᶜmet içinde

9559 Ne kim nefsüñüzüñ var iştihāsı
Ne niᶜmetden ki olursa şafāsı

9560 Müheyyādur sizüñ-çün cümlesi hep
Müzeyyendür muṭahhardur muṭayyeb

SK 263a

كَمَا قَالَ تَعَالَى وَفِيهَا مَا تَشْتَهِيهِ الْاَنْفُسُ وَتَلَذُّ الْاَعْيُنُ وَاَنْتُمْ فِيهَا خَالِدُونَ**

9561 Size bu cenneti ḳıldum müyesser
Ki ḳılmışduñuz anuñ-çün ᶜameller

قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَتِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي اُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ***

9562 Fevākih size envāᶜ-ıla anda
Daḫı envāᶜ-ı niᶜmet bile anda

قَالَ تَعَالَى لَكُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ كَثِيرَةٌ مِنْهَا تَأْكُلُونَ****

BY 300a

9563 Pes ol dem irişe cennāta Rıḍvān
Müheyyā ide anda niᶜmet elvān

9564 Şu niᶜmetler ki gözler görmedükdür
Daḫı bişmege āteş irmedükdür

9565 Pes evvel basṭ ide zerrīn bisāṭı
Hem andan basṭ ide laᶜlīn somāṭı

9566 Daḫı zerrīn ṭabaḳlar hem de yāḳūt
Naẓardan ḳalb ü cāna irişür ḳūt

9557a ki: - İÜ.

* ḳāle: ḳāle'llāhü AG. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *'Siz ve eşleriniz sevinç ve mutluluk içinde cennete giriniz.'* " (Zuhruf 43/70).

9558a-b olasız: olısar BY.

** kemā: - SK; ḳāle: ḳāle'llāhü AG. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *...Canlarının istediği ve gözlerinin hoşlandığı her şey oradadır. Siz orada ebedî olarak kalacaksınız.*" (Zuhruf 43/71).

*** İÜ'de der-kenar; ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *İşte, bu yapmakta olduklarınıza karşılık size mîras verilen cennettir.*" (Zuhruf 43/72).

**** ḳāle Taᶜālā: ve ḳāle ᶜazze ve celle İÜ, AG. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Orada sizin için bol bol meyve var, onlardan yersiniz.*" (Zuhruf 43/73).

9563b anda: - SK.

9564a görmedükdür: görmemişdür BY.

9564b irmedükdür: irmemişdür BY.

9566a zerrīn: laᶜlin SK.

9566b ḳalb ü: ḳalbe BY.

İÜ 312b 9567 Şu deñlü döke niᶜmet anda Rıḍvān
Ki müstaġraḳ olalar cümle insān

9568 Dimişler gele yitmiş dürlü niᶜmet
Ki her bir loḳmada yüz dürlü lezzet

9569 Yiyeler cennetüñ niᶜmetlerini
Bulalar ḥażretüñ ᶜizzetlerini

9570 Girü emr eyleye ol demde Bārī
Şuvar māʾ -i ṭahūr-ıla buları

9571 Nidā ide o dem vildāna Rıḍvān
İrişe bī-nihāyet anda vildān

9572 Elinde ḳamunuñ zerden ḳadeḥler
Naẓardan irişür cāna feraḥlar

AG 275a 9573 Daḫı bardaḳlar ellerinde cevher
Güneş olaydı nūrından müzehher

9574 Ṭavāf eyleyeler müʾ minleri hep
İçüreler bulara māʾ -i aṭyeb

كَمَا قَالَ تَعَالَى يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِصِحَافٍ مِنْ ذَهَبٍ وَأَكْوَابٍ*

9575 Daḫı emr eyleye Rıḍvāna ḥażret
Ne ṭurursın senüñdür şimdi ḫıdmet

SK 263b 9576 Getürgil ḳullaruma ḥullelerden
Ki görmemiş ola kimse beşerden

9577 İrişe pes cinān aġaçlarına
Getüre ḥulle yitmiş her birine

9578 Ki her bir ḥullede bir reng ü bir bū
Leṭāfetde bu nevᶜa ola ḳamu

BY 300b 9579 Ḳamu bitmiş cinān aġaçlarında
Müheyyā olmış-ıdı evvel anda

9580 Ṭarāvetde şu deñlüdür anı bil
Ne gördi göz ne irdi ᶜaḳl-ı ᶜāḳıl

9581 Ḥaḳun emriyle ᶜarş altında ān-dem
Müṣīre_adlu seḥāb ire hemān-dem

9582 Cinān ehline şaça misk-i ezfer
Dimāġın ḳamunuñ ḳıla muᶜaṭṭar

9572b irişür: irişe BY.
* "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Onlar için altın tepsiler ve kadehler dolaştırılır*..." (Zuhruf 43/71).
9578a bir reng: reng SK.
9580b göz ne: gözler SK; ᶜāḳıl: - SK.
9581a altında: altından BY.
9581b Müṣīre: Münīre SK, BY.

İÜ 313a

9583 Daḫı anda göreler bir seḥābı
Ḫudā yaġdura anda ḫ͐oş gül-ābı

9584 Olalar ᶜıṭra müstaġraḳ bular hep
Mücellā olalar daḫı muṭayyeb

9585 Gide biş yüz ḳadar yıl ṭībi anuñ
Budur ḥāli ḳamu ehl-i cinānuñ

9586 İrişe ḥūr-ı ᶜīn anda münevver
Güneşden her birinüñ yüzi enver

9587 İre her birisine ḥūrī yitmiş
Ḳamu bir yaşda ḳamu boya yitmiş

9588 Şu vaḳt irmiş ki belürmiş turuncı
Her aᶜżāsı ider biñ dürlü ġuncı

9589 Ki ezvāca ḳamu ᶜāşıḳlar anlar
Göñülden müᵓmine müşfiḳler anlar

كَمَا قَالَ تَعَالَى وَكَوَاعِبَ اَتْرَاباً* وَ قَالَ تَعَالَى **AG 275b** عُرُباً اَتْرَاباً** وَ قَالَ تَعَالَى وَعِنْدَهُمْ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ اَتْرَابٌ***

9590 Nebāta lebleri lezzet baġışlar
Saḳīme vuşlatı ṣıḥḥat baġışlar

9591 Virile yitmişer daḫı cevārī
Şekerden ṭatlu ḳamu aydan arı

9592 İrişüp cümle ᶜizzetler ḳılalar
Ki her vech-ile ḫıdmetler ḳılalar

9593 Egerçi vireler ol yirde yitmiş
Velī ṣoñra virilür niçe yitmiş

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَدْنَى أَهْلِ الجَنَّةِ الَّذِي لَهُ ثَمَانُونَ أَلْفَ خَادِمٍ وَاثْنَتَانِ وَسَبْعُونَ زَوْجَةً****

SK 264a|BY 301a

9594 Pes ol demde nidā eyleye Allāh
Müşerref eyleye ḳulların ol şāh

9583b anda: andan BY.
9585: - SK.
9586a anda: andan BY.
9586b enver: ezher SK, BY.
9588a irmiş ki: irmiş ve SK.
* kemā: - SK. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: ...*göğüsleri çıkmış genç kızlar*..." (Nebe' 78/33).
** Taᶜālā: - SK. || "Ve Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: ...*hep bir yaşta eşler*..." (Vâkıa 56/37).
*** Taᶜālā: - SK. || "Yine Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Yanlarında gözlerini kendilerinden ayırmayan yaşıt eşler vardır.*" (Sâd 38/52).
9591a yitmişer: yitmiş SK.
9591b ḳamu: - SK.
9592b her: her bir SK; ḫıdmetler: ḥıdmet SK.
**** kemā: - SK; zevceten: Metinde "deraceten". || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Cennet ahalisi içinde en alt konumda bulunanların bile seksen bin hizmetçisi ve yetmiş iki tane eşi olacaktır.*" (Rudânî, 2011: VIII/594).

9595 Selām idüp diye yā ehl-i cennet
Bu sözden bulalar yüz dürlü lezzet

İÜ 313b 9596 Diyeler *Rabbenā lebbeyk lebbeyk*
Elüñde ḫayr ḳamu daḫı *saᶜdeyk*

9597 Diye rāżī misiz benden bugün siz
Diyeler nice rāżī olmazuz biz

9598 Bize şol nesne virdüñ bugün iy Ḥaḳ
Ki hīç kimseye virmemişdüñ el-ḥaḳ

9599 Bize virdüñ bugün lezzetleri ḫᵒoş
Bize ḳılduñ bugün ᶜizzetleri ḫᵒoş

9600 Bize bu deñlü luṭfuñ geldi yā Rab
Virilmedük daḫı ne ḳaldı yā Rab

9601 Diye Ḥaḳ vireyim ben bundan efḍal
Diyeler n'ola yā Rab bundan efḍal

9602 Diye Ḥaḳ kim size virdüm rıżāmı
Ṣafā zevḳ içre oluñ siz müdāmī

9603 Seḫaṭ ḳılmazam ayruḳ sizlere ben
Ġażab görmeyesiz sizler benden

9604 Daḫı size ᶜaṭālar eyleyem ben
Cemālümle devālar eyleyem ben

9605 Size dünyāda vaᶜde eylemişdüm
Cinānuñ zevḳın anda söylemişdüm

AG 276a 9606 Didümdi sizden er-Rāżī olam ben
Olasız yarın anda rāżī benden

9607 Çü siz ḳudretçe saᶜy itdüñüz anda
Virem ben ḳudretümce şimdi bunda

9608 Çü yoḳdur ḳudretüme hīç nihāyet
Nihāyetsüz-durur bilüñ ki lezzet

9609 Benüm adum-durur Müʾ min Müheymin
Daḫı hem size ad itdümdi müʾ min

9610 Çü kendü adumı ṭaḳdum size ben
Ġażab lāyıḳ degüldür size benden

9596a **Rabbenā lebbeyk lebbeyk:** "Rabb'imiz buyur, buyur." bk. 2097a dipnot.
9596b **saᶜdeyk**: bk. 2097b dipnot.
9599b ḫᵒoş: ṭuş SK.
9601a vireyim: kim virem SK.
9603a ḳılmazam: ḳılmayam İÜ, AG.
9603b sizler: sizlere İÜ, AG.
9606a didümdi sizden er-Rāżī: didüm sizlerden Rāżī SK.
9609b hem size: size de SK.

BY 301b

9611 Selām-ıdı ezelden baña hem ad
Daḫı Dārü’s-Selām oldı bu bünyād

9612 Çü siz şeyṭāndan olduñuz selāmet
Selīm oluñ bugün cennetde elbet

İÜ 314a|SK 264b

9613 Selāmum Müslime Dārü’s-Selāmı
Müsellem eyledüm bulsun ᶜaṭāmı

9614 Ḥażīre-ḳuds maḳāmında bu aḥvāl
Viriser Ḥaḳ cinān ehline minvāl

9615 Kelāmın ḥażretüñ işide bunlar
Ṣafādan cūş u ġurriş ide bunlar

9616 Bu le<u>zz</u>etden ḳamusı vara vecde
Ḫudāya cümle ide anda secde

9617 Nidā eyleye girü anda ḥażret
Degüldür bu bilüñ dār-ı ᶜibādet

9618 Bu ev dār-ı beḳā dār-ı ṣafādur
Bugün yevm-i ᶜaṭā yevm-i rıżādur

9619 Başuñuz secdeñüzden götürüñ siz
Süvār olup yirüñüze irüñ siz

9620 Bulara çünki Ḥaḳ vire icāzet
Bu sözden bulalar biñ dürlü le<u>zz</u>et

9621 Süvār olup ḳamusı ᶜizzet-ile
İrişe yirlerine şevket-ile

9622 Yanınca şīvelerle ḥūr u vildān
Öñince yügrüşüben bunca ġılmān

9623 Melekler bile cevlān eyleyürek
Gideler bile seyrān eyleyürek

9624 Giderken ḫuld aġacına ireler
Görüp ḥüsnin taᶜaccübde ṭuralar

AG 276b

9625 Kim aġacın Ḥaḳ altundan yaratmış
Ḳamu aġşānını hem altun itmiş

9626 Yimişleri anuñ ḳardan daḫı aḳ
Ḳamaşur baḳmaġa göz şöyle berrāḳ

9627 Kim Ādem atamuz andan yimişdi
Ferişteler ḳamu ṭaᶜn eylemişdi

9611a ezelden: ezelde SK; baña hem ad: hem baña ad SK.
9613a Müslime: müᵓmine BY.
9613b ᶜaṭāmı: ᶜaṭāyı İÜ, AG.
9615b cūş: ḫᵒoş İÜ; ġurriş: ġurbuş İÜ, AG, BY, ġurīş SK; anlam gereği düzeltildi.
9616b ide anda: anda ide SK, BY.
9624b ṭuralar: ḳalalar SK.
9625b Ṣūret-i şeklin ġāyet aḥsen itmiş SK; hem: - İÜ, AG.

BY 302a 9628 İdeler çün anuñ ḥüsnin temāşā
Diyeler kim ne ḫ͗oş aḥsen ve zībā

9629 Anuñ-çün Ādeme ṭa^{c}n eyledük biz
Bu dem bildük ki zāyid söyledük biz

İÜ 314b 9630 Ne ḫ͗oş zībā yaratmış bunı Allāh
Buña her kimse meyl eyleye va'llāh

9631 Görenler meyl ider ḳalmaz irādet
^{c}Abes biz Ādemi ḳılduḳ melāmet

SK 265a 9632 Pes andan yirlerine ire bunlar
Daḫı a^{c}lā menāzil göre bunlar

9633 Buluban ^{c}izz ü baḫt u tāc u taḫtı
Ḳamu irgüre anda raḫt u baḫtı

9634 Bular bunda tena^{cc}um içre iy yār
Gel ol A^{c}rāf ehlinden ḫaberdār

Beyānu'l-A^{c}rāf ve Aṣḥābihī

9635 Girü gel diñle bunda bir beyānı
Diyem tefsīr içinden saña anı

9636 Diyem A^{c}rāfı vü aṣḥābın anuñ
Delāyil gösterem gide gümānuñ

9637 Gel imdi diñle A^{c}rāfı sen evvel
Ḳılayın yitdügince ḳudretüm ḥal

9638 Şu demde kim ṣırāṭı ḳurdı Cebbār
Ki ya^{c}nī gerdi bir köpri ^{c}ale'n-nār

9639 Daḫı emr itdi maḥşer ḫalḳına Ḥaḳ
Geçüñ bu köpriden didi muḥaḳḳaḳ

9640 Yürüdi mü^{c}min ü andan münāfiḳ
Ṣırāṭa uġradı cümle ḫalāyıḳ

9641 Negāhin ẓāhir oldı arada sūr
Ki mü^{c}minden münāfiḳ düşdiler dūr

9628b aḥsen ve: aḥsen ü SK, BY.
9629a anuñ-çün: bunuñ-çün BY.
9629b söyledük: eyledük SK.
9631a ḳalmaz: ḳılmaz İÜ, AG.
9633a baḫt u: baḫtı SK.
9634a tena^{cc}um: temāşā SK, BY; ehlinden: derdinden SK.
9635a bir: - BY.
9638b gerdi: gördi BY.
9639a ḫalḳına: ehline SK.
9639b geçüñ: geçüp BY.
9640a mü^{c}min ü: mü^{c}minīn İÜ, AG, BY.

كَمَا قَالَ تَعَالَى فَضُرِبَ بَيْنَهُمْ بِسُورٍ لَهُ بَابٌ بَاطِنُهُ **AG 277a** فِيهِ الرَّحْمَةُ وَظَاهِرُهُ مِنْ قِبَلِهِ الْعَذَابُ*

9642 Ki yaᶜnī bir dīvār oldı arada
ᶜAceb ḳıldı Ḫudā bilişe yada

BY 302b 9643 İçin müʾminlere raḥmet yaratdı
Ṭaşın ehl-i nifāḳa miḥnet yaratdı

İÜ 315a 9644 Anuñ-çün didiler pes aña Aᶜrāf
Kim andan bilinür mecmūᶜ-ı eṣnāf

9645 Ki yüksek yir-durur anda ṭururlar
Cinān ehlin ṭamu ehlin bilürler

9646 Müfessirler bu sūra didi Aᶜrāf
Kim anda ḥabs olısar niçe eṣnāf

9647 Didiler ehl-i Aᶜrāfa sekiz söz
Ki her vechinde maᶜnī gösterür yüz

9648 Biri bu kim meleklerdür müvekkel
Ḥaḳ emriyle iderler müşkili ḥal

9649 Ḳamu müʾmin ü küffārı görürler
Arasın birbirinüñ farḳ iderler

SK 265b 9650 *Ricālün* didügi bu Ḥayy-ı ekber
Erenler ṣūretinde ola anlar

9651 Bileler cümleyi sīmālarından
Seçeler esᶜadı eşḳālarından

كَمَا قَالَ تَعَالَى يَعْرِفُونَ كُلًّا بِسِيمٰيهُمْ**

9652 İkinci didiler ehl-i kerāmet
Ola Aᶜrāf üzre bunlar elbet

9653 Vire bunlara ḥażret anda tevfīḳ
Ki ḥükmu'llāha vāḳıf ola taḥḳīḳ

9654 Naẓar ide göre kim ehl-i cennet
Ne vech-ile bulur cennetde niᶜmet

9655 Daḫı hem göre anda ehl-i nārı
Nice iḥrāḳ iderler hem buları

9656 Üçünci enbiyādur kim ṭururlar
Ki ümmet ḥālini baḳup görürler

---

* "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Derken aralarına kapısı olan bir sur çekilir. Bunun iç tarafında rahmet, onlar (münafıklar) tarafındaki dış cihetinde ise azap vardır.*" (Hadîd 57/13).
9643b ṭaşın: ṭanış SK; yaratdı: itdi İÜ, AG, BY.
9647b her: - SK.
9649b: 9648b SK.
9649a müʾmin ü: müʾmini SK, BY.
9650a **ricālün**: *"...birtakım adamlar..."* (A'râf 7/46).
** "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *...hepsini simalarından tanımaktadırlar...*" (A'râf 7/46).
9655b hem buları: hep oları SK.

كَمَا قَالَ تَعَالَى فَكَيْفَ اِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ اُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلٰى هٰؤُلَاءِ شَهِيداً*

AG 277b 9657 Budur dördünci şordılar resūle
Ki Aᶜrāf ehlini şāḥib-uṣūle

İÜ 315b 9658 Didi ᶜāḳ oldı ataya anaya
Daḫı hem kendüyi urdı ġazāya

BY 303a 9659 Ki yaᶜnī itdi küffāra ḳıtāli
Şehādet buldı maḥbūb oldı ḥāli

9660 Ataya anaya ᶜişyānı anuñ
Olur münsed ṭarīḳına cinānuñ

9661 Daḫı Ḥaḳ yolına kim oldı maḳtūl
Cehennemden anı menᶜ idiser ol

سُئِلَ رَسُولُ اللّٰهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَنْ اَصْحَابِ الْاَعْرَافِ قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ نَاسٌ قُتِلُوا فِى سَبِيلِ اللّٰهِ وَ عَصَوْا اَبَاءَهُمْ فَمَنَعَهُمُ الْجَنَّةَ مَعْصِيَتُهُمْ اَبَاءَهُمْ وَ مَنَعَهُمُ النَّارَ قَتَلَهُمْ فِى سَبِيلِ اللّٰهِ**

9662 Bişinci bu günāhı vü ṣevābı
Berāber ola görmeye ᶜaẕābı

9663 Ṣevābı yoḳ ki_anuñla bula cennet
Günāhı yoḳ ki_anuñla göre miḥnet

9664 Daḫı altıncı söz bu kim atasın
Ḳıla rāẓī vü incide anasın

9665 Veyā ᶜaksi_ola vü ḥabs ola bunlar
Ki birbirine ḥāyil ola anlar

SK 266a 9666 Yidinci bu ki fetret arasında
Ki yaᶜnī geldi bir peyġām-ber anda

9667 Zamānına pes anuñ irmedi ol
Bulaydı tā ki anuñ dīnine yol

9668 İrişmedi hem evvelkiye ol cān
Bulaydı tā anuñ ḳatında īmān

---

* kemā: - SK. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Her ümmetten bir şahit getirdiğimiz ve seni de onların üzerine bir şahit yaptığımız zaman, bakalım onların hâli nice olacak!..*" (Nisâ 4/41).

9657b ehlini: ḥālini SK.

9658b kendüyi urdı: urdı kendüyi SK.

9661a maḳtūl: maḳbūl BY.

** ᶜaleyhi's-selām: ṣalla'llāhü ᶜaleyhi ve sellem İÜ, AG, - BY; ḳāle: ḳāle ᶜaleyhi's-selām BY; fī maᶜṣiyeti ābāʾihim: - BY. || *"Resulullah aleyhi's-selama A'raf'takilerin kimler olduğu sorulunca şöyle buyurmuştur: Onlar öyle insanlardır ki Allah yolunda öldürülmüşlerdir, fakat atalarına isyan etmişlerdir. İsyanları cennete girmelerine engel olur, Allah yolunda öldürülmeleri ise onları ateşten men etmiştir."* Bu hadis-i şerif, farklı bir lafızla Beyhakî'nin *Şuabu'l-Îmân*'ında (2015: I/416-417) mevcuttur: سُئِلَ عَنْ أَصْحَابِ الْأَعْرَافِ فَقَالَ قَوْمٌ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فِي مَعْصِيَةِ آبَائِهِمْ فَمَنَعَتْهُمْ الْجَنَّةَ مَعْصِيَتُهُمْ آبَاءَهُمْ وَمَنَعَهُمْ مِنَ النَّارِ قَتْلُهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ "(İbn Abbas'a) A'raf'takilerin kimler olduğu sorulunca şöyle demiştir: *'Bunlar anne babalarına isyan ederek Allah yolunda öldürülen kişilerdir. Anne babalarına isyanları onların cennete girmesine, Allah yolunda öldürülmeleri cehenneme girmelerine engel olmuştur.*"

9664a bu: budur BY.

9665a ᶜaksi: ᶜaks İÜ, AG.

9668a evvelkiye: evvelkine SK.

9669 Ne nār ola bulara ne ḫ˘o cennet
Birez maḥbūs olalar bunlar elbet

9670 Budur sekzinci ḳısmı sözlerinüñ
Ola eṭfāli anda müşrikīnüñ

9671 Eşaḥ ḳavl-i nebīdür līkin iy cān
Daḫı hem ḫayr u şerri ola yeksān

İÜ 316a 9672 Budur hem İbni Mes^{c}ūddan rivāyet
Berāber ola ḫayrı şerri elbet

9673 Çü ḥabs olalar A^{c}rāf üzre bunlar
Göreler cānibeyni anda bunlar

AG 278a 9674 Göreler ḫ˘oş ṣafāda ehl-i cennet
Sürerler cennet içre ^{c}ıyş u ^{c}işret

BY 303b 9675 Ḳılalar cennet ehline selāmı
Ki ḳıldı Ḥaḳ size ḫ˘oş iḥtirāmı

9676 Giremezler baḳarlar pes ıraḳdan
Umarlar līki girmekligi Ḥaḳdan

قَالَ تَعَالَى وَنَادَوْا اَصْحَابَ الْجَنَّةِ اَنْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ لَمْ يَدْخُلُوهَا وَهُمْ يَطْمَعُونَ*

9677 Görüp nār ehlini dirler ki yā Rab
Bularuñla bizi ḳılma mu^{c}az̲z̲eb

قَالَ تَعَالَى وَاِذَا صُرِفَتْ اَبْصَارُهُمْ تِلْقَاءَ اَصْحَابِ النَّارِ قَالُوا رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ**

9678 Velīd-ile Ebū Cehli göreler
Bulara söyleyüben ṭa^{c}n uralar

9679 Diyeler ki_olduñuzdı çoḳ cemā^{c}at
Size nef^{c} itmedi ol çoḳ cemā^{c}at

9680 Daḫı emvāli cem^{c} eyledüñüz siz
Ża^{c}īfe kibr-ile söyledüñüz siz

9681 Size nef^{c} itmedi māl u riyāset
Çeküñ imdi cehennem içre miḥnet

9669a ḫ˘o: ḫ˘od SK.
9671b ḫayr u: ḫayrı SK, BY.
9674b ^{c}ıyş u: dürlü SK, BY.
9676: - İÜ, AG.
9676b girmekligi: girmeklige SK.
* ḳāle: kemā ḳāle SK. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *...Cennetliklere 'Selam olsun size!' diye seslenirler. Onlar henüz cennete girmemişlerdir, ama bunu ummaktadırlar.*" (A'râf 7/46).
** "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Gözleri cehennemlikler tarafına çevrildiği zaman 'Ey Rabb'imiz! Bizi zalim toplumla beraber kılma.' derler.*" (A'râf 7/47).
9678b söyleyüben: söyleyüp SK.
9681a māl u: mālı vü SK.

وَنَادٰى اَصْحَابُ الْاَعْرَافِ رِجَالًا يَعْرِفُوْنَهُمْ بِسِيْمٰهُمْ قَالُوا مَّا اَغْنٰى عَنْكُمْ جَمْعُكُمْ وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُوْنَ*

SK 266b

9682 Görüñ imdi Şuheyb-ile Bilāli
Nice gökçek-durur cennetde ḥāli

9683 Bular anlar degül mi ol cihānda
Ḥaḳāret itdüñüz bunlara anda

9684 Ḳasem hem itdüñüz kim bunlara Ḥaḳ
Bilürüz raḥmet eylemez muḥaḳḳaḳ

İÜ 316b

9685 Görüñ yoḫsullarına Ḥaḳ Taᶜālā
Ne ᶜizzetler ḳılur cennetde Mevlā

9686 Ki bunlar eylediler Ḥaḳḳı maḳbūl
N'ola ger olsalar dünyāda yoḫsul

9687 Bugün bay oldılar Ḥaḳ ḥażretinde
Şafā vü ẕevḳ iderler cennetinde

9688 Nidā ire bulara Ḥaḳdan ol dem
Girüñ siz de bu dem cennātuma hem

AG 278b|BY 304a

9689 Ne ḳorḫu şimdiden girü ne ġuṣṣa
Size var cennetümde niçe ḥiṣṣe

اَهٰٓؤُلَاۤءِ الَّذِيْنَ اَقْسَمْتُمْ لَا يَنَالُهُمُ اللّٰهُ بِرَحْمَةٍ اُدْخُلُوا الْجَنَّةَ لَا خَوْفٌ عَلَيْكُمْ وَلَآ اَنْتُمْ تَحْزَنُوْنَ**

9690 Bu yirde bir daḫı oldı rivāyet
Çün Aᶜrāf ehli anda ide ḥuccet

9691 Ḳasem ide cehennem ehli ol dem
Ṭamuya girisersiz siz daḫı hem

9692 Melekler diye ol dem ehl-i nāra
Girürsiz nāra dirsiz siz bulara

9693 Bular anlar degül mi didüñüz siz
Bularuñ-çün ḳasem eyledüñüz siz

9694 Ki ḳılmaz anlara Allāh raḥmet
Daḫı hem bunlar olmaz ehl-i cennet

9695 Dönüp aṣḥāb-ı Aᶜrāfa diyeler
Cinān-ıla beşāret eyleyeler

---

* *"A'râftakiler simalarından tanıdıkları birtakım adamlara da seslenir ve şöyle derler: 'Ne çokluğunuz ne de taslamakta olduğunuz kibir size bir yarar sağladı!' "* (A'râf 7/48).

** *" Sizin, 'Allah bunları rahmete erdirmez.' diye yemin ettikleriniz şunlar mı? (Sonra cennetliklere dönerek) 'Haydi, girin cennete. Size korku yok. Siz üzülecek de değilsiniz.' derler."* (A'râf 7/49).

9690a oldı: vardur SK.
9691a Cehennem ehli and içeler ol dem SK.
9691b siz: - SK.
9693b eyledüñüz: yād eyledüñüz BY.
9694a anlara: bunlara SK.

9696 Ki girüñ siz daḫı cennetlere hem
Ne ḳorḫu var size ne ġuṣṣa vü ġam

9697 Pes anlar da olalar ehl-i cennet
Bulalar cennet içre ᶜizz ü ḥürmet

9698 Bu yirde İbni ᶜAbbās itdi taᶜbīr
Ḥaḳuñ görklü kelāmın ḳıldı tefsīr

9699 Çün Aᶜrāf ehli ola ehl-i cennet
Buları göre anda ehl-i miḥnet

İÜ 317a|SK 267a 9700 Ṭamaᶜ ideler anlar da necāta
Ki yaᶜnī ireler bāḳī ḥayāta

9701 Diyeler *Rabbenā* ḳıl bizi meᵓ ẕūn
Bu ḥācet içre bizi ḳılma maġbūn

9702 Bize cennāt içinde var ḳarābāt
Bulardan isteyelüm biz de ḥācāt

9703 İcāzet vir buları görelüm biz
Bu aḥvāli ḫaberler virelüm biz

9704 Çün iẕn ola göreler ehl-i cennet
Tenaᶜᶜum içre sürer ᶜıyş u ᶜişret

BY 304b 9705 Atayı anayı ḳardaşlarını
Bileler daḫı ḳızḳardaşlarını

AG 279a 9706 Cehennemden nidā eyleye bunlar
Velī bilmeyeler bunları anlar

9707 Ḳararmış yüzleri zīrā ki yanmış
Ḳamu aᶜżāları kömüre dönmiş

9708 Nidā eyleyeler yoldaşlarına
Ataya anaya ḳardaşlarına

9709 Diyeler bizi nār eyledi rüsvā
Eṣamm itdi semāᶜı çeşmi aᶜmā

9710 Deriler bişdi vü hem yarelendi
Ḥarāretden yürekler pārelendi

9711 Evel kim dünyeden ḳılduḳ sefer biz
Ṣusuzlıḳ birle eyledük güẕer biz

9712 Daḫı ol dem ki ṭurduḳ ḳabrümüzden
Ṣusuzlıḳ gitmedi hem ḳalbümüzden

9696a siz daḫı cennetlere: cennete sizler daḫı SK, BY.
9698a taᶜbīr: tefsīr BY.
9702a cennāt: cennet SK.
9702b isteyelüm: isteyevüz SK; ḥācāt: ḥācet SK.
9704b sürer: sürerler SK.
9709a rüsvā: rüsvāy SK.
9711a evel: ezel AG; dünyeden: dünyādan SK.

9713 Ḥarāretle geçürdük maḥşeri hem
Ḥarāretden cigerler yandı bu dem

9714 Ata ana vü ḳardaşuz sizüñle
Daḫı hem iş ü yoldaşuz sizüñle

9715 Şu şulardan ki siz anı içersiz
Ya şol rızḳı ki Allāh virdi yirsiz

9716 Çü Ḥaḳ luṭf-ıla virdi size andan
ᶜAṭā eyleñ bugün siz bize andan

İÜ 317b

كَمَا قَالَ تَعَالَى وَنَادٰى اَصْحَابُ النَّارِ اَصْحَابَ الْجَنَّةِ اَنْ اَفِيضُوا عَلَيْنَا مِنَ الْمَآءِ اَوْ مِمَّا رَزَقَكُمُ اللّٰهُ*

9717 Cinān ehli diye bunları Allāh
Ḥarām itmiş-durur küffāra ol şāh

كَمَا قَالَ تَعَالَى قَالُوا اِنَّ اللّٰهَ حَرَّمَهُمَا عَلَى الْكَافِرِينَ**

SK 267b

9718 Nidā eyleye ol dem ehl-i cennet
Diyeler kim eyā aṣḥāb-ı miḥnet

9719 Bize kim vaᶜde ḳıldı cenneti Ḥaḳ
Ḥaḳuñ vaᶜdini biz bulduḳ muḥaḳḳaḳ

BY 305a

9720 Didi anlar ki ḳıldı fiᶜl-i ebrār
ᶜİbādet içre yaᶜnī ḳıldı ışrār

9721 Virem niᶜmetleri vü hem sürūrı
Daḫı taḫt u daḫı köşk ü ḳuşūrı

AG 279b

كَمَا قَالَ تَعَالَى اِنَّ الْاَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ عَلَى الْاَرَائِكِ يَنْظُرُونَ***

9722 Size hem vaᶜde ḳıldı ḥażret anda
Didi kim baña ᶜişyān ide bunda

9723 Daḫı tekẕīb ide āyetlerüm ol
ᶜAẕāb itsem gerekdür anlara bol

كَمَا قَالَ تَعَالَى وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَا اُولٰٓئِكَ اَصْحَابُ الْجَحِيمِ****

9724 Ḥaḳuñ emrine biz ḳılduḳ iṭāᶜat
Bugün Ḥaḳ bize ḫoş virdi saᶜādet

9715b Allāh: ḥażret SK, BY.

* "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Cehennemlikler de cennetliklere 'Ne olur, sudan veya Allah'ın size verdiği rızıktan biraz da bizim üzerimize akıtın.' diye çağrışırlar…"* (A'râf 7/50).

9717a bunları: bunlara BY.

9717b ol şāh: va'llāh SK.

** ḳāle: ḳāle'llāhü SK. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: …*Onlar 'Şüphesiz, Allah bunları kâfirlere haram kılmıştır.' derler.*" (A'râf 7/50).

9718b eyā: yā SK.

9719b vaᶜdini: vaᶜdin SK.

*** "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Şüphesiz iyi kimseler, Naîm cennetindedirler. Koltuklar üzerinde, (etrafı) seyrederler.*" (Mutaffifîn 83/22-23).

**** "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *İnkâr edip ayetlerimizi yalanlayanlar var ya; işte onlar cehennemlik-lerdir.*" (Mâide 5/10).

9725 Siz inkār itdüñüz Ḥaḳḳa kitāba
Bugün uş irdüñüz bunda ᶜıḳāba

9726 Ḥaḳuñ vaᶜdini siz ḥaḳ bulduñuz mı
ᶜAẕābını muḥaḳḳaḳ bildüñüz mi

كَمَا قَالَ تَعَالَى وَنَادٰى اَصْحَابُ الْجَنَّةِ اَصْحَابَ النَّارِ اَنْ قَدْ وَجَدْنَا مَا وَعَدَنَا رَبُّنَا حَقاً فَهَلْ وَجَدْتُمْ مَا وَعَدَ رَبُّكُمْ حَقاً*

İÜ 318a 9727 Diyeler kim *naᶜam* bulduḳ muḥaḳḳaḳ
Bugün bizi muᶜaẓẓeb eyledi Ḥaḳ

9728 Pes ol dem bir nidā itdüre ḥażret
İşide ehl-i ṭamu ehl-i cennet

9729 Ki olsun ẓālimīne laᶜnetu'llāh
Ebed olsun bulara miḥnetu'llāh

كَمَا قَالَ تَعَالَى قَالُوا نَعَمْ فَاَذَّنَ مُؤَذِّنٌ بَيْنَهُمْ اَنْ لَعْنَةُ اللهِ عَلَى الظَّالِمِينَ**

9730 Ki müʾminlere istihzā iderdi
Ḳatından ᶜucb u kibr-ile giderdi

9731 Gülişüp ġamz iderdi birbirine
Sögerdi müʾminīnüñ dīnlerine

كَمَا قَالَ تَعَالَى اِنَّ الَّذِينَ اَجْرَمُوا كَانُوا مِنَ الَّذِينَ اٰمَنُوا يَضْحَكُونَ وَاِذَا مَرُّوا بِهِمْ يَتَغَامَزُونَ***

BY 305b 9732 Pes ol dem mücrimīne ehl-i cennet
Gülişüp ide istihzāyı elbet

SK 268a 9733 Oturup köşkler üstinde ṣafāda
Olalar mücrimīn anda cefāda

كَمَا قَالَ تَعَالَى فَالْيَوْمَ الَّذِينَ اٰمَنُوا مِنَ الْكُفَّارِ يَضْحَكُونَ عَلَى الْاَرَائِكِ يَنْظُرُونَ****

Beyānu Aḥvāli Ehli'ẕ-Ẕünūb***

AG 280a 9734 Elā iy ehl-i derdüñ destgīri
Ḫaṭā semmine dermānuñ ḫabīri

9735 Ṭabībisin bugün dermāndegānuñ
Devāsını bilürsin her ḫaṭānuñ

9726a vaᶜdini: vaᶜdesini SK.

* "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Cennetlikler cehennemliklere 'Rabb'imizin bize vaat ettiğini biz gerçek bulduk. Siz de Rabb'inizin vaat ettiğini gerçek buldunuz mu?' diye seslenirler...*" (A'râf 7/44).

9729b miḥnetu'llāh: laᶜnetu'llāh SK.

** kemā ḳāle Taᶜālā: - İÜ, AG. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *...Onlar 'Evet' derler. O zaman aralarında bir duyurucu 'Allah'ın laneti zalimlere!' diye seslenir.*" (A'râf 7/44).

9730b giderdi: giçerdi SK.

9731: - SK.

*** "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Şüphesiz günahkârlar, (dünyada) iman edenlere gülüyorlardı. Mü'minler yanlarından geçtiğinde birbirlerine kaş göz ederek onlarla alay ediyorlardı.*" (Mutaffifîn 83/29-30). || 30. ayet sadece SK nüshasında var, diğerlerinde yok.

**** "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *İşte bugün de mü'minler kâfirlere gülerler. Koltuklar üzerinde (etrafı) seyrederler.*" (Mutaffifîn 83/34-35).

***** aḥvāl-ehl: İÜ'de takdim-tehirli.

9735b devāsını: devāsın SK.

9736 Bu fende kimse yoḳdur senden a^{c}lem
Ki sen bī-vāsıṭa olduñ mu^{c}allem

9737 Çi-ger Loḳmāna ḥikmet virdi Allāh
Seni her derde dermān itdi ol şāh

9738 Göñül derdine kim yoḳdur nihāyet
Ḳılasın bir naẓar ger bula ṣıḥḥat

9739 Bizüm derdümüze yoḳ ḥadd ü pāyān
Recādur ḳılasın dermānı iy cān

İÜ 318b 9740 Kebāyir işlerüñ yoḳdur ḳıyāsı
Kim andan rū siyāh u ḳalb ḳāsī

9741 Gelür Ḳur$^{\circ}$ān içinde ḥükm-i Bārī
Felā-büdd olısardur ḥükm-i cārī

9742 Niçe yirlerde ḳılmışdur ḥiṭābı
Ki mücrim ḳullara ider ^{c}aẕābı

9743 Meger kim irişe girü ^{c}ināyet
İde hem Muṣṭafā ol dem şefā^{c}at

9744 İşit imdi girü ḳılam beyānı
Diyem bir sözi kim sūz ide cānı

9745 Diyem ehl-i kebāyir n'olısardur
Nice itdüklerini bulısardur

9746 Egerçi çoḳdur aḫbār u ḥikāyet
Enes ḳıldı velī bunda rivāyet

9747 Ki bir gün servere indi bir āyet
Cehennem ḥālini ḳıldı ḥikāyet

9748 Cemī^{c}-i ḫalḳa va^{c}de eylemiş Ḥaḳ
Gerekdür göre ḳamusı muḥaḳḳaḳ

BY 306a 9749 Yidi ḳapusı var her ḳapusından
Girür bir ṭā$^{\circ}$ife taḥḳīḳ andan

كَمَا قَالَ تَعَالَى وَاِنَّ جَهَنَّمَ لَمَوْعِدُهُمْ اَجْمَعِينَ لَهَا سَبْعَةُ اَبْوَابٍ لِكُلِّ بَابٍ مِنْهُمْ جُزْءٌ مَقْسُومٌ*

9750 Bu āyet çünki anda oldı nāzil
Bükā ol dem resūle oldı ḥāṣıl

9737b derde: demde SK.
9742b ^{c}aẕābı: ^{c}aṭāyı BY.
9743: - İÜ, AG.
9744b sözi kim: söz kim SK.
9745b itdüklerini: itdüklerin SK.
9746a çoḳdur: çoḳ-durur SK.
9748b göre ḳamusı: ḳamusı göre BY.
9749a var: vardur SK.
9749b, 9750, 9751 ve 9752a: - SK.

* SK'de yok. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Şüphesiz cehennem, onların hepsinin buluşacağı yerdir. Onun yedi kapısı vardır ve her kapıya onlardan bir grup ayrılmıştır.*" (Hicr 15/43-44).

	9751	Enesden bir daḫı budur rivāyet Ki Cibrīl itdi ṭamuyı ḥikāyet
AG 280b	9752	Didi ṭamunuñ aᶜlā ḳapusından Kebāyir ehli olan girür andan
	9753	İşidüp bu sözi aġladı server Hemān-dem ḫalvete girdi peyem-ber
SK 268b	9754	Yüzin yire ḳoyup aġladı ol cān Ola kim ümmete raḥm ide sulṭān
	9755	Bu nevᶜa üç gün oldı ḫalvetinde Münācāt itdi server Ḥaḳḳa anda
İÜ 319a	9756	Namāza aġlayu her dem çıḳardı Ṣaḥābīnüñ için ṭaşın yaḳardı
	9757	Ḳamunuñ zehresi yoḳ söyleyeydi Ne geldi size yā server diyeydi
	9758	Pes ol dem gitdi Bū Bekrüñ ḳarārı Ki yaᶜnī ol resūlüñ yār-ı ġārı
	9759	İrişdi ol dem aġlayu ḳapuya Dilerdi kim irişeydi ṭapuya
	9760	Ḳapuda ṭuruban ḳıldı selāmı Didi sulṭānumı görmek ola mı
	9761	Birez eglendi dökdi gözyaşın ol Cevāb idilmedi virilmedi yol
	9762	Ḳapudan girü döndi aġlayuraḳ Firāḳ-ıla yüregin ṭaġlayuraḳ
	9763	ᶜÖmer geldi bu nevᶜa daḫı ᶜOs̱mān Cevab itmedi hīç kimseye sulṭān
	9764	ᶜAlī ġaybetde idi kerrema'llāh Ki böyle ḫalvetinde ṭurdı ol şāh
BY 306b	9765	Birezden ḳapuya irişdi Selmān Selām idüp ḳapuda ṭurdı ol cān
	9766	Dir-idi var mı mevlāma icāzet Ki çekdük fürḳatinden çoḳ ġarāmet

9751a budur: oldı AG.
9754a aġladı: aġlardı BY.
9756a namāza: ṣalāta SK, BY.
9759b-9760a: AG'de der-kenar.
9759b-9760b: AG'de takdim-tehirli.
9759b dilerdi: diledi SK.
9764b ṭurdı: ṭurur SK.
9765b ḳapuda: ṭapuda SK.

	9767	Cevāb olmayup andan döndi Selmān Ki Zehrā ḳapusına geldi Selmān
	9768	Selām idüp didi yā bint-i server Görinmez bize üç gündür peyem-ber
	9769	Ki çıḳmaz ṭaşra illā kim ṣalāta Ḳamu aṣḥāb düşdi müşkilāta
	9770	Ne geldi bilmezüz Ḥaḳdan resūle Ne āyet indi ol ṣāḥib-uṣūle
AG 281a	9771	Cevāb itmedi hīç kimseye ol ḫan İcāzet girmege hem virmez ol cān
	9772	Bu fürḳatden göyündi cümle aṣḥāb Saña ṭutdı ümīdi cümle aḥbāb
İÜ 319b|SK 269a	9773	Ki bu müşkil işi ḥall eyleyesin Bu aḥvāli resūle söyleyesin
	9774	Ṭuruban Fāṭıma geldi ḳapuya Diler kim gire ol demde ṭapuya
	9775	Betūlüñ üstine düşdi mehābet Mehābetden aña irdi meḫāfet
	9776	Bu ḥāletle aña virdi selāmı Dönüben eyledi anda kelāmı
	9777	Didi kim Fāṭımayam *yā ḥabībī* Murādum bu ki görem sen ṭabībi
	9778	Ḥicāb idüp velī girmeklige ben İcāzet dilerem girmege senden
	9779	Pes ol demde resūl-i şāh-ı ᶜālem Düşüben secdede aġlardı dem dem
	9780	Dir-idi ümmete şefḳat İlāhī Umaram idesin raḥmet İlāhī
	9781	Bularda gerçi çoḳdur cürm ü ᶜişyān Velī sensin şehā Raḥmān u Ġufrān
BY 307a	9782	Bu nevᶜa zārī ḳılup aġlar-ıdı Ki ümmet-çün yüregin ṭaġlar-ıdı

9769a kim: ki BY.
9771a hīç kimseye ol: ol hīç kimseye SK.
9771b cān: ḫan SK.
9773a bu: - SK.
9776a ḥāletle: ḥāletde SK.
9778a idüp: idem İÜ, AG.
9778b dilerem: isterem SK.

9783 İşitdi kim ḳapuya geldi Zehrā
Severdi anı dilden nūr-ı bālā

9784 Dilemezdi ki sözin şındura ol
Ḳapudan anı maḥrūm göndüre ol

9785 Başın ḳaldurdı ol dem secdesinden
Didi kim Fāṭıma söyler ḳapudan

9786 Ḥicāb itdi içerü girmege ol
Bize müştāḳ olupdur görmege ol

9787 Ḳapuyı açdılar çün girdi Zehrā
Resūlüñ gün cemālin gördi ᶜAzrā

9788 Şararmış aġlamaḳdan gün cemāli
Taġayyür bulmış ol evvelki ḥāli

9789 Mübārek vechinüñ laḥmı erimiş
Bükā vü ḥüzn ol şāhı bürimiş

İÜ 320a|AG 281b 9790 Didi kim yā resūla'llāh bu cān
Eger biñ olsa olsun saña ḳurbān

9791 Niçün bu deñlü aġladuñ *ḥabībī*
Sen-iken cümle derdlüler ṭabībi

9792 Didi Cibrīl geldi baña ol dem
Baña vaṣf itdi ebvāb-ı cehennem

SK 269b 9793 Didi ṭamunuñ aᶜlā ḳapusından
Kebāyir ehli girür ümmetüñden

9794 Anuñ-çün ḫavf idüben aġlaram ben
Ki ümmet-çün yüregüm ṭaġlaram ben

9795 Gör iy inṣāfsuz ümmet resūli
Ki nice aġlar ol ṣāḥib-uṣūli

9796 Senüñ-çün gice gündüz aġlaya ol
Saña lāyıḳ mı ᶜiṣyān idesin bol

9797 Seni sen yaḳasın odlara her dem
ᶜAmelden olasın āvāre her dem

9798 Anuñ sen ṭutmayasın sünnetini
Riᶜāyet itmeyesin ḥürmetini

BY 307b 9799 Senüñ-çün girü ol aġlaya her dem
Günāhuñ-çün ciger ṭaġlaya her dem

9783a Zehrā: ᶜAzrā SK, BY.
9784: - SK.
9787a çün: çü SK; Zehrā: ᶜAzrā BY.
9787b ᶜAzrā: Zehrā SK.
9794a ḫavf idüben: ḥüzn idüp SK, ḥüzn idüben BY.
9795b nice: bunca SK.

9800 Revā mı maşlaḥat mı iy ḳarındaş
Ki çıḳmaya gözüñden ẕerrece yaş

9801 Senüñ yüz dürlü ᶜaybuñı melekler
Anuñ rūḥına her gün ᶜarż iderler

9802 Senüñ-çün utana Ḫaḳ ḥażretinden
Utanmaḳ yā niçün gelmeye senden

9803 Benüm nefsüm elinden n'ideyim āh
Ki her sāᶜatde olur Ḫaḳḳa güm-rāh

9804 Bilürem cümle azġunlıġı benden
Buluram her ḥayāsuzlıġı benden

9805 Niçe cehd itdüm inṣāf itmedi nefs
Ḫudādan yaña bir dem gitmedi nefs

9806 Ḳazandı yüz ḳarasın bī-nihāyet
Bilürem varuram dergāha elbet

İÜ 320b 9807 Ne yüz-ile baḳam sulṭāna ol dem
Ki yoḳ bir ẕerre ṭayaḳ cāna ol dem

9808 ᶜAceb bu ᶜöẕr-ile ben rū-siyāhı
Ḳabūl eyleye mi ol nūr-ı şāhī

AG 282a 9809 İlāhī ol ḥabībüñ ḥürmeti-y-çün
Senüñ ḳatuñda anuñ ᶜizzeti-y-çün

9810 Beni dergāhdan dūr itme iy Ḫaḳ
Beni nār-ıla mescūr itme iy Ḫaḳ

9811 Günāhum luṭfuñ-ıla eyle mestūr
Olam tā serverüñ ḳatında mesrūr

SK 270a 9812 Benüm-çün tā ki şerm itmeye server
Şefāᶜat ide luṭfından peyem-ber

9813 Ḳamu mücrimlerüñ cürmini yā Rab
Dilerem setr idesin anları hep

9814 Ki tā dergāhdan dūr olmayalar
Ṭamu nārıyla mescūr olmayalar

9815 Çü bu nevᶜa ḫaber virdi Betūle
Dönüp şordı girü şāḥib-uṣūle

BY 308a 9816 Ki iy nūr-ı Ḫudā maḥbūb-ı Allāh
Suʾāl itdüñ mi Cebrāʾīlden iy şāh

9801b gün: dem SK; iderler: ideler İÜ, AG, BY.
9803a n'ideyim: n'ideyin BY.
9803b sāᶜatde: sāᶜat SK.
9804a azġunlıġı: azġunlıḳ SK.
9804b buluram: bilürem İÜ, AG; ḥayāsuzlıġı: ḥayāsuzlıḳ SK.
9816b itdüñ mi: itdi kim SK.

9817 Niçe sürerler ol dem ümmetüñi
Görürler anda lā-büd ḥażretüñi

9818 Ḫudā lāyıḳ görür mi ḥażretüñden
Süreler ümmeti nāra ḳatuñdan

9819 Didi ṣordum belī Cibrīle anı
Nice_olur ümmetüñ ol demde şānı

9820 Ḫaber virdi baña Cibrīl oları
Meleklere o dem emr ide Bārī

9821 Melekler süreler bunları ol dem
Ayaḳ üstine gideler bular hem

9822 Ḳara olmayısardur yüzleri hīç
Daḫı gök olmayısar gözleri hīç

9823 Mühür olmaya daḫı dillerinde
Daḫı olmaya aġlāl ellerinde

İÜ 321a 9824 Daḫı şeyṭān ḳoşulmaya olara
Selāsil hem ṭaḳılmaya olara

9825 Erenlerüñ ṭutarlar şaḳalından
Daḫı ᶜavretlerüñ başı ṣaçından

9826 Niçe pīrler bu ümmetden olalar
Pes anda aġlaşup zārī ḳılalar

9827 Diyeler ḳanı bizüm şeybetümüz
Bugün ḫ·or oldı ṣındı ḥürmetümüz

9828 Güneş ıssısına döymezdük anda
Nice ḳatlanavuz odlara bunda

AG 282b 9829 Niçe yigitler ol gün ide feryād
Ki ᶜömrüm ḥüsnüm olmış-ıdı ābād

9830 Ḳanı dünyāda ol ḥüsn ü şebābet
Ḳanı ol ḥüsn ü ol aᶜżāda ḳuvvet

SK 270b 9831 Cüvāniyyet bizi maġrūr ḳıldı
Ki şimdi Ḥaḳ bizi maḳhūr ḳıldı

9832 Niçe ḫātūnlar ol gün ümmetümden
Diye *vā-ḫacletā* ne ḳılayım ben

BY 308b 9833 Ḳanı ol yüz ki ṣaḳlardum güneşden
Dökildi şimdi hep yüz ṣuyı benden

9817b anda lā-büd: lā-büdd anlar SK, lā-büd anda BY.
9819b şānı: ḥāli BY.
9825a ṭutarlar: ṭutalar SK.
9828: - İÜ, AG.
9831b bizi: sizi SK.
9833a ṣaḳlardum: ṣaḳlarduḳ SK.
9833b şimdi: - SK; benden: yüzden SK.

9834 ᶜAceb rüsvāy oldum n'ideyim āh
Ki itdügümi buldum n'ideyim āh

9835 Didi pes ben ḥayā itdüm Ḫudādan
Tażarruᶜ ḳıluram ḳurtar belādan

9836 Bugün yırtıldı perdem Ḥaḳ ḳatında
ᶜUyūbum ẓāhir oldı ḥażretinde

9837 Bu nevᶜa nevḥa-zārī ḳıla bunlar
Ki Mālik ḥażretine gele bunlar

9838 Rivāyet itdi bunda İbni ᶜAbbās
Ki tefsīr içre oldur aᶜlemü'n-nās

9839 Didi ol dem ṣırāṭı kim giçeler
Ṣırāṭ üstinde ḳalalar niçeler

9840 Bu ümmetden de bir ṭāᵓ ife anda
Bile maḥbūs olup ḳalalar anda

9841 Pes ol dem diye Cibrīle peyem-ber
Niçün ḳalurlar anlar diye server

9842 Diye Allāh aᶜlemdür bulara
Ne kim iderse ḥākimdür bulara

İÜ 321b 9843 Diye Ḥaḳ setr idüñ tīz anları siz
Ki vādīlerde gizleñ bunları siz

9844 Muḥammed ola tā cennetde rāḥat
Görüp bunları ḳılmaya şefāᶜat

9845 Çü server gide ümmetle cināna
Ḳamu ümmetleri ḳurtıldı şana

9846 Bu kez emr ide bunları süreler
Cehennem Mālikine irgüreler

9847 Diye Mālik ne ümmetdendür anlar
Bu nevᶜa gelmedi bunda gelenler

9848 Niçün ḳara degül yüzi bularuñ
Niçün ezraḳ degül gözi bularuñ

AG 283a 9849 Niçün mühr olmamışdur dillerinde
Niçün aġlāl yoḳdur ellerinde

9850 Niçün zencīr-ile baġlu degüldür
Niçün yürekleri ṭaġlu degüldür

9834a oldum: olduḳ SK; n'ideyim: n'ideyin SK.
9834b n'ideyim: n'ideyin SK.
9835: Sadece MK nüshasında var, diğerlerinde yok.
9836a perdem: perde İÜ, AG.
9841a Cibrīle: Cibrīle ol dem SK.
9842a aᶜlemdür: ᶜālimdür SK.
9848b ezraḳ: erzaḳ (?) SK, BY.

SK 271a|BY 309a

9851 Niçün şeyṭānlar olmadı maḳrūn
Niçün maṭraḳlar-ıla_olmadı maṭᶜūn

9852 Niçün ayaḳlarında yoḳdur enkāl
Bu nevᶜ-ile getürdüñüz nedür ḥāl

9853 Melekler diyeler emr itdi Allāh
Ki böyle Mālike iltüñ didi şāh

9854 Getürdük ḳatuña uş bunları biz
Şoruñ kendülere kimler-durur siz

9855 Bu kez Mālik diye iy ḳavm-i eşḳā
Baña sizüñ gibi gelmedi aṣlā

9856 Ne ümmetdensiz eydüñ bileyim ben
Ki ben görmemişem sizlerden aḥsen

9857 Rivāyet ḳıldılar bir daḫı bunda
Melekler süreler anları anda

9858 Resūlüñ adını söyleye bunlar
Ki *vā-Muḥammedāhu* diye bunlar

9859 İrişüp Māliki çün göre bunlar
Mehābetden özin yitüre bunlar

İÜ 322a

9860 Muḥammed adı ḳala dillerinde
Unudalar gide göñüllerinde

9861 Diye Mālik ki kimlersiz ᶜaceb siz
Ki sizden aḥsen ümmet görmedük biz

9862 Diyeler iderüz senden ḥayā biz
Ki zīrā olmış-ıduḳ eşḳıyā biz

9863 Velī anlardanuz kim Ḥaḳ Taᶜālā
Bize Ḳurʾānı inzāl itdi Mevlā

9864 Daḫı biş vaḳt namāz emr itdi Allāh
Zekāt emr itmiş-idi bize hem şāh

9865 Oruç ṭutup daḫı ḥacc eyler-idük
Ḥaḳuñ ẕikrini dāyim söyler-idük

9866 Diye Mālik ki Ḳurʾānı Taᶜālā
Muḥammed üstine indürdi Mevlā

AG 283b

9867 İşideler bular çün nām-ı Aḥmed
Ḳamusı ideler kim vay Muḥammed

9853a diyeler emr itdi: diye emr eyledi SK, BY.
9857b süreler: ṣoralar SK.
9858b diye: āh diye SK. || **vā-Muḥammedāhu**: “Vah onun Muhammed’ine”.
9860a dillerinde: dillerinden BY.
9860b göñüllerinde: göñüllerinden BY.
9863b Ḳurʾānı: Ḳurʾān SK.
9867b vay: vā- SK, BY.

BY 309b 9868 Diyeler biz Muḥammed ümmetiyüz
Ḥaḳuñ maḥbūbı Aḥmed ümmetiyüz

9869 Diye Mālik sizi ol Ḥayy u Cebbār
Kelāmı-y-ıla itmedi mi inẕār

SK 271b 9870 Size Ḳurʾān gibi virdi kitābı
Muḥammed hem gelüp itdi ḫiṭābı

كَمَا قَالَ تَعَالَى كُلَّمَا أُلْقِيَ فِيهَا فَوْجٌ سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ*

9871 Ḥaḳun emrini niçün ḳılmaduñuz
Maᶜāṣīden niçün menᶜ olmaduñuz

9872 Cehennem ḳapusına çün varalar
Ṭamuyı daḫı ḫuzzānı göreler

9873 Ḫudādan Mālike emr ire der-ḥāl
Buları tīz ṭamuya eyle idḫāl

9874 Diye Mālik işitdüñüz mi anı
Diyeler kim işitdük ol beyānı

İÜ 322b 9875 Velīkin bize vir luṭf eyle mühlet
Ki biz aġlaşalum bir iki sāᶜat

9876 Şaḳāvet ġālib oldı çünki bize
Birez dem aġlaşalum nefsümüze

9877 Diye ḳādir degülem ben emāna
Ḥaḳuñ emrine hīç olmaz bahāne

9878 Nidā eyleye ol dem Ḥaḳ Taᶜālā
Ki mühlet vir bulara diye Mevlā

9879 Birez dem ḳo ki aġlasunlar anlar
Cigerlerini ṭaġlasunlar anlar

9880 Buları ḳo ki olsun dīde giryān
Ki döksün yaş yirine yüzlere ḳan

9881 Bulara şimdi lāyıḳ aġlamaḳdur
Firāḳ-ıla cigerler ṭaġlamaḳdur

9882 Çü maġrūr oldılar fānīye bunlar
Gerekdür kim bugün acıya bunlar

---

* kemā: - SK; ḳāle: ḳāle'llāhü SK. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *...Oraya her bir topluluk atıldıkça oranın bekçileri onlara 'Size bir uyarıcı gelmemiş miydi?' diye sorarlar.*" (Mülk 67/8).

9872b ḫuzzānı: anda çün BY.
9873a ire: ide SK.
9875a bize vir: vir bize SK.
9876a bize: bizden SK.
9876b dem: - SK; nefsümüze: nefsümüzden SK.
9879a aġlasunlar anlar: aġlaşa bunlar SK.
9879b cigerlerini: cigerlerin SK.
9882b kim: ki SK.

9883 Kelāmum bunlara ḳıldum müyesser
Pes anı oḳıyup ṭutmadı anlar

BY 310a 9884 Çekişdiler benümle kibriyāyı
Ki pīşe itdiler kibr ü riyāyı

AG 284a 9885 Namāz emr itdüm ekṣer ḳılmadılar
Ḳılanlar daḫı ṣādıḳ olmadılar

9886 Namāz içinde bunlar oldı keslān
Budur lāyıḳ kim ola gözleri ḳan

9887 Zekāt emr itdüm anı virmediler
Virenler daḫı aḥsen görmediler

SK 272a

كَمَا قَالَ تَعَالَى وَلَا يَأْتُونَ الصَّلٰوةَ اِلَّا وَهُمْ كُسَالٰى وَلَا يُنْفِقُونَ اِلَّا وَهُمْ كَارِهُونَ*

9888 Oruç ṭutanlar ekl itdi ḥarāmı
Daḫı söylediler fāḥiş kelāmı

9889 Ḥarām-ıla baña ḥacc itdi anlar
Namāzı ḳılmayuban gitdi anlar

İÜ 323a 9890 Ḥarām itdügüm işden ḳaçmadılar
Ḥarāmı vü ḥalālı seçmediler

9891 Daḫı ḳullaruma ẓulm itdiler çoḳ
Ben itmeñ didügüme gitdiler çoḳ

9892 Er ü ᶜavret iderlerdi ḫıyānet
Gerekdür intiḳām anlara elbet

9893 İşideler anı çün bunlar iy cān
Olalar şermsār u zār u giryān

9894 Diyeler ḥaḳdur itdük bunları hep
Bugün lāyıḳ ki olavuz muᶜaẕẕeb

9895 Şu deñlü olalar giryān anlar
Kesile yaş aḳıda ḳan anlar

9896 Zamānlar giçe bunlar aġlaya ḳan
Niçe gül-ruḫlar olalar zaᶜafrān

9897 Ḳanı ol ᶜizz ü nāz u ḥüsn ü zībā
Bükile aġlamaḳdan ḳadd-i bālā

9883b anlar: bunlar BY.
9885a namāz: ṣalāt SK, BY.
* "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *...Namaza ancak üşene üşene gelmeleri ve ancak gönülsüzce harcamaları engel olmuştur.*" (Tevbe 9/54).
9889a anlar: bunlar SK.
9889b namāzı: namāzın SK; anlar: bunlar SK.
9890b seçmediler: seçmeyenler SK.
9891b didügüme gitdiler: didügümi itdiler SK, BY.
9894b bugün: bu SK.
9896b ruḫlar: ruḫları İÜ, AG.

9898 Ḳanı sulṭānlaruñ raḫtı vü baḫtı
Benüm diyü düzerdi köşk ü taḫtı

9899 Göre kim cümle taḫt u köşk ü eyvān
Ḳamu kendüye olmış anda nīrān

9900 Ḳanı ol mülke binümdür diyenler
Ki mülkümüz diyüp daᶜvā ḳılanlar

BY 310b 9901 Ḳanı maġrūr olanlar ḥüsn ü māla
Ḳanı faḫr eyleyen cāh u kemāle

AG 284b 9902 Ḳamu ḫ˘orlıġa tebdīl oldı ᶜizzet
Kim oldı ḥürmetüñ yirine ẕillet

9903 Bu nevᶜa söyleşüben aġlaşalar
Şu deñlü ola kim ḥadden aşalar

9904 Diye Mālik ne gökçek aġlamaḳ bu
Eger dünyāda olaydı bu ḳorḫu

9905 Cehennem sizi hergiz yaḳmayaydı
Ki böyle ḥürmetüñüz yıḳmayaydı

9906 Bu ḥāl içre ire Ḥaḳdan nidā pes
Ki yā Mālik bularuñ sözini kes

İÜ 323b|SK 272b 9907 Sür aḫı bunları gitsün ṭamuya
Ṭamu içre ᶜaẕāb eyle ḳamuya

9908 Pes anda ṣayḥa ḳıla Mālik ān-dem
Ṭamuya velvele düşe hemān-dem

9909 Zebānīler irişe bī-nihāyet
Diye virmeñ bulara imdi mühlet

9910 Ṭamunuñ eñ yuḳaru ḳapusından
Atuñ bunları nār içine andan

9911 Buları çün atalar anda nāra
Günāhınca yapışa od bulara

9912 Ḳamusı çaġrışuban ideler āh
Diyeler *lā ilāhe illa'llāh*

9913 Ṭamu çün anı işide bulardan
Ki biş yüz yıl ırak gide bulardan

9914 Diye Mālik girü ṭutuñ buları
Diye od nice ṭutalum buları

9900: - SK, BY.
9901b cāh u: cāha SK.
9908a anda: andan SK; ān-: ol SK.
9912a ideler: eyde SK.
9913a ṭamu: ḳamu SK.

9915 Ki dillerine geldi ism-i Allāh
Didiler *lā ilāhe illa'llāh*

9916 Diye Mālik ki gerçeksiz didiler
Ḥaḳuñ ẕikrini dilde söylediler

9917 Velīkin emr-i Rabbü'l-ᶜālemīni
Yirine getürüñ Ḥaḳ buyruġını

BY 311a 9918 Pes ol dem yapışa od cümlesine
Çeküp ᶜāṣīleri ala içine

9919 Kimi ṭuta ṭopuġına irince
Kimini daḫı dizine irince

9920 Kimi biline kimi sīnesine
Günāhınca irişe cümlesine

AG 285a 9921 Ḳaçan kim yüzlerine ḳaṣd ide nār
Daḫı yüreklerine irişe nār

9922 Nidā eyleye ol dem girü Bārī
Yüzinden bunlaruñ defᶜ eyle nārı

9923 Kim ol yüz-ile sācid oldı bunlar
Baña dünyāda ᶜābid oldı bunlar

İÜ 324a 9924 Daḫı yaḳma göñüllerin bularuñ
Daḫı hem yaḳma dillerin bularuñ

9925 Benüm birligüme ḳılmışdı iḳrār
Degül lāyıḳ ki yaḳa anları nār

SK 273a 9926 Oruç ayında hem çekdi ḥarāret
Gerek şimdiki dem yaḳmaya elbet

9927 Bu ḥāl içre ḳalalar bunlar iy şāh
Diledügi ḳadar ol yüce Allāh

9928 Diyeler Ḥaḳḳa yā Ḥannān ü Mennān
Aġıṯnā bize iy ᶜizzetlü sulṭān

9929 Ḥaḳuñ ḥükmi çü nāfiẕ ola anda
Nidā eyleye pes Cibrīle anda

9930 Diye Ḥaḳ kim Muḥammed ümmetinüñ
Nedür ḥāli anuñ ᶜāṣīlerinüñ

9916a ki: - SK.
9919a ṭuta: ḳala SK.
9919b kimini: kimisi SK.
9922a girü: yine SK, BY.
9925a ḳılmışdı: ḳılmışdur SK.
9926b yaḳmaya: yanmaya SK, BY.
9928b **aġıṯnā**: bk. 183a dipnot; iy: - BY.
9929a nāfiẕ: nāzil BY; anda: bunda SK.

9931 Diye Cibrīl sen a^{c}lemsin İlāhī
Girü sen yig bilürsin pādişāhī

9932 Diye var gör bularuñ ḥālini sen
Neye irişdi bil aḥvālini sen

9933 Ṭamunuñ ḳapusına ire Cibrīl
Ṭamu Mālikin anda göre Cibrīl

9934 Ki minber üzre ṭamu ortasında
Oturmış heybet-ile Mālik anda

BY 311b 9935 Görüp Cibrīli ta^{c}ẓīm eyleye bol
Diye kim bunda niçün ṭutduñuz yol

9936 Diye emr eyle olmışdur Ḫudādan
Muḥammed ümmetini tā görem ben

9937 Diye kim ḥāli key müşkil olaruñ
Yanarlar cümle ortasında nāruñ

9938 Yimişdür etlerinüñ cümlesin nār
Hem iḥrāḳ itdi ecsādın ne kim var

9939 Ṭamarlar yarılup siñir bozıldı
Göreydüñ ḳamu yandı kömür oldı

AG 285b 9940 Hemān ḳalmış-durur yüzler yürekler
Ki faẓl-ıla Ḫudā anları bekler

İÜ 324b 9941 Diye götür cehennem ṭabḳasın sen
Naẓar idem bularuñ ḥāline ben

9942 Ṭamu ḫuzzānına emr ide ān-dem
Götüre perdeyi anlar hemān-dem

9943 Naẓar eyleyeler Cibrīle anlar
Anı ḥüsninden ol dem bile anlar

9944 Diyeler kimdür ol eydüñ bize siz
Kim andan aḥseni hīç görmedük biz

SK 273b 9945 Diye Mālik bilüñ bu Cebre^{ʾ}īldür
Emīn-i vaḥydür ḫalḳa delīldür

9946 Muḥammed ḥażretin her dem görürdi
Aña hem vaḥy-i Ḥaḳḳı indürürdi

9947 Muḥammed adını çün işideler
Hemān-dem aġlaşup feryād ideler

9936b ümmetini: ümmetin SK.
9937a kim ḥāli: ḥālleri SK.
9939b ḳamu: cümle SK.
9942a ṭamu: ḳamu İÜ, SK.
9942b götüre: getüre İÜ, AG.
9945b vaḥydür: daḥı-durur (?) SK.
9946a görürdi: görür didi SK.

9948 Ḳamusı çaġrışalar Cebre᾽īle
Diyeler ḥālümüz di ol ḫalīle

9949 Selām ilet ḥabībe bizden iy cān
Ki bizi andan ayru ḳıldı ᶜişyān

9950 Göre Cibrīl anları ki yanmış
Ḳararmış cümle kömürlere dönmiş

9951 Bulara şefḳat idüp aġlaya ol
ᶜUṣāt içün yüregin ṭaġlaya bol

BY 312a 9952 İrişe pes girü dergāha Cibrīl
Tażarruᶜ eyleye Allāha Cibrīl

9953 Diye Ḥaḳ nice gördüñ sen ᶜuṣātı
Diye yā Rabbi zaḥmetleri ḳatı

9954 ᶜAẕābı key ḳatı anlaruñ iy Ḥaḳ
Mekānı anlaruñ hem ġāyet eżyaḳ

9955 Diye Ḥaḳ nesne dilerler mi senden
Diye yā Rab dilerler anı benden

9956 Ki tā iltem ḫaber serverlerine
Diyem aḥvāli peyġām-berlerine

9957 Selām idem aña ümmetlerinden
Diyem ümmetlerüñ şiddetlerinden

İÜ 325a 9958 Diye Ḥaḳ luṭf-ıla irgür selāmı
Digil hem aña ümmetden peyāmı

AG 286a 9959 Dönüp andan cināna ire Cibrīl
Resūlüñ ḫaymesini göre Cibrīl

9960 Ḳurılmış Ṭūbī aġacı dibinde
Ki bir dāne güzel incüden anda

9961 Düzilmiş ḫaymenüñ dört biñ ḳapusı
Ẕehebden her ḳapusınuñ yapusı

9962 İki ḳanatlu her ḳapusı anuñ
Ol olmışdur maḳāmı Muṣṭafānuñ

9963 Oturmış nūrdan taḫt üzerinde
Peyem-berler ḳamu cemᶜ olmış anda

SK 274a 9964 Elinde kāse Kevṯerden şarābı
Virürdi ṣaġa ṣola anda ābı

9951b bol: ol SK.
9958a Ḥaḳ luṭf-ıla irgür: luṭf-ıla Ḥaḳ irgür İÜ, AG, luṭf-ıla irgür Ḥaḳ BY.
9962b olmışdur: olmışdı SK, BY.
9963a üzerinde: üstinde anda İÜ, AG, üzre anda BY.

9965 İrişe aġlayuraḳ anda Cibrīl
Resūlüñ ṭura ḳarşısında Cibrīl

9966 Selām eyleye vü aġlaya ol cān
Selāmın redd idüben diye sulṭān

9967 Diye kim iy ḳarındaşum bu cennet
Degül dār-ı bükā vü dār-ı miḥnet

9968 Ne aġlarsın ki bu ᶜişret evidür
Şafā vü ẕevḳ u hem leẕẕet evidür

BY 312b 9969 Diye ben gördügüm ger sen göreydüñ
Daḫı benden ḳatı sen aġlayayduñ

9970 Cehennem içre gördüm bir cemāᶜat
ᶜAẕāb içre çekerler ḳatı miḥnet

9971 Didiler biz Muḥammed ümmetinden
Selām gönderdiler hem saña benden

9972 Ki *vā-Muḥammedā* dirler ḳamusı
Şefāᶜat ḳıl bize dirler ḳamusı

9973 Hem ol dem perdeyi refᶜ ide Allāh
Nidāsın anlaruñ işide ol şāh

9974 Ki dirler yā Muḥammed bize dermān
Diye *lebbeyk* ol dem anda sulṭān

İÜ 325b 9975 İşidüp anları aġlaya server
Pes andan tāc u taḫtı ḳoya server

9976 Gelüp ᶜarş altına secde_eyleye ol
Daḫı ümmet-çün anda aġlaya ol

9977 Didi server o dem ḳılam duᶜāyı
Şu nevᶜa eyleyem Ḥaḳḳa ṡenāyı

AG 286b 9978 Ki hīç evvelde vü āḫirde kimse
Ṡenā eylememiş ola bu nevᶜa

9979 Peyem-berler bile secde_eyleyeler
Ki ümmet-çün Ḫudāya söyleyeler

9980 Nebīlere nidā eyleye ḥażret
Degüldür bu bugün dār-ı ᶜibādet

9965b ḳarşısında: ḳarşısına SK.
9969a ger: - SK.
9972a vā-Muḥammedā: vā-Muḥammedāh İÜ, AG, Muḥammed BY.
9974b **lebbeyk**: bk. 2097a dipnot.
9975b tāc u: tācı SK.
9976a eyleye: ide İÜ, AG.
9977b nevᶜa: nevᶜ-ile SK.
9979a peyem-berler: nebīler SK.

9981 Bunı şanmañ ki bu ṭāᶜat evidür
Bu cennetdür şafā ᶜişret evidür

9982 Ḳamusı secdeden ḳaldura başı
Peyem-ber secde içre döke yaşı

SK 274b

9983 Diye Ḥaḳ kim i faḫr-ı enbiyā sen
Bu dem ḳaldur başuñı secdeden sen

9984 Di işit iste bol eyle şefāᶜat
Ne kim sen isteseñ ben virem elbet

9985 Ḥabībüm budur ol ᶜahd itdügüm ben
Virem ben tā ki rāżī olasın sen

BY 313a

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضٰى*

9986 Diye pes *ümmetī vā-ümmetī* şāh
Baña vir ümmetüm iy görklü Allāh

9987 Ḫudāyā geçdi çün ḥükmüñ bulardan
Daḫı hem intiḳām alduñ bulardan

9988 Şehā vir ben ḳula bugün şefāᶜat
Ḫalāṣ ola bugün tā eżᶜaf ümmet

9989 Diye Ḥaḳḳ imdi var sen yā Muḥammed
Buları hep çıḳar sen yā Muḥammed

9990 Şunuñ kim arpaca ḳalbinde īmān
Ola ger anı çıḳar eyle iḥsān

İÜ 326a

9991 Pes ol dem ire ṭamu ḳapusına
Girüben ṭura Mālik ṭapusına

9992 Diye kim ᶜöẕrümi maḳbūl it iy cān
Ki ᶜabdem baña emr eyledi sulṭān

9993 Diye refᶜ it ṭamuyı ümmetümden
Görem tā ümmetümüñ ḥālini ben

9994 Göre pes bunları yanmış göyünmiş
Ḳararmış cümle kömürlere dönmiş

9995 Görüben aġlaya sulṭān-ı ᶜālem
Yanınca bile Cibrīl aġlaya hem

9982a ḳamusı: ḳamu SK.
9983b başuñı: başuñ SK; secdeden sen: secdesinden İÜ, AG, BY.
9984a eyle: eyleye AG, - SK.
* ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Şüphesiz, Rabb'in sana verecek ve sen de hoşnut olacaksın.*" (Duhâ 93/5). || SK'de aynı surenin 6. ayeti de yazılmış, diğer nüshalarda yok.
9986a **ümmetī vā-ümmetī**: "Ümmetim, ah ümmetim". **nefsī-ümmetī** için bk. 2481b dipnot.
9987a bulardan: olardan SK.
9989b hep çıḳar sen: sen çıḳar hep SK.
9991: AG'de der-kenar.
9991a ṭamu: nāruñ BY.
9991b girüben: görüben İÜ, AG, BY.

AG 287a	9996	Göreler çün resūli mücrim ümmet Ḳamu iẓhār ideler anda riḳḳat
	9997	Şu kim var arpa deñlü anda īmān Ḳamu iḫrāc ide ol demde ol cān
	9998	Girü secde_eyleye Ḥaḳ ḥażretine Ḳalanın da çıḳarmaḳ niyyetine
	9999	Diye Ḥaḳ şol ki var ḫardalca īmān Ḳamusın anlaruñ iḫrāc it iy cān
	10000*	Buları çıḳarup hem ide secde Şefāᶜat isteye vü vara vecde
SK 275a	10001	Diye miṣḳāl-i ḫardaldan da ednā Olursa çıḳar iy maḥbūb-ı aᶜlā
	10002	Ki dise *lā ilāhe illa'llāh* *Muḥammed*dür daḫı hem *resūlu'llāh*
BY 313b	10003	Daḫı ḫardaldan ednā itse iḥsān Çıḳara cümlesini anda sulṭān
	10004	Girü secde_eyleyüp ide şefāᶜat Şular kim eyledi ancaḳ şehādet
	10005	Buları daḫı virgil diye server Ḫudā pes diye ol gün iy peyem-ber
	10006	Senüñ işüñ degüldür bu ḥabībüm Ḥaḳīḳat bil benümdür bu ḥabībüm
	10007	Bil imdi bu celāl-i ᶜizzetüm-çün Daḫı hem kibriyā vü ᶜaẓmetüm-çün
İÜ 326b	10008	Çıḳaram cümlesini oddan iy şāh Ki dise *lā ilāhe illa'llāh*
	10009	Budur zīrā ki serverden rivāyet Şefāᶜat kim ide ehl-i şefāᶜat
	10010	Şefāᶜatden ḳamu itse ferāġat Lisān-ı ḳudretinden diye ḥażret
	10011	Şefāᶜat eyledi cümle melekler Nebīler itdiler daḫı dilekler
	10012	Şefāᶜat itdi müʾminler daḫı hem Kimesne ḳalmadı illā ki erḥam

9996a ümmet: elbet SK.
9997a Şular kim arpa deñlü vardur īmān BY.
* SK'de sayfanın altında der-kenar olarak "Maṭlabü fī-Beyāni'l-İḫrāci'l-Müʾmin mine'n-Nār eş-Şefāᶜati Muḥammed ᶜAleyhi's-Selām" kaydı vardır.
10007b kibriyā vü: kibriyā-yı SK, kibriyām u BY.
10008a çıḳaram: çıḳar SK.
10008b dise: diye SK.

10013 Benem kim rāḥimīnüñ erḥamıyam
Şefāᶜat eylerem pes ben daḫı hem

كَمَا قَالَ تَعَالَى شَفَعَتِ الْمَلَائِكَةُ وَشَفَعَ النَّبِيُّونَ **AG 287b** وَشَفَعَ الْمُؤْمِنُونَ وَلَمْ يَبْقَ إِلَّا أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ*

10014 Pes andan ḳabż ide bir ḳabża Raḥmān
Cehennemden çıḳara cümle sulṭān

10015 Şular kim didi bir kez *illā Allāh*
Ḳamusın anda iḫrāc ide Allāh

10016 Şu ḳavmi anda iḫrāc ide ol Ḥaḳ
Ki ol bir ẕerre ḫayr itmemiş el-ḥaḳ

10017 Kömürler gibi olmış cümle yüzler
Belürsüz olmış anda yüz ü gözler

10018 Alup bu cümlesini döne server
İre cennet ḳapusına peyem-ber

SK 275b|BY 314a 10019 Bir ırmaḳ vardur adı nehr-i ḥayvān
Buları ṭaldura ol nehre sulṭān

10020 Çün ol ırmaḳ içinde yuna bunlar
Ḳamu aḳ incülere döne bunlar

10021 Ḳamusı cürd ü mürd ola mükeḥḥal
Ḳamu aᶜżāları ola mükemmel

10022 Ayuñ on dördi gibi yüzleri hep
Ḳamu cennetdeki gibi müretteb

İÜ 327a 10023 Velī alınlarında ḳala bir ḫaṭ
Ki şan mermerde olmışdur muḫaṭṭaṭ

10024 Bular ol ṭamu ehlidür ki Raḥmān
Ḳamusın oddan āzād itdi sulṭān

هَؤُلَاءِ الْجَهَنَّمِيُّونَ عُتَقَاءِ الرَّحْمَنِ مِنَ النَّارِ* قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ لَيَخْرُجَنَّ قَوْمٌ مِنْ أُمَّتِي مِنَ النَّارِ بِشَفَاعَتِي يُسَمَّوْنَ جَهَنَّمِيُّونَ**

10025 Pes andan emr ide Cebbār-ı ᶜālem
Girüñ cennetlerüme siz daḫı hem

10026 Ṭutuñ her biriñüz anda mekānı
Ne kim isterseñüz ben virem anı

10013a rāḥimīnüñ: erḥamīnüñ BY.

* "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Melekler şefaat ettiler, peygamberler şefaat ettiler, müminler de şefaat ettiler. Şefaat etmedik bir Erhamu'r-Râhimîn kaldı.*" (Müslim, 2014: I/256, 259).

10016b ol: - BY.

10019b ṭaldura: ṭoldura SK; nehre: şehre İÜ.

10020a ol: - SK.

10023b olmışdur: olmış SK.

10024a ṭamu: nār SK, BY.

* "İşte bu cehennemlikler Rahman'ın ateşten azad ettiği azatlılarıdır." (Kaynak bulunamadı).

** leyaḫrucenne: Metinde "yaḫrucu". || "Hz. Peygamber aleyhi's-selam şöyle buyuruyor: *Ümmetimden bir grup benim şefaatimle cehennemden çıkarılacaklardır. Kendilerine cehennemlikler adı verilecektir.*" (Tirmizî, 2007: II/636).

10027 Gireler cümlesi cennetlere hep
İrişeler ḳamu niᶜmetlere hep

10028 Ḳamu ḥamd ideler Raḥmāna anlar
Kim irdi bī-bedel iḥsāna anlar

10029 Diyeler kim giderdi ḥüzni bizden
Feraḥlar irdi bize ḳamu yüzden

AG 288a 10030 Cehennemden bize virdi necātı
Ḳamu ġafr itdi bizden seyyiʾ ātı

10031 Ḥalāl itdi bize hem bir maḳāmı
Ki yoḳdur hergiz anuñ inᶜidāmı

10032 Bize hem bunda zaḥmet yoḳ ᶜanā yoḳ
Ṣafādur ẕevḳdur cevr ü cefā yoḳ

وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي اَذْهَبَ عَنَّا الْحَزَنَ اِنَّ رَبَّنَا لَغَفُورٌ شَكُورٌ اَلَّذِي اَحَلَّنَا دَارَ الْمُقَامَةِ مِنْ فَضْلِهِ لَا يَمَسُّنَا فِيهَا نَصَبٌ وَلَا يَمَسُّنَا فِيهَا لُغُوبٌ*

10033 Diyeler *Rabbenā* çoḳ ḳılduñ iḥsān
Bizi ġafr eyledüñ iy yüce sulṭān

BY 314b 10034 Hīç eksük ḳalmadı niᶜmetde yā Rab
Bize faẓluñı irgürdüñ müretteb

10035 Diye Ḥaḳ var ḳatumda efḍal andan
Bilüñ imdi rıżāmı efḍal andan

İÜ 327b|SK 276a 10036 Bilüñ rāżī olam sizden hemīşe
Ġażab görmeyiser bizden hemīşe

10037 Bu nevᶜa gireler cennāta bunlar
İreler bī-ᶜaded leẕẕāta bunlar

10038 Velī bunları görüp ehl-i cennet
Diyeler kim bulardur ol ki ḥażret

10039 Cehennemden çıḳardı itdi āzād
Cinān içinde şimdi ḳıldı ābād

10040 Görüp bu ḥāli maḥzūn ola bunlar
Dönüp Ḥaḳḳa tażarruᶜ ḳıla bunlar

10041 Ki iy Ḥaḳḳ irdi faẓluñ bī-nihāyet
Velī maḥzūn ider bizi bu ḥālet

10042 N'olaydı kim bu yazı olmayaydı
Ki cennet içre tā ġam gelmeyeydi

10030b ġafr: ġam İÜ.

* SK'de ayet-i kerimenin başında "ḳāle Taᶜālā" ibaresi ekli ve ayet 10032. beyitten hemen önce. || *"Şöyle derler: 'Hamd, bizden hüznü gideren Allah'a mahsustur. Şüphesiz Rabb'imiz çok bağışlayandır, şükrün karşılığını verendir. O, lütfuyla bizi kalınacak yurda yerleştirendir. Bize orada bir yorgunluk dokunmaz. Bize orada usanç da gelmez.' "* (Fâtır 35/34-35).

10033b sulṭān: Sübḥān SK.

10035a-b efḍal andan: andan efḍal BY.

10043 V'eger-nī bize cennet ola zindān
Keremden maḥv it eyle bize iḥsān

10044 Pes ol dem emr ide Cibrīle Bārī
Silüp maḥv ide ḳurtara buları

10045 Çün oddan ḳurtıla müʾminler iy yār
Bu ḥāli göreler pes cümle küffār

10046 Ki İslām ehli olan çıḳdılar hep
Ṭamuda kendüler ḳaldı muᶜaẕẕeb

AG 288b 10047 Pes ol dem diye cümle ehl-i ṭuġyān
N'olaydı biz de olayduḳ Müsülmān

10048 Bugün biz de ṭamudan ḳurtılayduḳ
Cinān ehli olup niᶜmet bulayduḳ

كَمَا قَالَ تَعَالَى رُبَمَا يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ كَانُوا مُسْلِمِينَ*

10049 Rivāyet ḳıldı Bū Ẕerr-i Ġıfārī
Didi kim söyledi maḥbūb-ı Bārī

BY 315a 10050 Didi server ki ben bilürven anı
Ki eñ şoñra cehennemden çıḳanı

10051 Ḳamudan şoñra giren cennete hem
Kim olısar-durur şoñra mükerrem

İÜ 328a 10052 Didi kim ol bir ādem olsa gerek
Cehennemden çıḳuban gelse gerek

10053 Diye Ḥaḳ cürmini ᶜarż eyleñ imdi
Şaġāyirlerini hep söyleñ imdi

SK 276b 10054 Velī şaḳlañ kebāyirlerin andan
Ümīdin kesmeye tā kim o benden

10055 Çü ᶜarż ola aña cürm-i şaġāyir
Diye kim eyledümdi anı bir bir

10056 Diye kim daḫı işler eyledüm ben
Şükür kim anları hīç görmedüm ben

10057 Didi gördüm resūli güldi anda
Ki dişi dipleri görindi anda

10058 Rivāyet ḳıldı girü İbni Mesᶜūd
Didi bize didi maḥbūb-ı maḥmūd

10043b bize: - BY.
10045b cümle: anda SK.
10047b biz de olayduḳ: ola-duḳ biz de SK; Müsülmān: Müsürmān BY.
* "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *İnkâr edenler 'Keşke Müslüman olsaydık.' diye çok arzu edeceklerdir.*" (Hicr 15/2).
10051a giren: gire SK, BY.

	10059	Bilürem ṭamudan kim çıḳar āḫir Daḫı hem cennete kim girür āḫir
	10060	Bir erdür kim çıḳa imekleyürek ᶜAẕābına Ḥaḳuñ *ṣaddaḳ* diyürek
	10061	Diye Ḥaḳḳ imdi var gir cennete sen Saña cennet içinde yir virem ben
	10062	Varuban göre ol kişi cinānı Velīkin cümle ṭolmış ṣana anı
	10063	Diye yā Rab ṭolu buldum anı ben Ki hergiz ḳalmamış bir ẕerre andan
	10064	Diye Ḥaḳḳ anda vardur saña yir çoḳ Görüp gele diye yā Rabbi yir yoḳ
AG 289a	10065	Diye ḥattā ki üç kez gir cināna Görüben cenneti ol ṭoldı ṣana
	10066	Pes üçden ṣoñra girü Ḥaḳ Taᶜālā Saña dünyāca on yir diye Mevlā
BY 315b	10067	Diye tesḫīre mi_idersin İlāhī Sen-iken cümle maḫlūḳuñ ilāhı
	10068	Bu sözi naḳl iderken İbni Mesᶜūd Didi gördüm gülerdi anda Maḥmūd
İÜ 328b	10069	Pes ol şaḫṣa ki eñ ṣoñra giriser Aña Ḥaḳ dünyece on yir viriser
	10070	Didiler pes bu şaḫṣuñ adı Hennād Kim anı ṣoñra Ḥaḳḳ idiser āzād
	10071	Ḥasen Baṣrī dimiş n'olaydı Hennād Ben olaydum olaydum tā ki āzād
	10072	Kim ol āḫir ḫalāṣ olur ṭamudan Muḫalled olmadan ḫavf iderem ben
SK 277a	10073	Niçeler hem temennī eylemişler Ki Hennādı ben olaydum dimişler

10059b daḫı: didi SK.
10060a erdür kim: ādemdür ki SK.
10060b **ṣaddaḳ**: "Doğru söyledi".
10061a imdi var gir: var gir imdi SK, BY.
10064a anda vardur: vardur anda BY.
10065a ki üç kez: üç kez ki SK.
10067a tesḫīre: tesḫīr SK.
10069b dünyece: dünyāca SK; yir: - SK.
10071b tā ki: bārī AG.
10073a eylemişler: eylediler SK.
10073b Hennādı: Hennād SK; dimişler: didiler SK.

10074 Bizi anda muḫalled ḳılma yā Rab
Ḳuluñuz bizi ḳılmaġıl muᶜaẕẕeb

Beyānu Eyyi Ḳavmin Yedḫulūne'n-Nāra min-Hāẕihi'l-Ümmeti

10075 Gel imdi gör girü bunda beyānı
Ki kimlerdür girenler diyem anı

10076 Bu ümmetden ṭamuya kim girürler
Diyem anları kim kimler-dururlar

10077 Şulardur kim kebāyir işlediler
Daḫı teᵓḫīr-i tevbe eylediler

10078 Ṣaġāyir işlediler daḫı anlar
Velīkin cürm-i aşġar gördi anlar

10079 Günāhın ger ulu göreydi ādem
İderdi tevbeyi cürmine her dem

10080 Ki zīrā tevbeyi emr itdi Allāh
Didi kim cümleñüz *tūbū ila'llāh*

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَتُوبُوا اِلَى اللهِ جَمِيعاً اَيُّهَ الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ*

10081 Ki tevbeyle didi ḳurtılasız Ḥaḳ
Gerek tevbe_eylemek her dem muḥaḳḳaḳ

AG 289b|BY 316a 10082 Günāhuñ ḥaddi vü pāyānı yoḳdur
Şükür kim tevbenüñ bābı açuḳdur

10083 Peyem-ber kim ḳamunuñ efḍalidür
Ḥaḳuñ maḥbūbıdur hem mürselidür

İÜ 329a 10084 İderdi günde yitmiş tevbe ol cān
Daḫı hem bile istiġfār sulṭān

10085 Anuñ ᶜafv itmiş-iken Ḥaḳ günāhın
Ki geçmiş hem gelecek küllī varın

10086 Bunuñ birle münezzehdi günehden
Aña fetḥ irmiş-idi pādişehden

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى لِيَغْفِرَ لَكَ اللهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَاَخَّرَ**

10074b ḳılmaġıl: ḳılma SK.
10075b kimler-dururlar: kimler olurlar İÜ, AG.
10079b tevbeyi: tevbe SK.
* ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: …*Ey mü'minler, hep birlikte tövbe ediniz ki kurtuluşa eresiniz!*" (Nûr 24/31).
10083b maḥbūbıdur: maḥbūbı SK.
10085b geçmiş: geçdi BY.
10086a günehden: günāhdan SK.
10086b fetḥ: faẕl BY; pādişehden: pādişāhdan SK.
** ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY; SK'de aynı surenin ilk ayeti de yazılmış. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Ta ki Allah, senin geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlasın*…" (Feth 48/2).

10087 Saña pes farż u lāzım tevbe her-gāh
Ola kim cürmüñi ᶜafv ide Allāh

10088 Şular kim tevbe ḳıldı bunda her dem
Pes oldı Ḥaḳ ḳatında ḫ̱oş mükerrem

SK 277b 10089 Şular kim tevbe ḳılmadı günāha
İşi düşmekdür āḫ̱ir zār u āha

10090 Meger fażl-ıla ᶜafv eyleye Allāh
Kebāyir ger ṣaġāyir maḥv ide şāh

10091 Gerekdür līki bunlardan ḥaẕerler
Ḥaẕer olmasa çoḳ olur ḫ̱aṭarlar

10092 Ṣaġāyirden ḫ̱alāṣ olmaz dimişler
Velī biş vaḳti keffāret ḳomışlar

10093 Eger biş vaḳti eksüksüz ḳılalar
Ṣaġāyirden recādur ḳurtılalar

10094 Kefāret olısar hem aña ramżān
Buyurmışdur bu nevᶜa anı sulṭān

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ الصَّلَوَاتُ الْخَمْسُ وَالْجُمْعَةُ إِلَى الْجُمْعَةِ وَرَمَضَانُ إِلَى رَمَضَانَ مُكَفِّرَاتٌ مَا بَيْنَهُنَّ إِذَا اجْتَنَبَ الْكَبَائِرَ*

10095** Kebāyirden velī ḳaçmaḳ gerekdür
Aña ṣabr ābını ṣaçmaḳ gerekdür

10096 Gel imdi gör kebāyir neydügin sen
Niçe vech-ile maᶜlūm ideyin ben

BY 316b 10097 Didi server ki idüñ ictinābı
Yidi şeyden ki ḳılasız ṣavābı

İÜ 329b|AG 290a 10098 Biri şirk ü biri siḥr ol belādur
Daḫ̱ı hem ḳatl-i nefs ekl-i ribādur

10099 Yetīm mālın yimek ḳaçmaḳ ġazādan
Ḳaẕefdür muḥṣanāta ol belādan

10100 Rivāyet bir daḫ̱ı server dimişdür
Zinā vü şürb-i ḫ̱amr ekber dimişdür

10101 Rivāyet bir daḫ̱ı oldı ᶜAlīden
Seḫ̱āvet maᶜdeni şāh-ı velīden

10102 Didi on ikidür ẕenb-i kebāyir
Ṭoḳuzın saña didüm şimdi bir bir

---

* eş-ṣalavātu'l-ḫ̱amsü: Metinde "mine'ṣ-ṣalāti ile'ṣ-ṣalāte"; ve'l-cumᶜatü: Metinde "mine'l-cumᶜatü"; ve ramażānü: Metinde "ve min-ramażānü"; mā: fīmā SK. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Beş (vakit) namaz, cumaya kadar cuma, ramazana kadar ramazan, büyük günahlardan sakınıldığı takdirde, aralarında işlenen günahlar için keffarettir.*" (Müslim, 2014: I/317).

** SK'de der-kenar olarak "Maṭlab-ı Kebāyir" ibaresi kayıtlıdır.

10096b ideyin: ideyim İÜ, AG, BY.

10103 Onuncı ġaybet ü daḫı uġurlıḳ
Daḫı virmek yalan yire ṭanuḳlıḳ

10104 Bu on iki kebāyirdür didi şāh
Kim işlerse ṭamuya ḳoyar Allāh

10105 Velī bir yirde bir söz söylemişler
Peyem-berden anı naḳl eylemişler

10106 Rivāyet ḳılmış anı İbni ᶜAbbās
Ki_anı maḳbūl idüpdür cümle-i nās

SK 278a 10107 Bulardan ġayrı çoḳ dimiş kebāyir
Taᶜaddüd eylemiş anları bir bir

10108 Ki yitmişdür diyü naḳl oldı andan
Didüm on ikisin şimdi saña ben

10109 Birisi ᶜāḳ olmaḳ vālideyne
Daḫı laᶜnet oḳumaḳ Müslimīne

10110 Ḥaḳuñ mekrinde emn ü yeᵓs-i raḥmet
Emānetde daḫı itmek ḫıyānet

10111 ᶜİbādet idene tesḫīre ḳılmaḳ
Hem İslām içre ẕü'l-vecheyn olmaḳ

10112 Biri terk eylemek-durur ṣalātı
Daḫı menᶜ eylemek oldı zekātı

10113 Daḫı hem ṣavm u ḥac menᶜ eylemekdür
Biri hem raḥmını ḳaṭᶜ eylemekdür

BY 317a 10114 Daḫı bir Müslimi tekfīr itmek
Günāhı eyleyüp taşġīr itmek

İÜ 330a 10115 Daḫı Ḳurᵓānı oḳuyup unutmaḳ
Ḥased ḳılmaḳ daḫı hem kibr ṭutmaḳ

10116 Biri ketm eylemekdür ḥaḳ şehādet
Biri ṭutmaḳ-durur maᶜẕūre ᶜavret

AG 290b 10117 Daḫı kiẕb üzre va'llāhi dimekdür
Birisi hem livāṭa eylemekdür

10118 Biri naḳṣ eylemek mikyāl ü mīzān
Riyādur nevḥadur hem daḫı iy cān

10107b anları: anı BY.
10108-10109: AG'de takdim-tehirli.
10109a olmaḳ: oldı BY.
10110a mekrinde: mekrinden SK, BY.
10111b tesḫīre: tesḫīr SK.
10112a eylemek-durur: eylemekdür SK.
10112b eylemek oldı: eylemek-durur SK.
10114a daḫı: biri SK.
10115b ḳılmaḳ: itmek SK.
10118a naḳṣ: naḳż SK.

10119 Biri lehv āleti ṭutmaḳdur anuñ
Ki maḥv ider bular nūrını cānuñ

10120 Biri hem ᶜavreti ṭutmaḳ dübürden
Daḫı ṣādıḳlamaḳ nesne siḥirden

10121 Daḫı ḥayvān-ıla cemᶜiyyet itmek
Daḫı nevḥa ḳılanı daᶜvet itmek

10122 Ṭaleb ḳılmaḳ daḫı ᶜilm-ile dünyā
Hem anuñ birisidür ḥubb-i dünyā

10123 Vefā vü ᶜahdi terk itmek biri_anuñ
Biri hem ecrini ḥabs itmek anuñ

10124 Mürāyīsin dimek bir Müslime hem
Muᶜaẕẕeb olur ol söz-ile ādem

SK 278b 10125 Ḥaḳı ḳoyup mülūke meyl itmek
Ḥükümde ḥaḳḳı ḳoyup ġayra gitmek

10126 Daḫı hem oḳıya Ḳurʾānı iy yār
Ḳoya anı vü dünyā ide muḫtār

10127 Daḫı ḳaṣd ide ḳoñşı ᶜavretine
Daḫı ᶜadl itmeye ol merʾetine

10128 Ḳasem eyleye Ḥaḳḳuñ ġayrına ol
Daḫı nerd ile şaṭranc oynaya bol

10129 Daḫı ḳızlıḳ dileye Müslimīne
Daḫı ḍıḥk ide vech-i ẓālimīne

10130 Temennī ide hem bir Müslime ol
Ḳabīḥ aḥvālden açılsun diye yol

BY 317b 10131 Daḫı hem ᶜıyd-i küffār olduġında
İde evlād u ehlin ziynet anda

İÜ 330b 10132 Teşebbüh ᶜavrete er ere ᶜavret
Daḫı cemᶜiyyet itmek iki ᶜavret

10133 Żiyāfet itse bir Müslim birine
Rıżā virmeye ne gelse öñine

10134 Yüzine bir Müsülmānuñ tükürmek
Ki yüzine veyā başına irmek

10135 Bir iş ḳılmaḳ daḫı ġayrı ḥaḳına
Ger olsa incinürdi kendözine

10119b nūrını: nūrın SK.
10123b ecrini ḥabs: ücreti terk SK, ücreti ḥabs BY.
10124a mürāyīsin: mürāyī SK.
10128b nerd ile şaṭranc: hem nerd ü şaṭranc SK, BY; bol: ol SK.
10131b ziynet: niyyet İÜ.
10132a cemᶜiyyet itmek: hem cemᶜiyyet BY.
10134a Müsülmānuñ: Müsürmānuñ BY.

AG 291a

10136 Naẓar itmek-durur hem biri anuñ
Ḳapusından içerü Müslimānuñ

10137 Daḫı nā-maḥrem āvāzın işitmek
Bulardan ḥaẓẓ idüp ḳaṣd-ıla itmek

10138 Gire hem bir eve ol bī-icāzet
Ki er olmaya ancaḳ ola ᶜavret

10139 Görüp işitmedügin itmedügin
Ḳamu ḳıldum diye bu cümlecügin

10140 Yaramaz işlere ṣarf itse mālın
Olur müsrif çeker anuñ zevālin

10141 Daḫı bir Müslime kiẕb-ile bir er
Ola ġālib ḳıla ol cānı çāker

10142 Bile nā-ḥaḳ-durur bir kimse elbet
Girü ol Müslime ḳılmaya nuṣret

10143 Daḫı bir müʾ mini ẕemm itseler hem
Ṣafā süre işitdükde bir ādem

SK 279a

10144 Eyü söylendügi vaḳt incine ol
Ulu maᶜṣıyyet itdi bil ki ol ḳul

10145 Daḫı taᶜyīb idüp eyde ki aḳṣar
Ya aṭveldür diye yā daḫı efḳar

10146 Marażla yā sevādiyyetle anı
İde taᶜyīb tā incine cānı

10147 Ḥaḳuñ fiᶜli-durur bu cümlesi hep
Olur taᶜyīb iden anı muᶜaẕẕeb

BY 318a

10148 Biri hem bu bir er bir ᶜavret-ile
Telaṭṭuf eyleye ḫ˘oş raġbet-ile

İÜ 331a

10149 Aña yā aḳça altun ide iᶜṭā
İde bu işleri sırr-ıla ammā

10150 Biri hem bu ki bir ᶜavretle tenhā
Otura ki_olmaya hīç kimse aṣlā

10151 Bu mecmūᶜ-ı kebāyirdür dimiş ol
Ṣaḳın kim bulmaya bunlar saña yol

10136b Müslimānuñ: Müslimīnüñ BY.
10139a işitmedügin: işitmedük hem İÜ, AG.
10140b zevālin: vebālin SK, BY.
10142a bile: göre SK.
10143a müʾ mini: Müslimi BY.
10144a söylendügi: söyledügi SK.
10145a eyde: ide İÜ.
10149a yā aḳça: aḳça yā SK.
10150b hīç: hīç bir SK, - BY.
10151b bunlar: bular BY.

	10152	Bu sözlerden bize maᶜlūm olur sır Bulardan ġayrısı ola ṣaġāyir
	10153	Velī lāyıḳ budur müʾ min olandan Ṣaġāyir ger kebāyir ḳaça andan
	10154	Eger işleyüben görse ṣaġīr ol Ḳıyāmetde olur lā-büd kebīr ol
AG 291b	10155	Gel imdi ṣaḳla nefsüñi bulardan Dilerseñ ḳurtılasın ḳorḫulardan
	10156	Bularuñ mebdeʾ idür ḥubb-i dünyā Bu ümdür cümle evlād oldı aña
	10157	Dimiş reʾ s-i ḫaṭādur aña server Ki peydā olur andan çoḳ ḫaṭālar
	10158	Daḫı reʾ s-i ᶜibādet terki anuñ Gerek terk idesin ṣād ola cānuñ
	10159	Bulardan ger birisin ḳıla insān Daḫı tevbe_eylemedin öle insān
	10160	Budur ḥükm-i Ḫudā kim bunlara Ḥaḳ Cehennemde ᶜaẕāb ide muḥaḳḳaḳ
	10161	Velīkin fażlı vardur ol Ḫudānuñ Ki luṭfı setr ide ḳahrını anuñ
	10162	Günāhın ᶜafv ide fażl-ıla Allāh Ḳamu ḳullara raḥmet ḳıla Allāh
	10163	Gerekdür līki ḥükmin göresin sen Aña göre ᶜibādet ḳılasın sen
SK 279b	10164	Eger fażl eyler-ise zī saᶜādet Ebed görmeyesin anda ṣaḳāvet
BY 318b	10165	İlāhī fażluña eyle muḳārin Bize çekdürme ṭamu ḳorḫuların
İÜ 331b	10166	ᶜAmel yoḳ ḥükmüñe göre İlāhī Hemān fażluña ḳaldı pādişāhī
	10167	Bu yirde bir daḫı söz ḳaldı iy cān Çü cennāta irişe cümle insān

10152a maᶜlūm olur sır: pes maᶜlūm olur SK.
10152b ola ṣaġāyir: olmaya kebāyir SK.
10155a ṣaḳla nefsüñi: nefsüñi ṣaḳla SK.
10159a ḳıla: ide SK.
10160a bunlara: bunları İÜ, AG.
10160b ᶜaẕāb: - SK; ide: ider SK.
10161: SK'de der-kenar.
10161b ide: ider BY; ḳahrını: ḳahrın SK.

10168 O demde cinnīler hem ne olısar
Buña şek yoḳ ki anlar da öliser

10169 Girü ḥaşr olısar yevmü'l-ḳıyāmet
Beyān ider anı taḥḳīḳ āyet

كَمَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ يَقُصُّونَ عَلَيْكُمْ*

10170 Daḫı bu s̱ābit oldı kim peyem-ber
Olupdur inse vü hem cinne server

10171 Daḫı hem cinnīler getürdi īmān
ᶜAmel eylediler nitekim insān

AG 292a

كَمَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى فَآمَنَّا بِهِ وَلَنْ نُشْرِكَ بِرَبِّنَا أَحَداً**

10172 Çü irsāl oldı bunlara peyem-ber
Hem oldılar resūle müᵓ min anlar

10173 Bular yevm-i ḳıyāmetde gelürler
Günāhı kim iderler hep bulurlar

كَمَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى يُرْسَلُ عَلَيْكُمَا شُوَاظٌ مِنْ نَارٍ وَنُحَاسٌ فَلَا تَنْتَصِرَانِ***

10174 Velī cennāta girmeklikde anlar
Niçe sözler dimiş tefsīr idenler

10175 İmām Aᶜẓam buyurmış bu cevābı
Ki yoḳdur bunlaruñ hergiz s̱evābı

10176 Hemān oddan ḫalāṣ olmaḳdur ancaḳ
Ki ġafruñ bu-durur maᶜnāsı el-ḥaḳ

10177 Ḳılur Süfyān Leys̱den bir rivāyet
Gele çün cinnīler yevmü'l-ḳıyāmet

10178 Cehennemden ḫalāṣ ola bular hem
Ḫudādan ire emr anlara ol dem

İÜ 332a|BY 319a 10179 Diye ṭopraḳ oluñ mis̱l-i behāyim
Ki yoḳdur size bunda ᶜıyş-ı dāyim

10169b anı: bunı SK.

* ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *(O gün Allah şöyle diyecektir:) 'Ey cin ve insan topluluğu! İçinizden size… anlatan …peygamberler gelmedi mi?'* " (En'âm 6/130).

10171b nitekim: niteki SK.

** İÜ ve AG'de 10173. beyitten hemen sonra; ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *'…ona inandık. Artık Rabb'imize hiç kimseyi asla ortak koşmayacağız.'* " (Cin 72/2).

10173a ḳıyāmetde: ḳıyāmete İÜ.

*** İÜ ve AG'de 10171. beyitten hemen sonra; AG'de 292a sayfasının başı; ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Üstünüze ateşten yalın bir alevle kıpkızıl bir duman gönderilir de kendinizi koruyamazsınız.*" (Rahmân 55/35).

10174a cennāta: cennete SK.

10176b el-ḥaḳ: ancaḳ SK.

10178b ire emr: emr ire SK.

10179b bunda: buna İÜ, AG.

SK 280a

10180 Anı Zennād hem naḳl eylemişdür
Ki tefsīr içre bu nevᶜa dimişdür

10181 Ḫalāṣ ola ṭamudan anda bunlar
Daḫı ṭopraḳ ola ol günde bunlar

10182 Türāb ola bular çün anda iy yār
Temennī ide ol dem anda küffār

10183 Diyeler n'ola-dı ṭopraḳ olayduḳ
Elemden biz daḫı hem ḳurtılayduḳ

10184 Didi Ḍaḥḥāk cin girür behişte
Ḳamusı yirler içerler girişde

10185 Ebū Yūsuf Muḥammed hem didiler
Bu vech-ile olar naḳl eylediler

10186 ᶜİbādāta çün anlar oldı meᵓmūr
Gerek ᶜābid olanlar ola meᵓcūr

10187 Yiyeler içeler lezzet bulalar
Cinān içinde ḫoş ᶜişret bulalar

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْاِنْسَ اِلَّا لِيَعْبُدُونِ* **AG 292b** وَ قَالَ اِنَّ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي [مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ] **

10188 Didi baᶜżı müfessir hem rivāyet
Girürler cinnīler cennāta elbet

10189 Ḫudā ilhām ide tesbīḥ olara
Ḳamusı zikr ideler Kirdigāra

10190 Vire tesbīḥ u zikr anlara ḳuvvet
Bula lezzet nitekim ehl-i cennet

10191 Enes ḳıldı bu yirde bir ḥikāyet
Peyem-berden anı ḳıldı rivāyet

10192 Didi her ḳavmi kim ṭamuya Mevlā
Ḳoya vü diye nāra Ḫaḳ Taᶜālā

10180a Zennād: Zünnār SK.
10181b bunlar: anlar SK.
10186-10187: SK'de takdim-tehirli.
10186a ᶜibādāta: ᶜibādete SK.
* "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.*" (Zâriyât 51/56).
** Bu ayet, SK'de yok; İÜ ve AG nüshalarında da son kısmı eksik bırakılmış. Bu ibarelerle başlayan iki ayet-i kerime mevcut: Burûc suresi 11. ayet ve Lokman suresi 8. ayet. Buraya ilki alındı. || kemā ḳāle'llāhü: kāle BY. || "Yine (Cenab-ı Hak) şöyle buyuruyor: *İman edip salih ameller işleyenlere gelince; [onlara içinden ırmaklar] akan cennetler vardır*..." (Burûc 85/11).
10188b cennāta: ṭamuyı SK.
10189a tesbīḥ olara: tesbīḥ u zikir anlara lezzet SK.
10189b-10190a: - SK
10190a ḳuvvet: lezzet BY.
10191a ḥikāyet: rivāyet SK.
10191b rivāyet: ḥikāyet SK.

10193 Ki ṭolduñ mı ṭamu eyde ki yoḳ yoḳ
Getür var-ısa bunlardan daḫı çoḳ

İÜ 332b

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى يَوْمَ نَقُولُ لِجَهَنَّمَ هَلِ امْتَلَأْتِ وَتَقُولُ هَلْ مِنْ مَزِيدٍ*

BY 319b

10194 Gör imdi n'eyleye nār-ıla ḥażret
Ḳoya üstine ol dem ricl-i ḳudret

10195 Hemān-dem ṭopṭolu ola cehennem
Şıḳa birbirini içindeki hem

10196 Diye ṭamu ki ḳaṭ ḳaṭ *yā İlāhī*
Yirüm ḳalmadı ẕerre pādişāhī

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى لَاَمْلَئَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ اَجْمَعِينَ**

SK 280b

10197 Bunı hem Bū Hüreyre söylemişdür
Daḫı artuḳ rivāyet eylemişdür

10198 Didi kim cennete cümle ᶜibādı
İde idḫāl pes fażlıyla Hādī

10199 Velī ṭolmaya ḳala şöyle cennet
Bu kez inşā ide bir ḫalḳı ḥażret

10200 Anuñla ṭoldura pes cennetini
Göre anlar da Ḥaḳḳuñ raḥmetini

10201 Didiler bir naḳil bu yirde iy cān
Girür cennāta hem on dürlü ḥayvān

10202 Birisi nāḳa-i Ṣāliḥ-durur bil
Biri İbrāhīmüñ-durur ᶜacācīl

10203 Biri kebşidür İsmāᶜīl nebīnüñ
Baḳardur biri Mūsā ḥażretinüñ

AG 293a

10204 Anuñ hem birisi neml-i Süleymān
Biri hem hüdhüd-i Belḳīs iy cān

10205 Ḥımārıdur ᶜUzeyrüñ biri anuñ
Biri hem Yūnusuñdur ḥūtı anuñ

10206 Biri Aṣḥāb-ı Kehfüñ kelbi iy yār
Anı kebş-i melīḥ eyleye Cebbār

10207 Biridür nāḳası peyġām-berüñ hem
Ḥaḳīḳat ḥālini *va'llāhü aᶜlem*

10193b bunlardan: bulardan SK.

* ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *O gün cehenneme 'Doldun mu?' deriz. O da 'Daha var mı?' der.*" (Kâf 50/30).

10196b pādişāhī: yā İlāhī SK.

** SK'de 10196. beyitten hemen önce; ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *'And olsun, cehennemi hem cinlerden hem de insanlardan dolduracağım.'* " (Secde 32/13).

10199b ḫalḳı: ḫalḳ İÜ, AG.

10205b Yūnusuñdur: Yūnusuñ SK.

10208 Bu on ḥayvānı kim ẕikr eylediler
Bular cennāta girürler didiler

İÜ 333a 10209 Görüñ ol Ḫālıḳuñ ḳudretlerini
Nice iẓhār ider ḥikmetlerini

BY 320a 10210 Pes ol dem kim ṭola cennet cehennem
Gör imdi ne ḳılur Cebbār-ı ᶜālem

10211 Getüre mevti ol dem Ḥaḳ Taᶜālā
Güzel ḳoç ṣūretinde ide Mevlā

10212 Behişt-ile cehennem arasında
Ḳoya vü bir nidā eyleye anda

10213 Diye yā ehl-i cennet gördüñüz mi
Ne nesnedür bunı siz bildüñüz mi

10214 Diyeler bilürüz yā Rabb anı biz
Ki evvelde görüben hep anı biz

10215 Mübārek kimsedür ider beşāret
Beşāret itdi senden bize raḥmet

SK 281a 10216 Egerçi evvelinde var merāret
Velīkin āḫiridür ḫ˘oş saᶜādet

10217 Bizi ẓulmetden iḫrāc eyledi ol
Bize raḥmet anuñla irdi bol bol

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ اَلْمَوْتُ رَاحَةُ الْمُؤْمِنِ*

10218 Daḫı diye ki yā ehl-i cehennem
Nedür bu gördüñüz mi siz daḫı hem

10219 Diyeler gördük ü bildük biz anı
Bize ol ẓulmet itdi hep cihānı

10220 N'olaydı kim biz anı görmeyeydük
Bu miḥnetlere tā kim irmeyeydük

10221 Geleydi öldüreydi girü Bārī
Ki tā görmez olayduḳ işbu nārı

AG 293b 10222 Pes ol dem emr ide Cibrīle Allāh
Ki mevti ẕebḥ ide ol demde ol şāh

10223 Rivāyet ḳıldılar Yaḥyā peyem-ber
O demde çıḳuban mevti boġazlar

10208a ḥayvānı: ḥayvān SK.
10210a kim: ki İÜ, AG.
10210b Cebbār-ı: Ḫallāḳ-ı SK, BY.
10211b ide: anda İÜ, AG.
10216b āḫiridür ḫ˘oş: āḫiri ḫ˘oşdur İÜ, AG.
10217b raḥmet: rāḥat SK; bol bol: bol SK.
* "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Ölüm, müminin rahat(lığ)ıdır.*" (Kaynak bulunamadı).

10224 Nidā eyleye ol dem girü ḥażret
İşidüñ imdi siz yā ehl-i cennet

İÜ 333b 10225 Ölüm yoḳdur muḫalled oluñ anda
Tena^{cc}umda mü^{ɔ} ebbed oluñ anda

BY 320b 10226 Diye hem ehl-i nāra şāh-ı ^{c}ālem
Muḫalled oluñ anda siz daḫı hem

10227 Pes ola ehl-i cennet hep ṣafāda
Cehennem ehli hem ola cefāda

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَاَنْذِرْهُمْ يَوْمَ الْحَسْرَةِ اِذْ قُضِيَ الْاَمْرُ*

10228 Behişt ehline gün gün arta ṣādī
Ki faẕlın artura her demde Hādī

10229 Ṭamuya ḥükm ide ol demde Mevlā
Ola a^{c}lāsı esfel süfli a^{c}lā

10230 Anı ol dem muṭabbaḳ eyleyeler
Ki ya^{c}nī ḳapusını baġlayalar

10231 Dimiş tefsīrde oddan bir dīvārı
Ḳapaya ṭamunuñ üstine Bārī

10232 Demürden oddan aña ḳufl ideler
Kilīdleyüp anı muḥkem gideler

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى اِنَّهَا عَلَيْهِمْ مُؤْصَدَةٌ فِي عَمَدٍ مُمَدَّدَةٍ**

SK 281b 10233 İlāhī ṣaḳla faẕluñla ^{c}ibādı
Şefī^{c} it bunlara *ḫayru'l-^{c}ibād*ı

10234 Muḳırdur cümle vaḥdāniyyetüñe
İrişdür faẕluñ-ıla raḥmetüñe

10235 ^{c}Aẕābuñdan ḫalāṣa yoḳ mecālüm
Ki müşkildür muḳarrer cümle ḥālüm

10236 Ḫaṭālar eyledüm yoḳ intihāsı
Şehā faẕluñ-durur anuñ şifāsı

10237 Didüñ *lā taḳneṭū min-raḥmeti'llāh*
Ümīdüm kesmezem anuñ-çün iy şāh

10238 Ḳamuya ẕerre faẕl irerse iy Ḥaḳ
Ḫalāṣ olur ṣafā bulur muḥaḳḳaḳ

---

* ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Onları ...işin bitirileceği o pişmanlık günüyle uyar.*" (Meryem 19/39).
10229b süfli: sifle SK.
10232a ḳufl: nuḳl BY.
** ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Şüphesiz uzatılmış direkler arasında (bağlı oldukları hâlde) ateş onların üzerine kapatılacaktır.*" (Hümeze 104/8-9).
10233b **ḫayru'l-^{c}ibād**: bk. 5218b dipnot.
10236a eyledüm: ki_eyledüm SK.
10237a **Lā taḳneṭū min-raḥmeti'llāh**: bk. 608b dipnot.

AG 294a 10239 Suʾāl ider bu yirde ehl-i fiṭnat
ᶜAẕāb itmekde Ḥaḳḳuñ n'ola ḥikmet

İÜ 334a 10240 Ki ol Allāh-ı Raḥmān u Raḥīmdür
Raʾūf u hem Ġafūr u hem Kerīmdür

BY 321a 10241 Didi kim raḥmetüm sābıḳ ġażabdan
İder bunca ᶜaẕābı ne sebebden

10242 Cevāb itdi bu söze ehl-i tevḥīd
Ḥaḳuñ esmāsı anı ḳıldı teʾyīd

10243 Kemālātına Ḥaḳḳuñ yoḳ nihāyet
Cemīᶜinde sürer ḥükmini ḳudret

10244 Ḳamu esmā ki vardur iḳtiżāsı
İrişür cümle esmāya ḳażāsı

10245 V'eger-nī ola esmāsı muᶜaṭṭal
Daḫı lāzım gele ki_olmaya ekmel

10246 Ḥaḳuñ şānında ḫod ḥāşā bu ḥālet
Ki hergiz yoḳ kemālāta nihāyet

10247 Teḳābül var çü esmāsında Ḥaḳḳuñ
Daḫı var ḥükmi her birinde Ḥaḳḳuñ

10248 Neye lāyıḳsa esmā idiser ol
Ki her ismi anuñ ḥükmin sürer bol

10249 Raḥīm ismi ider baᶜżına iḥsān
Ki lāyıḳ ol-durur īmāna iy cān

10250 ᶜAẕāb ider bu kez küffāra Ḳahhār
Ki küfre lāyıḳ oldur añla iy yār

10251 Daḫı ġāmıż budur ki_ism-i hidāyet
Teḳāżā itdi müʾminde hidāyet

SK 282a 10252 Mużıll ismi idüp küffārı iḍlāl
Pes āḫir böyle ḳıldı aña aḥvāl

10253 Velīkin ṣormaḳ olmaz ḥikmetinden
Suʾāli nehy idüpdür ḥażret andan

10254 Ḥaḳuñ ḥikmetlerine hīç irilmez
Anuñ fiᶜlinden az u çoḳ ṣorılmaz

لَا يُسْئَلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْئَلُونَ* فَيُضِلُّ اللهُ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ**

10240a ki: kim SK.
10243b sürer: sürür İÜ, AG, sever SK.
10244b esmāya: eşyāya SK, BY.
10247a çü: çoḳ BY.
10248a esmā: eşyā SK, BY.
* *"O, yaptığından dolayı sorgulanamaz, fakat onlar sorgulanırlar."* (Enbiyâ 21/23).
** BY'de ayetin başında "kemā ḳāle Taᶜālā" ibaresi ekli. || *"...Allah dilediğini saptırır, dilediğini de doğru yola iletir. O mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir."* (İbrâhîm 14/4).

İÜ 334b **Beyānu Maḳāmāti'l-Cennet ve Derecātühā**

AG 294b 10255 Elā iy ṭālib-i cennāt u ḥavrā
Ne ḫalḳ itmiş senüñ-çün gör Taᶜālā

10256 Ne var ger bilmeseñ sen ḳıymetüñi
Ḥaḳuñ ḳatında gel gör ᶜizzetüñi

BY 321b 10257 Ki senüñ-çün neler inşā ider Ḥaḳ
Seni ḳatında ḫ̆oş iclā ider Ḥaḳ

10258 Beḳā dārın senüñ-çün ḳıldı inşā
Seni tā ilte anda ide ibḳā

10259 Senüñ-çün düzdi bu eşyāyı dildār
İdersin sen anı her demde āzār

10260 Gel imdi olma ol Ḥaḳḳa cefākār
Vefādār ol vefādār ol vefādār

10261 Dimişdük cennetüñ vaṣfını evvel
Ḳılalum girü vaṣfından birez ḥal

10262 Didi pes Bū Hüreyre bu maḳāli
Didi kim servere itdük suᵓāli

10263 Neden yaratdı bildür cenneti Ḥaḳ
Didi ṣudan yaratdı anı el-ḥaḳ

10264 Bināsını beyān itdi peyem-ber
Gümiş bir kerpici bir kerpici zer

10265 Şıvası misk-i ezferden didi cān
Türābın hem anuñ didi zaᶜafrān

10266 Hem anuñ ṭaşları dürr-ile yāḳūt
Naẓar ḳılmaḳdan irer cānlara ḳūt

10267 Aña şunlar ki gire bula niᶜmet
Ebed görmeye faḳrı ehl-i cennet

10268 Muḫalled ola anda olmaya fevt
Kim olmaz Dār-ı Ḫuld içre bilüñ mevt

10269 Daḫı hīç eskimez ṣevbi bularuñ
Fenā olmaz yigitligi bularuñ

SK 282b 10270 Didi hem ḳamçı miḳdārı cinānuñ
Yig ola cümlesinden bu fenānuñ

10255a ṭālib-i: ᶜāşıḳ-ı SK.
10256a bilmeseñ: bilseñ e İÜ, AG.
10257b iclā: iclāl İÜ, AG; ḫ̆oş iclā: isticlā BY.
10263a yaratdı: ḫalḳ itdi SK, BY.
10263b el-ḥaḳ: ol Ḥaḳ SK.
10267a ki: kim SK.
10268b kim: ki AG.

İÜ 335a

10271 Didi cennetde hem yüzdür derice
Ki vüsᶜatde şu deñlüdür derice

10272 Birine cemᶜ ola ger cümle ᶜālem
Şıġaydı daḫı ṭoldurmaya-dı hem

10273 Rivāyet bir daḫı bu kim peyem-ber
Didi var yüz derice anda server

AG 295a|BY 322a

10274 Ki her iki dericenüñ arası
Meṯelde yir-ile gögüñ arası

10275 Anuñ yüksekligi budur ki direm
Velīkin vüsᶜatin *va'llāhü aᶜlem*

10276 Beyān itmişdür anuñ ᶜarżını Ḥaḳ
Ḥaḳīḳatde budur ḳavl-i muḥaḳḳaḳ

10277 Ki ᶜarżı yirler ü göklerce anuñ
Bilüñ bu deñlü ᶜarżını cinānuñ

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى سَابِقُوا اِلٰى مَغْفِرَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا كَعَرْضِ السَّمَاءِ وَالْاَرْضِ*

10278 Buyurmışdur Ebu'l-Leyṯ raḥmetu'llāh
Cinānı ḫalḳ idüpdür vāsiᶜ Allāh

10279 Şu deñlü kim yidi ḳat yir ü gök hep
Ulaşsa biribirine müretteb

10280 Çekilse saḫtiyān ḳalıñlıġınca
Ḳıyās it vüsᶜat-i cennātı bunca

10281 Daḫı vāsiᶜ didi bundan cinānı
Dimişler daḫı bu nevᶜa beyānı

10282 Ki ger bu yirleri gökleri Allāh
Ḳamu ḫardal ideydi cümlesin şāh

10283 ᶜAdedde bu ḳadar cennet didiler
Daḫı artuḳ ola vüsᶜat didiler

10284 Beyān oldı bu deñlü ᶜarżı anuñ
Velī idrāk olmaz ṭūli anuñ

10285 Dimişler daḫı kim bu bir meṯeldür
Ki vüsᶜat yirde gökde muḥtemeldür

10271a cennetde hem yüzdür derice: hem cennetde yüzdür düreyce İÜ, hem cennetde yüz-durur derice SK.
10271a-b derice: düreyce İÜ, AG.
10273b derice: düreyce İÜ, AG.
10274a dericenüñ: düreycenüñ AG.
10274b gögüñ: gök SK.
10276: - İÜ, AG.
* ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Rabb'inizden bir bağışlanmaya ve eni, gökle yerin genişliği kadar olan…cennete yarışırcasına koşun.*" (Hadîd 57/21).
10279b biribirine: birbirine SK.
10285b yirde: - SK.

	10286	Ki yaᶜnī bundan evsaᶜ yoḳ naẓarda Anuñ-çün bunı ẕikr itdi ḳaderde
İÜ 335b	10287	Muḥaṣṣal bu ki Ḫaḳ yaratdı cennet Yoḳ anuñ üsᶜatine hīç nihāyet
SK 283a	10288	Anuñ hem ḥüsninüñ yoḳdur ḳıyāsı Çıḳa ger yiryüzine bir nisāsı
	10289	Żiyā ṭutaydı yir gök arasını Ḳıyās eyle aña her nesnesini
BY 322b	10290	Olaydı yir gök arası muṭayyeb Muᶜaṭṭar ola-dı dünyā içi hep
	10291	İrer mi aña pes fikr ü firāset Daḫı hem ẕevḳ u şevḳına kiyāset
AG 295b	10292	Olurlar her nefes rāḥat içinde Uyumazlar daḫı cennet içinde
	10293	Eger ṭırnaḳ getürdüginceniᶜmet Çıḳaydı dünyeye ez-dār-ı cennet
	10294	Müzeyyen ola-dı yir gök arası Ṭutaydı cümlesin anuñ żiyāsı
	10295	Yidi dīvārı vardur cennetüñ hem Yaratmış her birin Ḫallāḳ-ı ᶜālem
	10296	Bişer yüz yıl arası her birinüñ Ḥisābınca ḳıyāmet günlerinüñ
	10297	Ki her bir güni biñ yılcadur anuñ Arası bunca dīvār-ı cinānuñ
	10298	Ḳuşatmış cenneti ol yidi dīvār Gümişden birisi cennātı devvār
	10299	İkinci zerden ü yāḳūt üçünci Biri lüʾlüʾ ü cevherden bişinci
	10300	Zeberceddendür altıncı münevver Yidinci nūrdandur ġāyet ezher
	10301	Vesīle adlu bir cennet var anda Yaratmış cümlesinüñ üzerinde
	10302	Bunuñladur sekiz olduġı cennet Ḥabībi-y-çün yaratmış anı ḥażret

10290b ola-dı: oldı İÜ.
10293a getürdüginceniᶜmet: götürdüginceniᶜmet SK.
10293b dünyeye: dünyāya SK.
10297a her bir güni biñ yılcadur: bir güni-durur biñ yılca SK, bir günidür biñ yılca BY.
10299a yāḳūt: yāḳūtdan SK.
10302b yaratmış: yaratdı BY.

	10303	Ḳamu cennet anuñ nūrından enver Nitekim nūr-ı Aḥmedden münevver
İÜ 336a	10304	Anuñ Ṭūbā aġacı ortasında Ki bitmişdür Ḥaḳuñ luṭfıyla anda
	10305	Budaḳları ḳamu cennāta yitmiş Ki her bir budaġı bir köşki ṭutmış
	10306	Ki hīç yoḳ cennet ehlinüñ ṭuraġı Ve illā aña irmiş bir budaġı
SK 283b|BY 323a	10307	Biter anda ḳamu envāᶜ-ı eṡmār Olur bāḳī anuñ eṡmārı her-bār
	10308	Dibi dürden budaḳları zeberced Anuñ pes özdegi tā ᶜarşa mesned
	10309	Didiler özdegin altundan anuñ Budur ḥāli hep eşcār-ı cinānuñ
	10310	Ḳalan aġaçları kim Ḥaḳ yaratmış Ḳamunuñ özdegin altundan itmiş
AG 296a	10311	Budaḳların zeberced itdi sulṭān Yimişlerini yāḳūt itdi Raḥmān
	10312	Veyā özdeklerin gümişden itdi Budaḳlarını lüᵓ lüᵓ den yaratdı
	10313	Yimişlerini laᶜl ü yā zeberced Leṭāfetde aña yoḳdur ḥad ü ᶜad
	10314	Çıḳar Ṭūbā dibinden hep binidler Burāḳ u nāḳa vü hem daḫı atlar
	10315	Ki serverden ola taḳsīm anlar Anuñ luṭfına bine hep binenler
	10316	Cinānı ḳılmadum ben bunda tafṡīl Çü söz söylendi niçün ola taṭvīl
	10317	Ki zīrā evvelā bir söyledük biz Cinānı anda maᶜlūm eyledük biz
	10318	Diyelüm baᶜżı līkin ḥūr-ı ᶜīni Bulardur müᵓ minīnüñ hem ḳarīni

10306b aña irmiş: ki irişmiş SK.
10311b yimişlerini: yimişlerin SK; Raḥmān: ol ḫan İÜ, AG, ol cān BY.
10312b budaḳlarını: budaḳların SK.
10313a yimişlerini: yimişlerin SK.
10315b binenler: binitler İÜ.
10316a tafṡīl: tafḍīl SK.

Beyānu Ḥūri ᶜĪn *ve Zevvecnāhüm bi-Ḥūrin ᶜĪnin**

10319 ᶜAceb meᵓ vā yaratmış cenneti Ḥaḳ
Ḳamu esbāb-ı ẕevḳ anda muḥaḳḳaḳ

İÜ 336b 10320 Nedür esbāb-ı ẕevḳı eyle maᶜlūm
Mekān u ekl ü şürb melbūs u meşmūm

10321 İşitmek hem de görmek ḫūb-rūyı
Cinān içinde Ḥaḳ ḳıldı ḳamuyı

10322 Cimāᶜ oldı daḫı bir ẕevḳı iy cān
Bu heşt esbābı anda ḳıldı sulṭān

BY 323b 10323 Mekān-ısa saña uş dār-ı cennet
Pes anda ekl ü şürbe yoḳ nihāyet

10324 Gider biş yüz ḳadar yıl ᶜıṭrı anuñ
Budur bir ẕevḳı pes ehl-i ṣafānuñ

SK 284a 10325 Daḫı ṣavt u ṣadā kim cennetüñ var
İder bir naġmesi biñ cānı ber-dār

10326 Temāşā anda ḫ̇od bī-ḥaddür iy yār
Müyesser olur āḫir anda dīdār

10327 Ṭaleb eyle bugün bunda ṣıfātın
Müyesser ide tā kim anda ẕātın

10328 Pes ol cennet ki zeyn itmişdür Allāh
İçinde ḥūrīler yaratdı ol şāh

AG 296b

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَحُورٌ عِينٌ كَاَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُونِ**

10329 Anuñ-çün *ḥūr* dir anlara sulṭān
Be-ġāyet aġ dimek olur iy cān

10330 Daḫı *ᶜīnün* didi bunlara Ḉebbār
Ḳara gözler yaratdı yaᶜnī ol yār

10331 Ki aḳ yüzlü ḳara gözlü güzeller
Ne gözler gördi ne yapışdı eller

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى لَمْ يَطْمِثْهُنَّ اِنْسٌ قَبْلَهُمْ وَلَا جَانٌّ***

10332 Leṭāfet içre anlar dürr-i meknūn
Daḫı bir yirde didi beyż-ı meknūn

---

* *"... onları iri siyah gözlü hurilerle evlendirmişizdir."* (Duhân 44/54).
10321a ḫūb-rūyı: ḫūb-rū SK.
10324a yıl: - SK.
10328: - SK.
** ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Onlar için saklı inciler gibi, iri gözlü huriler de vardır.*" (Vâkıa 56/22-23).
10330b ol yār: Ġaffār SK.
*** ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Onlara eşlerinden önce ne bir insan ne bir cin dokunmuştur.*" (Rahmân 55/56).

10333 Ki ya^{c}nī şol ṣadef içinde lü^{ʾ} lū
Aña beñzer teni vü ^{c}anberīn-bū

10334 Kim aña degmemiş el görmemiş göz
Daḫı ol incüye ṭoḳınmamış toz

İÜ 337a 10335 Didi hem anlara beyż-ı ne^{c}āme
Ki iḫrāc itmemiş ola ne^{c}āme

10336 Anuñ-çün buña teşbīh itdi ḥażret
Ki ebyażda didiler ehl-i ḥikmet

10337 Ne^{c}āme beyżasından elṭaf olmaz
Beyāżıyyetde andan eşref olmaz

BY 324a 10338 Aña teşbīh ider Ḥaḳ ḥūr-ı ^{c}īni
Ki böyledür didi nāzük tenini

10339 Bil imdi ^{c}aḳla ṣıġmaḳlıġ-içün Ḥaḳ
Bulara eyledi teşbīh el-ḥaḳ

10340 Velīkin nūrdan ḫalḳ oldı ḥavrā
Cemāle maẓhar itdi Ḥaḳ Ta^{c}ālā

10341 Bu dünyāda aña beñdeş bulınmaz
Tamāmet ḥüsni anlaruñ bilinmez

10342 Ki göz döymez baḳıncaḳ yüzlerine
Ḳaralıḳda veyāḫ-od gözlerine

SK 284b 10343 Muṭarrā vü mu^{c}aṭṭar zülfi kim var
İde biñ ^{c}āşıḳı her ḳılda ber-dār

10344 Teninde ḳılı yoḳdur nūrdur hep
Muṭahhardur muṣaffādur muṭayyeb

10345 Hemān ṣaçı vü ḳaşı kirpügi var
Naẓardan bula ṣıḥḥat cümle bīmār

AG 297a 10346 Dimişler ḳaş u kirpük nūr-ı esved
Mu^{c}anber ḳaşı vü zülfi müca^{cc}ad

10347 Güneş kesb ide nūrından ṭarāvet
Yüzinde şöyle kim cārī melāḥat

10337b eşref: elṭaf SK.
10338a Ḥaḳ: - BY.
10339b teşbīh: teşbīhi AG.
10340a oldı: ola İÜ, AG.
10342a baḳıncaḳ: baḳıcaḳ SK.
10343a muṭarrā vü: muṭarrādur SK.
10344a ḳılı: ḳıl SK; nūrdur: nūr-durur SK.
10345b naẓardan: naẓarda SK.
10346b-10347b: SK'de takdim-tehirli.
10347a nūrından: yüzinden SK.
10347b cārī: cānı SK.

10348 Kelāmı ḳanda lezzetler bağışlar
Saḳīme yarı ṣıḥḥatler bağışlar

10349 Gülicek güller açılur yüzinden
Dökilür söylese şekker sözinden

10350 Ḳızarur laᶜl eger görse lebini
Utanur göricek gül ġabġabını

İÜ 337b 10351 Münevverler müzehherler ḳamusı
Mücellālar muṭahharlar ḳamusı

10352 Ḫudā nūrından itmiş naḳş-ı ṣūret
İrişdürmez aña ᶜaḳl ehl-i ḥikmet

10353 Beden nūr u kemük nūr u ilik nūr
Olur *nūrun ᶜalā-nūrin ᶜalā-nūr*

10354 Ne ᶜöẕr olur bularda ne ḫᶜo eżdād
Ebed cennet içinde şöyle ābād

10355 Ne sümkürmek ne tükürmek bularda
Ne bevl ü ne menī görmek bularda

10356 Kimi mermer kimi mercāna beñzer
Ne mermer ten degül bil cāna beñzer

BY 324b 10357 Kimi lüᵓ lüᵓ kimi yāḳūta beñzer
Saḳīme ṣıḥḥat u bil ḳūta beñzer

10358 ᶜUḳūle göredür bunlar müşebbeh
Velī ḥavrā bulardandur münezzeh

10359 Ki mermer dürr ü mercān pür-keṣāfet
Bulardur pür-leṭāfet pür-ḥalāvet

10360 Teni nāzükliginden gün yaşanur
Ruḫınuñ celvetinden göz uşanur

10361 Geyerler ḥulle her sāᶜatde yitmiş
Ki her bir reng-ile cennetde bitmiş

10362 Eger bir ḥūrīnüñ bir burḳaᶜını
Bu dünyāya çıḳarsaydı birini

SK 285a 10363 Mücellā ola cümle ᶜālem andan
Müzeyyen ola anuñ ziynetinden

10348a kelāmı: kelām SK.
10351a muṭahharlar: muᶜaṭṭarlar SK.
10353b **nūrun ᶜalā-nūr:** *"...Nur üstüne nur..."* (Nûr 24/35).
10354a eżdād: evlād SK, BY.
10356a kimi mercāna: ne mermer cāna SK.
10356b-10357a: - SK.
10357b ḳūta: cāna İÜ, AG.
10362a burḳaᶜını: barmaġını İÜ, AG.
10362b dünyāya: dünyāda İÜ.

10364 Eger bir ḥūrī dünyāya çıḳaydı
Tebessüm ide dünyāya baḳaydı

AG 297b 10365 Anuñ nūrı olaydı şemse ġālib
Olaydı şems anuñ nūrına ṭālib

10366 Düşeydi baḥra ger yar-ı dehānı
Nebāt u ḳand ideydi cümle anı

10367 Bulara *ḳāṣırātü'ṭ-ṭarf* dir Ḥaḳ
Erinden ġayra nāẓır olmaz el-ḥaḳ

İÜ 338a 10368 İder dāyim naẓar zevci yüzini
Ki hergiz ġayra ırḳurmaz gözini

10369 Daḫı dāyim rıżā içinde anlar
Ġażab ḳılmaz erine anda anlar

10370 Ki Ḥaḳ bunları va^{c}de eyleyüpdür
Kelāmında bu nev^{c}a söyleyüpdür

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَعِنْدَهُمْ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ اَتْرَابٌ هٰذَا مَا تُوعَدُونَ لِيَوْمِ الْحِسَابِ*

10371 Aña mir^{ʾ}āt ola zevc ol erine
Yüzinde her birinüñ yüz görine

10372 Yüz erce ḳuvvet ola her kişide
Yüz anca leẕẕet ola her kişide

BY 325a 10373 İde cem^{c}iyyet ü ^{c}işret hemīşe
Bula her cem^{c}a yüz leẕẕet hemīşe

10374 Girü her dem olalar anlar ebkār
Ḥaḳuñ ḳudretlerine irmez efkār

10375** Rivāyet var velīkin bunda çendān
Ki ḳaç ḥūrī virür her kimseye ḫan

10376 Dimiş bir yirde biş yüz ola ḥūrī
Ki cennet ehli ḫ^{c}oş bula sürūrı

10377 Dimiş bir yirde yitmiş iki server
Dimiş hem ḥūr-ı ^{c}īn iki peyem-ber

10378 Velī her birinüñ ḫādimleri çoḳ
^{c}Aded var yılduza vü anlara yoḳ

10379 Bunuñ üzre öküş vardur ḥikāyet
Ki serverden irişdi hep rivāyet

10368b ırḳurmaz: arturmaz İÜ, AG, irgürmez SK.

* ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Yanlarında gözlerini kendilerinden ayırmayan yaşıt eşler vardır. İşte bunlar, hesap günü için size vaat edilenlerdir.*" (Sâd 38/52-53).

10373a ide: ola BY.

10374a anlar: anda SK.

** SK'de der-kenar olarak "Maṭlab-ı Mü^{ʾ}mine Cennetde Ḳaç Ḥūr u Ḳaç Bikr ü Ḳaç Ṣeyyibe Virilür" ibaresi kayıtlıdır.

10380 Dimiş ol kim ola ḥūrī beşer yüz
Ki görmedi bular gibi beşer yüz

SK 285b 10381 Bular cennetde ḫalḳ oldı ezelde
Virilür müʾ minīne ol maḥalde

10382 Daḫı dört biñ bikir yüzi münevver
Sekiz biñ ṣeyyibe alnı müzehher

AG 298a 10383 Ḳamu on iki biñ biş yüz olurlar
Ḳamudan müʾ minīn leẓẓet alurlar

İÜ 338b 10384 Rivāyet bir daḫı budur ki iy yār
Sekiz biñ bikr virür anda Cebbār

10385 Virür hem ṣeyyibe dört biñ muṭayyeb
Ki dünyā ḫātūnındandur bular hep

10386 Çeke pes ʿişrete birisin anuñ
Ki ʿömri oldugı deñlü cihānuñ

10387 Yidi biñ yıl birinden ala leẓẓet
Pes andan birisine dege nevbet

10388 Ḫaberde geldi kim buyurdı server
Beyān itdi niçe ḥavrā peyem-ber

10389 Ki dört levn-ile reng itdi yüzini
Daḫı dört nesneden düzdi özini

BY 325b 10390 Bu dört levn oldı ebyaż daḫı aḥmer
Biri aḫḍar birisi daḫı aṣfer

10391 Daḫı cismini dörtden ḳıldı sulṭān
Ayaḳdan dizlerine dek zaʿafrān

10392 Dizinden gögsine dek misk-i ezfer
Gögüsden boynına dek aḳ ʿanber

10393 Boyından yuḳarusın ḳıldı kāfūr
Bu dört nesneyle cismi oldı maʿmūr

10394 Muḥaṣṣal pür-leṭāfet pür-ẓarāfet
Ebed görmez bular renc ü seḳāmet

10395 Geyerler ḥulleler her biri elvān
Cinān içinde yürürler ḫırāmān

10381b müʾ minīne: müʾ mine SK.
10384b bikr virür anda: bikir anda SK.
10387a birinden ala: ala birinden BY.
10387b nevbet: leẓẓet BY.
10388b itdi: eyledi BY.
10390a aḥmer: aḫḍar SK, BY.
10390b aḫḍar: aḥmer SK, BY.
10392b gögüsden: gögisinden SK.

10396 Ḫaṭādur ḳadlerine dinse şimşād
Bulardan şerm ider biñ serv-i āzād

10397 İderler cennetüñ içinde seyrān
Ḳılurlar ṭāvūsvār anda cevlān

10398 Bedenleri görinür ḥullelerden
Ki elṭafdur ḥicāb olmaz başardan

10399 Kemükler içre görinür ilikler
Ḳavārīr içre şankim ḫamr-ı aḥmer

SK 286a 10400 Girihler zülfine yitmiş biñ elvān
Aşılmış her girihde niçe biñ cān

İÜ 339a 10401 Dizilmiş her ḳıla yāḳūt u mercān
Bu nev^{c}a ziynet itmiş anı sulṭān

AG 298b 10402 Ḥaḳa tesbīḥ iderler dāyim anlar
Daḫı cennetde olmaz nāyim anlar

10403 ^{c}Alī naḳl eylemişdür kerrema'llāh
Didi didi bize maḥbūb-ı Allāh

10404 Behişt içinde ḳıldı bir mekānı
Ki ḥūr-ı ^{c}īne mecma^{c} ḳıldı anı

10405 O yirde cem^{c} olup seyrān iderler
Ḳamu ṭāvūsveş cevlān iderler

10406 Yüce şavt-ıla ẕikr iderler anlar
Daḫı bu nev^{c}a sözler dirler anlar

BY 326a 10407 Ki bizüz cennet içinde muḫalled
Ki mevt irmez bize bizüz mü$^{\circ}$ ebbed

10408 Beḳā dārında hem nā^{c}imlerüz biz
Faḳır hem iḥtiyāc olmaya hergiz

10409 Daḫı rāżīlaruz aşlā seḫaṭ yoḳ
Bu sözde ṣādıḳuz bizde ġalaṭ yoḳ

10410 Beşāret anlara kim ḳıla ṭā^{c}at
Bizi tā anlara vaṣl ide ḥażret

10411 Biz anuñ olavuz bizüm ola ol
Behişt içre sürevüz ^{c}işreti bol

10412 Meger bir gün peyem-ber söyler-idi
Bu āyet tefsīrin naḳl eyler-idi

قَوْلُهُ تَعَالَى فَاَمَّا الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَهُمْ فِي رَوْضَةٍ يُحْبَرُونَ*

10399b ḳavārīr: ḳararīr (?) İÜ.
10406b nev^{c}a sözler: nev^{c}-ile söz SK.
10411a olavuz: oluruz BY.
* ḳavlühu: ḳāle SK. || "Bu Cenab-ı Hakk'ın buyruğudur: *İman edip salih ameller işleyenlere gelince, işte onlar cennet bahçelerinde sevindirilirler.*" (Rûm 30/15).

10413 Şular kim müʾ min oldı ḳıldı aᶜmāl
Ṣalāḥ üstine geçdi bunca aḥvāl

10414 Girüp bostān-ı cennet içre anlar
Tenaᶜᶜum ideler ᶜābid olanlar

10415 Daḫı hem cennetüñ niᶜmetlerini
Beyān iderdi ḫᵛoş leẕẕetlerini

İÜ 339b 10416 İşidenler ḳamu olurdı ḥayrān
Bir Aᶜrābī didi iy şāh u sulṭān

10417 Semāᶜ olur mı cennet içre iy şāh
Bu leẕẕetden bize virür mi Allāh

SK 286b 10418 Didi cennet içinde vardur enhār
Bu enhāruñ kenārı ṭolu ebkār

10419 Bularuñ ḥüsnini vaṣf eylemez dil
Tefekkür eylemez hem ᶜaḳl-ı ᶜāḳıl

AG 299a 10420 Bular biñ nāz-ıla ider teġannī
İder bir naġmede mest ins ü cinni

10421 Ki hīç miṣlini dīde görmemişdür
ᶜUḳūl idrāki aña irmemişdür

10422 Velīkin sāz olmaz ellerinde
Hemān tesbīḥ iderler dillerinde

BY 326b 10423 Bularda görinür Ḥaḳḳuñ cemāli
Bularda bulınur ẕevḳuñ kemāli

10424 Rivāyet İbni ᶜAbbās eyledi hem
Beyān itdi didi ol faḫr-ı ᶜālem

10425 Yaratdı ḥūrīler cennetde Sübḥān
Ki luᶜbet didiler anlara iy cān

10426 Düşe deryāya ger yar-ı dehānı
Leẕīẕ eyleye-di ser-cümle anı

10427 Yazılmış nūr-ıla ṣadrında anuñ
Neler ḳılur görüñ ṣunᶜın Ḫudānuñ

10428 Benüm miṣlüme kim olsa ṭalebkār
Ḫudāya ṭāᶜat itsün her dem ol yār

10429 Rivāyet böyle geldi Muṣṭafādan
Şefāᶜat maᶜdeni kān-ı ṣafādan

10413b bunca: cümle SK, BY.
10414a anlar: insān İÜ, AG.
10416a olurdı: oldı SK.
10419a eylemez: idemez İÜ, AG.
10425a Sübḥān: sulṭān SK, BY.
10429b maᶜdeni: menbaᶜı SK; ṣafādan: vefādan SK.

10430 Bu āyetden ki tefsīr eylediler
Ḳamu cennātı taḳrīr eylediler

قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَسَارِعُوا اِلٰى مَغْفِرَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمٰوَاتُ وَالْاَرْضُ اُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِيْنَ*

İÜ 340a 10431 Ki ḫardal olsa bu arż u semāvāt
ᶜAdedde ol ḳadar var ola cennāt

10432 Didi pes baᶜżı cennāt içre server
Yaratdı şehrler yāḳūt-ı aḥmer

10433 Ki yitmiş biñ şehir yaratdı Allāh
Daḫı her şehre yitmiş biñ ev ol şāh

10434 Ḳamu incü içinde cümlenüñ taḫt
Her ev içinde yitmiş biñ bölük taḫt

10435 Ḳodı her taḫta dört ayaḳ cevāhir
Daḫı her taḫtı altun itdi Ḳādir

SK 287a 10436 Müzeyyen dürr ü yāḳūt-ıla her taḫt
Kime olsa müyesser ol bulur baḫt

10437 Yaratdı her serīr üstinde bir ḥūr
Güneş yüzinden anuñ kesb ider nūr

AG 299b 10438 Girü her birisine bunlaruñ şāh
Ki yitmiş biñ bölük zülf itdi Allāh

BY 327a 10439 Daḫı her zülfine dürr-ile yāḳūt
Düzüp ḳıldı birin biñ ᶜāşıḳa ḳūt

10440 Yazup Bū Bekr adın şaġ yañaġında
ᶜÖmer adını hem ṣol yañaġında

10441 Yazup ᶜOs̱mān adın alnında ol Ḥaḳ
ᶜAlī adın zenaḫdānında el-ḥaḳ

10442 Lebi üstinde esmāᵒ -i ḳadīmi
Ki *bi'smi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm*i

10443 Aña ṣol deñlü kim virdi ḥalāvet
Daḫı ḫulḳ u daḫı ḥüsn ü ẓarāfet

10444 Göreydi bir naẓar ger ḫalḳ-ı dünyā
Feraḥdan olalardı cümle mevtā

10430a-b eylediler: eyler-idi SK, BY.

* SK'de10431. beyitten hemen sonra; ḳāle'llāhü: ḳavlühu SK, ḳāle BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Rabb'inizin bağışına ve genişliği göklerle yer arası kadar olan, Allah'a karşı gelmekten sakınanlar için hazırlanmış bulunan cennete koşun.*" (Âl-i İmrân 3/133).

10431b ᶜadedde: ᶜadede İÜ.

10432a didi: dimiş SK.

10437b yüzinden: nūrından İÜ, AG.

10438a birisine: birine SK.

10440b adını: adın SK.

10445 Buyurmışdur bu yirde hem peyem-ber
Beyān itmiş-durur ol ḥāli server

10446 Eger cennet içinde mevt olaydı
Feraḥdan ehl-i cennet hep öleydi

10447 Didiler yā resūla'llāh bu ḥavrā
Kime virür buları Ḥaḳ Taᶜālā

İÜ 340b 10448 Didi anlara kim biş vaḳt namāzı
İmām-ıla ḳılup ide niyāzı

10449 Olaruñdur bu ḥavrā kim didüm ben
Ḳıl imdi biş namāzı vaḳti-le sen

10450 Vire bir müᵓmine bu deñlü ḥūrī
Ki şemse ġālib olur yüzi nūrı

10451 İrüp bu cümlesine ide ṣoḥbet
Ḳamusıyla ide anda meveddet

10452 Budur dirler bu āyetden muḥaṣṣal
Kim anı ḳudretümce eyledüm ḥal

قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَمَسَاكِنَ طَيِّبَةً فِي جَنَّاتِ عَدْنٍ*

10453 Yaratdı daḫı ḥūr-ı ᶜīn Allāh
Ḫırāmān yürise cennetde çün māh

SK 287b 10454 Yanınca yitmişer biñ cāriye ḫūb
Ḳamusı birbirinden şöyle merġūb

BY 327b 10455 Ḳamu bir yaşda bir ḳalb üzre iy cān
Yürürler ḥūr-ı ᶜīn-ile ḫırāmān

AG 300a 10456 Düzüp bu ḥūrīler bir ḫūb edāyı
Yüce ṣavt-ıla iderler nidāyı

10457 Ki bizi yaradupdur ẕāt-ı bī-çūn
ᶜİbādet eyleyen ᶜālimler içün

10458 Ki emr ü nehy idüp itdiler irşād
Hem oldılar Ḥaḳuñ ẕikriyle muᶜtād

10459 Didi server ki miᶜrāca giderdüm
Yolum irişdi ḥūrīleri gördüm

10451a cümlesine: cümle-y-ile SK.
* ḳāle'llāhü: kemā ḳāle'llāhü AG, ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *...ve Adn cennetlerindeki güzel meskenlere...*" (Saff 61/12).
10453a ᶜīn: ᶜaynı SK, ᶜīni BY.
10454a yitmişer: yitmiş SK.
10455a üzre: - BY.
10456a ḫūb: ḫ˘oş SK.
10457a yaradupdur: ḫalḳ idüpdür SK.
10458b ẕikriyle: ẕikrine SK.

10460 Selām idüp didiler iy peyem-ber
Digil ümmete ġāfil olmayalar

10461 Oruç gicelerinde ya^{c}nī anlar
Uyumasun bize ṭālib olanlar

10462 Ki biz anlara müştāḳuz bileler
Hem anlar da bize ṭālib olalar

10463 Buyurdı hem daḫı sulṭān u sālār
Didi cennet içinde ġurfeler var

İÜ 341a 10464 Ki cennet ehli anlara baḳarlar
Nitekim bunda yılduza baḳarlar

10465 Anuñ içinde olurlar cevārī
^{c}Aceb ḫalḳ eylemiş anları Bārī

10466 Pes ol çardaḳlara ^{c}āliyye dirler
Hem ol cāriyeye ġāliyye dirler

10467 Naẓar itse bularuñ ḥācibine
Geleydi şerm ol dem ḥūr-ı ^{c}īne

10468 Yüzi nūrı żiyā^{ʾ} -i şemsi gizler
Hezār efsūn oḳur seḥḥāre gözler

10469 Eger bir ẕerre yarından ṭamaydı
Biḥārı cümle cüllāb eyleyeydi

10470 Anı ger bu cihān ḫalḳı göreydi
Yüzine döymeyüp cānın vireydi

10471 Ḳamunuñ tācı başında muraṣṣa^{c}
Ki elvān-ı cevāhirle mülemma^{c}

SK 288a 10472 Girihler zülfinüñ kim var hezārān
Dizilmiş dürr-ile yāḳūt-ı elvān

10473 Ola ṣavmuñ yigirmi yidisi ger
Ki Ḳadrüñ gicesi oldur didiler

BY 328a 10474 Pes ol gice ṭuruban ine anlar
Ṭola cennetlerüñ ṣaḥnına anlar

AG 300b 10475 Ḳamu ḳırnaḳlar u ḫādimler-ile
İnüp seyr ide anlaruñla bile

10476 Göreler ḥūr-ı ^{c}īn anları ol dem
Naẓardan bulalar ṣādī vü ḫurrem

10462a müştāḳuz: müştāḳumuz SK.
10464a anlara: bunlara SK.
10468a gizler: gözler İÜ, AG, BY.
10469b biḥārı: buḫārı İÜ, AG.
10471a tācı: tāc BY.
10472b yāḳūt-ı: yāḳūt BY.
10475a ḳırnaḳlar u: ḳırnaḳları SK.

10477 Diyeler kim beşāretler ṣafālar
Şular kim sizlere ṭālib olalar

10478 Bu ḥüsn-ile ᶜaceb siz kimlerüñsiz
Ki bu ḥüsne taᶜaccüb eyledük biz

10479 Diyeler bizi ḫalḳ itdi Taᶜālā
Şularuñ-çün ki itdi Ḳadri iḥyā

10480 Rivāyet eyleyüpdür İbni ᶜAbbās
Ki aṣḥāb içre oldur aᶜlemü'n-nās

İÜ 341b 10481 Didi her şaḫṣa bir ḫayme virile
Ki dürden dört biñ ḳapusı ola

10482 Ebū Mūsā didi ṭūli anuñ pes
Ki altmış mīl ola ol ḫaymenüñ pes

10483 Ola her bucaġı bir ḥūr-ı ᶜīnüñ
Birisi görmeye yirin birinüñ

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى حُورٌ مَقْصُورَاتٌ فِي الْخِيَامِ*

10484 Anuñ her ḳapusından her gün iy şāh
Hediyye ide irsāl aña Allāh

10485 Ki birbirine beñzemez hediyye
Zihī luṭf u zihī faẓl u ᶜaṭiyye

10486 Ola her ḫaymenüñ içinde ḥavrā
Kemālince ḳamuda ḥüsn ü zībā

10487 Bulardan ġayrı yaġa ḥūrīler çoḳ
Ki ḥüsn içre bularuñ beñdeşi yoḳ

10488 İrişdi Ḳurṭubīden bir rivāyet
Yürürken cennet içre ehl-i cennet

10489 Eline ala bir elmayı bir cān
Ne iḥsān idiser gör aña sulṭān

SK 288b 10490 Hevāya uça elması elinden
Girü inüp eline düşe andan

BY 328b 10491 İki pāre ola indükde elma
İki eline ol dem ḳona elma

10492 Birinden çıḳa biş yüz ḥūrī anuñ
Birinden daḫı biş yüz giri anuñ

10481b dürden: dürden ola İÜ, AG, BY; ola: var BY.
10482b ol: - SK.
* ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Onlar, çadırlara kapanmış hurilerdir.*" (Rahmân 55/72).
10484a ḳapusından: ḳapusında SK.
10485a ki birbirine: biribirine SK.
10492a ḥūrī: ḥūr SK.

AG 301a 10493 Baḳa bu ḥūrīye ide beşāret
Zihī virmiş aña Ḥaḳ ḥüsn-i heyᵓ et

10494 Ki bundan gökçek olmaya cihānda
Naẓar ide birine daḫı anda

10495 Göre evvelkiden ol daḫı aḥsen
Ki ḳamu zeyn-ile olmış müzeyyen

10496 Bu nevᶜa cümlesin ide temāşā
Göre kim cümlesi maḥbūb-ı zībā

İÜ 342a 10497 Ki her ḳanḳısına nāẓır ola ol
Ḳamudan aḥsen ü zībā bula ol

10498 Girü bir ġayra nāẓır ki_ola anda
Ḳamudan anı ḥasnā bula anda

10499 Gel imdi ṭālib ol sen de bulara
İresin tā ki sen anda bulara

10500 Didi bir söz Ebu'l-Leys raḥmetu'llāh
Ki cennetde dügün idiser Allāh

10501 Gele bir yire ḳamu ehl-i cennet
Ḳamusın ide Ḥaḳḳ anda żiyāfet

10502 Güyegü eyleye maḥbūbın Allāh
Vire Āsiyye-y-ile Meryemi şāh

10503 Biri Firᶜavna ḫātūn-ıdı bunda
Resūle viriliser yarın anda

10504 Biri Meryem ki ᶜĪsā anesidür
Bikirdür şöyle kim dür-dānesidür

10505 Didi Ḥaḳ *ḳānitātin tāᵓibātin*
Hem *ebkāran* didi hem *seyyibātin*

Beyānu'l-Vildān ve'l-Ġılmān

10506 Gel imdi gör girü bir ḫᵒoş beyānı
Ki mesrūr ider ol ḳalbi vü cānı

10493a bu: bir SK.
10495b zeyn-ile: ziynet-ile SK.
10496b cümlesi: cümlesin SK.
10497b bula: ola İÜ, AG.
10498a nāẓır ki: ki nāẓır SK.
10498b ḥasnā: ḥüsnā SK.
10499b sen: sen de BY.
10503a Firᶜavna ḫātūn-ıdı: Firᶜavn ḫātūnı-dı SK.
10505a-b (…) **Ḳānitātin tāᵓibātin ᶜābidātin sāᵓiḥātin seyyibātin ve ebkāran**: *"…Sebatla itaat eden, tövbe eden, ibadet eden, oruç tutan, dul ve bakire…"* (Tahrîm 66/5).
10506a ḫᵒoş: ḫūb SK.

BY 329a

10507 Bizüm-çün cenneti yaratdı sulṭān
İçinde bī-ᶜaded vildān u ġılmān

SK 289a

10508 Ḳamusın ḳıldı ḫıdmet-çün saña Ḥaḳ
Viriser cennet ehline muḥaḳḳaḳ

10509 Ṭavāf ider gelüp ehl-i cinānı
Şaçılmış incü ṣanur gören anı

10510 Ki incüler ṣadefden çıḳdugında
Nice berḳ urur efşān olsa anda

AG 301b

10511 Anuñ miṡli-durur ecsād-ı vildān
Daḫı bu nevᶜa bil ecsād-ı ġılmān

İÜ 342b

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُخَلَّدُونَ اِذَا رَاَيْتَهُمْ حَسِبْتَهُمْ لُؤْلُؤاً مَنْثُوراً*

10512 Muḫalleddür ki yaᶜnī ölmez anlar
Dimişler daḫı büyük olmaz anlar

10513 Yaraşur ḫıdmete yaᶜnī ki aṣġar
Münevver ḫaṭṭ ola ḳaşı muᶜanber

10514 Ki cennetde ṣafā ẕevḳ oldugında
Ayaḳ üstine ḫıdmet ide anda

10515 Ṭutalar ellerinde keᵓs-i ezher
İçinde pür-şarāb ola muᶜaṭṭar

10516 Dimiş baᶜżı müfessir kim bu vildān
Yaratmış cennet içre anı sulṭān

10517 Henūz nā-bāliġ oġlanca bular hep
Hilāl-ebrū münevver-ḫad şeker-leb

10518 Bularuñ ḥüsnini kim ide taᶜbīr
Ki dest-i ḳudret itmiş ola taᶜmīr

10519 Cemāli pür-leṭāfet pür-ẓarāfet
Virür sünbüllere zülfi ṭarāvet

10520 Eger alnın dir-isem māh-ı tābān
Güneş yüzinde beñler ᶜanber-efşān

10521 Utanur ruḫlarından verd-i aḥmer
Ḳılur gīsūları miski muᶜaṭṭar

10522 Didiler anda pes aᶜlā-yı vildān
Bilinden yuḳarusı ola oġlan

10507a yaratdı: itdi SK, ḫalḳ itdi BY.
10507b vildān u ġılmān: ġılmān u vildān BY.
* ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Çevrelerinde, gördüğünde saçılmış inciler sanacağın, hep aynı gençlik ve güzellikte kalacak hizmetçiler dolaşır.*" (İnsân 76/19).
10512b büyük: ekber SK, BY.
10513a ki: kim SK.
10513b ḫaṭṭ: ḫadd SK.

BY 329b 10523 Bilinden aşaġa ḳız ola anuñ
Bulardur emleḥi vildān olanuñ

10524 Dimişdür pes Ebu'l-Leys raḥmetu'llāh
Ki tefsīrinde zikr eyledi ol şāh

10525 Ki vildānı dimiş eṭfāl-i küffār
Cinān içre olur ḫuddām-ı ebrār

10526 ᶜAmel yoḳ kim bula anda sevābı
Günāhı yoḳ ki_olar göre ᶜazābı

İÜ 343a|SK 289b 10527 Ḥaḳuñ luṭfıyla cennāta giderler
Ki cennet ehline ḫıdmet iderler

AG 302a 10528 Dimiş baᶜżı ki bunlar ola ġılmān
Muġāyir ola tā vildāna ġılmān

10529 Ki cennet içre maḫlūḳ ola vildān
Daḫı eṭfāl-i küffār ola ġılmān

10530 Ḥaḳīḳat ḥālini *va'llāhü aᶜlem*
Ṭavāf eyler cinān ehlin bular hem

10531 Ṭuruban dāyimā ḫoş ᶜāşıḳāne
Ḳamu ḫıdmet ider ehl-i cināne

10532 Bulara Ḥaḳ didi hem dürr-i meknūn
Elinde cümlesinüñ keᵒs-i meşḫūn

10533 Ki yaᶜnī kāseler pür-āb-ı cennet
Ne āb ol kim virür cüllāba lezzet

كَمَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ غِلْمَانٌ لَهُمْ كَأَنَّهُمْ لُؤْلُؤٌ مَكْنُونٌ*

10534 Çü ḫıdmetkārı ola misl-i lüᵒlū
Ḳıyās it ḫōcasında ḥüsn ü hem bū

10535 Dimiş server ki ḫōca ḳula nisbet
Ḳamer gibi ola yılduza nisbet

10523: - SK.
10523b bulardur: bulardan BY.
10524a dimişdür: buyurmışdur SK.
10525b ḫuddām-ı ebrār: ḫuddām her-bār BY.
10526b günāhı: günāh SK; ᶜazābı: ᶜıḳābı SK, BY.
10529a vildān: ġılmān SK.
10529b Muġāyir ola tā vildāna ġılmān SK.
10530b eyler: ider SK, BY.
10532a Ḥaḳ didi hem: hem daḫı Ḥaḳ SK, hem didi Ḥaḳ BY.
10533: AG'de der-kenar.
* ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Hizmetlerine verilmiş, kabuğunda saklı inci gibi gençler etraflarında dönüp dolaşırlar.*" (Tûr 52/24).
10534a ḫıdmetkārı: ḫıdmetkār SK.
10534b ḥüsn ü: ḥüsni BY.
10535b gibi: bigi SK.

10536 Dimiş hem cennet içre virür Allāh
Eñ ednā olana seksen biñ ol şāh

10537 Dimiş baᶜżı ki biñ ḫādim virile
Ki her birinde ḫıdmetler görile

10538 Rivāyet bir daḫı didiler iy cān
Vire ednāya on biñ anda sulṭān

BY 330a 10539 Gör aᶜlāsına ne ᶜizzet virür şāh
Ki bī-ḥad vire ḫuddām aña Allāh

10540 Ki yaᶜnī ola cennet ehli sulṭān
Aña ḫuddām ola vildān u ġılmān

10541 Kimi ḫādim ola kim ola ḥācib
Kimi ola yüzin görmege rāġıb

10542 Bu nevᶜa Zehreden oldı rivāyet
Ki ḫādimler vire anlara ḥażret

İÜ 343b 10543 Ola ḥuccābı aᶜmāli ḳadar pes
Berāber olmayısar anda herkes

10544 Nitekim oldı dünyā beglerinde
Eḳal kiminde vü ekṣer kiminde

SK 290a 10545 Şu dem kim irişe Ḥaḳdan melekler
İçerü girmege ide dilekler

AG 302b 10546 O dem ṭaş ḥācibe söyleye anlar
Ki ḥāli aña ᶜarż eyleye anlar

10547 Getürdük diyeler Ḥaḳdan selāmı
İdevüz müʾmine tā iḥtirāmı

10548 Pes ol yanındaġıya eyde iy yār
Melek gönderdi müʾmin ḳula Cebbār

10549 Ki ḥattā bile iç ḥācib kelāmı
Göre müʾmin ki şuġl içre müdāmī

10550 Diye kim şuġli var ṣabr eyleñ imdi
Gelen kimseye bu ḥāli diñ imdi

10551 Ki şimdi şuġl içinde ehl-i cennet
Sürer yaᶜnī ki ebkār-ıla ᶜişret

10536b ol: iy SK.
10537a ki: kim SK.
10537b her: - SK; görile: görine BY.
10541a ḫādim: ḫādimler SK.
10542a Zehreden: Zehrede İÜ, AG, BY.
10543a ḥuccābı: ḥuccātı (?) BY.
10543b berāber: - SK.
10546a anlar: bunlar BY.
10546b ᶜarż eyleye: maᶜlūm ide SK.
10551b ebkār-ıla: ḥūrī-le SK.

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى إِنَّ اَصْحَابَ الْجَنَّةِ الْيَوْمَ فِي شُغُلٍ فَاكِهُونَ*

10552 Dimişler daḫı Ḥaḳḳuñ niᶜmetinde
Tenaᶜᶜum içre meşġūl olur anda

10553 Melek girü vara dergāha anda
Bu ḥāli ᶜarż ide Allāha anda

10554 Diye Ḥaḳ var ilet benden ḫiṭābı
Daḫı irgür selām-ıla kitābı

BY 330b 10555 Kitābuñ bu ola mefhūmı iy yār
Ki müᵓ min ḳula irsāl ide Cebbār

10556 Şu sulṭāndan ki mülki zāyil olmaz
Şu sulṭān ola ne kim zāyil olmaz

10557 Şu ḥaydan kim anuñ gitmez ḥayātı
Şu ḥayy ola ne kim olmaz memātı

10558 ᶜAzīzden kim aña irmez meẕellet
ᶜAzīz ola ne kim görmez meẕellet

İÜ 344a 10559 Ġanīden kim aña irmez faḳır hīç
Ġanī ola ne ki_olmaz müfteḳır hīç

10560 Ḫaber ilte bu nevᶜa ol ferişte
Şafālar bula ol müᵓ min görişde

10561 Ki Ḥaḳḳuñ kendüye irdi selāmı
Bu nevᶜa ẕevḳ ide anda müdāmī

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَالْمَلٰٓئِكَةُ يَدْخُلُونَ عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ**

AG 303a **Beyānu Enhāri'l-Cennet**

10562 Gel imdi gör Ḥaḳuñ ḳudretlerini
Daḫı gör bī-bedel niᶜmetlerini

SK 290b 10563 Çü ḫalḳ eyledi cennātını Cebbār
Yaratdı anda dürlü dürlü enhār

10564 Ki yaᶜnī her maḳāmı ki_itdi Bārī
Ulu enhār anuñ taḥtında cārī

---

* ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Şüphesiz cennetlikler o gün nimetlerle meşguldürler, zevk sürerler.*" (Yâsîn 36/55).
10553: - SK.
10556a sulṭāndan: sulṭān SK.
10556b kim: ki SK.
10560b bula: süre BY.
** ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *...Melekler de her bir kapıdan yanlarına girerler (ve şöyle derler): 'Sabretmenize karşılık selam sizlere. Dünya yurdunun sonucu (olan cennet) ne güzeldir!'* " (Ra'd 13/23-24).
10564a Bārī: Bārī Taᶜālā SK.
10564b-10565a: - SK.
10564b taḥtında: taḫtında İÜ, AG, SK.

كَمَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وُعِدَ الْمُتَّقُونَ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ أُكُلُهَا دَائِمٌ وَظِلُّهَا*

10565 Kelāmında buyurdı Ḥaḳ Taᶜālā
Şu cennet ki_anı vaᶜde ḳıldı Mevlā

10566 Anuñ vardur içinde dürlü enhār
Ki luṭfin anda iẓhār itdi Ġaffār

10567 Biri ṣudur ki cennet içre cārī
Müşerref eyler anda her diyārı

10568 Ki hergiz dadı taġyīr olmaz anuñ
Ayaġı hem nihāyet bulmaz anuñ

10569 Zamān-ıla ṭuruban ḳoḳmaḳ olmaz
Şolıḳdan adı hergiz çıḳmaḳ olmaz

BY 331a 10570 Daḫı bir nehri südden ḳıldı Cebbār
Ki ṭaᶜmı taġyīr olmaz hīç deyyār

İÜ 344b 10571 Daḫı ḫamr ırmaġı eyledi ḥażret
Kim içenler bulur yüz dürlü lezzet

10572 Ne ᶜaḳl alur ne başın aġrıdur ol
İçeler cennet ehli anı bol bol

كَمَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى لَا يُصَدَّعُونَ عَنْهَا وَلَا يُنْزِفُونَ**

10573 ᶜAselden eyledi bir daḫı ırmaḳ
Muṣaffā ḳıldı ġāyetde anı Ḥaḳ

10574 Naḫıl düzmedi evvelden muṣaffā
Degül mūm ola ṣoñra ola aṣfā

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى فِيهَا أَنْهَارٌ مِنْ مَاءٍ غَيْرِ آسِنٍ وَأَنْهَارٌ مِنْ لَبَنٍ لَمْ يَتَغَيَّرْ طَعْمُهُ وَأَنْهَارٌ مِنْ خَمْرٍ لَذَّةٍ لِلشَّارِبِينَ وَأَنْهَارٌ مِنْ عَسَلٍ مُصَفًّى***

AG 303b 10575 Didi enhār her birine Allāh
Ki her birin nice ḫalḳ itdi ol şāh

10576 Veyāḫ-od her biri taḳsīm olurlar
Velī her birisi tersīm olurlar

10577 Ne arġı var bularuñ ne kenārı
Olur cennet içinde şöyle cārī

---

* SK'de yok. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Allah'a karşı gelmekten sakınanlara vaat olunan cennetin durumu şudur: Onun içinden ırmaklar akar, yemişleri ve gölgeleri devamlıdır…*" (Ra'd 13/35).

10567b eyler anda: itdi anlar SK.

10570a nehri: nehr İÜ, AG, BY.

10570b ṭaᶜmı: ṭuᶜmı İÜ, AG.

10571a ırmaġı: ırmaġın SK.

** ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *...içmekle başlarının dönmeyeceği ve sarhoş olmayacakları…*" (Vâkıa 56/19).

10574b ola aṣfā: muṣaffā SK.

*** ḳāle'llāhü: kemā ḳāle SK. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *...Orada bozulmayan su ırmakları, tadı değişmeyen süt ırmakları, içenlere zevk veren şarap ırmakları ve süzme bal ırmakları vardır…*" (Muhammed 47/15).

10578 Olur her taẖtuñ altında bulardan
Lebenden ẖamrdan baldan şulardan

10579 Nicekim eylese mü$^{\circ}$ min irādet
Aña göre aḳıdur anı ḥażret

10580 Kimi ḥavż idinürler kimi çeşme
Kimi ırmaḳ iderler kimi eşme

SK 291a 10581 Daẖı yaratdı Kevs̱er ırmaġın Ḥaḳ
Ḳamudan anı a^{c}lā ḳıldı el-ḥaḳ

10582 Enes ḳıldı bu yirde bir ḥikāyet
Peyem-berden anı ḳıldı rivāyet

10583 Ki bir gün otururduḳ ẖıdmetinde
Uyur gibice oldı server anda

10584 Gözin açup tebessüm ḳıldı ol yār
Didi bir sūre inzāl itdi Cebbār

İÜ 345a|BY 331b

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى اِنَّا اَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ اِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْاَبْتَرُ*

10585 Su$^{\circ}$āl itdük aña Kevs̱erden ol dem
Cevāb itdi bize ol faẖr-ı ^{c}ālem

10586 Bir ırmaḳdur ki yaratdı anı Ḥaḳ
Baña va^{c}de_itdi luṭfindan muḥaḳḳaḳ

10587 Benüm ḥavżumdur irer ümmetüm hep
Görür ümmet olan anı müretteb

10588 İni Eyle_ile Baṣra arasınca
Yemenden ya^{c}nī kim Şāma irince

10589 Şovuḳ ḳardan ṣıvıḳ süddan daẖı aḳ
^{c}Aselden ṭatlu yaġdan daẖı yumşaḳ

10590 Kenārında anuñ yoḳdur dīvārı
Şanasın kim olur düz yirde cārī

10591 Türābı misk ṭaşı dürr ü yāḳūt
İçerse kim ki olur cānına ḳūt

AG 304a 10592 İki yanı anuñ altun döşenmiş
Çadırlar incüden anda yaşanmış

10593 Kenārında çanaḳlar şol ḳadardur
Şaġış yoḳ anlara yılduza vardur

10578b ẖamrdan baldan: baldan ẖamrdan SK.
10581a yaratdı: ẖalḳ itdi SK, BY; ırmaġın: ırmaġını SK.
* kemā: - BY; ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Şüphesiz biz sana Kevser'i verdik. O hâlde, Rabb'in için namaz kıl, kurban kes. Doğrusu sana buğzeden, soyu kesik olanın ta kendisidir.*" (Kevser 108/1-3).
10586a yaratdı: ẖalḳ itdi SK, BY.
10588a Eyle_ile: Eyleyle SK, BY; arasınca: arasında BY.
10589a şovuḳ: şuyı SK, BY; şıvıḳ: şovuḳ SK, BY.

10594 İçenler şuşamaz hergiz şuyından
İçerler ümmet olan cümle andan

10595 Pes ol çadırlaruñ içinde Allāh
Cevārī ḫalḳ idüpdür bī-ᶜaded şāh

10596 Ki miṯlin anlaruñ görmedi dīde
Dimez ḥüsnini hergiz āferīde

10597 Yüce şavt-ıla ider cümle taḥmīd
Daḫı tesbīḥ u hem tehlīl ü temcīd

10598 Aḳar Ṭūbā dibinden ḥavż-ı Kevṯer
Şuvarur cümleyi andan peyem-ber

SK 291b 10599 Yaratdı daḫı ᶜayn-ı Selsebīli
Ḳarışdurdı aña hem zencebīli

İÜ 345b 10600 ᶜArab zīrā bulurdı anda leẕẕet
Yimekden ḥāṣıl olurdı meserret

10601 Anuñ-çün vaᶜde ḳıldı bunlara Ḥaḳ
Bulalar zencebīl ṭaᶜmın muḥaḳḳaḳ

BY 332a 10602 Buyurdı bunda bir söz İbni ᶜAbbās
Cinānı kim yaratdı Ḫālıḳu'n-nās

10603 Daḫı her nesneyi kim ẕikr idüpdür
Kim anı cennet içre yaradupdur

10604 Ebed dünyāda yoḳdur miṯli anuñ
Belī yoḳ miṯli cennetde olanuñ

10605 Ḳatāde dir ki ᶜayn-ı Selsebīli
Daḫı ḳatmadın aña zencebīli

10606 Muḳarrebler içerler ṣāfīsinden
ᶜAvām olanlara virmezler andan

10607 İçer memzūcı sāyir ehl-i cennet
Bular daḫı bulur yüz dürlü leẕẕet

10608 Bir ırmaḳdur didi Ḥaḳ Selsebīl ad
Bizüm-çün eyledi cennetde īcād

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَيُسْقَوْنَ فِيهَا كَأْساً كَانَ مِزَاجُهَا زَنْجَبِيلًا عَيْناً فِيهَا تُسَمّٰى سَلْسَبِيلًا*

AG 304b 10609 Yaratdı daḫı bir ırmaġı ḥażret
Aña ḫalṭ eyledi kāfūr-ı cennet

10598b andan: anda SK.
10601b ṭaᶜmın: ṭuᶜmın İÜ, AG.
10605b ḳatmadın: ḳatmadı SK.
* İÜ ve AG'de İnsan suresi 5-6. ayetlerden bazı kısımlar (kāfūran ᶜaynen yeşrabü bihā) -muhtemelen karıştırıldığı için buraya- alınmış; ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Orada kendilerine, katkısı zencefil olan içecekle dolu bir kâseden içirilir. Orada bir pınar ki ona 'Selsebil' adı verilir.*" (İnsân 76/17-18).

10610 İçer ebrār olanlar andan iy yār
Gel imdi sen de işle fiᶜl-i ebrār

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى اِنَّ الْاَبْرَارَ يَشْرَبُونَ مِنْ كَأْسٍ كَانَ مِزَاجُهَا كَافُوراً عَيْناً يَشْرَبُ بِهَا عِبَادُ اللّٰهِ يُفَجِّرُونَهَا تَفْجِيراً*

10611 Anuñ-çün didi kāfūr aña ḥażret
Ṣovuḳdur aḳdur virür meserret

10612 Hem ol iki çıḳar Ṭūbā dibinden
Aḳar cennetlerüñ içine andan

İÜ 346a 10613 Yaratdı girü hem Tesnīmi Allāh
Muḳarreblere maḫṣūṣ eyledi şāh

10614 Aña Tesnīm anuñ-çün didi ḥażret
Ki aᶜlā olduġı-y-çün ḳadri ġāyet

10615 Daḫı budur ki ol aḳar hevādan
Anı key ṣāfī yaratmış Yaradan

SK 292a 10616 Muḳarrebler behiştüñ çardaġında
Olurken aḳar üstlerine anda

BY 332b 10617 Aḳar şol deñlü kim ṭola ḳadeḥler
İçüben cümle bulurlar feraḥlar

10618 Girü ṭurur ḳadeḥler içilince
Aḳar girü ḳadeḥler hep ṭolınca

10619 Muṣaffādur ḳamu levn ü kederden
Müberrādur ḳamu dürd ü mederden

10620 Şarābuñ eşrefidür didi Ḍaḥḥāk
İçenler ġayrısından ola bī-bāk

10621 Muḳarrebler içer ṣāf-iken anı
Raḥīḳa ḫalṭ olur girü ḳalanı

10622 Ki bāḳī ehl-i cennet içer andan
Biribirine ol memzūc olandan

10623 Raḥīḳ ol ḫamr-ı ebyażdur ki Allāh
Anı ḫalḳ itdi ebrār içün ol şāh

10624 Ḫitāmı miskdür kendü muṭayyeb
Ki yaᶜnī dürdi miskden daḫı aṭyeb

10625 Ḳalan evṣāfı dinür geldügince
Cinānuñ ḥāli maᶜlūm olduġınca

---

* ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *İyiler ise, katkısı kâfur olan içecekler dolu bir kadehten içerler. Bir pınar ki Allah'ın kulları ondan içer, onu (istedikleri şekilde) fışkırtıp akıtırlar.*" (İnsân 76/5-6).

10612b içine: dibine BY.
10613a girü hem: hem girü SK.
10616b üstlerine: üstlerinden BY.
10624b dürdi: düzdi SK, BY.

AG 305a 10626 Ki zīrā vaṣfına yoḳdur nihāyet
Nitekim yoḳ Ḥaḳuñ luṭfına ġāyet

Beyānu Merātibi Ehli'l-Cennet

10627 Elā iy ᶜışḳ erinüñ reh-nümāsı
Ṭarīḳat pīrlerinüñ pārsāsı

10628 Senüñ-çün zīrā pāyuñdur merātib
Ḳamu ehl-i ṭarīḳat saña ṭālib

İÜ 346b 10629 Bugün çün vāḳıfü'l-esrārsın sen
Daḫı hem zübdetü'l-ebrārsın sen

10630 Ḳapuña geldi ḳamu mürde diller
Diler kim cān bula senden göñüller

10631 Saña fetḥ oldı çün bir ḥarfe tefsīr
Gel anı ṭālibīne eyle taᶜbīr

10632 Ḫudānuñ ḳulları kim var cihānda
Ne vech-ile olur aḥvāli anda

BY 333a 10633 Bularuñ rütbetin bize beyān it
Ḥadīs̱ ü āyet üzre ḫoş ᶜayān it

SK 292b 10634 İşidüp ḫoş ṣafālar bula her cān
Ḥaḳuñ ẕikrine rāġıb ola her cān

10635 Pes anı bize fetḥ eyledi ḥażret
Merātib neyse bir bir didi āyet

10636 Nedür sābıḳ hem aṣḥāb-ı yemīni
Bularuñ cennet içre rütbetini

10637 Şular kim dünyede sebḳat iderler
Ḳamudan öñdin aᶜmāle giderler

10638 Girü sebḳat iderler yarın anlar
Görürler *niᶜme ᶜuḳbe'd-dār*ın anlar

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ أُولٰئِكَ الْمُقَرَّبُونَ*

10639 Cinān içinde budur beyt-i aᶜlā
Ki cennāt-ı ᶜAdin yaratdı Mevlā

10627a erinüñ: ehlinüñ SK.
10628a zīrā: zīr-i BY.
10628b ṭālib: rātib SK, rāġıb BY.
10629b ebrārsın: esrārsın İÜ, AG, SK.
10632b aḥvāli: aḥvāl SK.
10633a bize: zīrā BY.
10636a nedür: budur BY.
10637a dünyede: dünyāda SK.
10638b ᶜuḳbe'd-dārın: ᶜuḳbe'd-dārı SK, BY. || **niᶜme ᶜuḳbe'd-dār**: "…*Dünya yurdunun sonucu (olan cennet) ne güzeldir!'* " (Ra'd 13/24).
* kemā ḳāle'llāhü: ḳavlühu SK. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *(İman ve amelde) öne geçenler ise (ahirette de) öne geçenlerdir. İşte onlar (Allah'a) yaklaştırılmış kimselerdir.*" (Vâkıa 56/10-11).

10640 Hem andan daḫı aᶜlādur Vesīle
Münevverdür hem aṣfādur Vesīle

10641 Pes andan yuḳaru yoḳdur derice
Çi-ger taḥtında_anuñ çoḳdur derice

10642 Bu ol yirdür ki ol maḥbūb-ı Allāh
Ṭaleb idüñ benüm-çün didi ol şāh

AG 305b 10643 Belī bilürdi kim ol yir anuñdur
Daḫı anuñla bile olanuñdur

10644 Pes anda olısar sulṭān-ı ᶜālem
Bile aṣḥāb u evlādı anuñ hem

İÜ 347a 10645 Daḫı her kimi kim dilerse sulṭān
Saᶜādetdür ki bile ola ol cān

10646 Pes andan mürselīn ü enbiyā hep
Girürler cennet-i ᶜAdne müretteb

10647 Şehīd ü hem de ṣıddīḳ u velīler
Ḥaḳuñ ḳatında olanlar celīler

10648 Daḫı ᶜilmiyle ol ᶜāmil olanlar
ᶜİbādet içre ol kāmil olanlar

BY 333b 10649 Girürler ᶜAdne vü Firdevse anlar
Ṭolarlar hem ḳalan cennāta anlar

10650 Buyurdı server ü maḥbūb-ı ḥażret
Benüm ümmetlerümdür ḫayru'l-ümmet

10651 Bu ümmetden behişte çoḳ gireler
Ḳalanından buları çoḳ göreler

SK 293a 10652 Pes ol demde iki ḳısm ola anlar
Kim ol günde cinān ehli olanlar

10653 Muḳarrebler ola bir ḳısmı anuñ
Ṭola aᶜlālarına hep cinānuñ

10654 Niçe taḫtlar ezelden bunlaruñ-çün
Müheyyā eylemişdi ẕāt-ı bī-çūn

10655 Zemīni anuñ altundan muḳayyed
Mükellel dürr ü yāḳūt u zeberced

10640b aṣfādur: aᶜlādur SK.
10641a-b derice: düreyce İÜ, AG.
10645a her: hem SK, BY.
10648a ᶜāmil: ᶜālim SK.
10650b ümmetlerümdür: ümmetlerümden SK.
10654a taḫtlar: taḫt SK.
10654b eylemişdi: eylemişdür SK.
10655b mükellel: mükemmel SK.

10656 Ki bir yol incü bir yolı zeberced
Daḫı bir yolı yāḳūt-ı muᶜaḳḳad

10657 Anı altmış arış yüksek yaratmış
Ki Ādem ata boyı deñlü itmiş

10658 Didiler rifᶜati ḳırḳ yıllıḳ anuñ
Ki ekṯer taḫtı bu nevᶜa cinānuñ

10659 Döşenmiş üstine sündüs döşekler
Ḳomış yaṣduḳlar anda hem melekler

10660 Hem eṭrāfına bardaḳlar dizilmiş
Ḳamusı ṣāfī gümişden düzilmiş

10661 Şarāb-ıla ḳamunuñ içi memlū
Şeker leẓẓetlü ḳamu ᶜanberīn-bū

İÜ 347b|AG 306a

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى فِيهَا سُرُرٌ مَرْفُوعَةٌ وَاَكْوَابٌ مَوْضُوعَةٌ وَنَمَارِقُ مَصْفُوفَةٌ وَزَرَابِيُّ مَبْثُوثَةٌ*

10662 İrişüp göreler taḫtlar muḳābil
Hem anlarda oturalar muḳābil

10663 Bulara ire ḥażretden żiyāfet
Dökile anda elvān-ıla niᶜmet

10664 Ki her bir loḳmada leẓẓetler elvān
Yiyeler cümle niᶜmetden firāvān

BY 334a

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى عَلٰى سُرُرٍ مَوْضُونَةٍ مُتَّكِئِينَ عَلَيْهَا مُتَقَابِلِينَ يَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُخَلَّدُونَ**

10665 Ṭavāf ide bu kez anları vildān
Ki yaᶜnī bāliġ olmamışça oġlan

10666 Ḳamunuñ ellerinde kūze taḫḳīḳ
Gümişden daḫı ellerinde ibrīḳ

10667 Daḫı hem kāseler ṭolu şarābı
Şunalar anlara dürlü şarābı

10668 Ki ne baş aġrıdur ne ᶜaḳl alur ol
Çi-ger müᵓminler içer anı bol bol

10656-10657: AG'de takdim-tehirli.
10656a yolı: yol BY.
* ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY; Taᶜālā: - SK. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Orada yüksek tahtlar, konulmuş kadehler, sıra sıra yastıklar, serilmiş gösterişli yaygılar vardır.*" (Gâşiye 88/13-16).
10664a loḳmada leẓẓetler: loḳma leẓẓetlerden SK.
** ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Onlar, karşılıklı yaslanmış vaziyette müceveherâtla işlenmiş tahtlar üzerindedirler. Ebediyen genç kalan uşaklar, onların etrafında… dolaştırırlar.*" (Vâkıa 56/15-17).
10666a kūze: göre SK.
10667a hem: her SK.
10667b dürlü: ṭolu İÜ, AG.

SK 293b 10669 Hem andan dökeler dürlü fevākih
Eger dānā görürse ola vālih

10670 Ne kim dilerler-ise gele anda
Üzüm nār elma ḥāżır ola anda

10671 Daḫı ḳuş etleri ola müheyyā
Ki dilekçe ḳamu olmış mürebbā

10672 Deve gibi büyük ḳuşlar geleler
Ḳamu müʾminlere ḥāżır olalar

10673 Öteler dürlü tesbīḥ-ile anda
Ki sāzın görmemiş kimse cihānda

10674 O dem biryān ola yarusı anuñ
Daḫı yaḫnī ola yarusı anuñ

İÜ 348a 10675 Somāṭa ḳonalar bu nevᶜa anlar
Ki yinmeklige ḥāżır ola anlar

10676 Yiyeler cennet ehli cümle andan
Ḳamu ol iştihā itdüklerinden

AG 306b 10677 Murādınca yidükden ṣoñra bunlar
Uçup girü hevāya gide anlar

10678 Didi server ki ḳamu ehl-i cennet
Yüz erce bulısarlar cümle ḳuvvet

10679 Yiye yüz erce vü içe yüz erce
Cimāᶜ eyleye ḥavrāya yüz erce

10680 Girü hem bevl ü ġāyıṭ bulmayısar
Cimāᶜından cenābet olmayısar

BY 334b 10681 Ki cennet pākdür bunlar ḫabāṯet
Ḫabāṯet görmeyiser ehl-i cennet

10682 Daḫı sümkürmek ü tükürmek olmaz
Bu nevᶜa ḥāli anda görmek olmaz

10683 Didiler yā resūla'llāh bu niᶜmet
Ki bunca yiyiserler ehl-i cennet

10684 Ya bu niᶜmetlerüñ ḥāli n'olısar
Bulardan nice ḫāliş olınısar

10669a dökeler: dökilür SK, BY.
10669b dānā: dāne SK.
10670a dilerler-ise: diler-ise SK.
10675b ki: daḫı AG.
10677b anlar: bunlar AG.
10678b bulısarlar: bulısar SK.
10680b cimāᶜından: cimāᶜdan SK; cenābet: cināyet BY.
10684b ḫāliş olınısar: yā ḫāliş olısar İÜ, AG.

10685 Didi kim der oluban çıḳa cümle
Ki miskden daḫı aṭyeb ḳoḳa cümle

10686 Nefesden yil gibi hem çıḳa anlar
Ḳoḳusı ṣanasın kim misk ü ᶜanber

10687 Ḫudā ilhām ide tesbīḥ ideler
Anuñla cānların tefrīḥ ideler

SK 294a 10688 Degül teklīf ol teşrīf içündür
Tenaᶜᶜum ṣıḳlini talṭīf içündür

10689 Ola hem bunlaruñ tesbīḥi leẕẕāt
Ṭola leẕẕāt-ıla cümle maḳāmāt

10690 Pes andan ḥūr-ı ᶜīn ire tamāmet
Ki ḫulḳ u nāz u ḥüsn içinde ġāyet

10691 Ki bunlaruñladur ẕevḳuñ tamāmı
Sürile ᶜıyş u ẕevḳ anda müdāmī

İÜ 348b 10692 İlāhī bize ol ẕevḳı naṣīb it
Ki fażluñla bizi vaṣl-ı ḥabīb it

10693 Gel imdi diñle aṣḥāb-ı yemīni
Diyem baḥruñ size bir şeb-nemini

10694 Virile bunlara cennāt u ezhār
Ki cārīdür anuñ taḥtında enhār

10695 Aġaçlar gölgesinde ola bunlar
Ki yüz biñ ẕevḳ u şādī bula bunlar

AG 307a 10696 Didi pes sidr-i maḫżūd aña Allāh
Diken ḳılmadı yaᶜnī aña ol şāh

10697 Dikenlüdür bilüñ kim sidr-i dünyā
Velī cennet aġacıdur muṣaffā

BY 335a 10698 Ki her diken yirine ḥażret-i Ḥaḳ
Yimişler yarada anda muḥaḳḳaḳ

10699 Ki yitmiş dürlü leẕẕet her birinde
Birinde olan olmaya birinde

10700 Vire hem anda mevz anlara ḥażret
Vire anlara leẕẕet mevz-i cennet

10701 Cinān aġaçlarınuñ gölgesinde
Ṣafā vü ẕevḳ u ᶜıyş ideler anda

10686b ḳoḳusı: ḳoḳusını SK.
10688b ṣıḳlini: ṣıḳleti İÜ, AG.
10690b ḫulḳ u nāz: nāz u ḫulḳ SK, BY.
10691a bunlaruñladur: bunladur SK.
10691b müdāmī: tamāmı SK.
10701b ideler: ide İÜ, AG, SK.

10702 Eger bir ḳuş uçarsa gölgesine
Geçemez yüz yıla dek ötesine

10703 Ne güneş ola kim yaḳa ḥarāret
Ne ola zemherīr ü hem bürūdet

كَمَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى لَا يَرَوْنَ فِيهَا شَمْساً وَلَا زَمْهَرِيراً*

10704 Bulalar anda köşk ü hem ḳuşūrı
Süreler behcet ü ẕevḳ u sürūrı

10705 Oturalar şu nāzük gölgelerde
Daḫı hem dürlü dürlü mīvelerde

SK 294b 10706 Dökile hem şular her cānibinde
Dilekçe ola ḳamu işler anda

İÜ 349a

كَمَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى فِي سِدْرٍ مَخْضُودٍ وَطَلْحٍ مَنْضُودٍ وَظِلٍّ مَمْدُودٍ وَمَاءٍ مَسْكُوبٍ**

10707 Dibi yuḳarudur aġaçlarınuñ
Ḥisābı ḥaddi yoḳ yimişlerinüñ

10708 Ne deñlü alsa maḳṭū^{c} olmaz anlar
Ne deñlü yinse memnū^{c} olmaz anlar

10709 Virilmiş cümle leẕẕet her birine
Birin alsañ biter biri yirine

10710 Gözi enver ḳılur aña baḳıncaḳ
Olur mü$^{\circ}$minlere ġāyet yaḳıncaḳ

10711 Ṭuranlar irişür hem oturanlar
Murādınca tena^{cc}um ider anlar

AG 307b

كَمَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى وَدَانِيَةً عَلَيْهِمْ ظِلَالُهَا وَذُلِّلَتْ قُطُوفُهَا تَذْلِيلًا***

BY 335b 10712 Bu kez devr ide gümişden ḳadeḥler
Münevverdür virür cāna feraḥlar

10713 Ḳamu ḳārūreveş olmış muṣaffā
Müzekkā hem muṭayyeb hem mücellā

10714 İçeler ni^{c}met üzre dürlü şerbet
Bu kez vire nisālar anda ḥażret

10715 Buları Ḥaḳ keremden ḳıldı inşā
Ki ḥavrādan niçe vech-ile a^{c}lā

---

* ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *...Orada ne güneş (yakıcı sıcak) görürler ne de dondurucu soğuk.*" (İnsân 76/13).

10706a cānibinde: cānibinden İÜ.

10706b işler: işleri SK.

** ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *(Onlar), dikensiz sidir ağaçları ve meyveleri küme küme dizili muz ağaçları altında, yayılmış sürekli bir gölgede, çağlayan bir su başında(dırlar)...*" (Vâkıa 56/28-31).

*** ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Üzerlerine cennetin gölgeleri sarkmış, cennetin meyveleri (kolayca alınacak şekilde) yakınlaştırılarak hazırlanmıştır.*" (İnsân 76/14).

10712b münevverdür: münevver SK.

10716 Bular ḥavrādan aḥsen olısarlar
Yüz anca anda ziynet bulısarlar

10717 Ki ḥavrānuñ bulara nisbeti hep
Ḳatında māh-tābuñ miṯl-i kevkeb

10718 Ki zīrā bunlar itmişdi ᶜibādet
Bulara ḥüsni faẓl eyleye ḥaẓret

10719 İrüp müᵓminler-ile ola mesrūr
Ne deñlü virilür olmışdı meẕkūr

İÜ 349b 10720 Buları girü ebkār ide Allāh
Ḳıla her demde bu nevᶜ-ile ol şāh

10721 Erine cümle ᶜāşıḳlar olalar
Yolında cümle ṣādıḳlar olalar

10722 Ḳamu bir yaşda bir boyda olalar
Erinden ġayrısın gözden ṣalalar

SK 295a 10723 Ki aṣḥāb-ı yemīn içün bular hep
Virile cennet içinde müretteb

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى اِنَّا اَنْشَأْنَاهُنَّ اِنْشَاءً فَجَعَلْنَاهُنَّ اَبْكَاراً عُرُباً اَتْرَاباً لِاَصْحَابِ الْيَمِينِ*

10724 Rivāyetdür resūlu'llāh buyurdı
Beyān eyledi evvelde ḳayurdı

10725 Ḳarıcuḳlar ki ṣaçları aġarmış
Ḳarımaḳdan beñizleri ḳararmış

10726 Girü bikr ide her dem cümlesin Ḥaḳ
Didi ᶜĀyişe ana utanuraḳ

AG 308a 10727 Tebessüm iderek söyledi ol cān
Didi peyġām-bere iy şāh u sulṭān

BY 336a 10728 Erenlerle çü ṣoḥbet ide ebkār
O dem acı olur mı tende iy yār

10729 Didi cennetde olmaz acılar bil
İder Ḥaḳḳ acıları ẕevḳa tebdīl

10730 Bu ẕevḳ içreyken aṣḥāb-ı yemīne
Ḫudādan irişe bir faẓl yine

10716b ḥavrādan: ḥūrīden SK.
10720b Ḳıla bu nevᶜ-ile her demde ol şāh SK.
10721b-10722b: AG'de takdim-tehirli.
* ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Biz onları (hurileri) yepyeni bir yaratılışta yarattık. Onları ahiret mutluluğuna erenler için, hep bir yaşta eşlerini çok seven gösterişli bakireler yaptık.*" (Vâkıa 56/35-38).
10724b evvelde: ol da SK; ḳayurdı: buyurdı İÜ, AG, SK.
10728b mı: - AG.

10731 Aġaçlar ki olurlar gölgesinde
Çıḳa yil zīr-i ᶜarşdan ese anda

10732 İrişe ol cinān aġaçlarına
Ura yapraḳların biribirine

10733 Vire her yapraġı bir ṣavt u bir sāz
Bulına anda cümle sāz u āvāz

10734 Bu ṣavtuñ leẕẕetinden ehl-i cennet
Ḳamu niᶜmetden ola hep ferāġat

İÜ 350a 10735 Şunuñ gibi keremler ide Allāh
Yaraḳlamışdı ḳulları-y-çün ol şāh

10736 Şunuñ gibi ᶜaṭālar ḥāżır itdi
Ne gözler gördi ne ḳulaḳ işitdi

10737 Ne ḫ̇od ḳalbe ḫuṭūr ider bu ḥālet
Ki Mevlā idiser ḳullara ᶜizzet

10738 Buyurmışdur nitekim bu beyānı
Ḥadīṯ-i ḳuds-ile bildürdi anı

كَمَا قَالَ تَعَالَى أَعْدَدْتُ لِعِبَادِيَ الصَّالِحِينَ مَا لاَ عَيْنٌ رَأَتْ وَلَا أُذُنٌ سَمِعَتْ وَلاَ خَطَرَ عَلَى قَلْبِ بَشَرٍ*

10739 Bu maᶜnī üzre indürdi bir āyet
Beyān itdi anuñla Rabb-i ᶜizzet

10740 Didi hīç kimse bilmez kim anuñ-çün
Neler iḫżār idüpdür ẕāt-ı bī-çūn

SK 295b 10741 Kim anı ḳılmışam gözbebeginden
Ḫaber bilmez kimesne hergiz andan

10742 Didi pes gözbebegin ġāyet eşref
Ki yoḳ dünyāda hīç andan müşerref

10743 Ki ġāyet eşrefini niᶜmetümden
Bularuñ-çün müheyyā eyledüm ben

AG 308b|BY 336b

كَمَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ**

10731: SK'de der-kenar.
10731a ki: - SK, kim BY.
10731b yil: bir yil SK; zīr-i: zīrā SK, BY.
10732b biribirine: birbirine SK.
10733b anda cümle: cümle anda SK; sāz: ṣavt SK, BY.
10734b ola hep: olalar SK.
10736b ḳulaḳ: ḳulaḳlar SK.
10737a ḫ̇od ḳalbe: ḳalbe ḫ̇od İÜ, AG.

* kemā ḳāle Taᶜālā: - İÜ, AG, kemā ḳāle SK. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Ben iyi kullarım için hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın işitmediği ve hiçbir beşer kalbine gelmedik şeyler hazırladım.*" (Müslim, 2014: VIII/352).

10742b yoḳ dünyāda hīç andan: dünyāda hīç andan yoḳ İÜ, AG.
10743a niᶜmetümden: niᶜmetinden SK.

** ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Hiç kimse, yapmakta olduklarına karşılık olarak, onlar için saklanan göz aydınlıklarını bilemez.*" (Secde 32/17).

10744 ᶜİvaż virmeklige ṭāᶜatlerine
Niᶜam arturmaġa niᶜmetlerine

10745 Rivāyet itdi bunda İbni ᶜAbbās
Ki ehl-i cennetüñ içinde bir nās

10746 Şu deñlü ola ednāsında niᶜmet
Eger żayf olsa ḳamu ehl-i cennet

10747 Żiyāfet eylese bu cümleye ol
Yidürse vü içürse anlara bol

İÜ 350b 10748 Daḫı ḳamusına geydürse ḫilᶜat
Ne niᶜmet eksile ne bula zaḥmet

10749 Ola niᶜmetleri girü kemā-kān
Kim evvel virmiş-idi aña sulṭān

10750 Anuñ-çün didi ol şāh-ı risālet
Bulur cennetde ednā ehl-i cennet

10751 Ki seksen biñ aña ḫādim virile
Daḫı yitmiş iki anda derice

10752 Bişer yüz yıl arası her birinüñ
Güni biñ yılca dünyā yıllarınuñ

10753 Ola hem ḳubbe yāḳūt u zeberced
Daḫı bir dāne lüʾ lüʾ den müʾ ebbed

10754 İni Cābiyyeden tā ire Şanᶜā
Ne ṣanᶜatlar ider gör Ḥaḳ Taᶜālā

10755 Daḫı bir yirde altmış mīl ola dir
Ṭuta bir ḳubbesi işbu ḳadar yir

10756 Dimişler yir gök arasınca anı
Budur cennetde key ednā olanı

10757 Vaṭanlar ṭuta ehli cümle anda
Ki her ḥūrī ola bir bucaġında

10758 Ṭavāf eylese müʾ min her birini
Bular görmeyeler biribirini

SK 296a 10759 Velī müʾ min göre hep cümlesini
Yaḳındaġı gibi ıraḳdaġını

10744a ṭāᶜatlerine: ṭāᶜat yirine SK.
10745a itdi: eyledi SK.
10745b nās: yās SK.
10746b eger: aña SK.
10751a seksen: sulṭān İÜ.
10751b derice: düreyce İÜ, AG.
10756b key: eñ SK.

BY 337a 10760 Girü bir söz buyurdı bunda server
Cihānuñ mefḫarı ᶜālī-peyem-ber

AG 309a 10761 Didi her kimseye kim dökeler ḫūn
Somāṭ ideler evvel nesci altun

10762 Somāṭı üzresine ḳona bir ḳuş
Feṣāḥat birle diye müᵓ mine ḫᵒoş

10763 Ki ben otlamışamdur bir riyāżı
Ki ᶜarş altında ḫalḳ eyledi Ḳāżī

10764 Hem içdüm Selsebīlüñ ben ṣuyından
Daḫı yidüm cinānuñ mīvesinden

İÜ 351a 10765 Etüm bitmişdür anlaruñla iy yār
Ḳamu lezzātı baña virdi Cebbār

10766 Etümüñ nışfı biryān oldı el-ḥaḳ
Daḫı nışfını yaḫnī eyledi Ḥaḳ

10767 Etümden yi ki benven saña niᶜmet
Dilek deñlü yiye pes ehl-i cennet

10768 Hemān-dem girü ol ḳuş ide pervāz
Terennümler ḳıluban ide āvāz

10769 Daḫı her kişi geye ḥulle yitmiş
Ki ol cennet aġaçlarında bitmiş

10770 Ki her birinde bir reng ü leṭāfet
Ola olmaya ġayrında bu ḥālet

10771 Virile hem daḫı tāc-ı mücevher
Dizilmiş incüler anda münevver

10772 Ola ednāca incünüñ żiyāsı
Ṭola tā maġrib ü maşrıḳ arası

10773 Ola hem ḫātemi barmaḳlarında
Ola on barmaġınuñ her birinde

10774 Yazılmış ola anlaruñ birine
Ki *ṭıbtüm fe'dḫulūhā ḫālidīne*

10760b mefḫarı: faḫrı SK.
10761a dökeler: dökilür BY.
10762a üzresine ḳona: üzerine ine SK, üzresine ire BY.
10765a bitmişdür: bitmiş-durur SK.
10768b āvāz: pervāz SK.
10769b ki: kim SK.
10771a virile: dirile AG, SK.
10774b **ṭıbtüm fe'dḫulūhā ḫālidīne**: *"...Tertemiz oldunuz. Haydi ebedî kalmak üzere buraya girin."* (Zümer 39/73).

10775 Yazılmış ola ikincide yine
Girüñ size *selāmün āminīne*

10776 Üçünci bu ki bu cennātı Mevlā
Size aᶜmālüñüzle ḳıldı iᶜṭā

BY 337b 10777 Budur dördünci kim sizden o sulṭān
Götürdi hemm ü ġam daḫı hem aḥzān

SK 296b 10778 Bişinci size geydürdük ḥulīler
Daḫı hem ḥulleler levn-i celīler

10779 Daḫı altıncıda gör ḫatemīni
Size tezvīc ḳıldum ḥūr-ı ᶜīni

AG 309b 10780 Yidinci bu ᶜivaż virdüm bugün ben
Muḳābil yaᶜnī ṣabr itdüklerinden

10781 Sekizinci yazılmış anda taḥḳīḳ
Nebīlerdür işüñüz daḫı ṣıddīḳ

İÜ 351b 10782 Ṭoḳuzuncı budur hem ölmeyesiz
Yigitler olduñuz pīr olmayasız

10783 Onuncı sākin olduñuz civāra
İẕā itmez ebed ol bunda cāra

10784 Pes ol on ḫāteme on kelmeyi Ḥaḳ
Ezel yazmış ola anda muḥaḳḳaḳ

10785 Bu nevᶜa ide ziynetler bulara
ᶜAdedsüz ide ᶜizzetler bulara

10786 Girü gel diñle āyāt-ı Ḳadīri
Virür Ḥaḳ ḳullara mülk-i kebīri

10787 Naẓar ḳılsañ ḳaçan sen cennete dir
Naẓar ḳılmazsın illā niᶜmete dir

10788 Ki yaᶜnī cenneti hep ḳıldı niᶜmet
Daḫı mülk-i kebīr eyledi ḥażret

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَاِذَا رَاَيْتَ ثَمَّ رَاَيْتَ نَعِيماً وَمُلْكاً كَبِيراً*

10775b girüñ: girü SK. || [Üdḫulūhā bi-] **selāmün āminīne**: *"[Onlara 'Girin oraya] esenlikle, güven içinde' denilir."* (Hicr 15/46).
10776b aᶜmālüñüzle: aᶜmālüñüze SK.
10777b ġam daḫı hem: ġammı daḫı SK, BY.
10778a ḥulīler: cilālar SK.
10779b ḳıldum: ḳılduḳ BY.
10780a virdüm: virem SK.
10781b nebīlerdür: nebīlerden BY; işüñüz: işümüz İÜ.
10782a hem: hīç SK, BY.
10784a kelmeyi: kelāmı SK.
10786a diñle: diñlegil İÜ, AG; Ḳadīri: ḳadīmi SK.
10787a cennete: cenneti İÜ, AG.
* ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Orada, görünce (sonsuz) nimetler ve büyük bir mülk (hükümranlık) görürsün.*" (İnsân 76/20).

10789 Müfessirler didi bir maᶜnī anda
Eñ ednāya vire bir mülki anda

10790 Ki biñ yıllıḳ ola giñligi anuñ
Ne gökçekdür görüñ luṭfı Ḫudānuñ

10791 Ḥadīṣi üzre līkin Muṣṭafānuñ
Ola biş biñ ḳadar yıl mülki anuñ

10792 Naẓar eyleye pes mülkine ol şāh
Göre kim bu ḳadar mülk virmiş Allāh

BY 338a 10793 Yaḳındaġı gibi göre ıraġın
Ḳamu ehlini hem ḳamu ṭuraġın

10794 Didiler bunda Kelbī vü Muḳātil
Ola çün mülk-i aᶜlā aña ḥāṣıl

10795 Meleklerden resūl irsāl ide Ḥaḳ
Getüre Ḥaḳ selāmın anda el-ḥaḳ

SK 297a 10796 Hemān geldükde bulmaya aña yol
İcāzet isteye andan gire ol

10797 Geyeler sündüs istebraḳ ḳamu hem
Ṭarāvetde anı vaṣf itmez ādem

İÜ 352a|AG 310a 10798 Ḥarīrdendür bular hem rengi aḫḍar
Mücellā vü muṭarrā vü münevver

10799 Çi-ger her reng olur cennetde key ḫūb
Ḳamudan līki aḫḍar ḫūb u merġūb

10800 Bu sündüs didügümdür ġāyet ince
Ḳalıñdur līki istebraḳ ḥaḳınca

10801 Ola hem ḳollarında üç bilezük
Ḳamu ḥüsn ü ẓarāfet içre nāzük

10802 Gümiş ola biri vü biri altun
Biri daḫı ola lüʾ lüʾ -i meknūn

قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ اَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَلُؤْلُؤًا* وَ قَالَ وَحُلُّوا اَسَاوِرَ مِنْ فِضَّةٍ**

10803 Eger bir kimse dünyāya ineydi
Daḫı ol bilezükler görineydi

10789b vire: - SK; bir: bu BY.
10793b ehlini: ehline İÜ, ehlin SK.
10795a irsāl: - SK.
10799a her: - SK.
10800b līki: līkin SK.
* ḳāle'llāhü: kemā ḳāle SK, ḳāle BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *...orada altından bileziklerle, incilerle süsleneceklerdir...*" (Hac 22/23).
** "Yine (Cenab-ı Hak) şöyle buyuruyor: *...Gümüş bileziklerle süsleneceklerdir...*" (İnsân 76/21).
10803b bilezükler: bilezikleri SK.

10804 Olaydı nūr-ı şemse nūrı ġālib
Nitekim kevkebe şems oldı ġālib

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَلَوْ أَنَّ رَجُلًا مِنْ أَهْلِ الجَنَّةِ اطَّلَعَ فَبَدَا أَسَاوِرُهُ لَطَمَسَ ضَوْءَ الشَّمْسِ كَمَا تَطْمِسُ الشَّمْسُ ضَوْءَ النُّجُومِ*

10805 Buyurdı girü hem sulṭān u sālār
Cinān içinde yüksek ġurfeler var

10806 Leṭāfet ol ḳadar virmiş aña Ḥaḳ
Görinür içi ṭaşından muḥaḳḳaḳ

10807 İçinden ṭaşı ṭaşından içi pes
Görinür ger naẓar eyleye herkes

BY 338b 10808 Didiler kimlerüñdür ol yir iy cān
Didi ide seḫāvet ḳıla iḥsān

10809 Ḥaḳ olmayanda dimeye kelāmı
Hem ekṣer gün ulaşdura ṣıyāmı

10810 Uyurken ḫalḳ ide anlar namāzı
İde hem Ḫālıḳına çoḳ niyāzı

İÜ 352b 10811 Buyurdı daḫı vardur anda bir yir
Aña ad eyleyen Dārü'l-Feraḥ dir

10812 Şular girür aña kim görse ġamgīn
Ṣorup ḥālini zāyil ide ġammın

AG 310b|SK 297b 10813 Buyurdı hem daḫı yāḳūt-ı aḥmer
Tamām yitmiş biñ ev vardur münevver

10814 Buları bir direk üstinde Allāh
Düzüben ḫ˘oş leṭāfet vire ol şāh

10815 Didiler kimlerüñ ola bu iy şāh
Didi şunlar ki ider *ḥubbü li'llāh*

10816 Seve Ḥaḳ ḳulların Allāh içün ol
Ḥaḳa hem göstere birbirine yol

10817 Pes ol dem yüzleri ola münevver
Ola ḥattā güneşden daḫı enver

10818 Daḫı nūr-ıla ḥaṭṭ alınlarında
Yazılmış göreler her kişi anda

---

* ḳāle: kemā ḳāle SK. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Şayet cennetteki adamlardan biri dünyaya baksa ve bilezikleri gösterse, güneş yıldızların ışığını nasıl bastırıyorsa onlar da güneşin ışığını öyle bastırıp yok ederlerdi.*" (Rudânî, 2011: VIII/586).

10810b hem: - SK.

10812b ṣorup ḥālini: ṣora ḥālin SK.

10813b ev vardur: evdür SK.

10814b vire: virdi SK.

10815b ider ḥubbü li'llāh: ider ḥubbi li'llāh AG, ḥubb iderdi fi'llāh SK, BY. || **ḥubbü li'llāh**: "Allah için sevmek".

10819 Ḥaḳ içün ḥubb iderdi anda bunlar
Bugün buldı şerefler bunda bunlar

10820 Buyurdı daḫı kim ᶜadl eyleyenler
Ḥaḳ içün nefsini bezl eyleyenler

10821 Ki nefsinde daḫı ehlinde anlar
Ḥükümde ᶜadl iderdi anda anlar

10822 Ḳurıla anlaruñ-çün yüce minber
Münevver ola minberler ser-ā-ser

10823 Bularuñ menzili ol ola iy yār
Ne ḫ˘oş menzil virür anlara Cebbār

10824 Kime köşk ü kime minber kime taḫt
Saᶜādet ᶜizz ü devlet nuṣret ü baḫt

10825 Dimişler taḫtlaruñ yüksekliginde
Ki biş yüz yıllıḳ ola yüce anda

BY 339a 10826 O dem kim ehl-i cennet ire anda
Tevāżuᶜ ide ol taḫt ṭura anda

10827 Yine üstine issi ḳalḳa girü
Ne deñlü dilese ḳalḳa yuḳaru

İÜ 353a 10828 Ne yire dilese seyrān ide ol
Temāşāsın aña āsān ide ol

10829 Dilerse göre ger yārenlerini
Bu nevᶜa göreler biribirini

10830 Bilişüp işbu ḥāli söyleyeler
Ṣenā idüp Ḥaḳa ḥamd eyleyeler

10831 Bu ẕevḳ içre olurken ehl-i cennet
Münādī göndüre anlara ḥażret

AG 311a|SK 298a 10832 İrişüp ḫ˘oş nidā eyleye anda
Cinān ehlin girü ṭoylaya anda

10833 İşide ehl-i cennet cümle anı
Bulara ide bu nevᶜa beyānı

10834 Behişt içinde siz oluñ muḫalled
Vefāt olmaz ḥayāt olur müᵓebbed

10835 Daḫı ṣıḥḥat-durur bunda seḳam yoḳ
Ebed ẕevḳ u ṣafādur hīç elem yoḳ

10823a bularuñ: olaruñ SK.
10823b anlara: bunlara BY.
10828a yire: yirde SK.
10830a söyleyeler: söyleşeler BY.
10830b eyleyeler: eyleşeler BY.
10831a içre: içinde İÜ, AG.

10836 Yigitlik içre ḫ͗oş bāḳī oluñ siz
İrişmez size pīrlik bunda hergiz

10837 Ġanīler olduñuz bu cennet içre
Faḳır yoḳ bunda oluñ ʿizzet içre

10838 Mekān-ı bāḳīde bāḳī oluñ siz
Fenā yoḳdur beḳā devlet buluñ siz

10839 Didi pes Bū Hüreyre bir maḳāli
Ki bir gün servere ḳıldum suʾāli

10840 Didüm görür miyüz Mevlāmuzı biz
Didi lā-büd görisersiz anı siz

10841 Didi kim şems yāḫ͗od māh-ı tābān
Görilmekde olur mı şübhe iy cān

10842 Didüm olmaz didi pes sizlere hem
Bular gibi görinür şāh-ı ʿālem

10843 Ki hergiz bir kişi ḳalmaya anda
Ḫudāyı görmedük olmaya anda

BY 339b 10844 Suʾāl eyleye ḥattā baʿżılardan
Ki ʿöẕrüñ ʿadd ider misin bugün sen

İÜ 353b 10845 Teẕekkür ide baʿżı ʿöẕrini ol
Diye Ḥaḳ saña ġafr itdüm bugün bol

10846 Benüm faẓlumla bulduñ raḥmeti sen
Benüm luṭfumla gördüñ cenneti sen

10847 Bu sözdeyken ire ebr-i münevver
Döke anlara bārān-ı muʿaṭṭar

10848 Şu deñlü ire anlara revāyıḥ
Ki olmamış ola bir ḳalbe lāyıḥ

10849 Diye Ḥaḳḳ anlara kim ṭuruñ imdi
Neler ḳıldum sizüñ-çün görüñ imdi

10850 Sizüñ-çün ḥāżır itdüm çoḳ kerāmet
Kerāmetlerde oluñ cümle rāḥat

AG 311b|SK 298b 10851 Ne kim dilerse ḳalbüñüz virem ben
Sizi cümle murāda irgürem ben

10852 Yürüyüp bir soḳaġa ire bunlar
İḥāṭa_itmiş melekler göre bunlar

10838b beḳā: beḳāda BY.
10846b gördüñ: bulduñ SK.
10851a kim: - BY.

10853 Şunuñ gibi güzel yaratmış anı
Ne görmiş kimse ne işitmiş anı

10854 Ḫuṭūr itmeye hem ḳalbe ṣafāsı
Beyān olmaya dillerde cilāsı

10855 Neden kim iştihā eyleye anlar
Murādınca ala anda varanlar

10856 Ki hīç ṣatılmaz u ṣatun alınmaz
Dileyenden daḫı hīç menᶜ olınmaz

10857 Pes ol sūḳ içre ire ehl-i cennet
Bula baᶜżısı baᶜżın anda elbet

10858 İre baᶜżısı anda birbirine
Birisi birine ednā görine

10859 Göre yaᶜnī anuñ ḥāli ki ednā
Görüp ᶜucb ide kendü ḥālin aᶜlā

10860 Bu fikri āḫir itmedin henūz ol
Taḫayyül ire anuñ ḳalbine bol

10861 Ol ednāyı göre yaᶜnī ki anda
Diye kim bundan aᶜlā yoḳ cihānda

İÜ 354a|BY 340a 10862 Hem ol ednā ki ol aᶜlāyı göre
Taᶜaccüb ide ḥālin anda ṭura

10863 Ki yaᶜnī kendüyi kim gördi ednā
Gele ḳalbine ol demde temennā

10864 Hemān-dem göre aḥsen kendüyi ol
Bula kendü özinde niᶜmeti bol

10865 Anuñ-çündür didi maḥbūb-ı ḥażret
Ki maḥzūn olmaḳ olmaz ehl-i cennet

10866 ᶜAlī naḳl eyledi pes kerrema'llāh
Didi didi bize maḥbūb-ı Allāh

10867 Behişt içre ṣoḳaḳlar itdi Allāh
Mücellā ḳıldı ġāyet ol yiri şāh

10868 Velī beyᶜ u şirā olmaz o yirde
Daḫı ḥüsne bahā olmaz o yirde

10853a yaratmış: ḫalḳ itmiş SK, BY.
10853b kimse: kimsene SK.
10854a hem: pes SK.
10854b cilāsı: celāsı SK, BY.
10855b ala: ola SK.
10856a hīç ṣatılmaz u: ṣatılmaz u hīç SK.
10857b baᶜżın: baᶜżısın SK.
10859a anuñ ḥāli ki: ki anuñ ḥāli BY.
10862b ide ḥālin anda: idüp anda çünki SK.
10865: - İÜ, AG.
10866b didi didi: didi SK.

10869 Meger ṣūret alurlar anda iy cān
Ne ṣūret kim dilerler vire sulṭān

SK 299a 10870 Er ü ᶜavret aña cemᶜ olalar hep
Güzel ṣūretler anda bulalar hep

AG 312a 10871 İde bir ṣūreti ol iştihā ger
Eger erdür eger ᶜavret vireler

10872 O ṣūretle muṣavver ola anda
Ezelkiden münevver ola anda

10873 Dimişler baᶜżı ziynet oldı maḳṣūd
Ne ziynet ki_anda diler vire Maᶜbūd

10874 Rivāyet ḳıldı İsḥāḳ ibni Edhem
Buyurmışdur didi sulṭān-ı ᶜālem

10875 Kim olsa müʾminīnüñ iştihāsı
Ki evlād olmaġa olsa ṣafāsı

10876 Hemān sāᶜat veled olaydı anda
Murādınca anı bulaydı anda

10877 Ḥalālı yaᶜnī oġlan ṭoġuraydı
Çü maḳṣūd idinür anı göreydi

10878 Velīkin aña olmaz iştihāsı
Ki cennet içre ḥadsüzdür ṣafāsı

İÜ 354b|BY 340b

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ إِذَا اشْتَهَى الْمُؤْمِنُ الْوَلَدَ [فِي الْجَنَّةِ] كَانَ فِي سَاعَةٍ [وَاحِدَةٍ كَمَا يَشْتَهِي] وَلَكِنْ لَا يَشْتَهِي*

10879 Velī baᶜżı ḥadīs̱ içre buyurmış
Anuñ daḫı ḳayusını ḳayurmış

10880 Behişt ehlinüñ olsa iştihāsı
Ki oġlan ṭoġmadan olsa ṣafāsı

10881 Ḥalālı ḥāmile ola pes ān-dem
Ṭoḳuz ay yitişe girü hemān-dem

10882 Ḳamusı ola bir sāᶜat içinde
Murādın bula ol ḥālet içinde

10883 Gerek rabṭ eylemek iki ḥadīs̱i
Peyem-ber ḫ͗od didi iki ḥadīs̱i

10869a alurlar anda: olur SK.
10872a ṣūretle: ṣūretde SK.
10875b ki: kim SK; olsa: anda SK.
* ḳāle: ḳāle'n-nebiyyü İÜ. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Mümin, cennette çocuk arzu ettiği vakit bir saatte dilediği şekilde tamamlanacaktır… Fakat mümin çocuk arzu etmez.*" (Tirmizî, 2007: II/618-619).
10880b: SK'de der-kenar.
10880b ṭoġmadan: ṭoġmaḳda SK.
10881b ṭoḳuz ay: ṭoġura SK.

10884 Birinde didi olmaz iştihāsı
Birinde didi olsa iştihāsı

10885 Ki yaᶜnī olsa ger vireydi Allāh
Hemān sāᶜatde göstereydi Allāh

10886 Velī olmaz ki ẕevḳı bī-ᶜadeddür
Bu deñlü bile rabṭı muᶜtemeddür

10887 Dimiş bir yirde hem ide ḥırāṣet
Ki yaᶜnī ide cennetde zirāᶜat

SK 299b 10888 Eke vü biçe vü götüre fi'l-ḥāl
Cinān içinde böyle olur aḥvāl

AG 312b 10889 Rivāyetde gelüpdür Ḥaḳ Taᶜālā
İde müʾ minleri merġūb u zībā

10890 İre şol deñlü kim ziynet özine
Melek döymeye baḳmaġa yüzine

10891 Daḫı hem heybetinden ola lerzān
Diye iy pādişāh-ı Ḥayy u Yezdān

10892 Neden buldı bu deñlü nūr-ı heybet
Neden gösterdi bu nevᶜ-ile heyʾ et

10893 Diye Ḥaḳ kim iderdi bini tevḥīd
Daḫı tesbīḥ u hem tehlīl ü temcīd

İÜ 355a 10894 Benüm ismüme çün iderdi ᶜizzet
Bugün ol daḫı benden buldı ᶜizzet

BY 341a 10895 Ne sulṭāndur görüñ ol şāh-ı aᶜlā
Ne kim ḳul itse ider daḫı evlā

10896 Daḫı tefsīr içinde geldi bir söz
Girü gösterdi pes bu yirde bir yüz

10897 Ola çün ehl-i cennet anda ābād
Bularuñla bile olısar evlād

10898 Ki yaᶜnī bunda şol maᶜṣūm olanlar
Ata ana-y-ıla olalar anlar

10899 Bulara yaᶜnī menzil olmaz anda
ᶜAmel yoḳdur ᶜivażlar bulmaz anda

10900 Velī taḥtında atanuñ ananuñ
Ola eṭfāli pes ehl-i cinānuñ

10901 Yiyüp içüp bular da ide ᶜişret
O menzillerde bile ide celvet

10886b deñlü bile: deñlü-y-ile BY.
10888a götüre: göre İÜ, AG.
10895b ider: iderdi İÜ.

10902* Şular kim bunda er ᶜavret olalar
İkisi daḫı hem cennet bulalar

10903 Ger itse bunda rāżī birbirini
Bulalar girü anda birbirini

10904 Şu ᶜavret kim ikiye vardı bunda
Pes ol ḫātūn muḫayyer olur anda

10905 Resūlüñ ḫātūnı Ümmü Ḥabībe
Suʾāl eyledi bir gün ol ḥabībe

10906 Şu ᶜavret kim iki ere varur ol
Beḳāda ḳanḳısına virilür ol

SK 300a 10907 Didi anı muḫayyer ide Bārī
Ki ḳanḳısı olursa iḫtiyārı

AG 313a 10908 Ki ḫulḳı ḳanḳısınuñ ola aḥsen
Anuñla zindegānī ḳılsa aḥsen

10909 Aña virür Ḫudā cennetde anı
Bu nevᶜa eylemiş server beyānı

İÜ 355b

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ إِنَّهَا مُخَيَّرٌ فَتَخْتَارُ لِأَحْسَنِهِمَا خُلُقاً مَعَهُمَا ثُمَّ قَالَ إِنَّ حُسْنِ الْخُلْقِ ذَهَبُ فِي لدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ **

10910 Buyurdı girü hem sulṭān-ı ebrār
Cinān içinde yüksek ġurfeler var

BY 341b 10911 Anı cennetde görür ehl-i ᶜuḳbā
Görür yılduz nitekim ehl-i dünyā

10912 Bu çardaḳlar faḳīr olanlaruñdur
Şular kim ṣābir ola anlaruñdur

10913 Ki bunda ṣabr ide faḳra cefāya
Kemā-hī tābiᶜ olalar Ḫudāya

10914 Buyurdı āfitāb-ı çarḫ-ı millet
Resūl-i Ḥaḳ ḥabīb-i tāc-ı ᶜizzet

10915 Behiştüñ didi nūrāniyyetinden
Daḫı hem ṣafvetinden celvetinden

---

* SK'de der-kenar olarak "Maṭlab-ı ᶜAvretler Kimüñle Cennetde Bile Ola" ibaresi kayıtlıdır.
10903a bunda rāżī: rāżī bunda SK.
10904a şu: şol SK.
** ḳāle: ḳāle'n-nebiyyü İÜ; fetaḫtāru: feyaḫtāru İÜ, AG; liaḥsenihimā: liaḥsenihā İÜ, AG; meᶜahümā: meᶜahā İÜ, AG, BY; fi'd-dünyā: bi'd-dünyā İÜ, AG. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *O, ikisindeki huylardan en güzellerini seçmek üzere tercih hakkına sahiptir. Sonra şöyle demiştir: Güzel ahlak dünyada ve âhirette altındır.*" Bu hadis-i şerif, farklı bir lafızla Taberânî tarafından rivayet edilmiştir: يَا أُمَّ سَلَمَةَ إِنَّهَا تُخَيَّرُ فَتَخْتَارُ أَحْسَنَهُمْ خُلُقًا فَتَقُولُ: أَيْ رَبِّ إِنَّ هَذَا كَانَ أَحْسَنَهُمْ مَعِي خُلُقًا فِي دَارِ الدُّنْيَا فَزَوِّجْنِيهِ، يَا أُمَّ سَلَمَةَ ذَهَبَ حُسْنُ الْخُلُقِ بِخَيْرِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ *"Ey Ümmü Seleme! Öyle bir kadın muhayyer bırakılır ve eski kocaları arasından huyu iyi olanını seçer ve 'Yâ Rabbi! Dünya hayatında bu bana karşı en ahlaklı davrananı idi. Beni onunla evlendir.' diye niyaz eder. 'Ey Ümmü Seleme! Dünya ve ahiret mutluluğunun asıl kaynağı, güzel ahlaktır.' "* (Nûreddîn el-Heysemî, 2015: XII/39-41).
10910a girü hem: hem girü SK, BY.

10916 Güneş ṭoġmaġa gelse ḳullelerden
Ki nūrı olısar ġālib başardan

10917 Ḳıyās it cennetüñ rūşenligini
Münevverligini aḥsenligini

10918 Müfessirler didi kim dār-ı cennet
Münevverdür ki ṭutmışdur iżāʾ et

10919 Güneş ṭoġup ṭolınmaz anda iy yār
Diyesin tā ki gündüz yā gice var

10920 Bu deñlü gün diyüben ᶜadd iderler
Nice bilürler anı ki_eyle dirler

10921 Didiler refᶜ idiser Ḥaḳ ḥicābı
Güneşden nitekim ebrüñ niḳābı

10922 O dem ẓāhir ola bir nūr-ı ezher
Ṭoḳına ᶜarşa vü ḳıla münevver

10923 Düşe cennet içine inᶜikāsı
Pes ol dem arta cennātuñ cilāsı

10924 Tamāmet farḳ ola evvelki ḥālet
Diye pes gündüz oldı ehl-i cennet

İÜ 356a|AG 313b|SK 300b

10925 Girü ol dem ki setr olına ol nūr
O celvet ola bir miḳdār mestūr

10926 Pes andan gice olduġı biline
Gice gündüz bu nevᶜa farḳ olına

10927 Daḫı ergen kimesne olmaz anda
Taḥassür kimsene hīç ḳılmaz anda

BY 342a

10928 ᶜArabca söyleyiserler kelāmı
Bilenler bilmeyenler ḫāṣṣ u ᶜāmī

10929 Çü cennet ehli ẕevḳın bula anda
Ḳamu şeyden murādın ala anda

10930 Ḳıyāsı yoḳ behiştüñ niᶜmetinüñ
Daḫı niᶜmetlerinüñ leẕẕetinüñ

10931 Tamām olsa birinden iştihāsı
Birinden hem girü olur şafāsı

10932 Çü ekl itmege ol dem uzada el
Diye *sübḥāneke'llāhümme* evvel

10916b ġālib: ġāyet SK.
10920a iderler: ideler İÜ, AG.
10920b dirler: diyeler SK.
10921a idiser: olısar BY.
10927b kimsene hīç ḳılmaz: hīç kimseye gelmez SK, kimseye hīç gelmez BY.
10930b niᶜmetlerinüñ leẕẕetinüñ: niᶜmetlerüñ leẕẕetlerinüñ İÜ, AG.
10932a çü: çün SK.

10933 Diye evvelde esmā-ʾ i ḳadīmi
Ki *bi'smi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm*i

10934 Hemān-dem cümle envāᶜ-ı niᶜamdan
Öñine göndüre ḥażret keremden

10935 Şu niᶜmet ki_ola anuñ müşṭehāsı
Yiye andan geçince işṭihāsı

10936 Yimekden çünki fāriġ ola anlar
Ṣenā vü ḥamd ideler anda anlar

10937 Bulara hem Ḫudā ide taḥiyyet
Selām eyleye yaᶜnī yüce ḥażret

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى دَعْوٰيهُمْ فِيهَا سُبْحَانَكَ اللّٰهُمَّ وَتَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ وَاٰخِرُ دَعْوٰيهُمْ اَنِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ*

10938 Rivāyet bu ki çünkim ehl-i cennet
Tamāmet cennet içre bula lezzet

10939 Ḳamu yirlü yirinde ola sākin
Bulalar bī-ᶜaded Ḥaḳḳuñ ᶜaṭāsın

İÜ 356b 10940 Resūl-i müctebā maḥbūb-ı Allāh
Görüp bu cümleyi ḥamd ide ol şāh

10941 Diye *el-ḥamdü li'llāh* kim Taᶜālā
Luṭuflar eyledi ben ḳula Mevlā

AG 314a 10942 Beni ortada mesned itdi sulṭān
Ḳamu ḳullara raḥmet virdi Raḥmān

SK 301a 10943 Sebeb oldum ḳamunuñ raḥmetine
Kim irdiler Ḫudānuñ ᶜizzetine

BY 342b 10944 Buyurdı bu sözi hem girü sulṭān
Yaratdı cennet içre sūḳ Raḥmān

10945 Cinān ehli ḳamu anda gelürler
Ki cumᶜa gün o yirde cemᶜ olurlar

10946 Żiyāfet ider anda Ḥaḳ Taᶜālā
Ḳonuḳlar cümle ḳullarını Mevlā

10947 Ese rīḥ-ı şimāl andan bulara
İre yaᶜnī ᶜaṭā Ḥaḳdan bulara

10934b göndüre: göndere SK.

* ḳāle'llāhü: ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Bunların oradaki duaları 'Seni eksikliklerden uzak tutarız Allah'ım!', aralarındaki esenlik dilekleri 'selâm'; dualarının sonu ise, 'Hamd âlemlerin Rabb'i Allah'a mahsustur.' sözleridir.*" (Yûnus 10/10).

10938b tamāmet: tamām SK.

10941b luṭuflar: ne ᶜizzet SK, ne luṭuflar BY.

10943b ᶜizzetine: raḥmetine BY.

10946a ider: ide SK.

10946b ḳonuḳlar: ḳonuḳluḳ SK; ḳullarını: ḳullarına SK.

10947a andan: anda SK.

10948 Ese yüzlerine rīḥ-ı muᶜaṭṭar
Şaça ṭonlarına misk-ile ᶜanber

10949 Pes andan bulalar ḥüsn ü ṭarāvet
Libāsı anlaruñ hem ide celvet

10950 Girü çünkim rücūᶜ ideler andan
Ola her vech-ile evvelden aḥsen

10951 Görüp ehli buları söyleyeler
Hezār vech-ile taḥsīn eyleyeler

10952 Diyeler size virmiş Ḥaḳ kemāli
Ziyāde eylemiş ḥüsn ü cemāli

10953 Teraḳḳīler irişmiş ḥüsnüñüze
Ki döymez baḳmaġa göz yüzüñüze

10954 Diyeler ehline bunlar da ol dem
Ziyāde_olmış sizüñ de ḥüsnüñüz hem

كَمَا قَالَ تَعَالَى لِلَّذِينَ اَحْسَنُوا الْحُسْنٰى وَزِيَادَةٌ* وَ قَالَ وَلَدَيْنَا مَزِيدٌ**

10955 Rivāyet hem budur kim ehl-i cennet
Ḳaçan istese birbirin ziyāret

İÜ 357a 10956 Birinden ḳopsa bu nevᶜ-ile ḥālet
Gelür ḳalbine anuñ daḫı elbet

10957 Hemān taḫtı anuñ uçar irişür
Bulışur istedügiyle görişür

10958 Dimişler daḫı Ṭūbānuñ dibinde
İrişüp bulışalar bunlar anda

10959 İdeler birbirine ḫ-oş selāmı
Hem andan luṭf-ıla_ideler kelāmı

AG 314b|BY 343a 10960 Bu dünyā ḥālini ẕikr eyleyeler
Ḥaḳuñ niᶜmetlerini söyleyeler

SK 301b 10961 Velīkin laġv ü kiẕb itmeyeler hīç
Cinān içre bu yoḳdur ir eger giç

10962 Murādınca göre birbirin anlar
Hemān ol dem bulalar yirin anlar

10949a ṭarāvet: ẕarāfet SK, BY.
10953b göz yüzüñüze: yüz gözüñüze BY.
* "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Güzel iş yapanlara (karşılık olarak) daha güzeli ve bir de fazlası vardır...*" (Yûnus 10/26).
** ḳāle: - BY. || "Yine Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *...Katımızda daha fazlası da vardır.*" (Kâf 50/35).
10955b istese: itse SK.
10959b ideler: iderler SK.
10960b niᶜmetlerini: niᶜmetlerin SK.

10963 Bu nevᶜa süreler cennet şafāsın
Göreler şoñra hem Ḥaḳḳuñ liḳāsın

Beyānu Żiyāfāti'l-Enbiyāʾ ᶜAleyhimü's-Selām

10964 Girü cevherden arı geldi bir söz
Ki cāna şādilıḳlar vire yüz yüz

10965 Çü cennet ehli hep ire cināna
Ḳamusı cumᶜa gün gire cināna

10966 Ne ḫ˘oş gündür görüñ bu cumᶜa iy yār
İżāfet eyledi kendüye Cebbār

10967 Cihānı kim yaratdı Ḥaḳ muḥaḳḳaḳ
Tamām itdi ḳamusın cumᶜa gün Ḥaḳ

10968 Daḫı çün ire dünyā iḫtitāma
İrişe cumᶜa gün ᶜömri tamāma

10969 Behişte cumᶜa gün hem giriserler
Hem ol gün Ḥaḳ cemālin göriserler

10970 Gire cennāta çünkim bu ḫalāyıḳ
Bula yirlü yirin her neyse lāyıḳ

10971 Alalar cennetüñ ẕevḳın tamāmet
Bulalar ḥażretüñ fażlın tamāmet

İÜ 357b 10972 Bulara Ḥaḳ nüzül eyleye ol gün
Ḳamusın luṭf-ıla ṭoylaya ol gün

10973 Nüzül oldur ki gelse bir müsāfir
Getürürler öñine neyse ḥāżır

10974 Pes andan şoñradur aġır żiyāfet
İderler aña her neyse liyāḳat

10975 Pes ol gün kim nüzül eyleye Cebbār
Cināñuñ niᶜmetinden ide iḥżār

BY 343b

قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى اَمَّا الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ جَنَّاتُ الْمَأْوٰى نُزُلًا بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ*

AG 315a 10976 İrişe şenbe gün anda münādī
Nidā ide ki *yā ḫayra'l-ᶜibādī*

10977 Bugün Ādem ata ḳıldı żiyāfet
Dirilüñ cennet-i Ḫulde tamāmet

10963: AG'de der-kenar.
10969a cumᶜa gün hem: hem cumᶜa gün SK.
10970a cennāta: cennete SK.
10973b getürürler: getüreler SK.
* ḳāle'llāhü Taᶜālā: - AG, ḳāle Taᶜālā SK, BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *İman edip salih amel işleyenlere gelince, onlar için, yapmakta olduklarına karşılık bir mükâfat olarak Me'vâ cennetleri vardır.*" (Secde 32/19).
10976b **yā ḫayra'l-ᶜibādī**: bk. 5570a dipnot.

SK 302a	10978	Pes andan cem^{c} olalar cümlesi hep Otura yir yirin anda müretteb
	10979	Żiyāfet eyleye anlara Ādem Ḳamuya tāc u ḥulle geydüre hem
	10980	Yiyüben içeler pes anda biñ yıl Ḥisābınca bu dünyā yılınuñ bil
	10981	Eḥad gün ire girü bir münādī İşidüp eyleyeler cümle şādī
	10982	Diye kim işidüñ yā ehl-i cennet Bugün Nūḥuñ-durur bilüñ żiyāfet
	10983	Dirilüñ imdi cennāt-ı Na^{c}īme İrişüñ anda leẕẕāt-ı na^{c}īme
	10984	Pes ol gün daḫı Nūḥa cem^{c} olalar Ḳatında bī-^{c}aded ni^{c}met bulalar
	10985	Dü-şenbe gün çaġıra bir melek hem Gelüñ İbrāhīme iy cinn ü ādem
	10986	Varup cennāt-ı Firdevse ḫalāyıḳ Żiyāfet bulalar neyse yaraşıḳ
İÜ 358a	10987	Çün andan eyleyeler ḫayr-ı bādī Se-şenbe gün girü ire münādī
	10988	Ki bugün cem^{c} oluñ Mūsāya cümle Żiyāfet-çün gelüñ Me^{ɔ}vāya cümle
	10989	Dirile cennet-i Me^{ɔ}vāya bunlar İrişe ni^{c}met-i ^{c}uẓmāya bunlar
	10990	Çihār-şenbe gün ire bir melek hem Diye da^{c}vet ider ^{c}Īsi-bni Meryem
	10991	Gelüñ Dārü's-Selāma cem^{c} oluñ siz Kerāmetler nihāyetsüz buluñ siz
BY 344a	10992	Çü da^{c}vet ideler Dārü's-Selāma Varuban cem^{c} olalar ol maḳāma
	10993	Żiyāfet ide Rūḥu'llāh olara ^{c}İnāyetler ide Allāh olara
	10994	Girü penç-şenbe gün ire melekler Diyeler kim bugün irdi belekler
AG 315b	10995	Bugün olur bilüñ a^{c}lā żiyāfet Sizi da^{c}vet ider maḥbūb-ı ḥażret

10979b hem: hep BY.
10986a cennāt-ı Firdevse: Firdevs cennāta SK.

10996 Cinān ehli işidüp hep bileler
Ki ᶜAdn uçmaġına hep cemᶜ olalar

SK 302b 10997 İrişüp cümle Ṭūbānuñ dibinde
Ḳona tertīb-ile hep cümle anda

10998 Şu deñlü ola ol günde żiyāfet
Ki hergiz görmemişdi ehl-i cennet

10999 Peyem-berler ideler pes żiyāfet
Yiyüben içeler anda tamāmet

11000 Biñer yıl ẕevḳ ideler her birinde
Ki biñ leẕẕet ṭadalar her birinde

11001 Ola çün cumᶜa gün ire melekler
Ḫudādan ᶜizzet irgüre melekler

11002 Ṣalā eyleyeler kim iy ḫalāyıḳ
Bugün daᶜvet ider bilüñ ki Ḫālıḳ

11003 Bugün Dārü'l-Celāle cemᶜ oluñ siz
Ḫudānuñ fażl-ı bī-ḥaddin buluñ siz

İÜ 358b 11004 Nidā eyleye pes ol demde Hādī
İrişüñ ḥażretüme *yā ᶜibādī*

11005 Benümdür bilüñüz bugün żiyāfet
Ki virem ḳullaruma ḫ˘oş kerāmet

11006 Virem şol nesneyi ki görmediler
Ḫıred cemᶜ eyleyüben irmediler

11007 Peyem-berler żiyāfet eylediler
Ḳamu ḳudretlerince ṭoyladılar

11008 Bu kez nevbet benümdür ṭoylaram ben
Żiyāfet ḳudretümce eylerem ben

BY 344b 11009 Gelüñ imdi bugün niᶜmetlerüme
İrüñ imdi bugün ᶜizzetlerüme

11010 Gelüñ görüñ bugün kim Rabbü'l-erbāb
Sizi eyleyiser luṭfına ġarḳ-āb

11011 Gelüñ görüñ bugün Ḥaḳḳuñ cemālin
Ki fikr eylerdüñüz anuñ ḫayālin

10996b hep: - SK.
10998b-10999b: SK'de takdim-tehirli.
10999a pes: hep SK.
11003b ḥaddin: ḫad SK, ᶜaddin BY.
11004b **yā ᶜibādī**: "Ey kullarım!".
11006a kim: ki İÜ, AG.
11006b eyleyüben: eyleyüp SK.
11008a kez: gün SK; ṭoylaram: ṭoylayam SK.
11008b eylerem: eyleyem SK.
11009b irüñ: gelüñ SK, BY.
11010b eyleyiser: eyler bugün SK.

	11012	Gelüñ görüñ bugün kim Ḥayy-ı ekber İdiser cümleñüzi ḫ˘oş münevver
	11013	Bugün size sa^{c}ādet āfitābı Açılur ref^{c} ider ḥażret ḥicābı
AG 316a	11014	Pes andan ireler Dārü'l-Celāle Kerāmet bulmaġ-içün ẕü'l-celāle
	11015	Vesīle cennetine ḫ˘oş geleler Muḥammed ḥażretine cem^{c} olalar
SK 303a	11016	Meleklere diye ol Ḥayy u Bāḳī Getürüñ her birine bir burāḳı
	11017	Binüp irişe tā dergāha anlar Ki vuṣlat bulalar ben şāha anlar
	11018	Öñince cümlenüñ sulṭān-ı ^{c}ālem Yanınca mürselīn ü enbiyā hem
	11019	Hem ardınca ḳamu mü^{ʾ}min gideler Ḳamu tertīb-ile ḫ˘oş seyr ideler
	11020	Aġaçlar vāḳi^{c} olsa öñlerinde Şavula öñlerinden cümle anda
İÜ 359a	11021	Melekler öñlerince hem-çü serheng İdeler cennet içre cümle āheng
	11022	Gideler cümle ta^{c}ẓīmāt-ıla ḫ˘oş Gümişden köşke yolları ola ṭuş
	11023	Ki biñ yıllıḳ ola ini uzunı Göz açmışça geçeler anda anı
	11024	Girü bir köşke altundan ireler İki biñ yıllıḳ ol köşki göreler
	11025	Girü bir köşke ire anda yolı Ola üç biñ ḳadar ^{c}arżı vü ṭūli
BY 345a	11026	Bu nev^{c}a giçeler on ḳaşr-ı ^{c}ālī Ki ḳamusında bu nev^{c} ola ḥāli
	11027	İreler nūrdan bir ḳaşra āḫar Yaratmış nūrdan anı münevver

11014b ẕü'l-celāle: ẕü'l-cemāle İÜ, AG.
11015a ḫ˘oş: pes SK, BY.
11016a Ḥayy u Bāḳī: Ḥayy u Bārī BY.
11020b öñlerinden: öñlerinde SK.
11023b anda: cümle BY.
11026b nev^{c}: nev^{c}a SK.
11027a āḫar: āḫir İÜ, AG, BY.
11027b münevver: münevvir BY.

11028 Ki ᶜarżı ṭūli on biñ yılca anuñ
Neler ḳılur görüñ ṣunᶜın Ḫudānuñ

11029 Bir aḳ müşgden keṣībe ireler hep
Ḫalāyıḳ anda cemᶜ ola müretteb

11030 Ki yaᶜnī bir depenüñ üzerinde
Ulu ṣaḥrāda cemᶜ olalar anda

11031 Bu kez emr eyleye Allāh-ı ḳādir
Melekler getüre nūrdan menābir

11032 Otura mürselīn ü enbiyā hep
Muḳābil birbirine hep müretteb

AG 316b 11033 Getüreler girü lüʾ lüʾ menābir
Bularuñ ḥavlısında ḳona bir bir

11034 Otura anda pes ṣıddīḳ olanlar
Ki ᶜışḳ-ı ṣıdḳ-ıla taḥḳīḳ olanlar

SK 303b 11035 Bu kez yāḳūtdan minberler anda
Şehīdler zümresi olalar anda

11036 Zebercedden menābir ḳoyalar hem
Ola ᶜālimler anda ḫoş mükerrem

11037 Hem altundan gümişden çoḳ menābir
Ḫalāyıḳ oturalar anda bir bir

İÜ 359b 11038 Şu nevᶜa bulalar lezzetler andan
Kim almamış olalar hīç birinden

11039 Pes andan Ḥaḳ nidā eyleye anda
Ḳamu ḳullarına söyleye anda

11040 Rivāyet hem Ebu'l-Leys eylemişdür
Kitābında mufaṣṣal söylemişdür

11041 Dimiş ol dem nidā eyleye Allāh
Hem emr ide feriştelere ol şāh

11042 Diye kim ḳullarumı ṭoylañ imdi
Bulara ḫoş żiyāfet eyleñ imdi

BY 345b 11043 Melekler dökeler elvān-ı niᶜmet
Ki her bir loḳmada yüz dürlü lezzet

11044 Kim ol lezzet birinde daḫı yoḳdur
ᶜAceb ḳılmañ ki Ḥaḳḳuñ fażlı çoḳdur

11033a lüʾ lüʾ : dürlü SK.
11033b bularuñ: bulara SK, olaruñ BY.
11035b olalar: ola AG.
11037a altundan: altun SK.
11037b bir bir: yir yir İÜ, AG.
11038a andan: anda SK.
11038b birinden: birinde SK.

11045 Şu ni^{c}metler ki hergiz görmemişler
Görene daḫı hergiz irmemişler

11046 Ḳaçan kim loḳmadan fāriġ olalar
Girü ol ni^{c}metüñ şükrin ḳılalar

11047 Girü emr ide Ḥaḳ *isḳū ^{c}ibādī*
Vireler ol ki Tesnīm ola adı

11048 İçeler ni^{c}metüñ üstine şerbet
Bulalar her nefesde niçe lezzet

11049 Nidā eyleye girü Ḥaḳ Ta^{c}ālā
Getürüñ ḥullelerden diye Mevlā

11050 Anuñ gibi ki görmemişler-idi
Aña evvelde irmemişler-idi

11051 Pes andan çıḳalar minberlere hep
Oturalar menābirde müretteb

11052 Resūl içün ki vaż^{c} olına minber
Ḳamudan ola ol lā-büd münevver

AG 317a 11053 Ola yüksekligi biñ yıllıḳ anuñ
Maḳāmı böyle ola Muṣṭafānuñ

SK 304a 11054 Nidā eyleye ol dem Rabb-i ^{c}izzet
Benem Ḫallāḳ-ı ^{c}ālem diye ḥażret

11055 Size va^{c}demde oldum şimdi ṣādıḳ
Müyesser eyledüm neyse yaraşıḳ

İÜ 360a 11056 Dilek var mı daḫı binüm ḳatumda
Bitürem tā ki anı ḥażretümde

11057 Diyeler dilerüz yā Rab rıżāñı
Bize vir tā ki bulavuz ^{c}aṭāñı

11058 Diye virdüm rıżāmı sizlere ben
Ebed rāżī olasız cümle benden

11059 Rivāyet bu ki ol dem Ḥaḳ Ta^{c}ālā
Pes İbrāhīme emr eyleye Mevlā

BY 346a 11060 Ṭur imdi ḫuṭbe oḳı diñlesünler
Kelāmuñ ümmetüñ hep añlasunlar

11061 Ṭurup ṣuḥfın oḳuya ümmetine
Ḳamu ḥamd ideler Ḥaḳ ḥażretine

11062 Pes andan diye Mūsā ḥażretine
Ki Tevrātın oḳuya ümmetine

11046b ni^{c}metüñ: loḳmanuñ SK.
11047a **isḳū ^{c}ibādī**: "Kullarımı sula".
11051: - İÜ, AG.
11058a rıżāmı: rıżāyı İÜ.

11063 Oḳuya anda Tevrātını ḳamu
Beyān eyleye āyātını ḳamu

11064 Hem andan emr ide Dāvūda sulṭān
Diye sen de Zebūrı oḳı iy cān

11065 Zebūrın başlayuban ide āġāz
Ki selmek perdesinde ide şehnāz

11066 Bu kez ᶜĪsāya emr ide Taᶜālā
Oḳı İncīli sen de diye Mevlā

11067 Oḳuya ol daḫı ide beyānı
Ne deñlü sırrı var keşf ide anı

11068 Pes andan diye ḥażret *yā ḥabībī*
Ḳamu ümmetlerüñ sensin ṭabībi

11069 Saña ben virdügüm āyāt-ı kübrā
Muᶜazzezdür ḳamudan hem muᶜallā

11070 Kitābuñ cümlesin cāmiᶜ-durur ol
Anuñ sırrına saña virmişem yol

11071 Ḥaḳīḳī ᶜilmi ṭur imdi beyān it
Ḳamu esrārını rūşen ᶜayān it

AG 317b 11072 Ṭura ol feyż-i Ḥaḳ feyyāż-ı ᶜālem
Ebu'l-ervāḥ ammā nesl-i Ādem

İÜ 360b|SK 304b 11073 Eḫaṣṣ içinde ḫāṣṣu'l-ḫāṣṣ olan cān
Hüviyyet ᶜāleminde sır bulan cān

11074 Ḥaḳāyıḳ ᶜilmine ᶜallām u keşşāf
Daḳāyıḳ baḥrınuñ dürrine ṣarrāf

11075 Aña kim vażᶜ olupdı nūr-minber
Hem olmış nūr-ı server birle enver

11076 Oḳuya çıḳuban Ḳurʾān ḳamu
Olalar müstemiᶜ pes anı ḳamu

BY 346b 11077 Dönüp maᶜnāsını tefsīr ide hep
Ḳamu esrārını taḳrīr ide hep

11078 ᶜUlūm-ı evvelīn ü āḫirīni
Ḳamunuñ bāṭınını ẓāhirini

11065a Zebūrın: Zebūrı SK.
11065b şehnāz: şeh-bāz SK.
11067b sırrı var: sır var-ısa SK, sır var BY.
11070b virmişem: bulmışam SK.
11071a ḥaḳīḳī: ḥaḳīḳat SK.
11076a oḳuya çıḳuban: çıḳuban oḳuya SK, BY.
11077a dönüp: dönüben BY.
11078a evvelīn ü: evvelīni BY.

11079 Cihānı ibtidādan tā nihāyet
Daḫı diye nedür aḳṣā-yı ġāyet

11080 Ḳamu ḥarfinde var bāṭınla ẓāhir
Beyān ide ḳamusın anda bir bir

11081 Yidi dürlü ola baᶜżında maᶜnī
Ḥadīṯ-ile bilindi anda maᶜnī

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ اِنَّ لِلْقُرْآنِ ظَهْراً وَ بَطْناً وَ لِبَطْنِهِ اِلَى سَبْعَةِ اَبْطُنٍ*

11082 Dimişler baᶜżına maᶜnā-yı heftād
Beyān ide ḳamu sulṭān u üstād

11083 Şekerden aḳıda deryā-yı bī-ḥad
O cevher ᶜarż ide maᶜnā-yı bī-ḥad

11084 İde yüz dört kitābuñ maᶜnisin ḥal
Ḳamu mücmellerin ide mufaṣṣal

11085 Beyān ide Ḥaḳuñ cümle kemālin
ᶜAyān ide celālin hem cemālin

11086 Diye hem bāb-ı rüʾ yetden beyānı
Ḥarīṣ eyleye aña cümle cānı

11087 Bu āyet maᶜnisinden sırr ide fāş
Ḥaḳīḳatden ṭuyalar cümle sırtaş

İÜ 361a

قَوْلُهُ تَعَالَى وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَاضِرَةٌ اِلَى رَبِّهَا نَاظِرَةٌ**

AG 318a 11088 Nice ẓāhir olur sulṭān-ı aᶜlā
Ḥaḳuñ ẕātı nice olur hüveydā

11089 Ḥicābı nice keşf ider yüzinden
Maᶜānī nice fehm olur sözinden

SK 305a 11090 Beyān ide ḳamunuñ sırrın ol şāh
Ḳamuya bildüre maḥbūb-ı Allāh

11091 İşidüp bu kelāmı ehl-i cennet
Bulalar bī-nihāyet anda leẕẕet

11092 Bu aḥsen ḫuṭbe pes ola mübeyyen
Kim olmamış ola hīç andan aḥsen

11079b daḫı diye: diye daḫı SK, BY.

* ᶜaleyhi's-selām: ᶜaleyhi'ṣ-ṣalātu ve's-selām İÜ; libaṭnihī: Metinde "libaṭnihī baṭnen".|| "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Muhakkak ki Kur'an-ı Kerim'in zahiri ve yedi batna bölünmüş olan bâtını vardır.*" (Ceylan, 2007: 149).

11082a maᶜnā-yı: maᶜnā SK.

11084a yüz dört: dört yüz İÜ, AG.

11087b sırtaş: sertaş İÜ, AG.

** "Bu Cenab-ı Hakk'ın buyruğudur: *O gün birtakım yüzler aydındır. Rab'lerine bakarlar.*" (Kıyâmet 75/23).

11091a bu: ol SK, BY.

11092a mübeyyen: muᶜayyen SK, BY.

11092b kim: ki SK.

BY 347a 11093 Pes andan şoñra ol sulṭān-ı ᶜālem
Ḳamu maḫlūḳına Raḥmān u erḥam

11094 Kerem deryāsını iẓhār ide pes
İde faẓlın ᶜibāda ẕāt-ı aḳdes

11095 Selām eyleye ḳullarına ol dem
Ḳamuyı ide üns-ile mükerrem

قَالَ تَعَالَى سَلَامٌ قَوْلًا مِنْ رَبٍّ رَحِيمٍ*

11096 Pes andan diye *yā ḫayra'l-ᶜibādī*
ᶜİnāyet idiserdür size Hādī

11097 İrişdürem size uş girü leẕẕet
Çıḳa tā ḳalbüñüzden ẕevḳ-ı cennet

11098 İşitdüñüz kelām-ı mürselīni
Daḫı hem ekmelīnüñ ekmelini

11099 Bu kez diñleñ kelāmı Ḥaḳ dilinden
İşidüñ Bārī-i muṭlaḳ dilinden

11100 Bu kez diñleñ kelāmu'llāhı cümle
İşidüñ ol kelām-ı şāhı cümle

11101 Bu nevᶜa naḳl idüpdür İbni ᶜAbbās
Sözi maḳbūl *ᶜinde'llāhi ve'n-nās*

11102 Didi ol dem hezārān luṭf-ıla şāh
Oḳuya sūre-i Raḥmānı Allāh

İÜ 361b 11103 Tamām āḫir idince ẕāt-ı muṭlaḳ
Lisān-ı ḳudret-ile oḳıya Ḥaḳ

11104 Pes ol dem irişe leẕẕet bulara
Bu leẕẕetden ire ḥālet bulara

11105 Cinān içinde ẓāhir ola naġmāt
Ki ḫayret bula hep eşcār-ı cennāt

AG 318b 11106 Ṭoḳına birbirine hep budaḳlar
Girişe birbirine hem varaḳlar

11107 Nesīminden kelām-ı Kibriyānuñ
Ḳamu bī-hūş ola ehl-i cinānuñ

SK 305b 11108 Bu ḥāletden ṭarablar ideler hep
Semāᶜ eyleye ebrār-ı muḳarreb

---

* ḳāle: ḳavlühu SK. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Çok merhametli olan Rab'den bir söz olarak (kendilerine) 'Selam' (vardır).*" (Yâsîn 36/58).

11096a **yā ḫayra'l-ᶜibādī**: bk. 5570a dipnot.

11101b **ᶜinde'llāhi ve'n-nās**: "Allah ve kulların katında".

11102b sūre-i Raḥmānı: sūretü'r-Raḥmānı SK, BY.

11106b hem: hep BY.

BY 347b 11109 Pes ol dem cümle-i vildān u ḥūrī
Ḳamu aġaçları vü hem ḳuṣūrı

11110 Bu lezzetden ḳamusı vara vecde
Ḫudāya cümlesi hem ide secde

11111 Daḫı hem enbiyā vü aṣfiyā hep
Ḫudāya secde ide hep müretteb

11112 Diye pes ḳalḳuñ imdi secdeden siz
Bunı dār-ı ᶜibādet ḳılmaduḳ biz

11113 Egerçi ḳaldura başını anlar
Velīkin bulmaya ᶜaḳlını anlar

11114 Bu lezzetden şu deñlü ola ḥayret
Olalar ekl ü şürbden hep ferāġat

11115 Ḫaḳuñ zikri ṣafāsın zikr ideler
Bu niᶜmet içre fikr-i bikr ideler

11116 Nidā eyleye ol dem girü ḥażret
Virilmedük daḫı ḳaldı mı niᶜmet

11117 Diyeler cümle iy Mevlā-yı ekber
Şu deñlü kim bize virdüñ ᶜaṭālar

11118 Anuñ dil şemmesin ḳılmaya taḳrīr
Ḳalem yüz biñ yıl idemeye taḥrīr

11119 Velī ol ḳaldı ᶜahd itdüñ bize sen
Tecellī zāt-ıla idem size ben

İÜ 362a 11120 Didüñ kim göresiz görklü cemālüm
Size ẓāhir ola küllī kemālüm

11121 Egerçi niᶜmete yoḳdur nihāyet
Velī dīdārsuz yoḳdur ḳanāᶜat

11122 İlāhī bize dīdār eyle iḥsān
İre bu cāna andan tā ki cānān

11123 Diye Ḫaḳ vaᶜdemüz irdi kemāle
Bugün nāẓır oluñ imdi cemāle

11124 Ḳamu göz dikeler ki_ola tecellī
Bula tā cümlesi andan tesellī

AG 319a 11125 Tecellī vir ḳamuya *yā İlāhī*
Tesellī ḳıl anuñla pādişāhī

BY 348a 11126 Ḳamu müʾ min saña ᶜuşşāḳ-dururlar
Cemālüñ görmege müştāḳ-dururlar

11110b hem: hep SK.
11120b küllī: cümle SK, BY.
11124b cümlesi: cümlesini BY.
11125a tecellī: tesellī SK.

SK 306a

11127 Ḳuṣūrı bunlaruñ ger oldı bisyār
Virür luṭfuñ liyāḳat lā-büd iy yār

11128 N'ola ẓāhir ola deryā-yı vaḥdet
Ḳamusın ide reyyān āb-ı vuṣlat

11129 Çü luṭfuñ irdi dünyāda bulara
N'ola ger ola ᶜuḳbāda bulara

11130 Ki virdüñ bunlara nūr-ı hidāyet
Bilindi pes kemāl-i ẕāt-ı vaḥdet

11131 Şular kim buldılar ẕātuñdan aḫbār
Döner ᶜışḳuñ yolında hem-çü pergār

11132 Senüñ yoluñda ḫ˘od iy ᶜālī-ḥażret
Ḥaḳınca kimse ḳılmadı ᶜibādet

11133 Ki zīrā oldılar nefsüñ ẕelīli
V'eger-nī hep severler sen ḫalīli

11134 İlāhī **YŪSUF**-ı bī-çāre ḥayrān
Budur fürḳatle ser-gerdān u bī-cān

11135 Ḫudāyā faẓl idüp dermān eyle
Cemālüñ keşf idüp iḥsān eyle

11136 Tamām eyle anuñla niᶜmetüñi
Kemāle irgür iy Ḥaḳ ᶜizzetüñi

İÜ 362b

11137 Çi-ger ser-māyesi yoḳ ᶜışḳ içinde
Ki lāyıḳ nesnesi yoḳ ᶜışḳ içinde

11138 Hevā yolında bir ser-geştedür ol
Maḥabbetden yaña hīç ṭutmadı yol

11139 Velī ḳalbinde var bir iᶜtiḳādı
Ki maḥrūm eylemez dir bini Hādī

11140 Ümīdin muḥkem itdi sen ilāha
İrişem diyü luṭf-ı pādişāha

11141 Keremden cennet eyle meskenini
Aña güldürme yā Rab düşmenini

11142 Müyesser eyle dīdār ol ẕelīle
Viṣālüñ eyle dermān ol ᶜalīle

BY 348b

11143 Cemīᶜ-i müʾminīn ü müʾminātuñ
Müyesser cānına ḳıl keşf-i ẕātuñ

11129b ola: ire SK.
11131a buldılar: bildiler SK.
11133b hep: hem SK.
11143b cānına: ẕātına SK.

AG 319b **Beyānu Rü'yeti'llāhi Taᶜālā ve Teḳaddes Yesserana'llāhü Taᶜālā**

11144 Elā iy maṭlab-ı aᶜlāya ṭālib
Ḥaḳīḳat Ḥaḳ-durur aᶜle'l-meṭālib

SK 306b 11145 *Elā yā ᵓeyyühe'l-ᶜuşşāḳu li'llāh*
Helümmū fe'ṭlebū bi's-seyri fi'llāh

11146 Gel iy ᶜışḳ-ı ilāhīden ḫaberdār
Söze gel ki_ola her ṭālib ṭalebkār

11147 Bu fennüñ çünki sen olduñ ḫabīri
Gel olġıl her ẕelīlüñ destgīri

11148 Egerçi cümle ᶜālem aña ᶜuşşāḳ
Olupdur cümle dīdārına müştāḳ

11149 Velī ᶜışḳında ḳamu oldı ser-mest
Kimi bālā olupdur kimisi pest

11150 Ki yaᶜnī ṭuymadılar çoḳlar anı
Niṡār eyleyelerdi tā ki cānı

11151 Görürsin kim olur ᶜışḳ-ı mecāzī
Velīkin Ḥaḳḳadur hep ᶜışḳ-bāzī

11152 Şu ᶜāşıḳ kim ola anuñ ḥicābı
Ḥaḳīḳī ᶜışḳa olmaz fetḥ-i bābı

İÜ 363a 11153 Cemāli pertevinden kim görür ol
Ne yirde kim görürse dil virür ol

11154 Dilerseñ bilesin aşlını anuñ
Çıḳarġıl penbesini semᶜ-i cānuñ

11155 Beyān idem saña aşlını ḳamu
ᶜAyān idem bu müşkil fenni mū mū

11156 Ḥaḳīḳat bu ki ol sulṭān-ı ᶜālem
Yaratdı ᶜarş u kürs ü cinn ü ādem

11157 Bu nevᶜa düzdi bu eyvān-ı şāhī
Daḫı gösterdi bir rāh-ı ilāhī

11158 Ki her kim gide ol rāh-ı ilāha
Nihāyetde irişe pādişāha

BY 349a 11159 Dönüp ḳurdı niçe perde özine
Ki her nā-ehl baḳmaya yüzine

11160 Hem ol eyvānı ḳıldı naḳş-ı ṣūret
Ki her bir ẕerrede yüz dürlü ᶜibret

11145: *"Ey Allah âşıkları, kulak verin! Haydi gelin ve Allah'a doğru yürümeyi isteyin!"*
11146b ki: - SK.
11158a kim: dem SK.

11161 Görüp bu naḳşı tā kim cümle ᶜāḳıl
O naḳşuñ vireler naḳḳāşına dil

AG 320a 11162 Daḫı budur ki evvelde Taᶜālā
İdüpdür anda ervāḥa tecellā

11163 Kim içdiyse tecellīden şarābı
Olur bu yirde anuñ fetḥ-i bābı

SK 307a 11164 Bu naḳş-ı ṣūreti gördükde yaᶜnī
Alur her ẕerreden yüz dürlü maᶜnī

11165 Şarāb-ı lem-yezel içmişdi çün ol
Maᶜānī bunda fetḥ olur aña bol

11166 Meẓāhir gösterür aña eserler
Velī virür ḥaḳīḳatden ḫaberler

11167 Görür bu zülf ü ḫadd ü ḫāl ü nāzı
Bularuñla ider hem ᶜışḳ-bāzī

11168 Mecāzīdür meẓāhirde velī ol
Müdaḳḳiḳ olana ḫ˘oş gösterür yol

11169 Aña diḳḳatle her kim ola nāẓır
Olur ḥüsn-i ḥaḳīḳī aña ẓāhir

İÜ 363b 11170 Ki zīrā bu meẓāhirde bu ṣūret
Daḫı bu ḥüsn ü bu naḳş u bu heyʾet

11171 Ḥaḳīḳatde Ḥaḳuñdur bu merāyā
Bulara oldı ḥikmet-çün ᶜaṭāyā

11172 Kemāline cemāli oldı mirʾāt
Görindi gözgüde bunca kemālāt

11173 Gözüñe kim görinür bu meẓāhir
Ḥaḳuñ varlığıdur kim oldı ẓāhir

11174 Bu elvān u bu evżāᶜ u bu eşkāl
Bu envāᶜ-ıla görinen bu aḥvāl

11175 Eger bir ẕerre Ḥaḳdan olsa-dı dūr
ᶜAdem olup ḳamu olaydı deycūr

BY 349b 11176 Ḥaḳīḳī ᶜayn-ıla nāẓır olasın
Vücūdı cümle Ḥaḳḳuñdur bilesin

11177 Bu vażᶜ-ıla bunı kim itdi ḳudret
Girü kendü bilür her neyse ḥikmet

11162b tecellā: tesellā İÜ, AG.
11164a gördükde: gördükçe SK.
11165b bunda: - SK.
11167a zülf ü ḫadd ü ḫāl ü: ḫadd ü ḫāl ü zülf ü SK.
11175b ḳamu: ḳamer AG.

11178 Hemān söz bu-durur ki_evvelde Mevlā
Buları ᶜışḳ-ıla ḳılmışdı inşā

11179 Ḳamunuñ menşeᵓ i vü māyesi ᶜışḳ
Ḥaḳīḳat cümlenüñ ser-māyesi ᶜışḳ

11180 Anuñ-çün ᶜışḳ-ıla oldı sirişte
Cemād u ins ü ḥayvān u firişte

AG 320b 11181 Arasañ kāyinātı ẕerre ẕerre
Bulınmayaydı ᶜışḳsuz hīç ẕerre

11182 Çü Ḥaḳḳuñ feyżi oldı bu kemālāt
Merāyādur ki_anı gösterdi mirᵓāt

SK 307b 11183 Ḥaḳuñ ḥubbinden oldı bu merāyā
Hem itdi Ḥaḳ merāyāya hedāyā

11184 Maḥabbet yaᶜnī kim ḳıldı sirāyet
Merāyāsına Ḥaḳdan irdi elbet

11185 Ḥaḳīḳatde cemāl-i ḥüsn ü hem ᶜışḳ
Ḥaḳuñdur kim ẓuhūr itdi o dem ᶜışḳ

كَمَا قَالَ النَّاظِمُ فَكُلُّ مَلِيحٍ حُسْنُهُ مِنْ جَمَالِهَا مَعَارٌ لَهُ بَلْ حُسْنُ كُلِّ مَلِيحَةٍ*

İÜ 364a 11186 Pes imdi cümle-i ẕerrāt-ı ᶜālem
Cemād u cinn ü ḥayvānāt u ādem

11187 Ḥaḳuñ ḥüsnine ᶜāşıḳ oldılar hep
Bu ᶜışḳ içinde leẕẕet buldılar hep

11188 Pes oldı baᶜżısında muḫtefī ᶜışḳ
Velī baᶜżında oldı key celī ᶜışḳ

11189 Şular ki_oldı kemāl-i Ḥaḳḳa maẓhar
Vücūdın ᶜışḳ anuñ ḳıldı münevver

11190 Degüldür anlar illā ẕāt-ı insān
Kemālin Ḥaḳ bulara ḳıldı iḥsān

BY 350a 11191 Ḫudā kim virdi insāna kemāli
Daḫı bunlara gösterdi cemāli

11192 Melek bu sırra maḥrem olmadı hīç
Ki ādem bulduġın ol bulmadı hīç

11178a bu-durur: budur SK.
11182a Ḥaḳḳuñ: ᶜışḳuñ SK.
11183a ḥubbinden: ḥüsninden SK.
* kemā ḳāle'n-nāẓımu: İÜ ve AG'de "…min cemālihā" ibaresinden sonra. || "Şairin (de) dediği gibi: *Güzelliği yüzünde olanda her zarif görünümlü kişinin varacağı bir son nokta vardır. Hatta her bir güzel kızın güzelliğinin bile…*"
11188a muḫtefī: ḫafī SK.
11189a Ḥaḳḳa: ᶜışḳa BY.
11192b ki ādem: bunuñ SK; bulduġın: bulduġını SK.

11193 Yaratdı ādemi kendü-y-içün Ḥaḳ
Cemālin görmege eyledi elyaḳ

11194 Düzüp ḳalbini bir cām-ı cihān-bīn
Münevver ḳıldı vü eyledi aydın

11195 Ḳodı ḳalbini hem mişkāt-ı ṣadra
Ki_ola *nūrun ᶜalā-nūr* ire ḳadre

11196 Hem ol cāmı pür itdi maᶜrifetle
Daḫı hem cümle esmā vü ṣıfatla

11197 Maᶜārif oldı anda hem-çü mıṣbāḥ
Hem oldı vaḥdet-i ẕātına miftāḥ

قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى اَللّٰهُ نُورُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ **AG 321a** مَثَلُ نُورِهٖ كَمِشْكٰوةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ*

11198 Gel imdi gör ki ol sulṭān Allāh
Nice ḳıldı saña iḥsān Allāh

11199 Nice ḳıldı seni ẕātına maẓhar
Nice ḳıldı senüñ ḳalbüñ münevver

SK 308a 11200 Şanursın sen seni bir cism-i aṣġar
Ḳamu ᶜālemden itdi sini ekber

İÜ 364b 11201 Kitāb-ı ḳavlī kim virdi saña Ḥaḳ
Kitāb-ı fiᶜlī sensin bil muḥaḳḳaḳ

11202 Saña virdi ḳamu feyżini Allāh
Seni ḳıldı ḳamu maḫlūḳına şāh

11203 Ḫadem oldı saña gör cümle maḫlūḳ
Ḳamuya eyledi hem sini maᶜşūḳ

11204 Seni öz ẕātına ᶜāşıḳ yaratdı
Ki ẕātın görmege lāyıḳ yaratdı

11205 Çü sen bu nevᶜa olduñ ẕāta maẓhar
Gel imdi ṭut bugün rāh-ı peyem-ber

11206** Senüñ-çün fetḥ ola tā rāh-ı Allāh
Gerekdür kim idesin *seyr ila'llāh*

BY 350b 11207 Göñül iḳlīmine seyr eyle zinhār
Bu nefsüñ ẓulmetinden cānı ḳurtar

11208 Ki ḥāṣıl ola seyri'llāh anda
Vire tā fetḥ-i ḳalbi şāh anda

11195a ṣadra: ḫanda BY.
11195b **nūrun ᶜalā-nūr**: bk. 10353b dipnot.
* ḳāle'llāhü: kemā ḳāle SK, BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Allah göklerin ve yerin nurudur. O'nun nurunun temsili şudur: Duvarda bir hücre; içinde bir kandil…*" (Nûr 24/35).
11200a cism-i: cirm-i BY.
** SK'de der-kenar olarak "Maṭlab-ı Seyr-i İla'llāh" ibaresi kayıtlıdır.
11206b seyr: seyrun BY.

11209 Hem andan geç iriş lāhūt iline
Naẓar ḳılma girü nāsūt iline

11210 O dem *seyrun ᶜale'llāh* ola ḥāṣıl
Ki rūḥa feyż-i Allāh ola ḥāṣıl

11211 Televvün itme geç andan da elbet
Saña yüz göstere tā kim ḥaḳīḳat

11212 Görine anda sırru'llāh senden
Hem anda *seyr maᶜa'llāh* idesin sen

11213 Hem andan geç iriş ḥaḳḳa'l-yaḳīne
Şaḳın aldanma anuñ leẕẕetine

11214 Maᶜiyyetle bulınmaz bil ki Allāh
İdegör anda cehd it *seyr fi'llāh*

11215 Çü sen fi'llāhda fānī olasın
Tamāmet anda maḳṣūduñ bulasın

AG 321b 11216 Velīkin bunda çoḳ ᶜuşşāḳ-ı Allāh
Bularuñ-çün gerek *seyrun ᶜani'llāh*

11217 Çün evvel anda ᶜizzet bulasın sen
Gerek ᶜuşşāḳa devlet olasın sen

İÜ 365a 11218 Seni ol yirde Ḥaḳ kim ḳıldı üstād
Gerekdür ṭālibīne bunda irşād

SK 308b 11219 Müyesser ola andan vaṣl-ı Allāh
İdesin girü andan *seyr bi'llāh*

11220 Bulur şeksüz kemāli ol dem insān
Görüp dīdārın olur şād u ḫandān

11221 Fenā-ender-fenā kim bula bunda
Beḳā-ender-beḳāya ire anda

11222 Bu ḥālet dünyede kim ola ḥāṣıl
Olur Ḥaḳ ẕātına ᶜuḳbāda vāṣıl

11223 Şular ki_irdi fenā-ender-fenāya
İrer lā-büd beḳā-ender-beḳāya

BY 351a 11224 Bilür hem nefsini anda kemā-hī
Hem andan bilür ol ẕāt-ı ilāhī

11210b feyż-i Allāh: feyżu'llāh BY.
11216b ᶜani'llāh: mine'llāh AG, ᶜale'llāh BY.
11217b: SK'de der-kenar; ᶜuşşāḳa: ᶜuşşāḳ-ı İÜ, AG.
11220a şeksüz kemāli ol dem: ol dem kemāli şeksüz SK.
11220b dīdārın: dīdārı SK, BY.
11222a dünyede: dünyāda SK.
11223a ki: kim SK.
11224a nefsini: nefsi SK.

11225 Pes oldı maᶜrifet nefse muḳaddem
Aña ᶜārif olan olur mükerrem

11226 Gel imdi gör bu nefsüñ ḥālin evvel
Ki icmālen idem andan birez ḥal

11227 Tamāmet ḥall idersem ᶜaḳla ṣıġmaz
Kitāba deftere vü naḳle ṣıġmaz

11228 Daḫı müşkil dimek keyfiyyetinden
Ki bilmez ᶜaḳl anuñ kemmiyyetinden

كَمَا قَالَ النَّاظِمُ كَيْفِيَّةُ النَّفْسِ لَيْسَ الْمَرْءُ يُدْرِكُهَا فَكَيْفَ كَيْفِيَّةُ الجَبَّارِ ذِى الْقِدَمِ*

11229 Ḥaḳuñ ᶜilmindedür zīrā ḥaḳīḳat
Bilür ẕātını andan ẕāt-ı ᶜizzet

11230 Velī vaṣfın didiler ehl-i ᶜirfān
Beyān eylediler her yirde çendān

11231 Şorarsañ ibtidāsından ḫaber sen
Diyem ᶜilmüm yitişdügi ḳadar ben

11232 İrādet ḳopdı çün ẕāt-ı ḳıdemden
Pes iẓhār itdi bir ᶜālem ᶜademden

İÜ 365b 11233 Kim ol ᶜālem nedür rūḥ-ı Muḥammed
Pes evvel ẓāhir oldı rūḥ-ı Aḥmed

AG 322a 11234 Yaratdı cümle mevcūdātı andan
Ki ᶜarş u kürs ü her ẕerrātı andan

11235 Ḥaḳ andan eyledi eşyāyı īcād
Ẓuhūr itdi ḳamu ervāḥ u ecsād

SK 309a 11236 Ḳamudan çünki insān-ıdı maḳṣūd
Anuñ rūḥını cāmiᶜ ḳıldı Maᶜbūd

11237 Niçe yirde anuñ geldi beyānı
Gerekmez girü tafṣīl itmek anı

11238 Velīkin bu ḳadar ẕikr idem andan
Diyem tefhīm içün ẕātın anuñ ben

BY 351b 11239 Ki bir cevher-durur ġāyet mücellā
Muᶜallādur muṣaffādur müzekkā

11240 Ḳamu reng ü kederden ḫālīdür ol
Kim anda levn yoḳdur ṣāfīdür ol

11226b ki: kim SK; andan: anda İÜ, AG.

* kemā ḳāle'n-nāẓımu: İÜ ve AG'de "leyse'l-merʾ ü yüdrikühā" ibaresinden sonra; SK'de der-kenar olarak "Maṭlabü Keyfiyyeti'n-Nefs" ibaresi kayıtlıdır. || "Şairin (de) dediği gibi: *Kişi nefsin keyfiyetini bilemez. Ezelî ve Cebbar olan Allah'ın keyfiyeti nasıl bilinsin…*"

11231a sen: ben BY.

11232a ḳıdemden: ḳadimden AG, ḳadīmden SK.

11236b rūḥını: rūḥın SK.

11240a ḫālīdür: ᶜāridür SK.

11241 Aña her nesne kim ḳılsañ muḳābil
Ol andan reng alur kim oldı ḳābil

11242 Girü anuñla bir nevᶜa taᶜayyün
Bulur anuñla bir dürlü tezeyyün

11243 Pes ol ḥāle anı iderler isnād
Hem ol ḥāl-ile dirler aña bir ad

11244 Dilerseñ daḫı anı ola rūşen
Diyem ẓāhirde bir temṡīl aña ben

11245 Cihān içinde kim çoḳdur ṣanāyiᶜ
Ki her birine bir kes oldı rāciᶜ

11246 Eger sen bunlara rāciᶜ olasın
Niçe ṣanᶜatları cāmiᶜ olasın

11247 Saña her birisi-y-çün ḳoyalar ad
Diyeler gāh zerger gāh ḥaddād

11248 Gehī nessāc dirler gāhī ḫaṭṭāṭ
Gehī ḫabbāz dirler gāhī ḫayyāṭ

11249 Ḳamu ṣanᶜatları ger ḳılasın sen
Ḳamusıyla müsemmā olasın sen

İÜ 366a 11250 Velī sen on degülsin yüz degülsin
Evel kim bir-idüñ hem girü olsın

11251 Daḫı görmez misin kim ẕāt-ı vaḥdet
Ki ẕātı birdür iki olmaz elbet

11252 Kemālāt-ıla çünkim oldı mevṣūf
Yoḳ esmāsına ḥad kim oldı maᶜrūf

AG 322b 11253 Hem isme göre çoḳ oldı ṣıfātı
Velī birdür anuñ ol pāk-ẕātı

11254 Pes ol cevher ki ḥażret ḳıldı inşā
Ezelde ṣāfī-y-idi vü mücellā

SK 309b 11255 Anı mirᵒ āt idindi ḥażret-i ẕāt
O cevherde görindi çoḳ kemālāt

BY 352a 11256 Kemālātına Ḥaḳḳuñ düşdi maẓhar
Daḫı her vaṣf-ıla oldı muṣavver

11241b ḳābil: ᶜāḳıl İÜ, AG.
11242a girü: giyer SK.
11242b tezeyyün: tezyīn SK.
11244a daḫı anı: anı daḫı SK.
11245b oldı: ola SK.
11246b ṣanᶜatları: ṣanᶜatlara SK.
11248a nessāc: nessāḫ İÜ; ḫaṭṭāṭ: ḫayyāṭ SK, BY.
11248b ḫayyāṭ: ḫaṭṭāṭ SK, BY.
11252a kemālāt-ıla: kemālātına SK.
11253a çoḳ: çün SK.
11255b o: bu SK.

11257 Dinildi rūḥ u ḳalb ü ᶜaḳl u nefs ad
Ki her vaṣfına bir ism itdi isnād

11258 Anuñ rūḥ olduġına ismi iy cān
Anuñla olduġı-y-çün rāḥat ebdān

11259 Anuñ-çün hem sebeb oldı ḥayāta
Pes ol gitse beden irer memāta

11260 Bir ismine anuñ hem ᶜaḳl dirler
Ki_anuñla ḥaḳḳ u bāṭıl farḳ iderler

11261 Didiler ḳalb anuñ-çün aña iy yār
Ki ḥālet görinür yüz dürlü her-bār

11262 Velīkin aña nefs ıṭlāḳ iderler
Nitekim ẕāt-ı Ḥaḳḳa nefs dirler

كَمَا قَالَ تَعَالَى مِنْ لِسَانِ عِيسِي عَلَيْهِ السَلَامُ تَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِي وَلَا اَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ اِنَّكَ اَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ*

11263 Ki nefs dimek hemān ẕātı dimekdür
Anuñla aña bir nām eylemekdür

11264 Velī her fiᶜle kim olsa muḳābil
Ol işden aña bir ism ola ḥāṣıl

İÜ 366b 11265 Ne yüzden kim aña görindi bir yüz
Müsemmā oldı anuñla budur söz

11266 Ezel kim ẓāhir oldı maẓharından
Sefer ḳıldı baᶜīd oldı yirinden

11267 Ezel kim olmış-ıdı lā-taᶜayyün
Bu kez ol yirde geydi ol taᶜayyün

11268 Çün indi sāfilīnüñ esfeline
Hemān-dem girdi İblīsüñ eline

11269 Ki zīrā meskeninden ayru düşdi
Bu fürḳat miḥnetinden ṣayru düşdi

11270 Çekerken bu belānuñ żaᶜfın ol şāh
O dem düşmen eline düşdi nā-gāh

11257b vaṣfına: vaṣf-ıla SK; isnād: üstād SK.
11258b olduġı-y-çün rāḥat: rāḥat olduġı-y-çün SK.
11259a anuñ-çün hem: anuñ içün İÜ, AG.
11260b ḥaḳḳ u bāṭıl: ḥaḳḳı bāṭılı SK, ḥaḳḳı BY.
* SK'de 11263. beyitten hemen sonra. || "Cenab-ı Hakk'ın Îsâ aleyhi's-selamın dilinden buyurduğu üzere: '*...Sen benim içimde olanı bilirsin, ama ben sende olanı bilemem. Şüphesiz ki yalnızca sen gaybları hakkıyla bilensin.'*" (Mâide 5/116).
11264a fiᶜle: fiᶜli SK.
11267: - İÜ, AG.
11267b geydi: - SK.
11268a sāfilīnüñ esfeline: esfelīnüñ sāfiline İÜ, AG.
11268b eline: iline BY.
11269b fürḳat: ferāġat SK.
11270a bu belānuñ: bunlaruñ SK.

AG 323a 11271 Çü ḳābil gördi anı ḳıldı iḏlāl
Aña ᶜarż itdi yaᶜnī müşkil aḥvāl

BY 352b 11272 Hemān-dem rengine anuñ boyandı
Ne bileydi ki ol odlara yandı

SK 310a 11273 Görindi andan evṣāf-ı ẕemīme
Anuñla beñzedi dīv-i behīme

11274 Ne emr itdiyse şeyṭān anı ṭutdı
Ne yola kim didiyse anda gitdi

11275 Bu yüzden aña emmāre dinildi
Şaḳī oldı vü mekkāre dinildi

كَمَا قَالَ تَعَالَى وَمَا أُبَرِئُ نَفْسِي اِنَّ النَّفْسَ لَاَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ*

11276 Bu kez Ḥaḳ diledi ḳıla ᶜināyet
Aña gösterdi luṭfindan hidāyet

11277 Keremden *irciᶜī* ṭablını çaldı
Pes andan nefse ḫ̆oş āvāz geldi

11278 Ki yaᶜnī enbiyā irgürdi ḳurʾān
Birez derdine anuñ irdi dermān

11279 Çün anda var-ıdı ḫ̆oş ḳābiliyyet
Görüp ḳurʾānı buldı girü ṣıḥḥat

11280 Żaᶜīf olmışdı līkin ḫastelıḳdan
Tamām ḳurtılmadı āşüftelikden

11281 Gehī ṣıḥḥat bulur gāhī seḳāmet
Saᶜādet gāh yaᶜnī geh şaḳāvet

İÜ 367a 11282 Görinür anda Raḥmānī ṣıfatdan
Aña levvāme dinür ol cihetden

11283 Gehī ᶜavdet ider Ḥaḳdan yaña ol
Gehī şeyṭān bulur aña çoḳ yol

كَمَا قَالَ تَعَالَى كَمَا بَدَاَكُمْ تَعُودُونَ فَرِيقاً هَدٰى وَفَرِيقاً حَقَّ عَلَيْهِمُ الضَّلَالَةُ**

11272b ki: kim SK.
11273a andan: anda SK.
11274a şeyṭān: sulṭān BY.
11274b didiyse: dir-ise SK.
11275b vü: bu SK.
* "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *'Ben nefsimi temize çıkarmam, çünkü Rabb'imin merhamet ettiği hariç, nefis aşırı derecede kötülüğü emreder…'* " (Yûsuf 12/53).
11277a **İrciᶜī** [ilā Rabbiki rāżıyeten marżıyyeten]: *" ['Sen O'ndan razı, O da senden razı olarak Rabb'ine] **dön**!' "* (Fecr 89/28).
11277b āvāz: āvāze SK.
11283a ᶜavdet: daᶜvet SK, BY.
** "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *'…Sizi başlangıçta yarattığı gibi (yine ona) döneceksiniz.' Allah bir kısmına hidayet etti, bir kısmına da sapıklık layık oldu…*" (A'râf 7/29-30).

11284 Saᶜādet aña çünkim göstere yüz
Ṭaleb eyleye Ḥaḳḳı gice gündüz

11285 Marażdan ḳurtıla ṣıḥḥat bula ol
Evelki meskenin fikret ḳıla ol

11286 Göñülde ᶜışḳ şevḳı ola ġālib
Tamāmet ola ol aṣlına rāġıb

AG 323b|BY 353a 11287 Ḳıla yolında muḥkem istiḳāmet
Pür ide ḳalbini envār-ı ṭāᶜat

11288 Şu deñlü cidd ü saᶜy ide dürişe
Ki tā ilhām-ı Rabbānī irişe

11289 Ḥaḳuñ āyetlerinden ire peyġām
Bu kez vaṣf ola aña anda ilhām

SK 310b 11290 Anuñla bile nefᶜ u żarrını ol
Ki farḳ eyleye ḫayr u şerrini ol

11291 Aña dirler o yirden mülhime ad
Bu nevᶜa ẕikr iderler cümle üstād

كَمَا قَالَ تَعَالَى فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوٰهَا*

11292 Açıldı çünki ebvāb-ı saᶜādet
Daḫı başına ḳondı tāc-ı devlet

11293 Maraż defᶜ oldı yaᶜnī buldı ṣıḥḥat
Bu kez yüz gösterür aña ḥaḳīḳat

11294 Bu keṯret ṣıḳletinden ḳurtılur ol
Maḳām-ı aṣlīye ḳurbet bulur ol

11295 Ṭolar semᶜine ṭabl-ı *ircīᶜī* ḫoş
Gehī vaḥdet şarābından ider nūş

İÜ 367b 11296 Aña yüz gösterür *sevfe terānī*
İrişür anda Ḥaḳḳuñ tercümānı

11297 Tecellīler ṣıfāt esmā yüzinden
İrişür alur anı kendözinden

11298 Rücūᶜ ider pes ol dem aṣlına ol
İrişe tā ki Ḥaḳḳuñ vaṣlına ol

11287a muḥkem: tamām SK.
11288a ide: idüp SK.
* "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *...Ona kötülük duygusunu ve takvasını (kötülükten sakınma yeteneğini) ilham edene and olsun...*" (Şems 91/8).
11292-11293: AG'de takdim-tehirli.
11292b ḳondı: ḳodı SK.
11294a ḳurtılur: ḳurtarır SK.
11294b aṣlīye: aṣlına SK.
11295a **irciᶜī**: bk. 11277a dipnot.
11296a fe-**sevfe terānī**: *"...Sen de beni görebilirsin..."* (A'râf 7/143).
11297b irişür: irişüp SK, BY; alur anı: anı alur SK.

11299 Çü Ḥaḳdan bu ḳadar iḥsān bulur ol
Hemān ol demde iṭmīnān bulur ol

11300 Hem aᶜmāl içre olur müstaḳīm ol
Olur ḳamu marażlardan selīm ol

11301 Aña pes muṭmaᵓ inne ad oḳurlar
Ḥaḳuñ nūrıyla hem ābād oḳurlar

قَالَ تَعَالَى يَا اَيَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ اِرْجِعِي اِلٰى رَبِّكِ رَاضِيَةً مَرْضِيَّةً*

BY 353b 11302 Çü vaḥdetden eṣer bildi muḥaḳḳaḳ
Hem aṣlından ḫaber bildi muḥaḳḳaḳ

11303 Şu deñlü şevḳ ider ol demde ġılmān
İrişür tā ki anda raḥm-i sulṭān

AG 324a 11304 Pes evvel ki_ol maraż olmışdı vāḳiᶜ
Ki faźl-ı Ḥaḳḳ aña olmışdı dāfiᶜ

11305 Henüz ᶜırḳı anuñ ḳaṭᶜ olmamışdı
Ḫalāṣ andan tamāmet bulmamışdı

11306 Anuñ yaᶜnī vücūdı ki_ola bāḳī
Ebed gitmeye anuñ iftirāḳı

SK 311a 11307 Dimişler kim vücūdı iṣm-i ekber
Gidermez ekberi illā ki ekber

كَمَا قِيلَ وُجُودُكَ ذَنْبٌ لَايُقَاسُ [عَلَيْهِ] بِهِ ذَنْبٌ [اٰخَرُ] **

11308 Aña Ḥaḳ ceẕbesi pes irer ān-dem
Vücūdın maḥv ider anuñ hemān-dem

11309 Aradan maḥv olur şirk-i maᶜiyyet
Gider ol yirde iṣneyniyyet elbet

11310 İrişür hem kemāline o dem ᶜışḳ
Bir olur ᶜāşıḳ u maᶜşūḳ u hem ᶜışḳ

İÜ 368a 11311 O yirde çünki maḳṣūdın bulur ol
Ḫudādan anda pes rāźī olur ol

11312 İrişür yaᶜnī kim Ḥaḳdan tecellī
Anuñla ḫ˘oş bulur ḳalbi tesellī

11313 Olur anuñ murādı Ḥaḳ murādı
Olur yeksān ḳatında ẕevḳ u şādī

---

* ḳāle: kemā ḳāle SK. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *(Allah şöyle der:) 'Ey huzur içinde olan nefis! Sen O'ndan razı, O da senden razı olarak Rabb'ine dön!'* " (Fecr 89/27-28).
11302a bildi: buldı SK, BY.
11304b dāfiᶜ: rāfiᶜ SK, vāḳiᶜ BY.
11305b tamāmet: tamām SK.
** ḳīle: yuḳālü SK; ẕenbün āḫaru: Metinde "külli ẕenbün". || "Denildiği gibi: *Kendinde varlık görmen (kibirlenmen) [öbür] günahlarla kıyaslanamayacak kadar büyük bir günahtır.*" (Yılmaz, 2013: 712).
11309a maᶜiyyet: maᶜşıyet AG.
11313b ẕevḳ: şevḳ SK.

11314 Rıżā-y-ıla olur çün ḳalbi ābād
Oḳurlar rāżıye ol dem aña ad

11315 Şu cevher kim keder bulmışdı evvel
Keder gitdi girü oldı mükemmel

11316 Bu kez gör Ḥaḳ ne ḳılur anuñ-ıla
İder ḳullarına anı vesīle

11317 Vücūd-ı ẓıllīsin maḥv itdi çün Ḥaḳ
Virür aña vücūd-ı nūr-ı muṭlaḳ

BY 354a 11318 Girü irsāl ider ol demde anı
Ki iḥyā ide niçe ḳalb ü cānı

11319 Pes ol cemᶜden ki tefrīḳ oldı ol yār
Vücūdın naṣb ider ṭāᶜatde her-bār

11320 ᶜUbūdiyyet ḳuşaġın berk ḳuşanur
ᶜİbādetden ne arır ne üşenür

11321 Şu deñlü kim ider her vaḳtin iḥyā
Ki rāżī olur andan Ḥaḳ Taᶜālā

AG 324b 11322 Çü rāżī ola Ḥaḳ marżī ola ol
Ḥaḳuñ feyżi irişe aña bol bol

11323 Ṣıfat olur aña marżıyye ol dem
Oḳurlar nefs-i marżıyye aña hem

11324 Ne deñlü vaṣf-ıla kim ola mevṣūf
O deñlü ism-ile ol ola maᶜrūf

SK 311b 11325 Bu altı ism-ile ki_oldı müsemmā
Görindi her birinde niçe maᶜnā

11326 Ol esmā kim didüm emmāre biri
Daḫı hem mülhime levvāme biri

11327 Bir ismidür anuñ hem muṭmaᵓ inne
Ḳamu keşf olısar anda ekinne

İÜ 368b 11328 Daḫı hem rāżıye marżıyye adı
Bu vaṣf-ıla olan bulur murādı

11329 Ṣıfatlar var yidişer her birinde
Sülūk ider görür yirlü yirinde

11314a ābād: āzād SK.
11316b anı: - SK.
11319a yār: nār SK.
11320b arır: arar SK, BY.
11324a kim: ki BY.
11325a oldı: ola SK.
11326a ol: bu SK.
11329b ider: iden SK.

11330 Bu evṣāfuñ ḳamusın ki_eyleyem ḥal
Kitābum olısar ġāyet muṭavvel

11331 Bunı tafṣīl ḳıldum Reh-nümāda
Dimek lāzım degüldür bu arada

11332 Şular kim görmek ister cümle anı
Göreler Reh-nümāda bu beyānı

11333 Ki_ola şerᶜ u ṭarīḳ içinde ekmel
Saña tā ḳıla cümle müşkilüñ ḥal

11334 Dilerseñ nefse ᶜārif olasın sen
Gerekdür şeyḫ-i kāmil bulasın sen

BY 354b 11335 Bu vech-ile kim ola nefse ᶜirfān
Saña yüz göstere ᶜirfān-ı sulṭān

11336 Ki ᶜirfān olmasa dünyāda ḥāṣıl
Olur ᶜirfān-ı ᶜuḳbā saña müşkil

11337* Çü bildüñ bu ḳadar evṣāf-ı nefsi
Gel imdi girü diñle özge maᶜnī

11338 Kim ol maᶜnī-le ẓāhir ola ṣūret
Ki nice ḥāṣıl olur saña rüʾyet

11339 Münezzeh ẕāt-ı Bārī keyf ü kemden
Anı görmek olur mı yā ᶜademden

11340 Bu mümkin didügüñ ḫ˘od bir ᶜademdür
Anuñ gördügi lā-büd keyf ü kemdür

AG 325a 11341 Liyāḳat nice bulur görmege ol
Ḥaḳuñ vaṣlına yāḫ˘od irmege ol

11342 Ḥadīṣ-ile bu ẓāhir oldı iy cān
Ki cennetde irer Ḥaḳdan bu iḥsān

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ سَتَرَوْنَ رَبَّكُمْ كَمَا تَرَوْنَ الْقَمَرَ [فِي] لَيْلَةِ الْبَدْرِ**

SK 312a 11343 Ḥadīṣ-ile muḳarrer oldı rüʾyet
Liyāḳat nice bulur eyle ḥuccet

İÜ 369a 11344 Eger cennet diseñ mümkin-durur ol
Nicesi bula mümkin vācibe yol

11333-11334: SK'de takdim-tehirli.
* SK'de der-kenar olarak "Beyānu Rüʾyeti'llāhi Taᶜālā" ibaresi kayıtlıdır.
11337b girü: - SK.
11340b kemdür: kemden İÜ, AG.
11341a bulur: olur SK.
** kemā: - SK. || "Resulullah (AS) şöyle buyuruyor: *Rabb'inizi, dolunaylı gecede ayı net bir şekilde gördüğümüz gibi göreceksiniz.*" (Yılmaz, 2013: 608).
11343b bulur: olur SK.

11345 Hem ehli daḫı mümkindür cinānuñ
Liyāḳat rüʾ yete olur mı anuñ

11346 Muḥaḳḳıḳlar didi işbu beyānı
Saña ḳudretçe taᶜbīr idem anı

11347 Dimişdük kim görindi her meẓāhir
Ki ḳamusında Ḥaḳ varlıġı ẓāhir

11348 Bu varlıḳ kim taᶜayyün buldı evvel
Aña bir vech-ile ism oldı evvel

11349 O varlıḳdur ki ol ᶜayna gelüpdür
Taᶜayyün bulduġı-y-çün ġayr olupdur

11350 Nedür ol yaᶜnī rūḥ-ı Muṣṭafādur
Ki aṣl-ı enbiyā vü aṣfıyādur

BY 355a 11351 Taᶜayyün buldı evvel rūḥ-ı Aḥmed
Pes oldı ol taᶜayyünle Muḥammed

11352 Taᶜayyün çün ziyāde oldı anda
Hem ol vech-ile esmā buldı anda

11353 Taᶜayyün anda olduḳça ziyāde
Liyāḳat buldı bir vech-ile ada

11354 Ḥaḳīḳatde Ḥaḳuñ varlıġıdur ol
Girü Ḥaḳ varlıġı Ḥaḳḳa bulur yol

11355 Bu vech-ile didiler aña ervāḥ
Hem andan didiler adını eşbāḥ

11356 İnince sifle aᶜlādan bu varlıḳ
Çekerdi her taᶜayyün içre ṭarlıḳ

11357 Taᶜayyün artduġınca buᶜda geldi
Ki ẓulmet üzre aña ẓulmet oldı

قَالَ تَعَالَى اَوْ كَظُلُمَاتٍ فِي بَحْرٍ لُجِّيٍّ يَغْشٰيهُ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ سَحَابٌ ظُلُمَاتٌ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ*

AG 325b 11358 Bu ẓulmetlerle ol varlıḳ bürindi
Anuñ-çün senlik ü benlik görindi

İÜ 369b 11359 Aradan refᶜ iderseñ ẓulmeti sen
Ḳamu birlik olur gider sen ü ben

11360 Olursañ ger bu yolda ᶜālī-himmet
Ki zāyil ola üstüñden bu ᶜillet

11349b bulduġı-y-çün: - SK.
11352: AG'de der-kenar.
11352b esmā: - SK.
* ḳāle: ḳāle'llāhü AG. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Yahut (inkârcıların küfür içindeki hâlleri) derin bir denizdeki karanlıklar gibidir. (Bir deniz ki) onu dalga üstüne dalga kaplıyor, üstünde de bulutlar var. Karanlıklar üstüne karanlıklar...*" (Nûr 24/40).
11358a ẓulmetlerle ol: ẓulmetler ki ola SK, ẓulmetler ki ol BY.
11359a refᶜ: defᶜ İÜ, AG.

SK 312b 11361 Yapış sen Muṣṭafānuñ dāmenine
Çeke tā kim seni pīrāmenine

11362 Ṭarīḳat ḥalḳasından şaşma zinhār
Ki bu ẓulmetleri def^{c} ide dildār

11363 Şu dem kim görine ḳuldan iṭā^{c}at
İrişür ḳulına Ḥaḳdan ^{c}ināyet

11364 Bu ẓulmetler ki ḳul itmişdi anı
Ḫalāṣ olmaġa başlar girü cānı

11365 Tenezzül itdügince anda ẓulmet
Ziyāde olmış u artmışdı ^{c}illet

11366 Bu kez kim gün-be-gün Ḥaḳḳa gider ol
Pes ol ẓulmetleri talṭīf ider ol

BY 355b 11367 Yaḳın olduḳça bulur ol leṭāfet
Ki ḥattā dökilür andan keşāfet

11368 Leṭāfet bulduġına göre ol cān
İrişür aña Ḥaḳdan feyż ü iḥsān

11369 O varlıḳdur ki evvel ayru düşdi
Keşāfet ẓulmetinden ṣayru düşdi

11370 Leṭāfet bulduġınca girü varlıḳ
Girü def^{c} oldı andan ḳamu ṭarlıḳ

11371 Ta^{c}ayyünler ki olmışdı ziyāde
Ki her birisi gelmişdi bir ada

11372 Kime ḳalb ü kime ^{c}aḳl u kime rūḥ
Bu kez ol cümleyi maḥv itdi Sübbūḥ

11373 Ḥaḳuñ ġayrı ḳamu vardı helāke
Girü āḫir irişdi pāk pāke

11374 O Ḥaḳ varlıġı evvel pāk-idi çün
Ḳamu maḥv oldı çüni ḳaldı bī-çūn

11375 Pes ol varlıḳ girü aṣlına irdi
Girü Ḥaḳdur ki anda Ḥaḳḳı gördi

İÜ 370a 11376 Eyü fehm eylegil düşme ıraġa
Bıraḳma özüñi sen bend ü bāġa

AG 326a 11377 Bunı dirsin ki Ḥaḳdan dūr düşdüñ
Viṣāle irmedüñ mehcūr düşdüñ

11366a gün-be-gün: gün bugün İÜ, AG, SK.
11367b dökilür: dökeler AG.
11372b ol: bu SK, BY.
11374b çüni: çün SK.
11375b gördi: buldı BY.

11378 Saña fürḳat viren senlik-durur bil
Gel anuñ defᶜi-çün tedbīrler ḳıl

11379 V'eger-nī Ḥaḳ degüldür senden ayru
Nitekim cān degüldür tenden ayru

SK 313a 11380 Bu kez bundan görinür ẕāt-ı Bārī
Ola bu cümle mevcūdāta sārī

11381 Eger bu sözleri sen ṭañlayasın
Saña taᶜbīr idem kim añlayasın

11382 Cihāna Ḥaḳ muḥīṭ oldı bilürsin
Żarūrī sen buña ḳāyil olursın

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَاللّٰهُ مِنْ وَرَآئِهِمْ مُحِيطٌ*

11383 Eger dirseñ muḥīṭ oldı ṣıfātı
Münezzeh cümlesinden pāk-ẕātı

BY 356a 11384 Muḥīṭ olmasa ger ẕāt-ı ilāhī
Gelür lāzım o dem ẕāta tenāhī

11385 Muḥīṭ olsa vü sārī olmasa Ḥaḳ
Mücevvef olısar ẕātı muḥaḳḳaḳ

11386 Münezzehdür bulardan ẕāt-ı sulṭān
Bu nevᶜa bilen olmaz ehl-i īmān

11387 Ḫabāṣetden diseñ pāk oldı ẕātı
Belī fiᶜli vü ẕātı hem ṣıfātı

11388 Bu maḥsūsātı kim teşḫīṣ idersin
ᶜArażdan cevheri telḫīṣ idersin

11389 ᶜAraż dirsin degül bi'ẕ-ẕāt ḳāyim
Muḳarrerdür sözüñ oldı mülāyim

11390 Anı cevherle ḳāyim ḳıldı Mevlā
Bu cevher didügüñ yaᶜnī heyūlā

11391 Heyūlā didügüñ dāyim-durur ol
Ki kendü kendüden ḳāyim-durur ol

İÜ 370b 11392 Ḫabāyiṣden didük anı münezzeh
Muṣaffādur daḫı olmaz müşebbeh

11393 Muḥaḳḳıḳlar didi bu sözde maᶜnī
Beyān eylediler bu ḥāli yaᶜnī

11378a senlik-durur: senlikdür İÜ.
11379a-b degüldür: degül SK.
* ḳāle: ḳāle'llāhü SK, BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Oysa Allah, onları arkalarından kuşatmıştır.*" (Burûc 85/20).
11389a ḳāyim: ḳādim SK.
11389b mülāyim: mülāzım SK.
11391a heyūlā didügüñ: heyūlāyı didüñ SK.

	11394	Didiler bir ḥadeṯdür bu heyūlā Ḥadeṯ bi'ẕ-ẕāt ḳāyim ola ḥāṣā
AG 326b	11395	Anı ḳāyim ṭutan Ḥaḳ varlıġıdur Bunı böyle bilen göz ṭarlıġıdur
	11396	ᶜAraż ki_olmış-durur cevherle dāyim Bu cevher hem Ḥaḳuñ fiᶜliyle ḳāyim
	11397	Ṣıfāt-ıla olur fiᶜlüñ ḳıvāmı Ṣıfat muḥtācdur ẕāta müdāmī
SK 313b	11398	ᶜAraż kim cevherüñ oldı ḥicābı Heyūlānuñ ᶜaraż pes oldı ḳabı
	11399	Ḥicāb oldı Ḥaḳuñ fiᶜline cevher Ṣıfāta fiᶜl hem bu nevᶜa dirler
	11400	ᶜArażda kim ola bir ḥāl-i mükreh Heyūlāyı didük andan münezzeh
BY 356b	11401	Münezzeh olıcaḳ andan heyūlā Münezzeh ola lā-büd fiᶜl-i Mevlā
	11402	Pes ola bi'ṭ-ṭarīḳ anuñ ṣıfātı Ḳamusından münezzeh oldı ẕātı
	11403	Bu şemᶜuñ nūrına gel cānı yandur Güneş ṭoġdı çerāġuñ var söyündür
	11404	Saña çünkim bu maᶜnī oldı ẓāhir Bu kez gör n'olur aḥvāl-i meẓāhir
	11405	Anı bildük ki bu dünyā vü cennet Ḳamusı maẓhar-ı ẕāt oldı elbet
	11406	Dime cennetde kim yoḳdur keṣāfet Keṣāfetdür aña ġayriyyet elbet
	11407	Dimezven kim bu fānī gibidür ol Bu tendür belki cānı gibidür ol
	11408	Keṣāfetler niçe ḳaṭᶜ ider insān Cinān içinde andan olur ol cān
İÜ 371a	11409	Pes ehl-i cennetüñ daḫı vücūdı Gerek nā-būd ola ol yirde būdı
	11410	Taᶜayyün gide vü maḥv ola ṭarlıḳ İrişe aṣlına hem anda varlıḳ

11395b bilen: diyen SK.
11396a dāyim: ḳāyim İÜ, AG.
11397b muḥtācdur: muḥtāc-durur SK.
11400b andan: anda SK.
11401a andan: anda SK.
11402a ola: evlā SK.
11406: - SK.

11411 Ki zīrā ġayr anuñ ẕātına irmez
Görür Ḥaḳ kendüyi ġayr anı görmez

11412 Bu dünyā içre ol gördüm diyenler
Viṣāl-i ḥażrete irdüm diyenler

11413 Daḫı ol cennet içinde görenler
Bu nevᶜ-ile irer Ḥaḳḳa irenler

AG 327a 11414 Bu taḥḳīḳi ki icmālen didüm ben
İçinde niçe maᶜnī gizledüm ben

11415 Maḥallüñ iḳtiżāsı budur iy yār
Kim ola lafẓı andañ maᶜnī bisyār

11416 Budur maḳṣūd cennet içre ḥażret
Tecellī idiser ḳullara elbet

11417 Gel imdi gör nice luṭf eyler Allāh
Nice keşf idiser ẕātını ol şāh

SK 314a|BY 357a 11418 Nice virür ᶜibādına meserret
Nice bulur behiştüñ ehli leẕẕet

11419 Dimişdük kim ireler bir maḳāma
Żiyāfet ide ḥażret ḫāṣṣ u ᶜāma

11420 Kelāmını Ḥaḳuñ hem diñleyeler
Ḳamu maᶜnāsını hep añlayalar

11421 Kim ol yir bir depedür müşg ü kāfūr
Behişt içre budur *nūrun ᶜalā-nūr*

11422 Varurlar ol ḳadar ᶜarşa yaḳıncaḳ
Ki ᶜarşdan ġayrı görmezler baḳıncaḳ

11423 Pes ol yirde ide Ḥaḳ fetḥ-i bābı
Cinān ehline refᶜ ide ḥicābı

11424 Rivāyetdür ḥicābı refᶜ ide Ḥaḳ
Ḳala pes üç ḥicābı Ḥaḳḳuñ ancaḳ

11425 Ki tā tedrīc-ile ide tecellī
Anuñla vire ḳullara tesellī

İÜ 371b 11426 V'eger-nī maḥv ide küllī vücūdı
Ḳamunuñ anda nā-būd ola būdı

11427 Eger bir kezden ide ẕātı işrāḳ
İde sübḥāt-ı vechi cümle iḥrāḳ

11411-11412: SK'de takdim-tehirli.
11414b gizledüm: gözledüm BY.
11416b ḳullara elbet: ẕātını ol şāh SK.
11419a bir: bu İÜ, AG.
11421a yir: - SK; müşg: misk BY.
11421b **nūrun ᶜalā-nūr**: bk. 10353b dipnot.
11423b refᶜ: defᶜ İÜ.

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ حِجَابُهُ النُّورُ لَوْ كَشَفَهُ لَأَحْرَقَتْ سُبُحَاتُ وَجْهِهِ مَا انْتَهَى إِلَيْهِ بَصَرُهُ [مِنْ خَلْقِهِ] *

11428 Ol üçüñ biri ᶜizzetdür ki efᶜāl
Serā-perde idindi anı fi'l-ḥāl

11429 Ki her bir kes aña irgürmeye yol
Meger maḥv ide fiᶜlin kim ire ol

11430 Tecellī ide pes efᶜāl-i Bārī
Anı refᶜ ide ḥażret perdedārı

AG 327b 11431 Negāhin ẓāhir ola anda bir nūr
Ḳamu gözler ola baḳmaḳda deycūr

11432 Ki yaᶜnī döymeye baḳmaġa gözler
Ḳamu setr ola ol nūr-ıla yüzler

11433 Göreler kim melek hem ḥūr u ġılmān
Daḫı cennet daḫı vildān u Rıḍvān

BY 357b 11434 Bu nūr içinde setr olmış ḳamusı
Yitürüp kendözin ḳalmış ḳamusı

11435 Buları çünki nūr-ıla bürür ol
Hezārān nāz u ᶜişve gösterür ol

SK 314b 11436 Bu nāz u ᶜişve-y-ile yüce sulṭān
Selām ide ḳamu ḳullara Sübḥān

11437 Selām olsun diye ḳullara benden
Selām olsun diye hep yāra benden

11438 Selām olsun şu sulṭān-ı ᶜulādan
Selām olsun ᶜibāda pādişādan

11439 Selām olsun evel ol Muṣṭafāya
Selām olsun daḫı hem enbiyāya

11440 Selām olsun size hem iy velīler
Benüm ḳatumda iy ḳadri celīler

İÜ 372a 11441 Selām olsun i ṣıddīḳ u şehīdān
Selām olsun size iy derdmendān

11442 Selām olsun size iy dōstānī
Açıldı uş cemālüm gülsitānı

---

* keşefehu: keşefehā SK. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: ...*Onun önünde nurdan bir perde vardır. O perdeyi açacak olsa, yüzünden saçılan nur, mahlukatından onu gören gözleri yakar.*" (Celâleddîn es-Suyûtî, 2015: I/155-156).

11429a bir kes: bī-kes BY.
11429b ire: ide BY.
11430a Bārī: yāri İÜ.
11435b nāz u ᶜişve: nāz-ı ᶜışḳı İÜ, AG.
11436a sulṭān: Sübḥān SK, BY.
11436b Sübḥān: sulṭān SK, BY.
11438b pādişādan: pādişāhdan SK.

11443 Bilüñ imdi benem Ḫallāḳ-ı ᶜālem
Görüñ imdi benem Rezzāḳ-ı ᶜālem

11444 Yaratdum sizi rızḳ virdüm ezelde
Baña şükrin didüñüz her maḥalde

11445 Benem Vehhāb kim ḳıldum ᶜaṭāyı
Baña siz ḳılduñuz ol dem ṣenāyı

11446 Benem Tevvāb kim tāʾ iblerümi
Murāda irgürem rāġıblarumı

11447 Muᶜizzem size benden ire ᶜizzet
Ki hergiz irmeye size meẓellet

11448 Ḥafīẓam sizi ḥıfẓ itdüm belādan
İrişsün size bugün her devādan

11449 Laṭīfem luṭfuma yoḳdur nihāyet
İrürem ḳullara çoḳ çoḳ ᶜināyet

AG 328a 11450 Zamānlar kim benüm ᶜāşıḳlarumsız
Ki ᶜışḳum yolına ṣādıḳlarumsız

BY 358a 11451 Bugün vuṣlat sizüñ devlet sizüñdür
Bugün rāḥat sizüñ leẓẓet sizüñdür

11452 Beni çün görmedin severdüñüz siz
Cemālüm görmege iverdüñüz siz

11453 Ḫaṭarnāk olduñuzdı heybetümden
Recā kesmezdüñüz hem reʾ fetümden

11454 Bugün ünsüm bisāṭında oluñ siz
Ḳamu ḫavf u ḫaṭardan ḳurtıluñ siz

SK 315a 11455 Bu nevᶜa dürlü dürlü rūşināllıḳ
İrişe daḫı Ḥaḳdan āşināllıḳ

11456 Çün efᶜālüñ tecellīsin bulalar
Birez anuñla ünsiyyet ḳılalar

11457 Tecellī ide ol dem Ḥaḳ ṣıfātı
Fenāya vire anda hep ṣıfātı

İÜ 372b 11458 Ṣıfātınuñ ḥicābın refᶜ ide Ḥaḳ
Ki ᶜaẓmet perdesini defᶜ ide Ḥaḳ

11444a sizi: size SK.
11444b her: ol SK.
11447a ᶜizzet: raġbet SK.
11453-11454: SK'de takdim-tehirli.
11455a rūşināllıḳ: āşināllıḳ SK.
11455b āşināllıḳ: rūşināllıḳ SK.
11456b ḳılalar: bulalar SK.
11458a ṣıfātınuñ: ṣıfātuñ SK.
11458b perdesini: perdesin SK.

11459 Selām ide girü hep ḳullarına
Güli ᶜarż eyleye bülbüllerine

11460 İde çün anlara ḥażret selāmı
Daḫı hem ḳıla anda çoḳ kelāmı

11461 Ki meᵓ nūs olalar bunlar ṣıfāta
Liyāḳat bulalar tā keşf-i ẕāta

11462 Diye iy ḳullarum irdi saᶜādet
Ki hergiz irmeyiserdür şaḳāvet

11463 Götürdüm ara yirden uş celālüm
Müyesserdür bugün size cemālüm

11464 Baña siz ḳılduñuz dünyāda ḫıdmet
Bugün ben daḫı ḳıldum size ᶜizzet

11465 Bugün ḥācetleri ḳıldum revā ben
Bugün sizüñle oldum āşinā ben

11466 Bugün size irişdi cümle iḥsān
Bugün derd gitdi oldı cümle dermān

11467 Bilüñ imdi bugün iy dōstānī
Size virdüm ḥayāt-ı cāvidānī

BY 358b 11468 Kerīmem size ḳıldum çoḳ keremler
Ebed yoḳ size şimden girü ġamlar

AG 328b 11469 Raḥīmem eyledüm ben size raḥmet
Vedūdam kim size ḳıldum maḥabbet

11470 Sizi iy ḳullarum ḳıldum enīsüm
Bisāṭ-ı ḳurb üzre hem celīsüm

11471 Sizüñdür salṭanat hem ᶜizz ü ḥürmet
Sizüñdür mekremet hem tāc-ı devlet

11472 Zevāle irmeyiser ᶜizzetüñüz
Daḫı naḳṣ olmayısar şevketüñüz

11473 Cemālüm bāġı sizüñ-çün müheyyā
Size ᶜarż ola hem ẕāt-ı muᶜallā

SK 315b 11474 Neden kim iştihā ola virem ben
Neyi kim dileyesiz irgürem ben

İÜ 373a 11475 İde bu resme çün ḥażret ḫiṭābı
İşideler ḫiṭāb-ı müsteṭābı

11476 Ḳamudan zāyil ola anda vaḥşet
Gele ünsiyyet ü refᶜ ola dehşet

11460b çoḳ: Ḥaḳ SK.
11463a celālüm: ḥicābum BY.
11473a sizüñ-çün: sizüñdür BY.

11477 Pes ol demde ḥicābı refᶜ ide Ḥaḳ
Ẓuhūr eyleye anda ẕāt-ı muṭlaḳ

11478 Görine ẕātı refᶜ ola sivāsı
Ḳala ancaḳ ridāᵓ -i kibriyāsı

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَ مَا بَيْنَ الْقَوْمِ وَبَيْنَ أَنْ يَنْظُرُوا إِلَى رَبِّهِمْ إِلَّا رِدَاءُ الْكِبْرِيَاءِ عَلَى وَجْهِهِ فِي جَنَّاتِ عَدْنٍ*

11479 Tecellī ide Ḥaḳḳuñ anda ẕātı
Ḳamu maḥv eyleye ẕātı ṣıfātı

11480 Cihetden keyfden ola muᶜallā
Ne vaṣf itseñ ola andan müberrā

11481 Ne ḥaysiyyet ne kemmiyyet ne ġāyet
Ne ḳurb u buᶜd ola ne ḫᶜod nihāyet

11482 Nice vaṣf olısar rüᵓ yet beyānı
Ki hergiz kimse vaṣf itmedi anı

11483 Viṣalüñ fürḳatüñ vaṣfından ol şāh
Celīdür belki şān-ı ẕāt-ı Allāh

BY 359a 11484 Göreler ẕatı pes bī-keyf ü bī-kem
Nice görildügin *va'llāhü aᶜlem*

11485 Ki zīrā künhine ᶜilm olmaz anuñ
Nihāyet ẕātına bulınmaz anuñ

AG 329a 11486 Zihī luṭf issi ol sulṭān Allāh
Ki ḳılur ḳullara iḥsān Allāh

11487 Viṣālin viriser hep ḳullarına
Cemālin ᶜarż ider bülbüllerine

11488 Ṣuheyb itdi rivāyet Muṣṭafādan
Resūl-i murteżā vü müctebādan

11489 Ḳaçan cennāta girse ehl-i cennet
Nidā ide bulara anda ḥażret

İÜ 373b 11490 Diye yā ḳullarum idüñ dilekler
Ziyāde eyleyem tā kim belekler

11491 Diyeler cümle iy sulṭān-ı aᶜlā
Ne nesne ola daḫı bundan evlā

SK 316a 11492 Cehennemden bize virdüñ necātı
Daḫı maġfūr ḳılduñ seyyiᵓ ātı

11478a ẕātı: ẕāt u BY.

* İÜ ve AG'de hadis-i şerifin "*Rabbihim…*" ibaresinden sonraki kısmı 11500. beyitten hemen sonraya alınmış, buraya da söz konusu beytin akabindeki ayet eklenmiştir; cennātı: cenneti SK, BY. || "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Adn cennetinde bulunanların, Rab'lerini görmeleri arasındaki tek engel Yüce Allah'ın yeryüzündeki kibriya perdesi olacaktır.*" (Rudânî, 2011: VIII/584).

11483a vaşfından: vaşfında SK.

11484-11485: AG'de takdim-tehirli.

11484b va'llāhü: Allāhü İÜ, AG.

11493 Bizüm hem yüzümüz aġ eyledüñ sen
Ki şayru işümüz şaġ eyledüñ sen

11494 Müyesser eyledüñ hem daḫı cennet
Behişt içinde hem envāᶜ-ı leẕẕet

11495 Ḳamu niᶜmetleri virdüñ bize hep
Daḫı bundan ziyāde n'ola yā Rab

11496 Hemān-dem refᶜ ide ḥażret ḥicābı
Cemālinden gide yaᶜnī niḳābı

11497 Naẓar eyleyeler görklü cemāle
Daḫı ḳalmayalar ayruḳ ḫayāle

11498 Cinān ehline andan sevgülü ḥāl
Daḫı virilmemiş ola hīç aḥvāl

11499 Göreler pes cemāl-i Kibriyāyı
Görürler nitekim bedr olmış ayı

11500 Diyüp bu sözi ol maḥbūb-ı ḥażret
Oḳudı anda pes bir görklü āyet

BY 359b

قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى لِلَّذِينَ اَحْسَنُوا الْحُسْنٰى وَزِيَادَةٌ*

11501 Tecellī ide çün ẕāt-ı ilāhī
Göreler cümle ḳullar pādişāhı

11502 Ridāᵒ -i kibriyā līkin arada
Ḳala vü ḳalmaya andan ziyāde

11503 Ger ol da gide varalar fenāya
Ki lāyıḳ olmayalar hīç beḳāya

AG 329b 11504 Yaḳa sübḥāt-ı vechi hep cihānı
Ḳamu maḥv eyleye ehl-i cinānı

11505 Arada līki vaṣf-ı kibriyāsı
Birez ḫāyil olur ki_oldur revāsı

İÜ 374a 11506 Tecellī eyleyicek tā ki ḥażret
Getüreler anuñ tābına ṭāḳat

11507 Tecellī ide çün Ḫallāḳ-ı ᶜālem
Göreler rū-be-rū bu ḫalḳ-ı ᶜālem

11508 Şafā ẕevḳıyla vara cümle vecde
Hemān-dem ideler ḳamusı secde

11496b gide: gidere SK.
11499b görürler: görür SK.
* ḳāle'llāhü: ḳāle BY. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Güzel iş yapanlara (karşılık olarak) daha güzeli ve bir de fazlası vardır…*" (Yûnus 10/26).
11504a yaḳa: baḳa SK.
11505b olur: ola SK.

1509 Cinān içinde hem ġılmān u vildān
Ḳamu eşcār u köşk ü ḥūr u Rıḍvān

SK 316b 11510 Ḳamusı secdeye düşeler ol dem
Melāʾ ik bile secde ideler hem

11511 Rivāyet var ki ḳırḳ yıl deñlü anlar
Yatalar secdede sācid olanlar

11512 Sücūd içre ṣafā kim ola ḫāṣıl
Ne ʿaḳl añlar ne ḫ̇od taʿbīr ider dil

11513 Çü Ḥaḳ ṭoylaya anda ḫāṣṣ u ʿāmı
Pes andan eyleye girü kelāmı

11514 Diye kim ṭuruñ imdi secdeñüzden
Cemālüm uş size ʿarż eyledüm ben

11515 Müyesser eyledüm evvel kemālüm
Daḫı keşf eyledüm şimdi cemālüm

11516 Çü siz eyledüñüzdi fiʿl-i ebrār
Sizüñ-çün şimdi cennet daḫı dīdār

BY 360a 11517 Degüldür vaḳt-i secde bu dem iy cān
Bu dem oldur ki ire cāna cānān

11518 Degül bu dem ki göresiz ʿanāyı
Bu dem oldur ki bulasız liḳāyı

11519 Bu ol gündür ki ẕātum göresiz siz
Beḳā-ender-beḳāya iresiz siz

11520 Degül bu dem çekesiz siz taʿablar
Bu dem oldur ki ḳılasız ṭarablar

11521 Degül bu dem ki olasız mücāhid
Bu dem oldur ki olasız müşāhid

11522 Bu dem oldur ki size irdi vaʿde
Görüñ şimdi yirine geldi vaʿde

İÜ 374b|AG 330a 11523 Ki dīdārumı ʿarż itdüm size ben
Götürüñ imdi başı secdeñüzden

11524 Pes ol dem başların ḳaldura anlar
Cemāl-i bī-miṯāli göre anlar

11509a ġılmān u vildān: vildān u ġılmān SK.
11513a andan: anda SK.
11517b: 11518b AG.
11518-11519: AG'de takdim-tehirli.
11520b ṭarablar: ṭalebler SK.
11522a irdi: oldı SK, BY.
11523a itdüm: idem SK.

11525 Tecellī eyleye çün vech-i sulṭān
Pes üç yüz yıl ḳalalar mest ü ḥayrān

11526 Tecellīden ire anlara ḥayret
Bulalar anda lezzātı tamāmet

11527 Yuyalar el sivānuñ lezzetinden
Uṣanalar cinānuñ niᶜmetinden

11528 Ḫudādan kim göreler bu ᶜaṭāyı
Ḳılalar ḥażrete ḥamd ü ṣenāyı

SK 317a 11529 Diye ḥażret ki *yā ḫayra'l-ᶜibādī*
Bugün kim size virdüm ẕevḳ u şādī

11530 Virilmedük daḫı ḳaldı mı niᶜmet
Alınmaduḳ daḫı ḳaldı mı lezzet

11531 İşidüp girü ḳılalar ṣenālar
Diyeler *Rabbenā* virdüñ ᶜaṭālar

11532 Cinānuñ niᶜmetin virdüñ bize hep
Ḳamusından murād alduḳ müretteb

11533 Şeref dīdāruñ-ıla bulduḳ iy cān
Ne niᶜmet ḳaldı pes iy yüce sulṭān

BY 360b 11534 Ki görmemiş ola biz ḳullar iy şāh
Ḳamu virdüñ bize iy yüce Allāh

11535 Diye ḥażret ki var bir daḫı niᶜmet
Kim anuñla kemāle ire lezzet

11536 Budur ol kim olam ben size rāżī
Olasız siz benüm ḳatumda marżī

11537 Ebed görmeyesiz benden ġażab siz
Ebed çekmeyesiz bunda taᶜab siz

11538 Size ben rāżī vü siz baña rāżī
Ola pes iki cānibden terāżī

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذٰلِكَ لِمَنْ خَشِيَ رَبَّهُ*

İÜ 375a 11539 Zihī derd kim anuñ dermānı Allāh
Zihī yol kim anuñ pāyānı Allāh

11540 Zihī göz kim ola ruḫsārı dīdār
Zihī cān kim ola cānānı dildār

11525b mest ü: şöyle BY.
11527b cinānuñ: cennetüñ SK.
11529a **yā ḫayra'l-ᶜibādī**: bk. 5570a dipnot.
11529b ẕevḳ: şevḳ SK.
* kemā: - SK; ḳāle'llāhü: ḳāle BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Allah onlardan razı olmuştur, onlar da Allah'tan razı olmuşlardır. İşte bu mükâfat Rab'lerine derin saygı duyanlara mahsustur.*" (Beyyine 98/8).
11540 ola: anuñ ola SK.

AG 330b 11541 Zihī güftār ki anı diye ḥażret
Ki her ḥarfinde yüz biñ ola le<u>z</u>zet

11542 Bu niᶜmetler ki iḫżār itdi Allāh
Virür ḳullarına *el-ḥamdü li'llāh*

11543 Çün ol niᶜmet tamāmet ola ḥāṣıl
Ḥicāb ola girü dīdāra ḥāyil

11544 Ḳamunuñ yüzlerinde līki dīdār
ᶜAṭā itmiş ola nūrından ā<u>s</u>ār

11545 Vire ḥüsn-i cemāli pertevinden
Yüz evvelce ola her biri aḥsen

11546 Pes ol niᶜmet viren sulṭān-ı ᶜālem
Nidā ide girü ḳullara ol dem

11547 Diye varuñ girü cennāta imdi
İrişüñ tā-ebed le<u>z</u>zāta imdi

SK 317b 11548 Girü varuñ diye köşk ü ḳuṣūra
İrişüñ anda siz le<u>z</u>zāt-ı ḥūra

11549 Girü varuñ görüñ vildān u ġılmān
Sizüñ-çün ḥāżır itdi anda Rıḍvān

BY 361a 11550 Girü varuñ irişüñ Selsebīle
Ki memzūc eylediler zencebīle

11551 Girü varuñ görüñ Kev<u>s</u>er şarābın
Ḳadeḥlerle içüñ le<u>z</u>zetlü ābın

11552 Girü Ṭūbā aġacı sāyesine
İrişüñ dürlü dürlü mīvesine

11553 Girü varuñ serīr üzre sürūra
İrüñ ezvāc-ıla anda ḥużūra

11554 Girü varuñ oturuñ yüce ta<u>ḫ</u>ta
Ebed ta<u>ḫ</u>tında irüñ ᶜizz ü ba<u>ḫ</u>ta

11555 Girü varuñ şarāb-ı lā-yezāle
Girü varuñ celāl-i pür-cemāle

İÜ 375b 11556 Oluñ siz cennet içinde mu<u>ḫ</u>alled
Ṣafāsı <u>z</u>evḳı naᶜmāsı müᵓ ebbed

كَمَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى يُبَشِّرُهُمْ رَبُّهُمْ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَرِضْوَانٍ وَجَنَّاتٍ لَهُمْ فِيهَا نَعِيمٌ مُقِيمٌ خَالِدِينَ فِيهَا اَبَداً اِنَّ اللّٰهَ عِنْدَهُ اَجْرٌ عَظِيمٌ*

11543: - SK.
11551a varuñ: - SK; Kev<u>s</u>er: cennet SK.
* kemā ḳāle'llāhü Taᶜālā: ḳāle Taᶜālā SK, - BY. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Rab'leri onlara, kendi katından bir rahmet, bir hoşnutluk ve kendilerine içinde tükenmez nimetler bulunan cennetler müjdelemektedir. Onlar orada ebedî kalacaklardır. Şüphesiz, Allah katında büyük bir mükâfat vardır.*" (Tevbe 9/21-22).

11557 Kemāl-i luṭf-ıla ol yüce sulṭān
Ḳamuya eyleye iᶜzāz u iḥsān

AG 331a 11558 Velī bunları ġarḳ eyleye envār
Ala göñüllerin leẕẕāt-ı dīdār

11559 Çi-ger mestūr ola şāhuñ cemāli
Ḳala līkin cemālinüñ ḫayāli

11560 Ḳamusı ol ḫayāle ola ser-mest
Ḳalalar nitekim bī-pā vü bī-dest

11561 Girü dönmeklige ki_ola icāzet
Velī almış ola bunları ḥayret

11562 Ne kendülerini teşḫīş ideler
Ne ḫᵛod yol bileler ki_andan gideler

11563 Girü ḳullara anda ide iḥsān
Feriştelere emr eyleye sulṭān

11564 Getüreler behişt ehline atlar
Her atuñ incüden ola ḳanatlar

11565 Diye aluñ buları ᶜizzet-ile
İrişdürüñ vaḳār u şevket-ile

SK 318a|BY 361b 11566 Melekler anları iᶜzāz-ıla ḫᵛoş
Aluban döneler biñ sāz-ıla ḫᵛoş

11567 Girü ol demde ol sulṭān-ı aᶜlā
Keremler eyleye ḳullara Mevlā

11568 Ki ᶜarş altından ide bir yil iẓhār
İde ḳullarına faẓlını īsār

11569 Bir aḳ miskden ḳamunuñ üstine şāh
Döke yaġmur gibi ol demde Allāh

11570 Ḳamu atları vü kendüleri hem
Ġarīḳ-i misk ide sulṭān-ı ᶜālem

İÜ 376a 11571 Bu nevᶜa dürlü dürlü ziynet-ile
Yürüyeler ḳamusı celvet-ile

11572 İreler cennete bunlar ḫırāmān
Pes istiḳbāl ide ġılmān u vildān

11573 Bu iᶜzāz-ıla ehline ireler
Pes ehli bunları baḳup göreler

11562a kendülerini: kendülerin İÜ, SK.
11562b andan: anda SK.
11563a anda: andan BY; ide: ḳıla SK, BY.
11568b īsār: iẓhār BY.

11574 Diyeler ḥüsnüñüz olmış ziyāde
Yüz evvelki ḳadar ḥüsn ü bahāda

11575 Diyeler hem size ol Ḥaḳ tebārek
Cemālin virbimiş olsun mübārek

11576 Zihī ḥüsn ü zihī ẕevḳ u zihī nūr
Ki size virdi ḥażret ḳıldı maᶜmūr

AG 331b 11577 Diye anlar daḫı ehline ol dem
Kim artmış ḥüsnüñüz sizüñ daḫı hem

11578 Şu dem kim gitmiş-idük ḳatuñuzdan
Bu deñlü görmemişdük ḥüsni sizden

11579 Ki şimdi ḥüsnüñüz olmış ziyāde
Hem aᶜlāsız bu dem ḳadr ü bahāda

11580 Zihī sulṭān-ı aᶜlā ḳullarına
Gülin ᶜarż eyleye bülbüllerine

11581 İrişe maṭlab-ı aᶜlāya ḳullar
Ulaşa maḳṣad-ı aḳṣāya ḳullar

11582 Daḫı gördüm bu yirde bir rivāyet
O dem kim göstere dīdārı ḥażret

11583 Selām idüp bulara söyleye Ḥaḳ
Kelām-ıla ḳamuyı ṭoylaya Ḥaḳ

قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى سَلَامٌ قَوْلًا مِنْ رَبٍّ رَحِيمٍ*

SK 318b 11584 Ḥicāb-ıla yaşana girü ẕātı
Ki ẕātın setr ide anda ṣıfātı

11585 Pes ol yirde girü göndüre niᶜmet
Bu niᶜmetden bulara vire leẕẕet

11586 Żiyāfet hem ide ḳullarına Ḥaḳ
Yiyüben içeler anda muḥaḳḳaḳ

İÜ 376b 11587 Olalar anda pes yüz biñ ḳadar yıl
İdeler üns-i Ḥaḳḳı anda taḥṣīl

11588 Girü döndükde ol maḥbūb-ı ḥażret
Behişt ehlin ḳamu ide żiyāfet

11589 Hem anda elli biñ yıl ola bunlar
Cinānuñ niᶜmetin hep bula bunlar

11575b virbimiş: virmiş ü İÜ, AG.
11576b size: zīrā SK.
11583-11680: - BY.
11583b kelām-ıla: selām-ıla SK.
* ḳāle'llāhü Taᶜālā: ḳāle'llāhü Taᶜālā ᶜazze ve celle İÜ; - SK. || "Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor: *Çok merhametli olan Rab'den bir söz olarak (kendilerine) 'Selam' (vardır).*" (Yâsîn 36/58).
11585b vire: ire SK.
11587b ideler: iderler SK.

11590 Bu kez Bū Bekr ide bu ḫalḳı daᶜvet
Behişt ehline hem ide żiyāfet

11591 Yigirmi biş biñ yıl bunlar anda
Yiyüp içeler anuñ daᶜvetinde

11592 Bu kez daᶜvet ᶜÖmer eyleye anda
Cinān ehlin ḳamu ṭoylaya anda

11593 İde on iki biñ yıl pes żiyāfet
Bu kez ᶜOs̱mān ide ḳamuyı daᶜvet

11594 Buları altı biñ yıl ṭoylaya ol
Yirince ḫ-oş żiyāfet eyleye ol

AG 332a 11595 Bu kez daᶜvet ide anları Ḥayder
Żiyāfet eyleye ḳamuya server

11596 Żiyāfet ide üç biñ yıl ḳadar ol
Ṣafā vü ẕevḳ u leẕẕet bulalar bol

11597 Pes andan ᶜizzet-ile ehl-i cennet
İrişüp yirlerine ola rāḥat

11598 Ki didüm şimdi ol ḥāli saña ben
Nice leẕẕet alurlar diñledüñ sen

11599 Budur pes cümleye aḳṣā-yı leẕẕet
Ki ẕātın göstere ḳullara ḥażret

11600 Budur maḳṣūd ᶜālem olduġından
Budur maḳṣūd ādem olduġından

11601 Buña terġīb içün geldi nebīler
Bunuñ-çün hem veraᶜ ḳıldı velīler

11602 Budur aᶜlā-yı maṭlab Muṣṭafāya
Ki dīdārın görüp ire ṣafāya

SK 319a 11603 Bunuñ-çün ṭurdı mīzān-ı şerīᶜat
Bunuñ-çün oldı erkān-ı ṭarīḳat

İÜ 377a 11604 Bunuñ-çündür yanar ᶜuşşāḳ her dem
Bunuñ-çün oldılar müştāḳ her dem

11605 Bunuñ-çün zühd ider zāhid olanlar
Bunuñ-çün dürişür ᶜābid olanlar

11606 Bunuñ-çün fikr iderler ehl-i vicdān
Bunı taᶜrīf iderler ehl-i ᶜirfān

11590a Bū Bekr: Şıddīḳ SK; bu ḫalḳı: bunları SK.
11591b yiyüp: yiyüben SK.
11596a ide: eyleye SK.
11599a cümleye: cümle SK.
11600b olduġından: geldüginden SK.

11607 Bunuñ-çün niçe diller pārelendi
Daḫı niçe cigerler yarelendi

11608 Bunuñ-çün iᶜtikāf ider idenler
Bunuñ-çün Kaᶜbeye gider gidenler

11609 Bunuñ-çün ḳıldı ᶜāşıḳ çeşmini yaş
Bunuñ-çün ḳıldı ṣādıḳ baġrını baş

11610 Ḳamunuñ maṭlab-ı aᶜlāsı dīdār
Ḳamunuñ maḳṣad-ı aḳṣāsı dīdār

11611 Ne luṭf issi Ḫudādur gör ki Allāh
Niçe mücrimlere vuṣlat virür şāh

11612 İdüben tevbe ger vara ḳatına
Virür dīdārını hep tāᵓ ibīne

11613 Dimez kim cürmi çoḳ iḥsānı yoḳdur
Bu nevᶜa ḳullara iḥsānı çoḳdur

AG 332b 11614 Eger mücrim eger muḥsin görür ol
Eger tāᵓ ib ola vaṣlın virür ol

11615 Cinān içinde böyle olur āṯār
Ki her cumᶜa görürler cümle dīdār

11616 İrişürler Ḫudānuñ vuṣlatına
Daḫı hem niᶜmetinüñ leẕẕetine

11617 Velī anlar ki ehl-i derd olurlar
Ṭarīḳ-ı Ḥaḳda kāmil merd olurlar

11618 Ururlar başlara tāc-ı şerīᶜat
Ṭutarlar neyse erkān-ı ṭarīḳat

11619 Ciger sūz-ıla sāz iderler anlar
Gice gündüz niyāz iderler anlar

11620 Erenlerdür ki Ḥaḳ ᶜışḳında yanmış
Dü-kevnüñ leẕẕetinden hep uşanmış

İÜ 377b 11621 Kimidür Bāyezīd ü kimi Şiblī
Kimi Başrīdür anuñ kimi Mışrī

SK 319b 11622 Kimi Baġdādī anuñ kimi Kerḫī
Kimi Ṭāyīdür anuñ kimi Belḫī

11607b yarelendi: pārelendi İÜ.
11613a çoḳ: çün İÜ, AG.
11615b her cumᶜa: cumᶜa gün SK.
11618b ṭutarlar: ṭutalar İÜ, AG.
11621a Şiblī: Başrī SK.
11621b Başrīdür: Şiblī-durur SK.

11623 Ḳadīm ümmetde var hem çoḳ erenler
Ṭarīḳ-ı ᶜışḳ-ı Ḥaḳda cān virenler

11624 Ḫuṣūṣā kim resūlüñ ümmetinden
Ki ṭatdı çoḳlar anuñ şerbetinden

كَمَا قَالَ تَعَالَى ثُلَّةٌ مِنَ الْاَوَّلِينَ وَثُلَّةٌ مِنَ الْاٰخِرِينَ*

11625 Şafā buldılar anuñ devletinden
Şifā buldılar anuñ şerbetinden

11626 Göze kuḥl eylediler gerd-i pāyın
İdindiler ṭarīḳın görklü āyīn

11627 Mücidd olup irişdiler fenāya
Beḳā bulup irişdiler liḳāya

11628 Bu nevᶜa buldılar dünyāda leẕẕet
Bulurlar tā-ebed ᶜuḳbāda devlet

11629 Bular bulmışdı çün dünyāda ᶜirfān
Ḫafī olmaz bulara anda sulṭān

11630 Bulara her dem ider Ḥaḳ tecellī
Cemāliyle olur bunlar tesellī

11631 Çün evvelden bular ᶜuşşāḳ-dururlar
Cemāl-i ḥażrete müştāḳ-dururlar

11632 Görinmez gözlerine ḥūr u Rıḍvān
Ḳamu terk itdiler cennāt u vildān

AG 333a 11633 Maḥabbet şemᶜini yaḳup göñülde
Muḳarrer ḳıldılar Allāhı dilde

11634 Bulurlar bunda bürhān-ı yaḳīni
Görürler anda sulṭān ḥażretini

11635 Ḥicābı bunda çün refᶜ itdi anlar
Görüp maᶜşūḳı andan gitdi anlar

11636 Pes anda bī-ḥicāb olurlar anlar
Ki her dem vaṣl-ı Ḥaḳ bulurlar anlar

كَمَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ صِنْفٌ مِنْ اَهْلِ الْجَنَّةِ لَا يَسْتُرُ عَنْهُمُ الرَّبُّ**

11623-11624: SK'de takdim-tehirli.
11623a erenler: anlar SK.
11623b Ḥaḳda: Ḥaḳḳa SK.
* İÜ ve AG'de yok. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Bunların birçoğu öncekilerden, birçoğu da sonrakilerdendir.*" (Vâkıa 56/39-40).
11631a çün: kim SK; evvelden: evvelde İÜ, AG; ᶜuşşāḳ-dururlar: ᶜuşşāḳdurlar İÜ, AG.
11631b müştāḳ-dururlar: müştāḳdurlar İÜ, AG.
11633a göñülde: göñülden İÜ.
11635a çün refᶜ itdi: refᶜ ıtdiler SK.
11636a anda: andan SK.
** "Hz. Peygamber aleyhi's-selamın buyurduğu üzere: *Cennet ehlinden bir sınıf vardır ki Allah Taâlâ onlardan kendini saklamaz.*" (Kaynak bulunamadı).

İÜ 378a 11637 Gehī vuṣlat gehī fürḳat bulara
Ki_irişe niᶜmet-i cennet bulara

11638 Eger olmasa geh gāh anda fürḳat
Görilmez tā-ebed leẕẕāt-ı cennet

SK 320a 11639 Anuñ-çün gāh maḥcūb olur ol ẕāt
İre ḳullarına tā cümle leẕẕāt

11640 Ki ḥattā bunlara ol ᶜālī-ḥażret
Fenā dārında itmişdür beşāret

كَمَا قَالَ اللهُ تَعَالَى لَهُمُ الْبُشْرٰى فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَفِي الْاٰخِرَةِ لَا تَبْدِيلَ لِكَلِمَاتِ اللهِ*

11641 Zihī devlet anuñ-çün ki_ola ᶜāşıḳ
Ḫudānuñ vuṣlatına ola lāyıḳ

11642 Zihī devletlü göz kim ola bīnā
İde maᶜşūḳınuñ yüzin temāşā

11643 Velī rüʾ yet ᶜavām-ı müʾ minīne
Olur maḫṣūṣ her cumᶜa günine

11644 Bu resme çün göreler rūy-ı şāhı
Ki_ire bunlara inᶜām-ı ilāhī

11645 Ṭulūᶜ ide bulara şems-i devlet
Ḳona hem başlarına tāc-ı ᶜizzet

11646 Ṭoyalar cennetüñ niᶜmetlerine
Ṭalalar ḥūrīler ᶜişretlerine

11647 Süreler ẕevḳ-ı cennātı tamāmet
Ṣafā vü ᶜıyş u şādī vü meserret

11648 Ki tā bir cumᶜa eyyāmı olınca
Girü yaᶜnī ki bir cumᶜa gelince

AG 333b 11649 Girü pes cumᶜa gün irişe devlet
Melekler cümle girü ide daᶜvet

11650 Cinān ehli girü hep cemᶜ olalar
O müşgden ṭaġuñ üstine geleler

11651 İrişe girü ḥażretden żiyāfet
Ki tāc u ḥulle vü elvān-ı niᶜmet

İÜ 378b 11652 Tecellī ide girü Ḫaḳ Taᶜālā
Cemālin ᶜarż ide ḳullara Mevlā

11638b görilmez: görinmez SK.
11639a gāh: gāhī İÜ, AG.
* ḳāle'llāhü: ḳāle SK. || "Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu üzere: *Dünya hayatında da, ahirette de onlar için müjde vardır. Allah'ın sözlerinde hiçbir değişme yoktur...*" (Yûnus 10/64).
11641a anuñ-çün ki_ola: ki_ola anuñ-çün SK.
11646a ṭoyalar: döneler İÜ.
11646b ṭalalar: geleler SK.
11651b elvān-ı: envāᶜ-ı SK.

11653 Girü hem anda Ḥaḳ vire selāmı
Bu ḫ˘ōna ṭoylaya hep ḫāṣṣ u ᶜāmı

11654 Bu leẕẕetden girü ser-mest olalar
Gehī ser-mest ü gāhī hest olalar

11655 Melekler ire girü ᶜizzet-ile
Alup gide buları şevket-ile

11656 Ola her cumᶜa gün bu nevᶜa leẕẕāt
Tecellī eyleye ḳamuya ol ẕāt

SK 320b 11657 Geçe çün cumᶜa gün hem ola maḥcūb
Gehī mekşūf ola vü gāh maṭlūb

11658 Teraḳḳī ola gün günden bulara
Tecellī irişe andan bulara

11659 Bu nevᶜa tā-ebed leẕẕet bulalar
Ḥaḳuñ vaṣlıyla ḫ˘oş ᶜizzet bulalar

11660 Muḳarrer ola anlarda bu ḥālet
Gözede cumᶜa günin ehl-i cennet

11661 Ḳaçan gele kim ola vuṣlat-ı yār
Görine gözlere hem rūy-ı dildār

11662 Bulalar cumᶜanuñ hem anda dādın
Bu kez yevmü'l-mezīd ideler adın

11663 Bu vech-ile ola ẕevḳı müʾ ebbed
Olalar cennet içinde muḫalled

11664 Bu ḳamu ᶜizzetine Muṣṭafānuñ
Bu ḳamu ḥürmetine ol ṣafānuñ

11665 Ezelden ol-ıdı çün aṣl-ı Ādem
Anuñ ḥubbine ḫalḳ olmışdı ᶜālem

11666 Anuñla buldılardı hep vücūdı
Anuñ-çün itdilerdi hep sücūdı

11667 Girü āḫirde ol ide şefāᶜat
Bulalar anuñ-ıla ẕevḳ-ı cennet

AG 334a 11668 Anuñ ᶜavniyle hem ola tecellī
Bulalar cümle müʾ minler tesellī

İÜ 379a 11669 Anuñla ḳamu ḳullar ire şāha
İrüp vāṣıl olalar pādişāha

11670 Zihī maḥbūb-ı ᶜālemdür Muḥammed
Zihī kim faḫr-ı ādemdür Muḥammed

11657b gāh: gāhī İÜ, AG.
11665a ol-ıdı: oldı SK.
11669b irüp: olup SK.

11671 Cihān aşdāfına dürr-i yetīm ol
Selīm ü hem raḥīm ü hem ḥalīm ol

11672 Resūl oldı bize *el-ḥamdü li'llāh*
Delīl oldı bize *el-ḥamdü li'llāh*

11673 Bize faḫr ol yiter kim anı Allāh
Nübüvvetle bize gönderdi ol şāh

11674 Recādur kim olavuz aña ümmet
Bulavuz sāyesinde biz de ᶜizzet

11675 Bize şefḳatle ḳıla bir naẓar ol
Eger şefḳatle baḳarsa ne żar ol

SK 321a 11676 Ki maḥv ola ḳamu āsām-ı bisyār
Virile ümmetine kām-ı bisyār

11677 İlāhī bizi anlardan ḳıl iy Ḥaḳ
Ki keşf ola bulara zāt-ı muṭlaḳ

11678 Benem bī-çāre vü āvāre dervīş
Hevā vü nefs-ile hem-vāre dervīş

11679 Ki yoḳ bir zerre ser-māyem elümde
Hemān ancaḳ ḳuru daᶜvā dilümde

11680 Baña göster bu daᶜvā üzre maᶜnī
Beni ᶜāşıḳlaruñdan eyle yaᶜnī

BY 362a 11681 Eger bu **YŪSUF**-ı bī-çāre yā Rab
Ola dergāh-ı ᶜizzetde muḳarreb

11682 Kem olmaya kemāl-i raḥmetüñden
Bedīᶜ olmaya fażl u şefḳatüñden

11683 Ne var aᶜmālden oldıysa ᶜārī
Zebānından olur tevḥīd cārī

11684 Bu tevḥīdi girü tevḥīde irgür
Ki eżᶜafdur anı teᵓ yīde irgür

11685 Aña fażluñ-ıla fetḥ eyle bābı
Gözinden cümle refᶜ eyle ḥicābı

İÜ 379b 11686 Cinān içinde aña eyle mesken
Cemālüñle gözini eyle rūşen

11674b ᶜizzet: devlet SK.
11677b bulara: olara SK.
11678b vü nefs-ile: nefsümle SK.
11683a oldıysa: olursa SK, BY.
11683b zebānından: zübānında İÜ, AG.
11684b teᵓ yīde: teᵓ bīde BY.
11686a eyle: ola SK.
11686b gözini: gözin SK.

AG 334b 11687 Şular kim bu duᶜāya eyde āmīn
Ḳabūl ide Ḫudā her dem duᶜāsın

Ḫātimetü'l-Kitāb

11688 Elā iy ṭālib-i esrār-ı ᶜirfān
Ne leẕẕetler virür gör bār-ı ᶜirfān

11689 Gel iy ᶜuşşāḳ-ı ᶜirfān-ı ḥaḳāyıḳ
Ṭaleb ḳıl fetḥ ola saña daḳāyıḳ

11690 Dilerseñ dem urasın maᶜrifetden
Saña fetḥ ola Ḥaḳḳānī ṣıfatdan

11691 Yapışgil dāmenine Muṣṭafānuñ
Dürişgil sözlerine evliyānuñ

11692 Ki āyātuñ ḥadīṯüñ ġayrısından
Velīler sözi yigdür cümlesinden

11693 Pes anlar oldılar evvel mücāhid
Hem andan ṣoñra oldılar müşāhid

11694 Aña göre kelāmı eylediler
Ne fiᶜl eyledilerse söylediler

SK 321b 11695 Ne vech-ile yeñilür nefs-i kāfir
Ne fiᶜl-ile olur żabṭına ḳādir

11696 Ne kār-ıla olur ḳalbüñ ṣafāsı
Ne-y-ile bulınur rūḥuñ cilāsı

BY 362b 11697 Ne ism-ile irilür sırr iline
Nice gül ᶜarż olısar bülbüline

11698 Nice maᶜşūḳ ider ᶜuşşāḳa nāzı
Ne nevᶜa oldı ᶜuşşāḳuñ niyāzı

11699 Nice irdi bularuñ ḳāli ḥāle
Nice irişdi hem anlar viṣāle

11700 Bunı naḳl itdiler cümle meşāyıḫ
Kim evvel kendüler olmışdı rāsıḫ

11701 Ṭarīḳat içre ki_oldılar müdaḳḳiḳ
Ḥadīṯe āyete oldı muṭābıḳ

İÜ 380a 11702 Ḥadīṯ ü āyeti hep ḳıldılar ḥal
Anuñ-çün sözleri olmışdur efḍal

11687a eyde: ide BY.
11693a anlar: evvel SK.
11696b cilāsı: celāsı BY.
11697a irilür sırr: iriliser BY.
11697b olısar: olınısar BY.
11699a ḳāli: ḥāli SK.

11703 Olursañ sen daḫı ᶜirfāna ṭālib
Gel ol sen evliyā sözine rāġıb

11704 Meşāyıḫ sözi cünd-i Ḥaḳ-durur bil
Gice gündüz dürişgil eyle taḥṣīl

AG 335a 11705 Ki nefsüñ ᶜaskerin ider helāk ol
İder andan göñül mülkini pāk ol

كَمَا قِيلَ كَلَامُ الْمَشَايِخِ جُنْدُ اللهِ فِي الْأَرْضِ*

11706 Pes anuñ-çün bu yolda cümle ᶜārif
Beyān eylediler çoḳ çoḳ maᶜārif

11707 Ḥadīs ü tefsīre ḳılup naẓarlar
Didiler maᶜnīsinden çoḳ ḫaberler

11708 Kimi neṡr üzre ḫᵛoş söyledi esrār
Anı ḫᵛoş ṭutdılar ebrār-ı şeṭṭār

11709 Kimi naẓm üzre söyledi kelāmı
Bu ḫᵛona ṭoyladılar ḫāṣṣ u ᶜāmı

11710 Eger neṡr-ise her ḥarf oldı cevher
Ki her ḫātemde anı mühr iderler

11711 Eger naẓm-ısa lüʾ lüʾ dür dizilmiş
Ḥaḳīḳat baḥrı içinde süzilmiş

11712 Bularuñ ṭolmış āṡārı cihāna
Getürür ehl olan cümle beyāna

BY 363a 11713 ᶜArab dilince kim ḳılmış beyānı
ᶜAcem dilince kim itmiş ᶜayānı

SK 322a 11714 Kimi Türkī dilince eylemişler
Ḳamu dillü dilince söylemişler

11715 Oḳuyup ḥaẓẓ idüp añarlar anı
Anuñla şād olur anuñ revānı

11716 Ben-i bī-çāre vü āvāre miskīn
Olurdum nefs elinde zār u ġamgīn

11717 Ḥavādiṡden olurdum deng ü ḥayrān
Ciger biryān iderdüm dīde giryān

İÜ 380b 11718 Ṭutupdum Anḳırı şehrinde mesken
Ferāġat itmiş-idüm cümleden ben

---

* SK'de der-kenar. || "Denildiği gibi: *Şeyhlerin sözleri Allah'ın yeryüzündeki askerleri (gibi)dir.*" (Kaynak bulunamadı).

11711b içinde: içinden BY.
11715a añarlar: añar BY.
11716b elinde: elinden SK.
11718a Anḳırı: Anḳarı BY.

11719 Feżāʾ -i fikre dil iderdi seyrān
Ġarāyib görür-idi anda çendān

11720 Ḳapu isterdi ki_ireydi ḫalāṣa
Ki maẓhar ola-dı ol luṭf-ı ḫāṣa

11721 İrişdi fikr-i bikrüm aña iy cān
Ḳomışlar yādigārı ehl-i ʿirfān

11722 Cihānı ʿilm-ile seyr eylemişler
Ḳamusı ḳudretince söylemişler

AG 335b 11723 Oḳuyup anı bulurlar ṣafālar
İderler ṣāḥibi-y-çün çoḳ duʿālar

11724 Didüm kendüme iy bī-çāre dervīş
Hevā nārıyla baġrı yare dervīş

11725 Senüñ ḫ˘od Ḥaḳḳa lāyıḳ bir işüñ yoḳ
Ki cürmüñ ḳaṭr-i deryādan daḫı çoḳ

11726 Gel imdi sen daḫı git bu ṭarīḳa
Seni Ḥaḳḳ irgüre tā ol farīḳa

11727 Beyān eyle ne feyż iderse ḥażret
ʿAyān eyle ne miḳdār olsa ḳudret

11728 Olasın sen daḫı bāʿiş duʿāya
İrişe cān u göñlüñ tā ṣafāya

11729 Getürgil sen daḫı bir söz beyāna
Ola tā raḥmetu'llāha bahāne

BY 363b 11730 Pes ol dem eyledi Ḥaḳ fetḥ-i bābı
Düzüp cemʿ eyledüm ben bir kitābı

11731 Kim anda cemʿ olındı cümle ādāb
Hem ismi ṭālibīne oldı ādāb

11732 İsim yaʿnī Ādābü'ṭ-Ṭālibīne
Edebdür cümle zīrā ṭālibīne

SK 322b 11733 Daḫı hem bir kitābı düzmişem ben
Ṭarīḳın Ḫalvetīnüñ süzmişem ben

11734 Yidi ṭavr üzre kim ḫalḳ oldı insān
Yidincide kemālin buldı insān

İÜ 381a 11735 Daḫı bu nefsüñ altı ḥālini ben
Daḫı her ḥāle yidi vaṣfını ben

11720b ola-dı: oldı İÜ.
11722b ḳudretince: ḳudretçe SK.
11723b ṣāḥibi-y-çün: ṣāḥibine BY.
11724b yare: pāre SK.
11728b göñlüñ: göñül SK, BY.
11732b cümle zīrā: zīrā cümle SK.
11733a kitābı: kitāb SK.

11736 ᶜAle't-tafṣīl ḳılmışam beyānı
Bu nevᶜa bir kitāb itmişem anı

11737 Ḳodum hem Reh-nümā adını anuñ
Kim artar feṯḥ-i bābı oḳıyanuñ

11738 Bu kez gördüm bu ḥāl-i rūzigārı
Meşāyıḫ ᶜilminüñ yoḳ iᶜtibārı

11739 Ḫalāyıḳ Ḥaḳḳa ṭālib olmaz oldı
Ledünnī ᶜilme rāġıb olmaz oldı

11740 Diledüm girü cemᶜ idem kitābı
Beyān idem ḥaṭāyı vü ṣavābı

11741 Diyem her sözini ẓāhir yüzinden
Gidermeyem ḥicābı sır yüzinden

AG 336a 11742 Ḳamu ola eḥādīṯ ü hem āyāt
Bulardan hem beyān ola mühimmāt

11743 Ki herkes oḳıyup diñleye anı
Maᶜānīsin bilüp añlaya anı

11744 Bu eṯnāda irişdi bir niçe yār
Ki fiᶜl-idi bulara fiᶜl-i ebrār

11745 Bu nevᶜa iltimās itdiler anı
Muḥammediyyeden ḳılam beyānı

11746 Nitekim bunı ẕikr eylemişem ben
Kitābuñ evvelinde dimişem ben

BY 364a 11747 Çü gördüm anı ser-cümle ḥaḳāyıḳ
Velīkin pür-luġāt u hem daḳāyıḳ

11748 Daḫı envāᶜ-ıla siḥr eylemiş ol
Kemāl iẓhār idüben söylemiş ol

11749 Anuñ içinde niçe baḥr kim var
Oḳumaḳlıḳda ᶜācizdür ḫaberdār

11750 Nice oḳısun anı bī-ḫaberler
Kim almaḳ isteye andan ḫaberler

11751 Pes aḫẕ itdüm anuñ hep maᶜnīsini
Daḫı buldum anuñ hem meᵓ ḫaẕini

11737a adını: adın SK.
11739b ᶜilme: ᶜilmine SK.
11740a-11740b: SK'de takdim-tehirli.
11740b idem: itdüm SK.
11747a ḥaḳāyıḳ: ḫalāyıḳ BY.
11747b hem: pür- BY.
11749b oḳumaḳlıḳda: oḳumaḳlıḳdan SK.
11750: - SK.

İÜ 381b 11752 Ḥadīṯ tefsīr içinden ki_almış ol yār
Görüp ḳamusını oldum ḫaberdār

SK 323a 11753 Tefāsīr ü eḥādīṯden daḫı çoḳ
Maᶜānī almışam kim anda ol yoḳ

11754 Daḫı hem cā-be-cā ᶜilm-i ṭarīḳat
Añā ḫalṭ eyledüm kim vire lezzet

11755 Egerçi nān oldı yaḫşı niᶜmet
Velī semn ü ᶜaselle bula lezzet

11756 Bu nevᶜa bunda cemᶜ itdüm maᶜānī
Getürdüm naẓma vü ḳıldum beyānı

11757 Hem itdüm Türkīce lafẓını anuñ
Ki ᶜaḳlı añlaya her oḳıyanuñ

11758 Maᶜānī ḳalmaya hīç bunda müşkil
Oḳuyup diñleyen bulmaya işkil

11759 Daḫı bir baḥra didüm cümle iy cān
Oḳuyanlara tā kim ola āsān

11760 Ḥaḳuñ ᶜilmine ḫ̆od yoḳdur nihāyet
Disem biñ yıl dükenmeye bir āyet

AG 336b 11761 Didüm ol deñlü ki_ola żabṭa ḳābil
Daḫı her kişi ola añā māyil

11762 V'eger-nī her maḥal tafṣīl olaydı
Nihāyetden geçe taṭvīl olaydı

11763 İdemezdi aña her kişi raġbet
Ṭaleb itmekde irerdi şeᵒ āmet

BY 364b 11764 Anuñ-çün her maḥalli ḳıldum icmāl
Ki kātib itmeye yazmaḳda ihmāl

11765 Cihānuñ gülşeninden terre yazdum
Deñizden ḳaṭre şemsden zerre yazdum

11766 Kelām-ı Bārīde olan beyānuñ
Bilürem şemmesin ancaḳ ben anuñ

11767 Benüm her bildügüm de şemmesinden
Bu yirde derc ḳıldum ḳaṭresinden

11768 Didüm hem adını Muḥammediyye
Ki çoḳ içinde vaṣf-ı Aḥmediyye

11752a ki: - SK.
11753a tefāsīr ü: tefāsīrden SK, BY.
11759a baḥra: baḥr BY.
11760b dükenmeye: yazılmaya SK, BY.
11766a Bārīde: Bārīden SK, BY.
11767a her: - SK, BY.

İÜ 382a

11769 Çün ol sulṭānumuñ ben ᶜāşıḳıyam
Direm ᶜışḳı yolında şādıḳıyam

11770 Gerek ᶜāşıḳ dilinde nām-ı maᶜşūḳ
Ki_anuñ ġayrından anı ẕikr ide çoḳ

11771 Dilümde oldugı-y-çün ẕikri dāyim
Kitāba ismini gördüm mülāyim

SK 323b

11772 Umaram kim kitābum ola merġūb
Nitekim ol dü-kevne oldı maḥbūb

11773 Bu nevᶜa yümn idüp ḳodum bu ismi
Ki raġbetler bula ismi vü resmi

11774 Daḫı hem iltimās itdükde yārān
Didiler oldı elyaḳ nām-ı sulṭān

11775 Ki ismüñ iştirāki vire raġbet
Kitābuñ bula ᶜālem içre ᶜizzet

11776 Dimiş hem Yazıcıoġlı Muḥammed
Görindi baña üç kez düşde Aḥmed

11777 Ḫudānuñ ᶜizzeti ḥaḳḳı-y-çün iy cān
Hem üç kez bize yüz gösterdi sulṭān

11778 Kitāba āḫir olınca kitābet
Bize üç kerre ḥāṣıl oldı rüʾyet

11779 Velī ne vech-ile görindügin ol
Ṭarīḳatde dimeklik olmadı yol

AG 337a

11780 Bu deñlü ki_eyledüm küstāḫlıḳ ben
Ḳabūl ide umaram girü andan

11781 Kerem deryāsı luṭfuñ kānıdur ol
Bedendür cümle ᶜālem cānıdur ol

11782 Ḳamuya melceʾ anuñ sāyesidür
Şefāᶜat bāġınuñ pīrāyesidür

11783 Ḳamu ḫalḳuñ ola ger ᶜömri biñ yıl
Ola aᶜżāları ser-cümle ḳıl ḳıl

11784 Ola hem her ḳıluñ yüz biñ lisānı
Ḳamu ᶜömr içre medḥ ideler anı

11785 Diyümezler anuñ biñde birinden
Nice diyem bu ben bī-çāre andan

11769b ᶜışḳı: ᶜışḳ SK.
11772b maḥbūb: maṭlūb SK.
11775b kitābuñ: kitābum SK.
11776b düşde Aḥmed: ol Muḥammed SK.
11778b kerre: kez SK.
11780a ki: kim SK.
11781-11834: - BY.

İÜ 382b 11786 Bu deñlü kim baña oldı işāret
Sa^{c}ādetdür benüm cānuma minnet

11787 Umaram girü ^{c}uḳbāda görem ben
Cemālin görmege şāhuñ irem ben

11788 Şefā^{c}at ḳıla ben ḳulına ol şāh
Daḫı hem göstere dīdārı Allāh

11789 Tamām oldı kitāb *el-ḥamdü li'llāh*
Pes oldı müsteṭāb *el-ḥamdü li'llāh*

11790 ^{c}İnāyet eyledi luṭf-ıla Bārī
Ki ḫatme ^{c}avn virdi ḳıldı yārī

11791 Çoḳ şükür bir Tañrıya kim bu kelām
^{c}Ömrümüzden ilerü oldı tamām

SK 324a 11792 Ṭoḳuz yüz on üçe irmişdi hicret
Ki bu gülşen bize gösterdi ṣūret

11793 Daḫı on üç gün-idi rūzeye hem
Tamām oldı kitāb iy cān-ı ^{c}ālem

11794 Ḍuḥā vaḳtiydi ki_irişdi tamāma
Bi-ḥamdi'llāh ki Ḥaḳḳ irgürdi kāma

11795 Hem oldı naẓmı on bir biñ kitābet
Daḫı hem altı yüz ṭoḳsan tamāmet

11796 Daḫı hem oldı dört aydan ziyāde
Ümīdüm bu bulınam ben du^{c}āda

11797 Ḥabībüñ yolına baġlamışam bil
Beyān eylemişem bu sözi ḳıl ḳıl

11798 Bu dem ben bir ḳulam gerden-şikeste
Ḥabībüñ ḫıdmetinde dest-beste

AG 337b 11799 Ne gerçek olmışam ol şāha ^{c}āşıḳ
Ne ḫıdmet ḳıluram ol māha lāyıḳ

11800 Velī dilümde çoḳ görindi da^{c}vī
Münāsib da^{c}viye yoḳ bende ma^{c}nī

11801 Beni çünkim ezel ḳullıġa şaldı
Girü işüm hemān luṭfına ḳaldı

11802 Ḳuṣūrum zīra çoḳdur ḫıdmetinde
Ki bir lāyıḳ işüm yoḳ ḥażretinde

11788a ḳıla: ide SK.
11791: - SK. Bu beyit *fā^{c}ilātün fā^{c}ilātün fā^{c}ilün* kalıbıyla yazılmıştır.
11792a irmişdi: irişdi SK.
11794a vaḳtiydi: vaḳtinde SK.
11795a naẓmı: naẓm SK.
11796a aydan: anda SK.

İÜ 383a

11803 Girü her dem recāyı kesmezem ben
Şefāᶜatler umaram yarın andan

11804 İlāhī derdmendem çāre senden
Şehā raḥmet umar āvāre senden

11805 Bilürsin evvelümi āḫirümi
Görürsin bāṭınumı ẓāhirümi

11806 Neye dönsem yüzüñdür ḳıblem iy Ḥaḳ
Keremden böyle ḳıl her nesnem iy Ḥaḳ

11807 Egerçi nefs-i ẓālim ider iġvā
Getürür başuma çoḳ dürlü ġavġā

11808 Ḥaḳīḳatde velī sensin murādum
ᶜAmeldür bilürem sen şāha zādum

11809 ᶜAmel üzre İlāhī ḳıl muḳarrer
Bize āsān ḳıl rāh-ı peyem-ber

11810 Ki tā şerᶜüñde olmaya meẕellet
Daḫı ᶜuḳbāda görinmeye ẕillet

SK 324b

11811 Vesīle ḳıluram yā Rab ḥabībi
Şefīᶜ eyle keremden ol ṭabībi

11812 Ḳabūl eyle ḥabībüñ ḥürmetine
Ḳamuya raḥm it anuñ ᶜizzetine

11813 Ḳatuñda ḳullaruñ ᶜişyānı çoḳdur
Velīkin faẓluñuñ bābı açuḳdur

11814 Bularuñ cürmine baḳma İlāhī
Buları hicr-ile yaḳma İlāhī

11815 Müyesser it ḳamu ḳullara cennet
Cinān içinde hem ẕātuña rüʾyet

11816 Ola kim ben daḫı bu ḳullar-ıla
O vuṣlatda bulınam anda bile

11817 İlāhī **YŪSUF**-ı bī-çāre ᶜāṣī
Olupdur cürm-ile hem ḳalbi ḳāsī

AG 338a

11818 Velī luṭfuñ anuñ cürmini iy Ḥaḳ
Eger maḥv itmeye başına ṭopraḳ

11819 Çi-ger ḳaçmış ḳulam sinüñ ḳatuñdan
Recā ḳaṭᶜ itmezem ben raḥmetüñden

11805b görürsin: girürsin İÜ.
11812b raḥm: ᶜizzet SK.
11815a cennet: raḥmet SK.
11816b anda: ben de SK.
11817a Yūsuf-ı: ᶜAbdī İÜ, ᶜAbdi-yi AG.
11817b olupdur: idüpdür SK; hem ḳalbi: ḳalbini SK.
11818a cürmini: cürmine SK.

İÜ 383b

11820 Esirge iy keremler issi sulṭān
İrişe tā ki sen cānāna bu cān

11821 Ḳamu şeyḫumuza üstādumuza
Ata vü ana vü evlādumuza

11822 Daḫı iḫvāna raḥmet senden iy şāh
İrişsün kim dimeye cümlesi āh

11823 Daḫı hem aḳribāya aşdiḳāya
Keremden raḥm idüp irgür ṣafāya

11824 Ḥisābuñ cümleye āsān eyle
Ḳamunuñ derdine dermān eyle

11825 Daḫı her kim oḳuya bu kitābı
Aña artur keremden fetḥ-i bābı

11826 Oḳuduḳça ṣafāsı artuḳ olsun
Gözinüñ rūşināsı artuḳ olsun

11827 Daḫı kim oḳıyup ide duᶜāyı
Duᶜāsında aña ben mübtelāyı

11828 Hem anlara da raḥmet ḳıl keremden
Ḫalāṣ eyle ḳamusını elemden

11829 Bi-ḥamdi'llāh ki ḫatm itdüm kelāmı
Resūle iderem biñ biñ selāmı

SK 325a

11830 Aña irgür selāmum luṭfuñ-ıla
Selāmı rūḥına her dem yiñile

11831 Diyen bu sözüme ḳalbinden āmīn
İrişdürsün aña ḥażret selāmın

11832 Kitābum pes irişdi intihāya
Ṣenā vü ḥamd ilāha bī-nihāye

11833 Resūlüñ rūḥına biñ biñ ṣalavāt
Selām-ıla daḫı biñ biñ taḥiyyāt

11834 Hem evlādına vü āline anuñ
Ṣalavātı irişsün ol Ḫudānuñ

*Ve'l-ḥamdü li'llāhi ᶜalā-veffeḳanā li'l-itmām ve'ṣ-ṣalātu ᶜalā-seyyidinā Muḥammedin ḫayri'l-enām**

11828a da: - SK.
11829a itdüm: oldı İÜ, AG.
11831a diyen bu sözüme: diyenler bu söze SK.
11831b irişdürsün: irişdür sen SK.
* İÜ ve AG'de yok. || *"Tamama erdirmeye bizi muvaffak kılması sebebiyle Allah'a hamdolsun! İnsanlığın efendisi olan Muhammed'e (SAV) salat ve selam olsun!"*

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

1. Hz. Peygamber sevgisinin bir tezahürü olarak Türk edebiyatında onun hayatını konu alan pek çok eser yazılmıştır. Bu eserlerin bazılarında Hz. Peygamber'in hayatı tümüyle anlatılırken bazılarında ise doğumu, peygamberliğinin gelişi, miracı, mucizeleri, hicreti, savaşları, fizikî ve ahlakî özellikleri, nesebi, isimleri gibi konulardan sadece biri veya birkaçı üzerinde durulur. Bu sayılan konuların her birinde pek çok eser yazılması, siyere bağlı bölümlerin ayrı birer edebî tür hâlinde ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır.

2. Yazıcıoğlu Mehmed'in 1449'da yazdığı *Muhammediye*'sinin halk arasında gördüğü ilgi, nazirelerinin ve benzeri tarzda bazı eserlerin yazılmasına vesile olmuştur. Bu tür eserler Hz. Peygamber'in hayatını konu edinmeleri dolayısıyla siyer, ele alınan konuların nasihat ağırlıklı olarak işlenmesi sebebiyle nasihat kitabı özelliği taşımakla birlikte şekil ve muhteva bakımından bu türlerden ayrılan yönleri de bulunmaktadır. Bu nedenle söz konusu eserler, "Muhammediye" olarak adlandırılabilecek müstakil bir türün örnekleri olarak düşünülebilir.

3. Yazıcıoğlu Mehmed'in *Muhammediye*'sinin gördüğü ilgiyi nazireleri ve benzer tarzda yazılan diğer eserler görememiştir. *Muhammediye*'nin kütüphanelerde onlarca yazma ve basma nüshası bulunuyorken diğer eserlerin az sayıda nüshasının bulunması bunu destekler niteliktedir. Ancak, bu konuda değerlendirmede bulunurken herkesin bildiği ve benimsediği bir esere yazılan nazirelerin ve benzer tarzdaki eserlerin beğeni toplamasının çok da kolay olmadığı gerçeğini göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Ayrıca, *Muhammediye*'nin bu denli hürmet görmesinde müellifinin mensup olduğu "Yazıcı" ailesinin halk arasındaki tanınmışlığının da etkili olduğu akla getirilmelidir.

4. Yazıcıoğlu'nun *Muhammediye*'si kadar rağbet görmeseler de nazireleri ve benzer diğer eserler, Türkçe yazılmış olmaları dolayısıyla dil ve edebiyatımızın yadigârlarıdır. Her biri üzerine yapılacak araştırma ve incelemeler dil ve edebiyatımıza hiç kuşkusuz katkı sağlayacaktır. Yazıcıoğlu'nun *Muhammediye*'sine yazılan nazireler arasında en başta zikredilen eser, Yûsuf'un *Muhammediye*'sidir. Bazı kaynaklarda bu eser, isim benzerliğinden ötürü Yûsuf Sîneçâk'e ait zannedilmiştir. Ancak, eserin muhtevası incelendiğinde ve müellifinin diğer eserinden edinilen bilgiler göz önüne alındığında *Muhammediye*'nin Yûsuf Sîneçâk'e ait olması söz konusu değildir.

5. Yûsuf'un künyesini, nereli olduğunu ve nerede ikamet ettiğini, hangi eserleri yazdığını, hangi tarikate mensup bulunduğunu eserlerinden öğrenmekteyiz. Buna göre Yûsuf, Kastamonulu olup Halvetîliğe mensup bir şairdir. Sırasıyla *Âdâbü't-Tâlibîn* ve *Reh-nümâ* ve *Muhammediye*'yi yazmıştır. Eserlerini Ankara'da kaleme almıştır. Doğum ve ölüm tarihleri belli değildir.

6. Yûsuf'un mahlasının Abdî olup olmadığı konusu açıklığa kavuşturulamamıştır. *Muhammediye*'nin sonunda geçen "Abdî-i bî-çâre" ibaresine bakıldığında müellifin mahlasının Abdî olabileceği akla gelmektedir. Ancak, bu ibare aynı koldan gelen iki nüshada bulunmakta olup diğer koldaki nüshaların birinde ise aynı yerde "Yûsuf-ı bî-çâre" ibaresi geçmektedir. Hem *Muhammediye*'de hem de *Âdâbü't-Tâlibîn*'in manzum kısımlarında defalarca Yûsuf ismi zikredilmiştir. Ayrıca, *Âdâbü't-Tâlib*'inin başında müellifin künyesinin verildiği

kısımda mahlasından söz edilmemiştir. Dolayısıyla mahlas konusunda kesin bir şey söylemek mümkün görünmemektedir.

7. Yûsuf'un tarikat âdâbına dair mensur-manzum karışık hâlde yazdığı eseri *Âdâbü't-Tâlibîn*'in üç yazma nüshası tespit edilmiştir. Halvetîlikte yaygın bir tür hâline gelmiş bulunan etvar-ı seb'aların bir örneği olan *Reh-nümâ*'nın ise herhangi bir nüshasına şimdiye kadar tesadüf edilememiştir. Hâlihazırda nüshaları mevcut olan ve sade bir nesir diline sahip bulunan *Âdâbü't-Tâlibîn*'in tenkitli metninin hazırlanması, edebiyat tarihi ve dil çalışmalarına katkı sağlayacaktır.

8. Hem *Muhammediye*'nin hem de *Âdâbü't-Tâlibîn*'in sebeb-i telif kısımlarında Kastamonulu Yûsuf'un, dili ağır olan veya Arapça-Farsça yazılan eserlerin anlaşılmamasından yakınarak herkesin kolayca anlayacağı bir dille eser yazmanın gerekliliğine vurgu yapması, onun dil konusundaki hassasiyetini göstermektedir. Her iki eserinin de sade bir dile, akıcı ve anlaşılır bir anlatıma sahip olmasının altında onun bu hassasiyeti yatmaktadır.

9. Kastamonulu Yûsuf'un *Muhammediye*'si, nazire olması sebebiyle Yazıcıoğlu'nun *Muhammediye*'si ile önemli ölçüde benzerlik taşımaktadır. Bu benzerlik, şeklî hususiyetlerden ziyade muhtevada kendini göstermektedir. Yûsuf'un eseri, mutevanın orijinalliği bakımından Yazıcıoğlu'nun eserinin gölgesinde kalsa da dil ve anlatımı yönünden dikkate değerdir.

10. Yûsuf'un *Muhammediye*'sinin tespit edilen altı nüshasından hiçbirinin müellif hattı olmaması sebebiyle tenkitli metin kurma ihtiyacı doğmuştur. Bu nüshalardan dördünün kıyaslanması ile tenkitli metin hazırlanmıştır. Metni oluştururken karşılaştırmaya dâhil edilmeyen nüshaların birinden, bu nüsha yarım olmasına rağmen önemli ölçüde istifade edilmiştir. Bu nedenle metin kurma çalışmalarında hiçbir nüsha göz ardı edilmemeli, nüshaların hepsi mutlaka gözden geçirilmelidir. Ayrıca, birden fazla nüshaya sahip eserlerde nüshalardan nasıl yararlanılacağını, hangi nüshanın karşılaştırmaya dâhil edilip edilmeyeceğini belirleyebilmek için nüsha şeceresinin çıkarılması da büyük önem arz etmektedir.

11. *Muhammediye*'nin beyit sayısı Yûsuf tarafından 11690 olarak belirtilmesine rağmen tenkitli metnimizle ortaya çıkan beyit sayısı 11834'tür. Eserdeki Arapça beyitleri bu sayıya katmadığımızda ve tekrarlı beyitleri münferit olarak düşündüğümüzde beyit sayısı 11688 olmakta ve müellifin bildirdiği sayıya çok yaklaşmaktadır. Dolayısıyla edebî eserlerde müelliflerin belirttikleri beyit sayılarının bazı kriterler dâhilinde hesaplanmış olabileceği akla getirilmelidir.

12. Yûsuf, hem *Muhammediye*'sinde hem de *Âdâbü't-Tâlibîn*'inde ayet ve hadislerden sıkça yararlanmıştır. Bugünkü imkânlarla ayetlerin hangi surede geçtiğini tespit etmek artık çok kolaydır. Hadislerin tespitinde ise Şâmile programının çok faydalı olduğu görülmüştür. İhtiva ettiği kaynakların çokluğu ve akademik anlamda yararlanmaya imkân sağlaması sebebiyle metin çalışmalarında hadis tespiti yapılırken bu program önemli ölçüde kolaylık sağlayacaktır.

13. Çalışmamız, kütüphanelerimizde araştırmacılarca gün yüzüne çıkarılmayı bekleyen pek çok edebî mahsulün bulunduğunu göstermekte, aynı zamanda edebiyat tarihimizde yer alması gereken nice isimlerin olabileceğine de işaret etmektedir.

KAYNAKÇA

Abdürrezzak es-San'ânî (2013). *Musannef* (12 Cilt). çev. Hüseyin Yıldız. İstanbul: Ocak Yayıncılık.

Ak, Murat (2014). *Na'tlerin Tasavvufî Temelleri ve Na't Mecmuaları (Süleymaniye Kütüphanesi Hamidiye Bölümü 1210, 1211 - Tenkidli Metin)*. Doktora Tezi. Konya: Selçuk Ü.

Akkuş, Metin (2007). *Klasik Türk Şiirinin Anlam Dünyası Edebi Türler ve Tarzlar*. Erzurum: Fenomen Yayınları.

Aksoy, Ömer Asım (1993). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü* I-II (7. Baskı). İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Aliyyü'l-Kārî (1963). *Kırk Kudsî Hadîs*. çev. Hasan Hüsnü Erdem. Ankara: TTK Basımevi.

Ay, Ümran (2007). *Münîrî (öl. 1521?)'nin Manzum Siyer-i Nebî'si Cilt 1 (İnceleme-Metin)*. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Ü.

Ayverdi, İlhan (2011). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük* (3 Cilt). İstanbul: Kubbealtı Yayınları.

Beyhakî (2015). *Şuabu'l-Îmân* (10 Cilt). çev. Hüseyin Yıldız, Hasan Yıldız, Zekeriya Yıldız. İstanbul: Ocak Yayıncılık.

Buhârî (1987-89). *Sahîh-i Buhârî Tercemesi* (17 Cilt). çev. Mehmed Sofuoğlu. Ankara: Ötüken Yayınları.

Bursalı Mehmed Tahir (2009). *Osmanlı Müellifleri* I-III. haz. Mustafa Tatcı, Cemâl Kurnaz. Ankara: Bizim Büro Yayınları.

Canım, Rıdvan (2012). *Divan Edebiyatında Türler*. Ankara: Grafiker Yayınları.

Celâleddîn es-Suyûtî (2015). *el-Câmi'u's-Sağîr min Ahâdîsi'l-Beşîri'n-Nezîr* (7 Cilt). çev. Hüseyin Yıldız, Hasan Yıldız, Zekeriya Yıldız. İstanbul: Ocak Yayıncılık.

Ceylan, Ömür (2007). *Tasavvufî Şiir Şerhleri*. İstanbul: Kapı Yayınları.

Çağbayır, Yaşar (2017). *Ötüken Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Çalka, Mehmet Sait (2018). "Yazıcıoğlu Mehmed'in Muhammediye'sine Yazılmış Bir Nazire: Yûsuf Bin Sultan Şah'ın Muhammediye'si". *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi* 4 (8): 65-83.

Çelebioğlu, Âmil (1996). *Muhammediye* I-II. İstanbul: MEB Yayınları.

Çelebioğlu, Âmil (1998). "Türk Edebiyatında Manzum Dinî Eserler". *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları*. İstanbul: MEB Yayınları. 349-365.

Çelebioğlu, Âmil (1999). *Türk Edebiyatında Mesnevi*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.

Çorak, Reyhan (2010a). *Münîrî (öl. 1521?)'nin Manzum Siyer-i Nebî'si Cilt 2-3 (İnceleme-Metin)*. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Ü.

Çorak, Reyhan (2010b). "Klasik Türk Edebiyatında Siyer ve Siyer Konulu Edebî Türler". *Siyer Edebiyat İlişkisi* C 1. İstanbul: Meridyen Kitaplığı. 83-89.

Dârekutnî (2015). *Sünen* (3 Cilt). çev. Hüseyin Yıldız, Hasan Yıldız, Zekeriya Yıldız. İstanbul: Ocak Yayıncılık.

Demir, Yasemin (2007). *Tayyib-zâde Hâfiz Mehmed Zühdî Hayatı Eserleri ve Nevbâve'si*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Ü.

Dilçin, Cem (1991). Mes'ûd bin Ahmed *Süheyl ü Nev-bahâr*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.

Ebû Dâvud (2007). *Sünen-i Ebû Dâvud Tercümesi* (3 Cilt). çev. Abdullah Parlıyan. İstanbul: Konya Kitapçılık.

Ebu Nuaym el-Isbehânî (2015). *Hilyetu'l-Evliyâ ve Tabakâtu'l-Asfiyâ* (12 Cilt). çev. Hüseyin Yıldız, Hasan Yıldız, Zekeriya Yıldız. İstanbul: Ocak Yayıncılık.

Ebû'ş-Şeyh el-Isbehânî (1408). *el-Azame* (5 Cilt). Riyad: Dâru'l-Asıme. [Şâmile].

Eroğlu, Süleyman (2014). "15. Yüzyıl Türk Mevlit Edebiyatında Atasözleri ve Deyimler". *TÜBAR-Türklük Bilimi Araştırmaları* (35): 99-149. http://dx.doi.org/10.17133/tba.90388.

Erşahin, Seyfettin (2005). "Osmanlı Toplumunun Hz. Muhammed Hakkındaki Bilgi Kaynakları Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi". *İslamî Araştırmalar Dergisi* 18 (3): 335-358.

Fayda, Mustafa (2009). "Siyer ve Megāzî". *TDV İslam Ansiklopedisi* C 37. Ankara: TDV Yayınları. 324-326.

Gölpınarlı, Abdülbâki (1972). *Mevlânâ Müzesi Yazmalar Kataloğu* III. Ankara: TTK Basımevi.

Gölpınarlı, Abdülbâki (1992). *Melâmîlik ve Melâmîler*. İstanbul: Gri Yayın.

Gölpınarlı, Abdülbâki (2006). *Mevlana'dan Sonra Mevlevîlik*. İstanbul: İnkılap Yayınevi.

Gülsevin, Gürer (2011). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Güzel, Abdurrahman (2015). *Dinî-Tasavvufî Türk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Hüseyin Vassâf (2013). *Gülzâr-ı Aşk* Mevlid Şerhi. haz. Mustafa Tatcı, Musa Yıldız, Kaplan Üstüner. Ankara: H Yayınları.

İbn Ebî Şeybe (2012). *Musannef* (16 Cilt). çev. Zekeriya Yıldız. İstanbul: Ocak Yayıncılık.

İbn-i Mâce (2008). *Sünen-i İbn-i Mâce Tercemesi* (3 Cilt). çev. Abdullah Parlıyan. İstanbul: Konya Kitapçılık.

İbnü Haceri'l-Askalânî (1963). *Münebbihât*. çev. Celal Yıldırım. İzmir: Hepak Basımevi.

İmam Ahmed bin Hanbel (2013-14). *Müsned* (21 Cilt). çev. Hüseyin Yıldız, Hasan Yıldız, Zekeriya Yıldız. İstanbul: Ocak Yayıncılık.

İmam Nesâî (2011). *es-Sünenü'l-Kübrâ* (12 Cilt). çev. Yaşar Güngör. İstanbul: Ocak Yayıncılık.

İpekten, Halûk (2003). *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

İslamoğlu, Abdulmecit (2013). *Dâvûd-ı Halvetî ve Gülşen-i Tevhîd'i*. Ankara: Bolu Belediyesi Bolu Araştırmaları Merkezi Yayınları.

Kaplan, Mahmut (2002). "Türk Edebiyatında Manzum Nasihat-nâmeler". *Türkler* C 11. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları. 791-799.

Kâtip Çelebi (2014). *Keşfü'z-Zünûn* (5 Cilt). çev. Rüştü Balcı. İstanbul: Tarih Vakfi Yurt Yayınları.

Keleş, Reyhan (2016). *Divan Şiirinde Âyet ve Hadis İktibasları*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.

Kocatürk, Vasfi Mahir (2016). *Büyük Türk Edebiyatı Tarihi: Başlangıçtan Bugüne Kadar Türk Edebiyatının Tarihi, Tahlili ve Tenkidi*. ed. Ömür Ceylan. İstanbul: İKÜ Yayınevi.

Koç Keskin, Neslihan (2016). "Eski Türk Edebiyatında Edebî Türler". *Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyatında Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Köksal, M. Fatih (2012). "Metin Neşrinin Ana Esasları". *Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori*. İstanbul: Kesit Yayınları. 13-41.

Levend, Âgâh Sırrı (2016). "Dinî Edebiyatımızın Başlıca Ürünleri". *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları* C II. Ankara: TTK Yayınları. 395-446.

Malik bin Enes (2013). *Muvatta'* (2 Cilt). çev. Abdülvehhab Öztürk. İstanbul: Kahraman Yayınları.

Mecdî Mehmed Efendi (1989). *Şakaik-i Nu'maniye ve Zeyilleri - Hadaiku'ş-Şakaik*. haz. Abdülkadir Özcan. İstanbul: Çağrı Yayınları.

Müslim (2014). *Sahîh-i Müslim ve Tercemesi* (8 Cilt). çev. Mehmed Sofuoğlu. İstanbul: İrfan Yayıncılık.

Mütercim Âsım (1305). *El-Okyânûsu'l-Basît Fî Tercemeti'l-Kâmûsi'l-Muhît* (4 Cilt). İstanbul: Cemal Efendi Matbaası.

Nûreddîn el-Heysemî (2015). *Mecma'uz-Zevâid ve-Menba'ul-Fevâid* (20 Cilt). çev. Adem Yerinde. İstanbul: Ocak Yayıncılık.

Öz, Şaban (2006). *İlk Siyer Kaynakları ve Müellifleri*. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Ü.

Özcan, Nurgül (2012). *Seyyid İbrahim Hanîf'in Siyer-i Medenî'si (İnceleme-Tenkitli Metin)*. Ankara: Sonçağ Yayınları.

Özfırat, Bayram (2014). "Türk Edebiyatının Manzum İlk Siyeri: Velî'nin Sîretü'n-Nebî'si". *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* (12): 93-134.

Özfırat, Bayram (2016). *15. Yüzyıl Şairlerinden Muhammed'in Sîretü'n-Nebî'si*. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Ü.

Özkat, Mustafa (2011). *Münîrî (öl. 1521?)'nin Manzum Siyer-i Nebî'si Cilt: IV-V (İnceleme-Metin)*. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Ü.

Öztoprak, Nihat (2010). "Türk Edebiyatında Manzum Siyerler". *Mevlid ve Süleyman Çelebi*. ed. Bilal Kemikli, Osman Çetin. Ankara: TDV Yayınları. 51-70.

Rudânî (2011). *Cem'ul-Fevâid min Câmi'il-Usûl ve-Mecma'iz-Zevâid* (9 Cilt). çev. Hüseyin Yıldız. İstanbul: Ocak Yayıncılık.

Saraç, M. A. Yekta (2011). *Klasik Edebiyat Bilgisi Biçim-Ölçü-Kafiye*. İstanbul: Gökkubbe Yayınları.

Sarıkaya, Mahmut (2008). "Türkçede neçe> niçe> nèçe "ne kadar?" ve neçe> nice> nèce "nasıl?" Gelişmesi". *Turkish Studies* 3 (6): 548-562. http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.478 [Erişim Tarihi: 28.10.2018].

Şahin, Mine (2009). *Abdürrahîm Fedâî'nin Kasîde-i Nûniyye'si (Transkripsiyon-Nesre Çeviri-İnceleme)*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Ü.

Şemseddin Sâmî (2015). *Kâmûs-ı Türkî*. İstanbul: Çağrı Yayınları.

Şirin, Mustafa (2007). *Er-Risaletü'l-Ahmediyye fi'l-Veladetil'l-Muhammediyye (Giriş-Transkripsiyonlu Metin-Gramatikal İndeks)*. Yüksek Lisans Tezi. Tokat: Gaziosmanpaşa Ü.

Tanyeri, M. Ali (1999). *Örnekleriyle Divan Şiirinde Deyimler*. Ankara: Akçağ Yayınları.

TDEA-*Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi* C 8. (1998). "Yusuf-ı Hakîkî". İstanbul: Dergâh Yayınları. 617.

TDK (1983). *Yeni Tarama Sözlüğü*. dzl. Cem Dilçin. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

TDK (2005). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

TDK (2009). *Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü* (6 Cilt). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

TDV. *İslam Ansiklopedisi* (Online Versiyon). https://islamansiklopedisi.org.tr/.

Tiken, Kâmil (2004). *Eski Türkiye Türkçesinde Edatlar, Bağlaçlar, Ünlemler ve Zarf-Füller*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Timurtaş, Faruk Kadri (2012). *Eski Türkiye Türkçesi XV. Yüzyıl Gramer-Metin Sözlük*. İstanbul: Kapı Yayınları.

Tirmizî (2007). *Sünen-i Tirmizî Tercemesi* (3 Cilt). çev. Abdullah Parlıyan. İstanbul: Konya Kitapçılık.

Top, Yılmaz (2011). *Münîrî (öl. H. 927/m. 1521)'nin Manzum Siyer-i Nebî'si (6-7. Cilt) (İnceleme-Metin)*. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Ü.

Turan, Selami - Akgül, Ahmet (2008). "XVII. Asrın Âlim ve Şairlerinden Ali bin Muslihi'd-din Bozkırî ve Zemmu'l-Fenâ Adlı Eseri". *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 4 (8): 59-65.

Uzun, Mustafa (2005). "Muhammed - Türk Edebiyatı". *TDV İslam Ansiklopedisi* C 30. Ankara: TDV Yayınları. 457-459.

Ünver, İsmail (1993). "Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler". *Ankara Ü. DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türkoloji Dergisi* 11 (1): 51-89.

Vicdani, Sadık (1995). *Tarikatler ve Silsileleri (Tomâr-ı Turûk-ı 'Aliyye)*. haz. İrfan Gündüz. İstanbul: Enderun Kitabevi.

Yavuz, Kemal (2007). *Gülşehrî'nin Mantıku't-Tayr'ı (Gülşen-name)* I-II. Ankara: Kırşehir Valiliği Yayınları.

Yıldız, Sümeyye (2011). *İbrahim Hanîf'in Siyer-i Mekkî'si (Varak: 1-62) (İnceleme-Tenkitli Metin-Tıpkıbasım)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Fatih Ü.

Yılmaz, Mehmet (2013). *Kültürümüzde Ayet ve Hadisler (Ansiklopedik Sözlük)*. İstanbul: Kesit Yayınları.

Yûsuf b. Sultân Şâh. *Âdâbü't-Tâlibîn*. Süleymaniye Kütüphanesi Uşşakî Tekkesi Koleksiyonu. No: 325.

Yüksel, Murat (1990). *Trabzonlu Tayyib-zade Hâfiz Mehmed Zühdî: Hayatı, Eserleri, Bazı Şiirleri ve Nazmu's-Siyer'i*. İstanbul: Trabzon Türk Ocağı Yayınları.

Zülfe, Ömer (2011). *Şiirin İzinde Sözün Gölgesinde: Osmanlı Şiirinden Kelimeler, Kavramlar Deyimler*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları.

ÖZEL ADLAR DİZİNİ*

A

ᶜAbbās [Hz. Peygamber'in amcası]**:** 4451, 4518
ᶜAbdi'l-Muṭṭalib/ᶜAbdü'l-Muṭalib: 2492, 4530
ᶜAbdu'llāh ibni Selām/ᶜAbdu'llāh: 3911, 3913, 3929
ᶜAbdu'llāh [Hz. Peygamber'in babası]**:** 2408, 2414
ᶜAbdu'llāh [Hz. Ebû Bekir]**:** 5961
ᶜAbdu'llāh [Hz. Peygamber'in oğlu]**:** 2634
ᶜAbdu'r-Raḥmān: 2812, 2862
ᶜAcem: 11713
ᶜAcībā: 1007
Ādābü'ṭ-Ṭālibīn: 11732
Ādem: 67, 71, 213, 589, 1073, 1074, 1078, 1082, 1226, 1233, 1243, 1303, 1305, 1306, 1310, 1316, 1331, 1335, 1336, 1348, 1355, 1369, 1370, 1373, 1453, 1476, 1482, 1485, 1490, 1494, 1495, 1498, 1510, 1511, 1519, 1522, 1529, 1532, 1534, 1536, 1579, 1586, 1589, 1593, 1595, 1598, 1605, 1610, 1611, 1613, 1617, 1622, 1624, 1648, 1650, 1651, 1652, 1653, 1658, 1660, 1661, 1667, 1670, 1671, 1673, 1693, 1702, 1705, 1709, 1719, 1720, 1724, 1725, 1727, 1728, 1730, 1735, 1740, 1743, 1747, 1765, 1765, 1770, 1777, 1786, 1795, 1798, 1815, 1816, 1831, 1871, 1890, 1904, 1913, 1916, 1918, 1923, 1929, 1931, 1932, 1940, 1942, 1947, 1953, 1955, 1965, 1973, 1979, 1995, 2024, 2030, 2037, 2040, 2063, 2068, 2070, 2072, 2077, 2081, 2093, 2101, 2105, 2114, 2118, 2125, 2126, 2127, 2131, 2133, 2146, 2147, 2149, 2154, 2156, 2159, 2160, 2173, 2195, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2203, 2210, 2212, 2213, 2219, 2254, 2255, 2256, 2261, 2281, 2293, 2296, 2302, 2303, 2305, 2313, 2316, 2317, 2320, 2324, 2331, 2332, 2333, 2351, 2357, 2359, 2365, 2372, 2377, 2380, 2421, 2483, 2615, 2617, 2620, 3048, 3150, 3336, 3385, 3528, 3656, 3657, 3853, 3860, 3940, 3941, 3952, 3956, 3970, 4114, 4506, 5704, 6071, 6244, 6889, 6893, 6911, 6921, 6949, 7181, 7393, 7441, 7446, 7528, 7568, 8175, 8553, 9386, 9627, 9629, 9631, 10657, 10977, 10979, 11072, 11665
ᶜAdn/ᶜAdin: 723, 727, 764, 815, 817, 818, 825, 837, 872, 1638, 4956, 6090, 10639, 10646, 10649, 10996
Aḥmed: 51, 93, 135, 142, 176, 289, 312, 327, 329, 341, 357, 419, 457, 513, 552, 562, 656, 1039, 1304, 1578, 1664, 1871, 1879, 1887, 2161, 2375, 2396, 2418, 2430, 2456, 2507, 2512, 2554, 2565, 2575, 2606, 2610, 2613, 2615, 2629, 2652, 2669, 2682, 2710, 2875, 2907, 3110, 3147, 3207, 3211, 3221, 3250, 3252, 3375, 3439, 3446, 3463, 3500, 3520, 3607, 3643, 3740, 3752, 3799, 3842, 3846, 4365, 4578, 4614, 4650, 4684, 4723, 4757, 4794, 4831, 4867, 4904, 5385, 5445, 5563, 5595, 5632, 5931, 6200, 6217, 7499, 7576, 7581, 7616, 8073, 8398, 8400, 9867, 9868, 10303, 11233, 11351, 11768, 11776
Āl-i ᶜİmrān: 2988
ᶜAlī: 105, 1067, 2776, 2780, 2847, 2917, 3085, 3384, 3716, 3723, 3989, 3992, 3999, 4002, 4004, 4006, 4013, 4015, 4017, 4022, 4023, 4180, 4181, 4183, 4185, 4688, 4967, 5069, 5204, 5236, 5266, 5272, 5436, 5472, 5530, 5532, 5535, 5552, 5690, 5855, 5891, 5920, 5933, 5955, 6018, 6019, 6021, 6028, 6032, 6034, 6035, 6043, 6050, 6060, 6078, 6804, 7354, 7627, 7641, 7642, 7710, 8379, 9447, 9764, 10101, 10403, 10441, 10866
ᶜAmāme: 2526
Āmene'r-Resūl(ü): 3235
ᶜĀmir ibni Fihr: 3788
Anḳırı: 11718
ᶜArab: 2305, 4060, 4349, 5301, 5303, 5580, 5582, 5583, 5821, 6431, 6432, 10600, 11713
ᶜArabca: 6745, 10928
ᶜAraḳfāyil: 1184
ᶜArfāt [Arafât]**:** 2118, 4563
ᶜArḳā: 990
Aṣḥāb-ı Kehf/Kehf: 569, 3611, 6723, 10206
Āsiyye: 10502
ᶜAtīḳ [Hz. Ebû Bekir]**:** 5223, 6267
ᶜAskelān: 2791
ᶜAvātin: 3631, 3642
ᶜAvf ibni Mālik: 6424
Ayaşofya: 2527
ᶜAydeyāyīl: 968
Āyete'l-Kürsī: 3350, 4730
ᶜĀyişe: 2960, 3265, 3266, 3268, 4994, 5095, 5145, 5155, 5181, 5369, 5387, 5395,

* Dizin, tenkitli metindeki beyit numaralarına göre oluşturulmuştur. Dinî muhtevalı bir eser olması sebebiyle Esmâü'l-Hüsnâ'dan isimler ve Cenab-ı Hak anlamında kullanılan kelimeler metinde pek çok yerde geçmektedir. Dizinin hacmini epeyce artıracağı için bunlar dizine alınmamıştır.

5398, 5428, 5465, 5574, 5826, 5909, 7091, 7852, 7878, 8548, 10726
ᶜAzāzīl: 1174, 1180, 1189, 1197, 1205, 1221, 1225, 1359, 1366, 1378, 1391, 1392, 1540, 1561, 1655, 1780, 1822, 1996, 3696, 3704, 3753, 8177
ᶜAzrā: 9787
ᶜAzrāʾīl/ᶜIzrīl: 638, 667, 672, 1266, 1267, 1271, 1286, 2348, 2357, 2359, 3458, 4746, 4748, 5277, 5288, 5292, 5318, 5340, 5358, 5359, 5370, 5403, 5419, 5421, 5440, 5950, 5951, 6239, 6870, 6874, 6875, 6876, 6884, 6887, 6893, 6895, 6902, 6903, 6907, 6909, 6913
Aᶜrābī: 4199, 4206, 8495, 10416
Aᶜrāf: 9634, 9636, 9637, 9644, 9646, 9647, 9652, 9657, 9673, 9690, 9695, 9699

B

Bābil: 1322
Baġdādī [Cüneyd]**:** 11622
Baḥr-ı Ḥayvān: 1045, 6975
Baḥr-ı Mescūr: 1044, 6976
Başra: 2599, 5249, 6810, 10588
Bāyezīd [-i Bestâmî]**:** 11621
Bedr/Bedir: 4244, 4302, 4527, 5049
Belḫī: 11622
Belḳīs: 10204
Benī Aşfer: 6433, 6434, 6450, 6476, 6811
Benī İsḥāḳ: 6451, 6465, 6475
Benī İsrāʾīl: 3493
Benī Ḳurayża: 4401
Benī Sālim: 3815
Benī Saᶜīd: 2549
Benī ᶜAmr: 3805
Berāt: 3142
Berḳīᶜa: 960
Betūl: 5300, 9775, 9815
Beyt-i Aᶜẓam: 6272
Beyt-i Maḳdis/Beytü'l-Maḳdis: 1327, 4053, 4072, 4186, 6428, 6699
Beyt-i Maᶜmūr: 1065, 1070, 3161
Bilāl: 738, 4042, 4043, 5001, 5006, 5056, 5057, 5062, 5106, 5107, 5168, 5173, 5174, 5178, 5179, 5184, 5186, 5889, 7358, 9682
Bū Bekr-i Naḳḳāş: 7490
Bū Hüreyre: 2911, 2993, 3046, 4170, 4226, 6462, 6541, 6841, 6848, 7776, 8110, 8115, 8182, 8695, 10197, 10262, 10839
Bū Saᶜīd: 8698
Buḥayrā: 2603, 2606, 2610
Burāḳ: 3090, 3091, 3107, 3116, 3661, 5883, 7007, 7020, 9536

C

Cābir: 2895, 2920, 4155, 4210, 4354, 4377, 6524
Cābirü'l-Enṣārī/Cābir: 3874, 3878, 3882, 3885,
Cābiyye: 10754
Caḥīm: 1138, 6914, 8992
Cebrāʾīl/Cibrīl/Cebreʾīl: 53, 566, 638, 667, 670, 673, 678, 935, 1058, 1060, 1245, 1251, 1253, 1262, 1294, 1296, 1299, 1330, 1505, 1518, 1595, 1894, 1904, 1936, 1938, 2019, 2150, 2157, 2159, 2203, 2256, 2318, 2347, 2513, 2564, 2566, 2678, 2684, 2701, 2709, 2710, 2714, 2716, 2722, 2735, 2739, 2741, 2742, 2743, 2747, 2748, 2749, 2750, 2770, 2771, 2774, 2824, 2859, 3086, 3089, 3099, 3102, 3108, 3110, 3111, 3121, 3130, 3134, 3145, 3146, 3169, 3173, 3175, 3185, 3232, 3314, 3319, 3321, 3593, 3621, 3692, 3711, 3749, 3772, 3765, 3823, 3827, 3857, 3920, 3921, 4041, 4042, 4047, 4057, 4146, 4249, 4274, 4294, 4329, 4352, 4260, 4337, 4361, 4373, 4398, 4401, 4404, 4536, 4564, 4768, 4987, 5149, 5150, 5270, 5277, 5332, 5340, 5342, 5346, 5350, 5352, 5413, 5416, 5417, 5455, 5533, 5546, 5599, 5752, 5787, 5817, 5850, 5851, 5896, 5944, 5969, 6238, 6562, 6565, 6874, 6877, 6957, 6981, 6982, 6990, 6998, 6999, 7007, 7019, 7367, 7417, 7419, 7421, 7519, 7558, 7559, 7561, 7563, 7569, 7635, 7734, 7998, 8364, 8636, 8958, 8959, 8988, 8998, 9007, 9058, 9060, 9188, 9543, 9751, 9792, 9816, 9819, 9820, 9841, 9929, 9931, 9933, 9935, 9943, 9945, 9948, 9950, 9952, 9959, 9965, 9995, 10044, 10222
Cehennem: 1147
Celhām: 998
Cemlīd: 1167
Cūdī [dağı]**:** 1788
Cüşūm: 1007
Çīn: 6800

D

Dābbetü'l-Arż: 6519, 6725, 6726, 6737, 6758
Ḍaḥḥāk: 10184, 10620
Dānyāl: 2487, 6255
Dārü'l-Celāl: 795, 11003, 11014
Dārü'l-Feraḥ: 10811
Dārü'l-Ḫuld/Dār-ı Ḫuld: 1201, 6113, 9437, 10268
Dārü'l-Ḳarār: 726, 880
Dārü'n-Nedve: 3695

Dārü's-Selām: 726, 875, 9611, 9613, 10991, 10992
Dāvūd/Dāvud: 2392, 2489, 3346, 5704, 7565, 7586, 7588, 11064
Deccāl: 5631, 6472, 6477, 6517, 6522, 6527, 6528, 6532, 6547, 6552, 6553, 6555, 6557, 6559, 6563, 6567, 6579, 6590, 6599, 6606, 6609, 6613, 6616, 6618, 6624, 6626, 6629, 6634, 6639, 6645, 6650, 6651, 6668, 6675
Dehrī: 6239
Dımışḳ: 6652

E

Ebṭaḥ: 2749
Ebū Bekr/Bū Bekir/Bu Bekr/Ebā Bekr: 2784, 2790, 2802, 2805, 3298, 3325, 3327, 3714, 3719, 3727, 3729, 3733, 3734, 3736, 3738, 3743, 3755, 3781, 3782, 3783, 3784, 4023, 4572, 4577, 5128, 5180, 5184, 5191, 5192, 5198, 5199, 5207, 5218, 5477, 5487, 5565, 5573, 5582, 5891, 5960, 5961, 5963, 5965, 5967, 5973, 5974, 6003, 6078, 6528, 7351, 7629, 7630, 9758, 10440, 11590
Ebū Cehl/Bū Cehl/Bū Cehil: 2668, 2827, 2830, 3301, 3575, 3583, 3599, 3603, 3634, 3636, 3696, 3704, 3706, 3722, 3790, 3998, 4009, 4244, 4266, 4284, 4289, 9678
Ebū Dāvūd: 4775
Ebū Derdā: 7360
Ebū Eyyūb [el-Ensârî]**:** 3877, 3883
Ebū Mūsā: 10482
Ebū Süfyān: 4005, 4448, 4450, 4451, 4453
Ebū Ṭālib: 2580, 2594
Ebū ᶜUbeyde/Bū ᶜUbeyde: 2814, 2863
Ebū Yūsuf: 10185
Ebū Ẕer/Ebū Ẕerr-i Ġıfārī/Bū Ẕerr-i Ġıfārī: 4816, 5889, 6759, 7359, 10049
Ebu'l-Leyṯ/Leyṯ: 637, 1011, 1114, 10177, 10278, 10500, 10524, 11040
Efrenc: 6434
el-Baḳar: 2988, 3234
el-Kehf: 3628, 6582
Emīn [Cebrail AS]**:** 2769, 6238, 9945
Emine: 2414, 2417, 2493
Enes: 2571, 2998, 3913, 4197, 5782, 5889, 7671, 7731, 9129, 9746, 9751, 10191, 10582
Enşār: 3808, 4024, 5253, 5255
Enᶜām: 3346
Erġalūn: 968
Erīkā: 985
Erḳıyāyil: 964
Erᶜā: 983
Eslīmā: 2268
Esmā ibneti Zeyd: 6622
Esmā: 3783, 6632
Eṣḥıyāyil: 973
Eyle: 10588
Eyyūb: 2382, 2486, 8800

F

Faḍl ibni ᶜAbbās/Faḍl/Faḍıl/Faḍl bin Abbās: 5204, 5236, 5269, 5530, 5550, 5555
Faḫr-ı Rāzī: 6954
Fārūḳ: 5689
Fāṭıma/Fāṭma: 2632, 2639, 2888, 5057, 5058, 5163, 5170, 5296, 5298, 5360, 5391, 5393, 5408, 5458, 5558, 5906, 5907, 5910, 5931, 5946, 6489, 7399, 7852, 9774, 9777, 9785
Fātiḥa: 2759, 3352, 3719, 4685, 4690, 4691, 4696
Felāṭūn: 4413
Ferhād: 4945
Firdevs: 723, 844, 855, 862, 872, 1091, 1324, 2256, 7745, 10649, 10986
Fireng: 6435, 6444
Fīrūz: 5992
Firᶜavn: 1135, 8991, 10503
Furāt: 3171
Furḳān: 2463, 2764

G

Ġarbā: 974
Ġażbā: 4564

H

Ḫ̄ōca ᶜAṭṭār: 1423
Ḥabbāb ibni Erṯ/Ḥabbāb: 2835
Ḥabeş: 6805, 6806
Ḥabīb ibni Melik/Melik: 3582, 3584
Hābil: 2265, 2266, 2267, 2268, 2273, 2282, 2300, 2307, 7393, 8070
Ḥacerü'l-Esved: 2150, 2151, 2168, 2175, 2189, 2192, 2194, 2205, 2212
Ḥacūn: 4639
Ḫadīce: 2630, 2669, 2670, 2674, 2676, 2681, 2740, 2742, 2755, 2775, 2779, 7852
Ḥaleb: 6436, 6438
Ḫālid bin Velīd: 4455
Ḫalīl: 68, 2386, 2484, 2624, 3341, 3535, 3853, 5127, 6073, 6250, 7395, 7454, 7528
Ḥalīme: 2551, 2554, 2557, 2562, 2572
Ḫalvetī: 11733
Ḥamḥamāyil: 1186
Ḥamrā [dağı]**:** 6699
Ḥamza: 2847, 4323, 7357
Ḥandaḳ: 4245
Ḥarbā: 995

Ḥarem: 607, 2682, 2752, 2753, 2854, 3083, 3303, 3304, 3639, 3686, 3995, 4124, 4452, 4462
Hārūn: 3153, 6020, 6256
Ḥasen Başrī/Başrī: 8757, 10071, 11621
Ḥasen: 110, 5071, 5691, 5918, 5935, 6013, 6038, 6048, 6062, 6064, 6079, 6270, 7400, 7853
Ḥassāse: 6639
Hāviye: 1134, 8991
Ḥavvā/Ḥavā: 1609, 1619, 1622, 1651, 1652, 1653, 1658, 1660, 1661, 1702, 1719, 1722, 1727, 1728, 1734, 1754, 1755, 1759, 1760, 1787, 1885, 1898, 1948, 1949, 1965, 1980, 1985, 1989, 1995, 2030, 2063, 2098, 2101, 2115, 2118, 2131, 2133, 2173, 2210, 2262, 2314, 2316, 2349, 2354, 2887, 4506, 6071, 6246, 6921
Ḫayber: 4246, 4441, 4443
Ḫayder: 6029, 6268, 11595
Hennād: 10070, 10071, 10073
Heykāʾīl: 1048
Ḫıżır/Ḫızr: 2383, 2488, 2932, 3349, 5573, 5625, 5628, 5629, 6255, 6621
Ḥicāz: 1329, 3677, 4068, 9168
Hind: 1803, 1898, 2105, 2124, 2125, 2295
Ḥirā: 2644, 2646, 2657, 2672, 2700, 2710, 2730, 3728
Hişāmü'l-Fihrī: 3813
Hūd: 6072
Ḥudeybe: 4156, 4427
Ḫuld: 724, 877, 9272, 10977
Ḥumeyrā: 4554, 4995, 5000, 5373, 5382
Ḥuneyn: 4247, 4517
Ḥurūfī: 6329
Ḥuṭame: 1144, 8996
Ḥuẕeyfe: 6505, 6686
Hübel: 4011
Ḥüseyn: 110, 5071, 5691, 5918, 5935, 6013, 6048, 6062, 6066, 6079, 6270, 7400, 7853

I

ᶜIrāḳ: 1321, 6584, 6809
Işfahānī: 6586

İ

İblīs: 452, 1008, 1027, 1142, 1176, 1198, 1211, 1231, 1543, 1544, 1671, 1672, 1677, 1681, 1695, 1699, 1702, 1705, 1717, 1746, 1755, 1756, 1758, 1762, 1792, 1974, 1990, 2027, 2465, 2535, 2542, 3604, 3700, 3703, 3721, 3725, 3774, 3777, 4320, 4589, 4592, 6121, 6141, 6150, 6830, 6898, 6904, 7832, 8180, 8994, 9233, 9267, 9288, 9292, 9307, 9308, 11268
İbni Mesᶜūd: 2079, 4165, 4288, 5811, 5889, 6479, 6516, 7898, 8411, 8879, 8916, 9672, 10058, 10068
İbni Mirdās: 4582
İbni Mülcem/Mülcem: 6026, 6028, 6030
İbni ᶜAbbās: 1011, 1056, 1061, 1067, 1114, 1129, 1315, 2145, 2289, 2301, 2663, 3239, 3264, 3269, 4217, 4582, 5009, 5099, 6732, 6778, 7253, 7433, 8860, 9008, 9038, 9050, 9204, 9278, 9698, 9838, 10106, 10424, 10480, 10602, 10745, 11101
İbni ᶜÖmmer: 6734
İbrāhīm [Hz. Peygamber'in oğlu]**:** 2635, 2636, 2637
İbrāhīm: 2649, 3157, 3340, 4059, 5127, 7207, 7454, 7568, 8072, 8816, 10202, 10985, 11059
İdrīs: 2381, 3153, 6072, 6249
İḥlāṣ: 3351, 4750, 4752, 4771
ᶜİkrime: 4277
İlyās: 2490, 5573, 5625, 5628, 5629, 6255
İmām Aᶜẓam: 10175
İmām Ġazzālī: 8792
İncīl: 2687, 2796, 3351, 3353, 4686, 4689, 7566, 7589, 11066
ᶜĪsā/ᶜĪsī: 2391, 2490, 2624, 3152, 3345, 3351, 4120, 4651, 5630, 5704, 6518, 6651, 6653, 6670, 6683, 6703, 6706, 6711, 6721, 6796, 6797, 6798, 6799, 7397, 7463, 7464, 7566, 7586, 8629, 8819, 10504, 11066
İsḥāḳ ibni Edhem: 10874
İsḥāḳ: 2485, 6073
ᶜĪsi-bni Meryem: 3853, 5626, 6559, 7589, 9371, 10990
İslām: 2818, 2839, 2856, 3130, 3139, 3164, 3313, 3682, 3685, 4025, 4271, 4428, 4524, 4536, 4633, 4635, 4780, 5984, 5986, 6501, 6633, 6814, 10046, 10111
İsmāᶜīl: 961
İsmāᶜīl [AS]**:** 2388, 2485, 3342, 6073, 7395, 10203
İsrāfīl/Sirāfīl: 638, 639, 659, 669, 1265, 1596, 2348, 2513, 2709, 3185, 5277, 5800, 6239, 6839, 6851, 6861, 6862, 6874, 6877, 6981, 6990, 6994, 6998, 7014, 7027, 7035, 7040, 7562, 7563
İsrāʾīl [Hz. Yakup]**:** 6073
İstanbul: 2527

K

Ḳabes: 994
Ḳābil: 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2273, 2276, 2278, 2282, 2284, 2300, 8069, 8070
Ḳāḍī ᶜIyāż: 7489
Ḳadr: 3142, 3892, 10473, 10479

Ḳadyāyil: 976
Ḳāf [dağı]**:** 380, 1010, 1013, 1014, 1016, 1024, 2767, 3943, 5852
Ḳamer: 474
Ḳāsım: 2632, 2636, 2637
Ḳāşānī: 274
Ḳatāde: 4280, 10605
Ḳaṭāṭ: 1005
Kātib [Merkür]**:** 472
Ḳaydūm: 963
Ḳayşer: 2525
Kaᶜb ibni Mālik: 6847
Kaᶜb oġlı Übbā: 7356
Kaᶜbe: 1068, 1071, 1074, 1080, 1084, 1320, 2110, 2492, 2494, 2495, 2499, 2504, 2505, 2523, 2593, 3083, 3314, 3901, 4011, 4055, 4057, 4058, 4066, 4067, 6724, 6807, 7750, 7752, 7760, 7761, 11608
Kaᶜbü'l-Aḥbār/Kaᶜb: 5989, 6888, 6894, 7386, 8717, 8840
Kelbī: 10794
Kelīm: 3154, 6256, 7460, 7528, 7565
Kelkāyīl: 971
Kenᶜān: 2389, 6252
Kerbelā: 5691, 6066, 6269
Kerḫī: 5864, 11622
Keşşāf: 2757, 5864
Kevşer: 771, 775, 808, 916, 940, 941, 1319, 2433, 2461, 2515, 2690, 2912, 3342, 3923, 4921, 5327, 6235, 9964, 10581, 10585, 10598, 11551
Kirāmen Kātibīn: 7931, 8273
Kisrī/Kisrā: 2525, 4359
Ḳosṭanṭin: 6452
Ḳosṭanṭiniyye: 6459
Ḳubā: 3805, 3808, 3811, 3814, 3991
Ḳubeys: 2844, 3590
Ḳuddūs [Cebrail AS]**:** 2678
Ḳuds: 3137, 3304, 3305, 3307, 6669, 6812
Kūfe: 6034, 6809
Ḳurayẓa: 4245
Ḳureyş: 4008, 4012, 4250, 4476, 5255
Ḳureyşī: 3774, 4252, 4306, 4428, 4940
Ḳurṭubī: 4644, 10488
Ḳurʾān: 39, 103, 356, 768, 955, 1133, 2760, 2763, 2764, 2769, 2947, 2948, 3318, 3400, 4050, 4116, 4132, 4573, 4578, 4614, 4650, 4684, 4689, 4690, 4695, 4697, 4723, 4739, 4741, 4757, 4794, 4831, 4867, 4881, 4891, 4904, 5098, 5100, 5213, 5214, 5509, 5552, 5895, 6012, 6243, 7090, 7566, 7577, 7579, 7592, 7593, 7596, 7597, 7764, 7765, 7766, 7769, 7774, 7775, 7780, 8151, 8344, 8563, 8564, 8981, 9089, 9157, 9741, 9863, 9866, 9870, 10115, 10126, 11076

L

Leclāc: 5641
Leddūk: 6668
Leyūşā: 1099
Leyūẓā: 2268
Leẓā: 1142, 6901, 6914, 8995
Loḳmān: 2485, 9737
Lūṭ: 6073, 8075

M

Maḥmūd: 51, 4114, 5731, 10068
Maḫṭāṭ: 1000
Mālik ibni ᶜAvf: 4523, 4534
Mālik: 6901, 6982, 7383, 7402, 7409, 7532, 7538, 7546, 9036, 9038, 9041, 9050, 9051, 9057, 9061, 9066, 9218, 9219, 9224, 9837, 9846, 9847, 9853, 9855, 9859, 9861, 9866, 9869, 9873, 9874, 9904, 9906, 9908, 9914, 9916, 9933, 9934, 9945, 9991
Māric: 1168
Mārice: 1168
Māriyye/Māriye: 2635, 5887
Māᶜūn: 966
Mecūsī: 1143, 4612, 8994
Medāyin: 4359
Medīne: 3324, 3605, 3606, 3651, 3682, 3686, 3688, 3690, 3713, 3786, 3806, 3807, 3817, 3818, 3987, 4053, 4638, 4964, 5478, 6439, 6458, 6589, 6648, 6796, 6808
Mehdī: 6453, 6455, 6456, 6478, 6482, 6488, 6489, 6666, 6800, 6801
Mekke: 1247, 1274, 1326, 1341, 1342, 2105, 2107, 2327, 2437, 2454, 2493, 2530, 2538, 2539, 2547, 2552, 2554, 2633, 2786, 3583, 3591, 3695, 3899, 3901, 3902, 3992, 3994, 4007, 4246, 4348, 4424, 4444, 4446, 4451, 4461, 4475, 4477, 4516, 4537, 4619, 4964, 6511, 6589, 6648, 6721, 6722, 6732, 6805
Melşā: 1000
Merrīḫ: 469
Merve: 2116, 2506, 3856, 6272
Meryem: 2888, 10502, 10504
Meşābīḥ: 4170
Mescidü'l-Aḳṣā/Mescid-i Aḳṣā: 3140, 6273
Mesīḥ: 2932, 6259
Meymūne: 1594
Meʾvā: 725, 876, 6090, 7324, 10988, 10989
Mıṣr: 1328, 2389, 2873, 5274, 6002, 6808
Mıṣrī [Niyâzî]**:** 11621
Mīḫāʾīl: 966
Mīkāʾīl: 638, 639, 647, 667, 672, 1264, 1518, 1596, 1948, 2019, 2348, 2513, 2564, 2709, 2859, 3111, 3185, 4260, 4337, 5277, 6239, 6874, 6877, 6981, 6990, 7019, 8364

Mīnā: 4606
Muġīre: 5992
Muhācir: 3806, 3808, 4024
Muḥammed [İmâm]**:** 10185
Muḥammed [Hz. Ebû Bekir'in oğlu]**:** 6003
Muḥammed [SAV]**:** 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 65, 70, 72, 176, 289, 312, 325, 334, 341, 352, 353, 361, 365, 366, 367, 368, 379, 409, 415, 416, 428, 430, 449, 461, 494, 496, 506, 534, 535, 562, 568, 581, 582, 614, 644, 676, 708, 745, 762, 772, 800, 889, 900, 952, 1036, 1039, 1297, 1304, 1306, 1578, 1628, 1629, 1631, 1662, 1868, 1871, 1872, 1879, 1880, 1887, 1958, 2131, 2134, 2135, 2136, 2161, 2163, 2164, 2176, 2248, 2264, 2283, 2313, 2322, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2335, 2361, 2375, 2383, 2385, 2390, 2391, 2393, 2395, 2401, 2405, 2410, 2430, 2436, 2442, 2450, 2453, 2475, 2476, 2479, 2496, 2500, 2507, 2508, 2518, 2544, 2556, 2561, 2575, 2592, 2610, 2613, 2626, 2629, 2640, 2665, 2670, 2679, 2682, 2710, 2714, 2717, 2726, 2756, 2792, 2794, 2824, 2830, 2833, 2840, 2875, 2907, 3060, 3098, 3110, 3119, 3130, 3136, 3146, 3147, 3174, 3207, 3209, 3221, 3244, 3250, 3271, 3285, 3300, 3323, 3359, 3375, 3549, 3581, 3607, 3637, 3652, 3699, 3752, 3754, 3839, 3932, 3947, 4000, 4061, 4080, 4121, 4320, 4327, 4330, 4365, 4578, 4614, 4650, 4684, 4723, 4757, 4794, 4831, 4867, 4904, 4910, 4987, 5020, 5081, 5508, 5632, 5650, 5667, 5841, 6076, 6105, 6217, 6261, 6316, 6983, 6984, 7203, 7398, 7404, 7407, 7467, 7499, 7566, 7581, 7682, 7763, 8073, 8253, 8398, 8400, 8468, 8483, 8550, 8859, 9844, 9858, 9860, 9866, 9867, 9868, 9870, 9930, 9936, 9946, 9947, 9971, 9972, 9974, 9989, 10002, 11015, 11233, 11351, 11670
Muḥammediyye: 140, 142, 147, 167, 11745, 11768
Muḳātil: 926, 1550, 4076, 5008, 10794
Murādī: 6026, 6034, 6037, 6041
Murteżā [Hz. Ali]**:** 105, 6262
Mūsā/Mūsī: 2390, 2487, 2624, 3154, 3155, 3242, 3275, 3281, 3344, 3350, 3853, 4116, 5704, 5835, 5838, 5841, 5842, 5844, 6020, 6745, 7396, 7460, 7461, 8627, 10203, 10988, 11062
Mūsi-bni ᶜİmrān: 7583
Muṣṭafā: 43, 70, 105, 339, 361, 409, 449, 455, 461, 494, 499, 535, 543, 561, 568, 580, 582, 602, 809, 856, 866, 869, 898, 916, 1219, 1665, 2483, 2729, 2776, 2836, 2864, 2890, 2905, 3016, 3041, 3049, 3067, 3117, 3237, 3249, 3516, 3540, 3653, 3842, 3991, 4104, 4119, 4154, 4155, 4194, 4231, 4248, 4265, 4305, 4340, 4440, 4515, 4538, 4546, 4670, 4821, 4823, 4919, 5020, 5096, 5507, 5637, 5667, 5680, 5694, 5696, 5699, 5706, 6060, 6124, 6134, 6221, 6225, 6261, 6262, 6291, 6378, 7137, 7305, 7404, 7474, 7529, 7610, 7731, 7994, 8141, 8379, 8404, 8477, 8480, 8483, 8484, 8486, 8488, 8504, 8596, 8650, 8910, 9122, 9358, 9468, 9743, 9962, 10429, 10791, 11053, 11350, 11361, 11439, 11488, 11602, 11664, 11691
Muṣṭalaḳ: 4245
Muᶜāviye: 5892
Muᶜāẕ: 5786, 6784, 7098, 7355
Mücāhid: 6953, 7486, 8268, 9143
Müšīre: 9581
Müslim: 2957, 4049, 9613, 10114, 10124, 10130, 10133, 10141, 10142
Müslimān: 10136
Müslimīn: 8119, 10109, 10129
Müsülmān: 2241, 2337, 2694, 2803, 2805, 2808, 2810, 2814, 2822, 2837, 2838, 2851, 3602, 3644, 3688, 3930, 3986, 4275, 4450, 4452, 4475, 4489, 4535, 6435, 6443, 6444, 6495, 6671, 6681, 6684, 6713, 7643, 7826, 9063, 10047, 10134
Müşterī: 468
Müzdelife: 4581

N

Nācī: 3631, 3644, 3645
Nāmūs/Nāmūs-ı Ekber [Cebrail AS]**:** 2678, 2684, 2781
Naṣārā: 1146, 2801, 3124, 3343, 4612, 8997
Naṣrānī: 6633, 8835
Naᶜīm: 724, 879, 5654, 10983
Necm-i Ṭāyī/Ṭāyī: 5439, 11622
Nehyel: 6712
Nemrūd: 68, 2386, 2387, 6250
Nevāvī: 7413
Nihāvend: 7638
Nīl: 3171, 5455
Nūḥ: 1075, 1083, 2382, 2484, 2621, 3339, 4114, 5328, 6071, 6249, 6687, 7448, 7450, 7529, 7568, 7570, 7575, 8075, 8076, 10982, 10984
Nuᶜmān [deresi]**:** 1247, 1274

O

ᶜOṯmān ibni ᶜAffān: 102, 2812, 5475, 5998
ᶜOṯmān: 4427, 4438, 5065, 5690, 5891, 5895, 6007, 6015, 6018, 6078, 6267, 7353, 7642, 7644, 9763, 10441, 11593

Ö

ᶜÖmer ibni Hişām: 2823
ᶜÖmer/ᶜÖmmer/ᶜÖmmer ibni Ḫaṭṭāb/ Ḫaṭṭāb oğlı/İbni Ḫaṭṭāb: 96, 97, 2821, 2822, 2825, 2827, 2828, 2834, 2846, 2849, 2855, 2857, 2858, 2860, 4023, 4036, 4172, 4598, 5065, 5183, 5196, 5198, 5481, 5483, 5503, 5515, 5521, 5580, 5581, 5583, 5891, 5980, 5983, 5992, 5996, 5998, 6078, 6267, 6557, 6561, 6779, 6799, 7352, 7387, 7390, 7637, 9763, 10440, 11592

R

Raḥīḳ: 767, 1300, 6236, 10621, 10623
Refīᶜā: 960
Refrāyil: 976
Refref: 56, 603, 3188
Reh-nümā: 11331, 11332, 11737
Reḳbā: 973
Retḳā: 970
Revḥā: 3308
Reyḥāne: 2887
Rıḍvān: 2450, 2461, 2514, 3855, 4747, 4951, 5327, 6214, 6235, 6939, 6984, 7365, 7366, 7531, 7736, 7738, 9406, 9443, 9454, 9460, 9532, 9563, 9567, 9571, 9575, 11433, 11509, 11549, 11632
Rūḥu'llāh/Rūḥ [Hz. Îsâ]**:** 7528, 10993
Rūḥü'l-Emīn [Cebrail AS]**:** 674
Ruḳıyye: 2632
Rūm: 6432, 6441, 6444, 6463, 6811
Rūmī: 6435

S

Ṣafā: 2116, 2505, 2506, 3856, 6272, 6733
Ṣafī [Hz. Âdem]**:** 2324, 3528, 7528
Ṣāḥib-i Fīl: 2419
Sāhire: 7166, 7167
Ṣāliḥ: 2485, 6072, 6256, 10202
Ṣanᶜā: 4360, 5249, 10754
Sāre: 2887
Saṭīḥ: 2407
Sāve: 2530
Saᶜd ibni ᶜUbāde: 3688
Saᶜid ibni Ebī Vaḳḳāṣ/Saᶜdi-bni Vaḳḳāṣ/Saᶜd-i Vaḳḳāṣ: 2813, 2862, 4334
Saᶜīd: 2814, 2863
Saᶜīr: 1146, 8317, 8997
Ṣaᶜūd: 9313
Sebᶜa'l-Meṯānī: 2758, 3352, 4697, 4921
Sehl-i Ṣıfāhānī: 3291
Seḳar: 1140, 6914, 8993
Selmān: 4351, 5139, 5889, 9765, 9767
Selsebīl: 765, 1300, 4747, 9361, 10599, 10605, 10608, 10764, 11550
Serendīb: 1786
Ṣıddīḳ: 91, 2809, 2858, 3298, 3299, 5065, 5221, 5689, 5960, 7635
Ṣıfāhān: 1794
Siccīn: 1004
Sidre [-i Müntehā]**:** 925, 926, 928, 3166, 3172, 3187, 6237
Sikender: 3611
Ṣuheyb: 9682, 11488
Ṣulḥa: 1001
Süddī: 1124
Süfyān: 10177
Süheyl: 4644
Süleymān: 2393, 2489, 3347, 4085, 4086, 4501, 6258, 6744, 8821, 9515, 10204
Sürāḳa: 3791, 3793
Şüreyyā: 8674
Süryānīce: 2303

Ş

Şām: 2785, 2807, 4250, 4358, 5250, 6030, 6473, 6584, 6696, 6810, 10588
Şems: 470
Şemᶜūn: 6256
Şeybe: 2505, 3702
Şeyḫ Necdī: 3697
Şeyḫ Şiblī/Şiblī: 4834, 11621
Şıḳḳ: 2407
Şīṯ: 2264, 2315, 2332, 2333, 2372, 2381, 2484, 6248, 7568
Şuᶜayb: 6256, 8796, 8799

T

Ṭaberye: 6696
Ṭāhā: 590, 2841
Ṭāhir: 2636, 2638
Ṭahūr: 6235, 9370
Ṭalḥa: 2814, 2862
Ṭamas: 985
Ṭāyif: 1247, 1274, 1325, 1341, 4248
Ṭayyib/Ṭayib: 2636, 2638
Tebük: 4171
Temīmdārī: 6633
Temlīd: 1167
Tenaᶜᶜum [vadisi]**:** 3311
Tesnīm: 766, 1299, 10613, 10614, 11047,
Tevrāt/Tevrīt: 1637, 2687, 2796, 3350, 3353, 3613, 4686, 4689, 5835, 5990, 7460, 7565, 7584, 11062, 11063
Ṭūbā/Ṭūbī: 798, 926, 1639, 4152, 4959, 6236, 9960, 10304, 10314, 10598, 10612, 10958, 10997, 11552

Ṭūr: 3344, 6684, 6703
Ṭūr-ı Sīnā: 6812
Türk: 6809
Türkī: 146, 11714
Türkīce: 11757

U

ᶜUdās: 2680
Uḥud: 4245, 4307, 4309, 4458, 9126
ᶜUkkāşe/Ukāşe: 5048, 5061, 5069, 5072, 5074, 5076, 5080, 5082, 5085, 5092
ᶜUkkāze: 3680
Urayḳaṭ oġlı ᶜAbdu'llāh: 3789
ᶜUtbe: 3699
ᶜUzeyr: 10205

Ü

Ümeyye Cāmiᶜi: 6653
Ümme Hānī: 3084
Ümmü Gülşūm: 2632
Ümmü Ḥabībe: 10905
Ümmü Selme [Seleme]**:** 4180

V

Varḳa: 2677, 2681, 2682
Vehb ibni Münebbih: 7684
Velīd [b. Muğîre]**:** 9678
Vesīle: 723, 796, 810, 872, 10301, 10640, 11015

Y

Yāfeş: 6687
Yahūdī/Yahūd: 1144, 3123, 3921, 3931, 4046, 4058, 4075, 4612, 6525, 6534, 6544, 6586, 8835, 8996
Yaḥyā: 2491, 3152, 6259, 8802, 10223
Yāsīn: 590, 3719, 3849, 4740, 4741, 4746
Yazıcıoğlı Muḥammed: 135, 11776
Yaᶜḳūb: 2486
Yaᶜzüb ibni Ḳaḥṭān: 2304
Yehmūş: 1105
Yemen: 1328, 4360, 5250, 5274, 6809, 10588
Yeşrib: 3900, 3901, 3906, 3907, 3988
Yezīd: 6031, 6032, 6062
Yeᵒcūc ü Meᵒcūc: 6685, 7193
Yeᵒcūc: 6518
Yūnus: 2488, 3348, 10205
Yūsuf [Kastamonulu]**:** 179, 608, 2473, 3669, 3863, 4915, 4939, 5658, 5686, 6289, 8040, 8647, 11134, 11681, 11817
Yūsuf: 2389, 2486, 2888, 2932, 3152, 6253, 8801, 9515
Yūşaᶜ: 2486, 6256

Z

Ẕebīḥ [Hz. İsmail]**:** 6251
Zebūr: 2796, 3346, 4686, 4689, 7565, 11064, 11065
Zehrā: 108, 5908, 5942, 9767, 9783, 9787
Zehre: 10542
Ẕekkeriyā/Ẕekeryā: 2490, 6259
Zengī: 6810
Zennād: 10180
Zerḳā: 2407
Zeyd ibni Eslem: 8571
Zeyd oġlı ᶜAbdu'llāh: 4039
Zeyd: 5892
Zeydi-bni Ḥāriş: 2811
Zeyneb: 2632, 4396
Zuḥal: 467
Ẕü'l-ḳarneyn: 2394, 6689
Zübeyr: 2813, 2862, 6535
Zühre: 471